SC.14.P1.2.

Digitized by Google

37
20 F
3

INV 1626

Digitized by Google

INV. 1626

Digitized by Google

COLLIGITE
FRAGMENTA
NE PEREANT

Digitized by Google

VINDICIÆ CANONICARUM SCRIPTURARUM

VULGATÆ LATINÆ EDITIONIS.

SEU VETERA SACRORUM BIBLIORUM FRAGMENTA

JUXTA

GRÆCAM VULGATAM, ET HEXAPLAREM,

LATINAM ANTIQUAM ITALAM,

Duplicemque S. Euſebii Hieronymi Translationem,

NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITA ATQUE ILLUSTRATA

OPERA ET STUDIO

JOSEPHI BLANCHINI VERONENSIS

Presbyteri Congregationis Oratorii Romani.

ROMÆ ANNO DOMINI MDCCXL.

Ex Typographia S. Michaelis, ſumptibus Hieronymi Mainardi.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

VINDICIARUM TOMUS I.

Cadet Superbus et Corruet. Ierem 50.

SANCTI EUSEBII HIERONYMI

DIVINA

BIBLIOTHECA,

ET PSALTERIUM DUPLEX

CUM CANTICIS

Juxta Græcam Vulgatam, & Latinam Italam Verſionem

VERSIBUS PRISCO MORE DISTINCTUM,

Unà cum Præfatione Hiſtorica de Veteris Teſtamenti Textu Originali, antiquis Codicibus, & Verſionibus Græcis ac Latinis; & Appendice aliquot familiarium Epiſtolarum, in quibus deſcribitur methodus totius reliquæ Editionis, in VI. PARTES diſtribuendæ.

Prima pars, non pauca Hexaplorum fragmenta antebac inedita complectetur.

Secunda, Veteris Teſtamenti libros, a S. Hieronymo ex Origeniano LXX. Interpretum Exemplari in Latinum ſermonem translatos.

Tertia, uberem Lectionum Variarum ſylvam, ex Mss. libris optimæ notæ decerptam, quibus reſtituetur priſtinæ integritati Canon Hebræus, ſeu Veteris Teſtamenti Verſio a Cl. Martianæo ſub titulo Bibliothecæ Divinæ S. Hieronymi evulgata.

Quarta, complures utriuſque Fœderis Libros ſecundùm Italam Verſionem.

Quinta, Veteris Teſtamenti libros à S. Hieronymo è Chaldaico in Latinum ſermonem converſos.

Sexta demum, Vindicias Canonis Sacrarum Scripturarum, quem Tridentina Synodus Seſſione IIII. celebratâ die VIII. Menſis Aprilis Anno Domini MDXLVI. condidit, & aſſeruit.

† †

Digitized by Google

Eminentiſſimo ac Reverendiſſimo Principi

ANGELO MARIÆ

TITULI S. MARCI

PRESBYTERO CARDINALI QUIRINO

Apoſtolicæ Sedis Bibliothecario & Epiſcopo Brixiano

JOSEPH BLANCHINUS

FELICITATEM.

QUONIAM Tu, Cardinalis Ampliſſime, mihi princeps authorque & ad ſuſcipiendam & ad ingrediendam rationem ſtudiorum Divinarum Scripturarum exſtitiſti; eorundem fructum aliquem a me repetere prope Tuo jure debes. En ergo TOMUM I. VINDICIARUM &c. complectens S. Hieronymi Divinam Bibliothecam, & Pſalterium duplex cum Canticis juxta Græcam Vulgatam, & Latinam

Ita-

Italam Verſionem, unà cum Præfatione Hiſtorica de Veteris Teſtamenti Textu Originali, Antiquis Codicibus, & Verſionibus Græcis ac Latinis; & Appendice aliquot Epiſtolarum, in quibus deſcribitur methodus totius reliquæ Editionis, in VI. Partes diſtribuendæ. Qui, ſi tanta fuerit humanitate atque clementia ſuſceptus, quanta animi oblectatione Tuo Nomini dedicatur, ſumma Tibi in beneficio iſto magnitudo erit, mihi verò maxima gloria. Hoc equidem officii debitum, Princeps Eminentiſſime, erat Tibi jam diù præſtandum; quòd ſi tardè nimis, id non deſidia, nec voluntariæ moræ contumacia, ſed Tabularum ex ære incidendarum copia intercedente, factum credas. Superiori anno, jam ferè abſolutum Opus erat; ſed ob eam cauſam, quam dixi, uſque in præſentem diem dilata eſt ejus evulgatio, de qua incredibilem capiam voluptatem, ſi Tibi quoque probabitur. Dolent etiam frugi homines, ſi eorum aſſidui labores, vituperationis plus ſint habituri, quàm laudis: & nihil eſt Literarum cultoribus tam adverſarium, eoſque nihil conturbat magis, quàm oleum & operam perdere. Sed auguror conjectura, hunc Tomum auſpicatò in lucem prodire. Quamvis enim non ſit perfectus ingenio, neque omni elaboratus induſtria ac dignitate; nihilominus tamen ob argumentum quod agit, ſuo non caret pretio. Nam (ut vera dicam) ipſe ferè omnium primus jacit fundamenta novi ædificii pro Vindiciis Canonicarum Scripturarum Vulgatæ Latinæ Editionis, & anecdota Sacrorum Bibliorum fragmenta colligit,

ligit, juxta Græcam Vulgatam, & Hexaplarem; Latinam Antiquam Italam, duplicemque S. Hieronymi Tranſlationem, ex Codicibus etiam quatuordecim ſæculorum. Deerat hoc Vindiciarum genus literis noſtris, ut publico incommodo detrimentoque dolebat Eminentiſſimus noſter Annalium Eccleſiaſticorum Parens Cæſar Cardinalis Baronius. Quo præſidio ſi Controverſiarum Scriptores minimè caruiſſent in Calvini ac Lutheri perduellium funeſtiſſimo exorſu, faciliùs gemina Hæreſiarcharum ora fuiſſent obſtructa; ac eorumdem gregales forſitan ſe temperaſſent ab illis blasphemiis, quas contra noſtram Vulgatam Latinam Editionem, tot ſæculorum vetuſtate robuſtam, & tanta veritate in ſumma gloria collocatam furentes evomuerunt; nec ab ipſis fuiſſent arma ea ſumpta, quæ ſacrilego *Belli Papalis* libro continentur. Nihil illo Opere injurius Eccleſiæ, Patribus Tridentinis, & ipſi Apoſtolicæ Sedi excogitari poterat, nihil ſceleſtius. Quod cum legiſſem, fui magnopere ſtomachatus; atque decrevi adornare *Vindicias Sacrorum Bibliorum Vulgatæ Latinæ Editionis*, ut ea palmaris ſententia judicetur, quæ ait, in hodiernis voluminibus Hebræis vitium eſſe, ubi ea, in rebus morum & fidei, atque in computatione ſeu numero librorum Canonicorum a Vulgata Edit. diſcordant. Quoniam vero, quod crimen eſſe Hæretici volunt, id totum videbunt in laudem mirè converſum, jam ad Italam venio; cujus Pſalterium auro cedroque certè dignum evulgo. Flaminius Nobilius Vir in Sanctorum Patrum diuturna lectione verſatus, at-

 que

que Antiqui Interpretis acer inveſtigator & diligens, ſummo ſtudio curaque renovare conatus eſt Veterem illam Sacrorum Bibliorum Translationem, de qua S. Auguſtinus libro 2. de Doctrina Chriſtiana Cap. 15. hæc ſcribit illuſtria: *In ipſis autem Interpretationibus ITALA ceteris præferatur: nam eſt verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ*. Et Titulus quidem Operis Nobiliani haud temerè proceſſiſſe videtur. Sed quoniam ex auctoritatibus Divinarum Scripturarum, mutuatis ab Editionibus Operum illorum Patrum, qui antehieronymiana Verſione uſi ſunt, ipſe veluti pannum aſſuit, non faciliùs in Nobilio Italam, quàm aliam quamlibet Veterem Translationem reperiri dixit Sapientiſſimus Daniel Huetius in libro *de Claris Interpretibus*. Haud negaverim tamen illud immenſi laboris opus effectum eſſe pulcherrimum. Quamvis enim (quæ eſt ſententia ferè communis) feliciùs, & ad rationem inſtituendæ ITALÆ editionis egiſſet aptiùs, ſi, eam a fontibus repetens, pervetera Sacrorum Bibliorum volumina in conſilium adhibuiſſet; attamen, ipſe, nemine præeunte, ſalebroſum iter arripuit, & poſteris intentatam monſtravit digito viam, facemque prætulit. Quamobrem Doctiſſimus Martianæus, Monachus Ordinis S. Benedicti Parentis Tui, è Congregatione S. Mauri, complanatum callem fideliter, atque, ut mihi quidem videtur, perdiligenter ingreſſus; Codices Mss. non vulgaris antiquitatis conquiſivit, in quibus eſſet conſpirans, atque conſentiens Antiqui Interpretis lectionum vis atque cognatio. Sed, licèt inflammatus incredi-

bili

bili cupiditate hanc ſpartam ornandam ſuſceperit, tamen ejus diligentia numquam reperit, quantum, ut haberet, optabat. Amiſſum nihilominus omnino, quod erat ſpe devoratum tempus, non putavit. Nam duo ei præſto fuerunt Exemplaria antiquæ Corbejæ in Francia, & S. Germani a Pratis, quibus Itala Evangelii S. Matthæi Translatio continebatur. Huic autem, ut ipſe teſtatur, præpropero labore ſubtexuit Epiſtolam quoque Catholicam S. Jacobi, quæ exſtabat in alio Codice Corbejenſi, nunc in Bibliotheca SanctiGermani translato, numeralis notæ 625. Iſtorum monumentorum felix & fauſta detectio, non modò ei abſterſit omnes diuturnæ inquiſitionis moleſtias, ſed effecit dulcem etiam laborem. Quamobrem ego etiam, Cardinalis Sapientiſſime, in animum induxi meum ejuſdem Italæ indagini ſedulam operam dare, & aliquid ad communem fructum afferre. Contigit autem exitus, quem optabam. Nam (quod vix, aut ne vix, quidem ſperandum erat) mihi occurrere, & quaſi lucere viſi ſunt non pauci IV. V. & VI. ſæculi Codices Mss. Divinarum Scripturarum, qui, cùm (juxta regulam S. Auguſtini) *tenaciores verborum ſint, cum perſpicuitate ſententiæ*, Antiquam Latinam Italam mirificè repræſentant. Hinc eſt, quòd vigiliæ, mihi ſemper cariſſimæ, etiam jucundiores fuerunt. Quis verò me reprehendat; aut quis mihi jure ſuccenſeat, ſi, quantum cæteris ad ſuas res obeundas, quantum ad animi requiem, & corporis conceditur temporis; tantum mihi egomet ſumpſerim; & ſomno, deambulationibuſque ſubtraxerim, ad Ita-

lam

lam è tenebris eruendam. Atque hoc eò mihi concedendum erat magis, quòd ex his ſtudiis Sanctæ Matris Eccleſiæ cauſa ſtrenuè defendatur adverſus Hæreticos; qui profecto, ſi nihil ad percipiendam colendamque Romanam Catholicam Fidem literis adjuvarentur, numquam ad eam amplexandam ſe conferrent. Quibus etiam, quoniam jacent in tenebris, ipſi, quantum eſt ſitum in nobis, & opem, & ſalutem ferre debemus. Quamvis enim in iis, quæ ad Religionem pertinent, nullum cum Hæreticis habeamus commune vinculum, orandum tamen nobis eſt, ut ipſi quoque convertantur, & vivant; quoniam omnes homines (ſuper quos lumen vultus tui, Domine, ſignatum eſt) funiculis caritatis inter ſe continentur. Quòd ſi in decurſu Operis videar aliquando de ipſis paullo loqui liberiùs, zelum Sacrorum Bibliorum me comediſſe cognoſcent. Quis namque noſtrûm tam animo agreſti, & indigno Catholica profeſſione erit, ut Vulgatam Latinam perſundari videat, & minimè commoveatur. Sed hac in re ſatis multis alibi ſignificavi quid ſentiam. Nunc ergo, quoniam Epiſtola illuc me vocat, unde diſceſſi, jam veniam; ac poſteaquam de Editione, de Tuis laudibus ſcribam. Ratio nuncupationis id poſtulat, ut liceat mihi, ſi non debitum ſolvere, ſaltem publicè profiteri quo Mecenate gaudeam. Undique verò ſuppeditat, quod de Te dicam, quocumque, non modò mens, verùm etiam oculi inciderint. Et licèt egregia illa, & ad amplitudinem, & ad gloriam, & ad res magnas benè gerendas Tibi

divi-

divinitùs adjuncta gratia in cauſa ſit, ut ego ſingula Tua immenſis laudibus digna facinora recenſere deſperem; nihilo tamen minus animum erigam, & ultrà me ſilere non patiar. Quis enim tanto flumine ingenii, quis dicendi, aut ſcribendi tanta vi, tantàque copia, hoc in lumine literarum exiſtit, qui tecum ſit, Cardinalis Eminentiſsime, comparandus? Italia tota eſt quaſi theatrum ſapientiæ Tuæ; cujus præconia audiuntur, leguntur, patent. Ipſa tot, tantis, tamque ornatis judicibus ac teſtimoniis ANGELI QUIRINI nomen extollit, quot celebres virtute Viros nutrit, ac fovet. Ipſa, in tuorum itinerum curſu, non ſine miraculo vidit id mentis Tuæ acumini datum, quod quiſque alter ne in otio quidem, & longa meditatione eſſet conſequutus; theſauros nempe omnigenæ eruditionis, atque in univerſa Hiſtoria peritiam ſingularem: ut ſileam linguarum uſum, ipſamque poeticam artem, urbana comitate itinera tua ita condientem, ut dicendum ſit Muſas te fugientem fuiſſe ſequutas. Ipſa denique, te Doctiſſimis atque Pientiſſimis Cardinalibus Sirleto, Baronio, atque Antonio Carafæ Sanctæ Sedis Bibliothecariis in ævum celebrandis jure merito comparat; quoniam, uti ipſi, Literarum inſignis cultor es, & Mecœnas, magnumque præſidium; & ſolatio tibi ſunt, quæ aliis oneri, eruditæ vigiliæ, in quarum frequentiam, nihil de publicorum negotiorum, nihil de Paſtoralis ſollicitudinis cura detrahens, ita ſedulò incumbis, ut difficilè dictu ſit, utrum homines magis ſapientiam Tuam in humili Monaſtico gradu, quàm in Eminentiſſima

Dignitate ſuſpexerint. Alma Roma Te frui cupit; quod ſi erit factum, ipſam in Conventibus, & Congregationibus Cardinalitiis, quæ de rebus morum, ac Fidei, ſeu Eccleſiaſticæ Immunitatis habentur, Divino beneficio afficies; & a Vaticana Bibliotheca (quæ mutis quidem, graviſſimis tamen, magniſque clamoribus non velut hoſpitem, ſed tanquam contubernalem Te dicit ſuum) æternam gloriam conſequeris. Sanctiſſimus Dominus Noſter BENEDICTUS XIIII. Pont. Max. externa die cum ingenti gaudio ordinum univerſorum (Deiparæ Virginis Mariæ, & S. Patris Philippi Nerii præſentiſſimo, manifeſtoque interveniente ſuffragio) Eccleſiæ divinitùs datus, hanc ſpem nobis renovavit; cum, nulla interjecta mora, Te Cardinalem Ampliſſimum Congregationi Indicis publico Literarum bono præfecit. Et quoniam in ea temporis momenta incidit hujus Epiſtolæ nuncupatio, in quibus Eccleſia, lugubri viduitatis ſuæ veſte mutatâ, Sponſum deſcendentem de Cælo a Deo excepit in ſinu; ego humi ſtratus exoro, obteſtorque vos Principes Apoſtolorum, qui huic Urbi Chriſtiani Orbis Dominæ præſidetis, ut ipſum Pontificem Summum, Principem Optimum, Paſtorem vigilantiſſimum, & formam gregis factum ex animo, veſtris humeris ſuſtineatis, qui Petri Cathedram, Imperiumque, Divino afflante Numine, ſubitò eſt conſequutus; ut omnibus Gentibus Poteſtatique perſpicuum appareret, Romanos Pontifices caelitus inaugurari. Vos, inquam, qui hanc Urbem profuſo ſanguine dedicaſtis, diu ſervare velitis nobis incolumem

lumem tam carum Caput: quod ſe ea conditione devovit, ut, propriis commodis prætermiſſis, cura, cogitatione, vigiliis omnibus, nihil, niſi de ſalute gregis a Chriſto ſibi concrediti laboraret. Et quamvis de tanto Pontifice nemo umquam dignè ſatis eloquetur, ego tamen impræſentiarum affirmo, nullam in eo eſſe laudem ampliorem, quàm eam, quam heri eſt conſequutus, cùm ſummo Sacri Collegii verè Apoſtolici conſenſu, judicioque graviſſimo creatus eſt Pontifex, uti Maximus Dignitate, ita etiam Optimus Miniſterio. Dum autem nos humilis Chriſti grex Domino provoluti teneremus Sanctiſſimæ Virginis aram, teneremus B. Patris Philippi tumulum incorrupto Depoſito glorioſum, ut ambo nobiſcum Dominum exorarent; Spiritus Conſilii Paracletus, qui corda novit omnium, oſtendit quem elegerat unum, perinde emeritum qui oſtenderetur, perinde emeritum qui eligeretur. Nam in momento, in ictu oculi, &, vix expletis publicis triduanis ſupplicationibus, rata habere voluit Deus, ea quæ in craſtinum erant in Comitiis omnium ſuffragio Patrum decernenda. Eminuit protinus Sapientiſſimus Cardinalis Prosper Lambertinus totius judicio Collegii, quamvis lateret ſuo. Oh felix diuturna Eccleſiæ hæſitatio! cui tandem Pater luminum revelavit illum Summum Pontificem Sanctuarii, ſuper quem venturus erat Spiritus Domini in caligine nubis, ut audiret eum Populus loquentem ad ſe, & crederet illi in perpetuum. Sed ut unde eſt orſa, in eodem hæc terminetur Epiſtola, id a me nunc fieri debere intel-

intelligo, Cardinalis Ampliſsime, ut de Te iterum ſcribam. Soleo enim libenter res a Te præclarè geſtas crebris uſurpare ſermonibus, atque pro meritis celebrare; quoniam, quicquid ab Epiſcopo vigilantiſsimo, quicquid a Sanctæ Sedis inſigni Bibliothecario, quicquid demum a Sacri Collegii Principe reverendo eſt poſtulandum; Tu ſemper cum fœnore præſtitiſti, religione, fide, conſilio, vigilantia, gravitate, integerrima vita, modeſtiſsimis moribus, atque ſapientia penè ſingulari; quæ omnes propriæ ſunt laudes Tuæ. Hi, qui favent nobilitati, qui id putant eſſe pulcherrimum; Te ex ſplendore ac vetuſtate Majorum prædicent, Te dicant in ſumma Quirina Familia natum. Ego libens iſta prætereo; ex quibus inſignes virtute Viri, non tam laudari volunt, quàm digni videri; cùm nulla alia in his eſſe laus relicta nepotibus videatur, quàm ea, quæ ab imitatione proficiſcitur, in qua Tu maximè excelluiſti. Reliquam partem, quaſi ſuo jure (inquit Cicero) fortuna ſibi vendicat, & quod a Proavis venit, id pænè omne dicit ſuum. Ea ſcribam ſolummodò, quæ Tibi Majores relinquere quidem exemplo, non tamen re potuerunt, in quibus, quoniam ſocium habes neminem, tua eſſe ea tota, & propria fateri neceſsè eſt. Celebris Florentiæ Urbs obſervatum ſibi teſtatur in Te adhuc juvene ſublime ingenium & animum ad ſumma conſpirantem. Veneranda Benedictinorum Familia, dum in ea Monachum ageres, Te præcipuis dignitatibus, ac majoribus curis digniſsimum reputans, præſentem fortunam, qua nunc gaudes,

des,

des, felicitati publicæ ominabatur. Corcyræi quoque in Venerabili Antiſtite, religionis ſtudium, Græcarum literarum rituumque peritiam valdè mirati ſunt: & publica documenta, quæ continent a Te initam rationem & viam, pro innocuè retinenda in ea Inſula conſuetudine, quæ Latinos inter, & Græcos ſacris in rebus viget, id ſatis ſuperque teſtantur. Quod cùm in mentem revoco, & felix tempus illud, annoſque perpaucos numero, quos Tu Corcyræ tranſegiſti, nulla gratior mihi ſe offerre poteſt recordatio, ſupra eam, quam ex illis authenticis monumentis accepimus, in quibus memoriæ proditum eſt, Te Authore, Te Præſule, illam Eccleſiam, ex diverſo Rituum dogmaticorum more, in unam veniſſe ſententiam, & voluntatem: quemadmodum Sacra Romana Rituum Congregatio literis publicis memoriam debiti profeſſa eſt, cùm, inſigni prorſus elogio, ANGELI QUIRINI egregia in Chriſtianam Rempublicam merita ad ſempiternam memoriam ſucceſſorum Antiſtitum propagavit. Voluiſti præterea (& ſanè digno imitationis exemplo) induſtriam Tuam à Corcyrenſibus ex alio quoque labore cognoſci. Nam inter eos plus ut valeret gratia, quam Literis inditus amor ſemper eſt conſequutus, inſignem etiam Librum, ab univerſis Academiis, ob ingentem atque omnigenam eruditionem, ſummis laudibus celebratum, *de Primordiis Corcyræ* (dum in ea Inſula Pontificem ageres) admirabili celeritate condidiſti; eumque primùm Lycii in Regno Neapolitano quindecim ab hinc annis publici juris factum, dein anno

præterito ſecundis curis, multiſque partibus locupletatum, eruditus Orbis aſpexit. Quæ ſecunda nitidiſſima, & numeris omnibus abſoluta Editio, quoniam in ipſis canicularium dierum æſtuoſiſſimis horis, typis parabatur (ut homines integerrimæ fidei retulerunt), ea etiam de cauſa ab omnibus, qui in ſtudiis literarum inſudant, maximam admirationem exegit, ac geminatas laudes adepta eſt: præſertim, cum tanto Operi expoliendo ita indulgeres, ut nihil propterea de Epiſcopali vigilantia curaque remitteres. Etenim, ſi ad Patrem familias, atque ad Evangelicum agricolam ſpectat, & pecuarium, *proferre de theſauris ſuis nova & vetera*, *ſeminare bonum ſemen*, *& oves paſcere verbo*, *& exemplo*; *nec quærere quæ ſua ſunt*, *ſed quæ ſunt Dei*; hæc omnia cumulatiſſimè in Te contemplati ſumus. Vidit Brixinæ Eccleſia in ſacris viſitationibus obeundis ingentes a te ſuſceptos labores; vidit profuſam in egenos, qui mendicare erubeſcunt, liberalitatem; vidit aperta mulieribus Ginecæa ſervandæ Virginum honeſtati à fundamentis erecta; vidit Collegia Sacerdotum inſtituta, unde in vaſtiſſimam Diœceſim catecheſis, & prædicatio perennis diffunderetur; vidit eximios Presbyteros Congregationis Miſſionis, qui evangelizant pauperibus verbum Dei, & Eccleſiaſtici ordinis inhiant decorem, non ſolùm a Te acceptos, ſed etiam in Epiſcopii Seminario ſtabili firmoque domicilio donatos, ut, quo tempore ab Apoſtolicis Miſſionibus vacant, adoleſcentes, tonſo capillo in ſortem & hæreditatem Domini vocatos, ad

ſolidam pietatem, atque ad Eccleſiaſticas cæremonias erudiant; vidit Virgines Saleſianas in populoſa Valle Camunica (quæ ad tua uſque tempora carebat ſolatio puellarum, quæ ſequerentur Agnum in Aſceteriis) conſtabilitas, quarum Monaſterio ritè condito magnam pecuniæ ſummam liberaliter conceſſiſti atque ſacraſti; proventum ſcilicet, quem ea vaſtiſſima Regio, utpote Brixiani Pontificis Ducatus, Tibi in poſterum eſſet allatura: vidit denique Cathedralem Urbis Baſilicam ultra Sæculum conſtrui cœptam, ſed longo jam ſitu ſquallidam (ob ferè depoſitam ſpem, quòd ejus magnificum ingenſque ædificium amplius ad umbilicum perduceretur, ea, quam veterum Brixianorum religio in votis habuit, majeſtate) ſumma animi contentione, ſumptuque ſplendido, a Te, Cardinalis Religioſiſſime, eò perductam, ut ibidem Sacrum Pontificale jam peragi poſſit. Gaudet verò, & lætatur tantum incrementi in dies accipere, ut ſperet, perfecta jam majori nobilioríque parte, quæ pretioſis ornamentis ditata eſt maximè, reliquam etiam non longo temporis intervallo abſolutum iri. Et quoniam nunc fervet opus, ejus ſupremam manum perfectionemque deſidero, propediem, idque a te votis omnibus rogo. Porro nihil erit, quod tibi majori gloriæ eſſe poſſit, nihilque præclarius. Sed jam intelligo, Cardinalis Ampliſſime, me multò ſcripſiſſe plura de pietate, de zelo animarum, & de ſollicitudine paſtorali, quàm modeſtia tulerit atque voluntas tua. Quare ad ſtudia literarum potiùs veniam. De quibus illud primò dictum eſto,

quod

quod Tu doctiſſimo, meique amantiſsimo Viro Canonico Galleardo graviſsimus author ad inſtituendam, ſapientiſsimus conſiliarius ad comparandam, fortiſsimus denique adjutor ad perficiendam inſignem Collectionem Brixianorum Patrum fuiſti. Quoniam verò poſtulabatur jam diù, vel flagitabatur potiùs Literaria quædam Cll. Virorum uniuſcujuſque Civitatis Hiſtoria; viſum eſt Tibi, qui ſtudiis etiam humanioribùs maximè delectaris, ad Populi Cenomani decus, Brixiæ primùm deberi hoc munus; ut ea Urbs, quæ ſancta per te eſt, per te eundem eſſet ornata. Quamobrem, poſt memoratam illam Veterum Patrum Brixianæ Eccleſiæ Editionem, qua nihil eſſe poteſt illuſtrius, placuit Tibi de ejuſdem Urbis *Literatura renatarum Literarum ætate* perſcribere; & ſpecimen dare Virorum, qui in Brixiano ſolo, ejuſque ditione paullo poſt Typographiæ incunabula literis floruerunt, ſcilicet à vergente ad finem ſæculo XV. uſque ad medietatem ſæculi XVI. ut, præter Brixiani ingenii gloriam, tàm Annalium Typographicorum ſeries, quàm Hiſtoria Literaria temporis illius (quo bonarum Artium renata ſunt ſtudia) mirificè illuſtrarentur. Neque, occupata jam opera, tanta provincia ſuſcepta eſt: deerat enim hoc genus Hiſtoriæ literis noſtris; &, ut ipſe intelligo, utque ex incomparabili Viro Apoſtolo Zeno audio, ante Te hactenus nemo a Typographicis uſque temporibus ea methodo, eaque ratione, ſcribendæ Literaturæ cœpit exordium. Quare, cùm tam altè, & ut oportebat a capite Tu repetieris ar-

gumen-

gumentum, laudatus Cl. Vir, digno certè marmore elogio, Quirinum unum, nec præterea quemquam, qui *in Hiſtoria Literaturæ* punctum omne tulerit, ſe legiſſe teſtatur. Hi, qui hocce argumenti genus aliter tradiderunt, non tam Hiſtoriæ, quàm adverſariorum tradiderunt vias; & multùm abſunt ab optimo. Tu ſolus, princeps authorque veræ ſcribendi rationis exſtitiſti: & Marchio Scipio Maffejus Civis meus, quem, ob innumera in Literariam Rempublicam merita, ſemper in ore habeo, atque unicè diligo, ſcribens de hac Tua *Brixiana Literatura*, idem judicium ſuum eſſe voluit. Et optimo jure quidem: nam in eo Opere concinnando, ut Præfationis Tuæ verbis utar, ratio „ à Te fuit inita, Cardinalis Sapientiſſime, profecto „ diſpar ab ea, quàm reliqui in vulgandis Scripto„ rum, cujuſpiam ſeu Urbis, ſeu Regionis, ſeu Cœ„ tus, notitiis, ſectari conſueverunt. Brixianorum „ nempe Scriptorum, quibus, ſub ipſa Typographiæ „ incunabula, & renatarum Literarum tempora, in„ clyta Cenomanum Princeps abundavit, notitias „ (quæ ad exhibendum Literaturæ eorum ſpecimen „ facerent) non accurata ſolùm narratione deſcri„ bere, ſed præterea ex ipſorum Operibus non adeo „ brevia fragmenta, ſive Præfationes, ſeu Epiſto„ las Nuncupatorias, ex veteribus Editionibus, ma„ gno plerumque labore, & temporis impendio uti„ que conquirendis, deſumere, & in medium pro„ ferre curaſti; quas ſcilicet in novis Editionibus, „ ornatioribus quidem & uberioribus, minime ut „ plurimùm comparere, juſta, ac frequens Viro-

„ rum Eruditorum querela eſt. Iis autem inſtrumen-
„ tis, atque ſubſidiis nihil opportunius eſſe poteſt,
„ ad Scriptorum doctrinam, ingenium, ſtilum, &
„ mores etiam eorum vitæ, aliaque omnia illu-
„ ſtranda: unde, & eorumdem, & in univerſum Li-
„ teraria ejus temporis, quo ſcripſerunt, Hiſtoria
„ perſpicuis certiſque fundamentis nixa percipiatur.
Quid ampliùs Viri docti deſiderent, non reperio. Hoc unicè tamen ab inanis gloriæ cupidis in Tua Editione reprehenditur, quòd ſcilicet invidus ipſe Tibi, laudiſque contemptor, Clariſſimum Authoris nomen in fronte Libri ſuppreſſeris. Sed tot ac tanta ſunt veri conditoris indicia, ut ea perſonam deponere Te coegerint; &, quamvis irrito conatu Brixianorum plauſus fugere tentares, in publicas altioreſque acclamationes univerſam Literarum Rempublicam incitaverint. Sunt alia quoque, & majora ingenii monumenta, quæ penè ſilentio prætermittam, ne ſim longior. Editio S. Ephræm Syri, non ſolùm noſtris, ſed penè omnium Gentium literis atque linguis jam celebratur; neque ulla unquam ætas de ejus laudibus conticeſcet: eam verò Cl. Vir Canonicus Galleardus, honoris cauſa nominandus, etiam miratus eſt magis, quoniam a Te Roma longè diſſito, ſtudioſè adeo promota fuit, ut, vèl ex hoc uno, verè ἑκάεργος dici poſſis. Magnum illud Orientalis Eccleſiæ lumen, a Sanctis Baſilio, Gregorio Nyſſeno, & Hieronymo immenſis laudibus celebratum; a Theodoreto Cyri Epiſcopo Virum admirabilem, atque excellentiſſimum Scriptorum Regionis ſuæ dictum; a Syria deni-

denique tota Orbis, Doctorem, & Prophetam appellatum, Eruditiſſimus Præſul Joſephus Simonius Aſſemanus, te authore, te duce, publici juris facit. Atque ejus Opera omnia, quæ exſtant Græcè, Syriacè, & Latinè in ſex Tomos diſtributa, ad Mss. Codd. Vaticanos, alioſque caſtigat, multis auget; & Præfationibus, Notis, variantibuſque lectionibus mirificè illuſtrat, ſub tanto moderatore, atque Bibliothecario, qui maximam ab omnibus laudem adeptus eſt. At de Vita & Vindiciis Pauli Papæ II. quæ propè diem publicam lucem aſpicient, nullò modò ſilere poſſum. Eæ lucubrationes, ſi in privatis hominibus glorioſæ ſunt, multo magis commendantur in Cardinali; præſertim cùm ſubſecivis horis in Comitiorum receſſu a Te fuerint elaboratæ; ut Pontificalis dignitas aucta foret, cum utilitate communi. Parietes illi, in quibus afflatus Numenque Divini Spiritus venit, in deligendo BENEDICTO XIIII. Pont. Opt. Max. Petri emerito Succeſſore, Eccleſiæ Catholicæ Sponſo, Chriſti in Terris Vicario, & ſequeſtri maximæ ſecundùm Deum poteſtatis, Tibi gratias agere geſtiunt; quòd uni ex Succeſſoribus Petri ſuam reddideris dignitatem, ejuſque ſanctiſſimum nomen ab inimicorum calumniis vindicaveris. Sereniſſima quoque Venetiarum Reſpublica Te Patricium emeritum prædicabit, quòd, immortali omninò cum Tua laude, maledicorum hominum repreſſeris impetum, ardoremque reſtinxeris, propulſans a Patre Patriæ, atque à Chriſtiani Orbis Pontifice Summo omnem omninò reprehenſionem. Demum univerſa Literaria Reſp.

æter-

Dignitate ſuſpexerint. Alma Roma Te frui cupit; quod ſi erit factum, ipſam in Conventibus, & Congregationibus Cardinalitiis, quæ de rebus morum, ac Fidei, ſeu Eccleſiaſticæ Immunitatis habentur, Divino beneficio afficies; & a Vaticana Bibliotheca (quæ mutis quidem, graviſſimis tamen, magniſque clamoribus non velut hoſpitem, ſed tanquam contubernalem Te dicit ſuum) æternam gloriam conſequeris. Sanctiſſimus Dominus Noſter BENEDICTUS XIIII. Pont. Max. externa die cum ingenti gaudio ordinum univerſorum (Deiparæ Virginis Mariæ, & S. Patris Philippi Nerii præſentiſſimo, manifeſtoque interveniente ſuffragio) Eccleſiæ divinitùs datus, hanc ſpem nobis renovavit; cum, nulla interjecta mora, Te Cardinalem Ampliſſimum Congregationi Indicis publico Literarum bono præfecit. Et quoniam in ea temporis momenta incidit hujus Epiſtolæ nuncupatio, in quibus Eccleſia, lugubri viduitatis ſuæ veſte mutatâ, Sponſum deſcendentem de Cælo a Deo excepit in ſinu; ego humi ſtratus exoro obteſtorque vos Principes Apoſtolorum, qui huic Urbi Chriſtiani Orbis Dominæ præſidetis, ut ipſum Pontificem Summum, Principem Optimum, Paſtorem vigilantiſſimum, & formam gregis factum ex animo, veſtris humeris ſuſtineatis, qui Petri Cathedram, Imperiumque, Divino afflante Numine, ſubitò eſt conſequutus; ut omnibus Gentibus Poteſtatique perſpicuum appareret, Romanos Pontifices caelitus inaugurari. Vos, inquam, qui hanc Urbem profuſo ſanguine dedicaſtis, diu ſervare velitis nobis incolumem

lumem

lumem tam carum Caput: quod ſe ea conditione devovit, ut, propriis commodis prætermiſſis, cura, cogitatione, vigiliis omnibus, nihil, niſi de ſalute gregis a Chriſto ſibi concrediti laboraret. Et quamvis de tanto Pontifice nemo umquam dignè ſatis eloquetur, ego tamen impræſentiarum affirmo, nullam in eo eſſe laudem ampliorem, quàm eam, quam heri eſt conſequutus, cùm ſummo Sacri Collegii verè Apoſtolici conſenſu, judicioque graviſſimo creatus eſt Pontifex, uti Maximus Dignitate, ita etiam Optimus Miniſterio. Dum autem nos humilis Chriſti grex Domino provoluti teneremus Sanctiſſimæ Virginis aram, teneremus B. Patris Philippi tumulum incorrupto Depoſito glorioſum, ut ambo nobiſcum Dominum exorarent; Spiritus Conſilii Paraclетus, qui corda novit omnium, oſtendit quem elegerat unum, perinde emeritum qui oſtenderetur, perinde emeritum qui eligeretur. Nam in momento, in ictu oculi, &, vix expletis publicis triduanis ſupplicationibus, rata habere voluit Deus, ea quæ in craſtinum erant in Comitiis omnium ſuffragio Patrum decernenda. Eminuit protinus Sapientiſſimus Cardinalis Prosper Lambertinus totius judicio Collegii, quamvis lateret ſuo. Oh felix diuturna Eccleſiæ hæſitatio! cui tandem Pater luminum revelavit illum Summum Pontificem Sanctuarii, ſuper quem venturus erat Spiritus Domini in caligine nubis, ut audiret eum Populus loquentem ad ſe, & crederet illi in perpetuum. Sed ut unde eſt orſa, in eodem hæc terminetur Epiſtola, id a me nunc fieri debere

intel-

intelligo, Cardinalis Ampliſsime, ut de Te iterum ſcribam. Soleo enim libenter res a Te præclarè geſtas crebris uſurpare ſermonibus, atque pro meritis celebrare; quoniam, quicquid ab Epiſcopo vigilantiſsimo, quicquid a Sanctæ Sedis inſigni Bibliothecario, quicquid demum a Sacri Collegii Principe reverendo eſt poſtulandum; Tu ſemper cum fœnore præſtitiſti, religione, fide, conſilio, vigilantia, gravitate, integerrima vita, modeſtiſsimis moribus, atque ſapientia penè ſingulari; quæ omnes propriæ ſunt laudes Tuæ. Hi, qui favent nobilitati, qui id putant eſſe pulcherrimum; Te ex ſplendore ac vetuſtate Majorum prædicent, Te dicant in ſumma Quirina Familia natum. Ego libens iſta prætereo; ex quibus inſignes virtute Viri, non tam laudari volunt, quàm digni videri; cùm nulla alia in his eſſe laus relicta nepotibus videatur, quàm ea, quæ ab imitatione proficiſcitur, in qua Tu maximè excelluiſti. Reliquam partem, quaſi ſuo jure (inquit Cicero) fortuna ſibi vendicat; & quod a Proavis venit, id pænè omne dicit ſuum. Ea ſcribam ſolummodò, quæ Tibi Majores relinquere quidem exemplo, non tamen re potuerunt, in quibus, quoniam ſocium habes neminem, tua eſſe ea tota, & propria fateri neceſsè eſt. Celebris Florentiæ Urbs obſervatum ſibi teſtatur in Te adhuc juvene ſublime ingenium & animum ad ſumma conſpirantem. Veneranda Benedictinorum Familia, dum in ea Monachum ageres, Te præcipuis dignitatibus, ac majoribus curis digniſsimum reputans, præſentem fortunam, qua nunc gau-

des,

des, felicitati publicæ ominabatur. Corcyræi quoque in Venerabili Antiſtite, religionis ſtudium, Græcarum literarum rituumque peritiam valdè mirati ſunt: & publica documenta, quæ continent a Te initam rationem & viam, pro innocuè retinenda in ea Inſula conſuetudine, quæ Latinos inter, & Græcos ſacris in rebus viget, id ſatis ſuperque teſtantur. Quod cùm in mentem revoco, & felix tempus illud, annoſque perpaucos numero, quos Tu Corcyræ tranſegiſti, nulla gratior mihi ſe offerre poteſt recordatio, ſupra eam, quam ex illis authenticis monumentis accepimus, in quibus memoriæ proditum eſt, Te Authore, Te Præſule, illam Eccleſiam, ex diverſo Rituum dogmaticorum more, in unam veniſſe ſententiam, & voluntatem: quemadmodum Sacra Romana Rituum Congregatio literis publicis memoriam debiti profeſſa eſt, cùm, inſigni prorſus elogio, ANGELI QUIRINI egregia in Chriſtianam Rempublicam merita ad ſempiternam memoriam ſucceſſorum Antiſtitum propagavit. Voluiſti præterea (& ſanè digno imitationis exemplo) induſtriam Tuam à Corcyrenſibus ex alio quoque labore cognoſci. Nam inter eos plus ut valeret gratia, quam Literis inditus amor ſemper eſt conſequutus, inſignem etiam Librum, ab univerſis Academiis, ob ingentem atque omnigenam eruditionem, ſummis laudibus celebratum, *de Primordiis Corcyræ* (dum in ea Inſula Pontificem ageres) admirabili celeritate condidiſti; eumque primùm Lycii in Regno Neapolitano quindecim ab hinc annis publici juris factum, dein anno

præterito ſecundis curis, multiſque partibus locupletatum, eruditus Orbis aſpexit. Quæ ſecunda nitidiſſima, & numeris omnibus abſoluta Editio, quoniam in ipſis canicularium dierum æſtuoſiſſimis horis, typis parabatur (ut homines integerrimæ fidei retulerunt), ea etiam de cauſa ab omnibus, qui in ſtudiis literarum inſudant, maximam admirationem exegit, ac geminatas laudes adepta eſt: præſertim, cum tanto Operi expoliendo ita indulgeres, ut nihil propterea de Epiſcopali vigilantia curaque remitteres. Etenim, ſi ad Patrem familias, atque ad Evangelicum agricolam ſpectat, & pecuarium, *proferre de theſauris ſuis nova & vetera*, *ſeminare bonum ſemen*, *& oves paſcere verbo*, *& exemplo*; *nec quærere quæ ſua ſunt*, *ſed quæ ſunt Dei*; hæc omnia cumulatiſſimè in Te contemplati ſumus. Vidit Brixianæ Eccleſia in ſacris viſitationibus obeundis ingentes a te ſuſceptos labores; vidit profuſam in egenos, qui mendicare erubeſcunt, liberalitatem; vidit aperta mulieribus Ginecæa ſervandæ Virginum honeſtati à fundamentis erecta; vidit Collegia Sacerdotum inſtituta, unde in vaſtiſſimam Diœceſim catechesis, & prædicatio perennis diffunderetur; vidit eximios Presbyteros Congregationis Miſſionis, qui evangelizant pauperibus verbum Dei, & Eccleſiaſtici ordinis inhiant decorem, non ſolùm a Te accerſitos, ſed etiam in Epiſcopii Seminario ſtabili firmoque domicilio donatos, ut, quo tempore ab Apoſtolicis Miſſionibus vacant, adoleſcentes, tonſo capillo in ſortem & hæreditatem Domini vocatos, ad

ſoli-

ſolidam pietatem, atque ad Eccleſiaſticas cæremonias erudiant; vidit Virgines Saleſianas in populoſa Valle Camunica (quæ ad tua uſque tempora carebat ſolatio puellarum, quæ ſequerentur Agnum in Aſceteriis) conſtabilitas, quarum Monaſterio ritè condito magnam pecuniæ ſummam liberaliter conceſſiſti atque ſacraſti; proventum ſcilicet, quem ea vaſtiſſima Regio, utpote Brixiani Pontificis Ducatus, Tibi in poſterum eſſet allatura: vidit denique Cathedralem Urbis Baſilicam ultra Sæculum conſtrui cœptam, ſed longo jam ſitu ſquallidam (ob ferè depoſitam ſpem, quòd ejus magnificum ingenſque ædificium amplius ad umbilicum perduceretur, ea, quam veterum Brixianorum religio in votis habuit, majeſtate) ſumma animi contentione, ſumptuque ſplendido, a Te, Cardinalis Religioſiſſime, eò perductam, ut ibidem Sacrum Pontificale jam peragi poſſit. Gaudet verò, & lætatur tantum incrementi in dies accipere, ut ſperet, perfecta jam majori nobiliorique parte, quæ pretioſis ornamentis ditata eſt maximè, reliquam etiam non longo temporis intervallo abſolutum iri. Et quoniam nunc fervet opus, ejus ſupremam manum perfectionemque deſidero prope diem, idque a te votis omnibus rogo. Porro nihil erit, quod tibi majori gloriæ eſſe poſſit, nihilque præclarius. Sed jam intelligo, Cardinalis Ampliſſime, me multò ſcripſiſſe plura de pietate, de zelo animarum, & de ſollicitudine paſtorali, quàm modeſtia tulerit atque voluntas tua. Quare ad ſtudia literarum potiùs veniam. De quibus illud primò dictum eſto,

quod

quod Tu doctiſſimo, meique amantiſsimo Viro Canonico Galleardo graviſsimus author ad inſtituendam, ſapientiſsimus conſiliarius ad comparandam, fortiſsimus denique adjutor ad perficiendam inſignem Collectionem Brixianorum Patrum fuiſti. Quoniam verò poſtulabatur jam diù, vel flagitabatur potiùs Literaria quædam Cll. Virorum uniuſcujuſque Civitatis Hiſtoria; viſum eſt Tibi, qui ſtudiis etiam humanioribùs maximè delectaris, ad Populi Cenomani decus, Brixiæ primùm deberi hoc munus; ut ea Urbs, quæ ſancta per te eſt, per te eundem eſſet ornata. Quamobrem, poſt memoratam illam Veterum Patrum Brixianæ Eccleſiæ Editionem, qua nihil eſſe poteſt illuſtrius, placuit Tibi de ejuſdem Urbis *Literatura renatarum Literarum ætate* perſcribere; & ſpecimen dare Virorum, qui in Brixiano ſolo, ejuſque ditione paullo poſt Typographiæ incunabula literis floruerunt, ſcilicet à vergente ad finem ſæculo XV. uſque ad medietatem ſæculi XVI. ut, præter Brixiani ingenii gloriam, tàm Annalium Typographicorum ſeries, quàm Hiſtoria Literaria temporis illius (quo bonarum Artium renata ſunt ſtudia) mirificè illuſtrarentur. Neque, occupata jam opera, tanta provincia ſuſcepta eſt: deerat enim hoc genus Hiſtoriæ literis noſtris; &, ut ipſe intelligo, utque ex incomparabili Viro Apoſtolo Zeno audio, ante Te hactenus nemo a Typographicis uſque temporibus ea methodo, eaque ratione, ſcribendæ Literaturæ cœpit exordium. Quare, cùm tam altè, & ut oportebat a capite Tu repetieris argumen-

gumentum, laudatus Cl. Vir, digno certè marmore elogio, QUIRINUM unum, nec præterea quemquam, qui *in Hiſtoria Literaturæ* punctum omne tulerit, ſe legiſſe teſtatur. Hi, qui hocce argumenti genus aliter tradiderunt, non tam Hiſtoriæ, quàm adverſariorum tradiderunt vias; & multùm abſunt ab optimo. Tu ſolus, princeps authorque veræ ſcribendi rationis exſtitiſti: & Marchio Scipio Maffejus Civis meus, quem, ob innumera in Literariam Rempublicam merita, ſemper in ore habeo, atque unicè diligo, ſcribens de hac Tua *Brixiana Literatura*, idem judicium ſuum eſſe voluit. Et optimo jure quidem: nam in eo Operè concinnando, ut Præfationis Tuæ verbis utar, ratio
,, à Te fuit inita, Cardinalis Sapientiſſime, profecto
,, diſpar ab ea, quàm reliqui in vulgandis Scripto-
,, rum, cujuſpiam ſeu Urbis, ſeu Regionis, ſeu Cœ-
,, tus, notitiis, ſectari conſueverunt. Brixianorum
,, nempe Scriptorum, quibus, ſub ipſa Typographiæ
,, incunabula, & renatarum Literarum tempora, in-
,, clyta Cenomanum Princeps abundavit, notitias
,, (quæ ad exhibendum Literaturæ eorum ſpecimen
,, facerent) non accurata ſolùm narratione deſcri-
,, bere, ſed præterea ex ipſorum Operibus non adeò
,, brevia fragmenta, ſive Præfationes, ſeu Epiſto-
,, las Nuncupatorias, ex veteribus Editionibus, ma-
,, gno plerumque labore, & temporis impendio uti-
,, que conquirendis, deſumere, & in medium pro-
,, ferre curaſti; quas ſcilicet in novis Editionibus,
,, ornatioribus quidem & uberioribus, minimè ut
,, plurimùm comparere, juſta, ac frequens Viro-

„ rum Eruditorum querela eſt. Iis autem inſtrumen-
„ tis, atque ſubſidiis nihil opportunius eſſe poteſt,
„ ad Scriptorum doctrinam, ingenium, ſtilum, &
„ mores etiam eorum vitæ, aliaque omnia illu-
„ ſtranda: unde, & eorumdem, & in univerſum Li-
„ teraria ejus temporis, quo ſcripſerunt, Hiſtoria
„ perſpicuis certiſque fundamentis nixa percipiatur.
Quid ampliùs Viri docti deſiderent, non reperio. Hoc unicè tamen ab inanis gloriæ cupidis in Tua Editione reprehenditur, quòd ſcilicet invidus ipſe Tibi, lau- diſque contemptor, Clariſſimum Authoris nomen in fronte Libri ſuppreſſeris. Sed tot ac tanta ſunt veri conditoris indicia, ut ea perſonam deponere Te coegerint; &, quamvis irrito conatu Brixianorum plauſus fugere tentares, in publicas altioreſque acclamationes univerſam Literarum Rempublicam incitaverint. Sunt alia quoque, & majora ingenii monumenta, quæ penè ſilentio prætermittam, ne ſim longior. Editio S. Ephræm Syri, non ſolùm noſtris, ſed penè omnium Gentium literis atque linguis jam celebratur; neque ulla unquam ætas de ejus laudibus conticeſcet: eam verò Cl. Vir Canonicus Galleardus, honoris cauſa nominandus, etiam miratus eſt magis, quoniam a Te Roma longè diſſito, ſtudioſè adeo promota fuit, ut, vèl ex hoc uno, verè ἑκάεργος dici poſſis. Magnum illud Orientalis Eccleſiæ lumen, a Sanctis Baſilio, Gregorio Nyſſeno, & Hieronymo immenſis laudibus celebratum; a Theodoreto Cyri Epiſcopo Virum admirabilem, atque excellentiſſimum Scriptorum Regionis ſuæ dictum; a Syria deni-

denique tota Orbis, Doctorem, & Prophetam appellatum, Eruditiſſimus Præſul Joſephus Simonius Aſſemanus, te authore, te duce, publici juris facit: Atque ejus Opera omnia, quæ exſtant Græcè, Syriacè, & Latinè in ſex Tomos diſtributa, ad Mss. Codd. Vaticanos, alioſque caſtigat, multis auget; & Præfationibus, Notis, variantibuſque lectionibus mirificè illuſtrat, ſub tanto moderatore, atque Bibliothecario, qui maximam ab omnibus laudem adeptus eſt. At de Vita & Vindiciis Pauli Papæ II. quæ propè diem publicam lucem aſpicient, nullò modò ſilere poſſum. Eæ lucubrationes, ſi in privatis hominibus glorioſæ ſunt, multo magis commendantur in Cardinali; præſertim cùm ſubſecivis horis in Comitiorum receſſu a Te fuerint elaboratæ; ut Pontificalis dignitas aucta foret, cum utilitate communi. Parietes illi, in quibus afflatus Numenque Divini Spiritus venit, in deligendo BENEDICTO XIIII. Pont. Opt. Max. Petri emerito Succeſſore, Eccleſiæ Catholicæ Sponſo, Chriſti in Terris Vicario, & ſequeſtri maximæ ſecundùm Deum poteſtatis, Tibi gratias agere geſtiunt; quòd uni ex Succeſſoribus Petri ſuam reddideris dignitatem, ejuſque ſanctiſſimum nomen ab inimicorum calumniis vindicaveris. Sereniſſima quoque Venetiarum Reſpublica Te Patricium emeritum prædicabit, quòd, immortali omninò cum Tua laude, maledicorum hominum repreſſeris impetum, ardoremque reſtinxeris, propulſans a Patre Patriæ, atque a Chriſtiani Orbis Pontifice Summo omnem omninò reprehenſionem. Demum univerſa Literaria Reſp.

æter-

æternùm Tibi devincta erit, quòd *Vindiciis* inſignem ſubtexueris Appendicem, qua comprobatur, Pauli II. Pontificatus felicitati deberi optimorum Scriptorum Editiones, quæ Romæ primùm prodierunt poſt divinum Typographiæ inventum, a Germanis Opificibus in hanc Urbem advectum, pleriſque omnibus earum Editionum, ſeu Præfationibus, ſeu Epiſtolis in medium allatis, cum brevibus Obſervationibus ad eaſdem, Rei Typographicæ origini illuſtrandæ valdè opportunis. Hæc autem, quæ adhuc, Cardinalis Sapientiſſime, de Te ſcripſi, non ſunt quæſita in occulto, ſed ſumpta de medio, ex rebus palam geſtis, ex genere literarum, ex monumentis Tuis. Igitur præſens hoc, qualecumque munus, comitate, qua ſoles, accipe: eſt enim devotum obſequii mei pignus. Quod ſi impar tuis in me meritis videatur, noſti eſſe animi ingenui, qui multum debet, eum plurimùm velle debere. Tibi alio etiam nomine Opus hoc erat nuncupandum: nam mihi uberrimum illum Mss. Codicum agrum excolendum conceſſiſti, ex quo copioſiſſimam meſſem in ſingulos harum *Vindiciarum* Tomos jam contuli. Bibliothecam Vaticanam intelligo, ex qua mea ſtudia Sacrarum Scripturarum, atque Annalium Eccleſiaſticorum (quibus continuandis noſtræ Congregationis Decreto, & Felicis Recordationis Clementis XII. Pontificis Optimi Maximi authentica approbatione, ſub auſpiciis Dei, B. Mariæ Virginis, ejuſque Sponſi, & Prothomartyris Stephani, Sanctique Philippi Nerii Parentis inſudo) maximum acceperunt mo-

monumentorum incrementum . Interim Tibi, Princeps Eminentiſſime, perſuaſum ſit, ita me, univerſamque Congregationem (cui egregia Tua Opera vel abſens dono dediſti, ut in Vallicellanam inferrentur Bibliothecam) Nomini Tuo eſſe devotam ; ut nulla ſit ſine prece dies, quæ Tibi fortunas omnes, & incolumitatem, privato, & publico beneficio, a Deo non expetat inſtantiſſime. Vale, Bibliothecæ Vaticanæ Decus, & Purpurati Cœtus ornamentum.

Dabam Romæ ex Ædibus Vallicellanis XIIII. Kal. Septembris Anno Domini MDCCXL.

Quoniam ſupereſt ſpatium duarum paginarum, confido non tantùm Typographo, ſed etiam Lectoribus placiturum, ſi addantur ſumma capita rerum præcipuarum, quæ in hoc Volumine continentur. Sunt autem hæc:

PRæfatio Hiſtorica de Veteris Teſtamenti Textu Originali, & Verſionibus Græcis, ac Latinis, pag. I. & ſequentibus.

Divina Bibliotheca: ſeu Variantes Lectiones Veteris Teſtamenti juxta Hebraicam Veritatem tranſlati, & Novi Græcæ fidei redditi a S. Euſebio Hieronymo Stridonenſi Presbytero, nunc primùm in lucem emiſſæ ex antiquiſſimo Codice Toletano; unà cum Epiſtola apocrypha S. Pauli ad Laodicenſes, & Præfatione generali Magiſtri Chryſtophori Palomares, paginâ XLVII. & ſeqq.

Monitum ad Lectorem in Divinam Bibliothecam, & laudatum Codicem Toletanum, pag. CCIX. & ſeqq.

Epiſtola ad Cl. Virum Philippum Abbatem Garbellum Patritium Brixianum, de Pſalterio Latino Veronenſi ſecundùm Antiquam Latinam Italam Verſionem, pag. CCXVII. & ſeqq.

Item alia ad eundem, de Pſalterio Græco Veronenſi ſecundùm Κοινὴν ſeu Vulgatam LXX. Interpretum Editionem, pag. CCXXI. & ſeqq.

Item alia ad Cl. Virum Antonium Franciſcum Gorium Florentinum, de eodem argumento, & de univerſa Græca Verſione Τῶν Ο' ab Origene in Hexaplis ad Hebraicam Veritatem exacta, & ſub obelis, atque aſteriſcis poſita, pag. CCXXVI. & ſeqq.

Item alia ad Cl. Virum Patrem Jo: Chryſoſtomum Scholarum Piarum, de Pſalterio Græco Veronenſi Latinis elementis exarato, de nonnullis Hexaplorum Fragmentis antehac ineditis, & de Veteris Teſtamenti Libris a S. Hieronymo ex Origeniano LXX. Interpretum Exemplari in Latinum ſermonem tranſlatis, qui vel nondum lucem viderunt, vel Codicum antiquorum penuriâ, ad eorundem fidem a nemine adhuc fuerunt exacti; unà cum ſpecimine inſignis Codicis Chiſiani, ejuſque deſcriptione & judicio, Authoribus Leone Allacio, Cardinali Bona, Anonymo, & Mabillonio, pag. CCL. & ſeqq.

Exemplar Quadripartiti Pſalterii, pag. CCLI. & ſeq.

Fragmentum Libri Sapientiæ juxta Italam Verſionem, ex Codice Veronenſi deſcriptum, pag. CCLXXXIX. & ſeqq.

Libri Heſtar, & Baruch ſecundùm eamdem Verſionem, ex Codice Vallicellano exarati, pag. CCXCIV. & ſeqq.

Liber Baruch Τῶν Ο' inſignis Codicis Chiſii cum Editione Vaticana collatus: ſeù Variæ utriuſque Lectiones, unà cum illis Vulgatæ, & mox laudati Exemplaris Vallicellani, pag. CCCXIV. & ſeqq.

Epiſtola ad Doctiſſimum Præſulem Joſephum Mariam S. R. I. Comitem de Thunn, Sacræ Rotæ Romanæ Auditorem &c. de Canone Hebræo, ſeu Veteris Teſtamenti Verſione ex Hebræo a Sancto Hieronymo Latinè facta, & a Cl. Martianæo typis excuſa ſub titulo *Bibliothecæ Divinæ*: item de utriuſque Fœderis Libris ſecundùm Italam Verſionem, atque de iis, qui a S. Hieronymo fuerunt è Chaldaico in Latinum ſermonem converſi; necnon de Vindiciis Canonis Sacrorum Scripturarum, quem Tridentina Synodus condidit Seſſione quarta, pag. CCCXIX. & ſeqq.

Deſcriptio Codicis autographi Sacrorum Bibliorum Alkuini, pag. CCCCXXII. & ſeqq.

Item alia deſcriptio præſtantiſſimi Codicis Karolini Sacrorum Bibliorum in V. Monaſterio S. Pauli de Urbe aſſervati, Authore Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Præſule de Nuce Archiepiſcopo Roſſanenſi; paginâ CCCXXX. & ſeqq.

De Codice Alkuiniano, & Karolino judicium, paginâ CCCXXXVI. & ſeqq.

Fragmentum Libri III. Regum verſibus priſco more diſtinctum, quod habetur in Cod. Vatic. pag. CCCXLI. & ſeq.

Item aliud Libri I. Regum ex Cod. Veron. deſcriptum, pag. CCCXLII.

Item aliud Libri Tobiæ juxtà Antiquam Latinam Italam Verſionem, ex Codice Regio-Vaticano exaratum, pag. CCCL. & ſeqq.

Inſigne Antiquæ Italæ Verſionis elogium, pag. CCCLVIII.

Liber Judith novo argumenti genere Hebræo Canoni aſſertus & inter Canonicos numeratus, paginâ CCCLIX. & ſeqq.

Capitulum XXIIII. Niceni Concilii de Canonicis Scripturis, antehac ineditum, pag. CCCLXI. & ſeqq.

Deſcriptio Venerabilis Codicis Evangeliorum, qui S. Euſebii Vercellenſis Epiſcopi & Martyris fuiſſe traditur, pag. CCCLXVII. & ſeqq.

Epiſtola Cl. Viri Franciſci Hieronymi Ruggerii Novarienſis S.T.D. & in Baſilica Cathedrali Euſebiana Canonici, de eodem Codice, pag. CCCLXVIII. & ſeqq.

Item alia Cl. Viri Philippi Abb. Garbellii de Codice Evangeliorum Brixiano, qui in Regio Monaſterio S. Juliæ aſſervatur, pag. CCCLXXXI. & ſeqq.

Deſcriptio Codicis argentei Vindebonenſis Sacrorum Evangeliorum, pag. CCCXCVI. & ſeqq.

Item alia Codicis Veronenſis, pag. CCCCI. & ſeqq.

Sententia Papæ Leonis de Apochryphis Scripturis, paginâ CCCCV. & ſeq.

Specimen Vulgatæ Antiquæ Latinæ & Italæ Verſionis Evangelii ſecundùm Matthæum, ex quatuor vetuſtiſſimis Codicibus erutæ, Notis, ac Prolegomenis illuſtratæ, & in Quarta Parte noſtri hujus reliqui Operis, unà cum ferè integro Novo Teſtamento Jeſu Chriſti typis edendæ, pag. CCCCVI. & ſeqq.

Pſalterium duplex cum Canticis, juxta Vulgatam Græcam LXX. Seniorum, & Antiquam Latinam Italam Verſionem, verſibus priſco more diſtinctum, & diverſarum Editionum collationibus illuſtratum, pag. 1. & ſeqq.

Epiſtola ad Clariſſimum, & Eruditiſſimum Præſulem Paulum Paſſioneum, in qua ſpecimen Editionis Chiſiani Codicis datur, pag. 279. & ſeqq.

Epiſtola Cl. Viri Theodori Huſemann Herbipolenſis ad Editorem, pag. 288.

Deſcriptio Interpretationis Græcæ Pſalmorum S. Athanaſii Archiepiſcopi Alexandrini, quæ publici juris fiet unà cum laudato Cod. Chiſiano, pag. 290. & ſeqq.

Deſcriptio Commentarii inediti S. Epiphanii Epiſcopi Cypri in Cantica Canticorum, pag. 293.

In-

Index Tabularum ære inciſarum, quæ in hoc Volumine continentur.

S*Pecimen characterum inſignis Codicis Chiſiani, in quo Jeremiæ, Danielis, Ezechielis, & Iſaiæ habetur Exemplum, ſecundùm genuinam Verſionem* Tῶν Ο', *deſcriptum ex Tetraplis, & Hexaplis Origenianis*. Vide pag. XXIII. & ſeq. *necnon* pag. CCLXXIV. & ſeq.

Item aliud, Codicis Vatic. 1209. *Verſionem LXX. continentis*, pag. XXX.

Item aliud, Pſalterii Gallicani, ex Cod. Alexandrino-Vaticano ſignato num. XI., pàg. XLVIII.

Item aliud, Pſalterii S. Hieronymi juxtà Hebraicam Veritatem, ex eodem Cod. pag. XLIX.

Item aliud, Codicis purpurei Evangeliorum Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Capituli Cathedralis Eccleſiæ Peruſinæ, pag. CCLXXXII.

Item aliud, Codicis Regio-Vatic. notati numero IX. in quo Paulinæ Epiſtolæ continentur, pag. CCLXXXIII.

Item aliud, Libri Sapientiæ, *ex Cod Veron. deſcriptum*, pag. CCXCIII.

Item aliud, Codicis Palatini-Vaticani 24. *in quo habetur Verſio Libri Job a S. Hieronymo facta ſecundùm Hebraicam Veritatem*, pag. CCCXXI.

Item aliud, Codicis Euſebiani, pag. CCCLXXV.

Item alia duo integumentorum ejuſdem Codicis Euſebiani, pag. CCCLXXVII. & CCCLXXVIII.

Item aliud, Codicis argentei Evangeliorum Regii Monaſterii S. Juliæ Brixiani, pag. CCCLXXIX.

Item aliud, Codicis argentei Evangeliorum Bibliothecæ Cæſareæ Vindebonenſis, pag. CCCC.

Item aliud, Codicis purpurei Evangeliorum, aureis, atque argenteis characteribus exarati, Bibliothecæ Ampliſſimi Capituli Veron., pag. CCCCIII.

Item alia duo, Pſalterii Veronenſis Græco-Latini, in fronte Editionis poſita, poſt ſpecimen Quadruplicis Evangelii.

Item aliud, Commentarii S. Epiphanii Epiſcopi Cypri in Cantica Canticorum, pag. 293.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſsimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

Philippus Spada Epiſcopus Piſauren. Viceſgerens.

APPROBATIONES.

Librum inſcriptum hoc titulo: *Vindiciæ Canonicarum Scripturarum Vulgatæ Latinæ Editionis &c.* a Cl. Viro Joſepho Blanchinio Congregationis Oratorii de Urbe Presbytero ſapientiſſimè concinnatum, ex mandato Reverendiſſimi Patris Nicolai Ridolphi Sac. Palatii Apoſt. Magiſtri ſummo animi oblectamento evolui; nihilque in eo offendi, quod Orthodoxæ Fidei doctrinis, aut Ethicæ Chriſtianæ regulis adverſetur. Quinimmo lectiſſimas Editoris Animadverſiones, quibus Divinas Paginas, præſertim vero Italam, & Hieronymianam Verſionem illuſtrat, ſuſpexi, & ab Eruditis omnibus, qui eas perlegent, plauſum eſſe accepturas maximè ſpero. Quapropter Opus hoc digniſſimum cenſeo, quod publici juris fiat. Datum Romæ ex Ædibus S. Silveſtri in Quirinali Kal. Maii 1739.

D. Cajetanus Maria Merati C. R. Sac. Rit. Congr. Conſultor.

Opus eximium, cui titulus: *Vindiciæ Canonicarum Scripturarum Vulgatæ Latinæ Editionis &c.* jubente Reverendiſſimo P. Nicolao Rodulphio Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro à me lectum, & expenſum, nihil continere deprehendi, quod Catholicæ fidei, vel bonis moribus ſit adverſum. Quinimò præſtantium, quæ exhibet, Monimentorum conditione: itemque petitorum ab omni antiquitate argumentorum pondere, ac teſtimoniorum gravitate, quibus Itala, atque Hieronymiana Verſio doctè, ac eruditè fulcitur, Sacrarum Literarum ſtudioſis cenſeo magnopere profuturum. Romæ, Idibus Decembribus Anno S. 1739.

Petrus Polliderus.

Sacra hæc Monumenta a Viro Clariſſimo, ſpectatiſſimoque D. Joſepho Blanchinio Congregationis Oratorii de Urbe Presbytero ad publicam utilitatem comparata, ſtudio improbo vindicata, ac notis eruditiſſimis inſperſa, quibus fecit hunc Titulum: *Vindiciæ Canonicarum Scripturarum Vulgatæ Latinæ Editionis &c.* mandatis obtemperans Reverendiſſimi P. Nicolai Rodulphii S. Palatii Apoſtolici Magiſtri, perlegi; inque iis, longe ut a Catholica fide abſonum quicquam, boniſque contrarium moribus invenerim, uſque adeo ſum miratus perſpicuitatem, quam Sacræ literæ inde accipiunt, ut tanquam Opus facile omnium utiliſſimum, quæ hujuſmodi ante hunc diem prodierint in lucem, typis mandanda eſſe cenſeam; modo ſecus non videatur Reverendiſſimo eidem P. Magiſtro S. Palatii Apoſtolici. Romæ Quartodecimo Kalendas Junias, Anno 1739.

Cajetanus Cenni.

Ex mandato Reverendiſsimi Patris Nicolai Ridolphi Ord. Præd. Sac. Palatii Apoſtolici Magiſtri ſumma animi voluptate perlegi: *Vindicias Canonicarum Scripturarum Vulgatæ Latinæ Editionis &c.* quas D. Joſephus Blanchini Congregationis Oratorii de Urbe Presbyter Magni Patrui non minor Nepos præſtanti monumentorum, & obſervationum delectu concinnavit. Cumque nihil eæ præſeferant, quod, aut Catholicæ veritati, aut Chriſtianis moribus adverſetur, quin Opus exhibeant magnæ futurum utilitati Sacrarum literarum Cultoribus, ac perennem Auctori ſuo laudem comparaturum, publica luce digniſsimas cenſeo. Romæ, die 18. Maii 1739.

Franciſcus Paſtor.

IMPRIMATUR.

Fr. Nicolaus Rodulphi, Ord. Præd. Sacri Pal. Apoſtolici Magiſter.

JOSE-

JOSEPHI BLANCHINI VERONENSIS,

CONGREGATIONIS ORATORII ROMANI PRESBYTERI,

De Veteris Teſtamenti Textu Originali; & Verſionibus Græcis & Latinis;

PRÆFATIO HISTORICA GENERALIS.

SACRA Scriptura dividitur in duo Teſtamenta, Vetus, & Novum. De Novo erit locus agendi, ubi de quatuor Euangeliorum libris ſecundùm Vulgatam antiquam latinam & Italam Verſionem; hìc de Veteri tantummodo ſermo inſtituetur. Quinque autem Capitibus complectemur ea, quæ de Veteris Teſtamenti libris eſſe hìc enarranda cenſuimus: Et erunt ad divinarum Scripturarum antiqui Interpretis notionem veluti manuductio, ſeu prolegomena, in quibus de universà Sacrorum Bibliorum hiſtorià quædam expendemus, quæ ante noſtram ætatem ignorata benè multa patefacient, atque Italæ Verſioni (in Latinum è Græco circa tempora Apoſtolorum ab ignoto Auctore converſæ, & ante ſancti Euſebii Hieronymi translationem ferè ubique in Occidentis Eccleſiis uſu receptæ) non immeritò præſabuntur.

CAP. I. *De Canone Divinarum Scripturarum ab Eccleſia recepto, ante, & poſt Chriſtum natum.*

CAP. II. *De Libris autographis Veteris Teſtamenti, eorumque diviſione, & hiſtoria.*

CAP. III. *De Verſionibus præcipuis Librorum Canonicorum Veteris Teſtamenti.*

CAP. IV. *De antiquiſſimis eorumdem Exemplaribus, quæ ſuperſunt.*

CAP. V. *Hiſtoria Textûs Biblici, ejuſque Verſionum, comprobata ex antiquis Chriſtianorum monumentis, præſertim Romanis.*

CAPUT I.

De Canone Divinarum Scripturarum, ab Eccleſia recepto, ante, & poſt Chriſtum natum.

PEr Canonem Scripturarum nihil aliud hìc intelligimus præter Catalogum Librorum, quos Sacris Scriptoribus divinitùs inſpiratos credit Eccleſia. *Petitdidier in Sac. Script. Diſ. XI. pag.* 94. S. Auguſtinus *in Epiſt.* 82. *aliàs* 19. *cap.* 1. *ad Hieronymum, ait*: „ Ego &c. ſolis eis Scripturarum libris, qui jam Canonici „ appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum „ auctorem ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſimè credam „. Eodem modo loquitur *Lib. X. de Civit. Dei cap.* 3. *& lib.* 19. *c.* 18. *Item Lib.* 2. *de Baptiſ. cap.* 3. *Lib.* 2. *contra Creſconium cap.* 31. *&* 32. *Lib. XI. contra Fauſtum cap.* 8. & alibi paſſim. Canone Scripturæ Sanctæ intelligimus certum Sacrorum Librorum Catalogum ab Eccleſia receptum. Ferrandus in Summa Biblica *lib.* 1. *cap. ultimo pag.* 325. Hieronymus loquens de Prologo Galeato [ubi Hebræorum explicat Canonem] hæc

ſcri-

ſcribit in fine libri II. Apologiæ adverſus Ruſinum„In libris quoque Samuelis,
„ & Malachim, quos nos Regnorum quatuor nominamus, poſt Catalogum divinæ
„ Scripturæ, hæc intuli &c.„ Hinc vides, *Canonem Sacrorum Bibliorum* Veteris Teſtamenti Hieronymum hoc loco appellaſſe *Catalogum divinæ Scripturæ*. Et S. Auguſt. *lib.* 18. *de Civitate Dei cap.* 41. loquens de admirabili concordia Scripturarum:
„ Auctores (inquit) noſtri, in quibus non fruſtrà Sacrarum Scriptura-
„ rum figitur & terminatur Canon, abſit, ut inter ſe aliqua ratione diſſentiant.
„ Unde non immerito, cùm illa ſcriberent, eis Deum, vel per eos loquutum &c.„
Eàdem notione Canonem appellat indicem vel Catalogum divinorum Librorum, quem producit *de Doctr. Chriſt. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 13. & libros eodem catalogo incluſos vocat Canonicos *lib. xv. de Civitate Dei cap.* 23.

Pontificale Romanum de Conſecrat. Epiſcopi, interrogatione poſtrema: „Credis
„ etiam Novi, & Veteris Teſtamenti, Legis, & Prophetarum, & Apoſtolorum,
„ unum eſſe Auctorem, Deum ac Dominum Omnipotentem? ℟. Credo.

Concil. Trid. *Seſſ.* 4. „ Sacrorum verò librorum Indicem huic decreto adſcriben-
„ dum cenſuit, [Sacroſancta OEcumenica & Generalis Synodus] ne cui dubi-
„ tatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt ve-
„ rò infraſcripti.

„ Teſtamenti Veteris, quinque Moyſi, ideſt Geneſis, Exodus, Leviticus,
„ Numeri, Deuteronomium; Joſue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Pa-
„ ralipomenon, Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias; Tobias,
„ Judith, Heſter, Job, Pſalterium Davidicum 150. Pſalmorum, Parabolæ,
„ Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Hie-
„ remias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, Duodecim Prophetæ minores, ideſt
„ Oſea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum, Habacuc, Sopho-
„ nias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum, primus, & ſe-
„ cundus.

„ Teſtamenti Novi, quatuor Euangelia, ſecundùm Matthæum, Marcum, Lu-
„ cam, & Joannem; Actus Apoſtolorum, a Luca Euangeliſta conſcripti; qua-
„ tuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli, (ſcilicet) ad Romanos, duæ ad Corin-
„ thios, ad Galathas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad
„ Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad He-
„ bræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ
„ Apoſtoli una: & Apocalipſis Joannis Apoſtoli.

„ Si quis autem libros ipſos integros cùm omnibus ſuis partibus, prout in
„ Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in Veteri Vulgata Latina Editione ha-
„ bentur, pro Sacris & Canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas
„ ſciens & prudens contempſerit, anathema ſit. „

Licèt Decretum Oecumenicæ Synodi nullum apud Catholicos dubium modò relinquat de Sacræ Scripturæ libris, eorumque numero; attamen, ut Canonis hiſtoriam ab origine repetamus, operæ pretium erit hic indicare veterum Patrum, & Hiſtoricorum loca, unde Catalogum ſeu Canonem addiſcimus, in Hebraica, & Chriſtiana Eccleſia per manus traditum, omnium ſacrorum Voluminum ipſi divinitùs conceſſorum.

In Eccleſia namque Catholica ipſius Canonis conſecutionem ab Apoſtolorum ævo ad ſacroſanctum uſque Concilium Tridentinum, ſatis clarè demonſtrant divinorum Librorum catalogi, quos per omnia retrò elapſa ſæcula Summi Pontifices, Concilia, Sancti Patres, Scriptoreſque Eccleſiaſtici texuerunt. Nos valde utilem atque locupletiſſimum indicem Chronologicum ordinabimus eorumdem Auctorum, in quorum Operibus cenſus Sacrarum Scripturarum legitur; ut verbi

Dei

Dei ſcripti depoſitum, Chriſtianæ Religioni concreditum veneranda traditio tueatur. Et ut ex Romanæ Eccleſiæ ſcriniis primùm documenta depromam, S. Clementis Papæ epiſtolam ſecundam ad Corinthios datam allegabo. Hanc tanto ſtudio ſuſcepit, ac veneratione proſequutus eſt Orbis Chriſtianus, ut pleræque Eccleſiæ eam non ſolùm diebus Dominicis publicè legere, ſed Canonicam quoque dicere conſueverint. Nec eſt quod miremur, inquit Franciſcus Blanchinus Patruus meus amantiſſimus Tom. II. Anaſt. Bibl. de Vitis Rom. Pont. pag.48. col.2. in notis hiſtoricis ad S. Clementem I. de quo loquimur, Sect.4. tanta enim fuit [ſunt ejus verba] earumdem exiſtimatio, ut inveniantur ambæ deſcriptæ proximè poſt libros Canonicos in vetuſtiſſimo exemplari Alexandrino Sacrorum Bibliorum, quod Theclæ vocant; cujus ſcriptura ad quartum Chriſti ſæculum pertinet, ut oſtendit V. C. Laurentius Zaccagnius, conſentientibus eruditis. Codex, ad Eccleſiam Alexandrinam cùm pertineret, fuit à Cyrillo Lucari, ab illa Sede ad Conſtantinopolitanam tranſlato, tamquam inſigne donarium tranſmiſſum ad Angliæ Regem Carolum I. cujus in Bibliotheca Londini cuſtoditur. Specimen characteris ſimillimum eſt vetuſtiſſimo Codici Vaticano, ex quo Sixtus V. editionem græcam LXX. Interpretum vulgavit typis Zannetti Romæ 1587.

Cur autem appoſitæ fuerint libris Canonicis utriuſque Teſtamenti Clementis Papæ Litteræ ad Corinthios ſcriptæ [quod ad rem noſtram facit] ita laudatus Præſul indagare conatur pag.50. Ut breviter (inquit) enunciem quod ſentio, cum videam Epiſtolam primam Clementis ad Corinthios ità ſervatam, & lectam apud complures Eccleſias, & in antiquiſſimo illo Codice Bibliorum appoſitam poſt libros Canonicos unà cum ſecunda; ſuſpicor eſſe ſignaculum, quo traditio Apoſtolica firmaretur de numero librorum Divinæ Scripturæ, eorumque lectione approbata: non ſecus ac ſæculo IV. deſinente, Damaſi Papæ literæ ſacris Bibliis apponi cœperunt cum Prologo B. Hieronymi, Apoſtolicis Damaſi juſſionibus obſequuti in reſtitutione germanæ lectionis divini Textus: neque aliter ac hodie fit poſt S. Pium V. & Clementem VIII. Pontifices Maximos, cum approbatæ lectionis editioni eorumdem literæ præfiguntur, oſtendentes Catholicæ Eccleſiæ Summum Sacerdotem tradere Fidelibus univerſis eos libros eamdemque lectionem, quam ipſe a ſuis Deceſſoribus, iſtique ab Apoſtolis receperunt.

Obſervari poteſt in priore illa Clementis Epiſtola produci teſtimonia & documenta ex ſingulis fermè libris Veteris Teſtamenti, necnon ex Novi Teſtamenti partibus, quæ illa ætate prodierant; cum nondum ſcripſiſſet Euangelium Joannes Apoſtolus, neque Apocalypſim. Colligunt enim illius epiſtolæ editores datam fuiſſe, vel paulo antequam Hieroſolymæ a Tito expugnarentur, ſtante adhuc Templo; vel non ita multo poſt: Euangelium verò & Apocalypſim ſerius ediſſe Joannem, teſtantur cum S. Hieronymo Interpretes univerſi: illud ſcilicet poſt natam Cerinthi hæreſim, hanc verò poſt annum quartum decimum Domitiani. Quare ex hiſce poſtremis partibus Novi Fœderis nondum editis teſtimonia proferre non poterat illa epiſtola maturius perſcripta. Ex cæteris verò libris Canonicis ferè univerſis loca indicari comperio in Sectionibus, juxta Cotelerii editionem ita diſtinctis.

Geneſeos liber occurrit, Sect.4.6.9.10. 17.20.32.&c.	Deuteronomium, 3.29.34.53.
Exodus Sect., 4.17.51.	Joſue, 12.
Leviticus indicatur, Sect.32.	Judicum & Ruth.
Numeri, 4.17.29.43.51.	Regum I.& II. Sect.4. III. & IV. Sect.31.

Para-

Paralipomenon.
Eſdræ, I. & II.
Tobiæ.
Judith, 55.
Eſter, 55.
Job, 18. 20. 26. 39. 49. 56.
Pſalmi, 14. 15. 26. 28. 35. 36. 46. 48. 50. 52. 56.
Proverbia, 14. 21. 57.
Eccleſiaſtes, 30.
Cantica.
Sapientiæ, 3. 27.
Eccleſiaſtici, 9.
Iſaiæ, 3. 8. 13. 14. 16. 34. 50.
Jeremiæ, 8. 13.
Baruch.
Ezechielis, 8. 29.
Danielis, 45.
XII. Proph. min., 7. 23.
Machabeorum, 2.

Ex libris Novi Teſtamenti.

Matthæi, 27. 46.
Marci, 46.
Lucæ, 46.
Act. Apoſtol., 18.
Pauli Epiſt. ad Rom., 30. 35.
Ad Corinth. prima, 13. 24. 34. 47. 40.
Ad Cor. ſecunda, 30. 35.
Ad Epheſios, 46.
Ad Galatas.
Ad Philippenſes, 21.
Ad Coloſſenſes.
Ad Theſſalonicenſes prima, 42.
Ad Theſſalon. ſecunda.
Ad Timotheum prima, 29. 47. 5.
Ad Timoth. ſecunda.
Ad Titum.
Ad Philemonem.
Ad Hebræos, 2. 16. 17. 36.
Petri prima, 2. 30. 38. 49. 57.
Petri ſecunda, 11. 23.
Jacobi, 10. 17. 23. 30.
Judæ.
Apocalypſis.

Perſpicuum igitur eſt in hac una Clementis Epiſtola univerſos propemodum libros Canonicos indicari. Nam illi perpauci quorum verba producere argumentum epiſtolæ non requirebat, veluti libri Judicum, Paralipomenon, Tobiæ, Canticorum, Baruch, & Epiſtolæ ad Galatas, ad Coloſſenſes, ad Titum, & ad Philemonem, & Judæ Apoſtoli, vel intelliguntur jugati, & approbati cum proximis, quales in Eccleſia etiam Judaica Baruch cum Jeremia, Cantica cum reliquis Sapientialibus, Paralipomena cum libris Regum, Judices cum Heptateucho; & in Chriſtiana, Epiſtolæ indicatæ cum cæteris Apoſtolicis: vel fortaſſe & illi producebantur in partibus epiſtolæ Clementis, quæ hodiè deſiderantur, ut indicant lacunæ circa finem adhuc hiantes: vel opportunum minimè fuit eo loco produci teſtimonia ex iiſdem partibus Bibliorum, cùm ſatis confirmata fuiſſe cognoſceret ex allegatis B. Clemens, dum Romanæ Eccleſiæ nomine eas literas daret. Quantum verò momenti jam tum afferret Romanæ Eccleſiæ auctoritas in ſtabiliendo Canone Scripturarum, intelligimus etiam ex Catalogo inter Canones, Apoſtolicos vulgò dictos, recenſito, numero 85. quem unà cum reliquis Apoſtolorum dictis Concilium Trullanum confirmavit Canone II. necnon ex Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 2. cap. 57. Et hæc allata teſtimonia ſint ſatis ad tuendam primo Chriſti ſæculo Canonis Biblici traditionem. Ejuſdem verò traditionis proſecutionem ſequens Catalogus palam oſtendet, quem à B. Clemente I. uſque ad Sacroſanctum Oecumenicum Concilium Tridentinum ſerie non interruptâ perduximus, ut hinc per omnes ætates authoramentum, ac veluti ſignaculum peti poſsit verbi Dei, in utriuſque Fœderis libris Numine revelante perſcripti. Itaque Canonem divinarum Scripturarum, a Petri ſucceſſoribus conſtanter curatum exemplo Clementis, & a cæteris Eccleſiæ Patribus ſcriptis traditum, nunc promere tam erit mihi paratum, quàm ipſorum volumina pandere, allegare literas, Concilia in medium proferre, in quibus univerſi libri divinitùs inſpirati, non ſe-

cùs

cũs ac in Archivis, agnoſcendi Fidelibus proponuntur, Hæreticis ſuſcipiendi. Sit igitur:

APPENDIX

De Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui ab Apoſtolorum ætate uſque ad Sacroſanctum Oecumenicum Concilium Tridentinum, Canonis Divinarum Scripturarum, ſeu certi Veteris ac Novi Teſtamenti librorum Catalogi, ab Eccleſia recepti, Indicem texuerunt.

SÆCULO I.

Sanctus Clemens Papa I. de quo ſuprà, *in Epiſtola II. ad Corinthios*.

SÆCULO II.

Melito Aſianus, Sardium in Lycia minoris Aſiæ Provincia Epiſcopus, qui cum Diſcipulis Apoſtolorum verſatus eſt,& floruit anno Chriſti 70. *apud Euſebium Hiſtoria Eccleſiaſtica Lib.*4. *cap.*25.

SÆCULO III.

Origenes, Adamantius dictus, anno 230. in Expoſitione prima in Pſalmos: & apud Euſebium *Hiſtoria Eccleſiaſtica Lib.*6. *cap.*25. Item *Homil.*7. *in Joſue*.

SÆCULO IV.

Euſebius Pamphili, Epiſcopus Cæſarienſis, circa annum 330. *Hiſt. Eccleſiaſt. Lib.*3. *capitibus* 24. *&* 25.

Sanctus Athanaſius, Epiſcopus Alexandrinus, circa annum 330. in Epiſtola Paſcali. Idem apud Zephyri Catenam in Pent. ſub initium.

Synopſis Sacrarum Scripturarum, Sancto Athanaſio falsò adſcripta.

S. Cyrillus Epiſcopus, Hieroſolymitanus anno 350. *Catechesi quarta*.

Concilium Laodicenum, inter annum 357.& 367. celebratum, Can.60. ſeu ultimo, qui ab omnibus Græcis tanquam genuinus agnoſcitur, & in eum commentantur Zonaras & Ariſtidus, & citatur ab Arſenio Monacho in Synopſi Canonum, & a Matthæo Blaſtare tanquam Canon ſexageſimus, & a Balſamone agnoſcitur Comm. in Can. Carthag.27. ubi item citatur ùt ſexageſimus; à Zonara verò dicitur quinquageſimus nonus.

S. Hilarius, Pictavorum Epiſcopus, in Prologo in Pſalmos,quos ſcripſit poſt annum 360.

S. Gregorius Nazianzenus, cognomento Theologus, anno 370. *Carmine* 33. *de veris & germanis Scripturæ Libris*.

Amphilochius Iconii Epiſc. S.Gregorii Nazianzeni æqualis, anno 370. in carmine Jambico ad Seleucum, cui titulus: *Quinam Sacræ Scripturæ libri ſint legendi.*

Sanctus Epiphanius, Salaminæ Cypri Epiſcopus, anno 374. *Hæreſi* 8. *nec non Hæreſi* 76. contra Aëtium:Item *Lib.de Menſuris & Ponderibus,numeris* 3.4.22.*&*23.

Sanctus Philaſtrius, Brixianus Epiſcopus, Sancti Ambroſii æqualis, anno 370. in libro *de Hæreſibus, capitibus* 40. *&* 41.

Sanctus Hieronymus Stridonenſis, Presbyter, & Eccleſiæ Doctor, anno 380. in Epiſtola ad Paulinum: in Prologo Galeato: in libros Regum: & in Præfatione in Danielem, ex Hebræo translatum. Item in Præfatione Proverb. In Prolog. Tobiæ, & Judith, & apud Caſſiodorium de Inſtitutione Divinarum Literarum, *cap.* 12. *&* 14.

Digitized by Google

Concilium Hypponenſe, celebratum anno 393. Canone 38. Et Codex Canonum Eccleſiæ Africanæ, cap. 24.

Ruffinus Toranus, ſeu Turanius, Aquilejenſis Eccleſiæ Presbyter, anno 380. in Expoſitione Symboli ad Laurentium Epiſcopum.

Concilium Carthaginienſe Tertium, can. 47. celebratum anno 397. Cæſario, & Attico Coſſ. quod Leo Papa IV. adprobavit; ſed de hoc in fine hujus Præfationis.

Sanctus Johannes Chryſoſtomus, magnus Eccleſiæ Doctor, anno 398. *Homil. IV. in Gen. & Homil. VIII. in Ep. ad Heb.*

S. Auguſtinus Hypponenſis Epiſcopus, anno 400. *lib. II. de Doctrina Chriſtiana, Cap.* 8. *num.* 13. *edit. Maur.* Et *Libro contra Epiſtolam Manichei, capitibus* 4. & 5.

S Æ C U L O V.

Sanctus Innocentius Papa I. anno 405. in epiſtola II. ad Exuperium, Tholoſæ Epiſcopum.

Concilium Carthaginienſe celebratum anno 419. Can. 27.

Sanctus Eucherius Epiſcopus Lugdunenſis, anno 434. in Quæſtionibus Veteris & Novi Teſtamenti.

Synodus Romana celebrata ſub S. Gelaſio Papa I. anno 494. cujus Catalogum Divinarum Scripturarum, quem texuit, immeritò nonnulli recentiores in dubium revocarunt, ùt ex fide vetuſtiſſimorum Codicum nuper oſtendi in Prolegomenis Tomi IV. Anaſtaſii Bibliothecarii de Vitis Romanorum Pontificum pag. LXI.

S Æ C U L O VI.

Primaſius Adrumentinus, in Byzacena Africæ Provincia Epiſcopus, anno 550. *in Apoc. cap.* 4.

Magnus Aurelius Caſſiodorius Senator, anno 556. *de Inſtitutione Divinarum Literarum, Cap.* 12. & 14.

Junilius ~~Epiſcopus Africanus~~, anno 560. *lib. de Partibus Divinæ Legis Cap.* 3.

Anaſtaſius, Martyr nuncupatus, Anaſtaſii Sinaitæ Succeſſor in Patriarchatu Antiocheno, anno 560. *Anagogicarum Contemplationum in Hexameron, lib.* 5.

Leontius Bizantinus Monachus in Laura Sancti Sabbæ, anno 590. *de Sectis Hæreticorum, ac Synodo Chalcedonenſi, Actione* 2.

Sanctus Gregorius Magnus, *in Expoſitione in Job, ſive Moralium, Cap.* 13.

Sanctus Iſidorus, Hiſpalenſis Epiſcopus, ejus æqualis, anno 600. *Lib. primo Officiorum, Cap.* 12. Item *Lib.* 6. *Originum, ſive Etymologiarum, Cap.* 4. Et *Lib. Proæmiorum de libris Veteris ac Novi Teſtamenti.*

S Æ C U L O VII.

Auctor Operis de *Mirabilibus Sacræ Scripturæ*, inter Opera S. Auguſtini, qui ſcripſit anno 657. *lib.* 2.

Sacramentarium Gallicanum ante annos 1000. ſcriptum, Cap. *Incipit Capitulus de Vetere* [Teſt.] *canonizatus.*

Ven. Beda Presbyter Anglus, qui claruit anno 700. *Lib.* 3. *Comment. in Geneſim. Lib.* 4. *Comment. in Reg. In Apoc.* 4. & *De ſex ætatibus Mundi ad annum* 3496.

Eugenius III. Toletanus Epiſc. in Indiculo Sacrorum Librorum, verſibus ſcripto.

S Æ C U L O VIII.

Sanctus Johannes Damaſcenus, anno 730. *Lib.* 4. *Orthod. Fidei, Cap.* 18.

Ambroſius Ansbertus, vel potius Autpertus, Monachus, ac deinde Abbas Monaſte-

naſterii S. Vincentii ad Fontes Vulturni Fluvii in Samnio ſiti, anno 760. *libro Tertio Comment. in Apocal. ad Stephanum Papam.*

Albinus ſeu Alcuinus Anglus, Bedæ diſcipulus, anno 800. adverſus Elipantum Toletanum, *Lib.* 1.

SÆCULO IX.

Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus, anno 806. *in Stichometria*, cum numeris ſimul Græcis, & Anaſtaſii Bibliothecarii Latinis.

Agobardus, natione Gallus, Eccleſiæ Lugdunenſis Corepiſcopus, anno 813. *de Priv. & Jure Sacerd.*

Ado Viennenſis, anno 879. ex Beda de Sex ætatibus Mundi.

SÆCULO X.

Tituli ſive Capitula ſingulorum Sacræ Scripturæ librorum juxta æditionem, ſeu LXX. Interpretum, ſeu B. Hieronymi, ex majore parte hac ætate conſcripta, atque in lucem edita a Ven. Card. Tomaſio, anno 1688.

SÆCULO XI.

Ivo, Carnotenſis Epiſcopus, *in Decreto*, anno 1092.

Hermannus Contractus *in Chronico*, quod perduxit uſque ad annum Domini 1052. Giſlebertus, anno 1100. *Altercat. cap.* 1.

SÆCULO XII.

Petrus Abbas Cluniacenſis, S. Bernardi æqualis, *in Epiſt. ſive Tract. adverſus Petrobruſianos Hæreticos*, anno 1123.

Honorius, Eduenſis, ſive Auguſtodunenſis Eccleſiæ in Ducatu Burgundiæ Presbyter, anno 1130. *in Gemma animæ de Officio Miſſæ, ejuſque Ceremoniis* in quatuor partes diviſa, ubi de diviſione librorum, qui juxta tempora leguntur in Eccleſia.

Radulphus, Flaviacenſis ſeu Flajenſis Monacus in Diœceſi Bellovacenſi, anno 1157. *Comment. in Leviticum, Lib.* 14. *cap.* 1.

Johannes Beleth, Doctor Pariſienſis, anno 1162. *de Divinis Officiis, Cap.* 60.

Petrus de Riga, Canonicus & Cantor B. Mariæ Rhemenſis, anno 1170. in Aurora, quæ eſt Paraphraſis metrica Veteris & Novi Teſtamenti, Ms. in Bibliotheca Vaticana.

Petrus Comeſtor, Magiſter Hiſtoriæ Scholaſticæ, anno 1270. *Præf. in Joſue.* Item *Præf. in Tobiam*; Item *Prolog. in Judith, & Præf. in Danielem.*

Joannes Saresberienſis ſeu Sariſburienſis, Epiſcopus Carnotenſis, anno 1172. *Epiſt.* 172.

Petrus, Patria Gallus, Abbas Cellenſis primùm, deinde S. Remigii, ac demum Epiſcopus Carnotenſis, anno 1180. *in Lib. de Panibus, cap.* 2.

Gloſſa ordinaria ante annum 1200. in Prologo S. Hieronymi ſuper Reg.

SÆCULO XIII.

Alexander Nekam, Anglus, anno 1215. in lib. Verſibus ſcripto; cui titulus: *Libri Bibliothecæ, ſeu Expoſitiones Bibliothecæ.*

Hugo de Sancto Caro Card. qui dicitur Hugo de Vienna, anno 1240. *in Prolog. Joſue, Regum, & Tobiæ: & in Præfationibus in Eccleſiaſticum, in Baruch, & in Machabeos.*

Sanctus Thomas Aquinas, Eccleſiæ Doctor, anno 1260. in Sanctum Dionyſium Areo-

Areopagitam de Divinis Nominibus, *Cap. 4. lect. 9.* Item Summæ *part. 1. quæſt.* 89.

Johannes Januenſis Monachus Ordinis Fratrum Prædicatorum, [de quo Poſſevinus in Apparatu Sacro *Tom. 1. pag.* 881.] in Dictionario prænotato, *Catholicon*, quod anno 1280. conſecit.

Guillelmus Occham, ſive de Villa Occham, Anglus, 1320. vir doctus, ſed fautor Ludovici Imperatoris IV. nimis imprudens, & ob aliquot errores in Indice librorum prohibitorum poſitus, *in Dialogo in tres partes diſtributo, Parte 3. tractatu 3. cap. 16.*

Nicolaus Liranus, ex Judaiſmo converſus ad Fidem, poſtmodum Ordini Minorum adſcriptus, 1330. *Præf. in Tobiam: Cap. primo Tobiæ: Cap. primo Sapientiæ: in Baruch Cap. primum: Comment. in Iſaiam Cap.* 25. Et *in Machab. Cap.* 1.

Robertus ſeu Rupertus Holkoth, Nordthamptoniæ in Anglia natus, Doctor Theologus Ordinis Prædicatorum, anno 1340. *in Prologo Eccleſiaſtici* (cujus ſeptem priora Capita Commentariis illuſtravit) *pag.* 485.

Petrus Berchorius Pictavienſis, Gallus, Ordinis Sancti Benedicti, & Prior S. Eligii Pariſienſis, anno 1360. *in Reductorio Morali utriuſque Teſtamenti.*

Liber dictus Mamotrectus *ſuper Bibliam*, impreſſus Venetiis anno 1479. & rurſus 1506. ſed diu ante conſcriptus.

Gloſſa in Gratiani Decretum, hac ætate vel præcedente confecta, *Diſt.* 16.

Liber Ermeneumatum, ſive expolitiorum vocum Veteris & Novi Teſtamenti, in duobus antiquiſſimis Codicibus Vaticanis aſſervatus.

SÆCULO XV.

Eugenius IV. Pont. Opt. Max. anno 1441. *in Decreto pro Jacobinis*, in Concilio Florentino habito.

S. Antoninus, patria Florentinus, Ordinis Prædicatorum, & poſtea Florentiæ Archiepiſcopus, anno 1459. in Summa Hiſtoriali, in tres partes diviſa, *Parte 1. Tit. 3.* ~~*cap. 4.* Ibidem~~ *Tit. 3. cap. 9. §.* 12. Item Summæ Theologicæ *Parte 3. Tit. 18. cap. 6. §.* 11.

Alphonſus Toſtatus, natione Hiſpanus, in Oppido Madrigali natus, atque ex Doctore & Presbytero Salmanticenſi Abulenſis in eadem Hiſpania Epiſcopus, anno 1450. *Comment. in Hieronymi Prologum Galeatum; in Reg. quæſt.* 27. & 28. Item *Enarrat. Praf. I. in Paralip. quæſt.* 7. Et *Præfat. in Evangelium S. Matthæi, quæſtionibus* 1. 2. 3.

Dionyſius à Lieuvis, patria Rickelius, Cartuſianus, Doctor Eſtaticus vulgò nuncupatus, anno 1450. *in Proœmio in Sap., in Eccl., in Baruch, in Tob. in Judith, in Capita III. & XIII. Danielis, in Caput X. Heſteræ, in Cap. I. Machabeorum.*

Auguſtinus Datus Senenſis, Orator & Philoſophus inſignis, anno 1470. *Orat. de Laud. S. Hieronymi*, in qua libros Biblicos ab Hieronymo converſos recenſet.

Præfatio de Libris *Canonicis*, & non *Canonicis*, præfixa Bibliis unà cum Gloſſa Ordin. & Lirani Expoſ., editis anno 1498. & rurſus 1506.

SÆCULO XVI.

Cardinalis Ximenius, Archiepiſcopus Toletanus, Vir eruditione & pietate inſignis, *in Præf. Bibl. Complut.* 1515.

Biblia Pagnini, edita anno 1528. ad finem Veteris Teſtamenti; Item idem Pagninus, *in Præfat.*

Cardi-

Cardinalis Cajetanus, Ordiois Prædicatorum, *Præſ.Comm.* in omnes Authenticos Veteris Teſtameoti Hiſtoriales Libros ad Clementem VII. Pontificem Maximum, anno 1532. Idem ad calcem *Comm. in Eſther*, *& Eccl.*

Sacroſanctum Oecumenicum & Generale Coocilium Tridentinum, aono 1546. Seſſ.IV. cujus Decreti verba retulimus in hujus Capitis exordio ad confirmandam Eccleſiæ traditiooem, de qua loquimur.

Itaque, cum de Canone Scripturarum, per maous tradito, ab ætate Apoſtolica ad Sacroſanctum uſque Coocil. Trideotinum ſatis jam conſtet poſt Euangelicam Æram; producenda ſuot ea, quæ pertioeot ad Hiſtoriam Canonis Scripturarum apud Hebræos, ante Euangelii prædicatiooem.

Joſephus, contra Apionem diſputaos, *lib.* I. luculeotum Canonis teſtimonium ita producit: „ Infioiti libri oon ſunt apud nos (inquit) diſcordaotes, & ſibimet repugnantes; ſed ſolummodo duo & vinginti Libri, habeotes temporis totius cooſcriptiooem, quorum juſtè fides admittitur. Horum ergo quioque quidem ſunt Moſeos &c. A morte verò Moſeos uſque ad Artaxerſem Perſarum Regem, qui fuit poſt Xerſem, Prophetæ ſuorum temporum res geſtas conſcripſeraot in XIII. libris. Reliqui verò quatuor, hymoos in Deum, & vitæ humanæ præcepta ooſcuntur continere. Ab Artaxerſe verò uſque ad noſtrum tempus ſiogula quidem conſcripta, noo tameo priori ſimili fide ſuot habita, eo quod noo fuerit certa ſucceſſio Prophetarum. Palàm oamque eſt ipſis operibus, quemadmodum oos propriis literis credimus. Taoto oamque ſæculo jam præterito neque adjicere quidquam aliquis, nec auferre, nec transformare præſumpſit. Omnibus enim inſertum eſt mox ex prima generatiooe Judæis, hæc Divina dogmata nomioare, & io his utique permanere; & propterea, ſi oporteat, mori libeoter „ Qui de certo Caoone apud Hebræos plura deſiderat, adeat Buxtorfios, Booſrerium, alioſque Biblicorum Commentariorum Auctores, qui Præludia exagogica ſcripſerunt ad Sacrarum Scripturarum intelligeutiam; ſufficere enim credimus, oos incredibili ſed perjucuodo labore ea collegiſſe, quæ authoritatem habeot à SS. Patribus, & ab Eccleſia.

In tres autem Claſſes Hebræi ſummam Librorum Sacrorum digerebaot, teſte S. Hierooymo in Præf. io lib. Regum, quæ Vulgatis Bibliis præfigitur ſub Tit. Prologi Galeati: „ Vigioti & duas literas eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque & Chaldæorum liogua teſtatur &c. Quomodo igitur vigioti duo elementa ſunt &c. ità viginti duo volumioa ſupputaotur, quibus &c. Atque ita ſiuot pariter Veteris Legis Libri viginti duo: ideſt

I. Moyſi quinque, ſeu thora.	II. & Prophetarum octo.	III. Hagiographorum novem.
1. Geneſis.	1. Joſue.	1. Job.
2. Exodus.	2. Sophetim, ſeu Judicum, & Ruth.	2. David, ſeu Pſalmi 150.
3. Leviticus.	3. Samuel, ſeu Regum I. & II.	3. Salomon, ſeu Proverbia, & Parabolæ.
4. Numeri.	4 Malachim, ſeu Reg. III. & IV.	4. Eccleſiaſtes.
5. Deuteronomium:	5. Iſaias.	5. Cantica Canticorum.
	6. Jeremias.	6. Daniel.
	7. Ezechiel.	7. Paralip. I. & II.
	8. XII. Prophetæ.	8. Eſdras I. & II.
		9. Eſther.

Et Præf. in Danielem, quæ ibidem imprimitur: ,, Illud [inquit] admoneo,
,, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos, qui Ha-
,, giographa ſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura divi-
,, ditur, in Legem, in Prophetas, & in Hagiographa ,,. Ejuſdem Diviſionis meminit Caſsiodorius de Inſtitutione Divinarum Literarum, capite 12. de qua Diviſione pluribus diſſerit Cl. Martianeus in III. Prolegom. in Divinam Bibliothecam S. Hieronymi num. IV. Beda Venerabilis lib. 3. Comm. in Geneſim arbitratur, ad eamdem Diviſionem reſpexiſſe Spiritum Sanctum apud Geneſim: *Tria caniſtra ſuper caput ejus &c. quid aliud* [inquit] *ſignificant, niſi tripartita, ipſi Populo conceſſa, Divinæ Legis eloquia, Legem videlicet, & Prophetas, & Hagiographa*. Rationem verò reddit *in More Nevochim lib. 2. Cap.* 45. Maimonides, quare Kethubhim, quæ grecè dicunt Hagiographa, ſic nuncupantur? nempe quia Kethubhim, hoc eſt, ſcripta ſunt per Spiritum Sanctum. Et ante ipſum B. Epiphanius, adverſus Hæreſes lib. 1. Hæreſi 29. cap. 7. ,, Leguntur [inquit] apud illos [ſubaudi Nazaræos] univerſa
,, Lex, & Prophetæ, & Hagiographa, hoc eſt Libri illi, qui verſibus di-
,, ſtincti ſunt, & Regina, & Paralipomena, Eſter, cæteraque omnia ,,. Aquilæ temporibus, & ab ipſo fortè Aquila excogitatam fuiſſe hanc diviſionem Librorum ſacrorum in *Legem, Prophetas, & Hagiographa*, cum antea obtinuerat partitio in *Legem, Prophetas, & Hymnos*, conjecturis indulgens ait Voſſius de Orac. Sibyl. *cap.* 12. Αγιόγραφα ineptum dicit vocabulum; & contra naturam linguæ Græcæ formatum, ab Aquila ſuſpicatur confictum. Vocem quoque γραφῖα, qua Hagiographa interdum deſignantur, ab eodem fuiſſe excogitatam, ſcribit in Reſp. ad iteratas Simonii objectiones. Sed nos, Voſſii quæſtione de nomine in medio relictà, conſtanter aſſeruimus,

Hanc diviſionem in tres Claſſes Chriſtum Dominum innuiſſe, quando cum Diſcipulis poſt Reſurrectionem in Cœnaculo loquebatur, *Lucæ* 24. *v.* 44. dicens, *Neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt*

I.	II.	III.
in Lege Moyſi	*& Prophetis*	*& in Pſalmis, de me.*

Ita enim exponit etiam Maldonatus, & Natalis ab Alex. hunc locum ,, Quæ
,, ſcripta ſunt in Lege, Prophetis, & libris Hagiographis, in quibus Hebræi
,, Pſalmos imprimis numerabant. ,, Lightfootus quoque Miſcell. *cap.* 44. & P. Lamy in Apparatu Biblico, ex communi ſententia *Lib.* 2. *Cap.* 2. ad illam diviſionem dicunt Chriſtum reſpexiſſe, Lucæ 24. verſ. allegato.

Hinc itaque videtur colligi, etiam ætate Chriſti Domini obtinuiſſe apud Hebræos eam diviſionem Sacrorum Librorum in tres claſſes, quæ vigebat ætate Hieronymi: præſertim cùm Philo Judæorum doctiſsimus, & Chriſto Domino coævus, in Lib. de Vita contemplativa pag. 893. B.C. indicat non obſcurè tres illas Claſſes Librorum, Legis, Prophetarum, & Hagiographorum, quæ ſua ætate in Ægypto diſtinguebantur, dicens, ,, Legem tantùm, & Pro-
,, phetarum Oracula, divinitùs prodita, Hymnoſque, & quædam alia, pietati
,, ſcientiæque promovendæ utilia. ,, Et paſsim apud Talmudicos reperitur eadem Librorum Sacrorum diviſio. Conſulantur Gemariſtæ in Sanedrin *Cap.* 11. *§.* 2. iidem in Maechot *Cap.* 2. *§.* 4. & alibi, ubi de Jonathanis Paraphraſi ſermonem habent. Liber quoque Schiltæ, ap. Append. libri Coſri *pag.* 430. Haggaborim inſcriptus, eamdem agnoſcit Veteris Teſtamenti in tres Claſſes partitionem. Præterea ex variis locis Novi Teſtamenti conſtat, eadem ætate in Synagoga lectitatos fuiſſe, præter Libros legales Moyſi, etiam reliquos ex duabus Claſsibus Prophetarum, & Hagiographorum,

quas

quas duas poſteriores S. Paulus *Ep. ad Rom.* 3. 21. complectitur ſolo nomine
„ Prophetarum : „ Juſtitia Dei manifeſtata eſt, teſtificata a Lege, & Prophe-
„ tis „. Quemadmodum & in Euangelio Lucæ cap. 16. „ Lex, & Prophetæ uſ-
„ que ad Johannem. „ Et *Verſ.* 29. & 31. ejuſdem cap. „ Habent Moyſen, & Pro-
„ phetas : ſi Moyſen, & Prophetas non audiunt &c. „ Ita & Actorum 24. Pau-
lus fidei profeſsionem emittens coram Felice Præſide, *verſ.* 14. „ Sic deſervio
„ Patri, & Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege, & Prophetis ſcripta
„ ſunt. „ Et *cap.* 26. *verſ.* 22. coram Agrippa Rege „ Uſque in hodiernum
„ diem ſto, teſtificans minori atque majori, nihil extra dicens quàm ea, quæ
„ Prophetæ locuti ſunt, futura eſſe, & Moyſes. „ Et *cap.* 28. Romæ agens, &
interrogatus a Judæis de Chriſtianæ Eccleſiæ Confeſsione, *verſ.* 23. „ Expo-
„ nebat, teſtificans Regnum Dei, ſuadenſque eis de Jeſu, ex Lege Moyſi, &
„ Prophetis, a mane uſque ad veſperam.

Siquidem & in Synagoga, præter legales Libros, perlegebantur Prophetæ die
Sabbati. *Act.* 13. *verſ.* 14. „ Venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſsi Synago-
„ gam die Sabbatorum ſederunt. Poſt lectionem autem Legis, & Propheta-
„ rum &c. „ Et Chriſto Domino in Nazareth Synagogam ingreſſo, juxta con-
„ ſuetudinem ſuam, die Sabbati, & ad legendum ſurgenti, *Cap.* 4. *verſ.* 17. Tra-
ditus eſt illi liber Iſaiæ Prophetæ. „ Elias Levita in Thisbi apud Voiſin de Le-
ge Divina, *cap.* 36. ait, Antiochi Regis ætate inductam fuiſſe conſuetudi-
nem legendi Haphtaras ex Prophetis, reſpondentes ſingulis Paraſchis Legis,
quum impius ille Rex publicam Legis lectionem vetuiſſet.

Cum itaque conſtet ex locis ſupra allatis, aliiſque plurimis, præter Moyſi
Pentatheucum, alios quoque libros in Synagoga Judæorum ante Euangelii
publicationem aſſervatos fuiſſe tamquam propheticos, & divinitùs inſpira-
tos, ex quibus teſtimonia licebat petere ad cauſas Fidei dijudicandas, etiam
in Conciliis ſeu Synhedriis magnis, quemadmodum Herodi perquirenti
ubi Chriſtus naſceretur, Matth. 2. reſpondet Concilium legitimum Princi-
pum, Sacerdotum omnium, & Scribarum, ex Micheæ Prophetia, *In Be-
thelem Judæ*; neceſſariò conſequitur, Indicem ſeu Catalogum ejuſmodi Libro-
rum jam extitiſſe, quem nos appellamus Canonem Scripturarum in Eccle-
ſia Hebræa ante Chriſtum natum.

Quin ex hoc ipſo Matthæi teſtimonio inferre poſſumus, Prophetæ nomine ali-
quando enunciari ſecundam illam Claſſem Librorum, qui appellantur Pro-
phetici, in unum corpus compactam, quem librum appellarent *Prophetam*:
non ſecùs ac obſervatum eſt, a compluribus in Eccleſia Chriſtiana prioribus
etiam ſæculis appellatum fuiſſe *Apoſtolum* Codicem illum, qui complecteba-
tur Canonicas Literas Novi Teſtamenti, ſive Apoſtolorum, unico libro com-
prehenſas, ut a Subdiacono perlegerentur in Miſſa; vel etiam ſuſpicari poſſu-
mus, ſecundam ac tertiam Claſſem, Prophetarum ſcilicet, atque Hagiogra-
phorum, in unum volumen redactam, dici Prophetam ſeu Prophetas, a po-
tiori parte ita denominatam, ſive a nomine & re, communi Prophetis &
Hagiographis, Chriſtum pariter annunciantibus.

Quemadmodum enim ex libro ſecundæ Claſsis, ſeu Prophetarum, licebat cau-
ſas de Fide certò definire, ita etiam ex tertia Claſſe Hagiographorum, eàdem
vi prædita, petebantur argumenta in cauſis Fidei. Chriſtus enim Dominus
Matth. 22. *verſ.* 44. congregatis Phariſæis, & interrogatis, quid ipſis videretur
de Chriſto, & cujus eſſet filius, ac reſpondentibus : David; teſtimonium
Divinitatis ſuæ a Pſalmis Davidis illicò produxit. „ Quomodo ergo David
„ vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino meo ? & non pote-

rant

„ terant reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex ea die eum amplius interrogare. „ Ad Machab. I. *cap.* 1. *v.* 57. & ad Daniel. 9. *v.* 27. & 28. videtur alludere Chriſtus, Matthæi 24. *v.* 15. Marci 13. *v.* 14. Lucæ 21. *v.* 12. Item locus Machab. I. *cap.* 2. *v.* 54. refertur ad Eccleſiaſtici 45. 28. & 30. Et Machab. 2. *v.* 56. refertur ad Eccleſiaſtici 46. 9. 10. & 11.

Concludimus igitur, in Eccleſia Hebræa etiam ante Chriſtum natum extitiſſe Canonem Scripturarum, ex Lege, & Prophetis; ſive ex libris Legalibus, Propheticis, & Hagiographis certo numero conſtitutum, unde licebat teſtimonia proferre in cauſis Fidei, tamquam ex Libris divinitùs inſpiratis.

CAPUT II.

De Libris Autographis, & Apographis Legis, & Prophetarum, eorumque hiſtoria.

Volumen autographum Legis, a Moſe ſcriptum;

Levitis traditum;

In latere Arcæ reconditum;

Volumen Legis autographum Pentateuchi ſcriptum fuiſſe a Moyſe, divinitùs revelatum eſt Exodi *cap.* 17. *v.* 14. & 24. 4. 7. „ Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones Domini, verſ. 4. &c. „ Aſſumenſque Volumen fœderis „ legit audiente populo „ *verſu* 7. Traditum ab ipſo Moyſe Sacerdotibus, filiis „ Levi, & Senioribus, Deut. 31. *v.* 9. 10. 11. 25. 26. Scripſit itaque Moyſes „ legem hanc, & tradidit eam Sacerdotibus filiis Levi, qui portabant Arcam „ fœderis Domini, & cunctis Senioribus Iſrael, *v.* 9. Et ſeptimo quoque anno „ legi præcepit coram Populo, ibi *v.* 11. 12. Et recondi per Levitas in latere „ Arcæ, ibi *verſ.* 24. 25. 26. Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba Legis hujus „ in volumine, atque complevit; præcepit Levitis, qui portabant Arcam fœ- „ deris Domini, dicens: Tollite librum iſtum, & ponite eum in latere Arcæ „ fœderis Domini Dei veſtri &c.

In muſivo Liberianæ Baſilicæ expreſſum.

In Muſivo Sixti III. Liberianam Baſilicam adornante, ab eruditiſſimo Ciampino typis edito, *Fig. II. Tab. LX.* & a Franciſco Blanchino Patruo meo *Tom.* 3. *pag.* 136. Anaſt. Bibl. relato, Moyſes Levitis volumen tradit, in quo Deuteronomium deſcripſerat, juſſitque in Arca Fœderis Domini cuſtodiri, ut ex Deut. *cap.* 31. ubi etiam viſuntur Levitæ, Arcam deferentes.

Primū apographum Deuteronomii a Joſue lapidibus inſcriptum;

Aliud Autographum, ſive potius primum Apographum Deuteronomii, proximè poſt obitum Moyſis a Joſue ſcriptum legimus in lapidibus Altaris, ab ipſo erecti in Monte Hebal, Joſue *cap.* 8. *v.* 30. §. 1. & 32. „ Tunc ædificavit „ Joſue altare Domino &c. de lapidibus impolitis &c. & ſcripſit ſuper lapi- „ des Deuteronomium Legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filiis Iſrael.

Alia apographa a Regibus ſingulis deſcripta.

Singuli deinde Reges jubentur Deuteronomii Librum ſibi deſcribere, & accepto Exemplari a Sacerdotibus, ex eo legere cunctis diebus vitæ ſuæ, Deut. 17. 18. Vide Voiſin de Lege Divina in fine capitis 31.

Autographum Moſis:

Redeo ad Autographum Moſis, Levitis traditum, ut in Arcæ latere conditum ſervaretur. Doctiſſimus Huetius Demonſtr. Evangelicæ, Prop. 4. pag. 41. num. 2. expenſis rationibus Toſtati, Ahabanelis, & Levi Ben-Gerſon, propendet ut credat, ad latus Arcæ aſſervatum fuiſſe, non modò Deuteronomium, ſed univerſum Pentateuchum.

Deſcriptis ex eo aliis XII. Principibus Tribuum tradendis.

Quin obſervat, in Debarim Rabba affirmari XIII. exemplaria Legis deſcripta fuiſſe Moſis juſſu ante ejus obitum, ut ſingulis Tribuum Principibus ſingula contraderentur, & unum in Arca cuſtodiretur.

S. Epiphanius in lib. de Pond. & Menſ. cap. 4. credidit non Legem ſolummodo, ſed

ſed & Libros omnes Canonicos intra Arcam fuiſſe recluſos. At refellitur ex teſtimonio lib. III. Regum *cap.8. verſ.9.* ubi diſertè dicitur: *In Arca autem non erat aliud niſi duæ Tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb.* Et II. Paralip. *cap.5. v.10.* „ Nihilque erat aliud in Arca, niſi duæ Tabulæ,
„ quas poſuerat Moyſes in Horeb „ . Et ex Gentium Apoſtolo, qui in ep. ad
„ Hebræos *cap.9. v.4.* ait: „ In qua (ſcilicet Arca) urna aurea, habens Manna,
„ & Virga Aaron, quæ fronduerat, & Tabulæ Teſtamenti „ . Proſequitur Huetius: „ Lex autem fuit ad latus Arcæ exterius: quo & Urna aurea, Mannæ plena, & Aaronis Virga [ad Hebr. *c.9. v.4.*] hoc eſt, ſi Jonatanen paraphraſtem Chaldæum audimus, in capſa ad latus dextrum Arcæ: vel, ſi Gemaram Thalmudici libri &c., in Scrinio „ . Simillima habentur I. Regum *cap.6.* Philiſtini enim ponunt in capſellam ad latus ejus icunculas aureas, quas finxere; ad latus nempe Tabularum, quibus capſula componebatur „ . Eâdem ergo ratione, inquit etiam Calmet in Commentario litterali SS. Scripturarum *cap.31.* Deuter. *verſ.26.* collocatus eſt liber Legis, de quo agimus. Cùm ille, nonniſi aliquis tabellarum numerus eſſet; [ego autem cum Vulgata, & Muſivo, Volumen fuiſſe puto] hæc commodè intus in Arca circum illius parietes ſecus lapideas tabulas collocari potuere. Cùm autem poſt Templi ædificationem, Tabernaculum, plurimaque Tabernaculi vaſa, & ſupellectilem in Templi ipſius gazophylaciis fuiſſe repoſita veriſimile ſit; illuc quoque illatam fuiſſe capſulam Legis, Volumini recondendo deſtinatam, credere par eſt; Quæ, poſtquam diù illic neglecta & ignorata jacuit, tandem ab Helcia Pontifice reperta eſt, IV. Reg. 22. *verſ.8.* „ Dixit autem Helcias Pontifex ad Saphan Scribam: *Librum Legis reperi in Domo Domini.* „ Librum autem hunc fuiſſe autographum Moyſis, Joſeph Antiq. *Lib. X. cap.5.* teſtatur. Qua in re ſiquid dubii eſſe videretur, illud ſubduceret Textus II. Paralipomenon 34.
„ *verſ.14.* „ Cùm efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in Templum Do-
„ mini, reperit Helcias Sacerdos librum legis Domini per manum Moyſi. „
Quamobrem, non in Arca Domini, ſed in Domo Domini repertum a ſe librum Legis prædicat Helcias, non fimeto in foſſum, ùt conjectavit Chryſoſt. *in Matth. cap.2. hom.9.* Et in I. *ad Cor. 2. hom. 7.* ſed in capſula illa reconditum, quæ, ſtante Tabernaculo, fuerat ad dextrum latus Arcæ.

Ad latus Arcæ reconditur

Cum urna Mannæ, & Virga Aaron.

Conſtructo Templo, capſula cum volumine Legis reponitur in gazophylacio Templi,

Ubi reperitur ab Helcia Pontifice, & Joſiæ oſtenditur ante Chriſtum anno 624 juxta Petavium;

Geſta ſunt hæc anno XVIII. Regis Joſiæ, *IV. Regum* 22. hoc eſt annis circiter 624. ante æram Chriſti communem, ùt Chronologi ſupputant. Poſt annos verò 28. ex Chronico Euſebii, Nabuchodonoſor Templum incendit. An Levitæ in captivitatem abducti Volumen Legis Autographum ab incendio præſervaverint, quemadmodum & Sacerdotes in Perſidem abducendi, *II. Mach. 1. 19.* acceptum ignem de Altari occultè abſconderunt in Valle, ubi erat puteus altus & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita ut omnibus ignotus eſſet locus, nemo quidem, quod ſciam, diſertè id enunciat; ſed probabile admodum eſt, Godoliam nepotem Saphan, qui a Chaldæis conſtitutus fuerat Princeps populi in Paleſtina relicti: vel Levitas in Terra ſuperſtitites, & mox in Ægyptum profectos, occiſo ipſo Godolia: vel potius Joachimum Regem in Babylonem abductum hæc ſacra Pignora cuſtodiſſe: aut Nehemiam filium Helciæ: aut Eſdram Scribam; præſertim cùm poſt annos LXX. captivitatis, Cyrus Perſarum Rex protulerit Vaſa Templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem, & poſuerat ea in Templo Dei ſui, *I. Eſdræ cap.1. v.8.* eademque vaſa numerata contradiderit Saſſabaſar Principi Juda, eademque vaſa & argentum in Templum ſecundum illata ſint, *I. Eſdræ 8. 30.* „ Suſceperunt autem Sacerdotes & Le-

In captivitate videtur præſervatum cù vaſis Templi:

„ & Levitæ &c. Die autem quarta appenſum eſt argentum, & aurum, & vaſa in „ Domo Domini &c. [*v.33.*] Propterea II. *Eſdr. cap.*8. poſt Templi inſtaurationem (*verſ.*1.) dixerunt Eſdræ Scribæ, ut afferret Librum Legis Moyſi, „ quam præceperat Dominus Iſraeli. Attulit ergo Eſdras Sacerdos Legem coram multitudine virorum & mulierum &c.& legit in eo apertè &c.Stetit autem „ Eſdras Scriba ſuper gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum &c. & legerunt in libro Legis Dei diſtinctè & apertè ad intelligendum; & intellexerunt, cùm legeretur &c. Et *cap.*13. *verſ.*1. „ In die autem illo lectum eſt in „ Volumine Moyſi, audiente Populo: & inventum eſt ſcriptum in eo, quòd non „ debeant introire Ammonites & Moabites in Eccleſiam Dei uſque in æternum &c. Factum eſt autem, cùm audiſſent Legem, ſeparaverunt omnem alienigenam ab Iſrael &c. „ Quæ omnia indicant in Autographo potius quàm in Apographis hæc obſervata; præſertim cùm ipſe Eſdras Chaldaicis characteribus impoſterum exprimenda curaverit ea, quæ ex primitivis Moyſi literis populo, in LXX. annorum captivitate eas ignoranti, & Caldæorum ſtylo aſſueſcenti, ſua interpretatione noverat eſſe aperienda.

Et in Templo ſecundo aſſervatū uſque ad Chriſtum Dominum.

Poſt ejuſmodi inſtaurationem Templi & Legis, quæ Autographum Moyſi ſuperfuiſſe indicat non obſcurè, cùm Templum ſecundum ſubſtiterit uſque ad Titum, licèt ab Antioco profanatum, & expurgatum a Juda Machabæo, *II. Machab. cap.*10. & interea temporis translata ſint Sacra Biblia in Græcum idioma per LXX. Interpretes; probabile admodum ſit, Moſis Autographum nunquam fuiſſe deperditum uſque ad Chriſti Domini adventum. Et profectò luculentum habemus Philonis teſtimonium in lib.II. de Vita Moſis ſub initium, ubi de Pentateucho: „ Res certè non caret miraculo, per tot ſæcula „ manſiſſe Leges eaſdem incolumes „. Et S.Epiphanius in lib.de Menſ.& Pond., binorum Interpretum triginta ſex, a Ptolomæo Philadelpho advocatorum hiſtoriam narrans, Autographum Scripturarum Sacrarum ipſi Regi tunc temporis allatum fuiſſe innuit, cùm inquit: „ Igitur ſeptem & viginti illi Libri, qui „ viginti duo numerantur cum Pſalterio, ac cæteris, qui Hieremiæ accenſentur, hoc eſt Lamentationibus, & Epiſtolis Baruchi; quamvis apud Hebræos „ Epiſtolæ iſtæ non reperiantur, ſed Lamentationes dumtaxàt, ad Hieremiæ „ Prophetiam attextæ; eo, quem dixi, modo per orbem in unumquodque par „ Interpretum diſtributæ ſunt, puta a primo pari ad ſecundum, ab hoc ad „ tertium pervenerunt, donec ſexiès ac trigeſiès ſinguli græcè converſi ſunt, „ ùt famâ vulgari perhibetur .... Poſtremò, abſolutis omnibus, Rex „ in ſublimi ſolio conſedit, ad quem triginta ſex Lectores cum totidem „ Exemplaribus adducti ſunt, cum altero, qui hebraicum *Archetypum* tenebat „. En qua de cauſa latores Legis delecti fuerint ex florentiſſimis Ordinibus, & a Ptolomæo Rege tot commodis, honoribus, & præmiis proſequuti: Scilicet Archetypum deferebant, ùt quiſque facillimè poteſt ex illa Regis ablegatione, ac Hebræorum ſtudio, ſollicitudine, curâque tam pretioſi Depoſiti, judicare.

Autographum Joſue, in ipſo Legis Volumine propria Auctoris manu conſcriptum fuiſſe, docent nos Sacræ Paginæ, Joſ.*cap.ult. verſ.*25. 26. „ Percuſſit ergo „ in die illo fœdus, & propoſuit præcepta atque judicia in Sichem. Scripſit „ quoque omnia verba hæc in Volumine Legis Domini: & tulit lapidem prægrandem, poſuitque eum ſubter quercum, quæ erat in Sanctuario Domini, „ & dixit ad omnem Populum: En lapis iſte erit vobis in teſtimonium &c.„ Eadem igitur præſervatio contigiſſe dicenda eſt Autographo libro Joſue, quam adſcripſimus Autographo Pentateuchi. Non ſecus ac Samuel

1. Re-

I. Regum *cap.*10. „ Locutus eſt ad populum Legem Regni (*verſ.* 25.) & „ ſcripſit in Libro, & repoſuit coram Domino.

Quod pertinet ad libros reliquos Veteris Teſtamenti, breviter perſtrigemus.

Primò. Obſervandum eſt, Prophetas conſueviſſe libros ſuos mittere ad Sacerdotes & Prophetas, necnon ad Seniores, & ad omnem Populum; ùt Jeremias miſit, *cap.*29. „ Et hæc ſunt verba Libri, quem miſit Jeremias Propheta de Jeru- „ ſalem ad reliquias Seniorum tranſmigrationis, & ad Sacerdotes, & ad Pro- „ phetas, & ad omnem Populum, quem traduxerat Nabuchodonoſor de Jeru- „ ſalem in Babylonem &c. „. Neceſſe autem erat in ſcriptum redigere, aut publico teſtimonio ea conſignare, quæ prophetico nomine aliquis proloquebatur, ut ex eventu judicarent Rectores Populi de veritate aut mendacio ejuſdem aſſerti Prophetæ juxta mandatum Domini, a Moyſe traditum Deuteronomii *cap.*18. Inter cætera verò, quæ falſis Prophetis minatur Dominus Ezechielis *cap.* 13. hæc legimus *verſ.*9. „ Et erit manus mea ſuper Prophetas, „ qui vident vana, & divinant mendacium: in Conſilio populi mei non erunt, „ & in Scriptura Domus Iſrael non ſcribentur. „

Secundò. Hæc indicant, poſt eventum prædictionis impletæ, inter Scripturas Domus Iſrael, hoc eſt in Canonem Scripturarum redactos fuiſſe ejuſmodi Commentarios propheticos, ſive Auctoris manu, ſive alterius miniſtri Synagogæ conſcriptos; quos ita vindicaverat & approbaverat Auctoritas Dei loquentis, & verbum ſuum perficientis: quemadmodum & Samuel ea, quæ ſcripſit, repoſuiſſe dicitur coram Domino, I. *Reg. cap.*10. *verſ.*25.

Tertio. Denique Libri ita vindicati, & Canoni adſcripti, in Synagoga publicè legebantur poſt Legem die Sabbati: ut autem legerentur in Synagoga, aſſervabantur, quemadmodum hodieque fit, a Judæis in armario ſeu ſcrinio. Ritu non diſſimili primitiva etiam Chriſtianorum Eccleſia ſuum habuit Armarium, in quo ſacros Libros reconderet, quod expreſſum videmus in Muſivo Ravennati apud Cl. Ciampinum *Tom.I. fol.*217. *Tab.*67. *Fig. II.*

Confirmantur hæc ex Verſionibus Bibliorum, quæ non Legales modò Libros, verùm & Propheticos, & Hagiographos etiam antiquitùs ſunt complexæ, ùt ex Capite ſequenti conſtabit.

CAPUT III.

De præcipuis Verſionibus Bibliorum, Veteris Teſtamenti Græcâ, & Latinâ: earumque Auctoritate.

OMnium antiquiſſima Verſio, (ſi tamen Verſio dicenda eſt, quæ literarum figuram variat, conſtante ſono dictionum per literas indicato) habenda erit Eſdræ reſtitutio, quando ex primogeniis Textus autographi literis, quibus jam deſueverat Populus LXX. annis Chaldaicæ ſervitutis, totidem verba reddidit characteribus Chaldæis, qui in uſum communem Populi fuerant inducti. Verùm iſta potius Inſtauratio, quàm Verſio nominatur.

Tranſlatio igitur princeps, quæ nomen & rem Verſionis, titulo indicatam, revera obtinet, dicenda eſt Græca Interpretum LXX. Ejus Autographum, ſeu Originale exemplar, in Bibliotheca Alexandrina reconditum, & ſummo ſtudio, atque incredibili curâ per aliquot uſque Chriſti ſæcula ab ignis conflagratione fuiſſe ſervatum, plures ex Patribus memoriæ prodiderunt.

Sanctus Juſtinus Martyr, qui poſt Apoſtolica tempora primus eorum, quorum

ſcripta

ſcripta ad nos pervenerunt, videtur eſſe in Apologia ſecunda ad Antoninum Pium Imperatorem circa annum Chriſti 141. conſcriptâ, LXX. Virorum Autographi meminit; ait enim: „ Cùm autem Ptolomæus Rex Ægyptiorum bi-
„ bliothecam inſtitueret, & hominum omnium ſcripta comportare conaretur;
„ de Prophetiis hiſce quoque certior factus, ad Herodem Judæorum Regem mi-
„ ſit, copiam ſibi fieri propheticorum Librorum petens. Ac Rex quidem Hero-
„ des, illos, qua diximus, hebraicâ linguâ conſcriptos, ad eum miſſos fecit.
„ Verùm, cùm Ægyptiis incognita eſſent quæ ſcripta erant, denuò legatione
„ miſsâ illum rogavit, ut ad ſe, qui libros eos in græcum transferrent ſermo-
„ nem, homines mitteret. *Atque hoc ſic facto, Libri apud Ægyptios permanſere*
„ *ad hodiernum uſque diem*. Sunt etiam apud omnes ubique Judæos, qui eos le-
„ gentes non intelligunt; ſed pro inimicis nos & hoſtibus habent. „

Idem crediciſſe videtur S. Irenæus, qui adverſus Valentini, & aliorum, ſuorum temporum, graſſantes hæreſes, ſcripſit ſub Eleuterio. Igitur *Lib.* 3. *cap.* 25.
„ Cùm tantâ (ſunt ejus verba) igitur veritate & gratiâ Dei interpretatæ ſint
„ Scripturæ, ex quibus præparavit & reformavit Deus fidem noſtram, quæ
„ in Filium ejus eſt, *& ſervavit nobis ſimplices Scripturas in Ægypto*; in qua
„ adolevit & Domus Jacob, effugiens famem, quæ fuit in Chanaan; in qua
„ & Dominus noſter ſervatus eſt, effugiens eam perſecutionem, quæ erat ab
„ Herode: & hæc earum Scripturarum interpretatio, priuſquam Dominus no-
„ ſter deſcenderet, facta ſit; & antequam Chriſtiani oſtenderentur, interpreta-
„ tio facta ſit „. Tertullianus quoque, qui floruit ſub Severo Imp. in *Apol. cap.* 18. ad Originale LXX. reſpexiſſe non dubium eſt: „ Cum, inquit, Ptolo-
„ mæorum eruditiſſimus, quem Philadelphum ſupernominant, & omnis lite-
„ raturæ ſagaciſſimus, cùm ſtudio bibliothecarum Piſiſtratum, opinor, æmu-
„ laretur, inter cetera memoriarum, quibus aut vetuſtas, aut curioſitas ali-
„ qua ad famam patrocinabatur, ex ſuggeſtu Demetrii Phaleræi Grammatico-
„ rum probatiſſimi, cui Præfecturam mandaverat, libros a Judæis quoque
„ poſtulavit, proprias atque vernaculas literas, quas ſoli habebant: Ex ip-
„ ſis enim & ad ipſos ſemper Prophetæ peroraverant, ſcilicet ad domeſti-
„ cam Dei gentem ex patrum gratia. Hebræi retrò, qui nunc Judæi. Igitur
„ & literæ Hebrææ, & eloquium. Sed, ne notitiâ vacaret, hoc quoque Ptolo-
„ mæo a Judæis ſubſcriptum eſt, Septuaginta & duobus Interpretibus indul-
„ tis, quos Menedemus quoque Philoſophus, providentiæ vindex, de ſenten-
„ tiæ communione ſuſpexit. Affirmavit vobis etiam Ariſtæus: ità græcum
„ ſtilum ex aperto monumenta reliquit. *Hodie apud Sarapæum Ptolomæi Biblio-*
„ *thecæ cum ipſis hebraicis literis exhibentur*. Sed & Judæi palàm lectitant. Ve-
„ ctigalis libertas „. Humredus Hodius Oxonienſis, De Bibliorum Textibus &c. *Lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 225. ait: Verborum iſtorum, *hodie apud Serapæum Ptolomæi Bibliothecæ cum ipſis hebraicis literis exhibentur*, hunc ſenſum eſſe puto, *in Bibliotheca Ptolomæi, quæ apud Serapæum eſt, aſſervantur Scripturæ Judaicæ: ab Interpretibus* LXXII. *converſæ*. Oh infelix interpretatio! Erroris manifeſti arguitur ex ipſo Tertulliano, ùt expendenti ejus verba, & ex dicendis, patebit. Idem primævum exemplar LXX. Interpretum, etiam ſua ætate in Serapidis Templo aſſervatum fuiſſe aſſerit S. Joannes Chryſoſtomus Orat. I. adv. Jud. juxta edit. Franc. Ducæi pag. 443. quæ juxta edit. Savil. poſtremo loco collocatur *Tom. VI. pag.* 374. „ In Serapidis Templum repoſuit, [*Ptolomæus*] erat enim homo Græcus; & in hunc uſque diem Librorum propheticorum Interpretatio ibi ſervatur. „

At ſi quis fortè reponat, quomodo fieri potuit, quod narrant Juſtinus, Irenæus

Ter-

Tertullianus, & S. Joannes Chryſoſtomus; cùm Bibliothecam Ptolomæorum Alexandrinam tempore belli Alexandrini C. Cæſaris ante Chriſti Incarnationem igne periiſſe evincat probara ſummorum Virorum, & antiquorum fides? Quomodo? Rem accipe ex Cardinali Baronio ad annum 231. num.33. „ Revocatur, inquit, in dubium, quod dicit Tertullianus, ſuo tem-
„ pore adhuc extitiſſe in Serapæo Editionem LXX. ut appareat planè menti-
„ tum eſſe, niſi Serapæum, quod dicit, aliud fuerit a Templo Serapidis;
„ quod, antequam ea illa ſub Severo ſcriberet, ſub Commodo conſtat in-
„ cendio conflagraſſe. Nam ſi fuiſſet in Templo Serapidis, æquè cum Tem-
„ plo combuſta fuiſſet. Rurſus etiam ejuſdem Tertulliani teſtificatio in du-
„ bium revocari poſſe videtur, & exiſtimari in enormi illa conflagratione no-
„ biliſſimæ illius Bibliothecæ, eam cum cæteris libris ibi poſitis fuiſſe com-
„ buſtam famoſiſſimo illo incendio, quod contigit anno ab Urbe condita
„ ſeptingenteſimoſeptimo, quo Cæſar poſt Pharſalicam pugnam Alexandriam
„ expugnavit; quod Dio teſtatur *Hiſt. Rom. Lib.*42. cùm & Bibliotheca
„ incenſa eſt, & ad ſeptingenta librorum millia ſunt pariter concremata;
„ quod Gellius *Lib.6. cap. ult.* tradit his verbis: Ingens poſtea numerus libro-
„ rum in Ægypto a Ptolomæis Regibus vel conquiſitus, vel confectus eſt ad
„ millia fermè volumina ſeptingenta. Sed ea omnia bello priore Alexandrino,
„ dum diripitur ea Civitas, non ſponte, neque operâ conſultâ, ſed a militi-
„ bus fortè auxiliariis incenſa ſunt, hæc ipſe. Sed haud putandum præter-
„ iiſſe Tertullianum hiſtoriam illam de conflagratione Bibliothecæ, omnium
„ vulgatiſſimam: quamobrem incendium illud eam non pertigiſſe ejuſdem
„ Tertulliani auctoritate confirmari videtur „. Huc uſque noſter Annalium Parens, Baronius.

Idem ſentit eruditiſſimus Valeſius, qui ex parte tantùm inſignem illam Bibliothecam Ptolemaicam Cæſareo incendio concrematam putat: & Genebrardus in Chronico ait, Autographum τῶν ὀ, cùm cætera Volumina perirent, ſingulari Dei providentia erga Gentes, in Chriſtum paulò poſt crediturας, a flammis fuiſſe vindicatum. Non negaverim tamen, Tertullianum Philadelphi Bibliothecam cum illa, quam poſtmodum Cleopatra Regina condidit, confudiſſe. Nempe hæc poſterior partem Bibliothecæ Philadelphianæ, a conflagratione C. Cæſaris ereptæ, continebat: idque in cauſa fuiſſe videtur, cur Euſebius exemplar illud Archetypum LXX. quod Philadelphus in ſua collocaverat Bibliotheca, apud Serapæum aſſerat cuſtodiri; cùm ante memoratam conflagrationem ad librariam ſupellectilem Serapæi pertineret. Luculentum hac de re habemus S. Epiphanii Teſtimonium in Lib. de Menſ. & Pond. „ Libri
„ (inquit) in græcum eloquium converſi, repoſiti ſunt in prima Bibliotheca, quæ
„ in Bruchio ædificata eſt. Poſtea autem alia facta eſt Bibliotheca in Serapæo,
„ priore illâ minor, quæ filia illius nominata eſt „. Igitur Bibliotheca Serapæi diverſa erat a Ptolemaica, eâque recentior. Illa in parte quadam urbis, quæ Bruchio dicebatur, ſita; hæc in Serapæo, ſcilicet prope Templum Serapidis. Ad hujus Templi recentiorem Bibliothecam, conditam a Cleopatra, reſpexit Tertullianus. Nec obſtat, quod Euſebius in Chronico *Serapidis Templum Alexandriæ incenſum* fuiſſe narret anno ſecundo Commodi Imperatoris, Chriſti ſcilicet 182. Totum namque igne combuſtum minimè aſſerit; & conſtat ex S. Epiphanio, in eo poſtmodum inſtaurato aliam Bibliothecam extitiſſe, quæ nominata eſt primæ illius Ptolemaicæ filia, conditam a Cleopatra. In ea repoſitas quoque fuiſſe Verſiones cæteras, idem Sanctus Epiphanius teſtatur: „ In quam Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis, & alio-

„ rum Editiones congeſtæ ſunt „. Et profectò Serapæum ſub Commodo ex parte tantùm dirutum, & poſtmodum inſtauratum fuiſſe, conſtat ex Socrate *Lib.5. cap.16. & 17.* qui ſcribit, Theodoſium Seniorem juſsiſſe, ut Templa Gentium Alexandriæ deſtruerentur; & Theophilum, cujus cura & ſtudio id fieri mandatum eſt, *Mithrè quidem Spileum repurgaſſe, Serapeum verò ſubvertiſſe*. Paria habentur apud Sozomenum *Lib.7. cap.16.* & Marcellinum Comitem in Chronico ad annum 12. Theodoſii.

Demum colligitur ex S. Hilarii Pictavienſis Epiſcopi Tractatu in Pſalmum ſecundum num:3. Divinarum Scripturarum libros, qui in manibus terebantur, cum Archetypo Græcæ Verſionis ſeptuagintaviralis, adhuc ſuperſtite, ſtatim poſt Domini Salvatoris Noſtri paſsionem fuiſſe collatos, & fideliter conſonare repertos. „ Horum igitur [inquit *pag.33. edit. Veron.*] translationes
„ (nempe LXX.) Hebræis, tum lingua tantùm ſua utentibus, non erant neceſ-
„ ſariæ; ipſis tamen omnibus diligenti & religioſâ cuſtodiâ obſervatis: quibus
„ poſteaquam Dominus legem omnem Sacramento & corporationis ſuæ, &
„ paſsionis, & reſurrectionis impleverat, *cum his Libris, quos Regi iidem Tranſ-*
„ *latores ediderant, collatis, & fideliter conſonantibus compertis*, indiſſolubilis con-
„ ſtituta eſt, privilegio doctrinæ & ætatis, Authoritas „. Quo loci Cll. S. Mauri Editores adnotarunt, ex ſubjectis evidenter colligi, hæc de Sacris Literis interpretanda eſſe; quæ, ante Chriſti diſpenſationem ſcriptæ, diligenti deinde ac religioſa cuſtodia conſervatæ, & poſt ejuſdem reſurrectionem cum Septuaginta Interpretum Editione collatæ fuerint, eiſque conſonantes repertæ. Dein inquirentes de Textu, quocum eſt facta collatio, ita proſequuntur S. Hilarii locum illuſtrare: „ Quem porrò intelligemus Textum illum cum Editione LXX. collatum, niſi Hebraicum? Maximè, cùm hoc Hilarius adnitatur oſtendere, Paulo apud Gentiles ſuos licuiſſe Scripturam juxta Hebræum Textum laudare; etiamſi ipſe, cæterique Apoſtoli, aliàs juxta editionem Septuaginta eam in medium proferre ſoleant. Unde hic locus maximè favet Hebraico Textui, cui unà cum Editione LXX. propter prærogativam doctrinæ & ætatis concedit Hilarius indiſſolubilem Auctoritatem. Putavit ergo Sanctus Hilarius Interpretationis LXX. Exemplaria diligenter & religioſè apud Judæos cuſtodita fuiſſe uſque ad Domini Paſſionem & Reſurrectionem; & poſtea collata fuiſſe cum eodem Autographo, quod in Bibliotheca Alexandrina repoſitum fuerat, & fideliter conſonare comperta „. Huc uſque Cll.S.Hilarii Editores. Porro non fuiſſe de ullis diſcrepantiis in Textu Hebraico, & Verſione Græca τῶν LXX. controverſiam ullam inter Judæos hebraizantes, & Helleniſtas primo Chriſti ſæculo, uti ait S. Hilarius, conficitur ex Philone, qui loquutus eſt cum B. Petro Apoſtolorum Principe, ejuſque amicitias habuit. Ipſe enim Lib.2. de Vita Moſis *pag.510.* „ Hoc [inquit] certiſsimè conſtat: [ſcilicet Interpre-
„ tes Septuaginta omnia exactè vertiſſe] ſive Chaldæus (ideſt Hebræus) Græ-
„ cam linguam, ſive Græcus Chaldæam didicerit, in utraque Scriptura, tum
„ Chaldaica (ideſt hebraica) tum ejus Interpretatione miratur germanitatem,
„ imò rerum verborumque conſonantiam adorat; non Interpretes illos, ſed
„ Initiatores & Prophetas appellans, quibus datum eſt ſincériſsimas Moſis co-
„ gitationes aſſequi ſpiritu puriſsimo „. Sed neque ullam extitiſſe controverſiam Chriſtianos inter, & Judæos anno Principatus Domitiani Cæſaris XVI. Chriſti verò XCIII. quo tempore Antiquitates ſuas Flavius Joſephus abſolvit, exinde colligi poteſt, quod in commemoratis Antiquitatibus Judaicis ſatis magnificè de Græca Verſione loquatur; neque illam unquam,

poſtquam

Digitized by Google

poſtquam primò confecta eſt, corruptam, aut vel tantillum maculatam fuiſſe dicat. Et ſanè ad utriuſque tuendam armoniam, nihil validius eſſe poterit, quàm mente recolere, quod Hebraica Veritas,& Septuagintaviralis Tranſlatio promiſcuè ab Apoſtolis in medium proferantur, atque cum Textu Hebræo pari honore donentur, ùt docent S. Hieronymus Comment. in Eſaiam c.5. & 28. item in Quæſtionibus Hebr. in Geneſim, & in Epiſtolas S. Pauli: & S. Auguſtinus Lib. 18. de Civitate Dei cap.43. „ Longitudinem „ [inquit] fugio, ut non hæc per multa demonſtrem, in quibus ab Hebraica „ Veritate putantur LXX. Interpretes diſcrepare; & benè intellecti inveniun„ tur eſſe concordes. Unde etiam ego, pro meo modulo veſtigia ſequens Apo„ ſtolorum, quia & ipſi ex utriſque, ideſt ex Hebræis, & ex LXX. „ teſtimonia prophetica poſuerunt, utrâque auctoritate utendum putavi, „ quoniam utraque una atque divina eſt „. Hæc ideò libenter monui, ut videant noſtri ſæculi homines, cur Græca, ac Hebraica promiſcuè inveniantur in Novi Teſtamenti paginis allata Veteris teſtimonia. Non rarò Hebræa, frequentiùs verò Græca allegabatur & perſonabat Veritas; quia nempe Septuaginta Interpretum Verſio, quæ ſupererat, factâ collatione, cum originali Textu, Chriſti Domini ætate, mirificè concordabat. Et profectò uſque ad S. Juſtini tempora, falſarias manus evaſit Textus Hebræus. Ipſe enim in Dialogo cum Tryphone, cùm verba quædam Prophetarum de Chriſto ex manuſcriptis Codicibus, qui in Judæorum Synagogis aſſervabantur, expuncta fuiſſe dicat, non diù ante tempus, quo ipſe ſcribebat id accidiſſe teſtatur; ait enim: „ Ante tempus exiguum hæc verba reciderunt „. Et hæc de Autographo Septuaginta ſint ſatis. Nunc Verſionis hiſtoriam proſequamur.

Humfredus Hedius Oxonienſis, Tranſlationis Septuagintaviralis hoſtis acerrimus, *de Bibliorum Textibus originalibus, Verſionibus græcis, & latina Vulgata, Lib.2.cap.5.& ſeq.* falſum eſſe blaterat, quod vulgò creditur de numero Interpretum Septuaginta, vel Septuaginta duorum. Rabbinorum nonnullas traditiones de Tranſlatoribus tantùm tribus, aut quinque, profert in medium. Zoſimi quoque Chymici teſtimonium allegat de Interprete unico. Sed V Valtonum audiat è ſuis (cujus verba proferre conſultiùs erit ad cohibendam ſceptici Scriptoris libidinem) in Prolegom. IX. §. 7. ubi affirmat „ Chriſtianos „ omnes tradere, Interpretes fuiſſe Septuaginta duos; Nec unum a nato Chri„ ſto per quindecim ſæcula repertum fuiſſe, qui de hoc dubitavit; Nec ul„ lum proferri poſſe teſtimonium in contrarium, vel ex Judaicis, vel ex Chri„ ſtianis Scriptoribus: inter omnes, qui de hac Verſione mentionem fecerint „ tanto temporis intervallo, unico excepto Talmudico.

De hac Verſione LXX. Interpretum tot perſcripſerunt, ut Catalogum eorumdem texere, modò non vacet. Bona fide verba Ferrandi proferam, Summæ Biblicæ *lib.II.* in Proem: „ Conſtans eſt ferè omnium conſenſio, Ptolo„ mæum quemdam, Ægypti Regem, incredibili congerendorum librorum ſtu„ dio flagrantem &c. Legatos cum donis ad Judæorum miſiſſe Pontificem; ab „ eoque petiiſſe, ut præſatos Libros [ſacros] unà cum Viris, ad eos interpre„ tandos idoneis, ad ſe mitteret; Pontificem votis Regis annuiſſe: atque ita „ Sacros Hebrææ Gentis Libros ex Hebraica lingua in Græcam converſos an„ nis ante natum Chriſtum circiter trecentis „. Hæc omnes fermè aſſentiuntur; ſed de Modo, quo Interpretatio peracta: de Converſorum librorum numero: de Rege, qui verſionem popoſcerit: de Interpretibus, qui eam adornaverint: deque aliis ejuſmodi, non ſatis convenit. Plerique Patres nituntur hiſtoriæ Ariſtææ ex Philone *Lib.II.* de Vita Moſis *pag. 509. & 510.* Necnon ex Joſepho *Lib. XII.* Antiquitatum *cap.2.* S. Ju-

Digitized by Google

S. Juſtinus Martyr, qui vixit poſt Philonem anno circiter centum, in Cohortatione ad Græcos *pag.*14. & adverſus Hæreſes *Lib.*III. *cap.*25. aſſentitur prophetico modo exponendi in Septuaginta diſtinctis Cellulis, cùm inquit: „ Ptolemæus ſeparatim de Septuaginta Senioribus periculum facere cupiens, cau-
„ tione quidem adhibitâ, ne fortè in uno loco conſtituti, communi con-
„ ſenſu veritatem Scripturarum ſua interpretatione occultarent, eos ab ipſis
„ mutuò ſemovit; mandavitque, ut ſinguli eumdem Scripturæ librum inter-
„ pretarentur; atque idem ipſum in omnibus libris præſtitit. Tandem verò,
„ cùm coram Ptolomæo in unum conveniſſent, & ſuam quiſque cum aliis
„ conferret interpretationem, ibi & Dei gloria magnopere erat illuſtrata,
„ & Scripturæ verè Divinæ propterea cognitæ, quòd ſinguli Interpretes eas
„ non ſolùm iiſdem ſententiis, ſed eiſdem omnino verbis a principio ad fi-
„ nem uſque expreſſiſſent, adeo ut Gentiles, qui præſto aderant, Scripturas
„ afflatu divino converſas fuiſſe cognoſcerent „. Leguntur hæc poſtrema verba apud Chronicon Alexandrinum, & Nicephorum Cal. Hiſt. *Lib IV. cap.* 14. In Dialogo verò, quem idem Juſtinus habuit cum Tryphone *pag.*294. cùm tribuat Septuaginta Interpretibus locum Iſaiæ *cap.*7. 14. *Ecce Virgo concipiet*, exiſtimat procul dubio Scripturam univerſam fuiſſe a Senioribus Septuaginta translatam. S. Irenæus *Lib.III.* adv. Hæreſes *cap.* 25. & apud Euſebium Hiſt. Eccl. *Lib.V. cap.*8. qui hunc locum græcè conſervavit, Ptolomæo, Lagi filio, petitionem tribuit, qua invitati LXX. Seniores, & Jeroſolymâ miſſi, atque in diſtinctas cellulas ſeparati, totidem verbis ſingula reddidiſſe narrantur.

Eadem narrant, Ruffinus in Invectiva II. contra S.Hieronymum, S. Auguſtinus *Lib.II.* de Conſenſu Evangeliſtarum *cap.*66. & alibi, S. Iſidorus Hiſpalenſis Originum *Lib.VI. cap.*3. & de Officiis Eccleſiaſticis *Lib.I.*, Rabanus Maurus de Inſtitut. Cleric., Euthymius Præfat. in Pſalmos, cum magna recentiorum caterva: hos inter Sixtus Senenſis Biblioth: *Lib.*8., Nicolaus Serrarius Prolegom. Bibliac. *cap.*17. *quæſt.*10. Jacobus Bonfrerius Præloq. Bibl. 16. §.3. Angelus Roccha Epitom. Biblioth. *pag.*9. Jac. Tirinus in Indice Auctorum ad Commentarios ſuos, Abrah. Bzovius in Hiſt. Eccl. ad annum 231. & Joannes Morinus in Exercitationibus ſuis, traditionem de Cellulis amplexi ſunt; & noſter Card. Baronius ad annum 231. *Tom.II. pag.*385. ait, Septuagintaviralem Verſionem Divini potius aliquid habuiſſe, quàm humani: additque, Interpretes illos divino Spiritu afflatos, & propheticè interdum loquutos fuiſſe. De diverſis tamen ædiculis in dubio hæſiſſe videtur; ſed ad communem opinionem magis inclinans, inquit: „ De tam antiqua quæſtio-
„ ne non eſt noſtrum, quid certius definire; licèt tot ſinceræ fidei, & vene-
„ randæ antiquitatis Teſtibus libentius aſſenſerimus.

Præſtat tamen Card. Bellarmini *Lib.II. cap.*6. *de Verbo Dei ſcripto*; ſententiam ſequi: „ Quod Juſtino [inquit] Judæi fabulam a ſe confictam perſua-
„ ſerint; & quaſdam ruinas oſtendentes, Cellulas eſſe dixerint LXX. Interpre-
„ tum, facilè fieri potuit; nec minus facilè, ut Juſtino, Viro ſancto, fidem ha-
„ buerint aliqui poſteriores. Nam apud Ariſtæam, & Joſephum de miracu-
„ lo Cellularum altum ſilentium „. Id fatetur etiam Joannes Morinus Exercit. 8. *Lib. I.* Cellularum alioquin acerrimus Propugnator; & S. Hieronymus Præfat. in Pentateuchum (ex qua recitantur in Apolog.II. contra Ruffinum *pag:*152. „ Neſcio, inquit S. Doctor, quis primus Auctor ſeptuaginta Cel-
„ lulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarint;
„ cùm Ariſtæas ejuſdem Ptolomæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Joſe-
phus

„ phus nihil tale retulerint; ſed in una Baſilica congregatos contuliſſe ſcri-
„ bant, non prophetaſſe „. Et Præfat. in Chron. affirmat, ſeptuaginta *Cellulas*
vulgò ſine auctore jactari: & in Comm. in Ezech. *cap.*33. hanc traditionem,
ùt fabulam reſpuens, ſcribit: „ Certè, ſi nobis non habent fidem, legant alias
editiones, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis: Interrogent Hebræos,
„ non unius loci, ne eos a me redemptos jactitent; ſed diverſarum provin-
„ ciarum; &, cùm errori meo vel imperitiæ cunctos viderint conſonare, tunc
„ ſe intelligant, nimium eſſe prudentes, & magis cupere dormire quàm di-
„ ſcere; habitentque in LXX. Cellulis Alexandrini Phari, ne vela perdant
„ de navibus, & funium detrimenta ſuſpirent „.

Tertullianus in Apolog. *cap.* 18. Septuaginta duorum Interpretum hiſtoriam
narrat ex Ariſtæa, ſed nihil de Cellulis ſcribit.

Clemens Alexandrinus Stromatum *Lib.I. pag.*341. utramque ſententiam refert
de alterutro Ptolomæo Lagi, & Philadelpho: „ Verſas autem fuiſſe (ſunt ejus
verba) Scripturas, & Legis & Prophetarum, ex Hebræo ſermone in linguam
„ Græcam, ajunt, tempore Ptolomæi Lagi filii: aut, ùt dicunt nonnulli, tem-
„ pore ejus, qui fuit cognominatus Philadelphus „. Modumque admittit pro-
„ pheticum in LXX. ſingillatim conſentientibus in eaſdem voces.

Euſebius LXX. Verſionem refert ad initium regni Ptolomæi ſecundi, ſive
Philadelphi; ad quem annum verò, propter diſcrepantiam exemplarium non
liquet. Editiones Scaligerianâ priores Verſionem referunt ad annum ter-
tium poſt mortem Ptolomæi Lagi: Sabellicus Ennead.4.*Lib.VIII.* ait, aſſignari
ab eo annum quartum: Serarius Proleg. *cap.*17. *quæſt.*9. annum quartum, vel
quintum: Editio Scaligeri annum ſecundum definit; eamdemque lectio-
nem ſequuntur Chronicon Alexandrinum, & Marianus. Neque deſunt
Membranæ [obſervante Pontaco] quæ primum ſtatuunt.

Sanctus Anatolius Laodicenus, productus ab Euſebio: & S. Hilarius in Prologo
in Pſalmos, hos ab Interpretibus LXX. cum Lege universâ redditos græcè
teſtantur ex traditionibus antiquis. Et Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus
Cath.IV. & S. Epiphanius de Pond. & Menſuris num.3. & 17. priorum veſti-
giis fermè inſiſtunt.

Verùm ſuperiori ſæculo Ludovicus Vives ad *Lib.II.* de Civitate Dei *cap.*42. &
poſt illum complures Critici Ariſtææ hiſtoriam in dubium revocarunt:
quam cæteroqui tuentur doctiſsimi Viri, concedentes eſſe corrigenda aliquot
menda, quæ in eamdem Ariſtææ hiſtoriam irrepſerunt. Fuſiùs hæc proſequi-
tur Petitdidier in Diſſ.7. in Sac. Script. *pag.*48. *& ſeq.* Qui ergo falſam judicant
& confictam Ariſtææ hiſtoriam, tribuunt Verſionem, LXX. Interpretum vul-
gò dictam, Hebræis inter Ægyptios verſantibus ætate Philadelphi. Sanctus
Auguſtinus, cui adhæremus, abſtinet a ſententia ferenda *Tom. II. epiſt.* 8.
„ Omitto enim Septuaginta, de quorum vel conſilio, vel ſpiritûs majore con-
„ cordiâ quàm ſi unus homo eſſet, non audeo in aliquam partem certam fer-
„ re ſententiam, niſi quod eis preæminentem auctoritatem in hoc munere
„ ſine controverſiâ tribuendam exiſtimo „.

Utcumque ſe res habuerit, ſive Interpretes LXX. a Synhedrio Hieroſolymitano
tranſmiſsi rogatu Ptolomæi Lagidæ, ſeu Philadelphi, legem univerſam tranſ-
tulerint: ſive illi ex Judæis, qui Ægyptum incolebant ſub Ptolomæi, non aliâ
de causâ quàm ut Popularibus ſuis, græcè tantùm loqui callentibus in ea
regione, Sacrorum Librorum uſum & perceptionem redderent faciliorem;
conſtat, auctoritate maximâ donatum fuiſſe tum apud vetuſtiſsimos Judæos,
Eupolemum, Philonem, Joſephum; tum apud Euangeliſtas & Apoſtolos;

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tum apud univerſam ferè primitivam Eccleſiam; tum denique apud præſentes Chriſtifideles, eodem in pretio haberi. Nunquam tamen definitum fuit, an ſingula illius verba, tamquam Dei oraculum ita ſint recipienda, ut aptius aliquando reddi non poſſint; cùm S. Hieronymus perſæpe Verſionem illam perſtringat in præfationibus ad varios Scripturæ Divinæ libros, quos præfigimus Vulgatæ Editioni. Quare Voſsius de LXX. Interpr. *Cap.* 1. nimiâ cum
„ fiduciâ ait; „ Sola hæc Verſio ſincera eſt, & ἀναμάρτητος. „ Et paucis interjectis:
„ Firma & illibata maneat LXX. Virorum Interpretatio; abrogatiſque temerariis præſentis ſæculi judiciis, fruatur in poſterum eâ prærogativâ, quam & Apoſtoli, & univerſa antiqua Eccleſia, ac ipſi quoque antiquiores Judæi æternùm ſancivere.

Neque ſatis conſtat, an Hebræi illâ tantùm Verſione uterentur extra Synagogam, privatæ lectionis gratiâ; vel etiam in publico Eccleſiæ conventu, uti Juſtinus innuit in Apol.II. *pag.*72. & in Dialog. cum Tryphone Judæo, *pag.*297. *&* 298. ac Tertullianus in Apol. *cap.*18. His enim refragatur cum pluribus antiquis ac recentibus Petitdidier Diſſ.8. *pag.*60.

Denique non concedit, omnes Apoſtolos in prædicatione Euangelii uſos fuiſſe Verſione LXX. cùm S. Hieronymus in fine libri II. Apologiæ adverſus Ruffinum ſcribat: „ Apoſtolici Viri Scripturis utuntur Hebraicis: ipſos Apo-
„ ſtolos, & Euangeliſtas hoc feciſſe, perſpicuum eſt. Dominus atque Sal-
„ vator, ubicumque Veteris Scripturæ meminit, ab Hebraicis voluminibus
„ ponit exempla.

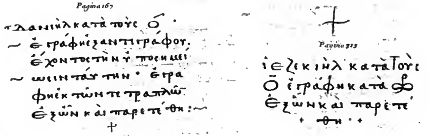
Ex Libro XVII. Commentariorum in Iſaiam prophetam, Hebræorum exemplaria libros authenticos vocans, de Apoſtolo iſta pronuntiat: „ Paraphra-
„ ſim hujus teſtimonii, quaſi Hebræus ex Hebræis, aſſumit Apoſtolus Paulus
„ de authenticis Libris in epiſtola, quam ſcribit ad Corinthios „. Cui concinit S.Hilarius in Tractatu in Pſal.II.in quo ait: „ Beatus ergo Apoſtolus Pau-
„ lus ſecundùm profeſſionem ſuam Hebræus ex Hebræis, etiam ſecundùm
„ Hebraicam cognitionem & fidem Pſalmum hunc primum eſſe dixit, Tranſ-
„ latorum diſtinctione non uſus „. Loca Scripturæ complura, ab Apoſtolis producta, non inveniuntur niſi in Textu Hebræo; v.g. *Ex Ægypto vocavi Filium meum, Matth.II.* 15. *ex Oſeæ XI.*2. *Rachel plorans filios ſuos; & noluit conſolari*, ib. *v.*18. *ex Hieremiæ XXXI.* 15. *Videbunt in quem transfixerunt*, *Jo.XIX.* 37. *&* *Zachariæ XII.* 10. & his ſimilia.

Audiamus Sanctum Hieronymum Præf. in Paralipomen. ad Chromatium.
„ Chriſtus Dominus noſter, utriuſque Teſtamenti conditor, in Euangelium
„ ſecundùm Joannem: *Qui credit* [inquit] *in me, ſicut dicit Scriptura, flumina*
„ *de ventre ejus fluent aquæ vivæ*. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum
„ eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: Apocrypha neſcit
„ Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus, loquitur;
„ & Diſcipuli exempla præſumunt „. Paria habet in Apolog.II. adverſus Ruſinum in fine. Item Prooemio Quæſtionum Hebraicarum in Geneſim „: Sed
„ & Euangeliſtæ [ait] & Dominus quoque noſter atque Salvator, necnon &
„ Paulus Apoſtolus multa quaſi de Veteri Teſtamento proferunt, quæ in no-
„ ſtris Codicibus non habentur. Super quibus in ſuis locis pleniùs diſſeremus.
„ Ex quo perſpicuum eſt, illa magis vera eſſe exemplaria, quæ cum Novi Te-
„ ſtamenti auctoritate concordant. „ Et in Cap. decimumquintum Commentariorum Iſaiæ „: Crebrò, Euſtochium, dixiſſe me novi, Apoſtolos & Euan-
„ geliſtas, ubicumque de Veteri Inſtrumento ponunt teſtimonia, ſi inter He-
„ braicum & Septuaginta nulla diverſitas ſit; vel ſuis, vel Septuaginta Inter-

pre-

„ pretum verbis uti ſolitos: Sin autem aliter in Hebraico, aliter in Veteri
„ Editione ſenſus eſt, Hebraicum magis quàm Septuaginta Interpretes ſequi.
„ Denique, ût nos multa oſtendimus poſuiſſe ex Hebræo, quæ in Septuaginta
„ non habentur; ſic æmuli noſtri doceant aſſumpta aliqua de Septuaginta
„ teſtimonia, quæ non ſunt in Hebræorum libris, & finita contentio eſt „. Præterea Comment. in Matt. II. *verſ.* 15. ſcribit: „ Reſpondeant, qui Hebræorum Voluminum denegant veritatem, ubi hoc [nempe *ex Ægypto vocavi Filium*
„ *meum*] in Septuaginta legatur Interpretibus „. Et in Eſaiæ Caput VI. „
„ Matthæus autem, & Joannes (ſunt ejus verba) quorum alter Hebræo, alter
„ Græco ſermone Euangelia texuerunt, teſtimonia de Hebraico proferunt; ût
„ eſt illud: *Ex Ægypto vocavi Filium meum*. Et, *Quoniam Nazaræus vocabitur.*
„ Et, *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*: Et, *Videbunt in quem compunxerunt.*
„ & cætera his ſimilia „. Demum Præf. in Eſdram, & Neemiam: „ Si quis au-
„ tem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, ... remittite eum ad
„ Euangelia, in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri Teſtamento, quæ
„ apud Septuaginta Interpretes non habentur &c. „ Concedit tamen, eoſdem Apoſtolos, cùm Græcè ſcriberent, aut Græcos alloquerentur, Editionem LXX plerumque adhibuiſſe: atque adeo, cùm ab Apoſtolis fuerit approbata, & in uſum Eccleſiæ inducta eadem Græca Verſio, maximâ poſtmodum veneratione ſemper eſt habita. Quia tamen aliunde certum eſt, Verſionem hanc multis in locis deficere, in multis jam à priſtino ſplendore decidiſſe, pluresque nevos habuiſſe, partim ob amanuenſium culpam, partim ob editionum diverſitatem; illi plus æquo huic Verſioni tribuere, nobis videntur, qui non ſolùm eam Textui præferunt; ſed quidquid in ea occurrit, ſtatim abſque examine tamquam Dei oraculum recipiendum decernunt: & quidquid cum eâ non convenit, corruptelæ & depravationis inſimulant.

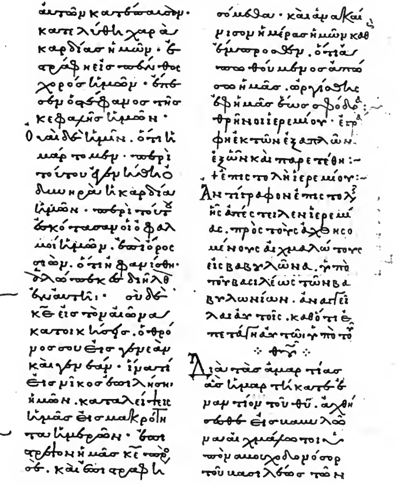
De Origenis Tetraplis, Exaplis, & Octaplis erit alibi dicendi locus, ubi ſermo inſtituetur de inſigni Codice Chiſiano, cujus hîc ſpecimen damus.

Hoc

Specimen characterum insignis Codicis Chisiani, in quo Jeremiae, Danielis, Ezechielis, et Isaiae habetur Exemplum secundum genuinam Versionem τῶν LXX. descriptum ex Tetraplis, et Exaplis Origenianis.

pagina 130.

Ioann. Petroschi inc.

Hoc Exemplum autographum mecum perhumaniter communicavit Dominicus Paſſioneus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Ampliſsimus, Vir omnigena eruditione, atque humanarum divinarumque Literarum præſtantiâ Orbi notiſſimus; qui, tutelam venerandæ antiquitatis, & ſtudiorum meorum patrocinium ſuſcipiens, laudatum Origenis Exemplum ab Eccellentiſsimo & pientiſsimo Principe Auguſto Chiſio, conſanguineo ſuo, mihi tandem impetravit; quare oppignoratam Eminentiſs. Principi oſtendunt illius Operis dedicationem præſidia hæc, Tetraplis ac Hexaplis comparata. Ingens vero illa Eccleſiaſticorum monumentorum moles, quam ex præcipuis Bibliothecarum pluteis ſumma fide, & propria manu deſcripſit, mihique edendam tradidit in tertio Tomo rerum Liturgicarum, nonne ipſum Mecænatem optimum a Deo mihi datum fuiſſe, ſatis ſuperque teſtatur? Præſertim cùm in ipſo Cardinalitiæ dignitatis exordio ampliſsimum literis hoſpitium aperuerit in domeſtica Bibliotheca, lectiſsimis omnium diſciplinarum monumentis inſtructâ, & auctâ quotidie dignis tanto Viro incrementis. Interim innuiſſe ſufficiat, Hexapla, & Tetrapla poſt Origenis obitum, annis circiter 50. delituiſſe; donec tandem ſummâ Dei providentiâ a Pamphilo ejus amico, Cæſarienſi poſtmodum Epiſcopo, in Cæſarienſi Bibliothecâ reperta ſunt, & in lucem prolata; vel illuc potius, Bibliothecam inſtaurante Pamphilo, aliunde translata.

Origenis ipſius Exemplaria αὐτόγραφα in Bibliotheca Cæſarienſi repoſita ſunt; ubi ea pervolvit Hieronymus; & apographa eſt nactus, inde deſcripta. Comm. „ in Pſalm. II. ait: „ *Non ſic impii*: Id quod ſecundò dicitur *Non ſic*, in Hebræis vo„ luminibus non habetur; ſed nec in ipſis quidem Septuaginta Interpretibus. „ Nam in Exemplis Origenis in Cæſarienſi Bibliotheca legens, ſemel tantùm „ ſcriptum reperi „. Comm. in Epiſt. ad Titum *Cap.* 3. „ Nobis curæ fuit, omnes „ Veteris Legis libros, quos vir doctus Adamantius in exempla digeſſerat, de „ Cæſarienſi Bibliotheca deſcriptos ex ipſis authenticis emendare. In quibus „ & ipſa Hebræa propriis ſunt characteribus verba deſcripta, & Græcis literis tramite ex vicino &c. „. In Catalogo verò ait, ſe *Quintam, & Sextam, & Septimam* Editionem habuiſſe. Origenis Hexapla, ùt diximus, a S. Pamphilo Martyre, Euſebii adjutore atque amiciſſimo, unà cum aliis ejus operibus undique conquiſitis, fuiſſe in Cæſareæ Bibliotheca repoſita, videtur etiam colligi „ ex S. Hieronymi epiſtola ad Marcellam: „ B. Pamphilus Martyr, cujus „ vitam Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus tribus fermè voluminibus explicavit, „ cùm Demetrium Phalereum, & Piſiſtratum in Sacræ Bibliothecæ ſtudio „ vellet æquare; imagineſque ingeniorum, quæ vera ſunt & æterna monu„ menta, toto Orbe perquireret, tunc vel maximè Origenis libros impen„ ſiùs proſequutus, Cæſarienſi Eccleſiæ dedicavit: quam, ex parte corruptam, „ Acacius dehinc & Euzojus, ejuſdem Eccleſiæ Sacerdotes, in membranis „ inſtaurare conati ſunt &c. „

Cl. Montfauconius Tomo primo in Præliminaribus in Hexapla Origenis *Cap. XI.* §. 4. quærens, quandonam Hexapla perierint, ait: „ Jam re„ ſtat, ut diſquiramus, quo tempore tam nobile, tanto labore partum opus „ funditus interierit. Id ex raritate exemplarium accidiſſe, ùt ſuprà dictum „ eſt, certum habemus...... id vero quando nam acciderit, nullo Scripto„ rum teſtimonio indicatur. Certum quidem videtur, primigenium Tetraplo„ rum, & Hexaplorum Origenis exemplar in celebri illa Cæſarienſi Marty„ ris Pamphili bibliotheca remanſiſſe; eam bibliothecam commemorat Co„ dex Epiſtolarum S. Pauli Coiſlinianus, quo antiquior alter non ſupereſt, ùt

„ quidem arbitror; in nota quippe, ad calcem poſita, dicitur, illum ipſum Co-
„ dicem collatum fuiſſe Cæſareæ in Bibliotheca S. Pamphili, ad exemplar ip-
„ ſius Pamphili manu deſcriptum &c. In eadem Bibliotheca deſcriptum fue-
„ rat Exemplar Abbatis Apollinarii Cœnobiarchæ, qui in vicinis Cæſareæ
„ locis degiſſe videtur. Nam exemplar illius, quod ad Prophetiam Eſaiæ ſpe-
„ ctat, ab Hexaplis ipſis deſumptum fuerat, & cum altero Hexaplorum vo-
„ lumine collatum: quod ad Ezechielem verò pertinet, Exemplar Apollina-
„ rii, exſcriptum ab Hexaplis, correctum fuerat ad fidem Tetraplorum, quæ
„ Origenis ipſius manu emendata, & ſcholiis illuſtrata fuerant: Quibus ſcho-
„ liis alia ſcholia in eodem exemplari adjecerat Euſebius Cæſarienſis; atque
„ idipſum exemplar Pamphilus & Euſebius correxerant. Hoe autem exem-
„ plar in Bibliotheca Pamphili, cujus manu emendatum fuerat, exſtitiſſe,
„ non dubium. Hæc porrò omnia ediſcimus ex notis Codicis Marchaliani,
„ nunc RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni, quas adtulimus ſu-
„ prà, *pag.* 14. Ille verò Codex ſæc. circiter VIII. ùt ex characteris forma
„ exiſtimatur, ad fidem exemplaris Apollinarii exſcriptus eſt „. Tetrapla
igitur & Hexapla ipſa Origenis in Bibliotheca Pamphili Cæſareæ ſervabantur, ubi cum ipſa Bibliotheca perierunt, aut cùm Urbs a Perſis ſub Choſroe capta fuit; aut non diu poſtea, cùm in Arabum poteſtatem poſt diuturnam obſidionem delapſa, hiſce, aliiſque omnibus ornamentia ſpoliata fuit. Et hæc de Hexaplis Origenis ſatis.

Quemadmodum verò in Oriente Græca Verſio Interpretum LXX. omnium Eccleſiarum conſenſu recepta fuit; ita etiam in Occidente alia Verſio Vetus, quam Auguſtinus Italam, Hieronymus Communem & Vulgatam, Gregorius Magnus aliique Veterem nuncuparunt, quamque omnium primam fuiſſe meritò ſuſpicamur, principem locum obtinuit. Hanc ſub Apoſtolorum temporibus elaboratam, multi opinantur; nec ſine aliquo fundamento, ne Latina Eccleſia Scripturarum Theſauro tamdiu privaretur. At quo demum tempore, & a quo facta ſit, certò definiri nullatenus poteſt. Nec ſatis compertum eſt, cur *Itala* diceretur; etſi eam hoc nomine donatam velint plerique, quòd ipſâ uterentur Itali Patres, Ambroſium dico, Gaudentium Brixianum, Chromatium Aquilejenſem, Leonem Magnum, alioſque, qui ante S. Gregorii Magni tempora floruerunt. In Italia verò prius uſitatam, in alias deinde Latinorum migraſſe Eccleſias, ac præſertim in Africam, nullus dubito.

Ferrandus in Summâ Biblica *Lib. III. cap.* 1. hæc intendit probare. Editio *κοινὴ Vulgata ſeu Communis*, a Græcis primorum ſæculorum Patribus dicebatur Translatio LXX. Interpretum; eodemque nomine a Latinis Eccleſiæ Magiſtris vocabatur Interpretatio, quæ è Græca LXX. Senum Editione expreſſa fuerat. Id porrò nominis huic obtigerat Editioni, quia toto Orbe vulgata, & communi erat in uſu. Sanctus Hieronymus in *Cap.* 13. S. Matthæi: „ Legi [inquit] in nonnullis Codicibus, & ſtudioſus Lector fortè reperiet idipſum, in eo loco, ubi nos poſuimus, & Vulgata habet Editio, *Ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem*, ibi ſcriptum &c.„. Vulgatam igitur vocat eam Translationem Latinam, quæ in Occidentis Eccleſiis auctoritate præſtabat cæteris, atque apud omnes uſu recepta erat ante illam Editionem, quam ipſe Hieronymus, ad Græcam originem novi Teſtamenti componens, Eccleſiæ Catholicæ tradidit. At ne aliquis ſuboriatur error, animadvertendum eſt, duplicem eſſe Vulgatam: *Antiquam* ſcilicet, de qua loquitur, cujus Authorem anonymum, Apoſtolorum diſcipulum fuiſſe

fuiſſe putat Serrarius In Proleg. Bibl. *Cap.*19. & *hodiernam* noſtram, quæ Hieronymi fœtus eſt; (Libris nonnullis, variantibuſque lectionibus tamen exceptis).

Quoniam verò primis Eccleſiæ temporibus ferè omnes, qui in græcis aliquid pollere ſibi videbantur, novam è græco LXX. moliebantur translationem; B. Auguſtinus ea de cauſa conqueritur, ſua ætate extitiſſe tot exemplaria ferè quot Codices, ùt videre licet *in Lib.II.* de Doctrina Chriſtiana *Cap.XI.* ubi *Latinorum Interpretum infinitam varietatem* nominat. Et paulò poſt: „ Qui
„ Scripturas ex Hebræa lingua in Græcam verterunt, numerari poſſunt; La-
„ tini autem Interpretes nullo modo. Ut enim cuique primis fidei tempo-
„ ribus in manus venit Codex Græcus, & aliquantulum facultatis ſibi utriuſ-
„ que linguæ habere videbatur, auſus eſt interpretari „. Eamdem latinarum Tranſlationum numeroſitatem memorat etiam S.Hieronymus Præfat. in quatuor Euangelia ad Damaſum Papam: „ Si Latinis [inquit] Exemplaribus
„ fides eſt adhibenda; reſpondeant, quibus tot enim ſunt exemplaria penè
„ quot Codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus, cur non ad
„ Græcam originem revertentes,ea, quæ vel a vitioſis interpretibus malè edita,
„ vel a præſumptoribus imperitis emendata perverſius, vel à librariis dor-
„ mitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? „. Plures ergo fuiſſe auctores hujuſmodi Verſionum, quæ primis Eccleſiæ temporibus apud Latinos obtinebant, conceptis verbis S. Doctor expreſſit, dicens: „ Quæ a vitioſis interpretibus malè edita ſunt „. Paria habet S. Auguſtinus *epiſt.* 71. aliàs 10. ad S. Hieronymum, in qua exhortans eum, ut LXX. Verſionem Latinam, mirè depravatam ac variantem, reddat ſuæ Veritati, hæc ſcribit
num.6. „ Quid tibi autem videatur, cur in multis aliter ſe habeat He-
„ bræorum Codicum auctoritas, aliter Græcorum, quæ dicitur LXX., vellem
„ digneris aperire. Neque enim parvum pondus habet illa, quæ ſic meruit
„ diffamari; & qua uſos Apoſtolos non ſolùm res ipſa indicat, ſed etiam
„ te atteſtatum eſſe memini. Ac per hoc plurimum profueris, ſi eam Græ-
„ cam Scripturam, quam LXX. operati ſunt, latinæ Veritati reddideris: quæ
„ in diverſis Codicibus ita varia eſt, ut tolerari vix poſſit; & ita ſuſpecta, ne
„ in græco aliud inveniatur, ut inde aliquid proferri aut probari dubitetur. „ Clariùs verò *num.*4 ejuſdem epiſtolæ, ubi dehortans eumdem Hieronymum a Libris Teſtamenti Veteris ex Hebræo vertendis, ait: „ Quiſquis autem in
„ eo, quod ex Hebræo tranſlatum eſt, aliquo inſolito permotus fuerit, &
„ falſi crimen intenderit; vix autem nunquam ad hebræa teſtimonia perve-
„ nietur, quibus defendatur objectum. Quod ſi etiam perventum fuerit, tot
„ Latinas & Græcas auctoritates damnari, quis ferat? „ Et in alia ad eumdem
„ epiſtola, nempe 82. aliàs 19.*num.*35. „ Ideo autem deſidero interpretationem
„ tuam de LXX. ut & tanta *Latinorum Interpretum*, qui qualeſcumque hoc auſi
„ ſunt, quantum poſſumus, impetitiâ careamus „. Ut autem Librum quoque Pſalmorum eâdem Latinorum Tranſlationum numeroſitate in variis codicibus varium fuiſſe oſtendam, ſatis erit S. Hilarium Pictavienſem Epiſcopum allegare, qui plures ante ſuam ætatem verſiones Pſalterii aſſerit extitiſſe *Tract. in Pſal.*54. *num.* 1. ubi ait: „ Hymnos *aliqui* Tranſlatores noſtri Car-
„ mina nuncuparunt; *plerique* autem hymnos ex ipſa Græcitatis uſurpatione poſuerunt „. Varietas ergo Lectionum, quæ in operibus veterum latinorum Patrum deprehenditur, non unam eamdemque, ſed varias ac plane diverſas Latinas Verſiones prodit, quas uſurpari deprehendimus a Tertulliano, Cypriano, Hilario, aliiſque. S. Auguſtinus Hypponenſis, & Ambroſius Medio-

diolanenſis, Epiſcopi, Italam fuiſſe ſequutos, dubitari minimè poteſt; & idem Auguſtinus cæteris eam prætulit, eo quod eſſet verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. Hanc nos, a Pſalterio auſpicantes, in lucem emittimus perpetuis adnotationibus, & prolegomenis illuſtratam. Verſio illa Latina Pſalmorum, quam Flaminius Nobilius edidit, pro pura puta Verſione Itala haberi non debet. In multis eadem eſt: in multis (quæ S. Auguſtinus reſtituit) plane diverſa.

Quare, cùm Translatio non una fuerit latina Editionis vulgatæ LXX. Interpretum, præſertim poſt Aquilam & Theodotionem, quas ſcilicet adornarunt Origenes, Pamphylus, Euſebius, Lucianus, & Heſychius, quæ anſam dederunt Hexaplis ac Tetraplis Origenianis, & Octaplis poſt Origenem; quin imò, cùm B. Hieronymus Præfat. in Joſue ſcribat, tot ætate ſua *apud Latinos fuiſſe Exemplaria quot Codices*, & unumquemque pro arbitrio ſuo vel addidiſſe vel ſubtraxiſſe, quod ei viſum eſt; meritò Vulgatæ nomen inter eaſdem obtinuit Itala, quæ ſupra cæteras eminebat, ùt cum S. Auguſtino narrat Ferrandus *pag.* 470. Auguſtini verba ſunt *Lib.*2. *de Doctr.Chriſt.cap.*15. „In ipſis autem Interpretationibus Itala cæteris præferatur; nam eſt verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. Et Latinis quibuslibet emendandis Græci adhibeantur, in quibus Septuaginta Interpretum, quod ad Vetus Teſtamentum attinet, excellit auctoritas &c.„ Et eodem Cap.„Latini ergo, ùt dicere cœperam, Codices Veteris Teſtamenti, ſi neceſſe fuerit, Græcorum auctoritate emendandi ſunt; & eorum potiſſimùm, qui cùm Septuaginta eſſent, ore uno interpretati eſſe perhibentur. Libros autem Novi Teſtamenti, ſi quid in latinis varietatibus titubat, Græcis cedere oportere non dubium eſt, & maximè qui apud Eccleſias doctiores & intelligentiores reperiuntur„. Erat igitur Interpretatio quædam græcorum verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ, quæ Itala dicebatur, quæque recitatis Bibliorum ſententiis, apud jam dictos Italos Patres ex æquo reſpondebat.

Comparatione illius Veteris Vulgatæ ſive Italæ Verſionis, nomen obtinuit Vulgatæ Novæ Translatio Hieronymi apud B. Gregorium Papam, quæ ex hebraico fonte quoad Vetus Teſtamentum adornata, collatis etiam Editionibus vetuſtioribus, ſubinde in Eccleſia frequentari cœpit; licèt poſtea, procedentibus ſæculis, hæc eadem Hieronymiana, ita uſu recepta, Vetus jam evaſerit, intervallo annorum circiter 900. ante Concil. Trid.

Vulgata, qua hodie utimur, decernente Sac. Concil. Trid. Seſſ. IV. Veteris nomen obtinuit, & Vulgatæ; quippe quæ longo tot ſæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, eademque adhiberi debet in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus, ac pro authentica haberi ita, ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præſumat.

Poſt laudatum Sacroſancti Tridentini Concilii decretum de Vulgatæ Verſionis authentia anno Domini 1546. ſancitum, utrum Textibus originalibus, cùm ab ea diſcedunt; an tantùm Verſionibus cæteris, præferri deberet, acerrime diſputatum eſt. Pro Translatione Vulgata contra Textus primigenios decertans in primis Leo Caſtrius, Decanus Salmanticenſis *in Prolegomenis Comm. in Ef.* & in opere inſcripto: *Apologeticum pro lectione Apoſtolica, & Euangelica, pro Vulgata B. Hieronymi, & pro Translatione τῶν LXX.* Ed. 1585. Nicolaus Ramus, ex Minorita Epiſcopus Cubæ, in Libro *de Auctoritate Editionis Vulgatæ*: Petrus Carbonarius Carthuſianus in opuſculo *de Hebr. Veritate* Edit. Pragæ 1590. Montoia in Libro *Editionum*: Gregorius

rius de Valentia Profeſſor Ingolſtadienſis *Lib.VIII. Analyſ. cap. 5. edit.* 1591. & Epiſtola ad Serrarium an. 1590. Franciſcus Sylvius Prof. Duacenſis *Controv. Lib. I. quæſt. 2. art. 4. edit.* 1639. Joannes Pineda Hiſpalenſis *De rebus Salom. Lib. IV. cap.* 8. *edit.* 1609. Jacobus Gordonus Huntlæus *Controv. I. in cap.6. &c. edit.* 1612. Jacobus Gordonus Leſmovius *Tract. de Verbo Dei* ad finem *V.Tom.edit.*1632. Jo: Ferdinandus in Præf. *Lib.IV. Theſ. Script.* Marinus Marſennus *in Georgii Veneti Problem.* 107. Guido Michael le Jay *in Præf. Bibl. Paris*. Joannes Baptiſta Villalpandus *Tom. III. in Ezech. pag.*306. Leo Allatius *de Antiq. Etruſc.* Anglo-Rhemenſes *in Præf. N. T.* cum Franciſco Turriano, Delrione, Nierembergio, & Claudio Fraſſenio *Diſquiſit. Bibl. cap.6.* Gul. Lindanus *De opt. gen. Interpr.* Melchior Canus *De locis Theolog. Lib.II. cap.*13. 15. & 21. Alphonſus Salmeron *Proleg. Bibl.* 3. Thomas Stapletonus *Controv. 6. Lib. XI. cap.* 12. Hector Pintus *Comment. in Dan.*7. Paulus Gryſaldus *Deciſ. Fidei Cathol.* Hieronymus de la Rua *Controv. Theol.* Jacobus Gretſerus *in Def. Bellarm.* Jacobus Azorius *Inſtit. Moral. Lib.* 8. *cap.*3. Joannes Lorinus *Præf. in Pſalm.* Ludovicus Turrianus *diſput. in Thom.* Dominicus Garcias *Quæſt. ſuper Geneſ.* Ludovicus Tena *Iſag. in Sac. Script.* Deca Societatis Jeſu apud eumdem Tena Diſcipulum ejus: Franciſcus Suareſius *de Fide diſput. 5. §. 3. num.* 10. Jacobus Bonfrerius *Præloq. in Pentat.* Jacobus Tirinus *Controv. II. num.* 9. Joannes Morinus, & alii plures, quorum Catalogum texere longum eſſet.

In Præſatione autem, editioni Bibliorum præfixa juſſu Clementis VIII., de
„ Vulgata hæc accepimus. „ Hujus autem [inquit] Veteris ac Vulgatæ Editio-
„ nis tanta ſemper fuit auctoritas, tamque excellens præſtantia, ut eam cæte-
„ ris omnibus Latinis Editionibus longe anteferendam eſſe, apud æquos Ju-
„ dices in dubium revocari non poſſit. Qui namque in eâ Libri continen-
„ tur [ùt a Majoribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt] partim ex
„ Sancti Hieronymi translatione vel emendatione ſuſcepti ſunt, partim
„ retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam S.Hieronymus Com-
„ munem & Vulgatam, S. Auguſtinus Italam, S. Gregorius Veterem ap-
„ pellat &c. Accipe igitur Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo
„ Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia Veterem ac Vulgatam Sa-
„ cræ Scripturæ editionem, quantâ fieri potuit diligentiâ, caſtigatam: quam
„ quidem, ſicut omnibus numeris abſolutam pro humana imbecillitate affir-
„ mare difficile eſt; ita cæteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodie-
„ runt, emendatioremurioremque eſſe, minimè dubitandum. „

Voiſinus, de Lege Divina *Cap.* 39. *pag.* 535. ait: „ Quæ verò in hoc Decreto mens Concilii fuerit, &c. explicationem exhibet Andreas Vega Franciſcanus *Lib.V. cap.*16. De vera, & ficta Juſt. Chriſt. imput. poſt Eminentiſſimum Cardinalem S. Crucis, qui illi Seſſioni, & aliis omnibus in-
„ terfuit. „ Approbavit [inquit] Synodus dumtaxat Vulgatam Editionem
„ repurgatam a mendis, quæ vitio ſcriptorum vel calcographorum in ea
„ obrepſerunt &c. Atque eatenus voluit eam authenticam haberi, ut certum
„ omnibus eſſet, nullo eam defœdatam errore, ex quo pernicioſum aliquod
„ dogma in fide & moribus colligi poſſet. „

Itaque nec tu, nec quiſpiam alius, propter hanc approbationem Vulgatæ impeditur, quo minus, ubi hæſitaverit, ad fontes recurrat, & in medium proferat quidquid habere potuerit, quo juventur & locupletentur Latini, & Vulgatam Editionem ab erroribus repurgent; & quæ ſenſui Scripturæ Sacræ, & ipſis fontibus ſunt magis conſentanea, aſſequantur. Vide

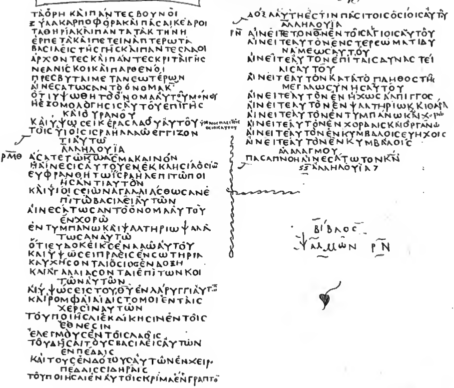
Serrarium in Prolegom. Bibl. *Cap.19. quæſt.21.§.3.* de hac re fuſo calamo differentem.

Quód igitur Vetus & Vulgata Editio Bibliorum, juſſu Clementis VIII. edita, cæteris omnibus Latinis præferenda ſit, & in publicis diſputationibus, concionibus &c. unice adhibenda, nihil omnino detrahit præſtantiæ Textûs Hebræi, & Verſionis Græcæ LXX. quas integras in ſua dignitate permanere cognoſcimus.

Hinc eſt, quod Cardinalis Bellarminus *Lib. II.* de Verbo Dei in fine, etiam hebraico Textui concedit immunitatem ab omni errore in iis, quæ pertinent ad Fidem, & bonos Mores: Et *Cap.7.* idem docet de Græco Textu LXX. Interpretum: *De qua re ita ſentiendum puto, ùt ſuprà de Hebraicis diximus* &c. Et *Cap. X.* ad alterum Calvini mendacium reſpondens, ait, Tridentinos Patres nullam Fontium mentionem in Decreto feciſſe; ſed ſolùm ex tot Latinis Verſionibus, quæ hodie circumferuntur, unam hanc delegiſſe, quam cæteris anteponerent.

Specimen characterum Verſionis τῶν LXX.

Codex Vaticanus N.° 1209 pagina 713.

Hæc

Hæc fuerant nobis breviter indicanda de hiſtoria, & auctoritate utriuſque Verſionis, Græcæ & Latinæ, quas ab initio Euangelii ad ætatem noſtram adhibuit Catholica Eccleſia. Quæ ad alias Verſiones pertinent, ad Eccleſiæ univerſalis uſum nunquam traductas, hìc non attinet explanare, ut puta de Arabica, & de Vernacula lingua redditis, alibi fortaſſe expendendis. Quoniam verò Græci Pſalterii Codicis Vaticani ſuprà in menſionem incidimus, cum quo Veronenſe item Pſalterium Græcum, latinis tamen characteribus ſcriptum, quod ſecundo hujus libri loco daturi ſumus, contulimus diligenter, notatis ubique variantibus; eruditis viris non ſupervacuum, neque injucundum fore ſperamus, Vaticani ſpecimen hîc exhibuiſſe ad finem hujus Capitis, ſuo loco deinde Veronenſis etiam producturi exemplum.

CAPUT IIII.

De vetuſtiſſimis, quæ hodie ſuperſint Exemplaribus autographis, vel apographis Veteris Teſtamenti.

Quæſtionem de vetuſtiſsimis Exemplaribus Sacræ Scripturæ, quæ hodie aſſervantur, non inutilem fore confido. Siquidem Auguſtinus admonuit *Lib. II. de Doct. Chriſt. cap. XI.* ut ad Exemplaria præcedentia recurratur, ſi quam dubitationem attulerit Latinorum Interpretum infinita varietas: quod præſtitum in Editione Vulgata Bibliorum Clementis VIII. auctor Præfationis eiſdem præfixæ commemorat: eâque de cauſa Pium IV. mandaſſe, ait, Viris doctiſsimis, & peritiſsimis linguarum, ad opus hujuſmodi a ſe delectis, ut adhibitis antiquiſsimis Codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque hebraicis græciſque Bibliorum fontibus, conſultis denique veterum Patrum commentariis, lectionem antiquæ Verſionis Italæ accuratiſsimè caſtigarent. Tanti enim intererat antiquiſſimos inſpicere Codices, quanti æſtimabatur Bibliorum editionem purgatiſsimam exhibere. Eamdem regulam, quam propoſuit Auguſtinus loco indicato, antea Origenem tenuiſſe, dum Exemplaria Sacræ Scripturæ undique conquiſita conferret, & potiora in Hexaplis ac Tetraplis exprimenda curaret, compertum eſt. Quin & Concilia Oecumenica ex Veteri Eccleſiæ conſuetudine antiquiſsimos atque emendatiſsimos Codices è Chartophylacio Eccleſiarum, dignitate ac doctrina præſtantium, in medium protuliſſe, in eorumdem Actis diſertè legimus. S. Gregorius *Lib. V. epiſt. 14.* admonuit Narſen Comitem, ut *vetuſtos Codices ejuſdem Synodi* (Epheſinæ) *requirat; & illic videat, ſi quid tale invenitur*, Scilicet, ſi inveniret Adelphium, Savam, cæteroſque in illa damnatos. Et Marcus Epheſinus fuit in Concilio Florentino convictus, qui ſententiam quamdam S. Baſilii in Codices fuiſſe illatam & intruſam, aſſerebat; quomodo legitur in Actis ejuſdem Concilii editionis Romanæ *pag.* 213. „ Adductus fuit liber anti-
„ quiſſimus, ita ut ſecundùm judicium plurimorum qui viderunt, viſa antiqui-
„ tate, videretur ſcriptus ultra annos 600. „ Hincmarus quoque deprehendit falſitatem in Codice Sancti Auguſtini, Regi oblato, ex collatione quamplurimorum Codicum, ex variis Civitatibus ac Monaſteriis collectorum. Idem præſtitum ad Falſarios præſertim revincendos, qui ab ipsâ ætate apoſtolicâ corrumpere Scripturas tentabant, ùt in Epiſtola prima *Cap. ult.*
„ *v.* 16. Petrus de Paulinarum depravatoribus conqueritur: „ Indocti & inſta-
„ biles

„ biles depravant, ſicut & cæteras Scripturas &c. „ : ſive apocrypha cum genuinis conabantur obtrudere; inenarrabilem enim multitudinem apocryphorum a ſui temporis hæreticis confictam, non ſemel objurgat Irenæus proxime poſt Apoſtolicum ſæculum *Lib. I. cap.* 17. *& Lib. III. cap.* 11. Et S. Auguſtinus *Lib. II.* contra Fauſtum *cap.* 16. & in Epiſtola 82. aliàs 19. *num.* 6. diſputans contra Manichæos, qui plurimis locis affirmabant Scripturas eſſe vitiatas a Catholicis, illos arguit *vetuſtiorum Exemplarium veritate*; *multorum Codicum vetuſtorum collatione*. Tertullianus quoque, Auguſtino longe antiquior, hoc eodem argumento compellavit Marcionem ſæculo III. ùt legitur *Lib. IV.* adverſus eumdem Marcionem *cap.* 2. *pag.* 503. „ Ego [inquit]
„ meum Teſtamentum dico verum; Marcion ſuum: ego Marcionis adfirmo
„ adulteratum; Marcion meum. Quis inter nos determinabit, niſi tempo-
„ ris ratio, ei præſcribens authoritatem, quod antiquius reperietur; & ei
„ prajudicans vitiationem, quod poſterius revincetur?

Aliam vero regulam proponit Hieronymus, ad Suniam & Fretellam ſcri-
„ bens Ep. 135. „ Sicut autem in Novo Teſtamento ſi quando apud Latinos
„ quæſtio exoritur, & eſt inter Exemplaria varietas, recurrimus ad Fon-
„ tem Græci ſermonis, quo Novum ſcriptum eſt Inſtrumentum; ita in Ve-
„ teri Teſtamento ſi quando inter Græcos Latinoſque diverſitas eſt, ad He-
„ braicam recurrimus Veritatem: ut quidquid de Fonte proficiſcitur, hoc
„ quæramus in Rivulis.

Tanta igitur cùm ſit Eccleſiæ, tanta cùm fuerit veterum Patrum diligentia & ſtudium in antiquiſſimis Exemplaribus perquirendis Sacrorum Codicum, ad noſtram quoque curam pertinere ducimus indicare, quinam præſtantiſſimi ætatis merito Codices hodie habeantur Veteris Teſtamenti Autographi, ſive Apographi.

Ac primùm, Veteris Teſtamenti Librum, nullum hodie ſupereſſe novimus, qui Moſis vel Prophetarum Autographus dici poſſit; ſed tantummodo Apographos ſupereſſe, omnes eruditi fatentur. Nam quod attinet ad Hebræorum Codices, manuſcriptum nullum annis quingentis vetuſtiorem apud eos reperiri cenſet Morinus *Exercit. I. in Bibl. cap.* 1. *pag.* 4. *col.* 2. Simonius in Crit. Vet. Teſtam. verius cenſet ad novem circiter ſæcula extendi illorum antiquitatem; quod ex conſequentibus ita probatur.

Volumen Sacrorum Bibliorum, hebraicis characteribus perſcriptum, Bononiæ oſtenditur in Eccleſia RR. PP. Prædicatorum, quod Autographum Eſdræ nonnullis videri potuiſſe mirantur qui hebraicas literas probe norunt, & inſigniores Europæ Bibliothecas inviſerunt. Hunc tamen Codicem antiquiſſimum, habitum fuiſſe anno Chriſti 1308. quando a Judæis dono datus eidem Monaſterio fuit, Ordinis totius Magiſterium gerente Aymerico, docet Inſcriptio aſſuta in medio Volumine, quam exſcripſit V. C. Montfauconius, & in Diario Italico edidit *pag.* 399. hiſce verbis, & charactere ſæculi XIV. ita expreſſa. *Hic rotulus Legis eſt, quem ſcripſit Eſdras manu ſua; quando ſub Cyro Rege redierunt Filii Captivitatis in Hieruſalem, & ædificaverunt ſecundum Templum, quod fuit conſumatum in quadraginta duobus annis, & duravit CCCCXX. annis, ſcilicet uſque ad XLII. annos poſt Paſſionem Chriſti. Quod autem ſit ille idem numero, habitum eſt per crebram famam Judæorum antiquorum, qui fuerunt conſeſſi in diverſis Synagogis, ubi etiam conſervabatur. Ab antiquo pro tali habebatur inter Judæos de generatione in generationem; & pro tali recepit eum Reverendus Magiſter Ordinis Frater Aymericus. Talem etiam probaverunt ipſum Judæi literati, habitis certis experi-*

mentis literalibus in præſentia mei Fratris P. Marſilii, & Lectoris Perpynıani, & F. Lobii &c.

Præter Inſcriptionem latinam ſuperius expreſſam (ſubdit Montfauconius) adeſt Hebraica, a perita manu exarata, quæ pene eraſa eſt; eam hîc pariter proſerimus. &c. והספר

Ideſt: *Hic eſt liber Legis Moyſi, quem ſcripſit Eſdras Scriba, & legit eum in conſpectu multitudinis a Viro uſque ad Mulierem, & ſtabat in Turri lignea*, ideſt in Suggeſtu ligneo.

Hæc Inſcriptio eodem edita tempore puratur, quo Latina ſuperius allata: nimirum Hebræi, cùm munus iſtud Aymerico offerrent, tale commentitiæ Antiquitatis teſtimonium unà protulerunt.

Huic verò Criterio præmiſit idem R.P. Montfauconius, tum linguarum Orientalium peritiâ clarus, tum Vetuſtatis Codicum peritiſsimus judex, ſi quiſquam alius, hanc illationem. „ Hinc palam fit, a vero aberrare eos, qui æſtimant, Hebraica Biblia nulla occurrere ab annis pluſquàm quadringentis exarata. Nam anni quadringenti ſunt, poſtquàm hic Codex dono oblatus Aymerico fuit, qui tunc perantiquus habebatur. Ac licèt fabulam ſapiat, quod ajunt Eſdræ ipſius manu exaratum; negari ſane poſſe non videtur, aliqualis ſaltem Vetuſtatis tunc fuiſſe, cùm traditus Aymerico fuit.

Huic autem Volumini palmam Antiquitatis attribuit etiam Benedictus Arias Montanus, obſervante Valthono in Proleg. Biblicis; dum ait, uſum ſe fuiſſe Codicibus ſcriptis annis ante ſe 400. & in Complutenſi Achademia eſſe antiquiores; at Mediolani & Bononiæ antiquiſsimos.

Paris ita, & majoris Vetuſtatis Volumen Bononiæ pariter inſpexit idem Auctor Diarii Italici, deſcriptum *pag.* 406. in Bibliotheca Can. Regularium S. Salvatoris.

Megillat Eſther Volumen, ex pelle Vituli ſubacta vetuſtiſsimum, & uſu tritum, quale ſupra depinximus Volumen Pentateuchi, ab ipſo Eſdra, ut æſtimant, exaratum; & videtur ſane ipſo Pentateuchi Volumine antiquius.

Ibidem memorat Biblia Sacra tribus tomis membranaceis: in poſtremi fine legitur hebraicè conſignatum: = Ego Iſaac, filius Jacobi, ſcripſi Rabbi Manachemo filio Jehoſedech, Pentateuchum cum Interpretatione, & Prophetas, & Hagiographa cum ſignis & paragraphis ſuis, in tertia Sabati, ſive hebdomadis feria, 26. menſis Adar, anno 953. (hoc eſt Chriſti 1187.) &c.

Codex Bibliorum hebraicè ingentis molis, aſſervatus in Vaticana Bibliotheca, & in Diario recenſitus *pag.* 577. recentior eſt pluſquam integro ſæculo, ut ex teſtimonio in fine Libri cognoſcitur = Anno Mundi 5055. die 15. Menſis Casleu: ideſt Chriſti anno 1294.

Antiquitas igitur maxima, quæ Voluminibus hebraicè conſcriptis, tribui tuto poſsit, licèt, Morino judice, ad annos ſexcentos non extendatur; Codicum tamen Vetuſtiorum documentis ad octingentos, vel nongentos circiter annos pertingere putanda eſt.

In eadem ſententia eſſe video Hebraicarum literarum conſultiſsimum auctorem Simonium *Lib. III. cap.* 34. Hiſt. Chriſt. Vet. Teſtam. *pag.* 125. ubi ait de Bibliis hebraicis: „ Vix reperire eſt Codices manuſcriptos, nongentis annis vetuſtiores; & omnes juxta Maſſoram reformati, plurimis puncta vocalia adjecta fuere.

Rabbi Moſe apud Voiſin de Lege divina in fine *Cap.* 31. ait: „ Rex quoque jubetur ſibi, quatenus Rex eſt, librum Legis ſcribere, præter eum, quem pri-

privatus habebat, juxta illud Deuteron. XVII. *verſ.* 18. „ Et erit, quando ſederit ſuper ſolium Regni ſui, ſcribet ſibi Exemplar hujus legis &c. Corrigitur autem iſte Liber juxta Exemplar Eſdræ apud Conſiſtorium magnum &c. „ Quæ poſtrema, ſi vera ſunt, indicant apud Synhedrion magnum cuſtoditum fuiſſe antiquitus Exemplar Eſdræ. Ex quo verò Synhedria gentis Judæorum ſunt diſſoluta, quonam ceſſerit Eſdræ autographum Volumen, nemo hactenus demonſtravit.

Antiquitatem Voluminum hebræorum longe ſuperant certis ætatum indiciis vetuſti Codices Verſionis LXX. Interpretum græce conſcripti; duo præſertim, quorum unum Romæ cuſtodit Bibliotheca Vaticana, alterum in Anglia Oxonienſis, nuper illuſtratum, & in publicam lucem productum annis 1707. & 1709. ab Joanne Erneſto Grabbe. Characterum forma eſt in utroque ſimillima. Oxonienſis Bibliothecæ Codex ſcriptua oſtenditur quarto ſæculo Æræ Chriſtianæ paulo poſt Concilium Nicænum; Codicem vocant Alexandrinum (ùt diximus) ex teſtimonio Cyrilli Lucaris, qui ex eadem Sede Patriarchali translatus ad Conſtantinopolitanam, Spolium hoc præſtantiſſimum inde cùm aſportaſſet, Anglico Oratori, apud Turcarum Dominum reſidenti, dono dedit tranſmittendum ad Carolum I. Magnæ Britann. Regem, commemorans ex antiqua traditione conſtare, eumdem Codicem ad Theclam Ægyptiam olim pertinuiſſe.
„ Liber iſte Scripturæ Sacræ Novi & Veteris Teſtamenti, prout ex tradi-
„ tione habemus, eſt ſcriptus manu Theclæ nobilis fœminæ Ægyptiæ antè
„ mille & trecentos annos circiter, paullo poſt Concilium Nicænum.
„ Nomen Theclæ in fine Libri erat exaratum; ſed extincto Chriſtianiſmo
„ in Ægypto a Mahomethanis, & libri unà Chriſtianorum in ſimilem ſunt
„ reducti conditionem. Extinctum ergo & Theclæ nomen, & laceratum;
„ ſed memoria & traditio recens obſervat „. Sic ſe habet Notatiuncula Codici appoſita. Complectitur Teſtamentum Vetus, & Novum. Cùm vero Euangelium ibi legatur diſtinctum in Capita juxta Canonem Euſebianum, & Paulinæ Epiſtolæ nullâ diſtinctione ſimili dividantur, quam conſtat adhibitam circa annum Chriſti 395. ex præfatione Euthalii, a Cl. Viro Zaccagnio in lucem edita, merito colligitur Codicem ſcriptum fuiſſe ante diviſas in Capita Epiſtolas Pauli, hoc eſt ante annum Chriſti 395., & poſt Euſebii Canonem additum Sectionibus Euangelii. Hanc vero in ætatem incidit Thecla Ægyptia, ad quam pertinuiſſe Codicem, traditio conſtans ejus Eccleſiæ ferebat.

Vaticanum pariter Exemplar ejuſdem circiter ætatis habendum eſſe cum Codice Alexandrino, ſive Oxonienſi, teſtatur forma ſimilis literarum, quam alibi dedimus, ex qua unicè judicari poſſe de vetuſtate Codicum, ante ſextum Chriſti ſæculum conſcriptorum, niſi certæ notæ ſint temporis, prudenter admodum ſtatuit R.P. Montfauconius in ſua Palæographia *Lib.III. Cap.*1. *pag.*185. ubi agens de Antiquitate Codicis Dioſcoridis in Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi, & de aliis XX. Codicibus ejuſdem circiter ætatis, hanc Regulam proponit. „ Dioſcoridis, inquit, Codex Cæſareus, cujus ſpecimen dedit Petrus Lambeccius, & nos dabimus capite ſequenti, ineunte ſæculo ſexto deſcriptus eſt, ùt ex nota, & indicio non dubio liquet. Alios autem hujuſmodi Codices, ejuſdem circiter ævi, nec multum ætate diſpares opinamur. Non deſunt tamen qui Exemplaria quædam tertii vel quarti ſæculi eſſe arbitrentur; ſed licèt fateamur nihil repugnare, ut tantæ vetuſtatis Codices ad nos uſque devenerint; nullam tamen

Vide ſupra pag. xxx.

men vel certam vel admodum probabilem Notam proferri poſſe arbitramur, qua commonſtretur, alios quoſvis hujuſmodi Libros manuſcriptos Cæſareum Julianæ Auguſtæ ætate longe ſuperare; tanta ſcilicet intereſt inter omnes ſimilitudo. Siqua vero remotioris ævi indicia in hujuſmodi Codicibus occurrunt, ea maxime petuntur ex ſimilitudine literarum cum characteribus Inſcriptionum, quæ ſub Imperio Romano ad quartum uſque Chriſti ſæculum poſitæ ſunt: quæ cauſa eſt, ut Codicem Colbertinum, de quo mox agetur, paulo antiquiorem Cæſareo Julianæ Auguſtæ opinemur; quia magis accedit ad Inſcriptionum veterum characteres, ita tamen, ut ea in re nos non certo, aut admodum veriſimili argumento eam conjecturam niti fateamur: quod item de reliquis ejuſdem ſupramemoratæ formæ Codicibus dicatur.

Huic regulæ, definienti ſatis proxime Criteria Codicum ante ſextum Chriſti ſæculum conſcriptorum, addendæ ſunt una & altera ibidem relatæ, quæ judicium inſinuant de Codicibus Græcis recentioribus ſæculo ſexto, ubi accentus & ſpiritus conſignantur, & ubi nexus literarum occurrunt.

Scimus quidem, ait, ſeptimo circiter ſæculo accentus & ſpiritus adſcribi cœpiſſe: deinde paulatim priſcam literarum formam non nihil mutatam fuiſſe, itaut tamen literæ diſtinctæ & ſeparatæ manerent, donec ſæculo circiter octavo vel nono literas in libris colligandi, multaſque uno calami ductu exarandi conſuetudo invaleſceret.

Ope igitur trium ejuſmodi Regularum: quarum Prima de libris judicat, ante ſæculum quintum ſcriptis, ex formâ literarum ad antiquos lapidum characteres accedentium: Secunda de Codicibus a ſexto ſæculo ornatis adjectione ſpirituum & accentuum: Tertia de iis, qui poſt octavum ſæculum nexus literarum aſſumunt [ubi alia temporis indicia certiora non ſuppetant] ope, inquam, trium ejuſmodi Regularum ad examen revocatis Codicibus Bibliorum, qui antiquitate reliquis præſtant, & hactenus innotuerint, colligimus facile ea, quæ ſequuntur.

Codices Græcæ Verſionis Bibliorum antiquiſſimi, ſunt Vaticanus, Oxonienſis, Colbertinus, Levitici, & Libri Judicum partem complectens cum obelis & aſteriſcis: Cod. Bibliorum Em. Card. de Coislin ex Bibliotheca olim Sequeriana: Codex RR. PP. Jeſuitarum in Collegio Ludovici Magni: Iſti omnes [inquit Montfauconius Diar. Ital. *pag.* 277.] charactere unciali ſine accentibus ſunt. Eoſdem ante quintum ſæculum exaratos oſtendit ſimilitudo cum Oxonienſi, quem ex Paulinis Epiſtolis non diſtributis in Capita addiſcimus ante annum 395. ſcriptum fuiſſe.

Proximi ab his antiquitate cenſentur Codex Græcus, Bibliorum partem complexus, in Biblioth. Ambroſiana accentibus inſignitus, Opus ſeptimi circiter ſæculi, de quo in Diario Italico P. Montfauconius *pag.* 11. necnon alii, obelis & aſteriſcis Origenianis, quemadmodum Bombicinus Romæ in Chiſiana, de quo Mabillonius *pag.* 237.

Antiquitas demum illorum Codicum, qui Veteris Teſtamenti libros latine redditos continent, ætatem Scriptorum Græcæ Verſionis minime aſſequitur. Ex Hiſpania ad S. Hieronymum miſit Lucinius Bæticus ad impetrandam Verſionem ejus Bibliorum ex Hebræo factam. Sanctus Doctor Epiſtola ad ipſum 28. „ Canonem Hebraicæ Veritatis, excepto Octateucho, quem
„ nunc in manibus habeo, pueris tuis & notariis dedi deſcribendum.
„ Septuaginta Interpretum Editionem & te habere non dubito, & ante annos
„ plu-

„ plurimos diligentiſſime emendatam ſtudioſis tradidi; Novam, Græcæ reddidi auctoritati: Ut enim veterum librorum fides de Hebræis Voluminibus examinanda eſt, ita novorum Græci ſermonis normam deſiderat „. Inſigne Hieronymianæ Tranſlationis apographum Toleti aſſervatur; cujus Variantes Lectiones damus poſt generalem hanc Præfationem. Unicum in Diario memorat Montfauconius inter latinos, qui octavum ſæculum vetuſtate præcedat [*pag.*17.] in Bibliotheca Ambroſiana. Ad octavum, aut nonum ſæculum æræ Chriſtianæ referendus eſt Liber membranaceus, Pentateuchum integrum, & partem libri Joſue complectens, a Dominico Preſbytero conſcriptus, & in Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Otthoboni Romæ aſſervatus. Literis enim plane ſimilibus conſtat, tum figuris, tum magnitudine, ac illæ ſunt, quas in Codice membranaceo Bibliothecæ San-germanenſis, Paulinas Epiſtolas exhibente, deſcripſit Clariſſimus Mabillonius *Tom. I.* de Re Diplomatica; ubi ſpecimen earumdem literarum ære incidi curavit. Ad eadem pariter tempora referuntur Latinæ Verſionis Codices tres: Horum primus, in Monaſterio Baſilicæ S. Pauli via Oſtienſi a RR. PP. Benedictinis aſſervatus, ex pictura iiſdem in membranis elaborata oſtenditur, Carolo Magno [non Carolo Calvo, ut contra Cl. Archiepiſcopum de Nuce putavit Mabillonius in Muſ. Ital. *pag.*70.] a Monachis dono datus.

Nicolaus Alemannus in Libro de Parietinis Lateranenſibus hujus Codicis Regiam effigiem retulit, uti & Cornelius Margarinus in Collectione Inſcriptionum, quæ apud Templum S. Pauli exſtant, eamque Caroli Magni eſſe optimo jure exiſtimant; qua de re mox laudatus Præſul de Nuce, Archiepiſcopus Roſſanenſis, Diſſertationem edidit ſingularem, mecum perhumaniter communicatam ab Eminentiſſimo atque Excellentiſs. Domino Alexandro Albano, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali Ampliſſimo, qui mea ſtudia meoſque labores favore ſuo ſemper proſequutus eſt, egitque ut Venerabilis Cardinalis Thomaſii adverſaria rerum Liturgicarum in meas manus venirent, quas prope diem in medium adferam. Præcipua argumenta ſunt, quòd habitus depicti Regis optime conveniat cum illa veſtium & corporis deſcriptione, quam Eginhardus de Carolo Magno tulit, dicens: „ Corpore fuit amplo atque robuſto, ſtatura eminenti, quæ tamen juſtam non excederet: nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem ejus conſtat habuiſſe figuram „. Huic concinit Poeta Saxonicus libro V.

Egregiè procerus, & hoc moderamine juſto;
Septem namque ſuis longus erat pedibus:

Proſequitur Eginhardus: „ Apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naſo paulum mediocritatem excedente, canitie pulchra, facie læta & hilari; unde formæ authoritas ac dignitas tam ſtanti quàm ſedenti plurima inerat. Veſtitu patrio, hoc eſt Francico, utebatur. Ad corpus camiſiam lineam; & foemoralibus loreis induebatur. Deinde tunicam, quæ limbo ſerico ambiebatur, & tibialia cum faſciolis cincta, & pedes calceamentis conſtringebat, ſago veneto amictus „: Quæ omnia picturæ Codicis Baſilicæ Sancti Pauli adamuſſim reſpondere, novo argumentorum genere oſtendam in voluminibus hujus Operis proxime ſecuturis. Præterea Ingóbertus Referens & Scriba, de quo fit mentio in verſibus poſt effigiem deſcriptis,

Ingobertus eram Referens, & Scriba fidelis &c.

Ille eſt Ingobertus Comes, qui tempore Caroli Magni, & Ludovici Auguſti

guſti vixit, ùt ex vita Ludovici Pii, & ex aliis diſcimus. Sed de hac controverſia alibi fuſius agam, cùm publici juris faciam ejuſdem Codicis Variantes Lectiones, quas mecum pro eo quo ſacram eruditionem colit ſtudio, perhumaniter communicavit ſapientiſſimus vir Domnus Athanaſius Periſtiani Ord. S. Benedicti, faventibus ejus labori Ampliſsimo Domno Abbate Philippo Maria de Pace, doctrina ac pietate inſigni, atque Domno Auguſtino Maggi, Priore, qui flagrantiſsimis votis ab eodem Reverendiſs. Abbate S. Pauli impetravit, ut tantæ opes, a laudato Domno Athanaſio facta collatione in unum collectæ, meas in manus venirent. Secundus Codex, Caroli Magni æqualis, eſt Vallicellanus in noſtra Bibliotheca aſſervatus, de quo Eminentiſsimus noſter Annalium Parens Baronius ad annum 778. *num* 22. ſcribit: „ Carolo Magno debemus ingens Opus illud, ab Alcuino ſive Albino elaboratum, quo totius Divinæ Scripturæ tam Veteris quàm Novi Teſtamenti Vulgata Editio emendata eſt. Acciderat enim, ut ipſa, multiplicium librariorum exſcribentium vitio mendis obſita, jam vileſceret, quod periniquo animo ferens Carolus, ut quàm emendatiſsima ederetur, in priſtinamque vindicaretur integritatem atque ſplendorem, ſtudio propenſiori curavit; cujus rei fidem facit ejus in Capitularibus [*Lib. VI. cap.* 227.] intextum elogium iſtis verbis: „ Volumus [& ita Miſsis noſtris
„ mandavimus, & præcepimus] ut in Eccleſiis Libri Canonici veraces habean-
„ tur, ſicut jam in alio Capitulari ſæpe mandavimus „. Hæc ipſe, qui, ut quod omnes refugerent ob nimiam difficultatem, omnino perficeretur, Opus delegavit Albino, ut abſolveret. Qui, in idipſum viribus totis invigilans, univerſam Divinam Scripturam, e vetuſtioribus ac verioribus fontibus deſcriptam, recognitam & emendatam, eidem Carolo Magno obtulit; ad cujus calcem hos, quos hic deſcriptos leges, verſus appoſuit per epigrammata diverſa diſtinctos. Extat hujuſmodi vetus Bibliorum Codex, Alcuini labor, in Vallicellana noſtra Bibliotheca, ubi velut ingens theſaurus aſſervatur, utpote quod viri eruditi, qui in emendatione Vulgatæ iterum noſtro tempore laborarunt, eo ùt antiquiori ſunt uſi, cui & plurimum detulerunt. Porro primum Alcuini epigramma ſic ſe habet.

Nomine Pandecten proprio vocitare memento
Hoc Corpus ſacrum, Lector, in ore tuo.
Quod nunc a multis conſtas Bibliotheca dicta:
Nomine non proprio, ut lingua Pelaſga docet.
In hoc dicta Dei conduntur myſtica ſummi,
De quibus egregius * *Vatis in ore canit.* * Vates.
Eſt mihi lex Domini dulcis ſuper omnia mella;
Carior atque auri milia multa ſuper.
Strenuus hanc Domini famulus cuſtodiet arcem,
Cui merces Caeli perpes in arce manet.
Codicis iſtius * *quod ſint in corpore ſancto* * quot.
Depictae formis litterulae variis;
Mercedes habeat, Chriſto donante, per aevum
Tot Carolus Rex, qui ſcribere juſſit eum.

A L I U D.

Haec divina Dei placeat Scriptura, * *praecamur,* * precamur.
Senſibus, atque oculis, Lector honeſte, tuis:

Spiritus hanc caeli Sanctus dictavit ab arce,
In qua vera fides fulget, & alma ſalus.

ALIUD.

PRO ME, QUISQUE LEGAS VERSUS, ORARE MEMENTO:
ALCHUINE DICOR EGO; TU SINE FINE VALE.

ALIUD.

Magni magna Dei portantes munera templo,
Quos laudavit ovans ore pio populus:
Parvula ſed viduae Dominus duo nummula praefert
Nobilium donis famine veridico.
Non ego parva tuis, Rector, munuſcula gazis
Inſero, perſona ſit mea parva licet.
Munera ſed Domini caeleſtibus inclyta regnis
Porto tibi plenis, optime Rex, manibus.
Nempe novae ac veteris pariter pia famina Legis
In hoc conduntur Corpore quippe ſacro.
Haec ego porto libens ad ſancta Sacraria templi,
Quod tua mens noviter condidit alma Deo.
Laudibus ut praeſtò Chriſti ſit ſemper in illo
Iſte liber, reſonans verba ſuperna Dei.

ALIUD.

Nauta rudis pelagi, ut ſaevis ereptus abundis
In portum veniens, pectora laeta tenet.
Sic Scriptor feſſus calamum ſub calce laboris
Deponens, habeat pectora laeta ſatis.
Ille Deo dicat grates pro ſoſpite vita,
Proque laboris agat fructibus, & requie.

ALIUD.

Perge Libelle ſacer cunctis praeclarior odis
Proſperè, pacificè nunc, miſerante Deo.
Et pete praeclari praeclara palatia Regis,
Ut maneas Chriſti ſemper in aede ſacra.
Atque Dei famulis pacis fer munera cunctis,
Dextera quos Domini protegat, atque regat.
Quos colo corde, fide, ſancto quoque ſemper amore,
Cum lacrimis optans, ut vigeant, valeant.

FINIT.

Huc uſque Alcuini verſus ex dicto Codice, cujus cùm ob nimiam vetuſtatem pagina eſſet exeſa, conſumpta, & characteres obliterati, deſcribi vix potuerunt. Baronio pauca addamus ſcitu digniſsima. Alcuinus, Bedæ auditor, & Caroli Magni magiſter, ætate ſua omnigena eruditione nulli ſecundus, linguam Hebraicam & Græcam calluit. In libris Commentariorum Hieronymianam Verſionem quandoque Codicis Hebræi ope reſtituit: nonnunquam comparat cum LXX. Comment. in Gen. XXV. 8. *Quomodo convenit Abrahae, tam ſancto viro, quod dicitur*: Et deficiens mortuus eſt? *Reſp. in He-*

in Hebraeo non habetur, deficiens; *ſed a LXX. additum eſt*. In Eccleſiaſten Cap. IX. *Notandum eſt, quod per totum librum ubicumque dicitur*, Filii hominum, *in Hebraeo habetur*, filii hominis, *hic eſt filii Adam: & omnis pene Scriptura hoc idiomate plena eſt, univerſum genus humanum, Adam filios vocans*. Capite XII. Obmuteſcere, *ſive ut melius habetur in Hebraeo*, ſurdeſcere." Hæc Alcuinus, qui ſenex jam circa annum 802. in Cœnobio, cui præerat apud Gallos Turonenſes, totum Biblicum Volumen, Teſtamentum ſcilicet Vetus ac Novum, Caroli Magni Imperatoris rogatu, ùt diximus, recognovit, atque veterum Codicum linguarumque ope correxit.

In Epiſtola ad Giſlam, quæ præfigitur libro VI. Commentariorum in Sanctum Johannem, ſcribit Alcuinus, *occupaſſe ſe Domini Regis praeceptum in emendatione Veteris Novique Teſtamenti*. Extat etiam ejuſdem Alcuini Epiſtola, quæ eſt numero XX. qua cum Exemplar Vallicellanum ex Cœnobio ſuo Sancti Martini ad ipſum Carolum tranſmittit: *quos, in unius clariſſimi Corporis ſanctitatem connexos, atque diligenter emendatos veſtrae clariſſimae Auctoritati dirigere curavi*. Ad hanc Alcuini correctionem alludit ipſe Carolus Imperator Præfatione in Homiliarium Pauli Diaconi his verbi: *Curae nobis eſt, ut Eccleſiarum noſtrarum ad meliora ſemper proficiat ſtatus; obliteratam pene malorum noſtrorum deſidia reparare vigilanti ſtudio literarum ſatagimus officinam, & ad pernoſcenda ſacrorum Librorum ſtudia noſtro etiam, quos poſſumus, invitamus exemplo. Inter quae jam pridem univerſos Veteris ac Novi Teſtamenti libros, librariorum imperitia depravatos, Deo nos in omnibus adjuvante, examuſſim correximus*. Porro *correxiſſe Alcuinum Divinam Hiſtoriam juſſu ipſius Regis* [Caroli] ſcribit etiam Sigibertus Gembl. in Chron. ad ann. 790. Et in libro de Script. Eccl. ait: *juſſu Imperatoris correxiſſe illum Divinam Bibliothecam*. Sed hæc ſatis.

Tertius verò Codex, in Colbertina Bibliotheca ſuperſtes, demonſtratur anno 869. a Monachis Metenſibus S. Martini oblatus ipſimet Carolo Calvo, ibidem picto: quem deinde Librum literatorum Mœcenati Colberto donavit Capitulum Metenſe ann. 1675. Hiſtoriam utriuſque donationis, & picturam Codicis vulgavit Baluſius in Capit. Reg. Franc. *Tom. II. pag.* 1275. ubi etiam indicat aliud præclarum Exemplar Bibliorum ætatis ejuſdem, quod, olim a Carolo Calvo oblatum Eccleſiæ Sancti Dionisii, nunc in Bibliotheca Regia cuſtoditur.

Hæc dicenda nobis fuerant de Vetuſtis Exemplaribus Divinorum Librorum Veteris Teſtamenti, quæ hodie ſuperſunt inſigniora tum Hebraicæ, tum Græcæ, tum Latinæ lectionis. De Paraphraſi Chaldæa, cæteriſque Verſionibus, cùm antiquis linguarum Orientalium, Coptica ſcilicet, Æthiopica, Armena, Arabica, & Perſica; tum etiam recentibus & vernaculis Occidentalium Nationum, nihil attinet commemorare; cùm hiſce linguis expreſſa Biblia ad fontium puritatem, Veteris & Vulgatæ ſcilicet Verſionis Latinæ, Græcæ LXX. & Hebraici Textus, ſint exigenda, quorum Interpretationes ſeu Verſiones eſſe noſcuntur Italicâ illâ veteri recentiores.

De Samaritano autem Pentateucho, licèt videatur idem judicium proferri debere ac de Hebraico Textu, præcipue cùm Eruditorum communior ſententia ſit, Samaritanis literis fuiſſe a Moſe conſcriptum, quæ ante Babylonicam Populi captivitatem erant Judæis vernaculæ, ac Hieronymus teſtetur in Prologo Galeato, *Samaritani etiam Pentateuchum Moſis totidem literis ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantem*; attamen, cùm numeri annorum ætatis in Patriarchis neutri ex illis Textibus omnino reſpondeant,

deant, quos tanquam fontes Vulgatæ Verſionis veneratur Eccleſia, Hebræo, inquam, & Græco LXX. Interpretum, aliæque ſint varietates; hinc etiam a percenſendis Samaritani characteris Codicibus, qui hodie ſuperſint vetuſtiores, eorumque ætate dijudicanda abſtinemus. Satis explicata reperies apud Simonium *Lib.I.Cap.X. & XI.* Et *Diſſ.*4. Petitdidier in Sacram Scripturam, quæ de Samaritani Textus, & Samaritanæ Verſionis hiſtoria poſt Morinum, & Valthonum uterque collegit. Satis etiam ſit monuiſſe, Morinum ipſum, qui primus editionem Textus Samaritani adornavit, & in publicam lucem protulit, uſum fuiſſe duplici Codice non admodum Vetuſto, quem a Clariſſimo Harlæo Damaſci comparatum, & in Europam allatum, Bibliotheca Oratorii Pariſienſis hodie cuſtodit: tres vero Codices Peireſcianos poſt editionem ſuam contrectaſſe, quorum antiquiſſimus deſcriptus eſt anno Chriſti 1227. Summa igitur ſit hujus Capitis, Hebræorum Codicum Veteris Teſtamenti antiquiſſimos, hodie ſuperſtites, nongentis circiter ante nos annis fuiſſe conſcriptos: Vetuſtiſſima vero Exemplaria Verſionis Græcæ LXX. Interpretum haberi exarata ſæculo quarto: Latina demum antiquæ & vulgatæ Editionis, quam Italam quoque nuncupaverat olim Sanctus Auguſtinus, ad octavum circiter ſæculum referri oportere.

CAPUT V.

Hiſtoria Textus Biblici, ac Verſionum, comprobata ex antiquis Chriſtianorum Monumentis, præſertim Romanis.

INter Exemplaria Bibliorum antiquitate præſtantia non retulimus Codices, qui continent Opera Sanctorum Patrum, aliquando complexa partem non modicam Divini Textus, ſuis in Commentariis expoſitam; hos, inquam, Codices non recenſuimus inter Biblicos, quemadmodum nec Rituales libros Eccleſiarum, ubi lectiones & verſiculi ex Veteri Teſtamento aſſumpti maximam partem precum conſtituunt: cùm neutra claſſis pertineat ad argumentum nobis propoſitum capite præcedenti. Inde tamen acceſſit plurimum adjumenti ad reſtituendam felicius ſuæ priſtinæ integritati ac puritati, & vindicandam ab amanuenſium ac librariorum erratis Vulgatam Verſionem; quemadmodum ex Præfatione juſſu Clementis VIII. Bibliis præfixâ intelligimus. Et merito quidem advocabantur ejuſmodi Codices inter præſidia Biblicæ reſtitutionis; cùm teſtimonia antiquæ Lectionis, olim Eccleſiis traditæ, ibidem plurima invenirentur, apographis ſuperſtitibus Divini Textus perſæpe vetuſtiora.

Verùm præter hæc adjumenta Patrum, quibus præſervatur germana Lectio, ac mirifice comprobatur Traditio Eccleſiæ, cui acceptas ferimus Divinas Literas [ùt optime obſervant Patres & Theologi cùm Veteres tum recentes apud Bellarminum *Lib.IV. cap.*4.] genus eſt aliud Teſtimoniorum in primis utile ad confirmandam hiſtoriam traditæ Sanctis Fidei, & Lectionis antiquæ divinorum Voluminum, in Catholica Eccleſia cuſtoditæ. Ea vero ſunt Anaglypha, veterum Chriſtianorum ſepulcris & lucernis inciſa: picturæ cryptis Cœmeteriorum inductæ, vitreis orbiculis & calicibus commendatæ, & unà cum Corporibus Sanctorum Martyrum primis Eccleſiæ ſæculis conditæ ſubterraneis illis receſſibus, ut in apertam lucem

cem educerentur poſt pacem Eccleſiæ reſtitutam ; & renovarentur atque augerentur in Muſivis Operibus Baſilicarum, ac Tricliniorum Pontificalium ; & in Generalibus Conciliis producerentur tamquam luculenta Veteris & Apoſtolicæ Doctrinæ, Conſuetudinis, ac Traditionis teſtimonia.

Eorumdem Conciliorum ſuffragio didicimus, hæc ipſa Chriſtianorum Cimelia conſiderare, tamquam apertos libros, & ipſis rudibus ingeniis, ac literarum expertibus propoſitos ad perlegenda noſtræ Religionis myſteria ; quemadmodum Gregorius Magnus in epiſt. ad Serenum Epiſcopum Maſsilienſem unà cum Hadriani I. literis in Synodo Nicæna II. perlectis, differte docet.
„ Nam quod legentibus (inquit) Scriptura, hoc idiotis præſtat Pictura cer-
„ nentibus : quia in ipſa etiam ignorantes vident quod ſequi debeant ; in ipſa
„ legunt, qui literas neſciunt. Unde præcipue Gentibus pro lectione Pictu-
„ ra eſt ; quod magnopere a te, qui inter Gentes habitas, attendi debuerat. „

Hoc igitur adjumenti præſtant Monumenta illa Cœmeteriorum atque Eccleſiarum, primis Eccleſiæ ſæculis conſtituta ; ut ſicuti, eùm ponerentur unà cum Voluminibus autographis Apoſtolorum, actiſque Martyrum, atque Exemplaribus primigeniis, etiam rudibus in Plebe Dei atque expertibus literarum ſupplebant librorum vices ; ita poſtquam Codices autographi vel apographi vetuſtiores intereiderunt ; præſervent nobis mutam quamdam hiſtoriam, ſed coævam libris Apoſtolicorum Virorum & Confeſſorum Chriſti, quos Perſecutorum rabies, Decii præſertim, Diocletiani, & Juliani, feralibus edictis ac flammis abſumpſit. Neque enim dubium relinquunt, quin ad illa pertineant ſæcula, quæ Martyrum ſanguine ſacra Oracula conſignabant ; quemadmodum de pleriſque Codicibus dubitatur, an tantundem antiquitatis præſeferant, ut ad tempora tam remota referri poſsint.

Si Divini Textûs hiſtoriam ex autographis hiſce Documentis Eccleſiæ repetimus, quæ produci meruerunt in Oecumenicis Synodis, offeret ſe primo tum in Martyrum Cœmeteriis picta & inſculpta, tum in Baſilicæ Liberianæ Muſivis colorata Moſaicæ legis perceptio ab Auctore Deo, in tabulis lapideis ab ipſo traditæ : tum ejuſdem promulgatio in Volumine, Moſis manu conſcripto, & Levitis commendato, ut in latere Arcæ depoſitum cuſtodiretur. Auctorem pariter aliorum Voluminum Propheticorum teſtantur Deum ſacra illa Chriſtianorum Cimelia, quæ ab Ezechielis *Cap.II.* deſumptam viſionem revelati cælitus verbi exprimunt ſymbolo Manûs librum Prophetæ porrigentis, aut quatuor Animalium Spiritu Dei actorum, quæ rurſum occurrunt in Apocalypſi.

Quemadmodum verò de Auctore divinæ Revelationis nos admonent, ita etiam de numero Sacrorum Librorum ſæpe teſtantur. Nam & Tobiam cum piſcis indicio noſcendum præbent unà cum reliquis Bibliorum hiſtoriis, & Suſannam a Senioribus circumventam orationi intendentem cùm oſtendunt, & Habacuc prophetam prandium Danieli miniſtrantem inter leones dum exprimunt, quid ſentiendum ſit de auctoritate libri Tobiæ, ac utriuſque Capitis XIII. & XIV. Danielis, aperte docent ; & Jonæ, a cete abſorpti, & in aridam evomiti, & ſeptem Fratrum Machabeorum, Tobiæ iterum, & Suſannæ, & Danielis hiſtorias luculenter exprimunt vetuſtiſſima vitrea Fragmenta, & Sarcophagus olim in ædibus Carpineis, nunc in atrio Baſilicæ Sanctæ Mariæ trans Tyberim conſpiciendus, & Lamina ænea, quæ produxit & illuſtravit Philippus Bonarroti in libro *De Antiquis Vitreis Fragmentis*, quem italico ſermone edidit anno 1716. & habentur *pagg.* 1. 2. 5. 13. 18. & 141.

Quin etiam Verſionis utriuſque veſtigia, Græcæ ſcilicet LXX. & Latinæ, ipſoſque Fontes hebræos licet in his deprehendere; in Jonæ præſertim umbraculo, ex Auguſtini & Hieronymi epiſtolis admodum celebrato. Siquidem in Cœmeterio Callixti Tab. III. depingitur, & in Lamina ænea, quam profert Philippus Bonarroti Figura I. *pag.* 1. & in Sarcorphago Vaticano ſculpitur Jonas ſub Cucurbita dormiens; & in alio Sarcophago Vaticano *fol.* 103. neenon in altero, apud Callixti Cœmeterium effoſſo, nitide exprimitur ſupra Jonam Frutex peramplis foliis præditus, nulli fulcro ſubnixus, qualem Hieronymus ex fonte hebræo, Cicaion, hederæ ſimilem in ſua correctione, & poſt Hieronymum hodierna Vulgata reſtituit. Qua de re videndus eſt noſter Aringhius Romæ ſubterraneæ *Tom. II. Lib. V. Cap. XXII. num.* 10. & 11. Productis enim literis utriuſque Doctoris, Hieronymi ſcilicet atque Auguſtini, ita loquitur de Jonæ umbraculo ſub Cucurbita.

Porro Jonam haud ſub Hederæ, ſed ſub Cucurbitæ umbraculo quieſcentem „ ob eam potiſsimum rationem in cœmeterialibus Tabulis olim a Chriſtia- „ nis repræſentatum fuiſſe arbitramur, quia videlicet antiqui Fideles, acceptiſ- „ ſimæ Septuaginta Interpretum ſententiæ mordicus adhærentes, quidquid „ conceptis apud eoſdem verbis Scripturarum Textui inſertum legebatur, „ ac ſi Vulgata earumdem Scripturarum foret Editio, conſtanti animo retinuere &c. Hæc Aringhius, additurus profectò poſt Hieronymum, lectionem Hederę cum Vulgata loco Fruticis, ipſi perſimilis, Eccleſiam jam tum recepiſſe, ſi diligentius attendiſſet Sarcophagis poſtremo loco per nos indicatis apud Vaticanum, & ad Callixti Cœmeterium, ab ipſo etiam Aringhio expreſsis; ubi Frutex ille Cicaion hebræi Textus, ſive virgultum, ad Hederæ formam accedens exhibetur.

His verò Picturis & Anaglyphis propoſitis, ætate Martyrum in Cœmeteriis, & proximo ſæculo in præcipuis Romanæ Eccleſiæ Baſilicis ac Titulis, ſi conjungantur Liturgiæ veteres, ac Rituales libri, & Sacramentales Græcorum ac Latinorum, ac teſtimonia Patrum & Conciliorum, quibus Myſteria Novi Teſtamenti deteguntur adumbrata in antiqui Fœderis hiſtoria, & oraculis Prophetarum, reſultat inde evidentior nexus ille non interruptus Apoſtolicæ Traditionis, a Chriſti ſæculo ad nos perductæ; & legitimus Scripturæ uſus & lectio germana ipſis in perſecutionibus præſervata non modò in privatis Codicibus, quos induſtria Chriſtianorum ſubduxit prædæ atque incendio; verùm & conſignata publicis hiſce Monumentis autographis eorumdem ſæculorum, quibus debetur Eccleſiæ Catholicæ Rituum præcipuorum inſtitutio & augumentum.

Præmiſsis itaque animadverſionibus in hiſtoriam Canonis Scripturarum, Textuſque Autographi & Apographi, necnon Verſionum, quas tamquam ab erroribus Fidei ac morum immunes adhibuit olim Eccleſia Catholica, hodieque adhibet in ſolemni Conventu, rebuſque Sacris, in Catecheſi & Doctrina ſua Fidelibus proponenda, & infidelibus prædicanda, breviterque indicatis authoramentis, quæ hujuſmodi hiſtoriæ ac traditioni accedunt ab autographis Monumentis veterum Chriſtianorum; ad ipſa Monumenta ſingillatim conſideranda in Prolegomenis reliquorum Voluminum gradum faciam, ſervato ordine Scripturarum, ut a primo Geneſeos Capite ad poſtremum Apocalypſeos oſtendatur non deeſſe Divinis Literis hæc ſive præſidii ſive ornamenta, quæ vicem ſuppleant Autographorum. Interim, ut nonnulla alia Monumenta pertingam, quæ Canonis Bibli-

Digitized by Google

Biblici ſeriem traditionemque reſpiciunt, atque Romanæ Eccleſiæ Fidem exhibent Imaginibus referendis ad prototypum Librorum per eas expreſſis, colligam pro coronide ex Patrui mei amantiſsimi Franciſci Blanchini notis ad Anaſtaſium Bibliothecarium quæ ad rem propoſitam pertinent: nempe ut oſtendam ex antiquiſsimis hiſce Picturis, Muſivis, Anaglyphis clarius adhuc cognoſci poſſe, delectum talem a Summis Pontificibus aliiſque Romanæ Eccleſiæ filiis habitum in Cœmeteriis, Baſilicis, ac Titulis ita decorandis, ut Imagines ſacræ, quas ibi exprimendas curarunt, a ſolo Sacrarum Scripturarum cenſu petitæ, & memoriam rerum geſtarum in utroque Teſtamento excitarent, & Chriſtianæ Fidei dogmata oculis ſubjecta proponerent, ex Libris authenticis derivata. Præſtat verò, ex laudati Viri notis ad Sanctum Gelaſium Papam Tom. III. Anaſtaſii Bibl. *pag. 197. col. 1.* nonnulla exſcribere, quæ nobis ſuggerunt præcipuas Sacrarum Scripturarum hiſtorias, parietibus, tabulis æneis, atque marmoribus commendatas; quæque huic hiſtoricæ Præfationi de veteris Teſtamenti libris ſupremam manum imponunt. „ Locus [inquit] a me requirit, ut indicem breviſſime ſelectum quidpiam e ſingulis utriuſque Teſtamenti libris, & dedicatum vel in ſanctorum Martyrum Cœmeteriis vel in ſacris Ædibus primorum Titulorum ac Baſilicarum ab ipſa ætate Apoſtolica ante Pontificatum Gelaſii: itaut cupienti tradere Canonem Sacrorum Bibliorum ſatis ſit intendere digitum in hæc pretioſa Monumenta quinque priorum ſæculorum æræ Chriſtianæ, quæ Romana Eccleſia præſervat.

Unica Liberii Baſilica in Xiſti III. Muſivis oſtendit ſeriem geſtorum tum in Pentateucho Moyſi, tum in libris Joſue ac Judicum enarratorum. Unus Sarcophagus Junii Baſſi, ſignatus Conſulatu Euſebii & Hipatii, nempe anno æræ Chriſtianæ *359.* in Baſilicæ Vaticanæ cryptis conſtitutus ante Confeſſionem Sanctorum Apoſtolorum, oſtendit nobis ex Geneſi lapſum primorum Parentum, & Abrahami ſacrificium; ex Jobo, ex Daniele, aliiſque Divinæ Scripturæ libris ſelecta documenta. In Baſilica S. Pauli Via Oſtienſi, a S. Leone Magno Muſivis, Picturis, & Hiſtoriis decorata, explicantur Oracula Sacrorum Bibliorum a Geneſi ad Apocalypſim; Prophetæ enumerantur in ſupremo parietum faſtigio, eorumque nomina Oſeæ &c. pedalibus literis ſub ipſorum Imaginibus exprimuntur. Quare & in Valvis æneis ſæculo XI. pro eadem Baſilica conſtructis, tam Majores quos vocant, quàm Minores recenſentur, uti conſtat ex literis ſuperſtitibus complurium ex utroque numero ibidem adhuc ſpectandis, nempe ΒΑΡΟΥΧ Baruch, qui adjungitur Jeremiæ; ΙΕΖΕΧΙΗΛ Jezechiel; ΔΑΝΙΗΛ Daniel; ΙΩΗΛ Joel; ΑΒΔΙΑΣ Abdias; ΙΩΝΑC Jonas; ΝΑΟΥΜ Naum; ΑΒΒΑΚΟΥΜ Abbacum [ubi advertendum eſt, nomen Habacuc ſcriptum eſſe uti in Exemplaribus græcis Abbacum] ΣΟΦΟΝΙΑC Sophonias; ΖΑΧΑΡΙΑC Zacharias. Reliquorum Imagines ac Nomina exciderunt. Inde autem mos propagatus, & retentus per ſequentes ætates, eorumdem Prophetarum Imagines, Nomina, aliquando etiam Sententias depingendi & inſculpendi, tum in Baſilicarum portis, tum in Titulorum, Diaconiarum, & Baptiſteriorum abſidibus ac parietibus, vaſis & ornamentis. In æneis Valvis Baſilicæ ejuſdem Paulinæ, Conſtantinopoli elaboratis undecimo ſæculo æræ Chriſtianæ, quas edidit ſæpe laudatus Præſul Jo. Ciampinus Vet. Monim. *Tom. I. Cap. 4.* alii quoque Prophetæ inciſi ſunt, quorum geſta in libris Regum & Paralipomenon recenſentur; nempe Elias num. XXXV. & Eliſeus num. XLIV. aliorum verò etiam oracula in

Volu-

Voluminibus exprimuntur: ùt in Volumine Prophetæ David num.XXXIII. verſiculus ex Pſalm. 44. *Audi Filia, & vide, & inclina aurem tuam*: In pugillari Jeremiæ verſ.36. *Hic Deus noſter, & non imputabitur alius*, ex cap.3. Baruch: In volumine Habacuc, cujus nomen legitur græcis literis inciſum ABBAKOYM, inſculptus eſt verſiculus 3. Capitis III. *Deus a Libano veniet, & Sanctus de Monte*. In manibus Iſaiæ verſ. 14. Capitis VII. *Ecce Virgo &c.* Præfert Sophonias expectationem Reſurrectionis ex commate 8. Cap.II. Jonas ſpem cæleſtis auxilii, ex verſ.3.Cap.II. & hujuſmodi methodus obſervatur in cæteris. In Diac. omnium principe S. Mariæ in Vialata, ubi vetus traditio eſt, Paulum Apoſtolum cum Luca Euangeliſta Cathecheſim habuiſſe, & Lucam ſcripſiſſe Acta Apoſtolorum, conſpiciuntur Prophetarum Imagines cum ſuis picturis antiquiſſimis coloratæ; quemadmodum & in hypogeo ſub Presbyterio Diaconiæ S. Nicolai in Carcere Tulliano. Alias complures Cœmeteriorum Picturas prætermitto, videndas apud Aringhium in Roma ſubterranea, unde integer Scripturarum Sacrarum Canon colligi poteſt, ab ipſis Martyribus, & Confeſſoribus Chriſti, necnon a Deceſſoribus Gelaſii adornatus.

Nec minori ſtudio proximæ poſt ſæculum Gelaſii ætates in Romanis Titulis ſacram hereditatem divinarum Literarum per ſuos Presbyteros diligenter curarunt. Unus ſit inſtar omnium Titulus S. Clementis: cujus Aram principem, dum hæc ſcribimus, cùm inſtauraret magnificentius Emin. & Rever. D. Annibal Card. Albanus S.R.E. Camerarius, relegens Magni Patrui ſui Clementis XI. veſtigia in eâdem Æde ſacrâ excolendâ, Marmor illud omni auro atque argento pretioſius invenit, antiquitus converſum in frontem Altaris: in quo legitur ſtudium Gregorii ejuſdem Tituli Presbyteri Cardin. ſub ſancto Pontifice Zacharia in utriuſque Teſtamenti Libris, intra Bibliothecam aut Sacrarium ſui Tituli dedicandis, hac Epigraphe comprobatum.

ISRAELITICVS D̄Ō OFFEREBAT POPVLVS RVRI
ALIVS QVIDEM AVRVM ALIVS NAMQVE ARGENTVM
QVIDAM COQVE ÆS QVIDAM VERO PILOS CAPRARVM
INFELIX AVTEM EGO GREGORIVS PRIMVS P̄B̄R ALME
SEDIS APOSTOLICÆ HVIVSQVE TITVLI GERENS
CVRAM AC BEATI SVPREMVS CLIENS CLEMENTIS
OFFERO DE TVIS HĘC TIBI X̄R̄E THESAVRIS
TEMPORIBVS SCIS̄S̄ ZACCHARIÆ PRÆSVLIS SVMMI
PER MARTVREM ET SC̄M PARVA MVNVSCVLA TVVM
CLEMENTEM CVIVS MERITIS MEREAR DELICTIS CARERE
ATQVE AD BEATAM ÆTÆRNAM INGREDI VITAM
AISTI QVANTVM HABES REGNVM VALET CELORVM
SVSCIPE HOS DOMINE VELVTI MINVTA VIDVĘ QVÆSO
VETERIS NOVIQVE TESTAMENTORVM DENIQVE LIBROS
OCTATEVM REGVM PSALTERIVM AC PROPHETARVM
SALOMONEM ESDRAM STORIARVM ILICO PLENOS
REQVIRE SYLLABARVM LECTOR SEQVENTIAM HARVM

Poſtre-

Poſtremus Verſus hujuſce Inſcriptionis indicat aliam Tabulam Marmoream a Gregorio Presbytero non longe ab hac priori diſſitam fuiſſe collocatam, in qua incidi curaverat Verſus, qui conſequebantur. Vix enim aliter poſſumus interpretari poſtrema illa verba, quæ minutiori charactere inſculpta ſunt in calce illius Tabulæ, ubi Lector jubetur inquirere conſecutionem ſententiæ præcedentis: LECTOR REQVIRE SEQVENTIAM HARVM SYLLABARVM. Dolendum eſt, fuiſſe deperditam conſequentem illam partem donationis, ubi Gregorius enumeraſſe credendus eſt poſt libros Veteris Teſtamenti, omnes, qui pertinent ad Novum, adeoque integrum Canonem Sacræ Scripturæ; ſi utriuſque Teſtamenti complexum exemplar Titulo ſuo largitus eſt, ùt in penultimo Verſu ſignificat; vel alia donaria cum ſuperius enumeratis libris oblata.

Mox, paucis interjectis „ Supereſt (inquit) nobis ſpicilegium non negligendum, quod colligamus ex enumeratione Sacrorum Codicum in hac Epigraphe enunciatorum &c. Exprimitur ibi Series librorum Veteris Teſtamenti, Hebraico Canoni reſpondens, dum enumerat primo Octateuchum, deinde libros Regum, tertio Pſalterium, quarto Prophetas, poſtmodum Salomonem, tum Eſdram, denique libros Hiſtoriarum. Venerabilis memoriæ Card. Thomaſius, non minus pietatis quàm eruditionis Eccleſiaſticæ merito Romanæ Eccleſiæ adhibendus ad pretioſa ſua monumenta decoranda, ex Caſſiodori libro Divinarum Inſtitutionum docet, ad quintum Sæculum [nempe Gelaſianum de quo nunc agimus] eſſe hunc Eccleſiæ Chriſtianæ morem potiſſime referendum, qui pertinet ad Sacrorum Bibliorum editionem juxta Interpretes LXX. & S. Hieronymi Veteris Titulos. Ita vero orditur ab Octateucho Card. Thomaſius, non ſecus ac iſte Gregorius S. Clementis Presbyter in ſua Epigraphe.

„ De Octateuchi [inquit] ideſt octo Voluminum Geneſeos, Exodi, Le-
„ vitici, Numerorum, Deuteronomii, Joſue, Judicum, atque Ruth Titulis
„ ita ſcribit Caſſiodorus *Lib. de Inſtit. Div. Lit. Cap. I.* ut Textus memorati
„ Octateuchi quodam nobis compendio panderetur, in principio librorum de
„ univerſa ſerie lectionis Titulos ei credidimus imprimendos, a Majoribus
„ noſtris ordine currente deſcriptos &c. „ Tum ſequitur.

„ De Titulis librorum Regum & Paralipomenon ita loquitur idem Caſsio-
„ dorus, ut Regum quidem veteres habuiſſe Titulos videantur, dum libris
„ Paralipomenon novos ſe addidiſſe dicat &c.

Tertium Codicem Prophetarum, Quartum Pſalterii recenſet Caſsiodorus. Gregorius vero noſter, eàdem diviſione in Titulis Codicum retentâ, præfert in Serie Pſalterium Prophetis, juxta ordinem ſcilicet temporis quem ſervat Græca Editio LXX. in vetuſtiſſimo Codice Vaticanæ Sixtinæ editionis; licèt Hebræorum Biblia Pſalmos & Agiographos, quos dicunt, libros poſtponant Prophetis. Quintum Codicem Caſsiodorus habet Salomonem, perinde ac Gregorius iſte Presbyter S. Clementis: in quo complectitur [ùt obſervat Card. Thomaſius] quinque Libros, Proverbiorum ſcilicet, Eccleſiaſtis, Cantici Canticorum, Sapientiæ, & Eccleſiaſtici. In Sextum Codicem congerit Libros octo, Agiographorum nomine & Hiſtoricorum mixtum expreſſos, nempe Job, Tobiæ, Eſther, Judith, Eſdræ duos, & totidem Machabæorum: qui reſpondent numero & ordini vetuſtiſsimi Codicis Alexandrini, quem vocant Theclæ, ſi primum excipias, nempe Job, quem Codex ille Alexandrinus Pſalmis adjungit, & præponit libris Salomonis, addito etiam ante Pſalterium tertio & quarto Machabæorum. Gregorius

m Preſ-

Presbyter Eſdram, & Storiarum vocabulo compendioſius enunciat Hiſtoricos illos ſimul & Agiographos cum Eſdræ Canonicis copulatos; nam Job cum Pſalterio, utpote ad Claſſem metricorum librorum pertinentem, unà cum Proverbiis, Eccleſiaſte, & Canticis ponunt S. Cyrillus Hieroſolymitanus, & S.Gregorius Nazianzenus, ùt obſervant Ferrandus Summ. Bibl. *Lib.I. Cap. ult.* aliique agentes de Canone Scripturarum. Machabæorum denique Libri duo claudunt cenſum Hiſtoricorum, adeoque nomine Generis ſeu Claſsis iſtius, ſeu Storiarum vocabulo ſignificatæ: in qua propterea Tabula videmus collectum Canonem Veteris Teſtamenti, pro more LXX. Interpretum editionis in eaſdem Claſſes & Seriem diſtributum. Per hæc igitur illuſtria documenta, in Romanæ Eccleſiæ Titulis, Baſilicis, Cœmeteriis paſſim dedicata, ex antiquiſsimis ſæculis viget in noſtris Altaribus, Muſivis, Marmoribus, non ſecus ac in Bibliothecis & Archivis, genuinus Canon Sacrarum Scripturarum ab Apoſtolica ætate collectus [ùt ſupra vidimus in notis ad Clementem Tom.II. iſtius editionis *fol.*50.] & per manus traditus continenti curâ Pontificum Romanorum, qualem in Gelaſio probat Concilium Romanum ſub ipſo celebratum, & Conſtitutum illud de Eccleſia, quod enunciat Bibliothecarius.

Si quis vero, & in Clementis Papæ ac Martyris epiſtolâ ſæculo I. & in Marmoribus Tituli S. Clementis ſæculo VIII. Canonem Sacrorum Bibliorum recognoſcens, adhuc deſiderat in aliis Romanæ Eccleſiæ monimentis ejuſdem antiquitatis ſingulos Scripturæ Divinæ libros cognoſcere, videbit expreſſum Heptateuchum in Muſivis Baſilicæ Liberianæ a S. Xiſto III. conſtructis; Libros Regum, & Paralipomenon recognoſcet in hiſtoriis Davidem exhibentibus ſunditorem in pictura Cubiculi tertii Cœmet. Callixti *Tab.I. num.*3. Eliæ atque Eliſæi inſculptis Sarcophago Cœmeterii Vaticani *pag.*305. apud Aringhium Romæ Subterr. *Lib.II. Cap. X.* Jobi hiſtoriam in Sarcophago Junii Baſsi, in Cryptis Vaticanis reperto, & ibidem ad Confeſsionem SS. Apoſtolorum conſtituto, aliiſque pluribus in Aringhio occurrentibus monumentis; Prophetas Majores, ac Minores recognoſcet depictos in Baſilica S. Pauli, aliiſque Titulis, Diaconiis, ac Cœmeteriis ſupra indicatis; Tobiæ hiſtoriam & piſcem in pictura Cœmeterii Callixti, Tabula ſcilicet tertia Cubiculi tertii *num.*11. ubi & Jonas Propheta ſub Cucurbita dormiens depictus eſt, ſculptus vero in pluribus Sarcophagis paſſim occurrit, & voratus a Ceto, & ad littus rejectus & redivivus; Ezechielis Concio ad reſurgentes pariter obſervatur in Anaglypho Vaticano apud Aringhium *Tom.I. pag.*327. Daniel orans inter leones frequens occurrit, ùt in Sarcophago Junii Baſsi in Cryptis Vaticanis; tres Pueri in fornace illæſi; Suſanna caſta a Seniorum injuriâ & calumniis vindicata, in pluribus pariter Cœmeteriorum Picturis & Anaglyphis apud eumdem Aringhium, nempe in Vaticano, in Callixti, in S. Agnetis; denique Saphan, Volumen Legis ab Helcia repertum offerens Joſiæ, ſculptus eſt in Anaglypho veteris Sarcophagi, reperti in Cœmeterio Lucinæ, & inde translato cum Reliquiis SS. Innocentium a Siſto V. in Sacellum intra Baſilicam Liberianam a ſe magnificenter conſtructum ad Altare S. Luciæ, cujus Imaginem excudit Aringhius Romæ Subter. *Tom. I. pag.*423. cum pluribus utriuſque Teſtamenti hiſtoriis ibidem expreſsis.

DIVINA

DIVINA BIBLIOTHECA,

S E U

VARIANTES LECTIONES

VETERIS TESTAMENTI

Juxta Hebraicam Veritatem tranſlati,

ET NOVI GRÆCÆ FIDEI REDDITI

A S. EUSEBIO HIERONYMO

STRIDONENSI PRESBYTERO,

Nunc primùm in lucem emiſſæ, ex antiquiſſimo Codice Manuſcripto Toletanæ Eccleſiæ, Gothicis literis ſcripto, & ad Editionem Bibliorum Sacrorum

F. JOHANNIS HENTENII NECHLINIENSIS,

Anno Domini 1569. *Lugduni excuſſorum apud Gulielmum Rovillium ſub Scuto Veneto, diligentiſſime exacto, atque cum eadem Editione ſumma fide collato*

A DOCTISSIMO VIRO

MAGISTRO CHRISTOPHORO PALOMARES;

*CUJUS COLLATIONIS EXEMPLAR AUTOGRAPHUM EXTAT IN BIBLIOTHECA VATICANA NUM.*50.

Digitized by Google

Digitized by Google

MAGISTRI CHRISTOPHORI PALOMARES IN EXEMPLAR GOTTHICUM

PRÆFATIO.

EN, candide Lector, ex Bibliotheca Toletanæ Eccleſiæ Vulgatæ Editionis manuſcriptum pervetuſtum Exemplar, literis Gotthicis exaratum; quæ licèt a latinis elementis fluxerint, adeo tamen a latina elegantia degeneraverunt, ut primò intuenti potius hebræas aut peregrinas quaſdam notas referant, quàm latinas; ac propterea difficillimæ lectu ſint. augent hanc difficultatem quarundam literarum inter ſe maxima ſimilitudo, compendia dictionum, connexio verborum, rara periodorum diſtinctio, nulla ferme ortographiæ nec punctorum ratio; quo fit ut paſſim lector cogatur hærere, & de vera lectione dubitare. Univerſam iſtam difficultatem, aſſiduitate lectionis, & ſedulâ curâ ſuperavi: atque ita integra fide lectiones iſtius Exemplaris in margine hujus excuſſi tranſcripſi, denuo cum illo contuli & correxi, ne fortè aliquæ falſæ ſurreperent: non nullas etiam, quæ nimium ab excuſſis diſcrepabant, vel depravata videri poterant, iterum & tertio reviſi, ut integrum & ſyncerum eundem Gotthicum Codicem tibi exhiberem. Plurimas item lectiones a barbaro ſcriptore, & latinæ linguæ prorſus ignaro vitiatas, quemadmodum ſcriptas reperi, exſcripſi; quia ſæpius ex eis conjici facile poteſt, quæ olim fuerit pura & germana lectio; iſtius tamen rei nullum judicium feci, quia cùm hoc munus ſuſceperim mandato Illuſtriſſimi D. D. mei Gaſparis a Quiroga Cardinalis & Archiepiſcopi Toletani, tantùm mihi ab eo

 injun-

injunctum fuit, ut lectiones Gotthicas, quæ ab excuſſis differunt, exciperem, illarum examen & lectionem relinquens Congregationi à Domino Noſtro Xiſto Quinto factæ pro recognoſcenda & exornanda Vulgata Editione, cui præeſt doctiſſimus pariter acris ingenii, & maturi judicii Vir, Illuſtriſſimus Dominus Cardinalis Carafa. Enim vero, quantumvis infelicem & barbarum exceptorem hic noſter Codex ſit nactus, ſuâ tamen vetuſtate multas lectiones maximi momenti, quæ valde utiles, & uſui futuræ ſunt, eis quibus ſacrorum Bibliorum recognitio demandata eſt, conſervavit, quæ temporis injuriâ in aliis Codicibus interciderant. Qua porro ætate ſcriptus ſit, certo ſciri nequit; illud ſolùm conſtat, ſexcenteſimo ab hoc anno Joannem quendam Cordubenſem Epiſcopum ad alia exemplaria iſtum Codicem tanquam vetuſtum caſtigaſſe, atque veluti è re precioſiſſima donum ex eo feciſſe Eccleſiæ Hiſpalenſi, ùt idem Joannes in fine hujus Exemplaris ſcripſit characteribus Gothicis majoribus, his verbis: „ In Nomine Domini Salvatoris Noſtri Jeſu Chriſti. Auctor poſſeſſorque hujus Libri, in quo Vetus Novumque omne ſacrum Teſtamentum continetur, Servandus divæ memoriæ fuit; cùm enim vero natus eruditusque in beata Spalenſi Sede, poſtea Cathedram Baſtigitanæ meruit tenere: a quo inclyto Viro conceſſus eſt hic Codex Joanni ſodali intimoque ſuo. Qui etiam poſtquam in hanc eximiorem Sedem Spalenſis nutritus, & a patruo ſuo beatæ memoriæ Stephano ſapientiſſimo luculentiſſimoque Spalenſis Epiſcopo eruditus, ac Sacerdotii ordine dedicatus, ad Cartaginem Sedem miſſus eſt Epiſcopus; & item inde translatus, Cordubæ magnæque regiæque Præſul electus, ex qua Sede egregie incolomis corpore & mente, decrevit hunc Codicem compte perfectum, Domino Deo offerre in ſupra fata Spalenſis Sede penes memoriam Sanctæ ſemperque Virginis Mariæ decimo kalendas Januarias æra milleſima vigeſima ſexta, cum tali ditione, ut nullus Clericorum audeat hunc Codicem .... aut mutare a. ac è ſupra fata Sede. Et ſi quis, quod abſit,

Lacunæ fuit in exemplari Gothico.

„ abſit, fecerit, ſit à Deo. & Angelis ſuis, Sanctiſque om-
„ nibus condemnatus. Hæc ille. Scimus autem ab hoc Joanne iſtum Codicem ex aliis eſſe correctum, quia dicit, ſe hunc librum mittere compte perfectum: unde a libro Geneſeos uſque ad Apocalypſim in eo viſuntur nonnulla verba eraſa, quædam mutata, alia pleraque literis Gothicis recentioribus inter lineas vel in margine addita; ea autem, quæ ita mutantur vel adduntur, non ejus generis ſunt, de quibus ſuſpicari poſſit, eſſe gloſſas ab aliquo ſtudioſo adſcriptas (nullæ enim hujuſmodi inſunt); ſed ipſamet loca indicant eſſe correctionem ex aliis libris factam, quod ſingulis in locis, iſtis verbis (*additur* vel *adduntur*) ſignificavi, vel longiori oratione admonui. Quod ſi quæ in margine ſcripta inveni non recentius emendata, ſed ex colore atramenti, & characteris formâ, ea eſſe novi, quæ per oſcitantiam idem Scriptor prætermiſit, & ſarſit, hæc, inquam, non animadverti nec mutavi; ſed tanquam certam & germanam lectionem intacta reliqui. Cæterum, ut brevitati & anguſtiæ marginis conſulerem, quibuſdam notis ſum uſus, quarum ſignificatio hæc eſt: Ea, quæ non habet Gothicus Codex, ſed in excuſo redundant, lineâ — per medium ſecui; Si una tantùm littera adimenda fuit, tranſverſâ virgulâ \ confodi; Si iſta, quæ his lineis auferuntur, quod frequenter accidit, a Joanne prædicto in margine vel inter lineas ex aliis exemplaribus ſuppleta ſunt, Cruce ✠ ſuper prima dictione & in margine poſitâ, illis verbis (*additur* vel *adduntur*) ſignificavi. Quæ autem excuſſus Codex non habet, ſed ei ex manuſcripto ſunt inſerenda, hoc pyramidali tetragono caudato ♀ indicavi, ùt lectio, quæ in margine hoc ſigno affecta eſt, eo in loco, ubi idem ſignum in contextu eſt fixum, inſeratur, & cum excuſſâ lectione copuletur; Varias lectiones aſteriſco * notavi, ſubter excuſſas deductâ lineâ, ut loco eorum verborum, quæ aſteriſco & lineâ ſignata ſunt, ea legantur, quæ etiam aſteriſco in margine ſunt notata; Quando verba tantùm tranſponi debent, ut ea, quæ poſteriorem locum tenent, prius legantur, ſub poſterioribus lineam produxi binis his ıı linearum fruſtis ſupra dictionem priorem fixis,

fixis, eiſdem fruſtis inter eas dictiones collocatis, ubi hæc poſteriora verba prælegenda ſunt; Demum, ne multa minuſcula viſum effugerent, hoc ſignum § lineis excuſſis præfixi, nihil aliud indicans quàm in ea linea quidpiam eſſe vel ablatum vel immutatum. Hac igitur ratione totus Codex ſumma & ſyncera fide, ut res tanta poſtulat, a me eſt tranſcriptus, præter libros Baruch, & Pſalmorum; nam ùt tituli librorum tertii & quarti Regum in hoc Exemplari præfantur, cùm hæc Editio ſit ex Translatione Divi Hieronymi, qui in præfatione in Jeremiam fatetur, ſe Baruch prætermiſiſſe; ideo in his Bibliis deſideratur: & propter eandem cauſam, Pſalmi hujus Exemplaris non conſentiunt cum excuſſorum Verſione, ſed ſunt ex Tranſlatione Divi Hieronymi, quæ circumfertur inter ejus Opera, ac propterea non fuit operæ precium varias Pſalmorum lectiones exprimere. Accipe igitur, humaniſſime Lector, eo animo, quo tibi offertur, hoc vetuſtum Vulgatæ Editionis exemplar; & ſi ex ingenti hoc noſtro labore vel unum verbum primæ ſuæ puritati reſtitueris, tantam curam, & operam in re hac impendiſſe gratiſſimum mihi erit. Toleti decimoquinto Kalendas Novembris Anni Milleſimi quingenteſimi octuageſimi octavi.

AD LECTOREM.

Ultimam manum jam impoſueram, cùm incidi in duo loca Divi Hieronymi ex epiſtolis ad Lucinium Bæticum, & ad Theodoram ejus Uxorem; ex quibus conſtat, adhuc vivente Divo Hieronymo, ejus Opera, quæ ad illum uſque diem dictaverat (erat enim ætate decrepita) perveniſſe ad Hiſpaniam Bæticam, in qua ſcriptum videtur hoc Exemplar, ùt conjectare licet ex verbis ſupraſcriptis Joannis Hiſpalenſis, Cordubæ Epiſcopi; (Hiſpalis enim & Corduba in Bætica ſitæ ſunt & quia in eodem Exemplari, ùt in Præfatione monui, hæc Editio dicitur eſſe ſecundùm Translationem Divi Hieronymi, credere par eſt, iſtum Codicem fuiſſe tranſcriptum ex libris dicti Lucinii, vel ex eis, qui ab illis deſcripti in Bætica ferebantur; ac propterea

terea rem gratam me lectori facturum exiſtimavi, ſi verba Divi Hieronymi hîc ſubjicerem.

Hieronymus Epiſt. 28. ad Lucinium Bæticum.

Opuſcula mea, quæ non ſui merito, ſed tua bonitate deſyderare te dicis, ad deſcribendum hominibus tuis dedi; ac frequenter monui, ut conferrent diligentius, & emendarent. (*Et infra circa finem Epiſtolæ*) Ego inſignia paupertatis, & quotidianæ ſymbola pœnitentiæ tibi & ſorori tuæ miſi, quatuor ciliciola apta propoſito & uſibus veſtris, & Codicem, hoc eſt Viſiones Eſaiæ, quas nuper hiſtorica explanatione diſſerui.

Et in Epiſtola 29. ad Theodoram uxorem Lucinii Bætici, proſequens laudes Lucinii, ait:

Omnem ſubſtantiam ſuam diſperſit & dedit pauperibus, ut juſtitia ejus maneret in æternum: nec patriæ ſuæ largitate contentus, miſit Hieroſolymarum, & Alexandrinæ Eccleſiæ tantum auri, quanto multorum poſſit inopia ſubveniri; quod cùm multi mirentur, & prædicent, ego in illo magis laudabo fervorem & ſtudium Scripturarum, quo ille deſiderio Opuſcula noſtra flagitavit; & miſſis ſex notariis, quia in hac provincia latini ſermonis, ſcriptorumque penuria eſt, deſcribi ſibi fecit quæcumque ab adoleſcentia uſque in præſens tempus dictavimus.

Praxis notarum ſeu ſignorum, quibus Codex Gothicus eſt deſcriptus in hoc excuſſo.

P*Agina* 1. *in I. Capite Geneſis numero* 24. *Codex excuſſus habet* : terræ ſecundum ſpecies, *in margine habetur* juxta (*utrumque ſubterſignatum lineâ* ;) *ſignificatur* , *Codicem Gothicum in hoc loco variare ab excuſſo* , *& legere* : terræ juxta ſpecies.

In numero 26. *excuſſus habet* : univerſæ terræ: (*Tò* que *virgulâ ſecatur*;) *ſignificat, illud* que *non haberi in Gothico Codice* , *ſed legere*: univerſæ terræ.

Numero 27. *excuſſus* : & creavit Deus hominem ad imaginem , (imaginem , & *lineâ etiam ſecatur*) & ſimilitudinem : *& in margine habetur* : Adduntur : *ſignificat* , *quòd illa verba* , ad imaginem, *non ſunt in contextu Gothici*, *ſed quòd literis Gothicis ſunt addita recentius a Joanne Cordubenſi Epiſcopo*, *de quo ſupra in noſtra Præfatione*; *atque ita Codex Gothicus legit* : & creavit Deus hominem ad ſimilitudinem &c.

*Cap. II. Geneſis num.*19. *excuſſus* : omne enim quod vocavit Adam : *in margine habetur* : nomen (*ſignatum pyramidali tetragono caudato* ;) *ſignificat* , *quòd Gothicus legit*, omne enim nomen quod vocavit Adam.

*Cap. VII. Geneſis num.*2. *excuſſus*: tolles ſeptena & (&, *virgulâ transverſâ feritur*) ſeptena : *virgula ſignificat* , *quòd illud* : & : *non habetur in Gothico* , *quia legit* , tolles ſeptena ſeptena : *ſemper enim virgulæ tranſverſæ* , *vel lineæ ſecantes literam aut literas* , *dictiones vel lineas* , *ſignificant*, *illa* , *quæ ita confodiuntur*, *non haberi in Codice Gothico*.

*Cap. VII. Geneſis num.*17. *excuſſus* : quadraginta diebus ſuper terram : (*ante* ſuper terram *ponitur tetragonus caudatus* ;) *in margine habetur*, & quadraginta noctibus (*cum eadem nota*); *mea annotatio habet* : *hæc verba ſcribuntur inter lineas literis recentioribus* : *ſignificat* . *quòd contextus Gothici Codicis conſentit cum lectione excuſſi*, *& quòd inter lineas vel in margine illa verba a dicto Joanne ſunt addita*, *ut legatur* : quadraginta diebus & quadraginta noctibus ſuper terram.

Paralip. I. Cap. IX. num 41. *excuſſus* : Porro filii Micha, Phithon : (Phithon *prænotatur tetragono*,) *in margine habetur* : Filii *additur* ;] *ſignificat* , *quòd Gothicus Codex legit ut excuſſus* ; *ſed quòd in margine additum eſt ab illo Joanne* , *vel ab altero* , filii : *ut legatur* : Porro filii Micha , filii Phithon. *Similiter ad Roman.*14. *excuſſus* : ſcio & confido (& confido *notatur item tetragono* ;) *in margine habetur* : enim *Additur* : *item ſignificat* , *quòd lectio contextus Codicis Gothici conſentit cum excuſſi lectione* , *ſed quòd in margine additur*, enim , *ut legatur* , ſcio enim & confido. „

„*Secunda ad Chorinth. Cap. V. num.*12. *excuſſus* : non iterum „ commendamus nos vobis: *illa linearum ſinuſta ſignificant*, *hæc verba eſſe tranſpoſita in Codice Gothico*, *atque ita legendum*: non iterum nos commendamus vobis.

ᔕ *Hæc nota indeu eſt* , *ſignificans* , *aliquid eſſe mutatum in illa linea*, *cui præfigitur*.

Animadvertendum , *omnes lectiones* , *quæ ſunt inter lineas vel in margine Codicis Gothici* , *eſſe ſcriptas literis Gothicis* ; *eas nihilominus ſæpe in adnotationibus nomino recentiores* ; *non quòd non ſint vetuſtiſſimæ* , *ſed quia non ſunt ſcriptæ à Notario*, *qui ſcripſit univerſum hunc Codicem* , *ſed a prædicto Joanne* , *vel ab alio*.

VARIANTES LECTIONES
VETERIS TESTAMENTI
JUXTA
SANCTI HIERONYMI
EX HEBRÆO TRANSLATIONEM.

LIBRI GENESIS.

CAP. I.

EDITIO BASILEEN. ANN. 1569. JO. FRITRNII. = *Verſ.*22. CReſcite. (*Deſideratur primum folium in Gothico Exemplari* TOLETANÆ ECCLESIÆ, *& ideo verba hujus Capitis uſque ad hunc locum in eo non habentur.*) = V.24. (*Ex impreſſ.*) ſecundum ſpecies :(*Ex Codice*) *juxta ſpecies*. = v. 26. univerſæque terræ: *univerſæ terræ*. = v.27. ad imaginem & ſimilitudinem: *& ſimilitudinem*. (*Verba vero ad imaginem* *non habentur in contextu Gothico; ſed literis Gothicis ſunt addita a Joanne Cordubenſi, de quo in Præfatione.*) = v.31. cuncta quæ fecerat: *cuncta quæ fecit*.

CAP. II.

V.2. ſeptimo. (*Lectio vetus ita etiam habebat; ſed modò literis Gothicis vetuſtis, tamen recentioribus quàm Contextus, ſuperſcribitur* : Sexto.) = v.3. diei ſeptimo: *Deus diei ſeptimo*. = v.4. iſtæ ſunt generationes: *iſtæ generationes*. = v. 15. in paradiſum voluptatis: *in paradiſo voluptatis*. = v.18. faciamus ejus adjutorium ſimile ſibi: *faciamus ei adjutorem ſimilem ſui*. = v.19. omne enim, quod vocavit: *omne enim nomen, quod vocavit*. = v.24. Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit &c.: *Quamobrem derelinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit &c.*

CAP. III.

V.2. Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradiſi? : *Cur præcepit Dominus Deus vobis ut non comederetis ex ligno paradiſi?* = v.11. Cui dixit Dominus: *Cui dixit Deus*. = *ib.* de quo præceperam tibi: *quæ tibi præceperam*. (*Literis recentioribus relativum* quæ *in* quod *mutatur.*) = v.13. & dixit Dominus Deus: *& dixit Dominus*. = v.17. Comedes ex ea: *Comedes eam*. = v.19. Pane tuo (*Cod.* Pane.) v.20. Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ, Heva: *Et vocavit Adam uxori ſuæ, Heva*. = v.23. Emiſit eum Dominus Deus de paradiſo: *& emiſit eum Dominus de paradiſo*.

CAP. IV.

V.1. uxorem ſuam Hevam; quæ &c.: *uxorem ſuam, quæ &c.* = v. *eod.* per Deum: *per Dominum*. = v.4. Abel quoque obtulit de primogenitis: *Abel quoque de primogenitis*. = v.7. peccatum tuum aderit: *peccatum aderit*. = v.9. nunquid cuſtos: *num cuſtos*. = v.14. Ecce ejicis: *Ecce ejiciſti*. = v. *eod.* & ero vagus: *& ego vagus*. = v. *eod.* profugus in terra: *profugus ſuper terram*. = v. 15. qui occiderit Cain, ſeptuplum &c.: *qui occiderit Cain, in ſeptuplum &c.* = v. *eod.* poſuitque Dominus in Cain: *poſuitque Dominus Cain*. = v.17. & peperit Henoch: *& peperit filium nomine Henoch*. = v.18. Irad genuit Maviaël, & Maviaël: *Irad genuit Manuiahel, & Manuiahel*. = v.21. & nomen fratris ejus Jubal: *& nomen fratris ejus Jobal*. = v.25. poſuit mihi Deus: *poſuit mihi Dominus*.

CAP. V.

V.1. nomen eorum Adam, in die &c.: *nomen eorum Adam & Eva, in die &c.* = v.3. & genuit filium ad imaginem: *& genuit ad imaginem*. = v.4. genuitque filios: *& genuit filios*. = v. 11. Factique ſunt omnes: *Facti ſunt omnes*. = v. *eod.* quinque anni: *quinque annorum*. = v. 13. Malaleel: *Maallehel*. = v.22. Henoch cum Deo: *Henoch cum Domino*. = v.24. Ambulavitque cum Deo & non apparuit; quia tulit eum Deus : = *ambulavitque cum Domino, & apparuit*: (*Habetur.* non. *inter literas literis recentioribus*) *quia tulit eum Dominus*. = v. 28. Lamech. (*Habetur in margine literis recentioribus.*)

CAP. VI.

V.1. & filias procreaſſent: *& filios procreaſſent*. = v.2. filias hominum: *filias eorum*. = v.3. eruntque dies illius: *eruntque dies vitæ illius*. = v.4. iſti ſunt potentes: *iſti potentes*. = v.7. ab homine uſque

ad ani-

ad animantia; a reptili uſque ad volucres Cæli : *ab homine uſque ad animantia, reptile uſque ad volucrem Cæli*. = v.9. Hæ ſunt generationes: *Hæ generationes*. = v. 13. diſperdam eos cum teera. (*Additur*. eos. *literis recentioribus*.) = v.16. conſummabis ſummitatem ejus: *conſumabit ſummitatem*. = v.17. ut interficiam : *& interficiam*. = *ibid.* ſubter Cælum & univerſa : *ſubter Cælum univerſa*. = v. 21. & comportabis apud te; & erunt tam tibi, quàm illis in eſcam: *& portabis apud te; & erunt tam tibi, quam illis in cibum*.

CAP. VII.

V. 2. tolles ſeptena, & ſeptena : *tolles ſeptena ſeptena*. = v. *eod.* de animantibus verò immundis duo, & duo, maſculum &c.: *de animantibus verò immundis duo, duo, maſculum &c*. = v.3. de volatilibus cæli ſeptena & ſeptena: *de volatilibus cæli ſeptena ſeptena*. = v. 8. & de volucribus & ex omni: *& de volucribus ex omni*. = v. 9. præceperat Dominus Noë: *præceperat Deus Noe*. = v.10. inundaverunt ſuper terram : *inundaverunt terram*. = v.13. & uzor illius: *uxor illius*. = v. 17. quadraginta diebus ſuper teeram: *quadraginta diebus & quadraginta noctibus ſuper terram*. (*Verba*. quadraginta noctibus. *ſeribuntur literis recentioribus*.) = v.18. vehementer enim inundaverunt: *vehementer inundaverunt*. = v.20. ſuper montes: *ſuper omnes montes*. = v.24. obtinueruntque aquæ terram: *obtinueruntque aquæ terras*.

CAP. VIII.

V. 1. cunctorumque animantium: *cunctorum animantium*. = v.3. reverſæque ſunt aquæ: *reverſæque aquæ*. = *ibid.* centum quinquaginta dies, requievitque arca: *centum quadraginta dies, requievit arca*. = v.7. & non revertebatue: *& revertebatur*. = v.9. extenditque manum ſuam: *extenditque manum*. = v. 13. exiccata eſſet : *exicaſſet*. = v.15. Deus: *Dominus*. = v.17. cuncta animantia: *cunctaque animantia*. = v. *eod.* & univeeſis eeptilibus: *& in univerſis reptilibus*. = v.19. egreſſa ſunt de arca: *egreſſa ſunt*. = v.21. cogitatio humani cordis: *cogitatio hominis cordis*. = *ibid.* omnem animam viventem: *omnem animantem*.

CAP. IX.

V.1. replete: *implete*. = v.2. ſuper teream: *in terram*. = v.5. de manu viri, & de manu fratris: *de manu viri & fratris*. = v.7. implete eam: *replete illam*. = v. 10. cunctiſque: *cunctis*. = v. 12. Hoc eſt ſignum: *hoc Signum*. = v. 15. carnem vegetat: *carne vegetat*. = v.16. quod pactum eſt inter Deum & omnem animam &c.: = *quod factum eſt inter Deum, & inter omnem animam &c*. = v.19. Tres iſti filii ſunt Noë: *tres iſti ſunt filii Noe*. = *ibid.* omne genus hominum: *omne genus*. = v.21. nudatus in tabernaculo: *nudatus jacuit in tabernaculo*. = v.23. verenda: (*Ita etiam modò legitur literis recentioribus, eraſâ veteri lectione, quæ etiam a litera*. v. *incipiebat*.) = *ibid.* averſæ erant: *verſæ erant*. = v.26. Sem: (*Ita etiam modò legitur literis recentioribus, cùm*. Cam. *lectio antiqua haberet*. v.28. Sitque Chanaan: *Sit Chanaan*.

CAP. X.

V.1. Hæ ſunt generationes: *Hæ generationes*. = v.2. & Madai, & Iavan: *& Madai, Javan*. = v.3. Aſcenez & Riphath : *Aſchanez & Nipheth*. = v.5. unuſquiſque ſecundùm linguam ſuam & familias ſuas in nationibus ſuis: (*Hæc verba ſeribuntur in margine literis recentioribus præter*. ſuam *&* ſuas. *quæ neque in margine ſeribuntur*.) v.7. filii aûtem Chus; Saba, Hevila: *filii Chus; Saba, & Avila*. v.13. Ludim & Anamim: (*In margine ſunt ſeripta literis recentioribus*.) = v.14. Laabim & Nephthuim & Phetruſim & Chasluim: *Labaim Nephthuim, & Phetruſim & Caslaim*: = *ibid.* & Caphtorim: *Caphtorim*. = v.16. & Gergeſæum, & Hevæum, & Aracæum, Sinæum, & Aradium, Samaræum, & Hamathæum; & per hos: *Gerſeum, Hevæum, & Aracæum, Aſanneum, & Aradium, Samaritem, & Hamathæum; & poſt hæc*. = v. 19. uſque ad Gazan: *uſque Gazan*. = *ibid.* uſque Laſa. Hi ſunt filii: *uſque Leſa. Hi filii*. = v.21. nati ſunt, patre &c.: *nati ſunt, de patre &c*. = *ibid.* Japheth majore. filii Sem; Ælam & Aſſur: *Japheth priore. filii Sem; Ælam Aſſur*. = v.23. Hus & Hul, & Gether, & Mes: *Cus & Hul, & Gether, & Moſoch*. = v.27. & Adoran, & Uzal, & Decla, & Hebal: *& Aduran, & Uzal, Decla, & Heula*. = v.31. iſti ſunt filii: *iſti filii*.

CAP. XI.

V. 2. & habitaverunt: *at habitaverunt*. = v.6. unum eſt labium: *unum labium*. = v. 10. Hæ ſunt generationes: *Hæ generationes*. = *ibid.* Sem erat centum annorum: *Sem erat centum quadraginta*, (*vel* decem) *annorum* (*quia non poteſt certo dignoſci, utrum ſit quadraginta, vel decem, quia nota horum numerorum, quæ gothis ſimillima eſt, vetuſtate eſt ferme abraſa, ſed potius videtur ſcriptum fuiſſe*: quadraginta.) = v.19. vizitque Phaleg: *vixit Phaleg*. = v.21. ducentis ſeptem annis: *treeentis ſeptem annis*. = v.25. centum decem & novem annis: *centum decem annis*. = v.27. Hæ ſunt autem generationes: *Hæ ſunt generationes*. = *ibid.* Abram, Nachor: *Abram, & Nachor*. = v.31. & Sarai nurum ſuam, uxorem *Abram* filii ſui: (*Hæc verba adduntur in margine lit. goth. vetuſt. alterius tamen ſcriptoris*; *atqui* Abram *neque in margine legitur*.)

CAP. XII.

V.2. faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum: *faciamque te in gentem magnam & magnificabo ſemen tuum*. = v.6. & uſque: *uſque*. = v.7. ædificavit ibi altare: *ædificavit altare*. = v. 8. orientem Bethel: *orientem in Bethel*. = *ibid.* ab oriente Hai: *ab oriente Achi*.

Achi. = *ibid.* & invocavit nomen: *& invocavit ibi nomen*. = v.12. dicturi ſunt, uxor illius eſt; *dicturi ſunt, quod uxor ipſius eſt*. = v.16. & famulæ: *et familiæ*. = v.18. quidnam eſt hoc quod feciſti: *quidnam eſt quod feciſti*. = *ibid.* indicaſti mihi, quod: *indicaſti, quod*.

CAP. XIII.

V. 3. & Hai: *& Achi*. = v.7. unde facta eſt: *unde & facta eſt*. = v.9. ego dexteram: *ego ad dexteram*. = *ibid.* ſi tu deateram: *ſi tu ad dexteram*. = v. 10. Dominus Sodomam: *Deus Sodomam*. = v. 12. Lot vero moratus: *Lot moratus*. = v.14. Leva oculos tuos in directum, & vide: *leva oculos tuos, & vide*. = *ibid.* ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem: *ad aquilonem & ad meridiem, ad orientem & ad occidentem*. = v.15. uſque in ſempiternum: *in ſempiternum*. = v. 16. numerare pulverem terræ: *numerare pulverem*. = v.17. ſurge ergo, & perambula: *ſurge & perambula*. = *ibid.* & in latitudine: *& latitudine*.

CAP. XIV.

V. 1. Amraphel: *Amraphal*. = *ibid.* Chodorlahomor: *Codor rex Lacomer*. = v.4. Chodorlahómor: *Chodor Lagomer*. = v.5. Chodorlahómor: *Chodor Lagomer*. = *ibid.* in Aſtaroth & Carnaim: *in Aſtaroth Carnaim*. v. 7. venerunt uſque ad fontem Miſphat: *venerunt ad fontem Meſphat*. = v. 9. Chodorlahómor: *Chodor lagomor*. = v. 10. & rex Gomorrhæ: *& Gomorrhæ*. = v.13. Et ecce unus: *ecce unus*. = v. 15. percuſſitque eos, et &c.: *percuſſitque eos nocte, et &c.*. = *ibid.* Phœnicen: *Obat*. = v.17. Chodorlahómor: *Chodor lagomor*. = v.18. erat enim Sacerdos Dei Altiſſimi. (*Hæc verba tantùm ſcribuntur in margine literis vetuſtis, & alio atramento.*)

CAP. XV.

V.3. & ecce: *ecce*. = v.9. & reſpondens: *reſpondens*. = v.10. diviſit ea per medium: *diviſit per medium*. = v. 17. & lampas: *lampas*. = v. 20. & Cenezæos, Cedmonæos, & Hethæos: *& Cenezæos, & Ecethmoneos Hethæos*.

CAP. XVI.

V.1. genuerat ſibi liberos: *genuerat liberos*. = v.4. qui ingreſſus eſt ad eam: (*Adduntur literis vetuſtis*.) = v.7. in via Sur in deſerto: *in via Sur*. = v.10. multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen: *multiplicans multiplicabo, inquit, ſemen*. = v.15. Iſmahel: *Smaelem*. = v.16. Agar Iſmahelem: *Agar Smaelem*.

CAP. XVII.

V.1. Dominus: *Deus*. = v.3. Deus: *Dominus*. = v.6. vehementiſſime: *vehementer*. = *ibid.* ponam te: (*Additur*. te.) = v. 7. ſeminis tui: *ſemini tuo*. = v.10. pactum meum, quod: *pactum, quod*. = v.16. & reges populorum orientur ex eo: *& reges populorum*. = v.17. riſit in corde ſuo, dicens: *riſit, dicens in corde ſuo*. = v.18. Iſmahel: *Smael*. = v.20. Iſmahel: *Smael*. = v.23. Iſmahel: *Smael*. = v.24. Abraham nonaginta & novem: *nonaginta novem*. = v.25. Iſmahel filius ſuus: *Smael filius ejus*. = v.26. Iſmahel: *Smael*.

CAP. XVIII.

V.2. tabernaculi ſui: *tabernaculi*. = v.4. laventur pedes veſtri: *lavate pedes veſtros*. = *ibid.* ſub arbore. Ponamque buccellam: *ſub arbore hac. Ponam buccellam*. = v.5. & confortetur: *confortate*. = v.11. Erant autem ambo: *erant enim ambo*. = *ibid.* deſierant: *deſierat*. (*Ita modò legitur, deletâ antiquâ lectione.*) = v.16. oculos contra &c.: *oculos ſuos contra &c.* = v. 19. ut adducat: *& adducat*. = v. 20. Gomorrhæorum: *Gomorrhæ*. = v. 21. compleverint: *compleverunt*. = v. 22. converteruntque ſe: *converterunt ſe*. = v.25. judicium hoc: *judicium*. = v. 27. reſpondenſque Abraham: *reſpondens Abraham*. = v.29. quadraginta ibi inventi: *quadraginta inventi*. = v.30. non faciam: *non facio*. = v.32. obſecro, inquit: *obſecro igitur*. = *ibid.* & dixit: *dixit*. = v.33. abiitque: *abiit*.

CAP. XIX.

V.1. vidiſſet eos, ſurrexit: *vidiſſet, ſurrexit*. = v. 2. proficiſcemini: *proficiſcimini*. = v.3. & coxit: *coxit*. = v.4. quam irent: *quam inirent*. = v.10. introduxerunt: *intromiſerunt*. = v.12. filios: *filium*. = v. 14. filias ejus: *filias ſuas*. = *ibid.* Surgite & egredimini: *Surgite, egredimini*. = v.15. duas filias: *duas filias tuas*. = v.17. locuti ſunt ad eum, dicentes; ſalva &c.: *locutus eſt ad eum; ſalva &c.* = v.18. dixitque: *dixit quoque*. = v. 26. reſpicienſque uxor: *reſpiciens uxor*. = v. 29. recordatus eſt Abrahæ; & liberavit &c. = *recordatus Abrahæ, & liberavit &c.* = v.30. filiæ ejus cum eo: *filiæ ejus*. = v.33. dederunt itaque: *dederuntque*. = v.34. ut ſalvemus: *& ſalvemus*. = v. 35. dederuntque etiam & illâ nocte patri ſuo bibere vinum: *dederunt & illa nocte patri vinum*. = *ibid.* vel quando: *nec quando*.

CAP. XX.

V.3. nocte: *noctis*. = v.7. uxorem, & orabit pro te, quia propheta eſt: *uxorem, quia propheta eſt, & orabit pro te*. = v. 12. alias autem & vere: *alias autem vere*. = *ibid.* & duxi eam in uxorem: *& accepi eam uxorem*. = v.16. memento te deprehenſam: *mementoque te deprehenſam*. = v. 18. concluſerat enim Dominus: *concluſerat Deus*.

CAP. XXI.

V. 9. cum Iſaac filio ſuo: *cum filio ſuo*. = v.10. ejice ancillam hanc: *ejice ancillam*. = *ibid.* filius ancillæ: *filio ancillæ*. = v.16. contra: *e contra*. = v. 20. eſt juvenis: *eſt vir*. = v.23. per Deum: *per Dominum*. = v.25. vi: (*Additur*. vi.) = v. 26.

reſponditque: *reſpondit*. = v. 33. exercitus ejus: *militiæ ejus*.

CAP. XXII.

V.3. Deus: *Dominus*. = v. 5. ego autem & puer: *ego & puer*. = v.8. dixit autem Abraham: *dixit Abraham*. = v.9. alligaſſet: *conligaſſet*. = v.10. filium ſuum: *filium*. = v.12. Dominum: *Deum*. = v.13. levavit Abraham: *levavitque Abraham*. = *ibid.* hærentem cornibus: *hærentem cornibus ſuis*. = v.15. vocavit autem angelus Domini: *vocavit autem Dominus*. = v. 18. Benedicentur in ſemine (tuo): (*Ab hoc loco, nempe a voce*. tuo. *uſque ad verſ.* 11. *cap. XXV. deſideratur in Bibliis gothicis; quia ablatum eſt integrum folium*.

CAP. XXV.

V.11. Puteum nomine viventis: *puteum viventis*. = v.12. Iſmahel: *Smahel*. = v.13. Iſmahelis Nabaioth: *Smahelis Nabeoth*. = *ibid.* Mabſam: *Mabſar*. = v.14. Maſſa: *Maſſan*. = v.15. & Jetur & Naphis: *Jetur & Naves*, vel *Naacs*: (*Similia valde ſunt Gothis* a. & u. *atque in hoc loco certò ſciri nequit, ùt ſit legendum*.) = v. 16. Iſmahelis; & hæc: *Smahelis*; & *hæc*. = v.17. Iſmahelis: *Smahelis*. = v.21. deprecatuſque eſt Iſaac Dominum: *deprecatuſque eſt Dominum*. = v.23. dividentur: *dividuntur*. = v.24. in utero ejus: *in utero*. = v.25. vocatumque eſt nomen: *vocavitque nomen*. = v.29. coxit autem Jacob pulmentum: *coxit autem pulmentum*. = v.33. juravit ei Eſau: *juravit Eſau*.

CAP. XXVI.

V.6. manſit itaque: *manſit autem*. = v.8. & ibidem: *ibidem*. = v.9. & accerſito eo: *& accerſito*. = *ibid.* mentitus es eam ſororem: *mentitus es ſororem*. = v.12. ſevit autem Iſaac: (*Ita videtur habuiſſe lectio vetus; nunc vero, câ ablatâ, recentioribus literis*. ſeminavit Iſaac. *ſcribitur*.) = *ibid.* in ipſo anno: *in illo anno*. = v.14. habuitque poſſeſſiones: *habuit quoque poſſeſſionem*. = *ibid.* ob hoc: *ob hæc*. = v.17. diſcedens: *deſcendens*. = v. 19. foderuntque in torrente, & repererunt aquam: *foderunt in torrente, & repererunt ibi aquam*. = v.21. Foderunt autem & alium: *foderuntque alium*. = v.25. invocato nomine: *invocato ibi nomine*. = v.26. locum cùm veniſſent: *locum veniſſent*. = v. 29. auctum benedictione: *ac cum benedictione*. = v.34. uxores duas: *uxores*.

CAP. XXVII.

V.7. de venatione tua: *venationem tuam*. = v.8. conſiliis meis: *ſermonibus meis*. = v.9. eſcas: *eſcam*. = v.12. putet, me ſibi: *putet, ſibi*. = v.13. & pergens: *& perge*. = v. 17. deditque pulmentum: *dedit pulmentum*. = v.20. rurſumque Iſaac: *rurſum Iſaac*. = *ibid.* ut occurreret: *ut cito occurreret*. = v.21. accede ad me: *accede huc*. = *ibid.* utrum tu ſis: *utrum ſis*. = v.25. affer mihi, inquit: *offer, inquit, mihi*. = *ibid.* etiam vinum: *etiam & vinum*. = v.27. illi ait: *ait*. = v.28. frumenti & vini: *frumenti & olei*. (*Ita videtur habuiſſe lectio vetus; modò vero*. frumenti, vini, & olei. *ſuperſcribitur*.) = v.29. ſit ille maledictus: *ſit maledictus*. = *ibid.* benedixerit tibi: (*Ita etiam in Codice; ſed in eo additur* .tibi.) = v. 34. irrugiit: *rugiit*. = v.36. in altera vice; primogenita mea ante &c. *en alia vice; primogenita mea en ante &c.* = *ibid.* & mihi benedictionem: *& benedictionem*. = v.40. vives in gladio: *vives gladio*. = v.41. venient dies luctûs: *veniant luctus dies*. = *ibid.* & occidam: *ut occidam*. = v. 45. & 46. filio in uno die? dixitque Rebecca: *filio unâ die? dixit quoque Rebecca*.

CAP. XXVIII.

V.1. benedixit eum: *benedixit*. = v.5. pervenit: *venit*. = v. 7. parentibus ſuis. (parentibus. *additur in margine literis recentioribus*.) = v.9. Iſmahelem: *Smahelem*. = *ibid.* Iſmahel: *Smahel*. = *ibid.* Nabaioth: *Nabeoth*. = v.12. & acumen: *& cacumen*. = v.14. ſemen tuum: *germen tuum*. = *ibid.* Occidentem & Septemtrionem: *Occidentem Septemtrionem*. = *ibid.* & in ſemine: *& ſemini*. = v.17. non eſt hìc: *non hìc*. = *ibid.* & porta Cæli: *& porta Cæli*. = v.18. ergo Jacob manè: *ergo manè*. = v.20. in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem: *in viam, per quam ambulo, & dederit mihi panes*.

CAP. XXIX.

V.2. tres quoque greges: *treſque greges*. = v.3. moriſque erat: *moris quippe erat*. = v.13. occurrit obviam ei: *cucurrit obviam*. = v.14. poſtquam impleti: *poſtquam completi*. = v.15. gratis ſervies: *gratis ſervias*. = v. 16. minor verò appellabatur: *minor appellabatur*. = v.25. ad ſocerum ſuum: *ad ſocerum*. = v.29. & 30. tradiderat; tandemque potius: *dederat; tandem potius*. = v.33. audivit me Dominus haberi contemptui: *audivit Dominus haberi me contemptui*. = v. 34. Concepitque tertiò, & genuit alium filium, dixitque: *concepit tertiò, & genuit alium, dixitque*. = v.35. & pererit: *& peperit*. = *ibid.* & ob hoc: *ob hoc*.

CAP. XXX.

V. 1. invidit Sorori ſuæ: *invidet Sorori*. = v. 10. edente filium: *edente filio*. = v.13. quippe me: *quippe*. = *ibid.* appellavit eum Aſer: *appellavit nomen ejus Aſer*. = v. 16. redeuntique ad veſperam Jacob de agro, egreſſa eſt in occurſum ejus Lia, & ait; ad me, inquit: *redeuntique ad veſperam Jacob, egreſſa eſt in occurſum Lia, & ad me, inquit*. = *ibid.* dormivitque cum ea: *dormivit cum ea*. = v.17. exaudivit Deus: *exaudivit Dominus*. = v.19. Lia concipiens: *Lia concepit*. = v.20. dotavit me: *ditavit me*. = v. 22. Recordatus quoque Dominus: *Recordatus eſt Dominus*. = v.25. in patriam meam: *in patriam*. = v.26. tu verò noſti: *tu noſti*. = v. 27. ait illi

Laban:

Digitized by Google

Laban : *& ait Laban* . = v.30. antequam venirem ad te : *antequam venirem* . = *ibid.* tibi Deus : *tibi Dominus* . = v.31. at ille ait : *at ille* . = *ibid.* nihil volo : *nihil prorſus volo* . (*Ita videtur habuiſſe vetus lectio ; quia poſt vocem* . nihil . p *ſemiraſum eſt , & cætera ſunt ablata , & atramento recentiori ſuperſcriptum* v. *in dictione*. volo.) = v. 33. reſpondebitque : *reſponditque* . = v. 33. & 34. argues . dixitque Laban : *arguent* . *dixit Laban* . = v. 35. hircos , & arietes : *hircos , arietes* . = *ibid.* cunctum autem : *ac cunctum* . = *ibid.* tradidit : *& tradidit* . = v. 36. generum , qui paſcebat : *generum ſuum , qui paſcebat* . = v.37. & ex platanis : *& plataninas* . = *ibid.* ſpoliata fuerant , candor apparuit : *ſcoriata fuerint , candore paravit* . = *ibid.* integra fuerant : *integra erant* . = v. 39. colore reſperſa : *colore diſperſa* . = v. 40. virgas in canalibus : *virgas* . = *ibid.* & nigra quæque , Laban : *quæque & nigra , Laban* . = v. 42. erat : *erant* .

CAP. XXXI.

V. 1. quæ fuerunt Patris : *quæ fuit patris* . = v.3. maximè dicente : *maximeque dicente* . = v.6. totis viribus ſervierim : *totis viribus meis ſervierim* . = v. 8. greges alba : *greges albæ* . = v.11. Angelus Dei : *Angelus Domini* . = v. 12. univerſos maſculos : *omnes maſculos* . = v. 14. reſponderuntque Rachel : *reſponderant Rachel* . = v. 16. tibi Deus , fac : *tibi , fac* . = v.18. omnem ſubſtantiam ſuam : *omnem ſubſtantiam* . = v.20. ſocero ſuo, quod : *ſocero , quod &c.* = v.21. pergeret : *pergerent* . = v. 23. comprehendit eum in Monte : *comprehendit in monte* . = v.25. cumque ille conſecutus fuiſſet eum ; *cum ille conſecutus eum* . = v.26. quaſi captivas : (*Ita etiam habet lectio vetus ; literis verò recentioribus* . quaſi captivas ducens . *legitur.*) = v.27. & citharis : *& cithara.* = v.28. & 29. & nunc quidem . Valet &c. : *& nunc valet quidem* . = *item* v. 29. patris tui : *patris veſtri* . = *ibid.* contra Jacob : *cum Jacob* . = v.30. Eſto ad tuos : *& ſi tu ad tuos* . = v.32. inveneris , aufer : *inveneris, & aufer* . = v.35. accidit mihi : *accedit mihi* . = v.36. timenſque : *timenſque* . = *ib.* peccatum meum ſic : *peccatum ſic* . = v.39. furtim perierat : *furti perierat* . = v.40. fugiebatque ſomnus : *fugiebat ſomnus* . v.41. ſicque per viginti : *ſic per viginti* . = *ibid.* pro gregibus tuis : *pro gregibus* . = v.42. niſi Deus : *& niſi Deus* . = *ibid.* & timor : *& timoris* . = *ibid.* forſitan modò nudum : *forſitan nudum* . = v.43. reſpondit ei Laban : filiæ meæ , & filii : *reſpondit Laban : filiæ & filii* . = v.47. tumulum : *tumulus* . = v.49. intueatur & judicet Dominus : *intueatur Dominus , & judicet* . = v.53. intravit ergo Jacob : *intravit Jacob*. v.55. reverſuſque eſt in locum : *reverſus in locum*.

CAP. XXXII.

V.1. Jacob autem abiit in itinere , quod cœperat : *Jacob quoque abiit in itinere , quo cœperat* . = v.3. & nuntios : *nuntios* . = *ib.* in regionem Edom : *regionis . Edomi* = v. 6. reverſique ſunt nuntii : *reverſique nuntii* . = *ibid.* In occurſum tuum : *in occurſum tibi* . = v. 10. miſerationibus tuis , & veritate tua , quam &c. = *miſerationibus , & veritatem , quam &c.* = *ibid.* regredior : *egredior* . = v.11. de manu fratris mei Eſau : *de manu fratris mei , de manu Eſau* . = v.13. dormiſſet : *obdormiſſet* . (*Ita modò legitur literis vetuſtis Gothicis , abraſâ priori lectione.*) = *ibid.* ſeparavit de his : *ſeparavit.* = v 14. & arietes : *arietes* . = v.15. cum pullis ſuis : *cum filiis ſuis* . = v.17. habueris fratrem meum Eſau : *habueris Eſau fratrem meum* . = *ibid.* cujus ſunt iſta : *cujas iſta* . = v.18. Domino ſuo : *Domino meo.* = v.20. videbo illum , forſitan : *videbo, forſitan.* = v.22. maturè ſurrexiſſet : *manè ſurrexiſſet* . = v.28. At ille : (*Adduntur verba* . at ille .) = v. 30. vocavitque Jacob : *vocavit Jacob* . = v.32. comedunt : *comedent.*

CAP. XXXIII.

V.4. collum ejus , & : *collum , &* . = v.7. acceſſit quoque : *acceſſitque* . = *ibid.* cum pueris ſuis : *cum liberis ſuis.* = v.8. dixitque Eſau : *ait Eſau.* = *ib.* quas obviam habui : *quas obvias habui* . = *ibid.* domino meo : *domino*: (*Additur.* meo.) = v.9. At ille ait ; habeo plurima : *Et ille ; habeo , ait , plurima* . = v.10. dixitque Jacob : *dixit Jacob* . = v.13. dixitque Jacob ; noſti : *dixit Jacob ; noſti* . = v.14. ſicut videro , parvulos meos poſſe : (*Ita olim videtur ſcriptum fuiſſe in exemplari gothico ; modò, illâ ablatâ , ita habetur* . ſic ut videre poſſim parvulos meos . *atque incertum eſt, utrum legendum ſit,* ſicut *vel* ſic ut.) = v.15. de populo, qui &c. : *de populo meo, qui &c.* = *ibid.* viæ tuæ. Non eſt : *viæ tuæ . dixitque Jacob , non eſt* . (*Hæc verba* . dixitque Jacob . *in margine habentur ; ſed videntur ſcripta eâdem manu , qua contextus* .)

CAP. XXXIV.

V.2. adamavit eam , & rapuit : *adamavit , & rapuit* . = v.8. adhæſit anima : *adhæſit animæ* . = v.9. traditæ nobis : *contraditæ nobis* . = v.12. augete dotem , & munera poſtulate ; & libenter &c. : *augete dotem , munera poſtulate ; libenter &c.* = v. 15. & circumcidatur in vobis omnis : *ut circumcidatur in vobis omne* . = v.17. ſi autem : *ſin autem* . = v. 20. locuti ſunt ad populum : *locuti ſunt populo* . = v.22. unum eſt, quo : *unum eſt, quod* . = v.24. aſſenſique ſunt : *aſſenſi ſunt* . = v.29. eorum & uxores : *& uxores eorum* . = v. 30. feciſtis me Chananæis : *feciſtis Chananæis* .

CAP. XXXV.

V.1. Deo : *Domino* . = v.2. mutate veſtimenta veſtra : *mutate veſtimenta* . = v.4. in auribus eorum : *in auribus eorum* . (*Ita videtur habere ; ſed non plane legitur* .) = *ibid.* eas ſubter terebinthum : *eas ſub terebin- .* = v.5. recedentes : *cedentes* . = v.7. nomen loci illius , domus Dei : *nomen loci , domus Dei* . = v.8. ſepulta eſt ad radices : *ſepulta ad radices*. = *ibid.* nomen loci illius , quercus &c. : *Nomen loci , quercus &c.* = v.16. egreſſus autem inde : *egreſſus inde*.

inde . = v. 18. appellavit eum Ben-iamin : *appellavit Ben-iamin* . = v.19. ſepulta eſt in via : *ſepalta in via.* = *ibid.* hæc eſt Bethlehem : *hæc eſt quæ ducit Euphratam* . (*Ita habet contextus ; in margine verò literis recentioribus.* Bethlehem. *ſcribitur, ut legatur.* hæc eſt quæ ducit Bethlehem.) = v.23. Levi , & Judas : *Levi , Judas* , = v. 26. hi ſunt filii : *hi filii* .

CAP. XXXVI.

V.4.*&* 5. Rahuel; Oolibama genuit : *Raguel ; Oolibama edidit* . = v.9. Hæ autem ſunt : *hæ ſunt* . = v.10. nomina filiorum ejus : *nomina filiorum* . = *ibid.* Rahuel quoque filius : *Raguel filius* . = v. 11. Sepho , & Gatham , & Cenez . Erat autem &c. : *Sephu , & Gatham , & Cenez , & Core . Erat autem &c.* = v.12. Ada : *Ade* . = v.13. Rahuel , Nahath & Zara , Samma : *Raguel , Nahath & Zara Semma* . = v.14. Anæ : *Ana* . = v.15. Sepho : *Sephu* . = v. 16. *&* 17. Ada ; hi quoque filii Rahuel : *Ade ; hi quoque filii Raguel* . = *ibid.* Samma : *Semma* . = v.17. hi autem duces Rahuel : *hi duces Raguel* . = v.18.*&* 19. Anæ uxoris Eſau . Iſti ſunt filii Eſau , & hi duces eorum : *Ana uxoris Eſau , & hi duces eorum* . = v.20. iſti ſunt filii : *iſti filii* . = v.21. & Ana, & Diſon , & Aſer , & Diſan : *& Anam , Deſon , & Eſer , & Deſan* . = v.22. Hori , & Hemam : *Horri, & Themam* . = v.23. Alvan & Manahat & Ebal & Sepho : *Aluban , & Manehet & Ebal , Sephi* . = v.24. Aia & Ana : *& Abaia , & Aman* . = *ibid.* aſinas Sebeon : *aſinos Sabahon* . = v.25. Diſon : *Deſan* . = v.26. Diſon : *Deſan* . = *ibid.* Eſeban : *Esban.* = v.27. Zavan: *Zeſan.* = v.28. Diſan: *Deſan.* = v.30. dux Diſon , dux Eſer , dux Diſan : *dux Deſon , dux Eſer , dux Deſan* . = v.32. Bela : *Bale* . = v.33. Bela : *Bale* . = v.35. Avith : *Aabit* . = v.38. Balanan: *Baloanan.* = v.39. Adar : *Adad* . = *ibid.* Phau : *Phou.* = *ibid.* Meetabel filia Matred : *Methezabel filia Matrabid* . = v.40. nomina ducum Eſau : *nomina Eſau* . = *ibid.* Alua , dux Jetheth : *Aluban, dux Jethethetb* . = v.43. Mapſae , dux Magdiel : *Mabzar , dux Maidiel.* = *ibid.* ipſe eſt Eſau : *ipſe eſt pater Eſau* .

CAP. XXXVII.

V.2. generationes ejus . (*Huc uſque in Exemplari Gothico prætenditur Caput præcedens* .) = *ibid.* patrem crimine : *patrem ſuum crimine* . = v.3. ſuper omnes filios, eo quod &c. : *ſuper omnes filios ſuos , eo quod &c.* = v.4. à patre plus cunctis : (*Additur* . plus .) = v.5. fratribus ſuis , quæ : *fratribus , quæ &c.* = v.8. Hæc ergo cauſa : *Hæc cauſa.* = v.13. paſcunt oves : *paſcent oves* . = v.14. ait ei : *ait* . = *ibid.* proſpera ſint erga : *proſpera ſunt erga* . = *ibid.* quid agatur : *quid agitar* : = v.15. interrogavit quid quæreret : *interrogavit eum, quid quæris?*. = v.17. audivi autem : *audivi enim* . = v.18. accederet : *accederat* . = v.20. proſint ſomnia ſua; *proſunt ſomnia ſua.* = v.21. Audiens autem hoc : *audiens hoc* . = v.23. ad fratres ſuos : *ad fratres* . = v. 24. in ciſternam veterem, quæ &c.: *in ciſternam , quæ &c.* = v.25. Iſmahelitas: *Smabelitas* . = v.27. Iſmahelitis : *Smabelitis* . = v.28. Madianitis : *Smabelitis* . = *ibid.* vendiderunt eum Iſmahelitis : *vendiderunt Smabelitis* . = v.30. ad fratres ſuos , ait : *ad fratres , ait* . = v.31. quem occiderant : *quem coxerant , & ederant* . = v.32. qui ferrent ad patrem, & dicerent : *qui ferret ad patrem , & diceret* . = v.34. lugens filium ſuum : *lugens filium* . = v. 36. Madianitæ : *Madianæi* . = *ibid.* in Ægypto Phutiphari : *in Ægypto, emitque eum Phutiphar* , = *ibid.* militum : *militiæ*

CAP. XXXVIII.

V.2. Sua : *Sue* . = v. 4. rurſumque : *rurſum* . = *ibid.* vocavit Onan : *nominavit Onan* . v.7. fuit quoque Her : *fuit Her* . = v.10. eo quod rem : *quòd rem* . = v.11. ſicut fratres : *ſicut & fratres* . = v.12. Sua uxor : *Sue uxor* . = *ibid.* Odollamites : *Adollamita* . = v. 17. rurſumque : *rurſum* . = v.18. quem manu : *quem in manu* . = v.20. Odollamiten : *Adollamiten* . = v.21. interrogavit homines : *interrogavit hominem.* = v.22. reverſus eſt ad Judam , & dixit : *reverſus ad Judam , dixit* . = v.23. non poteſt : *non poterit* . = v.24. dixitque Judas : *dixit Judas* . = v.25 cum duceretur : *cum educeretur* . = v.28. in qua : *in quo* . = v.30. frater ejus : *frater* .

CAP. XXXIX.

V.1. princeps exercitus ſui : *princeps exercitus* . = *ibid.* Iſmahelitarum : *Smabelitarum* . = v.3. eſſe : (*Additur* . eſſe .) = v.7. injecit : *jecit* . = *ibid.* oculos ſuos in Joſeph : *oculos in Joſeph* . = v.10. & ille : *at ille* . = v. 11. Accidit autem quadam die, ut intraret Joſeph domum : *accidit autem , ut quadam die intraret Joſeph in Domum* . = v.14. vocavit ad ſe homines : *vocavit homines* . = v.18. reliquit pallium , quod tenebam , & fugit: *reliquit pallium , & fugit* . = v. 21. miſertus eſt illius, & dedit ei : *miſertus illius , dedit ei* .

CAP. XL.

V.1. his itaque geſtis : *his ita geſtis* . = v.4. & illi in cuſtodia : *& illi qui in cuſtodia* . (. qui. *Additur.*) = v.6. vidiſſet eos triſtes : *vidiſſet triſtes* . = v.8. *&* 9. quid videritis . Narravit prior : *quòd vidiſtis. Narravit prius* . = *ibid.* ſomnium ſuum : *ſomnium* . = v.10. in gemmas : *gemmas* . = v.13. miniſterii tui : *magiſterii tui* . = v.14. ut educat : *& educat.* = v. 21. porrigeret ei poculum : *porrigeret regi poculum* .

CAP. XLI.

V.3. & paſcebantur : *paſcebantur* . = v.7. evigilans Pharao poſt quietem : *evigilans poſt quietem* . = v.8. ad omnes conjectores : *ad conjectores.* = v.11. præſagium : *præſagum* . = v.13. in cruce : *in patibulo* . = v.14. eductum de carcere : *eductus de carcere* . = v.15. vidi ſomnia : *vidi ſomnium* . = *ibid.* quæ audivi , te ſapientiſſimè conjicere : *& quia audivi , te prudentiſſimè conjicere.* = v.17. narravit ergo Pharao, quod &c. : *narravit ergo illi , quod &c.* = v.22. vidi ſomnium : *vidi ſomnium aliud* . (. aliud . *Additur.*) = v.24. de-

= v.24. devoraverunt : *devorabant*. = v.25. quæ facturus: *quod facturus*. = v. 29. Ecce ſeptem: *& ſeptem*. = v. 30. quos ſequentur : *quos ſequentes*. = *ibid.* eſt enim fames: *eſt fames*. = v.31. perditura eſt inopiæ: *perditura inopiæ*. = v.32. ſermo Dei: *ſermo Domini*. = v.34. per cunctas: *per ſingulas*. = v.36. Et præparetur : *& paretur*. = *ibid.* oppreſſura eſt : *preſſura eſt*. = v.39. & conſimilem : *& ſimilem*. = v.41. Dixitque : *dicens quoque*. = v.42. tulitque annulum : *tulit annulum*. = *ibid.* dedit eum in manu : *dedit in manu*. = v.43. fecitque eum aſcendere : *fecitque aſcendere*. = v.44. rex Ægypti ad Joſeph : *rex ad Joſeph*. = v.45. Aſeneth filiam Phutipharis Sacerdotis : *Aſenneth Pautiphare filiam ſacerdotis*. = *ibid.* egreſſus eſt itaque : *egreſſus itaque*. = v.46. triginta autem annorum : *triginta annorum*. = *ibid.*& circuivit : *circuivit*. = v.49. fuit abundantia: *fuit multitudo*. = v.50. natique ſunt Joſeph : *nati ſunt autem Joſeph*. = v. 54. panis erat : *fames erat*. = v.55. quidquid ipſe vobis : *quidquid vobis*.

CAP. XLII.

V.6. Joſeph erat princeps in Terra Ægypti : *Joſeph princeps Ægypti*. = v. 9. ait ad eos: *ait*. = v.11. pacifici venimus : *pacificè venimus*. = v.13. At illi dixerunt : *& illi*. = v.16. falſa ſint : *falſa ſunt*. = v.17. tradidit ergo illos : *tradidit illos*. = v.18. facite, quæ : *facite, quod*. = v.21. ſunt ad invicem : *ſunt invicem*. = *ibid.* dum deprecaretur : *quum deprecaretur*. = v.23. loqueretur ad eos : *loquebatur ad eos*. = v.25. tollenſque Simeon : *tollens Simeon*. = *ibid.* juſſit miniſtris : *juſſitque miniſtris*. = v.26. in aſinis ſuis : *in aſinis*. = v.28. in ſacco : *in ſacculo*. = v.30. exploratores eſſe provinciæ : *exploratores provinciæ*. = v.32. cum patre noſtro eſt : *cum patre noſtro verſatur*. = v. 34. & iſtum : *ut iſtum*. = v. 35. Saccorum : *Sacculorum*. = v. 36. & Beniamin : *Beniamin*. = v.37. trade illum in manu : *trade in manu*. = *ibid.* tibi reſtituam : *reſtituam*. = v.38. & ipſe ſolus : *ipſe ſolus*. = *ibid.* adverſitatis : *adverſi*.

CAP. XLIII.

V.2. emite nobis pauxillum : *emite pauxillum*. = v.3. atteſtatione juriſjurandi : *teſtificatione jurandi*. = v.4. ſi ergo vis : *ſi enim vis*. = v. 6. Dixit eis: *Dixit enim eis*. = v.12. pecuniam quoque duplicem : *pecuniamque duplicem*. = v.14. Deus autem meus omnipotens : *Deus autem omnipotens*. = *ibid.* tenet in vinculis, et &c. : *tenet et &c.* = v.15. tulerunt autem : *tulerunt ergo*. = v. 18. & nos : *nos*. = v.20. audias nos : *audias*. = v. 21. ſaccos : *ſacculos*. = v.22. quæ nobis neceſſaria : *quæ neceſſaria*. = v.23. in ſaccis : *in ſacculis*. = v.25. ingrederetur : *egrederetur*. = v.26. domum ſuam : *domum*. = *ibid.* in manibus ſuis : *in manibus*. = v. 27. interrogavit eos : *interrogavit*. = v.28. ſervus tuus, pater noſter, adhuc vivit : *ſervus tuus adhuc*.

CAP. XLIV.

V.1. pecuniam : *pecunias*. = v.4. urbem exierant: *urbe exierant*. = *ibid.* domus ait : *domus ſuæ*. = *ibid.* inquit, & perſequere : *inquit, perſequere*. = v.10. qui dixit eis : *qui dixit*. = v.11. aperuerunt ſinguli : *aperuerunt ſingula*. = v. 17. vos autem abite : *vos abite*. = v. 18. accedens autem propius : *accedens propius*. = v.26. deſcenderit : *deſcendet*. = v.30. dependeat : *pendeat*. = v.32. ſervus tuus ſim : *ſervus tuus*. = v. 34. patrem meum, abſente &c. : *patrem, abſente &c.*

CAP. XLV.

V.1. præcepit, ut egrederentur : *præcepit, egrederentur*. = v.3. non poterant : *nec poterant*. = *ibid.* nimio terrore : *nimia timore*. = v.4. Joſeph frater veſter, quem &c. : *Joſeph, quem &c.* = v. 6. eſt enim, quod : *eſt, quod*. = *ibid.* poterit : *poterint*. = v.17. fratribus ſuis dicens : *fratribus ſuis*. = v.21. feceruntque filii : *fecerunt filii*. = v.22. ſingulis quoque : *ſinguliſque*. = v.26. Joſeph filius tuus vivit; & ipſe dominatur in omni &c. : *Joſeph vivit; & ipſe dominatur omni &c.* = *ibid.* quo audito, Jacob, quaſi &c. : *quo audito quaſi &c.* = v.27. illi e contra : *illi contra*.

CAP. XLVI.

V.2. ecce adſum : *adſum*. = v.4. manus ſuas : *manum ſuam*. = v.5. ſurrexit autem Jacob : *ſurrexit Jacob*. = v.7. nepotes, filiæ : *nepotes, & filiæ*. = v.8. ipſe cum liberis : *ipſi cum liberis*. = v.10. Jamuel : *Jemuel*. = *ibid.* Sohar : *Saer*. = v.11. & Cahath : *Cahath*. = v.12. Onan : *Aanan*. = *ibid.* & Onan in terra &c. : *& Aanan in terra &c.* = v.13. Thola : *Tolath*. = *ibid.* Simeron : *Semron*. = v. 15. filia ſua : *filia*. = v. 16. Sephon & Aggi & Eſebon & Suni & Heri & Arodi & Areli : *Sephion & Aggi Eſebon & Soni Aheri & Arohedi & Aribeli*. = v. 17. Jamna : *Jemna*. = *ibid.* filii Beria : *filii quoque Beria*. = *ibid.* Melchiel : *Amelchiel*. = v.21. Bechor & Asbel & Gera, & Naaman & Echi & Ros & Mophim : *Bochor, & Esbel Gera, & Neeman & Echi & Ros Mophim*. = v.24. Jaſiel : *Jeſebel*. = *ibid.* Jeſer : *Jeſar*. = v.26. cunctæque : *cunctæ*. = *ibid.* in Ægyptum : *Ægyptum*. = *ibid.* egreſſæ ſunt : *egreſſæ*. = *ibid.* filiorum ejus : *filiorum*. = v.27. ſunt ei in terra : *ſunt in terra*. = *ibid.* omnes animæ : *omnis anima*. = *ibid.* ingreſſæ ſunt in Ægyptum : *ingreſſa eſt Ægyptum*. = v.31. At ille : *& ille*. = *ibid.* ad fratres ſuos : *ad fratres*. = v.34. uſque in præſens : *uſque præſens*. = *ibid.* omnes paſtores : *paſtores*.

CAP. XLVII.

V.2. conſtituit : *ſtatuit*. = v. 11. terræ loco: *Terræ ſolo*. = v. 12. patris ſui : *patris ejus*. = v.15. emptoribus pretium : *emptores pretia*. = *ibid.* morimur : *moriemur*. = v. 18. venerunt quoque : *veneruntque*. = v. 19. moriemur : *morimur*. = v.24. reliquas permitto : *reliqua præmitto*. = *ibid.* & in cibum : *in cibis*. = v. 29. mortis ſuæ : *mortis*. = *ibid.* manum tuam : *manum*. = v. 30. majorum meorum : *majorum*.

CAP. XLVIII.

V. 1. duobus filiis: *duobus filiis ſuis*. = v. 4. faciam te in turbis: *faciam in turmas*. = v. 6. nomine fratrum ſuorum: *nomina fratrum tuorum*. = v. 9. quos donavit mihi Deus in hoc loco: *quos dedit mihi Dominus in loco iſto*. = v. 10. caligabant: *caligaverant*. = *ibid.* deoſculatus & circumplexus eos: *oſculatus eſt & circumplexus*. = v. 11. ad filium ſuum: *ad filium*. = v. 13. in ſiniſtra ſua, ad dexteram: *ad ſiniſtram ſuam, ideſt ad dexteram Iſraël*. = v. 14. minoris: *junioris*. = v. 15. Jacob filiis Joſeph: *Joſeph filio ſuo*. = v. 17. manum ſuper &c.: *manuum ſuper &c.*. = v. 19. minor erit illo: *junior major illo erit*. (*Ita habet Exempl. Goth. præterquam quod inter dictiones*. junior et major. *duæ literæ ſunt eraſæ, quæ legi nequeunt*.) = v. 20. benedicetur Iſraël: *benedicetur. in margine literis vetuſtis*.) = v. 4. cubile: *cubiculum*. = v. 6. non veniat: *non eveniat*. = v. 8. laudabunt: *conlaudabunt*. = v. 10. de femore: *de femoribus*. = v. 11. lavabit in vino: *lavabit vino*. = *ibid.* & in ſanguine: *& ſanguine*. = v. 12. pulchriores ſunt oculi: *pulchriores oculi*. = *ibid.* dentes ejus lacte: *dentes lacte*. = v. 13. & in ſtatione: *& eſtatione*. = v. 14. inter terminos: *in terminos*. = v. 15. optima: *optimam*. = v. 19. ante eum: *ante Dominum*. = v. 23. & jurgati ſunt: *& jurgatæ ſunt*. = v. 26. Nazaræi: *Nazorei*. = v. 28. benedixitque ſingulis: *benedixitque eis*. = v. 31. cum Rebecca conjuge ſua: *cum Rebecca conjuge*.

CAP. XLIX.

V. 1. congregamini, & annuntiem, quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis: (*Adduntur*;

CAP. L.

V. 9. habuit quoque: *habuitque*. = *ibid.* & equites: *equites*. = v. 11. vocatum eſt: *appellaverunt*. = v. 13. Ephron: *Ebron*. = v. 17. ſervo Dei patri tuo: *ſervis Dei patris tui*. = v. 18. proni adorantes: *proni in terram adorantes*. = v. 24. aſportate oſſa: *aſportate vobiſcum oſſa*. = v. 25. mortuus eſt: *mortuuſque eſt*.

LIBER EXODUS.

CAP. I.

V. 1. IN Ægyptum: *Ægyptum*. = 3. & Beniamin: *Beniamin*. = v. 5. erant igitur omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta: (*Omnia hæc verba non habentur in contextu Exemplaris Gothici; ſed literis recentioribus in margine hæc ſcribuntur*. erant autem animæ eorum, qui egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta quinque.) = 6. cognatione ſua: *cognatione illa*. = 10. inimicis: *virtus inimicis*. (*Additur*. virtus.) = 11. Rameſſes: *Rameſſe*. = 13. illudentes eis: *illudentes eis, & invidentes eis*. (*Adduntur verba*. & invidentes eis.) = 14. vitam eorum: (*Additur*. eorum.) = 16. obſtetricabitis: *obſtetricaveritis*. = 22. præcepit ergo: *præcepit autem*.

CAP. II.

V. 1. & accepit: *accepit*. = 3. expoſuit: *poſuit*. = 8. matrem ſuam: *matrem ejus*. = 9. locuta filia: *locuta eſt filia*. (. eſt . *additur*.) = 11. egreſſus rſt ad fratres: *egreſſus ad fratres*. = *ibid.* viditque afflictionem: *vidit afflictionem*. = 14. & judicem: *aut judicem*. = *ibid.* timuit Moyſes: *timuit ergo Moyſes*. = 16. erant autem Sacerdoti: *erant Sacerdotii*. = *ibid.* ad hauriendam aquam: *ad hauriendas aquas*. = 17. ejecerunt eos: *ejecerunt eas*. = 19. aquam nobiſcum: *aquam nobis*. = 22. peperit ei filium: *peperit filium*. = *ibid.* patris mei: *pater meus erit*. = 23. ad Deum: *ad Dominum*. = 24. recordatus eſt fœderis, quod pepigit: *recordatus fœderis, quod pepigerat*. = 25. & reſpexit Dominus filios Iſraël, & liberavit eos: *reſpexit filios Iſraël, & cognovit eos*.

CAP. III.

V. 1. ſoceri ſui: *cognati ſui*. = 2. de medio rubi: *de medio igni*. = 3. comburatur rubus: *comburereretur*: (*Additur*. rubus.) = v. 8. educam de terra: *educerem de terra*. = *ibid.* quæ fluit: *qua fluit*. = 9. afflictionem eorum, qua &c. *afflictionem eorum, quum*, vel *quam &c.* = 11. dixitque Moyſes ad Deum: *dixit Moyſes ad Dominum*. = 12. ego ero: (*Additur*. ego.) = *ibid.* cùm reduxeris: *cum eduxeris*. = 13. ad Deum: *ad Dominum*. = 14. dixit Dominus: *dixit Deus*. = 17. & Pherezæi: *Pherezæi*. = 18. ibimus viam: *ibimus viâ*. = *ibid.* in ſolitudinem: *per ſolitudinem*. = 20. extendamque: *extendam enim*. = *ibid.* hoc dimittet vos: *hæc dimittet eos*.

CAP. IV.

V. 2. quid eſt quod: *quid eſt hoc, quod*. = 3. Dixitque Dominus; projicito: *ait; projice*. = 8. ſigni: (*Additur*.) = 10. & ex quo: *ex quo*. = 15. pone verba: *ponam verba*. = *ibid.* & ego ero in ore tuo, & in ore &c.: *ego ero in ore tuo, & ore &c.* = 16. & ipſe: *ipſe*. = 18. ſocerum: *cognatum*. = *ibid.* cui ait Jethro: *cui Jethro*. = 20. tulit ergo Moyſes uxorem ſuam: *tulit Moyſes uxorem*. = 23. filium meum, ut &c.: *filium meum primogenitum, ut &c.* = 26. Sponſus ſanguinum tu mihi es; ob &c.: *Sponſus ſanguinum, ob &c.* = 28. pro quibus: *quibus*. = 29. ſeniores filiorum Iſrael: *ſeniores Iſraël*.

CAP. V.

V. 1. ingreſſi ſunt: *ingreſſus eſt*. = 3. dixerunt-

runtque : *dixerunt*. = 7. colligant ſtipulas : *colligant ſtipulam*. = 8. quam prius : *quos prius*. = 11. invenire poteritis : *invenire potueritis*. = 19. in malum : *in malo*. = 21. odorem noſtrum : *ſudorem noſtrum*. = 22. reverſuſque eſt Moyſes : *reverſuſque Moyſes*. = *ibid.* & ait : *ait*. = 23. ex eo enim, quo : *ex eo enim* die, *quod*. (*Additur* . die .)

C A P. V I.

V. 1. dixitque Dominus : *dixit Dominus*. = 6. Ego Dominus educam : *ego Dominus, qui educam*. = 8. & induxerim vos in terram : *& induxero in terram*. = 12. reſponditque : *reſpondit*. = *ibid.* audiet Pharao : *audiet me Pharao*. = 13. locutuſque eſt : *locutus eſt*. = 14. Iſraëlis : *Iſraeli*. = 15. Jamuel : *Iemuel*. = 15. Sohar, & Saul : *Sohar & Aſer & Saul*. = 16. & Caath : *Caath*. = 17. Lobni : *Lobeni*. = 18. Amram, & Iſaar, & Hebron : *Ambram, & Iſaar, & Heſron*. = *ibid.* anni quoque : *annique*. = 20. Accepit autem Amram uxorem : *accepit autem uxorem Ambram*. = *ibid.* & Moyſen : *& Moyſen & Mariam*. (*In margine hæc duo verba adduntur* . ſororem eorum . *ut legatur* . & Mariam ſororem eorum .) = 21. Nepheg : *Napheg*. = 23. Ithamar : *Iothamar*. = 24. Aſer : *Aſir*. = 25. de filiabus : *de filiis*. = 27. iſte eſt Moyſes : *iſte Moyſes*. = 29. quæ loquor : *quæ ego loquor*.

C A P. V I I.

V. 1. ecce conſtitui : *ecce ego conſtitui*. = *ibid.* & Aaron : *Aaron*. = 2. & ille : *ille*. = 4. ſuper Ægyptum : *in Ægyptum*. = 5. quia ego : *quòd ego*. = *ibid.* qui extende : *quod extende*. (*Ita habet lectio vetus ; ſed recentius ſuperſcribitur*. quum.) = 11. fecerunt etiam ipſi : *fecerunt ipſi*. = *ibid.* Ægyptiacas : *Ægyptias*. = *ibid.* ſimiliter : *ſimilia*. = 12. virgas ſuas : *virgas*. = 15. converſa eſt : *verſa eſt*. = 19. manum tuam : *manum*. = *ibid.* & ſit cruor : *& ſit* : (*Additur* . cruor .)

C A P. V I I I.

V. 5. manum tuam ſuper fluvios : *manum ſuper fluvium*. = 7. autem : *quoque*. = 8. dixit eis : *dixit*. = 9. ad Pharaonem : *Pharaoni*. = *ibid.* & a ſervis tuis, & a populo tuo : (*Deſunt in Codice adverſa verba*.) = 10. ſicut Dominus Deus noſter : (*Ita conjicitur habuiſſe Exemplar Gothicum, ſed modò, eraſis aliquibus literis, ſuperſcribitur*. ſicut homo Dominus Deus noſter .) = 11. & tantum : *tantum*. = 15. præceperat Dominus : *præceperat eis Dominus*. = 17. omnis pulvis : *omniſque pulvis*. = 18. feceruntque : *fecerunt*. = *ibid.* ciniphes tam &c. : *ciniphes in plaga tam &c.* (*Adduntur* . in plaga .) = 19. ad Pharaonem, digitus Dei eſt hic. induratumque eſt &c. : *Pharaoni*, hic *digitus Dei eſt*. *induratum eſt &c.* (*Additur* . hic .) = 22. quoniam ego Dominus : *quoniam Dominus*. = 23. ponamque : *ponam*. = 24. & ſervorum : *& ſervos*. = 25. vocavitque : *vocavit*. = *ibid.* ite, & ſacrificate : *ite, ſacrificate*. = *ibid.* in terra hac : *in terra*. = 26. abominationes enim : *abominationes*. = 27. viam : *via*. = *ibid.* præcepit nobis : *præceperit nobis*. = 29. orabo : *rogabo*. = *ibid.* a ſervis ſuis : *a ſervis*. = 31. a ſervis ſuis : *a ſervis*. = *ibid.* ne una : *nec una*. = 32. hac vice : *hac quidem vice*.

C A P. I X.

V. 2. renuis, & retines eos : *renues, & retines eum*. = 9. & jumentis : *& in jumentis*. = *ibid.* ulcera : *vulnera*. = 10. ulcera veſicarum : *vulnera veſicarum*. = 11. ulcera, quæ : *vulnera, quæ*. = 13. Dixitque : *Dixit quoque*. = 14. quod non ſit ſimilis mei in omni terra : *qui non ſit ſimilis mei*. = 15. extendens manum : *extendam manum meam*. = 21. ſermonem Domini : *verbum Domini*. = 22. & ſuper jumenta : *& jumenta*. = 25. cunctamque herbam : *cunctam herbam*. = 27. & ego : *ego autem*. (*Additur* . autem .) = 28. ut deſinant : *ut deſinat*. = 31. eſſet virens : *erat virens*. = 33. ex urbe : *& ex urbe*. = *ibid.* nec ultra : *& nec ultra*. = 34. ceſſaſſent : *ceſſaſſet*.

C A P. X.

V. 3. & dixerunt ei : *& dixerunt ad eum*. = 4. ſin autem : *ſi autem*. = 10. & reſpondit Pharao : *& reſpondit* Pharao. (*Additur* . Pharao .) = 12. ſuper terram : *ſuper eam*. = *ibid.* reſidua fuerit : *reſidua fuit*. = 15. igitur herba : *igitur omnis herba*. = *ibid.* in arboribus : *arboribus*. = *ibid.* nihil quoque : *nihilque*. = *ibid.* Ægypto : *Ægypti*. = 16. feſtinus : *feſtinans*. = 18. egreſſuſque eſt Moyſes de &c. : *egreſſuſque eſt de &c.* = 21. ſuper terram : *ſuper omnem terram*. = 22. extenditque : *extendit*. = 24. oves tantum : *oves autem*. = 26. in cultum Domini Dei : *in cultu Dei*. = 28. ad Moyſen : *ad eum*. = *ibid.* & cave : *cave*.

C A P. X I.

V. 2. vaſa argentea, & aurea : *vaſa aurea, & argentea*. = 3. populo ſuo : *populo*. (*Additur inter lineas*.) = 5. a primogenito : *a primogenita*. = 10. omnia ſigna & oſtenta : *omnia oſtenta*.

C A P. X I I.

V. 4. poſſunt ad eſum : *poſſint ad eſum*. = 7. de ſanguine ejus, ac ponent : *de ſanguine, ac ponant*. = 10. reſiduum : *reſidui*. = 14. eam ſolemnem : *eam ſanctam*. = 15. in die : *& in die*. = *ibid.* erit fermentum : *erit fermentatum*. = *ibid.* comederit fermentum : *comederit fermentatum*. = 17. in eadem enim ipſa : *in eadem ipſa*. = *ibid.* generationes veſtras : *generationibus veſtris*. = 21. & immolate : *immolate*. = 22. tingite in ſanguine : *tingite ſanguine*. = *ibid.* ex eo ſuperliminare : *ex eo quod eſt in liminare*. = 23. tranſcendet oſtium domus : *tranſcendet oſtium*. = 27. ſuper domos : *per domos*. = *ibid.* liberans : *ſalvans*. = 29. primogenitum captivæ : *primogenitum ancillæ*. = 30. non jaceret : *non jacebat*. = 31. vocatiſque, Pharao, Moyſe, et &c. : *vocatiſque Moyſe, et &c.* = *ibid.* & egredimini : *egredimini*. = *ibid.* vos

& ſi-

& filii : *& vos, & filii*. = 35. præceperat Dominus Moyſi : *præceperat Moyſes*. = *ibid.* veſtemque plurimam : *veſteſque plurimas*. = 36. populo coram : (*Ita conjicitur habniſſe lectio antiqua, modò vero, abraſis aliquibus literis, ſuperſcribitur*. populo ſuo Iſrael coram.) = 37. abſque parvulis & mulieribus : *abſque parvulis*. = 39. enim poterat : *enim poterant*. = *ibid.* quicquam occurrerat : *quiddam occurrerant*. =42. Nox iſta eſt obſervabilis Domini, quando eduxi eos de terra Ægypti. (*Hæc verba adduntur in Codice* : Nox iſta eſt obſervabilis Domini, quando eduxi; *cætera deſunt*.) = *ibid.* debent omnes filii : *debent filii*. = 50. feceruntque : *fecerunt*. = 51. & eadem : *& in eadem*.

CAP. XIII.

V. 2. de jumentis : *in jumentis*. = 5. celebrabitis : *celebrabis*. = 9. ſemper ſit in ore : *ſemper in ore*, (*Additur*. ſit.) = 14. Dominus de Terra Ægypti : *Dominus de Ægypto*. = 15. nam cùm induratus eſſet Pharao, et &c. : *nam cùm induraſſet Pharao cor ſuum, et &c.* = 16. ante oculos : *inter oculos*. = *ibid.* in manu forti eduxit nos : *manu forti eduxerit nos*. = 17. non eos duxit : *non eos perduxit*.

CAP. XIV.

V. 2. Sephon : *Sebon*. = 6. populum ſuum : *populum*. = 7. & quicquid : *quicquid*. = 9. erant in Phi-hahiroth contra Beel-Sephon : *erat in Phiharoth contra Beel Sebbon*. = 12. melius erat : *melius eſt*. = 15. loquere filijs : *dic filiis*. = *ibid.* manum tuam : *manum*. = 16. in medio mari : *in medio maris*. = 17. & in curribus : *in curribus*. = 19. præcedebat caſtra : *præcedebat eos caſtra*. = 20. ita ut : *ut*. = 21. & vertit : *evertit*. = 22. à dextra eorum, & leva : *ad dextram eorum, & levam*. = 23. & omnis : *omnis*. = 26. manum tuam : *manum*. = *ibid.* ut revertantur : *& revertantur*.

CAP. XV.

V. 6. eſt in fortitudine : *eſt mihi in fortitudine*. = 8. in medio mari : *in medio maris*. = 9. & comprehendam : *comprehendam*. = 11. ſimilis tui : *ſimilis tibi*. = *ibid.* faciens : *& faciens*. = 15. principes : *duces*. = 16. donec pertranſeat populus tuus Domine : (*Non habentur in Codice*.) = 19. eques Pharao : *equus Pharaonis*. = *ibid.* in medio : *per medio*. = 20. in manu ſua : *in manu*. = 21. præcinebat, dicens : *præcinebant, dicentes*. = *ibid.* aſcenſorem ejus dejecit : *aſcenſorem projecit*. = 23. in Mara : *in Marath*. = 26. Ego enim ſum Dominus Deus : *Ego enim Dominus*. = 27. in Elim filii Iſraël, ubi &c. : *in Elim, ubi &c.*

CAP. XVI.

V. 3. panem : *panes*. = *ibid.* induxiſtis : *eduxiſtis*. = 4. pluam vobis panes de Cælo : *pluam vobis de Celo*. = 7. audivi enim : *audivit enim*. = 8. murmurati eſtis : *murmuraſtis*. = 9. Dixit quoque : *dixitque*. = *ibid.* congregationi filiorum Iſraël : *congregationi Iſrael*. = 13. cooperuit caſtra : *operuit caſtra*. = *ibid.* per circuitum : *ſuper circuitum*. = 15. Manhu : מנהו (*Ita habetur inter lineas eodem atramento*.) = 22. in die autem : *in die verò*. = *ibid.* venerunt autem omnes : *venerunt omnes*. = 23. quæ coquenda ſunt : *quæ coquenda eſt*. = 25. Domini : *Domino*. = 26. eſt Domini, idcirco : *eſt Domino, idcirco*. = *ibid.* invenietur : *invenitur*. = 27. venitque ſeptima : *venit ſeptima*. = 28. cuſtodire mandata : *ſervare mandata*. = 29. tribuit vobis : *tribuerit vobis*. = *ibid.* & nullus : *nullus*. = 31. appellavitque domus Iſrael : *appellavitque populus*. = 36. eſt ephi : *eſt oephi*.

CAP. XVII.

V. 1. caſtramentati ſunt : *caſtramenta eſt*. = 3. liberos noſtros : *parvulos noſtros*. = 4. paululum, & lapidabit : *pauxillum, & lapidabunt*. = 5. & ait Dominus : *ait Dominus*. = 6. ſenioribus Iſraël : *ſenibus Iſraël*. = 7. eſt ne Dominus : *eſt ne Deus*. = 10. locutus erat : *locutus ei fuerat*. = 14. ſub cælo : *de ſub cælo*. = 16. ſolii : *ſolius*. = *ibid.* & bellum Domini : *& bellum Dei*.

CAP. XVIII.

V. 1. fecerat Deus : *fecerat Dominus*. = *ibid.* & quod eduxiſſet : *eo quod deduxiſſes*. = 8. Dominus Pharaoni : *Deus Pharaoni*. = *ibid.* univerſumque : *univerſum*. = *ibid.* & quod : *quo*. = 11. quia magnus : *quòd magnus*. = 12. hoſtias Domino : *hoſtias Deo*. = *ibid.* ſeniores Iſraël : *ſenes*. = *ibid.* coram Deo : *coram Domino*. = 13. ſedit Moyſes : *ſedit autem Moyſes*. = 16. cumque : *cum*. = 19. ut referas : *ut reveles*. = 20. quod facère debeant : *quod facere*. = 21. ſapientes & timentes Deum : *potentes & timentes Dominum*. = *ibid.* conſtitue : *conſtituite*. = *ibid.* & decanos : *decanos*. = 24. quæ illi ſuggeſſerat : *quæ ille ſuggeſſerat*. = 27. cognatum ſuum : *cognatum*.

CAP. XIX.

V. 7. convocatis majoribus natu populi : *vocatis majoris natu filiorum Iſraël*. = 10. ſanctifica illos : *ſanctifica illum*. = 11. in die enim : *die autem*. = 12. & dices ad eos, cavete : *& dices, cavete*. = 13. tangent : *tanget*. = *ibid.* opprimetur : *obructur*. = 14. laviſſent : *lavaſſent*. = 15. & ne appropinquetis : *ne appropinquetis*. = 16. jamque advenerat : *jam advenerat*. = 18. fumabat : *fumabat totus*. = *ibid.* Dominus Deus ſuper : *Dominus ſuper*. = 19. Moyſes loquebatur : *Moyſes quidem loquebatur*. (*Additur*. quidem.) = *ibid.* & Deus : *& Dominus*. = 20. deſcenditque : *deſcendit*. = 21. ne fortè velit : *ne fortè velint*. = 22. qui accedunt : *qui aſcendunt*. = 24. interficiat illos : *interficies eos*.

CAP. XX.

V. 1. locutuſque eſt : *locutus quoque eſt*. = 4. & quæ in terra : *neque quæ in terra*. = 5. generationem eorum : *generationem bis*. = 7. Domini tui : *Domi-*

Domini Dei tui. = 10. ſeptimo autem die Sabathum Domini Dei tui eſt: *ſeptimo autem die Sabbathi Domini Dei tui*. = *ibid.* opus in eo tu &c.: *opus tu &c.* = 11. in die: *die*. = *ibid.* benedixit Dominus: *benedixit Deus*. = 12. & matrem tuam: *& matrem*. = 17. non concupiſces domum: *non concupiſcas rem*. = 19. non loquatur: *& non loquatur*. = 21. ad caliginem: *in caligine*. = 22. præterea Dominus: *præterea Deus*. = 22. locutus ſim: *locutus ſum*. = 23. non facietis Deos: *non facietis mecum Deos*. = 25. cultrum ſuper: *cultrum tuum ſuper*.

CAP. XXI.

V. 1. propones: *prępones*. = 6. & erit ei ſervus: *& erit ſervus*. = 7. exire; (*Additur*. exire.) = 8. tradita fuerat, dimittet: *tradita fuerit, dimittat*. = *ibid.* non habebit: *non habeat*. = 9. ſin autem filio ſuo deſponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi: *ſi autem filio ſpoponderit eam, juxta morem filiarum faciat illi*. = 13. in quem: *quo*. = 14. per induſtriam: *de induſtria*. = *ibid.* & per inſidias ab altari meo evelles eum: *& per inſidias* (refugerit ad altare meum,) *ab altario meo avelles &c.* (*Conclusa verba adduntur in Codice*.) = 15. aut matrem: *& matrem*. = 16. qui maledixerit patri ſuo vel matri, morte moriatur; (*Hæc verba translata ſunt ut infra.*) = 17. morte moriatur. Si: *morte moriatur. Qui maledixerit patri ſuo & matri, morte moriatur*. = 19. percuſſerit: *percuſſit*. = 20. vel ancillam: *& ancillam*. = *ibid.* in manibus: *in manu*. = 23. mors ejus: *mors ei*. = 28. ſi bos cornu percuſſerit virum, aut &c: *ſi bos cornipetierit virum, ac &c.* = *ibid.* obruetur: *obruatur*. = *ibid.* Dominus quoque: *Dominus quo*. = 29. cornupeta: *cornipeta*. = *ibid.* aut mulierem: *aut mulierem in utero habentem, & exiverit infans nec dum formatus, damno mulctabitur; quodcumque vir mulieris petierit, dabit eum dignitate: ſi autem formatus fuerit vel maturus, dabit animam pro anima*. (*Hæc omnia adduntur in margine literis vetuſtiſſimis*.) = 30. quicquid: *quantum*. = 31. & filiam: *aut filiam*. = 35. diſpertient: *divident*. = 36. ſi autem: *ſin autem*.

CAP. XXII.

V. 3. ipſe venundabitur: *venundabitur*. = 5. reſtituet: *reſtituat*. = 6. invenerit ſpicas: *invenerit ſpinas*. = *ibid.* ſuccenderit: *incendit*. = 8. ſi latet fur: *ſi latet*. = *ibid.* manum in rem: *manum in rem*. (*Additur verò*. in.) = 9. perveniet: *perveniat*. = 10. ad cuſtodiam: *ad cuſtodiendum*. = 16. habebit eam uxorem: *habebit uxorem*. = 20. præterquam: *præter*. = 21. enim &: *etenim*. = 23. ego audiam: *ego exaudiam*. = 26. reddes ei: *redde ei*. = 28. non maledices: *non maledicas*. = 29. reddere: *offerre*.

CAP. XXIII.

V. 1. junges: *jungas*. = 3. judicio: *negocio*. = 5. te jacere: *te jacentem*. = 6. judicium pauperis: *judicio pauperis*. = 11. quicquid reliquum: *quicquid reliqui*. = 12. & refrigeretur: *ut refrigeretur*. = 15. ſeptem diebus: *ſeptem dierum*. = *ibid.* in conſpectu meo: *ante conſpectum meum*. = 16. & ſolemnitatem meſſis: *ſolemnitatem menſis*. = *ibid.* ſeminaveris: *ſerueris*. = *ibid.* fruges tuas: *fruges*. = 17. Domino Deo tuo: *Domino Deo*. = 18. victimæ tuæ: *victimæ meæ*. = *ibid.* ſolemnitatis tuæ: *ſolemnitatis meæ*. = 19. deferes: *defer*. = 21. peccaveris: *peccaveritis*. = 22. loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam; (*Ita etiam legebatur in contextu Exemplaris Gothici; modò verò, eraſis aliquibus verbis prioris lectionis, in contextu & in margine hoc modo legitur:* Loquor ad te, & cuſtodieris teſtamentum meum; eris mihi populus exuperans ab omni gente; mea eſt enim omnis terra, vos autem eritis mihi regnum conſervatum, & gens ſancta: hæc ergo verba dices filiis Iſrael. Si autem audieritis vocem meam; & feceritis omnia quæ dico vobis, inimicus ero inimicis tuis, & affligam &c. *Hæc igitur adduntur literis recentioribus.*) = 23. introducet te: *introducet*. = 26. in terra tua: *terra tua*. = 27. ingredieris: *introieris*. = 31. tradam in manibus: *tradam manibus*. = 33. non habitent: *non habitet*. = *ibid.* te faciant: *te faciat*. = *ibid.* certè erit: *certò erit*.

CAP. XXIV.

V. 2. ſoluſque: *ſolus quoque*. = 4. ad radices: *ad radicem*. = 5. vitulos duodecim: (*Hæc verba abraſa ſunt*.) = 9. de ſenioribus Iſraël: *è ſenioribus*. = 10. Deum Iſraël, & ſub &c.: *Dominum Iſraël; ſub &c.* = 11. manum ſuam: *manum*. = 13. montem Dei: *montem Domini*. = 18. diebus, & quadragintà noctibus: *dies, & quadraginta noctes*.

CAP. XXV.

V. 2. accipietis: *recipietis*. = 3. debetis: *debeatis*. = 5. rubricatas, pelleſque ianthinas: *rubicatas, pelles iacinthinas*. = 6. & thimiamata: *& in thimiama*. = 10. duos & ſemis: *duos ſemis*. = *ibid.* ſimiliter ac ſemiſſem: *ſimiliter*. = 13. facies quoque: *facieſque*. = 17. & cubitum ac ſemiſſem: *ſemiſſem & cubitum*. = 22. propitiatorium ac de medio: *propitiatorium ſcilicet ac medio*. = 23. habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine: *habentes duos cubitos longitudine, & latitudine*. = 28. ipſos quoque: *ipſoſque*. = *ibid.* de lignis: *de ligno*. = 29. acetabula: *acitabulum*. = 33. & lilia: *& lilium*. = *ibid.* ſphærulæque ſimul & lilia: *ſpheræque & lilium*. = 35. ſphærulæ: *ſpherula*. = 38. fiant auro: *fiant de auro*.

CAP. XXVI.

V. 1. ita facies: *ita fiet*. = 10. cum altero: *cum alio*. = 14. ianthinis: *iacinthinis*. = 17. fient: *fiant*. = 29. ipſas quoque: *ipſaſque*. = *ibid.* in eis: *eis*. = *ibid.* aureas; (*Additur literis vetuſtis.*) = 35. in parte: *in latere*. = 36. opere plumario: *opere plumarii*.

CAP. XXVII.

V. 4. quatuor annuli: *quatuor anguli*. = 6. æneis:

greis. = 11. ſimiliter & in latere : *ſimiliter in latera*. = *ibid.* ejuſdem numeri : *totidem numeri*. = 15. columnæ : *columnas*. = 16. in introitu : *introitu*. = *ibid.* opere plumario : *opere plumarii*. = 21. oppanſum eſt teſtimonio : *appenſum eſt teſtimonii*. = *ibid.* coram filiis : *à filiis*.

CAP. XXVIII.

V. 1. Eleazar : *& Eleazar*. = 2. Aaron fratri tuo : *fratri tuo*. = 4. facient : *faciant*. = 5. coccumque : *& coccumque*. = *ibid.* & byſſum : *& byſſum retortam*. (*Additur*. retortam.) = 8. purpura, coccoque : *purpura & cocco*. = 19. ligurius : *ligidius*. = 26. rationalis, in oris : *rationalis, & in oris*. = 28. annulis ſuis. (*Adduntur*.) = 29. ingredietur : *ingreditur*. = 30. ingredictur coram : *ingreditur coram*. = 34. malum punicum : *malum*. = 38. obtulerunt & ſanctificaverunt : *obtulerint & ſanctificaverint*. = *ibid.* ſit ei : *ſit eis*. = 42. ad femora : *ad femina*.

CAP: XXIX.

V. 2. cruſtulam : *ſcrutula*. = *ibid.* conſperſa ſit : *conſperſa ſint*. = 4. eum filiis ſuis : *eum filiis*. = 5. veſtimentis : (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione*.) = 9. ſacerdotes mihi : *ſacerdotes mei*. = 10. applicabis : *manus applicabis*. = 12. de ſanguine : *ſanguinem*. = 17. ipſum autem arietem : *ipſum arietem*. = 18. in incenſum : *inecnſum*. = *ibid.* oblatio eſt Domino : *oblationes Domini*. = *ibid.* victimæ Domini : *victimæ Dei*. = 20. extremum auriculæ dextræ : *extremum dexteræ auriculæ*. = 21. conſecratiſque ipſis : *conſecratiſque & ipſis*. = 23. tortamque panis : *tortam panis*. = 24. ſuper manus : *ſuper manum*. = 28. filiorum ejus : *filii ejus*. = 31. conſecrationis : *conſecrationum*. = 40. menſuram. (*Additur*.) = 42. ſacrificium eſt Domino : *ſacrificium Domino*. = *ibid.* generationes veſtras : *generationibus veſtris*.

CAP. XXX.

V. 3. coronam : *coronulam*. = 8. collocabit eas : *collocat eas*. = 9. nec libabitis libamina : *nec liba libabitis*. = 13. nomen : (*Ita habebat lectio vetus ; modò ſuperſcribitur*. Dominum.) = *ibid.* dimidium : *dimidium*. = 14. à viginti : *viginti*. = 18. inter tabernaculum : *in tabernaculum*. = 19. in ea. *in eo*. = 23. quinquaginta ſiclos : *quinquaginta*. = 24. olei : *oleum*. = *ibid.* menſuram : *menſura*. = 28. pertinet : *pertinent*. = 32. non facietis : *non faciatis*. = 35. thymiama. (*Additur*.) = 36. tabernaculo teſtimonii : *teſtimonio tabernaculi*.

CAP. XXXI.

V. 4. quicquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære : *fabre quicquid fieri poteſt ex auro, argento, ære*. = 8. & altaria : *& altare*. = 14. ſabbathum meum : *ſabbathum*. = 17. fecit Dominus : *fecit Deus*.

CAP. XXXII.

V. 1. dixit, ſurge : *ait, ſurge*. = 2. & filiarum veſtrarum : *& filiarum*. = 3. fecitque : *fecit*. = 9. ait Dominus ad Moyſen : *ait ad Moyſen*. = 11. Dominum Deum ſuum : *Dominum ſuum*. = 14. ne faceret malum : *ne faceret*. = 15. in manu ſua : *in manu*. = 16. & factas opere Domini : *factas opere Dei*. = 25. ignominiam ſordis : *ignominiam cordis*. = 26. congregatique ſunt ad eum : *congregatique ad eum*. = 28. feceruntque : *fecerunt*. = *ibid.* triginta tria millia : *tria millia*. = 29. & in fratre : *& fratre*. = 30. locutus eſt Moyſes ad &c. : *locutus eſt ad &c.* = 31. peccatum maximum : *peccatum magnum*. = 32. facis : *facies*. = 34. quo locutus : *de quo locutus*. = 35. fecerat Aaron : *fecit Aaron*.

CAP. XXXIII.

V. 1. ad Moyſen dicens, vade, aſcende : *ad Moyſen, vade, & aſcende*. = 4. audienſque : *audiens*. = 8. tergum Moyſi : *poſtergum Moyſi*. = 12. miſſurus es : *miſſurus ſis*. = 13. faciem tuam : *viam tuam*. = 15. præcedas : *præcedes*. = 16. ab omnibus : *in omnibus*. = 19. vocabo : *vocabor*. = 21. inquit, eſt locus apud me, & ſtabis : *inquit, locus apud me, ſtabis*.

CAP. XXXIV.

V. 7. qui auſers : *qui auferes*. = *ibid.* qui reddis iniquitatem patrum : *qui reddes iniquitatem patrum* : (*Additur*. patrum.) = *ibid.* progeniem : *generationem*. = 9. & auferas : *ut auferas*. = 10. populus iſte : *populus*. = 11. mandavi tibi : *mando tibi*. = 16. accipies : *accipias*. = *ibid.* & filios : *filios*. = 18. ſeptem diebus : *ſeptem dierum*. = *ibid.* præcepi tibi : *præcepi*. = 19. maſculini : *maſculi*. = 27. cum Iſraël : *cum filiis Iſraël*. = 28. fuit ergo : *fecit ergo*. = 31. locutus eſt ad eos : *locutus ad eos*.

CAP. XXXV.

V. 5. & prono : *& prompto*. = 6. & purpuram : *purpuram*. = 8. & ut conficiatur : *& conficiatur*. = 10. veniat : *veniet*. = 13. propoſitionis panibus : *propoſitio panis*. = 15. & oleum : *oleum*. = 16. baſes ejus : *baſim ejus*. = 21. obtulerunt : *obtulit*. = *ibid.* ad cultum : *in cultum*. = *ibid.* erat : *erit*. = 23. habebat hyacinthum & purpuram : *habuit hyacinthum, purpuram*. = 24. argenti æriſque : *argenti, & auri, & æris*. = 25. neverant : (*Ita habebat antiqua lectio ; modò ſuperſcribitur*. noverant.) = 29. per manum : *per manus*. = *ibid.* cuncti filii : *cunctis filiis*. = 31. ſapientia & intelligentia, & ſcientia, & omni &c. : *ſapientiæ, & ſcientiæ, omni &c.* = 34. Achiſamech : *Maciſamech*.

CAP. XXXVI.

V. 1. præcepit Dominus : *præcepit Dominus fieri*. = 8. opus tabernaculi, cortinas &c. : *opus tabernaculi Domini Dei Iſraël, cortinas &c.* (*Adduntur* : Domini Dei Iſraël.) = 19. janthinis : *hyacinthinis*. = 21. ſe-

= 21. ſemis cubitum : *ſemicubitum*. = 22. jungerentur : *jungerentur*. = 29. quæ & junctæ : *quæ junctæ*. = *ibid.* compaginem : *compagini*. = 30. argenteas ſedecim : *argenteas ſimul ſedecim*. = 33. Quoque vectem : *Quoque & vectem*. = 34. induci poſſent : *induci poſſint*. = 35. & purpura : *& purpura*. (*Sed additur.* &c.) = 36. columnas de lignis ſetim : *columnas ſetim*. = 38. æneas : *æneas, quas operuit auro*.

CAP. XXXVII.

V. 1. ſemis cubitos : *ſemicubitos*. = 6. ſemis : *ſemiſſe*. = 9. & illud : *& illuc*. = 16. & cyathos : *cyathos*. = *ibid.* libamina : *liba*. (*Ita habet lectio vetus; modò*. libamina. *ſcribitur*.) = 20. ſimul & lilia : *& lilia*. = 21. ſphærulæ : *ſpheræ*. = 23. ubi ea quæ : *ubi quæ*. = *ibid.* mundiſſimo : *puriſſimo*. = 27. in eo : *in eos*. = 29. thymiamata : *thymiama*.

CAP. XXXVIII.

V. 2. procedebant : *precedebant*. = 5. retiaculi : *retinaculis*. = 7. ex tabulatis : *ex tabulis*. = 9. fecit & atrium : *& atrium*. = 12. ad occidentem : *occidentem*. = *ibid.* columnarum, & tota operis cælatura &c. : *columnarum cælatura &c.* = 14. tenebant : *tenebat*. = 15. inter utraque : *utraque*. = *ibid.* fecit : *facit*. = *ibid.* columnæque : *columnæ*. = 16. retorta : *torta*. = 17. cum cunctis cælaturis : *cum cælaturis*. = 22. quæ : *quas*. = 24. oblatum eſt : *oblatum*. = 30. ad uſum : *ad uſus*.

CAP. XXXIX.

V. 3. poſſent : *poſſint*. = 7. ſuperhumeralis : *humeralis*. = 13. & beryllus : *beryllus*. = 15. & catenulas : *catenulas*. = 19. ne laxa : *ne laxè*. = *ibid.* præcepit : *præceperat*. = 20. tunicam : *& tunicam*. = 23. puriſſimo : *mundiſſimo*. = 24. tintinnabulum autem : *tintinnabulum*. = 35. cum vaſis ſuis : *cum vaſis*. = 36. lucernas : *lucernam*. = 37. & thymiama : *thymiama*. = 39. tentoria : *tentorium*. = 40. atrii, funiculoſque &c. : *atrii, & columnas cum baſibus ſuis, funiculoſque*. = 43. completa : *expleta*.

CAP. XL.

V. 5. tabernaculi teſtimonii : *tabernaculi*. = 14. præceperat : *præceperat ei*. = 15. prima die : *in prima die*. = 25. juſſerat Dominus Moyſi : *juſſerat Dominus*. = 26. tabernaculi teſtimonii : *tabernaculi*. = 27. in eo : *ſuper eum*. = 30. præceperat Dominus Moyſi : *præceperat Dominus*. = 31. in introitu : *introitu*. = *ibid.* omnia perfecta ſunt : *cuncta completa ſunt atque perfecta*. = 36. quippe : *quoque*. = *ibid.* videntibus cunctis populis : *videntibus populis*.

LIBER LEVITICUS.

Hebraicè, Vaicra, *id eſt*, & Vocavit.

CAP. I.

V. 2. Dices : *dic*. = *ibid.* ovibus : *de ovibus*. = 7. ſtrue : *inſtruite*. = 10. ſive de capris holocauſtum ; agnum anniculum & abſque &c. : *ſive capris holocauſtum ; maſculum anniculum abſque &c.* (. maſculum : *verò additur*.) = 11. Aquilonem : *ad Aquilonem*. = 14. de avibus holocauſti &c. : *holocauſtum de avibus &c.* = 15. offeret : *offerat*. = *ibid.* faciet : *facies*. = 16. prope : *propter*. = 17. ſuppoſito : *compoſito*.

CAP. II.

V. 2. ponet : *ponent*. = 4. conſperſos : *conſperſos*. = 5. conſperſæ : *conſperſa*. = 6. divides eam : *divides eas*. = *ibid.* ſuper eam oleum : *ſuper oleum*. = 7. ſimila : *ſimilæ*. = 8. quam offerens : *quas offerent*. = 12. imponentur : *ponetur*. = 14. ſi autem : *ſin autem*. = *ibid.* torrebis igni : *torres eas igni*. = *ibid.* in morem : *in modum*. = 15. ſuper ea oleum : *ſuper oleum*.

CAP. III.

V. 1. immaculata : *immaculatum* : (. *Vel* immaculatam . *non certo diſcernitur utrum ſit u. vel a.*) = 2. immolabitur : *immolatur*. = *ibid.* tabernaculi teſtimonii : *tabernaculi*. = 5. adolebuntque ea ſuper altare in &c. : *adolebuntque ea ſacerdotes in &c.* = 8. manum ſuam : *manum*. = 13. per altaris &c. : *ſuper altaris &c.* = 17. adipem : *adipes*.

CAP. IV.

V. 7. de eodem : *eodem*. = 10. offertur : *auſertur*. = 12. lignorum ſtruem : *lignorum inſtruem*. = 14. peccato ſuo : *peccato*. = 15. manus : *manus ſuas*. = 20. erit eis Dominus : *erit Dominus*. = 23. & poſtea intellexerit peccatum ſuum : (*Adduntur*.) = 26. fieri ſolet : *erit*. = *ibid.* pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus : *pro eo & pro peccatis ejus*. = 30. de ſanguine in &c. : *de ſanguine hoſtiæ in &c.* = 31. auferens : *auferent*. = 35. pacificis cremabit ſuper altare incenſum &c. : *pacificis & cremabit ſuper altare in incenſum &c.*

CAP. V.

V. 6. de gregibus : *de ovibus*. = *ibid.* pro ea : *pro eo*. = 7. ſin autem : *ſi autem*. = 8. pennulas : *pinnulas*. = 10. in holocauſtum : *holocauſtum*. = 11. columbarum, offeret pro peccato ſuo ſimilæ &c. : *columbæ, offerat pro peccato ſimilam*. = *ibid.* imponet : *imponat*. = 12. tradetque eam : *tradetque ea*. = *ibid.* ex ea : *ex toto*. = 14. Locutuſque eſt : *locutus*

cutus eſt. = 16. quintam partem ponet ſuprà, tradens : *& quintam partem ponens ſuprà, tradet*. = 19. in Domino : *in Dominum*.

CAP. VI.

V. 1. locutuſque eſt : *locutus eſt*. = 8. locutuſque eſt : *locutus eſt*. = 9. in eodem : *ex eodem*. = 10. tolletque : *tollenſque*. = *ibid.* vorans : *vorax*. = 11. efferet : *efferat*. = 15. odoris : *altaris*. = 20. ejus : (*Non eſt in Cod.*) = 24. locutus eſt autem : *locutus eſt*. = 25. loquere Aaron : *loquere ad Aaron*. (*Abraſâ aliâ antiquâ lectione*, . ad . *ſuperſcribitur.*) = *ibid.* iſta : *ita*; (*Sed literis recentioribus mutatur in* . iſta .) = 29. de carnibus : *carnibus*.

CAP. VII.

V. 2. immolabitur : *immolatur*. = 10. æqua : *æquè*. = 13. cum hoſtia : *cum hoſtiæ*. = *ibid.* immolatur : *immoletur*. = 15. cujus carnes : *cujus carnem*. = *ibid.* nec remanebit ex eis quicquam uſque mane. Si voto, vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiam, eâdem ſimiliter edetur die ; ſed & ſi quid &c. (*Adduntur in margine, eraſis è contextu tribus aut quatuor verbis; & ubi in excuſſis legitur*. Si voto, vel ſponte. *legitur in præfata margine*. Si verò ſponte.) = 19. ex ea : *ea*. = 28. locutuſque eſt : *locutus eſt*. = 29. Iſraël, dicens qui &c. : *Iſrael, qui &c.* = 35. in die : *die*. = 36. & quæ : *quæ*. = 37. & pacificorum : *pacificorum*. = 38. quam : *quas*.

CAP. VIII.

V. 4. fecitque Moyſes : *fecit Moyſes*. = *ibid.* fores tabernaculi : *fores*. = 6. laviſſet : *libaſſet*. = 7. induens eum : *induens*. = 9. Cidari quoque texit : *Citharis quoque texuit*. = 10. linivit : *levit*. = 11. labiumque : *labrum quoque*. = 13. balteis : *balteo*. = *ibid.* juſſerat : *dixerat*. = 14. poſuiſſet : *poſuiſſent*. = 16. adipem verò : *adipem quoque*. = 17. & carnibus : *carnibus*. = 21. Domino : *Domini*. = *ibid.* præceperat ei : *præceperat ei Deus*. = 23. ſanguine ejus, tetigit &c. : *ſanguine, & tetigit &c.* = 31. conſecrationis : *propoſitionis*. = *ibid.* Dominus, dicens : *Dominus Deus, dicens*. = 32. reliquum : *reliqui*. = 33. quoque : *autem*. = *ibid.* uſque ad diem, quo complebitur : *uſque quo compleatur*. = 34. impræſentiarum : *& impræſentiarum*.

CAP. IX.

V. 2. immaculatum : *immaculatos*, = 3. anniculum ; *anniculos*. = *ibid.* in holocauſtum : *holocauſtum*. = 7. Et dixit : *dixit &*. = *ibid.* pro eis : *pro eo*. = 10. adipemque : *adipem quoque*. = 13. ipſam etiam : *ipſam quoque*. = 22. ad populum : *contra populum*. = 23. in tabernaculum ; *tabernaculum*. = 24. & ecce egreſſus : *& egreſſus*.

CAP. X.

V. 4. fratres veſtros : *fratres* veſtros. (*Additur* . veſtros.) = 7. ingredimini : *egrediemini*. = 8. dixitque : *dixit quoque*. = 9. & quando intrabitis in tabernaculum teſtimonii : *quando intratis tabernaculum Domini*. = 12. Moyſes : *Dominus*. = *ibid.* ad Eleazar : *Eleazar*. = 14. filii tui : *filii*. = 15. elevaverunt : *elevaverint*.

CAP. XI.

V. 1. locutuſque : *locutus*. = 2. Iſraël ; Hæc ſunt &c. : *Iſraël ; Cuſtodite omnia, quæ ſcripſi, ut ſim Deus veſter. Hæc ſunt &c.* = 4. & inter : *ſed inter*. = 5. dividit, immundus : *dividet, immundus*. = 6. dividit : *dividet*. = 11. execrandumque : *& execrandum*. = 13. & milvum : *milvum*. = 18. & cygnum : *cignum*. = 21. ambulabat quidem ſuper : *ambulabat ſuper*. = 26. ſed non : *ſed* non. (*Additur* . non.) = *ibid.* quicquid : *quiſquis*. = 27. & qui : *qui*. = 28. cadavera : *cadaver*. = *ibid.* omnia hæc : *omnia*. = 29. hæc quoque : *hoc quoque*. = 31. ſunt : *ſunt vobis*. = 32. quicquam de morticinis eorum : *de morticinis eorum quicquam*. = 33. in quod : *in quo*. = 34. fuerit ſuper eum : *ſuper eum fuderit*. = 37. polluet eam : *polluetur*. = 38. ſi : *ſin*. = 41. abominabile erit : *abominabile erit vobis*. = 44. quia ego : *quoniam & ego*. = 45. ego enim ſum : *ego ſum*. = *ibid.* ut eſſem : *ut ſim*. = *ibid.* eritis, quia ego : *eſtote, quia & ego*. = 46. movetur : *moventur*.

CAP. XII.

V. 1. Locutuſque : *locutus*. = 4. triginta tribus diebus : *triginta diebus*. = *ibid.* in Sanctuarium : *Sanctuarium*. = 5. pepererit : *peperit*. = *ibid.* ſexaginta ſex : *ſexaginta ac ſex*. = 6. ſive pro filia : *ſive filia*. = 7. orabit ; *rogabit*. = *ibid.* aut fæminam : *ac fœminam*. = 8. columbarum : *columbæ*.

CAP. XIII.

V. 1. locutuſque : *locutus*. = 2. cute & ; (*Adduntur.*) = 3. & ad arbitrium : *& arbitrio*. = 4. coloris : *corporis*. = 11. immunditiæ : *immunditia*. = 14. caro : *carne*. = 15. aſpergitur : *aſpergatur*. = 18. Caro autem et &c. : *Caro et &c.* = 19. apparuerit : *fuerit*. = 24. caro autem et &c. : *cara et &c.* = 25. cute eſt humilior : *cute humilior*. = 26. plaga ; (*Additur.*) = 29. vel barba : *vel in barba*. = 30. fuerit ; (. *Additur* .) = 31. viderit locum : *viderit & locum*. = 34. veſtibus ſuis : *veſtibus*. = 36. quia apertè : *quia à parte*. = 37. pronuntiet : *nuntiet*. = 38. ſive mulier : *& mulier*. = 44. ſeparatus eſt : *ſeparatus*. = 53. creviſſe : *concreviſſe*. = 54. præcipiet : *præcipient*. = 57. ſi ultra : *ſi in ultra*. = *ibid.* lepra volatilis : *lepra eſt volatilis*. = 58. lavabit aquâ ea : *lavabit ea*.

CAP. XIV.

V. 3. lepram ; (*Additur*.) = 4. vermiculumque : *vermiculum*. = 5. in vaſe : *& in vaſe*. = 7. hyſſopo : *& hyſſopo*. = 7. ut jure : *& jure*. = 9. radet : *radat*. = 13. in loco ſancto : *pro peccato*. = 16. coram : *contra*. = 22. duos pullos columbæ : *duos columbæ*. = 24. levabit : *libabit*. = 28. manus : *manuum*. = 34. terram : *in terram*. = 35. nuntians : *nuntiat*. = 36. ef-

= 36. efferant: *efferat*. = *ibid.* intrabitque poſtea, ut: *intrabit poſt eam*, &. = 38. claudet illam: *claudat eam*. = 42. lapideſque: *lapides quoque*. = 45. deſtruent: *deſtruant*. = 48. lita fuerit: *lita eſt*. = 49. in purificatione: *in purificationem*. = 57. mundum quid vel immundum ſit: *mundum ſit, & immundum*.

CAP. XV.

V. 2. dicite: *dicetis*. = 5. lectum: *lectulum*. = 7. qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſtimenta ſua; & ipſe lotus aquâ, immundus erit uſque ad veſperum. v. 8. Si ſalivam ejuſcemodi homo jecerit ſuper eum qui mundus eſt, lavabit *veſtimenta ſua*; & lotus aquâ, immundus erit uſque ad veſperum. (*Ab hoc loco in margine adduntur*; &. veſtem ſuam. *legitur.*) = 10. veſtimenta ſua: *veſtem ſuam*. = 11. omnis quem: *omne quod*. = *ibid.* & lotus: & *ipſe lotus*. = 13. retinet: *ſuſtinet*. = 21. & in quo dormierit vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur. v. 22. Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua; & ipſe lotus aquâ, immundus erit uſque ad veſperum; (*Adduntur*.) = 23. & ipſe lotus: & *lotus*. = 28. ſanguis: *ſanguinis*. = 29. columbarum: *columbæ*. = 31. immunditias: *immunditiam*. = 32. iſta eſt: *ita eſt*. = *ibid.* fluxum ſeminis: *fluxum* ſanguinis vel *ſeminis*: (*Adduntur*. ſanguinis vel.)

CAP. XVI.

V. 2. ut non moriatur: *ne moriatur*. = 4. cunctis; (*Additur.*) = 8. mittenſque: *mittens*. = 11. immolabit: *immolabitque*. = 16 tabernaculo: *tabernaculi*. = 23. Sanctuarium: *in Sanctuarium*. = 27. in Sanctuarium ut: *ut in Sanctuario*. = 32. initiatæ ſunt: *initiatæ*. = 33. & expiabit ſanctuarium, & tabernaculum teſtimonii &c.: *expiabit tabernaculum, & ſanctuarium teſtimonii &c.* = 34. ut oretis: *& oretis*.

CAP. XVII.

V. 2. dicens: *& dices*. = 4. quaſi ſi: quaſi. (. quaſi. *habebat lectio vetus; modò ſuperſcribitur* . quia. *an verò in veteri lectione eſſet* . ſi . *ſcriptum, incertum eſt*.) = 5. ideo: *& ideo*. = 9. interibit: *peribit*. = 10. de domo: *de populo*. = *ibid.* & diſperdam: *ut diſperdam*. = 11. pro animæ piaculo: *pro anima piaculum*. = 12. Omnis: *ut Omnis*. = 13. apud vos: *inter vos*. = *ibid.* atque aucupio: *aucupio*. = 15. veſtimenta ſua: *veſtes ſuas*. = 16. vel corpus: *nec corpus*.

CAP. XVIII.

V. 4. præcepta mea: *præcepta*. = 6. accedet: *accedat*. = 16. turpitudo fratris: *uxor fratris*. = 17. ignominiam: *turpitudinem*. = 19. accedes: *accedas*. = *ibid.* fœditatem: *turpitudinem*. = 21. nomen Dei: *nomen Domini Dei*. = 22. commiſcearis: *commiſceberis*. = 30. & ne: *ne*.

CAP. XIX.

V. 3. patrem ſuum & matrem ſuam timeat: *matrem & patrem ſuum timeat*. = 5. hoſtiam: *victimam*. = 8. portabitque: *portabit*. = 9. cumque meſſueris: *cum meſſueritis*. = *ibid.* ſuperficiem terræ: *ſuperficiem earum*. = 11. decipiet: *decipiat*. = 12. nomen Dei: *nomen Domini Dei*. = 13. facies: *facias*. = 14. offendiculum; ſed timebis Dominum Deum: *offendicula; ſed timebis Deum*. = 15. non conſyderes perſonam pauperis: *non conſyderes faciem potentis*. = 18. non quæras: *non quæres*. = *ibid.* diliges: *dilige*. = 19. jumentum tuum: *jumenta tua*. = *ibid.* agrum tuum: *agrum*. = 22. pro peccato: *pro delicto*. = *ibid.* & repropitiabitur ei: *& propitiabitur* ei; (*Sed additur*. ei.) = 23. germinant: *generant*. = *ibid.* ex eis: *ex ea*. = 24. quarto autem anno: *quarto anno*. = *ibid.* laudabilis Domino: *laudabili Domino*. = 26. non comedetis cum &c.: *non comedetis carnem cum &c.* = 27. radetis: *radatis*. = 28. non incidetis carnes veſtras: *ne incidetis carnem veſtram*. = *ibid.* aut ſtigmata: *& ſtigmata*. = 32. conſurge: *ſurge*: = *ibid.* Dominum Deum: *Deum*. = *ibid.* ego ſum Dominus: *ego Dominus*.

CAP. XX.

V. 3. ſanctum meum: *ſanctum* meum; (*Sed additur*. meum.) = 4. qui dedit: *qui dederit*. = 5. ut fornicaretur: *ut fornicarentur*. = 6. & ariolos: *& ad ariolos*. = 7. ego ſum Dominus: *ego Dominus*. = 12. ſi quis dormierit cum nuru ſua, uterque moriatur; quia ſcelus operati ſunt, ſanguis eorum ſit ſuper eos; (*Adduntur*.) = 15. morte moriatur: *moriatur*. = 17. populi ſui: *populi*. = 20. avunculi ſui: *avunculi*. = 24. in hæreditatem: *hæreditatem*. = 25. ergo & vos: *ergo vos*. = *ibid.* & avem mundam ab immunda; (*Adduntur*.) = *ibid.* in pecore & avibus: *in pecore, & in avibus*.

CAP. XXI.

V. 1. in mortibus: *in morte*. = 5. nec radent: *non radent*. = 10. veſtimenta: *veſtimenta ſua*. = 13. ducet: *ducat*. = 14. viduam autem: *viduam*. = 17. non offeret: *non offerat*. = 21. non accedet: *non accedat*. = 24. & ad filios: *& filios*.

CAP. XXII.

V. 3. ego ſum Dominus: *ego Dominus*. = 8. in eis; ego ſum Dominus: *ab eis; ego Dominus*. = 10. veſcentur ex eis: *veſcetur eis*. = 13. habeat: *habet*. = 14. comedit: *comederat*. = 17. locutuſque eſt: *locutus eſt*. = 18. & filios: *& ad filios*. = *ibid.* apud vos: *inter vos*. = 19. ex capris: *capris*. = 21. pacificorum: *pacificam*. = *ibid.* offerens, tam &c.: *offerens, quicquid obtulerit tam &c.* = *ibid.* offeret: *erit*; (*Sed recentiùs mutatur in*. offeret.) = 24. offeretis Domino: *offeretis*. = 25. voluerit: *voluerint*. = 28. illa; (*Ita habet lectio vetus; modò*. ille . *ſuperſcribitur*.

CAP. XXIII.

V.1. locutuſque : *locutus*. = 8. celebrior : *celeberrimus*. = *ibid.* facietis : *fiet*. = 10. ſpicarum : *ſegetem.* = *ibid.* & ſanctificabit : *ſanctificabit*. = 12. eodem die : *eo die*. = 18. in holocauſtum : *in holocauſta*. = 19. duoſque : *duos quoque*. = 20. elevaverit : *libaverit*. = 21. erit in &c. : *erit* vobis *in &c.* (*Additur*. vobis.) = 22. peregrinis dimittetis : *peregrinis* carpenda *dimittetis*. (*Additur*. carpenda.) = *ibid.* ego ſum Dominus : *ego Dominus*. = 24. memoriale : *memorabile*. = 26. locutuſque : *locutus*. = 28. omne opus ſervile : *omne opus*. = 31. habitationibus : *habitaculis*. = 37. holocauſta : *& holocauſta*. = 38. tribuetis : *tribuitis*.

CAP. XXIV.

V.2. ut afferant : *ut offerant*. = 3. fæderis : *fæderis Domini*. = 4. candelabrum mundiſſimum : *candelabrum teſtimonii mundiſſimum*. = 9. eruntque : *erunt*. = 10. Iſraëlite : *Iſraelita*. = 11. nomen Domini : *nomen Dei*. = 16. multitudo populi : *multitudo*. = 18. qui percuſſerit animal, reddet : *qui percuſſerit, & occiderit animal, reddat*. = 20. inflixerit : *infixerat*. = 21. punietur : *morietur*. = 22. judicium ſit : *judicium fuerit*.

CAP. XXV.

V. 3. putabis : *potabis*. = 5. gignet : *gignit*. = 9. buccina : *buccinam*. = 10. rediet ad familiam : *redeat ad familiam*. = 11. atque metetis : *neque metetis*. = 12. oblata : *ablata*. = 17. quia ego : *ego*. = 18. & judicia cuſtodite : *cuſtodite*. = *ibid.* abſque ullo : *abſque* ullo. (*Additur*. ullo.) = 19. fructus ſuos : *fructus*. = 23. vendetur : *venit*. = 28. ut reddat : *unde reddat*. = *ibid.* redibit : *redit*. = 31. ſi ante : *ſin ante*. = 34. ſuburbana autem eorum non veneant : *ſuburbana autem non vendet*. = 38. & eſſem : *ut eſſem*. = 41. poſſeſſionem patrum : *poſſeſſionem ſuam vel patrum*. = 42. veneant conditione ſervorum : *venient conditione ſervili*. = 47. ſi invaluerit : *ſi invaluerint*. = 48. fratribus ſuis : *fratribus*. = 49. conſanguineus : *conſanguinei*. = 51. & prætium : *prætium*. = 55. ſunt ſervi filii : *ſunt filii*.

CAP. XXVI.

V.1. titulos : *titulo*. = *ibid.* ego enim ſum Dominus : *ego Dominus*. = 2. Sanctuarium meum : *a Sanctuario meo*. = 4 pluvias : *pluviam*. = 6. beſtias : *beſtias a vobis*. = 13. Ægyptiorum : *Ægypti*. = 16. animas veſtras : *animas* veſtras. (*Additur*. veſtras.) = 17. his qui &c. : *inimicis qui &c.* = 22. conſument vos : *conſumant & vos*. = *ibid.* deſertæque fiant : *deſertæque fient*. = 23. ſi nec : *ſi non*. = *ibid.* ſed & ambulaveritis : *ſed ambulaveritis*. = 25. & trademini in manibus hoſtium, poſtquam confregero baculum panis veſtri ; (*Adduntur*.) = 28. & ego : *ego*. = 29. comedatis carnes : *comedatis carnem*. = 33. civitates veſtræ dirutæ : *civitates dirutæ*. = 36. quaſi gladium : *quaſi* ante *gladium*. (*Additur*. ante.) = *ibid.* perſequente : *ſequente*. = 39. in iniquitatibus : *iniquitatibus*. = 40. ambulaverunt : *ambulaverint*. = 44. attamen etiam : *& tamen*. = 45. Dominus inter ſe : *Deus inter ſe*. = *ibid.* per manum : *in manu*.

CAP. XXVII.

V.8. valebit : *valuerit*. = 17. quanto valere poteſt, tanto &c. : *quantum valere poteſt, tantum &c.* = 20. ſin autem : *ſi autem*. = 23. & dabit : *dabit*. = 27. æſtimationem ſuam : *æſtimationem tuam*. = *ibid.* fuerit ante : *à te fuerit*. = 28. conſecratur : *fuerit conſecratum*. = *ibid.* non veniet : *non vendetur*. = 32. bovis & ovis : *boves & oves*. = 33. & pro quo mutatum eſt ; (*Deſunt in Cod.*)

LIBER NUMERI,

Hebraicè, Vaiedabber, *ideſt*, & Locutus eſt.

CAP. I.

V. 10. AMmiud : *Ammiod*. = 12. Ammi-Saddai : *Ammiſeddai*. = 13. Phegiel filius Ochran : *Phagiel filius Achara*n. = 14. de Gad, Eliſaph : *de Gad, Eliſaphath*. = 20. De Ruben : *de filiis Ruben*. (*Adduntur*. de filiis.) = 24. cognationum ſuarum recenſiti ſunt per &c. : *cognationum ſuarum per &c.* = *ibid.* qui ad bella procederent : *qui potuiſſent ad bellum procedere, recenſiti ſunt*. = 28. ad bella : *ad bellum*. = 37. triginta quinque millia : *viginta quinque millia.* (*Veru confoſſum* .viginta.) = 38. viceſimo anno : *viginti annis*. = 43. quadrigenti : *trecenti.* (*Veru confoſſum.*) = 45. omnis numerus filiorum : *omnes filii*. = 46. millia virorum quingenti &c. : *millia quingenti &c.* = 49. neque pones : *neque ponas*. = 50. & cuncta : *cuncta*. = 51. erigent : *erigent. & ipſis in giro caſtra conſtituentibus, reliqui ſecundum diviſionem & tribuum tentoria collocabunt*. (*Hæc habentur in margine, & videntur ſcripta eâdem manu, qua contextus*.) = 53. fiat : *fiet*. = *ibid.* cuſtodiis tabernaculi : *cuſtodiis ſingulorum tabernaculi*.

CAP. II.

V. 5. fuit : *fuerit*. = 8. omniſque : *omnis*. = 9. annumerati ſunt, fuerunt centum : *annumerati ſunt centum*. = 14. Eliaſaph : *Eliſaphath*. = 15. pugnatorum ejus, qui &c. : *pugnatorum qui &c.* = 17. erigetur ita & deponetur : *erigitur ita & deponitur*.

ponitur . = 18. Ammiud : *Ammiod.* = 21. cunctuſque exercitus : *cunctus exercitus* . = 25. Ammiſaddai : *Ammiſeddai* . = 27. Ochran : *Ocharan* . = 33. præceperat : *præcepit* .

C A P. I I I.

V. 3. repletæ : *repletæ ſunt* . = 4. ſunt enim Nadab : *ſunt Nadab* . = 9. Levitas : *Levitis* . (*Veru confoſſum.*) = 11. locutuſque eſt : *locutus eſt.* = 14. locutuſque eſt : *locutus eſt* . = 18. filii Gerſon : *filii autem Gerſon* . = 19. Oziel : *Eziel* . = 35. caſtrametabuntur : *caſtrametabitur* . = 40. & habebis : *habebis* . = 41. ego ſum Dominus : *ego Dominus* . = 51. præceperat ſibi : *præceperat ei* .

C A P. I V.

V. 5. quod pendet : *quando deponent* . = 6. velamen ianthinarum : *velamine hyacinthinarum* . = *ibid.* hyacinthinum , et &c. : *hyacinthinum pellium , et &c.* = 7. hyacinthino : *in hyacinthino* . = 8. ianthinarum : *iacintinum* . = 9. operient : *operiant* . = 10. ianthinarum : *hyacinthinarum* . = 11. ianthinarum : *hyacinthinarum* . = 12. ianthinarum : *hyacinthinarum* . = 14. ianthinarum : *hyacinthinarum* . = 15. Sanctuarium : *tabernaculum* . = *ibid.* ut portent involuta ; & non *tangent* vaſa Sanctuarii, ne moriantur . iſta ſunt onera filiorum Caath : (*Adduntur* ; *&* , tangant . *ſcribitur* .) = 16. incenſum & ſacrificium, quod ſemper &c. : *incenſum , & ſemper &c.* = 17. Moyſen & Aaron , dicens : *Moyſen dicens* . = 21. locutuſque eſt : *locutus eſt* . = 25. ianthinum : *hyacinthinum* . = 27. ſcient ſinguli cui debeant : *ſciant ſinguli cui debent* . = 29. recenſebis : *recenſebitis* . = 36. & inventi : *inventi* . = 37. intrant : *intrat* . = 46. fecit : *fecerunt* . 48. quingenti octoginta : *ſexcenti triginta* .

C A P. V.

V. 5. locutuſque eſt : *locutus eſt.* = 8. erit Sacerdotis, exempto : *erunt Sacerdotis , excempto* . = *ibid.* hoſtia : *hoſtiæ* . = 10. à ſingulis : *à ſingulis* , excepto ariete, qui offertur pro expiatione , ut ſit placabilis hoſtia . (*Adduntur literis vetuſtis verba hæc poſtrema* .) = 15. offeret : *efferat.* = *ibid.* imponet : *ponet* . = 16. ſtatuet coram : *ſtatuet eam coram* . = 20. cum altero viro : *cum altero* . = 21. tumens : *tumeſcens* . = 23. ſcribetque : *ſcribet* . = 25. imponetque illud ſuper : *imponetque ſuper* . = 27. computreſcet : *computreſcit* . = 29. declinaverit à viro : *declinaverit mulier à viro* .

C A P. V I.

V. 2. fecerint : *fecerit* . = 3. à vino : *vino* . = 4. ad acinum : *acinum* . = 22. locutuſque : *locutus* . = 23. dicetis eis : *dicetis* . = 27. invocabuntque : *invocabunt* .

C A P. V I I.

V. 1. & omnia vaſa : *& vaſa* . = 10. dedicationem : *dedicatione* . = 14. aureis : *aureum* . = 15. bovem de armento , et &c. : *bovem , et &c.* = 17. hæc eſt : *hæc ſunt* . = 22. hircumque : *hircum* . = 23. boves duos , arietes quinque ; (*Non habentur in Cod.*) = 29. hircos quinque , agnos anniculos quinque ; (*Non habentur in Cod.*) = 30. Sedeur : *Sedur* . = 35. hircos quinque ; (*Adduntur* .) = 42. Eliaſaph : *Eliſaphath* . = 47. in hoſtias : *in hoſtia* . = *ibid.* Eliaſaph : *Eliſaphath* . = 48. Ammiud : *Ammiod* . = 53. pacificorum : *pacificas* . = *ibid.* Ammiud : *Ammiod* . = 55. ſimila conſperſa oleo in ſacrificium ; v. 56. mortariolum aureum appendens decem ſiclos plenum &c. ; (*Adduntur* .) = 65. hircos quinque ; (*Adduntur* .) = 66. Ahi-ezer filius Ammi-Saddai : *Aciezer filius Ammiſeddai.* = 67. phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ; (*Adduntur* .) = 71. Ahi-ezer filii Ammi-Saddai : *Aciezer filii Ammiſeddai.* = 72. Ochran : *Acaran.* = 77. Ochran : *Acaran.* = 83. arietes : *& arietes* . = 84. dedicationem : *dedicatione.* = 85. ſiclos haberet una : *ſiclos una* . = 88. in hoſtias : *hoſtiæ.* = *ibid.* dedicationem : *dedicatione.*

C A P. V I I I.

V. 2. candelabrum in auſtrali parte erigatur. Hoc igitur præcipe, ut lucernæ contra boream e regione reſpiciant ad menſam panum propoſitionis ; (*Deſunt in Codice* .) = *ibid.* quam : *quas* . = 7. fuerint , tollent : *fuerint* coram Domino , *tollent* . (*Adduntur.* coram Domino .) = 11. in conſpectu Domini : *coram Domino.* = 17. ſunt enim omnia : *ſunt omnia* . = 23. locutuſque : *locutus* . = 26. ſibi fuerint : *ſibi fuerunt* . = *ibid.* ipſa : *ipſi* .

C A P. I X.

V. 5. ad veſperum in monte Sinai : *in tempore ſuo* . = 7. ut non valeamus : *ut valeamus* . = *ibid.* tempore ſuo : *tempore illo* . = 11. in menſe : *menſe* . = 12. relinquent : *relinquant* . = 14. ſuas : *ejus.* = 16. quaſi ſpecies : *ſpecies.* = 18. tabernaculum : *tentoria.* = 20. tentoria : *tabernacula* . = 21. nubes : *dies* . (*Lectio recentior* . nubes . *habet* .) = 22. ſi verò biduo : *ſi biduo* . = *ibid.* aut uno menſe : *aut menſe* . = *ibid.* movebant : *movebantur* .

C A P. X.

V. 1. Locutuſque : *locutus* . = 4. multitudinis Iſraël : *multitudinis filiorum Iſraël* . = 5. ſi autem prolixior : *ſin autem prolixius* . = 8. hoc ſempiternum : *hoc legitimum ſempiternum* . = 13. per manum : *in manu* . = 18. Sedeur : *Sedur.* = 19. Suriſaddai : *Suriſeddai* . = 20. Eliaſaph : *Eliſaphath.* = 22. Ammiud : *Ammiod* . = 24. Beniamin erat Dux : *Beniamin dux.* = 25. Noviſſimi : *noviſſimè* . = *ibid.* Ahi-ëzer filius Ammi-Saddai : *Abiezer filius Ammiſeddai* . = 26. Phegiel filius Ochran : *Phagiel filius Acaran* . = 27. princeps fuit Ahira : *princeps Ahira* . = *ibid.* Ena : *Enam* . = 29. Raguel Madianitæ : *Raguelis Madianiti* . = *ibid.* Dominus daturus eſt : *Dominus Deus noſter donaturus eſt.* = 32. Dominus : *Dominus noſter.* = 33. viam : *via.* = *ibid.* arcaque : *arca.* = 34. incederent : *incederet* . = 36. ajebat : *agebat* .

CAP.

CAP. XI.

V. 1. audiſſet Dominus, iratus &c. : *vidiſſet, iratus &c.* = 2. ad Dominum : *Dominum*. = 6. reſpiciunt : *reſpicit*. = *ibid.* oculi noſtri ; (*Deſunt*.) = 12. Porta eos : *porta eam*. = 15. afficiar : *affligar*. = 16. ſenibus : *ſenioribus*. = *ibid.* ſint : *ſunt*. = 17. ſuſtentent tecum onus : *ſuſtentent onus*. (*Additur* . tecum.) = *ibid.* & non : *ut non*. = 21. ad Dominum ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. Eldad : *Elidad*. = 27. Eldad : *Elidad*. = 30. & majores : *& omis majores* ; (*Ita ſcribitur*.) = 32. multitudinem ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. deſideraverat : *deſideraverat carnes.*

CAP. XII.

V. 1. uxorem ejus : *uxorem*. = 2. iratus eſt : *iratus eſt valde*. = 4. ad Aaron : *Aaron*. = 8. & non : *non*. = 13. Deus : *Domine Deus*. = 15. revocata eſt : *revocaretur*.

CAP. XIII.

V. 1. Profectuſque eſt Populus de &c. : *Profectus eſt de &c.* = 2. ad Moyſen ; (*Adduntur*.) = 5. Sanimua : *Semmua*. = 8. Igal : *Jegal*. = 11. Geddiel : *Gaddiel*. = 15. Vapſi : *Napſi*. = 21. terræ : *terrę illius*. = 23. Achiman : *Achiabiman*. = 24. & ficis : *& de ficis*. = 32. qui fortior : *quia fortior*.

CAP. XIV.

V. 10. cunctis videntibus filiis : *cunctis filiis*. = 11. detrahet : *detrahit*. = *ibid.* credet : *credunt*. = 19. populi tui : *populi*. = 22. per decem : *decem*. = 23. eorum ; nec quiſpiam ex illis, qui detraxit mihi : *eorum ; filiis autem ipſorum dabo illam, qui ſunt mecum hic, qui non noverunt bonum nec malum ; ideſt omnibus, qui juniores ſunt, & non tentaverunt me, dabo terram ; nec quiſquam ex illis, qui detraxerunt mihi.* (*Ita modò in margine legitur, eraſis aliquibus verbis ex contextu veteris lectionis, quæ videtur habuiſſe ſicut in excuſſis Exemplaribus.*) = 31. autem : *quoque*. = 33. patrum ; (*Additur*.) = 42. non enim eſt Dominus : *non eſt Deus*. = 45. concidens : *concidentes*. = *ibid.* Horma : *Horna*.

CAP. XV.

V. 1. Locutus eſt : *locutuſque eſt*. = 3. & victimam : *aut victimam*. = 8. impleas : *impleat*. = 11. facies : *facietis*. = 13. indigenæ : *indigena*. = 21 primitiva : *primitias*. = 25. peccaverunt : *prevaricati ſunt*. = 26. per ignorantiam : *ignorantiam*. = 34. deberent : *debeant*. = 37. dixit quoque : *dixitque*.

CAP. XVI.

V. 1. Iſaar : *Geſſar*. = 2. Conſilii : *Concilii*. = 3. cumque : *cum*. = 5. locutuſque : *locutuſque que*. = 11. contra Dominum ? quis &c. : *coram Domino quid &c.* = 20 locutuſque Dominus : *locutuſque eſt Dominus*. = 24. & Dathan : *Dathan*. = 27. uxoribus : *uxoribus eorum*. = 29. & cæteri : *cæteri*. = 31. eorum : *ejus*. = 32. ſubſtantia eorum : *ſubſtantia*. = 34. gyrum : *circuitum*. = 37. Sacerdoti : *Sacerdotis*. = 38. ut cernant : *ut cernat*.

CAP. XVII.

V. 5. contra vos murmurant : *contra murmurant*.

CAP. XVIII.

V. 5. Sanctuarii : *tabernaculi*. = 8. locutuſque : *locutus*. = 9. atque : *ac pro*. = *ibid.* cedit : *cecidit*. = 11. filiis tuis : *filiis*. = 15. erumpit : *erumpet*. = 16. ſiclis : *ſicli*. = 19. ſalis eſt : *ſalutis erit*. (*Ita etiam legitur in II. Paral. Cap. XIII. n. 5.* = Pactum pacis. *habetur Ezechiel. Cap. XXXIV. n. 35.*) = *ibid.* ſempiternum : *ſempiternum erit*. = 26. Cumque : *Cum*. = 27. ut reputetur : *& reputetur*. = 28. accipitis : *accipietis*. = 29. cuncta ; (*Deeſt in Cod.*) = 32. oblationes : *oblationem*.

CAP. XIX.

V. 1. Locutuſque : *locutus*. = 2. religio : *regio* ; (*Vero notatur*.) = 3. tradetis : *trades*. = 5. traditis : *tradetis*. = 10. portaverat : *portaverit*. = *ibid.* habebunt : *habebuntque*. = 13. expiationis : *aſperſionis*. = 17. tollentque : *tollent*. = 18. ex eo : *& eo*.

CAP. XX.

V. 1. ſepulta : *ſepulta eſt*. = 2. convenerunt : *coierunt*. = 5. in locum : *in montem*. = 6. clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt ; Domine Deus audi clamorem hujus populi, & aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut ſatiati ceſſet murmuratio eorum ; (*Adduntur*.) = 10. congregata : *congregata omni*. = *ibid.* dixitque : *dixit*. = *ibid.* num : *numquid*. = 11. ut populus : *ut & populus*. = 14. hæc mandat frater tuus Iſraël ; (*Adduntur*.) = 18. tranſibis : *tranſibitis*.

CAP. XXI.

V. 7. oravitque : *oravit*. = 8. æneum ; (*Deeſt*.) = 9. poſuit eum : *poſuit*. = *ibid.* cum percuſſi aſpicerent : *percuſſi aſpicientes*. = 18. profectique ſunt ; (*Deſunt in Cod.*) = 19. in Nahaliel : *Nahaliel*. = 22. & vineas : *& in vineas*. = 26. Sehon regis : *regis Sehon*. = *ibid.* fuerat : *erat*. = 27. in proverbio : *proverbio*. = 30. jugum ipſorum : *jugum enim eorum*. = *ibid.* pervenerunt in Nophe, & uſque Medaba : *pervenerunt uſque in Ophe, & uſque Madeba*. = 32. Jazer : *Jezer*. = 33. Edrai : *Edraim* :

CAP. XXII.

V. 4. ipſe autem erat : *ipſe erat*. = 7. perrexeruntque : *perrexerunt*. = *ibid.* cumque : *qui cum*. = 8. hic nocte : *hic hac nocte*. = *ibid.* mihi dixerit : *reſ-*

reſponderit mihi. = *ibid.* manentibus autem : *manentibus*. = 11. maledic ei : *maledic eis*. = 12. Deus: *Dominus*. = 14. ad Balac: *Balac*. = 15. multo; (*Deeſt in Cod.*) = 17. dabo tibi : *dare*. = 19. & ſcire: *ut ſcire*. = 21. aſina ſua : *aſina*. = 22. Deus : *Dominus*. = 23. verberaret: *verberaſſet*. = 29. commeruiſti : *conteruiſti*. = 30. at ille ait : *at ille*. = 31. adoravitque eum : *adoravitque*. = 32. aſinam tuam: *aſinam*. = 35. vide ne aliud quam: *cave ne aliud quod*. = 37. ad Balaam : *Balac*; (*Ita habet lectio vetus; ſed recentiùs ſcribitur in marg.* ad Balaam. *ut lectio integra ſit*. Dixitque Balae ad Balaam.)

CAP. XXIII.

V. 1. hîc ſeptem : *ſeptem*. = 4. locutuſque : *locutuſque eſt*. = 8. quem Dominus : *quem Deus*. = 10. juſtorum : *iſtorum*. = 14. ſupra vitulis atque arietibus : *deſuper vitulo atque ariete*. = 16. & hæc loquèris : *& loquèris*. = 26. & ille ait; non ne dixi &c. : *& ille, nonne ait, dixi*. = *ibid.* imperaret: *imperaſſet*. = 29. arietes : *arietes* per ſingulas aras; (*Sed adduntur verba poſtrema*.)

CAP. XXIV.

V. 2. in tentoriis : *in tentoriis ſuis*. = *ibid.* Dei: *Domini*. = 4. Dei, qui : *Domini, qui*. = *ibid.* cadit : *cadet*. = 8. Deus : *Dominus*. = 9. & ipſe : *ipſe*. = 10. vocavi : *adduxi*. = 16. Dei, qui : *Domini, qui*. = *ibid.* Omnipotentis videt : *Omnipotens vidit*. = 18. & erit: *erit*. = 22. Cin : *Cain*. = 24. triremibus : *trieribus*.

CAP. XXV.

V. 1. ſetim : *ſathim*. = 4. avertatur : *auferatur*. = 5. ad judices : *ad principes & judices*. = 9. hominum : *hominis*. = 11. filii Aaron ; (*Adduntur*.) = 14. Zambri : *Jambri*.

CAP. XXVI.

V. 1. Eleazarum : *ad Eleazarum*. = 9. Abîron principes populi, qui &c. : *Abiron, qui &c.* = 12. & Jamin : *Jamin*. = 16. Her : *Heri*. = 17. Arod: *Arodi*. = 18. quarum : *quorum*. = 20. Selaitarum: *Selanitarum*. = 22. ſeptuaginta ſex millia : *ſeptuaginta millia*. = 23. Tholaitarum : *Tholanitarum*. = 24. Semranitarum : *Semraitarum*. = 26. familia; (*Additur*.) = *ibid.* Ialel : *Jaelel*. = *ibid.* Ialelitarum : *Jaelelitarum*. = 30. Helecitarum : *Heletarum*. = 31. Sechem : *Sichem*. = *ibid.* Sechenitarum : *Sichemitarum*. = 32. Semidaitarum : *Semidatarum*. = 35. Becher : *Bacher*. = *ibid.* Becheritarum : *Bacheritarum*. = 37. quarum numerus fuit triginta duo millia : *quorum numerus triginta duo millia*. = 38. Bela, a quo familia Belaitarum : *Bale, a quo familia Baleitarum*. = 40. filii Bela, Hered, & Noëman. De Hered, familia Hereditarum : de Noëman, familia Noëmanitarum : *& Noeman, a quo familia Noemanitarum*. = 41. numerus fuit quadraginta quinque millia ſeacenti: *numerus quadraginta quinque millia ſexcenti*. = 42. Suham, a quo familia Suhamitarum. hæ ſunt cognationes &c. : *Supham, a quo familia Suphamitarum. hæ cognationes &c.* = 43. Suhamitæ, quorum numerus erat ſexaginta quatuor millia quadringenti : *Suphamitæ, quorum numerus eſt ſexaginta tria millia quadringenti*. = 44. Iemnaitarum : *Jemnitarum*. = *ibid.* a quo familia Ieſſuitarum ; Brie, à quo familia Brieitarum : *a quo Jeſſuitarum; Beri, a quo Beritarum*. = 45. filii Brie ; Heber, a quo familia Heberitarum ; (*Deſunt in Cod.*) = 46. nomen autem : *nomen*. = *ibid.* Sara : *Sarath*. = 47 hæ cognationes : *hæ ſunt cognationes*. = 48. Ieſiel, a quo familia Ieſielitarum : *Jeſeel, a quo familia Jeſeelitarum*. = *ibid.* Guni, a quo familia Gunitarum : *Guni, a quo Gunitarum*. = 49. Sellem, a quo familia Sellemitarum: *Sallem, a quo familia Sallenitarum*. = 51. eſt ſumma : *eſt* lex *ſumma*; (*Additur* lex.) = 57. eſt numerus : *numerus*. = 58. Lobni: *Lobeni*. = *ibid.* Core : *Cori*. = 62. qui non ſunt: *quia non ſunt*. = *ibid.* poſſeſſio eſt : *poſſeſſio*. = 64. in deſerto : *in monte*.

CAP. XXVII.

V. 1. Noa : *Ona*. = 4. habet : *habuit*. = 7. in hæreditatem: *hæreditate*. = 10. dabitis : *dabit*. = 14. me voluiſtis : *voluiſtis*. = 17. vel : *&*. = 18. Dei ; (*Additur*.) = 22. tuliſſet Joſue : *tuliſſet* Moyſes *Joſue*; (*Additur*. Moyſes.)

CAP. XXVIII.

V. 5. partem hin : *partem*. = 8. oblationem; (*Deeſt*.) = *ibid.* Domino : *Domini*. = 13. incenſi: *incenſum*. = 17. ſolemnitas : *ſolemnitas azimorum*. = 24. fomitem : *fomitatem*. = 25. facietis : *faciatis*. = 27. & agnos : *agnos*. = 28. arictes duos : *arietas duas*.

CAP. XXIX.

V. 2. & agnos : *agnos*. = 4. unam decimam per &c. : *unam & decimam* decimæ *per &c.* (*Additur*. decimæ.) = 11. pro delicto ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in expiationem : *pro expiatione*. = *ibid.* & ſacrificio : *in ſacrificio*. = *ibid.* eorum: *ſingulorum*. = 12. venerabilis, omne &c. : *venerabilis*, & affligetis animas veſtras, *omne &c.* (*Adduntur rotunda verba*.) = 13. vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:& in libamentis eorum ſimilæ oleo conſperſę tres decimas per vitulos ſingulos qui ſunt ſimul vituli tredecim : & duas decimas arieti uno, ideſt ſimul arietibus duobus : & decimam decimæ agnis ſingulis qui ſunt ſimul agni quatuordecim : *vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem, & in Sacrificiis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos : duas decimas per arietem : decimam decimæ per agnos ſingulos ; qui ſint ſimul ſeptem agni : & hircum pro peccato abſque his quæ offerri pro delicto ſolent, in expiationem & holocauſtum ſempiternum in Sacrificio & libaminibus eorum. Quinta decima verò die menſis ſeptimi, quæ vobis*

erit ſancta atque venerabilis, omne opus ſervile non facietis; ſed celebrabitis ſolemnitatem Domino ſeptem diebus, offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento tredecim. (*Alia, quæ, uti ſuprà, in impreſſo ſequuntur, & unſulis concluſimus, in Codice non habentur.*) = 17. in die altero offeretis vitulos de armento duodecim; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* quatuordecim. Sacrificiaque &c.: *quatuordecim. Et in libamentis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli tredecim, & duas arieti uno, ideſt ſimul arietibus duobus, & decimam decimæ agnis ſingulis: qui ſunt ſimul agni quatuordecim: & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, & Sacrificio & libamina ejus: in die altero offeres vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim. Sacrificia &c.* = 18. celebrabitis: *celebrabis.* = 19. Sacrificioque & libamine ejus: *Sacrificioque ejus & libamine.* = 21. celebrabitis: *celebrabis.* = 22. Sacrificioque & libamine ejus. v. 23. Die quarto offeretis: *Sacrificiaque ejus & libamina ſingulorum. Die quarto offeres.* = 24. Sacrificiaque et &c.: *Sacrificiaque ejus et &c.* = 26. offeretis: *offeres.* = 27. celebrabitis: *celebrabis.* = 29. offeretis: *offeres.* = 30. celebrabitis: *celebrabis.* = 32. offeretis: *offeres.* = 33. celebrabitis: *celebrabis.* = 37. celebrabitis: *celebrabis.* = 38. ejus; (*Deeſt.*) = 39. & in hoſtiis: *in hoſtiis.*

CAP. XXX.

V. 1. omnia quæ ei: *cuncta quæ ſibi.* = 4. & in ætate: *ætate.* = 5. pollicita eſt: *placita eſt.* = 8. reddetque: *reddet.* = 9. obſtrinxerat: *obſtrinxerit.* = 14. juramento: *voto.* = *ibid.* ſive faciat: *ut faciat.* = 15. in alteram diem: *in alteram.*

CAP. XXXI.

V. 1. locutuſque eſt: *locutuſque.* = 4. ex Iſraël: *Iſrael.* = 5. de ſingulis: *de cunctis.* = 6. Phinees: *Phinee.* = *ibid.* vaſaque: *vaſa quoque.* = 8. gentis: *eorum.* = 12. Eleazarum: *ad Eleazarum.* = 25. dixit quoque: *dixitque.* = 29. dabis eam: *dabis.* = 30. quinquageſimum: *& quinquageſimum.* = 39. aſini ſexaginta unus: *aſini LXI.* = 43. de media verò parte: *de media parte verò.* = *ibid.* triginta ſeptem: *triginta octo.* = 45. quingentis; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XXXII.

V. 1. terras: *regiones.* = 3. Dibon: *Bidon.* = *ibid.* Heſebon, & Eleale: *& Heſebon, Eleale.* = *ibid.* Sabam: *Saba.* = 4. terra: *terram.* = *ibid.* regionis huberrimæ eſt: *regiones huberrimæ ſunt.* = 8. Cades-barne: *Cadesberne.* = 9. luſtrata: *luſtrati ſunt.* = 14. Et ecce: *ecce.* = 15. Quod: *qui.* = 18. uſque dum: *uſque quo.* = 23. ſi autem: *ſin autem.* = *ibid.* in Deum: *in Domino.* = 30. armati; (*Deeſt in Cod.*) = 31. locutus eſt: *locutus.* = 32. trans Jordanem: *ante Jordanem.* = 34. Dibon: *Bidon.* = 35. & Jegbaa: *Jeebaa.* = 38. Nabo: *Nebo.* = *ibid.* Sabama: *Sebama.* = 41. Havoth-Jair: *Aaboth Jair ideſt villas Jair.* = 42. Nobe: *Nobe.*

CAP. XXXIII.

V. 3. Rameſſe: *Ramaſſe.* = 10. egreſſi, fixerunt &c.: *egreſſi venerunt in Depheca, fixerunt &c.* = 12. in Daphca: *in Depheca.* = 13. de Daphca: *Depheca.* = 14. egreſſique: *egreſſi.* = *ibid.* in Raphidim: *Raphidim.* = 18. in Rethma: *in Regma.* = 19. de Rethma: *de Regma.* = 22. egreſſique: *egreſſi.* = 31. in Bene-iaacan: *in Baneiecan.* = 32. Profectique de Bene-iaacan: *egreſſique de Baneiecan.* = 33. unde: *inde.* = *ibid.* Jethebâtha: *Hietabátha.* = 34. Jethebatha: *Hietabátha.* = 36. Cades: *in Cades.* = 38. Aaron Sacerdos: *Aaron.* = 42. Phunon: *Phinon.* = 43. Phunon: *Phinon.* = 45. Dibon-gad: *Bidongad.* = 46. Helmon: *Halmon.* = 47. Helmon: *Halmon.* = 48. tranſierunt: *venerunt.* = 52. terræ: *regionis*; (.regionis. *modò legitur, eraſâ veteri lectione, qua.* terræ. *videtur ſcriptum fuiſſe; relativum verò.* illius. *additur.*) = 54. paucioribus: *paucis.*

CAP. XXXIV.

V. 1. dicens; (*Deeſt in Cod.*) = 3. à ſolitudine: *à deſerto.* = 4. in Senna: *Senna.* = 7. plagam: *partem.* = *ibid.* incipiant pervenientes: *accipient.* = 8. venient: *venies.* = 9. ad Zephrona: *Zephrona.* = 11. Reblâtha: *Reblá.* = *ibid.* Cenereth: *Chenereth.* = 12. ad Jordanem: *Jordanem.* = 15. acceperunt partem ſuam: *accipient partes ſuas.* = 20. Ammiud: *Ammiod.* = 21. Elidad filius Chaſelon: *Eliad filius Chaslon.* = 23. Ephod: *Ebod.* = 25. Pharnach: *Pharenach.* = 26. Ozan: *Azan.* = 27. Ahiud: *Aidod.* = 28. Phedael: *Phadael.* = 29. præceperat; (*Ita prius legebatur; modò.* præcepit. *ſuperſcribitur.*

CAP. XXXV.

V. 1. hæc quoque: *hæeque.* = *ibid.* ad Moyſen: *ad Moyſen*; (*Additur.* ad.) = 4. ſpatio: *per circuitum ſpatia.* = 5. erunt; (*Deeſt in Cod.*) = 6. & exceptis: *exceptis.* = 11. in præſidia: *præſidia.* = 12. illius: *illi.* = 19. interficietur: *percutiet.* = 20. jecerit: *injecerit.* = 24. quæſtio ventilata: *quæſtio fuerit ventilata.* = 34. me: *me.*

CAP. XXXVI.

V. 6. hæc lex: *hæc eſt lex.* = 10. ut fuerat: *ut ſibi fuerat.*

LIBER DEUTERONOMII.

CAP. I.

V. 1. LAban : *Lalan*. = 2. barne : *berne*. = 4. Aſtaroth : *Aſeroth*. = 8. Abraham : *Abrabæ*. = 9. dixitque : *dixit quoque*. = 10. plurimi : *plurimæ*. = 15. & quinquagenarios : *quinquagenarios*. = 17. perſonarum : *peregrinarum*. = 19. ſolitudinem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* nobis : *vobis*. = *ibid.* veniſſemus in : *veniſſetis uſque in*. = 20. noſter daturus eſt nobis : *veſter daturus eſt vobis*. = 21. vide terram, quam Dominus tuus dat tibi : *videte terram, quam Dominus Deus veſter dabit tibi*. = *ibid.* Deus noſter patribus &c.: *Deus patribus &c.* = *ibid.* quicquam : *quemquam*. = 22. omnes ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. traderet nos in manu : *traderet in manu* : = 28. & ad Cælum : *ad Cælum*. = 30. veſter : *noſter*. = 33. per ignem : *per diem*. = 40. in ſolitudinem : *per ſolitudinem*. = 44. qui : *& qui*. = *ibid.* ſolent : *volens*.

CAP. II.

V. 6. aquam : *& aquam*. = 7. novit : *qui novit*. = 8. habitabant : *habitant*. = 10. populus : *& populus*. = 14. quo : *quod*. = 19. & accedens : *ut accedas*. = *ibid.* de terra : *terram*. = Ammonitæ vocant Zomzommim : *Amanitæ vocant Zozoim*. = 21. populus magnus : *populus magnus & multus*. = 22. Horrhæos : *Amorrhæos*. = 32. Jaſa : *Jeſa*. = 33. filiis ſuis : *filiis*. = 34. interfectis : *interfectiſque*.

CAP. III.

V. 3. Deus noſter : *Deus veſter*. = 4. omnem : *omnemque*. = 9. Sarion : *Saerion*. = 10. ad Selcha : *Seleba*. = *ibid.* in Baſan : *& Baſan*. = 12. tempore : *in tempore*. = 13. cunctaque : *cuncta*. = 14. Jair : *Jacir*. = *ibid.* regionem : *terram*. = *ibid.* Jair : *Jacir*. = *ibid.* Jair : *Jacir*. = 15. Machir : *& Machir*. = 16. dedi de terra : *dedi terram*. = *ibid.* non medium : *non & medium*. = *ibid.* confinium : *finium*. = 18. in tempore : *tempore*. = *ibid.* Deus veſter : *Deus noſter*. = 19. atque : *vel*. = 28. dividet eis : *dividet ei*.

CAP. IV.

V. 1. veſtrorum : *noſtrorum*. = 2. mandata Domini Dei : *mandata Dei*. = 5. Dominus Deus meus : *Dominus Deus*. = *ibid.* facietis in terra ea : *facietis ea in terra*. = 6. & intelligens gens magna : *& intelligens magna*. = 7. ſicut Deus : *ſicut Dominus Deus*. = 10. audiant : *audiat*. = *ibid.* diſcant : *diſcat*. = *ibid.* vivunt in terra, doceantque : *vivit in terra doceatque*. = 11. ad radices : *ad radicem*. = *ibid.* & nubes : *nubes*. = 13. ut faceretis : *ut doceretis*. = 21. iratuſque eſt : *iratus eſt*. = 22. moriar : *morior*. = *ibid.* tranſibo : *tranſivi*. = 28. nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur : *non audiunt, non comedunt, non odorantur*. = 30. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 31. quia Deus : *quia Dominus*. = 32. à ſummo Cælo : *à ſummo Cœli*. = 33. Dei : *Domini*. = *ibid.* vidiſti : *vixiſti*. = 34. tolleret : *tollat*. = *ibid.* pro vobis : *vobis*. = 35. unum : *eum*. = 38. earum : *eorum*. = 39. ipſe eſt : *ipſe ſit*. = 42. nec ſibi fuerit : *nec fuerit*. = *ibid.* & ad harum : *ut ad harum*. = 44. coram filiis : *contra filios*. = 48. & Hermon : *Hermon*.

CAP. V.

V. 6. de domo : *& de domo*. = 9. & non : *neque*. = 14. & bos : *bos*. = 15. ut obſervares : *ut obſerves*. = 21. non concupiſces : *nec concupiſces*. = 22. veſtram : *noſtram*. = 24. vocem enim ejus : *vocem ejus*. = 27. tu magis : *tu autem*. = 28. audivi ; *audi*. = 30. ergo ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 3. quæ præcepit tibi Dominus : *Hæc autem ſunt præcepta & juſtitiæ & judicia, quæ præcepit Moyſes filiis Iſrael in eremo, cum exiſſent de terra Ægipti* ; (*Adduntur in Cod.*) = 5. dilige : *diliges*. = 9. & oſtiis : *& in oſtiis*. = 12. de domo : *& de domo*. = 14. ibitis : *ibis*. = 18. juravit Dominus patribus : *juravit patribus*. = 19. locutus eſt : *locutus eſt tibi*. = 23. ſuper qua : *pro qua*. = 24. ut bene : *& bene*. = 25. noſtri ; (*Additur in Cod.*)

CAP. VII.

V. 1. & Chananæum : *Chananæum*. = *ibid.* majoris : *majores ſunt*. = 2. Deus tuus : *Deus* : = 3. illius accipies : *eius accipiat*. = 10. diſperdat. *diſperdet*. = 24. Tradetque : *Tradet*. = *ibid.* diſperdes : *diſperdet*. = 25. aſſumes : *aſſumat*. = 26. abominationi : *abominationes*.

CAP. VIII.

V. 3. quod : *quem*. = *ibid.* vivat : *vivet*. = 8. & oliveta ; (*Adduntur in Cod.*) = 9. ulla : *nulla*. = *ibid.* perſrueris : *perfruaris*. = 11. ne quando obliviſcaris : *ne obliviſcaris*. = 13. boum ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. oblitus Domini : *oblitus fueris Domini*. = *ibid.* ſecutus fueris deos &c. : *ſecutus Deos &c.*

CAP. IX.

V. 2. Enacim : *Exim*. = 5. terras earum : *terram earum*. = *ibid.* Iſaac : *& Iſaac*. = 6. juſtitias tuas : *juſtitiam tuam*. = 9. tabulas lapideas pacti : *tabulas lapideas tabulas pacti*. = *ibid.* Deus : *Dominus*. = 10. continentes : *& continentes*. = 11. lapideas tabulas ; (*Deſunt in Cod.*) = 12. quem eduxiſti : *quos eduxiſti*. = 14. de ſub Cælo : *ſub Cœlo*. = 27. duritiam : *in duritia*. = *ibid.* impietatem : *impietates*. = 29. fortitudine tua magna : *fortitudine tua*. = *ibid.* brachio tuo extento : *brachio extento*.

CAP. X.

V. 4. quæ locutus : *quod locutus*. = 7. in Gad-

gad

gad: *Gadgad*. = *ibid.* Jetebatha: *Thabatha*. = 9. promiſit ei Dominus Deus tuus: *promiſit Dominus tuus*. = 10. noluit; *voluit*. = 13. præcipio tibi: *præcipio tibi*. (*Eraſum eſt*. tibi. *cùm prius legeretur*.) = 17. & potens: *potens*.

CAP. XI.

V. 6. ſubſtantia eorum: *ſubſtantia*. = 8. & poſſitis: *ut poſſitis*. = 14. dabit: *dabo*. = *ibid.* & vinum: *vinum*. = 17. Dominus daturus: *Dominus Deus daturus*. = 28. obedieritis mandatis: *audieritis mandata*. = *ibid.* oſtendo: *oſtendi*. = 29. verò; (*Deeſt in Cod.*) = 31. ut habeatis: *& habeatis*.

CAP. XII.

V. 3. de locis illis: *de locis illius*. = 8. facimus: *faciemus*. = 9. uſque in præſens: *in præſens*. = 11. elegerit: *elegit*. = *ibid.* & hoſtias: *hoſtias*. = 12. Levites qui in urbibus veſtris commorantur: *Levitæ, qui in veſtris finibus commorantur*. = 15. ſi autem: *ſin autem*. = *ibid.* eſus: *eſu*. = 18. & filia tua, & ſervus &c.: *& filia, ſervus &c.* = *ibid.* Levites: *Levita*. = 19. Levitem in omni &c.: *Levitam omni*. = 21. placeat: *placet*. = 23. debes animam comedere cum carnibus; 24. ſed ſuper terram fundes quaſi: (*Hæc verba non habentur in veteri lectione contextus; ſed adduntur in margine literis recentioribus, eraſo quopiam verbo, quod habebatur loco illius verbi*. debes.) = 29. diſperdiderit: *diſperſerit*. = *ibid.* egrederis: *ingrederis*. = 30. & ego colam: *ego colam*. = 31. abominationes: *averſiones*. = *ibid.* & filias: *& filias ſuas*. = 32. minuas: *minues*.

CAP. XIII.

V. 3. corde: *corde veſtro*. = 4. ipſi ſervietis: *ipſi* ſoli *ſervietis*; (*Additur*. ſoli.) = 9. & poſt: *poſt*. = 13. averterunt: *everterunt*. = *ibid.* urbis ſuæ: *urbis tuæ*. = *ibid.* ignoratis: *ignoraſti*. = 15. habitatores urbis: *habitatores* urbis; (*Sed additur* urbis.) = 18. cuſtodiens: *cuſtodies*.

CAP. XIV.

V. 5. & capream, bubalum &c.: *capream, & bubalum &c.* = *ibid.* pygargum, orygem, camelopardalum: *pipargon, orygem, camelopardum*. = 9. ex omnibus: *ex ea*. = 13. ixon: *ixion*. = 18. upupam quoque: *upupamque*. = 19 pennulas: *pinnas*. = *ibid.* & non: *nec*. = 21. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 23. omni tempore: *in omni tempore*. = 27. eſt: *ſunt*.

CAP. XV.

V. 3. habebis: *habes*. = 4. Dominus Deus tuus: *Dominus*. = 6. fœnerabis gentibus multis, & ipſe a nullo accipies mutuum; (*Adduntur in Cod.*) = 10. neceſſitatibus: *iniquitatibus*. = 11. verſatur: *verſantur*. = 12. in ſeptimo: *ſeptimo*. = 14. torculari: *de torculari*. = 15. & liberàverit: *& inde liberaverit*. = *ibid.* ego nunc præcipio: *ego præcipio*. = 17. uſque in æternum: *in æternum*. = 19. quicquid eſt ſexus: *quicquid ſexus*.

CAP. XVI.

V. 1. verni primum: *vernum primi*. = *ibid.* Deo tuo; (*Deeſt in Cod.*) = 2. de bobus: *bobus*. = 4. immolatum eſt: *immolatur*. = 6. nomen ejus: *Dominus Deus tuus*; (*His verbis ſemieraſis, ſuperſcribitur*. nomen ejus.) = 7. maneque: *mane quoque*. = 11. & ancilla tua: *& ancilla*. = 14. in feſtivitate; *in feſtivitate tua*. = *ibid.* & filia tua: *& filia*. = 15. tibi; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* frugibus: *fructibus*. = 16. maſculinum tuum; (*Deeſt*. tuum.) = *ibid.* & in ſolennitate: *& ſolennitate*. = *ibid.* & in ſolennitate: *& ſolennitate*. = 18. per ſingulas: *ſuper ſingulas*. = 19. nec in alteram: *ne in alteram*. = 22. nec facies tibi atque conſtitues: *nec facies nemus nec conſtituas*; (*Ita modò legitur literis recentioribus; cùm prius legeretur*. nec facies tibi atque conſtituas.)

CAP. XVII.

V. 1. Domine Deo tuo: *Domini Dei tui*. = 2. intra unam portarum: *infra unam urbium*. = *ibid.* Dominus Deus: *Dominus Deus tuus*. = *ibid.* malum: *mala*. = 7. mittetur: *mittet*. = 9. illo tempore: *in illo tempore*. = 11. ſequeriſque: *ſequeris*. = *ibid.* neque: *vel*. = 12. Deo tuo: *Deo tuo*. (*Hoc loco in contextu inſeruntur verba plurima Capitis XIX. & XX. videlicet numerum 16. Capitis XIX. uſque ad numerum 6. Capitis XX. incluſive*.) = 13. intumeſcat: *intumebit*. = 14. terram: *in terram*. = 19. quæ in lege: *quæ lege*.

CAP. XVIII.

V. 2. accipient: *accipiant*. = 3. ovem immolaverint: *ovem dum immolaverint*. = 5. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domini, ipſe & filii: *Domini Dei tui ipſe & filius*. = 6. elegerit: *elegit*. = 9. dabit; *donaverit*. = 11. nec incantator, neque qui pythones conſulat, nec divinos: *aut incantator ne pythones conſulat, ne divinos*. = 12. omnia enim: *omnia ergo*. = 14. tu autem a Domino Deo tuo aliter inſtitutus es; (*Adduntur in Cod.*) = 16. concio; (*Additur in Cod.*) = 19. loquitur: *loquetur*. = 20. præcepi: *præcipio*. = 22. evenerit: *venerit*.

CAP. XIX.

V. 3. ſternens: *ſternes*. = 6. percutiat: *percuſſerit*. = 8. Deus tuus; (*Deſunt in Cod.*) = 12. morietur: *moriatur*. = 13. non: *nec*. = *ibid.* ut bene: *& bene*. = 15. fuerit: *fuerit deprehenſus*.

CAP. XX.

V. 1. equitatus: *equitatum*. = *ibid.* habeas: *habes*. = 3. inimicos veſtros: *inimicos noſtros*. = 6. domum ſuam: *terram ſuam*. = 7. domum ſuam: *terram ſuam*. = 8. ſicut ipſe: *ſicut & ipſe*. = 9. fecerint: *dederint*. = 10. ſi quando: *quando*. = 12. noluerit, & cœperit: *noluerint, & cœperint*. = 13. percuties omne quod in ea generis maſculini eſt: *percuties in ea omne generis maſculini*. = 14. civitate: *civi-*

civitatibus. = 17. & Jebuſæum : *Jebuſæum*. = 19. ſuccides : *ſuccidas*. = 20. inſtrue : *extrue*.

C A P. X X I.

V. 3. cęteris; (*Deeſt in Cod.*) = 5. quos elegerit Dominus Deus tuus ut miniſtrent ei; (*Addantur in Cod. & elegit. ſcribitur.*) = 6. venient; (*Deeſt in Cod.*) = 9. præcepit Dominus: *præcepit tibi Dominus.* = 12. eam; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tuam; (*Additur in Cod.*) = 14. dimittes : *dimitte*. = *ibid.* poteris pecunia : *poteris eam pecunia*. = 15. genueritque ex eis : *genuerintque ex eo*. = 17. cuncta; (*Deeſt in Cod.*)= 18. audierit : *audiet*. = 19. ducent: *educent*. = 20. luxuriæ : *luxuriis*. = 23. a Deo eſt qui: *eſt a Deo omnis qui*.

C A P. X X I I.

V. 3. de aſino : *& de aſino*. = 12. operiris : *operieris*. = 19. dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ : *dimittere omni tempore*. = 20. inventa; (*Deeſt in Cod.*) = 21. in domo patris : *in domo patris ſui*. = 25. repererit vir puellam : *reperitur puella*. = 26. animam ejus : *animam ſuam*. = 27. ſola : *quia ſola*. = 29. humiliavit illam; non &c. : *humiliavit eam uxorem non &c.* (*Additur*. uxorem.)

C A P. X X I I I.

V. 2. in Eccleſiam : *Eccleſiam*. = *ibid.* ad decimam : *in decimam*. = 3. generationem; (*Additur.*) = *ibid.* in æternum : *uſque in æternum*. = 8. in Eccleſiam Domini : *in tertia generatione eccleſiam Dei*. = 9. Quando egreſſus : *quando ingreſſus*. = 10. pollutus ſit : *fuerit pollutus*. = 12. caſtra; (*Additur*.) = 13. quo revelatus es : *quod revelatum eſt*. = 14. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & ſint : *ut ſint*. = 18. in domo Domini Dei tui : *in domum Dei tui*. = *ibid.* voverint : *voveris*. = 20. ingredieris : *ingrederis*. = 21. reputabitur : *reputabit*. = 25. ſegetem : *in ſegetem*.

C A P. X X I V.

V. 4. poterit : *poterat*. = 8. plagam : *in plagam*. = 13. Domino Deo : *Domino Deo tuo*. = 15. contra te ad Dominum : *contra Dominum*. = 19. & pupillum : *pupillum*. = 20. collegeris : *colligens*. = 21. advenæ, pupilli, ac viduæ : *ad viduam, pupilli, & advenę*.

C A P. X X V.

V. 1. juſtum eſſe : *juſtum*. = *ibid.* juſtitiæ palmam : *juſtitiam palam*. = 7. conjugem : *conjugium*. = 8. facient : *faciat*. = 9. ſenioribus : *mulieribus*; (*Ita legitur in veteri lectione contextus; recentiùs verò in*. ſenioribus. *mutatur*.) = *ibid.* & tollet calceamentum de pede : *& tollat calceamentum de pedibus*. = *ibid.* ſic ſiet : *ſic ſit*. = 11. duo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* miſeritque : *miſerit*. = 15. & verus; (*Deſunt in Cod.*) = 16. abominatur enim Dominus tuus eum qui &c. : *abominatur eum Dominus qui &c.* = 18. reſidebant : *reſiderant*. = *ibid.* Deum : *Dominum*. = 19. cunctas; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* nationes in terra : *nationes multas in terra*.

C A P. X X V I.

V. 2. frugibus tuis : *frugibus*. = 7. anguſtiam: *anguſtias*. = 10. primitias frugum terræ, quam Dominus dedit : *primitias terræ frugum quam Dominus Deus dedit*. = *ibid.* & adorato : *adorato*. = 11. epulaberis : *& epulaberis*. = 12. Levitæ : *Levitis*. = 13. & pupillo : *pupillo*. = 16. ut cuſtodias : *& cuſtodias*. = 17. ut cuſtodias ceremonias : *& cuſtodias ceremonias*. = 19. & nomen : *& in nomen*.

C A P. X X V I I.

V. 2. levigabis : *legabis*. = 3. ut introeas terram : *& introeas in terram*. = 4. levigabis eos calce : *levigabis calce*. = 5. non tetigit : *non tetigerit*. = 10. audies : *audiens*. = *ibid.* facies : *faciens*. = 13. & Aſer, & Zabulon : *Aſer, Zabulon*. = 16. matrem : *matrem ſuam*. = 19. pervertit : *pervertet*.

C A P. X X V I I I.

V. 1. ſi autem : *ſin autem*. = 4. armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum : *armentorum, & caulæ ovium*. = 6. ingrediens : *& ingrediens*. = 9. ſuſcitabit : *ſuſcitabitque*. = 12. terræ tuæ : *terræ*. = *ibid.* benedicetque cunctis : *benedicet te in cunctis*. = 13. tamen; (*Deeſt in Cod.*) = 16. maledictus in agro : *& maledictus in agro*. = 20. tu facies : *facies*. = 21. ingrederis : *ingredieris*. = 22. percutiat : *percutiet*. = *ibid.* ardore, &; (*Deſunt in Cod.*) = 25. egrediaris : *ingrediaris*. = 27. egeruntur : *digeruntur*. = 29. palpare : *palpari*. = *ibid.* cæcus; (*Additur in Cod.*) = 30. dormiat : *dormiet*. = 35. percutiat: *percutiet*. = 40. defluent, & deperibunt : *defluunt, & peribunt*. = 47. Domino Deo tuo : *Deo tuo*. = 48. omni : *omnium*. = 50. ſeni, nec &c. : *ſeni honorem, nec &c.* = 53. filiorum tuorum : *filiorum*. = *ibid.* qua : *quia*. = 55. ne det eis de &c. : *nec det de &c.* = 57. ſecundinarum : *ſecundarum*. = 58. Dominum Deum tuum : *Dominum tuum*. = 61. donec te conterat : *donec conterat*. = 62. pauci; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* qui prius : *quia prius*. = 63. autè; (*Deeſt in Cod.*) = 65. tibi; (*Deeſt in Cod.*)

C A P. X X I X.

V. 2. Iſraël : *Iſraëlem*. = 4. Dominus; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* poſſunt : *poſſint*. = 6. ipſe eſt : *ego ſum*. = 7. occurrentes : *occurrens*. = 10. omnis : *omniſque*. = 11. advenæ qui tecum morantur : *advena qui tecum morantur*. = 13. in populum : *populum*. = *ibid.* locutus eſt tibi : *locutus eſt Dominus Deus tuus tibi*. = 16. quomodo : *ut*. = 17. abominationes : *& abominationes*. = 20. deleat Dominus nomen : *deleat nomen* : = 22. plagas : *plagam*. = 23. in furore ſuo : *furore ſuo*. = 28. in furore, & in &c. : *furore & in &c.* = 29. univerſa legis : *univerſa verba legis*.

C A P. X X X.

V. 1. ſermones; (*Deeſt in Cod.*) = 2. & rever-

ſus : *reverſus* . = *ibid.* imperiis : *imperio*. = 3. reducet te Dominus Deus tuus de captivitate tua : *reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam*. = 4. ſi ad cardines : *ſi cardines* . = 5. introducet : *reducet*. = 5. faciet, quam fuerint : *faciet Dominus quam fuerunt* . = 6. ut poſſis : *& poſſit* . = 7. convertet ſuper &c. : *convertet Dominus ſuper &c.* = *ibid.* perſequuntur : *perſequentur* . = 9. in fructu : *fructu* . = *ibid.* enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. tibi ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. nec in cælo ſitum ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* ut audiamus : *& audiamus* . = *ibid.* opere ; (*Additur.*) = 13. qui è nobis : *quis è nobis* . = 15. propoſuerim : *propoſuerit* . = 16. & diligas : *ut diligas* . = *ibid.* ingredieris : *ingrederis* . = 18. ingredieris : *ingrederis* . = 19. invoco : *voco* . = *ibid.* vobis ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XXXI.

V. 1. itaque : *ergo* . = 2. & Dominus : *Dominus* . = 3. ergo : *enim* . = 4. facietque Dominus : *faciatque Deus* . = *ibid.* delebitque : *delevitque* . = 6. ad conſpectum : *a conſpectu* . = *ibid.* dimittet, nec &c. : *dimittet te, nec &c.* = 12. ſermones legis hujus : *ſermones ejus* . = 14. ut præcipiam ei ; Abierunt ergo Moyſes, & Joſue, & ſteterunt in tabernaculo teſtimonii ; (*Deſunt in Cod.*) = 15. Dominus in columna : *Dominus ibi in columna* . = 16. ingreditur, ut habitet : *ingredietur, & habitabit*. = 17. invenient eum : *invenientque eum*. = *ibid.* ut dicat : *ut dicant* . = 23. Dominus ; (*Deeſt in Cod.*) = 29. per opera : *in opera* . = 30. locutus eſt ergo : *locutus ergo* .

CAP. XXXII.

V. 3. magnificentiam Deo : *magnitudinem Domino Deo* . = 5. & non filii : *non filii* . = 6. reddis : *reddes* . = *ibid.* poſſedit te : *poſſedit* . = 7. memento : *mementote*. = 8. juxta numerum filiorum Iſrael : *ſecundùm numerum angelorum Dei filiorum Iſrael* . = 9. Domini populus ejus Jacob : *Domini Jacob populus ejus* . = 11. aſſumpſit eum : *aſſumpſit eos* . = 13. conſtituit eum ſuper : *conſtituit ſuper* . = 14. biberet : *biberent* . = 15. dereliquit Deum : *derelinquit Dominum Deum* . = *ibid.* ſalutari ſuo : *ſalvatore ſuo.* = 17. diis : *dii* . = 27. Dominus : *Deus* . = 32. botri amariſſimi : *botrus amaritudinis* . = 35. eis ; (*Deeſt in Cod.*) = 36. & clauſi : *clauſi* . = 37. dicet : *dicent.* = 39. videte : *videte videte*. = *ibid.* ſim ſolus : *ſum ſolus* . = *ibid.* non ſit alius : *non eſt alius* . = *ibid.* & ego vivere : *& vivere* . = 40. manum meam . (*Hæc non habentur in contextu ; in margine verò hæc adduntur* . manum meam, & jurabo per dexteram meam .) = 43. erit terræ : *erit Deus terræ* . = 46. vobis : *tibi* . = *ibid.* implere : *imple* ; (*Additur.*) = 48. in eâdem die : *eâdem die* . = 49. tranſituum : *tranſitum* . = 51. deſerti : *deſerto* .

CAP. XXXIII.

V. 2. Sinai : *Sina* . = 8. & doctrina tua viro ſancto : *& doctrina tua Levi viro ſancto.* = 9. matri ſuæ : *matri* . = 11. oderunt eum : *oderunt* . = 12. confidenter in eo : *confidenter* . = *ibid.* requieſcet : *requieſcit* . = 16. & de frugibus : *de frugibus* . = *ibid.* & de plenitudine : *& plenitudine* . = 18. in exitu tuo : *in tabernaculo tuo* . = *ibid.* in tabernaculis tuis : *in exitis tuis* . = 21. judicium ſuum : *judicium* . = 23. de Nephthali : *& Nephthali* . = 24. in oleo ; (*Adduntur in Cod.*) = 26. non eſt Deus alius : *non eſt alius* . = 29. beatus es tu : *beatus tu* .

CAP. XXXIV.

V. 7. centum & viginti : *centum viginti* .

LIBER JOSUE.

Argumentum in librum Joſue, *quod incipit*: Jeſus filius Nave &c. *non habetur in Codice Gothico*.

Hieronymi Præfatio in *Joſue*, habetur in Cod. -- *Tandem &c.*

Præfat. Impreſſ.	Variantes Cod.
Linea 12. inimici :	*emici* .
Linea 27. ſtatuam contra :	*ſtatuam illa contra* .
Linea 28. vel legentis :	(*Deeſt in Cod.*)
Ibidem : laborando .	*labore* .
Linea 30. oblata :	*ablata* .
Linea 34. negligunt :	*non legunt* .
Linea 46. literis :	*de literis* .

CAP. I.

V. 1. UT loqueretur : *loqueretur* . = 5. ita ero tecum : *ero & tecum* ; (*Additur* . & .) = *ibid.* te ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. præcepiſti : *præcipis* . = 18. moriatur : *morte moriatur* . = *ibid.* tu ; (*Additur* .)

CAP. II.

V. 1. in abſcondito : *abſcondito* . = 6. autem : *verò* . = 10. feceritis : *fecerit* . = *ibid.* quos : *quod* . = 11. ipſe eſt Deus in Cælo : *ipſe eſt in Cælo* . = 13. illorum : *meorum* . = 17. à juramento : *in juramento* . = 21. ita fiat : *ita fiet* . = 22. qui fuerant : *qui miſſi fuerant* .

CAP.

CAP. III.

V. 7. tecum ſim : *tecum ſum* . = 10. diſperdet : *diſperdat* . = 14. de tabernaculis ſuis : *de tabernaculis* . = 15. ſui tempore : *ſui quam tempore* . = *ibid.* impleverat : *impleret* . = 16. & ad inſtar : *& inſtar.*

CAP. IV.

V. 3. fixeritis hac nocte : *fixeritis nocte* . = 5. inde ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. Domini ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. omnes : *homines* . = 12. fratres ſuos : *antè* . = 13. per plana : *ſuper plana* . = 19. die menſis primi : *menſe , prima die menſis* . = 22. tranſivit : *deſcendit* . = 23. noſtro aquas ejus in conſpectu noſtro : *veſtro aquas ejus in conſpectu veſtro* .

CAP. V.

V. 1. magni maris loca : *maris loca* . (*Ita videtur habuiſſe lectio vetus ; modò ſuperſcriptum eſt* . magno mari loco .) = *ibid.* timentium ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò, eâ ſemierasâ* . timentis . *legitur* .) = 3. fecit quoque : *fecitque Joſue* . = 6. annos itineris : *annos in itineris* . = 12. præſentis terræ : *præſentis anni terræ* . = 13. evaginatum : *& evaginatum* . = 14. & adorans : *adorans* . = *ibid.* ſervum ſuum , ſolve &c. : *ſervùm ſuum , & dixit princeps militiæ Domini ad Joſue ; ſolve &c.*

CAP. VI.

V. 4. tollent : *tollant* . = *ibid.* eſt in jubileo , & præcedent : *es in jubileo & præcedant* . = 6. tollant : *tollent* . = 7. præcedentes : *& præcedentes* . = 8. buccinis : *buccinas* . = 10. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. jubileo : *jubileis* . = 19. aut argenti : *& argenti* . = *ibid.* tuis : *ejus* . = 22. & omnia : *omniaque* . = 24. inventa ſunt in ea : *in ea erant* .

CAP. VII.

V. 1. Zabdi : *Zebdi* . = 2. Beth-aven : *Bethaun* . = 5. triginta ſex : *triginta & ſex* . = *ibid.* uſque ad Sabarim : *uſque Sabarim* . = *ibid.* & ad inſtar : *& inſtar* . = 13. coram hoſtibus tuis : *contra hoſtes tuos* . = 14. cognatio : *& cognatio* . = 17. Zare : *Zarai* . = *ibid.* domos : *viros* . = *ibid.* Zabdi : *Zebdi* . = 18. Zabdi : *Zebdi* . = 19. & ait Joſue : *& ait* . = 20. reſponditque Achan Joſue : *reſpondit Joſue Achan* . = 23. tulerunt ad &c. : *tulerunt ea ad &c.* = 24. tollens itaque : *tollenſque* . = *ibid.* filios quoque & filias ejus , boves &c. : *filioſque ejus , & filias , boves &c.* = 26. hodie : *in præſentem diem* .

CAP. VIII.

V. 1. dixit autem : *dixit quoque* . = 5. aſcendemus : *aecedemus* . = *ibid.* fecimus ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò, eâ abrasâ, ſuperſcribitur.* fecerunt.) = 7. perſequentibus : *ſequentibus* . = 8. & ſic : *ſic* . = 14. direxitque : *direxit* . = 18. dixit : *dixitque* . = 19. elevaſſet : *levaſſet* . = 29. præcepitque Joſue, et &c. : *præcepitque , et &c.*

CAP. IX.

V. 1. verſabantur in montanis , & campeſtribus , in maritimis ac littore : *morabantur in montanis , & in campeſtribus , in maritimis ac littoribus* . = *ibid.* Chananæus , Pherezæus : *& Chananæus , & Pherezæus* . = 4. callidè : *& callidè* . = 5. conſuta erant : *conſuerant* . = *ibid.* ad viaticum : *ob viaticum* . = 6. Galgalæ : *in Galgala* . = 7. poſſimus : *poſſumus* . = 8. ait ; qui nam eſtis vos ? aut &c. : *quinam , ait , eſtis ? aut &c.* = 10. qui fuerunt ; (*Deſunt in Cod.*) = 11. eis , & dicite : *ac dicite eis* . = 15. ut : *quod* . = 20. pejeraverimus : *perjuraverimus eis* . = 26. de manu : *de manibus* .

CAP. X.

V. 3. Jerimoth ad Japhia : *Jeremoth , ad Japhie* . = 5. Jerimoth : *Jeremoth* . = 6. convenerunt enim : *convenerunt* . = 10. eos ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. ad Azéca : *Azéca* . = 12. Aialon : *Ailon* . = 17. urbis Maceda : *Maceda* . = 19. nec : *ne* . = 23. feceruntque : *fecerunt* . = *ibid.* adduxerunt : *eduxerunt* . = *ibid.* Jerimoth : *Jeremoth* . = 24. adducti : *educti* . = *ibid.* omnes viros Iſraël : *omnes Iſraël* . = 29. tranſivit autem : *tranſivitque* . = 31. cum omni Iſraël ; (*Deſunt in Cod.*) = 33. Horam : *Iram* . = *ibid.* cum omni populo : *cum populo* . = 35. in eadem : *eadem* . = *ibid.* Lachis : *Lachi* . = 36. aſcendit quoque : *aſcenditque* . = 38. Dabir : *Dabira* . = 40. & meridianam ; (*Deſunt in Cod.*) = 41. Geſſen : *Goſſon.* = 42. univerſoſque : *univerſos* .

CAP. XI.

V. 1. Jobad : *Joab* . = 2. Generoth : *Ceneroth* . = *ibid.* regionibus : *in regionibus* . = 3. Chananæum quoque : *Chananæumque* . = *ibid.* Hevæum quoque qui &c. : *Hevæum qui &c.* = *ibid.* Maſpha : *Maſphe* . = 4. turmis : *turbis* . = 8. Itaque : *ita* . = 9. fecitque : *fecit* . = *ibid.* igni ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. peremit : *permiſit* . = 15. nec unum : *ne unum* . = 16. Geſſen : *Goſſen* . = 19. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. & Anab : *Enab* . = 22. Azonto in quibus ſolum : *Azotu in quibus ſolis* .

CAP. XII.

V. 1. ad Solis ortum : *à Solis ortu* . = 3. Beth-Simoth ; & ab auſtrali parte , quæ ſubjacet Aſedoth , uſque Phaſga : *Bethſemoth & ab auſtrali parte , quę ſubjacent Aſedoth, Phaſga.* = 4. Salccha : *Salacha.* = 8. & in ſolitudine, ac in meridie : *& ſolitudine, ac meridie* . = 10. Rex Jeruſalem unus, rex Hebron unus, rex Jerimoth unus ; (*Deſunt in Cod.*) = 11. rex Lachis unus : *rex Lachis* , quæ eſt ex latere Bethel , *unus* . (*Adduntur in C. rotunda verba.*) = 14. Hered : *Erth.* = 15. Adullam : *Adollam* . = 19. rex Madon unus, rex Aſſor unus, rex Semeron unus ; (*Deſunt in C.*) = 22. Cedes : *Cades* . = *ibid.* Jachanam : *Jachanem* .

CAP. XIII.

V. 3. & Azotios : *Azoditos* . = 5. Baalgad : *Baal-*

Baalged. = 12. Edrai: *Edraim*. = 16. earum: *eorum*. = *ibid.* Medaba: *Medeba*. = *ibid.* Baalmeon, v. 18. & Jaſa, & Cedimoth, & Mephaath, & Cariathaim: *Baalmaon, Jeſſa, & Cedmoth, & Mepheth, Cariathaim*. = 20. phogor: *phegor*. = *ibid.* Beth-iſimoth: *Bethiſimath*. = 21. & omnes: *omnes*. = *ibid.* & Recem, & Sur: *& Regem Sur*. = *ibid.* habitatores: *& habitatores*. = 25. Jaſer: *Jazer*. = 26. Betonim: *Batanim*. = 27. Beth-aram: *Betheram*. = 30. Jair: *Air*. = 31. & Aſtaroth: *Aſtarath*.

CAP. XIV.

V. 5. præceperat: *præcepit*. = 9. calcavit: *calcaverit*. = 12. potuero: *potero*. = *ibid.* promiſit: *promiſerat*. = 13. tradidit ei Hebron: *tradidit Hebron*. = *ibid.* poſſeſſionem: *promiſſionem*. = 15. inter: *in terra*.

CAP. XV.

V. 2. meridiem: *in meridiem*. = 3. Addar, & circuiens Carcaa: *Dara & circuiens Cariathan*. = 5. ad Aquilonem: *Aquilonem*. = 5. Jordanis: *Jordanem*. = 6. in Beth: *à Beth*. = *ibid.* Beth-araba: *Bethaba*. = 7. & erunt: *& erit*. = 8. ad occidentem: *ad occidentalem*. = 9. Cariath-iarim: *in Cariath-iarim*. = 10. Thamna: *Thamnas*. = 14. Seſai: *Siſai*. = *ibid.* Tholmai: *Thomai*. = 17. Cenez: *Cenezer*. = 18. ſuaſa eſt à viro ſuo: *ſuaſit ei vir ejus*. = 20. tribus; (*Deeſt in Cod.*) = 22. & Adada, & Cedes: *Adeda, & Cades*. = 23. Jethnan: *Anan*. = 25. Aſor: *& Aſor*. = 26. Sama: *Same*. = 27. Haſſemon & Betpheleth: *Haſmon Betpheleth*. = 28. Haſerſual & Berſabee & Baziothia, v. 29. & Baala, & Im & Eſem, v. 30. & Eltholad & Ceſil & Harma; v. 31. & Siceleg & Medemena & Senſenna, v. 32. Lebaoth & Selim & Aen & Remon. omnes civitates vigintinovem & villæ earum. v. 33. In campeſtribus verò, Eſtaol & Sarea & Aſena, v. 34. & Zanoc: *Haſerſuab, & Berſabee & Botiothinia, Baala & Vi, Eſmeel, Tholath, & Exiil, Charma, Sicelech, & Medemana, & Senna, Lebaoth, & Selim, & Enremnon. omnes civitates triginta novem & villæ earum. In campeſtribus verò, Eſt Aol & Saraa & Aſena, & Azanoe*. = 35. Jerimoth: *Jeremoth*. = *ibid.* Adullam: *Adollam*. = 36. & Adithaim: *Adithaim*. = *ibid.* Gedera & Gederothaim: *Gadera & Gaderothaim*. = 37. Hadaſta & Madal-gad, v. 38. Delean & Maſepha: *Aſeda, & Magdolga, Dalean & Meſpha*. = 39. Baſehath: *Baſeebath*. = 40. Chebbon: *Thebbon*. = *ibid.* Leheman: *Lehemas*. = 41. Gideroth: *Gaderoth*. = *ibid.* & Bethdagon & Naama: *Bethdagon & Neema*. = 43. Neſib, v. 44. & Ceila & Achzib: *Neſibi, Ceila, Eageip*. = 45. villulis: *villis*. = 46. Azotum: *Azatum*. = 47. cum vicis: *cum viculis*. = *ibid.* cum vicis: *cum viculis*. = *ibid.* & mare: *mare*. = 48. Samir: *Sanir*. = *ibid* Socoth: *Socbot*. = 49. Danna &: *Ethnan*. = 50. Iſtemo & Anim, v. 51. Goſen & Olon, & Gilo: *Eſthemon & Anim, Goſen & Elon, Egilon*. = 52. Eſaan: *Aſaan*. = 53. & Janum: *Janum*. = 54. Athmatha: *Amatha*. = *ibid.* hæc eſt: *id eſt*. = 55. Charmel & Ziph, & Jotha: *Chermel & Ziph & Jothe*. = 56. Zanoe: *Zanoa*. = 57. Aecam Gabaa: *Aecaroa & Gebal*. = 58. Halhul: *Elal*. = 59. Eltecon: *Eltenee*. = 61. Sachacha: *Schareba*. = 62. & Nebſan: *Nebſan*. = *ibid.* Salis: *Solis*.

CAP. XVI.

V. 2. Archiatharoth: *Ocitharoith*. = 5. & factus eſt terminus filiorum Ephraim; (*Adduntur in Cod.*) = 6. Machmethath: *Machathim & Thanath*. = *ibid.* Thanathſelo: *Thamnaſelo*. = 7. Naaratha: *Mouratha*. = *ibid.* in Jericho: *Jericho*. = *ibid.* ad Jordanem: *Jordanem*. = 8. pertranſit: *pertranſitque*.

CAP. XVII.

V. 1. ipſe enim eſt: *ipſe eſt*. = 2. Eſriel: *Aſriel*. = *ibid.* iſti filii: *iſti ſunt filii*. = 3. & Hegla: *Hegla*. = *ibid.* Therſa: *Theſa*. = 6. ejus; (*Deeſt in Codice, & habetur*. Manaſſe.) = 7. Machmathath: *Maethoth*. = 9. ejus; (*Deeſt in Cod.*) = 11. viculi ejus: *viculis ejus*. = *ibid.* habitatores quoque: *ſimiliterque habitatores*. = *ibid.* ſimiliterque; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Tenac cum viculis: *Tenac cum villis*. = 12. terra ipſa: *terra iſta*. = 13. convaluerunt: *invaluerunt*.

CAP. XVIII.

V. 9. perrexerunt; & luſtrantes eam: *perrexerunt eam, & luſtrantes terram*. = 11. filiorum; (*Deeſt in Cod.*) = 14. ad meridiem: *à meridie*. = *ibid.* ad occidentem: *& occidentem*. = 16. in Gehennom: *Gehennom*. = 18. Aben: *ad Aban*. = 19. ad auſtralem plagam: *ab auſtrali plaga*. = 20. & familias ſuas: *familias ſingulas*. = 22. Samaraim: *Semaraim*. = 23. & Avim: *Avim*. = *ibid.* Ophera: *Ophra*. = 24. villa hemona & Ophni & Gabee: *villa hamona & Aphni & Gebee*. = 26. & Caphara: *Caphera*. = 27. Jarephel & Tharela, & Sela, Eleph: *Jerephel & Tharala, & Sela, Aleph*. = *ibid.* filiorum; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XIX.

V. 1. per cognationes: *juxta familias & cognationes*. = 2. Molada: *Moladan*. = 3. & Haſer-ſual, Bala & Aſem: *& Haſerſua, Bela & Aſom*. = 5. & Haſer ſuſa: *Haſer ſua*. = 6. Beth-lebaoth: *Beth-labaoth*. = 7. Remmon & Athar: *Remmon & Ethar*. = 8. Beer Ramath: *& Ramoth*. = 9. poſſederunt in medio: *poſſederunt juxta cognationes eorum in medio*. = 11. Medalaa: *Marala*. = *ibid.* Jeconam: *Jecenam*. = 12. Sared: *Sarid*. = *ibid.* finem Cheſeleth: *fines Chaſeleth*. = *ibid.* Dabereth: *Deberath*. = 13. uſque; (*Deeſt in C.*) = *ibid.* Geth-hepher & Tacaſin: *Gethhapher Feleta & Caſin*. = *ibid.* Amthar: *Amphar*. = 14. Hanathon: *Henathon*. = *ibid.* Jephtahel: *Sephthael*. = 15. & Careth & Naalol & Semeron & Jedala: *& Cartha, & Naalon & Semron & Jadela*. = 16. tribus; (*Deeſt in Cod.*) = 18. Caſaloth: *Caſeloth*. = 19. Hapharaim & Seon: *Haphraim Seon*.

Seon. = 20. Rabboth : *Rabbith*. = *ibid*. Abes : *Acmes*. = 21. En-hadda : *En-nadda*. = 22. Seheſima : *Saſima*. = 23. viculi : *viculis*. = 24 cecidítque ſors : *cecidit ſors*. = *ibid*. filiorum ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. Halcath & Chali & Beten, & Axaph, v. 26. & Elméleech & Amaad & Meſſal : *Eleacboth & Odali & Beten & Aeſaph, Elammelech & Emmaath & Meſphal*. = 27. Bethémec & Nehiel : *Bethlemec & Ael*. = 28. Abran : *Achran*. = *ibid*. Hamon & Cana : *Abdon & Canaa*. = 31. urbeſque : *urbes*. = 32. ſors : *pars*. = 33. Heleph : *Haleph*. = *ibid*. Adami : *Adamme*. = 34. Hucuca : *Hucoca*. = *ibid*. Azer : *Aſer*. 35. & Cenéreth : *Cenereth*. = 36. Edema & Arama Aſor, v. 37. & Cedes & Edrai, En haſor, v. 38. & Jeron & Magdalel, Horem & Bath-anath & Beth-ſames : *Adama & Aram Aſor & Cades, & Hedrai, Naſor, & Jeron, & Magdalel, Horam & Bethana & Bethſemes*. = 41. Hir-ſemes : *Athir ſemes*. = 42. Selebin : *Salabin*. = 43. Acron : *Accaron*. = 44. Elthece, Gebbethon & Balaath, v. 45. & Jud & Bane & Barac & Geth-remmon, v. 46. & Meaiarcon & Arecon : *Elthecon, & Igabaton, & Baalath, Jud & Banebarac, & Gethremmon; atque Jeracon & Erecon*. = 47. percuſſerunt eam in ore : *percuſſerunt in ore*. = 48. tribus ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XX.

V. 3. neſcius : *neſciens*. = 6. fugerat : *fugierit*. = 7. Cedes : *Cades*. = *ibid*. Nephtali, & Sichen in monte ; (*Adduntur in Cod.*) = 8. & Ramoth in Galaad : *Ramoth Galaad*. = *ibid*. & Gaulon : *Gaulon*.

CAP. XXI.

V. 1. & Joſue : *& ad Joſue*. = 2. terræ : *terra*. = 4. egreſſaque eſt ſors : *egreſſaque ſors*. = 10. familias Caath Levitici &c. : *familias ſuas Levitici &c*. = 12. dederat : *dederant*. = 13. Lobnam : *Lebna*. = 14. Eſtemo ; v. 15. & Holon & Dabir, v. 16. & Ain, & Jera, & Bethſames : *Eſtemon, & Helon & Dabir, & Ain, & Jethan, & Bethſemes*. = 17. Gabae : *Gabe*. = 18. Almon : *Elmon*. = 21. cum ſuburbanis ſuis ; (*Deſunt in Cod.*) = 22. Cibſaim : *Cebſaim*. = 23. Eltheco & Gabathon : *Elethecem & Jebbethon*. = 27. civitates : *civitatem*. = *ibid*. Boſran : *Beeſthara*. = 28. Dibereth ; v. 29. & Jaramoth : *Daberath Jeremoth*. = 30. Maſal : *Maſam*. = 31. Heleath : *Eleaquoth*. = 32. civitates confugii, Cedes in Galilæa, & Hammoth-dor : *civitatem confugii, Cades in Galilea, & Hammathdor*. = 34. Jecnam : *Jeccnam*. = 35. Naalol : *Naaon*. = 36. Gad civitates : *quoque Gad civitatem*. = 37. tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugii, Boſor in ſolitudine, Miſor & Jaſer & Jethſon & Mephaath, civitates &c. : *tribu quoque Ruben civitatem confugii, Boſor in ſolitudine, Gethſon & Miſor & Ocbo civitates &c*. = 41. Deus ; (*Deeſt in Cod.*) = 43. fuit : *fecit*.

CAP. XXII.

V. 2. dixitque : *dixit*. = 3. imperium : *præcepta*. = 5. famulus : *ſervus*. = *ibid*. omnibus ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. occidentalem plagam : *occidentalem ejus plagam*. = 8. auro, ære : *auro, & ære*. = 17. vobis permaneat : *nobis permaneat*. = 19. terram poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad &c. ; (*Adduntur in Cod.*) = 21. dimidia tribus : *dimidiæ tribus*. = 22. Deus Dominus : *Dominus Deus fortiſſimus Dominus Deus*. = *ibid*. cuſtodiat nos, ſed puniat nos in &c. : *cuſtodiat, ſed puniat in &c*. = 25. & filii Gad : *& Gad*. = *ibid*. in Domino : *in Domino Deo Iſrael*. = 27. & holocauſta : *holocauſta*. = *ibid*. non eſt vobis : *non eſt vobis*. (*Additur*. vobis.) = 30. legationis : *legationum*. = 32. retulit eis : *retulerunt eis*. = 34. & filii Gad : *& Gad*.

CAP. XXIII.

V. 5. auferet : *auferat*. = 9. Deus ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. non eas : *nos eas*. = 14. vobis eſſe pollicitus : *vobis pollicitus*. = *ibid*. præterierit : *præteriet*.

CAP. XXIV.

V. 11. & Hethæus & Gergeſæus ; (*Adduntur in Cod.*) = 22. ad populum : *ad populum* ait ; (*Sed additur*. ait.) = 24. & obedientes erimus præceptis : *obedientes præceptis*. = 26. ſcripſit quoque : *ſcripſitque*. = *ibid*. Domini : *Dei*. = 29. centum & decem : *centum decem*. = 32. quem emerat : *quam emerat*. = 33. in monte Ephraim : *in monte Ephraim. & in illo die accipientes Levitæ arcam teſtamenti Domini, circumtulerunt eam omnes fines filiorum Iſrael. & Phinees ſacerdotium adminiſtravit, pro Eleazaro patre ſuo, quouſque etiam ipſe moreretur : & ſepultus eſt in Gabaath in terram ſuam. filii autem Iſrael abeuntes ſinguli quique in locum ſuum, & in ſuam civitatem. factum eſt interjecto tempore, ut colerent Aſtantem, & Aſeroth Deos gentium, quę erant in circuitu eorum; propter quod tradidit illos Dominus in manus Eglon Regis Moab, qui dominatus eſt illis annis XVIII.*

FINIS JOSUE.

LIBER JUDICUM.

CAP. I.

V. 2. ECce : *& ecce*. = *ibid*. manus ejus : *manu ejus*. = 6. perſequuti : *ſequuti*. = 7. Deus : *Dominus*. = 9. in campeſtribus : *& in campeſtribus*. = 10. Seſai, & Aimam : *Siſai & Ahimem*. = 13. Cenez : *Cenezer*. = *ibid*. Axam ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. Cinæi : *Cenęi*. = *ibid*. Arad : *Marath*. = 27. Tanaach cum viculis ſuis & ; (*Hæc non habentur in contextu ; in margine, ut pleraque alia, adduntur lite-*

literis recentioribus, &c. Canach. *in principio legitur.*) = 29. habitabat : *habitavit*. = 31. Ahalab, & Achazib, & Helba & Aphec &c. : *Abab, & Acbazib, & Aphee &c.* = 33. quoque; (*Deeſt in Cod.*) = 35. Salebim : *Salabim*.

CAP. II.

V. 1. Galgalis : *Galgal*. = 6. filii Iſraël; (*Adduntur in Cod.*) = 9. montis : *in montis*. = 13. dimittentes eum, & ſervientes *Baal*, & Aſtaroth; (*Adduntur in Cod. &c.* Balac. *legitur.*) = 14. iratuſque Dominus : *juratus eſt Dominus*. = 17. audientes : *odientes*. = 21. in Iſrael : *ſuper Iſraël*. = 22. experiar : *experiatur*. = 23. omnes nationes has : *has nationes*.

CAP. III.

V. 2. & poſtea diſcederent : *ut poſtea diſcerent*. = 3. habitabat : *habitabant*. = 8. in manus : *in manu*. = 9. videlicet; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Cenez : *Cenezer*. = 18. ſocios : *cęteros*. = 19. circa eum : *cum eo*. = 21. fęmore ſuo : *fęmore*; (. ſuo. *deeſt*.) = *ibid.* ventrem : *ventre*. = 29. potuit : *poterit*.

CAP. IV.

V. 2. in manus : *in manu*. = 4. prophetis : *prophetiſa*. = 6. Barac : *Brarac*. = *ibid.* Cedes : *Cades*. = 7. adducam : *ducam*. = 8. mecum; (*Deeſt in Cod.*) = 9. Cedes : *Cades*. = 11. Cedes : *Cades*. = 14. manus tuas : *manu tua*. = 16. exercitum : *exercitus*. = *ibid.* caderet : *caderent*. = 17. erat autem : *erat enim*. = *ibid.* Jabin regem : *Jabin & regem*. = 21. & malleum : *malleum*. = 24. creſcebant : *creſcebat*.

CAP. V.

V. 1. in die dicentes : *in die canticum novum dicentes*. = 6. Sangar : *Sengar*. = 8. apparuerunt : *apparuerit*. = 10. ſuper; (*Additur.*) = 12. ſurge ſurge & loquere : *ſurge & loquere*. = 16. diviſo contra ſe ruben, magnanimorum reperta eſt contentio; (*Deſunt in Cod.*) = 17. Galaad; (*Ita habebat lectio vetus; modò.* Gad. *ſuperſcribitur.*) = 18. alas ſuas : *animas ſuas*. = *ibid.* Merome : *Rame*. = 19. Mageddo : *Mageddon*. = 21. Cadumim : *Cademim*. = 23. ſanctiſſimorum : *fortiſſimorum*. = 24. & benedicatur : *benedicatur*. = 26. vulneri : *vulneris*. = 30. dividit : *dividet*. = 31. quievitque : *quievit*.

CAP. VI.

V. 1 fecerunt autem : *feceruntque*. = 8. eduxi vos de domo : *eduxi de domo*. = 12. angelus Domini; (*Deſunt in Cod.*) = 13. ei; (*Deeſt.*) = *ibid.* mi; (*Deeſt.*) = *ibid.* omnia? : *omnia mala?* = *ibid.* dereliquit nos Dominus &c. : *dereliquit nos &c.* = *ibid.* in manus : *in manu*. = 21. panes; (*Deeſt in Cod.*) = 24. cumque adhuc : *cum adhuc*. = 26. ſuccidetis : *ſucciderit*. = 27. præceperat ei Dominus : *præceperat Dominus*. = 30. huc; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quia : *qui*. = 31. ut pugnetis : *& pugnatis*. = 32. fodit aram : *ſuſodit altare*. = 34. ſe; (*Deeſt.*) = 35. nuntios : *nuntium*. = *ibid.* Azer : *Aſer*. = 36. facis : *facies*. = 38. implevit : *complevit*.

CAP. VII.

V. 2. in manu : *in manus*. = 3. reverſi : *reverſa*. = 4. duc eos : *educ eos*. = 7. & tradam in manu tua Madian; (*Adduntur.*) = 8. omnem reliquam : *omnem autem reliquam*. = 12. erant; (*Additur in Cod.*) = 13. proximo ſuo; & in hunc modum referebat quod viderat, vidi ſomnium; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* perveniſſet : *veniſſet*. = 14. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 15. Iſraël; (*Additur in Cod.*) = 16. lagenaſque : *lagenas quoque*. = 18. Domino & Gedeoni; (*Ita habebat lectio vetus; modò ſuperſcribitur.* gladius Domini, & Gedeonis.) = 20. lampades : *lampadas*. = 23. uſque ad Beth-ſeca : *uſque Beth-ſeta*. = *ibid.* Tabbath : *Tebba*. = *ibid.* viri : *filii*. = 24. clamavit : *acceleravit*. = 25. interfecit : *interfecerunt*. = *ibid.* Torculari : *Torcularibus*.

CAP. VIII.

V. 1. nos; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* jurgantes fortiter, & prope vim inferentes; (*Addantur.*) = 2. melior : *melius*. = 3. veſtras : *noſtras*. = 5. Salmana Reges : *Salmana & Reges*; (*Additur.* Reges.) = 6. principes; (*Ita habebat lectio vetus; modò, eâ abrasâ.* viri. *legitur.*) = 7. & cum reverſus fuero, victor in pace; (*Deſunt in Cod.*) = 8. cui; (*Deeſt.*) = 10. Bellatorum : *pugnatorum*. = 11. Nobe : *Nobee*. = 19. reſpondit : *ait*. = 23. vobis; (*Deeſt in Cod.*) = 24. Iſmaëlitæ : *Smaëlitæ*. = 28. per quadraginta : *quadraginta*. = 31. genuit ei filium : *genuit filium*. = 32. ſepultus eſt in Sepulchro : *ſepultus in ſepulchro*. = 33. ſunt in Baalim : *cum Baalim*. = 34. de manibus inimicorum ſuorum omnium : *de manu omnium inimicorum ſuorum*.

CAP. IX.

V. 1. domus patris matriſque ſuæ : *domus matris ſuæ*. = 2. quod : *quia*. = 4. phano Baal-berith : *phano Baalbribt*. = *ibid.* ſibi; (*Deeſt.*) = 5. in Ephra : *Ephra*. = *ibid.* Joatham : *Jonathas*. = 6. ſtabat : *ſtat*. = 7. Joatham : *Jonatham*. = *ibid.* ita ut audiat : *ita audiat*. = 11. cętera; (*Deeſt in Cod.*) = 12. locutaque ſunt ligna ad vitem : *locuta quoque ſunt ligna & ad vitem*. = 13. eis; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ligna; (*Deeſt.*) = *ibid.* promoveri : *commoveri*. = 15. ſi autem : *ſin autem*. = 19. lætamini : *lętemini*. = 20. Mello; egrediaturque : *Mello, eo quod frater veſter ſit; egrediaturque*; (*Adduntur in Cod. verba rotundi charact.*) = 21. ob metum : *metu*. = 23. Dominus : *Deus*. = 24. adjuverat : *adjuraverat*. = 25. præſtolabantur : *præſtolantur*. = 27. calcantes : *conculcantes*. = 28. Zebul : *Zabul*. = *ibid.* Emor : *Semor*. = 35. portæ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* autem : *itaque*. = 36. decipieris : *deciperis*. = 39. ſpectante : *ſpeculante*. = 41. ſocios expulit : *ſocios ejus expulit*. = 42.

ergò:

ergò : *autem* . = 44. perſequebantur : *ſequebantur.* = 46. Berith : *Brith* . = 47. quoque : *vero* . = 49. qui circumdantes præſidium : *quasi circumdantes præſidio* . = *ibid.* turris : *urbis* .= 51. & clauſa : *clauſa* . = 52. oſtio ignem : *oſtia turris ignem* ; (*Additur* . turris .)

CAP. X.

V. 1. Thola filius Phua : *Thoa filius Phoa* . = *ibid.* Samir : *Sanir* . = 2. eſt ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Samir : *Sanir* . = 3. per ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. Jair : *Air* . = *ibid.* Jair : *Air* . = 5. Jair : *Air* . = 7. Dominus ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. in terra : *terra*. = 10. Dominum ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. ultra ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. Dixeruntque : *dixerunt* . = 16. quæ dicentes : *qui hæc dicentes* . = *ibid.* Deo ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. caſtrametati : *congregati* . = 18. ex nobis : *à nobis* .

CAP. XI.

V. 1. fuit itaque in tempore illo : *fuit eo tempore* . = *ibid.* Galaadites : *Galaatides* . = 2. Galaad uxorem : *Galaad & uxorem* . = *ibid.* natus es : *natus*. = 3. Tob : *Hob* . = 5. auxilium ſui : *auxilium ſibi* . = *ibid.* Tob : *Hob* . = 8. nunc ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in Galaad : *in terra Galaad* . = 10. faciemus : *faciamus* . = 13. Arnon : *Ernon* . = 16. conſcenderunt : *aſcenderunt* . = 17. dimitte me ut &c. *dimitte ut &c.* = *ibid.* terram : *per terram* . = *ibid.* quoque ad Regem : *quoque & ad Regem* . = 18. trans Arnon : *contra Ernon* . = 20. in Jaſa : *in Jerſa* . = 21. & percuſſit : *qui percuſſit* . = 22. Jeboc : *Jaboc* . = 24. ea quæ poſſedit : *eam qui poſſident* . = 27. & inter filios : *& filios* . = 32. tradidit Dominus : *tradidit eos Dominus* . = 34. revertente : *revertenti* . = *ibid.* occurrit ei unigenita filia ſua : *occurrit unigenita filia*. = 35. veſtimenta, & ait ; Heu me filia mi, decepiſti me, & ipſa decepta es : *veſtimenta ſua, ait* ; (*Cætera verba non habentur in contextu ; ſed in margine literis recentioribus hac ſerie* . Heu filia decepiſti me & ipſa decepta es.) = 38. flebat : *flevit* .

CAP. XII.

V. 1. incendemus domum : *incendemus te & domum* . = 3. in manus meas : *in manu mea* . = 6. Schibbóleth : *Sebboleth* . = *ibid.* Sibbóleth : *Tebboleth* . = *ibid.* tempore : *die* . = 7. judicavit itaque : *judicavitque* . = 11. Ahialon : *Abilon* . = 13. Elel : *Allel* . = 15. Pharathon : *Pharaathon* .

CAP. XIII.

V. 2. Manue : *Manoe* . = 5. enim : *autem* . = 6. maritum ſuum : *maritum* . = 7. nec ſiceram : *& ſiceram* . = *ibid.* matris ſuæ : *matris* . = 8. Manue Dominum : *Manoe ad Dominum* . = 9. deprecantem Manue : *precantem Manoe* . = *ibid.* Dei : *Domini* . = 12. Manue : *Manoe* . = 13. Domini ad Manue : *Dei ad Manoe* . = 15. Manue : *Manoe* . = *ibid.* faciamus : *faciam* . = 16. ſi autem : *ſin autem* . = *ibid.* Manue : *Manoe* . = *ibid.* Domini : *Dei* . = 19. Manue : *Manoe* . = 20. Manue : *Manoe* . = 21. Manue : *Manoe* . = 22. Dominum : *Deum* . = 25. Eſthaol : *Eſthaal* .

CAP. XIV.

V. 2. matri ſuæ : *matri* . = 3. cui dixerunt : *cui dixit* . = *ibid.* populo tuo : *populo meo* . = *ibid.* de Philiſthiim : *de filiabus Philiſthiim*. = *ibid.* accipe ; quia placuit : *accipe uxorem quæ placuit* . = 4. eo enim : *hoc enim*. = 5. & rugiens : *rugiens* . = 6. decerperet : *concerperet*. = 7. oculis : *in oculis* . = 8. aliquot : *aliquos* . = 15. vocaſtis nos ad nuptias : *vocaſti ad nuptias* . = 16. potuero? : *potero?* . = 17. ante eum : *apud eum* . = 18. vitula mea : *vitulam meam* . = 19. Aſcalonem : *ad Aſcalonem* .

CAP. XV.

V. 1. aliquantulum : *aliquantum* . = *ibid.* inſtarent : *adſtarent* . = 7. petam : *expetam* . = 9. ubi ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. imperent : *imperant* . = ſic ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. quibus Samſon, jurate, ait, & ſpondete mihi, quod : *Reſpondit, jurate mihi quòd*. = 13. tulerunt eum : *tulerunt* . = 14. ita vincula : *ita & vincula* . = 15. arripiens : *& arripiens* .

CAP. XVI.

V. 3. humeris ſuis : *humeris* . = 5. habeat : *habet* . = *ibid.* mille & centum : *mille centum* . = 7. nerviceis : *nerviciis* . = 9. apud ſe ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* ſputamine : *flamine* . = *ibid.* eſt cognitum : *cognovit* . = 10. indica mihi quo : *indica quo* . = 13. cui reſpondit Samſon ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* plexueris : *texueris* . = *ibid.* & clavum his circum ligatum terræ fixeris ; (*Adduntur in Cod.*) = 15. amas : *ames* . = 16. ei ; (*Additur in Cod.*) = 18. videnſque illa : *videns illa* . = 19. abigere : *abicere* ; (*Fortè*. abjicere .) = 20. conſurgens : *ſurgens* . = 23. Samſon in manus noſtras. v. 24. Quod etiam populus videns, laudabat Deum ſuum, eademque dicebat, tradidit Deus noſter ; (*Adduntur* ; *&* . populum . *legitur* .) = 26. & recliner : *ut recliner* . = 27. ſpectantes : *ſpectabant* . = 28. priſtinam Deus : *priſtinam Domine Deus* . = 30. interfecit : *occidit* . = 31. vivens : *vivus* . = 32. Eſthaol : *Eſthaal* .

CAP. XVII.

V. 1. fuitque : *fuit* . = 4. igitur eos matri : *igitur matri* . = *ibid.* dedit *eos* ; (*Additur* . eos .) = 5. idòla, implevitque unius filiorum ſuorum manum : *idòlum, implevitque unus filiorum ſuorum manu* . = 9. veniſſet : *venis?* . = 10. Dixitque Michas ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* mane apud : *mane, inquit, apud* . = 11. acquievit : *acquievitque* .

CAP. XVIII.

V. 2. Sara & Eſthaol : *Saraa & Eſthaal* . = 4. & me mercede : *& mercede* . = 5. autem : *quæ* . = 6. reſpicit viam veſtram, & iter, quo pergitis : *reſpiciat viam veſtram, & iter per quod pergetis* . = 7. ei penitus : *eis penitus* . = 8. Eſthaol : *Eſthaal* . = 10 intrabi-

trabimus ad ſecuros : *intrabimus* ad poſſidendum eam *ad ſecuras*. (*Adduntur verba rotun.ebaraſt.*) = 11. igitur; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Eſthaol : *Eſthaol.* = 12. Judæ, qui locus ex eo tempore Caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt tergum Cariath-iarim; (*Adduntur in Cod.*) = 17. fuerant : *ſunt*. = *Ibid.* & ephod : *ephod*. = *ibid.* ſexcentis : *cum ſexcentis*; (*Sed*. cum. *additur*.) = 19. in domo; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* an in una : *an una*. = 22. habitabant in ædibus : *erant in domo*. = 27. & quæ ſupra : *& quæ ſupra*. (*Additur*. quæ.) = *ibid.* in Lais : *Lais.*

CAP. XIX.

V. 4. & amplexatus : *amplexatus*. = 7. velle; (*Deeſt in Cod.*) = 8. Mane autem facto, parabat : *Mane facto, paravit.* = *ibid.* Obſecro : *oro te.* = 9. declivior ſit, & propinquat : *proclivior ſit, & propinquet*. = 11. juxta : *contra*. = 15. voluit : *volebat*. = 16. & ecce apparuit homo : *ecce apparuit eis homo.* = 18. in Beth-léhem : *de Beth-lébem*. = 21. eum : *eos*. = *ibid.* in convivium : *in convivio*. = 23 fratres : *fratres mei*. = 28. erat : *eſſet*. = 29. partes ac fruſta : *partes* diviſit *ac fruſta*; (*Additur*. diviſit.)

CAP. XX.

V. 1. congregati : *conglobati*. = *ibid.* Berſabee : *Berſebee*. = 3. ſcelus; (*Additur in Cod.*) = 10. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 16. quoque; (*Deeſt in Cod.*) = 18. Dominum : *eum*. = 21. egreſſique filii : *egreſſique inde filii*. = 22. filiis : *filii*. = 23. ad eos : *ad eum.*

= 24. filios; (*Deeſt in Cod.*) = 27. interrogaverunt; (*Ita babebat lectio vetus; modò, eâ abraſâ*. in terra jacuerunt. *ſuperſcribitur*.) = 31. ferebatur : *ferebat*. = *ibid.* & altera : *altera*. = 35. in illo die : *illo die*. = 37. eam; (*Additur in Cod.*) = 38. ut poſtquam : *ut poſtquam*; (*Sed additur*. ut.) = *ibid.* ut aſcendente in altum fumo, captam urbem demonſtrarent; (*Adduntur ſupraſcripta verba in Cod.* & aſcendente. *legitur*.) = 39. perſequebantur : *ſequebantur*. = 43. atque proſtrati : *atque* ita *proſtrati*; (*Additur*. ita.)

CAP. XXI.

V. 2. & magno : *& eum magno*. = 5. ſe; (*Deeſt in Cod.*) = 6. fratre ſuo Beniamin : *fratres ſuos filios Beniamin*. = 7. enim; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* nos; (*Deeſt in Cod.*) = 8. Et ecce : *ecce*. = *ibid.* Jabes : *Jabis*. = 9. eo quoque : *eoque*. = 10. Jabes : *Jabis*. = 11. omne generis maſculini : *omnes maſculos*. = *ibid.* autem; (*Deeſt in Cod.*) = 12. Jabes : *Jabis*. = 13. eis; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* = eas : *eos*. = 14. veneruntque : *venerunt*. = *ibid.* in illo tempore : *in Silo tempore*. = *ibid.* Jabes : *Jabis*. = 15. penitentiam : *penitudinem*. = 18. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* juramento & maledictione qua &c. *juratione & maledicto quod &c.* = 19. Septemtrionem urbis Bethel ad orientalem plagam : *Septemtrionalem plagam*. = *ibid.* Lebona : *Lebna*. = 20. & latitate : *latete*. = 21. rapite ex eis : *rapite eas*. = 22. ac fratres : *aut fratres*.

LIBER RUTH.

CAP. I.

V. 2. ET duo filii, alter Mahalon & alter Chelion Ephratæi : *è duobus filiis, alter vocabatur, Mahalon; & alter Chelion, Euphratæi*. = 4. Moabitidas; (*Additur in Cod.*) = 6. & ſurrexit : *ſurrexit*. = 7. nuru : *nuru ſua*. = *ibid.* revertendi poſita : *poſitæ revertenti*. = 8. matris veſtræ : *patris veſtri*. = 13. premit : *preſſit*. = 14. rurſum; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* reverſa eſt : *reverſa*. = 16. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & ubi : *ubi*. = 17. & te; (*Ita videtur babuiſſe lectio vetus; modò ſuperſcribitur* : a te :) = 19. ſunt ſimul, & venerunt : *ſimul venerunt*; (*Secundis curis Codex habet, ut Editio.*) = 20. vocate me Mara : *vocate* me *Mara*; [*Additur verò*. me.]

CAP. II.

V. 1. viro : *vir*. = *ibid.* opum : *facultatum*. = *ibid.* clementis in me : *clementiſſimi*. = 3. nomine; (*Deeſt in Cod.*) = 5. dixitque Booz juveni qui meſſoribus præerat; (*Adduntur in Cod.*) = 8. jungere : *junge te*. = 10. ſuper terram; (*Adduntur literis recentioribus, eraſo quodam verbo; legique prius*. adorans eum. *conjectura eſt.*) = *ibid.* & noſſe : *ut noſſe*. = 11. reliqueris : *dereliqueris*. = 13. apud : *ante*.

CAP. III.

V. 3. potumque : *potumve*. = 4. operitur : *operietur*. = 7. eſſet : *fuiſſet*. = 9. ait illi : *ait*. = *ibid.* illaque : *illa*. = 10. juvenes pauperes : *juvenes ſive pauperes*. = 11. enim : *autem*. = 13. ille; [*Deeſt in Cod.*] = 14. uſque ad noctis &c. : *uſque noctis &c.* = 16. narravitque ei : *narravitque*. = *ibid.* feciſſet : *dixit*. = 17. Et ait; ecce ſex modios hordei dedit mihi; [*Adduntur in Cod*] = *ibid.* ſocrum : *domum*, (*Ita habet lectio vetus; ſed*. ſocrum. *ſuperſcribitur literis recentioribus*.)

CAP. IV.

V. 3. vendet : *vendit*. = 7. ut ſi quando : *ſi quando*. = *ibid.* ceſſionis : *conceſſionis*. = 8. propinquo ſuo Booz : *propinquo Booz*. = *ibid.* tuum; [*Deeſt in Cod.*] = 9. populo, teſtes &c. : *populo, ait, teſtes &c.* = 11. ſit; [*Additur in Cod.*] = *ibid.* Ephrata : *Euphrata*. = 13. illi; (*Additur in Cod.*) = 16. fungebatur : *fungebantur*.

LIBRI

LIBER PRIMUS SAMUELIS.

Hieronymi in *Libros Regum* Præfatio: Habetur in Cod.

	Impreſſ.	Cod.
Linea 14.	Et nomen:	*nomen.*
Linea 17.	& centeſimus decimus octavus:	*[Deſunt in Cod.]*
Linea 44.	facta ejus narrantur:	*ſ ita narrantur.*
Linea 45.	Quem nos Regum:	*quem nos Regnorum.*
Linea 47.	quarto Regum:	*quarto Regnorum.*
Col. 2. *Lin.* 3.	Misle:	*Meſaloth.*
ibidem:	Quartus;	*[Deeſt in Cod.]*
Linea 4.	Eccleſiaſten:	*Et Eccleſiaſten.*
ibidem:	Coheleth:	*Accoheleth.*
ibidem:	Quintus, Canticum &c.	*& Canticum &c.*
Linea 33.	in templo Dei:	*in tabernaculo Dei.*
Linea 39.	ea quæ viliora:	*eadem quæ viliora.*

LIBER PRIMUS SAMUELIS,

QUEM NOS

PRIMUM REGUM

DICIMUS.

CAP. I.

V. 1. THohu: *Thabu*. = 4. & immolavit: *ut immolaret*. = 5. triſtis quia Annam: *triſti qui Annam*; (*Ita habet contextus; ſed literis recentioribus.* quia. *ſuperſcribitur.*) = 6. exprobraret quòd: *exprobraret eam eo quod.* = 7. ad templum: *templum*. = 9. domus Domini: *templi Domini*. = 12. autem: *ergò*. = 15. nimis; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* vinumque: *vinum*. = 17. & Deus: & *Dominus Deus*; (*Additur verò*. &.) = 21. ejus; (*Additur*.) = 22. ut appareat: *& appareat*. = 23. & lactavit filium ſuum; (*Adduntur in Cod.*) = 25. vitulum; (*Ita etiam habebat contextus; modò verò* . vitulos. *ſuperſcribitur*.) = 26. Anna; (*Deeſt in Cod.*) = 28. oravit: *adoravit*.

CAP. II.

V. 1. Deo: *Domino*. = 5. repleti: *ſaturati*. = 6. inſeros: *infernum*. = 9. ſuorum; (*Deeſt in Cod.*) = 11. in Ramatha: *Ramatha*. = 14. venientium; (*Non habetur in contextu; in margine autem*. venienti. *additur*.) = 19. immolaret: *immolarent*. = *ibid.* ſolemnem: *ſolemnem, & votum ſuum*. = 20. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 25. placari ei poteſt: *placari poteſt*. = 29. offerantur; (*Additur in Cod.*) = 30. honorificaverit: *glorificaverit*. = 32. videbis æmulum: *videbis Chriſtum æmulum*. = *ibid.* in univerſis: *univerſis*. = 33. venerit: *venerint*. = 35. faciet: *faciat*.

CAP. III.

V. 2. ergò: *autem*. = 5. & abiit: *abiit*. = 9. vocavit: *vocaret*. = 13. filios: *filios ſuos*. = 15. uſque mane: *uſque in mane*. = 17. celaveris me: *celaveris a me*.

CAP. IV.

V. 1. illius: *illis*. = 2. Philiſthæis: *á Philiſthæis*. = 3. ut ſalvet: *& ſalvet*. = 6. eſt hæc: eſt *hæc*; (*Additur verò*. eſt.) = 7. dicentes; (*Deeſt in Cod.*) = 9. ſicut & illi ſervierunt nobis: *ſicut illi ſervierunt vobis*. = 12. in die illa (; *Non habentur in Cod.*) = 13. Dei: *Domini*. = 17. Reſpondens: *Reſpondit*. = *ibid.* ille; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Dei: *Domini*. = 19. ſubiti: *ſubito*. = 20. ejus: (*Deſideratur in Cod.*) = 22. ait: *& ait*.

CAP. V.

V. 2. tuleruntque: *tulerunt*. = 3. ante; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* eum; (*Deeſt in Cod.*) = 6. & percuſſit in ſecretiori parte narium Azótum, & fines ejus; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* in Civitate. v. 7. Videntes &c.: *Et percuſſit in ſecretiori parte natium Azótum & fines ejus. Videntes &c.* = 8. Gethæi: *Ethei*. = *ibid.* circumduxerunt arcam Dei Iſraël; (*Adduntur in Cod.*) = 9. Domini per: *Dei ſuper*.

CAP. VI.

V. 3. recedat: *recedet*. = 4. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 5. terram: *terram veſtram*. = 6. aggravatis: *gravatis*. = 7. unum; (*Additur in Cod.*) = 8. tolletiſque: *tolletis*. = 9. finium: *confinium*. = *ibid.* Bethſames, ipſe: *Bethſemes ipſa*. = 12. Bethſames: *Bethſemes*. = 13. & elevantes oculos ſuos: *elevantes oculos*. = *ibid.* cum vidiſſent; v. 14. Et plauſtrum venit in agrum &c.: *cum eam vidiſſent & plauſtrum. Venit in agrum &c.* = *ibid.* conciderunt: *concidentes*. = 15. viri Beth-ſamitæ: *viri autem Bethſamitæ*. = 18. erat uſque in die: *erat in die*. = 19. eo quòd Dominus: *quòd Dominus*. = 21. reducite: *ducite*.

CAP. VII.

V. 1. reduxerunt: *duxerunt*. = *ibid.* Domini. v. 2. Et factum eſt, ex qua die manſit arca; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* omnis domus Iſraël poſt Dominum. v. 3. Ait autem Samuel ad univerſam; (*Hæc in margine habentur lit. recent., eraſis e contextu quibuſdam literis.*) = *ibid.* Dominum: *Dominum Deum veſtrum*. = *ibid.* Baalim; (*Non habetur in Cod.*)

= 5. Do-

= 5. Dominum : *ad Dominum*. = 10. Philiſthiim inire prælium : *Philiſtheos inire* cœperunt *prælium*; (*Additur*. cœperunt.)= 11. viri : *filii*. = 12. loci; (*Deeſt in Cod.*)= 13. ut venirent : *venire*. = 14. Iſraëli; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* liberavitque : *liberavit*. = 16. Galgala : *Galgal*. = 17. enim; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VIII.

V. 1. ſuper; (*Deeſt in Cod.*)= 2. Berſabee : *Berſebee*. = *6*. ad Dominum : *Dominum*. = 9. jus Regis qui regnaturus : *juſſa Regis qui regnaturus*. = 11. jus Regis qui imperaturus : *juſſa Regis qui imperaturus*. = 16. etiam : *autem*. = 17. quoque; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. IX.

V. 1. Beehorath : *Beereth*. = 5. in terram Suph, dixit &c. : *in terram Suph, & non inveniſſent, dixit &c.* = *ibid.* puerum : *puerum ſuum*. = 7. ciſtertiis : *ſatareiis*. = 9. Deum : *Dominum*. = *ibid.* & eamus : *eamus*. = 13. comedent : *comedant*. = 16. terra; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* populum meum de manu Philiſthinorum; (*Adduntur literis multùm vetuſtis*.)= 19. comedatis : *comedas*. = 20. ne ſollicitus : *nec ſollicitus*. = 26. cumque : *cum enim*.

CAP. X.

V. 1. ſuum : *ejus*. = *ibid.* in circuitu ejus ſunt: *in circuitu ſunt*. = *ibid.* Deus : *Dominus*. = 5. Dei: *Domini*. = 8. quid : *quæ*. = 11. videntes : *viderunt*. = 12. reſponditque alius : *reſpondenſque alter*. = *ibid.* ejus; (*Ita recentiùs ſcriptum eſt, abraſâ priori lectione*.)= 19. autem; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Deum : *Dominum Deum*. = 23. cucurrerunt : *concurrerunt*. = 24. non ſit ſimilis illi : *non eſt ſimilis eis*.

CAP. XI.

V. 4. hæc; (*Deeſt in Cod.*)= 5. veniebat : *veniebat manè*. = *6*. Domini : *Dei*. = 9. in Jabes : *Jabes*. = 12. num regnabit ?: *non regnabit*.

CAP. XII.

V. 2. incanui : *canui*. = 5. teſtis eſt Dominus : *teſtis Dominus*. = *6*. adeſt; (*Non habetur in Cod.*)= 11. Badan : *Bedan*. = 14. eritis & vos, & rex qui &c. : *eritis vos, & rex veſter qui &c.* = 15. ſermones ejus : *os Domini*. = 24. & ex toto : *ex toto*.

CAP. XIII.

V. 1. erat; (*Deeſt in Cod.*)= 2. duo millia; (*Non habentur in Cod.*)= 7. in terram : *terram*. = *ibid.* Galgala : *Galgal*. = 14. & præcepit ei Dominus ut eſſet dux ſuper populum ſuum; (*Adduntur in Cod.*)= 15. aſcendit : *deſcendit*. = 17. præliandum : *prædandum*. = *ibid.* Ephra : *Ephrata*. = 18. Sabaa : *Saba*. = 22. Saule & Jonatha : *Saul & cum Jonatha*. = 23. tranſcenderet : *tranſcenderent*.

CAP. XIV.

V. 1. in quadam : *quadam*. = *ibid.* Jonathas : *Jonathan*; (*Ita conſtanter legit Codex gothicus, ubi excuſſus*, Jonathas.) = 3. Achias : *Achia*. = *ibid.* J-chabod : *Jchabod*. = *ibid.* quò : *quod*. = 5. ad meridiem : *à meridie*. = *6*. Jonathas; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* multis : *multitudine*. = 10. manibus noſtris : *manus noſtras*. = 11. ſtationi Philiſthinorum; dixerunt : *ſtatio Philiſthinorum dixit*. = 12. oſtendemus : *oſtendimus*. = 13. eum. Itaque &c. : *eum, & cum vidiſſent faciem Jonathæ. Itaque &c.* = 14. qua : *quam*. = 15. & per agros : *per agros*. = *ibid.* ſunt caſtra : *eſt terra*. = 21. qui erant : *& qui erant*. = *ibid.* cum Saul; (*Additur*. cum.)= 22. quoque : *enim*. = 23. ad Beth-aven : *Beth-aven*. = 24. viri Iſraël ſociati ſunt ſibi : *vir Iſrael ſociatus ſibi eſt*. = 27. favum : *favo*. = 28. vir; (*Non habetur in Cod.*) = 31. Aialon : *Abilon*. = 35. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 36. Philiſthæos : *Philiſthi.n*. = *ibid.* Deum : *Dominum*. = 37. eos : *eum*. = *ibid.* in die illa; (*Ita habet contextus; recens lectio in margine ita*. Dominus in die illa.)= 40. altera : *una*. = 41. Deus Iſraël da judicium : *Deus da judicium*. = *ibid.* hæc iniquitas eſt in populo tuo: *ita eſt in populo tuo hæc iniquitas*. = 42. & inter Jonathan : *& Jonathan*. = 43. & indicavit ei : *& indicavit*. = 47. Et Saul : *At Saul*. = *ibid.* Soba : *Saba*. = 49. & nomina : *nomina*. = 50. Achinoam : *Abinoem*. = 51. fuit : *fuerat*.

CAP. XV.

V. 2. Dominus : *Dominus Deus*. = 3. & percute : *percute*. = *ibid.* parcas ei : *parcas eis*. = *ibid.* ex rebus ipſius : *ex ipſis*. = *ibid.* & parvulum atque : *& a parvulo uſque*. = 4. Juda : *de Juda*. = *6*. recedite : *& recedite*. = 7. venias ad Sur : *venit Aſſur*. = 18. pugnabis : *pugna*. = 23. Dominus; (*Deeſt in Cod.*) = 27. quæ & ſciſſa : *quæ ſciſſa*. = 33. concidit eum Samuel coram &c. : *concidit Samuel Agag coram &c.*

CAP. XVI.

V. 1. providi enim in filiis ejus mihi regem : *providi enim mihi in filiis ſuis regem*. = 4. pacificuſne eſt ingreſſus : *pacificus ingreſſus*. = 7. ego; (*Non habetur in Cod.*)= *ibid.* autem : *enim*. = 10. itaque : *autem*. = *ibid.* Non elegit Dominus ex iſtis. v. 11. Dixitque Samuel ad Iſai; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* veniat : *venerit*. = 16. Dominus noſter, & : *Dominus noſter Rex, &*. = *ibid.* quærent : *ut quærant*. = 17. ergò; (*Deeſt in Codice*.) = 20. itaque; (*Non habetur in Cod.*)= *ibid.* Saul : *Sauli*. 22. miſitque : *miſit ergo*. = 23. Domini malus arripiebat : *Dei* malus *arripiebat*; (*Additur*. malus.) = *ibid.* enim; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. XVII.

V. 2. Saul; (David *legebatur; ſed modò abraſum eſt, atque recentiori atramento ſcribitur*. Saul.) = *ibid.*

ibid. filii : *viri* . = *ibid.* ad pugnandum ; (*Adduntur in Cod.*) = 3. & Iſrael ſtabat ſupra montem ex altera parte ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* valliſque : *vallis , quæ* . = 6. æreus ; (*Ita habet lectio vetus ; modò ſuperſcribitur* . ferreus .) = 13. & nomina : *hæc nomina* . = *ibid.* tertius quoque Samma : *tertiuſque Semma* . = 15. à Saul : *à Saule* . = 33. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 34. & tollebat : *tollebantque* . = 35. perſequebar : *ſequebar* . = 36. quoniam quis eſt iſte Philiſthæus incircumciſus ? ; (*Deſunt in Cod.*) = 37. eripuit : *eruit* . = 39. non uſum : *nec uſum* . = 40. proceſſit : *projecit* . = 42. Erat autem : *erat enim* . = 50. percuſſumque Philiſthæum interfecit ; (*Adduntur literis vetuſtis* .) = 51. eduxit eum de vagina : *eduxit de vagina* . = 52. perſecuti ſunt Philiſthæos : *perſecuti Philiſthæos* . = 52. portas : *portam* . = *ibid.* de Philiſthiim in via Saraim : *Philiſthiim in via Sarim* . = 55. adoleſcens ? : *adoleſcens Abner* ? .

CAP. XVIII.

V. 4. & arcum : *arcum* . = 5. ſe ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. & in ſiſtris : *& ſiſtris* . = 8. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. Saul : *in Saul.* = *ibid.* manu : *in manu* . = 13. intrabat : *ſtabat* . = 16. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 17. dixitque : *dixit autem.* = *ibid.* autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 20. dilexit autem David Michol filiam Saul alteram : *Dilexit autem Michol filia Saul altera David* . = 21. dixitque : *dixit ergò.* = *ibid.* ad David ; (*Non habetur in Cod.*) = 25. ut fiat ultio de inimicis regis . Porrò Saul cogitabat tradere David in manus Philiſthinorum ; (*Adduntur in Cod.*) = 27. abiit cum viris : *abiit in Accaron cum viris.* = *ibid.* ex ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* gener ejus : *gener regis* . = 28. quòd : *quia* . = 29. factuſque eſt : *factus eſt* . = 30. à principio autem egreſſionis : *à principio ingreſſionis* .

CAP. XIX.

V. 3. ad patrem meum : *ad patrem meum bona* . = 9. manu ſua : *in manu ſua* . = 11. miſit ergò : *miſit autem* . = *ibid.* ſuos in domum &c. : *ſuos nocte in domum &c.* = 12. depoſuit : *& depoſuit* . = 13. operuit eam : *operuit ea* . = 18. nuntiávit : *renunciavit* . = 19. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Ramátha : *Rama* . = 20. etiam : *autem* . = 21. miſit & alios : *miſit alios* . = 22. interrogavit : *interrogabat* . = *ibid.* Ramátha : *Rama* . = 23. Ramátha, & factus : *Rama & factus* . = *ibid.* ingrediens , & prophetabat ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* Ramátha : *Rama* . = 24. ipſe ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. XX.

V. 1. Ramátha : *Rama* . = 2. celavit me : *celavit a me* . = 3. dicet : *dicit* . = 6. ſi : *etſi* . = 8. tecum ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. a me : *a te* . = 11. veni & egrediamur foras in agrum : *veni egrediamur in agrum* . = 13. Jonathæ , & hæc addat : *in Jonathan, & hæc augeat.* = 14. ſi verò : *ſi autem* . = 15. in ſempiternum , quando &c. : *in ſempiternum , aut ſi non fecero , quando &c.* = 16. & requiſivit Dominus de manu inimicorum David ; (*Deſiderantur in Cod.*) = *ibid.* enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. quando : *quo* . = 22. nihil eſt mali : *nihil mali* . = *ibid.* in pace ; (*Non habentur in Cod.*) = 23. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſumus ; *fuimus* . = 27. vacuus ; (*Additur in Cod.*) = 33. a patre ſuo : *patri ſuo* . = 38. iterum ; (*Non habetur in Cod.*) = 43. David ; (*Deſideratur in Cod.*)

CAP. XXI.

V. 1. Et dixit ei : *Et ſurrexit obviam & dixit ei* . = 2. miſſus es a me : *emiſſus es* . = *ibid.* & illum : *& in illum* . = 3. ergo : *autem* . = 4. Sacerdos ad ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* David ; (*Ita habebat contextus ; modò verò, eo abraſo,* Sacerdos . *ſcribitur.*) = *ibid.* a mulieribus ? Et &c. : *à mulieribus manducent . Et &c.* = 7. quidam ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* paſtorum Saul : *paſtorum Saul* ; hic paſcebat mulas Saul ; (*Adduntur verba rotundi charact.*) = 8. gladium ? quia : *gladium ?* da mihi *quia &c.* (*Sed adduntur verba rotund. charact.*) = 11. dixeruntque ſervi : *dixeruntque ei ſervi* . = *ibid.* ad eum ; (*Non leguntur in Cod.*) = 12. David ; [*Deeſt in Cod.*] = 13. coram eis : *coram Achis.* = 14. Et ait : *&* cecidit ad oſtia civitatis , & *ait* ; (*Adduntur rotund. char. verba.*] = 15. hiccine ingredietur domum meam? : *dimittite illum hinc , & ne ingrediatur domum meam.*

CAP. XXII.

V. 1. inde ; (*Deeſt. in Cod.*) = 2. ære alieno : *a rege alieno* . = 5. profectus eſt David & venit : *profectus David venit* . = *ibid.* hareth : *Dareth* . = 7. audite me nunc : *audite nunc* . = *ibid.* agros & vineas : *agros aut vineas* . = 8. vicem meam doleat : *vicem doleat* . = *ibid.* inſidiantem mihi uſque hodie : *inimicum* inſidiantem mihi *uſque hodie* ; (*Adduntur in Cod. verba rotundi charact.*) = 9. Reſpondens autem Doeg : *Reſpondit Doeg.* = *ibid.* Sacerdotem ; (*Additur in Cod.*) = 11. Rex : *Saul rex* . = *ibid.* Sacerdotem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Achitob : *Achitob Sacerdotem* . = 13. Dominum : *Deum.* = 17. & non : *non* . = 18. ad Doeg : *ad Doeg* Idumæum ; [*Additur* . Idumæum .] = *ibid.* Sacerdotes : *Sacerdotes Domini* . = 19. percuſſit : *percuſſerunt* . = *ibid.* & parvulos : *parvulos* . = *ibid.* bovemque : *bovem* . = 21. Sacerdotes ; (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione* .)

CAP. XXIII.

V. 1. Ceilam : *Ceila* . = 2. percuties : *percutias* . = *ibid.* & Ceilam ſalvabis : *& ſalvabis Ceila* . = 3. Ceilam : *Ceila* . = 4. rurſum ergo : *rurſumque.* = *ibid.* Ceilam : *Ceila* . = 5. ergo ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Ceilam : *Ceila* . = 6. Ceilam : *Ceila* . = 7. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Ceilam : *Ceila.* = *ibid.* & feræ ſunt : *& feræ.* = 10. Ceilam : *Ceila* . = 13. ſexcenti , & : *ſexcenti viri, &* . = *ibid.* ſalvatus eſſet : *ſalvatus eſt* . = *ibid.* exire : *rex ire* . = 19. Hachila : *Hachile* . = 20. deſyderavit : *deſyderat* .

= 22. ergo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ubi ſit pes ejus, vel &c.: *ubi ſit pes ejus velociter, vel &c.* = *ibid.* eum ibi, recogitat &c. = *eum ibi, ubi dixiſtis, recogitat &c.* = 23. certam: *incertam.* = 24. in Ziphante: *Ziphante.* = *ibid.* Jeſimon: *Jeſimath.* = 26. Et ibat Saul ad: *Stabat Saul, & ſervi ejus ad.* = *ibid.* & viri ejus erant in latere: *& ſervi ejus in latere.*

CAP. XXIV.

V. 4. caulas ovium: *caulas quoque ovium.* = 5. tibi; (*Deeſt in Cod.*) = 7. vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur aut deſcendens in prælium perierit, propitius mihi ſit Dominus, ut non mittam manum meam in Chriſtum Domini; (*Non habentur in Cod.*) = 9. David poſt &c.: *& David poſt &c.* = *ibid.* Saul, dicens &c.: *David, dicens &c.* = 10. loquentium David: *loquentium* & dicentium *David*; (*Adduntur verba rot. charact.*) 11. cogitavit: *cogitavi.* = 12. ſummitatem: *oram.* = 14. ſicut & in &c.: *ſicut in &c.* = 15. perſequeris: *ſequeris.* = *ibid.* perſequeris: *ſequeris.* = *ibid.* perſequeris: *ſequeris.*

CAP. XXV.

V. 1. autem; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* univerſus; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ſepelierunt eum in &c.: *ſepelierunt in &c.* = 3. illius erat Nabal: *illius Nabal.* = 6. meis; (*Ita habebat contextus; modò.* tuis. *ſuperſcribitur.*) = 7. in deſerto: *in deſerto* oves; (*Additur* . oves.) = 8. venimus: *venimus* ad te; (*Adduntur* . ad te.) = 10. & quis eſt: *aut quis eſt.* = 12. dixerat: *dixerat Nabal.* = 13. pueris: *viris.* = 14. ſuis; (*Non habetur in Cod.*) = 15. fuimus: *ſumus.* = 17. recogita: *cogita.* = 18. & quinque arietes coctos; (*Adduntur in Cod.*) = 20. & illa: *illa.* = 21. & reddidit mihi malum pro bono; (*Adduntur in Cod.*) = 23. procidit: *corruit.* = 25. ne: *non.* = *ibid.* iniquum: *iniquiſſimum.* = 26. nunc ergo domine mi; (*Adduntur, &* . mi rex. *legitur.*) = 29. anima rotabitur: *animæ rotabuntur.* = 31. ancillæ tuæ. Et ait &c.: *ancillæ tuæ & tu benefacies ei. Et ait &c.* = 34. Nabal: de *Nabal*; (*Additur verò.* de.) = 43. Achi-noam: *Achinoem.* = 44. David Phalti: *David alio viro Phalati.*

CAP. XXVI.

V. 1. hachila: *achilæ.* = *ibid.* ſolitudinis: *ſolitudinis in via.* = 3. hachila: *achilæ.* = 4. illuc; (*Non habetur in Cod.*) = 5. & Saulem: *Saulem.* = 9. extendet: *extendit.* = 11. igitur: *autem.* = 12. David; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* evigilaret: *vigilaret.* = 16. feciſtis: *feciſti.* = *ibid.* ubi ſit ſcyphus: *ubi ſcyphus.* = 17. numquid vox hæc tua fili mi: *num vox hæc tua eſt fili mi.* = *ibid.* & ait David: *& David.* = 21. enim; (*Non legitur in Cod.*) = *ibid.* in oculis tuis hodie: *in oculis tuis: hodie &c.* (*Duo illa puncta præmittuntur* hodie.) = *ibid.* enim; (*Non habetur.*) = 22. regis; (*Deeſt in Codice.*) = 23. hodie; (*Deſideratur in Cod.*) = *ibid.* extendere: *levare.*

CAP. XXVII.

V. 1. una: *in una.* = *ibid.* ut deſperet: *& deſperet.* = 3. & domus: *vir & domus.* = *ibid.* duæ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Achi-noam: *Achinoem.* = 8. Gerzi: *Gedri.* = 10. reſpondebat: *reſpondebatque.*

CAP. XXVIII.

V. 1. præpararentur: *pararentur.* = *ibid.* egredieris: *ingredieris.* = 3. Ramátha: *Rama.* = 8. & abiit: *abiit.* = *ibid.* & ait illi: *& ait.* = 13. vidiſti? Et ait &c.: *vidiſti* indica mihi? *Et ait &c.* (*Adduntur verba rot. charact.*) = 14. ſe; (*Deeſt in Cod.*) = 17. tuum; (*Non legitur in Cod.*) = 21. mea; (tua. *modò ſuperſcribitur; cùm antiqua lectio.* mea. *videatur habuiſſe.*) = 22. & ponam: *ut ponam.* = *ibid.* ut comedens: *& comedens.* = 23. coegerunt autem eum ſervi: *coegerunt autem ſervi.*

CAP. XXIX.

V. 1. ergò: *autem.* = *ibid.* univerſa; (*Deeſt in Cod.*) = 3. nunquid: *num.* = 4. prælium, ne &c.: *prælium*, & non ſit conſiliarius noſter, *ne &c.* (*Adduntur verba rot. charact.*) = *ibid.* enim; (*Additur.*) = 8. quid enim feci: *quid enim mali feci.*

CAP. XXX.

V. 5. duæ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Achinóam: *Achinoem.* = 8. perſequar latrunculos: *perſequar an non latrunculos.* = *ibid.* an non?; (*Non habentur in Cod.*) = 13. qui ait: *qui ait ei.* = 14. plagam: *partem.* = 15. ego; (*Deeſt in Cod.*) = 19. quiſquam: *quicquam.* = 20. tulit univerſos: *tulit David univerſos.* = 21. juſſerat: *juſſit.* = 22. iniquus de viris, qui ierant cum David: *iniquus, qui erat cum David.* = *ibid.* ſufficiat: *ſufficit.* = 23. in manus noſtras, v. 24. nec audiet vos quiſquam: *in manu noſtra, nec audiat vos quicquam.* = 28. Eſthamo: *Eſthama.* = 29. Jeraméel *Jerameli.* = 30. Harama: *Rama.* = 31. David & viri: *David ipſe & viri.*

CAP. XXXI.

V. 1. interfecti: *vulnerati.* = 2. & in filios: *& filios.* = *ibid.* Melchiſua: *Melchiſue.* = 4. terrore: *timore.* = *ibid.* gladium ſuum: *gladium.* = 7. filii: *viri.* = 12. veneruntque: *& venerunt.* = *ibid.* Galaad; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* igni; (*Deeſt in Cod.*)

Hic in Exemplari Gothico hæc habentur:

Incipiunt Capitula Libri ſecundi, ſecundùm quoſdam; nam ſecundùm hanc S. Hieronymi editionem, quæ ex Hebræo tranſlata eſt, primus, & ſecundus Samuelis unus in Canone habetur.

SECUN-

LIBER SECUNDUS SAMUELIS,
QUEM NOS
SECUNDUM REGUM
DICIMUS.

C A P. I.

V. 4. **F**Ugit populus ex &c. : *ſuit populus a &c.* = 5. ei ; (*Deeſt in C.*) = 6. Et ait : *ait.* = 12. eo quòd : *quòd.* = 13. tu ; (*Non habetur in Cod.*) = 15. ſuis ; (*Deſideratur in Cod.*) = 17. autem : *itaque.* = 18. in Libro : *in lege.* = *ibid.* Et ait, Conſydera Iſraël pro his qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati ; (*In contextu hæc verba non habentur* ; *earum verò loco in margine ita ſcribitur* . Et dixit: flete Iſraël de interfectis ſuis ac vulneratis.) = 20. in compitis : *in conſpectu* . = 21. veniant : *venient* . = 25. eſt : *es* . = 26. ſuum ; (*Deeſt in Cod.*)

C A P. I I.

V. 1. ad eum ; (*Non habetur in Cod.*) = 2. Achi-noam : *Achinoem* . = 6. & ego : *ego* . = 10. cępiſſet : *cępit.* = 11. imperans : *imperaſſe.* = 12. pueri ; (.puer. *modò ſcribitur , eraſâ lectione priori* .) = 13. conveniſſent : *veniſſent.* = *ibid.* in una parte : *ex una parte* . = 15. ergò : *enim* . = 19. neque : *ſive* . = 21. urgeret : *ut urgeret.* = 22. & noli : *noli* . = 23. illum ; (*Non habetur in Cod.*)

C A P. I I I.

V. 1. longa : *grandis* . = 2. ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Achi-noam : *Achinoem* . = 3. Cheleab : *Cheleab* . = *ibid.* Tholmai : *Tholomai* . = 4. filius Abital: *Abiatal* . = 5. Egla : *Agla* . = 7. Raſpha , filia Aia : *Reſpha filia Achia* . = 8. hodie , qui &c. : *hodie ipſe mihi ſeci hæc , qui &c.* = *ibid.* ſuper Domum : *cum domo* . = 11. potuit : *poterat* . = 12. Abner ; (*Non habetur in Cod.*) = 14. Michol , quam &c. : *Michol filiam Saul , quam &c.* = 16. Bahurim : *ad Bahurim* . = *ibid.* & revertere : *revertere* . = 18. ad David : *David* . = 23. erant : *fuerant* . = *ibid.* nuntiatum eſt itaque Joab : *nuntiatumque eſt ad Joab* . = 25. ad te ; (*Deſiderantur in Cod.*) = 27. adduxit : *abduxit* . = 28. Deum : *Dominum* . = 29. ſuſtinens : *patiens* . = *ibid.* & tenens : *tenens* . = 32. David ; (*Non habetur in Cod.*) = 39. unctus rex : *unctus ſum Rex* .

C A P. I V.

V. 1. Isboſeth ; (*Deſideratur in Cod.*) = 4. tollens itaque : *tollenſque* . = 6. ingreſſi ſunt autem domum latenter aſſumentes ſpicas tritici , & &c. : *& aſſumentes ſpicas tritiei , latenter ingreſſi ſunt domum , & &c.* = 7. nocte : *die* . = 10. occidi eum in Siceleg : *occidi in Siceleg.* = *ibid.* mercedem dare: *mercedem me dare* . = 11. nunc cum homines : *nunc homines.* = *ibid.* non ; (.nunc. *ſuperſcriptum eſt , abraſo.* non. *de veteri lectione.*) = 12. pueris ſuis : *pueris.*

C A P. V.

V. 2. ſed & heri : *ſed heri* . = 3. venerunt quoque & ſeniores Iſraël : *veneruntque ſenes de Iſraël* . = *ibid.* David in regem : *David regem* . = 5. ſuper Judam ; (*Deſunt in Cod.*) = 6. eſt David : *eſt ad David* . = 8. David ; (*Deſideratur in Cod.*) = *ibid.* abſtuliſſet ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* in templum : *templum* . = 10. exercituum ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. ergò : *autem* . = *ibid.* David ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. & Nathan : *Nathan* . = 15. Jehahar : *Abiaar* . = *ibid.* & Nepheg : *Nepheg.* = 16. & Elioda & Eliphálet : *Elida & Eliphelet* . = 17. ergò : *verò* . = *ibid.* David in regem : *David regem* . = 20. ergò : *autem* . = 21. ſibi : *ibi* . = 23. contra eos : *obviam eis* . = 24. ut percutiat : *& percutiet* . = 25. Gabaa : *Gabeo* .

C A P. V I.

V. 2. David ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Domini : *Dei.* = 3. tuleruntque eam de domo Abinadab , qui erat in Gabaa ; Oza autem & Ahio , filii Abinadab , minabant plauſtrum novum ; (*Adduntur in Cod.*) = 6. Nachor : *Nachon* . = *ibid.* Dei : *Domini* . = *ibid.* declinaverunt eam : *declinaverunt ad eam* . = 7. iratuſque eſt : *iratus eſt* . = 9. in die illa ; (*Adduntur in Cod.*) = 13. percutiebat in organis armigatis , & &c. ; (*Non habentur in Cod.*) = 15. domus ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. in civitatem : *civitatem* . = *ibid.* ſaltantem : *pſalentem* . = 17. impoſuerunt : *poſuerunt* . = 20. reverſuſque eſt ; *reverſus eſt.* = 21. in Iſraël : *Iſraël.* = 22. meis : *tuis.* = 23. in diem : *ad diem* .

C A P. V I I.

V. 6. illâ ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ambulabam : *ambulavi* . = 7. ædificaſtis : *ædificaſti* . = 9. ubicunque : *in quibus* . = 11. prędicit : *prędicet* . = *ibid.* faciat tibi Dominus : *faciet tibi* . = 15. à facie mea : *à facie tua* . = 16. faciem tuam : *faciem meam* . = 17. ad David : *David.* = 18. & quæ : *aut quæ.* = 19. Domine Deus , niſi &c. : *Domine Deus , quia dilexiſti me , niſi &c.* = 22. neque eſt : *neque enim eſt* . = 23. ivit Deus : *ibit Dominus* . = *ibid.* & Deum ejus . v. 24. Firmaſti enim tibi : *cujus es Deus & firmaſti tibi* . = *ibid.* Domine Deus factus : *Domine factus* . = 26. ut magnificetur : *& magnificetur* . = 27. te

oratione hac : *orationem hanc* . = 29. beuedictione : *& benedictione* .

CAP. VIII.

V. 3. Adar-ézer : *Adezer* . = *ibid.* Ephraten : *Euphraten* . = 5. de Syria : *Syria* . = *ibid.* Adar-ézer: *Adedezer* . = 6. ſervavitque Dominus: *ſervavit Dominus* . = 7. arma aurea , quæ &c. ; *arma aurea, & torques, quæ &c.* = *ibid.* Adar-ézer : *Adadezer* . = 8. Adar-ézer : *Adadezer* . = *ibid.* & mare æneum & columnas & altare ; (*Non habentur in Cod.*)= 9. Adar-ézer : *Adadezer* . = 10. Adar-ézer : *Adadezer* . = *ibid.* Adar-ézer : *Adadezer* . = *ibid.* vaſa aurea , & vaſa argentea : *vaſa argentea , & vaſa aurea* . = 12. Adar-ézer : *Adadezer* . = 13. decem & octo : *duodecim* . = *ibid.* viginti tria millia : *viginti millia* . = 16. Ahilud : *Abiud* . = 17. Achimélec : *Abimelech* .

CAP. IX.

V. 3. nunquid ſupereſt : *num ſupereſt* . = 7. & tu comedes : *& comedes* . = 11. ad regem ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* faciet : *faciat* . = *ibid.* menſam meam : *menſam tuam* . = 12. ſerviebat : *ſerviebant* . = 13. quia : *qui* .

CAP. X.

V. 5. David , manete &c. : *David , dicens , manete &c.* = *ibid.* creſcat barba veſtra : *creſcant barbæ veſtræ* . = 8. ergo : *autem* . = *ibid.* & Rohob ; (*Deeſt in Cod.*)= 12. Dei noſtri : *Domini noſtri* . = 14. Jeruſalem : *in Jeruſalem* . = 16. Adar-ézer : *Adadezer* . = *ibid.* Adar-ézer : *Adadezer* . = 17. Helam : *Elema* . = 19. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Adar-ézer : *Adadezer* . = *ibid.* eſſe ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. XI.

V. 1. autem : *ergo, ut* . = 2. deambularet : *ambularet* . = 3. Hethæi : *Chethæi* . = 6. Hethæum : *Cethæum* . = 7. & venit Urias ad David; (*Adduntur in Cod.*)= 8. & egreſſus : *egreſſus* . = 9. deſcendit ad: *aſcendit in* . = 10. de via veniſti : *de via longinqua veniſti* . = 11. animæ tuæ non &c. : *animæ tuæ quod non &c.* = 12. in die : *die* . = 13. dormivit in ſtratu : *dormivit ſimiliter in ſtratu* . = 15. belli : *prælii* . = 16. ubi ſciebat : *quo ſciebat* . = 17. Hethæus : *Cethæus* . = 21. Hethæus : *Cethæus* . = 24. Hethæus : *Cethæus* . 25. belli : *prælii* .

CAP. XII.

V. 1. dixit ei , Duo &c. : *dixit ei , reſponde mihi judicium , Duo &c.* = 3. quæ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. quidam ; (*Non habetur in Cod.*)= 6. reddet: *reddat* . = *ibid.* fecerit : *fecerat* . = 7. vir . Hæc &c. : *vir , qui feciſti hanc rem . Hæc &c.* = 9. Hethæum : *Cethæum* . = *ibid.* in uxorem tibi : *uxorem* . = 10. Hethæi : *Cethæi* . = 12. autem : *verò* . = 15. in domum : *domum* . = *ibid.* percuſſit quoque : *percuſſitque* . = 22. vivat : *vivet* . = 24. ingreſſuſque : *ingreſſus eſt* . = 31. quoque : *autem* . = *ibid.* in Jeruſalem : *Jeruſalem* .

CAP. XIII.

V. 1. filii David Sororem ſpecioſiſſimam : *filio David eſſet Soror ſpecioſiſſima* . = *ibid.* adamaret : *adamaretque* . = 2. in eam : *eam* . = 3. autem : *enim* . = 5. languorem : *ægritudinem* . = *ibid.* ut det : *& det* . = 12. in Iſraël . noli &c. : *in Iſraël , noli frater mi , noli &c.* = 20. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* nunquid : *num* . = 25. ad Abſalom : *Abſalom* . = 27. itaque : *autem* . = *ibid.* feceratque Abſalom convivium, quaſi convivium regis; (*Adduntur in Cod.*)= 29. omnes; (*Deeſt in Cod.*)= 32. Semmaa : *Sammaa* . = 36. apparuerunt, & Filii : *apparuerunt Filii* . = *ibid.* vocem ſuam : *voces ſuas* . = 37. Ammiud : *Ammiur* . = 39. Amnon : *Amnonis* .

CAP. XIV.

V. 3. loquéris : *loquaris* . = *ibid.* verba : *ſermones* . = 9. ſit ; (*Deeſt in Cod.*)= 14. aquæ : *aqua* . = 16. de hęreditate Domini ; (*Non ſunt in Cod.*) = *ibid.* ſimul . Dicat &c. : *ſimul de hęreditate Dei . Dicat &c.* = 7. ſicut : *quaſi* . = *ibid.* Domini : *Dei* . = 18. ei ; (*Deeſt in Cod.*)= 22. ſermonem rex ſervi &c. : *ſermonem ſervi* . = 27. elegantis formæ : *eleganti forma* . = 29. ad eum; (*Non habentur in Cod.*) = 30. ſuccenderunt ergo ſervi Abſalom ſegetem igni ; (*Deſiderantur in Cod.*) = *ibid.* ſuccenderunt ſervi : *ſuccenderunt pueri* . = 31. in domo ejus : *in domum ſuam* . = 32. & diceres : *ut diceres* . = 33. itaque ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* omnia ; (*Deſideratur in Cod.*) = *ibid.* & intravit : *intravit* .

CAP. XV.

V. 7. quadraginta : *quatuor* . = 12. cumque immolaret victimas , ſacta &c. : *cum immolaret victimas , & facta &c.* = 14. impleat : *impellat* . = 15. exequemur : *exequimur* . = 16. reliquit : *dereliquit* . = 18. pugnatores validi : *pugnatores & validi* . = *ibid.* pedites ; (*Additur in Cod.*) = 20. compellêris . *impellêris* . = *ibid.* quia ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. mi rex , ſive &c. : *mi rex ibo , ſive &c.* = 22. Gethæus , & omnes : *Gethæus & rex , & omnes* . = 23. omneſque flebant : *omneſque viri flebant* . = 24. Dei , & &c. : *Dei à Bethlem , & &c.* (*Adduntur* . à Bethlem .) = *ibid.* fęderis ; (*Deeſt in Cod.*)= 25. reporta arcam Dei : *reportate arcam Domini* . = 26. mihi ; (*Non habetur in Cod.*) = 29. ergo ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. ſcandens : *aſcendens* . = *ibid.* aſcendebat : *aſcendebant* . = 31. & Achitóphel : *Achitophel* . = *ibid.* quæſo Domine conſilium Achitophel : *quæſo conſilium Achitophel Domine* . = 32. ei ; (*Additur in Cod.*) = 34. Abſalom : *Abſaloni* . = 36. enim : *autem* . = *ibid.* quodcumque : *quod* .

CAP. XVI.

V. 1. alligaturis : *ligaturis* . = 2. pueris : *ſervis* . = 3. domus : *Dominus* . = 4. Oro : *adoro* ; (*Fortè le-*

tè legendum. at oro.)= 5. Bahurim : *nd Baburim.* = *ibid.* inde ; (*Deeſt in Cod.*)= *ibid.* procedebatque: *procedebat* .= 6. & à ſiniſtro : *Eſ ſiniſtro* . = 7. loquebatur : *latebatur*; (*Vitioſa lectio eſt* ; *fortè* .blatebatur. *pro.* blaterabat. *quod Gothieis familiare eſt, ut infrà Cap. XIX. num.* 9. certabatur . *pro* .certabar.)= 8.Dominus regnum : *Dominus univerſum regnum* . = *ibid.* prĕmunt : *nunc prĕmunt* . = 10.eſt ; (*Non babetur in Cod.*)= *ibid.* fecerit ? : *fecerit Dominus* ? .= 11. ſervis ſuis : *ſervis regis* . = *ibid.* hic ; (*Deeſt in Cod.*)= 12. die ; (*Deſideratur in Cod.*)= 14. venit itaque rex : *venitque rex* . = 15. ejus : *Iſraèl* . = 17. iviſti : *veniſti* . = 18. reſponditque : *reſpondit* . = *ibid.* ad Abſalom : *Abſalom* .= *ibid.* elegit : *elegerit* .

CAP. XVII.

V. 2. omnis populus ; (*Deſunt in Cod.*)= 3. reverti : *revertenti* .= 5. Chuſai : *Heſai*; (*Ita ſemper conſtanter legit exemplar Gothieum.*)= 7. eſt; (*Deſideratur in Cod.*)= 10. omnis ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. civitati illi ſunes : *civitatem illam funibus* . = 14. utile , ut induceret &c. : *utile , ut videretur conſilium Huſai bonum coram Abſalon , ut induceret &c.* = 15. Sadoc & Abiathar : *ad Sadoc & ad Abiathar* . = 16. citò ; (*Additur in Cod.*)= 17. referrent : *ferrent* .= 20. eis ; (*Deeſt in Cod.*)= 23. conſilium ſuum ; (*Additur* . ſuum .)= *ibid.* ſurrexitque ; (*Deſunt in Cod.*)= *ibid.* domo ſua : *in domo ſua.* = 24. Iſraèl cum eo : *Iſrael qui erant cum eo.* = 25. ſuit : *erat.* = 27. Caſtra,Sobi : *Caſtra, Madian, Sobi* .= 28. polentam , & ſ bam , & lentem, & frixum : *pulmentum , & fabam & lentum frixum oleo* .

CAP. XVIII.

V. 1. eos : *eum* . = 2. tertiam partem ſub manu Joab : *tertiam ſub manu Joab* . = *ibid.* tertiam partem ſub manu Ethai : *tertiam ſub manu Ethai* .= 3. ſive : *ſi* .= 5. principibus pro &c. : *principibus Iſraèl pro &c.* = 8. ſuit autem ibi prælium : *fuit ibi prælium autem* . = 9. inſederat : *inſedebat* .= 14. tulit ergo tres : *tulit ergo Joab tres* .= 18. ſuo, & &c.: *ſuo , monimentum nominis mei , & &c.* = 26. alter ; (*Additur in Cod.*)= 28. homines : *omnes* .

CAP. XIX.

V. 5. ingreſſus ergò : *ingreſſus eſt ergò* . = *ibid.* dixit : *& dixit* . = 6. & de ſervis tuis ; (*Deſunt in Cod.*)= 9. certabat : *certabatur* .= 11. Abiathar : *ad Abiathar* . = *ibid.* in domo ejus : *ut reducerent eum in domum ejus* . = *ibid.* Juda ; (*Non babetur in Cod.*)= 13. es? (*Additur in Cod.*)= 15. uſque in Galgala ; (*Deeſt* . uſque .)= 17. ſervi cum eo : *ſervi erant cum eo* . = 19. egreſſus : *ingreſſus* .= 20. & idcirco : *ſed idcirco* . = 22. mihi ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. Et reſpondens : *qui reſpondens* . = *ibid.* dixique : *dixi* . = *ibid.* & aſcendens : *aſcendens* . = 27. es; (*Non babetur in Cod.*)= 29. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. dies ; (*Deſideratur in Cod.*)= 35. poſſum ; (*Additur in Cod.*)= *ibid.* ſit : *ſit* . = 36. procedam famulus tuus ab Jordane tecum; non &c. : *prĕcedam famulus tuus ad Jordanem tecum* ; *nec &c.* = 37. Chamaam : *Chamaa.* = 38. Dixit itaque : *Dixitque.* = *ibid.* Chamaam : *Chamaa* . = 40. Galgalam , & Chamaam : *Galgala , & Chamaa* . = 43. regem , magiſque &c. : *regem , & primogenitus ego ſum, magiſque &c.*

CAP. XX.

V. 1. quoque ut ibi eſſet : *ut ibi eſſet quoque*. = *ibid.* Seba : *Siba* . = *ibid.* in David : *in domo David.* = *ibid.* revertere : *vade* . = 2. Seba : *Siba* . = *ibid.* Jeruſalem : *in Jeruſalem* .= 3. in cuſtodiam : *cuſtodiam* .= 6. Seba : *Siba* . = 7. quoque ; (*Deeſt in Cod.*)= 14. uſque ; (*Non babetur in Cod.*)= *ibid.* Beth-maacha : *in Bethmeeba* .= 15. Beth-maacha : *Bethmeeba* .= 17. Et ille reſpondit ,Ego : *qui reſpondit ; ego ſum* . = *ibid.* Sermones : *Sermonem.* = 18. illa , ſermo &c. : *illa dixit , rogantes rogant qui ſunt in Abela , & in Dan dicentes , Sermo &c.* = *ibid.* proficiebant. v.19. Nonne ego ſum quæ &c. : *pertranſeant. Non ego ſum qui &c.* = *ibid.* matrem in Iſraèl : *matrem Iſraèl* .= 21. ſuam ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* recedemus : *recedimus* .= 23. ergò : *autem* . = *ibid.* omnem ; (*Non babetur in Cod.*) = 24. Ahilud : *Abiud* .

CAP. XXI.

V. 1. ſanguinum : *& ſanguinem* . = 2. erant de filiis Iſraèl : *ſunt de Iſrael* . = *ibid.* & voluit Saul percutere : *ne perimerent illos, & voluit Saul ut percuteret* . = 3. Quid faciam vobis ? & quod erit veſtri piaculum , ut benedicatis hæreditati Domini; v. 4. dixeruntque ei Gabaonitæ ; (*Adduntur in Cod.*) = 6. ut : *&* . = 8. Aia : *Achia* . = *ibid.* Michol : *Merob* .= 9. in monte ; (*Deſunt in Cod.*) = 10. Aia : *Achia* .= 11. fecerat Reſpha , filia Aia : *fecit Reſpha , filia Achia* . = 13. colligentes : *colligens* .= 14. & Jonathæ : *& oſſa Jonathæ* . = 16. Jeſbi-benob : *Jeſbidenob* . = 18. Saph : *Seph* . = *ibid.* de genere gigantum ; (*Adduntur in Cod.*) = 20. vir fuit excelſus : *vir excelſus* . = *ibid.* de origine : *de genere* . = 21. Et blaſphemavit : *blaſphemavit* .

CAP. XXII.

V. 3. Deus fortis : *Deus meus fortis* . = *ibid.* liberabis : *liberabit* .= 6. inſerni : *inferi* . = 7. veniet : *veniat* . = 8. concuſſa : *commota* . = *ibid.* eis ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. de ore : *de nare* . = *ibid.* ſuccenſi : *incenſi* . = 10. & inclinavit : *inclinavit* . = 12. latibulum : *latibulum ſuum* . = 13. fulgore : *fulgure.* = 14. dabit : *dedit* . = 15. fulgur & conſumpſit : *fulgura conſumpſit* . = 16. Domini , ab &c. : *Domini & ab &c.* = 18. & ab his : *ab his* . = 19. afflictionis meæ : *afflictionis & tribulationis meę* . = 20. complacui : *placui* . = 29. tu Domine ; (*Deſunt in Cod.*) = 32. quis eſt Deus : *quis Deus* . = *ibid.* Deum noſtrum? : *Dominum noſtrum?* = 34. ſtatuens : *ſtatuit.* = 37. deficient : *deficiant* . = 38. convertar : *convertatur* . = 39. conſumam eos ; (*Non babentur in Cod.*

Cod.) = 40. accinxiſti : *accingit*. = *ibid.* incurvaſti : *incurvabis*. = *ibid.* ſubtus me : *ſub me*. = 44. cuſtodies me in &c. : *cuſtodies in &c.* = *ibid.* ſerviet : *ſervient*. = 45. filii alieni reſiſtent mihi, auditu auris obedient mihi; (*Ita habebat lectio vetus; modò, eâ eraſâ, ita ſuperſcribitur*. auditu auris obaudient mihi, filii alieni reſiſtent mihi.)

CAP. XXIII.

V. 3. hominum : *omnium*. = 5. voluntas : *volumptas*; (*Ita ſcriptum inveni*.) = 8. fortium David-David ſedens : *fortium David ſedens*. = *ibid.* interfecit : *interficit*. = 9. Ahohites : *Abobi*. = 15. aquam de lacu; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* ò; (*Deeſt in Cod.*) = 20. in diebus : *diebus*. = 21. interfecit : *percuſſit*. = 25. Harodi, Elica de Harodi, v. 26. Heles de Phalti, Hira filius Acces : *Arari, Elica de Harodi, Helas de Phelethi, Hiras filius Sacces*. = 28. Ahohites Maharài Netophathites, v. 29. Heled filius Baana, & ipſe Netophathites : *Achiothes Maharai Phathites*. = 29. de Gabaath : *delebeth*; (*Ita ſcriptum inveni*.) = 30. Pharathonites : *Pharathonites*. = 32. Eliaba de Salaboni : *Elialba de Salboni*. = *ibid.* Jonathan : *Jonatha & Ara*. = 33. Sarar, Ararites : *Saar, Arorites*. = 34. Aasbai : *Saaſbai*. = 38. Jethrites, Gareb & ipſe Jethrites : *Bicthrites, Jereb & ipſe Biethrites*.

CAP. XXIV.

V. 2. rex : *David*. = *ibid.* Ber-ſabee : *Berſebee*. = 4. principum exercitus : *principum ejus exercitus*; [*Additur verò*. ejus.] = *ibid.* principes militum : *princeps militum*. = 5. Gad : *Gaath* : = 6. Hadſi : *Hodſi*. = 10. transferas : *tranſeas*. = 11. videntem David : *videntem*. = 13. veniet : *veniat*. = 14. Coarctor : *arctor undique*. = *ibid.* hominum : *hominis*. = 15. uſque ad Ber-ſabee : *uſque Ber-ſabee*. = 16. ſuam; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* afflictionem : *afflictionem eorum*. = *ibid.* ſufficit : *ſufficit, ſufficit*. = *ibid.* nunc contine manum tuam; (*Adduntur, præter adverbium*. nunc. *quod nec in contextu, nec in margine habetur*.) = 18. autem; (*Additur in Cod.*) = 20. tranſire : *venire*. = 21. & egreſſus : *egreſſus*. = 25. propitiatus : *repropitiatus*.

Explicit Liber, qui ſecundùm Septuaginta Secundus habetur; in hac autem Sancti Hieronymi editione, quæ ex hebræo eſt, Primus & Secundus Samuelis, unus in canone computatur.

(*Ita habetur in Cod. Gothico literis majoribus, ſicut & in fronte hujus Libri, & ſequentis*.)

LIBER TERTIUS REGUM.

LIBER REGUM TERTIUS:

Secundùm Hebræos primus Malachim.

INCIPIT LIBER III. SECUNDUM LXX.

Secundùm verò Sanctum Hieronymum Secundus.

(*Ita habetur in Cod. Goth. literis majoribus*.)

CAP. I.

V. 1. Dies : *annos*. = 3. Sunamitidem : *Sunamitem*. = 6. valde ſecundus : *valde & ſecundus*. = 8. cerethi & phelethi : *Ethei*. = 9. Zoheleth : *Zobel*. = 10. quoſque : *quoque*. = 13. vade & ingredere : *vade ingredere*. = *ibid.* Nonne tu : *non tu*. = 17. tuæ, Salomon &c. : = *tuæ, dicens, Salomon &c.* = 22. rege, Nathan : *rege, ecce Nathan*. = 23. cumque introiſſet in &c. : *cum introiſſet & ſtetiſſet ante &c.* = *ibid.* cum; [*Deeſt in Cod.*] = 31. David in æternum : *David rex in æternum*. = 34. ſuper Iſraël : *ſuper Iſraël & Judam*. = 37. faciat : *fiat*. = 39. ſumpſitque : *ſumpſit*. = 42. nuntians : *annuntians*. = 43. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 47. Deus : *Dominus*. = 48. inſuper & hæc : *inſuper hæc*. = 49. ergo; [*Non habetur in Cod.*] = 52. morietur : *morte morietur*.

CAP. II.

V. 2. Ego ingredior : *Ecce ego ingredior*. = 3. Et obſerva ut cuſtodias mandata Domini : *Et obſerva cuſtodias Domini*. = 6. ergo juxta : *ergo ei juxta*. = 7. Galaaditis : *Galaaditidis*. = 9. ut ſcias : *& ſcies*. = 11. triginta tribus : *triginta tribus annis*. = 13. Pacificuſne eſt ingreſſus : *Pacificuſne ingreſſus*. = 15. præpoſuerat : *propoſuerat*. = 17. Sunamitidem : *Sunamitem*. = 19. matri regis : *matris regis*. = 22. rex; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Sunamitidem : *Sunamitem*. = 24. collocavit me ſuper : *collocavit ſuper*. = 26. & quidem vir mortis es : *es quidem vir mortis*. = 30. & venit : *venit*. = *ibid.* locutus eſt Joab : *locutus ſum Joab*. = 32. viros juſtos melioreſque ſe : *viros meliores quàm ſe*. = *ibid.* David; (*Non habetur in Cod.*) = 34. Aſcendit itaque; *aſcenditque*. = 37. autem : *enim*. = 39. nuntiatumque eſt : *nuntiatum eſt*. = 42. fueris : *ieris*. = 43. ergo; [*Deeſt in Cod.*] = 46. aggreſſus : *egreſſus*.

CAP. III.

V. 3. autem : *itaque*. = 7. parvulus : *parvus*. = 9. populum tuum hunc : *populum hunc*. = 11. Dominus : *Deus*. = 12. ſimilis tui : *tibi ſimilis*. = 15. Jeruſalem : *in Jeruſalem*. = 20. intempeſtæ noctis : *intempeſta nocte*. = 26. tibi ſit; (*Deeſt*. ſit.) = 27. Reſpondit : *reſpondens*. = *ibid.* & ait; (*Deeſt*. &.) = *ibid.* enim : *autem*.

CAP.

CAP. IV.

V. 3. Siſa : *Seſa*. = 6. Ahiſar : *Athaſar*. = *ibid.* Adoniram : *Odoniram*. = 9. Salebim, & in Beth-ſames, & in Elon, & in Beth-hanan, v. 10. Beth-héſed : *Salebrim, & in Bethſames, & Eloeni, Bethanam Beneſeth*. = 11. habebat uzorem : *habuit uxorem*. = 12. Bana : *Bena*. = Thanach : *Thenach*. = *ibid.* Maggeddo : *Maleddo*. = *ibid.* mehula è regione Jecmaan : *mabula è regione leeman*. = 14. Abinadab : *Abianaas*. = *ibid.* Manaim : *Maiam*. = 15. Baſemath : *Bathmath*. = 19. Amorrhæi : *Amorrhæorum*. = *ibid.* ſuper : *inſuper*. = 24. a Thaphſa : *Thaphſa*. = *ibid.* uſque ad Gazam : *uſque Gazam*. = 30. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 31. Ezrahite : *Ezrallite*. = *ibid.* Chalcol : *Chalcal*. = 32. quoque : *autem*.

CAP. V.

V. 2. Salomon : *& Salomon*. = 4. & ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. ſervi tui, (*Deſideraatur in Cod.*) = *ibid.* petieris : *præceperis*. = *ibid.* quomodo : *quia*. = 7. Deus ; [*Deſideratur in Cod.*) = 9. deponent : *deponant*. = 10. & ligna abiegna, [*Deſunt in Cod.*] = 12. dedit quoque : *deditque*. = 13. operarios : *operas*. = 15. fueruntque ; *fuerunt itaque*. = 18. porro *Giblii* præparaverunt ligna & lapides ad ędificandam domum ; (*Adduntur verba rot. char.*, *&*. Biblii. *legitur.*)

CAP. VI.

V. 1. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domino : *Domini*. = 2. & viginti cubitos in latitudine ; (*Non habentur in contextu ; in margine autem ita legitur*. latitudine xx.) = 6. & medium tabulatum ſex cubitorum latitudinis ; (*Non ſunt in Cod.*) = 9. domum ; (*Additur in Cod.*) = 10. quinque cubitis altitudinis, & operuit domum ; (*Adduntur*.) = 15. cedrinis ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. tornaturas : *tornaturas ſuas*. = *ibid.* juncturas ſuas : *juncturas*. = 20. puriſſimo, ſed : *puriſſimo*, & affixit laminas clavis aureis ; (*Verba rotundi charact. adduntur*.) = 24. unius ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. in menſura : *menſura*. = 34. ſe ipſum : *ſe invicem*. = 39. ſuis ; (*Deeſt in C.*)

(*In hoc loco, ſcilicet pag.* 102. *habentur delineationes Templi ex utraque parte*.)

CAP. VII.

V. 6. columnas : *columnas fecit*. = 8. ſedebatur : *ſedetur* = 9. a fundamento : *a fundamentis*. = 10. de lapidibus : *lapidibus*. = 15. columnam unam : *columnarum*. = 16. fuſilia ex ære : *fuſili ęre*. = 18. ſingulorum ; (*Additur in Cod.*) = 21. Jachin : *Jachin firmitas* ; (*Lectio contextus eſt ; inter lineas verò literis recentioribus additur*. id eſt. *ut lectio integra ſit*. Jachin id eſt firmitas.) = *ibid.* Booz : *Booz id eſt a robore*. = 25. ſuper : *deſuper*. = 26. & tria millia : *tria millia*. = 27. æneas : *ęreas*. = 29 in juncturis : *inter juncturas*. = *ibid.* & ſubter : *& ſuper*. = 30. reſpectantes : *reſpicientes*. = 32. ſibi ; (*Deeſt in Cod.*) = 35. rotunditas : *runditas*. = 38. decem baſes poſuit, v. 39. Et conſtituit ; (*Adduntur in Cod.*) = 51. in theſauris : *theſauris*.

(*In hoc loco, videlicet pag.* 104. *habentur delineationes* Domûs Saltûs Libani ; & aliæ &c.)

CAP. VIII.

V. 1. congregati ſunt : *congregavit*. = 2. Bethanim : *Ethanim*. = 11. enim : *ergò*. = 13. ſolium : *thronum*. = 15. Salomon ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. populum meum Iſraël de Ægypto : *populum de Ægypto*. = 19. mihi ; (*Non habetur in Cod.*) = 23 ſuper terram : *ſub terra*. = 24. cuſtodiſti : *cuſtodis*. = *ibid.* quæ ; *quæcumque*. = 26. Domine ; (*Deeſt.*) = 29. ſuper ; *& ſuper*. = *ibid.* orat in loco iſto ad te ſervus tuus : *orat te in loco iſto ſervus tuus*. = 34. reduces : *reduc*. = 36. exaudi eos : *exaudies*. = *ibid.* terram tuam, quam : *terram, quam*. = 37. aut ęrugo aut locuſta, vel rubigo : *aut ęrugo, locuſta, rubigo*. = *ibid.* inimicus ejus : *& inimicus ejus*. = 39. exaudies : *audias*. = 43. exaudies : exaudias. = *ib.* invocaverit te alienigena : *invocaverint te alienigenæ*. = 45. orationes eorum, & preces : *orationem eorum & precem*. = 46. peccaverint : *peccaverit*. = *ibid.* inimicorum longe : *inimicorum ſuorum longè*. = 48. fuerint : *fuat*. = 49. orationes : *orationem*. = *ibid.* preces eorum : *preces*. = 52. exaudias : *exaudies*. = 59. faciat : *fiat*. = 63. mactavitque ; *mactavit quoque*. = *ibid.* & ovium : *ovium*. = 64. holocauſtum : *holocauſta*.

CAP. IX.

V. 3. domum hanc quam : *domum quam*. = 5. non auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſraël : *non auferetur tibi vir de ſolio Iſraël*. = 6. ceremonias meas : *ceremonias*. = 7. projiciam à conſpectu meo ; (*Adduntur in Cod.*) = 9. coluerunt eos : *coluerunt*. = 12. dederat : *dedit*. = 14. Salomonem ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. Salomon ; (*Non habetur in Cod.*) = 25. Domino : *Domino Deo ſuo*. = *ibid.* & adolebat thymiama coram Domino ; (*Deſunt in Cod.*) = 26. Ailath : *Ailam*. = 28. detulerunt ad regem Salomonem ; (*Ita etiam ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione*.)

CAP. X.

V. 1. Saba : *Sabaa*. = 2. cum comitatu : *comitatu*. = *ibid.* regem ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. propoſuit : *propoſuerat*. = *ibid.* regem : *rem*. = 5. ordines : *ordinem*. = 7. & opera ; (*Deſiderantur in Cod.*) = 9. complacuiſti : *placuiſti*. = 10. Saba : *Sabaa*. = 12. fulcra domus : *pulchram domum*. = 13. Saba : *Sabaa*. = 15. afferebant : *offerebant*. = *ibid.* vendentes : *videntes*. = 16. puriſſimo : *puro*. = 17. trecentæque minæ : *trecentæ minæ*. = *ibid.* ſaltus : *ſilvæ*. = 26. in Jeruſalem ; (*Adduntur in Cod.*) = 28. educebantur : *adducebantur*. = *ibid.* Negotiatores enim regis emebant de Coa ; (*Adduntur in Cod.*)

CAP. XI.

V. 1. adamavit : *amabat*. = 5. Deam : *Deum*. = *ibid.* idolum : *Deum filiorum*. = 6. David ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. Pharaone valde &c. : *Pharaone rege*

Ægypti. = 22. obſecro te ut &c.: *obſecro ut &c.* = 23. Adar-ézer : *Adedezer*. = 26. Ephrathæus : *Euphrathæus*. = *ibid.* ſervus Salomonis; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Serua, mulier vidua : *Saraa mulier vidua Servuç Salomonis*. = 27. & hæc eſt cauſa : *& hæc cauſa*. = 30. coopertus : *opertus*. = 33. Aſtarthen Deam : *Aſtaroth Deum*. = 38. mandata mea et &c.: *mandata et &c.* = 39. ſemen : *domum*. = 40. Seſac : *Sar*. = 41. dierum; (*Deeſt in Cod.*) = 42. omnem; (*Non habetur*.)

CAP. XII.

V. 2. verò; (*Deeſt in Cod.*) = 6. huic; (*Non habetur in Cod.*) = 7. ei; (*Non eſt in Cod.*) = 9. dixitque ad eos : *dixit ad eos*. = 11. cecidit vos : *cecidit ſuper vos*. = *ibid.* cędam vos : *cędam*. = 13. ei; (*Additur in Cod.*) = 14. ego autem cędam : *ego cędam*. = 16. vade : *revertere*. = 20. conſtituerunt eum regem ſuper omnem Iſraël : *conſtituerunt regem ſuper Iſraël*. = 21. & bellatorum : *bellatorum*. = *ibid.* domum : *regem*. = *ibid.* filio : *filii*. = 22. autem : *verò*. = 27. Cor; (*Ita habuiſſe veterem lectionem conjectura eſt; modò, eâ erasâ.* convertetur populus iſte. *legitur.*) = 28. in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = 32. fuerat : *erat*. = 33. quem fixerat : *quæ fixerat*.

CAP. XIII.

V. 5. Domini : *Dei*. = 6. oravitque : *oravit*. = 11. illa : *in illa*. = 15. Dixitque : *Dixit*. = 17. Non comedes panem, & non bibes aquam ibi, nec : *Non comedas panem & non bibas aquam, nec*. = 18. ut comedat : *& comedat*. = 29. intulit in civitatem prophetæ ſenis : *intulit illud in civitatem prophetes ſenex*. = 30. heu mi frater : *heu frater*.

CAP. XIV.

V. 3. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 5. qui : *quia*. = 8. eſſet : *eſt*. = 10. ecce; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* de Jeroboam : *de domo Jeroboam*. = 13. inferetur : *ingredietur*. = 20. dormivit cum &c. : *dormivit Jeroboam cum &c.* = 21. decem : *& decem*. = *ibid.* annis : *annis*. = *ibid.* regnavit; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Ammanitis : *Ammanites*. = 24. feceruntque : *fecerunt*. = 28. in domum : *domum*. = 29. & omnia : *& omnium*. = *ibid.* ſermonum : *verborum*. = 31. Abiam : *Abia*.

CAP. XV.

V. 1. Abiam : *Abia*. = 4. ut ſuſcitaret filium ejus poſt eum, & ſtatueret Jeruſalem; (*Adduntur in Cod.*) = 7. Abiam, & omnia : *Abia, & omnia*. = *ibid.* Abiam, & inter : *Abia, & inter*. = 10. & uno anno : *uno anno*. = 14. Domino : *Domino Deo ſuo*. = 17. vel ingredi; (*Deſunt in Cod.*) = 18. Tabremon : *Trabemon*. = 23. omnium; (*Deeſt in Cod.*) = 32. Baaſa regem &c. : *Baaſa filium Aebia regem &c.*

CAP. XVI.

V. 1. Baaſa : *Baaſam*. = 7. Baaſa : *Baaſam*. = 11. ex ea : *ex eo*. = 12. ad Baaſa; (*Deſideratur in Cod.*) = 13. Baaſa : *Baaſæ*. = 17. Aſcendit : *Aſcendens*. = *ibid.* & obſidebant : *obſidebant*. = 22. prævaluit autem : *prævaluitque*. = 24. & vocavit : *vocavitque*. = 25. fuerunt : *erant*. = 32. in templo Baal : *in templo Baali*. = 34. Hiel : *Abiel*.

CAP. XVII.

V. 6. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 9. Sarephta : *Serephta*. = 10. Sarephta : *Screpthan*. = 12. en colligo : *& colligo*. = 14. in qua : *qua*. = 17. poſt hæc : *poſt verba hæc*. = 19. Elias; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* poſuit ſuper &c. : *poſuit* eum *ſuper &c.* (*Additur verò*. eum.) = 21. obſecro : *oro*. = 22. Et exaudivit : *exaudivit*.

CAP. XVIII.

V. 4. & quinquagenos; (*Non habentur in Cod.*) = 10. quia; (*Deeſt in Cod.*) = 11. nunc tu dicis : *nunc dicis*. = 12. & ingreſſus : *ingreſſus*. = *ibid.* inveniens te : *inveniet te, &*. = 16. venitque : *venit ergò*. = 23. ſibi; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ignem autem : *ignemque*. = 24. propoſitio : *propoſitio, quam locutus eſt Elias*. = 26. reſponderet : *reſponderet* eis; (*Additur*. eis.) = 36. Deus Abraham, & Iſaac : *Deus Abraham, Deus & Iſaac*. = 37. exaudi me Domine : *exaudi Domine*. = 38. Domini : *à Deo de Cælo*. = 44. currum tuum; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XIX.

V. 1. prophetas gladio : *prophetas* Baal *gladio*; (*Additur*. Baal.) = 4. ſuper : *ſubter*. = 11. tranſit : *tranſiet*. = *ibid.* petras ante &c. : *petras in ſpiritu ante &c.* = 15. in viam : *in domum*. = *ibid.* illuc; (*Deeſt in Cod.*) = 16. Abel-meula : *Abel-maula*. = 18. virorum : *univerſorum*. = *ibid.* quorum genua : *genua quæ*. = *ibid.* ante Baal : *Baal*. = *ibid.* oſculans manum : *oſculans manu*. = 19. Elias; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* jugis bovum; (*Non habentur*.) = 20. oro, patrem : *oro te patrem*.

CAP. XX.

V. 1. triginta duos : *triginta & duos*. = 3. ait : *& ait*. = 7. inſidietur nobis. miſit enim : *inſidiatur nobis. miſit ergò*. = 9. in initio : *initio*. = 10. ſequitur : *ſequuntur*. = 11. ait : *& ait*. = 12. Ben-adad; (*Deeſt in Cod.*) = 13. ait ei : *ait*. = 18. At ille ait, ſive : *At ille, ſive ait*. = 20. veniebat : *venerat*. = 27. caſtraque metati ſunt : *caſtrametati ſunt*. = 29. dirigebantque : *dirigebant*. = *ibid.* ex adverſo hi, atque illi acies : *hi, atque illi acies ex adverſo*. = 30. in civitatem : *civitatem*. = 31. itaque; (*Deeſt in Cod.*) = 32. funiculos : *funes*. = 33. Ben-adad : *Ben-adad* vivit; (*Additur*. vivit.) = *ibid.* ad me; (*Deſunt in Cod.*) = 34. tulit : *abſtulit*. = *ibid.* reddam : *reddam* tibi; (*Additur*. tibi.) = 37. inveniens : *conveniens*. = 39. aut : *ut*. = *ibid.* appendes : *appendens*. = 41. eum; (*Deeſt in Cod.*) = 43. in Samariam : *Samariam*.

CAP.

CAP. XXI.

V. 1. tempore illo; (*Deſunt in Cod.*) = 6. tibi placet: *tibi* commodius *placet*; (*Additur*. commodiùs.) = 8. & optimates: *&* ad *optimates*; (*Additur*. ad.) = 9. primos: *primates*. = 13. Deum & regem: *Deo & regi*. = 18. deſcendit: *deſcendet*. = 20. inimicum tibi? : *inimice mei*? = 23. de Jezabel; (*Additur*. de.) = 26. factus eſt: *effectus eſt*. = 27. ambulavit: *ambulabat*. = 28. & factus eſt ſermo: *factus eſt autem ſermo*.

CAP. XXII.

V. 5. & equites mei, equites tui: *equites mei, & equites tui*. = 8. poſſumus: *poſſimus*. = 9. ergo: *itaque*. = 11. Chanaana: *Chanaan*. = 12. regis: *regis inimicos ejus*. = 13. ergo ſermo: *ergo & ſermo*. = 14. Dominus, hoc &c.; (*Non habetur*. Dominus.) = 15. manus regis: *manu regis*. = 24. Chanaana: *Chanaan*. = 25. in cubiculum: *cubiculum*. = 30. Dixit itaque: *Dixitque*. = 34. Vir autem: *Unus autem*. = *ibid.* in incertum: *incertum*. = 37. Samaria: *Samariæ*. = 39. autem; *verò*. = *ibid.* ſermonum: *verborum*. = 40. Ochozias: *Oozias*. = 43. erat: *eſt*. = 49. poterant: *potuerant*. = 50. Ochozias: *Oozias*. = 51. Joſaphat; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* cum eis; (*Deſunt in Cod.*) = 52. Ochozias: *Oozias*. = 54. ſervivit quoque: *ſervivitque*.

LIBER QUARTUS REGUM.

QUARTUS REGUM LIBER:

SECUNDUM HEBRÆOS.

Malachim Secundus.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI IV.

SECUNDUM LXX.

Secundùm verò hebræos, & hanc editionem beati Hieroymi, Secundi.

Incipit ſecundùm LXX. Liber Quartus; ſecundùm verò, ſecundùm (*ſic*) Hieronymum, & hebraicam veritatem, Secundus.
(*Ita hæc habentur in Exemplari Gothico literis majoribus.*)

CAP. I.

V. 2. OChozias: *Oozias*. = *ibid.* mea; (*Deeſt in Cod.*) = 3. & aſcende: *aſcende*. = 4. Dominus: *Dominus Deus*. = 5. Ochoziam: *Ooziam*. = 6. mittis: *miſiſti*. = 7. ille; (*Deeſt in Cod.*) = 9. ſub: *cum*. = 10. ſum: *ſum ego*. = 11. Rurſumque: *rurſum*. = 13. Qui cum: *Quumque*. = 17. autem: *ergò*. = 18. Ochoziæ: *Ooziæ*.

CAP. II.

V. 2. deſcendiſſet: *deſcendiſſent*. = 4. in Jericho: *Jericho*. = 6. Dixit autem ei Elias: *dixit autem Elias ad Eliſeum*. = *ibid.* uſque ad Jordanem: *uſque Jordanem*. = 10. tibi; (*Deeſt in Cod.*) = 14. percuſſit aquas; *& non* ſunt diviſæ; (*Adduntur*; *& pro*. & non: quæ non. *legitur*.) = 16. poſſunt: *poſſint*. = 23. in Beth-el: *Beth-el*. = 24. cum reſpexiſſet: *cum poſt ſe reſpexiſſet*.

CAP. III.

V. 1. Judæ: *Juda*. = 4. centum millia agnorum: *centum agnorum*. = 7. contra eum ad prælium: *contra Moab in prælium*. = *ibid.* & equi mei: *equi mei*. = 9. igitur; (*Non habetur*.) = 10. Dominus; (*Additur in Cod.*) = 11. Dominum: *Deum*. = *ibid.* aquam: *aquas*. = 12. rex Juda; (*Non habentur in Cod.*) = 13. in manus: *in manu*. = 14. Dixitque ad eum: *Dixit autem*. = 15. nunc autem: *nunc ergò*. = 16. facite alveum: *facite in alveum*. = 17. bibetis vos: *bibetis aquas vos*. = 26. gladios: *gladium*. = 27. reverſi ſunt: *regreſſi ſunt*.

CAP. IV.

V. 4. oſtium tuum: *oſtium*. = 5. illi offerebant vaſa, & illa infundebat; (*Adduntur in Cod.*) = 7. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 8. facta eſt: *factum eſt*. = 10. ergò ei; (*Additur*. ei.) = *ibid.* lectulum: *tectum*. = 12. ad Giezi puerum ſuum, voca Sunamitidem iſtam. Qui cum vocaſſet eam, & illa ſtetiſſet coram eo, dixit; (*Adduntur in margine, eraſis e contextu duobus tribuſve verbis.*) = 15. ante oſtium: *ad oſtium*. = 16. in hac: *& in hac*. = 19. doleo caput meum doleo. At &c.: *& caput meum. At &c.* = *ibid.* duc eum: *& duc eum*. = 20. duxiſſet: *adduxiſſet*. = 23. ob cauſam vadis ad eum? hodie: *ob cauſam vadis hodie*? = 31. ante; (*Deeſt in Cod.*) = 36. Sunamitidem: *Sunamitem*. = 38. pone ollam grandem: *pone ollam ollam grandem*. = 41. cumque tuliſſent miſit: *Et miſit*. = 43. opponam: *ponam*.

CAP. V.

V. 13. Pater & ſi: *Pater ſi*. = *ibid.* nunc; (*Deeſt in Cod.*) = 15. reverſuſque ad: *reverſuſque eſt ad*. = *ibid.* alius; (*Non habetur in Cod.*) = 22. miſit me ad te: *miſit ad te*. = 23. ligavitque duo talenta argenti in &c.: *ligavit duo talenta in &c.* = 24. viros: *pueros*. = 27. uſque; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 1. autem: *ergò*. = 2. ut ædificemus: *& ædificemus*. = 5. caderet: *cadere*. = 10. itaque: *ergò*. = 14. veniſſet: *veniſſent*. = 15. Heu heu heu domine;

ne: *heu heu domine*. = 18. ad Dominum: *Dominum*. = 19. Dixit autem: *Dixitque*. = 21. Et ille ait: *At ille ait*. = 22. neque enim cepiſti eos gladio & arcu tuo, ut percutias; (*Adduntur in Cod.*) = 25. factaque eſt fames magna in Samaria; (*Adduntur in Cod.*) = 26. quædam; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VII.

V. 2. In cęlo: *in cęlo* aperiri; (*Additur*. aperiri.) = 6. audire: *audiri*. = 7. aſinos in caſtris: *aſinos & mulos in caſtris*. = 8. rurſum: *Et rurſum*. = 9. nuntiare; *indicare*. = 17. portæ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. erunt, et &c.: *erunt in porta Samariæ, Et*. = *ibid.* in porta Samariæ; (*Deſunt in Cod.*; in. *verò additur*.) = 19. in cęlo, nunquid &c.: *in cęlo aperiri, nunquid &c.*

CAP. VIII.

V. 1. ubicunque: *quocumque*. = 3. & pro agris: *& agris*. = 5. narraret: *narraſſet*. = *ibid.* dixitque Giczi: *dixitque ei Giezi*. = *ibid.* hic eſt filius: *hic filius*. = 6. Deditque ei rex: *Dedit rex*. = 8. ad Hazael: *Hazaeli*. = 12. dixit: *reſpondit*. = 14. recipies: *recipiet*. = 16. & Joſaphat regis Juda; (*Non habentur in Cod.*) = 18. in conſpectu Domini: *coram Domino*. = 21. venitque: *venit*. = *ibid.* & omnes: *& omnis*. = 24. 25. 26. Ochozias: *Aazias*. = 27. & fecit quod malum eſt coram Domino, ſicut domus Achab; (*Adduntur in Cod.*) = 29. in Ramoth: *in Rama*. = *ibid.* Ochozias: *Aazias*. = *ibid.* ibi; (*Additur in Cod.*)

CAP. IX.

V. 4. puer; (*Additur in Cod.*) = 5. mihi ad te ò princeps: *mihi eſt ad te princeps*. = 6. & ait: *& dixit*. = 7. & ulciſcar: *Et ut ulciſcar*. = 11. hominem, & i *hominem inſanum, Et*. = 15. egrediatur: *ingrediatur*. = 16. Ochozias: *Aazias*; (*Et ita infra ſemper*.) = 17. ego; (*Deeſt in Cod.*) = 18. pacata ne ſunt: *pacata ſunt*. = 19. nunquid pax: *num pax*. = 20. autem; (*Non eſt in Cod.*) = 25. Badacer: *Badaler*. = 26. reddam tibi in agro iſto, dicit Dominus; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* & proiice: *projice*. = 27. & percuſſerunt eum; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* Jeblaam: *Jebbaam*. = 29. Anno: *in anno*. = 30. venitque Jehu in Jezrahel: *venit Jehu Jezrahel*. = 31. per portam; (*Adduntur in Cod.*) = 33. ungulæ conculcaverunt: *ungulæ qui conculcaverunt*. = 34. introgreſſus: *ingreſſus*.

CAP. X.

V. 2. firmas: *munitas*. = 5. nobis; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* quæcumque tibi placent: *quodcumque tibi placet*. = 8. nuntius, et: *nuntius ad eum, et*. = *ibid.* ad duos: *in duos*. = 9. quis: *qui*. = 13. regis Juda: *In via regis Juda*. = *ibid.* Qui reſponderunt: *At illi reſponderunt*. = 15. ad eum: *ad eum* Jehu; (*Additur*. Jehu.) = 16. in curru ſuo: *curru ſuo*. = 20. Et dixit, Sanctificate diem ſolemnem Baal; (*Non habentur in contextu; ſed in margine, ita*. Dixit Sanctificate ſolemnitatem Baal.) = 21. qui non veniret. Et ingreſſi ſunt templum Baal; (*Adduntur in Cod.*) = 24. hominibus: *omnibus*. = 25. autem: *ergò*. = 27. Deſtruxerunt quoque: *deſtruxeruntque*. = 33. Aroer: *Arobel*. = *ibid.* quæ; (*Additur in Cod.*) = 35. Joachaz: *Joaz*.

CAP. XI.

V. 2. Joſaba: *Joſapha*. = *ibid.* abſcondit eum à facie: *abſcondit à facie*. = 4. Joiada: *Joiadas*. = 6. Tertia pars: *Tertia autem pars*. = *ibid.* excubias: *excubitum*. = 6. excubias: *excubitum*. = 7. circa regem: *circum regem*. = 13. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 15. Joiada: *Joiadas*. = *ibid.* ſepta: *conſepta*. = 17. Joiada: *Joiadas*. = 18. populus; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XII.

V. 3. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* immolabat, & adolebat in excelſis incenſum: *ſacrificabat in excelſis, Et adolebat incenſum*. = 4. in templum: *templum*. = 5. domus, ſi quid &c.: *domus* Domini, *ſi quid &c.* (*Additur*. Domini.) = 9. Joiada: *Joiadas*. = 13. & omne: *omne*. = 21. Joſachar: *Jozachar*.

CAP. XIII.

V. 1. Joachaz: *Joaaz*; (*Et infra ita ſemper*.) = 2. & non: *non*. = 3. eos; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Hazael: *Hazaelis*. = *ibid.* Hazael: *Hazaelis*. = 5. regis; (*Non habetur in Cod.*) = 6. ſed; (*Nec eſt in Cod.*) = 11. ſed; (*Deeſt in Cod.*) = 12. & fortitudo: *ſed Et fortitudo*. = *ibid.* dierum; (*Non habetur in Cod.*) = 20. ergò: *autem*. = *ibid.* autem: *quoque*. = 21. quod cum tetigiſſet oſſa Eliſei, revixit: *Quod ambulavit & tetigit oſſa Eliſei, & revixit*. = 23. & Iſaac & Jacob; & noluit diſperdere &c.: *Iſaac; & noluit Dominus diſperdere &c.* = 25 Hazael: *Hazaelis*. = *ibid.* Iſraël: *Iſraëli*.

CAP. XIV.

V. 1. in anno ſecundo: *anno ſecundo*. = 2. Joadan: *Joiadem*. = 4. incenſum; (*Deeſt in Cod.*) = 5. ſuos; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* regem; (*Nec eſt in Cod.*) = 6. libro; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* legis: *lege*. = *ibid.* in peccato: *pro peccato*. = 7. Jectehel: *Jaſieecdel*. = 9. quæ eſt in Libano; (*Adduntur*.) = 10. contentus eſto *gloria*, & ſede in domo tua; quare provocas malum, ut cadas tu & *Judas* tecum?; (*Adduntur*; &. gloriæ tuæ. &. Juda. *legitur*.) = 15. Joas, quæ: *Joas* univerſa *quæ*; (*Additur*. univerſa.) = 16. dormivitque: *dormivit*. = 20. aſportaverunt in &c.: *aſportaverunt* eum *in &c.* (*Additur*. eum.) = 23. Juda: *Judæ*. = 25. Amathi: *Mathi*. = 26. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* carcere: *carceris*. = 27. de; (*Non habetur in Cod.*) = 28. in Iſraël: *Et Iſraël*.

CAP. XV.

V. 1. Juda: *Judæ*. = 5. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 11. verborum: *ſermonum*. = 12. iſte: *ipſe*. = 14. in Samariam: *Samariam*. = 16. enim; [*Non habetur*

betur in Cod.) = 18. fecitque : *fecit*. = 20. ſingulos : *ſingulos* annos ; (*Additur*. annos.) = 24. fili Nabat, qui peccare fecit Iſrael; (*Deſiderantur in Cod.*) = 25. autem ; (*Additur*.) = *ibid.* Romeliæ : *Romoliæ*. = *ibid.* Arie : *Aribet*. = 27. Romeliæ : *Romoliæ* ; (*Et infra ſemper*.) = 29. Aiou : *Ioan*. = *ibid.* Machaa : *Maacha*. = *ibid.* & univerſam : *univerſam*. = 30. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Oſce filius Ela contra : *Oſebela contra*.

CAP. XVI.

V. 1. Juda : *Iudæ*. = 4. immolabat quoque : *immolabatque*. = 5. obſiderent : *obſideret*. = 6. Ailam : *illam*. = 8. theſauris : *theſauro*. = 11. Sacerdos ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. templi, & de &c. : *templi, de &c.* = 16. præceperat rex : *præceperat ei rex*. = 19. ſermonum : *verborum*. = 20. David ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XVII.

V. 5. obſedit eam : *& obſedit eam* ; (*Adduntur in Cod.*) = 7. enim : *autem*. = 8. filiorum Iſrael, et &c. : *filiorum Iſraël quia ſimiliter fecerant, & intraverunt filii Iſrael, et &c.* = 9. offenderunt : *irritaverunt*. = 11. ibi ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. & in Juda : *& Juda*. = *ibid.* in manu : *per manus*. = 16. ſibi ; (*Non habetur in Cod.*) = 17. ut irritarent : *& irritaverunt*. = 18. eos ; (*Nec eſt in Cod.*) = 20. tradidit eos in &c. : *tradidit in &c.* = 21. regem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domino, et : *Domino Deo, et*. = 22. fecerat ; & non &c. : *fecerat ; non &c.* = 24. Auah : *Alutba*. = 26. & immiſit in eos Dominus leones ; & ecce, interficiunt eos, eò quod *ignorent* ritum Dei terræ ; (*Adduntur* ; *&*. ignorant. *legitur*.) = 29. fecerant : *ædificaverant*. = *ibid.* habitabat : *habitabant*. = 30. Cuthæi : *Cuthęni*. = 31. Anamélech : *Anamalech*. = 35. colatis eos, & non : *colatis, & ne*. = 38. percuſſit : *pepigit*. = 41. patres : *parentes*.

CAP. XVIII.

V. 2. Abi : *Abia*. = 3. quod erat bonum : *quod rectum erat*. = 4. æneum : *æreum*. = *ibid.* nomen ejus Nohestan : *eum Naaſtan*. = 7. Rebellavit : *Rebellabat*. = 8. munitam : *muratam*. = 9. in Samariam : *Samariam*. = 11. collocavitque : *collocavit*. = 13. regis ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. in Lachis : *Lachis*. = 17. Jeruſalem : *in Jeruſalem*. = 18. Sobna : *Sobnas*. = 20. audeas : *adeas*. = 22. dixeritis : *dixeris*. = 24. minimis ? : *minimi ſunt* ?. = 27. dicens ; (*Deeſt in Cod.*) = 28. & exclamavit : *& clamavit*. = 31. Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Aſſyriorum ; (*Adduntur in Cod.*) = 32. vini ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* terram olivarum ; (*Deſiderantur in Cod.*)

CAP. XIX.

V. 4. audiat : *audiet*. = *ibid.* audivit : *audierat*. = 7. gladio : *gladium*. = 10. Juda : *Judę*. = 18. ex ligno : *ligno*. = 19. Dominus Deus ſolus : *Dominus ſolus*. = 21. ſprevit te, et &c. : *ſprevit, et &c.* = 22. tuam ; (*Deeſt in Cod.*) = 23. & electas abietes : *electas abietes*. = *ibid.* & ſaltum : *ſaltum*. = 25. compugnantium : *pugnantium*. = 26. velut : *quaſi*. = 27. egreſſum tuum, & introitum tuum : *egreſſum, & introitum*. = 29. quæ repereris : *quod repereris*. = 35. in caſtris : *caſtra*. = *ibid.* octoginta quinque millia : *octoginta millia*. = 37. Neſroch : *Neſerach*. = *ibid.* Aſar-haddon : *Eſeraddon*.

CAP. XX.

V. 1. tu ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. quæſo ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. & vidi : *vidi*. = 6. Et addam : *& ecce addam*; (*Additur*. ecce.) = 9. aſcendat : *deſcendat*. = 11. Invocavit : *Innuit* ; (*Sed hac lectione veteri abraſâ*; . Invocavit. *ſuperſcribitur*.) = 14. ad me ; (*Deſiderantur in Cod.*) = 15. quæcumque ſunt : *quæ ſunt*. = 18. tollentur : *tollent*. = 21. Dormivitque : *dormivit*.

CAP. XXI.

V. 3. aras ; (*Additur in Cod.*) = 7. nomen meum in &c. : *nomen meum ibi in &c.* = 8. opere : *per*. = 14. in manus : *in manu*. = 15. malum coram : *malum* magnum *coram*; (*Additur*. magnum.) = 17. ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. duobus quoque : *duobuſque*. = *ibid.* Meſſalemeth : *Meſſellameth*. = 21. ſervivitque : *ſervivit quoque*. = 26. ſepelieruntque : *dormivitque cum patribus ſuis* ; *ſepelieruntque*.

CAP. XXII.

V. 1. triginta uno : *triginta & uno*. = *ibid.* Hadaia de Beſeeath : *Fadaia de Beſeeeth*. = 4. ut conſletur : *& conſletur*. = *ibid.* templi ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. domus : *in domo*. = *ibid.* templi : *templi* Domini ; (*Additur*. Domini.) = 6. Domini ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. narravit quoque : *narravitque*. = 13. Domini : *Dei*. = 14. Aſaia : *Aſa*. = *ibid.* prophetidem : *prophetem*. = *ibid.* Araas : *Araa*.

CAP. XXIII.

V. 2. univerſique : *univerſi*. = 4. eorum ; (*Deeſt in Cod.*) = 10 Thopheth : *Thapheth* = 11. Judæ : *Juda*. = 13. Idôlo : *Idôla*. = 16. miſitque : *miſit quoque*. = 20. eſt Jeruſalem : *eſt in Jeruſalem*. = 22. à diebus : *in diebus*. = 24. & abominationes : *abominationeſque*. = *ibid.* & Jeruſalem : *& in Jeruſalem*. = 28. ſermonum : *verba*. = 29. Nechao : *Nechao*. = 30. pertulerunt : *portaverunt*. = *ibid.* Joachaz : *Joaz*. = 31. Joachaz : *Joaz*. = 33. vinxitque : *vixit* ; (*fortè*. vicit). = *ibid.* Nechao in Reblata : *Nechao in Rebla*. = *ibid.* talentis argenti & talento : *talenta argenti, & talenta*. = 34. Nechao : *Nechao*. = *ibid.* Joachaz : *Joaz*. = 35. juxta : *ſecundum*.

CAP. XXIV.

V. 2. latrunculos Chaldeorum ; (*Deſiderantur in Cod.*) = *ibid.* filiorum : *filios ejus*. = 3. hoc verbum : *hoc per verbum*. = 8. Noheſta : *Neſtha*.

= 12. ipſe & mater ejus & ſervi ejus, & principes ejus, & eunuchi ejus; & ſuſcepit eum rex Babylonis; (*Adduntur in Cod.*) = 13. templo: *domo*. = 14. incluſorem: *cluſorem*. = 16. incluſores: *cluſores*. = *ibid.* & bellatores: *bellatores*. = 17. Matthaniam: *Mathan*.

C A P. X X V.

V. 4. Sedecias; (*Deeſt in Cod.*) = 13. & baſes: *& in baſes*. = *ibid.* omne: *omnium*. = 16. unum: *æreum*. = 17. retiaculum: *reticulum*. = 18. Saraiam: *Saraim*. = 21. interfecit eos in &c.: *interfecit in &c.* = 22. Ahicam: *Aciam*. = 23. Saraia filius Thanehúmeth: *Sarcia filius Thenaumee*. = 25. qui & mortuus: *qui mortuus*. = 26. conſurgenſque: *conſurgens autem*. = *ibid.* principes: *princeps*. = 27. in anno: *anno*. = 28. Et locutus: *Locutus*.

Explicit Malachin, ideſt Regum, ſecundùm Septuaginta Liber IV.; ſecundùm hanc verò beati Hieronymi, Secundus; quia in hebræo canone Primus & Secundus unum ſunt. Similiter Tertius & Quartus idem ſunt.

(*Ita habetur in Exemplari Gothico literis majoribus. Et ſequitur* Iſaias Prophæta *in eodem Exemplari Gothico*.

LIBER PARALIPOMENON PRIMUS.

B. Hieronymi in Librum Paralipomenon Præfatio.

In Exemplari Gothico poſt Librum Danielis, habetur hæc præfatio, ante Librum Paralipomenon.

Ex Impress.	Ex Cod.
Linea 7. noſtro ſilentio;	(*Adduntur in Cod*)
Linea 37. hæc quæ:	*hæc dicerctur quæ*.
Ibidem. interpretibus;	(*Non eſt in Cod.*)

Ad Domnionem & Rogatianum io Librum Paralipomenon Præfatio B. Hieronymi.

(*Non habetur in Exemplari Gothico*.)

LIBER PARALIPOMENON PRIMUS,

Hebraicè, Dibre Haiamim.

C A P. I.

V. 3. MAthuſale: *Mathuſálam*. = 4. Noe, Sem: *Noe filii Noe, Sem*; (*Sed adduntur verba rot. char.*) = 5. & Magog, & Madai: *Magog, Madai*. = 8. & Phur: *Phut*. = 9. Sabathacha: *Sabatheba*. = 11. Laabim & Nephtuim, Phetruſim: *Labim, & Nephturim, Phetroſim*. = 12. Caphtorim: *Caphturim*. = 13. primogenitum ſuum, Hethæum quoque, v. 14. & Jebuſæum et &c.: *primogenitum; & Hethæum Jebuſæum quoque et &c.* = 15. Sinæum: *Aſineeum*. = 17. Ælam: *Labam*. = *ibid.* Aram. Hus: *Aram, filii Aram. Hus*. = *ibid.* Gether: *Gothor*. = 18. autem genuit Sale: *autem* genuit Cainam, Cainam *genuit Sala*; [*Adduntur verba rot. char.*] = 28. Iſmahel: *Smael*; (*ſemper legitur in exemplari Gothico ſine I; ſicut &* Sraël, *& non* Iſraël.) = 30. & Maſma: *Maſmu*. = 31. Jachur: *Jatur*. = 32. & Sue: *Sue*. = *ibid.* Laomim: *Loommim*. = 33. Epher: *Apher*. = 35. & Core: *Core*. = 36. Sephi, Gathan, Cenez, Tamna, Amalec: *Sepha, Gothan, Cenez, de Thamar concubina genuit Amaleeh*. = 37. Nahath: *Naſth*. = *ibid.* Samma: *Semma*. = 38. Loran: *Jotan*. = *ibid.* Diſan: *Diſan. Filii Sobal, Halian, & Ebal*. = 39. Hori: *Horri*. = *ibid.* Homam: *Hamam*. = *ibid.* Thamna: *Thamma*. = 40. Alian, & Manáhath, & Ebal, Sephi, & Onam: *Alban, & Menebit, & Ebal, & Sephi, & Honam. Filii Sebeon; Abaia & Anam*. = *ibid.* Diſon: *Diſan, & Oolibama*. = 41. Diſon; Hamram, & Eſeban: *Diſan; Hamdam, & Esbun*. = 42. Zavan: *Zelban*. = *ibid.* Diſon: *Diſan*. = 44. de Boſra: *de matre Boſra*. = 47. & Adad: *Adad*. = 49. Balanan: *Baalnan*. = 50. Phau: *Phou*. = *ibid.* Meetabel: *Meezabel*. = *ibid.* Mezaab: *Emizaab*. = 52. Phinum: *Phinom*.

C A P. I I.

V. 2. & Aſer: *Aſer*. = 3. Onan: *Aunan*. = *ibid.* Chananitidis: *Chananitide*, cui nomen erat Saba; (*Adduntur verba rot. char.*) = *ibid.* Juda: *Jude*. = 4. Juda: *Jude*. = 6. Zamri: *Zabdi*. = *ibid.* Darda: *Dardan*. = 7. Filii Charmi, Achar, qui &c.: *filius Zabdi Carmi; filius Carmi, Achan qui &c.* = 9. Jerameel: *Jeremahel*. = *ibid.* Calubi; (*Ita conjicitur habuiſſe lectio vetus; ſed modò, câ abraſâ,* Caleph. *ſuperſcribitur*.) = 10. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 13. Simmaa: *Semmaa*. = 17. Amaſa: *Amaſan*. = 23. Aram oppida: *Aram & oppida*. = 24. Heſron; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Ashur: *Aſſur*. = 27. primogeniti

mogeniti : *primogenitus*. = *ibid.* Jamin : *& Jamin*. = 29. verò ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ei ; (*Non habetur in Cod.*) = 30. autem ; (*Nec eſt in Cod.*) = 31. Oholai : *Oboli*. = 32. Jada : *Jadai* . = 33. fuerunt ; [*Non habetur in Cod.*) = 35. Ethei : *Esthbet*. = 36. Ethei autem : *Et Esthbet*. = 39. Helles & Helles : *Hellas , & Hellas* . = 41. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 42. Meſa : *Moſa*. = 43. Taphua : *Taphu*. = 44. Sammai : *Semmei* . = 45. Sammai , Maon ; & Maon pater &c. : *Semmei, Maon pater &c.* = 46. Epha : *Ephra*. = *ibid.* Moſa : *Muſa* . = 47. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Epha : *Apha* . = 51. Hariph : *Gader Harib* . = 52. Sobal : *Sobab*. = 53. Jethreci : *Ethrei*. = *ibid.* & Semathei ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Maſerei : *Maſrei* . = *ibid.* Eſthaolitæ : *Eſtbolitæ* .

CAP. III.

V. 1. Achinoam : *Achinoem* . = 2. Tholmai : *Tholmei* . = 3. Abital , ſextum Jethraham : *Abitaim , ſextum Jetharam*. = 4. ei ; (*Additur in Cod.*) = 5. Simmaa & Sobab , & Nathan : *Samma Sobab , Nathan* . = 7. Eliphalet : *Eliphal* . = *ibid.* Nepheg : *Napheg* . = 8. nec non Eliſama & Eliada , & Eliphélet : *nec non & Eliſama Eliade , & Eliphalet*. = 9. habueruntque : *habuerunt*. = 11. Ochoziam : *Ooziam* . = 18. Phadaia , Sennefer : *Phadaias , & Ennaſer* . = 20. Haſobam quoque : *Hiſabamque* . = 21. Jeſiæ : *Eſaiæ* . = *ibid.* Sechenias : *Seeema* . = 22. filius Secheniæ Semeia ; cujus filii Hattus & Jegaal & Baria : *Filius Seecmiæ , Semaia ; cujus filius Hattus & Iegal , & Baraia* . = *ibid.* & Seſa : *Seſa* . = *ibid.* ſex numero : *ſeu in numero* . = 24. Eliaſub : *Eliſub* .

CAP. IV.

V. 1. Sobal. v. 2. Raja : *Sabal. Reaia* . = *ibid.* Sobal genuit Jahath : *Sabal genuit Ieth.* = *ibid.* Ahumai & Laad : *Abimai & Ieth* . = 3. Aſale'phuni : *Aſalephuni* . = 5. Halaa : *Aala* . = 6. Ahalthari : *Eſthani* . = *ibid.* Naara : *Naare* . = 7. Halaa ; Séreth , & Sahar & Ethnan : *Aale ; Sereth , Iſaar , & Ethaan* . = 8. Saboba : *Sobaba* . = *ibid.* Aharehel : *Aral* . = 9. Fuit : *Iabet fuit* ; (*Additur* . Iabes .) = 12. Tehinna : *Thena* . = 14. Mahonathi ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Ophra . Saraia : *Orpha* . *Saraias* . = 15. Naham . filii quoque Ela , Cenez . v. 16. Filii quoque Ialeleel : *Nahem filius Ela , Cenez quoque filius Iaiel . Filii Ialeleel* . = 17. Epher : *Thepher* . = *ibid.* Sammai : *Thamanbl* . = 18. Icuthiel patrem Zanoe : *Thicuthiel patrem Zano* . = *ibid.* Bethiæ : *Etbethiæ* . = *ibid.* Mered : *Maret* . = 20. Rinna : *Renna* . = *ibid.* Jeſi : *Zeſi* . = *ibid.* & Benzobeth ; (*Adduntur in Cod.*) = 21. Judæ : *Juda*. = 22. Lahem : *Laleem* ; (*Ita habet lectio vetus ; ſed recentius ſuperſcribitur*. Betleem.) = 23. ſurit ſiguli : *ſunt viri ſiguli* . = *ibid.* & in ſepibus : *& præſepibus*. = 24. Namuel : *Mamuel* . = 25. filius ejus Maſma ; (*Adduntur in Cod.*) = 26. ejus ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Semei filius ejus ; (*Adduntur in Cod.*) = 27. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 29. Bala : *Ballaa* . = 30. Horma : *Ornan* . = 31. Beth-marehaboth : *Bethmarchatboth* . = *ibid.* Haſar : *Haſa* . = *ibid.* Saarim : *Saraim* . = 32. Etam & Aen , Remmon : *Methaim & Aen , & Remmon* . = 34. Moſobab : *Maſobab* . = *ibid.* Jemlech : *Immelech* . = 35. Saraiæ : *Saraiael* . = 36. Aſaia ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò mutatur in*. Aſael.) = *ibid.* Iſmiel & Banaia : *Simiel & Beneia* . = 39. Gador : *Dagor* . = 41. habitaveruntque : *habitaverunt* . = 42. Phaltiam : *Phalathiam* . = *ibid.* filios Jeſi : *filium I ſiæ* .

CAP. V.

V. 2. qui erat : *cum eſſet*. = *ibid.* Joſeph ; (*Additur in Cod.*) = 3. Eſron : *& ron* . = 4. Samia filius ejus , Gog : *Samaia filius Gog* ; (*Additur verò* . ejus.) = *ibid.* filius ejus . Micha &c. : *filius Micha &c.* = 6. Thelgath-phalnaſar : *Theglath-phalnaſar* . = 7. ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* per familias ſuas ; (*Adduntur in Cod.*) = 9. poſſidebant : *poſſidebat* . = 11. e regione eorum ; (*Ita videtur habuiſſe lectio vetus ; ſed modò , eâ abraſâ* . & cognatio eorum *legitur* .) = *ibid.* Seleha : *Seeba*. = 12. Sapham : *Sepham* . = *ibid.* Janai : *Janaai* . = 13. Jorai : *Jori* . = 14. Jara : *Jaro* . = 15. princeps : *principes*. = 17. Juda & in diebus Jeroboam : *Judæ , & in diebus Jeroboæ* . = 19. Naphis : *Naphei* . = 21. & aſinos : *aſinos* . = *ibid.* & animas : *animas* . = 22. ad tranſmigrationem : *ad tranſmigrationem* Babilonis (*Additur* . Babilonis.) = 25. Deus : *Dominus*. = 26. Thelgath-phalnáſar : *Theglath-phalnáſar* . = *ibid.* Lahela : *Ala* . = *ibid.* & in Habor : *& Habor* .

CAP. VI.

V. 1. & Merari : *Merari*. = 2. & Oziel : *Oziel*. = 8. & Sadoch : *Sadoch* . = 12. & Sadoch : *Sadoch* . = 17. Lobni : *Lobeni* . = 20. Lobni : *Leboni* . = 21. Joah : *Zoba* . = *ibid.* Zara : *Zaari* . = 23. Abiaſaph : *Abiſaphae* . = 26. Sophái : *Sophei* . = 27. Eliab filius ejus , Jeroham filius ejus , Elcana filius ejus : *Eliab filius ejus , Elcana filius ejus , Jeroham filius ejus* . = 28. Vaſſeni , et &c. : *Vaſſeni , Joel , et &c.* = 29. Lobni : *Lobeni* . = 30. Haggia filius ejus , Aſaja : *Haggi filius ejus Saia* . = 34. Jeroham : *Eroham* . = 39. frater : *fratris* . = 40. Baſajæ : *Baſia* . = 41. Athanai : *Athaniæ* . = 42. filii Zamma ; (*Adduntur in Cod.*) = 44. fratres : *fratris* . = 49. præceperat : *præcepit* . = *ibid.* Dei : *Domini* . = 50. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Abiſue : *Abieſu* . = 58. Eſthemo : *Eſthmo* . = *ibid.* & Helon : *Helon* . = *ibid.* ſuburbanis ſuis . v. 59. Aſan quoque & Beth-ſemes : *ſuburbanis. Eſan quoque & Methſemes* . = 61. de cognatione ſua : *cognationibus ſuis*. = 62. Nephthali & de &c. : *Nephthali & de &c.* (*Additur verò*. &.) = 63. ſorte : *ſortem* . = 65. ex tribu filiorum Juda, & ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* ſuis ; (*Non habetur in Cod.*) = 68. Lecmaam : *Jemaam*. = *ibid.* Beth-horon : *Bethhron* . = 69. remmon : *remnon* . = 70. Balaam : *Baalam* . = 73. Anem : *Anaem*. = 74. ſuis ; (*Non habetur in Cod.*) = 75. Aſach : *Athac*. = 76. Cariathâim : *Cariathiarim* .

rim.= 78. adverſo : *tranſverſo*.= 79. Mephaath : *Miſaat*.= 80. de; (*Non habetur in Cod.*)= 81. & Heſebon : *Hesbon*.

CAP. VII.

V. 1. Simeron : *Amaron*.= 3. Izrahia : *Ezrahia*.= *ibid.* Jeſia : *Jaſia*.= 4. Cumque : *Et eum*. = *ibid.* fortiſſimi, triginta : *fortiſſimi* ad pugnandum *triginta*; (*Adduntur*. ad pugnandum.)= 5. fratres quoque : *fratreſque*. = *ibid.* robuſtiſſimi ad &c. : *robuſtiſſimi atque ad &c.*= 6. Bela & Bechoe : *Bale & Bocho*. = 7. Bela : *Balę*. = 8. Bechor : *Bochor*. = *ibid.* Almath : *Calmathan*. = *ibid.* Bechor : *Bochor*.= 10. filii autem Balan; (*Deſiderantur in Cod.*)= *ibid.* Aod, & Chanaana, & Zethan : *Tabot, & Chanana, & Jotan*.= *ibid.* Ahiſahar : *& Abiſabar*.= 12. Haſim : *Aſmi*.= 13. Jeſer : *Aſar*. = *ibid.* Bala : *Balaa*.= 15. uxorem filiis ſuis Happhim & Saphan : *uxores filii ſuis Ophim & Sephaim*. = 16. Sares : *Sarat*.= 18. Regina (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione.*) =*ibid.* Virum; (*Ita legebat lectio vetus; modò.* filium.)= 19. Semida; Ahin : *Semeida; Anin*. = 20. Suthála Bared : *Suthal, Abaret*.= *ibid.* Thahath : *Thath*. = *ibid.* Zabad : *Zadab*.= 23. ingreſſuſque : *ingreſſus*. = *ibid.* Beria : *Beriia*.= 25. ejus; (*Deeſt in Cod.*)= 26. Amiud, qui genuit : *Amiud genuit*. = 28. orientem Noran, ac : *orientalem Noran, ad*. = *ibid.* Gazer & filiæ ejus, Sichem : *Gazen, & filiæ ejus Sechem*.= *ibid.* ad Aſa cum filiabus : *Aza & filias*.= 29. Thanath : *Thamnath*.= 30. Jemna : *Omna*.= *ibid.* Jeſſui : *Iſſui*.= 31. Barſaith : *Barzaith*.= 33. Chamaal, & Aſoth : *Chamaab, & Aſech*.= 34. Roaga, & Haba : *Goaza, & Jaba*. = 36. Harnapher : *Arrapheth*. = 38. Jether : *Ither*.

CAP. VIII.

V. 1. Asbel : *Aſbal*.= *ibid.* Ahara tertium. v. 2. Nohaa : *Ora tertium, Naaba*.= 3. Addar : *Addor*.= 4. Naaman, & Ahoe : *Neman, Ahoe*. = 7. Naaman : *Nooman*.= 8. Saharaim : *Saarim*. = 9. Hodes : *Ede*.= *ibid.* Molehon. v. 10. Jehus : *Molehon, Ihebus*. = 12. Samad : *Samaad*.= 13. Baria : *Bara*.= *ibid.* Aialon : *Abilon*. = 16. Joha : *Joaba*. = 17. Zabadia : *Gabadia*. = 18. Jobab : *Joab*. = 19. Jacim : *Jachim*. = 21. Baraia : *Baraiaith*.= 24. Ælam & Anathothia : = *Abilam, & Anathia*; (*Ita habet vetus lectio; recentiùs verò.* Ahilam & Anania, & Ailam & Ananatothia. *inter lineas ſcribitur.*)= 26. Otholia : *Chotholia*. = 27. Jeroham : *Eoran*.= 29. Abigabaon, & nomen &c. : *Abi, Gabaon, & Jaibel nomen &c.*= *ibid.* Maacha : *Macha*.= 30. Cis, & Baal, & Nadab : *Chis, & Baal, & Ner*.= 31. Zachee, & Macelloth : *Zacer, & Machelloth*.= 32. & Macelloth genuit Samaa : *Machelloth quoque genuit Samat*. = 33. Melchi-ſua, & Abinadab & Esbaal : *Melchiſue, & Esbaal, & Abinadab*.= 35. Tharaa & Ahaz : *Thahra, & Achaz*.= 36. & Ahaz genuit Joada; & Joada genuit Alamath : *& Achaz genuit Almoth*. = 37. Banaa cujus filius fuit Rapha. de quo ortus eſt Elaſa : *Baana cujus filius fuit Raphaim. de quo ortus eſt Sela*.= 38. Ezricam : *Azricam*.= *ibid.* Obdia, & Hanam : *Abadia, Hanam*.= 39. Jehus : *Hus*.= 40. fueruntque filii : *fuerunt filii*.

CAP. IX.

V. 2. Iſraël : *& Iſraël*.= 3. Juda & de &c. : *Juda de &c.*= 4. filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai : *filii Ammiud, filius Semeri, filii Ornai*.= 6. Jehuel : *Jahuel*.= 8. Jeroham : *Hiroam*. = *ibid.* Mochori : *Mochri*. = *ibid.* filius Saphatiæ : *Saphatę*. = *ibid.* Jebaniæ : *Jabaniæ*. = 10. Jedaia : *Jedeba*. = 12. Adaias : *Adias*.= *ibid.* Phaſſur, filii Melchiæ; & Maáſa : *Phaſor filii Melchiæ; & Maſaia*. = *ibid.* Moſollamith : *Moſollamoth*. = *ibid.* Emer : *Emeri*. = 13. Dei : *Domini*.= 15. Galal : *Gaalal*. = *ibid.* filii Zechri : *filius Zechri*. = 16. qui; (*Additur in Cod.*)= 17. Accub : *Sabue*. = 19. Abiaſaph : *Aliaſaph*.= 20. Eleazari : *Eleazar*.= 21. Moſollamia : *Moſollam*.= *ibid.* tabernaculi; (*Additur in Cod.*)= 22. conſtituerunt : *conſtituerat*.= 24. & ad aquilonem : *ad aquilonem*. = 31. Mathathias; *Matthias*; (*Additur in Cod.*)= 33. moborantur, ut &c. : *moborantur ita, ut &c.*= 35. Jehiel : *Jael*. = 36. & Cis, & Baal : *Isbaal*.= 37. Gedor : *Godor*. = 38. Samaan : *Semaan*.= 39. Melchiſua : *Melchiſue*. = 40. Jonathan, Merib-báal; & Meribbáal : *Jonathæ, Meribaal; & Meribaal*. = 41. Micha, Phithon : *Micha* filii *Phithon*; (*Additur* filii.)= *ibid.* Tharaa : *Thahara*.= 42. Alámath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem genuit &c. : *Almath, & Azimoth, & Zaman. & Zaman genuit &c.*= 43. verò genuit Banaa : *autem genuit Baana*.= *ibid.* Elaſa : *Ieſa*.= *ibid.* Aſel : *Eſel*.= 44. Aſel ſex filios : *Eſel ſex filios*. = *ibid.* hi ſunt filii Aſel : *hi filii Eſel*.

CAP. X.

V. 1. viri : *filii*. = 2. Melchiſua : *Melchiſue*. = 3. Et aggravatum eſt prælium contra Saul; (*Adduntur in Cod.*)= *ibid.* cum ſaggittarii : *cum viri ſaggittarii*. = 8. Philiſthiim; (*Deeſt in Cod.*)= 9. caput : *caput ejus*. = 12. cadavera : *cadaver*. = 13. etiam; (*Additur in Cod.*)

CAP. XI.

V. 3. ergò : *autem*.= 6. omnis; (*Additur in Cod.*)= 9. proficiebatque : *proficiebat*. = 12. Ahohites : *Acecites*.= 13. Pheſ-domim : *Aphes-domim*. = 14. Hi ſteterunt : *hic ſtetit*. = *ibid.* defenderunt : *defendit*.= 15. tres; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* caſtrametati : *congregati*.= 21. & intee : *inter*.= 22. viri robuſtiſſimi : *vir robuſtiſſimus*; (*Ita modò legitur, cùm prius ſicut in excuſſo fuiſſet ſcriptum.*) = *ibid.* Cabſeel : *Cabſael*.= 23. tenebat manu : *tenebat in manu*.= 25. pervenerat : *pervenit*.= 26. viri; [*Non habetur in Cod.*] = *ibid.* Elchanam : *Eleanan*. = 27. Sammoth : *Semmoth*. = 28. Ira : *Iras*.

= 29. Ilai

= 29. Ilai, Ahohites : *Hilai, Abothites*. = 30. Maharai Netophathites : *Mirai Natophathites*. = *ibid.* Heled filius Baana Netophathites ; [*Non habentur in Cod.*] = 31. Ribai : *Rebai*. = 32. Hurai : *Huri*. = *ibid.* Abiel Arbathites : *Abial Arabathites*. = 34. Aſſem : *Aſſom*. = *ibid.* Sage : *Sega*. = 36. Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites. v. 37. Heſro Carmelites, Naarai filius Azbai. v. 38. Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai : *Aphel Mecherarites, Aia Phelonites, Aſra Carmelites, Noori filius Azibi, Ioel frater Nathan, Mabar*. = 39. Naharai : *Noorai*. = 40. Ira Jethræus, Gareb Jethræus : *Iras Gethræus, Garebb Ietheus*. = 41. Hethæus : *Cethæus* ; (*Ita modò legitur, cùm lectio vetus haberet*. Hethæus.) = 42. Siza : *Seza*. = 43. & Joſaphat : *& Saphat*. = 44. Ozia Aſtarothites ; (*Adduntur* ; *&* Ozias. *legitur*.) = *ibid.* Samma & Jehiel : *Semma & Zabiel*, = *ibid.* Arothites : *Ororites*. = 46. Jeribai & Joſaia filii Elnaem, & Jethma : *Jeribe, & Joſcia filii Elnem, & Jethima*. = *ibid.* Maſobia : *Adoſabia*.

CAP. XII.

V. 3. Ahiezer : *Abizer*. = *ibid.* Baracha : *Barachia*. = 4. Jeheziel : *Jeziel*. = *ibid.* Jezabad : *Jezbad*. = 5. Elnzai : *Luzai*. = 6. & Jeſia : *Eieſia*. = *ibid.* Azareel : *Zrael*. = 8. & de Gaddi : *& Gaddi*. = 9. Obdias : *& Obdias*. = 12. Johanan : *& Johanan*. = 13. Machbanai : *Bachanai*. = 14. militibus : *millibus*. = 17. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 18. Amaſai : *Ameſſam*. = 20. & Ednas ; (*Deſunt in Cod.*) = 31. ex dimidia tribu : *ex dimidia parte tribus*. = 34. mille : *mille centum*. = *ibid.* triginta & ſeptem millia : *triginta ſeptem millia*. = 35. viginti octo : *triginta octo*. = 38. expediti : *& expediti*. = *ibid.* ut conſtituerent : *& conſtituerunt*.

CAP. XIII.

V. 2. ut congregentur : *& congregentur*. = 5. cunctum Iſraël ; *cunctum populum Iſraël*. = 8. & in citharis : *& citharis*. = 11. vocavitque : *vocavit*. = 12. Deum tunc temporis : *Dominum tunc eo temporis*. = 13. Gethæi : *Cethei*.

CAP. XIV.

V. 2. eſt regnum ſuum ſuper : *eſſet regnum ſuper*. = 4. Samua : *Samum*. = 5. Eliſua : *Eliſa*. = 6. Noga : *Naga*. = *ibid.* Japhia : *Japhie et*. = 8. autem : *igitur*. = 10. & ſi : *ſi*. = 12. Dereliqueruntque : *dereliquerunt autem*.

CAP. XV.

V. 1. locum : *domum*. = 3. præparaverat : *paraverat*. = 6. ducenti : *centum*. = 8. Semeias : *Semaias*. = 12. præparatus : *paratus*. = 15. Dei ; (*Non habetur in Cod.*) = 17. Caſaiæ : *Caſiæ*. = 18. Ani, Eliab : *Ani, & Eliab*. = 20. Banaias : *Benejes*. = 22. Levitarum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* præerat, ad &c. : *præerat, & ad &c.* = 24. Amaſai : *Amaſaia*. = *ibid.* Jehias : *Aias*. = *ibid.* Arcæ : *Arcæ Dei*. = 27. etiam indutus erat : *indutus erat etiam*.

CAP. XVI.

V. 6. Jahiel : *Aziel*. = 9. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 36. hymnum Deo : *hymnus Domino*. = 42. Domino : *Deo*.

CAP. XVII.

V. 2. Deus : *Dominus*. = 5. eduxi Iſraël : *eduxi filios Iſraël de terra Ægypti*. = 10. meo ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. Deus, et &c. : *Deus meus, et &c.* = 17. Deus : *Deus meus*. = 25. auriculam : *aurem*. = 27. Domine ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XVIII.

V. 1. Philiſthiim, et : *Philiſthiim* quindecim millia ; (*Adduntur* quindecim millia.) = 3. Adarezer : *Adadezer* ; (*Et ita ſemper*.) = 4. equitum : *equites*. = *ibid.* centum : *quadringentis*. = 8. nec non de Tebath & Chun : *nec non & de Tebath & cunctis*. = 9. Soba : *Saba*. = 10. miſit Adoram : *miſit ad Huram*. = *ibid.* ei quòd : *ei eo quòd*. = *ibid.* & expugnaſſet ; (*Non habentur in Cod.*) = 11. * Idumæa : *Idumæa*. = 13. Edom : *Edem*. = 16. Ai-mélech : *Acimelech*. = *ibid.* Suſa : *Cuſa*. = 17. quoque : *verò*.

CAP. XIX.

V. 1. ejus ; (*Additur in Cod.*) = 2. perveniſſent : *veniſſent*. = 3. conſolarentur : *conſolentur*. = *ibid.* venerint : *venerunt*. = 4. David ; (*Non habetur in Cod.*) = 6. Soba : *Saba*. = 7. currum, & regem : *currum* & equum *& regem* ; (*Adduntur*. & equum.) = 9. portam civitatis ; (*Ita habet lectio vetus* ; *recentior verò*. civitatem.). = *ibid.* ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. viriliter : *fiducialiter*. = 17. annuntiatum : *nuntiatum*.

CAP. XX.

V. 4. initum eſt bellum : *initum bellum*. = *ibid.* Sobochai Huſathites ; Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos. v. 5. Aliud quoque bellum geſtum eſt adverſus Philiſthæos, in quo percuſſit ; (*Adduntur in Cod.*) = 6. Rapha : *Raphaim*. = *ibid.* Rapha : *Raphaim*.

CAP. XXI.

V. 3. Joab, Augeat &c. : *Joab, & dixit, Augeat &c.* = 5. Davidi : *David*. = *ibid.* inventus eſt omnis numerus Iſraël &c. : *inventus omnis Iſraël numerus &c.* = *ibid.* quadringenta : *trecenta*. = 6. Joab ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. juſſum erat : *juſſerat*. = 8. obſecro aufer : *obſecro Domine aufer*. = 9. Davidis ; (*Non habetur in Cod.*) = 10. ei ; (*Nec eſt in Cod.*) = 12. peſtilentiam : aut 1 *peſtilentiam* ; *famis aut*. = 16. proni : *& proni* = 18. Davidi, ut : *David & ut*. = *ibid.* extrueretque : *extrueret* ; (*Ita modò legitur, eratâ veteri lectione*.) = 19. ei ; (*Additur in Cod.*) = 20. angelum : *angelum Domini*.

 = 21. ve-

= 21. veniret: *veniſſet*. = 22. areæ tuæ: *in area*. = 23. præbebo: *offero*. = 30. Deum: *Dominum*.

CAP. XXII.

V. 2. Dei: *Domini*. = 5. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 8. ad me; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* bella; (*Additur in Cod.*) = 9. filius qui: *filius autem qui*. = 13. & viriliter: *viriliter*. = 14. paupertate: *paupertatula*. = 18. veſtros; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* terra; (*Additur in Cod.*) = 19. ædificatur: *ædificabitur*.

CAP. XXIII.

V. 3. viginti: *triginta*. = 5. canentes: *concinnentes*. = 8. princeps Jahiel: *principes Hieihel*. = 9. Samei; Salomith & Hoſiel: *Semei; Salomith & Oziel*. = 12. Oziel: *Eziel*. = 13. Sanctoſanctorum: *Sanctaſanctorum*. = *ibid.* adoleret: *adolerent*. = 18. Salomith: *Salomith*. = 19. Jeriau: *Jeriaus*. = 20. Micha primus, Jeſia: *Melmicha primus, Theſias*. = 23. Jerimoth: *Therimus*. = 29 & ad lagana: *ad lagana*. = *ibid.* torrendum: *ferventem*.

CAP. XXIV.

V. 1. Abiu: *Abiud*. = 2. Abiu: *Abiud*. = 3. Ahi-melech: *Abimelech*. = 4. domos ſuas octo: *domos octo*. = 5. principes Dei: *principes domus Dei*. = 6. Achimelech: *Abimelech*. = 7. Jedei: *Jedeie*. = 9. Melchia: *Melchias*. = 11. Jeſua: *Jheſu*. = 14. Belga: *Begaz*. = *ibid.* Emmer: *Semmer*. = 15. Aphſes: *Ophſes*: = 16. Hezechiel: *Jezecel*. = 17. Gamul: *Agamul*. = 18. Dalaiau: *Dalaia*. = *ibid.* Maaziau: *Maaziaha*. = 19. ſua; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & juxta: *juxta*. = *ibid.* præceperat: *præcepit*. = 20. Subael; & de filiis Subael, Jehedia: *Subabel, & filius Subabel, Jedeia*. = 22. Iſaari verò filius Salemoth: *Iſaaris verò Salemoth*. = *ibid.* filiuſque Salemoth Jahath: *filius quoque Salemoth Jad*. = 23. filiuſque ejus Jerau-primus: *filiuſque ejus primus Iberiahu*. = *ibid.* Jahaiel, tertius, Jecmaan: *Jaziel, tertius, Jecmoan*. = 26. Oziau: *Jooziau*. = 27. Oziau & Soam: *Mooli & Soem*. = 31. Ahi-melech: *Abimelech*.

CAP. XXV.

V. 1. & Heman: *Heman*. = 3. Jeſeias, & Haſabias: *Iſaias, & Sabias*. = 4. Bocciau, Mathaniau, Oziel Subuel: *Bocciahu, Mathanau, Oziel Sububiel*. = *ibid.* Eliatha: *Elietha*. = *ibid.* Romenthi-ezer: *Romethieter*. = *ibid.* Mahaſioth: *Maziotb*. = 5. regis: *regem*. = 8. Miſeruntque: *miſerunt*. = 9. prima; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Secunda Godoliæ, ipſi & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim: *filiis, & fratribus eius duodecim ſecunda Godoliæ, ipſi & filiis ejus, & fratribus duodecim*. = 14. Iſreela: *Iſraela*. = 15. Jeſaiæ: *Iſaiæ*. = 18. Azareel: *Ezrael*. = 26. Mellothi: *Melloth*. = 29. Geddelthi: *Godollathi*. = 30. Mahazioth: *Maziath*. = 31. Romemthi-ezer: *Romathiezer*.

CAP. XXVI.

V. 1. Coritis: *Corintis*. = 3. Ælam quintus, Johanan: *Ailam quintus Johana*. = 7. Raphael, & Obed, Elzabad, & fratres &c.: *Rabael, & Obediel, & Zabab, fratres &c.* = *ibid.* Elieu: *Helieu*. = *ibid.* Samachias: *Semechias*. = 8. eorum fortiſſimi: *eorum viri fortiſſimi*. = 9. Meſelemiæ: *Meſallamiæ*. = *ibid.* eorum; (*Deeſt in Cod.*) = 10. eum; (*Additur in Cod.*) = 13. ergò: *autem*. = 16. Sephim: *Sephima*. = 18. binique: *bini*. = 20. Dei: *Domini*. = *ibid.* Sanctorum: *Sanctorum filiorum Core, & Merari*. = 21. filii quoque Ledan: *filii Leedan*. = *ibid.* Ledan & Gerſonni &c.: *Leedan & Gerſonni &c.* = 22. Zatham: *Zetham*. = 23. Ozihelitis: *Ozihelitibus*. = 25. Zechri, &: *Jecri, ſed*. = 26. ipſe Selemith; (*Deſunt in Cod.*) = 27. conſecraverant: *conſecraverat*. = 29. Iſaaritis: *Saaritis*. = *ibid* & filiis: *filii*. = *ibid.* ad docendum: *ad occidendum*. = 31. Jeria: *Jerias*. = *ibid.* inventi ſunt viri: *inventi viri*.

CAP. XXVII.

V. 3. princeps: *principes*. = 4. Dudia: *Dudi*. = *ibid.* partem; (*Deeſt in Cod.*) = 8. Samaoth Jezerites: *Samoth*. = 11. Huſathites: *Huſothites*. = 13. Netophathites: *Neophathites*. = 16. præerant in Iſraël: *præerat Iſrael*. = *ibid.* dux; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Saphatias: *Saphatath*. = 18. Juda: *Jude*. = 19. Ozriel: *Oziel*. = 20. Phadaiæ: *Phadiei*. = 25. regis fuit Azmoth: *regis David fuit Azomoth*. = 27. Semeias: *Semaias*. = 28. Gederites: *Gaderites*. = 29. Saron: *Sarona*. = 30. & ſuper aſinos, Iadias Meronathites. v. 31. ſuper oves quoque Jaziz Agarenus: *ſuper oves quoque Jaziz Agarenus; & ſuper aſinos Madias Meronathites*. = 32. Hachamoni: *Hachomoni*.

CAP. XXVIII.

V. 1. igitur: *autem*. = 5. Dominus: *Deus*. = 8. Domini; (*Non habetur in Cod.*) = 18. dedit; ut &c.: *dedit; & ut &c.*

CAP. XXIX.

V. 1. enim: *autem*. = 2. domus Dei: *domus Domini Dei*. = *ibid.* ligna: *lignum*. = *ibid.* & lapides: *lapides*. = *ibid.* omnemque: *omnem*. = 3. domum Dei: *domum Domini Dei*. = *ibid.* præparavi: *paravi*. = 4. templi. v. 5. Et ubicunque: *templi. 5. Ubicunque*. = *ibid.* ubicunque opus eſt argentum: *ubicunque argentum*. = 6. principum; (*Non habetur in Cod.*) = 8. theſauros: *theſaurum*. = *ibid.* Jahiel: *Mihehiel*. = 10. in æternum: *& in æternum*. = 14. dedimus: *damus*. = 19. tua, teſtimonia: *tua, & teſtimonia*. = 27. fuerunt; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in Jeruſalem annis triginta tribus: *in Jeruſalem triginta tribus*.

SECUN-

SECUNDUS LIBER
PARALIPOMENON.

CAP. I.

V. 4. AUtem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* præparaverat : *paraverat*. = 14. ſibi; (*Non habetur in Cod.*) = 16. autem; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* emebant : *coemebant*.

CAP. II.

V. 4. ut conſecrem : *& conſecrem*. = *ibid.* ſolennitatibus Domini : *ſolennitatibus nomini Domini*. = 7. ære & ferro : *ære ferro*. = *ibid.* cælaturas : *cælata*. = 8. mitte mihi, et &c. : *mitte mihi cipreſſina et &c.* = *ibid.* noverint : *ſciant*. = *ibid.* ſervi mei cum ſervis tuis : *ſervi tui cum ſervis meis*. = 10. dabo in cibaria : *dabo cibaria*. = *ibid.* ſata viginti millia : *ſata viginti millia, & vini viginti millia metretas*. = 14. ære : *& ære*. = 16. quot : *quæ*. = *ibid.* tuum autem erit : *tuum erit*. = 17. quinquaginta tria millia & ſexcenti : *quinquaginta millia & tria millia ſexcenti*. = 18. de montibus : *in montibus*.

CAP. III.

V. 3. cubitos : *cubitorum*. = *ibid.* cubitos : *cubitorum*. = 11. cherubim viginti cubitis extendebantur : *cherubim utriſque viginti cubitis tendebantur*. = 12. ejus : *ejuſdem*. = 13. exteriorem : *interiorem*. = 14. cocco : *coccino*. = *ibid.* cherubim : *seraſim*; (*Ita ferè ſemper legit*.) = 17. Jachin, & quæ ad lævam Booz : *Jachin, hoc eſt, firmitas, & quæ ad lævam, Booz, hoc eſt, in robore*.

CAP. IV.

V. 1. longitudinis : *altitudinis*. = *ibid.* & decem cubitorum altitudinis; (*Deſunt in Cod.*) = 4. impoſitum : *poſitum*. = *ibid.* ad aquilonem : *aquilonem*. = *ibid.* ad occidentem : *occidentem*. = 5. capiebatque tria : *capiebatque menſuræ tria*. = 7. juſſerat : *juſſa erant*. = 11. lebetes, et &c. : *lebetas quoque tridentes, et &c.* = 16. lebetes : *lebetas*. = 19. Dei : *Domini*. = *ibid.* & menſas : *menſas*. = 21. omnia de auro mundiſſimo facta ſunt; (*Non habeatur in Cod.*) = 22. Thymiateria : *Thymiamataria*.

CAP. V.

V. 1. domus; (*Additur in Cod.*) = 3. itaque ad regem omnes : *igitur omnes*. = 11. adhuc in illo : *adhuc illo*. = 12. cymbalis : *& cymbalis*. = 13. & dicere : *& dicerent*. = 14. ne poſſent : *nec poſſent*.

CAP. VI.

V. 3. rex; (*Deeſt in Cod.*) = 4. quod locutus : *quod ore locutus*. = 7. Domini; (*Deeſt in Cod.*) = 10. ſuum; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Domini; (*Nec habetur in Cod.*) = 13. altitudinis : *in altum*. = 19. & audias : *ut audias*. = *ibid.* fudit : *fundit*. = 21. exaudires : *exaudias*. = *ibid.* & exaudias : *exaudi*. = *ibid.* exaudi : *& exaudi*. = 25. tu exaudies : *tu exaudi*. = 28. ærugo : *æruca*. = 32. Externum : *Externus*. = 34. populus tuus ad &c. : *populus tuus Iſraël ad &c.* = 36. peccaverint : *& peccaverint*. = *ibid.* eos; (*Deeſt in Cod.*) = 37. in corde : *corde*. = *ibid.* egerint : *& egerint*. = 38. ſua in terra : *ſua & in terra*. = 39. tu exaudies : *ut exaudias*. = 41. ſalutem : *juſtitia*.

CAP. VII.

V. 2. templum Domini. Sed &c. : *templum. Sed &c.* = 3. in ſæculum : *in æternum*. = 7. adipes : *adipem*. = 16. cor meum ibi : *ero ibi*. = 18. qui non ſit : *qui ſit*. = 19. dereliqueritis : *reliqueritis*.

CAP. VIII.

V. 6. quæcunque : *quæ*. = 7. & Amorrhæis : *Amorrhæis*. = 10. regis; (*Non habetur in Cod.*) = 11. rex; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* eſt in eam : *eſt eam*. = 14. in diviſionibus ſuis : *juxta diſpoſitiones ſuas*. = 17. Aſiongaber : *Geſion*. = *ibid.* quæ : *quod*. = 18. manus : *manum*. = *ibid.* abierunt : *venerunt*. = *ibid.* attulerunt : *tulerunt*.

CAP. IX.

V. 2. quod non perſpicuum ei fecerit : *quod ei non perſpicuum fecerit*. = 4. & cibaria : *cibaria*. = *ibid.* quoque & veſtes : *quoque ejus, & veſtimenta*. = 5. verus eſt ſermo : *verus ſermo*. = 7. te omni : *te in omni*. = 8. ſervare : *ſalvare*. = *ibid.* judicia : *judicium*. = 12. & multò : *multò*. = 13. ſex talenta : *ſex millia talenta*. = 15. expendebantur : *expendebantur trecenti*. = 16. ſcuta; (*Deeſt in Cod.*) = 18. ſex quoque : *ſexque*. = 19. regnis : *regionibus*. = 22. præ; (*Non habetur in Cod.*) = 23. reges; (*Ita habebat lectio vetus; ſed, eâ eraſâ, populi. ſuperſcribitur.*) = *ibid.* ut audirent : *& audire*. = 26. & uſque : *ideſt uſque*. = 29. autem : *verò*. = *ibid.* Silonitis : *Selonitis*.

CAP. X.

V. 1. conſtituerent : *conſtitueret*. = 10. ut; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ei; (*Non habetur in Cod.*) = 11. cædam vos ſcorpionibus : *cædam ſcorpionibus*. = 13. dura : *durè*. = 14. Ego vero cædam : *Ego cædam*. = 15. Dei : *Domini*. = *ibid.* Silonitis : *Selonitis*. = 18. miſitque rex Roboam Aduram : *miſitque Roboam Uriam*.

CAP. XI.

V. 1. centum : *in centum*. = *ibid.* millia : *millibus*. = *ibid.* ad ſe regnum : *ad regnum*. = 5. autem; (*Additur in Cod.*) = 7. Odollam : *Adollam*.

lam. = 10. Aialon : *Abialon, & Abron*. = 12. fecit; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ſumma : *multa*. = 16. ad immolandum victimas ſuas coram Domino : *ad immolandas victimas Domino*. = 18. Jerimoth : *Jerimath*. = 19. ei; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Zoon : *Zoin*. = 20. Poſt hanc quoque : *Poſt hanc autem*. = *ibid.* Ethai : *Ithai*. = 21. concubinas autem : *concubinaſque*. = *ibid.* viginti octo filios : *viginti filios*. = 22. omnes; (*Deeſt in Cod.*).

CAP. XII.

V. 2. Seſac : *Saſac*. = 4. Juda : *Juda & Beniamin*; (*Additur*. Beniamin.) = 5. Seſac : *Saſac*. = *ibid.* Hæc dicit Dominus; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* & v. 7. & 9. Seſac : *Saſac*. = *ibid.* ab Jeruſalem; (*Deeſt in Cod.*) = 10. rex eneos : *rex Roboam eneos*; (*Additur*. Roboam.) = 11. referebant eos ad &c. : *referebant ad &c.* = 12. ſiquidem in &c. : *ſiquidem & in &c.* = 13. autem : *quoque*.

CAP. XIII.

V. 2. Michaia : *Maacha*. = *ibid.* filia Uriel de Gabaa; (*Non habentur in Cod.*) = 3. octoginta : *octingenta*. = 5. ejus in pactum ſalis? : *ejus pactum ſalutis*?; (*Ita legitur Numer. Cap. XVIII. num. 19.*) = 7. congregatique : *congregati*. = 9. de bobus & in arietibus : *in bobus, in arietibus*. = 10. Sacerdoteſque miniſtrant : *ſacerdoteſque ejus miniſtrant*. = 14. bellum ex adverſo : *bellum & ex adverſo*. = 16. Deus : *Dominus*. = 18. conſortati filii : *conſortati ſunt filii*. = 19. & filias : *& caſtella filias*. = *ibid.* Jeſana : *Jeſſena*. = 21. procreavitque viginti duos filios, & ſedecim filias : *procreavit duodecim filios, & decem filias*.

CAP. XIV.

V. 9. trecentis : *trecenta millia*. = 10. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 12. Æthiopes : *Aethiopas*. = 14. urbes; (*Ita modò ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione, quæ videtur habuiſſe*. turbas.) = 15. in Jeruſalem : *Jeruſalem* (in. *additur in Cod.*)

CAP. XV.

V. 1. Dei : *Domini*. = 2. dereliqueritis eum : *dereliqueritis*. = 4. reverſi; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* reperient eum : *reperient*. = 10. in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = 15. voluntate quæſierunt : *voluntate ſua quæſierunt*. = 16. Maacham : *Maacha*. = *ibid.* in luco : *in loco*. = 18. Eaque : *Ea*. = *ibid.* intulit : *tulit*.

CAP. XVI.

V. 1. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* de regno : *regno*. = 2. autem : *ergò*. = 3. eum; (*Non habetur in Cod.*) = 5. intermiſit opus : *intermiſit ædificare opus*. = 6. de Rama : *Rama*. = 7. Hanani : *Ananias*. = *ibid.* evaſit Syriæ : *evaſit rex Syriæ*. = 9. Domini : *ejus*. = 10. interfecit de &c. : *interfecit Aſa de &c.* = *ibid.* in tempore; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* illo : *illos*; (*Sed ferme eraſum eſt*. s.) = 14. ſuo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* poſueruntque eum ſuper lectum : *poſueruntque ſuper lectulum*.

CAP. XVII.

V. 1. ejus; (*Non eſt in Cod.*) = 2. Juda : *Judæ*. = *ibid.* quas cæperat Aſa; (*Adduntur in Cod.*) = 3. primis, & non : *primis, & noviſſimis; & non*. = 7. Ben-hail : *Baneil*. = 8. Adoniamque : *Adoniam*. = *ibid.* & Thob-adoniam : *Adon*. = *ibid.* Joram : *Zoram*. = 9. populum; (*Deeſt in Cod.*) = 11. ſed & Philiſthæi : *ſed Philiſthæi*. = 14. iſte numerus : *iſte eſt numerus*. = *ibid.* robuſtiſſimi viri : *robuſtiſſimorum*. = 15. hunc : *iſtum verò*. = 16. illum : *iſtum*. = *ibid.* Zechri : *Jechri*. = *ibid.* virorum; (*Non habetur in Cod.*) = 18. Jozabad : *Ziabad*. = 19. in univerſo : *& in univerſo*.

CAP. XVIII.

V. 2. perſuaſitque : *perſuaſit*. = 4. Dixit : *Dixitque*. = *ibid.* obſecro : *etiam*. = 5. igitur : *que*. = *ibid.* At illi : *Et illi*. = 7. Eſt vir unus : *eſt autem vir* unus; (*Additur*. unus.) = *ibid.* loquaris rex : *loquaris ita rex*. = 8. ergò rex Iſraël unum : *ita rex unum*. = 10. Chanaana : *Chanaan*. = 12. ut & ſermo : *ut ſermo*. = 16. At ille : *Et ille*. = 17. Et ait : *ait*. = 19. alter : *alius*. = 21. ejus : *ſuorum*. = *ibid.* Dixitque : *Dixit*. = 23. Chanaana : *Chananæ*. = 25. Amélech : *Amalech*. = 26. Mittite hunc : *mittite* virum *hunc*; (*Additur*. virum.) = 29. Joſaphat : *Joſaphat regem Juda*. = *ibid.* pugnam : *pugnandum*. = 31. auxiliatus eſt ei : *auxiliatus ei*. = 33. Iſraël; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ait : *dixit*. = 34. porrò rex Iſraël ſtabat in curru ſuo; (*Adduntur in Cod.*)

CAP. XIX.

V. 1. in domum : *domum*. = 3. requireres Dominum Deum patrum tuorum : *requireres Deum*. = 7. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 8. & Sacerdotes : *Sacerdotes*. = *ibid.* ejus : *ſuis*. = 10. Dominum & ne veniat : *Deum & veniat*. = *ibid.* ſuper veſtros : *ſuper fratres veſtros*. = *ibid.* agentes : *agetis &*. = 11. veſter; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* bonis : *bono*.

CAP. XX.

V. 1. Ammonitis : *Ammanitis*. = 2. Aſaſon : *Aſon*. = 4. deprecandum Dominum : *precandum Deum*. = *ibid.* eum : *Deum*. = 6. regnis : *regibus*. = *ibid.* poteſt : *poterit*. = 7. omnes; (*Additur in Cod.*) = 10. tranſirent : *tranſiret*. = 14. Jahaziel : *Jaziel*. = *ibid.* Banaiæ : *Benaiæ*. = 15. Joſaphat : *ô Joſaphat*. = 16. ſis : *ſus*. = 17. egrediemini : *egredimini*. = 20. Thecua : *Thecuæ*. = *ibid.* viri; (*Deeſt in Cod.*) = 21. eum : *Dominum*. = 24. Juda : *Judas*. = *ibid.* ſpeluncam : *ſpeculam*. = 26. quoniam; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* illum; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Vallis : *Vallem*. = 27. & Joſaphat ante eos in Jeruſalem; (*Adduntur in Cod.*) = 28. in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = 31. & nomen : *nomen*. = *ibid.* Selahi : *Salathi*. = 34. in libros : *in librum*. = *ibid.*

Iſraël

Iſraël; [*Ita videtur habuiſſe lectio vetus ; modò* . Juda . *legitur.*) = 36. feceruntque : *fecerunt.*

CAP. XXI.

V. 2. Azariam ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Jahiel : *Hiebiel* . = 3. deditque eis : *dedit eis* . = *ibid.* in ; (*Additur in Cod.*) = 4. autem : *ergò* . = 8. illis: *illius* . = 15. tui ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. ei ; (*Additur in Cod.*) = 19. in ; (*Additur in Cod.*)

CAP. XXII.

V. 1. regnavitque : *regnavit autem* . = 2. & nomen : *nomen* . = *ibid.* Athalia : *Otbolia* ; (*Et infra ſemper* .) = *ibid.* filia ; (*Additur in Cod.*) = 8. everteret : *ſubverteret* . = 9. ipſum quoque : *ipſumque* . = *ibid.* quis ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. filius ſuus: *filius ejus* . = 11. Joas : *Joam* . = *ibid.* abſconditque eum cum &c. *abſconditque cum &c.*

CAP. XXIII.

V. 1. Joiada : *Joiade pontifex* . = *ibid.* Jeroham : *Jberobam* . = *ibid.* Adaiæ : *Adeiæ* . = *ibid.* Zechri : *Jeebri* . = 3. Dei : *Domini* . = *ibid.* Joiada : *Joiade* . = 4. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. ad portam : *in porta* . = 8. omnia ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* qui impleverant : *qui jam impleverant* . = *ibid.* & egreſſi erant : *& egreſſuri erant* . = 11. & teſtimonium ; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* ſuot ei : *ſunt* . = 14. Egreſſus autem : *egreſſus eſt autem* . = 17. aras : *aram* . = 18. Domini , ſub : *Domini , & ſub* .

CAP. XXIV.

V. 5. Iſraël; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* noſtri : *veſtri* . = *ibid.* egêre : *egerant* . = 7. enim : *autem* . = *ibid.* Dei : *Domini* . = 10. ingreſſi : *univerſi* . = 11. cooſtituerat : *inſtituerat* . = 14. omnia ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* miniſterium ad &c. : *miniſterium & ad &c.* = 16. & cum domo : *& domo.* = 23. veoitque : *venit* . = *ibid.* & Jeruſalem : *& in Jeruſalem* . = 24. in manibus : *manibus* . = *ibid.* ignominioſa : *ignominiosè* . = 25. dimiſerunt eum in &c. : *dimiſerunt in &c.* = 26. Zabad : *Gabaath* . = *ibid.* Semarith : *Sammarith* . = 27. inſtauratio : *inſtaurata* .

CAP. XXV.

V. 1. Joiadan : *Joaden* . = 4. ſuis ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. ſurſum : *ſurſumque* . = 6. centum millia : *centum viginti millia* . = *ibid.* centum talentis : *centum millia talentis* . = 8. Deus : *Dominus* . = *ibid.* & adjuvare : *adjuvare* . = *ibid.* coovertere : *vertere* . = 9. talentis quæ : *talentis argenti quæ* . = 10. itaque : *autem* . = *ibid.* ad eum ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. uſque ad Beth-horoo : *uſque Beth-horon.* = 14. verò : *autem* . = 16. Deus : *Dominus* . = *ibid.* quia : *qui &.* = *ibid.* & inſuper : *inſuper &* . = 17. veni : *& veni* . = 18. At ille ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* remiſit nuntios, dicens : *remiſitque Joas rex Iſraël ad Amaſiam regem Juda , dicens* . = 24. Obededom : *Obedon* . = *ibid.* in Samariam : io *Samariam* ; (*Additur verò* . in .) = 25. Joachaz : *Aebaz* . = 26. autem : *verò* . = 27. fugiſſet io Lachis : *fuiſſet Laebis* .

CAP. XXVI.

V. 1. Juda ; (*Additur in Cod.*) = 5. Dominum : *Deum.* = *ibid.* Dominum: *Deum.* = 7. & adjuvit eum *Deus* cootra Philiſthiim; (*Adduntur, &.* Dominus . *legitur.*) = *ibid.* Arabes : *Arabas* . = *ibid.* Gurbaal : *Gurbá* . = *ibid.* Ammonitas : *Ammanitas* . = 8. Appendebantque Ammonitæ : *pendebantque Ammanitæ* . = 9. ædificavitque : *ædificavit quoque* . = *ibid.* ſuper ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. Jehiel : *Jeel* . = *ibid.* Maaſiæque : *Maaſiæ quoque.* = 13. ſeptem : *octo* . = 19. iratuſque Ozias : *Iratuſque eſt Ozias* . = 20. eò ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. rex ; (*Nec eſt in Cod.*)

CAP. XXVII.

V. 2. omnia quæ : *omne quod* . = 9. Joatham; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. XXVIII.

V. 1. Viginti annorum : *viginti quinque annorum* . = 4. & thymiama : *thymiama* . = 5. Dominus Deus ejus in manus : *Dominus in manu* . = 6. Romeliæ : *Romoliæ* . = 9. venienti : *venientium* . = *ibid.* ita ut ad cęlum pertingeret veſtra crudelitas ; (*Adduntur in Cod.*) = 12. ſteterunt itaque : *ſteteruntque* . = *ibid.* Moſollamoth : *Oſollamoth* . = *ibid.* Amaſias : *Amaſa.* = *ibid.* Hadali : *Adadi.* = 15. omneſque ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* uoxiſientque : *unxiſſent quoque* . = 18. Judæ : *Juda* . = *ibid.* Aialon : *Abilon.* = *ibid.* Gamzo : *Gamgo.* = 19. enim : *autem.* = 20. Thelgath : *Thaglath.* = *ibid.* qui; (*Non habetur in Cod.*) = 22. & tempore : *& in tempore* . = *ibid.* rex ; (*Non habetur in Cod.*) = 23. Darmaſci : *Damaſei* . = *ibid.* Syriæ : *Aſſiriæ* . = *ibid.* ei : *ejus.* = 24. itaque : *igitur* . = *ibid.* Dei : *Domini* . = *ibid.* Dei : *Domini* . = 26. ſuorum ; (*Non eſt in Cod.*) = 27. ſepelierunt eum in civitate : *ſepelierunt in civitate* .

CAP. XXIX.

V. 6. patres noſtri : *patres veſtri* . = 9. filii noſtri : *& filii noſtri* . = *ibid.* ductæ ; (*Non habetur in Cod.*) = 10. avertet : *auſerat* . = 11. colatiſque : *colatis* . = *ibid.* ei ; (*Non habetur in Cod.*) = 12. Mahath filius Amaſai : *Maba filius Amaſiæ* . = *ibid.* Abdi, & Azarias filius Jalaleel : *Abdai & Azarias filius Jaileel* . = *ibid.* autem ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Joah filius Zemma, & Eden filius Joah : *Jola filius Semma , & En filius Joaa* . = 14. Oziel: *Oziel hi fuerunt quatuordecim* . = 15. congregaveruntque : *congregaverunt* . = *ibid.* ingreſſi ſunt juxta : *ingreſſi juxta* . = 17. autem : *que* . = *ibid.* prima ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* expiaveruntque : *expiaverunt.* = 18. ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 20. Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, & aſcendit in domum Domini : *Exechias rex, aſcendit in domum Domini , & adunavit omnes princi-*

pes civitatis . = 21. & arietes : *arietes* . = *ibid.* dixitque : *dixit quoque* . = 22. immolaveruntque : *immolaverunt* . = 23. impoſueruntque : *poſueruntque* . = 24. coram ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. manum : *magnus* . = 27. laudes : *laudare* . = 30. ſermonibus : *de ſermonibus* . = *ibid.* incurvato : *curvato* . = 31. etiam ; (*Non eſt in Cod.*) = 34. quippe : *quoque.*

CAP. XXX.

V. 1. et : *ut* . = 2. & principum, & univerſi : *& univerſorum principum univerſi* . = 3. occurrerant : *occurrerant*; (*Additur illud.* n .) = *ibid.* fuerat : *erat* . = 6. & Iſaac : *Iſaac* . = 10. Manaſſe uſque ad Zabulon : *Manaſſem uſque Zabulon* . = 12. ut facerent : *& facerent* . = 18. pro eis ; (*Deſunt in Cod.*) = 22. pacificorum ; (*Ita habebat lectio vetus* ; *modò* . pacificas . *legitur* .) = *ibid.* & laudantes Dominum Deum patrum ſuorum ; (*Adduntur in Cod.*) = 23. etiam ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. omnis turba : *eſt omnis terra* .

CAP. XXXI.

V. 1. & de Ephraim : *de Ephraim* . = 2. autem : *verò* . = *ibid.* videlicet ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* & confiterentur : *ei confiterentur* . = 4. Jeruſalem : *in Jeruſalem* . = *ibid.* ut poſſent : *& poſſint* . = 5. decimas obtulerunt . v. 6. ſed & filii Iſrael, & Juda qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt ; (*Adduntur* .) = 10. & remanſerunt : *remanſeruntque* . = 12. intulerunt : *tulerunt* . = 13. Jahiel : *Eihel* . = *ibid* Jerimoth, Jozabad quoque ; & Eliel, & Jeſmachias : *Erimoth*, *Joabad quoque, & Zehel & Theſmachias.* = 13. Dei : *Domini.* = 15. Semeias Amarias : *Sameias Samarias* . = *ibid.* ſuis ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. conducebat : *conducebant* . = 19. & Levitis : *Levitis* . = 20. in omni Juda : *in domo Juda* . = 21. Deum : *Dominum Deum* .

CAP. XXXII.

V. 1. poſt quæ & hujuſcemodi : *& poſt hujuſcemodi* . = *ibid.* & ingreſſus : *ingreſſus* . = 3. qui erant : *quæ erant* . = 5. inſtauravitque : *inſtauravit*. = 7. nec paveatis : *ne paveatis* . = 8. enim ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Deus ; (*Deſideratur in Cod.*) = 10. habentes : *habetis* . = 11. decepit : *decipit*. = *ibid.* de manu regis Aſſyriorum ? : *de manu mea* . = 14. ut poſſit : *ut poſſet* . = 15. regionum : *regnorum* . = *ibid.* de manu mea : *de hac manu* . = 17. ſcripſit plenas blaſphemiæ : *miſit plenas blaſphemia* . = *ibid.* populum ſuum : *populos ſuos* . = 18. perſonabat : *perſonabant* . = *ibid.* eos ; (*Additur in Cod.*) = 19. Iſraël : *Jeruſalem* . = 22. regis Aſſyriorum ; (*Deſunt in Cod.*) = 27. & auri & lapidis : *auri lapidis* . = 28. caulaſque pecorum : *caulas quoque pecoribus* . = 29. ſibi ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. fontem ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Gihon : *Gion* .

Oratio Manaſſe Regis Juda, cùm captus teneretur in Babylone.

CAP. XXXIII.

V. 5. autem : *que* . = 6. tranſireque : *tranſire quoque* . = 7. & in Jeruſalem : *In Jeruſalem* . = 8. movere : *moveri* . = 11. in Babylonem : *Babylonem* . = 12. coanguſtatus : *anguſtatus* . = 13. ipſe eſſet : *ipſe eſt* . = 14. Gihon : *Gion* . = *ibid.* per circuitum ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Ophel : *Aophel.* = 16. præcepitque : *præcepit* . = 18. geſtorum : *ſermonum* . = *ibid.* Deum : *Dominum* . = 21. Amon ; (*Non habetur in Cod.*) = 23. Domini : *Dei* .

CAP. XXXIV.

V. 2. non : *nec* . = 3. Jeruſalem ab &c. : *Jeruſalem uſque ab &c.* = 4. Baalim : *Baal* . = *ibid.* & ſimulacra quæ ſuperpoſita : *imò & ſimulachra quæ eis ſuperpoſita* . = 5. præterea : *quoque* . = 7. in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 8. Joachaz : *Abachaz* . = *ibid.* Dei ; (*Non habetur in Cod.*) = 9. & janitores de Manaſſe, & Ephraim : *Janitores de Manaſſe & de Ephraim* . = 13. diverſos : *varios* . = 14. legis Domini : *legis in domo Domini* . = 20. Abdon : *Abdo* . = *ibid.* Aſaæ : *Eſaiæ* . = 22. prophetidem : *prophetem* . = *ibid.* filii Haſra cuſtodis veſtium ; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = *ibid.* narravimus : *memoravimus* . = 27. Domini : *Dei* . = 28. infereris : *effereris* . = *ibid.* ejus : *ſuos* . = 29. convocatis : *congregatis* . = 30. in domum : *domum* . = 32. omnes ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. ejus ; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* Deo patrum ſuorum ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XXXV.

V. 1. in Jeruſalem ; (*Non habentur in Cod.*) = 3. arcam : *arcam Domini* . = 5. Et ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. triginta millia : *viginti millia* . = 8. populo : *templo* . = *ibid.* Jahiel : *Jciel* . = *ibid.* commixtim : *mixtim.* = 9. & Semeias : *Semeias.* = *ibid.* Jehiel, & Joſabad : *Jahiel*, *& Jozabad* . = 11. Phaſe aſperſeruntque : *Phaſe Domino aſperſerunt* . = 12. in libro : *in lege* . = 13. quod in lege : *quod lege* . = 18. Judæ : *Juda* . = *ibid.* in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 20. proceſſit : *præceſſit* . = 21. tibi eſt rex : *tibi rex* .

CAP. XXXVI.

V. 2. Joachaz ; (*Non habetur in Cod.*) = 3. in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 8. regum ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* regnavit autem : *regnavitque* . = 9. regnavit ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. patruum : *fratrem.* = 12. in oculis : *in conſpectu* . = *ibid.* Domini : *Dei.* = 17. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* nec decrepiti : *ne decrepiti* . = *ibid.* in manibus : *manibus* . = 19. deſtruxeruntque : *deſtruxerunt* . = 21. Ut compleretur : *Et compleretur* . = 22. Domini ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* fuerat : *eſt* .

(*Non habetur in Exemplari Gothico* .)

LIBER

ESDRÆ LIBER PRIMUS.

B. Hieronymus ad Domnionem & Rogatianum in Eſdram *&* Nehemiam *Præfatio*. (*Habetur in Cod.*)

Impreſſi.	Cod.
Linea 26. difficultatis.	*facultatis.*

ESDRÆ LIBER PRIMUS.

CAP. I.

V. 1. Jeremiæ: *Jeremiæ prophetæ*. = 3. in Jeruſalem: *Jeruſalem*. = *ibid.* quæ eſt in Judæa, & ædificet domum Domini Dei Iſrael, ipſe eſt Deus qui eſt in Jeruſalem; (*Deſunt in Cod.*) = 4. Dei: *Domini*. = 5. Juda & Ben-iamin: *Judæa de Beniamin*. = *ibid.* aſcenderet: *aſcenderent*. = 6. & jumentis: *in jumentis*. = 7. Domini; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. II.

V. 2. Jeſua: *Jeſu*. = *ibid.* Rahelaia: *Relaia*. = 4. Sepharia: *Sephetia*. = 5. ſeptuaginta quinque: *quinquaginta quinque*. = 6. filii Phahath: *filii Pheth*. = *ibid.* Joab; (*Deeſt in Cod.*) = 7. ducenti: *ſeptingenti*. = 8. Zethua: *Zephua*. = 12. Azgad: *Aggad*. = 13. ſex: *quinque*. = 19. Haſum: *Haſom*. = 22. quinquaginta ſex: *quinquaginta quatuor*. = 26. quinquaginta duo: *quadraginta duo*. = 35. ſexcenti: *nongenti*. = 36. Sacerdotes; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Jadaia: *Idaia*. = 38. quadraginta ſeptem: *quinquaginta ſeptem*. = 40. Levitæ; (*Deeſt in Cod*) = *ibid.* Odoviæ: *Odevia*. = 41. viginti octo: *viginti novem*. = 43. Nathinæi; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Tabbaoth: *Tebbaoth*. = 46. Semlai, filii Hana: *Selmai, filii Anam*. = 47. Gaher, filii Raaia: *Gazer, filii Racaia*. = 48. Gazam: *Gazem*. = 49. filii Aza, filii Phaſea, filii Beſee; (*Deſunt in Cod.*) = 50. Aſena: *Aſennaa*. = 51. Bacbuc: *Becboc*. = 52. Besluth: *Besloth*. = 54. Hatipha: *Hatupha*. = 55. Sotai, filii Sophereth: *Othei, filii Suphereth*. = 57. Aſebaim: *Aſabaim*. = 58. omnes Nathinæi: *omnes iſti Nathinæi*. = 59. Thelmela: *Thelmelaa*. = *ibid.* Adon, & Emer: *Don & Mer*. = 61. Berzellai: *Berzallai*. = *ibid.* Berzellai: *Berzallai*. = 63. Atherſatha: *Atherſath*. = 65. ducenti: *ducentę*. = 68. et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* de principibus patrum; (*Scribuntur literis majoribus, quaſi titulus.*) = 69. quadraginta: *quadringenta*. = *ibid.* mnas: *minas*. = 70. univerſuſque Iſrael: *univerſus Iſraël*.

CAP. III.

V. 3. Dei; (*Deeſt in Cod.*) = 5. Domino: *Deo*. = 9. ſtetitque: *fecit quoque*. = *ibid.* in templo: *templo*. = *ibid.* & filii: *filii*. = 12. etiam; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. IV.

V. 2. immolavimus: *immolamus*. = 3. dixit eis: *dixit*. = *ibid.* Deo noſtro: *Domino Deo Iſrael*. = 5. autem: *quoque*. = *ibid.* ad regnum: *ad annum*. = 6. in principio: *principio*. = 8. Scriba ſcripſerunt: *Scriba Artaxerſes ſcripſerunt*. = *ibid.* unam; (*Deeſt in Cod.*) = 9. Apharſathachæi: *Pharſatei*. = *ibid.* Erchuæi: *Et Cuſei*. = *ibid.* Dievi, & Ælamitæ: *Deei, Ælamitæ*. = 11. regi; (*Deeſt in Cod.*) = 13. perveniet: *perveniat*. = 14. Nos autem: *Nos ergò*. = 15. concitantur: *concitant*. = *ibid.* civitas ipſa: *civitas illa*. = 19. inveneruntque: *invenerunt*. = *ibid.* à diebus: *diebus*. = 20. quoque: *verò*. = 21. prohibeatis: *ut prohibeatis*. = 23. robore: *in robore*.

CAP. V.

V. 2. Dei: *Domini*. = 3. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Thathanai: *Tantannai*. = *ibid.* muros ejus: *muros hos*. = 6. Thathanai: *Thannai*. = 7. ſic; (*Deeſt in Cod.*) = 8. opuſque illud: *opus illud*. = 9. hos; (*Deeſt in Cod.*) = 10. ſcripſimuſque nomina eorum virorum: *quæ ſcripſimus nomina virorum*. = 11. ſermonem: *ſermone*. = 12. tradidit: *& tradidit*. = 14. Dei; (*Deeſt in Cod*) = 17. fuerit: *ſit*.

CAP. VI.

V. 2. Ecbatanis: *Athanis*. = *ibid.* Medena: *Madena*. = 3. Dei ædificaretur quæ eſt in Jeruſalem, in loco &c.: *in Jeruſalem Dei ædificetur, quæ eſt, in loco &c.* = 5. in Jeruſalem: *Jeruſalem*. = 6. Sthar-bulanai: *Sthar-buzanai*. = *ibid.* ab illis: *ab eis*. = 7. ut; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* loco ſuo: *loco ſancto ſuo*. = 12. Dei; (*Deeſt in Cod.*) = 13. Thathanai; (*Additur illud.* Tha.) = 14. Deo: *Domino Deo*. = *ibid.* Artaxerxe; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Perſarum: *Perſarum & Artaxerxes*. = 19. Iſraël; (*Deeſt in Cod.*) = 20. quaſi unus: *quaſi vir unus*; (*Additur .vir. literis vetuſtis.*) = 21. omnes qui ſe ſeparaverant: *omnis qui ſeparaverat*.

CAP. VII.

V. 4. Zarahiæ: *Zaraię*. = 9. die menſis quinti: *menſis quinti*. = 10. autem: *enim*. = 17. veſtri; (*Deeſt in Cod.*) = 24. vobis quoque: *vobiſque*. = *ibid.* & cantoribus & janitoribus: *cantoribus janitoribus*. = 28. ſuam; (*Deeſt in Cod.*)

CAP.

CAP. VIII.

V. 4. Phahath : *Fet*. = 5. Ezechiel : *Jheziel*. = 6. De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri ; (*Deſunt in Cod.*) = 7. Alam, Iſaias filius Athaliæ : *Elam, Jaſaias filius Nathaliç*. = 8. Saphariæ : *Saphaziç*. = 9. Jahiel : *Hiehiel*. = 10. filius : *filii*. = 12. Azgad : *Ezeath*. = 13. Jehiel : *Jhebiel*. = 15. Ahava : *Abavaa*. = 16. Semeiam, & Elnathan, & Jarib : *Semeam, & Elnatham, & Jaribus*. = *ibid.* Joiarib : *Joaribus*. = 17. Eddo : *Edon*. = *ibid.* Dei noſtri : *Domini*. = 19. fratreſque ejus : *fratres ejus*. = 21. ibi ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Ahava : *Abavaa*. = 23. Deum : *Dominum Deum*. = 24. & Haſabiam : *Haſabiam*. = 26. auri : *& auri*. = 27. crateres : *crateras*. = 29. appendatis coram &c. : *appendatis ea coram &c.* = *ibid.* in theſaurum : *& theſaurum*. = 31. Ahava : *Abavaa*. = *ibid.* manus Dei : *manus Domini Dei*. = 33. Meremoth : *Remoth*. = *ibid.* Jozabed : *Jozadeeb*. = 35. populo ; (*Deeſt in Cod.*) = 36. qui erant de conſpectu regis ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. IX.

V. 1. Ammonitarum : *Ammanita*. = 2. tranſgreſſione : *tranſmigratione*. = 3. barbæ : *barbam*. = 4. autem : *ergò*. = 5. meum ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. noſtrum ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. graviter : *granditer*. = *ibid.* & in gladium & in captivitatem & in rapinam & in confuſionem vultus, ſicut & die hac ; (*Deſunt in Cod.*) = 8. daretur nobis pax : *daretur pax*. = 9. domum Dei : *nomen Dei*. = *ibid.* ut daret : *& daret*. = 14. ad ſalutem : *& ſalutem*. = 15. Deus Iſraël juſtus es tu : *Deus noſter juſtus tu*. = *ibid.* ſtari : *ſtare*.

CAP. X.

V. 1. Deum ; *eum*. = *ibid.* eſt ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & puerorum : *puerorum*. = *ibid.* & flevit : *qui & flevit*. = 2. Jehiel de filiis Ælam : *Jhebiel de filiis Eliab*. = *ibid.* in Iſraël : *Iſrael*. = 3. Domino ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* præceptum Domini Dei : *præceptum Dei*. = 6. filii : *filium*. = *ibid.* tranſgreſſionem : *in tranſgreſſionem*. = 14. omnes : *homines*. = 15. Azahel : *Aſabel*. = 16. feceruntque ſic : *fecerunt ſic*. = *ibid.* domos : *domum*. = 18. Jarib : *Sarib*. = 20. Zebedia : *Zabedia*. = 21. Harim : *Harim*. = *ibid.* Jehiel : *Jeel*. = 22. Elaſa : *Eleſa*. = 23. Jozabed : *Zozabet*. = *ibid.* Phathaia : *Phaia*. = 24. & de cantoribus Eliaſib : *de cantoribus Eliaſab*. = 25. Remeia & Jezia : *Reemia & Ezia*. = 26. Aelam Mathania : *Elam, Methania*. = *ibid.* Jehiel & Abdi : *Jhebiel & Abdia*. = 27. Et de filiis : *de filiis*. = *ibid.* Elioënai : *Elioëna*. = *ibid.* Mathánia & Jerimuth & Zabad : *Methania & Jerimuth & Zabeb*. = 28. Athalai : *Athalaia*. = 29. Melluch : *Melluth*. = 30. Phahath : *Pheth*. = *ibid.* Bananias & Maaſias : *Banaias Maaſias*. = *ibid.* Bennui : *& Bennui*. = 31. Et de filiis : *de filiis*. = *ibid.* Jeſue : *Jheſue*. = 33. Et de filiis : *de filiis*. = *ibid.* Mathatha Zabad : *Matthet, Azabeth*. = 34. Maaddi : *Maddi*. = 40. & Mechnedebai : *Neehnedebai, Siſaia*. = 41. Selemiau, Semeria : *Selemau, & Semeria*. = 43. Nebo, Jehiel, Mathathias Zabad : *Neba, Jaiel, Mathathias, Zebed*. = *ibid.* Joal, & Banaia : *Joel, Banaia*. = 44. ex eis : *ex his*. = *ibid.* peperant : *pepererant*.

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS *DICITUR.*

CAP. I.

V. 2. JUda : *ex Juda*. = 3. & derelicti : *& qui derelicti*. = 4. diebus multis : *diebus tribus*. = 6. fiant aures tuæ auſcultantes : *fiat auris tua auſcultans*. = 7. tuum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* famulo : *ſervo*. = 8. ſervo : *famulo*. = *ibid.* cum tranſgreſſi : *cumque tranſgreſſi*. = *ibid.* ego : *& ego*. = *ibid.* in populos : *in populis*. = 9. præcepta : *mandata*. = *ibid.* abducti : *adducti*. = *ibid.* reducam : *inducam vos*. = 11. enim : *autem*.

CAP. II.

V. 2. triſtis eſt cum &c. : *triſtis eum &c.* = *ibid.* neſcio quod in corde tuo eſt : *in corde tuo neſcio quid eſt*. = 6. conſtitui ei : *conſtituit mihi*. = 8. ut tegere : *& tegere*. = *ibid.* templi ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* muros : *muri*. = *ibid.* domum quam : *domum in quam*. = 12. & non indicavi : *& indicavi*. = 13. nocte : *per noctem*. = 14. & ad aquæ : *& aquæ*. = 16. neſciebant : *neſciebat*. = *ibid.* ego ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* loci : *locorum*. = 18. locutus eſſet : *locutus eſt*. = 20. vobis : *vobiſcum*.

CAP. III.

V. 1. gregis : *regis*. = 2. Zacchur : *Zecchur*. = 3. Aſnaa : *Aſannaa*. = 4. juxta eum : *juxta eos*. = *ibid.* Moſollam : *Meſollam*. = 7. Jadon : *Adon*. = *ibid.* & Maſpha : *& de Maſpha*. = 8. Eziel : *Jeziel*. = *ibid.* Araia aurifex : *Saraia aurifex ; & juxta eum ædificavit Raſaia, filius Abur*. = 9. Hur : *Hnur*. = 10. juxta eum : *juxta eos*. = *ibid.* Jedaia filius Haromaph : *Jeiaia filius Haromath*. = *ibid.* Haſeboniæ : *Haſeboniæ*. = 11. Phahath : *Pheth*. 12. et ; (*Deeſt in Cod.*)

in Cod.) = *ibid.* ipſe : *Oſee* .= 14. achâram : *achavem* .= 15. filius Chol-hoza : *ædificavit filius Obolozai* .= 17. Haſebias : *Haſibias*. = 18. ædificaverunt fratres eorum Bavai : *ædificavit frater eorum Bebui* .= 19. et ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Azer: *Ezer*. = 24. Henadad : *Henada*. = 25. Pharos : *Pheros* .= 28. ad portam : *portn*. = 29. eum ædificavit Semaia : *hunc ædificavit Semein* .= 30. Selemiæ & Hanum filius Seleph : *Elemię, & Annon filius Selo*. = *ibid.* Moſollam : *Meſollam*. = 32. gregis : *regis*.

CAP. IV.

V. 2. lapides de acervis pulveris : *lapidibus pulveris*. = *ibid.* qui ; (*Ita habebat lectio vetus* ; *modò* . qum . *ſuperſcribitur*.) = 5. & peccatum eorum ; (*Deſunt in Cod.*)= 6. ad operandum : *ad ædificandum* .= 7. muri ; (*Non habetur in Cod.*) = 8. ſunt ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* molirentur : *molierunt* .= 10. portantis : *operantis*. = 12. ex omnibus : *& omnibus* .= 13. ſtatui : *& ſtatui* .= 14. Et perſpexi : *perſpexi* .= *ibid.* & magiſtratus : *& ad magiſtratns*. = *ibid.* veſtris, & uxoribus ; (*Non extant in Cod.* . veſtris &c.) = *ibid.* domibus veſtris ; (*Deeſt in Cod.* veſtris .)= 16. faciebat : *faciebant* .= 21. faciamus : *faciemus*.

CAP. V.

V. 5. & ſicut : *ſicut*.= 7. mecum; (*Deeſt in Cod.*) = 8. vendetis fratres veſtros & redimemus : *vendite fratres noſtros & ememus*. = 9. quare : *vere*. = 11. & vineas ſuas & oliveta : *vineas ſuas, oliveta* .= 12. reddemus : *reddimus*. = *ibid.* quæremus: *querimus* .= 14. rex ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 1. Sanaballat : *Sanabellath* ; (*Et ita ferè ſemper.*) = *ibid.* poſueram : *impoſueram* .= 2. ad me; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Campo-ono : *Campo-ano*: =5. ſua; (*Deeſt in Cod.*) = 7. Judæa : *Juda*. = 9. enim: *autem*. = 10. Semaiæ : *Samaiæ* .= *ibid.* portas ædis: *portam ſedis* .= 12. Tobias : *Tobia* .= 14. Noadiæ: *Semeiæ*. = 16. ergò : *autem* . = *ibid.* eſſet opus hoc : *eſt hoc*. =18. Area : *Jorei*.

CAP. VII.

V. 2. Hanani : *Haneni* .= *ibid.* de Jeruſalem : *Jernſalem* .= *ibid.* ipſe enim quaſi : *ipſe enim erat quaſi* .= 7. Joſue, Nehemias, Azarías, Raamias, Nahamani : *Jheſue, Neemia, Azaria, Raamia, Nahamiu* .= 8. duo millia : *mille* .= 9. Saphatia : *Saphatiæ* .= 11. Phahath- : *Pheth-*. = 19. Beguai : *Badgovi* .= 26. filii : *viri*.= 28. Beth-azmoth : *Beth-amoth* .= 29. Beroth : *Beloth*. = 30. Geba : *Gabaa* .= 34. alterius ; (*Deeſt in Cod.*) = 37. viginti; (*Non habetur in Cod.*) = 39. Sacerdotes ; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* Idaia in domo Jeſua: *Adain in domo Joſua*. = 43. Levitæ ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & Cedmiel filiornm Oduiæ, Septuaginta quatuor : *& Cadmiel filiorum Daia Septuaginta tria*. = 45. Ater : *Er*. = *ibid.* triginta : *quinquaginta*. = 46. Soha, filii Haſupha : *Oſa, filii Aſpha*. = 47. Phadon : *Phado*. = 48. Selmai : *Selmon*. = 49. Gaher. v. 50. filii Raaia : *Guer, filii Raia*. = 50. Necoda : *Neeuda*. = 51. Gezem : *Gazem*. = *ibid.* Phaſea : *Phaſea*. = 53. Bacbuc : *Bethbue*. = 54. Mahida : *Meida*. = 56. Naſia : *Neſia*. = 57. Pharida : *Pherida* .= 58. Jahala, filii Darcon : *Jacchala, filii Dercon*. = 59. Sabaim : *Abaim* .= 61. Thelmela, Thelh. trſa : *Thelmelath, Thelaſſar* .= 62. quadraginta duo : *quinquaginta duo* .= 63. Habia filii Accos : *Obia, filii Acebor*. = 65. ſtaret : *ſurgeret* .= 67. qui erant ; (*Deſunt in Cod.*)= 68. Equi eorum, ſeptingenti triginta ſex ; muli eorum ducenti quadraginta quinque ; (*Deſunt in Cod.*)= 69. eorum ; (*Non habetur in Cod.*) =70. *Huic Verſiculo præmittuntur in edito ſequentia verba*. = Hucuſque refertur quid in commentario ſriptum fuerit : exin Nehemiæ hiſtoria texitur; (*Non habentur in Cod.*) = 70. Atherſatha : *Atharſáthn*. = *ibid.* triginta; (*in Cod. hęc duo ſigna habentnr.* XX.) = 71. mnas : *minas* .= 72. mnas : *minas*. = *ibid.* & tunicas : *tunicas*. = 73. in civitatibus ſuis : *in civitatibus*.

CAP. VIII.

V. 1. erant ; (*Deeſt in Cod.*)= 4. Mathathias, & Semeias, & Ania, & Uria : *Mathathias & Sema, & Anania, & Aaria*. = *ibid.* Haſbadána : *Aſepdana*. = 6. voce magna : *magno* .= 7. Bani & Serebia : *Baani & Sereba*. = *ibid.* Odia, Maaſia . *Maaſa*. = *ibid.* Hanan, Phalaia, Levitæ : *Danam, Phalaia, & Levitæ* .= 8. aperté : *appoſuit* .= 9. & ſcriba & Levitæ : *ſcriba & legerunt* .= 10. his qui non præparaverunt : *ei qui non preparavit*.

CAP. IX.

V. 1. & in ſaccis : *& ſaccis*. = 4. ſurrexerunt : *ſurrexit*. = *ibid.* Bani : *Baani*. = *ibid.* Sabania, Bonni, Sarebias : *Sebnia, Bani Sarebias*. = *ibid.* & Chanani; & clamaverunt : *Chani; & inclamaverunt*. = *ibid.* ad Dominum : *Dominum*. = 5. Haſebnia : *Haſebia*. = *ibid.* Odaia, Sebnia, Phathatia : *Odoia, Sebna, Phathia*. = *ibid.* Benedicite : *& benedicite*. = 6. cęlum & cęlum cęlorum : *cęlum cęlorum* .= *ibid.* maria, & omnia quæ in eis ſunt; (*Deſiderantur in Cod.*)= 8. & inveniſtis : *inveniſti* .= *ibid.* Hethęi & Hevæi : *Chethei*. = *ibid.* & impleſti : *impleſti* .= 19. per noctem : *in nocte*. = 20. dediſti qui &c. : *dediſti eis qui &c.* = 23. de qua : *quam* .= 28. exaudiſti : *audiſti*. = 31. in : *& in* .= 32. ne avertas à facie tua omnem laborem : *ne avertas faciem tuam in omni labore*. = *ibid.* & prophetas : *prophetas*.= 33. juſtus es in &c. : *juſtus in &c.* = 37. & corporibus : *& in corporibus*. = *ibid.* & jumentis : *& in jumentis*.

CAP. X.

V. 3. Amarias, Melchias : *Amaria, Melchia*, = 5. Harem, Merimuth : *Amer, Mermuth*.

= 8. Maazia, Belgai : *Mazia, Belga*. = 9. Azaniæ : *Azariæ*. = *ibid.* Henadad : *Edendada*. = 10. Sebenia : *Seeenia*. = *ibid.* Odaia : *Odedia*. = 13. Odaia : *Odia*. = 14. Pharos, Phahath- : *Pheros Phetb-*. = *ibid.* Zethu : *Zeddu*. = 15. Bouni : *Bonnin*. = 16. Adonia, Begoai : *Odonia, Beboai*. = 18. Odaia : *Odovia*. = 19. Hareph : *Ares*. = 20. Megphias : *Neepbia*. = 22. Pheltia : *Pheletia*. = *ibid.* Anaia : *Ania*. = 24. Phalea, Sobec : *Phalean, Sobee*. = 25. Rehum, Maaſia. v.26. Echaia : *Rehum, Aſebna, Math-ſia, Etbaia*. = 27. Harau : *Haren*. = 28. omnes qui poterant : *omnis qui poterat*. = 30. & ut non : *& non*. = 32. ſtatuemus : *ſtatuimus*. = *ibid.* domus Dei noſtri, ad &c. : *domus Domini Dei noſtri, & ad &c.* = 34. populum ut inſerrentur : *populos ut inſerremus*. = *ibid.* à temporibus : *temporibus*. = 35. & ut afferremus : *ut afferremus*. = 36. miniſtrant : *miniſtrabant*. = 38. in domo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in domo; (*Nec eſt in Cod.*) = 39. dimittemus : *dimittimus*.

CAP. XI.

V. 1. plebs : *ſors*. = *ibid.* novem verò partes in civitatibus; (*Non babentur in Cod.*) = 3. autem; (*Non babetur in Cod.*) = 4. de filiis; (*Nec babentur in Cod.*) = 5. Maaſia : *Amaſia*. = *ibid.* Silonitis : *Salomites*. = 6. omnes hi filii : *omnes filii*. = *ibid.* novem : *octo*. = 7. Colaia : *Coloia*. = *ibid.* Maſia, filius Etheel, filius Iſaia, v.8. & poſt eum Gebbai : *Amaſia, filius Setbeel, filius Iſai & poſt eum Gabbai*. = 9. Judas : *Juda*. = 11. Meraioth, filius Achitob : *Maraioth, filius Acbitub*. = 12. Phelelia : *Phelia*. = 13. Amaſſai filius Azreel : *Amaſſa filius Azriel*. = 15. Semeia filius, Haſub, filius Azaricam : *Seeema filius Aſob, filius Azrieam*. = 16. omnia; (*Deeſt in Cod.*) = 17. Mathania : *Mathanai*. = *ibid.* Zebedei : *Zebdei*. = *ibid.* princeps : *principes*. = *ibid.* ad confitendum : *confitendum*. = *ibid.* Becbecia : *Beeecia*. = *ibid.* ejus, & Abda filius Samúa, filius Galal : *ſuis, & Abdia filius Sammua, filius Galalal*. = 19. Acub : *Aecob*. = 20. unuſquiſque; (*Deeſt in Cod.*) = 21. Ophel : *obel*. = *ibid.* Siaha : *Siaca*. = 22. De filiis Aſaph cantores : *filius Aſaph cantoris*. = 24. Phathahia filius Meſebel de filiis Zara : *Phathaia filius Meſezebel de filiis Zera*. = 26. Jeſue : *Jbeſue*. = 29. in Remmon : *in Aim Remon*. = *ibid.* Saraa : *Sara*. = 30. Zanói : *Zonóa*. = *ibid.* & in filiabus : *& filiabus*. = 31. Mechmas : *Machmas*. = *ibid.* Hai, & Beth-bel : *Aia Beth-bel*. = 32. Anania : *Anania Neballa, Loth*. = 33. Aſor, Rama, Gethaim, v. 34. Hadid Seboim, & Neballat; (*Non babentur in Cod.*) = 36. Judæ : *Juda*.

CAP. XII.

V. 1. hi ſunt autem Sacerdotes : *Et hi Sacerdotes*. = *ibid.* Jeremias Eſdras : *Jheremias Eſdra*. = 2. Hattus : *Hattu*. = 3. Sebenias : *Seeeenia*. = *ibid.* Merimuth. v. 4. Addo, Genthon, Abia; (*Non babentur in Cod.*) = 5. Belga : *Ibelga*. = 6. Joiarib : *Joarib*. = 7. Sellum, Amoc, Helcias, Idaia; (*Non babentur in Cod.*) = 8. Jeſua : *Jeſue*. = *ibid.* Sarebia : *Sarabia*. = 10. & Eliaſib : *Eliaſib*. = 11. & Jonathan : *Jonathan*. = 12. & principes : *principes*. = *ibid.* Maraia; Jeremiæ : *Amaria, Jeremia*. = 13. Eſdræ : *Eſdra*. = 14. Milicho : *Ineulicbo*. = 15. Haram : *Harem*. = 16. Zacharia : *Zachariæ*. = *ibid.* Moſollam : *Meſollam*. = 18. Belgæ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. Mathanai ; Jodaiæ : *Mathan Jadaiæ Azzi; Salaiæ*. = 22. Johanam : *Jonan*. = 24. Jeſue : *Joſue*. = 25. Telmon : *Telmoan*. = 27. & cantico, & in cymbalis : *& in cantico, in cymbalis*. = 28. autem filii cantorum de &c. : *ergò filii cantorum & de*. = 33. Eſdras : *Eſdra*. = *ibid.* Jeremias : *Jeremia*. = 34. Michaiæ : *Michaia*. = 35. Semeia, & Azareel, Malalai : *Semeie, & Azarel, & Malalai*. = *ibid.* Maai : *Mai*. = 38. gregis : *regis*. = 40. Miamin : *Minaamim*. = *ibid.* Zacharia, Hanania : *Zacharias Hananias*. = 41. Et clare : *clarè*. = 42. & immolaverunt : *immolaverunt*. = 43. actionis : *actiones*. = *ibid.* & Levitis : *& in Levitis*.

CAP. XIII.

V. 1. volumine Moyſi : *volumine legis Moyſi*. = *ibid.* Ammonites : *Ammanites*. = 2. conjunxerint : *conduxerunt*. = *ibid.* eis : *ei*. = 4. præpoſitus : *poſitus*. = 5. & decimam frumenti, vini : *decimam frumenti, & vini*. = 6. quia anno : *quia in anno*. = 9. emundaverunt gazophylacium : *mundaverunt gazophilacia*. = 10. quòd : *quoniam*. = *ibid.* & de his : *de his*. = 12. apportabat : *apportabant*. = *ibid.* frumenti, vini : *frumenti, & vini*. = 13. Phadaiam : *Sadaiam*. = 15. portantes : *& portantes*. = *ibid.* & inſerentes : *inſerentes*. = *ibid.* die Sabbathi : *in die Sabbathi*. = *ibid.* ut in die : *in die*. = 16. & Jeruſalem : *in Jeruſalem*. = 18. noſter; (*Deeſt in Cod.*) = 19. Jeruſalem in die &c. : *Jeruſalem die &c.* = *ibid.* uſque poſt : *uſque in poſt*. = 21. venerunt in Sabbatho : *venerunt in Jeruſalem in Sabbatho*. = 23. Ammonitides : *Ammanitides*. = 24. ex media parte; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* populi & populi : *populi*. = 25. Et cecidi ex eis : *cecidi ex ipſis*. = *ibid.* in Deo : *in Domino*. = *ibid.* & non : *ut non*. = 26. numquid non in hujuſcemodi peccavit : *numquid hujuſcemodi re peccavit*. = 27. numquid & nos : *numquid nos*. = 30. igitur : *Et*. = 31. primitiis : *primitivis*. = *ibid.* amen : *amen*.

(*In Exempl. Goth. ſequitur Liber Eſther.*)

LIBER ESDRÆ TERTIUS.

(Ita Editio.) In Exemplari autem Gothico, cùm ſit ſecundùm translationem divi Hieronymi, qui Tertium & Quartum Libros Eſdræ apocryphos reputat in prologo ſuper Eſdram, non habentur prædicti Libri. *Continentur in Impreſſ. a pag. 148. uſque ad 159.*

LIBLR

LIBER TOBIÆ.

D. Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum in Tobiam Præfatio.

Hæc Præfatio habetur in Cod. Goth.

Hic Liber in Exemplari Gothico habetur poſt Eccleſiaſticum.

CAP. I.

V. 3. Concaptivis: *captivis* .= *ibid.* ejus; (*Deeſt in Cod.*) = 6. Deum Iſrael : *Deum ſuum Iſrael* .= 10. quem; (*Non habetur in Cod.*) = 12. cum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ipſe : *iſte* .= 13. Deus : *Dominus* .= 15. ad omnes : *per omnes* .= 17. in; (*Non habetur in Cod.*) = 18. ejus; (*Additur in Cod.*) = 19. quotidie; (*Non habetur in Cod.*) = 20. nudiſque : *nudis* .= 22. tulit omnem : *tulit ei omnem* .= *ibid.* ejus; (*Deeſt in Cod.*) = 24. quadraginta quinque : *quadraginta & quinque*.

CAP. II.

V. 2. ut : *et*. = 3. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 10. in domum ſuam : *domum*. = 12. Dominus : *Deus*. = 15. irridebant : *& irridebant*. = 22. irata : *ita*.

CAP. III.

V. 3. & ne vindictam : *ne vindictam*. = 4. ideo : *&*. = *ibid.* & in fabulam & in improperium : *et improperium*. = 6. in pace : *jam à te*. = 7. Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipſa : *Sarra filia Rague in civitate Medorum ut & ipſa*. = 9. increparet : *increpaſſet*. = 10. & occidere me : *& me occidere* .= *ibid.* viros; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſuperius cubiculum : *ſuperiori cubiculo* .= 11. cum; (*Deeſt in Cod.*) = 13. Deus : *Domine Deus* .= *ibid.* qui eum : *quia eum*. = 14. dirigo : *converto*. = 15. hujus; (*Deeſt in Cod.*) = 18. non cum libidine : *non libidine*. = 21. pro certo : *certum*. = *ibid.* quod : *quia* .= 22. venire : *pervenire* .= 25. ambos; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ſunt orationes in conſpectu Domini recitatæ : *fuerat oratio recitata*.

CAP. IV.

V. 2. fundamentum : *fundamenta*. = 5. ſepelias : *ſepelies* .= 6. autem; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* habeto : *habe* .= *ibid.* peccato; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domini Dei noſtri : *Dei tui*. = 7. tuam; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domini : *Dei*. = 9. tibi; (*Deeſt in Cod.*) = 12. facientibus : *qui faciunt* .= 13. patiaris; (*Non habetur in Cod.*) = 14. ſumpſit : *conſumpſit*. = 15. tui; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* non remaneat : *non maneat*. = 16. oderis : *odis*. = 17. & egenis : *egenis*. = 18. vinum tuum ſuper : *vinum ſuper*. = 21. dum adhuc infantulus eſſes : *dum infantulus eſſem*. = 22. reſtituas : *reſtitues*. = 23. habebimus : *habemus*.

CAP. V.

V. 1. ſuo; (*Deeſt in Cod.*) = 2. & ego eum ignoro : *neque ego illum*. = *ibid.* per quam : *qua*. = 3. illius; (*Deeſt in Cod.*) = 4. eam; (*Nec habetur in Cod.*) = 6. eum; (*Non eſt in Cod.*) = 10. Tobias; (*Deeſt in Cod.*) = 14. civitatem; (*Deeſt.*) = 15. Ego ducam & reducam eum ad te : *Ego eum ducam, & reducam ad te*. = 17. quæris : *queres*. = 21. ait : *dixit*. = 22. tunc; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in via portanda : *adportanda*. = *ibid.* ſuo; (*Non habetur in Cod.*) = 24. fuiſſet : *eſſet*. = 27. quòd : *quoniam*.

CAP. VI.

V. 1. Profectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus &c. : *Profectuſque eſt Tobias, & canis ejus ſecutus &c.* (*Additur* . ejus.) = 3. Tobias; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* invadit me : *invadet me*. = 5. & fel : *& fel ejus*. = 6. tulerunt : *ſuſtulerunt*. = 7. Azaria : *Azarias*. = 8. Angelus; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* omne genus demoniorum : *omne demonium*. = 9. Et fel valet ad unguendos oculos in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur; (*Adduntur in margine, præter verbum* . valet.) = 11. Saram : *Sarram*. = 13. in uxorem : *uxorem*. = 14. hoc audivi : *hæc audivi* .= 15. ad inferos : *ad infernum*. = 17. ſe, et; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* libidini ita vacent : *libidini vacent* .= *ibid.* quibus : *in quibus*. = 22. libidine : *libidinis*.

CAP. VII.

V. 5. loqueretur : *loquerentur*. = 8. Sara : *Sarra*; (*Et ita ſemper*). = 9. prandium : *prandendum* .= 11. qui ingreſſi ſunt ad eam; (*Non habentur in Cod.*) = 13. preces : *præceſſerit vos*. = 14. eam tradam : *eam non tradam*. = 19. illuc : *in eum*. = *ibid.* filiam, et &c. : *filiam ſuam, et &c.* = 20. mea; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VIII.

V. 3. tunc; (*Non habetur in Cod.*) = 4. & deprecemur : *deprecemur*. = 5. ſicut gentes : *ſicut & gentes*. = 7. terræ, mareque & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ : *terra, & mare fontes & flumina & omnis creatura tua*. = 9. conjugem; (*Deeſt in Cod.*) = 11. cum eo; (*Non habentur in Cod.*) = 12. forte; (*Nec habetur in Cod.*) = 15. miſit : *mittens*. = *ibid.* Quæ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* reperit eos : *reperitque eos* .= *ibid.* ſalvos et; (*Deſunt in Cod.*) = 16. Dominum : *Deum*. = 17. contigit quemadmodum : *contigit nobis quemadmodum*. = 19. plenius : *in plenius*. = 23. ſe : *eum*.

CAP.

CAP. IX.

V. 1. Azaria : *Azarias*. = 3. te ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* civitatem ; (*Non habetur in Cod.*) = 4. quoniam : *quòd*. = 5. Et certe : *Per te*. = *ibid.* adjuravit : *conjuraverit*. = 6. civitatem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ab eo ; (*Deſunt in Cod.*) = 8. invicem : *alterutrum*. = *ibid.* & flevit Gabelus, benedixitque Deum ; (*Non habentur in Cod.*) = 9. Deus Iſraël : *Dominus Deus Iſraël*. = 11. & videatis : *ut videatis*.

CAP. X.

V. 4. irremediabilibus : *irremiſſibilibus*. = *ibid.* ſpem : *ſpes*. = 5. ſimul ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. ait : *dixit*. = 10. in puellis : *& in puellis*. = *ibid.* in camelis : *& in camelis*. = *ibid.* & in vaccis ; (*Non habentur in Cod.*) = 12. ſuam ; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* ire ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. ſoceros : *ſocros*.

CAP. XI.

V. 1. Charan : *Charran*. = 2. Dixitque Angelus : *Dixit Angelus*. = 4. cumque hoc : *cum hoc*. = 5. autem : *verò*. = *ibid.* quotidie ; (*Non habetur in Cod.*) = 8. ſcias enim quoniam : *ſciens. n. quod*. = 9. ſimul fuerat : *ſimul* cum eis *fuerat* ; (*Adduntur.* cum eis.) = 10. Et conſurgens : *Unde contingit ut exurgens*. = *ibid.* ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* occurrit obviam : *occurrit in obviam*. = 11. ambo ; (*Non habetur in Cod.*) = 12. Deum : *Dominum*. = 13. patris ſui. v. 14. Et ſuſtinuit : *patri ſuo. Et ſuſtinens*. = *ibid.* & cœpit : *cepit*. = 16. Deum : *Dominum*. = 17. ſalvaſti : *ſanaſti*. = *ibid.* ego ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. illa : *alia*. = 20. Achior : *Achor*. = *ibid.* & congratulantes : *congratulantes*. = 21. cum gaudio : *gaudio*.

CAP. XII.

V. 1. Tobias : *Tobiam*. = 2. patri ſuo ; (*Deſunt in Cod.*) = 3. recepit : *ſuſcepit*. = *ibid.* ipſe ; (*Non habetur in Cod.*) = 4. roges : *rogemus*. = *ibid.* medietatem ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. Tunc dixit eis : *dixitque eis*. = 7. honorificum eſt : *honorificum*. = 8. recondere : *condere*. = 9. facit invenire miſericordiam, & vitam : *faciet invenire vitam*. = 12. tuum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eos ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. Deo : *Domino*. = 16. cumque hæc audiſſent, turbati ſunt, & trementes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuam : *cumque hæc audiſſent, ceciderunt ſuper faciem ſuam*. = 18. eram ; (*Non habetur in Cod.*).

CAP. XIII.

V. 1. ſuum ; (*Deeſt in Cod.*) = 2. ad Inferos : *ad Infernum*. = 4. inter : *in*. = *ibid.* enarretis : *narretis*. = *ibid.* omnipotens ; (*Non habetur in Cod.*) = 6. nobiſcum, & cum timore : *vobiſcum & timore*. = 9. in eo : *in Deo*. = 12. tuis ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſuum : *tuum*. = 15. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. benedictique erunt : *benedicti erunt*. = 17. omnes ; (*Non habetur in Cod.*) = 19. à cunctis tribulationibus ejus ; Dominus Deus noſter ; (*Non habentur in Cod.*) = 21. & ſmaragdo : *ſmaragdo*. = 22. cantabitur : *cantabunt*. = 23. Benedictus Dominus, qui exaltavit : *Benedictus qui excitavit*. = *ibid.* Amen ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XIV.

V. 1. Tobias ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. ſuos : *eius*. = 6. excidit verbum Domini : *excedit verbum Dei*. = 7. Dei ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. & relinquent gentes idola ſua ; (*Non habentur in Cod.*) = 9. reges terræ ; (*Nec habentur in Cod.*) = *ibid.* Regem : *Deum*. = 11. tempore in veritate & in tota ; (*Non habentur in Cod.*) = 12. in uno ſepulchro : *in ſepulchro*. = 14. ſua ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & filiorum filiis ; (*Deſunt in Cod.*) = 16. Domini cum gaudio ſepelierunt eum. v. 17. Omnis autem cognatio ejus : *Dei cum gaudio ſepelierunt eum omnis cognatio eius*. = *ibid.* & in ſancta : *& ſancta*. = *ibid.* habitantibus in terra : *habitatoribus terræ*.

LIBER JUDITH.

Hieronymi Præfatio in Librum Judith. (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 3. EArum : *eorum*. = *ibid.* poſuitque : *atque*. = 4. Et gloriabatur : *Exultabatur*. = 6. Ragau : *Ragath*. = *ibid.* Jadaſon : *Hiadaſin*. = 7. elevatum : *elatum*. = 9. ad Jeruſalem : *Jeruſalem*. = *ibid.* terminos : *montes*. = 11. & remiſerunt : *& miſerunt*. = 12. indignatus Nabuchodonoſor : *indignatus eſt Nabuchodonoſor*. = *ibid.* juravit : *& juravit*. = *ibid.* regionibus ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. II.

V. 2. natu ; (*Non habetur in C.*) = *ibid.* & bellatores : *bellatores*. = 5. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. tuus ulli : *meus illi*. = 12. Ange : *Gange*. = *ibid.* omnem ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. Melothi : *Meluthi*. = *ibid.* Iſmahel : *Srael*. = *ibid.* Cellon : *Telcon*. = 14. tibi : *ibi*.

CAP. III.

V. 1. Libyæ : *alibie*. = 2. patiamur : *patiamini*. = 3. & armenta : *armenta*. = *ibid.* gregeſque

ovium

Digitized by Google

ovium & caprarum equorumque : *greges ovium caprarumque, equarum*. = 4. noſtra ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. etiam : *autem*. = 7. eum equitibus ; (*Deſunt in Cod.*) = 8. ſibi : *ſecum*. = 13. Holofernis : *ab Holofernis*. = 14. Sobal : *Subal*.

CAP. IV.

V. 1. Juda : *Judeę*. = 2. fecerat : *fecerit*. = 4. circumdederunt vicos : *circumdederunt omnes vicos*. = 5. Esdrelon : *Eſdraelon*. = *ibid.* viæ ; (*Non habetur*.) = 8. & orationibus ; (*Deſunt in Cod.*) = 10. ad Dominum Deum Iſrael : *ad Deum*. = *ibid.* pollutionem : *pollutionibus*. = *ibid.* & fierent in opprobrium gentibus ; (*Non habentur in Cod.*) = 12. exaudiet : *exaudivit*. = 13. ſanctis : *ſanctorum*. = 17. Et ex toto : *Ex toto*.

CAP. V.

V. 2. in iracundia : *iracundia*. = 4. & quare : *quare*. = *ibid.* nos ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. audire ; (*Non habetur*.) = 9. Charan : *Charran*. = 10. Dominum : *Deum*. = 11. à ſe ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* & ad ſuum ſervitium revocare ; (*Non habentur in Cod.*) = 14. occupaverunt : *occurrerunt*. = 17. à cultu : *à cultura*. = 22. à multis : *multis*. = 23. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Dominum ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* poſſi lent : *poſſiderunt*. = *ibid.* ſanctorum : *eorum*. = 24. & aſcendamus : *aſcendamus*. = 25. verò : *autem*. = 26. hæc ; (*Non habetur in Cod.*) = 28. aſcendamus : *aſcendemus*.

CAP. VI.

V. 1. vehementer ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. probabis : *probabit*. = *ibid.* per ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. obtinet : *obtinuit*. = 7. ſervis ut &c. : *ſervis ſuis ut &c.* = *ibid.* & perducerent : *ut ducerent*. = 11. Simeon : *Simeonis*. = 12. propter hoc verbum ; (*Non habentur in Cod.*) = 13. & quemadmodum : *quemadmodum*. = *ibid.* Iſraëlitis hac &c. : *Iſraëlitis populis hac &c.* = *ibid.* vicerit : *vinceret*. = *ibid.* & ipſum : *etiam ipſum*. = *ibid.* propter hoc quod : *propter quod*. = 14. Dominum : *Deum*. = 16. itaque : *jam*. = 17. cujus tu virtutem : *cujus virtutem*. = 18. tibi ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* nobiſcum ; (*Non habetur in Cod.*) = 19. Tunc Ozias : *Ozias autem*. = *ibid.* ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. convocatus eſt omnis : *convocatus omnis*.

CAP. VII.

V. 2. juventutis : *juventutes*. = 3. ad Chelmon : *Chelmon*. = 5. per loca : *ſuper loca*. = 6. & incîdi : *incîdi*. = 9. aquam ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. in montibus : *civitatem montibus*. = *ibid.* coram ſatellitibus : *coram omnibus ſatellitibus*. = 11. Bethuliam : *in Bethuliam*. = *ibid.* populis : *populo*. = 12. juvenes, & parvuli : *juvenes, ſenes, & parvuli*. = 16. Dominum : *Deum*. = *ibid.* viderimus : *videamus*. = *ibid.* & infantes noſtros ; (*Deſunt in Cod.*) = 17. ut ſit : *& ſit*. = 19. iniquitatem : *iniquitates*. = 24. dabit : *dat*. = 25. tranſactis : *tranſitis*.

CAP. VIII.

V. 1. verba ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Raphaim, filii Achitob : *Raphoim filii Achitob, filii Eli*. = *ibid.* Simeon : *Simeonis*. = 2. hordeaceæ. v. 3. inſtabat : *hordiariæ. ſtabat*. = 4. ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. copioſam : *multam*. = 9. Charmi : *Charmin*. = 13. diem : *dies*. = 14. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* fuſis ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. comminabitur : *condemnabitur*. = 17. faciat nobiſcum citò miſericordiam ſuam : *fiat nobiſcum miſericordia ſua*. = 20. humiliabit : *humiliat*. = 21. vos eſtis : *vos qui eſtis*. = *ibid.* & ex vobis : *ex vobis*. = *ibid.* ad eloquium veſtrum : *eloquio veſtro*. = 24. impatientiam ſuam & improperium : *patientiam ſuam in improperium*. = 27. quibus quaſi ſervi corripimur : *quaſi ſervi qui corripimur*. = *ibid.* & non : *non*. = *ibid.* eveniſſe : *veniſſe*. = 30. quod ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* cognoſcitis : *cognoſcitur*. = 33. ut ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. & Dominus ; *Deus*.

CAP. IX.

V. 1. aſcendentibus : *abſcedentibus*. = *ibid.* clamabat : *clamavit*. = 8. eos ; (*Non habetur in Cod.*) = 9. & in ſcutis ; (*Nec habetur in Cod.*) = 11. nominis : *honoris*. = 13. laqueo : *gladio*. = 14. virtutem, ut &c. : *virtutem ejus, ut &c.* = 15. hoc ; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* dejecerit : *abjecerit*. = 16. tua eſt, nec &c. : *tua, nec &c.* = 17. exaudi me miſeram : *exaudi miſeram*. = 18. ſanctificatione tua permaneat : *ſanctificatione permaneat*.

CAP. X.

V. 1. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. myrto : *mirro*. = *ibid.* ſuper caput ſuum : *capiti ſuo*. = 5. aſcopam : *aſcopiam*. = *ibid.* lapates : *palatas*. = 6. veniſſent : *veniſſet*. = 8. eam, dimiſerunt : *eam, & dimiſerunt*. = 9. omnes ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* fiat, fiat : *Amen*. = 10. per ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. aut : *et*. = 13. faciem : *aciem*. = *ibid.* ſecreta : *ſecretum*. = *ibid.* oſtendam illi quo auditu &c. : *oſtendam quo auditu &c.* = 14. illi ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. contemnat : *contemnit*. = 20. elevaverunt : *levaverunt*.

CAP. XI.

V. 5. ejus ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ad corruptionem : *ad correctionem*. = 8. populum quod : *populum iſtum quod*. = 9. et ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Deum : *Dominum*. = *ibid.* tremor tuus : *cor eorum mortuum*. = 11. Denique : *nam*. = 12. & ſancta : *ſancta*. = *ibid.* Dei ; (*Non habetur in Cod.*) = 14. Deum : *Dominum*. = 15. reddat : *reddet*. = *ibid.* canis ; (*Non habetur in Cod.*) = 17. hæc ipſa : *hoc ipſum*. = 20. tu ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XII.

V. 2. Cui reſpondit Judith, & dixit: *Cui reſpondens Judith, dixit.* = 6. ad adorandum Deum: *adorandum Dominum.* = 10. in quarto die: *quarto die.* = *ibid.* ſuum; (*Deeſt in Cod.*) = 12. ut manducet: *& manducet.* = 19. coram ipſo; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XIII.

V. 9. Deus in hac &c. *Deus Iſraël in hac &c.* = 14. presbyteros: *principes.* = 15. occurrerunt: *concurrerunt.* = *ibid.* ſperabant: *ſperaverant.* = 16. congyraverunt: *congregaverunt.* = 18. adimplevit: *implevit.* = 19. & ecce: *ecce.* = *ibid.* ubi: *obiit.* = 20. commorantem: *morantem.* = 21. confitemini: *confiteamur.* = 24. vulnera: *vulnere.* = 25. ita; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domini: *tuæ.* = 27. Judith; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tu; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ſe; (*Deeſt in Cod.*) = 28. Et ut probes: *ut probes.* = 31. à Deo tuo: *Deo tuo.* = *ibid.* magnificabitur ſuper te Deus Iſraël: *Magnificabit Deum Iſraël ſuper te.*

CAP. XIV.

V. 8. Holofernis; (*Deeſt in Cod.*) = 9. egreſſum: *ingreſſum.* = 11. regis; (*Non habetur in Cod.*) = 12. nos ad; (*Deſunt in Cod.*) = 14. videnſque: *vidit Jacens.* = 16. & dixit: *& ait.*

CAP. XV.

V. 2. feſtinabant; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* audierant, fugientes: *audierant, conarentur fugientes.* = *ibid.* collium: *vallium.* = 3. ſecuti ſunt, (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Deſcenderuntque: *deſcenderunt.* = 4. agmine perſequentes; (*Non habentur in Cod.*) = 5. itaque: *quoque.* = 7. onuſtati: *honeſtati.* = 8. omnia quæ: *quæque.* = *ibid.* & jumentis & univerſis: *in jumentis & in univerſis.* = *ibid.* maximum: *magnum.* = 9. ſuis; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XVI.

V. 2. illi; (*Non habetur in Cod.*) = 5. ex montibus: *rex à montibus.* = 8. diſſolvit: *diſperdit.* = 9. veſtimento: *veſtimenta.* = *ibid.* veſtimento: *veſtimenta.* = 10. & colligavit: *colligavit.* = *ibid.* accepit ſtolam novam; (*Non habentur in Cod.*) = 14. enim; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Dei; (*Nec eſt in Cod.*) = 15. Deo: *Domino*: = 16. tua; (*Deeſt in Cod.*) = 22. Et factum eſt: *factum eſt.* = 23. vaſa; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* de cubili ipſius obtulit; (*Non habentur in Cod.*) = 26. virtuti caſtitas: *virtus caſtitatis.* = 31. feſtivitatis: *feſtivitatem.* = *ibid.* accipitur: *accepit.*

In Exemplari Gothico ſequitur Liber Machabæorum.

LIBER ESTHER.

Hieronymi in Librum Eſther *Præfatio.* (*Deeſt in Cod.*)

Ex Impreſſ.	Cod.
Linea 1. Librum;	(*Deeſt in Cod.*)
Linea 10. tantum;	(*Non habetur in Cod.*)
Linea 21. Rurſum:	(*Ab hoc loco deſideratur in Bibliis Gothicis uſque in finem Præfationis.*)

LIBER ESTHER.

CAP. I.

V. 1. Viginti ſeptem: *viginti & ſeptem.* = 2. Suſan: *Suſa.* = 3. inclytis; (*Deeſt in C.*) = 4. gloriæ; (*Non habetur.*) = 5. Suſan: *Suſis.* = 6. æreï: *aerei.* = *ibid.* & argentei, ſuper: *ſuper argentei.* = 7. erant: *fuerant.* = 8. abundans: *& abundans.* = 10. Bazatha: *Bazathan.* = *ibid.* Zethar. *Zarath.* = 11. ut oſtenderet: *& oſtenderet.* = 14. Marſana: *Marſena.* = 16. læſit: *contempſit.* = 18. parvipendent: *parvipendant.* = 19. Si: *Et ſi.* = *ibid.* illa; (*Deeſt in Cod.*) = 21. ejus: *iſtud.*

CAP. II.

V. 3. adducant eas ad Civitatem Suſan: *adducant ad Civitatem Suſis.* = *ibid.* tradant eas in: *tradant in.* = 7. Ediſſæ: *Edeſſæ.* = *ibid.* patre: *parente.* = 8. mandatum; *mandata.* = 9. & præcepit eunucho; (*Deſunt in Cod.*) = 10. enim præceperat ei: *autem præceperat.* = 13. ad regis cubiculum; (*Non habentur in Cod.*) = 15. Abihail: *Abail.* = 17. adamavit: *amavit.* = 20. nec dum: *necdumque.* = *ibid.* enim; (*Deeſt in Cod.*) = 21. Bagatan: *Bagaddan.* = 23. appenſus eſt uterque: *appenſus uterque.* = *ibid.* mandatumque eſt hiſtoriis: *mandatumque hiſtoriis.*

CAP. III.

V. 1. Amadathi: *Madaddi.* = *ibid.* & poſuit: *poſuit.* = 2. genua: *genu.* = 6. magiſque: *magis quoque.* = 10. Amadathi de progenie: *Madathi progenie.* = 11. tu; (*Non habetur in Cod.*) = 12.

ejuſdem menſis; & ſcriptum &c.: *ejus ſcriptum*. = 13. omnes; (*Deeſt in Cod.*) = 15. Suſan: *Suſis*. = *ibid.* Judæis; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. IV.

V. 3. jejunium, ululatus & fletus; (*Non habentur in Cod.*) = 4. indueret eam: *induerent eum*. = 5. præcepit ei ut: *præcepit ut*. = 6. ivit: *ibat*. = 8. exemplar quoque: *exemplarque*. = *ibid.* Suſan: *Suſis*. = 11. non vocatus: *invocatus*. = 13. quia: *quæ*. = 16. Suſan: *Suſis*. = *ibid.* non vocata: *invocata*. = 17. præceperat: *mandaverat*.

CAP. V.

V. 1. ſuum; (*Deeſt in Cod.*) = 2. oculis: *in oculis*. = 3. petieris dabitur tibi: *mei petieris dabo tibi*. = 5. eis: *ei*. = 8. eis; (*Deeſt in Cod.*) = 9. nec motum: *ne motum*. = 10. reverſus in &c.: *reverſus eſt in &c.* = *ibid.* ſuos; (*Non habetur in Cod.*) = 11. ſuos; (*Deeſt in Cod.*) = 12. pranſurus ſum: *pranſuri ſumus*.

CAP. VI.

V. 3. Dixerunt: *dixeruntque*. = 4. rex; (*Deeſt in Cod.*) = 6. Aman; (*Non habetur in Cod.*) = 10. fac ut: *fac itaque ut*. = 13. & amicis; (*Non habentur in Cod.*)

CAP. VII.

V. 2. etiam ſecunda: *etiam in ſecunda*. = *ibid.* ut detur tibi? & quid vis fieri?: *& quid vis fieri? ut detur tibi?* = 8. regis: *ejus*. = 9. & 10. paraverat: *præparaverat*. = *ibid.* quievit: *requievit die illo*.

CAP. VIII.

V. 1. die illo; [*Non habentur in Cod*] = 3. locuta ad &c.: *locuta eſt ad &c.* = 4. prætendit: *protendit*. = 5. & ſi, [*Deſunt*.] = *ibid.* in oculis: *coram oculis*. = 6. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 8 auderet: *audebat*. = 9. tempus; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ad Æthiopiam: *Æthiopiam*. = *ibid.* Judæis, prout: *judices, ut*. = 10. obſignatæ: *ſignatæ*. = 13. hæc; (*Deeſt in Cod.*) = 14. nuntia: *nuntios*. = *ibid.* Suſan: *Suſis*. = 15. fulgebat: *fulgens*. = *ibid.* ærinis: *aerinis*. = *ibid.* portans in capite: *portans capite*. = *ibid.* & amictu ſerico: *amictus ſirico*. = 16. nova; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* gaudium: *& gaudium*. = 17. regis; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* præcepta: *juſſa*. = *ibid.* Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaſerat: *Grandis enim timor Judaici nominis invaſerat*.

CAP. IX.

V. 2. & oppida: *oppida*. = *ibid.* penetraret: *penetrabat*. = 3. ac; (*Deeſt in Cod.*) = 4. poſſe: *eſſe*. = 6. Suſan: *Suſis*. = *ibid.* extra decem: *& decem extra*. = 7. Eſphatha: *Seſphatha*. = 8. Phorátha, & Adalia, & Aridatha: *Phorotha, & Adalia, & Adridatha*. = 9. Ariſai: *Ariſa*. = *ibid.* Jezatha: *Aaizatha*. = 10. quos cum occidiſſent, predas de ſubſtantiis eorum agere noluerunt; (*Non habentur in Cod.*) = 11. Suſan: *Suſis*; (*Et infra ſemper*.) = 16. contingeret: *contingerit*. = 17. gaudio: *gaudiis*. = 19. ac villis: *& in viculis*. = *ibid.* Adar; (*Deeſt in Cod.*) = 21. ſolenni: *ſolemnia*. = *ibid.* honore; (*Non habetur in Cod.*) = 22. eſſentque dies iſti: *eſſet quæ iſta dies*. = 24. enim: *verò*. = 25. in caput: *ſuper caput*. = 26. ſunt; (*Deeſt in Cod.*) = 27. ſuſtinuerunt: *ſuſtinuerint*. = *ibid.* ſunt: *ſint*. = *ibid.* quos: *quam*. = 29. filia Abihail; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* etiam; (*Deeſt in Cod.*) = 31. conſtituerant: *conſtituerat*. = 32. continentur: *continetur*.

CAP. X.

V. 2. qua: *quæ*. = 3. Judaici: *Judæi*. = *ibid.* apud: *inter*. = *ibid.* pertinerent: *pertinerent*. Finit. (*Ita habet Exemplar Gothicum.*)

In Impreſs. *Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & literis continentur: & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur, quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt veru prænotavimus*; (*Itidem & hæc habentur in Cod.*) = 4. Dixitque: *Dixit*. = 9. malis; (*Deeſt in Cod.*) = 10. & alteram: *alteram*. = 11. utraque; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſtatutum: *ſtatum*. = 12. miſertus eſt hęreditatis: *miſertus hęreditatis*. = 13. iſti in menſe: *iſti menſe*.

CAP. XI.

V. 1. Doſitheus: *Doſideus*. = *ibid.* ferebat: *referebat*. = *ibid.* filium in Jeruſalem: *filium Jeruſalem*.

In Impreſs. *Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum*. = (In Cod. *Hoc quoq.* in principio *erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud* illum *fertur* interpretem.) = 2. Jairi: *Jaeri*. = 4. Juda: *Judæ*. = 6. magni; (*Deeſt in Cod.*) = 10. clamaveruntque ad Deum: *clamaverunt ad Dominum*. = 12. de ſtratu: *de ſtratu ſuo*.

CAP. XII.

V. 6. bugeus: *Agageus*.

In Impreſs. *Huc uſque proœmium. Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant ubi ſcriptum eſt in volumine*: Et diripuerunt bona vel ſubſtantias eorum: *quæ in ſola vulgata editione reperimus*. = (In Cod. *Huc uſque proœmium. Quæ ſequuntur, in eo loco poſitum erat ubi ſcriptum eſt in volumine*: Et diriperent bona vel ſubſtantias eorum: *quæ in ſola vulgata editione* comperimus. = Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit. (*Ita & Cod.*)

CAP. XIII.

V. 1. maximus: *magnus*. = *ibid.* ſalutem: *ſalutem dicit*. = 2. clementia & lenitate: *clementiæ lenitate*. = (*Poſt verſit. 7. hæc habentur in Edit.*)

Hucuſ-

Hueuſque exemplar epiſtolæ. (*Ita & in Gothico.*)

In Impreſs. *Quæ ſequuntur poſt eum locum ſcripta reperi ubi legitur*: Pergenſque Mardochæus fecit omnia quæ ei (. ei. *deeſt in Cod.*) mandaverat Eſther. *Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus* (. penitus . *non habetur in Cod.*) *feruntur interpretum.*

V. 9. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 12. non pro ſuperbia : *non ſuperbia* . = 14. timui ne honorem : *timui honorem* . = 15. noſtri; (*Non habetur in Cod.*) = 17. tuum Domine , & ne claudas : *tuum & non claudas* .

CAP. XIV.

V. 2. antea; (*Non habetur in Cod.*) = 7. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 9. laudantium te : *te canentium* . = 11. ſceptrum : *ſancte Pater thronum* . = 12. Domine; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* univerſæ poteſtatis : *univerſæ Domine poteſtatis* . = 14. in manu tua : *manu tua* . = *ibid.* qui habes : *habens* . = 17. & non : *non* .

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata. (*Ita & habentur in Gothic.*) = V. 2. memorare: *memor* . (*Poſt verſ. 3. habentur hæc; nec non & iſta quæ ſubdita ſunt.* (*Habentur etiam in Gothic.*) . = 9. reſidebat : *ſedebat.* = 10. elevaſſet : *levaſſet.* = 13. Non morieris : *Non enim morieris* . = 18. & pene exanimata eſt; (*Deſiderantur in Cod.*) = 19. ejus conſolabantur : *ejus & conſolabantur* .

CAP. XVI.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerſis , quam pro Judæis ad totas regni ſui provincias miſit, quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur. (*Habentur hæc verba in Exemplari Gothico* .) = V. 4. gratias non agere beneficiis , &c : *gratiam agere beneficii , ſed* . = *ibid.* arbitrantur : *arbitrabantur* . = 5. omnium : *omni* . = *ibid.* ſubvertere : *evertere* . = 6. & ex ſua : *ex ſua* . = 7. & ex veteribus : *ex veteribus* . = 10. Amadathi; (*Additur.* da. *in Cod.*) = 12. ut regno : *ut & regno* . = 17. direxerat : *miſſerat* . = 18. pendet : *pendent* . = 19. proponatur : *præponatur* . = 20. die; (*Non habetur in Cod.*) = 21. eis; (*Deeſt in Cod.*) = 23. omnes : *ad omnes.* = *ibid.* inſidiantur regno eorum : *inſidiatur regno perſarum eorum* . = 24. & civitas : *vel civitas* .

In Exemplari Gothico ſequitur LIBER SAPIENTIÆ.

LIBER JOB.

B. *Hieronymi in lib.* Job Præfatio. (*Habetur in Cod.*)

	Impreſs.	Cod.
Linea 17.	maxima detruncabitur.	*maxima voluminis detruncabitur* .
Linea 24.	obliquis.	*obelicus* .
Col. 4. *Linea* 12.	pedum.	*lege* .
Linea 41.	pulchros codices.	*pulchros habere codices* .

Alia ejuſdem Præfatio. (*Non habetur in Exemplari Gothico.*)

Argumentum in Librum Job. (*Nec habetur in Exemplari Gothico.*)

LIBER JOB.

CAP. I.

V. 3. ET tria millia Camelorum : *Et tria millia Capræ , ac tria millia Camelorum* . = 5. diebus : *diebus* ſuis . (*Additur.* ſuis .) = 7. reſpondens , ait : *reſpondit* . = 10. ſubſtantiam per &c. : *ſubſtantiam ejus per &c.* = 11. in faciem : *in facie* . = 18. Adhuc : (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & dixit : *& ait.* = 20. veſtimenta ſua: *tunicam ſuam* . = 21. ſicut Domino placuit , ita factum eſt; (*Adduntur in Cod.*) = 22. labiis ſuis; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. II.

V. 2. ut diceret : *& diceret* . = 5. in faciem benedicat tibi: *in facie tua benedicet.* = 9. tu; (*Deeſt in Cod.*) = 10. Dei : *Domini.* = 11. audientes : *cum audiſſent* . = *ibid.* Job; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Naamathites : *Themanites* . = 12. veſtibus ſparſerunt: *veſtibus* ſuis *ſparſerunt*; (*Additur.* ſuis.)

CAP. III.

V. 10. Quia : *qui* . = 24. tanquam : *quaſi* .

CAP. IV.

V. 2. poterit ? : *poſſit?* . = 6. ubi eſt timor tuus, fortitudo &c. : *timor tuus , & fortitudo* . = 11. Leonis : *Leonum* . = 19. habitant domos : *habitant in domos* . = *ibid.* à tinea : *tinea* . = 20. de mane : *a mane* .

CAP. V.

V. 1. ad; (*Additur in Cod.*) = 2. virum : *verè virum* . = 5. ſitientes; (*Additur in Cod.*) = 7. volatum : *volandum* . = 9. facit : *fecit* . = 21. venerit : *ſupervenerit* . = 22. beſtias : *beſtiam* . = 26. acervus tritici; (*Deſunt in Cod.*)

CAP.

CAP. VI.

V. 2. calamitas quam : *calamitates quas* . = 6. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = *ibid.* eſſe ; [*Additur in Cod.*] = 10. Sancti ; [*Ita habebat lectio vetus* ; *modò* . s . *additur, ut* Sanctis *legatur.*) = 19. Thema : *Themam* . = 22. & de ſubſtantia : *de ſubſtantia* . = *ibid.* donate : *& donate* . = 25. me ; [*Deeſt in Cod.*]

CAP. VII.

V. 2. cervus ; [*Ita habebat lectio vetus* ; *modò autem* . ſervus .] = 13. lectulus : *lectus* . = 17. eum ; [*Additur in Cod.*] = *ibid.* quid : *qui* . = 19. me ; [*Additur in Cod.*] = 21. aufers : *auferes* . = *ibid.* ecce nunc in pulvere : *ecce in pulvere* .

CAP. VIII.

V. 3. aut : *et* . = 11. virere ; (*Ita habebat lectio vetus* ; *modò* . vivere .) = 22. tabernaculum impiorum non ſubſiſtet : *tabernacula impiorum non ſubſiſtent* .

CAP. IX.

V. 1. ait : *dixit* . = 3. pro mille : *de mille* . = 11. eum ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* intelligam : *intelligam eum* . = 12. ita ; [*Non habetur in Cod.*] = 14. ut : *qui* . = 18. concedit : *concedet* . = 20. oſtendero : *oſtendere* . = 22. eſt quod : *eſt enim quod* . = 24. in manus : *in manu* .

CAP. X.

V. 1. animam meam vitæ meæ : *animæ meæ vita mea* . = 4. videbis ? : *vides* ? . = 16. leænam : *leæna* .

CAP. XI.

V. 6. ab eo : *à Deo* . = 10. contradicet ei ? : *contradicet ei , vel quis dicere poteſt , cur ita facis* ? [*Adduntur in Cod.*) = 18. defoſſus : *defeſſus* .

CAP. XII.

V. 2. morietur : *moratur* . = 6. Deum cum : *Deum tanquam inquiſitio non ſit futura* , (*Adduntur in Cod.*) = 11. fauces : *faucis* . = 15. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. inglorios : *ingloriosos* . = 22. revelat ; (*Ita habebat lectio vetus* ; *modò*. relevat .) = *ibid.* in lucem : *in luce* . = 23. ſubverſas in &c. : *ſubverſas eas in &c.*

CAP. XIII.

V. 11. conturbabit : *turbabit* . = 17. ſermonem meum : *ſermones meos* . = 22. ego ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. pedem meum : *pedes meos* .

CAP. XIV.

V. 2. qui ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* egreditur : *egredietur* . = 4. conceptum : *conceptu* . = 5. præteriri : *præterire* . = 7. vireſcit : *vireſcet* . = 8. emortuus : *mortuus* . = 10. verò ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. & abſcondas : *ut abſcondas* . = 19. terra ; (*Deeſt in Cod.*) = 20. tranſiret : *pertranſiret* . = 22. vivet : *vivit* .

CAP. XV.

V. 9. ignoremus ? : *ignoramus* ? . = 15. nemo immutabilis , et &c. : *imutabilis eſt , et &c.* (*Additur*. nemo .) = 16. aquam iniquitatem ? : *quaſi aquas iniquitates* ? . = 21. ille ſemper inſidias : *ille inſidias* . = 22. ad lucem ; (*Adduntur in Cod.*) = 25. Deum : *Dominum* . = 28. tumulos : *tumulo* = 29. terra : *terram* . = 32. dies ejus impleantur : *dies impleantur* . = *ibid.* areſcent : *areſcit* .

CAP. XVI.

V. 13. me ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. vulnere : *vulnera* , = 16. carnem meam : *Corpus meum* . = 22. hominis ; (*Additur in Cod.*)

CAP. XVII.

V. 14. es ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. XVIII.

V. 2. jactabis ? (*Ita modò legitur, cùm prius legi videretur*. jactabitis? .) = 3. vobis ? ; (*Ita etiam legebatur, modò*. te ?) = 8. pedes ſuos : *pedem ſuum*. = 10. ſemitam ; (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione* .) = 11. involvent eum pedes : *involvent pedes* . = 14. ſuo ; (*Ita etiam legitur, eraſâ veteri lectione.*)

CAP. XIX.

V. 25. vivit : *vivat* . = *ibid.* die ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. ſinu meo : *ſinu meo , & hæreditas mea in Deo meo* ; (*Habentur inter lineas literis vetuſtis , ac videntur ſcripta eâdem manu , qua contextus* .) = 29. iniquitatum : *iniquitatis* .

CAP. XX.

V. 3. qua me ; (.quam.*habet lectio vetus* ; *modò* .e. *additur, ut legatur*.qua me.) = 17. torrentes : *torrentis* . = 20. concupierat : *cupierat* . = *ibid.* poterit ; (*Ita legitur, abraſâ veteri lectione* .) = 22. ſuper eum : *in eum* . = 26. occultis : *oculis* . = 28. Dei : *Domini* . = 29. hominis ; (*Ita legitur, abraſâ veteri lectione , quæ videtur ſcriptum fuiſſe* . omnis .) = *ibid.* à Deo : *de Deo* .

CAP. XXI.

V. 6. concutit : *concutiet* . = 10. abortivit : *abortit* . = 15. Quis : *quid* . = 17. eis ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* inundatio : *indignatio* ; (*Ita habebat lectio vetus* ; *modò*. inundatio . *ſuperſcribitur.*) = 19. reddiderit : *reddiderint* . = 21. numerus menſium : *numerus dierum* . = 22. ſcientiam : *ſcientia* . = 33. Cocyti ; (*Ita legitur, ablatâ veteri lectione* .)

CAP. XXII.

V. 4. timens arguet te : *timens te arguet te*. = 5. plurimam ; (*Additur in Cod.*) = 11. oppreſſum iri : *opprimendum* . = 12. verticem : *verticis* . = 16.

fundamentum : *fundamenta* . = 17. æſtimabant : *extimebant* . = 22. ejus ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. Omnipotens contra : *Omnipotens adjutor tuus contra* . = *ibid.* coacervabitur : *coacervabit* . = 29. oculos : *oculos ſuos* . = 30. in munditia : *munditia* .

CAP. XXIII.

V. 9. agam : *agat* . = 14. cumque expleverit : *cum expleverit* . = 17. enim ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XXIV.

V. 6. oppreſſerint : *oppreſſerant* . = 12. patitur : *patiatur* . = 13. Ipſi ; (*ita modò legitur, eraſâ veteri lectione.*) = *ibid.* Lumini : *luminis* . = 18. vinearum : *vinearum de ſinu enim pupillorum rapuerunt* . = 19. tranſeat : *tranſeant* . = 23. ſunt ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. XXVI.

V. 2. numquid imbecilis ? : *nunquid imbecili* ?

CAP. XXVII.

V. 7. Sit ut : *ſicut* . = 10. Deum omni &c. : *Deum in omni &c.* = 16. lutum ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. auferet : *aufert* .

CAP. XXVIII.

V. 4. eos : *& eos* . = 7. eam ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. inſtitorum : *inſtitutoris* . = 18. comparatione : *in comparatione* . = 20. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 25. in ; (*Nec habetur in Cod.*)

CAP. XXIX.

V. 2. Deus ; (*Additur in Cod.*) = 12. eò ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. perituri ; (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione.*) = 14. & veſtivi me, ſicut veſtimento & : *ut veſtimento veſtivi me ut* ; (*Ita modò legitur, eraſâ vet: lect : quę habuiſſe videtur* . ut veſtivi me & diademate.) = 19. meſſione : *menſione* . = 20. inſtaurabitur : *reſtaurabitur* . = 25. primus : *prius* .

CAP. XXX.

V. 1. partes ; (*Modò legitur* patres , *eraſâ veteri lectione* .) = 2. putabantur : *potabantur* . = 4. radix : *radices* . = *ibid.* erat : *erant* . = 19. aſſimilatus ſum favillę : *aſſimilatus favillę* . = 23. ubi conſtituta eſt domus omni viventi : *ubi conſtituta domus eſt viventis* ; (*Ita habet lectio vetus ; modò* omnis *additur , ut legatur* . omnis viventis.) = 24. conſumptionem meam : *conſumationem eorum* .

CAP. XXXI.

V. 2. haberet : *habet* ; (*Ita habebat lectio vetus ; ſed ſuperſcribitur* . haberet.) = 3. injuſtitiam ? : *iniquitatem* ? . = 5. et : *aut* . = 6. appendat : *appendet* . = 24. et : *ſi* . = 29. ad ruinam : *de ruina* . = 34. expavi ; (*Ita habebat lectio vetus ; ſed modò* . expectavi . *ſuperſcribitur* .) = 35. auditorem : *adjutorem* . = 39. animam : *animas* .

CAP. XXXII.

V. 1. ſibi videretur : *ſibi eſſe videretur* . = 2. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* eſt ; (*Nec habetur in Cod.*) = 6. meam ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. etiam ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ſapientiam : *ſcientiam* . = 13. non homo : *& non homo* .

CAP. XXXIII.

V. 9. ego , & abſque delicto : *ego abſque peccato* . = 14. repetit : *repetet* . = 16. diſciplina : *diſciplinam* . = 17. avertat : *avertet* . = 23. unus : *unum* . = 24. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. luce : *lumine* .

CAP. XXXIV.

V. 11. eis ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. dixerit : *direxerit* . = 15. cinerem revertetur : *cinere vertetur* . = 25. inducet noctem : *poſſuit tenebras* . = 29. eſt. *ibid.* eſt ; (*Non habentur in Cod.*) = 33. expetit : *expectat* . = 36. homine : *hominibus* . = *ibid.* iniquitatis ; (*Ita modò legitur ; cùm in veteri lectione* . iniquitates . *conjiciatur fuiſſe ſcriptum* .) = 37. addit : *addidit* .

CAP. XXXV.

V. 13. audiet : *exaudiet* .

CAP. XXXVI.

V. 6. tribuit : *tribuet* . = 7. illic : *illi* . = 9. & ſcelera eorum ; (*Adduntur in Cod.*) = 10 ut corripiat & loquetur : *& corripiet , & loquentur* . = 11 ſi autem : *ſin autem* . = 16. habente : *habentis* . = 20. noctem : *nocte* . = 22. ſimilis in legiſlatoribus : *ſimilis latoribus* . = 23. poteſt : *poterit* . = 27. effundit : *infundet* . = 31. eſcas : *eſcam* .

CAP. XXXVII.

V. 3. ſuper : *ſub* . = 8. latibulum : *latibulum ſuum* ; (*Ita legitur , eraſâ veteri lectione.*) = 11. ſpargunt : *adſpargunt* . = 15. præcepit : *præceperit* . = 18. ſolidiſſimi : *ſolidiſſimè* . = 22. aurum : *eurum* .

CAP. XXXVIII.

V. 23. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 31. Pleiadas : *Pleiadis* . = 32. terræ : *hominum* . = 38. glebæ : *glebæ* ejus ; (*Additur* . ejus .) = 2. ſpecubus : *ſpeluncis* . = 3. vagantes : *vagientes* . (*Hi verſus habentur in fine Capitis XXXVIII.*)

CAP. XXXIX.

V. 15. reddat : *reddet* . = 16. Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis : *Pinna ſtruthionum ſimilis eſt pinnis* . = 21 . equum : *equitem* . = 24. armatis : *armatus* . = 28. ubi audierit : *ubi autem audierit* . = 30. nunquid : *aut* . = 31. commoratur : *moratur* . = 38. non addam : *nihil addam* .

CAP. XL.

V. 1. dixit : *ait*. = 3. facies : *facis*. = 6. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. ſtringit : *conſtringit*. = 13. fiſtulæ : *fiſtula*. = 18. & habet : *habet enim*. = 21. aut : *et*. = 24. ancillis ; (*Ita conjicitur habuiſſe lectio vetus; modò*. aſcellis. *legitur*.)

CAP. XLI.

V. 3. & verbis : *verbis*. = 4. medium : *in medium*. = 8. adhærebit : *hærebunt*. = 13. præcedit : *præcedet*. = 22. profundum mare ; & : *fundum maris*.

CAP. XLII.

V. 8. offerte ; [*Ita videtur habuiſſe lectio vetus; modò*. offerat. *legitur*.] = *ibid*. ad me ; [*Deſunt in Cod.*] = 10. quoque : *autem*. = 12. & mille : *mille*. = 13. Et fuerunt : *fueruntque*. = 14. Caſſiam : *Caſſia*. = *ibid*. Cornuſtibii : *Cornuſtibie*.

In Edito ſequitur Prologus B. Hieronymi in Pſalterium, quod ſecundùm Septuaginta Editionem correxit.

[*Iſta Præfatiancula non habetur in Exemplari Gothico, ſed illa quam ſcripſit ad Sophronium, quę incipit* ; Scio quoſdam putare &c. *quæ habetur Tom. 7. Operum D. Hieronymi ante verſionem Pſalmorum juxta hebraicam veritatem. Quod Pſalterium habet Exemplar Gothicum; ac propterea cum alia Verſio ſit quàm ea, quę in hoc Excuſſo habetur, non duximus illam cum iſta conferre*.

Præfatum Pſalterium ſequitur uſque ad pag. 203.

LIBER PROVERBIORUM.

Hieronymi Præfatio in Libros Salomonis.

[*Non habentur adverſa verba, ſed infraſcripta*.] Hieronymus Cromatio & Heliodoro Epiſcopis de editione ad liquidum ex Hebręo translata.

IMPRESS. *Linea* 14. Misle :

COD. *Maſcib*.

LIBER PROVERBIORUM.

Quem Hebręi Misle *appellant*.

CAP. I.

V. 4. ADoleſcenti ſcientia; (*Lectio vetus*. adoleſcenti &. *habebat; ſed modò*. adoleſcentibus ſcientia. *legitur*.) = 7. ſapientiæ : *ſcientiæ*. = *ibid*. deſpiciunt : *deſpicient*. = 17. autem : *enim*. = *ibid*. pennatorum : *pinnatorum*. = 22. cupient : *cupiunt*. = 23. vobis; (*Deeſt in Cod.*) = 26. id; (*Non habetur*.)

CAP. II.

V. 6. prudentia & ſcientia : *ſapientia & prudentia*, procedet. (*verbum*. procedet. *non eſt de contextu, ſed additur in margine*) = 12. et; (*Non habetur in Cod.*) = 15. ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 18. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid*. inferos : *impios*. = 20. cuſtodias : *cuſtodies*.

CAP. III.

V. 3. cordis tui ; v. 4. & invenies : *cordis tui dic ſapientiæ, ſoror mea es ; & prudentiæ, voca amicam*. [*Adduntur*.] = 7. Deum : *Dominum*. = 9. frugum tuarum ; & implebuntur : *frugum tuarum* deliba ei ; *& implebuntur* ; (*Adduntur in Cod.* . deliba ei .) = 14. auri & argenti primi : *argenti & auro primo*; (*Inter lineas additur*. lu. *ut legatur* . plurimo.) = 26. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 28. poſſis dare ; v. 29. ne moliaris : *poſſis dare ; non enim ſcis quid ſuperventura pariet dies*.

CAP. IV.

V. 6. conſervabit : *ſervabit*. = 7. poſſide ; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. poſſides.) = *ibid*. acquire : *quære*. = 11. ducam : *duxi*. = 13. via : *vita*. = 27. neque : *et*. = *ibid*. enim ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid*. curſus : *greſſus*. = *ibid*. producet : *perducet*.

CAP. V.

V. 2. conſervent. v. 3. Favus &c. : *ſervent. ne intenderis fallaci mulieri. Favus &c.* = 11. tuas; (*Deeſt in Cod.*) = 19. in omni : *omni*. = 20. in ſinu : *ſinu*.

CAP. VI.

V. 5. manu : *inſidiis*. = 8. in ęſtate : *ęſtate*. = 10. manus : *manibus pectus*. = 13. terit : *teret*. = 14. & omni : *& in omni*. = 15. extemplo : *exemplo*. = 17. effundentes : *effodientes*. = 26. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 30. culpa : *culpæ*. = 35. acquieſcet : *acquieſcit*.

CAP.

CAP. VII.

V. 1. Fili honora Dominum, & valebis; præter eum verò ne timueris alienum; (*Non habentur in Cod.*) = 3. ſcribe : *& ſcribe*. = 5. cuſtodiat: *cuſtodiant*. = 8. per plateas juxta angulum, & prope : *in platea juxta angulum & propter*. = 10. decipiendas : *capiendas*. = 16. ſtravi : *& ſtravi*. = 18. huberibus, & fruamur cupitis amplexibus donec illuceſcat dies : *huberibus donec illuceſcat dies, & fruamur cupitis amplexibus*. = 20. in domum : *domum*. = 23. quod : *quia*. = 24. fili mi : *fili*. = *ibid.* verbis : *verba*. = 26. interfecti: *vulnerati*.

CAP. VIII.

V. 1. non; (*Additur in Cod.*) = 11. opibus; (*Non habetur in Cod.*) = 14. eſt; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* prudentia mea : *prudentia & mea*. = 18. ſuperbæ : *ſuperfluæ*. = 19. enim; (*Non habetur in Cod.*) = 36. lædet : *lædit*. = *ibid.* diligunt : *diligent*.

CAP. IX.

V. 3. & ad mænia : *& mænia*. = 9. accipere : *percipere*. = 12. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 14. ſedit : *ſedet*. = 18. Qui enim applicabitur illi, deſcendet ad inferos; nam qui abſceſſerit ab ea, ſalvabitur; (*Deſunt in Cod.*)

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAP. X.

V. 2. Nil : *Non*. = 6. Domini; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* operit iniquitas : *operiet iniquitate*. = 8. corde : *corda*; (*Fortè.* cordata.) = *ibid.* ſuſcipiet : *ſuſcipit*. = 10. et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* verberabitur : *verberabitur, at qui palam arguit pacificat*. = 11. iniquitatem : *iniquitate*. = 17. cuſtodienti : *cuſtodientibus*. = *ibid.* relinquit : *odit*. = 21. morientur : *moriuntur*. = 22. eis : *ei*. = 23. prudentia : *prudenti*. = 30. ſuper : *in*.

CAP. XI.

V. 2. & contumelia : *contumelia*. = *ibid.* eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 5. diriget : *dirigit*. = *ibid.* corruet : *corruit*. = 8. tradetur : *traditur*. = 13. eſt, celat amici commiſſum : *eſt, animi celat commiſſum*. = 14. corruet : *corruit*. = 15. affligetur : *affligitur*. = 17. etiam; (*Non habetur in Cod.*) = 26. maledicetur : *maledicitur*. = 28. confidit : *confidet*. = 29. poſſidebit : *poſſidet*.

CAP. XII.

V. 2. in; (*Deeſt in Cod.*) = 4. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ejus quæ confuſione : *ſuis quæ confuſioni*. = 9. & ſufficiens : *ſufficiens*. = 11. Qui ſuavis eſt in vini moderationibus, in ſuis munitionibus relinquit contumeliam; (*Non habentur in Cod.*) = 12. monimentum; (.munimentum. *modò ſcribitur, eraſâ veteri lectione, qua*. monumentum. *fuiſſe ſcriptum conjectura eſt*.) = 13. effugit : *effugiet* = 14. de fructu oris ſui unusquiſque &c. : *de fructu oris homo &c.* = 17. judex : *index*. = *ibid.* teſtis eſt; (*Additur*. eſt.) = 18. ſanitas eſt; (*Additur*. eſt.) = 22. Abominatio eſt Domino : *Abominatio Domino*; (*Additur*. eſt.)

CAP. XIII.

V. 5. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 6. peccatorem : *peccatores*. = 9. Lux juſtorum : *Lux autem juſtorum*. = *ibid.* autem; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* extinguetur : *extinguetur. Animæ doloſæ erant in peccatis, juſti verò miſericordes ſunt, & miſerentur*. = 10. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* cum; (*Non habetur in Cod.*) = 13. Animæ doloſæ errant in peccatis; juſti autem miſericordes ſunt & miſerautur; (*Non habentur.*) = 17. autem; (*Deeſt.*) = 18. acquieſcit : *acquieſcet*. = 20. efficietur : *efficitur*. = 21. perſequitur : *ſequetur*. = 22. relinquit : *relinquet*. = 23. aliis : *alii*. = 24. virgæ, odit &c. : *virgæ ſuæ, odit &c.* = 25. comedit : *comedet*.

CAP. XIV.

V. 1. mulier; (*Additur.*) = *ibid.* ædificat : *ædificabit*. = 3. autem; (*Deeſt.*) = 4. manifeſta eſt fortitudo : *manifeſta fortitudo*. = autem; (*Deeſt in C.*) = 7. neſcit : *neſcito*. = 10. in; (*Additur in Cod.*) = 11. tabernacula juſtorum : *tabernacula autem juſtorum*. = 13. occupat; (*Ita habebat lectio vetus; modò.* occupabit.) = 15. filio doloſo nihil erit boni; ſervo autem ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus; (*Non habentur in Cod.*) = 16. á malo : *malum*. = 21. pauperis : *pauperi*. = *ibid.* Qui credit in Domino miſericordiam diligit; (*Non habentur in Cod.*) = 23. bono; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* ibi; (*Additur in Cod.*) = 31. pauperis : *pauperi*. = 34. autem; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XV.

V. 4. autem; (*Non habetur in Cod.*) = 5. in abundanti juſtitia virtus maxima eſt; cogitationes autem impiorum eradicabuntur; (*Non habentur in Cod.*) = 10. vitæ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. inſatiabiles : *inſtabiles*. = 19. pigrorum : *impiorum*. = 21. ſuos; (*Non habetur in Cod.*) = 24. ſemita : *ſemitæ*. = 26. firmabitur ab eo; (*Non habentur in Cod.*) = 27. per miſericordiam & fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis à malo; (*Deſiderantur in Cod.*) = 28. meditabitur obedientiam; os &c. : *meditatur obedientiam; & os &c.* = 32. qui autem acquieſcit : *qui acquieſcet*. = 33. præcedit : *præcedet*.

CAP. XVI.

V. 1. Domini : *Dei*. = 2. hominis : *hominum*. = 5. eſt; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* manus : *manu*. = *ibid.* initium viæ bonæ facere juſtitiam; accepta eſt autem apud Deum magis, quam immolare hoſtias;

ſtias; (*Non habentur in Cod.*) = 10. non: *nec*. = 11. ſeculi; (*Non eſt in Cod.*) = 17. viam ſuam: *viam ſuam. Qui excipit diſciplinam in bonis erit; qui autem cuſtodit increpationes, ſapiens fiet. Qui cuſtodit vias ſuas, cuſtodit animam ſuam; diligens autem vitam, parcet ori ſuo*. = 18. exaltatur; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. exaltabitur.) = 21. reperiet: *percipiet*. = 24. ſanitas: *& ſanitas*. = 25. homini; (*Ita habebat lectio vetus; modò autem*. hominibus.) = *ibid.* noviſſima ejus ducunt: *noviſſimum ejus ducit*. = 29. ducit: *deducet*. = 30. prava: *mala*. = 31. quæ; (*Deeſt in Cod.*) = 32. expugnatore urbium: *expugnator eſt urbium*.

CAP. XVII.

V. 5. ruina: *in ruina*. = 8. vertit: *verterit*. = 11. mittetur: *mittitur*. = 13. recedet: *recedit*. = 15. qui: *Et qui*. = 16. poſſit: *poſſet*. = *ibid.* Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam; & qui evitat diſcere, incidet in mala; (*Non habentur in Cod.*) = 18. ſpoponderit: *ſponderit*. = 19. diſcordias: *diſcordiam*. = *ibid.* os ſuum: *oſtium ſuum*. = 23. de; (*Additur in Cod.*) = 28. reputabitur: *putabitur*.

CAP. XVIII.

V. 5. in judicio; (*Deſunt in Cod.*) = 6. miſcent ſe rixis, & os ejus jurgia provocat: *immiſcent ſe rixis, & ore ejus jurgia provocant*. = 8. pigrum dejicit timor; animæ autem effæminatorum eſurient; (*Non habentur in Cod.*) = 21. diligunt: *continent*; (*Modò ita legitur, eraſâ veteri lectione, qua videtur fuiſſe ſcriptum*. diligunt.) = *ibid.* comedent: *comedunt*. = 22. mulierem bonam; (*Ita modò legitur, eraſâ vet. lect.*) = *ibid.* Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum; qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt & inſipiens; (*Non habentur in Cod.*) = 23. affabitur: *effabitur*.

CAP. XIX.

V. 1. dives; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſua et. (*Non habentur in Cod.*) = 2. offendet: *offendit*. = 3. & contra: *contra*. = 6. tribuentis: *tribuenti*. = 11. noſcitur: *loquitur*. = 12. & hilaritas: *hilaritas*. = 16. negligit viam ſuam: *negliget vias ſuas*. = 17. pauperis: *pauperi*. = 18. autem; (*Additur in Cod.*) = 22. melior eſt pauper: *melior pauper*.

CAP. XX.

V. 2. et; (*Additur in Cod.*) = 4. ergò: *autem*. = 11. & recta ſint: *& ſi recta ſunt*. = 19. ambulat: *ambulet*. = 20. maledicit: *maledicet*. = 25. retractare: *tractare*. = 26. incurvat: *curvat*. = 30. Livor vulneris abſterget: *Labor vulneris abſtergit*.

CAP. XXI.

V. 3. placet: *placent*. = 4. eſt: *et*. = 5. eſt; (*Abraſum eſt in Cod.*) = 6. & excors; (*Adduntur in Cod.*) = 12. à malo: *in malum*. = 13. obthurat: *obdurat*. = 21. juſtitiam: *& juſtitiam*. = 22. deſtruxitque: *& dextruxit*. = 27. quæ: *quia*. = 28. loquetur: *loquitur*.

CAP. XXII.

V. 3. videt: *vidit*. = 5. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* recedit: *recedet*. = 6. recedet ab ea: *recedit ab eo*. = 8. virga iræ ſuæ conſummabitur: *virgam iræ ſuę conſummabit*. = 9. pronus; (*Ita modò legitur, abraſâ veteri lectione, qua conjicitur ſcriptum fuiſſe*. promptus.) = *ibid.* victoriam & honorem acquiret qui dat munera; animam autem aufert accipientium; (*Deſunt in Cod.*) = 17. Fili mi; (*Deſunt in Cod.*) = 18. labiis; (*Ita modò legitur*; lumbis. *videtur prius fuiſſe ſcriptum*.) = 21. reſpondere ex his illis qui miſerunt te: *reſponderes illi qui miſerit te*. = 23. & configet eos, qui confixerunt animam ejus; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XXIII.

V. 1. appoſita ſunt: *poſita ſint*. = 2. in poteſtate animam: *poteſtatem in animam*. = 5. pennas: *pinnas*. = 10. agrum; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. agros.) = 15. recta: *rectum*. = 17. Non: *Ne*. = 21. ſymbola; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. ſibila.) = 28. viderit: *invenerit*. = 30. commorantur: *morantur*. = *ibid.* calicibus: *calcibus*; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. calicibus.) = *ibid.* epotandis: *potandis*. = 32. ſed: *et*. = 33. extraneas: *extranea*.

CAP. XXIV.

V. 10. lapſus: *laſſus*. = 14. ſpem; (*Deeſt in Cod.*) = 22. conſurget: *conſurgit*. = 23. Hæc quoque ſapientibus: *Hec quoque de Sapientibus*; (*Hec verba literis majoribus ſcribuntur quaſi Titulus*.) = 24. dicunt: *dicit*. = *ibid.* eos: *eum*. = 25. eum; (*Deeſt in Cod.*) = 26. deoſculabitur qui recta verba reſpondet: *deoſculabuntur reſpondentia verba recta*. = 27. & poſtea: *ut poſtea*. = 31 & operuerant: *Et operuerant*; (*Additur verò*. &.) = *ibid.* ejus; (*Additur in Cod.*) = 32. uſquequo piger dormies? uſquequo de ſomno conſurges?; (*Deſunt in Cod.*) = 34. tibi; (*Additur in Cod.*)

CAP. XXV.

V. 1. Juda: *Jude*. = 2. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 9. gratia & amicitia liberant, quas tibi ſerva, ne exprobrabilis fias; (*Deſunt in Cod.*) = 15. lenietur: *linitur*. = *ibid.* confringet: *confringit*. = 17. ſatiatus oderit: *ſatiatus tui oderit*. = 18. ſuum; (*Non habetur in Cod.*) = 20. qui: *& qui*. = *ibid.* ſicut tinea veſtimento, & vermis ligno; ita triſtitia viri nocet cordi; [*Non habentur in Cod.*]

CAP. XXVI.

V. 2. ſicut: *nam ſicut*. = *ibid.* alta: *aliam*. = 4. reſponde: *reſpondeas*. = 6. verba: *verbum*. = 7. habet: *habeat*. = 12. inſipiens: *ſtultus*. = 13. Leo eſt in via, & leæna: *leęna eſt in via, leo*. = 15. ſuper: *ſub*. = 17. impatiens, & 1 *& impatiens*. = 26. conſilio: *concilio*. = 27. incidet: *incidit*.

CAP. XXVII.

V. 1. ignorans : *ignoras*. = 4. furor : *furorem*. = *ibid.* ſpiritus; (*Deeſt in Cod.*) = 7. et; (*Non habetur in Cod.*) = 8. derelinquit : *relinquit*. = 11. Sapientiæ : *Sapientiam*. = *ibid.* poſſim : *poſſit*. = 14. benedicit : *benedicet*. = 20. numquam : *non*. = 21. Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam ; (*Non habentur in Cod.*) = 22. feriente deſuper : *feriente pede deſuper*. = 27. tuos, & in &c. : *tuos, in &c.*

CAP. XXVIII.

V. 2. quæ dicuntur, vita ducis : *quo ducuntur, vita principis*. = 5. non ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. itineribus; (*Ita legitur, eraſâ veteri lectione.*) = 7. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 9. aures ſuas : *aurem ſuam*. = 10. ejus ; (*Non habetur in Cod.*) = 12. eſt; (*Nec eſt in Cod.*) = 13. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 17. fugerit : *fuerit*. = 18. graditur : *ingreditur*. = 19. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 20. ditari : *dives fieri*. = 24. ſubtrahit : *ſubtrahet*. = *ibid.* & a matre : *& matre*. = *ibid.* eſſe : *eſt*. = 25. dilatat, jurgia &c. : *dilatat* os ſuum, *jurgia &c.* (*Adduntur verba rot. char.*) = 26. ipſe laudabitur : *iſte ſalvabitur*.

CAP. XXIX.

V. 1. ei; (*Non habetur in Cod.*) = 2. gemet: *gemit*. = 6. involvet : *involvit*. = 8. verò; (*Additur in Cod.*) = 10. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 12. habet : *habebit*. = 15. tribuit : *tribuet*. = *ibid.* voluntati : *voluptati*. = 18. verò; [*Non habetur in Cod.*] = 20. ſtultitia : *ſtulti*. = 21. nutrit : *nutrierit*. = 24. participat odit animam ſuam ; adjurantem : *partitur, odit animam ſuam ; aut ſi jurantem*. = *ibid.* audit ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* indicat ; (*Ita modò legitur, abraſâ vet. lect. qua.* judicat. *ſcriptum fuiſſe videtur.*) = 27. Abominantur juſti virum impium : *Abominatio juſtorum vir iniquus*. = *ibid.* & abominantur impii &c. : *abominantur autem impii &c.* = *ibid.* Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XXX.

V. 4. et : *aut*. = 9. nomen Dei : *nomen Domini Dei*. = 14. ſuis; (*Deeſt in Cod.*) = 16. ſatiatur : *ſatiabitur*. = *ibid.* aqua; (*Non habetur in Cod.*) = 17. effodiant eum; (*Additur.* eum.) = 20. eſt & via : *eſt via*. = 21. quartum non : *quartum quod non*. = 23. & per ancillam : *per ancillam*. = 24. minima : *animæ*. = 25. qui præparat : *qua præparant*. = 27. ſuas ; (*Deeſt in Cod.*) = 29. quod incedit : *quod non incedit*. = 32. apparuit : *apparuerit*. = *ibid.* ſuo ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. eliciendum; (*Ita habebat lectio vetus* ; *ſed, eâ abraſâ*. ejiciendum. *ſcribitur*.)

VERBA * LAMUELIS REGIS.

VISIO QUA ERUDIVIT EUM

MATER SUA.

(* *In Cod. habetur*. Lamuel.)

CAP. XXXI.

V. 7. ſui ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. confidit : *confidet*. = 17. fortitudine : *fortiter*. = 18. & vidit ; (*Deſunt in Cod.*) = 22. ſtragulatam : *ſtragulam*. = 27. otioſa : *otioſum*.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis Coheleth *appellatur*.

CAP. I.

V. 1. ECcleſiaſtæ : *Eccleſiaſtes*. = 2. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. Meridiem ; (Diem. *habebat lectio vetus* ; *ſed*. meridiem. *modò*.) = *ibid.* in circuitu : *circuitu*. = 7. in mare : *mare*. = 8. ſaturatur ; (*Ita habebat lectio vetus* ; *modò*. ſaturabitur.) = *ibid.* impletur ; (*Additur in Cod.*) = 11. nec : *ne*. = 13. & inveſtigare : *inveſtigare*. = *ibid.* occuparentur : *occupentur*. = 16. ſapienter & didici : *& didici ſapienter*. = 17. errores : *errorem*. = 18. addit & laborem : *addit dolorem*.

CAP. II.

V. 1. ergò : *ego*. = 3. meum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quo : *quod*. = 4. & plantavi : *plantavi*. = 6. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. habui : *adhibui*. = 10. meum ; (*Deſideratur in Cod.*) = 12. factorem ſuum : *factoremque ſuum*. = 13. quòd : *quia*. = 15. & ſtulti : *ſtulti*. = 16. ſimiliter ut ſtultis : *ſimiliter ſtulti*. = *ibid.* perpetuum : *æternum*. = 17. cuncta vanitatem & : *cunctam vanitatem atque*. = 18. qua : *quæ*. = 19. futurus ; (*Additur in Cod.*) = 21. quæſita dimittit : *quæ ſint admittit*. = 22. afflictione : *afflictio*. = 23. hoc : *hæc*. = 25. devorabit : *manducabit*. = 26. Deus ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* eſt ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. III.

V. 5. amplexibus : *complexibus*. = 21. Adam : *hominum*. = *ibid.* ſi ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. IV.

V. 1. alia : *alias*. = *ibid.* & vidi calumnias ; (*Adduntur in Cod.*) = 3. fæliciorem : *fælicem*. = 4. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. comedit : *comedet*. = 8. in hoc : *& hoc*. = 10. ſoli : *uni*. = *ibid.* ſe ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. previdere : *providere*. = 14. quod

= 14. quod de : *quod & de*. = *ibid.* conſumatur : *conſumitur*. = 17. & appropinqua ut audias ; (*Adduntur in Cod.*)

CAP. V.

V. 2. invenietur : *invenitur*. = 5. facias : *faciat*. = *ibid.* contra ſermones tuos : *ſuper ſermonem tuum*. = 6. plurimæ ſunt vanitates : *plurimæ vanitates*. = 7. ſuper; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* hos: *hoc*. = 9. fructum non capiet : *fructus non accipiet*.

CAP. VI.

V. 3. liberos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ego ; (*Additur in Cod.*) = 4. enim ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* delebitur : *tradetur*. = 9. ſed & hoc : *ſed hoc*. = 10. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. multamque : *multam*.

CAP. VII.

V. 3. futurum : *futurus*. = 4. per triſtitiam : *præ triſtitia*. = 8. perdet : *perdit*. = 11. interrogatio : *cogitatio*. = 13. enim ; (*Non habetur in* Cod.) = *ibid.* protegit ſapientia, ſic protegit &c. : *proteget ſapientia, ſic proteget &c.* = *ibid.* plus : *amplius*. = 22. ſervum maledicentem : *ſervum tuum maledicentem*. = 27. venatorum : *venenatorum* ; (*Ita habebat lectio vetus ; nunc ut in excuſſa.*) = 28. dixit : *dicit*. = 30. quod : *quid*. = *ibid.* miſcuerit : *immiſcuerit*.

CAP. VIII.

V. 8. poteſtate ; *ditione*. = 10. cum : *dum*. = *ibid.* eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. tranſient : *tranſeant*. = *ibid.* Domini : *Dei*. = 14. mala : *multa*. = *ibid.* judico : *judicio*. = 15. ſuæ ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Deus : *Dominus*. = 17. inveniat : *inveniet*.

CAP. IX.

V. 2. deierat ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò*. dixerat.) = 3. deducentur : *deducantur*. = 4. vivus : *vivens*. = 5. eſſe ; (*Non habetur in Cod.*) = 9. & in labore : *&* in *labore* ; (*Additur verò.* in.) = 11. ad aliud : *aliò*. = 12. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. inventuſque eſt in ea : *inventuſque in ea*. = *ibid.* & liberavit : *liberavit*.

CAP. X.

V. 8. incidet : *incidit*. = 9. affligetur : *affligitur*. = 10. hebetatum fuerit : *habetatum erit*. = 11. detrahit : *detrahet*. = 13. noviſſimum : *noviſſimus*. = 14. quid poſt ſe futurum ſit quis ei : *quod poſt futurum eſt quis illi*. = 19. riſum : *riſu*. = 20. quia & aves cæli portabunt : *quia aves cęli portabit*. = *ibid.* pennas : *pinnas*.

CAP. XI.

V. 3. in ; (*Additur in Cod.*) = 6. ſemen tuum : *ſementem tuam*. = 9. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. enim ; (*Additur in Cod.*)

CAP. XII.

V. 2. tenebreſcant : *tenebreſcat*. = 4. humiditate : *humilitate*. = 8. et ; (*Non habetur in* Cod.) = 11. conſilium : *concilium*. = 14. errato : *abſcondito*.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur Sirhaſirim.

CAP. I.

V. 1. OSculetur me &c. : (: *vox Eccleſiæ*) *oſculetur me.* (*Hæ voces ſignatę ſunt in margine Exemplaris Gothici, & quia videntur ſcriptæ eâdem manu qua contextus, propterea eas tranſcripſi, & hac : nota ſignavi.*) = 4. in odorem unguentorum tuorum ; (*Deſunt in Cod.*) = 5. Nigra : (: *Vox ſinagogę*) *Nigra*. = 6. decoloravit ; (decoravit. *habebat lectio vetus ; modò ut in excuſſâ.*) = *ibid.* vineis : *in vineis*. = 7. Indica ; (: *vox Eccleſiæ*) *indica*. = 8. ſi ignoras ; (: *vox Chriſti*) *ſi ignoras*. = *ibid.* pulcherrima ; *pulchra*. = 10. monilia : *monilia*. = 13. Faſciculus : (: *vox Eccleſię*) *Faſciculum*. = 15. Ecce : (: *vox Chriſti*) *Ecce*. = 16. Ecce : (: *vox Eccleſię*) *Ecce*. = 17. tigna : *tecta*.

CAP. II.

V. 1. ego : (: *vox Chriſti*) *ego*. = 3. ſicut &c. : (: *vox Eccleſiæ*) *ſicut*. = *ibid.* quem : *quam*. = 7. quoaduſque ipſa : *quoad ipſa*. = 9. en : *ecce*. = 10. ſurge : (: *vox Chriſti*) *ſurge*. = *ibid.* propera amica mea : *proxima mea*. = *ibid* columba mea ; [*Deſunt in Cod.*] = 12. noſtra ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* putationis : *potationis*. = 13 florentes ; *florent*. = 15. vulpes parvulas : *vulpes vulpes parvulas*. = 16. dilectus &c. : (: *vox Eccleſiæ*) *dilectus*. = 17. hinnuloque : *aut hinnulo*.

CAP. III.

V. 1. noctes : *noctem*. = 4. pertranſiſſem : *tranſiſſem*. = 6. Quæ &c. : [: *vox Chriſti*] *Quæ*. = 7. En ; [: *Eccleſia de Chriſto dicit*] *En*. = 8. & ad bella : *& bella*. = 11. deſponſationis : *diſpoſitionis*.

CAP. IV.

V. 1. Quam &c. : [: *vox Chriſti*] *Quam*. = *ibid.* monte : *montibus*. = 3. ita & genæ : *ita genæ*.

næ. = 8. ſponſa mea veni : *ſponſa veni*. = 10. & odor : *ecce odor*.

CAP. V.

V. 1. Veniat &c. : [: *vox Eccleſiæ*] *Veniat*. = *ibid.* Veni &c. : [: *vox Chriſti*] *Veni*. = *ibid.* & bibite : *bibite*. = 2. vox &c. : [: *vox Eccleſiæ*] *Vox*. *ibid.* Aperi &c. : [*vox Chriſti*] *Aperi*. = 4. Dilectus &c. : [: *vox Eccleſiæ*] *Dilectus*. = *ibid* ſuam ; (*Additur in Cod.*) = 5. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. oſtii mei aperui : *oſtii aperui*. = 7. & vulneraverunt me ; [*Adduntur in Cod.*] = *ibid.* meum ; [*Additur in Cod.*] = 9. Qualis &c. : (: *vox ſinagogę ad Eccleſiam Quis &c.* :) = 10. Dilectus &c. : [: *vox Eccleſiæ ad ſinagogam*] *Dilectus*. = 13. areolæ : *areola*. = 16. ipſe : *iſte*. = 17. Quò &c. : [: *vox ſinagogę ad Eccleſiam*] *Quò*.

CAP. VI.

V. 1. Dilectus &c. : [: *vox Eccleſiæ ad ſinagogam*] *Dilectus*. = *ibid.* aromatum : *aromatis*. = 3. Pulcha &c. : (: *vox Chriſti*) *Pulchra*. = *ibid.* ordinata : *ordinatæ*. = 5. aſcenderunt : *aſcendunt*. = 6. ſicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ abſque occultis tuis ; (*Adduntur in Cod.*) = 9. caſtrorum ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ordinata ? : *ordinatæ* ?. = 10. convallium, & : *convallis, ut*. = 11. conturbavit : *turbavit*. = 12. Sunamitis : *Sulamitis*. (*Ita habebat lectio vetus ; modò ut in excuſa.*)

CAP. VII.

V. 1. Sunamite : *Sulamite* ; (*Nunc etiam.* Sunamite.) = *ibid.* filia : *filiæ*. = *ibid.* monilia : *monilia*. = 8. & apprehendam : *apprehendam*. = 11. Veni &c. : [: *vox Eccleſiæ ad Chriſtum*] *Veni*. = 13. in portis : *in hortis*.

CAP. VIII.

V. 1. deoſculer te ; (*Deeſt.* te. *in C.*) = 4. neque : *et*. = 5. Quæ eſt : (: *vox ſinagogæ ad Eccleſiam*) *Quæ eſt*. = *ibid.* innixa : *& nixa*. = 6. Pone &c. : (: *vox Eccleſiæ ad ſinagogam*) *Pone*. = *ibid.* eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 7. deſpiciet : *deſpicient*. = 13. habitas : *habitat*. = 14. & aſſimilare : *aſſimilare*.

(*In Exemplari Gothico, ſequitur*. DANIEL.)

LIBER SAPIENTIÆ.

CAP. I.

V. 5. A ſuperveniente : *ſuperveniente*. = 8. non poteſt latere, nec : *non poterit latere, ſed nec*. = 9. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſermonum : *ſermonis*. = *ibid.* ad Deum : *ad Dominum*. = *ibid.* iniquitatum ; *iniquitatis*. = 11. ſermo obſcurus : *reſponſum abſconditum*. = *ibid.* occîdit : *occidet*. = 14. in terra : *in terra viventium*. = 15. Juſtitia enim perpetua eſt & immortalis : *Juſtitia enim immortalis eſt*. = 16. impii autem &c. : *injuſtitia enim, mortis eſt acquiſitio ; impii autem &c.*

CAP. II.

V. 1. eſt tempus ; (*Additur in C.* eſt.) = 2. tanquam non : *tanquam qui nati non*. = *ibid.* ſtatus : *afflatus*. = *ibid.* commovendum : *comburendum*. = 3. extinctus : *extincta*. = *ibid.* noſtrum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* mollis aër : *lubricus aër*. = *ibid.* & tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* nebula ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* diſſolvetur : *difundetur*. = 4. & nomen : &c. ; (*Hoc in loco integra linea eraſa eſt, & literis Gothicis recentioribus, quæ ſequuntur, ſunt ſuperſcripta*. Et vita noſtra tanquam veſtigia nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ efugata eſt à radiis ſolis, & à calore illius agravata. & nomen &c. = 5. Umbræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum, & non ; (*Hæc etiam verba ſcribuntur literis Gothicis recentioribus, in principio eorum quibuſdam vetuſtis abraſis*.) = *ibid.* revertitur : *revertetur*. = *ibid.* in Juventute : *Juventute*. = 7. pratum : *paratum*. = 9. Nemo *veſtrum* exors ſit luxuriæ nôſtræ ; ubique. (*Hæc etiam verba ſunt recentiis ſcripta, aliquibus vetuſtis abraſis*, &. noſtrum. *ſcribitur loco* veſtrum.) = 10. veterano nec revereamur : *veterani revereamur*. = 11. invenitur : *invenietur*. = 12. contrarius eſt operibus : *contrarius operibus*. = 13. ſe ſcientiam Dei habere : *ſcientiam Dei ſe habere*. = 15. nobis : *enim nobis*. = *ib.* vita : *& vita*. = 19. ut ſciamus : *& ſciamus* ; = 20. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. autem ; [*Non habetur in Cod.*] = 25. autem : *ergò*.

CAP. III.

V. 2. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 7. juſti ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. electis ejus : *dilectis illius*. = 11. eorum : *illorum ſunt*. = 12. ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. et ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* habebit fructum : *habebit enim fructum*. = *ibid.* ſanctarum ; (*Additur in Cod.*) = 15. concidit : *concidet*. = 18. Et ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* fuerint : *erunt*. = 19. conſummationis : *conſummationes*.

CAP. IV.

V. 1. immortalis eſt enim memoria : *immortalitas enim eſt in memoria*. = *ibid.* quoniam & apud : *quoniam apud*. = 2. eam ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſe eduxerit : *ſeduxerit*. = 4. à vento : *vento*. = 5. enim ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* inutiles, & acerbi : *inutiles ſunt & acerbi*. = 6. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. ſi morte : *ſi qua morte*. = 10. factus dilectus : *factus eſt dilectus*. = 11. aut ne fictio : *aut affictio*. = 12. inconſtantia : *inſtantia*. = 14. præcordiis talia : *præcordiis ſuis talia*. = 17. enim ; (*Additur in C.*) = *ibid.* de illo : *de illis*. = 19. periet : *peribit*.

CAP.

CAP. V.

V. 2. inſperatæ ſalutis dicentes intra ſe : *inſperatæ ſalutis* gementes præ anguſtia ſpiritus *dicent inter ſe*. (*Quæ rot. charact. ſunt, adduntur in Cod.*) = 3. in deriſum : *in riſu*. = 5. ecce quomodo : *quomodo* ergò ; (*Additur verò*. ergò.) = 6. intelligentiæ ; (*Additur in Cod.*) = 7. & ambulavimus vias : *ambulavimus ſolitudines*. = 8. Quid : *Quòd*. = 9. præcurrens : *percurrens*. = 11. cujus nullum invenitur : *& nullum invenietur*. = *ibid.* tranſvolavit : *volavit*. = *ibid.* invenitur : *invenietur*. = 12. ſagitta emiſſa : *ſagittæ emiſſæ*. = 14. in inferno hi qui ; (*Adduntur in Cod.*) = 15. eſt, quæ à vento tollitur ; (*Adduntur in Cod.*) = 17. & in brachio ſancto ſuo : *& brachio ſuo*. = 18. Et accipiet armaturam zelus ; (*Ita habet lectio vetus ; recentius verò in hæc mutatur*. Et accipient armaturam Cæli.)= 20. inexpugnabile : *inexpugnabilem*. = 21. acuet autem diram iram : *acuet autem iram* ; (*Ita habet lectio vetus ; recentiùs verò additur*. duram.) = 22. & ad &c. ; (*Deeſt*. et.) = 23. excandeſcet : *& excandeſcet*. = 24. perducet ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* illorum ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 1. vires : *virtus*. = *ibid.* prudens quam : *prudens magis quam*. = 7. conceditur : *concedetur*. = 8. cujuſquam Deus, nec reverebitur magnitudinem cujuſquam : *cujuſdam Dominus, nec reverebitur magnitudinem cujuſdam Deus*. = 9. cruciatio : *cruciatus*. = 10. ergò reges : *ergò o reges*. = 11. juſte judicabuntur : *juſta juſtificabuntur*. = *ibid.* juſta : *iſta*. = 13. marceſcit : *marceſcat*. = *ibid.* invenitur : *invenietur*. = 14. prior : *priorem*. = 15. foribus : *in foribus*. = 16. ergò : *enim*. = 17. in viis oſtendet : *in viis ſuis oſtendet*. = *ibid.* hilariter : *hilarior*. = 18. eſt diſciplinæ : *eſt & diſciplinæ* ; (*Additur*. et.) = 19. cuſtodia : *cuſtoditio*. = 21. deducit : *deducet*. = *ibid.* perpetuum ; (*Additur in Cod.*) = 22. & ſceptris ò reges : *& ſtematibus reges*. = 24. ſacramenta : *ſacramentum*. = 25. talis homo : *iſta*. = 26. ſapientium : *ſapientiæ*.

CAP. VII.

V. 1. omnibus : *hominibus*. = *ibid.* factus : *finctus*. = 2. decem ; (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione, qua* .novem. *videtur fuiſſe ſcriptum.*) = *ibid.* coagulatus ſum in ſanguine : *coagulatus in ſanguine*. = 3. in ſimiliter : *ſimiliter in*. = *ibid.* & primam : *primam*. = *ibid.* omnibus : *hominibus*. = 4. in involumentis : *involumentum*. = 7. venit in me : *invenit me*. = 10. dilexi illam & propoſui pro luce habere ; (*Hæc ſcribuntur in margine, abraſâ e contextu unâ alterâve dictione*.) = *ibid.* inextinguibile : *inextinctum*. = 12. in omnibus : *in his omnibus*. = *ibid.* me ; (*Additur in Cod.*) = 15. dedit ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* digna horum : *digne ea*. = 16. operum ſcientiæ diſciplina : *opera ſcientię & diſciplina*. = 18. initium et : *initium enim et*. = *ibid.* viciſſitudinum permutationes, & conſumationes temporum ; (*Hæc ſuperſcribuntur, abraſâ veteri lectione*.) = 20. virgultorum : *arborum*. = 22. intelligentiæ : *intelligibilis*. = *ibid.* certus : *manifeſtus*. = *ibid.* vetat : *vetet*. = 23. capiat : *capit*. = *ibid.* intelligibilis : *intelligibiles*. = 24. ubique propter : *ubique & capit propter*. = 26. emanatio ; *emundatio*. = *ibid.* eſt ; (*Deſideratur*.) = *ibid.* Dei ſyncera : *ſyncera Dei*. = *ibid.* in eam : *in illa*. = 27. innovat : *invocat*. = *ibid.* transfert : *transferens*. = *ibid.* conſtituit : *conſtituet*. = 28. enim ; [*Non eſt in Cod.*] = 29. invenitur prior : *purior invenietur*.

CAP. VIII.

V. 1. ergò : *enim*. = 2. & exquiſivi eam : *exquiſivi*. = *ibid.* quæſivi : *exquiſivi*. = *ibid.* mihi eam aſſumere : *mihi aſſumere*. = 5. Et : *Sed*. = 7. labores hujus magnas habent : *dilectio illius multas habet*. = *ibid.* prudentiam : *ſapientiam*. = *ibid* hominibus : *hominis*. = 8. multitudinem : *ſimilitudinem*. = 10. propter : *per*. = *ibid.* juvenis : *& juvenes* = 11. & acutus : *acutus*. = 13. Præterea : *Et*. = 16. meam ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* non enim habet : *non habet enim*. = 17. immortalis : *immortalitas*. = 18. honeſtas : *divitiæ*. = 20. coinquinatum : *incoinquinatum*. = 21. poſſem : *poſſum*. = *ibid.* ſapientia : *ſumma ſapientiæ*. = *ibid.* adii ; (*Ita modò ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione, qua*. audivi. *ſcriptum fuiſſe conjectura eſt*.)

CAP. IX.

V. 1. patrum meorum : *parentum noſtrorum*. (*Lectio recens eſt*.) = 2. facta eſt ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò eâ eraſâ*. factæ ſunt. *ſuperſcribitur*.) = 5. ſum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tuæ, homo &c. : *tuæ ſum, homo &c.* = 8. & dixiſti me ædificare : *dixiſti ædificare*. = *ibid.* altare : *aram*. = 9. ſapientia tua : *ſapientia*. = *ibid.* & affuit : *aſſuit*. = *ibid.* directum : *rectum*. = 10. magnitudinis tuæ : *agnitionis tuæ*. = *ibid.* ut ſciam : *& ſciam*. = 11. operibus : *actibus*. = 13. Deus : *Dominus*. = 15. corpus enim quod corrumpitur : *corruptibile enim corpus*. = 16. terra : *terris*. = *ibid.* cum labore ; (*Adduntur in Cod.*) = 17. ſciet : *ſcivit*. = 18. ſint : *ſunt*. = *ibid.* didicerint : *didicerunt*. = 19. Nam per ſapientiam ſanati : *Et per ſapientiam ſalvati*.

CAP. X.

V. 1. primus formatus eſt : *primum finctus eſt*. = *ibid.* à Deo ; (*Non habetur in Cod.*) = 3. fraternitas : *fraternitatis* ; (*Ita modò legitur, cùm prius* .fraternitas. *fuiſſet ſcriptum*.) = 4. quod : *quem*. = *ibid.* ſanavit : *ſalvavit*. = 5. ſuperbiæ : *nequitiæ*. = *ibid.* extuliſſent : *contuliſſent*. = *ibid.* conſervavit : *ſervavit*. = *ibid.* miſericordiam : *miſericordia*. = 7. quibus : *cujus*. = *ibid.* incerto ; *in conſummato*. = *ibid.* figmentum ſalis : *ſtaticulus ſalis*. = 8. Sapientiam enim : *Sapientiam autem*. = *ibid.* et ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ſuæ ; (*Additur in Cod.*) = 9. autem hos qui ſe obſervant : *enim hos qui ſibi famulantur*.

= 10. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. illum affuit illi, & honeſtum fecit illum ; (*Hoc in loco eraſa eſt integra linea, & ſubjecta verba ſuperſcribuntur.* illum affuit, & honeſtum illum fecit.)= 12. certamen forte dedit illi : *certaminis fortis bravium dedit ei.* = *ibid.* potentior : *potens.* = 13. juſtum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* deſcenditque : *deſcendit.* = 14. deprimebant : *comprimebant.* = 16. ſervi Dei: *famuli Domini.* = 17. & deduxit : *deduxit.* = *ibid.* luce ſtellarum per noctem : *flamma ſtellarum nocte.* = 18. & tranſtulit : *tranſtulit.* = *ibid.* per aquam. (*Additur* . pec.)

CAP. XI.

V. 2. deſertis fixerunt caſas: *ſecretis fixerunt tabernacula.* = 5. ſui ; cum : *ſui ; in eis cum.* = 6. deeſſent : *deeſſet.* = 8. Qui cum minuerentur : *Quo commonerentur.* = *ibid.* dediſti illis : *illis autem dediſti.* = *ibid.* inſperatè : *inſperatæ* ſalutis ; (*Additur* . ſalutis.) = 14. Dominum : *Deum.* = *ibid.* in ; (*Non eſt.*) = 15. prava : *parva.* = *ibid.* deriſerunt, in finem : *deriſerunt* iſti ſicientes, *in finem*, (*Adduntur verba rot. char.*) = 16. iniquitates : *iniquitatis.* = 18. inviſa : *informi.* = 19. aut ignotas : *& ignotas.* = *ibid.* immittentes : *committentes.* = 25. eorum : *horum.* = *ibid.* aut feciſti ; (*Deſunt in Cod.*) = 26. poſſet : *poſſit.* = 27. ſunt Domine : *ſunt Dominator Domine.*

CAP. XII.

V. 1. Quam bonus & ſuavis eſt Domine ſpiritus ; (*Superſcribuntur literis recentioribus, aliquibus verbis prioris lectionis eraſis.*) = 2. Ideòque eos : *propter quod hos.* = *ibid.* de quibus : *de* his *quibus* ; (*Additur* . his.) = *ibid.* admones : *admonens.* = *ibid.* & alloqueris ; (*Additur* . et.) = 3. Illos : *Et illos.* = *ibid.* ſanctæ tuæ : *ſanctæ tuæ odiens.* = *ibid.* quos exhorruiſti ; (*Adduntur in Cod.*) = 5. ſuorum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & devoratores ; (*Superſcribuntur, eraſâ veteri lectione.*) = 7. terra : *in terra.* = 8. ut illos : *ut illas.* = 11. enim ; (*Additur.*) = 12. in conſpectu tuo : *in conſpectum tuum.* = 13. Non : *nec.* = *ibid.* judicium ; (*Scribitur inter lineas, abraſâ quadam literâ poſt verbum* judicas.) = 15. pecdidiſti : *tu perdidiſti.* = *ibid.* condemnare : *condemnas, &.* = 17. & horum qui te neſciunt, audaciam traducis : *& hos qui ſciunt audatia traducis* ; (*Ita habet vetus lectio; recentiùs.* audatiam. *eſt ſcriptum.*) = 18. judicas, et &c. : *judicas peccatores, et &c.* = *ibid.* volueris : *voles.* = 19. judicans ; (*Non habetur in Cod.*) = 20. poſſent : *poſſint.* = 22. & cum de : *& de.* = *ibid.* miſericordiam tuam : *miſericordiam.* = 26. & increpationibus : *increpationis.* = 27. condemnationis eorum veniet ſupec illos : *condemnationis illis venit.*

CAP. XIII.

V. 1. in ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quis : *qui.* = 3. Quorum ſi ſpecie delectari deos putaverunt : *Quòd ſi ſpecie delectati deos eſtimaverunt.* = 4. ab illis quoniam qui hæc fecit : *ab ipſis quanto qui hęc conſtituit.* = 9. Dominum : *Dominatorem.* = 10. autem : *enim.* = *ibid.* & ſimilitudines : *ſimilitudines.* = 11. ſecuecit : *ſecat.* = *ibid.* uſus : *auſus.* = 12. reliquiis : *reliquias.* = *ibid.* ejus : *hujus.* = 13. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* faciat : *facit.* = *ibid.* vacuitatem ſuam : *oſtium ſuum.* = 14. ſuco : *fuſco.* = 15. faciat ei : *faciens illi.* = *ibid.* & in pariete : *in pariete.* = *ibid.* & confirmans ; (*Additur.* &.) = 19. inutilis : *indigens.*

CAP. XIV.

V. 1. ſecos : *feroces.* = 2. enim : *quidem.* = 4. es ex omnibus ; [*Adduntur.*] = *ibid.* ſanare : *ſalvare.* = *ibid.* aliquis adeat mare ? v. 5. Sed ut non eſſent vacua ; [*Eraſâ veteri lectione, ſuperſcribitur.* aliquis adeat. Sed ut non eſſet vacua.]= 5. propter hoc ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ratem : *rates.* = 6. Sed ab initio : *Sed & ab initio.* = 8. autem : *enim.* = *ibid.* & ipſum : *ipſum.* = 11. Propter hoc & idòlis nationum non erit ceſpectus ; quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus : *Propter quod & in idolis nationum erit dubitatio, quoniam creaturæ Dei in abominatione factæ ſunt, & tentationem ſcandali animis.* = 12. corruptio vitæ eſt : *corruptio vitę.* = 14. hominum hæc adinvenit : *hominum venit.* = 15. fecit : *facit.* = *ibid.* & illum : *illum.* = *ibid.* quaſi ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. Et ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* palam : *facie.* = *ibid.* hoc ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* eſſent: *habitarent.* = *ibid.* reges : *regem.* = 18. et ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* eximia diligentia : *eximiam diligentiam.* = 19. illi : *huic.* = *ibid.* aſſumpſit : *aſſumpſerat.* = 20. hominum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* abducta : *adducta.* = *ibid.* ſuerat : *eſt.* = 22. inſcientiæ : *ignorantiæ.* = 23. ſacrificia : *myſteria.* = 24. invidiam : *inſidias.* = 25. & infidelitas : *infidelitas.* = 26. Dei : *Domini.* = *ibid.* inconſtantia ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* impudicitiæ : *impudicitia.* = 28. certè ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* peierant : *perjurant.* = 29. noceri : *lędi.* = 31. jurantium : *juratorum.* = *ibid.* in juſtorum : *in injuſtorum.*

CAP. XV.

V. 2. apud te ; (*Deſunt in Cod.*) = 6. ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 7. ſimiliter quæ his ſunt contraria : *quę his ſunt contraria ſimiliter.* = 8. & cum labore vano : *Et male laborans vanum.* = *ibid.* & poſt : *poſt.* = *ibid.* ſe ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* quam : *quæ.* = 10. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſupervacua ; [*Ita ſuperſcribitur, eraſo priori verbo.*]= 11. qui ſe finxit & : *qui finxit eum &.* = *ibid.* inſufflavit : *flavit.* = *ibid.* ei : *illi* ; (*Sed additur.*) = 12. Sed & æſtimaverunt luſum : *ſed æſtimaverunt ludum.* = 13. Hic : *Iſte.* = *ibid.* ſe ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* omnes delinquere : *omnes quoque delinquere.* = 15. percipiendum : *recipiendum.* = 16. illos : *illa.* = *ibid.* illos : *illa.* = 18. miſerrima : *deterrima.* = *ibid.* illis : *aliis.*

CAP.

CAP. XVI.

V. 1. hæc & per : *hoc per*. = *ibid.* dignè : *digna*. = 5. colubrorum : *ſerpentium*. = 6. ſed ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in perpetuum : *uſque ad finem*. = 7. te ; [*Additur in Cod.*] = 9. enim : *autem*. = 11. incidentes ; *incedentes*. = 13. Tu es enim Domine qui vitæ : *Tu enim vitæ*. = 14. quidem ; (*Non habetur in Cod.*) = 15. ſed tuam : *tuam autem*. = 16. aquis : *pluviis*. = *ibid.* pluviis : *imbribus*. = *ibid.* paſſi, & per &c. : *paſſi ſine excuſatione, & per &c.* = 17. vindex ; *defenſor*. = 19. exardeſcebat undique : *ardebat*. = 21. ſubſtantiam enim tuam & dulcedinem: *ſubſtantia enim tua dulcedinem*. = *ibid.* quiſque : *quis*. = 23. etiam ſuæ ; *etiam viri ſuę*. = 24. exardeſcit : *excandeſcit*. = 25. tunc in omnia : *tunc omni*. = *ibid.* deſerviebant ad voluntatem eorum qui à te deſyderati ſunt : *deſerviebat ad voluntatem horum qui te intelligebant*. = 26. nativitatis fructus paſcunt homines : *nativitates fructuum paſcunt hominem*. = 28. prævenire ſolem ad benedictionem tuam : *pervenire ſolem ad gratiarum actionem*. = *ibid.* te adorare : *te Deum adorare*. = 29. fides : *ſpes*. = *ibid.* diſperiet tanquam aqua ſupervacua : *diſperibit tanquam aqua inutilis*.

CAP. XVII.

V. 1. Domine; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* verba tua: *opera tua*; (*Adduatur in Cod.*) = 4. illis; (*Non eſt in Cod.*) = 5. nulla vis poterat : *nullam poterat*. = *ibid.* lumen : *lucem*. = 6. quæ videbantur : *quæ non videbantur*. = 7. ſapientiæ gloria correptio : *ſapientia & gloria correpti*. = 8. promittebant : *permittebant*. = *ibid.* perturbationes : *turbationes*. = 9. quem : *quum*. = *ibid.* ſe ; (*Additur in Cod.*) = 10. Frequenter enim præoccupant peſſima, redarguente conſcientia ; [*Deſunt in Cod.*] = 11. condemnationis : *condemnati*. = *ibid.* perturbata : *conturbata*. = 13. computat : *putat*. = 15. animæ : *animi*. = 16. recluſus : *incluſus*. = 19. precipitatarum petrarum : *præcipitatorum ſaxorum*. = *ibid.* de altiſſimis : *e curvatis*. = 21. ſuperventura illis erat ; *ſuperventuræ illis erant*.

CAP. XVIII.

V. 1. tuis ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* per ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* te ; [*Deeſt in Cod.*] = 2. donum ; [*Additur in Cod.*] = 3. Propter quod ignis : *pro quibus ignem*. = 6. enim ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* cognata eſt à patribus : *cognita eſt à parentibus*. = 7. ſanitas : *ſalus*. = 8. lęſiſti : *excruciaſti*. = *ibid.* & nos : *nos*. = 9. juſtitiæ legem in concordiam diſpoſuerunt : *divinitatis legem in concordia diſpoſuerunt eadem*. = *ibid.* & bona : *bona*. = *ibid.* recepturos juſtos, patri omnium decantantes laudes : *perecepturos uſtos patriam decantantes laudem*. = 11. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. primum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſe ; (*Additur in Cod.*) = 15. exiliens ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* de Cælo : *e Cęlo*. = *ibid.* ſedibus; (*Additur in Cod.*) = 17. malorum : *horrendorum*. = 18. mortis; (*Non habetur in Cod.*) = 21. deprecari pro populis proferens : *propugnavit proferens*. = *ibid.* allegans : *alligans*. = *ibid.* neceſſitati : *calamitati*. = 22. in virtute : *virtute*. = *ibid.* illum qui ſe vexabat : *vexatorem*. = 23. impetum : *iram*. = 25. His autem ceſſit : *Hęc autem his ceſſit*; (*Ita ſuperſcribitur, eraſâ vet. lect.*) = *ibid.* ſola : *ſolita*.

CAP. XIX.

V. 2. quoniam cum ipſi permiſiſſent ut ſe educerent : *quoniam ipſi cum reverſi eſſent ut ſeducerent*. = *ibid.* conſequebatur illos pęnitentiæ actus : *perſequebantur illos pęnitentia acti*. = 3. luctum : *luctus*. = 4. illos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* commemorationem : *memoriam*. = *ibid.* repleret punitio : *replerent punitione*. = 6. enim ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* refigurabatur : *figurabatur*. = 7. obumbrabat : *adumbrabat*. = 8. videntes tua mirabilia : *videntes mirabilia*. = 9. eſcam; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* qui ; (*Ita habebat lectio vetus; modò.* quia.) = 10. terra muſcas : *de terra ſciniphes*. = 11. eſcas : *eſcam*. = 12. aſcendit illis ; (*Additur.* illis.) = 13. advenas; (*Ita modò ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione, qua* adventantes. *legebatur.*) = *ibid.* redigebant : *accipiebant*. = 14. hæc : *hoc*. = *ibid.* quidem : *quis*. = *ibid.* erat : *erit*. = 16. ſicut illi in &c. : *ſicut & illi qui in &c.* = 17. elementa dum convertuntur : *elementum convertebatur*. = *ibid.* æſtimari ex ipſo viſu certò poteſt : *eſt ęſtimare ex ipſo certo viſu*. = 19. ſupra ſuam virtutem : *ſuæ virtutis oblitus*. = 20. bonam : *ambroſiam*. = *ibid.* tuum ; (*Additur in Cod.*)

ECCLESIASTICUS.

In Eccleſiaſticum Jeſu filii Sirach, *Prologus*. (*Habetur in Cod.*)

	Impress.	Cod.
Linea 1.	nobis & :	*nobis eſt &.*
Linea 2.	alios ;	(*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione, quę.* aliorum. *videtur habuiſſe.*
Linea 7.	extraneos poſſe & diſcentes :	*alios poſſe & dicentes.*
Linea 8.	amplius ;	(*Additur in Cod.*)
Ibidem.	lectionis ;	(*Deeſt in Cod.*)
Linea 12.	diſcere , & illorum periti fieri :	*diſcerent & illorum peritia informati.*
Linea 14.	& attentiori ſtudio lectionem facere : & veniam habere in illis in quibus videmur :	*& attentior eſſe lectioni: & veniam dare in his in quibus videbimur.*

Linea

Linea 16. & deficere : *deficere.*
Linea 17. & verba : *verba.*
Ibidem. quando : *quum.*
Linea 19. aliorum ; (*Deeſt in Cod.*)
Linea 10. quando inter ſe dicuntur. Nam in octavo & : *quum in alteram eloquutionem de propria lingua vertuntur. Octava igitur &c.*
Linea 23. & cum multum : *cum multum.*
Linea 23. fuiſſem : *feciſſem.*
Ibidem. ibi ; (*Deeſt in Cod.*)
Ibidem. relictos ; (*Additur in Cod.*)
Ibidem. parvę : *parvos.*

Linea 25. interpretandi librum iſtum : & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa quę ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere. *ad interpretandum hunc librum: & multa vigilia elaborabi, ut non fraudarentur eis, qui volunt diſcere.*

ECCLESIASTICUS.

CAP. I.

V, 2. ET dies ſeculi ; (*Adduntur in Cod.*) = 3. dimenſus: *menſus.* = 7. multiplicationem: *multiplicationum.* = *ibid.* intellexit : *invenit.* = 8. & rex : *rex.* = 9. in ſpiritu : *ſpiritu.* = 11. Domini : *Dei.* = 16. graditur : *creditur.* = *ibid.* agnoſcitur ; (*Ita superſcribitur, eraſâ veteri lectione.*) = 17. Scientiæ : *ſcientia &c.* = 18. Religioſitas ; (*Additur in Cod.*) = 19. Dominum : *Deum.* = *ibid.* illius : *ſuę.* = 20. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 23. & vidit & dinumeravit eam ; (*Adduntur in Cod.*) = 26. ſcientiæ : *ſcientia &c.* = 27. Domini : *Dei.* = 33. concupiſcens : *concupiſce.* = 35. illius : *tuos.* = 36. Ne : *non.* = 37. ſcandalizeris : *ſcandalizaberis.* = *ibid.* in ; (*Deeſt in Cod.*) = 39. abſconſa : *abſcondita.* = 40. ad Dominum : *ad Deum.*

CAP. II.

V. 1. & in timore : *& timore.* = 7. Dominum: *Deum.* = 8. Dominum : *Deum.* = 9. Dominum : *Deum.* = *ibid.* & in oblectationem veniet vobis miſericordia. v. 10. Qui timetis dominum, diligite illum ; (*Hęc verba non ſunt de contextu ; ſed alterius ſcribæ manu habentur in margine literis gothicis vetuſtis.*) = 11. quia nullus ſperavit : *quis ſperavit* ; (*Ita videtur ſcriptum in vet. lect. ſed modò ut in excuſâ legitur.*) = 12. quis enim ; (*Deſunt in Cod.*) = 13. remittet : *remittit.* = *ibid.* die : *tempore.* = *ibid.* & protector eſt ; (*Non habentur in Cod.*) = 15. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. & qui : *qui.* = 17. Dominus? : *Deus?* = 18. Dominum : v. = 19. Dominum : v. 20. Dominum : v. 21. Dominum : *Deum* (*Ubique.*) = *ibid.* cuſtodiunt mandata : *cuſtodient mandatum.* = 22. Domini ; *Dei.* = 23. eſt ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. III.

V. 1. filii ſapientiæ : *fili ſapientia.* = 2. filii, et &c. : *filii dilecti, et &c.* = 3. firmavit ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. & in oratione : *in oratione.* = 6. ſuum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & in die orationis ſuæ exaudietur ; (*Deſunt in Cod.*) = 7. obedit : *obaudit.* = 8. Dominum : *Deum.* = 9. patientia ; (*Ita superſcribitur, eraſâ vet. lectione.*) = 13. ſui ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* filii : *filiis.* = 14. non : *ne.* = 17. & in die : *in die.* = *ibid.* commemorabitur : *memorabitur.* = *ibid.* glacies, ſolventur : *glacies ita ſolventur.* (*Additur.* ita.) = 18. derelinquit : *relinquit.* = 21. et ; (*Additur in Cod.*) = 22. quæſieris : *ſcrutaveris.* = *ibid.* ſcrutatus fueris : *exquæſieris.* = 24. noli ſcrutari : *non ſcruteris.* = 25. hominum : *hominis.* = 27. illo : *ipſo.* = 28. pravus corde : *pravicordius.* = 29. in doloribus : *doloribus.* = 30. eradicabitur ; (*Ita modò legitur ; cùm prius* . radicabitur. *appareat fuiſſe ſcriptum.*) = *ibid.* & non intelligetur ; (*Adduntur in Cod.*) = 33. reſiſtit: *reſiſtet.* = 34. proſpector eſt ejus qui reddit : *conſpector qui reddet.*

CAP. IV.

V. 4. contribulati : *anguſtiati.* = 5. propter iram ; [*Deſunt in Cod.*] = 6. animæ ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* deprecatio : *precatio.* = 8. declina pauperi ſine triſtitia aurem : *inclina pauperi animam.* = *ibid.* illi ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. feras in anima tua : *feras animam tuam.* = 10. miſericors ; (*Additur in Cod.*) = 11. tu ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* obediens : *obaudiens.* = 12. inſpirat : *inſpirabit.* = 13. placorem : *decorem.* = 16. judicabit : *judicat.* = 17. illorum : *illius.* = 18. eligit : *eliget.* = 19. inducet : *inducit.* = *ibid.* ſuis : *illius.* = 20. & lætificabit illum ; (*Adduntur in Cod.*) = 21. illi ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* theſaurizabit : *theſaurizat.* = 24. ne confundaris : *non confundaris.* = 27. Ne reverearis ; *Non reverearis.* = 28. ſuo : *ejus.* = 29. verbo ſenſati : *verbis veritatis.* = 30. verbo ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* veritatis : *veritati.* = *ibid.* confundere : *erubeſce.* = 31. omni ; (*Non habetur Cod.*) = Pro juſtitia : *in juſtitia.* = *ibid.* pro te ; (*Additur.*)

CAP. V.

V. 2. Ne : *non.* = *ibid.* in fortitudine tua : (*Deſunt in Cod.*) = 5. de propitiato peccato : *de propitiatu peccatorum.* = *ibid.* adjicias : *adjicies.* = 7. proximant : *proximat.* = 8. ad Dominum & ne &c. : *ad Deum, neque.* = 9. veniet : *venit.* = 10. non : *nihil.* = *ibid.* in die : *in tempore.* = 11. omnis ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in duplici : *duplici.* = 12. Domini : *Dei.* = 13. proferas : *proferes.* = 15. verò ; (*Additur in Cod.*) = 15. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 16. & lingua tua ne capiaris : *in vita tua ne lingua tua capiaris* ; (*Ita modò superſcribitur, eraſâ veteri lectione.*) = 18. magnum : *magnatem.*

CAP.

CAP. VI.

V. 1. peccator invidus: *peccator & invidus*. = 2. comedat: *comedet*. = 3. perdat: *perdet*. = 4. inimicis: *inimici*. = 5. lingua eucharis: *lingua gratioſa*. = 6. conſiliarius ſit: *conſiliarii ſint*. = 7. ne: *non*. = 9. convertitur: *egreditur*. = 10. permanebit: *permanet*. = 17. Deum: *Dominum*. = 19. & qui ſeminat: *& ſeminat*. = 21. hominibus; (*Additur in Cod.*) = 23. manifeſta: *manifeſtata*. = 32. eam: *te* = 34. Si inclinaveris: *Et ſi inclinaveris*. = *ibid.* audire, ſapiens &c.: *audire* doctrinam *Sapiens &c.* (*Additur.* doctrinam.) = 35. ſapientiæ: *ſapientia*. = *ibid.* effugiant à te: *effugiant te*. = 37. tuum; (*Deeſt. in Cod.*)

CAP. VII.

V. 3. fili; (*Non habetur in Cod.*) = 9. animo tuo: *anima tua*. = 10. ne: *non*. = 12. animæ: *animæ ſuæ*. = *ibid.* circumſpector: *circum inſpector*. = 16. laborioſa opera: *laborioſam operam*. = 19. vermis: *vermes*. = 21. Domini; gratia: *Dei gratiæ*. = 24. attende illis: *attende in illis*. = 28. ſi; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tuo; (*Non habetur in Cod.*) = 29. Honora patrem: *Fili honora patrem*. = 30. quoniam; (*Additur in Cod.*) = 32. tua; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ne: *non*. = 34. Da illis: *Da illi*. = 35. Domino et; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* initia: *in vita*. = 38. conſolatione: *rogatione*. = 40. noviſſima tua: *noviſſimorum tuorum*.

CAP. VIII.

V. 3. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 8. inimico tuo; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* volumus: *nolumus*. = 9. in proverbiis: *proverbiis*. = 10. ſapientiam et; (*Deſunt in Cod.*) = 11. ipſi: *& ipſi*. = 12. dabis; (*Non eſt in Cod.*) = 13. arguens: *redarguens*. = *ibid.* eos; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* et; (*Deeſt in Cod.*) = 15. quaſi: *tanquam*. = 19. & cum; (*Additur.* et.) = *ibid.* non eas: *ne eas*. = 20. conſilium non habeas: *ne conſilium habeas*. = *ibid.* diligere: *dicere*. = 21. ne facias: *non facias*. = *ibid.* pariet: *pariat*. = 22. manifeſtes: *pandas*. = *ibid.* falſam; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. IX.

V. 5. ſcandalizeris in: *ſcandalizet te, & tederis in*. = 6. Ne: *Non*. = 8. compta & ne: *compoſita, & non*. = 10. conculcabitur: *conculcatur*; (*Ita habebat lectio vetus; modò autem ut in excuſa.*) = 11. exardeſcit: *exardeſcet*. = 12. ne ſedeas: *non ſedeas*. = 15. veteraſcet: *vetereſcat*. = 21. tuo; (*Additur in Cod.*) = 23. Dei; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* enarratio: *narratio*; (*Sed additur in Cod.*) = 24. in manu artificum opera laudabuntur, & princeps &c.: *in manibus artificum opera laudabitur, & principes &c.*

CAP. X.

V. 1. Judex ſapiens judicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis erit; (*Adduntur in Cod.*) = 2. in ea; (*Adduntur in Cod.*) = 4. execrabilis: *exclamabilis*. = 7. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 12. præcidit: *precidet*. = 13. morietur: *moritur*. = 15. eſt; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* eum: *eos*. = 17. ducum: *judicum*. = 19. Gentium evertit: *gentium* ſuperbarum *evertit*; (*Additur verò.* ſuperbarum.) = 23. Deum: *Dominum*. = *ibid.* exhonorabitur quòd: *exhonorabitur hominum, quòd*. = *ibid.* mandata: *mandatum*. = 25. pauperum, timor Dei eſt; non: *pauperum. Timor Dei eſt, non*. = 28. et diſciplinatus; (*Additur.* et.) = 29. te; (*Non habetur in Cod.*) = 33. honorificatur: *honoratur*. = 34. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* paupertate: *paupertate* ſua; (*Additur.* ſua.)

CAP. XI.

V. 1. exaltabit: *exaltat*. = 4. nec in die: *nec die*. = 6. oppreſſi; (*Additur.* op.) = 9. re; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* et; (*Non habetur in Cod.*) = 11. homo; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* abundabit: *abundat*. = 15. Sapientia & diſciplina, & ſcientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipſum. v. 16. Error & tenebræ peccatoribus concreata ſunt; qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo; (*Non habentur in Cod.*) = 18. Eſt: *Et eſt*. = *ibid.* hæc eſt pars: *hæc pars*. = 20. & mors appropinquet; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* relinquat: *relinquet*. = *ibid.* & morietur; (*Non habentur in Cod.*) = 21. tuorum; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* veteraſce: *veteraſce*. = 22. Confide: *Fide*. = 23. enim: *autem*. = 26. mihi; (*Deeſt in Cod.*) = 28. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 32. fœtentium: *fœtantium*. = 33. imponet: *ponet*. = 34. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* et; (*Non eſt in Cod.*) = 35. Attende tibi; (*Ita habebat lect. vetus; modò autem.* Attendete.) = 36. turbine: *torpore*. = *ibid.* propriis: *proximis*.

CAP. XII.

V. 2. Dominó: *Deo*. = 3. enim; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* in; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eleemoſynas: *eleemoſinam*. = 6. dare: *dari*. = 7. quæcunque feceris illi; (*Deſunt in Cod.*) = 8. agnoſcetur: *agnoſcitur*. = 9. malitia: *malis*. = 10. nequitia: *malitia*. = 11. tuum; (*Non habetur in Cod.*) = 12. nec ſedeat ad dexteram tuam; (*Nec ſunt in Cod.*) = *ibid.* in loco tuo; ne &c.: *in loco tuo nec ſedeat ad dexteram tuam; ne &c.* = 13. ſic & qui: *ſic qui*. = 17. et; (*Non habetur in Cod.*) = 18. in oculis ſuis lacrymatur inimicus; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XIII.

V. 3. ſe; (*Deeſt in Cod.*) = 8. deridebit: *derideat*. = *ibid.* derelinquet: *relinquet*. = *ibid.* ad te: *contra te*. = 13. & ne longe ſis ab eo: *nec longè abeſto*. = 17. illa: *illum*. = 22. pars: *pax bona*. = 23. et; (*Deeſt in Cod.*) = 24. ſic & execratio: *ſic execratio*. = 25. ab amicis ſuis: *ab amicis*. = 27. decep-

deceptus eſt; (*Additur*. eſt.) = 28. ad nubes : *ad cęlos*. = 29. dicunt : *dicent*.

CAP. XIV.

V. 3. ad : *ut*. = 7. facit : *faciet*. = 8. faciem ſuam, et : *faciem, et*. = 10. indigens; (*Non eſt in Cod.*) = 13. vires tuas : *virtutem tuam*. = 18. veteraſcet : *veteraſcit*. = 19. Alia generantur, & alia deiiciuntur : *Alia generat, & alia decidit*. = 22. ſapientia morabitur : *ſapientia ſua morabitur*. = 23. abſconditis ſuis : *abſconſis illius*. = *ibid.* conſiſtens : *conſiſtet*. = 24. feneſtras illius : *feneſtras* ejus; (*Additur*. ejus.) = 25. ſtatuet : *ſtatuit*. = *ibid.* requieſcent in caſula illius : *requieſcunt in aula ejus*. = 26. ſtatuet filios ſuos ſub tegmine : *ſtatuit filios ſuos ſub tegumine*. = 27. protegetur : *Et protegitur in*.

CAP. XV.

V. 1. bona : *illud*. = 4. exaltabit : *inaltabit*. = 5. & adimplebit : *adimplebit*. = 8. invenientur : *inveniuntur*. = 10. Sapientię : *Sapientia*. = 11. quę : *Et quę*. = 12. Non dicas : *Ne dicas*. = *ibid.* ei : *illi*. = 13. Dominus : *Deus*. = 15. ſervare; (*Deeſt in Cod.*) = 17. quos volueris : *quod voles*. = 20. Domini : *Dei*. = *ibid.* agnoſcit : *cognoſcet*.

CAP. XVI.

V. 1. nec : *non*. = *ibid.* in illis : *cum ipſis*. = 2. ne : *non*. = 3. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 4. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 7. exardebit : *ibid.* exardeſcet : *exardeſcit*. = 8. deſtructi ſunt : *deſtruxerunt*. = 12. exoratio : *ex oratione*. = 13. hominem : *homines*. = 14. ſufferentia : *ſufferentiam*. = 15. faciet : *facit*. = 16. A Deo : ab eo; (*Ita habebat lectio vetus; nunc verò ut in excuſâ legitur.*) = 17. non agnoſcar; (*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione &c.*) = 18. Ecce : *Filii* ecce; (*Additur*. ecce.) = *ibid.* commovebuntur; (*Additur in Cod.*) = 20. ab illo; (*Deſunt in Cod.*) = 21. procellam : *procellę*. = 22. ſed; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ejus; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* hominum : *omnium*. = 24. in corde : *ex corde*. = *ibid.* tuo; (*Additur in Cod.*) = 25. enarrare : *enarratione*. = *ibid.* & in verbis meis attende in corde tuo; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* dico : *dicam*. = *ibid.* enuntio : *enuntiabo*. = 30. Anima : *animam*. = *ibid.* autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* denuntiabit : *denudabit*. = *ibid.* in ipſa : *ipſa*.

CAP. XVII.

V. 3. dominatus eſt : *dominatur*. = 10. conſtituit : *ſtatuit*. = *ibid.* & juſtitiam; (*Deſunt in Cod.*) = 12. ſuo; (*Additur in Cod.*) = 16. Et omnia : *omnia*. = 17. per : *ſuper*. = 19. illis; [*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* interiores : *inferiores*. = 20. viam juſtitię & confirmavit : *vitam juſtitiæ & corroboravit*. = 22. Domini, & minue offendicula : *ejus, & minuetur offendiculum*. = 23. tua; (*Deeſt in Cod.*) = 24. altiſſimi Dei : *altiſſimi*. = 25. Deo; (*Non habetur in Cod.*) = 26. ante mortem confitere; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* confeſſio; (*Non habetur in Cod.*) = 28. Domini : *Dei*. = 29. quoniam non eſt immortalis filius hominis; [*Adduntur in Cod.*]

CAP. XVIII.

V. 4. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 7. Quid eſt homo, & quę eſt gratia illius? & quid eſt bonum : *Quid homo, aut quid gratia illius? aut quid bonum?* = 8. maris deputati ſunt; & ſicut : *à mari deputatum eſt; Et quaſi*. = 13. docet, & erudit : *Et docet, erudit*. = 14. miſereatur : *miſeretur*. = *ibid.* feſtinant : *feſtinat*. = 15. & in omni : *& omni*. = 16. quàm datum : *eſt quàm datus*. = 17. ſed : *et*. = 18. datus : *datio*. = 21. infirmitatis : *infirmitatum*. = 22. ne : *non*. = 24. Memento irę in die : *Memento ire in die in diem*; (*Ita habebat lectio vetus; modò autem*. memento iræ in diem.) = 26. immutabitur : *mutatur*. = 27. metuit : *metuet*. = 29. verbi : *verbis*. = 30. = = (*Hoc in loco, in Cod. Gothico minio & majoribus literis ſequens titulus ſcribitur*. DE CONTINENTIA ANIMAE.) = *ibid.* voluntate : *volumptate*; [*Ita reperi ſcriptum.*] = 31. cocupiſcentias : *concupiſcentiam*. = *ibid.* tuis; (*Deeſt in Cod.*) = 32. modicis; aſſidua : *modicis delecteris ad duas*. = 33. ſeculo : *ſc†o* (*Hoc compendio ſcribitur, ac poteſt legi*. ſacculo. *Et*. ſęculo.)

CAP. XIX.

V. 4. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 5. iniquitate : *iniquitati*. = *ibid.* correptionem minuetur : *corruptionem, minuitur*. = 6. animam ſuam : *anima ſua*. = 8. narrare : *enarrare*. = 9. cuſtodiet te : *cuſtodiet*. = *ibid.* & ſic aderit : *Et ſi ſuaſſerit*. = 10. tuum; (*Deeſt in Cod.*) = 13. forte non : *fortè quum fecerit injuriam & non*. = *ibid.* & dicat : *dicat*. = 14. dixerit : *dixerat*. = 16. lingua : *in lingua ſua*. = *ibid.* in; [*Non habetur in Cod.*] = 20. & in ipſa : *Et ipſa*. = 21. minuitur ſapientia & deficiens; (*Ita habebat lectio vetus; modò verò ſuperſcribitur*. deficit Sapientia, & deficiens deficit.) = 24. qui ſe nimium ſubmittit à multâ humilitate; & eſt juſtus; [*Adduntur in Cod.*] = *ibid.* ſuam; (*Deeſt in Cod.*) = 25. vetetur : *vitetur*. = 27. enuntiant : *enuntiat*. = *ibid.* ipſe eſt prudens : *ipſe prudens*.

CAP. XX.

V. 1. Quam bonum : *Melius*. = 3. iniquum : *iniquè*. = 8. ſumit : *aſſumit*. = 10. datum quod non eſt utile; & eſt datum : *datio quę non ſit utilis, Et eſt datio*. = 11. propter : *poſt*. = 12. redimat : *redimit*. = *ibid.* in; (*Deeſt in Cod.*) = 13. fatuorum; [*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione*.] = 16. expetit : *expetet*. = *ibid.* eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 18. panem illius, falſæ linguæ ſunt : *panis illius falſi lingue erunt*. = 19. diſtribuit : *diſtribuet*. = 20. in; [*Non eſt in Cod.*] = *ibid.* venient : *veniet*.

veniet. = 21. acharis : *aeris*. = *ibid.* vana in : *vana & in*. = 23. præ : *ab*. = 24. perdet : *perdit*. = *ibid.* perdet : *perdit*. = 25. inimicum : *inimicus*. = 26. aſſiduè : *aſſidua*. = 27. Potior : *potiùs*. = 28. illorum cum ipſis : *illius cum ipſo*. = (*Hoc loco in Exemplari Goth. ſequens titulus habetur ſcriptus minio & majoribus literis*. VERBUM PARABOLARUM.) = 29. ducet : *ducit*. = 30. inaltabit : *inaltavit*. = *ibid.* frugum : *fructuum*. = *ibid.* exaltabitur : *exaltatur*. = *ibid.* verò : *verbo*. = 31. Xenia : *munera*. = *ibid.* avertit : *avertet*. = 33. melior eſt qui celat : *melius in hominibus qui abſcondunt*. = *ibid.* homo ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* abſcondit : *abſcondunt*.

CAP. XXI.

V. 1. dimittantur : *remittantur*. = 2. illa : *illam*. = 3. ejus : *eorum*. = 4. plagę : *plaga*. = 5. Objurgatio : *Cataplectatio*. = *ibid.* & domus quæ nimis locuples eſt annullabitur ſuperbia ; (*Deſunt in Cod.*) = 6. ejus ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* perveniet : *veniet*. = 9. ſuam ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* colligit lapides ſuos : *colligat lapides nudos*. = 11. pęnæ : *pęna*. = 15. ubi eſt : *ubi abundat*. = 17. confractum : *fractum*. = 18. & adjiciet : *& ad ſe adjiciet*. = *ibid.* audivit : *audiet*. = 21. fatuo ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò ſuperſcribitur*. ſatuoſa.) = *ibid.* inſenſati : *ſenſati*. = 23. exaltat : *inaltat*. = 27. auſcultare : *audire*. = 29. & in corde : *& corde*. = 30. animam ſuam : *animæ ſuæ*. = 31. permanſerit : *manſerit*.

CAP. XXII.

V. 3. filia : *in filia*. = 4. confundit : *confundet*. = 7. conglutinat teſtam : *conglutinet teſta*. = 8. excitat · *excitet*. = 9. Cum dormiente loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam ; & in fine narrationis dicit : *qui enumerat ſtulto, & in fine dicit*. = 10. deficit : *defecit*. = 14. ne : *non*. = 15. peccato : *in peccato*. = 17. quid ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* gravabitur ? : *gravabitur*. = 18. ferre : *portare*. = *ibid.* imprudentem ; (*Additur literis vetuſtis*.) = 21. ſicut paleæ in excelſis & cæmenta ſine impenſa : *ſicut pali in excelſis, & citamenta in inſpenſa*. = 22. reſiſtet : *reſiſtit*. = 23. ſicut Cor : *ſic & Cor*. = *ibid.* omni tempore non metuet : *in omni timore non metuit*. = *ibid.* et ; (*Additur in Cod.*) = 24. pungens oculum deducit lachrymas, & qui pungit : *Pingens oculum producit lachrymas, & qui punget*. = 25. diſſolvit : *diſſolvet*. = 27. myſterii revelatione : *à myſteriis revelatio*. = 28. amico : *proximo*. = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. maledicta, et : *maledictæ*. = 31. à facie illius non me abſcondam ; & ſi mala mihi evenerint per illum ſuſtinebo : *& à facie illius non te abſcondas ; & ſi male mihi evenerit per eum ſuſtinebo*. = 33. non : *ne*. = *ibid.* perdat : *perdet*.

CAP. XXIII.

V. 1. ne derelinquas : *non relinquas*. = *ibid.* illa : *illis*. = *ibid.* exprobratione ; (*Deeſt in Cod.*) = 2. ſuperponit : *ſuperponet*. = *ibid.* parcant : *pareat*. = 3. & ne adincreſcant : *ne adcreſcant*. = *ibid.* meorum ; (*Deeſt.*) = 5. Extollentiam : *Et extollentiam*. = *ibid.* deſyderium averte : *deſyderium* pravum *avertę* ; (*Additur*. pravum.) = 7. Doctrinam ; (*Hoc loco ſequens titulus ſcribitur minio & majoribus literis*. DE DOCTRINA ORIS.) = *ibid.* periet labiis : *periet in labiis*. = 8. peccator : *& peccator*. = 13. delinquit : *delinquet*. = 15. Et : *enim*. = *ibid.* inveniatur : *invenitur*. = 16. volutabuntur : *volutabunt*. = 17. indiſciplinatæ loquelæ : *indiſciplinoſę*. = 19. obliviſcatur : *obliviſcantur*. = *ibid.* Deus ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* patiaris : *ſentiaris*. = *ibid.* tuæ maledicas : *tuæ ne maledicas*. = 21. adducit : *adducet*. = 24. non fatigabitur tranſgrediens : *non ceſſabit tranſgrediens à lecto ſuo*. = *ibid.* uſque ad finem. v. 25. Omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuum ; (*Adduntur in Cod.*) = 26. vereor ? : *verebor ?*. = 27. intelligit : *intelliget*. = *ibid.* hominis : *homo*. = 28. plus ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* & circunſpicientes : *circunſpicientes*. = *ibid.* profundum : *profunda*. = *ibid.* abſconditas : *abſconſas*. = 30. vindicabitur & quaſi : *ſaltabitur quaſi*. = *ibid.* ſperavit : *ſperabit*. = 31. eò ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Domini : *Dei*. = 33. ſtatuit : *conſtituit*. = 35. tradent : *trahent*. = 36. derelinquet : *delinquent*. = 37. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 38. Gloria : *Et gloria*. = *ibid.* enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *In fine verſûs ultimi hujus Capitis, nempe verſûs 38.* (*In hoc loco ſequitur*. SAPIENTIÆ LAUS.)

CAP. XXIV.

V. 2. eccleſiis : *eccleſia*. = 3. in medio : *& in medio*. = *ibid.* ſui ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* et ; (*Non habetur in Cod.*) = 7. in altiſſimis : *in altis*. = 11. & in his : *in his*. = *ibid.* Domini : *ejus*. = 12. Tunc : *Tum*. = *ibid.* & dixit ; (*Deſunt in Cod.*) = 13. inhabita : *habita*. = 16. in partes : *in parte*. = 18. quaſi palma : *& quaſi palma*. = 19. & quaſi platanus exaltata ſum juxta aquam in plateis : *juxta aquas & quaſi platanus exaltata ſum in plateis*. = 20. balſamum : *aſphalsum*, (*Hæc lectio vitioſa videtur, &* aſpalatum *legendum exiſtimo ; nam* aſphaltum *non inter aromata, ſed inter ſpecies bituminis computatur en Plinio lib. 7. cap. 15. & Hegeſippo lib. 4. cap. 18.* ; aſpalatum *verò lignum eſt odoriferum, de quo Plinius lib. 24. cap. 13. li. 15. cap. 7. & Dioſcorides lib. 1. cap. 19.*) = *ibid.* aromatizans odorem ; (*Hæc verba ſcribuntur literis gothicis recentioribus, eraſâ priori lectione, quæ ita legi conjectura eſt*. & aſpalatum odorem dedi. *rejecto participio* aromatizans.) = 21. gutta & quaſi : *gutta quaſi*. = *ibid.* inciſus : *incenſus*. = 23. fructus : *flores*. = 28. generationes : *generatione*. = 32. & teſtamentum : *teſtamentum*. = 34. & in throno : *in throno*. = 38. perficit : *perfecit*. = 39. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 41. Ego quaſi trames : *Ego trames*. = *ibid.* de fluvio ; (*Ita modò ſcribitur, eraſâ veteri lectione*.) = 43. appropinquavit : *propinquavit*. = 44. antelucanum : *antelucanum* ;

eaum; (*Additur verò*. ante.) = 45. omnes; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & inſpiciam: *inſpiciam*. = *ibid.* Domino: *Deo*. = 46. prophetiam: *prophetam*. = 47. ſoli: *ſolum*.

CAP. XXV.

V. 2. bene; (*Deeſt in Cod.*) = 5. quomodo: *& quomodo*. = *ibid.* iuvenies?: *invenies* ea?; (*Additur*. ea.) = 6. ſpecioſum canitiei judicium: *ſpecioſi judicibus cani*. = 7. Quam ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſus intellectus, & conſilium; (*Adduntur in Cod.*) = 10. ſuorum; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſervivit: *ſervit*. = 14. ſe; (*Deeſt in Cod.*) = 15. homo; (*Non habetur in Cod.*) = 17. mulieris: *mulieris* eſt; (*Additur*. eſt.) = 18. videbis: *videbit*. = 25. ingemuit vir ejus; (*Deſunt in Cod.*) = 26. cadat: *cadet*. = 28. reſpicias in: *reſpicies* in; (*Additur*. in.) = 29. et confuſio; (*Additur*. et.) = 32. debiles: *debilis*. = 33. morimur: *moriuntur*.

CAP. XXVI.

V. 1. beatus vir: *beatus eſt vir*. = 9. Zelotypa: *infideli*. = 10. apprehendit: *apprehendat*. = 11. tegetur: *contegetur*. = 12. agnoſcetur: *cognoſcitur*. = 14. oculis: *oculi ejus*. = 15. aperiet: *aperiat*. = 16. delectabit: *delectat*. = 20. continentis: *continenti*. = 22. et; (*Deeſt in Cod.*) = 28. à negligentia: *à mendacii crimine*. = *ibid.* labiorum: *labii*; (*Additur in Cod.*)

CAP. XXVII.

V. 1. avertit: *avertet*. = 2. Sicut; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ſic & inter: *ſic inter*. = *ibid.* peccatis: *peccatum*. = 3. cum delinquente; (*Deſunt in Cod.*) = 4. Domini: *Dei*. = *ibid.* te; (*Non habetur in Cod.*) = 5. percuſſura cribri remanebit pulvis: *pertuſſura cribri remanebit ſtercus*. = 7. ex cogitatu cordis hominis: *excogitatum hominis cor*. = 12. mutatur: *immutatur*. = 13. inſenſatorum: *ſenſatorum*. = 14. riſus: *tractatus*. = 15. ſtatuet: *ſtatuit*. = *ibid.* obthuratio: *obduratio*. = 19. perſequeris: *perſequaris*. = 20. et; (*Deeſt in Cod.*) = 21. dereliquiſti: *reliquiſti*. = 24. animæ infelicis; (*Deſunt in Cod.*) = 25. abjiciet: *abjicit*. = 26. condulcabit os ſuum: *indulcabit os tuum*. = 29. incidet: *decidet*. = *ibid.* ponit: *parat*. = 30. conſilium; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* adveniat illi: *veniat ei*. = 31. illi: *ei*. = 33. ſunt; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. XXVIII.

V. 1. illi: *illius*. = 2. Relinque: *Dimitte*. = 7. ejus; (*Deeſt in Cod.*) = 13. adducit: *adducet*. = 14. exardebit: *exardeſcit*. = 20. nec habebit amicum in quo requieſcat: *nec habitabit eum requie*. = 21. comminuet: *comminuit*. = 23. & in vinculis: *&* in *vinculis*; (*Additur*. in.) = 25. inferis: *infernus*. = 27. incident in illam, & exardebit in illis: *incidunt in illam, & exardeſcit in illos*. = *ibid.* immittetur: *immittitur*. = *ibid.* lædet: *lædit*. = 28. auribus tuis; (*Deſunt in Cod.*) = 30. & attende: *attende*. = *ibid.* labaris: *laberis*. = *ibid.* in mortem: *in morte*. (DE FOENORE.)

CAP. XXIX.

V. 1. ſuo; (*Deeſt in Cod.*) = 2. tuo: *tibi*. = 5. accipiant, oſculantur manus: *accipiat, oſculatur manum*. = 6. tędii: *accidiæ*. = 7. adverſabitur, ſolidi vix: *adverſatus, ſolidè & vix*. = 8. inimicum: *inimicus*. = 9. & pro honore: *pro honore*. = 11. fortior: *patiens*. = 13. tuum; (*Deeſt in Cod.*) = 16. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pupillam conſervabit; v. 17. & poſtea reſurget & retribuet illis retributionem unicuique in caput illorum; (*Deſunt in Cod.*) = 23. derelinquetur: *relinquetur*. = 26. incidet: *incidit*. = *ibid.* incidet: *incidit*. = 28. hominis; (*Non habetur in Cod.*) = 29. Melior eſt victus pauperis: *melius victus pauperi*. = 30. Minimum pro magno: *ſuper minimum & maximum*. = 31. hoſpitandi: *hoſpitanti*. = *ibid.* aget: *agit*. = 32. ingratos; (*Deeſt in Cod.*) = 34. meorum; (*Non habetur in Cod.*) = Filii in diſciplina &c.: *de Filiis*.

CAP. XXX.

V. 6. contra inimicos; (*Non ſunt in Cod.*) = 8. evadit: *evadet*. = 15. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* immenſus: *innumerus*. = 16. oblectamentum: *oblectatio*. = 18. abſcondita: *abſconſa*. = 19. manducabit: *manducat*. = 20. mercedes: *mercedem*. = 23. vita: *via*; (*Ita habebat lectio vetus, modò ſuper ſcribitur*. vita.) = 24. Cor; (*Additur in Cod.*) = 25. Multos: *Multo*. = 26. minuunt: *minuent*. = 27. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* fiunt: *fient*.

CAP. XXXI.

V. 1. tabefaciet: *tabefacit*. = 6. ſpecie: *facie*. = 10. illi gloria: *illi in gloria*. = 11. Domino: *Deo*. = *ibid.* omnis; (*Deeſt in Cod.*) = 12. = (DE CONTINENTIA.) = *ibid.* faucem; (*Ita legitur, eraſâ veteri lectione*.) = 13. ſi multa ſunt; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* illam ſunt. Memento &c.: *illa ſunt*. noſtra ſunt. *Memento &c.* (. noſtra ſunt. *ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione*.) = 14. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 16. erubeſcas: *obſtupeſcas*. = 18. quæ ſunt; (*Deſunt in Cod.*) = 19. Utere quaſi homo frugi his quæ: *Utere, quaſi homo frui quæ*. = 21. ne: *non*. = 23. tortura viro: *tortura ventris viro*. = 24. ſomnus ſanitatis: *ſomnus autem ſanitatis*. = 32. Æqua vita hominibus, vinum in ſobrietate: *Æquavit in vita vinum hominibus*. = 35. et; (*Deeſt in Cod.*) = 37. corpori: *corporis*. = *ibid.* ſobrius potus; [*Deſunt in Cod.*]

CAP. XXXII.

V. 2. conſydera: *conſide*. = 3. accipias: *accipies*. = *ibid.* corrogationis: *rogationis*. = 5. muſicam: *muſica*. = 6. auditus non eſt: *auditus eſt*;

(eſt

(eſt. *etiam habet exemplar Gothicum; ſed legendum videtur* es.)= *ibid.* ſermonem : *ſermonem* [*Deeſt virgula.*]= *ibid.* & importunè : *importunè* ec. = 8. in jucundo : *jucundo.* = 12. quęrens : *verens.* = 14. & ante verecundiam præibit gratia; (*Deſunt in Cod.*) = 16. conceptiones : *acceptiones.* = 17. ab omnibus : *in omnibus.* = 18. Dominum : *Deum.* = 19. ab ea : *in ea.* = 20. lumen accendent : *legem accendet.* = 22. diſperdet intelligentiam : *diſperiet intelligentia.* = *ibid.* pertimeſcet : *pertimeſcit.* = 24. facias : *facies.* = 25. offendes : *offendas.* = *ibid.* viæ; (*Additur in Cod.*) = 27. omni; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* tuo; (*Deeſt in Cod.*) = 28. confidit in illo non minorabitur : *confident in illo non minorabuntur.*

CAP. XXXIII.

V. 1. conſervabit : *conſervat.* = 2. illidetur : *illudetur.* = 5. axis; (*Non habetur in Cod.*)= 8. A Domini &c. : *in Domini &c.* = 9. feſtos ipſorum, & in illis dies; (*Adduntur in Cod.*) = 10. magnificavit : *ſanctificavit.* = *ibid.* & ex ipſis : *ex ipſis.* = 12. Ex : *Et ex.* = 14. et; (*Deeſt in Cod.*) = 15. in; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Duo contra duo, & unum : *Duo duo, unum.* = 16. evigilavi : *vigilavi.* = 21. aſpiras, non : *aſpiras, & non.* = 22. enim; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* reſpicere : *aſpicere.* = *ibid.* in; (*Additur in Cod.*) = 26. laxa : *& laxa.* = 30. in opera : *in opere.* = *ibid.* curva : *grava.* = 31. quaſi : *& ſicut.* = *ibid.* animæ comparaſti : *animę tuę* paraſti; (*Additur* . paraſti.) = 32. in fugam convertetur; & ſi; (*Non habentur in Cod.*) = 33. quęras : *quęres.*

CAP. XXXIV.

V. 3. alterius; (*Deeſt in Cod.*) = 5. vanitas : *divinitas.* = 6. phantaſias patitur : *phantaſiam patiotur.* = 8. legis; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* fidelis : *fideli.* = 10. multiplicat : *multiplicavit.* = 11. Qui tentatus non eſt qualia ſcit? qui implanatus eſt, abundabit nequitia; (*Non habentur in Cod.*) = 12. enarrando : *narrando.* = 14. quęritur : *quæretur.* = *ibid.* beneditcetur : *benedicentur.* = 20. & vitam : *vitam.* = 25. panperum : *pauperis.* = 26. aufert : *fraudat.* = *ibid.* occidit : *occidat.* = *ibid.* ſuum; (*Non eſt in Cod.*) = 27. facit mercenario : *facit mercede mercenario.* = *ibid.* fratres ſunt; (*Deſunt in Cod.*) = 28. illis : *illi.* = 31. exaudiet : *audiet.*

CAP. XXXV.

V. 2. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* omni; (*Deeſt in Cod.*) = 3. ſacrificiis : *ſacrificii.* = *ibid.* ſuper injuſtitias, & deprecatio pro peccatis recedere ab injuſtitia. v. 4. Retribuet gratiam qui offert ſimilaginem; (*Non habentur in Cod.*) = 5. pro peccatis; (*Deſunt in Cod.*) = 7. Dei : *Domini.* = 15. Et noli : *Noli.* = 16. deprecationem : *precationem.* = 18. deducentem : *educentem.* = 19. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* aſcendunt : *aſcendit.* = *ibid.* uſque ad cęlum; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* delectabitur : *delectans.* = 20. Deum : *Dominum.* = 21. humiliantis : *humiliantium.* = *ibid.* propinquet, non conſolabitur : *propinquet Domino corroborabitur.* = *ibid.* aſpiciat : *aſpiciet.* = 22. elongabit : *longinquabit.* = *ibid.* juſtos : *injuſtos.* = *ibid.* ipſorum : *illorum.* = 24. reddat : *reddet.*

CAP. XXXVI.

V. 1. lucem miſerationum tuarum : *lumen miſerationis tuę.* = 2. ut cognoſcant : *& cognoſcant.* = 11. devoretur qui ſalvatur : *devorentur qui ſalvantur.* = 12. inimicorum : *iniquorum.* = 17. precationes : *predicationes.* = 19. juſtitiæ : *juſtitiæ tuæ.* = *ibid.* habitant : *inhabitant.* = 21. fauces contingunt : *faucibus contingunt cibum.* = *ibid.* inſenſatum : *ſenſatum.* = 25. ſi : *ſic.* = *ibid.* curationis eſt & mitigationis & miſericordiæ : *curationis & mitigationis miſericordia.* = *ibid.* ſecundum : *contra.* = 26. bonam; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſecundum : *contra.* = 27. ingemiſit egens : *gemiſcit agens.*

CAP. XXXVII.

V. 2. inimicitiam : *amicitiam.* = 3. illius; (*Deeſt in Cod.*) = 4. oblectationibus : *oblectatione.* = 8. ſemetipſo : *temetipſo.* = 9. à conſiliario ſerva : *à conſiliario malo ſerva.* = *ibid.* ſit : *eſt.* = 11. ſtet è contrario : *ſtet contrario.* = *ibid.* eveniat : *eveniet.* = 12. de juſtitia, & cum muliere de his &c. : *de juſtitia* noli conſiliari cum eo qui ſuſpectum te habet; & ab emulantibus tibi abſconde conſilium, *& cum muliere de ea &c.* : (*Adduntur verba rot. charact.*) = *ibid.* viro; (*Deeſt in Cod.*) = 15. ſed; (*Non habetur in Cod.*) = 16. condolebit : *condolet.* = 17. tecum; (*Non habetur in Cod.*) = 18. in excelſo; (*Deſunt in Cod.*) = 20. omnia opera : *omnem operam.* = 22. erudivit : *erudit.* = 23. in; (*Non eſt in Cod.*) = 24. Domino : *Deo.* = 27. benedictionibus & videntes : *benedictione, & vigentes.* = 33. aviditas : *apoplexia.* = 34. crapulam : *apoplexiam.*

CAP. XXXVIII.

V. 2. enim omnis; (*Deſunt in Cod.*) = 5. amara; (*Additur in Cod.*) = 7. ſanitatis : *ſuavitatis.* = 9. infirmitate ne deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum : *virtute non deſpicias, ſed ora ad Deum.* = 10. manus, & ab omni : *manum ab omni.* = 12. & enim illum Dominus creavit; (*Deſunt in Cod.*) = 14. ſanitatem, propter converſationem : *ſanctitatem propter converſionem.* = 16. cotege : *conde.* = 17. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 19. cooperit : *cooperiet.* = *ibid.* flectit : *flectet.* = 21. Ne : *Non.* = 22. huic nihil proderis & teipſum : *illi non proderis & temetipſum.* = 23. erit & tuum : *erit tuum.* = 26. & qui gloriatur : *& non gloriatur.* = *ibid.* agitat : *agit.* = *ibid.* enarratio : *narratio.* = 28. ſignaculo : *ſignacula.* = 30. innovat : *innovabit.* = *ibid.* oculus : *oculi.* = 31. imperfe-

ctinnem : *inconſummationem*. = 32. in ſolicitudine : *in ſolitudine*. = *ibid.* nmnis ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. ſuos : *ejus*. = 37. & in Eccleſiam : *in Eccleſiam*. = 39. animam ſuam : *animas ſuas*.

CAP. XXXIX.

V. 1. Sapientiam : *Scientiam*. = *ibid.* ſapiens ; (*Deeſt in Cod.*) = 2. ſimul introibit : *converſabitur*. = 4. magnatorum : *magnorum*. = 7. Aperiet os ſuum in oratinne, & pro delictis ſuis deprecabitur ; (*Adduntur in Cod.*) = 1n. Et ipſe : *ipſe*. = 11. doctrinæ ſuæ : *doctrinæ*. = 14. gentes, & laudem : *gentes, laudem*. = 15. plus quam ; (*Deſunt in Cod.*) = 17. rivos : *rivum*. = 19. & date : *date*. = 20. veſtrorum & in : *veſtrorum in*. = *ibid.* citharis : *cyniris*. = 23. ipſius : *illius*. = 26. quærentur : *quaeruntur*. = 29. in ſiccitatem ; (*Deſunt in Cod.*) = 31. ſal ; (*Additur in Cod.*) = 32. bona : *bonum*. = *ibid.* ſic & impiis : *ſic impiis*. = 34. confundent : *effundent*. = 36. impios : *impiorum*. = 38. confirmatus ſum : *confirmatus*. = *ibid.* ſcripta : *inſcripta*.

CAP. XL.

V. 1. in matrem : *in matre*. = 2. Cogitationes : *Et cogitationes*. = 5. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. quaſi : *tanquam*. = 7. et ; (*Non habetur in Cod.*) = 9. & contritin : *contritio*. = 11. enim ; (*Nec habetur in Cod.*) = 13. perſonabuntur : *manebunt*. = 16. evelletur : *evellentur*. = 19. computabitur : *computatur*. = 22. hoc : *hæc*. = 25. argentum eſt conſtitutio pedum : *argentum conſtituit pedem*. = 31. autem : *enim*. = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = 32. imprudentis : *prudentis*.

CAP. XLI.

V. 2. directæ : *rectæ*. = 6. tibi ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. fiunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 12. naſcemini ; ſi &c. : *naſcemini ; & ſi &c.* = 13. à maledicto : *maledicto*. = 17. inviſus : *occultus*. = 18. ſapientiam ſuam : *ſapientiam*. = 19. revertimini : *reveremini*. = 20. bene ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. à patre, & à matre : *patrem, & matrem*. = *ibid.* à potente : *potente*. = 22. & à Judice : *& Judice*. = *ibid.* à Synagoga : *& Synagoga*. = 23. iniuſtitia ; & de &c. : *iniuſtitia ; de &c.* = 26. à proximo : *proximo*. = *ibid.* tuo, & ab &c. : *tuo, ab &c.*

CAP XLII.

V. 3. & de : *de*. = 4. ponderum, de &c. : *ponderum, & de &c.* = 5. filiorum, & ſervo : *filiorum ſervo*. = 6. claude : *clude*. = 8. fatui, & de &c. : *fatui, de &c.* = 10. ſuis ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. confirma : *firma*. = *ibid.* nbiectione : *abiectione*. = 13. veſtimentis : *veſtimento*. = 14. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. quæ : *quia*. = 19. occultorum : *oculorum*. = *ibid.* ullus : *omnis*. = 21. ſuæ ; (*Non habetur in Cod.*) = 22. minnitur, & non eget : *minuetur, & negat*. = 23. omnia ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* conſyderare : *deſyderare*. = 24. vivunt : *vivent*. = *ibid.* neceſſitate nmnia nbaudiunt : *neceſſitate obaudiunt*.

CAP XLIII.

V. 1. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = 3. exurit : *exuret*. = 5. feſtinavit iter : *feſtinabitur*. = 7. minuitur : *minuetur*. = 9. glorioſè ; (*Non eſt in Cod.*) = 11. deficient : *exardeſcent*. = 12. eum ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. aperuerunt : *aptaverunt*. = 18. verberavit : *exprobravit*. = 19. & ſicut : *ſicut*. = 20. candoris : *coloris*. = 21. effundet : *effundit*. = *ibid.* fiet : *fit*. = 22. ac aqua : *ab aqua*. = *ibid.* omnem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* requieſcet : *requieſcit*. = 23. Et devorabit mnntes, & exuret deſertum, & extinguet viride : *devorabit montes, exuret deſertum, extinguet viridem*. = 24. & ros : *ros*. = *ibid.* efficiet : *efficit*. = 25. ſiluit : *ſilebit*. = *ibid.* & cogitatione ſua placuit abyſſum ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Ieſus ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. Qui navigant mare, enarrant pericula ejus : *Qui navigant mare narrat periculum ejus*. = *ibid.* noſtris : *non*. = 29. dicemus, & deficiemus in verbis : *dicimus, & deficimus verbis*. = 3n. enim : *autem*. = 31. & mirabilis potentia ipſius. v. 32. Glorificantes Dominum ; (*Deſunt in Cod.*) = 34. comprehendetis : *habetis*. = 35. quis videbit eum & enarrabit ? : *quis videt eum & narrabit ?* = 36. his : *horum*. = 37. autem : *enim*. = LAUS PRIORUM PATRUM &c. : DE LAUDE PATRUM.

CAP. XLIV.

V. 2. gloriam ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* magnificentia ſua : *magnificentiam ſuam*. = 3. poteſtatibus : *potentatibus*. = *ibid.* prophetis ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* dignitatem : *dignitate*. = 5. peritia : *pueritia*. = *ibid.* ſcripturarum : *in ſcriptura*. = 6. Hnmines divites in virtute pulchritudinis ſtudium habentes ; pacificantes in domibus ſuis : *viri prædicti in virtute multam ſtudium habentes*. = 7. Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus ; (*Deſunt in Cod.*) = 8. nomen : *ſemen*. = 9. perierunt : *& perierunt*. = *ibid.* qui ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* nati : *facti*. = *ibid.* cum ipſis : *cum illis*. = 10. illi : *hi*. = *ibid.* ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. permanent bona, v. 12. hęreditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum. v. 13. & filii eorum propter illos uſque in æternum manent : *perſeverat bona hęreditas ; nepotum illorum ſtetit ſemen in teſtamento, & filiorum ipſorum propter illos uſque in æternum manet*. = 13. eorum : *illorum* ; (*Additur verò in Cod.*) = 14. ipſorum : *ſanctorum*. = *ibid.* vivit in generatinnem & generatinnem : *vivet in generationes & generationes*. = 17. reconciliatio : *reconciliator*. = 25. Dominus ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. illi : *illis*.

CAP. XLV.

V. 1. Dilectus Den : *Dilectus à Deo*. = 5. enim ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* induxit : *introduxit*. = 6. cor ad precepta : *coram pręcepta*. = *ibid.* & legem : *legem*. = *ibid.* ſuum ; (*Non eſt in Cod.*) = 8. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. & induit : *induit*. = *ibid.*

virtu-

Digitized by Google

virtutis : *virtutum* . = 10. Circumpedes : *Circumpediles* . = 13. ſculptis : *ſculptilis* . = 14. expreſſam : *expreſſo* . = *ibid.* & gloria : *gloria* . = 16. templum : *tempus* . = 17. conſumpta : *conſumata* . = 20. offerre : *ad offerre* . = *ibid.* placare pen populo : *placare populo* . = 21. & dedit : *dedit* . = 23. non ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. frugum : *fructuum* . = 26. ipſis : *ipſius* . = *ibid.* ſatietatem : *ſatietate* . = *ibid.* nam & ſaceificia : *nam ſacrifitia* . = 27. nnn ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ipſe eſt enim : *ipſe enim* . = 28. gloria eſt, imitando eum : *gloria in imitando ipſum* . = 30. illi : *ad illum* . = *ibid.* fit ; (*Non habetur in Cod.*) = 31. & gloriam : *gloriam* . = *ibid.* gentem : *gente* .

CAP. XLVI.

V. 6. altiſſimum : *excelſum* . = *ibid.* virtutis valde fortis : *virtutes valde fortes* . = 9. & prohibere : *probibere* . = *ibid.* à peccatis : *peccatis* . = 11. in ſenectutem : *ad ſenectutem* . = *ibid.* ſemen ipſius obtinuit : *ſemini ipſius tenuit* . = 13. qui : *quia* . = 15. permanet in æternum, permanes : *permanet in eternum, permanet* . = 16. Deo ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. Deum : *Dominus* . = 19. Dominum omnipotentem : *Deum potentem* .

CAP. XLVII.

V. 1. hæc : *hoc* . = *ibid.* David : *David regis* . = 2. ſeparatus à caene : *ſeparatus eſt à carne* . = 3. Cum : *In* . = *ibid.* agnis : *hedis* . = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in agnis : *cum agnis* . = 5. deiecit : *iecit* . = 6. ubi : *nam* . = *ibid.* omnipotentem : *potentem* . = *ibid.* in dexteram : *dexteram* . = 7. decem ; (*Non habetur in Cod.*) = 8. undique, et : *undique in æternum, et* . = *ibid.* uſque in æternum ; (*Deſunt.*) = 12. Dei : *Diei* . = 13. & exaltavit : *exaltavit* . = 16. anima ſua : *anima tua* . = 18. ſunt terræ : *ſunt gentes terræ* . = 21. Poteſtatem : *Et poteſtatem* . = 22. gloria tua : *gloriam tuam* . = *ibid.* ad liberos : *In liberos* . = *ibid.* in cæteeis ſtultitiam : *in citari in ſtultitiam* . = 23. imperare : *imperaret* . = 26. finem habuit : *requievit* . = 27. dereliquit : *reliquit* . = 29. dedit viam : *dedit Efrem viam* . = *ibid.* Epheaim ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. à terra : *de terra* . = 31. omnes nequitias : *omnem nequitiam* .

CAP. XLVIII.

V. 1. facula : *fax* . = 2. ſua ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* enim poterat : *poterat enim* . = 3. Verbo Domiini conteivit : *verbum Domini exaltavit* . = 4. ſimil ter ſic ; (*Deſunt in Cod.*) = 6. de lecto : *de lecto* . = 8. ungis : *unges* . = 10. indiciis : *iudiciis* . = *ibid.* cor : *corda* . = 12. autem ; [*Non habetur in Cod.*) = 13. & in Eliſæo : *& Eliſæo* . = 15. operatus eſt : *opera ejus* . = 16. populus : *populum* . = 17. perpauca : *pauca* . = 18. Deo : *Domino* . = 20. Rabſacen, & ſuſtulit : *Rabſacen, & abiit & ſuſtulit* . = 22. expandentes : *patentes* . = *ibid.* ſuas ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* citò ; (*Non habetur in Cod.*) = 24. Deiecit : *ſubiecit* . = *ibid.* Domini : *Dei* . = 26. retrò ; (*Non habetur in Cod.*) = 28. nſtendit futura : *oſtendit & futura* .

CAP. XLIX.

V. 2. ut ; (*Non eſt in Cod.*) = 4. ad Dominum cor : *Dominus ad cor* . = *ibid.* ipſius & in &c. : *ipſius in &c.* . = 6. Altiſſimi reges Iuda : *potentes reges Iude* . = 7. alienigenæ : *aliæ* . = 10. Cherubim : *Seraphim* . = 12. coeroboraverunt : *rigaverunt* . = 13. Iſraël : *in Iſraël* . = 14. filium ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. Et Nehemias : *Nehemias* . = *ibid.* erexit : *fecit* . = 16. terra qualis : *terra talis, qualis* . = *ibid.* nam & ipſe : *nam ipſe* . = 17. qui ; [*Non habetur in Cod.*] = 19. homines : *hominem* .

CAP. L.

V. 1. ſuis ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* templum ; [*Deeſt in Cod.*] = 2. & excelſi parietes : *excelſa parietis* . = 3. emanaverunt : *remanaverunt* . = 4. perditione : *pernitie* . = 5. prævaluit : *valuit* . = *ibid.* ingreſſum : *ingreſſus* . = *ibid.* amplificavit : *amplificatus eſt* . = 8. refulgens : *efulgens* . = *ibid.* vernis, & quaſi : *verni, quaſi* . = 11. extollens : *tollens* . = 14. & quaſi : *quaſi* . = *ibid.* plantatio : *plantatio* ; (*Additur verò.* o.) = *ibid.* Libano : *Libani* . = 18. productilibus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Deo : *Domino* . = 19. ſimul ; [*Non habetur in Cod.*] = *ibid.* properaverunt : *propriaverunt* . = *ibid.* Deum ; [*Non habetur in Cod.*] = 22. à labiis : *labiis* . = 24. Et plus oravit Deum omnium, qui : *Et nunc orate Dominum omnium, quia* . = 26. nobiſcum : *nobis* ; [*Ita habet lectio vetus ; recentiùs verò legitur ut in excuſa* .) = 29. in codice : *in corde* . = *ibid.* Sirach Iceoſolymita : *Sirach Eleazari Ieroſolymita* .

Oratio Jeſu filii Sirach : *Incipit* Oratio *Jeſu filii Sirach* .

CAP. LI.

V. 4. præparatis : *paratis* . = 5. portis tribulationum : *multis tribulationibus* . = 9. erit : *erat* . = 11. & cooperationis tuæ quæ à ſæculo ſunt : *& operationis quæ à ſæculo eſt* . = 12. eruis : *erues* . = *ibid.* Domine ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* manibus : *manu* . = 16. Et liberaſti : *liberaſti* . = *ibid.* & ecipuiſti : *eripuiſti* . = 17. & benedicam : *benedicam* . = 18. oberrarem, quæſivi : *oberrem, inquiſivi* . = *ibid.* in oratione : *oratione* . = 19. & florebit : *defloriet* . = 23. zelatus : *& zelatus* . = 26. luxit : *lux* . = *ibid.* anima mea, & ignorantias meas illuminavit ; (*Deſunt in Cod.*) = 28. ipſa : *ipſis* . = 31. appropiate : *appropinquate* . = 33. argento, et &c. : *argento ſapientiam, et &c.* = 34. ſuſcipiat : *ſuſcipiet* .

In Exemplari Gothico ſequitur (LIBER THOBLÆ.)

PRO-

PROPHETIA ISAIÆ.

In Exemplari Gothico ISAIAS ſequitur poſt QUARTUM LIBRUM REGUM.

Ad Paulam & Euſtochium in translationem Iſaiæ *ex Hebraica veritate, Hieronymi præfatio.* (*Habetur in Cod.*)

Impresso.	Cod.
Linea 3. & aliquid:	*& eos aliquid.*
Linea 4. vel operibus:	*vel de operibus.*
Linea 34. Babyloniæ:	*Babyloniam.*
Linea 36. ejus:	*ei.*

Argumentum in Prophetiam Iſaiæ; (*Non habetur in exemplari Gothico.*)

PROPHETIA ISAIÆ.

CAP. I.

V. 3. AUtem me; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* & populus: *populus.* = 4. filiis ſceleratis: *filii ſcelerati.* = 8. derelinquetur: *relinquetur.* = *ibid.* cucumerario, & ſicut: *cucumerario, ſicut.* = 15. exaudiam: *audiam.* = *ibid.* enim; (*Deeſt in Cod.*) = 21. judicii?: *judicio?* = 24. Deus; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. II.

V. 3. venite, & aſcendamus: *venite, aſcendamus.* = 10. & abſcondere in foſſa: *abſcondere foſſa.* = 12. omnem ſuperbum, & excelſum, & ſuper; (*Deſunt in Cod.*) = 13. ſuper omnes cedros: *ſuper cedros.* = 22. eius eſt; quia: *eius; quia.*

CAP. III.

V. 3. & Sapientem: *Sapientem et.* = 5. & unuſquiſque: *unuſquiſque.* = 7. me; (*Non eſt in Cod.*) = 9. Sodoma: *Sodomæ.* = 14. vineam, et: *vineam meam, et.* = *ibid.* pauperis: *pauperum.* = 16. gradu: *greſſu.* = 19. & diſeriminalia: *diſcriminalia.* = 20. palliola: *pallia.*

CAP. IV.

V. 1. invocetur: *vocetur.* = 2. & glnria: *& in gloria.* = 3. in Ieruſalem: *Ieruſalem.* = 4. ſordes: *ſordem.* = *ibid.* in ſpiritu: *ſpiritus.* = *ibid.* ſpiritu ardoris: *ſpiritus ardoris.* = 5. in nocte: *per noctem.*

CAP. V.

V. 3. viri: *vir.* = 5. ego; (*Deeſt in Cod.*) = 7. juſtitiam: *injuſtitia.* = 8. agro: *ad agrum.* = 9. meis; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* hæc dicit Dominus exercituum: *hæc Domini exercituum.* = 14. eius ad eum: *omnes ad eum.* = 19. ut videamus: *& videamus.* = 20. amarum in dulce: *amarum dulce.* = 24. blaſphemaverunt: *exacerbaverunt*; (*Ita habet lectio vetus; ſed literis vetuſtis in marg. legitur ùt in excusâ.*) = 25. populum ſuum: *populos.* = *ibid.* eum: *eos.* = *ibid.* eum: *eos.* = 26. elevabit: *levabit.* = 29. leonis, rugiet: *leonis, & rugiet.*

CAP. VI.

V. 1. replebaut: *implebant.* = 2. Seraphim: *Et Seraphim*; (*Inter lineas additur.* duo., *ut legatur*, duo *Seraphim.*) = *ibid.* ſtabant: *ſtabat*; (*Habet lectio vetus; ſed recentiori atramento linea ſuper.* a. *ponitur, ut legatur* ſtabant.) = 4. repleta: *impleta.* = 9. dices: *die.*

CAP. VII.

V. 4. ne: *non.* = *ibid.* regis Syriæ: *& Syriæ.* = 5. Syria in malum: *Syria malum.* = 14. dabit Dominus ipſe vobis: *vobis dabit Dominus ipſe.* = 19. & in cavernis: *& cavernis.* = 23. in ſpinas & in vepres: *& ſpinas & vepres.*

CAP. VIII.

V. 1. detrahe; (*Ita habebat lectio vetus; modò* detrahere.) = 3. prædari: *prædare.* = 14. autem: *enim.* = 18. mei; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Iſraël: *Iſraëlis.* = 19. à divinis: *divinis.* = *ibid.* ſtrident: *ſtridunt.* = *ibid.* requiret viſionem pro vivis à mortuis: *requirit pro vivis ac mortuis.* = 22. & anguſtia: *anguſtia.*

CAP. IX.

V. 2. ambulabat: *habitabat.* = 3. qui; (*Deeſt in Cod.*) = 6. & filius: *filius.* = *ibid.* ſuper humerum eius: *eius ſuper humeros.* = *ibid.* fortis, pater: *fortis dominator pater*; (*Additur* dominator. *literis vetuſtis.*) = 7. pacis non: *pacis eius non.* = *ibid.* & iuſtitia: *& in iuſtitia.* = 11. tumultum vertet. v. 12. Syriam: *tumultum. Vertet Syriam.*

CAP. X.

V. 1. condunt: *colunt.* = 3. confugietis: *fugietis.* = 5. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 8. Dicet: *dicit.* = *ibid.* non; (*Deeſt in Cod.*) = 12. & in Ieruſalem:

lem: *& Ieruſalem.* = *ibid.* regis: *regi.* = 14. pennam: *pinnam.* = 23. et; (*Non eſt in Cod.*) = 28. in Magron; apud Machmas commendabit; (*Adduntur in Cod.*) = 30. Gallim: *Agallim.* = 31. Gabim: *Gebimſo.*

CAP. XI.

V. 2. ſuper eum: *in eo.* = 11. Ælam: *Aelamitis.* = 14. humeros: *humero.* = 16. Iſraëli: *Iſraël.* = *ibid.* illa; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XII.

V. 2. Dominus et: *Dominus Deus et.*

CAP. XIII.

V. 4. et; (*Non habetur in Cod.*) = 7. contabeſcet: *tabeſcet.* = 10. obtenebratus: *& obtenebratus.* = 18. interficient: *interficiant.* = *ibid.* miſerebuntur: *miſereantur.* = *ibid.* parcet: *parcat.* = 22. ibi; (*Non habetur in Exemplari gothico; in margine autem liter. recent. loco ejus legitur.* inſulis.) = *ibid.* ædibus: *diebus.*

CAP. XIV.

V. 2. in locum: *ad locum.* = *ibid.* & ancillas: *& in ancillas.* = 3. labore: *opere.* = 11. concidit: *& concidit.* = 32. fundavit: *fundabit.*

CAP. XV.

V. 2. Medaba: *Medeba.* = *ibid.* & omnis: *omnis.* = 3. ululatus: *ululat.*

CAP. XVI.

V. 1. Domine; (*Deeſt in Cod.*) = 2. tranſcenſu Amon: *transgreſſu Arnon.* = 3. conſilium: *concilium.* = *ibid.* abſconde: *abſcondere.* = 8. erraverunt: *& erraverunt.* = 12. ingredietur: *ingreditur.* = 14. inultus: *multus.*

CAP. XVII.

V. 5. Raphaim; (*Additur in Cod.*) = 6. et relinquetur in eo; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* fructus: *fractum.* = 8. lucos: *& lucos.* = 12. multitudo: *multitudini.*

CAP. XVIII.

V. 2. alius; ad gentem expectatam, & conculcatam: *alius; gentem axpectantem, expectantem & conculcatam.* = 6. ſuper: *ſubter.*

CAP. XIX.

V. 1. commovebuntur: *movebuntur.* = 2. civitatem, regnum: *cibitatem, & regnum.* = 8. aquarum emarceſcent: *aquæ marceſcent.* = 10. flaccentia; omnes: *flagentia; & merebunt omnes.* = 11. Pharaonis: *Pharaoni.* = 17. in pavorem: *in die feſtivitatem.* = 23. Aſſyrios: *Aſſyriis.* = *ibid.* Ægyptii: *Aegyptiis.* = 25. Ægypti: *Aegypto.*

CAP. XX.

V. 2. tua; (*Non habetur in Cod.*) = 4. iuvenem, & ſenem: *iuvenum, & ſenum.* = *ibid.* ad; (*Deeſt in Cod.*) = 6. dicet habitator: *dicet habitatores;* (*Ita habebat lect. vetus; modò autem.* dicent habitatores.) = *ibid.* liberarent: *liberaret.*

CAP. XXI.

V. 5. in; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* principes, arripite: *principes* Aſſyrii *arripite;* (*Additur.* Aſſyrii.) = 8. clamavit leo: *clamavit ut leo;* (*Additur.* ut.) = 9. bigæ: *bis.* = *ibid.* in terram: *in terra.* = 13. Dedanim: *Dodanim.*

CAP. XXII.

V. 1. quoque; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tu; (*Ita etiam habebat lectio vetus; modò autem.* tui.) = 2. mortui in bello: *mortui tui in bello.* = 11. aquam: *aquæ.* = 12. ad calvitium: *& ad calvitium.* = 16. memoriale: *memoriam.* = 22. humerum: *humeros.* = 24. omne vas parvulum à vaſis craterarum uſque ad; (*Deſunt in Cod.*) = 25. Dominus exercituum: *Dominus Deus exercituum.*

CAP. XXIII.

V. 3. Nili: *lini;* (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione, quæ crediderim.* Nili. *fuiſſe ſcriptum.*) = 4. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* enutrivi: *nutrivi.* = 7. in diebus: *à diebus.* = 13. ſuffunderunt: *ſuffoderunt.* = 17. merces: *mercedes.*

CAP. XXIV.

V. 2. Sacerdos; et: *& Sacerdos.* = 5. infecta: *interfecta.* = *ibid.* quia: *qui.* = 6. ideoque inſanient cultores eius; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* reliquentur: *derelinquentur.* = 13. fuerit: *fuerint.*

CAP. XXV.

V. 1. Domine: *Dominus.* = *ibid.* & confitebor: *confitebor.* = *ibid.* cogitationes: *& congitationes.* = 5. æſtus in ſiti: *æſtum in ſitim.* = *ibid.* calore ſub nube torrente: *calorem ſub nube torrentem.* = 9. iſte: *iſte eſt.* = 10. requieſcet: *requieſcit.* = *ibid.* ſicuti teruntur paleæ in plauſtro; (*Adduntur in Cod.*) = 11. Et extendet manus ſuas ſub eo; (*Adduntur, &.* manum ſuam. *legitur.*) = *ibid.* humiliabit gloriam: *humiliabitur gloria.*

CAP. XXVI.

V. 1. Sion; (*Non habetur in Cod.*) = 2. et; (*Deeſt in Cod.*) = 9. ſpiritu meo: *ſpiritus meus.* = 10. diſcet: *diſcent.* = *ibid.* iniqua: *iniquè.* = 17. cum: *dum.* = *ibid.* in; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. XXVII.

V. 4. me: *mihi.* = *ibid.* ſuccendam eam: *ſuccendam ſuper eam.* = 8. menſura: *menſuram.* = 10. relinquetur & dimittetur: *relinquentur & dimittentur.* = 11. meſſes: *meſſis.* = *ibid.* eas: *eam.*

CAP. XXVIII.

V. 8. ſordiumque, ita : *ſordium, ita*. = 9. ſcientiam ? : *ſcientia* ? . = *ibid.* auditum ? : *auditus* ? . = *ibid.* avulſos : *expulſos*. = 10. manda remanda, expecta reexpecta; (*Deſunt in Cod.*) = 12. mea; (*Non habetur in Cod.*) = 13. manda remanda; (*Non eſt in Cod.*) = 16. angularem, prætioſum, in fundamento fundatum : *angulare præsioſum, in fundamentum*. = *ibid.* non feſtinet : *in eum non confundetur*. = 17. menſura : *menſuram*. = 18. conculcationem : *conculcatione*. = 21. eius; (*Deeſt in Cod.*) = 25. ſparget : *ſpargit*. = *ibid.* per ordinem : *in ordinem*. = *ibid.* vitia : *vitiam*. = 26. illum in iudicio : *illud iudicio*. = *ibid.* illum : *illud*. = 27. circuibit : *circumiet*. = 28. nec ungulis : *nec in ungulis*.

CAP. XXIX.

V. 1. expugnavit : *circumdedit*. = 3. obſidionem tuam. v. 4. humiliaberis, de ; *obſidione tua humiliaberis. De*. = 8. expergefactus : *expertus*. = 9. & admiramini : *admiramini*. = *ibid.* & inebriamini : *inebriabimini*. = 10. claudet; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. claudite.) = *ibid.* prophetas & principes veſtros; (*Non habentur hæc verba in veteri lectione exemplaris Gothici; in margine autem literis vetuſtis ſic legitur*, prophetę & principes veſtri.) = *ibid.* vident : *videbant*. = 11. quem : *quę*. = 15. & quis novit nos ? ; (*Non habentur in veteri lectione, ſed inter lineas earum loco ita legitur*. & quis audiet nos?) = 17. charmel, & charmel : *chermel, & chermel*.

CAP. XXX.

V. 2. ſperantes : *expectantes*. = 3. fiducia umbræ : *fiduciam umbra*. = 4. Tani : *Taphnis*. = 5. auxilium, & in : *auxilium, nec in*. = 6. Onus iumentorum Austri; (*Hęc verba ſcribuntur minio literis maioribus quaſi titulus*.) = 8. ergò; (*Deeſt in Cod.*) = 9. Dei : *Domini*. = 12. dicit Sanctus : *dicit Dominus ſanctus*. = 14. fragmentis : *fragmento*. = *ibid.* in : *de*. = 15. Deus Iſraël : *Deus ſanctus Iſraël*. = 16. voluces aſcendemus ideò; (*Deſunt in Cod.*) = 17. relinquamini : *derelinquamini*. = 21. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* & non declinetis; (*Deſunt in Cod.*) = 23. terræ erit : *terrę* tuę *erit*; (*Additur*. tuę.) = 24. aſinorum qui : *aſinorum tuorum qui*. = *ibid.* ventilatum eſt : *ut ventilatum eſt*.

CAP. XXXI.

V. 1. Dominum : *Deum*. = 8. eius; (*Deeſt.*)

CAP. XXXII.

V. 7. pauper : *pauperi*. = 8. principe, cogitabit : *cogitabit principi*. = 10. enim; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* annum vos : *annum & vos*. = 15. charmel; & charmel : *Chermel, & chermel*. = 16. charmel : *chermel*.

CAP. XXXIII.

V. 6. tuis : *ſuis*. = *ibid.* ſcientia : *ſcientię*. = 10. nunc ſublevabor : *& nunc ſublimabor*. = 15. videat; (. audeat. *habebat lectio vetus; modò ſuperſcribitur*. videat.) = 23. tua : *tuus*.

CAP. XXXIV.

V. 1. Accedite : *Attendite*. = 14. onocentaurus : *onocentauris*. = 15. fovit in umbra : *fovit & poſſuit in umbra*. = 16. alter alterum : *alter ad alterum*.

CAP. XXXV.

V. 4. puſillanimis : *puſillanimes*. = *ibid.* & nolite ; *nolite*. = 7. erat : *erunt*. = *ibid.* erit; (*Deeſt in Cod.*) = 8. hęc; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* vobis : *nobis*.

CAP. XXXVI.

V. 6. iſtum; (*Non habetur in Cod.*) = 7. ipſe : *iſte*. = 11. ad nos : *nobis*. = 14. eruere : *liberare*. = 15. nos : *vos*. = 19. Samariam de manu mea ? Quis &c. : *Samariam de manu mea, ut eruat Dominus Ieruſalem de manu mea. Quis &c.* = 21. rex dicens : *rex eis dicens*.

CAP. XXXVII.

V. 4. ſuus : *eius*. = 7. ei : *eis*. = *ibid.* audiet nuntium, & revertetur : *audient nuntium & revertentur*. = 12. Thalaſſar : *Thalar* ? . = 18. earum : *eorum*. = 19. lignum & lapis : *ligna & lapidis*. = 22. et; (*Deeſt in Cod.*) = 25. exiccavi : *exiccabo*. = 28. cognovi : *ego cognovi*. = 29. per; (*Non habetur in Cod.*) = 34. venit : *veniet*. = 36. omnes : *omnia*. = 38. Neſroch : *Neſrach*. = *ibid.* Aſarhaddon : *Aſarhaddon*.

CAP. XXXVIII.

V. 1. ei : *ad eum*. = 5. lachrymas tuas : *lachrymam tuam*. = 8. gradus quos : *gradus ſuos quos*. = 9. ſcriptura : *ſcripturæ*. = 11. quietis : *quiebit*. = 12. ablata eſt; & convoluta eſt à me : *ablata eſt à me, & convoluta eſt*. = *ibid.* texeote, vita mea &c. : *texente tela*; (*Recenti atramento additur punctus, ut legatur*. telam. *Vita mea &c.*) = 16. & in : *aut in*. = 18. non expectabuut qui deſcendunt in lacum veritatem tuam; (*Deſunt in Cod.*) = 19. ipſe; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XXXIX.

V. 1. Merodach Baladan filius : *Marodach Baldan filium*. = 4. Et dixit, quid &c. : *Et dixit Iſaias, quid*. = 7. genueris : *generaberis*.

CAP. XL.

V. 1. dicit Deus : *dicit Dominus Deus*. = 2. advocate : *vocate*. = 8. manet : *ſtabit*. = 10. illo : *ipſo*. = 12. liberavit : *liberabit*. = 14. ſcieotiam : *ſcientia*. = 15. ſtilla : *ſtellę*. = *ibid.* ſtateræ : *ſtare*. = 18. aut:

= 18. aut : *et*. = 19. & laminis : *& in laminis*. = 20. ſtatuat : *ſtatuit*. = 21. ſcitis : *ſcietis*. = *ibid.* audiſtis? : *audietis?*. = 23. inane : *inanes*. = 25. dicit Sanctus? : *dicit Spiritus Sanctus?*.

CAP. XLI.

V. 2. vocavit : et *vocavit*; (*Additur*. et.) = 3. perſequetur : *perſequentur*. = 6. auxiliabitur : *auxiliatur*. = 10. tibi : *tui*. = 14. tibi : *tui*. = 15. ſerrantia : *ſarrantia*; (*Ita habebat lectio vetus; modò ùt in excuſâ legitur*.) = 26. dicamus, iuſtus : *dicamus, quia iuſtus*. = *ibid.* prædicens : *prædicans*.

CAP. XLII.

V. 1. proferet : *profert*. = 6. in fędus Populi; (*Deſunt in Cod.*) = 7. aperires : *aperies*. = *ibid.* educeres : *educes*. = *ibid.* vinctum, de &c. : *vinctos, & de &c.* = 11. laudate habitatores : *laudate eum habitatores*. = 12. in; (*Non habetur in Cod.*) = 13. egredietur, ſicut : *egredietur & ſicut*. = 15. gramen : *germen*. = 16. & ducam cęcos in viam, quam neſciunt; & in ſemitis quas ignoraverunt, ambulare eos faciam; (*Adduntur literis vetuſtis, & legitur*. deducam. *&*. via.) = 19. & quis : *quis*. = 22. omnes, & in &c. : *omnes, in &c.* = *ibid.* direptionem, nec eſt : *direptionem, & non eſt*. = 23. attendat : *attendet*.

CAP. XLIII.

V. 1. vocavi te nomine : *vocavi nomine*. = 7. formavi : *& formavi*. = 27. primus : *prius*.

CAP. XLIV.

V. 1. audi Iacob : *audi me Iacob*. = 5. nomine Iſraël aſſimilabitur : *nomine Domini ad Iſraël ſimilabitur*. = 6. Ego primus : *Ego ſum primus*. = 7. annuntient : *annuntiet*. = 10. Quis formavit Deum : *Quis conflavit Deum*. = 11. confundentur; fabri enim ſunt; (*Non habentur in Cod.*) = 13. & circino tornavit illud, & fecit &c. : *& in circino tornavit illud, formavit illud & fecit &c.* = 16. carnes comedit : *carnes coxit & comedit*. = 17. fecit & ſculptile : *fecit ſculptile*. = 18. obliti : *lutati*. = 19. coxi : *& coxi*. = 20. cor : *& cor*. = *ibid.* dicet : *dicit*. = 21. formavi te, ſervus meus es tu Iſrael; [*Adduntur in Cod.*]

CAP. XLV.

V. 4. nomine : *in nomine*. = 6. & qui : *& hi qui*. = *ibid.* alter : *alter abſque me*. = 14. manicis : *manibus*. = 18. ut : *ſed ut*. = 19. quærite : *quæritis*. = *ibid.* annuntians : *& annuntians*. = 20. & accedite : *accedite*. = *ibid.* lignum : *ſignum*. = 23. egredietur : *& egredietur*. = *ibid.* curvabitur omne genu : *curvabunt omnia genua*. = 24. dicet : *dicent*.

CAP. XLVI.

V. 1. Confractus : *Conflatus*. = 2. portantem : *portantes*. = 4. ego : *& ego*. = 6. aurificem : *artificem*. = 13. & Iſraëli : *& in Iſraël*.

CAP. XLVII.

V. 2. molam; (*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione*.) = 3. tacens : *tace*. = 10. & dixiſti, Non eſt qui videat me. Sapientia tua & ſcientia tuā, hæc decepit te; (*Adduntur in Cod.*) = 11. neſciës : *neſcis*. = 14. ſunt quaſi ſtipula : *ſunt, quaſi ſtipulam*. = *ibid.* celefiant : *calefaciant*.

CAP. XLVIII.

V. 6. num annunciaſtis? : *non annunciaſtis*. = *ibid.* extunc : *Ex nunc*. = *ibid.* ſunt; (*Deeſt in Cod.*) = 11. propter me; (*Hec verba modò eraſa ſunt; cùm prius legerentur*.) = 16. fieret : *fierent*. = 17. qua ambulas : *quam ambulabat*. = 20. et; (*Deeſt in Cod.*) = 22. produxit : *eduxit*. = 23. impiis, dicit Dominus : *dicit Dominus impiis*.

CAP. XLIX.

V. 5. non; (*Eraſum eſt, cùm prius fuiſſet ſcriptum*.) = 6. Ecce; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut : *et*. = 7. ad abominatam gentem : *& abominatam gentem*. = 8. In; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſervavi te : *ſervavi*. = 15. iui : *tui, dicit Dominus omnipotens*. = 16. coram; (*Ita habebat lectio vetus; modò, eâ eraſâ, ſcribitur*. cum.) = 25. & captivas : *captivas*. = *ibid.* iudicaverunt te : *te iudicaverunt*. = *ibid.* tuos; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. L.

V. 10. Dominum audieris vocem ſervi ſui qui ambulavit : *Deum, audiens vocem ſervi eius, quis ambulabit*.

CAP. LI.

V. 4. lucem : *luce*. = 7. meus; (*Abraſum eſt.*) = 8. generationes generationum : *generatione & generationem*. = 11. tenebunt, fugiet : *obtinebunt, & fugiet*. = 14. aperiendum : *perdendum*. = 20. orix illaqueatus : *beſtia illaqueata*. = 21. hoc : *hæc*.

CAP. LII.

V. 7. regnabit Deus : *Regnavit Dominus Deus*. = 14. inglorius : *glorioſus*; [*Ita habet lectio vetus; ſed nunc inter lineas additur*. in. *ut legatur* inglorioſus.)

CAP. LIII.

V. 4. ipſe; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* portavit : *portabit*. = 5. attritus : *& attritus*. = 6. iniquitatem : *iniquitates*. = 8. abſciſſus : *abſconſus*; (*Ita habebat lectio vetus; modò, eâ eraſâ, legitur ùt in excuſa*.) = 9. ſepultura : *ſepultura* ſua; (*Additur* ſua.) = 11. in; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* juſtus; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. juſtos.) = 12. reputatus : *deputatus*.

CAP. LIV.

V. 4. confuſionis : *confuſiones*. = 6. ſpiritu vocavit : *ſpiritum vocabit*. = 7. modico : *modicum*.

= 10. à te:

= 10. à te; (*Deſunt in Cod.*)= 14. in; (*Deeſt in Cod.*) = 15. mecum: *tecum*.

CAP. LV.

V. 3. audite: *audite me*. = 5. glorificavit: *glorificabit*. = 7. viam ſuam: *vias ſuas*. = 11. quæcumque: *quodcumque*. = 12. coram vobis: *coram Deo*. = 13. ſaliunca: *ſaliuncula*.

CAP. LVI.

V. 2. apprehendet: *apprehendit*. = 4. ego; (*Deeſt in Cod.*) = 5. & filiabus: *& à filiabus*. = 9. venite ad: *venite congregamini ad*.

CAP. LVII.

V. 2. cubili: *cubiculo*. = 3. ſemen adulteri, & fornicariæ: *ſemen adulteri & meretricis*; (*Addita ſunt non de lectione veteri*.) = 14. declinate: *& declinate*. = 15. dicit excelſus: *dicit Dominus excelſus*. = 17. faciem meam; [*Non ſunt in Cod.*] = 18. ſanavi: *dimiſi*. = 20. impii: *impius*. = 21. dicit: *dixit*.

CAP. LVIII.

V. 2. & judicium: *& quæ judicium*. = 3. invenitur voluntas: *invenietur voluptas*. = *ibid.* veſtra; (*Deeſt in Cod.*) = 4. & contentiones: *& ad contentiones*. = *ibid.* ad hanc: *in hanc*. = 11. quaſi: *ſicut*. = *ibid.* deficient: *deficiunt*. = 12. ſemitas in quietem: *ſemitam in æquitatem*. = 14. altitudines: *altitudinem*. = *ibid.* hęreditate: *hęreditatem*.

CAP. LIX.

V. 3. fatuo: *fatur*; (*Ita habet lectio vetus*; *ſed inter lineas additur*. te. *ut legatur*. fatetur.) = 4. verè: *verum*. = 7. innocentem: *juſtum*. = 8. in eis: *in ea*. = 13. ut: *et*. = 19. cogit; (.cogitat. *habebat lectio vetus*; *ſed poſtea mutatum eſt in*.concitat.) = 21. & de ore ſeminis ſeminis tui; (*Lineis pervetuſtis delentur hæc verba.* & de ore ſeminis ſeminis tui.) = *ibid.* dicit Dominus, amodò et; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in ſempiternum: *in ſempiternum dixit Dominus*.

CAP. LX.

V. 1. Ieruſalem; (*Additur literis vetuſtis*.) = 6. Epha: *Evan*. = 9. glorificavit: *glorificabit*. = 11. nocte non: *nocte & non*. = 12. ſolitudine: *in ſolitudine*. = 13. abies: *& abies*. = 20. tibi; (*Non eſt in Cod.*) = 21. manus meæ: *manuum mearum*.

CAP LXI.

V. 2. Domino: *Domini*. = 3. & darem: *ut darem*. = 4. diſſipatas: *& diſſipatas*. = 8. & odio: *odio*.

CAP. LXII.

V. 5. Et gaudebit; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Deus tuus: *Dominus Deus tuus*. = 10. populo: *populo meo*.

CAP. LXIII.

V. 2. ergò; (*Deeſt in Cod.*) = 7. domui: *domus*. = 8. dixit: *dixi*. = 9. non; (*Non habetur in Cod.*) = 11. recordatus eſt dierum: *recordatus dierum*. = *ibid.* & populi: *populi*. = 12. & 13. eduxit: *duxit*. = *ibid.* abyſſos: *abyſſum*. = 15. tuo et; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. LXIV.

V. 1. defluerent: *fluerent*. = 3. defluxerunt: *fluxerunt*. = 4. abſque te, quæ &c.: *abſque te, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ &c.* = 5. & peccavimus: *& nos peccavimus*; (*Additur*. nos.) = 6. immundus: *immundi*. = *ibid.* & quaſi pannus: *quaſi pannus*. = *ibid.* ventus: *ventum*. = 8. noſter tu, et: *noſter et*. = 9. iniquitatis noſtræ: *iniquitates noſtras*.

CAP. LXV.

V. 1. invenerunt qui non: *invenerunt me qui ante non*. = *ibid.* invocabat: *vocabat*. = 12. elegiſtis: *egiſtis*. = 18. ego; (*Deeſt in Cod.*)= 21. ędificabit: *ædificabunt*. = 23. electi mei: *electis meis*. = *ibid.* generabunt in &c.: *generabunt* filios *in &c.* (*Additur*. filios. *literis vetuſtis*.) = 25. comedent paleas: *paleam manducant*.

CAP. LXVI.

V. 1. mea: *mea eſt*. = *ibid.* autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eſt; *ibid.* eſt; (*Non habentur in Codice*.) = 5. in: *et*. = 7. Antequam: *Et antequam*. = 8. & quis: *aut quis*. = 9. parere: *parturire*. = 12. ad hubera: *ab hubera*. = *ibid.* blandientur: *blandietur*. = 14. ſervis: *in ſervis*. = *ibid.* inimicis: in *inimicis*; (*Additur*. in.) = 15. & increpationem ſuam in flamma ignis: v. 16. quia in igne Dominus dijudicabit; (*Adduntur literis vetuſtis.*) = *ibid.* ad; (*Eraſum eſt*.) = 17. januam: *nuam*. = 19. in eis: *eis*. = *ibid.* Aphricam, & Lydiam: *Aphrica, in Lydia*. = 20. quo modo ſi inferant filii Iſraël munus in vaſe mundo in domum Domini. v. 21. Et aſſumam ex eis in Sacerdotes & levitas, dicit Dominus; (*Adduntur literis vetuſtis*.)

PROPHETIA IEREMIÆ.

Hieronymi in Ieremiam *Præfatio*. (*Habetur in Cod.*) Jeremias &c.

Argumentum in Ieremiam. *Ieremias &c.* (*Non habetur in Exemplari Gothico.*)

PROPHETIA IEREMIÆ.

CAP. I.

V. 3. IUda: *Judæ*. = 6. *A a a*: Ah, ah, ah. = 7. dicere puer: *dicere quia puer*. = *ibid.* quæcunque mandavero tibi: *quæ tibi mandavero*. = 15. ponent: *ponet*. = 16. omnem malitiam: *omni malitia*.

CAP. II.

V. 6. Dominus: *Deus*. = *ibid.* traduxit: *tranſduxit*. = 13. & foderunt: *ut foderent*. = 15. Super &c.: *Ecce dies venient, dicit Dominus, & ſuſcitabo David germen juſtum, & regnabit rex & ſapiens erit, & faciet judicium & juſtitiam ſuper terram.* (*Hæc adduntur in margine literis gothicis recentioribus, ſed alterius manu, quàm illius, qui cætera omnia addidit & correxit; quæ verba etiam in hoc codice gothico habentur infra Cap. XXIII.*) *Super &c.* = 16. Taphnes: *Taphneos*. = 18. cum via: *cum viis*. = 19. Deum; (*Deeſt in Cod.*) = 21. mihi; (*Non eſt in Cod.*) = 23. ſuas: *tuas*. = 32. aut; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* faſciæ: *faſcia*. = 35. & innocens: *innocens*.

CAP. III.

V. 7. revertere: *convertere*. = 11. Iudæ: *Iuda*. = 13. Veruntamen: *Tamen*. = 19. in filios: *in filiis*. = 20. ſuum; (*Non eſt in Cod.*) = 23. et; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. IV.

V. 1. reverteris: *converteris*. = 5. & dicite: *dicite*. = 7. ſolitudinem: *deſolationem*. = 9. & cor principum; & obſtupeſcent Sacerdotes, & prophetæ &c.: *& cor principum; & obſtupeſcent; Sacerdotes & prophetæ &c.* = 10. iſtum: *tuum*. = 12. ego loquar: *ego ſed loquar*. = 18. iſta malitia: *iſta à malitia*. = 27. enim; [*Non habetur in Cod.*] = 30. quærent: *quærunt*.

CAP. V.

V. 3. & noluerunt: *noluerunt*. = 13. locuti; (*Deeſt in Cod.*) = 14. Deus; [*Non habetur in Cod.*] = 15. gentem; (*Nec eſt in Cod.*) = 17. armenta tua: *armentum tuum*. = 18. in diebus: *& in diebus*. = 19. Deus; (*Deeſt in Cod.*) = 20. Iuda: *Iudæa*. = 25. veſtræ: *noſtræ*. = *ibid.* veſtra: *noſtra*. = *ibid.* vobis: *nobis*. = 28. pauperum: *pauperis*.

CAP. VI.

V. 8. inhabitabilem: *& inhabitabilem*. = 10. audiat?: *audiant?*. = 11. effunde: *effundens*. = *ibid.* conſilium: *concilium*. = 15. ruentes: *corruentes*; (*Ita ſcribitur, eraſâ veteri lectione*). = 26. nos: *vos*.

CAP. VII.

V. 2. omnis: *domus*. = 11. Nunquid; [*Deeſt in Cod.*] = 13. & vocavi vos & non reſpondiſtis; (*Non ſunt in Cod.*) = 18. patres: *parentes*. = 20. & ſuper jumenta: *& jumenta*. = 22. locutus cum patribus veſtris: *locutus patribus veſtris*. = 23. omni via quam: *omnia quæ*. = 24. voluptatibus, & in pravitate: *voluptatibus ſuis & pravitate*. = 29. reliquit generationem: *dereliquit procreatione*. = 32. ſepelientur: *ſepelient*. = *ibid.* non ſit locus: *non ſit locus ad ſepeliendum*.

CAP. VIII.

V. 2. expandent: *pandent*. = 4. cadit: *cadet*. = *ibid.* & qui: *aut qui*. = 6. ad prælium: *in prælia*. = 8. nos; (*Deeſt in Cod.*) = 13. & non: *non*. = 14. Deus; (*Non habetur in Cod.*) = 15. Expectavimus: *Et expectavimus*. = 19. in Sion: *Sion*. = *ibid.* ea?: *eam?*. = *ibid.* concitaverunt: *provocaverunt*.

CAP. IX.

V. 2. ſolitudine: *ſolitudinem*. = 4. ſuo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſupplantans; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* incedet: *incedit*. = 5. loquentur: *loquetur*. = 8. ſuo; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ponit: *ponet*. = 9. hujuſmodi: *hujuſcemodi*. = 11. & cubilia: *in cubilia*. = 12. & exuſta: *exuſta*. = 14. quod: *quos*. = 15. & potum; (*Deſunt in Cod.*) = 17. ut: *et*. = 18. nos: *vos*. = 26. comam: *coma*.

CAP. X.

V. 4. diſſolvatur: *ſolvatur*. = 5. palmæ: *plaſmæ*. = *ibid.* ergò; (*Deeſt in Cod.*) = 6. es; (*Non habetur in Cod.*) = 7. tui: *tibi*. = 11. dicetis: *dices*. = *ibid.* cęlo: *cęlis*. = 13. Ad vocem ſuam: *A voce ſua*. = 14. à ſcientia: *à ſcientia ſua*. = 16. ipſe eſt: *ipſe Deus*. = *ibid.* nomen illi: *nomen eſt illi*. = 17. quæ: *qui*. = 20. dirupti: *diſrupti*.

CAP. XI.

V. 6. foris: *in foribus*. = 7. ad diem: *in diem*. = 8. pravitate: *pravitatem*. = 13. enim; (*Non habetur*

betur in Cod.) = *ibid.* et; (*Deeſt in Cod.*) = 17. te, locutus: *te & locutus.* = 18. & cognovi: *& ego cognovi.* = *ibid.* tu oſtendiſti: *tunc oſtendiſti.* = *ibid.* eorum. v. 19. Et &c.: *eorum. Et ſalvam feciſti à perſequentibus animam meam, Et &c.* = *ibid.* & non: *Et nunc*; (*Ita modò ſuperſcribitur literis vetuſtis, eraſâ priori lectione, quæ*. Et non. *erat ſcriptum.*) = *ibid.* dicentes; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in panem: *in pane.* = 22. iuvenes morientur: *iuvenes eorum morientur.* = 23. eorum: *ejus.*

CAP. XII.

V. 3. vidiſti: *& vidiſti.* = 5. ſecurus: *ſecura non.* = 8. vocem: *vocem ſuam.* = 9. tincta: *diſtincta.* = 13. confundemini: *confundimini.* = *ibid.* iram: *iracundiam.* = 14. ſua: *eorum.* = 15. evulſero: *evellero.* = *ibid.* in terram: *ad terram.* = 16. ædificabuntur: *ædificabunt.*

CAP. XIII.

V. 2. circa: *juxta.* = 6. dixit: *loquutus eſt.* = 9. Dominus: *Dominus Deus.* = 15. & auribus: *auribus.* = *ibid.* elevari: *elevare.* = 16. caliginoſos: *caligoſos.* = *ibid.* in; (*Deeſt in Cod.*) = 19. Juda: *Judæa.* = 27. colles: *colle.* = *ibid.* uſquequo: *uſque.*

CAP. XIV.

V. 4. operuerunt: *& operuerunt.* = 7. reſponderint nobis: *reſponderunt in nobis.* = 9. velut: *quaſi.* = *ibid.* in nobis: *nobis.* = *ibid.* invocatum eſt ſuper nos: *ſuper nos invocatum eſt.* = 10. Nunc: *Numquid.* = 12. peſte conſumam: *peſte ego conſumam.* = 13. A, a, a: *Ab, ab, ab.* = 14. divinationem fraudulentam: *divinationem & fraudulentiam.* = 15. idcircò: *ideò.* = *ibid.* de prophetis: *prophetis.* = 16. eos malum: *eos omne malum.* = 18. nanque: *quoque.* = 20. Cognovimus Domine impietates noſtras, iniquitates patrum noſtrorum, quia: *cognoſcimus Domine iniquitates noſtras, impietatem patrum noſtrorum, quam.* = 22. in ſculptilibus: *ſculptilibus.* = *ibid.* imbres? : *imbrem?*.

CAP. XV.

V. 4. Iuda: *Iudę.* = 5. pace tua: *peccato tuo.* = 7. diſpergam: *diſperdam.* = *ibid.* diſperdidi: *perdidi.* = *ibid.* reverſi: *regreſſi.* = 10. quiſquam: *quiſpiam.* = 11. Si non: *Sion.* = *ibid.* occurri: *occurrit.* = 13. & in omnibus: *& omnibus.* = 15. mei, &c. tuere: *mei, & viſita me & tuere.* = *ibid.* propter: *pro.* = 17. à facie manus tuæ; ſolus: *a facie enim manus tuæ ſolus.* = 18. deſperabilis: *inſanabilis.*

CAP. XVI.

V. 2. & filias: *& ſuper filias.* = 3. quæ genuerunt: *qui generaverunt.* = *ibid.* in terra hac. v. 4. Mortibus: *in terra hac mortibus.* = 16. & de omni: *& omni.* = 17. occultata: *occulta.*

CAP. XVII.

V. 2. ſuorum; (*Deeſt in Cod.*) = 5. ponit: *ponet.* = *ibid.* & à Domino: *ut à Domino.* = *ibid.* recedit: *recedat.* = 13. à te; (*Deſunt in Cod.*) = 17. Non ſis tu mihi formidini: *Non ſis mihi formidinis.* = 20. Iuda: *Iudæa.* = 24. in die: *in diem.* = *ibid.* in eo: *in ea.* = 26. civitatibus: *civitate.* = 27. portis eius, & devorabit domos: *portas ejus & devorabit domum.*

CAP. XVIII.

V. 20. redditur: *reddetur.* = 21. in manus: *in manu.*

CAP. XIX.

V. 2. loquar: *loquor.* = 3. illam: *eam.* = 4. libaverunt: *libaverint.* = 5. comburendos: *comburendum.* = *ibid.* holocauſtum Baalim: *holocauſtis Baali.* = 6. vallis: *valles.* = 7. eſcam: *eſcas.* = 8. univerſa plaga: *omnes plagas.* = 9. & qui: *qui.* = 12. & ponam: *ut ponam.*

CAP. XX.

V. 2. ſuperiori in: *in ſuperiori.* = 3. vocavit: *vocabit te.* = *ibid.* nomen tuum; (*Deſunt in Cod.*) = 7. Seduxiſti &c.: Canticum *Seduxiſti &c.* (*Iſte titulus ſcriptus eſt in marg. manu ejuſdem Scriptoris.*) = 11. nunquam: *non.* = 12. cauſam meam: *cor meum.* = 16. ſunt: *ſint.* = *ibid.* pęnituit: *pęnitebit.* = 17. qui: *quia.*

CAP. XXI.

V. 1. Melchię: *Elcię.* = 2. & recedat: *ut recedat.* = 3. Sedecię: *Sedecię regi iudę.* = 5. & in brachio: *& brachio.* = *ibid.* in indignatione; (*Additur.* in.) = 7. poſt hoc: *poſt hęc.* = *ibid.* Babylonis, & in &c.: *Babylonis, in &c.* = *ibid.* flectetur: *movebitur.* = 20. igni. v. 11. Et domui regis Iuda, audite verbum Domini. v. 12. Domus David: *igni, & Domo regis Iuda. Audite verbum Domini domus David.*

CAP. XXII.

V. 4. eius: *David.* = 5. ſolitudinem: *ſolitudine.* = 6. urbes inhabitabiles: *urbis inhabitabilis.* = 7. electas cedros tuas: *electam cedrum tuam.* = 10. egreditur quia: *egreditur & quia.* = 11. regem: *regis.* = 13. opprimet: *opprimit.* = *ibid.* reddet ei: *reddit ei.* = 18. ſoror: *fratres.* = 23. Quę: *Qui.* = 27. revertantur illuc; non: *revertantur; illuc non.* = 28. terram: *terra.*

CAP. XXIII.

V. 2. Ideò: *Idcircò.* = *ibid.* gregem meum, & eieciſtis eos: *populum meum ejeciſtis, &.* = 5. veniunt: *venient.* = 8. adduxit: *reduxit.* = *ibid.* eieceram: *eiecerat.* = 9. Ad prophetas. (*Titulus eſt, ac rubricâ ſcriptus.*) = 10. areſacta: *areſacti.* = 13. & prophetabant: *prophetabant.* = 14. adulterantium:

Digitized by Google

tium : *adulterium*. = *ibid.* omnes ut Sodoma : *omnes Sodoma*. = 17. omni : *omnis*. = 19. egredietur : *egreditur*. = 27. narrat : *narrant*. = 35. proximum & : *proximum ſuum &*. = *ibid.* Et quid locutus eſt Dominus : *Et quid locutus eſt*.

CAP. XXIV.

V. 3. dixi, ficus : *dixi ficus, ficus*. = 9. & in parabolam, & in proverbium; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in univerſis locis ad quæ : *omnibus locis ad quos*.

CAP. XXV.

V. 1. Iudæ, in anno : *Iudę dicens in anno*. = 2. Quod : *quę*. = 3. Iuda : *Iudę*. = *ibid.* iſte tertius & viceſimus annus; [*Non habentur in Cod.*] = 9. & Nabuchodonoſor : *& ad Nabuchodonoſor*. = *ibid.* illius : *ejus*. = 10. lumen : *vocem*. = 11. hæc : *ejus*. = 20. Aſcalonis : *Aſcaloni*. = *ibid.* Accaron : *Accaroni*. = *ibid.* Azoti : *Azotis*. = 21. & Idumææ : *Idumęę*. = *ibid.* & filiis : *filiis*. 22. terræ inſularum qui ſunt trans mare. v. 23. Et Dedan; & Thema : *terrę quæ ſunt trans mare inſularum. Et Dedam, & Theman*. = 26. cunctis quoque : *& cunctis*. = 28. exercituum, bibentes : *exercituum Deus Iſrael, bibentes*. = 29. incipiam : *incipio*. = *ibid.* & immunes : *immunes*. = 30. calcantium : *cantantium*. = *ibid.* terræ : *terrę dicit Dominus*. = 31. tradi : *tradet*. = 38. quia; (*Deeſt.*)

CAP. XXVI.

V. 4. ut : *et*. = 8. præceperat : *præcepit*. = 9. domo : *domum*. = 10. Iuda verba : *Iuda omnia verba*. = *ibid.* in domum : *domum*. = 18. Moraſthi : *Moraſthim*. = *ibid.* Iuda : *Iudę*. = 19. fuerat : *erat*. = *ibid.* nos facimus : *non facimus*. = 24. Ahicam : *Abiam*. = *ibid.* in manus : *in manu*. = *ibid.* & interficerent : *ut occiderent*.

CAP. XXVII.

V. 3. & ad regem : *& regem*. = 5. homines : *hominem*. = 7. & filio eius : *& filios ejus*. = *ibid.* & filio filii : *& filios filii*. = 13. & fame : *fame*. = 18. domo Domini : *domum Domini*. = *ibid.* domo regis : *domum regis*. = 19. reliqua : *reliquias*. = 22. ad diem : *in diem*.

CAP. XXVIII.

V. 2. regis; (*Deeſt in Cod.*) = 3. referri : *deferri*. = *ibid.* domus; (*Non habetur in Cod.*) = 5. ſtabat : *ſtabant*. = 6. referantur : *revertantur*. = 8. ante; (*Non habetur in Cod.*) = 14. & beſtias : *beſtias*. = 16. ego; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* locutus es : *locutus es mendacium*.

CAP. XXIX.

V. 1. propheta de Ieruſalem : *propheta à Ieruſalem*. = 3. Elaſa : *Elaſam*. = *ibid.* Gamariæ : *Gamalię*. = 6. & date : *date*. = 10. Cum cęperint : *Cumque cęperint*. = 11. quas ego cogito : *quas cogito*. = *ibid.* finem : *fidem*. = 12. ibitis : *timebitis*. = *ibid.* ego; (*Deeſt in Cod.*) = 14. de loco ad quem : *ad locum à quo*. = 17. Hęc dicit Dominus exercituum; (*Non habentur in Cod.*) = 18. & in fame : *& fame*. = *ibid.* eieci : *eiicio*. = 21. Achab filium Colię : *Achab filium Colię*. = *ibid.* Maaſię : *Amaſiæ*. = 22. Iudę : *Iuda*. = *ibid.* Achab : *Ahab*. = 25. Maaſię : *Amaſię*. = 26. Ioiade : *Ioade*. = 28. fructus : *fructum*. = 30. Ieremiam, dicens : *Ieremiam Prophetam, dicens*.

CAP. XXX.

V. 4. & ad Iudam : *& Iudam*. = 6. parturientis : *parientis*. = 7. ex ipſa : *ex ipſo*. = 8. dominabuntur : *dominabitur*. = 10. non : *ne*. = *ibid.* bonis et; (*Deſunt in Cod.*) = 14. teque non quęrent : *te non quęrunt*. = 15. propter : (*Deeſt in Cod.*) = 19. ludentium : *laudantium*. = *ibid.* minuentur : *imminuentur*.

CAP. XXXI.

V. 3. Et in : *Et ait in*; (*Additur in Cod.* ait.) = 4. ludentium : *pſallentium*. = 9. miſericordia reducam : *precibus deducam*. = 10. cuſtodiet : *cuſtodivit*. = 14. animam : *animas*. = 18. tranſmigrantem : *tranſmigrationem*. = *ibid.* convertar; quia tu Domine : *revertar; quia tu Dominus*. = 20. conturbata : *turbata*. = 21. rectam : *directam*. = 24. minantes greges : *minantes oves gregis*. = 27. hominum : *hominis*. = 32. educerem : *ducerem*. = 34. peccati eorum non memorabor : *peccatum eorum non ero memor*. = 35. ſonant : *reſonant*. = 39. norma : *normam*. = 40. cineres : *cineris*.

CAP. XXXII.

V. 1. decimus octavus : *octavus decimus*. = 2. obſidebat : *obſidebant*. = 7. emas : *emas eum*. = 12. Neri filii Maaſię : *Nerię filii Amaſię*. = *ibid.* Hanameel patruelis : *Hanameel filii patruelis*. = 16. Neri : *Nerię*. = 18. & potens : *potens*. = 19. cogitatu : *cogitatione*. = 20. hominibus : *omnibus*. = 23. obedierunt : *obaudierunt*. = 24. in manus : *in manu*. = 25. in manus : *in manu*. = 28. in manus : *in manu*. = *ibid.* in manus : *in manu*. = *ibid.* capient : *capiet*. = 29. Baal : *Baali*. = 32. eorum; (*Deeſt in Cod.*) = 34. polluerent : *polluerunt*. = 35. Baal : *Baali*. = 37. eos : *populum meum*. = 40. corde eorum, ut non recedant à me. V. 41. Et lętabor ſuper eis : *corde eorum ut timeant me. Et lętificabor ſuper eos*. = 43. in manus : *in manu*.

CAP. XXXIII.

V. 2. qui facturus eſt : *quę facturus eſt Dominus*. = 4. Dominus Deus : *Dominus exercituum Deus*. = *ibid.* & ad gladium : *& gladium*. = 5. quos : *quas*. = 6. eis : *ei*. = *ibid.* veritatis : *charitatis*. = 7. Iuda : *Iudę*. = 10. nec : *et*. = 14. venient : *veniunt*. = 16. vocabunt : *vocabit*. = 20. non ſit : *non ſint*. = 22. enumerari : *numerari*. = *ibid.* non; (*Additur in Cod.*)

CAP.

CAP. XXXIV.

V. 2. Dominus : *Dominus Iſrael*. = *ibid.* in manus : *in manu*. = 4. Sedecia : *Sedecias*. = 9. Iudæo & fratre : *Hebræo & in fratre*. = 10. dominarentur eis : *dominarentur in eis*. = 11. ſervos et : *ſervos ſuos et*. = *ibid.* & famulas : *& in famulas*. = 14. fratrem ſuum Hebræum : *fratrem ſuum liberum Hebræum*. = *ibid.* ſerviet : *ſerviat*. = 17. vobis ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ad peſtem & ad famem : *& peſtem, & famem*. = 20. *bis* in manus : = 21. *bis* in manus : *in manu*. = *ibid.* animas : *animam*. = *ibid.* in manus : *in manu*.

CAP. XXXV.

V. 4. Hanan filii Iegedeliæ : *Enan filii Hideliæ*. = 8. ergò : *enim*. = 9. domos : *domum*. = 10. fuimus : *fecimus*. = 17. adducam : *adduco*. = *ibid.* ad illos : *ad eos*.

CAP. XXXVI.

V. 4. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. Indignatio eſt, quam : *indignatio quam*. = 9. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = 10. Sapham : *Sabam*. = 12. & ecce : *ecce*. = *ibid.* & Dalaias : *& Delalas*. = *ibid.* Elnathan : *Alnathan*. = 14. Selemie : *Semelæ*. = 18. eis ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. circa regem : *juxta regem*. = 26. Ieremiel filio Amélech : *Iberamael & Selemiæ filio Amalec*. = 27. prophetam ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XXXVII.

V. 1. regem : *rex*. = 3. nobis Dominum : *nobis ad Dominum*. = 4. de Ægypto : *Ægyptum*. = 6. in terram : *ad terram*. = 7. ſuccendent eam igni : *ſuccedent igni*. = 10. Chaldæorum ab Ieruſalem propter exercitum Pharaonis. v. 11. Egreſſus eſt Ieremias de ; (*Habentur in margine, abraſo uno aut altero verbo de veteri lectione.*) = 15. ergaſtulum : *ergaſtula*. = 16. Sedecias rex : *rex Sedecias*.

CAP. XXXVIII.

V. 1. Sapharias : *Saphatias*. = 2. vivens : *vivet*. = 3. tradendo : *tradens*. = 4. homo iſte non : *homo hic non*. = *ibid.* populo huic : *populo hujus*. = 6. Melchiæ : *Elciæ*. = *ibid.* funibus in lacum in quo non : *in funibus & in* lacu non ; (*Duo hæc verba* . lacu non . *perſcribuntur literis recentioribus, eraſâ veteri lectione.*) = 11. ergò : *itaque*. = *ibid.* quæ : *qui*. = *ibid.* antiqua quæ : *antiqua quæque*. = 16. in manus : *in manu*. = 18. Babylonis, tradetur : *Babylonis vivet anima tua* ; (*Hæc verba eraſa ſunt ex contextu, ſed ita ut legi poſſint ; quis autem ea abſtulerit ſcriptor, an ille, qui pleraque in hoc contextu mutavit & correxit, incertum eſt.*) = 22. in domo : *in domibus*. = *ibid.* viri : *filii*. = 25. nos : *nobis*. = *ibid.* eſt : *fit*.

CAP. XXXIX.

V. 1. eius ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. eius : *ejus quæ eſt in terra Emath*. = 9. qui : *quæ*. = 10. eis : *illis*. = 11. Ieremia Nabuzardan : *Ieremia propheta Nabuzardan*. = *ibid.* militum : *militiæ*. = 12. facias ei : *facies ei*. = 13. Nabuſezbaz : *Nebu & Sesban*. = 15. dicens ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XL.

V. 2. hoc ; (*Non habetur in Cod.*) = 4. tuo eſt quod elegeris : *tuo quo elegeris*. = 6. in terra : *in terra Iudæa*. = 7. Cumque : *Cum ergò*. = 8. Nathaniæ : *Mathaniæ*. = *ibid.* Thanehumeth : *Thenoemeth*. = 14. quod : *quia*.

CAP. XLI.

V. 2. qui ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* erant ; (*Non eſt in Cod.*) = 4. occiderat : *occiderant*. = 5. & munera : *munera*. = *ibid.* in manu : *in manibus*. = 6. ergò : *autem*. = 7. ipſi : *ipſe*. = 8. reperti ſunt : *inventi ſunt*. = *ibid.* Iſmahel : *Iſmaelem*. = 10. duxit : *deduxit*. = 15. octo : *octuaginta*.

CAP. XLII.

V. 1. principes bellatorum : *principes Iudæ bellatorum*. = *ibid.* Oſaiæ : *Ioſiæ*. = *ibid.* ad magnum : *ad maximum*. = 3. & annuntiet : *ut annuntiet*. = 4. ad Dominum : *Dominum*. = 8. ad magnum : *ad maximum*. = 12. miſericordias : *miſericordiam*. = *ibid.* in terra veſtra : *in terram veſtram*. = 14. pergemus : *fugiemus*. = 15. Iuda : *Iudæ*. = *ibid.* ibi ; (*Non eſt in Cod.*) = 16. gladius : *gladium*. = 17. effugiet : *effugient*. = 19. vos : *vobis*. = 20. noſtrum : *veſtrum*. = 21. veſtri : *noſtri*. = 22. & fame : *fame*.

CAP. XLIII.

V. 1. eum : *illum*. = 2. Ioſiæ : *Oſiæ*. = *ibid.* Dominus Deus noſter : *Dominus noſter*. = *ibid.* illic : *illuc*. = 3. ut interficiat nos & traduci faciat : *& interficiant nos & traduci faciant*. = 5. ut habitarent in terra Iuda ; (*Deſunt in Cod.*) = 6. & mulieres : *mulieres*. = *ibid.* & Baruch : *ad Baruch*. = 7. Taphnis : *Taphnas*. = 11. mortem, in mortem : *morte, in morte*. = *ibid.* captivitatem, in captivitatem : *captivitate in captivitate*. = *ibid.* in gladium in gladium : *in gladio in gladio*. = 12. illos : *eos*.

CAP. XLIV.

V. 1. habitabant : *habitant*. = *ibid.* Magdalo ; *Magdolo*. = 4. huiuſcemodi : *huius*. = 7. parvulus : *& parvulus*. = *ibid.* lactens : *lactans*. = *ibid.* nec : *ne*. = 10. Non : *Et non*. = *ibid.* meis : *ejus*. = 11. in vobis : *vobis*. = 12. & conſumentur : *conſumentur*. = 13. & fame & peſte : *& in fame & in peſte*. = 14. in terra Ægypti ; & revertantur ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in terram : *in terra*. = 16. Domini non : *Domini noſtri non*. = 17. egredietur : *egreditur*. = 18. tempore ; (*Non eſt in Cod.*) = 19. libandum ei libamina ? : *libandum illi* ?.

CAP. XLVI.

V. 2. Iuda : *Iudæ*. = 4. equites : *equos*. = 8. habitatores : *habitatorem*. = 10. Domini Dei exercituum :

tuum :

tuum : *Domini exercituum*. = 12. & ambo : *ambo*. = 14. in Magdalo : *Magdalo*. = *ibid.* ſtà & prępara te : *ſtate & preparate*. = 17. Pharaonis : *Pharao*. = 19. & inhabitabilis erit : *inhabitabilis*. = 24. & 26. in manum : *in manu*. = *ibid.* Babylonis : *Babylonię*. = *ibid.* in manum : *iu manu*. = 27. requieſcet : *quieſcet*.

CAP. XLVII.

V. 4. reliquis : *reliquiis*. = *ibid.* Dominus : *Deus*. = 5. reliquię vallis : *reliquę valles*. = 6. quieſces ? : *quieſcis* ?. = 7. & adverſum maritimas eius regiones, ibique condixerit illi ? : *& adverſus maritimas eius regiones ibique condixerat ei*; (*Hęc ita nunc ſunt ſcripta partim literis recentioribus partim vetuſtis; abraſis de lectione antiquâ in priucipio duobus aut tribus verbis.*)

CAP. XLVIII.

V. 1. Nabo : *Nabu*. = 10. fraudulenter : *deſidioſe*. = 12. lagunculas : *laguenas*. = 17. virga fortis : *virga eius*. = 19. & ei : *& eum*. = 21. Jaſà : *Jaeſa*. = 24. propè ſunt : *quę prope eſt*. = 27. ergò : *enim*. = *ibid.* illum; (*Deeſt in Cod.*) = 31. clamabo, ad : *clamabo, & ad*. = 32. Sabama : *Sobema*. = 34. Jaſà : *Jeſa*. = *ibid.* conternantem : *couſternantem*. = *ibid.* Nenrim : *Nanrim*. = 38. ſuper : *& ſuper*. = *Poſt* v. 47. *habentur hęc*. Hucuſque iudicia Moab : (*Et in Cod. habentur*;) *Hucuſque iudici um Moab*.

CAP. XLIX.

V. 1. AD FILIOS AMMON; (*Titulus eſt rubricâ ſcriptus*,) = *ibid.* non filii : *filii non*. = *ibid.* hęreditatè : *hęreditatem*. = 5. Deus; (*Non eſt iu Cod.*) = 7. AD IDUMÆAM; (*Titulus eſt rubricâ ſcriptus*.) = 17. erit Idumęa : *erit iu Idumęa*. = *ibid.* & ſibilabit : *ſibilabit*. = 19. aſcendet : *aſcendit*. = 22. & avolabit : *& volabit*. = 23. AD DAMASCUM; (*Titulus eſt rubricâ ſcriptus*.) = *ibid.* Emath : *Themath*. = *ibid.* prę ſolicitudine : *ſolicitudine*. = *ibid.* potuit : *potuerunt*. = 24. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* in fugam : *in fuga*. = *ibid.* anguſtia : *anguſtię*. = 28. AD CEDAR ET AD REGNA ASOR quę percuſſit Nabucodonoſor rex Babylonis; (*Titulus etiam eſt, & deeſt* Nabucodonoſor.) = 30. abite : *habitate*. = 31. nec : *nunc*. = 32. comam : *coma*. = 34. QUOD FACTUM EST VERSUM DOMINI AD JEREMIAM PROPHETAM ADVERSUS ÆLAM IN PRINCIPIO REGNI SEDECIÆ, REGIS JUDA; DICENS; (*Titulus etiam eſt*.) = 37. mittam : *emittam*.

CAP. L.

V. 2. Merodach : *Marodach*. = 3. ſolitudinem : *ſolitudine*. = 11. mugiſtis : *mugitis*. = 13. tranſibit : *tranſit*. = 19. Carmelus : *Carmelum*. = 23. contritus malleus : *contritus eſt malleus*. = *ibid.* verſa : *converſa*. = 29. illi : *ei*. = 35. & ad habitatores : *& habitatores*. = 38. erit; [*Deeſt in Cod.*] = 39. inhabitabitur : *habitabitur*. = *ibid.* in ſempiternum : *ad ſempiternum*. = *ibid.* extruetur : *inſtructur*. = 40. & non : *nec*. = 42. Babylon : *Babylonis*. = 43. Audivit rex Babylonis; (*Adduntur in Cod.*) = 44. quis eſt enim : *quis enim*.

CAP. LI.

V. 2. in die : *in diem*. = 3. tendit : *tendat*. = *ibid.* aſcendat : *aſcendet*. = 5. & Juda a Deo ſuo Domino : *a Deo ſuo & Juda Domiuo*. = 6. ultionis eſt : *ultionis eius eſt*. = 9. eamus : *eat*. = 11. eius eſt ut : *eius ut*. = 15. & pręparavit : *pręparavit*. = 16. ventum : *ventos*. = 17. Scientia : *Scientia ſue*. = *ibid.* in ſculptili : *ſculptili*. = *ibid.* mendax eſt conflatio : *mendax conflatio*. = 19. hęreditatis eius Dominus exercituum; (*Adduntur iu Cod.*) = 22. puerum : *parvulum*. = 25. in montem : *in monte*. = 27. buccina : *buccinam*. = *ibid.* contra : *ſuper*. = 29. conturbabitur quia evigilabit : *turbabitur terra, & turbabitur; quia evigilavit*. = 42. Babylonem : *Babylon*. = 46. & iniquitas : *iniquitas*. = 47. veniunt : *venient*. = 48. ait Dominus; (*Deſunt in Cod.*) = 56. eſt ſuper Babylonem : *eſt Babylon*. = *ibid.* & apprehenſi : *apprehenſi*. = 57. Et inebriabo : *Inebriabo*. = *ibid.* & duces : *duces*. = 58. latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur : *beatiſſimus ſuffoſſione ſodietur*. = *ibid.* in ignem : *in igne*.

CAP. LII.

V. 1. erat; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* filia : *filię*. = 4. & ędificaverunt : *ędificaverunt*. = 6. fames civitatem : *fames in civitatem*. = 7. eins; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* exieruntque : *& exierunt*. = 10. Juda : *Judę*. = 12. nonus decimus : *decimus*. = 15. De pauperibus autem populi & de reliquo vulgo quod remanſerat in civitate, & de perfugis qui transfugerant ad regem Babylonis, & cęteros de multitudine; tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ; (*Deſunt in Cod.*) = 16. & agricolas : *& in agricolas*. = 18. mortariola : *mortaliola*. = 21. digitorum : *cubitorum*. = 22. malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ & malogranatæ. v. 23. Et fuerunt; (*Deſunt iu Cod.*) = *ibid.* & omnia : *omnia*. = 25. unum; (*Deeſt in Cod.*) = 26. duxit : *adduxit*. = 31. triceſimo ſeptimo : *triceſimo & ſeptimo*. = *ibid.* Juda : *Judę*. = 34. vitæ eius : *vitę ſuę*.

T H R E N I,

I D E S T

LAMENTATIONES JEREMIÆ.

Quæ Hebraicè cinoth *inſcribuntur*.

(*Titulus hic habetur in Cod.*)

ET factum eſt, poſtquam in captivitatem redactius eſt Iſraël, & Jeruſalem deſerta eſt, ſedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jeruſalem & amaro animo ſuſpirans & ejulans dixit; (*Deſunt in Cod.*)

C A P. I.

V. 3. JUdas: *Juda*. = 5. in captivitatem: *captivi*. = 6. Et egreſſus: *Egreſſus*. = 7. eſſet: *eſt*. = 10. in eccleſiam: *eccleſiam*. = 12. ut locutus: *ſicut locutus*. = 14. in manum: *in manu*. = 15. virgini filię Iudę: *virginitati filię Iudę* = 16. aquas: *aquam*. = 19. ipſi: *& ipſi*. = 20. Domine; (*Deeſt in Cod.*) = 22. & vindemia: *& de vindemia*.

C A P. I I.

V. 1. caligine: *caliginem*. = *ibid.* ſcabelli: *ſcabellum*. = 2. & deiecit: *deiecit*. = 3. furoris omne: *furoris ſui omne*. = 6. & in opprobrium & in indignationem: *& opprobrio in indignatione*. = 7. in manus: *in manu*. = *ibid.* in domo: *in domum*. = 8. luxitque: *luxit*. = 11. contritionem filiæ populi: *contritione populi*. = 13. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 14. tui; (*Deeſt in Cod.*) = 15. per; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Hæccine eſt: *Hæc eſt*. = 16. Et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* expectabamus: *expectavimus*. = 19. ad eum: *ad Deum*. = *ibid.* avorum: *tuorum*. = *ibid.* in capite: *in captivitate*.

C A P. I I I.

V. 2. in tenebras: *in tenebris*. = 14. in deſertum: *in deriſu*. = 15. inebriavit: *& inebriavit*. = 23. Novi: *Novæ*. = 26. Dei: *Domini*. = 36. perverteret hominem: *perverterit homines*. = 38. nec mala nec bona: *mala pro bonis*. = 46. inimici: *inimici noſtri*. = 55. lacu noviſſimo: *lacis noviſſimis*. = 57. quando: *quo*. = 59. illorum; (*Deeſt in Cod.*) = 64. iuxta opera: *iuxta omnia opera*.

C A P. I V.

V. 1. platearum?: *platearum? Quomodo obtexit caligine in furore*. = 6. effecta: *facta*. = *ibid.* filiæ; (*Additur in Cod.*) = 13. Propter peccata: *Pro peccato*. = *ibid.* & iniquitates: *iniquitate*. = 16. miſerti: *miſerati*. = 18. noſtrarum; (*Deeſt in Cod.*) = 19. nobis; (*Deeſt in Cod.*) = 21. quæ: *qui*. = *ibid.* Hus; (*Non habetur in Cod.*) = 22. diſcooperuit: *diſcooperiet*.

Oratio Ieremiæ. (*Hic titulus non habetur in Cod.*)

C A P. V.

V. 8. redimeret de: *redimeret nos de*. = 18. in eo: *in eum*.

P R O P H E T I A B A R U C H.

Præfatio in Librum Baruch Prophetæ; (*Non eſt in Cod.*)

(*Baruch non habetur in Exemplari Goth. quia eſt ſecundum translationem Divi Hieronymi ex Hebræo, qui in Præfatione in Jeremiam dicit, ſe omiſiſſe Baruch.*)

PROPHETIA EZECHIELIS.

Hieronymi in Ezechielem *Præfatio*; (*Habetur in Cod.*)

C A P. I.

V. 1. QUarto in quinta: *quarto menſe in quinta*. = 5. eius: *eorum*. = 9. pennæ: *pinnæ*. = 10. deſuper; (*Deeſt.*) = 11. *bis.* pennæ: *pinnæ*. = 12. eorum; (*Non eſt.*) = 14. ſimilitudinem: *ſimilitudine*. = 19. ſimul: *pariter*. = 22. capita: *caput*. = 23. pennæ: *pinnæ*. = 24. multarum, quaſi: *multarum, & quaſi*. = *ibid.* pennæ eorum: *pinnæ earum*. = 27. & deſuper: *deſuper*. = 28. aſpectum: *aſpectus*.

C A P. I I.

V. 10. ſcriptæ: *ſcripta*. = *ibid.* & carmen: *carmen*.

C A P. I I I.

V. 7. nolunt: *nolent*. = 15. ad Acervum: *Acervum*.

vum. = 17. domui : *domus*. = 19. tu autem : *tu verò*. = 20. fuerit, et ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* quia non annuntiaſti ei, in peccato ſuo morietur ; (*Adduntur in Cod.*) = 26. adhærere : *adhæreſcere*. = 27. Deus ; [*Non eſt in Cod.*] = *ibid.* domus exaſperans eſt : *domus mea exaſperans eſt*.

CAP. IV.

V. 2. Et ordinabis adverſus eam obſidionem ; (*Adduntur in Cod.*) = 3. eam murum : *eam in murum*. = *ibid.* Domui : *domus*. = 4. iniquitatem : *iniquitates*. = 13. Dominus : *Dominus ad me*. = 14. ingreſſa in os : *ingreſſa os*. = 16. ego ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. in ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. V.

V. 1. & aſſumes : *aſſumes*. = 2. aſſumes : *aſſumens*. = 4. & ex eo : *ex eo*. = 7. ſunt, & in præceptis : *ſunt*, *in præceptis*. = *ibid.* non eſtis : *eſtis*. = 9. quod : *quæ*. = 13. ſcient : *ſcietis*. = 16. mittam : *emittam*. = *ibid.* in vobis : *vobis*.

CAP. VI.

V. 4. & confringentur ſimulacra veſtra ; (*Adduntur in Cod.*) = 7. ſum ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. Deus ; [*Non eſt in Cod.*] = *ibid.* manum tuam : *manu tua*. = *ibid.* & peſte : *peſte*. = 13. excelſo, & in : *excelſo*, *in*.

CAP. VII.

V. 3. immittam : *emittam*. = 6. venit ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. contritio : *contractio*. = 9. imponam : *ponam*. = *ibid.* ſum ; (*Non eſt in Cod.*) = 10. contritio : *contractio*. = 13. regredietur : *egredietur*. = 15. foris ; et : *furoris eius* ; *et*. = 19. die furoris : *die iræ furoris*. = 20. monilium : *manilium*. = *ibid.* ſuperbiam : *ſuperbia*. = 21. & contaminabunt illud. v. 22. Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum ; & introibunt in illud emiſſarii ; (*Adduntur literis vetuſtis*.) = 23. plena iniquitate : *plena eſt iniquitate*. = 27. princeps induetur : *principes induentur*.

CAP. VIII.

V. 5. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* idolum : *idoli*. = 12. domus ; (*Non eſt in Cod.*) = 14. ibi ; [*Non habetur*.] = 16. & adorabant : *adorabant*. = 17. vidiſti : *vides*. = 18. Ergo & ego : *Ergo ego*. = *ibid.* ad ; (*Deeſt in Codice*.)

CAP. IX.

V. 2. erat ; (*Non habetur in Cod.*) = 6. parvulos : *parvulum*. = *ibid.* ne : *non*.

CAP. X.

V. 2. Cherubim : *Cherub*. = 3. ſtabant : *ſtabat*. = 7. qui erat ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in manus : *in manu*. = 8. pennas : *pinnas*. = 11. & non : *non*. = 12. pennæ : *pinnæ*. = 14. & facies : *facies*. = *ibid.* & in tertio : *& tertio*. = 16. ibant : *ibat*. = *ibid.* ea : *eam*. = *ibid.* elevarent : *elevaret*. = *ibid.* ſed & ipſæ : *ſed ipſæ*. = 19. à terra : *è terra*. = *ibid.* ea : *eum*. = 21. Quatuor vultus : *Quatuor per quatuor vultus*. = 22. ingredi : *ingrediebantur*.

CAP. XI.

V. 1. ad ; (*Non habetur in Cod.*) = 9. manum : *manu*. = 15. poſſeſſionem : *poſſeſſione*. = 17. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 24. adduxitque : *& adduxit*. = *ibid.* in Spiritu : *Spiritu*.

CAP. XII.

V. 4. tranſmigrantis : *tranſmigrationis*. = 5. perfode : *perfodi*. = 7. mihi : *mihi Dominus*. = *ibid.* manu ; & in : *manu* ; *in*. = 8. mane ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. Ego portentum veſtrum : *ergo*, *portentum ſum*. = 12. oculo ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. rete meum ſuper eum : *murum meum ſuper illum*. = *ibid.* Babylonem : *Babylone*. = 23. Deus ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* dicetur in : *dicetur ultra in*. = 25. loquar ; & quodcunque : *loquar* ; *quodcunque*.

CAP. XIII.

V. 12. liniſtis ? : *deliniſtis* ?. = 14. ſum ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. pariete : *parietem*. = *ibid.* ſunt qui liniunt : *eſt qui linivit*. = 19. puſillum : *pugillum*.

CAP. XIV.

V. 11. ſint : *ſit*. = *ibid.* eis : *ei*. = 16. ſi : *qui*. = *ibid.* Deus ; (*Non eſt in Cod.*) = 19. ſangnine : *ſanguinem*. = 21. quod & ſi : *quod ſi et*. = *ibid.* immiſero : *miſero*.

CAP. XV.

V. 2. de ligno : *ligni*. = 3. in eo : *de eo*. = 6. tradam : *tradidi*.

CAP. XVI.

V. 3. Chanaan : *Chananea*. = 4. & aqua : *& in aqua*. = 5. miſertus : *miſeratus*. = 6. Vive ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* inquam ; (*Additur*. in.) = *ibid.* vive : *vibe* ; (*Ita ſcriptum reperitur*.) = 7. germen : *ſemen*. = *ibid.* ingreſſa : incraſſa ; (*Fortè* incraſſata.) = 9. emundavi : *mundavi*. = 10. hyacintho : *hyacinthino*. = 13. polymito : *polymato*. = 14. gentes : *gentiles*. = 16. tuis : *meis*. = 17. atque ; *et*. = 18. operuiſti illas : *veſtita es eis*. = *ibid.* & thymiama : *thymiama*. = 20. generaſti : *genueras*. = 21. immolaſti : *immolantis*. = 22. fornicationes non : *fornicationes tuas non*. = *ibid.* conculcata : *& conſulcata*. = 27. iuſtificationem tuam : *ius tuum*. = *ibid.* in animas : *in manus*. = 30. hæc ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. dona ; (*Non habetur in Cod.*) = 38. te iudiciis : *te in iudiciis*. = *ibid.* in ſanguinem : *in ſanguine*. = 41. oculis : *conſpectu*. = 45. tuarum es tu : *tuarum tu*. = 46. filiæ eius quæ habitant : *filia ejus quæ habitat*. = 53. Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſione ; (*Adduntur in Cod.*) = 55. revertemini : *revertimini*.

CAP.

CAP. XVII.

V. 4. avulſit : *avellit*. = 8. ut : *et*. = 20. in ſagena : *ſagena*. = 21. agmine ſuo : *agmine*. = 23. & univerſum : *univerſum*.

CAP. XVIII.

V. 8. & iudicium : *iudicium*. = 10. genuerit: *generaverit*. = 19. patris ? : *patris ſui* ?. = 20. morietur : *punietur*. = 30. unumquemque iuxta : *unumquemque veſtrum iuxta*.

CAP. XIX.

V. 2. enutrivit : *nutrivit*. = 6. & didicit : *didicit*. = *ibid.* homines : *hominem*. = 10. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. palmitum ; (*Ita habet contextus; ſed in margine manu ejuſdem ſcriptoris* .frondium. *ſcribitur*.)

CAP. XX.

V. 1. quinto, in decima : *quinto menſe, in decima*. = 3. Nunquid : *Num*. = *ibid.* me ; (*Additur in Cod.*) = 5. manum meam pro eis, dicens ego Dominus Deus veſter. v. 6. in die illa levavi ; (*Adduntur in Cod.*) = 10. eduxi eos in : *eduxi in*. = 11. faciens homo vivet : *faciet homo, & vivat*. = 12. eſſent : *eſſet*. = 18. nec in idolis : *nec idolis*. = 20. ſint : *ſit*. = 21. filii, in &c. : *filii Iſraël, in &c.* = 23. eos : *eis*. = 25. Ergò & ego : *Ergò ego*. = 28. ibi : *ſibi*. = 29. Quid : *quod*. = 32. & lapides : *lapides*. = 36. Dominus : *Dominus Deus*. = 37. fęderis : *ferreis*. = 38. eos : *vos*. = *ibid.* & in terram : *& terram*. = *ibid.* & ſcietis : *ut ſcietis*. = 39. ambulate & ſervite : *ne ambuletis, & ne ſerviatis*. = 43. Et recordabimini ibi viarum : *Ut recordabimini viarum*. = 44. meum, & non : *meum, non*.

CAP. XXI.

V. 10. mei ſuccidiſti : *mei, dicit Dominus Deus, ſuccidiſti*. = 15. amicti ad : *amicti & ad*.

CAP. XXII.

V. 2. nonne : *num*. = *ibid.* non ne : *num*. = 12. meique : *mei quoque*. = 18. & ferrum : *ferrum*. = 25. rapieſque prędam, animas : *capienſque prędam, animam*. = *ibid.* eius ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* multiplicaverunt in : *multiplicaverunt. In &c.* = 26. illius. Sacerdotes : *illius Sacerdotes*. = 27. & ad perdendas : *& perdendas*.

CAP. XXIII.

V. 4. minor ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. Oolla ; (*Additur in Cod.*) = 7. eos electos : *eos & electos*. = *ibid.* inſanivit : *ſanivit*. = 20. & ſicut : *ſicut*. = 21. confractę ſunt mammę : *confractę mammę*. = 24. te iudiciis : *te in iudiciis*. = 27. tuam ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. earum : *eorum*. = 33. *bis.* calice : *calicem* ; (.calicem. *lectio eſt recens ; vetus autem ut excuſa habet*.) = 34. epotabis : *potabis*. = *ibid.* hubera : *& hubera*. = 39. hæc : *hoc*. = 43. fornicatione ſua : *fornicationibus ſuis*.

CAP. XXIV.

V. 1. in menſe : *menſe*. = *ibid.* die ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. & loqueris : *loqueris*. = 8. Ut ſuper inducerem : *Et ſuper ducerem*. = 14. iudicabo : *iudicavi*. = 21. filiæ veſtræ quas : *filiæ quas*.

CAP. XXV.

V. 1. factus eſt ſermo : *factum eſt verbum*. = 6. plauſiſti manu, & percuſſiſti : *plauſiſtis manu & percuſſiſtis*. = 7. tradam te in &c. : *tradam in &c.* = *ibid.* perdam de : *perdam te de*. = *ibid.* ſcietis : *ſcies*. = 9. Beth-ieſimoth : *Beth-ſimoth*. = *ibid.* Beel-elmeon, & Cariathàim : *Beel-meon & Cariatharim*. = 15. vindictam : *in vindictam*.

CAP. XXVI.

V. 7. ad Tyrum : *Tyrum*. = 9. vineas : *lineas*. = 10. cum egreſſus fuerit : *dum ingreſſus fuerit*. = 17. aſſumentes : *ſumentes*. = *ibid.* cum habitatoribus : *cum habitatoribus* ; (*Additur* .cum.)

CAP. XXVII.

V. 6. tuos ; & tranſtra : *tuos ; tranſtra*. = 8. Aradii : *Arabii*. = 9. Giblii : *Biblii*. = *ibid.* miniſterium variæ ſupellectilis tuæ : *miniſterium ; variæ ſupellectiles tuæ*. = *ibid.* in populo negotiationis tuæ : *in populo, negotiationes tuæ*. = 10. exercitu tuo viri : *exercitu tuo filii Aradii cum exercitu viri*. = 13. inſtitores : *inſtitutores*. = 14. Thogormæ : *Thogomorra*. = 15. Dedan : *Dadan*. = 16. chodchod : *cocco*. = 17. inſtitores : *inſtitutores*. = 19. Moſel : *Mocem*. = 20. Dedan inſtitores : *Dadan inſtitutores*. = 23. & Chelma : *Chelma*.

CAP. XXVIII.

V. 3. omne : *& omne*. = 13. ſmaragdus ; aurum : *ſmaragdus, criſopaſſus, hyacinthus, & amethiſtus ; aurum*. = 16. monte Dei : *monte ſancto Dei*. = 18. & iniquitate : *& in iniquitate*. = 26. & plantabunt : *plantabuntque*.

CAP. XXIX.

V. 1. decimo menſe : *in decimo menſe*. = *ibid.* die ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. & dices : *ad eos dices*. = 9. pro eo : *eo*. = *ibid.* dixeris : *dixerit*. = 10. Syenes : *Synes*. = 12. terrarum ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* & erunt : *erunt*. = 16. domui : *domus*. = 17. & ſeptimo : *ſeptimo*. = 20. operi quo : *operi pro quo*.

CAP. XXX.

V. 8. Ægypto : *Ægyptum*. = 11. interfectis. v. 12. Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram ; (*Adduntur literis vetuſtis*.) = *ibid.* in manus. *ibid.* in manus : *in manu*. = 13. non erit amplius & dabo terrorem in terra Ægypti ; (*Addun-*

(*Adduntur literis vetuſtis.*) = 14. Alexandria : *Alexandriam.* = 17. Pubaſti : *Bubaſti.* = 20. menſe; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. XXXI.

V. 1. in anno undecimo : *in undecimo anno.* = *ibid.* menſe; (*Deeſt in Cod.*) = 3. & frondibus : *frondis.* = 8. illo; (*Non eſt in Cod.*) = 10. ſublimatus : *ſublimatum.* = 11. in manus : *in manu.* = 12. ſuccident : *ſuccendent.* = 14. nemoroſa atque frondoſa : *nemoroſum atque frondoſum.* = *ibid.* ſublimitate ſua : *ſublimitate eorum.* = 17. eo deſcendent : *ea deſcenderunt.* = 18. cum eis : *cum his.*

CAP. XXXII.

V. 2. earum : *eorum.* = 3. multitudine : *multitudines.* = *ibid.* multorum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* extraham; (*Ita habebat lectio vetus; ſed modò, eâ raſâ.* extrahent. *ſuperſcribitur.*) = 4. abiiciam : *proiiciam.* = 6. fętore; (*Ita habetur in contextu; in margine autem manu ejuſdem ſcriptoris.* pedore. *ſcribitur.*) = 9. multorum; (*Non habetur in Cod.*) = 20. omnes populos : *omnem populum.* = 23. noviſſimis lacis : *noviſſimum laci.* = 24. incircumciſi; (*Adduntur literis vetuſtis elementa aldina; primis enim curis legebatur.* inciſi.) = 25. poſuerunt cubile eius in univerſis populis eius : in circuitu eius ſepulchrum illius. omnes hi incircumciſi, interfectique gladio: dederunt enim terrorem ſuum in terra viventium & portaverunt ignominiam ſuam cum his qui deſcendunt in lacum, in medio interfectorum; (*Adduntur literis vetuſtis.*) = 29. & omnes : *omnes.* = 32. dedit terrorem ſuum : *dedi terrorem meum.*

CAP. XXXIII.

V. 5. autem ſe cuſtodierit : *autem cuſtodierit.* = 6. captus : *mortuus.* = 9. non : *& non.* = *ibid.* ipſe in : *ipſe enim in.* = 11. convertatur : *revertatur.* = 13. quod vita vivet : *quod vivat.* = 14. ſi autem : *ſin autem.* = 15. & pignus : *pignus.* = 21. in decimo menſe : *in duodecimo menſe.* = 24. ſumus; (*Deeſt in Cod.*) = 25. funditis : *fundiſtis.* = 28. & in deſertum : *& deſertum.* = 29. cum : *dum.* = *ibid.* eorum; (*Deeſt in Cod.*) = 31. veniunt : *venient.* = *ibid.* ſi; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* & audiunt : *audiunt.* = 32. es; (*Ita habet lectio vetus; inter lineas verò additur* t. *ut legatur.* eſt.) = *ibid.* & audiunt; *& audient.* = *ibid.* faciunt : *facient.* = 34. fuerit : *fuerant.*

CAP. XXXIV.

V. 4. confractum : *fractum.* = 8. paſtores mei gregem : *paſtores gregem.* = 10. non erit : *non erunt.* = 14. earum : *eorum.* = 16. erat : *fuerat.* = 17. arietum & hircorum : *arietem & hircum.* = 20. ad vos : *ad eos.* = *ibid.* ego; (*Deeſt in Cod.*) = 24. eorum; ego : *eorum ſuper eos; ego.* = 25. cum; (*Non eſt in Cod.*) = 28. in gentibus : *gentibus.* = 29. ultra : *amplius.* = 31. homines : *omnes.*

CAP. XXXV.

V. 6. Dominus : *Dominus Deus.* = 9. Deus; (*Non habetur in Cod.*) = 10. erunt : *ſunt.* = 13. derogaſtis : *rogaſtis.* = 15. diſſipatus eris : *diſſipaberis.*

CAP. XXXVI.

V. 2. Eo : *pro eo.* = *ibid.* ſempiternę : *ſempiternas.* = 3. & conculcati : *concalcati.* = 4. Dei; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* deſertis, et : *& deſertis.* = 8. veſtros germinetis : *veſtros extendite ut germinetis.* = 10. civitates : *civitates veſtrę.* = 12. eis in; (*Deſunt in Cod.*) = 17. & in ſtudiis ſuis; (*Adduntur in Cod.*) = 18. fuderunt : *efuderunt.* = 19. eorum; (*Non eſt in Cod.*) = 20. Et ingreſſi : *Ingreſſi.* = 23. ait Dominus; (*Deſunt in Cod.*) = 30. fructum ligni, & genimina agri : *frumentum ligni & germina agri.* = 33. inhabitari : *habitare.* = 35. minutę : *munitę.* = 36. diſſipata : *diſſipatas.* = *ibid.* inculta : *incultas.* = *ibid.* ſim : *ſum.* = 38. plenę : *plenęque.*

CAP. XXXVII.

V. 1. Domini : *Dominus.* = 14. Dominus : *Dominus Deus.* = *ibid.* locutus ſum & feci, ait Dominus Deus; (*Adduntur in Cod.*) = 16. nmum : *unum.* = *ibid.* ſociorum : *ſociis.* = *ibid.* ſociorumque eius : *ſociorum eius.* = 17. in lignum : *lignum.* = 19. in lignum : *lignum.* = 22. in gentem : *gentem.* = 23. & cunctis : *& in cunctis.* = *ibid.* emundabo : *mundabo.* = 26. eos; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. XXXVIII.

V. 2. & terram : *terram.* = 7. pręparà & inſtrue te, & omnem : *pręparare & inſtruere te, omnem.* = 8. & congregata : *congregata.* = 11. hi; (*Non eſt in Cod.*) = 12. & invadas : *invadat.* = 13. & auferas : *auferas.* = 16. aſcendens : *aſcendet.* = *ibid.* eris; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſciant : *ſcient.*

CAP. XXXIX.

V. 2. aſcendere te faciam : *aſcendere faciam.* = 4. populi tui qui : *populus qui.* = 6. immittam : *emittam.* = *ibid.* Dominus : *Dominus Deus.* = 9. comburent : *comburentur.* = 12. ut : *et.* = 17. carnem : *carnes.* = 22. ego Dominus : *ego ſum Dominus.* = 28. congregaverim : *congregavero.*

CAP. XL.

V. 1. quinto : *& quinto.* = 6. uno latitudinem : *uno in latitudinem.* = 7. thalamnm nno : *calamum unum.* = *ibid.* quinque cubitos : *quinque in cubitos.* = 16. & in veſtibulis : *& veſtibulis.* = 21. latitudinem : *latitudo eius.* = 24. Eduxit : *duxit.* = 25. & latitudine viginti quinqne cubitorum; (*Deſunt in Cod.*) = 30. longitudine : *in longitudine.*

dine. = 34. & frontem : *frontem*. = *ibid.* & veſtibulum : *veſtibulum*. = 37. Et veſtibulum : *Veſtibulum*. = *ibid.* eius reſpiciebat ad atrium : *eius in atrium*. = *ibid.* & in octo : *& octo*. = 42. & latitudine : *latitudine*. = *ibid.* &c. dimidii, & altitudine cubiti unius ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* quas ponent : *quam ponant*. = 43. earum : *eorum*. = *ibid.* menſas : *menſa*. = 45. erit ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP XLI.

V. 3. ſex : *decem*. = 9. erat ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. oſtium unum ad viam aquilonis, et ; (*Deſunt in Cod.*) = 12. latitudinis : *altitudinis*. = 15. ethecas. & v. 16. ethecas ; *ekthetas*. = *ibid.* ligno : *lignum*. = 18. & palma ; (*Deſunt in Cod.*) = 24. oſtia : *oſtiola*. = 25. ſculptura : *ſcritura*. = *ibid.* erant : *erat*. = *ibid.* & groſſiora erant : *erant & craſſiora*. = 26. latitudinemque : *latitudinem*.

CAP. XLII.

V. 1. introduxit : *eduxit*. = 3. lapide ; (*Ita eſt ſuperſcriptum, eraſâ veteri lectione.*) = 6. de mediis : *de mediis ędificiis*. = *ibid.* à terra cubitis quinquaginta ; (*Deſunt in Cod.*) = 10. in faciem ædificii ſeparati, & erant ante ędificium : *in facie ędificii ſeparatum erant ante faciem*. = 12. quę via erat : *quę erat*. = 14. reponent : *ponent*. = 17. Aquilonis : *Aquilonem*. = 20. eſt murum eius undique per circuitum longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum : *eſt illud. Murum ejus undique per circuitum, longitudine cubitorum quingentorum*.

CAP. XLIII.

V. 1. duxit : *eduxit*. = 2. viam : *portam*. = 5. gloria ; (*Additur in Cod.*) = 6. vir ſtabat : *vir qui ſtabat*. = 9. à me ; [*Non ſunt in Cod.*] = 11. ut : *et*. = 12. Omnis finis ; *Omnes fines*. = *ibid.* hæc eſt ergò : *hac ergò*. = 13. definitio eius uſque : *definitio uſque*. = 14. minore uſque ad crepidinem maiorem : *maiori uſque ad crepidinem minorem*. = 15. ariel ; (*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione.*) = 17. cubitos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & ſinus : *& in ſinus*. = 18. ſanguis. v. 19. Et dabis Sacerdotibus et : *ſanguis à Sacerdotibus atque*. = 22. in vitulo : *pro vitulo*. = 24. offeres eos in : *offeres in*.

CAP. XLIV.

V. 3. portæ veſtibuli : *veſtibuli portę*. = 4. domus : *domus Domini*. = *ibid.* & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* faciem meam. v. 5. Et &c. : *faciem meam, & audivi vocem dicentis benedicta gloria Domini de loco ſuo* ; (Sed adduntur.) = 6. me ; (*Non eſt in Cod.*) = 8. cuſtodes ; (*Non habetur in Cod.*) = 9. Sanctuarium : *in Sanctuarium*. = 10. ſed & Levitæ : *ſed Levitę*. = 14. & in univerſis : *& univerſis*. = *ibid.* fient : *fiunt*. = 17. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. egredientur : *ingredientur*. = *ibid.* miniſtraverant : *miniſtraverunt*. = *ibid.* & non ; (*Additur. non.*) = 20. ſuum ; (*Non eſt in Cod.*) = 21. bibet : *bibent*. = 24. ſolemnitatibus meis : *ſolemnitatibus*. = 25. & matrem & filium : *& ad matrem, filium*. = *ibid.* & fratrem ; *fratrem*. = *ibid.* habuerit : *habuit*. = 28. enim poſſeſſio : *enim ſum poſſeſſio*. = 30. primitiva : *primitię*. = 31. à beſtia : *de beſtia*.

CAP. XLV.

V. 1. & latitudine : *& in latitudine*. = 2. erit ; (*Non habetur in Cod.*) = 3. Et à menſura : *Et menſura*. = *ibid.* longitudinem : *longitudine ejus*. = 4. erit Sacerdotibus ; *erit à Sacerdotibus*. = 9. & iudicium : *iudicium*. = 10. erit vobis ; (*Adduntur in Cod.*) = 11. Ephi : *Et erit Ephi*. = *ibid.* erunt ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. habet : *habeat*. = *ibid.* quindecim ſicli, mnam : *decem quinque ſicli, minam*, = 13. & ſextam partem ephi de coro hordei ; (*Adduntur in Cod.*) = 16. principi ; *principis*. = 17. erunt holocauſta & ſacrificium : *erunt in holocauſta, & in ſacrificium*. = 21. Paſchæ ; (*Deeſt in Cod.*) = 23. caprarum : *caprarum quotidie*.

CAP. XLVI.

V. 4. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* offeret : *offert*. = 5. in agnis ; *agnis*. = 7. de agnis : *agnis*. = 11. de ignis : *agnis*. = 18. de hereditate : *hereditatem*. = 19. quæ : *qui*. = 20. ubi : *& ubi*. = *ibid.* efferant in atrium exterius : *efferant in atrio exteriori*.

CAP. XLVII.

V. 1. enim : *autem*. = 5. profundi : *profunde*. = 6. eduxit : *duxit*. = 7. mare : *ad mare*. = 10. Et ſtabunt : *Vivent & ſtabunt*. = *ibid.* erit : *erunt*. = 12. egredientur : *egrediuntur*. = *ibid.* ad medicinam : *in medicinam*. = 14. ſuper ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quam : *Quum*. = 15. Hethalon : *Bethalon*. = *ibid.* Sedada, v. 16. Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter terminum Damaſci, & confinium Emath, domus Tichon : *ad Ademath Beratha, Sabarim quæ eſt in terminos Damaſci & confinium Emath Domus Atthicon*. = 17. Aquilonem, terminus : *Aquilonem, & terminus*. = *ibid.* plaga ſeptentrionalis : *plaga autem Septentrionalis*. = 19. Thamar : *Themar*. = *ibid.* hæc eſt ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XLVIII.

V. 1. Hethalon : *Heiblon*. = *ibid.* Enan : *Enon*. = 2. Aſer una. v. 3. & ſuper terminum Aſer, à plaga orientali uſque ad plagam Maris ; (*Adduntur in Cod.*) = 10. ſed & ad : *ſed ad*. = 12. de primitivis : *de primitiis*. = 13. viginti & quinque : *viginti quinque*. = 15. prophana ; (. prourbana. *modò legitur, antiquâ lectione mutatâ, quæ videtur legiſſe* . prophana.) = *ibid.* & in ſuburbana : *& ſubarbana*. = 17. ad Meridiem : *in Meridie*. = *ibid.* millia ; (*Deeſt in Cod.*) = 20. & in poſſeſſionem : *& poſſeſſionem*.

ſionem . = 21. & ad Mare : *& Mare* . = 22. in terminum Iuda, & in terminum : *inter terminum Iuda & inter terminum* ; (*Ità legitur modò; cum prius* in . *legeretur* .) = 25. occidentalem : *occidentis* . = 28. hęreditas : *& hęreditas* . = 29. tribubus : *tribus* . = 31. omnibus tribubus : *in omnibus tribuum* .

In Exemplari Gothico ſequitur OSEE ; DANIEL *verò habetur poſt* Librum Canticorum.

DANIELIS PROPHETIA.

Hieronymi in Danielem *Præfatio* ; Danielem &c.

(*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 2. DEi : *Domini* . = *ibid.* & vaſa intulit in domum theſauri Dei ſui ; (*Non ſunt in C.*) = 3. Aſpoenez : *Aſphanaz* . = 4. poſſent : *poſſunt* . = *ibid.* doceret : *docerent* . = 7. Ananiæ, Sidrach : *& Ananiæ, Sedrac* . = *ibid.* Abdenago : *Abdinago* . = 8. Propoſuit : *Prepoſuit* . = 10. ad Danielem : *Danieli* . = 12. obſecro ; (*Additur in Cod.*) = 13. facies : *ſic facies* . = 18. Nabuchodonoſor : *Nabuchodonoſor regis* .

CAP. II.

V. 2. autem : *ergò* . = *ibid.* & magi : *magi* . = *ibid.* ut : *et* . = 4. ſumnium ſervis : *ſomnium tuum ſervis* . = 5. Et reſpondens : *Reſpondens* . = 8. novi quod : *novi quia* . = 10. & mago : *mago* . = 17. & Miſaeli : *Miſaeli* . = 18. & non : *ut non* . = 19. Deum : *Deo* . = 21. conſtituit : *conſtituet* . = 24. ingreſſus : *regreſſus* . = 31. contra te : *coram te* . = 32. & femora : *feminalia* . = 33. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. de monte ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* eius ferreis : *ſuis ferreis & fictilibus* . = 35. quæ ; (*Non eſt in Cod.*) = 36. Interpretationem : *& interpretationem* . = 38. quoque : *que* . = 41. teſteam : *teſte* . = 43. Quod : *Quia* . = *ibid.* ſemine : *ſemini* . = 44. cutem, et ; (*Non ſunt in Cod.*) = 45. ventura : *futura* . = 46. ſacrificarent : *ſacrificarentur* . = 47. quoniam tu potuiſti : *quoniam potuiſti* . = 49. Sidrach, Miſach, & Abdenago : *Sedraab, Miſach, & Abdinago* ; (*Ita infra ſemper* .)

CAP. III.

V. 1. Dura : *Duram* . = 7. tribus : *& tribus* . = *ibid.* conſtituerat : *conſtituit* . = [illegible] in ipſo : *& in ipſo* . = 12. ergò : *autem* . = 15. & pſalterii : *pſalterii* . = *ibid.* omniſque : *& omnis* . = *ibid.* ſtatuam, quam : *ſtatuam auream quam* . = 16. Nabuchodonoſor : *Nabuchodonoſor rex* . = 18. ſit ; (*Additur in Cod.*) = 23. colligati ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quæ ſequuntur in hebræis voluminibus non reperi ; (*Habentur in Cod.*) = 24. ambulabant : *ambulantes* . = 25. in medio ignis ; (*Non ſunt in Cod.*) = 26. laudabile : *laudabilis* . = 32. noſtrorum ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. & ne : *& neque* . = *ibid.* teſtamentum tuum : *teſtamentum* . = 39. tuam ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* animo contrito : *anima contrita* . = 40. tibi ; quoniam : *tibi & perfice ſubſequentes te* . = 41. ſequimur te in : *ſequimur in* . = 43. tuo Domine : *tuo magno Domine* . = 45. & ſciant : *ſciant* . = *ibid.* es Dominus : *Domine* . = 46. miniſtri regis ; (*Deſunt in Cod.*) = 51. & benedictum : *benedictum* . = *ibid.* tuæ ſanctum : *tue quod eſt ſanctum* . = 65. Dei ; (*Non eſt in Cod.*) = 67. Benedicite frigus & æſtas Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula ; (*Addentur, & pro* æſtas . cauma . *legitur.*) = 84. & 85. Domini ; [*Non habentur in Cod.*]. = 88. Miſael : *& Miſael* . = *ibid.* liberavit nos de : *liberavit de* . = 90. omnes ; (*Deeſt* .) = *ibid.* confitemini ei quia in omnia ſæcula : *confitemini quia in ſæculum* . = *Inter* v. 90. *&* 91. (Hucuſque in Hębræo non habetur & quæ poſuimus de Theodotionis editione tranſlata ſunt) : (*Huc uſque in hebreo non habetur, & que poſuimus de Theodotione tranſlata ſunt.*) = 91. Reſpondit, & ait : *Reſpondit rex, & ait* . = 94. & magiſtratus : *magiſtratus* . = *ibid.* contemplabantur : *& contemplabantur* . = *ibid.* etiam Saraballa : *& Saravera* . = 95. Miſach : *& Miſach* . = *ibid.* omnem ; (*Deeſt in Cod.*) = 96. tribus & lingua : *& tribus & lingue* . = (v. 98. *In principio hujus verſiculi habentur hæc* . CAP. IV.) = *ibid.* qui : *quæ* .

CAP. IV.

V. 5. cui : *cujus* . = *ibid.* ipſo : *eo* . = 6. quoniam : *quem* . = *ibid.* & ſolutionem eorum ; (*Deſunt in Cod.*) = 7. ecce arbor in medio terræ : *ecce in medio terre arbor eſt* ; (*Verbum* . eſt . *additur literis vetuſtis* .) = 11 clamavit : *& clamavit* . = 12. æreo in : *ereo & in* . = *ibid.* eius in : *eius ſit in* . = 15. edicere : *dicere* . = 18. eſca ; (*Additur in Cod.*) = 21. pervenit : *ſupervenit* . = *ibid.* meum ; (*Deeſt in Cod.*) = 22. Eiicient : *Et eiicient* . = 24. tuis ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ignoſcet : *ignoſcat* . = 28. Cumque : *Cum* . = 29. eiicient te : *eicient* . = 30. et ex : *regem ex* . = 31. ſempiternum : *æternum* . = 33. reverſus ; [*Additur in Cod.*] = *ibid.* reſtitutus : *conſtitutus* . = *ibid.* addita : *reddita* . = 34. vias : *via* .

CAP. V.

V. 1. Balſaſar : *Baltaſar* . (*Et ita infra.*) = 4. æreos : *& ereos* . = 7. collo : *collo ſuo* . = 8. interpretationem indicare : *interpretationem eius indicare* ; [*Additur*. eius.] = 12. itaque Daniel : *itaque rex Daniel* . = 13. rex ; (*Deeſt* .) = 14. ſunt : *ſint* . = 15. eius :

Digitized by Google

eius; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* huius ſermonis edicere : *ſermonis ejus dicere* . = 16. eius ; (*Non habetur in Cod.*) = 19. & quos : *quos* . = 23. concubinæ tuæ vinum : *concubinæ vinum* . = *ibid.* neque ſentiunt ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* habet : *habebat.* = 29. regno : *regno ſuo* .

CAP. VI.

V. 1. toto ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. regni : *regis* . = *ibid.* reperire : *invenire* . = 9. & Perſis : *atque Perſis* . = 10. conſtituam : *contra* . = *ibid.* ſuo; (*Non eſt in Cod.*) = 13. Iudæ : *Iudeæ* . = *ibid.* orat; (*Deeſt in Cod.*) = 14. illum : *eum* . = 20. Danielem ; (*Non habetur in Cod.*) = 23. vehementer rex gaviſus : *rex gaviſus vehementer* . = 24. comminuerunt : *comminuerent* .

CAP. VII.

V. 4. Prima : *Et quatuor primo* . = *ibid.* habebat aquilę : *habebat ut aquilę* . = *ibid.* hominis : *eius* . = 5. Et in dentibus eius ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* dicebant : *dicebatur* . = 6. poſt hęc : *poſt hoc* . = *ibid.* quaſi ; (*Non eſt in Cod.*) = 7. Poſt hęc : *Poſt hoc* . = *ibid.* ante eam : *antea* . = 10. millia : *millies* . = 12. eſſet : *eſt* . = 15. Horruit ſpiritus meus , ego ; (*Hęc ſuperſcribuntur , eraſo uno verbo è contextu, quod fuiſſe pronomen* ego *conjectura eſt.*) = 17. ſunt; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* quæ; [*Non habetur in Cod.*] = 18. & ſeculum : *& in ſeculum* : = 19. quarta ; (*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione* .) = *ibid.* reliqua : *reliquias* . = 20. cornua ; & de : *cornua ; de* . = 22. excelſis : *excelſi* . = 27. ſubter : *ſub* . = 28. mutata : *immutata* .

CAP. VIII.

V. 2. Suſan : *Suſis* . = *ibid.* regione : *civitate*. = 5. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 9. modicum ; (*Non eſt in Cod.*) = 11. magnificatum : *magnificatus* . = 14. & mane duo millia trecenti : *& mane dies duo millia trecenti.* = 15. ecce : *& ecce* . = 16. Ulai: *Elai* . = 18. ſum ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. IX.

V. 3. meum ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. & confeſſus ſum ; (*Deſunt in Cod.*) = 5. iniquitatem : *iniquè* . = 7. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Iuda : *Iudę* . = *ibid.* & omni Iſrael; (*Adduntur in Cod.*) = 11. libro : *lege* . = 12. ſtatuit ſermones : *ſtatuit ſuper ſermones* . = *ibid.* ut ſuper induceret : *ut induceret* . = 14. ſuper malitiam ; (*Non ſunt in Cod.*) = 15. iniquitatem : *iniquitates* . = 16. & à monte : *& monte* . = 18. meus ; (*Non eſt in Cod.*) = 20. & proſternerem : *ut proſternerem* . = *ibid.* conſpectu Dei : *conſpectu Domini* . = 21. vir ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* à principio : *principio* . = 23. autem : *enim* . = 24. prophetia : *prophetes* . = 26. populus qui eum negaturus eſt ; (*Non ſunt in Cod.*)

CAP. X.

V. 3. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. & vultus : *vultuſque* . = 15. verbis : *verba* . = 16. tua ; (*Non eſt in Cod.*) = 17. meo ? nihil in me : *ſuo ? nihil enim in me* . = 20. ergò : *enim* .

CAP. XI.

V. 2. regnum : *regem* . = 17. illud ; (*Non eſt in Cod.*) = 24. Et abundantes : *abundantes* . = 26. eius ; (*Non eſt in Cod.*) = 33. flamma & in : *flamma in* . = *ibid.* & in rapina : *& rapina* . = 36. dirigetur : *diriget* . = 38. Maozim. & v. 39. Maozim : *Moozim* . = *ibid.* cognovit : *novit* . = *ibid.* eis ; (*Deeſt in Cod.*) = 40. contra illum : *ad illum.* = *ibid.* & in claſſe : *& claſſe* . = 41. multi : *multę*. = 43. Lybiam : *Lybias* . = *ibid.* Æthiopiam : *Æthiopias* . = 44. plurimos : *multos* .

CAP. XII.

V. 1. ex ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. elevaſſet : *levaſſet* . = *ibid.* ſuam ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. uſque ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* quinque : *& quinque* . = 13. præfinitum : *prævenitum* . = *ibid.* requieſces : *requieſce* . = *ibid.* finem : *fine* . = *ibid.* huc uſque Danielem : *huc uſque Daniel* . = *ibid.* Quæ ſequuntur : *Cętera quę ſequuntur* .

CAP. XIII.

V. 1. Et erat : *Erat* . = 2. Deum : *Dominum*. = 3. enim : *autem* . = 4. pomarium : *pomerium* . = 7. pomario : *pomerio* . = 10. ergo : *autem* . = 11. ſibi; (*Deeſt in Cod.*) = 14. & nunc in communi : *tunc commune* . = 15. autem : *ergò* . = *ibid.* pomario : *pomerio*. = 17. pomarii. & v. 18. pomarii : *pomerii* . = *ibid.* iuſſerat : *iuſſerant* . = 20. pomarii : *pomerii* . = *ibid.* & nos in : *& in* . = 23. mihi abſque : *mihi ut abſque* . = 25. ad oſtia pomarii , & aperuit : *& aperuit oſtia pomerii* . = 26. famuli domus in pomario : *in pomerio famuli domus* . = 27. autem : *enim* . = 32. decore ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò* . dedecore .) = 36. pomario : *pomerio* . = *ibid.* pomarii : *pomerii* . = *ibid.* à ſe ; (*Deſunt in Cod.*) = 38. pomarii : *pomerii* . = 41. & iudicibus populi : *populi & judicibus* . = 47. tu ; (*Deeſt in Cod.*) = 50. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ſenectutem ; (*Additur in Cod.*) = 54. colloquentes : *loquentes* . = 55. autem : *ad eum* . = 58. eos ; (*Deeſt in Cod.*) = 59. manet enim angelus Domini : *etenim angelus Dei* . = 60. itaque : *autem* . = 64. in conſpectu populi ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XIV.

V. 2. vinique : *vini quoque* . = 4. ei ; (*Non eſt in Cod.*) = 7. eis : *ad eos* . = 9. autem : *ergò* . = *ibid.* Et venit rex cum Daniele in templum Belis ; (*Deſunt in Cod.*) = 11. morte ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. rex ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſignacula : *ſigna* . = 19. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = 20. Tunc apprehen-

Digitized by Google

prehendit : *comprehendit*. = 24. adoro : *adorabo*. = 26. ergò : *autem*. = *ibid.* ſecitque maſſas ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* draconis : *dracqni*. = 37. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 40. exclamavit : *clamavit*. = *ibid.* eum : *eum de lacu leonum*. = 41. eius ; (*Non eſt in Codice*.) = *ibid.* in lacum ; (*Deſunt in Codice*.)

In Exempl. Gotò. ſequuntur Libri Paralipomenon.

INCIPIUNT DUODECIM PROPHETÆ.

Hieronymi in xii. Prophetas Præfatio ; Non idem &c. (*Habetur in Cod.*)

Alius Prologus ; Regulæ ſunt &c. (*Non habetur in Cod.*)

LIBER OSEE PROPHETÆ.

Præfatio in Oſee *Prophetam*; Temporibus Oziç &c. (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 1. EZechiç : *& Ezechiç*. = 2. Domino : *Dominum*. = *ibid.* fac tibi ; (*Deſunt in Cod.*) = 3. ei ; (*Non eſt in Cod.*) = 5. Et ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. dixit : *dixit ei*. = *ibid.* non ero veſter : *non veſter Deus*.

CAP. II.

V. 2. ipſa non : *non ipſa*. = *ibid.* & ego : *ego*. = 3. diem ; (*Additur in Cod.*) = 5. panes : *panem*. = 6. ſpinis : *in ſpinis*. = 11. neomeniam : *& neomeniam*. = *ibid.* tempora : *temporum*. = 12. eius ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* comedet eam beſtia : *comedent illam beſtiç*. = 14. ducam : *deducam*. = 15. ſpem : *ſepem*. = 18. percutiam cum eis : *percutiam eis*. = 19. & iudicio : & *in iudicio*. = *ibid.* & in miſerationibus : *& miſerationibus*. = 20. mihi in fide : *mihi in ſempiternum in fide*. = *ibid.* Dominus : *Dominus Deus*. = 24. ipſe dicet, Deus : *ipſi dicent, Dominus*.

CAP. III.

V. 2. & dimidio coro hordeî; (*Deſunt in Cod.*) = 5. noviſſimo : *in noviſſimo*.

CAP. IV.

V. 1. Domino : *Domini*. = 6. ſcientiam repuliſti : *ſcientiam ſapientiam repuliſti*. = *ibid.* legis : *leges*. = 7. commutabo : *mutabo*. = 11. auferunt : *aufert*. = 14. converſabantur : *verſabantur*. = 15. delinquat : *derelinquam*. = *ibid.* inraveritis : *iurabitis*. = 19. confundentur : *confundetur*.

CAP. V.

V. 4. Deum : *Dominum*. = *ibid.* fornicationum : *fornicationis*. = 5. Judas : *Juda*. = 7. Dominum : *Domino*. = 8. Rama : *Ramaa*. = 9. correptionis in : *correptionis ſed in*. = 11. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* fractus : *factus*. = *ibid.* fordes : *fordem*.

CAP. VI.

V. 1. conſurgent : *conſurgant*. = *ibid.* & revertamur : *revertamur*. = 2. ſanabit : *ſanavit*. = 3. diluculum : *diluculo*. = 5. verbis : *verbo*. = *ibid.* tua : *mea*.

CAP. VII.

V. 6. eos, mane ipſe : *eos mane; ipſe*. = 7. non eſt : *& non eſt*. = 8. panis ; (*Additur in Cod.*) = 9. ſed & cani : *ſed cani*. = 12. volucrem : *volucre*. = 14. & vinum : *& ſuper vinum*.

CAP. VIII.

V. 1. ſit tuba : *ſit ut tuba*. = 5. eos : *eis*. = 6. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. in eo : *in eis*. = *ibid.* quod & ſi : *quod ſi*. = 9. ſibi ; Ephraim : *ſimul Ephraim*. = 10. conduxerint : *conduxerunt*. = 12. ei : *eis*. = 13. offerent : *adſer, aſſer*. = *ibid.* in ; (*Additur in Cod.*) = 14. civitates : *civitatem*.

CAP. IX.

V. 1. populi ; quia fornicatus es à Deo tuo : *populus qui fornicatus eſt à Deo ſuo*. = 3. Ephraim in Ægyptum : *Iſrael Ægyptum*. = *ibid.* comedit : *comedet*. = 4. comedent : *comedunt*. = *ibid.* animæ : *anima*. = 5. facietis : *feciſti*. = 7. multitudo : *multitudinem*. = 8. factus eſt ; (*Non ſunt in Cod.*) = 9. Profundè peccaverunt, ſicut in diebus Gabaa ; (*Deſunt*.) = 10. uvas : *vas* ; (*Ita habet contextus, ſed recentiùs.* u. *additur, ut legatur* uvas.) = 12. & ſi : *ſi et*. = *ibid.* hominibus : *omnibus*. = 13. ut vidi : *ut vidit*. = *ibid.* interfectorem : *interfectores*. = 14. da eis ; (*Deſunt in Cod.*) = 15. Galgal : *Galgala*. = 16. & ſi : *ſi et*.

CAP. X.

V. 1. altaria ; (*Additur in Cod.*) = 5. & æditui eius ſuper eum ; (*Ita modò ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione*.) = 6. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* voluntate : *voluptate*. = 8. peccatum : *peccatus*. = *ibid.* tribulus aſcendet : *tribulos aſcenderunt*. = *ibid.* collibus : *colles*. = 11. eius ; aſcendam : *eius reges & Sacerdotes aſcendam*. = 14. à domo : *in domo*. = *ibid.* vindicavit : *judicabit*.

CAP. XI.

V. 1. pertranſiit : *pertranſibit*. = 7. meus ; (*Additur*.) = *ibid.* pendebit : *pendebat*. = 8. ut : *ſicut*.

CAP. XII.

V. 6. ad Deum: *ad Dominum*. = 7. calumniam: *Et calumniam*. = 9. Deus; (*Non eſt in Cod.*) = 11. in Galaad: *Galgal*. = *ibid.* Galgal bobus: *Galgalibus*. = 12. regionem: *regiones*. = 13. Dominus Iſrael: *Dominus Deus Iſrael.*

CAP. XIII.

V. 2. feceruntque: *fecerunt*. = 3. matutina & ſicut: *matutinæ & quaſi*. = 4. præter: *abſque*. = 6. adimpleti: *Et adimpleti*. = *ibid.* ſaturati ſunt; elevaverunt: *ſaturati; Et elevaverunt*. = 7. ego; (*Deeſt in Cod.*) = 10. reges: *regem*. = 11. in indignatione mea: *in indignationem meam*. = 13. enim: *autem*. = *ibid.* contritione: *contradictione*. = 14. morſus tuus ero: *ero morſus tuus*. = 15. & adducet: *adducet*. = *ibid.* omnis vaſis: *hominis à vaſis*.

CAP. XIV.

V. 1. Deum: *Dominum*. = *ibid.* pereant parvuli: *pereat. Parvuli*. = *ibid.* eliduntur & fetæ eius (*Adduntur in Cod.*) = 2. in; (*Additur in Cod.*) = 3. & dicite: *dicite*. = 4. pupilli: *populo*. = 5. diligam; [*Ita modò ſuperſcribitur; ſemieraſâ veteri lectione, qua*. dirigam. *fuiſſe ſcriptum vehement conjectura eſt*.] = *ibid.* ab eis: *ab eo*. = 6. ſicut: *quaſi*. = 7. erit quaſi oliva gloria eius; & odor eius ut Libani. v. 8. Convertentur: *erumpet quaſi oliva gloria eius; quaſi odor libani convertentur*. = 9. tuus: *ejus*.

PROPHETIA JOEL.

Prologus in Joel *Prophetiam*; (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 7. DEcorticavit: *decorticavit*. = 8. ſue: *tue*. = 14. veſtri: *noſtri*. = 16. noſtri: *veſtri*.

CAP. II.

V. 4. aſpectus: *& aſpectus*. = 7. viri in viis ſuis gradientur, & non declinabunt à ſemitis ſuis: *vir in viis ſuis gradietur, Et non declinabunt à viis ſuis*. = 10. tenebrati: *obtenebrata*. = *ibid.* retraxerunt: *traxerunt*. = 13. malitia: *malitia hominum*. = 17. parce; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut dominentur: *ut non dominentur*. = 19. eis: *in eo*. = *ibid.* opprobrium in: *in opprobrium*. = 22. Nolite: *Noli*. = 23. ſicut; (*Deeſt in Cod.*) = 25. bruchus: *& bruchus*. = 27. ſum; & ego Dominus: *ſum; noli timere terra, ſed exulta & letare quoniam magnificabit Dominus ut faceret, & ego Dominus*. = *ibid.* amplius: *alius*. = 29. & ancillas: *Et ſuper ancillas*. = 31. convertetur: *vertetur*.

CAP. III.

V. 4. reddetis: *reddidiſtis*. = 8. manibus: *manu*. = 10. Quia; (*Deeſt in Cod.*) = 12. aſcendant: *deſcendant*. = 15. obtenebrati ſunt: *obtenebreſcent*. = 17. alieni: *alienigena*.

PROPHETIA AMOS.

Præfatio in Amos *Prophetiam*; Oſias Rex &c. (*Habetur ſub nomine Divi Hieronymi*.)

Alia Præfatio ex principio Commentariorum Hieronymi *in Amos; Hic Amos &c.* (Non habetur in Cod.)

CAP. I.

V. 8. REliqui; *reliquiæ*.

CAP. II.

V. 1. & v. 3. Dominus: *Dominus Deus*. = 4. abiecerit: *abiecerint*. = *ibid.* cuſtodierit: *cuſtodierint*. = 6. vendiderit pro argento: *vendiderint argento*. = 9. radices: *radicem*. = 11. Nazaræos; *in Nazaræos*. = 16. fugiet: *effugiet*.

CAP. III.

V. 4. in ſaltu: *in ſilvam*. = 6. expaveſcet? fit: *expaveſcit? fit*. = *ibid.* fecerit?: *fecit?*. = 8. rugiet. *rugiit*. = *ibid.* Deus; (*Non eſt in Cod.*) = 9. *bis.* ædibus; *diebus*. = 10. rapinas in ædibus: *rapinam in diebus*. = 12. Dominus: *Dominus Deus*. = *ibid.* in Damaſci grabato: *in Damaſco gravati*.

CAP. IV.

V. 4. Galgalam: *Galgala*. = 5. fermentato: *frumento*. = 9. aurugine: *aurigine*. = 10. uſque: *Et aſque*.

uſque . = 11. Deus : *Dominus* . = *ibid.* ab incendio : *de incendio* .

CAP. V.

V. 2. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. egrediebantur : *egredietur* . = *ibid.* egrediebantur : *egredientur* . = 5. Galgalam : *Galgala* . = 6. vivite : *vivetis* . = 8. & convertentem : *convertentem* . = *ibid.* effudit : *effundet* . = 14. dixiſtis : *dixi* . = 15. Deus ; (*Non eſt in Cod.*) = 16. dicetur : *dicitur* . = 18. eam : *ea* . = 19. domum : *domum ſuam* . = 21. & proieci : *proieci* . = *ibid.* & non capiam : *& non accipiam , & non accipiam , & non accipiam* . = 22. obtuleritis : *attuleritis* . = *ibid.* reſpiciam ; (*Ita modò legitur ; ſed vetus lectio* .recipiam. *habebat.*) = 23. Aufer à me : *auferam* .

CAP. VI.

V. 2. horum : *eorum* . = 3. ſolio : *ſoli* . = 8. domos eius odi : *domum eius odivi* . = 9. reliqui : *reliƈti* . = 10. qui : *quia* . = *ibid.* penes : *apud* . = 11. dicet : *dicit* . = 13. equi aut arari : *equi aut arare* ; [*Ita modò legitur, eraſâ veteri lectione.*] = 14. nihili : *nihilum* . = 15. conterent : *conteret* . = *ibid.* torrentem : *introitum* .

CAP. VII.

V. 3. Dominus ſuper : *Dominus Deus ſuper* . = *ibid.* dicit : *dixit* . = 6. dicit : *dixit* . = 7. Dominus : *Dominus Deus* . = 8. cęmentarii : *cęmentariam.* = 12. gradere, fuge : *grande , refuge* . = 13. regni eſt : *regni eius* . = 14. Reſponditque : *Et reſpondit* . = 16. ſuper Iſrael : *ſuper domum Iſrael* .

CAP. VIII.

V. 2. eum : *per eum* . = 3. Deus ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. ut : *et* . = 6. in argento : *argento* . = 7. ad finem : *in finem* . = 11. in terram : *in terra* .

CAP. IX.

V. 1. fugient : *fugiet* . = 2. ad : *in* . = *ibid.* educet : *deducet* . = *ibid.* in Cęlum inde detraham : *ad Cęlum detraham* . = 5. & lugebunt : *lugebunt* . = *ibid.* fluvius : *rivus* . = 11. & reedificabo aperturas murorum eius, & ea quę corruerant inſtaurabo ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* eum : *illud* . = 12. Ut poſſideant : *Ut & poſſideant* . = 14. inhabitabunt : *habitabunt* .

PROPHETIA ABDIÆ.

Prologus in Abdiæ *Prophetiam* ; Jacob Patriarcha &c.
(*Habetur ſub nomine Divi Hieronymi.*)

CAP. I.

V. 1. AUditum : *Auditu* . = 2. tu es : *es* . = 3. petrarum : *petræ* . = *ibid.* tuum : *ſuum* . = *ibid.* Quis : *Qui* . = 5. per noctem : *pro nocte* . = 7. emiſerunt : *immiſerunt* . = *ibid.* comedunt : *comedent* . = 9. à Meridie : *Meridie* . = 11. eum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ingrediebantur : *egrediebantur* . = 12. in die : *inedia* . = *ibid.* lætaberis : *lætaberis* . = 13. emitteris : *mitteris* . = 14. exitibus : *exitibus viarum* ; (*Additur* . viarum.) = 15. convertet : *convertens* . = 16. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* abſorbebunt : *abſorbent* . = 17. domus ; (*Ita modò ſuperſcribitur , fermè eraſâ veteri lectione, qua.* Deus, *ſcriptum fuiſſe aliqua conjectura eſt* .) = 19. ad Auſtrum ſunt , montem : *ab Auſtro , montem* .

JONÆ PROPHETIA.

Prologus in Prophetiam Jonæ ; Jonam ſanctum &c.
(*Habetur in Exemplari Gothico.*)

CAP. I.

V. 2. ET vade in : *vade contra* . = *ibid.* grandem : *magnam* . = *ibid.* in ea : *in eam* . = 4. periclitabatur conteri. Et timuerunt : *periclitabatur , conterriti ſunt* . = *ibid.* Deum : *Dominum* . = 6. recogitet : *cogitet* . = 8. ſit : *evenerit* . = *ibid.* quo vadis ? : *quis ?* . = 10. enim : *ergò* . = 13. valebant : *valuerunt* .

CAP. II.

V. 4. Et proieciſti : *proieciſti* . = 6. animam : *animam meam* . = *ibid.* operuit : *cooperuit* . = 8. Domini recordatus : *Domini mei recordatus* . = *ibid.* ut veniat ad te oratio : *& veniet oratio* . = 9. derelinquunt : *derelinquerunt* . = 11. aridam : *arida* .

CAP. III.

V. 2. in Niniven : *ad Niniven* . = 3. magna itine-

itinere: *magna de itinere*. = 5. ieiunium: *ieiunaverunt ieiunium*. = 6. verbum: *nuncius*.

CAP. IV.

V. 5. Orientem Civitatis: *orientis civitatem*. = 7. & paravit Deus vermem aſcenſu diluculi: *Et præparavit Dominus Deus vermen & aſcenſum diluculo*. = 10. ſub; (*Non eſt in Cod.*) = 11. & iumenta multa?: *& iumenta multa? Sed paream & miſerebor eis quoniam magnum eſt nomen meum*.

MICHEÆ PROPHETIA.

Prologus in Michææ *Prophetiam*; Temporibus &c. (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 2. DE templo: *in templo*. = 5. in ſcelere: *ſcelere*. = 6. revelabo: *concidentur*. = 7. Et omnia ſculptilia eius concidentur; (*Deſunt in Cod.*) = 8. velut: *quaſi*. = 10. lachrimis ne ploretis; in: *Lacrimas. Ne ploretis in*. = 11. eſt egreſſa quæ: *erit egreſſa qui*. = *ibid.* ſtetit: *ſtridet*. = 12. quæ: *qui*. = *ibid.* in portam: *in portis*. = 13. quadrigæ: *quadriæ*. = *ibid.* habitanti Lachis; principium: *habitantis Lachis; principum*. = *ibid.* eſt; (*Modò ita legitur; cùm prius in veteri lectione* eſtis. *legeretur.*) = *ibid.* in te; (*Adduntur literis vetuſtis.*) = 14. emiſſarios: *emiſſorius*. = 15. quæ habitas in Mareſa: *qui habitas in mare*.

CAP. II.

V. 2. rapuerunt: *diripuerunt*. = 8. è contrariò: *contrario*. = *ibid.* adverſarium: *adverſario*. = 10. ite: *abite*. = 11. loquerer; (*Ita modò superſcribitur, eraſâ veteri lectione.*) = 12. à multitudine hominum: *multitudine omnium*. = 13. pandens: *pendens*. = *ibid.* & ingredientur: *egredientur*.

CAP. III.

V. 1. dixi: *dixit*. = 3. pellem: *pelles*. = 4. ſuis: *eius*. = 7. Dei: *Dei in eis*. = 8. virtute; (*Ita etiam habebat lectio vetus; modò autem.* veritate.) = *ibid.* Iſrael: *Iſraeli*. = 9. domus; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. IV.

V. 1. erit; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* mons domus Domini; (*Ita modò legitur; cùm prius.* mons Dei. *fuiſſet ſcriptum.*) = 3. adverſus: *contra*. = 4. exercituum; [*Non eſt in Cod.*] = 5. noſtri in; (*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione.*) = 6. eieceram: *abieceram*. = 7. in reliquias: *in reliquas*. = 8. & veniet; (*Deſunt in Cod.*) = 10. & habitabis: *habitabis*. = *ibid.* ibi: *& ibi*. = 11. aſpiciat: *aſpiciet*. = 13. & tritura: *tritula*. = *ibid.* quia; (*Additur.* a.) = *ibid.* interficies: *interficiam*. = *ibid.* fortitudinem eorum Domino: *fortitudo eorum Dominum*.

CAP. V.

V. 1. nos: *te*. = 2. Ephrata: *domus Ephrata*. = *ibid.* parvulus es: *numquid parvula es*. = *ibid.* eius; (*Deeſt in Cod.*) = 5. in domibus: *in montibus*. = 6. Nemrod: *Neborot*. = 15. indignatione: *indignatione mea*. = *ibid.* gentibus; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 4. ſervientium: *ſervitutis*. = *ibid.* & Aaron: *Aaron*. = 5. Galgalam: *Galgala*. = 6. & vitulos: *aut vitulos*. = 7. Dominus: *Deus*. = *ibid.* fructum: *aut fructus*. = 8. tibi ò homo: *tibi homo*. = *ibid.* & quid Dominus requirat: *aut quid Dominus quærat*. = *ibid.* ſolicitum: *ſolicitè*. = *ibid.* cum Deo: *cum Domino Deo*. = 9. ſalus erit: *ſalus Domini erit*. = *ibid.* approbabit: *appropriabit*. = 14. apprehendes: *apprehendens*. = 15. ſeminabis: *ſeminaberis*. = *ibid.* & non metes: *& non metis*. = 16. Amri: *Omri*.

CAP. VII.

V. 1. deſyderavit: *deſyderabat*. = 3. deſyderium: *in deſyderio*. = 6. & filia: *filia*. = *ibid.* nurus: *& nurus*. = *ibid.* adverſus: *contra*. = 8. Dominus; [*Additur literis vetuſtis.*] = 9. faciat: *faciet*. = *ibid.* educet: *& educet*. = 13. eorum: *ſuarum*. = 14. ſolos: *ſole*. = 16. et; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ponent: *ponet*. = 18. immittet: *immittat*. = *ibid.* miſericordiam: *miſericordia*. = 19. deponet: *& deponet*. = 20. Dabis: *Dabit*. = *ibid.* miſericordiam: *& miſericordiam*. = *ibid.* iuraſti: *iuravit*.

PROPHETIA NAHUM.

Prologus in Prophetiam Nahum ; Nahum &c.
(*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 1. NAhum Elceſæi : *Nahum filii Elceſęi.* = 2. in hoſtes : *hoſtes*. = 3. turbine : *turbidine*. = 5. & orbis ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* omnes habitantes in eo : *omnis habitans in ea*. = 6. indignatio : *& indignatio*. = *ibid.* diſſolutæ : *diſſipatæ*. = 8. prætereunte : *quaſi prætereunte*. = 10. conſumentur quaſi : *conſumetur*. *Quaſi*. = 11. exibit : *exivit*. = *ibid.* Dominum : *Deum*. = *ibid.* pertranſiens : *perpetrans*. = 12. attondentur : *tondentur*. = *ibid.* affligam te ultra : *affligam ultra*. = 14. non ; (*Additur in Cod.*)

CAP. II.

V. 1. cuſtodiat : *cuſtodit*. = 4. quaſi : *velut*. = 10. Diſſipata eſt, & ſciſſa : *Diſſipata, & diſciſſa*. = *ibid.* omnium ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. quam : *quem*. = 12. necavit : *negavit*. = *ibid.* ſuas, & cubile : *ſuas, ſed & cubile*. = *ibid.* rapina : *rapinis*. = 13. tuas : *eius*.

CAP. III.

V. 2. & equi frementis : *& equi frementes*. = *ibid.* ferventis & equitis aſcendentis : v. 3. Et micantis gladii ; & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ : *ferventes equites aſcendentes ; Emicantis gladii & fulgurantes haſtę & multitudinis interfectę, & graves ruinę*. = 6. & contumeliis : *contumeliis*. = 8. Alexandria : *ab Alexandria*. = *ibid.* quæ habitat : *qui habitant*. = *ibid.* aquæ : *aqua*. = 9. eius, et ; (*Deſunt in Cod.*) = 12. concuſſæ : *concuſſę*. = 13. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. in ; (*Nec habetur in Cod.*) = 17. ubi fuerint ; (*Deſunt in Cod.*)

PROPHETIA HABACUC.

Prologus in Prophetiam Habacuc ; Quatuor &c.
(*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 1. ONus quod vidit Habacuc propheta ; (*Deſunt in Cod.*) = 3. Quare reſpicis contemptores & taces conculcante impio iuſtiorem ſe? Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptilia non habentia ducem ? (*Deſunt in Cod.*) = 4. egreditur : *egredietur*. = 6. ut poſſideat : *& poſſideat*. = 7. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 8. nanque eius de longe : *nanque de longe*. = 9. venient : *veniunt*. = 10. ipſe : *& ipſe*. = 11. ſpiritus : *ſpiritus eius*. = 12. fortem : *forte*. = 13. iniqua : *iniquè*. = 17. expandit : *expandat*.

CAP. II.

V. 3. viſus : *viſio*. = 4. erit : *eſt*. = 5. adimpletur : *adimplebitur*. = 15. & inebrians : *inebrians*. = 17. eos : *te*. = *ibid.* & iniquitate : *& de iniquitate*. = 18. fictor ſuus conſlatile et : *finctor ſuus. Et conſlavit illud*. = *ibid.* fictor : *finctor*.

HORATIO HABACUC

PRO IGNORANTIIS.

CAP. III.

V. 1. auditionem tuam : *auditum tuum*. = 6. & contriti : *conturbati*. = 7. vidi : *videns*. = 9. ſuſcitabis ; (*Ita modò legitur, eraſâ poſtremâ literâ, quę videtur fuiſſe* . t. *ut legeretur* ſuſcitabit, *ut ſtatim infra*.) = *ibid.* tribubus : *tribus*. = *ibid.* locutus es : *locutus eſt*. = *ibid.* fluvios ſcindes terrę : *fluvius ſcindens terram*. = 11. fulgurantis : *fulgurantes*. = 12. obſtupefacies : *obſtupeſcere facies*. = 16. à voce : *ad vocem*. = *ibid.* ut requieſcam : *& requieſcam*. = 17. arva : *herbę*. = *ibid.* pręſepibus : *præſepio*. = 18. gaudebo, et : *gloriabor*. = 19. Deus Dominus : *Dominus Deus*.

SOPHONIÆ PROPHETIA.

Prologus in Sophoniæ *Prophetiam*; Tradunt &c. (*Habetur.*)

CAP. I.

V. 1. Filii Godolię, filii Amarię, filii: *Filium Godolię, filium Amarię, filium.* = *ibid.* judę: *Juda.* = 3. volatilia: *volatile.* = 9. omnem qui arroganter ingreditur: *omnes qui arroganter ingrediuntur.* = 11. Pilę: *filię.* = *ibid.* diſperierunt: *diſpergerunt.* = 17. ut; (*Additur in Cod.*) = 18. omnis terra; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* faciet cunctis: *faciet Dominus cunctis.*

CAP. II.

V. 1. amabilis; (*Ita legitur, eraſâ veteri lectione.*) = 2. ante quam veniat ſuper vos dies indignationis Domini; (*Non ſunt in Cod.*) = 3. qui: *quia.* = 5. inhabitator: *habitator.* = 6. pecorum: *ovium.* = 7. viſitavit eos Dominus: *viſitabit Dominus.* = 8. quę: *qui.* = 9. in ęternum: *in ſempiternum.* = *ibid.* eos & reſidui: *illos reſidui.* = *ibid.* illos: *eos.* = 11. viri: *vir.* = 12. vos Æthiopes: *vos & Æthiopes.* = 13. ſpecioſam: *ſpecioſa.* = 14. quoniam: *quum.*

CAP. III.

V. 2. diſciplinam; in Domino non eſt confiſa: *diſciplinam in Domino. Non eſt confiſa.* = 5. manè manè: *manè.* = 6. diſperdidi: *diſperdit.* = 7. ſuſcipies: *ſuſcipe.* = 8. & effundam: *ut effundam.* = *ibid.* eos indignationem: *eos omnem indignationem.* = 9. invocent: *vocent.* = 13. mendacium, & non: *mendacium, non.* = 17. ſalvabit; *ſalvabit te.* = *ibid.* exultabit: *& exultabit.* = 19. eam quę eiecta fuerat: *ea quæ electa fuerant.* (*Crediderim legendum.* eiecta. *quia* .l. *&* .i. *ſunt Gothis ſimilima.*) = 20. in tempore quo congregabo vos: *in tempore congregabo.*

AGGÆI PROPHETIA.

Prologus in Prophetiam Aggæi; Jeremias &c. (*Habetur in Exemplari Gothico ſub nomine Divi Hieronymi.*)

CAP. I.

V. 6. Acculum: *ſacellum.* = 8. ſigna, et: *lignum.* = 12. Dei ſui: *Domini ſui.* = *ibid.* eos: *ipſos.* = 13. ſuum; (*Deeſt in Cod.*) = 14. ſuſcitavit: *ſuſcitabit.*

CAP. II.

V. 4. ſit: *ſunt.* = 6. pepigi: *placui.* = 12. Sacerdotes: *Sacerdotem*; (*Ita lectio vetus*; *ſed recentiùs mutatur ſic.* interrogate Sacerdotes.) = 17. & intraretis: *intraretis.* = 20. vinea: *vineę.*

PROPHETIA ZACHARIÆ.

Prologus in Zachariæ *Prophetiam*; Secundo anno &c. (*Habetur ſub nomine Divi Hieronymi.*)

CAP. I.

V. 1. Filii: *filium.* = 4. Ne ſitis: *Et ne ſitis.* = *ibid.* de; [*Non habetur in Cod.*] = 6. mandavi: *commendavi.* = 7. filii: *filium.* = 9. ſint: *ſunt.* = 10. perambulent: *perambularent.* = 12. iam; (*Deeſt in Cod.*) = 16. ſuper Jeruſalem: *in Jeruſalem.* = 17. exercituum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* affluent: *fluent.* = 19. ad angelum: *angelo.* = 21. Judam: *Judæam.* = *ibid.* diſpergerent eam: *deiicerent ea.*

CAP. II.

V. 6. O, ò fugite: *O fugite.* = 8. mei: *eius.*

CAP. III.

V. 1. & Satan: *& Satanas.* = 8. portendentes: *portentes.*

CAP. IV.

V. 2. illud; & ſeptem: *illud*; *ſeptem & ſeptem.* = 6. exercitu: *exercitu meo.* = 10. ſunt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* in univerſam terram: *ſuper omnem terram.* = 13. mi; (*Deeſt in Cod.*) = 14. ſplendoris; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. VI.

V. 6. in qua: *in quo.* = 10. à tranſmigratione

ne : *tranſmigrationem.* = *ibid.* Idaia : *Itaia* . = *ibid.* domum : *in domum* .

CAP. VII.

V. 1. in quarta : *quarta* . = 2. Saraſar : *Sanaſar* . = 3. feci ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. ſeptimo per : *ſeptimo* menſe *per* ; (*Additur* . menſe .) = 6. & bibiſtis : *& eum bibiſtis* . = 7. habitaretur ? : *habitarentur* ? . = 11. recedentes : *recedentem* . = 12. ut ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Deus : *Dominus* .

CAP. VIII.

V. 1. exercituum , dicens : *exercituum ad me dicens* . = 3. medio ; (*Non eſt in Cod.*) = 5. complebuntur : *implebuntur* . = 7. Ecce : *Hęc dicit Dominus exercituum. Ecce* . = 8. medio ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* in iuſtitia : *iuſtitia* . = 10. neque : *et* . = 17. Dominus : *Dominus exercituum.* = 19. & ieiunium : *ieiunium* . = *ibid.* Judę : *Juda.* = *ibid.* & lętitiam : *& in lętitiam.* = 22. & deprecandam : *ad deprecandam* .

CAP. IX.

V. 2. valde : *malè* . = 5. timebit ; & Gaza , dolebit : *timebit timebit ; & Gaza , & dolebit.* = 7. dentium : *gentium* . = *ibid.* in Juda : *Juda* . = 13. tuos ; [*Non eſt in Cod.*]

CAP. X.

V. 2. & Somniatores locuti ſunt fruſtra ; vanè conſolabantur : *& Somniatores fruſtra loquuti ſunt vana , & conſolabantur* . = 6. & exaudiam : *exaudiam* .

CAP. XI.

V. 5. occidebant : *occiderunt* . = 7. gregem : *gregem meum* . = 8. ſiquidem & anima : *ſiquidem anima* . = 9. devorent : *vorent.* = 11. Et in irritum : *Et irritum* . = 14. & Iſrael : *& inter Iſrael* . = 16. diſperſum : *& diſperſum* . = *ibid.* & contritum : *contritum* . = *ibid.* ſtat : *ſtabit* .

CAP. XII.

V. 1. Dicit : *Dixit* . = 4. cęcitate : *in cęcitate* . = 8. ſicut : *& ſicut* . = *ibid.* eorum : *eius* . = 11. in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 14. familię : *familia* .

CAP. XIII.

V. 3. configent : *confringent.* = 6. dicet ; His : *dicet his* . = 9. ducam : *deducam* . = *ibid.* vocabit : *invocabit* .

CAP. XIV.

V. 4. ad Occidentem : *Occidentem et* . = 7. veſperi : *veſpertini* . = 8. & in hyeme : *& hyeme.* = 9. rex : *exercituum* . = 10. Remmon ad : *Remmon uſque ad* . = 12. Tabeſcet : *Et tabeſcet* . = *ibid.* contabeſcet : *tabeſcet* . = 15. & cameli ; (*Adduntur in Cod.*) = 16. reliqui : *relicti* . = *ibid.* ab anno : *de anno* . = 18. aſcenderint : *aſcenderunt* . = 19. peccatum Ægypti , & hoc peccatum : *pactum Ægypti , & hoc erit pactum* . = *ibid.* aſcenderint : *aſcenderunt* . = 21. & in Juda : *& Juda* .

PROPHETIA MALACHIÆ.

Prologus in Malachiæ *Prophetiam* ; (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 2. Dilexiſti : *dilexit* . = 3. eius ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. pater ego ſum : *pater ſum* . = 8. ei ; (*Additur in Cod.*) = 9. veſtra : *viri* . = 10. ſuſcipiam : *ſuſcipiet* . = 13. & exufflaſtis : *exufflaſtis* .

CAP. II.

V. 5. meum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* vitæ & pacis : *vita & pax* . = *ibid.* pavebat : *pavebit* . = 10. veſtrorum ? : *noſtrorum* ? . = 11. Iudas : *Iuda* = 12. Diſperdet : *Diſperdat* . = *ibid.* tabernaculis : *tabernaculo* . = *ibid.* offerentem : *offerentes* . = 13. non reſpiciam ultra : *ultra non reſpiciam* . = 16. Deus ; (*Non habetur in Cod.*) = 17. quod dicitis : *quum diceretis* .

CAP. III.

V. 5. opprimunt peregrinum : *oppriment peregrinos.* = 7. Et dixiſtis : *Et ſatiabo vos ; & dixiſtis.* = 8. configitis : *configiſtis.* = *ibid.* configimus : *confiximus* = 9. Et in penuria : *In penuria.* = 10. I. ferte : *Et inferte.* = *ibid.* horreum : *horreum meum.* = 12. terra deſyderabilis : *terræ deſyderabiles* . = 15. ædificati : *ædificata* . = 16. Tunc locuti ſunt ; (*Deſunt.*) = *ibid.* Dominum : *Deum* . = *ibid.* coram eo timentibus Dominum : *coram timentibus Deum* . = 17. parcit : *parcet* . = 18. convertemini : *convertimini* . = *ibid.* & inter : *inter* .

CAP. IV.

V. 1. impietatem : *vanitatem* . = *ibid.* dicit : *dicit* . = *ibid.* derelinquet : *relinquet* . = 2. pennis : *pinnis* . = 4. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. Eliam prophetam : *Eliam Teſbitem prophetam* . = 6. convertet : *convertat* .

(*In Exemplari Gothico ſequitur* LIBER JOB .)

LIBER PRIMUS MACHABEORUM.

Præfatio in libros Machabeorum; Machabæorum &c.
(*Non habetur.*)

In Primum librum Machabeorum Argumentum; *Primus liber &c.*

(*Non habetur.*)

C A P. I.

V. 1. ALexander Philippi : *Alexander filius Philippi*. = *ibid.* primus : *prius*. = 4. & exercitum : *exercitum*. = 11. triceſimo ſeptimo : *triceſimo*. = 15. leges : *legem*. = 18. intravit in Aegyptum : *intravit Aegyptum*. = *ibid.* & elephantis : *& in elephantis*. = 19. à facie : *faciem*. = 25. hominum : *omnium*. = *ibid.* in ſuperbia : *ſuperbia*. = 27. & invenes & virginis : *virgines & invenes*. = 28. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 32. magna ; (*Non habetur in Cod.*) = 36. peccatricem : *peccatorum*. = 38. & in diabolum : *& diabolum*. = 43. relinqueret : *relinquerunt*. = 45. ſervituti ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* eius : *ei*. = 46. rex libros : *rex Antiochus libros*. = *ibid.* manus : *manum*. = *ibid.* & in omnes : *& omnes*. = *ibid.* leges : *legem*. = 49. iuſſit ; (*Deeſt in Cod.*) = 52. feciſſent : *feciſſet*. = 55. ſuper terram : *in terra*. = 57. & centeſimo ; (*Deſunt in Cod.*) = 60. obſervabat legem Domini ſecundum &c. : *obſervabant legem ſecundum &c.* = 61. inveniebatur : *inveniebantur*. = *ibid.* & menſe ; (*Deſunt in Cod.*)

C A P. II.

V. 2. Iohannem : *Iohannam*. = 3. Simonem : *Simeon*. = 4. vocabatur : *cognominabatur*. = 5. cognominabatur : *vocabatur*. = 6. Iuda : *Iudæ*. = *ibid.* & in Ieruſalem : *& Ieruſalem*. = 9. ceciderunt in gladio : *ceciderunt gladio*. = 12. ea : *eam*. = 15. thura ; [*Deeſt in Cod.*] = 19. & dixit : *ait*. = *ibid.* diſcedant : *diſcedat*. = 21. iuſtitias : *iuſtitiam*. = 24. accenſus eſt furor eius : *aſcendit furor eius et*. = *ibid.* & inſiliens : *inſiliens*. = 27. exclamavit : *clamavit*. = *ibid.* in civitate ; (*Deſunt in Cod.*) = 30. & ſederunt : *ut ſederent*. = *ibid.* eius : *eorum*. = *ibid.* inundaverunt : *induraverunt*. = 31. erant : *erat*. = *ibid.* quidam ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. Antiochi ; (*Non habetur in Cod.*) = 34. non exibimus ; (*Non habentur in Cod.*) = 36. nec lapidem miſerunt in eos ; (*Deſunt in Cod.*) = 40. nunc ; (*Deeſt in Cod.*) = 41. die : *in die*. = 42. Judæorum : *Aſidæorum*. = 43. facti ſunt : *factum eſt*. = 44. iniquos ; (*Deeſt in Cod.*) = 46. finibus eorum & in &c. : *finibus Iſraël in &c.* = 47. manibus : *manu*. = 50. veſtrorum ; (*Deeſt in Cod.*) = 54. Zelum : *Zelo*. = 55. implevit : *implet*. = *ibid.* dux in Iſraël : *dux populi Iſraël*. = 59. & Azarias & Miſaël : *Azarias, Miſael*. = 63. periit : *periet*. = 65. Simon : *Simeon*. = 67. & adducetis : *& vos adducetis*. = 70. anno ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſexto : *& ſexto anno*.

C A P. III.

V. 3. gloriam : *gaudium*. = 5. eos ſuccendit : *ſuccendit*. = 13. fidelium ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Eccleſiam ſecum : *Eccleſiam fidelium ſecum*. = 16. appropiuqnaverunt : *appropiaverunt*. = *ibid.* ab ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. contra : *ad*. = *ibid.* & tam ; (*Deſunt.*) = 21. & legibus noſtris ; (*Non habentur.*) = 23. loqui : *loquens*. = 24. perſecutus eſt : *perſequebatur*. = 27. rex ; (*Non habetur in Cod.*) = 29. ſuis ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. ut : *et*. = 31. Et conſternatus : *conſternatus*. = 34. omnibus quæ : *omnibus bonis quæ*. = 35. & ut mitteret : *ut mitteret*. = *ibid.* memoriam eorum de loco : *memoriam de cœlo*. = 37. perambulabat : *perambulavit*. = 40. proceſſerunt cum : *proceſſerunt ut irent cum*. = *ibid.* Emmaum : *Arimaum*. = 42. applicabant : *applicabat*. = *ibid.* in interitum : *interitum*. = 46. in Iſraël : *Iſraël*. = 47. & cinerem impoſuerunt capiti ſuo ; & diſciderunt : *& cinere in capite ſuo ; & deſtituerunt*. = 48. libros : *librum*. = 49. Nazaræos : *Nazoræos*. = 51. facti ſunt ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in luctum & in humilitatem : *in luctu & humilitate*. = 53. faciem : *facies*. = 55. hæc : *hoc*. = 57. Emmaum : *Ammaum*. = 58. adverſus nos ; (*Deſunt in Cod.*) = 59. melius eſt nos : *melius nobis*.

C A P. IV.

V. 2. percuterent : *percuteret*. = *ibid.* illis : *illi*. = 3. Emmaum : *Ammaum*. = 5. noctu, & neminem : *nocte, neminem*. = 6. qui : *quia*. = *ibid.* ad prælium : *prælio*. = 9. multo ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. Dominus ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* memor erit ; (*Deſunt in Cod.*) = 12. elevaverunt : *levaverunt*. = *ibid.* eos ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. erant : *fuerant*. = 15. omnes ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* in gladio : *gladio*. = *ibid.* uſque Gezeron ets (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* uſque ad ; (*Non habentur in Cod.*) = 18. nunc ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* poſtea : *poſt hoc*. = *ibid.* ſecuri ; (*Non eſt in Cod.*) = 19. ecce ; (*Non habetur in Cod.*) = 20. ſuccenderunt : *ſuccenſa ſunt*. = 24. canebant : *dicebant*. = *ibid.* Deum ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 27. conſternatus animo : *conſternatus eſt, & animo*. = 28. Lyſias ; [*Non eſt in Cod.*] = 31. fundatur : *fundantur*. = 33. collaudent te

omnes:

omnes : *collaudent omnes*. = 34. prælium; (*Deeſt in Cod.*) = 35. multiplicati rurſus venirent : *multiplicatus rurſus veniret*. = 39. Et ſciderunt : *ſcidelunt*. = *ibid.* ſuper caput ſuum; (*Deſunt in Cod.*) = 41. emundarent : *mundarent*. = 45. illis : *illi*. = 48. erant; (*Deeſt in Cod.*) = 54. & in cymbalis : *& cymbalis*. = 55. in faciem ; [*Deſunt in Cod.*] = *ibid.* eum ; [*Deeſt in Cod.*] = 56. facrificium ; [*Non habetur in Cod.*] = *ibid.* ſalutaris : *ſalutaria*. = 59. & univerſa : *univerſa*.

C A P. V.

V. 1. audierunt : *audirent*. = *ibid.* Sanctuarium : *Sancta*. = 3. Arabathane : *Aerabathane*. = *ibid.* quia : *qui*. = 11. parant : *parent*. = 12. & eripe : *eripe*. = 13. Tubin : *ibi*. = 15. & repleta eſt omnis Galilæa alienigenis : *& omni Galilæa alienigena*. = 17. autem : *enim*. = 20. partiti : *dati*. = 23. aſſumpſit : *ſumpſit*. = *ibid.* erant illis : *erant cum illis*. = 24. & Judas : *Judas*. = *ibid.* frates : *& fratres*. = 25. eorum ; [*Deeſt in Cod.*) = 26. Baraſa : *Baſara*. = 30. elevaſſent : *alevaſſent*. = *ibid.* & ecce : *ecce*. = *ibid.* expugnabant : *expugnarent*. = 32. & dixit exercitui : *exercitui dixit*. = *ibid.* ſuo; [*Deeſt in Cod.*] = 33. exclamaverunt : *clamaverunt*. = 35. aſſumpſit : *ſumpſit*. = 38. & exercitus : *exercitus*. = 39. conduxerunt : *conduxit*. = 40. appropinquaverit : *appropiaverit*. = 43. à facie : *ante faciem*. = *ibid.* erat in Carnaim : *eſt in Carnaim*. = 44. Carnaim : *Carnaim*. = *ibid.* Judæ : *Juda*. = 50. ſe; (*Deeſt in C.*) = *ibid.* & tota nocte : *& nocte*. = 52. faciem ; (*Non eſt in Cod.*) = 53. per ; (*Nec habetur in Cod.*) = 54. ex eis : *ex his*. = 55. erat : *erant*. = *ibid.* Simon : *Simeon*. = 56. principes : *princeps*. = 59. illis : *ei*. = 60. Judææ : *Judæ*. = *ibid.* illo die : *in illo die*. = *ibid.* plaga : *fuga*. = 65. ſuccendit : *& ſuccendit*. = *ibid.* igni ; (*Deeſt in Cod.*) = 67. volunt : *vult*. = *ibid.* exeunt : *exit*. = 68. diruit : *vidit*. = *ibid.* & ſculptilia : *ſpolia*. = *ibid.* reverſus : *regreſſus*.

C A P. VI.

V. 1. perambulabat : *perambulabit*. = 3. deprędari : *prędari*. = 4. in Babyloniam : *Babyloniam*. = 6. de caſtris quę exciderunt ; (*Deſunt in Cod.*) = 7. ædificaverant : *ædificaverat*. = 8. ei ; (*Non eſt in Cod.*) = 9. per ; [*Non habetur in Cod.*] = 10. ſolicitudine : *ſolitudine*. = 12. & abſtuli : *abſtuli*. = 16. nono : *& nono*. = 17. regnare; (*Deeſt in Cod.*) = 20. convenerunt : *coirent*. = 21. impii ex Iſraël : *ex impiis Iſraël*. = 27. & non : *nec*. = 28. hęc; (*Deeſt in Cod.*) = 29. & de inſulis maritimis : *& inſulis & maritimis*. = 30. eius; (*Deeſt in Cod.*) = 31. dies multos : *diebus multis*. = 32. movit : *admovit*. = *ibid.* Bethzacharam : *Bethzachara*. = 33. in impetum : *impetum*. = *ibid.* Bethzacharam : *Bethzachara*. = *ibid.* ſe ; (*Deeſt in Cod.*) = 36. erat beſtia : *erant, beſtiæ*. = *ibid.* ibi ; (*Non habetur in Cod.*) = 38. tubis exercitum : *tubis & exercitum*. = *ibid.* conſtipatos : *conſtipati*. = 39. reſplenduerunt : *& reſplenduerunt*. = *ibid.* montes ab eis, & reſplenduerunt; (*Deſunt in Cod.*) = 40. alia : *alii*. = 41. & commovebantur : *commovebantur*. = *ibid.* omnes : *& omnes*. = *ibid.* terram ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* colliſione : *colliſionis*. = 45. à ſiniſtris : *ſiniſtris*. = 46. ſe ; (*Non eſt in Cod.*) = 48. applicuerunt : *applicuit*. = *ibid.* regis : *rex*. = 49. erant eis : *erat ei*. = 51. dies multos : *diebus multis*. = 55. conſtituerat : *conſtituit*. = *ibid.* ut : *et*. = *ibid.* & regnaret : *ut regnaret*. = 56. eſſet : *eſt*. = *ibid.* abierat : *ibi erat*. = *ibid.* quęrebat : *quęrit*. = 57. & feſtinavit : *feſtinavit*. = 62. citius iuramentum : *ius iuramenti*.

C A P. VII.

V. 1. primo : *& primo*. = 2. eſt domum : *eſt in domum*. = 6. omnes ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. credis, ut : *credes, et*. = 9. facere : *ut faceret*. = 11. enim : *autem*. = 16. in ; (*Non habetur in Cod.*) = 18. in eis ; (*Deſunt in Cod.*) = 19. Bethzecha : *Bethzatha*. = *ibid.* ad ſe : *à ſe*. = 23. erant, filiis : *erant, in filiis*. = 24. Judęę : *Judę*. = 25. erant : *ſunt*. = 29. ſe invicem ; (*Non habentur in Cod.*) = 32. exercitu ; (*Non eſt in Cod.*) = 37. Tu Domine elegiſti domum iſtam : *Tu elegiſti domum iſtam Domine*. = 38. cadant in gladio : *cadent gladio*. = 39. horon : *beron*. = 40. Adarſa : *adverſa*. = *ibid.* viris ; (*Deeſt in Cod.*) = 41. quia : *qui*. = 42. contere : *percute*. = *ibid.* ſuper : *contra*. = 45. perſecuti ſunt : *perſecutus eſt*. = *ibid.* Adazer : *Adaſor*. = *ibid.* in ; (*Non habetur in Cod.*) = 46. Judęę : *Judę*. = 48. lætitiam magnam : *lętitia magna*.

C A P. VIII.

V. 2. & audierunt : *audierunt*. = 4. locaque quę longe erant : *locus qui longe erat*. = 5. Perſen Ceteorum : *Pers Citiorum*. = *ibid.* in bello : *bello*. = 6. & equitatum & currus ; (*Non ſunt in Cod.*) = 8. Indorum & medos, & Lydos de optimis : *Medorum & Lydos, & Medos de omnibus*. = 10. redegerunt : *redierunt*. = 12. erant ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. in ea : *ab ea*. = 16. homini ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. et ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* premerent : *premeret*. = 20. conſcribere : *conſcribi*. = 22. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = *ibid.* in ; (*Non eſt in Cod.*) = 23. ab eis. Quod &c. : *ab eis in ęternum. Quod &c.*] = 28. & adiuvantibus non dabitur : *adiuvantibus non dabunt*. = 31. ei : *eis*.

C A P. IX.

V. 1. ut : *ubi*. = *ibid.* & Bacchidem : *Bacchidem*. = 2. viam : *via*. = *ibid.* Maſaloth : *Meſaloth*. = 3. in menſe : *& menſe*. = *ibid.* & quinquageſimi ſecundi : *quinquageſimi & ſecundi*. = 4. Beream : *Berea*. = 7. defluxit exercitus ſuus : *defluxiſſet exercitus eius*. = *ibid.* & confractus : *confractus*. = 9. revertamur : *revertemur*. = *ibid.* tunc ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. appropiavit : *appropinquavit*. = 12. clamabant : *clamabat*. = 13. ipſi : *ipſis*.

ipſis. = 16. eos; (*Deeſt in Cod.*) = 17. ex illis : *illis*. = 19. & ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuorum; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in civitate Modiin : *in Modim*. = 21. populum; (*Deeſt in Cod.*) = 22. bellorum Judę : *Judę bellorum*. = *ibid.* & magnitudinis eius; [*Non babentur in Cod.*] = 23. en.e.ſerunt : *& merſerunt ſe*. = 26. in illos : *illos*. = 30. pro eo; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* in principem : *principem*. = 33. aquam : *aquas*. = 35. Jonathas; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Nabuthęos : *Nabathęos*. = 36. Madaba : *Madabas*. = 37. renuntiatum : *nuntiatum*. = 39. fratres eius obviam : *fratres obviam*. = 40. montes : *montem*. = 42. vindictam : *vindicta*. = 43. magna : *multa*. = 45. divertendi : *revertendi*. = 47. ſuam ; (*Non babetur in Cod.*) = 48. diſſiliit Jonathas : *ſilivit Jonathas*. = *ibid.* & qui cum eo erant in Jordanem; (*Deſunt in Cod.*) = 49. in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = 50. & in beth-el : *& beth-el*. = 57. Juda; (*Deeſt in Cod.*) = 58. eos; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* una nocte : *in una nocte*. = 64. Beth-beſſen: *Bethbeſſe*, = 66. eius; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tabernaculis : *tabernaculo*. = 68. congreſſus : *congreſſio*. = 69. ipſorum : *ſuam*. = *ibid.* multos ex eis occidit; ipſe autem cogitavit cum reliquis abire in regionem ſuam; (*Deſunt in Cod.*) = 71. vitæ eius: *vitæ ſuæ*. = 73. ibi : *ſibi*.

C A P. X.

V. 5. omnium; (*Non babetur in Cod.*) = 8. dedit ei rex poteſtatem : *dedit ei in poteſtatem*. = 11. opera, ut extruerent : *operam, ut inſtruerent*. = 13. locum : *locum ſuum*. = 19. ſis; (*Non babetur in Cod.*) = 20. ut amicus : *& ut amicus*. = *ibid.* & quæ : *ut quę*. = *ibid.* nobiſcum; (*Deeſt in Cod.*) = 22. nimis; (*Non babetur in Cod.*) = 24. illis : *illi*. = *ibid.* ſint : *ſit*. = 25. eis; (*Non eſt in Cod.*) = 26. audivimus : *& audivimus*. = 29. & tertias : *& tertiam*. = 30. die; (*Non babetur in Cod.*) = *ibid.* in totum : *innotum*. = 33. ſolvantur : *retro luantur*. = 34. tres dies poſt : *tres poſt*. = 36. Judæis : *eis*. = *ibid.* ſint : *ſunt*. = 37. in legibus : *legibus*. = 38. Judæę : *Judę*. = *ibid.* ut : *et*. = 40. do ſingulis annis : *ſingulis annis dabo*. = 41. fuerit : *fuit*. = 43. confugerint : *fuerint*. = *ibid.* eſt Jeroſolymis : *eſt in Jeroſolymis*. = *ibid.* dimittantur : *dimittatur*. = 45. in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = *ibid.* Judęa : *Jeruſalem*. = 46. fecerat: *fecerant*. = *ibid.* tribulaverat : *tribulaverant*. = 48. contra : *ad*. = 49. duo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Demetrii : *Alexandri*. = *ibid.* Alexander : *Demetrius*. = 52. regreſſus : *ingreſſus*. = 54. ego; (*Non eſt in Cod.*) = 56. quod : *quę*. = 62. collocavit eum rex : *collocavit rex*. = 63. ſuis; (*Non babetur in Cod.*) = 67. quinto : *& quinto*. = 69. rex; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ducem; (*Non babetur in Cod.*) = 70. adverſum nos; (*Deſunt in Cod.*) = 72. terra ſua : *terram ſuam*. = 73. & exercitum : *exercitum*. = 74. occurit : *concurrit*. = 76. in civitate : *intra civitatem*. = 80. & iecerunt iacula in populum; (*Non ſunt in Cod.*) = 82. fatigati : *fugati*. = 83. per campum : *in campum*. = *ibid.* & intraverunt : *intraverunt*. = *ibid.* ibi; (*Deeſt in Cod.*) = 84. omnes : *eos*. = 86. Aſcalonem : *Aſcalona*. = 87. in Jeruſalem : *Jeruſalem*.

C A P. XI.

V. 2. civitates, & occurrebant ei; [*Deſunt in Cod.*] = 3. autem; (*Non babetur in Cod.*) = 4. igni; (*Nec eſt in Cod.*) = *ibid.* cæſi : *occiſi*. = *ibid.* fecerant : *fecerat*. = 7. vocabatur : *vocatur*. = *ibid.* in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = 10. pœnitet : *pœnituit*. = 12. manifeſtatę ſunt : *manifeſtę factę ſunt*. = 14. Alexander : *Ptolomeus*. = *ibid.* temporibus : *diebus*. = *ibid.* locis illis : *locis illius*. = 17. Zabdiel : *Gaddiel*. = 21. Demetrium; (*Deeſt in Cod.*) = 22. ad; (*Nec eſt in Cod.*) = *ibid.* arcem; (*Nec eſt in Cod.*) = 26. fecit ei rex : *fecit rex*. = *ibid.* ante eum : *ante ipſum*. = *ibid.* in conſpectu omnium amicorum ſuorum : *ante conſpectum amicorum omnium*. = 28. faceret : *facerent*. = *ibid.* & tres; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* toparchias, et : *toparchiam, ideſt*. = *ibid.* & confines eius; (*Non ſunt in Cod.*) = 34. illis; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Ramatham : *Ramathe*. = *ibid.* ſequeſtrari : *ſequeſtra*. = *ibid.* prius; (*Deeſt in Cod.*) = 37. & in loco : *in loco*. = 38. Et videns : *Et vidit*. = *ibid.* unumquemque : *quemque*. = *ibid.* traxit : *contraxit*. = 39. murmuravit : *murmurat*. = *ibid.* Emalchuel : *Emelebuel*. = 40. fecit : *fecerit*. = *ibid.* ibi : *illic*. = 41. in Jeruſalem : *Jeruſalem*. = 43. mihi; (*Non eſt in Cod.*) = 51. ſua; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in conſpectu regis, et; (*Deſunt in Cod.*) = 53. abalienavit : *alienavit*. = *ibid.* beneficia quę : *beneficia eius quę*. = 54. hęc : *hoc*. = *ibid.* ſibi; (*Deeſt in Cod.*) = 58. in miniſterium : *& miniſterium*. = 60. Aſcalonem : *Aſcalona*. = 61. inde Gazam : *in Gazim*. = *ibid.* quę : *quas*. = *ibid.* eſt eam : *eſt eas*. = 66. cepit : *accepit*. = 67. Geneſar : *Gemneſar*. = 70. Abſolomi : *Abſalomi*. = 72. Jonatas; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eos : *illos*. = *ibid.* in fugam; (*Non ſunt in Cod.*) = 73. omnes; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* illuc : *illic*. = 74. alienigenis : *alienis*.

C A P. XII.

V. 1. eos; (*Non babetur in Cod.*) = 2. *ſpartiatas* : *Spartas*. = 3. renovaremus : *renovetis*. = 5. eſt; (*Deeſt in Cod*) = 7. ſcriptum : *reſcriptum*. = 9. ſolatio : *ſolatia*. = 11. in obſervationibus : *obſervationibus*. = 17. & reddant : *ut reddant*. = 18. benefacietis : *benefaciatis*. = 19. eſt; (*Non babetur in Cod.*) = 23. & veſtrę noſtrę : *veſtra noſtra*. = *ibid.* nuntiari : *renuntiare*. = 26. renuntiaverunt : *nuntiaverunt*. = 28. in corde : *corde*. = 29. autem luminaria : *enim lumina*. = 31. vocabantur : *vocantur*. = 32. perambulabat : *perambulavit*. = 37. Caphetetha : *Cabetha*. = 40. ne forte; (*Deſunt in Cod.*) = 41. illi; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* venit Bethſan : *venit in Bethſan*. = 42. Jonatas; (*Non babetur*

habetur in Cod.) = 45. autem : *enim* . = 48. civitatis; (*Deeſt in Cod.*) = 49. & in campum : *in campum.* = 50. At illi : *Et illi.* = *ibid.* Jonatas; (*Non eſt in Cod.*) = 52. erant : *fuerant* . = 53. conterere : *perdere* .

CAP. XIII.

V. 2. in timore aſcendit : *timor aſcendit in* . = 4. omnes ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. natos quoque noſtros : *natoſque veſtros* . = *ibid.* gratia : *gratis* . = 7. ſpiritus; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* populi : *populus.* = 11. in arce remanſit : *in ea manſit.* = 14. loco : *in loco* . = *ibid.* & quia commiſſurus eſſet cum eo prælium ; (*Non ſunt in Cod.*) = 15. propter negotia quæ habuit ; (*Deſunt in Cod.*) = 18. ei; (*Non eſt in Cod.*) = 19. Et miſit pueros, & centum talenta; (*Non habentur in Cod.*) = 20. contereret : *contererent* . = 22. omnem; (*Deeſt in Cod.*) = 23. Baſcaman : *Baſcama.* = *ibid.* illic; (*Non habetur in Cod.*) = 29. viderentur : *videntur* . = 30. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 32. loco : *in loco* . = 35. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 37. bahem : *bebem* . = *ibid.* miſiſtis : *miſiſti* . = *ibid.* remittere : *mittere* . = 39. in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 40. ex vobis : *in vobis* . = 42. ſummo; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Sacerdote, magno : *Sacerdote magno* , . = *ibid.* duce : *& duce* . = 43. comprehendit eam : *comprehendit* . = 45. dextras : *dextram* . = 48. habitationem : *in habitationem* . = 49. regionem : *in regionem.* = 50. acciperet : *acciperent* . = 51. die ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ex Iſrael : *in Iſrael* . = 54. vir eſſet : *vir præliis eſſet* . = *ibid.* in ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XIV.

V. 1. exercitum ſuum : *exercitus ſuos* . = *ibid.* in ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut : *Et* . = 2. Et audivit : *Et ut audivit* . = *ibid.* & miſit : *miſit* . = *ibid.* comprehenderet eum vivum : *comprehenderent eum vivum , & ut ducerent eum ad ſe* . = 3. duxit : *adduxit* . = 4. omnis ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* genti : *gentis* . = 8. Juda ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. Et civitatibus tribuebat : *Civitatibus tribuebam* . = 12. ficulnea ſua ; & non erat : *ficulnea ; nec erat* . = 16. ſpartiatas : *ſpartia* . = 17. omnem ; [*Deeſt in Cod.*] = 18. in tabulis : *tabulis* . = 19. in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 20. principes : *princeps* . = 22. priſtinam ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. mnarum : *minarum* . = 26. ab eis ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* æreis : *aureis* . = 27. Et hoc eſt exemplum ſcripturæ ; (*Deſunt in Cod.*) = 29. Jarib : *Iſraël* . = 33. Judæç : *Judę* . = *ibid.* Judæç : *Judę* . = 36. & qui : *qui* . = 37. ad ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* in Jeruſalem : *Jeruſalem* . = 43. & ſcribantur : *& ut ſcribantur* . = 47. ei ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* gentis : *genti* .

CAP. XV.

V. 1. rex ; (*Non habetur in Cod.*) = 3. & electam : *electam* . = 4. regionem : *regiones* . = 5. ſtatuo tibi ; *ſtatuo vobis* . = *ibid.* me omnes reges : *me reges* . = 8. Et omne debitum regis , & quæ futura ſunt regi , ex hoc & in totum tempus remittuntur tibi ; (*Non ſunt in Cod.*) = 11. maritimam : *maritima* . = 13. belligeratorum : *bellatorum* . = 14. vexabant : *vexabat* . = *ibid.* vel egredi ; (*Deſunt in Cod.*) = 18. murum : *minarum* . = 22. Arabç : *Arbę* . = 23. ſpartiaris & Delo : *ſpartionis Dello* . = *ibid.* ſicioni : *ſiccioni* . = *ibid.* Cortynam & Cnidum : *Gertinam & Zenedum.* = 26. ad eum : *ei* . = 27. rupit : *irrupit* . = 29. in terra : *ſuper terra.* = 32. & v. 33. ei ; (*Non ſunt in Cod.*) = *ibid.* ſupſimus : *aſſumpſimus* . = *ibid.* detinemus : *detulimus* . = 35. expoſtulas : *expoſtulans* . = *ibid.* & in regione : *in regione* . = 36. Athenobius : *ullum* . = 39. Judæç : *Judę* . = *ibid.* obſtruere : *extruere.* = 41. Judæç : *Jude.*

CAP. XVI.

V. 1. in populo ipſorum ; (*Deſunt in Cod.*) = 2. ſeniores ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* & domus patris mei ; (*Non habentur in Cod.*) = 8. exclamaverunt : *clamaverunt* . = 10. in Judæam : *Judam* . = 14. Judæç : *Judę* . = *ibid.* in Jericho : *Jericho* . = *ibid.* ſeptuageſimo ſeptimo : *ſeptuageſimo* . = 16. ſurrexit : *& ſurrexit* . = 18. traderet ei regionem : *traderet regionem* . = 19. tollere : *ut tollerent* . = *ibid.* dona : *dona multa* . = 23. ædificii : *ædificium* .

LIBER SECUNDUS MACHABEORUM.

In Secundum librum Machabeorum argumentum; (*Non habetur in Exemplari Gothico.*)

CAP. I.

V. 1. PEr Ægyptum : *in Ægypto* . = *ibid.* Iudæa & pacem bonam : *Judæ pacem bonam* . = 2. locutus ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. & faciatis : *ut faciatis* . = 4. et faciat ; (*Non habetur* et .) = 8. panes : *panem* . = 10. Jeroſolymis : *in Jeroſolymis* . = *ibid.* & in Judæa : *& Judæa* . = *ibid.* in Ægypto : *Ægypto* . = 12. & ſanctam civitatem ; (*Deſunt in Cod.*) = 14. etenim : *ut enim* . = *ibid.* Anthiocus & amici eius ; [*Non ſunt in Cod.*] = 15. eas : *ejus* . = 16. cum intraſſet : *& cum intraſſet* . = *ibid.* eos ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. die ; [*Nec eſt in Cod.*] = *ibid.* & vos : *vos.* = 19. & ſiccus : *ſiccus* . = 20. Perſidis : *Perſarum* . = 21. Sacerdos : *Sacerdotes* . = 27. & contemptos : *contemptos* . = 28. nos ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. eſſet : *eſt* . = 31. eſſet : *fuiſſet* . = 32. ſed & ex : *ſed ex* . = 33. ut : *at.* = *ibid.* res ; (*Non habetur in Cod.*) = 33. ſacrificia : *ſacrificium* . = 34. examinans : *determinant* . = *ibid.* templum , ut probaret &c. : *templum , & ſi quibus rex donaverat multa bona , accipiebat ex hoc & retribuebat innumera , ut probaret &c.* = 36. hunc locum : *hoc* .

CAP.

CAP. II.

V. 1. tranſmigrabant : *transmigrabantur*. = 8. cum ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. Magnifice etenim ſapientiam tractabat ; [*Non habentur in Cod.*] = 12. comeſtum : *mandatum*. = 13. qualiter : *ut*. = *ibid.* regibus : *regionibus*. = 14. acciderat : *accedebat*. = 15. perſerant : *perſerat*. = 16. facietis : *facitis*. = 17. & ſanctificationem ; (*Deſunt in Cod.*) = 18. noſtri ; (*Deeſt in Cod.*) = 22. vindicarent : *& vindicarent*. = 23. in toto orbe : *toto orbe*. = *ibid.* & leges : *ut leges*. = 25. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* narrationes : *locutionem*. = 26. volentibus ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* facilius : *facilè*. = 27. aſſumpſimus : *aſſumimus*. = 29. authoribus : *authori*. = 30. curat : *conatur*. = 32. vitare brevianti : *vitæ brevitati*.

CAP. III.

V. 1. animos odio habentes mala : *animo odio habentis mala*. = 2. fiebat ut & ipſi : *fidebat ut ipſi*. = *ibid.* dignum ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. eo tempore : *illo in tempore*. = 8. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* civitates ; (*Non eſt in Cod.*) = 10. & pupillorum : *aut puſillorum*. = 13. eſſe ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. de depoſitis : *depoſitis*. = 16. videbat : *viderat*. = 17. efficiebatur : *manifeſtabatur*. = 18. gregatim : *congregati*. = 21. enim : *autem*. = 23. perficiebat : *perficere*. = *ibid.* præſens : *in præſens*. = 24. Dei ; (*Non eſt in Cod.*) = 29. atque omni ſpe & ſalute privatus ; (*Non habentur in Cod.*) = 30. Dominum : *Deum*. = *ibid.* omnipotente : *autem*. = 31. confeſtim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut vitam : *& ſalutem*. = 32. rex ; (*Deeſt in Cod.*) = 35. recepto : *& recepto*. = 36. ſub oculis ſuis viderat : *ſibi oculis viderat*. = 37. eſſet : *eſt*. = 38. ſi quem : *ſiquidem*. = *ibid.* cum ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. IV.

V. 3. Simonis : *Simoni*. = 8. octoginta : *ſeptuaginta*. = 10. annuiſſet : *agnoviſſet*. = 11. conſtituta, & per &c. : *conſtituta, per &c.* = *ibid.* Eupolemi : *Epoleſii*. = 17. hoc : *hęc*. = 19. Sacrificium : *Sacrificiis*. = 21. filios propter primates : *filio propter primatus*. = 22. inde ; (*Non habetur in Cod.*) = 23. Menelaum : *Menalaum*. = *ibid.* Simonis : *Jaſonis*. = 27. Menelaus : *Menalaus*. = 28. regem ſunt evocati : *regem vocati*. = 29. Et Menelaus amotus eſt à Sacerdotio : *Menalaus motus eſt Sacerdotio*. = 30. regis concubinę : *de concubinę regis*. = 32. Menelaus : *Menalaus*. = *ibid.* e templo : *templo*. = 34. Qui : *quòd*. = *ibid.* de aſylo : *aſylo*. = 35. etiam : *et*. = 37. itaque eſt animo : *itaque ad animam*. = *ibid.* propter Oniam ; (*Deſunt in Cod.*) = 38. accenſis : *accenſus*. = *ibid.* & in eodem : *& eodem*. = *ibid.* in Oniam : *Oniam*. = *ibid.* condignam retribuente : *dignam tribuente*. = 39. divulgata : *vulgata*. = *ibid.* exportato : *portato*. = 41. iecère : *iacere*. = 42. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* converſi : *verſi*. = 43. Menelaum : *Menalaum*. = 45. Menelaus : *Menalaus*. = *ibid.* dare ; (*Deeſt in Cod.*) = 47. Menelaum : *Menalaum*. = *ibid.* hos ; (*Non eſt in Cod.*) = 50. Menelaus : *Menalaus*. = *ibid.* ad inſidias : *& inſidias*.

CAP. V.

V. 3. equorum per ordines : *eorum per ordinem*. = 6. in cęde : *inde*. = 7. confuſionem accepit : *confuſione cepit*. = 8. exitium : *exercitus*. = 9. patria ſua expulerat : *patria excluſerat*. = 13. & mulierum : *mulierum*. = 14. vincti : *vincenti*. = *ibid.* non minus autem venundati ; (*Deſunt in Cod.*) = 15. etiam ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* univerſa terra ſanctius, Menelao : *univerſę terrę ſanctiorem Menalao*. = 17. civitatem ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Deus : *Dominus*. = 19. locum Deus : *ad locum Dominus*. = 20. ſocius bonorum : *ſocius & bonorum*. = *ibid.* omnipotentis eſt, iterum &c. : *omnipotentis, iterum &c.* = 21. regreſſus : *reverſus*. = 23. Garizim : *Garizi*. = *ibid.* Menelaum : *Menalaum*. = 27. decimus : *de civibus*.

CAP. VI.

V. 2. Garizim : *Gazarim*. = 4. Gentium ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ædibus : *diebus*. = 7. amara : *arma*. = 9. gentium : *gentilium*. = *ibid.* miſeriam : *miſera*. = 13. adhibere : *exhibere*. = 14. advenerit : *venerit*. = 17. ſint : *ſunt*. = 18. unus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* primoribus : *prioribus ſcribarum, vera ætate*. = 19. glorioſiſſimam : *glorioſam*. = 21. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut : *et*. = 22. viri ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* faciebant : *facerent*. = 23. cogitare cępit : *cogitationem accepit*. = *ibid.* ingenitę : *ingenuę*. = *ibid.* actus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* à Deo : *Deo*. = 24. adoleſcentes arbitrantes : *adoleſcentium, arbitrati*. = 25. tempus ; (*Non eſt in Cod.*) = 26. manum : *manus*. = 30. hęc : *hoc*. = 31. virtutis ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. VII.

V. 1. ſeptem : *& ſeptem*. = *ibid.* fratres una cum matre ſua &c. : *fratres cum matre &c.* = *ibid.* edere ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* carnes : *ad carnes*. = 2. Unus autem ex illis qui erat primus : *Unus autem qui erat ex illis*. = 3. iratus itaque : *iratusque*. = 4. prior : *primus*. = 6. aſpiciet : *aſpiciat*. = *ibid.* in proteſtatione : *proteſtatione*. = 7. abſtracta : *detracta*. = 8. ſequenti : *ſequentibus*. = 9. ſic ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. illuditur : *illudebatur*. = 13. vexabant ſimiliter : *ſimiliter vexabant*. = 15. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. tu autem ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* magnam poteſtatem : *magna poteſtas*. = 18. ſextum : *& ſextum*. = *ibid.* hoc : *hęc*. = 22. donavi : *dedi*. = 23. omnium : *hominis*. = *ibid.* vitam : *& vitam*. = *ibid.* vos metipſos : *vos*. = *ibid.* leges : *legem*. = 24. & cum iuramento : *& iuramento*. = *ibid.* ei ; (*Non habetur in Cod.*) = 25. ad hęc cum : *& ad iſta quoniam*. = *ibid.* ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. novem : *decem*. = 28. te nate, ut : *nam te*

Digitized by Google

eam te. = 29. ita fiet : *ita ſit*. = *ibid.* particeps ; [*Nec eſt in Cod.*]= 30. nobis ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. Deus ; (*Non habetur in Cod.*) = 37. & fratres : *fratres*. = *ibid.* eſt : *ſit*. = 40. Domino : *Deo*. = 41. poſt filios ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. VIII.

V. 1. eduxerunt ad ſe ſex millia virorum : *aſſumpſerunt ad ſex millia viros*. = 2. & miſereretur : *miſereretur*. = 4. quoque : *utique*. = 6. improviſus, ſuccendebat eas : *improviſis , ſuccendebat ea*. = 8. profectum : *perfectum*. = 9. primoribus amicum , datis ei de permiſtis : *prioribus amicum , datis & permiſtis*. = *ibid.* & Gorgia : *Gorgia*. = *ibid.* & in bellicis rebus experientiſſimo ; (*Deſunt in Cod.*) = 10. ut regi : *regi ut*. = 11. coemptionem Judaicorum : *emptionem Judæorum*. = *ibid.* eſſet : *erat*. = 12. autem ubi : *autem Machabæus ubi*. = 14. quam cominus : *quam in cominus*. = 15. & ſi : *ſi*. = *ibid.* tamen ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. hoſtibus : *cum hoſtibus*. = 17. loco ſancto : *in locum ſanctum*. = 18. & venientes : *venientes*. = 19. eos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quod ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* millia perierunt : *millia qui perierunt*. = 23. Ad hoc etiam ab Eſdra : *adhuc etiam ab Ezra*. = *ibid.* adiutorii : *in adiutorium*. = 26. reverſi ſunt : *reverterunt*. = 33. eum : *eos*. = *ibid.* incenderat : *incenderant*.

CAP. IX.

V. 4. in ira : *ira*. = *ibid.* ſe fugaverant : *fugerant*. = *ibid.* ſuum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eo quòd : *quòd*. = 5. Deus ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* enim : *cum*. = 6. ille ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. hoc : *hæc*. = 8. iſque qui : *is qui*. = *ibid.* imperare : *inſpirare*. = 11. ſui ; (*Non habetur in Cod.*) = 12. nec ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ferre poſſet : *ferre non poſſet*. = 17. ſe ; (*Non eſt in Cod.*) = 18. deprecationis : *precationis*. = 21. curam : *veſtra*. = 22. habens : *habeo*. = 23. meus ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. Oro : *Orate*. = 27. & communem : *communem*. = 29. filium ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. X.

V. 5. purificationem : *purgationem*. = *ibid.* quinta : *& quinta*. = 6. & in ſpeluncis ; (*Deſunt in Cod.*) = 11. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* negotia regis : *negotium regni*. = 12. iuſti tenax : *iuſtitiæ tenax*. = *ibid.* conſtituit : *inſtituit*. = 13. creditam ſibi à Philometore deſeruiſſet , & ad Antiochum nobilem : *cretes à Philometore nobile*. = 19. Joſepho , itemque Zachæo , eiſque : *Joſippo item Machabæus , & his*. = 24. equitatu : *exercitu*. = 25. Dominum : *Deum*. = 26. adverſariis ; (*Deeſt in Cod.*) = 32. verò : *autem*. = 34. At hi : *Et hi*. = 35. incedentes : *accedentes*. = 38. illis : *illi*.

CAP. XI.

V. 3. Gentium : *Gentilium*. = 6. Iſraël ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. cælo : *loco*. = *ibid.* ſuper ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. more ; (*Nec eſt in Cod.*) = *ibid.* in hoſtes : *hoſtibus*. = 12. autem : *verò*. = *ibid.* fugiens : *fugatus*. = 13. omnipotentis ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* innitentes : *nitentes*. = 16. ſiquidem : *quidem*. = 17. fuerant : *ſunt*. = 18. Quæcunque : *quæque*. = *ibid.* permittebant : *permittebat*. = 19. & deinceps bonorum : *etiam deinceps bonorum*. = 21. menſis Dioſcori , die viceſima : *Dioſcori , die menſis viceſima*. = 24. meo ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* poſtulare à nobis concedi ſibi : *poſtulare concedere ſibi*. = 27. verò : *autem*. = *ibid.* talis ; (*Non eſt in Cod.*) = 29. Menelaus : *Menalaus*. = 30. his igitur qui commeant : *hos igitur qui commaneant*. = *ibid.* Xantici : *Xiandacæ*. = 31. Judaicis : *Judæi*. = *ibid.* & prius : *prius*. = 32. miſimus : *miſi*. = *ibid.* Menelaum : *Menalaum*. = 33. Xantici : *Xandaci*. = *ibid.* die ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = 36. ad regem ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* indicavit : *indicavit*. = 38. Xantici : *Xandaci*.

CAP. XII.

V. 2. Gennæi : *gehennæ*. = 6. nocte : *noctu*. = 9. appareret : *pareret*. 10. iam ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. dextram : *dextras*. = *ibid.* ſe ; (*Non eſt in Cod.*) = 13. firmam : *firmiſſimam* = 15. Jeſu ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. non comprehenderunt . *comprehenderunt*. = 21. Carnion : *Carnon*. = 22. ab alio : *alio*. = 23. virorum : *viros*. = 26. regreſſus : *egreſſus*. = 28. ſua ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* confringit : *confregit*. = 31. & exhortati : *exhortati*. = 35. verò : *autem*. = 38. Odollam : *Modollam*. = *ibid.* purificati : *purificationis*. = 42. oblivioni traderetur : *obliteraretur*. = *ibid.* peccatis : *peccato*. = 45. ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare , ut à peccatis ſolvantur : *ſalubris cogitatione pro defunctis cogitare , ut peccatis ſolvantur*.

CAP. XIII.

V. 3. Menelaus : *Menalaus*. = *ibid.* patria : *patriæ*. = *ibid.* ſperans ſe conſtitui : *ſperans conſtitui*. = 7. Menelaum : *Menalaum*. = 9. nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus : *iniquiorem ſe Judæis oſtenſurum*. = 10. eos ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. civitate : *& civitate*. = 15. victori : *victoria*. = *ibid.* fuerant : *erant*. = 16. hoſtium caſtra repleverunt, rebuſque proſpere : *hoſtium replentes , rebus proſpere*. = 18. difficultatem : *difficultates*. = 19. admovebat : *admoverat*. = *ibid.* minorabatur : *minuebatur*. = 21. Enuntiavit : *& nuntiavit*. = *ibid.* eſt & concluſus : *concluſus eſt*. = 24. ad Gerrenos : *Gerrenos*.

CAP. XIV.

V. 6. ſeditiones : *ſeditionem*. = 9. humanitatem tuam promulgatam omnibus : *pervulgatam omnibus humanitatem tuam*. = 11. ſe ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. in Judæam : *Judæam*. = 13. datis ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ut ; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* eos vero : *et*. = 14. congregatim :

ſegregatim. = *ibid.* proſperitates : *proſperitatem*. = 15. conſtituit : *conſtituit eum*. = *ibid.* cuſtodiret; (*Deeſt in Cod.*) = 19. pręmiſit : *miſit*. = *ibid.* Theodotium : *Theodotum*. = 21. & ſingulis : *& à ſingulis*. = 24. ex animo, & erat viro : *ex animo verò*. = 25. rogavitque : *rogavit*. = 27. mittere : *miſiſti*. = 31. cum : *ut*. = *ibid.* ſacerdotibus ; (*Deeſt in Cod.*)= 33. dicens ; (*Nec eſt in Cod.*)= 35. univerſorum qui : *qui univerſitatis*. = 36. omnium; (*Non habetur in Cod.*) = 40. ſeſe : *ſe*. = 41. in domum : *domum*. = 42. agi : *ait*. = 45. accenſus animo : *accenſis animis*. = *ibid.* defflueret : *flueret*. = *ibid.* & graviſſimis vulneribus eſſet; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XV.

V. 1. bellum; (*Deeſt in Cod.*) = 2. barbarè : *barbara*. = 3. ille : *at ille*. = *ibid.* cælo : *ſęculo*. = 6. cogitaverat : *cogitabat*. = 7. Deo : *Domino*. = 8. ad adventum : *adventum*. = 9. certamina : *certaminum*. = 10. oſtendebat : *oſtendens*. = 11. exhortationibus : *orationibus*. = 13. hoc : *hęc*. = 15. dicentem : *dicentem ei*. = 16. in quo : *quo*. = 17. civitas ſancta : *civitas & ſancta*. = *ibid.* periclitarentur : *periclitaretur*. = 18. itemque : *item*. = 21. manus : *manum*. = 22. qui; (*Deeſt in Cod.*) = 27. triginta quinque millia : *triginta millia*. = 31. perveniſſet : *conveniſſent*. = 34. ſervavit : *conſervavit*. = 35. ſignum auxilii : *auxilium*. = 37. quę : *quod*. = *ibid.* diei : *die*. = 39. hoc; (*Deeſt in Cod.*)

TESTA-

TESTAMENTUM
NOVUM
JESU CHRISTI.

Hieronymi in Euangeliſtas ad Damaſum Præfatio; Novum opus &c. (*Non habetur in Cod. Goth.*)

Alia ejuſdem Præfatio, ex Proemio Commentariorum, quos ſcripſit in Matthæum; *Plures fuiſſe &c.* (Habetur in Cod. Goth.)

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum; Matthæus &c. (*Non habetur.*)

SANCTUM JESU CHRISTI EUANGELIUM
SECUNDUM MATTHÆUM.

CAP. I.

V. 3. ZAram: *Zara*. = 5. Raab: *Racab*. = 6. David autem rex: *David rex*. = 17. itaque: *ergò*. = *ibid.* ab; (*Deeſt in Cod.*) = 20. apparuit in ſomnis: *in ſomnis apparuit*. = 25. cognoſcebat: *cognovit*.

CAP. II.

V. 1. Judę: *Judęę*. = 5. ei; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Judę: *Judęę*. = 6. nequaquam: *numquid*. = 13. receſſiſſent: *regreſſi eſſent*. = 16. tempus quod: *tempus* ſtellæ *quod*; (*Additur* .ſtellæ.) = 19. angelus Domini apparuit: *apparuit angelus Domini*. = 20. enim qui: *enim omnes qui*. = 22. illo ire: *illàc venire*. = 23. per prophetas; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. III.

V. 1. autem; (*Non habetur in Cod.*) = 2. et; (*Non eſt in Cod.*) = 3. qui dictus: *de quo dictum*. = 4. ſuos: *eius*. = 5. exibat: *exibant*. = 6. ab eo in Jordane: *in Jordane ab eo*. = 7. ventura ira: *futura ira*. = 10. radicem: *radices*. = 12. ſuum in horreum: *in horreum ſuum*. = 16. ei; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* & venientem: *venientem*. = 17. Et ecce vox: *Et vox*.

CAP. IV.

V. 4. dixit: *dixit ei*. = *ibid.* in ſolo pane: *in pane ſolo*. = 10. dicit: *dixit*. = 14. adimpleretur: *impleretur*. = 16. vidit lucem: *lucem vidit*. = *ibid.* umbræ: *& umbra*. = 17. Exinde: *Et exinde*. = 18. Jeſus; (*Non habetur in Cod.*) = 19. & ait illis: *& ait illis Jeſus*. = *ibid.* & faciam: *ut faciam*. = 25. & de Jeroſolymis & de Judæa: *& Jeroſolymis & Judęa*.

CAP. V.

V. 11. fuerint, et: *fuerint* homines, *et*; (*Additur* .homines.) = 17. quoniam: *quia*. = *ibid.* aut prophetas: *& prophetas*. = 18. donec omnia: *donec iſta omnia*. = 28. quia: *quoniam*. = 30. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 31. ei: *illi*. = 33. Domino: *Deo*. = 37. ſit ſermo autem: *ſit autem ſermo*. = 39. dexteram maxillam tuam: *dextera maxilla tua*. = *ibid.* & alteram: *alteram*. = 40. in iudicio: *iudicio*. = *ibid.* dimitte: *remitte*. = 44. benefacite: *& benefacite*. = 46. diligitis: *diligatis*.

CAP. VI.

V. 7. quod: *quia*. = 10. adveniat: *veniat*. = 11. ſuperſubſtantialem: *quotidianum*. = 13. ne nos inducas: *ne inducas nos*. = *ibid.* Amen; (*Deeſt in Cod.*) = 9. vobis; [*Non eſt in Cod.*] = 20. demolitur: *exterminat*. = 22. ſi oculus tuus fuerit: *ſi fuerit oculus tuus*. = 23. fuerit nequam: *nequam fuerit*. = *ibid.* erunt: *ſunt*. = 25. plus; [*Non eſt in Cod.*] = 33. ergò: *autem*. = *ibid.* hæc omnia: *omnia*.

Digitized by Google

nia hæc. = 34. ſolliciti eſſe: *eſſe ſolliciti*. = *ibid.* ſibi ipſi: *ipſe*.

CAP. VII.

V. 2. remetietur: *metietur*. = 4. ecce; (*Deeſt in Cod.*) = 10. petierit: *petet*. = 11. data; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* dabit: *non dabit*. = 12. illis: *eis*. = 13. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 17. *&* v. 18. malos fructus: *fructus malos*. = *ibid.* bonos fructus: *fructus bonos*. = 22. in nomine tuo: *in tuo nomine*. = 25. ſuper: *ſupra*. = 27. illius: *ejus*. = 29. & non: *non*.

CAP. VIII.

V. 2. adorabat: *adoravit*. = 3. Jeſus manum: *manum Jeſus*. = 15. ei: *eis*. = 20. dixit ei: *dicit illis*. = *ibid.* nidos; filius: *nidos, ubi requieſcant; filius*. = *ibid.* caput reclinet: *caput ſuum reclinet*. = 25. ad eum; (*Deſunt in Cod.*) = 26. dicit eis: *dicit eis Jeſus*. = 29. Jeſu; (*Deeſt in Cod.*) = 30. multorum porcorum: *porcorum multorum*. = 31. autem: *verò*. = 33. de eis: *de his*. = 34. à finibus: *finibus*.

CAP. IX.

V. 5. peccata: *peccata tua*. = *ibid.* an dicere: *aut dicere*. = 6. ut autem ſciatis: *ut ſciatis autem*. = *ibid.* quia: *quoniam*. = 9. inde; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* in telonio: *ad telonium*; (*Ita habebat lectio vetus; modò, eâ eraſâ, legitur ùt in excuſa.*) = 13. eſt; (*Ita habebat lectio vetus; modò*. ſit. *ſuperſcribitur*.) = 18. adorabat: *adoravit*. = 23. turbam tumultuantem: *turbam multam tumultuantem*. = 27. inde Jeſu: *Jeſu inde*. = 28. cęci: *duo cęci*. = *ibid.* hoc poſſum: *poſſum hoc*. = *ibid.* dicunt ei: *dicunt enim*. = 30. eorum: *illorum*. = 33. apparuit: *paruit*. = 35. omnes civitates: *civitates omnes*. = *ibid.* infirmitatem: *infirmitatem* in populo; (*Adduntur* . in populo.)

CAP. X.

V. 2. ſunt hæc: *hæc ſunt*. = 3. & Jacobus: *Jacobus*. = 5. dicens: *& dicens*. = 8. leproſos mundate; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* gratis date: *gratis reddite*. = 10. enim eſt: *eſt enim*. = 11. autem; (*Non eſt in Cod.*) = 13. domus illa digna, veniet: *domus digna veniat*. = *ibid.* revertetur ad vos: *ad vos revertatur*. = 14. vel civitate: *vel de civitate*. = 17. autem: *ergò*. = 18. & ad reges: *& reges*. = 26. ne: *non*. = *ibid.* eſt opertum: *opertum eſt*. = *ibid.* revelabitur; & occultum quod non ſcietur: *reveletur neque occultum quod non ſciatur*. = 28. timete eum: *eum timete*. = *ibid.* & animam: *animam*. = 32. confitebitur: *confitetur*. = *ibid. &* v. 33. in cęlis eſt: *eſt in cęlis*. = 34. qnia pacem venerim mittere: *quia venerim mittere pacem*. = 37. plus quam: *ſuper*.

CAP. XI.

V. 6. eſt; (*Deeſt in Cod.*) = 12. rapiunt: *diripiunt*. = 21. Corozáin: *Corazáin*. = 25. quia: *qui*. = *ibid.* à ſapientibus: *ſapientibus*.

CAP. XII.

V. 1. per ſata, ſabatho: *ſabatho per ſata*. = 2. ſacere ſabbathis: *facere in ſabbathis*. = 8. enim eſt: *eſt enim*. = 11. illis; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* habeat: *habet*. = 14. quomodo perderent eum: *ut perderent*; (*Additur*. ut.) = 27. ego: *ergò*. = *ibid.* iudices veſtri erunt: *erunt iudices veſtri*. = 31. *bis*. blaſphemia: *blaſphemiæ*. = 34. os loquitur: *os ejus loquitur*. = 35. theſauro profert: *theſauro ſuo profert*. = 43. invenit: *inveniet*. = 48. & qui: *aut qui*. = 50. meus frater: *meus & frater*.

CAP. XIII.

V. 2. ut in naviculam: *ut naviculam*. = 4. cęli; (*Deeſt in Cod.*) = 8. autem: *verò*. = 15. enim; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* videant oculis: *oculis videant*. = 16. quia: *qui*. = *ibid.* quia: *quæ*. = 17. quippe; (*Deeſt in Cod.*) = 26. tunc apparuerunt: *tunc & apparuerunt*. = 30. ea in; (*Deſunt in Cod.*) = 37. illis; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* hi ſunt filii: *hi filii ſunt*. = 43. audiendi; (*Additur in Cod.*) = 44. vadit & vendit: *vadet & vendet*. = *ibid.* emit: *emet*. = 50. mittent: *mittant*. = 56. ſorores: *ſoror*. = 57. ſua; [*Deeſt in Cod.*] = 58. illorum: *eorum*.

CAP. XIV.

V. 2. Baptiſta; ipſe: *Baptiſta, quem ego decollavi; ipſe*. = 3. poſuit in carcerem: *poſuit eum in carcerem*. = 6. medio; et &c.: *medio triclinio; et &c.* = 8. ſua, da mihi &c.: *ſua dixit, da mihi &c.* = *ibid.* hic; [*Non eſt in Cod.*] = 12. corpus, et &c.: *corpus ejus, et &c.* = 14. eis; [*Additur in Cod.*] = 18. mihi illos: *illos mihi*. = 19. ſuper: *ſupra*. = *ibid.* autem turbis: *autem* dederunt *turbis*; [*Additur*. dederunt.] = 22. Jeſus; (*Deeſt in Cod.*) = 28. ſi; (*Additur in Cod.*)

CAP. XV.

V. 4. patrem, et: *patrem* tuum, *et*; (*Additur* .tuum.) = 8. colunt me: *me colunt*. = 11. os, coinquinat hominem: *os hominum, coinquinat hominem*. = *ibid.* ex ore: *ex ore hominis*. = 12. hoc; (*Non habetur in Cod.*) = 29. ibi: *illic*. = 30. cęcos, claudos: *claudos, cęcos*. = 31. turbę: *turba*. = *ibid.* videntes mutos: *videntes autem mutos*. = 34. habetis panes: *panes habetis*. = 38. autem; [*Non eſt in Cod.*]

CAP. XVI.

V. 1. & rogaverunt; (*Adduntur in Cod.*) = 2. illis: *eis*. = 3. diiudicare: (*iudicare. habebat lectio vetus; modò autem* .iudicare.) = *ibid.* poteſtis?: *poteſtis cognoſcere?* = 4. prophętę; (*Deeſt in Cod.*) = 7. inter: *intra*. = 10. in quatuor: *& quatuor*. = 13. quem dicunt: *Quem me dicunt*. = 15. Jeſus; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eſſe dicitis: *dicitis eſſe*. = 16. reſpondens Simon: *reſpondens autem Simon*. = 19. ligatum & in cęlis: *ligatum in cęlis*. = *ibid.* ſolutum

& in

Digitized by Google

& in ęlis: *ſolutum in cęlis*. = 20. eſſet: *eſt*. = 21. Jeroſolymam: *in Jeroſolymam*. = 28. ſtantibus: *adſtantibus*.

C A P. X V I I.

V. 1. aſſumit: *aſſumpſit*. = 3. apparuerunt; *apparuit*. = 4. & Moyſi: *Moyſi*. = 7. & nolite; *nolite*. = 9. eis; (*Deeſt in Cod.*) = 10. oporteat primum: *primum oportet*. = 18. illum: *ei*. = 20. Dixit: *dicit*. = *ibid.* Jeſus; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quippe; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* illuc; (*Nec habetur in Cod.*) = 22. dixit: *dicit*. = 24. ei; (*Non eſt in Cod.*)

C A P. X V I I I.

V. 12. relinquit: *relinquet*. = 13. gaudet: *gaudebit*. = 15. eris: *es*. = 16. te non audierit: *non te audierit*. = 17. eccleſiam: *& eccleſiam*. = 26. orabat: *rogabat*. = *ibid.* in me, et: *in me* Domine, *et*; (*Additur*. Domine.) = 27. Dominus; (*Additur in Cod.*) = 30. redderet debitum: *redderet omne debitum*.

C A P. X I X.

V. 4. qui; (*Deeſt in Cod.*) = 7. dare: *dari*. = 9. & qui dimiſſam duxerit męchatur; (*Adduntur in Cod.*) = 10. hominis: *homini*. = 11. illis; (*Non habetur in Cod.*) = 12. caſtraverunt: *eunuchizaverunt*. = 19. matrem tuam, diliget: *matrem, & diliges*. = 22. enim: *autem*. = 23. dixit: *ait*.

C A P. X X.

V. 1. eſt regnum: *eſt enim regnum*. = 4. dixit illis: *illis dixit*. = *ibid.* vineam: *vineam* meam; (*Additur*. meam.) = 7. vineam. Cum: *vineam meam, & quod juſtum fuerit dabo vobis. Cum*. = 8. factum; (*Non habetur in Cod.*) = 16. verò; (*Deeſt in Cod.*) = 17. Jeſus Jeroſolymam: *Jeſus in Jeroſolymam*. = 21. ſiniſtram in regno: *ſiniſtram tuam in regno*. = 23. & ſiniſtram: *& ad ſiniſtram*. = 29. illis ab Jericho; ſecuta eſt eum turba multa: *eis ab Jericho ſecutę ſunt eum turbę multæ*. = 34. eorum; (*Deeſt in Cod.*)

C A P. X X I.

V. 1. diſcipulos: *diſcipulos ſuos*. = 2. quod contra vos eſt: *quod eſt contra vos*. = 4. adimpleretur: *impleretur*. = 9. hoſan-na in altiſſimis; (*Non habentur in contextu, ſed in margine literis recentioribus ſcribitur*. Oſanna in excelſis.) = 15. & pueros: *pueros*. = 16. dixit: *dicit*. = 17. illis abiit: *illis Jeſus abiit*. = 21. ait eis; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* tolle et: *tolle te et*. = *ibid.* in mare: *in via*. = 24. eis: *illis*. = *ibid.* vobis; (*Deeſt in Cod.*) = 26. habent: *habebant*. = 28. vinea mea: *vineam meam*. = 29. Nolo. Poſtea autem pęnitentia motus abiit. v. 30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait, eo domine. Et non ivit: *eo Domine, & non ivit; accedens autem ad alterum dixit ſimiliter, at ille reſpondens, ait, Nolo, poſtea verò penitentia motus abiit*; (*Huc uſque ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione*.) = 31. quis ex: *quis ergò ex*. = *ibid.* dicunt ei Primus: *dicunt Noviſſimus*. = 37. verebuntur filium: *verebuntur forſitan filium*. = 41 ſuam; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* reddent ei fructum: *reddant ei fructus*.

C A P. X X I I.

V. 6. contumeliis: *contumelia*. = 7. eſt: *eſt nimis*. = *ibid.* ſuccendit: *ſubvertit*. = 13. manibus et; (*Adduntur in Cod.*) = 17. an non?: *aut non?* = 18. cognita autem Jeſus nequitia: *cognovit autem Jeſus nequitias*. = 19. numiſma Cenſus.: *nominis Cenſum*. = 21. quę ſunt Cęſaris: *quę Cęſaris ſunt*. = 24. dixit: *dicit*. = 27. et; (*Non habetur in Cod.*) = 30. enim: *autem*. = 32. Non eſt Deus: *Non dixit Deus*. = 46. ei reſpondere: *reſpondere ei*.

C A P. X X I I I.

V. 3. opera verò: *verò opera*. = *ibid.* enim; (*Deeſt in Cod.*) = 4. enim: *autem*. = 6. autem: *enim*. = 9. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 13. quia: *qui*. = *ibid.* homines; [*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione*.) = 14. quia: *qui*. = *ibid.* orationes longas: *oratione longa*. = 15. quia: *qui*. = 19. eſt; [*Non habetur in Cod.*) = 26. fiat id: *fiat & id*. = 27. quę à foris: *quæ foris*. = 29. quia: *qui*. = 30. & dicitis: *& qui dicitis*. = 37. ſub alas: *ſub alas ſuas*.

C A P. X X I V.

V. 1. et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ædificationes: *ædificationem*. = 3. ſignum adventus: *ſignum erit adventus*. = 6. enim: *autem*. = 10. in vicem; (*Ita ſuperſcribitur, eraſâ veteri lectione*.) = 16. deſcendat: *deſcendet*. = 20. in; (*Deeſt in Cod.*) = 22. breviati: *adbreviati*. = 28. illic: *illuc*. = 30. multa & maieſtate: *multa* & gloria *& majeſtate*; (*Adduntur*. & gloria.) = 34. generatio hęc: *hęc generatio*. = 35. autem: *vero*. = 36. ſolus pater: *pater ſolus*. = 37. autem: *enim*. = 38. diebus ante: *diebus illis ante*. = *ibid.* Noe in arcam: *in arcam Noe*. = 40. unus: *alter*. = 41. relinquetur: *relinquetur duo in lecto; unus aſſumetur & unus relinquetur*. = 43. eſt: *eſſet*. = 44. Ideò & vos: *Ideòque & vos*. = *ibid.* qua neſcitis hora: *neſcitis qua hora*. = 48. facit: *faciet*. = 49. ebrioſis: *ebriis*. = 51. ponet: *ponat*.

C A P. X X V.

V. 1. erit: *eſt*. = 11. Noviſſimè verò veniunt & reliquæ: *Noviſſimè veniunt reliquæ*. = 13. itaque, quia: *itaque* & orate, *quia*; (*Adduntur*. & orate.) = 15. profectus eſt ſtatim: *ſtatim profectus eſt*. = 17. et; (*Deeſt in Cod.*) = 20. obtulit alia: *obtulit ei alia*. = 21. ſerve bone: *bone ſerve*. = 22. lucratus: *ſuperlucratus*. = 23. ſerve bone: *bone ſerve*. = *ibid.* ſuper multa: *ſupra multa*. = 25. in terra; (*Adduntur in Cod.*) = 27. committere:

mittere. = *ibid.* utique; (*Non eſt in Cod.*) = 29. auferetur : *auſertur*. = 30. eiicite : *mittite*. = 38. cooperuimus : *operuimus*. = 40. fratribus meis; (*Adduntur in Codice.*) = 41. dicet & his : *dicet his*. = *ibidem*. paratus : *preparatus*. = 44. aut : *vel*.

CAP. XXVI.

V. 6. Jeſus eſſet : *eſſet Jeſus*. = 9. iſtud : *hoc*. = 10. huic; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* enim; (*Non habetur in Cod.*) = 11. me autem non ſemper habetis; (*Adduntur in Cod.*) = 12. hæc : *hoc*. = *ibid.* hoc; (*Deeſt in Cod.*) = 14. dicebatur Judas Iſcariotes : *dicitur Judas Iſcarioth*. = 17. die; (*Non eſt in Cod.*) = 20. diſcumbebat cum : *diſcumbebat* Jeſus *eum*; (*Additur*. Jeſus.) = 24. de illo : *de eo*. = 26. deditque : *dedit*. = 29. novum; (*Additur in Cod.*) = 33. numquam ſcandalizabor : *num ſcandalizabor* ?. = 35. oportuerit : *oportet*. = 38. mea uſque : *mea valde uſque*. = 39. Pater mi : *mi Pater*. = *ibid.* ſicut tu : *ſicut tu vis*. = 41. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 43. eorum; (*Additur in Cod.*) = 47. eo : *ipſo*. = 54. ergò; (*Deeſt in Cod.*) = 56. adimplerentur : *implerentur*. = 57. Seniores : *Phariſei*. = 58. finem : *finem rei*. = 61. reædificare : *ædificare*. = 66. mortis : *morti*. = 67. eius; (*Deeſt in Codice.*) = 71. ancilla; [*Non habetur in Codice.*) = 75. dixerat, Priùs : *dixerat, quia Priùs*.

CAP. XXVII.

V. 1. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 3. quod : *quia*. = 5. argenteis in templo : *in templo argenteis*. = 8. ager ille Hacel-dama : *ager ille lingua eorum Hacel-dama*. = 9. à filiis : *filii*. = 11. illi : *ei*. = 14. ad; (*Non eſt in Cod.*) = 15. populo dimittere : *dimittere populo*. = 19. ad eum : *ad illum*. = 21. præſes; (*Deeſt in Cod.*) = 23. illi magis : *illi multò magis*. = 25. eius : *huius*. = 29. flexo : *flexu*. = *ibid.* ei; (*Non eſt in Cod.*) = 32. Euntes : *Et exeuntes*. = 35. ut impleretur quod dictum eſt per prophętam dicentem, Diviſerunt ſibi veſtimenta mea; & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. v. 36. Et ſedentes ſervavant eum; (*Adduntur in Cod.*) = 40. Vah; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* templum Dei, et : *templum, et*. = *ibid.* illud reædificas : *reædificas illud*. = 41. dicebant : *dicentes*. = 42. credemus ei : *credimus ei*. = 43. confidit in Deo : *confidet in Domino*. = 44. crucifixi erant : *fixi erant*; (*Inter lineas habentur quędam literę ſemieraſę, quę videntur legiſſe*. cruci. *ut legeretur* crucifixi..) = 46. ut quid dereliquiſti me ? : *quare me dereliquiſti* ?. = 48. & impoſuit : *impoſuit*. = 54. filius Dei : *Dei filius*.

CAP. XXVIII.

V. 3. veſtimentum : *veſtimenta*. = 7. precedit : *praecedet*. = *ibid.* prędixi : *dixi*. = 14. ſuadebimus : *ſuademus*. = 15. edocti : *docti*.

SANCTUM JESU CHRISTI EUANGELIUM

SECUNDUM MARCUM.

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum; Marcus Diſcipulus &c. (*Non habetur in Cod. Goth.*)

CAP. I.

V. 2. IN Iſaia propheta; (*Adduntur; non enim ſunt de contextu, ſed inter lineas hęc verba ſcribuntur literis multò recentioribus:*) = *ibid.* Ego; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ante te; (*Non ſunt in Cod.*) = 5. ad eum : *ad illum*. = *ibid.* Jordanis : *Jordane*. = 8. baptizavi : *baptizo*. = *ibid.* baptizabit ſpiritu : *baptizabit vos ſpiritu*. = 9. in diebus illis : *in illis diebus*. = *ibid.* a Nazareth : *Nazareth*. = *ibid.* à Johanne in Jordane : *in Jordane à Johanne*. = 10. cęlos apertos : *apertos cęlos*. = 13. illi : *ei*. = 16. ſecus; [*Additur in Cod.*] = 19. componentes retia in navi : *in navi componentes retia*. = 20. vocavit illos : *illos vocavit*. = 24. qui; [*Ita legitur in contextu; ſed inter lineas additur* .a. *vetuſtum, ut legatur* quia.) = 25. ei; [*Additur in Cod.*] = 27. quęnam : *quę*. = *ibid.* etiam : *Et virtute et*. = 29. egredientes : *egrediens*. = 30. dicunt ei; [. dicit. *habebat lectio vetus; nunc verò ſuperſcribitur*. dicunt illi.] = 31. apprehenſa manu : *apprehenſa autem manu*. = 34. ea loqui : *loqui ea*. = 35. egreſſus abiit : *egreſſus eſt & abiit*. = 36. proſecutus eſt eum : *perſecutus eum*. = 39. & in omni Galilęa : *& omni Galilęa*. = 40. dicit ei, ſi vis : *dixit; Si vis*. = 41. ait illi, volo : *dixit, volo*. = 43. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ſtatimque eiecit illum : *ſtatim & eiecit eum*. = 44. & dicit : *Et dixit*. = 45. introire in civitatem : *in civitatem introire*. = *ibid.* eſſet : *eſſe*.

CAP. II.

V. 3. ad eum ferentes : *ferentes ad eum*. = 5. Cùm autem vidiſſet : *Cum vidiſſet autem*. = 7. peccata; (*Additur in Cod.*) = 9. an : *aut*. = 10. quia filius hominis habet poteſtatem : *quia poteſtatem habet filius hominis*. = 12. ſurrexit ille : *ille ſurrexit*. = *ibid.* mirarentur : *admirarentur*. = 14. Levi : *Levin*. = 16. publicanis & peccatoribus : *peccatoribus & publicanis*. = 22. novum : *novellum*.

lum. = *ibid.* dirumpit : *dirumpet*. = 26. niſi Sacerdotibus : *niſi ſolis Sacerdotibus*.

CAP. III.

V. 5. circunſpiciens : *circuminſpiciens*. = *ibid.* illi : *illius*. = 7. Jeſus autem : *Et Jeſus*. = 10. habebant : *haberent*. = 13. Et aſcendens : *quoniam ſciebant illum; Et aſcendens*. = 15. dęmonia : *dęmonia & at circum euntes prædicarent Euangelium*. = 19. Iſcariótem : *Iſcarioth*. = 22. dicebant, Quoniam : *dicebant inſanit, Quoniam*. = 24. regnum illud ſtare : *ſtare regnum illud*. = 25. poteſt : *poterit*. = 26. conſurrexerit : *conſurrexit*. = *ibid.* poterit : *poteſt*. = 27. in domum : *domum*. = 28. blaſphemaverint : *blaſphemaverunt*. = 29. delicti : *iudicii*. = 33. & fratres : *Et qui ſunt fratres*. = 34. circunſpiciens : *circunſinpiciens*.

CAP. IV.

V. 1. ut navim : *ut in navim*. = 2. eos : *illos*. = 4. cęli ; (*Deeſt in Cod.*)= 6. exęſtuavit : *æſtuavit*. = *ibid.* habebat : *haberet*. = 8. unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum : *unum triceſimum, Et unum ſexageſimum, & unum centeſimum*, (*Ita etiam infra.*)= 10. erant : *fuerant*. = 16. ſuper : *ſupra*. = 17. & non habent : *Et habent*. = *ibid.* confeſtim : *ſtatim*. = 19. reliqua concupiſcentię : *reliquas concupiſcentias*. = *ibid.* efficitur : *efficiuntur*. = 20. ſuper : *ſupra*. = 22. Non eſt enim : *non enim eſt*. = 24. adiicietur : *dicetur*. = 25. ab eo : *ab illo*. = 26. quemadmodum ſi homo iaciat : *quemadmodum iaciat homo*. = 31. granum : *enim*. = 35. in illa die : *illa die*. = 38. ſuper : *ſupra*. = *ibid.* illi : *ei*. = 39. tace, obmuteſce : *tace, & obmuteſce*. = 40. timore magno : *magno timore*. = *ibid.* & ventus : *ventus*.

CAP. V.

V. 2. occurrit de : *occurrit ei de*. = 3. poterat eum : *eum poterat*. = 5. die ac nocte : *nocte ac die*. = 7. altiſſimi : *ſummi*. = 9. Legio mihi nomen : *Legio nomen mihi*. = 13. & conceſſit eis ſtatim Jeſus ; (*Addantur in Cod.*)= 16. qui viderant : *quę viderant*. = 17. cęperunt eum : *eum cęperunt*. = 18. deprecari : *rogare*. = 19. ſit : *eſt*. = 21. ad eum : *ad illum*. = 24. comprimebat eum : *comprimebat illum*. = 26. fuerat : *erat*. = 28. vel ; (*Additur in Cod.*)= 29. quia : *quod*. = 30. Jeſus in ſemetipſo cognoſcens : *cognoſcens Jeſus in ſemetipſo*. = *ibid.* de illo : *de eo*. = 31. ſui : *illius*. = 32. circunſpiciebat : *circuminſpiciebat*. = 33. verò : *autem*. = 35. eo loquente : *illo loquente*. = *ibid.* ad archiſynagogum : *ab archiſynagogo*. = 36. audito verbo quod dicebatur : *verbo quod dicebatur audito*. = 37. ſe ſequi : *ſequi ſe*. = 38. videt : *vidit*. = 39. illis : *eis*. = 40. aſſumit : *aſſumpſit*. = *ibid.* ingrediuntur ubi puella erat : *ingreditur ubi erat puella*. = 41. Thalitha : *Tabitha*. = *ibid.* eſt ; (*Non habetur in Cod.*)= 42. magno : *maximo*.

CAP. VI.

V. 1. eum diſcipuli ſui : *illum diſcipuli illius*. = 2. eius efficiuntur ? : *illius efficiuntur ?*. = 3. Non ne hic eſt faber filius Marię : *Non ne iſte eſt fabri filius & Maria*. = 4. illis : *eis*. = *ibid.* patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua : *ſua patria, & in cognatione ſua, Et in domo ſua*. = 7. vocavit : *convocavit*. = 8. in via : *in viam*. = 10. in domum : *domum*. = 14. rex Herodes : *Herodes rex*. = *ibid.* virtutes operantur : *operantur virtutes*. = 15. verò : *autem*. = *ibid.* Quia ; (*Deeſt in Cod.*)= 18. Johannes Herodi : *Herodi Johannes*. = 19. Herodias : *Herodiadas*. = *ibid.* nec : *& non*. = 20. ſciens eum : *ſciens enim eum*. = 24. Quæ : *Et* ; (*Additur*.) = *ibid.* At illa : *Et illa*. = 25. Cum ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* petit : *petivit*. = 26. diſcumbentes : *recumbentes*. = 29. tulerunt : *attulerunt*. = 30. ei : *illi*. = 31. nec ſpatium manducandi : *nec manducandi ſpatium*. = 34. vidit turbam multam : *multam vidit turbam*. = *ibid.* eſt ſuper ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* illos docere : *docere illos*. = 37. emamus ducentis denariis panes ; & dabimus illis : *ememus denariis ducentis panes ; & dabimus eis*. = 38. dicunt : *dicunt ei*. = 40. & quinquagenos : *& per quinquagenos*. = 44. autem ; (*Additur in Cod.*) = 49. putaverunt phantaſma : *putaverunt eum phantaſma*. = 50. viderunt eum : *eum viderunt*. = *ibid.* dixit eis : *dixit illis*. = 53. venerunt : *pervenerunt*. = 55. ſe ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VII.

V. 1. conveniunt : *convenerunt*. = 3. laverint : *lavent*. = 4. & à foro, niſi &c. : *Et à foro quum venerint, niſi &c.* = 6. honorat : *honorant*. = 7. autem ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* pręcepta : *& præcepta*. = 8. traditiones : *traditionem*. = 10. vel : *aut*. = 12. dimittitis : *dimittetis*. = 15. poſſit : *poſſet*. = 18. eſtis ? Non : *eſtis ? Et non*. = 19. intrat : *introit*. = 21. malæ cogitationes : *cogitationes malæ*. = 24. domum : *in domum*. = 25. filia habebat : *habebat filia*. = 27. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 28. dixit illi : *dixit ei*. = *ibid.* comedunt ſub menſa : *ſub menſa comedunt*. = 29. exiit demonium à : *& exiet demonium de*. = 30. ſupra : *ſuper*. = 31. Decapoleos : *Decapoli*. = 33. auriculas eius : *auriculas*.

CAP. VIII.

V. 1. in diebus illis : *in illis diebus*. = *ibid.* multa eſſet : *eſſet multa*. = *ibid.* diſcipulis, ait : *diſcipulis ſuis, ait*. = 2. miſereor ſuper turbam : *miſereor turbæ*. = 3. enim ex eis : *ex eis enim*. = 4. illos quis poterit : *iſtos poterit quis*. = 12. ſignum quęrit : *quærit ſignum*. = 13. aſcendit : *aſcendens*. = *ibid.* navim et ; (*Deſunt in Cod.*) = 14. panes ſumere : *ſumere panes*. = 15. Videte et ; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* Herodis : *Herodianorum*. = 17. ait illis Jeſus : *Jeſus ait illis*. = *ibid.* panes : *panem*. = 20. Et dicunt : *dicunt*. = 22. Beth-ſaidam : *Beth-ſaida*. = *ibid.* eum ut illum : *illum ut eum*.

= 23. ſi

= 23. ſi quid : *ſi aliquid*. = 25. ut clarè videret : *videret ut clarè*. = 26. miſit : *dimiſit*. = 27. interrogabat : *& interrogabat*. = *ibid.* eis ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* eſſe homines : *homines eſſe*. = 29. eſſe dicitis : *dicitis eſſe*. = 31. eos : *illos*. = *ibid.* pati multa : *multa pati*. = 33. ſunt ; (*Non habetur in Cod.*) = 34. vult me ſequi : *vult poſt me ſequi*. = 35. faciet eam : *eam faciet*. = 36. animæ ſuæ faciat : *faciat animæ ſuæ*. = 37. commutationis : *commutationem*. = 38. confuſus : *confeſſus*. = *ibid.* verba mea : *mea verba*. = *ibid.* confundetur : *confitebitur*.

C A P. I X.

V. 1. ſtantibus : *adſtantibus*. = 2. aſſumit : *aſſumpſit*. = *ibid.* ſolos : *ſolus*. = 3. & candida : *candida*. = *ibid.* non poteſt ſuper terram : *ſuper terram non poteſt*. = 4. cum Moyſe : *& Moyſes*. = 5. nos : *nobis*. = *ibid.* & faciamus : *faciamus*. = 8. circunſpicientes : *circuminſpicientes*. = 9. cuiquam : *cui*. = 10. quid eſſet : *quod eſſet hoc*. = 13. & Elias : *Elias*. = 14. conquirentes : *conquęrentes*. = 15. Jeſum ſtupefactus eſt : *eum, ſtupefacti ſunt*. = 17. filium meum ad te : *ad te filium meum*. = 18. illum : *eum*. = 19. dixit : *dicit*. = 20. vidiſſet eum : *vidiſſet illum*. = *ibid.* conturbavit illum : *conturbavit eum*. = 21. hoc ; (*Deeſt in Cod.*) = 22. miſertus : *miſerere*. = 23. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = 25. præcipio tibi : *tibi præcipio*. = 26. exclamans : *clamans*. = 27. tenens manum eius : *manum ejus tenens*. = *ibid.* elevavit eum : *elevavit illum*. = *ibid.* ſurrexit : *ſurrexit, & reddidit illum patri ſuo*. = 28. nos ; (*Non habetur in Cod.*) = 29. ieiunio : *ieiuniis*. = 32. interrogarè eum : *eum interrogare*. = 33. eſſet : *eſſent*. = 34. quis eorum maior eſſet : *quis eſſet illorum maior*. = 37. unum : *autem*. = *ibid.* miſit me : *me miſit*. = 39. nemo : *non*. = *ibid.* malè : *mala*. = 41. aquæ in nomine : *aquæ frigidæ in nomine*. = 42. quiſquis : *ſi quis*. = 44. & v. 46. extinguitur : *extinguetur*. = 48. moritur : *morietur*. = *ibid.* extinguitur : *extinguetur*. = 49. Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur : *Omnis enim victima ſalietur*.

C A P. X.

V. 2. interrogabant eum : *interrogabant illum*. = 7. ad uxorem ſuam : *uxori ſuæ*. = 9. coniunxit : *junxit*. = 11. ait : *dicit*. = 14. enim eſt : *eſt enim*. = 15. intrabit : *introibit*. = 17. rogabat eum : *rogabat eum dicens*. = 18. Nemo bonus : *non eſt bonus*. = 19. feceris : *facias*. = 20. At Ille : *Et ille*. = *ibid.* hæc omnia obſervavi : *omnia hæc conſervavi*. = 21. intuitus eum : *intuens eum*. = *ibid.* dixit ei : *dixit illi*. = 22. in verbo, abiit : *in verbo eius, abiit*. = *ibid.* multas poſſeſſiones : *poſſeſſiones multas*. = 23. & circumſpiciens : *& circuminſpiciens*. = 27. illos Jeſus : *Jeſus illos*. = 28. Et cæpit ei Petrus : *Cępit Petrus ei*. = 29. Reſpondens : *Et reſpondens*. = *ibid.* aut patrem aut matrem : *aut matrem aut patrem*. = 32. Jeroſolymam : *in Jeroſolyma*. = *ibid.* illis : *eis*. = *ibid.* eſſent ei : *ei eſſent*. = 33. morte : *morti*. = 35. ad eum : *ad illum*. = 37. dixerunt, Da &c. : *dixerunt ei, Da &c.* = 39. baptizor : *baptizabor*. = 41. & Johanne : *& de Johanne*. = 43. ita eſt : *eſt ibi*. = *ibid.* autem ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* voluerit fieri : *fieri voluerit*. = 47. Jeſu fili David : *fili David Jeſu*. = 48. ei : *illi*. = 51. reſpondens Jeſus, dixit illi : *reſpondens illi, Jeſus dixit*. = *ibid.* Quid tibi vis : *Quid vis tibi*.

C A P. X I.

V. 2. contra vos eſt : *eſt contra vos*. = 4. foris ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſolvunt : *ſolverunt*. = 12. exirent à Bethania : *exiret Bethania*. = 14. ex te fructum quiſquam : *quiſquam fructum ex te*. = 15. in templum : *templum*. = 16. transferret vas : *vas transferret*. = 18. admirabatur : *admirabantur*. = 21. dixit ei : *dicit ei*. = 23. quia ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. evenient : *venient*. = 26. vos ; [*Additur in Cod.*] = 28. dicunt ei : *dicunt illi*. = *ibid.* dedit tibi : *tibi dedit*. = 31. dicet, Quare &c. : *dicet nobis, Quare &c.* = *ibid.* ergò ; [*Deeſt in Cod.*] = 32. dixerimus : *dicemus*. = 33. dicunt Jeſu : *dixerunt ad Jeſum*.

C A P. X I I.

V. 1. ſepem : *ſepe*. = 3. ceciderunt : *cæderunt*. = 4. in capite : *capite*. = 14. quia : *quoniam*. = *ibid.* doces ; licet dare : *doces ; dic ergò nobis licet dari*. = 16. eſt imago hæc : *hæc imago eſt*. = *ibid.* dicunt ei : *dicunt illi*. = 17. igitur : *ergò*. = 18. interrogabant : *interrogaverunt*. = 19. nobis ſcripſit : *ſcripſit nobis*. = *ibid.* accipiat : *ut accipiat*. = *ibid.* reſuſcitet : *ſuſcitet*. = 21. nec : *non*. = *ibid.* iſte ; (*Deeſt in Cod.*) = 25. ſunt : *erunt*. = 30. Deum ; (*Non habetur in Cod.*) = 33. tanquam : *ſicut*. = 34. iam ; (*Non eſt in Cod.*) = 37. libenter ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* audivit : *audiebat*. = 42. vidua una : *una vidua*.

C A P. X I I I.

V. 1. ſtructurę : *ſtructurę templi*. = 3. & Johannes ; (*Adduntur in Cod.*) = 6. quia : *quod*. = 7. hęc ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. enim gens contra gentem : *autem gens in gentem*. = 10. gentes primum : *gentes ſed conſtantes ſtate primum*. = *ibid.* euangelium : *euangelium omnibus gentibus*. = 12. afficient eos : *eos afficient*. = 18. verò : *autem*. = 19. tribulationes : *tribulationis*. = 20. dies : *dies illos*. = 22. ſi fieri poteſt etiam : *ſi poteſt etiam fieri*. = 23. omnia ; (*Additur in Cod.*) = 25. & ſtellę cęli erunt : *& erunt ſtellæ cęli*. = *ibid.* in cęlis ſunt : *ſunt in cęlis*. = 29. quod in proximo : *quod proxime*. = 32. vel : *et*. = *ibid.* pater : *pater ſolus*. = 33. & orate ; (*Adduntur in Cod.*) = 35. enim ; (*Deeſt in Cod.*)

C A P. X I V.

V. 3. eſſet Bethanię : *eſſet Jeſus Bethanię*. = *ibid.* ſpicati : *piſtici*. = 6. bonum opus operata eſt in me ; (*Adduntur in Cod.*) = 7. habetis : *habebitis*. = *ibid.* habetis : *habebitis*. = 16. paraverunt paſcha : *præparaverunt paſcha*. = 18. tradet me : *me tradet*. = 19. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 20.

manum ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. tradetur : *traditur* . = *ibid.* bonum erat ei : *bonum ei erat* . = 25. quia : *quod* . = 29. illi : *ei* . = 30. vocem bis : *bis vocem*; (*Additur verò* . bis .) = 32. Gethſemani : *Gethſamani* . = 36. tibi poſſibilia ſunt : *poſſibilia ſunt tibi* . = 38. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 41. ecce filius hominis tradetur : *ecce traditur filius hominis* . = 43. Iſcariotes : *Iſcarioth* . = *ibid.* de duodecim : *ex duodecim* . = *ibid.* cum eo : *eum illo* . = *ibid.* & Scribis : *& ab Scribis.* = 44. cum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* caute ; (*Non eſt in Cod.*) = 45. ait , Rabbi : *ait , ave ; Rabbi* . = 49. impleantur : *adimpleantur* . = 51. ſequebatur eum : *ſequebatur illum* . = 54. ad ignem & calefaciebat ſe : *& calefaciebat ſe ad ignem* . = 60. obiiciuntur : *dicuntur.* = 61. ſummus ; (*Ita legebatur in contextu ; modò autem eraſę ſunt quædam literę , & legitur* unus . *in margine verò literis recentioribus ſcribitur.* ſummus .) = *ibid.* dixit ei : *dicit ei* . = 62. ſedentem à dextris : *à dextris ſedentem* . = 64. mortis : *mortis* . = 65. prophetiza : *prophetiza nobis Chriſte* . = 68. dicas : *dicis* . = 72. gallus iterum : *iterum gallus* .

C A P. X V.

V. 6. ſolebat dimittere : *dimittere ſolebat* . = *ibid.* illis ; (*Additur in Cod.*) = 8. faciebat illis . Pilatus &c. : *faciebat illis per dies feſtos , ut dimittere eis unum vinctum Pilatus &c.* = 9. reſpondit eis : *reſpondens eis* . = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = 10. enim : *autem* . = 14. illis : *eis* . = 21. quempiam : *quemdam* . = 28. Et impleta : *Et adimpleta* . = *ibid.* reputatus : *deputatus* . = 29. deſtruit : *deſtruis* . = *ibid.* ædificat : *reædificas* . = 31. illudentes : *ludentes* . = 35. Ecce ; (*Non eſt in Cod.*) = 39. hic homo : *homo hic* . = 40. erat : *et* . = 42. iam ſero : *ſero iam* . = 44. eſſet : *eſt* . = 45. corpus Joſeph : *corpus Jeſu Joſeph* . = 46. advolvit : *appoſuit* ,

C A P. X V I.

V. 1. Jeſum : *eum* . = 3. revolvet : *revolvit* . = 4. viderunt : *vident* . = *ibid.* quippe : *autem* . = 9. autem manè : *autem Jeſus manè* . = *ibid.* iecerat : *eiecerat* . = 11. eſſet : *eſt* . = 12. his : *eis* . = *ibid.* euntibus in &c. : *euntibus eis in &c.* = 19. ſermonem : *ſermone* .

SANCTI JESU CHRISTI EUANGELIUM

SECUNDUM LUCAM.

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum ; Lucas Medicus . (*Non habetur in Cod. Goth.*)

C A P. I.

V. 3. OMnia à principio : *à principio omnibus.* = 6. autem : *enim* . = *ibid.* Deum : *Dominum* . = 8. fungeretur in ordine : *fungeretur Zacharias in ordine* . = 10. populi erat : *erat populi* . = 22. egreſſus autem : *egreſſus eſt autem* . = 25. fecit mihi : *mihi fecit* . = 26. Deo : *Domino* . = 27. de domo ; (*Adduntur literis valde vetuſtis.*) = 28. Ave gratia : *Ave* Maria *gratia* ; (*Additur* . Maria .) = 50. à progenie in progenies : *in progenies & progenies* . = 54. recordatus : *memorari* . = 60. mater eius dixit : *mater eius Eliſabeth* dixit ; (*Additur verò* . dixit.) = 63. ſcripſit : *& ſcripſit* . = 64. illicò : *ſtatim* . = 65. Judææ : *Judę* . = 66. quis : *quid* . = 67. repletus : *impletus* . = 68. Dominus ; (*Deeſt in Cod.*) = 71. ex inimicis : *de inimicis* . = 72. ſui Sancti : *Sancti ſui* . = 77. eorum ; (*Non eſt in Cod.*)

C A P. I I.

V. 2. Syriæ Cyrino : *Cyrino Syriæ* . = 8. ſuper : *ſupra* . = 23. maſculinum : *maſculum* . = 24. ſecundum quod dictum : *ſicut ſcriptum* . = 27. in ſpiritu ; (*Deſunt in Cod.*) = 28. ulnas ſuas : *manus ſuas* . = 31. paraſti : *præparaſti* . = 33 erat : *erant* . = 36. Phanuel : *Phanuelis* . = 38. Iſraël : *Jeruſalem* . = 39. ſuam ; (*Additur in Cod.*) = 42. eſſet annorum : *eſſet Jeſus annorum* . = *ibid.* Jeroſolymam : *Jeruſalem* . = 50. ad eos : *ad illos* . = 51. cum eis : *cum illis* .

C A P. I I I.

V. 1. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Itureę ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* & Lyſania Abilinę : *Elyſania ab Iliane* . = 2. Domini : *Dei* . = 3. regionem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Jordanis : *Jordanem* . = 6. Dei : *Dei noſtri* . = 8. cęperitis : *velitis* . = *ibid.* quia potens eſt Deus : *quoniam potes Deus* . = 9. ad radicem : *ad radices* . = 12 autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. autem ; (*Nec eſt in Cod.*) = *ibid.* illis ; [*Additur in Cod.*] = 20. ſuper : *ſupra* . = 26. Juda : *Judę* . = 34. Abrahę : *Abraham* . = 35. Sarug : *Sarueh* . = 37. Malaleel : *Malleel* .

C A P. I V.

V. 1. à Jordane : *ab Jordane* . = 3. dic lapidi huic ut panis fiat : *dic ut hi lapides panis fiant.* = 4. Et reſpondit ad illum Jeſus : *& reſpondens illi Jeſus* . = *ibid.* vivet : *vivit* . = 5. in montem excelſum ; (*Non ſunt in Cod.*) = 6. illi : *ei* . = *ibid.* illa : *illam* . = 9. ſuper : *ſupra* . = 16. ſuam ; (*Deeſt in Cod.*)

Digitized by Google

Cod.)= 17. Iſaię prophetę : *prophetæ Iſaię*. = *ibid.* Et ut revolvit : *Et revolvit*. = 18. ſanare contritos corde ; (*Deſunt in Cod.*)= 24. Ait autem : *ait autem eis*. = 25. in Iſraël ; (*Non eſt in Cod.*)= *ibid.* clauſum : *cluſum*. = *Ibid.* facta eſſet : *facta eſt*. = 26. Sarepta : *Sarabta*. = 27. Naaman : *Neeman*. = 29. uſque ; (*Non eſt in Cod.*)= *ibid.* ſuper : *ſupra*. = 34. ſine ; (*Deeſt in Cod.*)= *ibid.* qui : *quia*. = 35. ab eo : *de illo*. = 38. Jeſus ; (*Deeſt in Cod.*)= 40. Cum autem Sol : *cum Sol autem*. = 44. ſynagogis : *ſynagoga*.

CAP. V.

V. 3. eum à terra reducere : *eum, ut à terra reduceret*. = 10. Similiter autem Iacobum & Johannem filios Zebedæi, qui erant ſocii Simonis ; (*Adduntur literis vetuſtis*.) = *ibid.* ait ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* iam homines : *iam enim homines*. = 11. eum : *illum*. = 12. & procidens : *procedens*. = *ibid.* in faciem : *in faciem ſuam*. = 15. autem ; (*Deeſt in Cod.*)= 16. ſecedebat in deſertum : *ſedebat in deſerto*. = 17. Et factum eſt : *factum eſt autem*. = *ibid.* Domini erat : *erat Domini*. = 19. & per tegulas : *per tegulas*. = *ibid.* eum : *illum*. = 23. Dimittuntur tibi peccata : *dimittentur tibi peccata tua*. = 24. habet poteſtatem : *poteſtatem habet*. = *ibid.* tolle : *& tolle*. = 25. conſurgens : *ſurgens*. = 26. ſunt timore : *ſunt omnes timore*. = 28. ſurgens ſecutus : *ſurgens & ſecutus*. = 30. publicanis & peccatoribus : *peccatoribus & publicanis*. = 32. ad poenitentiam : *in penitentiam*. = 34. ipſe ; (*Deeſt in Cod.*) = 36. novo veſtimento immittit : *veſtimento novo mittit*. = 37. rūpet : *rumpit*. = 39. vetus melius : *melius vetus*.

CAP. VI.

V. 3. legiſtis : *legitis*. = *ibid.* eſuriſſet : *eſuriret*. = *ibid.* cum illo : *cum eo*. = 7. eum : *illum*. = 9. Sabbathis : *Sabatho*. = 16. Zelotes, & Judam : *Zelotes, Judam*. = *ibid.* Iſcariote : *Iſcarioth*. = 23. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. benedixerint vobis : *vobis benedixerint*. = *ibid.* enim ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* pſeudo prophetis : *prophetis*. = 27. oderunt vos : *vos oderunt*. = 28. & orate : *orate*. = 33. hoc : *hæc*. = 35. beneſacite : *& beneſacite*. = *ibid.* inde ſperantes : *deſperantes*. = 38. & confertam : *confertam*. = *ibid.* quippe : *verò*. = 39. & ſimilitudinem : *&* hanc *ſimilitudinem* ; (*Additur*. hanc.) = *ibid.* cadunt : *cadent*. = 40. ſi ſit ; (*Non habentur in Cod.*) = 42. Aut quomodo : *Et quomodo*. = *ibid.* videns ? : *vides ?*. = 43. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = *ibid.* quæ ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* facit fructus malos : *fructus malos facit*. = 44. enim ; (*Non eſt in Cod.*) = 45. theſauro ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* os loquitur : *os eius loquitur*. = 47. ſit : *eſt*. 48. ſuper : *ſupra*. = 49. ſimilis eſt homini : *ſimilis homini*. = *ibid.* terram : *arenam*. = *ibid.* cecidit : *concidit*. = *ibid.* illius : *illa*.

CAP. VII.

V. 1. ſua ; (*Non eſt in Cod.*)= 4. eum ; (*Nec eſt in Cod.*) = 6. ſum dignus : *dignus ſum*. = 7. dignum arbitratus : *dignus arbitrari*. = 11. cum eo : *cum illo*. = 15. illum : *eum*. = 16. Deus viſitavit : *viſitavit Deus*. = 19. Jeſum : *Dominum*. = 21. multos curavit : *curavit multos*. = 22. renuntiate : *dicite*. = 24. de Johanne dicere : *dicere de Johanne*. = 25. veſtimentis : *veſtibus*. = *ibid.* delitiis, in domibus &c. : *delitiis* affluunt, *in domibus &c.* ; (*Additur*. affluunt.) = 31. Ait autem Domiuus ; (*Deſunt in Cod.*)= 33. autem : *enim*. = 36. illum quidam : *quidam illum*. = 37. accubuiſſet : *accubuit*. = 38. tergebat : *tergebat eos*. = 39. eſt : *eſſet*. = *ibid.* tangit eum : *eum tangit*. = 41. cuidam ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* et ; (*Non habetur in Cod.*) = 42. eum plus diligit ? Reſpondens : *eorum plus eum diligit ? Et reſpondens*. = 43. dixit : *dixit illi*. = 45. intravi : *intravit*. = 47. tibi, remittuntur : *vobis, remittentur*.

CAP. VIII.

V. 1. civitates : *civitatem*. = 2. ſeptem dęmonia : *dęmonia ſeptem*. = 3. Chuſæ : *Cuza*. = *ibid.* Suſanna : *Suſannę*. = 4. plurima : *multa*. = *ibid.* properarent ad eum : *ad eum properarent*. = 8. Hæc : *Et hæc*. = 9. eum ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. hi ſunt : *ſunt hi*. = 13. Nam qui ſupra : *Nam ſupra*. = *ibid.* tempus credunt : *tempus non credunt*. = 14. & à ſolicitudinibus : *& ſolicitudinibus*. = 15. afferunt : *afferent*. = 16. ſupra : *ſuper*. = 17. Non eſt enim : *Non enim eſt*. = *ibid.* abſconditum : *abſconſum*. = 18. audiatis : *auditis*. = *ibid.* auferetur ab illo : *aufertur ab eo*. = 19. adire eum : *adire ad eum*. = 22. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 23. Et navigantibus : *navigantibus autem*. = 25. ad invicem dicentes : *dicentes ad invicem*. = *ibid.* & mari imperat : *imperat & mari*. = 26. Et navigaverunt : *navigaverunt autem*. = 27. ad terram ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* quidam ; (*Additur in Cod.*)= 31. in ; (*Additur*.) = 32. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 35. ſedentem à quo dęmonia exierant, veſtitum : *à quo dęmonia exierant ſedentem veſtitum*. = 37. magno timore : *timore magno*. = 39. in ; (*Non eſt in Cod.*)= 40. erant autem : *erant enim*. = 41. venit ; (*Deeſt in C.*)= *ibid.* & cecidit : *cecidit*. = *ibid.* Jeſu : *ejus*. = 42. unica filia : *filia unica*. = 43. fluxu ſanguinis : *profluxu ſanguinis ejus*. = 46. novi virtutem : *virtutem novi*. = 47. ante pedes : *ad pedes*. = *ibid.* tetigerit : *tetigerat*. = 48. ei : *illi*. = 49. ſalvam te : *te ſalvam*. = 50. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 51. Domum : *ad Domum*. = *ibid.* & Jacobum, & Johannem : *& Joannem & Jacobum*. = 52. puella ; (*Deeſt in Cod.*) = 53. quod : *quia*. = 55. dare : *dari*. = 56. erat : *fuerat*.

CAP. IX.

V. 3. habeatis : *habentes*. = 7. omnia ; [*Deeſt in Cod.*] = 9. eſt autem : *autem eſt*. = *ibid.* ego talia

audio

audio : *audio ego talia* . = 11. excepit eos : *excepit illos* . = *ibid.* cura : *curari* ; (*Additur* . ri . *ut legatur* curari.) = 19. verò : *autem* . = *ibid.* unus propheta : *propheta unus* . = 22. oportet : *oportuit* . = 23. quotidie, & ſequatur me : *Et ſequatur me quotidie* . = 28. & Jacobum, & Johanoem : *Et Johannem, & Jacobum* . = 29. oraret : *oraſſet.* = *ibid.* & refulgeos : *reſulgens.* = 32. erant; (*Deeſt.*) = 34. iotrantibus illis : *intrantibus autem illis* . = 39. apprehendit eum : *apprehendit illum* . = 41. vos & patiar : *vos quandiu & patiar* . = 42. illi : *illum* . = 45. eum ioterrogare : *interrogare eum* . = 47. appreheudit : *apprehendens.* = *ibid.* et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* illum : *eum* . = 48. vos omnes : *omnes vos* . = 50. ad illum ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* prohibere : *prohibere eum* . = 55. dicens : *Et dixit* . = 58. Dixit : *Et ait* . = 59. mihi : *me* . = *ibid.* et ; [*Non eſt in Cod.*] = 60. Dixitque : *Dixit* . = 61. permitte mihi primum : *primum permitte mihi* . = *ibid.* qui : *quæ* . = 62. ad aratrom & reſpiciens : *in aratrum & aſpiciens* .

CAP. X.

V. 2. ſuam ; (*Non eſt.*) = 13. factæ ſunt in vobis : *in vobis factæ ſunt* . = *ibid.* & cinere : *& in cinere.* = 15. ad Cęlum : *in Cęlum.* = 16. miſit me : *me miſit* . = 18. Satanam : *Satan* . = 19. ſuper : *ſupra.* = 21. Spiritu : *Spiritu Sancto.* = *ibid.* quoniam : *quia.* = 22. quis : *qui* . = 23. videtis. Dico : *videtis*, & aures quæ audiuot quæ auditis. *Dico* ; (*Adduntur verba rot. charact.*) = 25. illum : *eum* . = 30. ſuſcipiens : *ſuſpiciens* . = 31. eâdem : *de eâdem.* = 33. quidam : *quidem* . = 34. in iumentum : *ſuper iumentum* . = 36. videtur tibi : *tibi videtur* . = 40. curæ : *cura* .

CAP. XI.

V. 1. in quodam loco : *in loco quodam* . = *ibid.* ſicut docuit & Johaones : *ſicut Johannes docuit* . = 3. Panem : *Fiat voluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra, panem* . = *ibid.* peccata : *debita* . = 5. habebit : *habet* . = 7. oſtium clauſum : *oſtium meum clauſum* . = *ibid.* cubili : *cubiculo* . = 8. Et ſi ille : *Et ille ſi* . = *ibid.* ſurgens ; (*Eraſum eſt ; ſed videtur olim fuiſſe ſcriptum* .) = *ibid.* quot quot habet neceſſarios : *quod habet neceſſarium* . = 9. dico vobis : *vobis dico* . = 11. petit : *petet* . = 12. porriget : *porrigit* . = 14. admiratæ : *miratę* . = 15. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. tentantes ſigoum : *tentantes* eum *ſignum* ; (*Additur* . eum .) = 17. deſolabitur : *deſolatur* . = 18. eius ? : *ipſius* ? . = *ibid.* me eiicere : *eiicere me* . = 19. ego ; (*Deeſt in Cod.*) = 22. eo : *illo* . = *ibid.* auferet : *aufert* . = *ibid.* confidebat : *fidebat* . = *ibid.* diſtribuet : *diſtribuit* . = 23. cootra : *adverſum* . = 24. perambulat : *perambulabat* . = 25. & ornatam ; (*Deſunt in Cod.*) = 26. Tuoc : *Et tunc.* = *ibid.* Et fiunt : *Et ſunt* . = 28. Quinimò : *manifeſtiſſimè* . = *ibid.* illud ; [*Non eſt in Cod.*] = 29. ei : *illi* . = *ibid.* Prophetæ ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. ſuit Jonas : *Jonas fuit* . = 33. abſcondito : *abſconſo* . = *ibid.* ſupra : *ſuper* . = 36. corpus tuum : *tuum corpus* . = 39. intus eſt veſtrum : *intus veſtrum* . = 40. etiam id quod de intùs eſt : *etiam quod intùs eſt* . = 42. Phariſæis, quia : *Phariſæi, qui* . = 44. apparent : *parent* . = 45. contumeliam nobis : *nobis contumeliam* . = 46. portare : *portari* . = 47. qui : *quia* . = 48. quòd : *et* . = *ibid.* quidem ; (*Deeſt in Cod.*) = 53. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 54. aliquid capere de : *capere aliquid ex* .

CAP. XII.

V. 3. aurem : *aure* . = *ibid.* cubiculis : *cubilibus* . = *ibid.* tectis : *tecto* . = 5. timere : *timete* . = 7. omnes numerati ſunt : *numerati ſunt omnes* . = *ibid.* ploris : *plures* . = 8. & filius hominis ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* confitebitur : *confitebor* . = 9. oegabitur : *denegabitur* . = 10. remittetur : *remittetur illi* . = 11. inducent : *induxerint* . = *ibid.* & poteſtates : *& ad poteſtates* . = *ibid.* aut quid reſpondeatis ; (*Deſunt in Cod.*) = 12. quid : *quæ* . = *ibid.* oporteat vos dicere : *oporteat dicere* . = 15. in ; (*Additur in Cod.*) = 16. fructus : *fruges* . = 17. quia : *quod* . = 22. veſtræ ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* induamini : *veſtiamini* . = 23. plos ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. quia : *quoniam* . = *ibid.* pluris : *plures* . = 27. neque : *non* . = 28. eſt in agro : *in agro eſt* . = 30. enim ; [*Non eſt in Cod.*] = 31. prioum ; [*Deeſt in Cod.*] = 33. appropiat : *appropiet* . = 35. in manibus veſtris ; (*Deſunt in Cod.*) = 38. & ita invenerit ; (*Non habentur in Cod.*) = 39. & v. 44. quoniam : *quia* . = 45. ſervos : *pueros* . = 47. ſervus ; [*Additur in Cod.*] = *ibid.* ſe ; (*Non habetur in Cod.*) = 48. noo ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & ſecit ; (*Adduntur in Cod.*) = 53. in matrem : *in matrem ſuam* . = 57. vobis ipſis : *vobis* . = 58. ad Judicem : *apud Judicem.*

CAP. XIII.

V. 1. ipſo in tempore, nuntiantes : *ipſo tempore, renuntiantes* . = *ibid.* illi ; (*Additur in Cod.*) = 2. ſueriot : *fuerunt* . = 4. Siloe : *Siloam* . = *ibid.* fuerint : *fuerunt* . = 5. pęnitentiam non habueritis : *non pęnitentiam egeritis* . = 6. habebat quidam : *quidam habebat* . = 7. anni tres : *tres anni* . = *ibid.* venio : *veni* . = 12. eam ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. reſpondens : *reſpondit* . = *ibid.* Dominus dixit Hypocrita : *Dominus & dixit hypocritę* . = *ibid.* ſolvit : *ſolvet* . = 16. iſto die : *in die* . = 18. ſimile ęſtimabo : *ſimile eſſe ęſtimabo* . = 25. vos ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. vos ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* omnes ; (*Nec habetur in Cod.*) = 29. & Aquilone : *Aquilone* . = 30. *bis* . erunt : *erant* . = 31. illi ; (*Additur in Cod.*) = 32. & dicite : *dicite* . = 33. die ; (*Non habetur in Cod.*) = 34. pennis : *pinnis* . = 35. deſerta ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* videbitis me : *me videbitis* .

CAP. XIV.

V. 1. Jeſus ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. reſpondens : *intuens* . = 5. ad illos ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* cadet : *cadit* . = 7. et ; (*Non habetur in Cod.*) = 8. illo : *eo* . = 13. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 14. habent

retri-

retribuere : *habent unde retribuere* . = 16. ei ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. ſimul omnes : *omnes ſimul* . = 19. alter : *alius* . = 21. reverſus ſervus : *reverſus eſt ſervus* , = 26. & uxorem : *uxorem* . = *ibid.* eſſe diſcipulus : *diſcipulus eſſe* . = 27. ſuam , et : *ſuam quotidie* , *et* . = 34. ſal evanuerit : *ſal quoque evanuerit* . = 35. eſt , ſed foras mittetur : *erit*, *ſed foras mittatur* .

C A P. X V.

V. 4. eam ? : *illam* ? . = 5. imponit : *imponet*. = 7. agente : *habente* . = *ibid.* nonaginta novem : *nonaginta & novem* . = 16. implere ventrem ſuum : *ventrem ſuum implere* . = 18. & ibo : *ibo* . = *ibid.* dicam ei : *dicam illi* . = 19. iam : *etiam* . = 20. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſuper : *ſupra* . = *ibid.* eum : *illum* . = 21. filius tuus . Dixit : *filius tuus*, *fac me ſicut unum de mercenariis tuis. Dixit* . = *ibid.* in manum : *in manu* . = 26. quid : *quę* . = 32. oportebat : *oportet* .

C A P. X V I.

V. 9. vobis dico : *dico vobis* . = 11. mammóna : *mammóne* . = *ibid.* credat : *credet* . = 13. odiet : *odit* . = 18. alteram ducit : *ducit alteram* . = 20. Lazarus : *Eleazarus* . = 21. divitis , ſed : *divitis* , *& nemo illi dabat* , *ſed* . = 22. mendicus : *mendicans*. = 23. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* vidit : *videbat* . = *ibid.* Lazarum : *Eleazarum* . = 24. Lazarum : *Eleazarum* . = 25. Lazarus : *Eleazarus* . = 26. poſſint : *poſſunt* . = 27. te ; (*Non habetur in Cod.*) = 29. illos : *eos* . = 30. ad eos , pęnitentiam : *ad eos* , *perſuadebit eis* , *& pęnitentiam* ,

C A P. X V I I.

V. 1. ait ad diſcipulos ſuos : *ad diſcipulos ſuos ait* . = 2. utilius : *utile* . = *ibid.* imponatur : *ponatur* . = 3. in te ; (*Deſunt in Cod.*) = 5. Domino : *Domine* . = 7. paſcenteur , qui : *paſcentem boves* , *qui* ; (*Ita priùs legebatur* , *ſed modò eraſum eſt* .b. *ut legatur* oves.) = *ibid.* dicat : *dicit* . = 8. dicit : *dicet* . = 9. ei : *ſibi* . = 12. viri ; (*Deeſt in Cod.*) = 20. reſpondit : *reſpondens* . = 21. Ecce ; (*Additur in Cod.*) = 25. oportet illum : *illum oportet* . = 32. uxoris : *uxori* . = 33. quicumque : *qui*. = 34. in illa : *illa* . = *ibid.* uno ; (*Deeſt in Cod.*) = 37. illis : *eis* . = *ibid.* & aquilę : *aquilę* .

C A P. X V I I I.

V. 8. quia ; (*Additur in Cod.*) = 10. aſcendebant : *aſcenderunt* . = 14. Dico : *Amen dico*. = *ibid.* ab illo : *ab illo Phariſęo*. = 15. Quod : *Quos* . = 16. pueros : *parvulos* . = *ibid.* vetare eos : *eos vetare*. = 22. Adhuc unum : *Adhuc enim unum* . = 24. Jeſus illum : *Illum Jeſus* . = 28, autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. recipiat : *recipiet* , = 33. tertia die : *die tertia* .

C A P. X I X.

V, 2. princeps erat : *erat princeps* . = 4. eum : *illum* . = 6. & excepit : *excepit* . = 9. ſit : *est* . = 13. eis : *illis* . = 14. eum : *illum*. = 15. ut rediret : *dum rediret* . = *ibid.* ſciret : *ſcriberet*. = 17. bone ſerve , quia : *bone ſerve & fidelis* , *quia* . = *ibid.* fuiſti fidelis : *fidelis fuiſti* . = 22. iudico : *iudicabo* . = *ibid.* homo auſterus : *auſterus homo* . = 23. illam ? : *illud* ? . = 26. auſeretur ab eo : *auſertur ab illo* . = 29. ad ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. contrà eſt : *contra vos eſt*. = 31. ſolvitis ? : *ſolviſtis* ? . = *ibid.* operam : *opera* . = 33. illis : *eis* . = 35. illum ; (*Non eſt in Cod.*) = 40. ſi hi tacuerint : *hi ſi tacuerint* . = 41. videns : *vidit* . = 42. & quidem : *equidem* . = 43. venient : *veniet* . = 44. tuos ; (*Non eſt in Cod.*)

C A P. X X.

V. 3. Jeſus ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* unum ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. intra : *inter* . = 9. plebem : *turbam* . = *ibid.* fuit : *profectus eſt* . = 11. alterum ſervum : *ſervum alterum* . = 14. intra : *inter* . = *ibid.* Hic eſt hęres , occidamus : *Hic hęres venite occidamus* . = 19. hanc : *iſtam* . = 21. eum : *illum* . = *ibid.* viam Dei in veritate : *in veritate viam Dei* . = 22. tributum dare : *dare tributum* . = 25. ſunt Cęſaris : *Cęſaris ſunt* . = *ibid.* ſunt Dei : *Dei ſunt* . = 28. liberis : *filiis* . = 30. illam : *eam* . = 32. Noviſſimè : *Noviſſima* . = 34. huius ſeculi . *ſeculi huius* . = 36. neque ultra mori : *neque enim mori ultra* . = 38. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 39. ei ; (*Non habetur in Cod.*) = 41. filium eſſe David : *filium David eſſe* . = 45. omni populo : *populo* .

C A P. X X I.

V. 5. bonis lapidibus : *lapidibus bonis* . = 6. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. eos : *illos* . = 12. trahentes ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* pręſides propter : *pręſides* ducemini *propter* ; (*Additur* . ducemini .) = 21. ad montes : *in montes* . = *ibid.* diſcedant : *non deſcendant* . = 22. ut : *et* . = 26. hominibus : *omnibus* . = 28. appropinquat : *appropinquabit* . = 32. generatio hęc : *hęc generatio* . = 38. manicabat : *magnificabat* . = *ibid.* ad eum ; (*Deſunt in Cod.*)

C A P. X X I I.

V. 3. Iſcariotes : *Iſcarioth* . = 10. introeuntibus vobis in : *introeuntibus in* . = 12. oſtendet vobis : *vobis oſtendet* . = 20. fundetur : *funditur* . = 22. Et quidem : *Equidem* . = 24. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 28. eſtis ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* tentationibus meis : *tentationibus multis* . = 30. meo ; (*Non eſt in Cod.*) = 33. tecum ; (*Additur in Cod.*) = 37. Et cum iniquis : *Eo quod cum iniuſtis* . = *ibid.* quę ſunt : *quę ſcripta ſunt* . = 38. duo gladii : *gladii duo* . = 39. illum : *eum* . = 42. calicem iſtum à me : *à me calicem iſtum* . = 47. vocabatur : *vocatur* . = 49. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 50. unus : *unum* . = 52. Jeſus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſe ; (*Additur in Cod.*) = 53. manus : *manum*. = 54. duxerunt : *adduxerunt* . = 59. hic ; (*Non habetur*

tar in Cod.) = *ibid.* nam & Galilęus : *nam Galilęus.* = 61. dixerat : *dixit* . = 62. egreſſus foras Petrus : *egreſſus eſt Petrus foras* . = 64. prophetiza, quis *prophetiza nobis Chriſte, quis* . = 66. in concilium : *ad concilium* . = 67. credetis : *creditis* . = 68. reſpondebitis : *reſpondetis* . = 70. es ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XXIII.

V. 2. illum accuſare : *accuſare illum* . = 5. incipiens : *& incipiens* . = 8. de eo : *de illo* . = *ibid.* ab eo fieri : *fieri ab eo* . = 9. eum : *illum* . = *ibid.* illi ; (*Non habetur in Cod.*) = 14. accuſatis : *accuſaſtis* . = 16. ergò illum : *illum ergò* . = 20. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eos : *illos* . = 21. eum : *illum* . = 24. eorum : *illorum* . = 30. operite : *Cooperite* . = 35. & ſtabat : *ſtabat* . = *ibid.* eum princeps cum eis : *illum principes cum Phariſeis* . = 36. autem ei : *ei autem* . = *ibid.* offerentes ei : *offerentes illi* . = 38. ſuper eum : *ſuper illum* . = 40. quòd : *quum* . = 41. geſſit : *fecit* . = 42. cùm : *dum* . = 51. conſilio : *concilio* . = *ibid.* Arimathęa : *Arimathia.* = 55. eo : *ipſo* .

CAP. XXIV.

V. 1. portantes ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. eſſent : *erant* . = 7. hominum ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* reſurgere : *reſurget* . = 11. crediderunt : *credebant* . = 15. fabularentur et : *fabularentur ad invicem et* . = 20. eum tradiderunt : *tradiderunt eum* . = 21. quòd : *quò* . = 23. etiam : *eſſe* . = 29. adveſperaſcit, & inclinata eſt iam dies : *ad veſperum jam declinavit dies* . = 30. cum eis : *cum illis* . = 32. in nobis ; (*Addantur in Cod.*) = *ibid.* nobis ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. illis : *ipſis* . = 36. loquuntur : *loquerentur* . = *ibid.* ſtetit Jeſus : *Jeſus ſtetis* . = 39. ego ipſe : *ipſe ego* . = 46. tertia die : *die tertia* . = 48. teſtes eſtis : *eſtis teſtis* . = 49. mitto : *mittam* .

SANCTUM JESU CHRISTI EUANGELIUM
SECUNDUM JOHANNEM.
Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum; Joannes Apoſtolus.

(Hic prologus non ita habetur in Exemplari Gothico; ſed aliter multò, ut videatur conflatus ex hoc & aliis .)

CAP. I.

V. 4. ERat : *eſt* . = 13. *bis* . ex voluntate ; (*In utroque loco ita legebatur ; ſed à quopiam antiquo Gotho ſuperſcribitur* . voluptate .) = 15. ante me factus eſt ; (*Adduntur literis vetuſtis* .) = 16. & gratiam : *gratiam* . = 18. unquam ; unigenitus : *unquam ; niſi unigenitus* . = 19. Levitas : *Levites* . = 21. ergò ? : *ergò es ?* . = *ibid.* ſum ; (*Eraſum eſt, cùm priùs legeretur* .) = 22. Quis : *Qui* . = 23. Ait, Ego vox : *Et ait ; ego ſum vox* . = 24. erant ; [*Deeſt in Cod.*] = 26. ſtetit : *ſtat* . = 27. ejus corrigiam calceamenti : *corrigiam calceamenti ejus.* = 29. Jeſum : *Chriſtum* . = 31. manifeſtetur in Iſraël : *manifeſtaretur Iſrael* . = 34. Et ego vidi ; & teſtimonium perhibui quia hic eſt filius Dei ; (*Adduntur literis vetuſtis.*) = 37. & ſecuti : *ſecuti*. = 40. Petri ; (*Non habetur in Cod.*) = 45. Invenit : *Et invenit* . = 51. dicit ei : *dicit eis* . = *ibid.* ſupra : *ſuper* .

CAP. II.

V. 1. Cana : *Canaan* . = 10. fuerint, tunc : *fuerint convivæ, tunc* . = *ibid.* autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* bonum vinum : *vinum bonum* . = 11. Cana : *Canaan* . = 12. hoc : *hæc* . = 13 Jeſus Jeroſolymam : *Jeroſolymam Jeſus* . = 16. & nolite : *nolite* . = 17. ſunt verò : *verò ſunt* . = 20. tu in tribus : *tu tribus* . = 25. ei ; (*Additur in Cod.*)

CAP. III.

V. 1. homo ; (*Deeſt in Cod.*) = 2. Jeſum : *eum.* = 4. iterum : *iterato* . = 5. Spiritu : *Spiritu Sancto* . = 8. ſed neſcis : *& non ſcis* . = 11. quia ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* noſtrum ; (*Additur in Cod.*) = 12. dixi : *dixero* . = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. Deus dilexit : *dilexit Deus* . = *ibid.* daret ; ut : *daret* pro mundo, *ut* ; (*Adduntur verba* . pro mundo .) = 18. credidit : *credit* . = 21. eius ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* quia ; (*Ita modò legitur, ſemieraſâ veteri lectione, qua ſcriptum crediderim* . quæ. *at integra lectio fuerit* . opera quæ in Deo &c.) = 22. hæc venit : *hæc autem venit* . = *ibid.* demorabatur : *demorabantur* . = 24. Johannes in carcerem : *in carcerem Johannes* . = 25. autem : *ergò* . = 28. Non ſum ego : *ego non ſum* . = *ibid.* illum : *Chriſtum* . = 30. illum oportet : *illum autem oportet* .

CAP. IV.

V. 1. quod : *quia* . = *ibid.* baptizat : *baptizabat* . = 5. Joſeph filio ſuo : *filio ſuo Joſeph* . = 6. ſupra fontem : *ſuper puteum*. = 9. mulier illa : *illa mulier* . = 11. unde habes : *unde ergò habes* . = 12. nobis ; [*Additur in Cod.*] = *ibid.* puteum, et : *puteum hunc, et* . = 14. ego ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. & nunc : *& hunc* . = 22. quod neſcitis : *quem neſcitis* . = *ibid.* quod ſcimus : *quem ſcimus* . = 24. adorant : *adorent.*

= 25. ſcio:

= 25. ſcio : *Domine ſcio* ; (*Additur* . Domine .) = 28. illis hominibus : *hominibus illis* . = 30. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = 36. fructum : *fructus* . = 40. eum : *illum* . = 43. abiit : *fuit* . = 45. exceperunt : *& ceperunt* . = *ibid.* ad diem : *in diem* . = 46. Cana : *Canaan* . = 47. adveniret : *adveniſſet* . = 52. habuerit : *habuerat* . = 53. ei ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. V.

V. 2. ſuper ; (*Non habetur in Cod.*) = 4. Domini ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* deſcendebat ſecundum tempus : *ſecundum tempus deſcendebat* . = 9. ille : *homo* . = *ibid.* ambulabat : *ambulavit* . = *ibid.* in die illo : *in illo die* . = 10. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Judæi illi : *illi Judæi* . = *ibid.* tollere grabatum tuum : *grabatum tuum tollere* . = 11. ſanum fecit : *fecit ſanum* . = 13. enim : *autem* . = 15. fecit eum : *eum fecit* . = 20. & maiora his demonſtrabit ei opera : *& maiora demonſtravit opera* . = 22. omne judicium : *iudicium omne* . = 24. habet : *habebit* . = *ibid.* tranſiet à morte : *tranſit de morte* . = 26. habere vitam : *vitam habere* . = 27. etiam : *et* . = 28. venit : *veniet* . = 30. ſicut : *ſed ſicut* ; (*Additur* . ſed .) = *ibid.* miſit me : *miſit me patris* . = 31. me ipſo : *me* . = 32. teſtimonium quod : *teſtimonium eius quod* . = 34. ſed hæc : *ſed hoc* . = 35. ad horam exultare : *exultare ad horam* . = 36. miſit me : *me miſit* . = 39. æternam ; (*Deeſt in Cod.*) = 44. vos poteſtis : *poteſtis vos* . = *ibid.* Deo eſt : *eſt Deo* . = 45. ſim : *ſum* . = *ibid.* accuſat : *accuſet* . = 47. verbis meis : *meis verbis* . = *ibid.* credetis ? : *crederetis* ? .

CAP. VI.

V. 7. Reſpondit : *Reſpondens* . = 10. in loco : *in illo loco* . = 11. Jeſus panes : *panes Jeſus* . = 13. impleverunt : *impleti ſunt* . = *ibid.* quæ : *qui* . = 14. Jeſus ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſignum : *ſignorum* . = 15. in montem ipſe ſolus : *ipſe ſolus in montem* . = 17. ad eos Jeſus : *Jeſus ad eos* . = 19. viginti quinque , aut triginta : *triginta quinque , aut triginta* . = 20. dicit : *dixit* . = 21. navis fuit : *fugiit navis* . = 23. manducaverant : *manducaverunt* . = *ibid.* agente : *agentes* . = 24. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 30. Quod : *Quid* . = 31. manducaverunt manna : *manna manducaverunt* . = 33. de cęlo deſcendit : *deſcendit de cęlo* . = 36. creditis : *credidiſtis* . = 38. de cęlo non ut faciam voluntatem meam : *non ut faciam voluntatem meam de cęlo* . = 39. enim : *autem* . = *ibid.* ex eo , ſed : *ex eo quicquam , ſed* . = *ibid.* illud in noviſſimo : *illum noviſſimo* . = 40. autem : *enim* . = *ibid.* credit : *credet* . = *ibid.* ego ; (*Deeſt in Cod.*) = 43. ergò Jeſus : *ergò eis Jeſus* . = 44. reſuſcitabo : *ſuſcitabo* . = 49. manna in deſerto : *in deſerto manna* . = 50. de cęlo deſcendens : *qui de Cęlo deſcendit* . = 55. *bis* . verè : *verus* . = 60. et ; (*Deeſt in Cod.*) = 61. eis ; (*Nec habetur in Cod.*) = 64. non credentes : *credentes* . = 68. ei ; (*Non eſt in Cod.*) = 70. ego : *ergò* . = 71. Judam Simonis : *Simonem Judam* . = *ibid.* ex duodecim : *de duodecim* .

CAP. VII.

V. 1. volebat in Judęam : *volebat Judęam* . = 4. quippe : *enim* . = 7. quod : *quia* . = 8. aſcendo : *aſcendam* . = 12. in turba de eo : *de eo in turba* . = 17. ego a me ipſo : *ego ipſo a me* . = 18. eum : *illum* . = 22. ex Moyſe : *à Moyſe* . = 25. quęrunt interficere : *quęrunt Judęi interficere* . = 28. Jeſus in templo docens : *docens in templo Jeſus* . = *ibid.* neſcitis : *non ſcitis* . = 29. Ego ſcio eum ; quia ab ipſo : *Ego novi eum , & ſi dixero quia neſcio eum , ero ſimilis vobis mendax ; & ſcio eum , quia ab ipſo* . = 32. turbam : *& turbam* . = 33. eis ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* me miſit : *miſit me* . = 34. ego ſum : *ſum ego* . = 35. ad ſemetipſos : *ad ſe ipſos* . = 38. dicit : *dixit* . = 39. erat ſpiritus : *fuerat ſpiritus* . = *ibid.* nondum erat : *nondum fuerat* . = 41. venit Chriſtus : *Chriſtus venit* . = 42. & de Bethleem : *& Bethleem* . = 44. eum : *illum* . = 45. illum ? : *eum* ? . = 48. ex principibus aliquis : *aliquis ex principibus* . = *ibid.* credidit : *crediderunt* . = 50. Dixit : *Dicit* . = *ibid.* erat ; (*Deeſt in Cod.*) = 51. prius audierit ab ipſo : *audierit ab ipſo prius* . = 52. ſcrutare , & vide : *ſcrutare ſcripturas , & vide* . = *ibid.* à Galilea propheta : *prophęta à Galilea* .

CAP. VIII.

V. 6. Hoc : *hæc* . = 7. Ergo : *autem* . = 9. Ieſus ; (*Non habetur in Cod.*) = 10. autem ſe : *ſe autem* . = 11. dixit : *dicit* . = *ibid.* iam ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. ei ; (*Non eſt in Cod.*) = 14. aut : *et* . = 20. Ieſus : (*Non eſt in Cod.*) = 23. de deorſum : de *deorſum* ; (*Additur* . de .) = 25. qui : *quia* . = 26. me miſit : *miſit me* . = 29. & non : *non* . = 31. manſeritis : *permanſeritis* . = 36. vos filius : *filius vos* . = 38. vidiſtis : *videtis* . = 47. ex Deo eſt : *eſt ex Deo* . = 52. Prophetę ; & tu : *Prophetæ mortui ſunt ; & tu* . = 53. prophetę mortui : *prophetæ* qui *mortui* (*Additur* . qui.) = 54. Deus veſter : *Deus noſter* . = 59. abſcondit ſe , & exivit de templo : *exivit de templo , & abſcondit ſe* .

CAP. IX.

V. 1. Ieſus ; (*Deeſt in Cod.*) = 2. eius : *ſui* . = 5. ſum in mundo : *in mundo ſum* . = 9. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ei : *eius* . = 10. tibi oculi ? : *oculi tui* ? . = 11. vidi : *video* . = 16. eſt hic : *hic eſt* . = *ibid.* inter eos : *in eis* . = 17. de illo : *de eo* . = 18. ergò Iudęi ; [*Adduntur in Cod.*] = 21. autem : *ergò* . = *ibid.* nos ; (*Deeſt in Cod.*) = 22. quoniam : *quia* . = *ibid.* eſſe ; (*Non eſt in Cod.*) = 25. eis ; (*Nec habetur in Cod.*) = 26. quid fecit tibi ? quomodo : *quid fecit ? aut quomodo* . = 28. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* illius : *huius* . = 30. meos oculos : *oculos meos* . = 32. quis aperuit : *aperuit quis* . = 39. Et dixit : *Dixit* . = 40. quidam ; (*Deeſt in Cod.*) = 41. videmus : *videtis* .

CAP. X.

V. 6. dixit eis Ieſus : *dixit Ieſus* . = 9. egredietur :

tur : *regredietur* . = 17. diligit pater : *pater diligit* . = 18. me ipſo . & poteſtatem : *me ipſo . poteſtatem* . = *ibid.* ponendi eam : *ponendi animam meam* . = 19. iterum : *itaque* . = 20. autem : *enim* . = 27. ego; (*Non eſt in Cod.*) = 28. rapiet : *rapit* . = 32. ex patre : *à patre* . = *ibid.* eorum; (*Deeſt in Cod.*) = 33. ei : *ergò* . = 38. & ſi mihi : *& mihi* . = *ibid.* pater in me eſt : *in me eſt pater* .

C A P. X I.

V. 6. infirmabatur : *infirmatur* . = 7. dicit : *ait* . = 9. ſunt horę : *horæ ſunt* . = *ibid.* offendit : *offendet* . = 10. in; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* offendit : *offendet* . = 11. excitem : *ſuſcitem* . = 13. Dixerat : *Dixit* . = 14. Ieſus dixit : *dixit Ieſus* . = 16. condiſcipulos : *condiſcipulos ſuos* . = *ibid.* ut : *et* . = 20. ergò : *autem*. 22. et; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* popoſceris à Deo : *poſtulaveris ab eo* . = 24. in reſurrectione : *in die reſurrectionis* . = 25. Dicit : *Dixit* . = 27. Ait illi, utique : *Et ait illi Martha, utique* . = *ibid.* Dei qui : *Dei vivi qui* . = 31. ergò : *igitur* . = 32. ergò : *autem* . = *ibid.* dicit : *dixit* . = 33. venerant : *erant* . = *ibid.* infremuit : *fremuit* . = 37. ex ipſis dixerunt : *dixit ex ipſis* . = 38. ergò : *autem* . = *ibid.* erat : *fuerat* . = 39. Ait : *Et ait* . = *ibid.* eſt enim : *enim eſt* . = 41. autem : *ergò* . = 44. Dixit eis Ieſus : *Dicit Ieſus* . = 45. & Martham; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* Ieſus; (*Non eſt in Cod.*) = 47. concilium : *conſilium* . = *ibid.* facimus : *faciemus* . = 48. noſtrum locum : *veſtrum & locum* . = 49. eſt ipſis; (*Non ſunt in Cod.*) = *ibid.* nomine; (*Deeſt in Cod.*) = 50. homo; (*Deeſt in Cod.*) = 53. ergò; (*Nec eſt in Cod.*) = 54. non in palam : *non palam* . = *ibid.* ibi morabatur : *morabatur ibi* . = 57. cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum : *cum cognoviſſet ubi eſſet, indicarent, & apprehenderent eum* .

C A P. X I I.

V. 1. Lazarus fuerat : *fuerat Lazarus* . = 3. pedes eius capillis ſuis : *capillis ſuis pedes eius* . = 4. Dixit : *Dicit* . = 5. venìit : *vendet* . = 6. habens : *habebat* . = *ibid.* ea; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* portabat : *exportabat* . = 8. habetis : *habebitis* . = *ibid.* non ſemper : *ſemper non* . = 9. ut Lazarum : *ut & Lazarum* . = 16. erant ſcripta : *ſcripta erant* . = 18. et; (*Deeſt in Cod.*) = 20. quidam Gentiles : *Gentiles quidam* . = 22. rurſum : *autem* . = 27. ex hac hora : *ex hora hac* . = 28. nomen tuum : *tuum nomen* . = *ibid.* Et clarificavi : *Et dixit ei, & clarificavi* . = 29. dicebat tonitruum eſſe factum : *dicebant tonitruum factum eſt* . = 30. hęc vox : *vox hęc* . = 35. ut non vos tenebrę : *ut tenebrę vos non* . = 36. & abiit; (*Deſunt in Cod.*) = 38. credidit : *credit* . = 40. & induravit; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* eorum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & non; (*Additur non.*) = *ibid.* eos : *illos* . = 42. è ſynagoga : *de ſynagoga* . = 46. ut : *et* . = *ibid.* maneat : *manet* . = 47. cuſtodierit : *cuſtodierit ea* .

C A P. X I I I.

V. 1. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* hora eius : *eius hora* . = 4. ponit : *poſuit* . = 6. dicit : *dixit* . = *ibid.* mihi lavas : *lavas mihi* . = 10. Qui lotus : *Qui ſemel lotus* . = 12. et; (*Non habetur in Cod.*) = 15. ut; (*Additur in Cod.*) = 16. maior eſt eo : *maior eo* . = 18. adimpleatur : *impleatur* . = *ibid.* mecum panem : *meum panem* . = 19. ut cum factum fuerit, credatis : *ut credatis cum factum fuerit* . = 21. & dixit : *dicens* . = 24. dixit : *dicit* . = 27. dicit : *dixit* . = 28. ad; (*Deeſt in Cod.*) = 29. dixiſſet : *diceret* . = *ibid.* ut; (*Non habetur in Cod.*) = 31. dixit : *dicit* . = 35. diſcipuli mei : *mei diſcipuli* . = 37. Petrus, Quare : *Petrus, Domine quare* . = 38. ei; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* pones? : *ponit.?* = *ibid.* ter me : *me ter* .

C A P. X I V.

V. 3. ut : *et* . = 6. ei : *eis* . = *ibid.* & veritas : *veritas* . = 7. meum; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* & amodo : *amodo* . = *ibid.* cognoſcetis : *cognoviſtis* . = 9. ſum; & non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me, videt et : *ſui; & non cognoviſti me Philippe, qui me vidit, vidit et* . = 10. autem; (*Deeſt in Cod.*) = 14. me; (*Non habetur in Cod.*) = 16. paracletum : *paraclitum* . = *ibid.* ut maneat vobiſcum; (*Adduntur in Cod.*) = 17. Spiritum veritatis; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* cognoſcitis eum; quia apud vos manebit, & in vobis erit : *cognoviſtis eum, quia apud vos manet, & in vobis eſt* . = 20. ſum; (*Deeſt in Cod.*) = 21. diligetur : *diligitur* . = 22. manifeſtaturus es nobis : *nobis manifeſtaturus es*. = 23. Jeſus : *Dominus* . = *ibid.* ſervabit, & Pater meus diliget : *ſervat & Pater meus diligit* . = *ibid.* manſionem : *manſiones* . = 24. ſervat : *obſervat* . = 26. Paracletus : *Paraclitus* . = *ibid.* mittet : *mittit* . = *ibid.* ſuggeret : *ſuggerit* . = 27. Pacem relinquo : *pacem* meam *relinquo*; (*Additur* . meam.) = 30. mundi huius : *huius mundi* . = 31. hinc; (*Deeſt in Cod.*)

C A P. X V.

V. 4. nec : *et* . = 13. ponat quis : *quis ponat* . = *ibid.* ego; [*Deeſt in Cod.*] = 16. elegi; (*Additur in Cod.*) = 17. invicem. Si : *invicem ſic & dilexi vos. Si* . = 24. & me : *me* . = 25. habuerunt me : *me habuerunt* . = 26. paracletus : *paraclitus*.

C A P. X V I.

V. 2. arbitretur : *arbitrabitur* . = *ibid.* obſequium ſe : *ſe obſequium* . = 3. vobis; (*Deeſt in Cod.*) = 4. vobis ab initio non dixi : *ab initio non dixi vobis* . = 5. Et nunc : *At nunc* . = 7. expedit vobis ut; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* paracletus : *paraclitus* . = 9. credunt : *crediderunt* . = 11. huius mundi : *mundi huius* . = *ibid.* iam; (*Deeſt in Cod.*) = 13. venerit Spiritus : *venerit ille Spiritus* . = *ibid.* audiet : *audierit* . = 14. ille me clarificabit; quia de meo accipiet, & annunciabit vobis; (*Adduntur in*

tur in C.) = 17. & videbitis: *videbitis*; (*Additur*. et.) = 18. dicit: *dixit*. = 19. vobis; (*Non eſt in Cod.*) = 20. contriſtabimini: *triſtabimini*. = 23. dabit vobis. v. 24. Uſque modo non petiſtis *quicquam* in nomine meo; [*Adduntur*, *&* . aliquid. *legitur.*] = 26. ego; (*Additur in Cod.*) = 28. Exivi à patre; (*Adduntur illa verba* & exivi a patre.) = 30. ſcis: *noſti*. = *ibid.* exiſti: *veniſti*. = 32. Ecce venit hora, & iam venit, ut: *Ecce iam venit hora, etiam ut*. = *ibid.* & non: *ſed non*.

CAP. XVII.

V. 3. Deum verum: *verum Deum*. = 7. quę dediſti mihi, abs te ſunt. v. 8. quia verba; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* quę; (*Ita modò eſt emendatum*; *cùm vetus lectio*. quos. *haberet*.) = *ibid.* verè; (*Additur in Cod.*) = 11. hi; (*Non eſt in Cod.*) = 12. eis periit: *his peribit*. = 14. eos odio: *odio eos*. = 15. à malo: *ex malo*. = 21. credat mundus: *mundus credat*. = 23. & me: *me*. = 24. illi: *illic*.

CAP. XVIII.

V. 2. et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eum, locum: *eum ipſum, locum*. = *ibid.* frequenter Jeſus: *Jeſus frequenter*. = 4. itaque: *autem*. = *ibid.* ſuper ſe proceſſit, & dixit eis, Quem quæritis?: *ſuper eum proceſſit, & venit & dicit eis, Quid quæritis?*. = 5. & Judas: *Judas*. = 9. ex eis: *ex ipſis*. = 10. pontificis ſervum: *ſervum pontificis*. = *ibid.* auriculam eius: *ejus auriculam*. = *ibid.* ſervo: *ſervi*. = 11. tuum; (*Deeſt in Cod.*) = 14. dederat: *dedit*. = 16. diſcipulus alius: *diſcipulus ille alius*. = *ibid.* dixit oſtiariæ: *dixit* ancillæ *oſtiariæ*; (*Additur*. ancillæ.) = 17. Dicit: *Dixit*. = 18. & Petrus: *Petrus*. = 21. ſim: *ſum*. = *ibid.* hi ſciunt: *ſciunt hi*. = 22. aſſiſtens miniſtrorum: *de aſſiſtentibus miniſtris*. = 26. ei; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* abſcidit: *abſciderat*. = 28. a Caipha: *ad Caipham*. = *ibid.* ſed ut: *ſed* ut; (*Additur verò*. ut.) = 34. dixerunt tibi: *tibi dixerunt*. = 36. ex hoc Mundo: *de hoc mundo*. = *ibid.* mei utique: *utique* mei; (*Additur*. mei.) = 37. ei; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* vocem meam: *meam vocem*. = 40. Clamaverunt ergò: *Et clamaverunt*.

CAP. XIX.

V. 3. ad alapas: *palmas*. = 4. vobis eum: *eum vobis*. = *ibid.* nullam invenio in eo cauſam: *in eo nullam cauſam invenio*. = 5. coronam ſpineam: *ſpineam coronam*. = 6. crucifige eum: *crucifige*. = 7. ei Judęi: *ergò Judei, & dixerunt*. = 9. & dicit: *dicit*. = 11. datum eſſet: *eſſet datum*. = *ibid.* me tradidit: *tradidit me*. = 12. quærebat Pilatus: *Pilatus quærebat*. = *ibid.* omnis qui: *omnis enim qui*. = 13. autem: *ergò*. = 15. crucifige eum: *crucifige crucifige eum*. = *ibid.* Dicit: *Dixit*. = 17. locum: *locus*. = 18. crucifixerunt eum: *cruci eum fixerunt*. = 19. Judæorum legerunt: *legerunt Judæorum*. = 20. Latinè: *Latinè* Rex Judæorum; (*Adduntur*. Rex Judæorum.) = 23. eum: *Jeſum*. = 24. Scriptura impleretur: *impleretur Scriptura*. = *ibid.* dicens: *quæ dixit*. = 25. iuxta: *ante*. = 29. erat poſitum: *poſitum erat*. = 31. & tollerentur. v. 32. Venerunt ergò milites & primi quidem fregerunt crura; (*Adduntur in Cod.*) = 33. ut: *et*. = *ibid.* jam; (*Deeſt in Cod.*) = 38. Arimathæa: *Arimathia*. = 40. eſt Judæis: *Judæis eſt*.

CAP. XX.

V. 2. illis: *eis*. = 4. duo; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* præcucurrit: *cucurrit*. = *ibid.* primus: *prior*. = 5. vidit: *videt*. = 7. fuerat: *erat*. = 8. primus: *prius*. = 9. ſciebant Scripturam: *ſciebat Scripturas*. = 10. diſcipuli ad ſemetipſos: *ad ſemetipſos diſcipuli*. = 15. exiſtimans quia hortulanus eſſet: *eſtimans quia hortulanus eſt*. = 17. & patrem: *& ad patrem*. = *ibid.* Ad Deum meum, & Deum veſtrum; (*Adduntur in Cod.*) = 19. ergò ſerò eſſet: *eſſet ergò ſerò*. = *ibid.* una; (*Deeſt in Cod.*) = 20. cum hoc: *hoc cum*. = 22. Hoc: *Et hoc*. = *ibid.* dicit: *dixit*. = 23. et; (*Additur in Cod.*) = 25. fixuram: *fixuras*. = 28. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 29. vidiſti me Thoma credidiſti: *vidiſti me, & credidiſti*.

CAP. XXI.

V. 1. Jeſus ad: *Jeſus diſcipulis ad*. = *ibid.* autem ſic: *autem ſe ſic*. = 2. Petrus; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Nathanaël qui erat à Cana: *Nathaël qui erat à Canaan*. = 3. Et exierunt: *exierunt*. = *ibid.* prendiderunt: *apprehenderunt*. = 6. Dicit eis mitte in: *Dixit eis mittite ad*. = *ibid.* ergò: *ergò retia*. = *ibid.* iam; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* illud trahere præ: *illa trahere à*. = 7. Simon Petrus: *Simon itaque Petrus*. = 9. poſitas; (*Deeſt in Cod.*) = 13. accipit: *accepit*. = *ibid.* dat: *dabat*; (*Ita modò legitur*; *cùm priùs*. dat. *legeretur*.) = *ibid.* eis piſcem: *eis & piſcem*. = 15. Simoni Petro Jeſus: *Jeſus Simoni Petro*. = *ibid.* etiam Domine; (*Deſunt in Cod.*) = 16. ait illi: *dicit ei*. = *ibid.* etiam; (*Non eſt in Cod.*) = 17. & dixit ei Domine tu omnia ſcis: *dicit ei, Domine, omnia tu ſcis*. = *ibid.* tu ſcis; (*Deſunt in Cod.*) = 18. iunior: *iuvenior*. = 19. eſſet: *eſt*. = *ibid.* Et cum hoc: *Et hoc cum*. = 20. quis: *qui*; (*Additur in Cod.*) = 23. inter: *in*; (*Additur verò*. ter.) = *ibid.* moritur: *moreretur*. = *ibid.* moritur: *morietur*. = 24. ille; (*Deeſt in Cod.*) = 25. poſſe; (*Non habetur in Cod.*)

ACTA

ACTA APOSTOLORUM.

CAP. I.

V. 2. IN diem : *in eundem diem*. = 5. ſancto non : *ſancto quem & accepturi eſtis*. = 6. tempore hoc : *hoc tempore*. = 10. euntem illum : *eunte illo*. = 11. in cęlum ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. in cęnaculum aſcenderunt : *aſceuderunt in cęnaculum*. = *ibid.* manebunt : *manebat*. = 15. viginti : *viginti viri*. = 17. eſt : *fuerat*. = 18. Et hic quidem poſſedit : *Hic itaque adquiſivit*. = 19. Hacel-dema : *Haceldemach*. = 20. eorum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* inhabitet : *habitet*. = 21. ſunt congregati : *congregati ſunt*. = 23. duos Joſeph : *duos viros Joſeph* ; [*Additur*. viros .] = *ibid.* vocabatur Barſabas : *dicitur Barnabas*. = 24. noſti omnium : *omnium noſti*.

CAP. II.

V. 4. eloqui illis : *illis eloqui*. = 5. viri ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eſt : *ſunt*. = 9. Judęam : *& Judęam*. = 11. eos loquentes : *loquentes eos*. = 14. autem : *verò*. = *ibid.* levavit : *elevavit*. = *ibid.* Jeruſalem : *in Jeruſalem*. = 19. dabo : *dabunt*. = 20. manifeſtus : *horribilis*. = 21. erit ; (*Non eſt in Cod.*) = 22. verba hęc : *hęc verba*. = *ibid.* virtutibus : *in virtutibus*. = *ibid.* Deus per illum : *per illum Deus*. = 24. iuxta : *quoniam*. = *ibid.* erat ; (*Deeſt in Cod.*) = 27. animam meam in inferno : *in inferno animam meam*. = 29. quoniam defunctus : *quoniam & defunctus*. = *ibid.* ſepultus eſt : *ſepultus*. = 31. providens : *prævidens*. = 32. omnes nos : *nos omnes*. = 33. hunc quem : *hoc donum quod*. = 34. dicit : *dixit*. = 36. ſciat ergò : *ergò ſciat*. = *ibid.* fecit Deus : *Deus fecit*. = 37. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & ad reliquos : *& reliquos*. = *ibid.* fratres ? : *fratres ? oſtendite nobis*. = 38. verò ad : *vero ait ad*. = *ibid.* Spiritus Sancti : *Sancti Spiritus*. = 40. etiam verbis plurimis : *autem pluribus verbis*. = 41. in die illa : *in illa die*. = 42. orationibus : *orationibus in Jeruſalem*. = 43. in Jeruſalem fiebant : *fiebant in Jeruſalem*. = 46. circa : *per*.

CAP. III.

V. 2. quidam vir qui ; (*Deſunt in Cod.*) = 3. incipientes introire : *ingreſſzroi*. = 4. reſpice : *aſpice*. = 6. tibi do : *do tibi*. = 7. conſolidatę ſunt baſes : *conſolidati ſunt greſſus*. = 8. intravit cum : *intravit unà eum*. = *ibid.* Deum : *Dominum*. = 10. illum : *eum*. = *ibid.* eſtaſi : *mentis conſternatione*. = 11. cucurrit : *concurrit*. = 12. reſpondit : *ait*. = 13. negaſtis : *abnegaſtis*. = 16. vos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* nomen : *nomine*. = *ibid.* dedit integram : *dedit illi integram*. = 17. feciſtis, ſicut : *feciſtis hoc ſicut*. = 18. qui : *quę*. = *ibid.* ſic implevit : *implevit ſic*. = 20. refrigerii à : *refrigerii vobis à*. = 21. quidem cęlum ſuſcipere : *cęlum quidem reſpicere*. = 22. quoniam : *quia*. = *ibid.* ſuſcitabit vobis : *vobis ſuſcitabit*. = 23. anima ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quę : *quicumque*. = 24. annuntiaverunt : *& annuntiaverunt*. = 25. & in ſemine : *in ſemine*.

CAP. IV.

V. 3. in eos : *eis*. = 4. virorum quinque : *virorum circiter quinque*. = 8. repletus Spiritu Sancto Petrus : *Petrus repletus Spiritu Sancto*. = 10. vobis ſanus : *vobis hodie ſanus*. = 12. aliud nomen : *nomen aliud*. = 13. comperto : *& comperto*. = *ibid.* idiotę : *imperiti*. = *ibid.* & cognoſcebant : *cognoſcebant autem*. = 16. ſignum factum eſt : *factum eſt ſignum*. = *ibid.* Ieruſalem : *in Ieruſalem*. = 18. vocantes : *convocantes*. = 20. poſſumus quę : *poſſumus nos quæ*. = 21. clarificabant id : *clarificabant Deum in id*. = *ibid.* fuerat : *erat*. = 22. enim ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* amplius : *plus*. = *ibid.* fuerat : *erat*. = 23. annuntiaverunt : *nuntiaverunt*. = 24. Domine ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tu qui : *tu Deus qui*. = 27. verè ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Pontifices : *Pontius*. = 28. tuum ; (*Non habetur in Cod.*) = 30. quod : *eum*. = 32. unum ; (*Non habetur in Cod.*) = 33. noſtri ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. vendentes afferebant : *vendentes prædia ſua afferebant*. = 35. Dividebatur : *dividebant*. = 36. eſt interpretatum : *interpretatum eſt*. = 37. eum : *illum*.

CAP. V.

V. 5. audierunt : *audiebant*. = 6. amoverunt : *collegerunt*. = 7. ipſius : *eius*. = 8. Reſpondit : *Dixit*. = *ibid.* mulier ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tanti agrum : *tanti prętii agrum*. = 9. autem ad : *autem ait ad*. = *ibid.* & efferrent te : *efferent & te*. = 10. Confeſtim cecidit ante : *Et confeſtim cecidit ad*. = *ibid.* ad : *iuxta*. = 11. audierunt : *audiebant*. = 13. ſe coniungere : *coniungere ſe*. = 15. ac grabatis, ut : *& grabatis, et*. = *ibid.* & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis ; (*Deſunt in Cod.*) = 16. & multitudo : *multitudo*. = *ibid.* Ieruſalem : *in Ieruſalem*. = *ibid.* à ſpiritibus : *ab ſpiritibus*. = 18. iniecerunt : *& iniecerunt*. = 20. loquimini in templo : *in templo loquimini*. = 21. intraverunt : *introierunt*. = *ibid.* concilium : *conſilium*. = *ibid.* adducerentur : *adducerent eos*. = 22. autem veniſſent : *veniſſent autem*. = 24. autem audierunt : *audierunt autem*. = *ibid.* quidnam fieret : *quidnam eſſet iſtud*. = 25. ſunt in templo ſtantes : *in templo ſunt ſtantes*. = 27. illos : *eos*. = 31. principem & ſalvatorem Deus : *Deus principem & ſalvatorem*. = *ibid.* Iſraeli : *Iſrael*. = 33. diſſecabantur : *fremebant*. = *ibid.* illos : *eos*. = 34. foras ad breve homines fieri : *puſillum foras Apoſtolos ſecedere*. = 35. ſuper : *ab*. = 36. extitit Theodas : *extitit quidam Theodas*. = *ibid.* ali-

quem cui : *aliquem magnum cui*. = *ibid.* numerus virorum : *virorum numerus*. = *ibid.* qui occiſus eſt : *qui poſtea occiſus eſt*. = *ibid.* qui credebant : *quicumque credebant*. = *ibid.* redacti : *redactus eſt*. = 37. avertit : *vertit*. = 38. Et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eſt ex hominibus : *ex hominibus eſt*. = 39. inveniamini : *videamini*. = 40. cęſis denuntiaverunt : *cęſis eis denuntiaverunt*. = *ibid.* loquerentur in : *loquerentur ampliùs in*. = 41. ſunt : *eſſent*. = *ibid.* Jeſu contumeliam pati : *Chriſti contumeliam pati*. = 42. Omni autem die non ceſſabant in templo & circa domos docentes, & euangelizantes Chriſtum Jeſum : *Omni autem die in templo, & per domos non ceſſabant docentes, & euangelizantes Dominum Jeſum Chriſtum*.

CAP. VI.

V. 1. illis : *ipſis*. = *ibid.* eò; (*Deeſt in Cod.*) = 2. derelinquere : *relinquere*. = 3. Conſyderate : *Eligite*. = 8. fortitudine : *virtute*. = 9. & Aſia : *& ab Aſia*. = 13. ſalſos teſtes qui dicerent : *teſtes falſos dicentes*. = *ibid.* locum ſanctum : *locum hunc ſanctum*.

CAP. VII.

V. 1. Sacerdotum : *Sacerdotum Stephano*. = 2. Abrahę : *Abraham*. = *ibid.* Charan : *Charran*. = 3. monſtravero tibi : *tibi monſtravero*. = 4. Charan : *Charran*. = 5. promiſit dare : *promiſit ſe dare*. = *ibid.* ipſum : *illum*. = 6. Deus : *Deus ita*. = *ibid.* accola : *advena*.. = *ibid.* quadringentis; (*Ita etiam habet lectio gothica; ſed in duobus Codicibus meis manuſcriptis* quadringentis triginta *legitur; atque ita legitur in hoc Codice Gothico infra Cap. XIII. num.20.*) = 7. ſervient : *deſervient*. = 12. frumentum : *frumenta*. = 13. & in ſecundo : *& ſecundo*. = 14. cognationem : *cognationem ſuam*. = 16. filii Sichem : *qui erat in Sichem*. = 17. Cum autem appropinquaret : *Cum appropinquaret autem*. = *ibid.* promiſſionis, quam confeſſus erat : *repromiſſionis quam promiſerat*. = 18. alius rex : *rex alius*. = 25. fratres : *fratres ſuos*. = 28. nunquid : *aut nunquid*. = 32. ſum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Deus Iſaac : *& Deus Iſaac*. = 33. calceamentum : *calceamenta*. = *ibid.* enim : *autem*. = 35. negaverunt : *abnegaverunt*. = *ibid.* ducem ? : *judicem ſuper nos ?*. = 37. ſuſcitabit vobis : *vobis ſuſcitabit*. = *ibid.* ipſum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* audietis : *audite*. = 39. & averſi : *eum & converſi*. = 41. diebus illis : *illis diebus*. = *ibid.* hoſtiam : *hoſtias*. = 42. & hoſtias : *aut hoſtias*. = 44. Deus; (*Non habetur in Cod.*) = 51. & incircunciſis cordibus : *incircunciſi corde*. = *ibid.* reſiſtitis : *reſtitiſtis*. = *ibid.* & vos; (*Deſunt in Cod.*) = 52. quem : *quem enim*. = *ibid.* prænuntiabant : *pronuntiabant*. = 54. diſſecabantur : *fremebant*. = 55. Cum autem : *Ipſe autem cum*. = 56. ſtantem à dextris : *à dextris ſtantem*. = 58. pedes adoleſcentis : *pedes cujuſdam adoleſcentis*. = 60. hoc : *hęc*.

CAP. VIII.

V. 2. Curaverunt : *Comportaverunt*. = *ibid.* eum : *illum*. = 3. Saulus autem : *Saulus verò*. = 4. verbum : *verbum Dei*. = 10. auſcultabant : *intendebant*. = 13. etiam : *autem*. = 14. autem audiſſent : *audiſſent autem*. = *ibid.* in; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* recepiſſet : *recepit*. = *ibid.* ad eos : *ad illos*. = 16. illorum venerat : *eorum ſupervenerant*. = 20. exiſtimaſti : *exiſtimas*. = 22. nequitia : *malitia*. = 24. veniat : *ſuperveniat*. = 27. vir Æthiops : *vir quidam Æthiops*. = *ibid.* Candaces : *Candacis*. = 30. eum : *illum*. = *ibid.* dixit : *dixit illi*. = 32. ſine voce; (*Deſunt in Cod.*) = 33. generationem ejus : *generationem autem ejus*. = *ibid.* de terra : *à terra*. = 34. Philippo; (*Additur in Cod.*) = 36. quis prohibet me : *quid me prohibet*. = 37. corde : *corde tuo*. = *ibid.* ait : *dixit*. = *ibid.* filium Dei : *Dei filium*. = *ibid.* Chriſtum; (*Non eſt in Cod.*) = 39. autem : *enim*.

CAP. IX.

V. 5. Et ille : *At ille*. = *ibid.* durum eſt tibi : *durum enim tibi eſt*. = 6. Et tremens & ſtupens dixit, Domine quid me vis ſacere ?; (*Deſunt in Cod.*) = 7. Et Dominus ad eum; (*Deſunt*.) = *ibid.* ſurge : *ſed ſurge*. = 10. in viſu Dominus : *Dominus in viſu*. = *ibid.* At ille : *Et ille*. = 11. ad eum, ſurge & vade : *ad illum; ſurgens vade*. = *ibid.* enim orat : *enim ipſe orat*. = 13. à multis : *de multis*. = *ibid.* fecerit ſanctis tuis : *ſanctis tuis fecerit*. = 19. autem cum : *autem ſimul cum*. = *ibid.* per; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* dies aliquot : *aliquot dies*. = 20. ingreſſus; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* in Synagogas : *in Synagogis*. = *ibid.* quoniam : *quia*. = 21. illos : *eos*. = 22. multò; (*Deeſt in Cod.*) = 23. autem implerentur : *implerentur autem*. = 24. Saulo : *Paulo*. = *ibid.* ac nocte : *& nocte*. = 25. autem cum diſcipulis nocte : *autem diſcipuli eius nocte*. = 26. ſe iungere : *iungere ſe*. = *ibid.* quod : *quia*. = 27. egerit : *ageret*. = 29. Gentibus; (*Deeſt in Cod.*) = 32. ut; (*Nec habetur in Cod.*) = *ibid.* tranſiret : *pertranſiret*. = 34. ſanet : *ſanat*. = 35. eum : *illum*. = *ibid.* qui converſi : *qui & converſi*. = 36. Tabitha : *Tabithas*. = 39. ei; (*Deeſt in Cod.*) = 40. genua oravit : *genua ſua oravit*. = 43. Simonem quendam : *quendam Simonem*.

CAP. X.

V. 1. Italica : *Italia*. = 2. ac : *et*. = 3. is; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* diei nona : *nona diei*. = 6. cuius : *cui*. = *ibid.* hic dicet tibi quid te oporteat facere; (*Non habentur in Cod.*) = 7. illi parebant : *parebant ei*. = 9. horam ſextam : *horam diei ſextam*. = 10. illis : *ei*. = *ibid.* exceſſus : *ſtupor*. = 15. commune ne : *ne commune*. = 17. fuerant : *erant*. = 19. ei : *Dei*. = 22. & timens : *timens*. = *ibid.* habens ab : *habens bonum ab*. = 23. ergò : *igitur*. = *ibid.* illis : *eis*. = 25. introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius : *introiret Petrus obviam venit Cornelius*. = 27. abominatum : *illicitum*. = 29. ergò : *ego*. = *ibid.* ad : *in*. = 30. hora nona : *horam nonam*. = *ibid.* candida : *ſplen-*

Digitized by Google

ſplendida. = 31. & ait: *& ait mihi*. = *ibid.* Dei: *Domini*. = 33. ergò: *igitur*. = 34. ſuum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quia: *quoniam*. = 36. verbum miſit: *verbum enim ſuum miſit*. = *ibid.* Deus; (*Deeſt in Cod.*) = 38. à Nazareth: *Nazareth*. = *ibid.* eum: *illum*. = *ibid.* qui: *hic*. = 39. omnium quæ: *omnium horum quæ*. = *ibid.* quem occiderunt: *quem & occiderunt*. = 41. præordinatis: *prædeſtinatis*. = 45. obſtupuerunt ex: *obſtupuerunt qui erant ex*. = 46. enim: *autem*. = 48. baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti: *in nomine Jeſu Chriſti baptizare*.

CAP. XI.

V. 2. autem aſcendiſſet: *aſcendiſſet autem*. = *ibid.* Jeroſolymam: *in Jeroſolymam*. = 3. introiſti: *intraſti*. = 5. mentis: *mentis meæ*. = 6. In quod: *In quo*. = 8. Dixi autem: *Et dixi ad eum*. = *ibid.* aut: *et*. = 9. ne commune: *commune ne*. = 10. omnia rurſum: *rurſum omnia*. = 11. viri tres confeſtim: *confeſtim tres viri*. = 12. hæſitans: *dubitans*. = *ibid.* & ſex: *ſex*. = 15. cecidit: *decidit*. = 16. ſum; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* verbi: *verborum*. = 17. credidimus: *credimus*. = 18. pęnitentiam dedit Deus ad vitam: *Deus pęnitentiam ad conſequendam vitam dedit*. = 20. viri; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* loquebatur ad: *loquebatur & ad*. = 22. ſermo ad: *ſermo hic ad*. = *ibid.* ad Antiochiam: *Antiochiam*. = 23. propoſito cordis: *præpoſito cordis ſui*. = 24. multa turba: *turba multa*. = 26. perduxit: *adduxit*. = *ibid.* annum totum: *anno toto*. = *ibid.* ibi; (*Non habetur in Cod.*) = 28. Spiritum famem: *Spiritum Sanctum famem*. = 29. ſinguli in: *ſinguli eorum in*.

CAP. XII.

V. 1. Eodem autem tempore: *In illo tempore*. = 4. cuſtodiendum: *cuſtodire eum*. = 7. excitavit: *ſuſcitavit*. = *ibid.* velociter. Et ceciderunt: *velociter. Et ſurrexit; & ceciderunt*. = 9. eum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* autem: *enim*. = 14. Et; (*Non eſt in Cod.*) = 17. narravit: *enarravit*. = 18. factum eſſet de Petro: *de Petro factum eſſet*. = 22. et; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XIII.

V. 1. Simon: *Simeon*. = *ibid.* Lucius Cyrenenſis: *Licius Cyrenenſius*. = *ibid.* collectaneus: *collactaneus*. = 2. ſegregate mihi Saulum & Barnabam: *ſeparate mihi Barnabam & Saulum*. = *ibid.* ad; [*Non eſt.*] = 5. Salaminam: *Salamiam*. = 6. ad; (*Deeſt in C.*) = 7. Saulo: *Paulo*. = 13. à Papho: *Papho*. = 14. Pergen: *à Pergen*. = *ibid.* Antiochiam Piſidiæ: *Antiochiam quæ eſt Piſidiæ*. = 17. & in brachio: *& brachio*. = 19. gentes: *Reges*: = 20. quinquaginta: *triginta*; (*Vide ſupra Cap. VII.* v. 6.) = *ibid.* dedit iudices: *dedit illis iudices*. = 21. illis Saul: *illis Deus Saul*. = 22. cui teſtimonium: *cui eſt teſtimonium*. = 23. eduxit Iſrael: *ſuſcitavit plebi Iſraeli*. = 25. ego, ſed: *ego Chriſtus, ſed*. = 30. tertia die; (*Deſunt in Cod.*) = 31. qui viſus: *qui & viſus*. = 33. adimplevit: *implevit*. = *ibid.* noſtris: *veſtris*. = *ibid.* & in pſalmo: *& pſalmo*. = 38. annuntiatur, ab omnibus quibus: *annuntiatur & ab omnibus in quibus*. = 40. vobis; (*Deeſt in Cod.*) = 41. Videte contemptores: *videte ergò contemptores*. = *ibid.* opus; (*Deeſt in Cod.*) = 44. Dei: *Domini*. = 46. loqui verbum: *verbum loqui*. = 47. lucem Gentium: *lumine Gentibus*. = 50. mulieres religioſas: *religioſas mulieres*.

CAP. XIV.

V. 2. & ad iracundiam: *ad iracundiam*. = 3. dante: *& dantes*. = 7. Lyſtris: *in Lyſtris*. = 8. fidem haberet: *haberet fidem*. = 9. voce, ſurge: *voce, in nomine Jeſu Chriſti ſurge*. = *ibid.* & exilivit & ambulabat: *ſtatim exilivit; & ambulavit*. = 12. volebat: *volebant eis*. = 14. his vanis: *his idolis vanis*. = *ibid.* & mare: *mare*. = 16. noſtra: *veſtra*. = 18. ſupervenerant: *ſupervenientes*. = 20. Lyſtram: *Lyſtris*. = 21. exhortanteſque: *exhortantes*. = 24. & loquentes verbum Domini in Pergen, deſcenderunt in Attaliam: *& loquentes in Pergen verbum Domini venerunt in Italiam*. = 27. moraſi: *Demorati*.

CAP. XV.

V. 1. fratres, Quia &c.: *fratres dicentes, Quia &c.* = *ibid.* ſalvari: *ſalvi fieri*. = 2. aliis: *illis*. = 3. ergò: *igitur*. = *ibid.* pertranſibant: *pertranſierunt*. = 4. ab; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* Deus feciſſet: *feciſſet Deus*. = 5. quidam de: *quidam viri de*. = 7. quoniam: *quia*. = *ibid.* Deus in nobis elegit: *in nobis elegit Deus*. = 10. cervices: *cervicem*. = 11. Jeſu Chriſti credimus ſalvari: *Jeſu credimus nos poſſe ſalvari*. = 12. Deus feciſſet: *feciſſet Deus*. = 14. viſitavit: *ſuſcitavit*. = 17. meum, dicit: *meum ſuper illos, dicit*. = 18. eſt Domino: *Domino eſt*; (*Additur*. Domino.) = 19. Deum: *Dominum*. = 20. & ſuffocatis & ſanguine: *& à ſuffocatis & à ſanguine*. = 22. ex eis: *ex ſe*. = *ibid.* cognominabatur Barſabas & Silam: *cognominatur Barſaba & Sileam*. = 24. turbaverunt: *conturbaverunt*. = 26. noſtri; (*Deeſt.*) = 27. Silam: *Sileam*. = 28. neceſſaria: *neceſſariò*. = 29. & ſanguine & ſuffocato, & fornicatione: *& à ſanguine & à ſuffocato & à fornicatione*. = 30. ergo: *igitur*. = 32. Silas: *Sileas*. = 33. aliquanto; (*Non habetur in Cod.*) = 34. Silæ ibi remanere; Judas autem ſolus abiit: *Sileæ remanere ibi, ſolus autem Judas abiit*. = 37. volebat ſecum: *volebat & ſecum*. = *ibid.* & Johannem: *Johannem*. = *ibid.* cognominabatur: *cognominatur*. = 38. ut qui: *quia*. = *ibid.* de Pamphylia: *Pamphylia*. = *ibid.* opus non: *opus quod miſſi fuerant non*. = 39. autem diſſenſio: *autem inter illos diſſenſio*. = 40. Sila: *Silea*. = *ibid.* Dei: *Domini*. = 41. præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & Seniorum; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XVI.

V. 1. viduę fidelis, patre gentili: *Judeę fidelis, patre autem gentili*. = 2. Iconio: *Iconii*.

= 3. cum

= 3. euni propter : *cum ibi propter*. = *ibid.* erat gentilis : *gentilis eſſet*. = 4. qui erant : *qui eſſent*. = 6. a Spiritu Sancto : *à Sancto Spiritu*. = 7. in Myſiam : *Meſiam*. = *ibid.* in Bithyniam : *Bithyniam*. = 8. Myſiam : *M ſiam*. = *ibid.* Troadem : *Troade*. = 10. quod : *quia*. = *ibid.* eis : *illis*. = 12. Philippos : *Philippis*. = *ibid.* conſiſtentes : *conferentes*. = 14. Thyatirenorum, colens Deum, audivit : *Thyatiorum colens Deum, audiebat verbum*. = 15. & domus : *& omnis Domus*. = *ibid.* coegit nos : *coegit eos*. = 16. pythonem : *Pythonis*. = 17. clamabat : *clamavit*. = 19. Silam : *Sileam*. = 21. morem quem : *ſectam quam*. = 22. cucurrit : *concurrit*. = *ibid.* iuſſerunt eos : *iuſſerunt illos*. = 23. cuſtodi ut : *cuſtodi carceris ut*. = 24. ſtrinxit ligno : *ſtrinxit in ligno*. = 25. Silas orantes, laudabant Deum : *Sileas adorantes laudabant Dominum*. = 26. ſundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia : *omnia fundamenta carceris. Et aperta ſunt ſtatim oſtia omnia*. = 27. ianuas apertas : *apertas Janua*s. = 28. voce magna : *magna voce*. = *ibid.* malefecèris : *feceris mali*. = 29. Paulo & Silę ad pedes : *ad pedes Pauli & Silę*. = 35. Et cum : *Cumque*. = 37. homines Romanos : *homines cives Romanos*. = 39. de Urbe : *Urbem*.

CAP. XVII.

V. 1. Amphipolim : *Pamphipolim*. = *ibid.* venerunt : *pervenerunt*. = 2. Sabata tria : *tria Sabata*. = 3. Jeſus Chriſtus : *Chriſtus Jeſus*. = 4. Silæ, & de Colentibus Gentilibus : *Silę, & de colentibus gentiliumque*. = 6. hi qui : *hi ſunt qui*. = 9. & accepta ſatisfactione à Jaſone : *Et accepto ſatis ab Jaſone*. = *ibid.* & à cęteris : *& cęteris*. = *ibid.* eos : *eum*. = 10. confeſtim per noctem : *per noctem confeſtim*. = *ibid.* Silam : *Sileam*. = *ibid.* veniſſent : *adveniſſent, ſtatim*. = 11. erant ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. ex eis : *ex his*. = *ibid.* mulierum gentilium : *gentilium mulierum*. = 13. illuc : *illic*. = 14. Silas : *Sileas*. = 15. eum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ad Athenas : *Athenas*. = *ibid.* Silam : *Sileam*. = 17. colentibus & in foro : *cum gentibus in foro*. = 18. ſeminator : *diſeminator*. = *ibid.* hic ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Alii verò novorum : *Alii verò dicebant novorum*. = 19. dicentes poſſumus : *dicentes non poſſumus*. = *ibid.* eſt hęc : *hęc eſt*. = 20. quidnam : *quænam*. = 22. ſuperſtitioſos : *ſuperſtitiores*. = 23. veſtra inveni : *veſtra quę colitis inveni*. = 24. habitat : *inhabitat*. = 27. aut : *et*. = 30. Et ; (*Deeſt in Cod.*) = 31. in quo : *quo*. = 33. ſic : *& ſic*. = 34. Dionyſius Areopagita : *Dionyſius & Areopagita*.

CAP. XVIII.

V. 3. erant : *erat*. = 4. & diſputabat : *& ingrediebatur*. = *ibid.* interponens nomen Domini Jeſu ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* ſuadebatque : *& ſuadebat*. = 5. Silas : *Sileas*. = *ibid.* inſtabat verbo Paulus, teſtificans : *inſtabant verbo ; Paulus autem teſtificans*. = *ibid.* Chriſtum Jeſum : *Jeſum Chriſtum*. = 6. ſua, dixit : *ſua, Paulus dixit*. = *ibid.* veſtrum ; mundus : *veſtrum ſit ; mundus*. = 8. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = 9. & ne taceas : *ne taceas*. = 10. apponetur tibi ut noceat : *apponet ut noceat*. = 11. autem annum : *autem ibi Annum* : = *ibid.* apud eos : *in eis*. = 15. & legis : *legis*. = 16. Et minavit : *Et tunc abegit*. = *ibid.* eum : *illum*. = 18. totonderat in Cenchris caput. habebat enim votum. v. 19. Devenitque Epheſum & illos ibi reliquit : *totonderant in Kenchris caput. habebat enim votum. Deveneruntque Epheſum & illos quidem reliquit ibi*. = 20. tempore maneret : *tempore ibi maneret*. = 23. Galaticam : *Galatiam*. = *ibid.* omnes ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. genere : *natione*. = 25. ſuut Jeſu : *ſunt de Jeſu*. = 26. Domini : *Dei*. = 27. ire Achaiam : *ire in Achaiam*. = *ibid.* crediderant : *crediderant per gratiam*. = 28. oſtendens per &c. : *oſtendens eis per &c.*

CAP. XIX.

V. 2. ad eos : *ad illos*. = *ibid.* dixerunt ; (*Non eſt in Cod.*) = 3. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. baptiſmo : *baptiſma*. = 5. impoſuiſſet illis : *poſuiſſet eis*. = 6. venit : *continuò venit*. = 8. introgreſſus : *ingreſſus*. = 9. cuiuſdam ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. quaſlibet faciebat Deus : *modicas Deus faciebat*. = 13. circum euntibus : *circumvenientibus*. = 14. Sceyæ : *Sephæ*. = *ibid.* ſeptem filii : *filii ſeptem*. = 16. illa : *ipſa*. = 19. eis : *his*. = 20. creſcebat verbum Dei : *verbum Dei creſcebat*. = 21. tranſita Macedonia & Achaia ire Jeroſolymam dicens, Poſtquam : *tranſire a macedonia & Achaia, & ire Jeroſolymam, dicens, quoniam poſtquam*. = 22. Eraſtum : *Ariſtum*. = 24. quos convocans & eos : *hic convocans eos*. = *ibid.* huiuſmodi erant opifices : *ipſiuſmodi erant artifices*. = *ibid.* eſt nobis acquiſitio : *acquiſitio eſt nobis*. = 27. ſed & magnæ Dianæ : *ſed magnę Deę Dianę*. = *ibid.* reputabitur : *deputabitur*. = 29. tota ; (*Non habetur in Cod.*) = 31. Eccleſia couſuſa : *conventus confuſus*. = 33. detraxerunt : *produxerunt*. = *ibid.* autem : *ergò*. = *ibid.* reddere rationem : *rationem reddere*. = 34. una eſt : *eſt una*. = *ibid.* magna Diana : *magna eſt Diana*. = 35. ſcriba turbas : *ſcriba ad turbas*. = 38. proconſules : *proconſulibus*. = 39. legitima Eccleſia : *legitimo conventu*. = 40. nullus obnoxius ſit de quo : *cauſa ſit nulla de qua nos*. = *ibid.* eccleſiam : *conventum*.

CAP. XX.

V. 1. & 2. & exhortatus : *exhortatus*. = 4. Soſi-pater : *Soba pater*. = *ibid.* Tychicus : *Tyticus*. = 5. præceſſiſſent *proceſſiſſent*. = *ibid.* ſuſtinuerunt. *ſuſtinuebant*. = 6. Troadem in diebus : *Troadam iter dierum*. = *ibid.* demorati : *morati*. = 7. cum ; [*Deeſt in Cod.*] = 8. copioſæ : *multæ*. = 9. Eutychus : *Eutycius*. = *ibid.* diu Paulo, ductus ſomno : *Paulo diu, deductus prę ſomno*. = 10. complexus dixit : *complexus eum dixit*. = *ibid.* in ipſo : *in eo*. = 13. per terram iter : *iter per terram*. = 14. inveniſſet : *pręveniſſet*.

veniſſet. = 15. alia applicuimus: *alia die applicuimus*. = *ibid.* ſequenti die venimus: *ſequenti venimus*. = 18. ſum in Aſiam: *ſum Aſiam*. = 22. alligatus ego: *ego alligatus*. = *ibid.* ſint: *ſunt*. = 23. mihi proteſtatur: *proteſtatur mihi*. = *ibid.* Jeroſolymis; (*Deeſt in C.*) = *ibid.* me manent: *meæ manent*. = 27. omne conſilium: *omnem voluntatem*. = 29. rapaces: *graves*. = 33. Argentum & aurum: *Argentum autem & aurum*. = 36. oravit cum omnibus illis: *cum omnibus illis oravit*. = 38. deducebant: *ducebant*.

CAP. XXI.

V. 1. Coum: *Chio*. = 2. in; [*Deeſt in Cod.*] = 3. apparuiſſemus: *paruiſſemus*. = *ibid.* expoſitura erat: *erat expoſitura*. = 5. uſque foras: *uſque ad foras*. = 6. aſcendimus navem: *aſcendimus in navem*. = *ibid.* in ſua; (*Non ſunt in Cod.*) = 7. deſcendimus: *aſcendimus*. = 8. unus; (*Deeſt in Cod.*) = 9. quatuor filiæ: *filiæ quatuor*. = 11. Virum cuius: *Virum hanc cujus*. = 16. et; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Jaſonem: *Naſonem*. = 17. Libenter exceperunt: *benignè ſuſceperunt*. = 18. introibat Paulus: *introivimus cum Paulo*. = *ibid.* nobiſcum; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* omneſque: *& omnes*. = 19. narrabat: *narravit*. = *ibid.* Deus feciſſet: *feciſſet Deus*. = 20. ſunt in Judæis: *ſint Judæis*. = *ibid.* omnes æmulatores: *omnes iſti æmulatores*. = 21. diſceſſionem: *diſcenſionem*. = *ibid.* eos; (*Deeſt in Cod.*) = 23. nobis viri: *nobis hic viri*. = 24. ambulas: *ambulans*. = 28. & legem & locum; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* violavit: *polluit*. = 29. enim Trophimum: *enim ante Trophimum*. = *ibid.* introduxiſſet: *induxiſſet*. = 33. iuſſit eum alligari: *juſſit ligari*. = *ibid.* interrogabat quis eſſet, et: *interrogavit quis eſſet, aut*. = 34. cognoſcere: *agnoſcere*. = 36. enim: *autem*. = 37. mihi loqui: *loqui mihi*. = *ibid.* aliquid; (*Deeſt in Cod.*) = 40. ſtans: *inſtans*. = *ibid.* lingua Hebræa: *Hebraica lingua*.

CAP. XXII.

V. 2. loqueretur ad illos: *loquitur ad eos*. = 3. Et dicit: *Et dixit*. = *ibid.* autem; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* Gamaliel: *Gamalielis*. = *ibid.* legis; (*Non habetur in Cod.*) = 4. cuſtodias: *cuſtodiam*. = 5. princeps Sacerdotum mihi teſtimonium reddit: *principes Sacerdotum teſtimonium mihi reddent*. = 10. dixit ad me: *dixit mihi*. = 12. vir ſecundum: *vir timoratus ſecundum*. = *ibid.* habitantibus Judæis: *habitantibus Damaſco Judæis*. = 13. Saule: *ſurge*. = 14. voluntatem: *ſalutem*. = 16. & baptizare: *baptizare*. = 22. audiebant: *audierunt*. = *ibid.* huiuſmodi: *eiuſmodi*. = 27. dic mihi ſi tu Romanus es? *dic mihi, tu civis Romanus es?* = 28. multa ſumma: *multa pecunia*. = *ibid.* natus ſum: *natus*.

CAP. XXIII.

V. 1. in; (*Non eſt in Cod.*) = 2. eius: *Pauli*. = 3. dixit ad eum: *ad eum dixit*. = 6. in concilio, Viri: *in concilio, dicens Viri*. = *ibid.* & reſurrectione: *& de reſurrectione*. = 8. utraque: *utrumque*. = 9. pugnabant: *litigabant inter ſe*. = 10. magna diſſenſio: *diſſenſio magna*. = *ibid.* ac deducere: *& deducere*. = 11. et; [*Non eſt in Cod.*] = 13. quam; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* viri; [*Non habetur in Cod.*) = 14. qui acceſſerunt: *qui & acceſſerunt*. = *ibid.* & dixerunt: *dixerunt*. = 18. Paulus rogavit: *Paulus vocans rogavit*. = 20. producas Paulum: *Paulum producas*. = 21. ex eis: *ex his*. = *ibid.* amplius quàm: *amplius*. = 22. præcipiens ne: *præcipiens ei ne*. = 23. convocatis: *vocatis*. = *ibid.* uſque Cæſaræam: *uſque in Cæſaræam*. = 24. præparate: *præparent*. = *ibid.* eum; (*Deeſt in Cod.*) = 25. Timuit enim ne fortè raperent eum Judæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam; (*Deſunt in Cod.*) = 26. Claudius; (*Deeſt in Cod.*) = 27. eſt: *eſſet*. = 30. illi: *ei*. = 31. verò: *ergò*. = *ibid.* Antipatridem: *Aſhipatridem*. = 32. cum eo irent, reverſi: *cum irent eo, reliquere*. = 34. & cognoſcens: *cognoſcens*.

CAP. XXIV.

V. 1. quodam: *quondam*. = 3. ſuſcipimus: *ſuſcipiamus*. = *ibid.* omni; (*Deeſt in Cod.*) = 4. ut; (*Non habetur in Cod.*) = 6. apprehenſum: *apprehendimus*. = *ibid.* voluimus ſecundam legem noſtram iudicare. v. 7. Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris, jubens accuſatores eius ad te venire; (*Deſunt in Cod.*) = 7. à quo poteris: *à quo & poteris*. = *ibid.* nos; (*Deeſt.*) = 10. dicere: *ut diceret*. = *ibid.* te eſſe: *eſſe te*. = 11. mihi dies: *dies mihi*. = 13. me accuſant: *accuſant me*. = 14. patri Deo: *Deo Patri*. = 19. oportebat apud: *oportebat modò apud*. = *ibid.* accuſare: *accuſarent*. = 21. inter: *ad*. = 22. de via hac: *de vi*. = *ibid.* Lyſias deſcenderit: *deſcenderit Lyſias*. = 23. de ſuis prohibere: *prohibere de ſuis*. = 24. Chriſtum Jeſum: *Jeſum Chriſtum*. = 25. de; (*Non eſt in Cod.*) = 26. quod pecunia ei daretur: *quia pecunia daretur ei*. = 27. Portium Feſtum: *Portium nomine Feſtum*.

CAP. XXV.

V. 3. adverſus eum: *ab eo*. = *ibid.* tendentes: *tenentes*. = *ibid.* interficerent eum: *eum interficerent*. = 4. ſervari Paulum: *ſervari quidem Paulum*. = 5. deſcendentes ſimul: *deſcendant ſimul Cæſaream*. = 6. deſcendit: *& deſcendit*. = 7. eſſet; *eſt*. = 8. Paulo rationem: *Paulo autem rationem*. = 9. gratiam præſtare Judæis: *Judæis gratiam præſtare*. = *ibid.* reſpondens Paulo: *reſpondens autem Paulo*. = *ibid.* de his iudicari: *iudicari de his*. = 10. ubi: *ibi*. = *ibid.* ſicut tu: *ſicut & tu*. = 11. accuſant me: *accuſant in me*. = 12. concilio: *conſilio*. = 13. Bernice: *Beronice*. = 14. derelictus: *relictus*. = 16. Romanis conſuetudo: *conſuetudo Romanis*. = *ibid.* accuſatores, locumque defendendi: *accuſatores ſuos, locum defendendi*. = 18. ſuſpicabar: *ſuſpicarer*. = 19. et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* affirmabat: *affirmat*. = 22. dixit ad Feſtum: *ad Feſtum ait*.

= *ibid* hominem audire : *audire hominem* . = *ibid.* eum : *illum* . = 23. Bernice : *Beronice* . = 24. interpellavit : *appellavit* . = *ibid.* acclamantes : *clamantes.* = 25. morte eum : *eum morte.* = *ibid.* ad Auguſtum: *Auguſtum* . = *ibid.* iudicavi mittere : *iudicavi eum mittere* . = 26. domino ; (*Ita videtur habuiſſe lectio vetus, ſed modò, eâ eraſâ .de eo. legitur.*) = *ibid.* non habeo ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* produxi eum : *eum produxi* . = *ibid.* quid : *quod* . = 27. cauſas : *cauſam* .

CAP. XXVI.

V. 1. extenta manu : *extendens manum* . = 2. ſim : *ſis* . = 3. conſuetudines & quæſtiones : *conſuetudinis & quæſtionis* . = 7. & die : *ac die* . = *ibid.* devenire : *pervenire* . = *ibid.* rex : *ò rex* . = 11. puniens eos : *perveniens eos* . = 12. dum irem ; (*Adduntur in Cod.*) = 14. loquentem : *dicentem* . = *ibid.* eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 18. eorum : *ęgeorum* . = 19. cęleſti viſioni : *cęleſtis viſionis* . = 20. in ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* Gentilibus : *Gentilibus* . = *ibid.* ad Deum : *ad Dominum* . = 21. volentes me ; (*Deſunt in Cod.*) = 24. loquente eo : *eo loquente* . = 25. Et Paulus : *At Paulus.* = 28. ad Paulum : *ad Paulum ait* . = 26. etiam : *et* . = *ibid.* audiunt hodie fieri tales : *audiunt me hodie tales fieri* . = 30. Bernice : *Beronice* . = 31. aut vinculis dignum quid : *dignum, aut vinculorum aliquid* . = 32. hic : *iſte* .

CAP. XXVII.

V. 1. navigare eum : *eum navigare* . = 2. aſcendentes navem : *aſcendentes autem navem* . = 3. permiſit : *& permiſit ei* . = 4. Cyprum : *Cypro* . = 5. navigantes : *enavigantes* . = 7. deveniſſemus : *veniſſemus* . = *ibid.* Gnidum : *Cnidum* . = *ibid.* iuxta : *ſecundum* . = 8. Thalaſſa : *Thalaſſia* . = 9. ieiunium : *autumnus* . = *ibid.* conſolabatur Paulus : *conſolabatur eos Paulus.* = 11. magis credebat : *credebat magis* . = 12. poſſent : *poſſit* . = *ibid.* portum : *in portu* . = 13. tenere, cum : *tenere conſilium, eum* . = *ibid.* legebant : *ſublevabant* . = 14. multum : *multos* . = *ibid.* ventus Typhonicus : *ventus vehemens Typhonicus* . = 16. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Cauda, potuimus vix : *Caudę, vix potuimus* . = 19. proiecerunt : *proiecerunt in mare* . = 20. autem ſole : *ſole autem* . = 21. Oportebat : *oportuerat* . = 23. Dei : *Domini* . = 24. Cęſari te : *Cęſari enim te.* = 26. autem quandam ; (*Deſunt in Cod*) = 27. ſupervenit : *ſuperveniſſet* . = 28. Qui & ſummittentes : *Qui ſummittentes* . = *ibid.* viginti : *viginti multitudinem* . = 29. ne : *necubi* . = 30. mare, ſub : *mare, occaſionem quęrentes ſub* . = *ibid.* inciperent à prora : *à prora incipere* . = 33. die hodie : *hodie die* . = 35. & cum fregiſſet : *& fregiſſet* . = 37. ſeptuaginta ſex : *ſeptuaginta & ſex* . = 39. eſſet, terram : *eſſet nautę terram* . = 40. ſuſtuliſſent : *abſtuliſſent* . = *ibid.* & levato : *levato* . = *ibid.* auræ flatum : *flatum aurę* . = 41. dithalaſſum : *vadoſum, ubi duo maria conveniebant* . = *ibid.* fixa : *infixa* . = 44. quoſdam ſuper : *quoſdam verò ſuper* .

CAP. XXVIII.

V. 4. Ut verò viderunt : *Ut viderunt verò.* = *ibid.* beſtiam : *viperam* . = *ibid.* ultio non ſinit eum vivere : *æquitas eum vivere non permiſit* . = 6. mori : *moriturum* . = *ibid.* expectantibus : *ſperantibus* . = 8. cum ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. Syracuſam : *Syracuſas.* = 13. legentes : *degentes.* = 14. ubi : *ibi* . = 15. ad Apii forum, ac tres Tabernas : *Ad Paſtorum & tribus tabernis* . = 16. veniſſemus : *perveniſſemus* . = *ibid.* Paulo manere ſibi met cum : *Paulo apud ſemetipſum manere* . = 18. eſſet cauſa : *cauſa eſſet* . = 21. de te a Judæa : *adverſum te à Judæis* . = 23. Cum conſtituiſſent autem : *Et cum conſtituiſſent* . = *ibid.* ſuadenſque : *ſuadebat* . = 26. ad eos ; (*Deſunt in Cod.*) = 27. auribus graviter : *auribus ſuis graviter* . = *ibid.* & convertantur, & ſanem eos : *& convertant ſe & ſanem illos.* = 28. hoc ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & ipſi : *ipſi et* . = 29. Et cum hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe queſtionem : *Et cum non eſſent intelligentes, egreſſi ſunt Judæi, multa ſecum conquirentes.* = 30. autem biennio : *autem Paulus biennio* . = *ibid.* ſuo conducto : *conducto ſuo* . = *ibid.* & ſuſcipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum ; v. 31. prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto cum omni fiducia, ſine prohibitione : *diſputans, & recipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, Judæos atque Græcos prædicans regnum Dei, & docens quoniam hic eſt Chriſtus filius Dei, per quem omnis mundus iudicabitur, cum omni fiducia, ſine prohibitione* .

Digitized by Google

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum ; Paulus Apoſtolus &c. (*Non habetur in Exempl. Goth.*)

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Rom. ex Libro D. Auguſtini in Expoſitione inchoata ejuſdem Epiſtolæ ; *Epiſtola quam &c.* (Non habetur in Cod. Goth.)

Aliud Argumentum in eandem Epiſtolam ; Romani ſunt &c. (*Habetur in Cod. Goth.*)

	Impress.	Cod.
Linea 5.	à Corinthio :	*Ab Athenis* .
Ibid.	per Phœben miniſtram Eccleſiæ Cenchrenſis ;	(*Non habentur in Cod.*)

CAP. I.

V. 3. EI ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. vobis gratiæ : *gratiæ vobis* . = 13. habeam in : *habeam & in* . = 16. Dei ; [*Additur in Cod.*] = 18. veritatem Dei in : *veritatem in* . = 20. et ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ita : *ac* . = 25. eſt benedictus : *eſt Deus benedictus* . = 26. propterea : *propter quod* . = 27. fœminæ : *fœminarum* . = 28. ea ; (*Deeſt in Cod.*) = 29. homicidio : *homicidiis* . = 30. elatos , inventores : *elatos* ſibi placentes *inventores* ; (*Adduntur verba rot. charact.*) = 32. etiam : *et* .

CAP. II.

V. 4. ignorans : *ignoras* . = 5. autem duritiam : *duritiam autem* . = *ibid.* tuam ; (*Deeſt in Cod.*) = 7. quærunt : *quærentibus* . = 8. ſunt ex contentione : *ex contentione ſunt* . = 11. acceptio perſonarum : *perſonarum acceptio* . = 12. lege peribunt : *lege & peribunt* . = 15. ipſorum ; (*Additur in Cod.*) = 16. cum : *qua* . = 18. eius ; (*Non habetur in Cod.*) = 19. eſſe ducem : *ducem eſſe* . = 20. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 24. inter gentes : *in gentibus* . = 27. legis es ? : *es legis* ? . = 28. in carne eſt circuncifio : *in carne circuncifio* . = 29. ſed qui in abſcondito , Judæus eſt ; & circuncifio ; (*Adduntur in Cod.*)

CAP. III.

V. 1. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = 5. eſt ; (*Nec habetur in Cod.*) = 6. hunc ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. quidam nos : *nos quidam* . = 9. ergò ? : *igitur* ? . = 22. credunt in eum : *in eum credunt* . = 25. propoſuit : *poſuit* . = 26. eſt ex fide : *ex fide eſt* . = 30. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* iuſtificat : *iuſtificavit* .

CAP. IV.

V. 3. dicit Scriptura : *Scriptura dicit* . = 9. etiam ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. & illis : *illis* . = 12. non iis tantum qui ſunt ex circuncifione , ſed & iis qui ſectantur : *eorum qui non ſolum ex circumciſione ſunt , ſed eorum qui ſequuntur* . = *ibid.* quæ eſt in præputio ; (*Deſunt in Cod.*) = 14. abolita eſt ; (*Adduntur in Cod.*) = 16. ſolum : *tantum* . = *ibid.* pater eſt : *eſt pater* . = 17. cui credidiſti : *cui credidit* . = *ibid.* vocat ea quæ : *vocat quæ* . = *ibid.* tanquam ea quæ : *tanquam quæ* . = 18. et ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* & arena maris : *velut arena quæ eſt in litore maris* . = 19. infirmatus eſt fide : *eſt infirmatus in fide* . = *ibid.* emortuum : *& mortuum* . = *ibid.* eſſet annorum : *annorum eſſet* . = 23. autem : *enim* .

CAP. V.

V. 1. ergò : *igitur* . = 2. & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam : *& acceſſum habemus fidem in gratia iſta* . = 5. autem non : *autem nos non* . = 6. eſt ? v. 7. Vix : *eſt ? iuſtus pro iniuſtis ?* v. 7. *Vix* . = *ibid.* forſitan quis : *forſitan & quis* . = 8. charitatem ſuam : *ſuam charitatem* . = *ibid.* quoniam cum : *quoniam ſi cum* . = 9. nunc iuſtificati : *juſtificati nunc* . = 11. nunc ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. peccatum in hunc mundum : *in hunc mundum peccatum* . = 13. enim ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* eſſet : *erat* . = 18. in omnes homines : *omnes homines* . = *ibid.* ſic : *ita* . = *ibid.* in omnes : *omnes* . = 20. ut abundaret : *ut ibi abundaret* . = *ibid.* abundavit : *abundaret* . = *ibid.* gratia : *& gratia* . = 21. in mortem : *in morte* .

CAP. VI.

V. 2. vivemus : *vivimus* . = 4. Chriſtus ſurrexit : *Surrexit Chriſtus* . = 8. autem : *enim* . = *ibid.* Chriſto : *illo* . = 11. Domino noſtro ; (*Deſunt in Cod.*) = 14. enim vobis : *enim in vobis* . = 16. exhibetis : *exhibuiſtis* . = *ibid.* obeditis : *obediſtis* . = 18. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = 19. ita nunc : *ita*

Digitized by Google

ita & tunc . = 20. fuiſtis : *eratis* . = 21. ergò : *enim.* = *ibid.* in illis ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. VII.

V. 2. eius ; (*Non habetur in Cod.*) = 3. viri ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. fructificemus : *fructificaremus* . = 13. operatum eſt mihi : *mihi operatum eſt* . = *ibid.* peccans peccatum : *peccatum peccans* . = 19. bonum ; (*Additur in Cod.*) = 20. iam non operor : *non ego operor* . = 21. igitur : *autem* . = 23. aliam : *alteram* .

CAP. VIII.

V. 3. legi : *legis* . = *ibid.* carnis ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* de peccato : *propter peccatum* . = 5. ſpiritum ſunt ; quę : *ſpiritum* ; *quæ* . = 7. Deo ; legi enim : *in Deum* ; *legi autem* . = *ibid.* eſt ſubiecta : *ſubiicitur* . = 9. in ſpiritu ; (*Additur* . in .) = 13. ſpiritu ſacta carnis mortificaveritis : *per ſpiritum facta carnis mortificetis* . = 15. filiorum : *filiorum* Dei ; (*Additur* . Dei.) = 16. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* reddit : *reddet* . = 20. ſubiecit eam in ſpe : *ſubiecit in ſpem* . = 22. ingemiſcit & parturit : *congemiſcit, & æque parturit* . = 23. illa ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Dei ; (*Non habetur in Cod.*) = 26. inenarrabilibus . Qui &c. : *inenarrabilibus, qui verbis exprimi non poſſunt . Qui &c.* = 29. ſui ; ut ipſe ſit : *eius* ; *ut ſit ipſe* . = 32. proprio filio : *filio ſuo* . = 33. adverſus ; (*Non eſt in Cod.*) = 35. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* an fames ? an nuditas, an periculum ? an perſecutio ? : *an perſecutio ? an fames ? an nuditas an periculum ?* . = 38. neque virtutes ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* fortitudo, v. 39. neque altitudo : *fortitudines, neque excelſum* .

CAP. IX.

V. 2. magna eſt : *eſt magna* . = 3. ego ipſe : *ipſe ego* . = 4. teſtamentum : *teſtamenta* . = *ibid.* & legislatio ; (*Additur*. et.) = 5. quibus eſt Chriſtus : *quibus Chriſtus* . = 6. Iſraelitæ : *Iſraël* . = 7. qui : *quia* . = *ibid.* filii : *filii Abrahæ* . = 8. æſtimantur : *ęſtimabuntur* . = 10. illa ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Rebecca : *Rebeccæ* . = *ibid.* patris noſtri : *patre noſtro* . = 11. boni egiſſent aut mali : *egiſſent bonum aut malum* . = 15. miſerebor cuius miſereor : *miſereor cui miſerebor* . = 17. in hoc : *hoc* . = *ibid.* excitavi te : *te excitavi* . = 18. cuius : *cui* . = 22. Deus volens : *volens Deus* . = *ibid.* apta : *aptata* . = 23. vaſa : *vaſis* . = 25. & non dilectam, dilectam ; (*Deſunt in Cod.*) = 26. eis ; (*Non eſt in Cod.*) = 27. arena : *arenæ* . = 28. abbrevians : *brevians* . = 30. Juſtitiam : *Juſtitia* . = 32. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 33. credit : *crediderit* .

CAP. X.

V. 2. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* habent : *habeant* . = 3. iuſtitiam Dei : *Dei iuſtitiam* . = 6. aſcendet : *aſcendit* . = 7. hoc : *id* . = *ibid.* à mortuis : *ex mortuis* . = 8. Scriptura ? ; (*Non eſt in Cod.*) = 9. à mortuis : *ex mortuis* . = 10. ore : *oris* . = 12. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* in omnes : *in omnibus* . = 14. credent : *credunt* . = 19. cognovit ? Primus : *cognovit primus ?* . = 20. ſum à non : *ſum non* . = 21. autem : *quid* .

CAP. XI.

V. 1. de ; (*Non eſt in Cod.*) = 4. divinum reſponſum : *reſponſum divinum* . = 6. iam ; (*Non habetur in Cod.*) = 10. eorum : *illorum* . = 11. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 14. & ſalvos : *ut ſalvos*. = 17. oleaſter eſſes : *eſſes oleaſter* . = 24. qui ; (*Deeſt in Cod.*) = 26. impietatem à Jacob : *impietates ab Jacob* . = 30. incredulitatem illorum : *illorum incredulitatem* . = 36. ipſi gloria in ſęcula ; Amen : *ipſi gloria ſæcula ſæculorum* .

CAP. XII.

V. 1. itaque : *autem* . = 2. & beneplacens : *placens* . = 3. unicuiquè : *& unicuique* . = *ibid.* Deus diviſit : *diviſit Deus* . = 4. actum habent : *habent actum* . = 17. omnibus ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XIII.

V. 3. timori : *timoris* . = 4. malum : *malè* : = 5. Ideò : *Ideòque* . = *ibid.* etiam : *et* . = 6. Ideò : *Idcircò* . = 7. ergò ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. proximum, legem : *proximum ſuum legem* . = 9. non falſum teſtimonium dices ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XIV.

V. 2. ſe ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* olus : *olera* . = 4. Domino ſuo : *ſuo Domino* . = 5. autem : *verò* . = *ibid.* iudicat ; (*Non habetur in Cod.*) = 6. & gratias : *gratias enim* . = 9. ut & mortuorum : *ut mortuorum* . = 10. aut tu quare : *aut quare* . = *ibid.* Chriſti : *Dei* . = 11. flectetur : *flectet* . = 14. ſcio et : *ſcio* enim *et* ; (*Additur* . enim .) = 15. contriſtatur : *ſcandalizatur* ; (*Inter lineas ſcribitur* . aut contriſtatur .) = 17. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = 20. Noli : *Nolite* . = *ibid.* ſunt munda : *munda ſunt* . = 21. offenditur : *offendit* . = 22. fidem habes : *fidem quam habes* . = *ibid.* quod probat : *quo probat* .

CAP. XV.

V. 9. ſuper : *ſupra.* = *ibid.* propterea : *propter hoc* . = 14. autem : *enim.* = 16. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 19. Euangelium : *Euangelio* . = 20. prædicavi Euangelium hoc : *hoc prædicavi Euangelium* . = *ibid.* nominatus : *prædicatus* . = 23. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 24. ſi vobis : *ſi à vobis* . = 25. in ; (*Deeſt in Cod.*) = 28. per vos proficiſcar : *proficiſcar per vos* . = 30. Ergò : *igitur* . = *ibid.* Sancti ; (*Deeſt in Cod.*) = 31. in Jeruſalem : *Jeroſolima* . = 32. ut refrigerer : *& refrigerer* .

CAP. XVI.

V. 1. eſt in Cenchris : *eſt Cenchris* . = 2. Sanctis : *ſatis* . = 5. domeſticam Eccleſiam eorum : *domeſtica eorum Eccleſia* . = *ibid.* Epenetum : *Ephenetum* .

Digitized by Google

netum. = 6. Nobis : *vobis*. = 7. Iuliam : *Juniam*. = 8. Jeſu; (*Non habetur in Cod.*) = 11. domo ; (*Non eſt in Cod.*) = 12. Perſidem : *Perſidam*. = 14. Aſyncritum, Phlegontem , Hermam , Patrobam , Hermen : *Aſyneretum, Phlegonta, Hermen, Patrobam, Hermam* . = 16. in ; (*Additur in Cod.*) = 18. Huiuſcemodi : *hujuſmodi* . = 20. conterat: *conteret*. = 22. vos ego : *vos et ego* ; (*Additur* . et .) = 23. Caius : *Gains* . = *ibid.* univerſa Eccleſia : *univerſæ Eccleſiæ* . = 24. Amen ; (*Non eſt in Cod.*) = 27. & gloria ; (*Deſunt in Cod.*)

E P I S T O L A P A U L I
AD CORINTHIOS PRIMA.

Argumentum in primam Epiſtolam Pauli ad Corinthios ; Corinthii &c. (*Habetur in Cod. Goth.*)

CAP. I.

V. 1. JEſu Chriſti : *Chriſti Jeſu* . = 5. quod : *quia*. = 13. eſt Chriſtus : *eſt ergò Chriſtus* . = 14 Caium : *Gaium* . = 18. Dei virtus eſt : *virtus Dei eſt*. = 20. conquiſitor huius ſæculi ? : *inquiſitor huiu mundi* ? . = 28. & ea quæ : *& quæ* . = 30. qui factu eſt nobis Sapientia : *vocati quia factus eſt ſapientia nobis* .

CAP. II.

V. 1. in ſublimitate : *per ſublimitatem*. = 2. Jeſum Chriſtum : *Chriſtum Jeſum* . = 4. humanæ; (*Deeſt.*) = 6. verò : *autem*. = 7. quæ abſcondita : *quod abſconditum*. = 9. Quod : *quæ* . = 10. ſpiritum ſuum: *Spiritum ſuum* ſanctum ; (*Additur* . ſanctum .) = 11. hominum ſcit : *ſcit hominum* . = 12. huius ; (*Non eſt in Cod.*) = 14. enim eſt : *eſt enim* . = 16. qui : *aut quis* .

CAP. III.

V. 2. Carnales eſtis : *eſtis carnales* . = 4. dicat : *dicit* . = 5. ſicut ; (*Additur in Cod.*) = 8. autem plantat : *plantat autem* . = 12. ſuper : *ſupra* . = 13. Domini ; (*Deeſt in Cod.*) = 14. ſuperædificavit : *ſuper ædificat* . = 17. enim ſanctum : *enim Dei ſanctum* . = 18. Nemo ſe ſeducat : *Nemo vos ſeducat* ; (*Additur* . vos .) = 21. Nemo itaque : *itaque nemo* . = *ibid.* hominibus : *omnibus* .

CAP. IV.

V. 1. et ; (*Additur in Cod.*) = 8. regnetis : *regnaretis* . = *ibid.* regnemus : *regnaremus* . = 9. quod ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſumus mundo : *ſumus huic mundo*. = 10. autem; (*Non habetur in Cod.*) = 11. in hanc horam : *ad hanc horam* . = 17. commonefaciet : *commonefaciat* . = *ibid.* Jeſu ; (*Non eſt in Cod.*) = 19. ad vos citò : *citò ad vos* .

CAP. V.

V. 4. cum virtute Domini noſtri : *cum virtute Domini* . = 5. in die Domini noſtri Jeſu Chriſti : *in die Domini Jeſu* . = 6. non eſt : *non* . = 10. exiſſe : *exire* . = 11. commiſceri : *commiſcerim* ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò autem ſuperſcribitur lectio exeuta.*)

CAP. VI.

V. 11. noſtri : *omnia mihi licent ſed non omnia ædificant* . = 13. has : *hæc* . = 15. ſunt Chriſti : *Chriſti ſunt* . = 19. ſunt : *eſt* .

CAP. VII.

V. 4. habet : *habeat* . = 7. donum habet : *habet donum* . = 8. & viduis : *ſed viduis* . = *ibid.* permanent : *maneant* . = 9. enim; (*Additur in Cod.*) = 14. per mulierem fidelem : *in muliere fideli*. = 15. enim ſervituti ſubiectus eſt : *eſt enim ſervituti ſubiectus* . = *ibid.* non Deus : *nos Dominus* . = 16. *bis*. facies ? : *facias* ? . = 21. fieri liber : *liber fieri*. = 24. in quo vocatus eſt : *invocatus eſt* . = *ibid.* permaneat : *maneat* . = 25. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 29. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 34. ſancta & corpore : *ſancta corpore* . = 35. et ; (*Non habetur in Cod.*) = 39. legi ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* liberata eſt : *liberata eſt à lege viri* . = 40. autem : *enim* .

CAP. VIII.

V. 1. ſcientia inflat : *ſcientia autem inflat*. = 2. ſi quis autem ſe exiſtimat : *ſi quis exiſtimat ſe* . = 4. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 8. enim ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* ſi manducaverimus : *ſi non manducaverimus* . = *ibid.* abundabimus : *deficiemus* . = *ibid.* non ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* deficiemus : *abundabimus* .

CAP. IX.

V. 1. Chriſtum ; (*Non eſt in Cod.*) = 2. Et ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in Domino ; (*Deſunt in Cod.*) = 5. mulierem ſororem : *ſororem mulierem* . = 6. ego ſolus : *ſolus ego* . = 7. & de fructu eius non edit ? : *& fructum eius non edet* ? . = 12. quare : *ee* . = 13. in Sacrario : *in Sacrariis* . = *ibid.* & qui altari deſerviunt , cum altari : *qui altario ſerviunt cum altario* . = 15. Non autem ſcripſi : *Non ſcripſi autem* . = 16. Nam & ſi : *Nam ſi* . = *ibid.* mihi eſt : *eſt mihi* . = 17. hoc : *hæc* . = 18. ut non : *& non* .

CAP. X.

V. 8. tria : *quatuor*. = 13. etiam cum tentatione : *cum tentatione etiam*. = 15. ipſi ; (*Deeſt in Cod.*) = 17. omnes qui : *nam omnes*. = *ibid.* pane participamus : *pane, & de uno calice participamus*. = 20. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 22. & v. 23. mihi ; (*Non habetur in Cod.*) = 28. immolatum : *immolatitium*. = 29. aliena : *alia*. = 31. ſive aliud : *vel aliud*.

CAP. XI.

V. 2. per omnia ; *in omnia*. = 5. enim eſt : *eſt enim*. = 6. tondeatur : *& tondeatur*. = 7. ſuum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Dei eſt : *eſt Dei*. = 10. ſupra caput propter : *ſuper caput ſuum propter*. = 12. vir per mulierem : *per mulierem vir*. = 13. vos ipſi : *In vobis ipſis*. = 17. non laudans ; (*Ita nunc legitur; lectio vetus* collaudans *habebat.*) = *ibid.* convenitis : *veniſtis* ; (*Ita lectio vetus ; modò*. conveniſtis.) = 18. inter vos ; (*Deſunt in Cod.*) = 19. ut & qui : *& qui ut*. = 25. bibetis : *biberitis*. = 26. enim ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* calicem bibetis : *calicem iſtum bibetis*. = 27. hunc ; (*Non eſt in Cod.*) = 28. autem ſe ipſum : *ſe ipſum autem*. = 33. cum : *dum*. = 34. diſponam : *diſponam vobis*.

CAP. XII.

V. 12. tamen ; (*Deeſt in Cod.*) = 13. in unum baptizati : *in unum Corpus baptizati*. = *ibid.* omnes in uno : *omnes uno*. = 15. quoniam : *Quia*. = *ibid.* non ſum de corpore ; (*Additur*. ſum.) = 16. Quoniam : *quia*. = 23. membra eſſe : *eſſe membra*. = 24. deerat : *deerant*. = 26. gloriatur : *glorificatur*. = 30. loquuntur ? : *loquentur?*. = 31. demonſtro : *demonſtrabo*.

CAP. XIII.

V. 2. & ſi habuero omnem : *Et habuero omnem*. = 3. ita ; (*Non eſt in Cod.*) = 11. autem ; (*Nec habetur in Cod.*) = 12. & cognitus : *& ego cognitus*. = 13. horum : *his*.

CAP. XIV.

V. 2. enim : *autem*. = 4. qui autem prophetat eccleſiam ędificat ; (*Adduntur in Cod.*) = 5. interpretetur : *ut interpretetur*. = 6. vobis loquar : *loquar vobis*. = *ibid.* aut in prophetia, aut in doctrina : *aut prophetia, aut doctrina*. = 7. ſonituum : *ſonitus*. = *ibid.* id quod : *quòd*. = 15. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 16. qui ſupplet locum idiotę : *quis ſupplet locum idiotę?*. = 18. meo ; (*Deeſt in Cod.*) = 19. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 20. Fratres : *Fratres mei*. = *ibid.* ſenſibus autem perfecti eſtote ; (*Adduntur in Cod.*) = 21. In lege ſcriptum eſt : *In lege enim ſcriptum eſt*. = 22. ſed infidelibus ; (*Adduntur in Cod.*) = 23. aut : *et*. = 25. occulta cordis : *occulta etiam cordis*. = *ibid.* fiunt : *fient*. = *ibid.* ſit : *eſt*. = 27. ut ; (*Deeſt in Cod.*) = 29. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 31. enim omnes ; (*Adduntur in Cod.*) = 33. ei ; (*Non eſt in Cod.*) = 34. eccleſiis : *eccleſia*. = 40. in vobis ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. XV.

V. 5. hoc undecim : *hæc illis undecim*. = 10. ego autem : *autem ego*. = 14. reſurrexit : *ſurrexit*. = *ibid.* inanis : *vacua*. = 17. vana : *vacua*. = 21. quidem : *enim*. = 23. Chriſti qui in adventum eius crediderunt : *Chriſti in adventu eius*. = 26. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius : *Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius, Noviſſimè autem inimica deſtruetur mors*. = 27. ſine dubio, pręter eum qui ſubiecit ei omnia. v. 28. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia ; tunc & ipſe filius ſubiectus erit ei qui ſubiecit ſibi : *ſine dubio, non eſt quod non ſit ſubiectum ei, præter eum qui ſubiecit ei omnia. Nam cum ſubiecta illi fuerint omnia ; tunc ipſe filius ſubiectus erit illi qui ſibi ſubiecit*. = 31. Jeſu ; (*Deeſt in Cod.*) = 34. iuſti : *iuſtè*. = *ibid.* enim ; (*Non habetur in Cod.*) = 38. ſicut : *prout*. = 39. alia volucrum, alia piſcium : *alia caro volucrum, alia autem piſcium*. = 41. ſolis, alia : *ſolis, & alia*. = 42. ſurget in incorruptione : *ſurgit in incorruptionem*. = 43. ſurget. *ibid.* ſurget. v. 44. ſurget : *ſurgit*. = 45. ſicut : *ſic enim*. = 46. animale : *animale eſt*. = *ibid.* ſpiritale : *ſpiritale eſt*. = 50. quia : *quoniam*. = 51. vobis ; (*Additur in Cod.*) = 53. incorruptionem : *incorruptelam*. = 55. ſtimulus. v. 56. ſtimulus : *aculeus*.

CAP. XVI.

V. 7. aliquantulum : *aliquantum*. = 12. vobis notum facio, quoniam : *ſignifico vobis quia*. = *ibid.* eius ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* cum ei vacuum fuerit : *cum oportunum fuerit*. = 19. eccleſia : *eccleſia, apud quos & hoſpitor*. = 20. ſalutant vos omnes fratres : *ſalutant fratres vos omnes*. = 22. Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum : *Dominum Jeſum*. = 23. Chriſti ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. Amen ; (*Non habetur in Cod.*)

Anathema ; quod interprętatur perditio. Maranatha autem magis ſyrum eſt, quam hebręum, tametſi ex confinio utrarumque linguarum aliquid hębreum ſonet, interprętatur : Dominus noſter venit, ut ſit ſenſus, perditio in adventu Domini eis qui eum non amant, & veniſſe, aut venturum eſſe non credunt. Finis.

Hoc habetur in Exemplari Gothico ſtatim à fine epiſtolę pręcedentis : ſcriptumque eſt ab eodem Scriptore, qui cętera ſcripſit.

EPI-

EPISTOLA PAULI
AD CORINTHIOS SECUNDA.

Argumentum in ſecundam Epiſtolam Pauli ad Corinthios; Poſt actam &c. (*Habetur.*)

CAP. I.

V. 1. OMnibus Sanctis : *Sanctis omnibus*. = 2. Domino Jeſu : *Domino noſtro Jeſu*. = 6. & ſalute; ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute; (*Adduntur in Cod.*) = 7. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 9. Deo : *Domino*. = 10. nos eripuit : *eripuit nos*. = *ibid.* eruit : *eruet*. = 11. facierum; (*Deeſt in Cod.*) = 12. hoc; (*Non eſt in Cod.*) = 13. cognoſcitis : *cognoviſtis*. = 14. quod: *quia*. = 16. tranſire : *tranſirem*. = *ibid.* venire : *venirem*. = 17. Cum ergò hoc : *cum hec ergò*. = 18. fuit : *fit*. = *ibid.* & non : *& non ſed eſt in illo, eſt*. = 22. qui et : *et qui*. = *ibid.* noſtris : *veſtris*.

CAP. II.

V. 1. ipſum : *ipſe*. = 4. habeam : *habeo*. = 5. honerem; (. honorem *prius legebatur modò* . honerem.) = 10. donaſtis : *donatis*.

CAP. III.

V. 8. gloria ? : *gloriam ?* . = 9. in gloria eſt : *gloria eſt*. = 14. enim; (*Deeſt in Cod.*) = 15. Moyſes : *Moyſi*. = *ibid.* poſitum eſt : *eſt poſitum*. = 16. ad Dominum : *ad Deum*.

CAP. IV.

V. 5. prędicamus : *commendamus*. = *ibid.* noſtrum; (*Non eſt in Cod.*) = 6. ipſe : *qui*. = *ibid.* Chriſti Jeſu : *Jeſu Chriſti*. = 10. Jeſu in : *Jeſu Chriſti in*. = *ibid.* manifeſtetur in corporibus noſtris : *in cordibus noſtris manifeſtetur*. = 14. ſuſcitavit Jeſum : *ſuſcitavit Dominum Jeſum*. = *ibid.* ſuſcitabit : *ſuſcitavit*. = 15. multos in gratiarum : *multos gratiarum*. = 16. noſter homo : *homo noſter*.

CAP. V.

V. 2. & in hoc : *& qui ſumus tabernaculum in hoc*; (*Ita habebat lectio vetus; modò autem*. tabernaculo.) = 4. tabernaculo : *corpore*. = 12. commendamus nos : *nos commendamus*. = 14. urget : *arguet*. = 15. Chriſtus; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut & qui : *ut qui*. = 17. omnia; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 7. & à ſiniſtris : *& ſiniſtris*. = 8. ignoti : *ignorati*. = 16. dicit : *dixit*. = *ibid.* inambulabo : *inter eos ambulabo*.

CAP. VII.

V. 1. ergò : *igitur*. = 3. & ad convivendum: *& convivendum*. = 5. veniſſemus : *conveniſſemus*. = *ibid.* ſumus; (*Deeſt in Cod.*) = 9. contriſtati eſtis, ſed quia; (*Adduntur in Cod.*) = 12. habemus pro vobis coram : *pro vobis habemus ad vos coram*. = 15. illum : *eum*.

CAP. VIII.

V. 1. Notam : *Notum*. = 2. quod : *quoniam*. = *ibid.* fuit; (*Non habetur in Cod.*) = 7. inſuper; (*Deeſt in Cod.*) = 13. ęqualitate : *qualitate*. = 15. Qui multum : *Cui multum*. = *ibid.* & qui modicum : *& cui modicum*. = 19. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* hanc gratiam : *hac gratia*. = 20. nobis : *nobis in gloria Domini*. = 22. in vos : *in vobis*. = 23. Chriſti : *Dei*. = 24. in facie : *in faciem*.

CAP. IX.

V. 2. Quoniam & Achaia : *quoniam Achaia*. = 4. Macedones mecum : *mecum Macedones*. = 5. perveniant : *veniant*. = *ibid.* repromiſſam : *promiſſam*. = *ibid.* tanquam : *quaſi*. = 7. aut ex neceſſitate : *aut neceſſitate*. = 8. autem : *enim*. = *ibid.* omnem : *omnes*. = 13. in obedientia : *in obedientiam*. = *ibid.* ſimplicitate : *ſimplicitatem*. = *ibid.* communicationis in illos : *communicationis veſtrę in illos*. = 14. & in ipſorum obſecratione : *& ipſorum obſecrationem*.

CAP. X.

V. 1. ego; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* ſum; (*Non habetur in Cod.*) = 2. qua exiſtimor : *quę exiſtimo*. = 4. ſunt; (*Non eſt in Cod.*) = 7. confidit : *confidet*. = 8. Nam & ſi : *Nam ſi*. = *ibid.* nobis; (*Deeſt in Cod.*) = 11. hoc cogitet : *hoc ergò cogitet*. = *ibid.* tales et : *tales ſumus et*.

CAP. XI.

V. 3. à ſimplicitate quę : *à ſimplicitate & caſtitate quę*. = 4. accepiſtis : *accipitis*. = *ibid.* non; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* pateremini : *patremini*. = 5. feciſſe a magnis : *feciſſe in vobis à magnis*. = 6. Nam; (*Deeſt in Cod.*) = 9. à Macedonia : *Macedonia*. = 10. Eſt : *Et eſt*; (*Additur verò*. Et.) = *ibid.* gloriatio : *gloria*. = 12. volunt : *vult*. = 13. ſunt; (*Non habetur in Cod.*) = 16. putet : *exiſtimet*. = *ibid.* eſſe; (*Deeſt in Cod.*) = 17. Deum : *Dominum*.

minum . = *ibid.* quaſi in inſipientia : *quaſi inſipientia* . = 21. in hac parte ; (*Deſunt in Cod.*) = 22. Iſraelitę ſunt ; & ego ; (*Non habentur in Cod.*) = 23. & ego ; (*Deſunt in Cod.*) = 25. in profundum : *in profundo* . = 29. infirmor ? : *infirmor* pro eo ? : (*Sed adduntur* . pro eo .) = 31. Chriſti, qui : *Chriſti ſcit, qui* . = *ibid.* ſęcula , ſcit quòd : *ſęcula, quòd.* = 32. comprehenderet : *comprehenderent.* = 33. in ſporta : *in ſportam* . = *ibid.* ſic ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XII.

V. 1. autem ; (*Non habetur in Cod.*) = 6. quis me : *quis in me* . = *ibid.* ſuper : *ſupra* . = *ibid.* videt in me : *videt me* . = *ibid.* aliquid ; (*Non eſt in Cod.*) = 11. à vobis debui : *debui à vobis* . = *ibid.* fui : *feci* . = *ibid.* ſupra : *ſuper* . = 12. Apoſtolatus mei : *Apoſtoli* . = *ibid.* in ſignis : *ſignis* . = 16. ſed eſto : *ſed ex toto* . = 18. veſtigiis ? v. 19. Olim putatis : *veſtigiis olim ?* . 19. *Putatis* . = *ibid* ædificationem veſtram. *veſtram ædificationem* . = 21. & lugeam : *ut legeam* :

CAP. XIII.

V. 2. præſens : *præſens bis* . = *ibid.* ante ; (*Non habetur in Cod.*) = 3. vobis : *vos* . = 4. & nos : *& ſi nos* . = *ibid.* vivemus : *vivimus* . = 5. Chriſtus Jeſus : *Jeſus Chriſtus* . = 6. cognoſcitis : *cognoſcetis* . = 7. appareamus : *pareamus* . = *ibid.* ſimus : *ſumus* . = 9. quoniam : *quando* . = 10. deſtructionem : *deſtructionem veſtram* . = 11. pacis & dilectionis : *dilectionis & pacis* . = 12. omnes Sancti : *Sancti omnes* . = 13. ſit ; (*Non habetur in Cod.*)

EPISTOLA PAULI

AD GALATAS.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Galatas ; Galatæ &c. (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 7. CONvertere : *ſubvertere* . = 8. quod ; (*Non habetur in Cod.*) = 10. an Deo : *aut Deo* . = 14. meos ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. ex utero : *de utero* . = 16. ut euangelizarem : *& evangelizarem* . = 17. veni Jeroſolymam : *veni in Jeroſolymam* . = 22. facie : *faciei* . = *ibid.* Chriſto : *Chriſto Jeſu* .

CAP. II.

V. 5. vos ; (. nos . *modò legitur ; lectio vetus* vos *habuit* .) = 6. eſſe ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* aliquid : *nihil* . = *ibid.* mihi ; (*Non habetur in Cod.*) = 14. Cephę : *Petro* . = *ibid.* vivis & non Judaice : *& non Judaicè vivis* . = 18. iterum hæc : *hæc iterum* . = 21. gratis Chriſtus : *Chriſtus gratis* .

CAP. III.

V. 1. obedire : *credere* . = *ibid.* proſcriptus : *præſcriptus* . = *ibid.* in vobis ; (*Deſunt in Cod.*) = 2. à vobis volo : *volo à vobis* . = 3. ut ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* conſummemini : *conſummamini* . = 6. illi : *ei* . = 11. eſt ; [*Non habetur in Cod.*] = 18. repromiſſionem : *promiſſionem* . = 26. eſtis ; (. ſumus. *legitur modò eraſâ vet. lect.*) = *ibid.* fidem in Chriſto : *fidem quę eſt in Chriſto.* = 29. ſemen Abrahę : *Abrahę ſemen* .

CAP. IV.

V. 1. à ; (*Additur in Cod.*) = 2. & actoribus eſt : *eſt & actoribus* . = 4. factum . *natum* . = 6. filii : *filii Dei* . = *ibid.* clamantem ; (*Ita habebat lectio vetus ; modò* . clamantes .) = 9. cum ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* cognoveritis : *cognoviſtis.* = *ibid.* ſitis : *eſtis* . = 13. vobis iampridem : *vobis ? Iampridem* . = 27. clama : *exclama* . = 29. is ; (*Non habetur in Cod.*) = 31. Chriſtus nos : *nos Chriſtus* .

CAP. V.

V. 8. ex eo : *ex Deo* . = 11. ſi ; (*Non habetur in Cod.*) = 16. deſyderia : *deſyderium* . = 17. ſibi invicem : *invicem ſibi* . = 19. impudicitia ; (*Deeſt in Cod.*) = 21. invidię , homicidia : *invidia, hęreſes, homicidia* . = *ibid.* ſicut prędixi : *ſicut & prędixi* . = 22. patientia , benignitas , bonitas, longanimitas , v. 23. manſuetudo , fides : *longanimitas, bonitas , benignitas , fides . , patientia , manſuetudo* .

CAP. VI.

V. 6. verbo : *verbum* . = 7. irridetur : *deridetur* . = 16. Dei ; (*Non eſt in Cod.*) = 17. Domini ; (*Non habetur in Cod.*)

EPISTOLA PAULI
AD EPHESIOS.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Epheſios; Epheſii &c. (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 1. OMnibus Sanctis : *Sanctis omnibus.* = *ibid.* et; (*Non habetur in Cod.*) = 5. Jeſum; (*Non eſt in Cod.*) = 7. remiſſionem : *in remiſſione.* = *ibid.* gratię : *glorię.* = 9. beneplacitum: *bonum placitum.* = 10. in diſpenſatione : *indiſpenſationem.* = *ibid.* inſtaurare : *reſtaurare.* = 11. nos; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* operatur omnia : *omnia operatur.* = 12. nos; (*Non eſt in Cod.*) = 17. agnitione : *agnitionem.* = 18. et; (*Non habetur in Cod.*) = 19. credimus : *credidimus.* = 20. illum : *eum.* = 21. etiam : *et.* = 22. Et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* dedit : *poſuit.*

CAP. II.

V. 4. qua; (*Non habetur in Cod.*) = 5. eſtis ſalvati : *ſalvi facti ſumus.* = 7. ut oſtenderet in ſęculis ſupervenientibus abundantes divitias gratię ſuę, in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu; (*Adduntur in Cod.*) = 8. eſtis : *ſumus.* = 10. Jeſu; (*Non eſt in Cod.*) = 11. eratis; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* dicebamini : *dicimini.* = 12. illo in tempore : *illo tempore.* = *ibid.* hoc; (*Non eſt in Cod.*) = 14. enim eſt : *eſt enim.* = *ibid.* inimicitias : *inimicitiam.* = 16. et : *ut.* = *ibid.* inimicitias : *inimicitiam.* = 20. Jeſu Chriſto : *Chriſto Jeſu.*

CAP. III.

V. 1. Chriſti Jeſu : *Jeſu Chriſti.* = 4. myſterio : *miniſterio.* = 6. Gentes eſſe : *eſſe gentes.* = *ibid.* eius; (*Deeſt in Cod.*) = 8. inveſtigabiles divitias : *incomprębenſibiles divitiarum.* = 9. diſpenſatio : *diſperatio.* = 10. Sapientia : *Sapientiæ.* = 17. Chriſtum habitare : *habitare Chriſtum.* = 18. & ſublimitas : *ſublimitas.* = 19. ſcientię; (*Non habetur in Cod.*) = 21. ſeculi; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. IV.

V. 1. vos ego : *vos fratres ego.* = 4. ſicut vocati : *ſicut & vos vocati.* = 6. eſt ſuper omnes : *ſuper omnes eſt.* = 7. Chriſti : *Chriſti in una ſpe vocationis veſtræ.* = 8. dicit : *dixit.* = 10. impleret : *adimpleret.* = 13. agnitionis : *agnitionem.* = 14. et : *et qui.* = 16. et : *eſt.* = 17. & gentes : *gentes.* = 22. Deponite : *deponere.* = 28. tribuat : *retribuet.* = 29. ex ore : *de ore.* = *ibid.* bonus ad ędificationem fidei : *bonus eſt ad ædificationem opportunitatis.*

CAP. V.

V. 5. fornicator, aut immundus : *fornicator, aut impudicus, aut immundus.* = 11. redarguite : *& redarguite.* = 12. in occulto : *occultè.* = *ibid.* & dicere : *dicere.* = 17. Dei : *Domini.* = 18. eſt luxuria : *eſt omnis luxuria.* = 22. ſubditę : *ſubiectę.* = 24. eius; (*Deeſt in Cod.*) = 25. ſe ipſum : *ſemet ipſum.* = 26. eam : *in.* = *ibid.* aquę : *aqua.* = 28. Qui : *Quia qui.* = 31. ſuam; (*Non eſt in Cod.*) = 33. uxorem ſuam : *ſuam uxorem.* = *ibid.* timeat : *ut timeat.* = *ibid.* ſuum; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. VI.

V. 1. iuſtum eſt : *eſt iuſtum.* = 2. tuam; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* mandatum primum : *primum mandatum.* = 4. vos; (*Non habetur in Cod.*) = 6. placentes : *placeatis.* = 8. quoniam; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* recipiet : *percipiet.* = 9. illis : *ſervis.* = 11. armaturam : *arma.* = 12. quoniam : *quia.* = *ibid.* tenebrarum harum : *harum tenebrarum.* = 13. armaturam : *arma.* = 16. ignea : *igne candentia.* = 21. ſciatis : *cognoſcatis.* = *ibid.* vobis nota : *nota vobis.* = *ibid.* Tychicus : *Ticius.* = 22. circa : *circum.* = *ibid.* conſoletur : *conſolentur.* = 24. Amen; (*Deeſt in Cod.*)

EPISTOLA PAULI
AD PHILIPPENSES.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Philippenſes; Philippenſes &c. (*Habetur.*)

CAP. I.

V. 5. CHriſti; (*Non eſt in Cod.*) = 6. hoc : *in hoc.* = 7. mihi iuſtum : *iuſtum mihi.* = 9. & in omni : *& omni.* = 10. ſynceri & ſine offenſa : *ſynceres & ſine offenſione.* = 12. circa me ſunt; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* venerunt : *pervenerunt.* = 13. omnibus, v. 14. ut : *hominibus, et.* = *ibid.* in vinculis : *vinculis.* = 15. quidem : *enim.* = 16. ex charitate : *in charitate.* = *ibid.* de-

 ſenſio.

Digitized by Google

fenſionem : *defenſione*. = *ibid.* Euangelii poſitus ſum. v. 17. Quidam autem ex contentione Chriſtum; (*Adduntur, eraſo uno verbo, quod habebatur poſt dictionem* . defenſione.) = 19. ad : *in*. = 23. autem : *enim*. = *ibid.* eſſe cum Chriſto : *cum Chriſto eſſe*. = 25. & permanebo; (*Adduntur in Cod.*) = 27. converſamini : *Converſemini*. = 28. illis eſt : *eſt illis*. = 29. donatum : *datum*. = 30. & vidiſtis : *vidiſtis*.

CAP. II.

V. 1. ſi qua viſcera miſerationis : *ſi quid viſcera & miſerationes*. = 4. conſyderantes : *quærentes*. = 9. exaltavit illum : *illum ſuſcitavit*. = *ibid.* quod eſt; (*Deſunt in Cod.*) = 10. terreſtrium : *& terreſtrium*. = 12. mei : *mea*. = 19. me citò : *citò me*. = 21. enim quę ſua ſunt quęruut : *enim ſua quęrunt*. = 22. quia; *quoniam*. = 23. ad vos; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. III.

V. 1. Eadem : *Eandem*. = 3. ſervimus Deo : *Deo ſervimus*. = 4. & ego : *ego*. = *ibid.* in carne : *& in carne*. = 6. in lege : *ex lege*. = 8. exiſtimo : *& exiſtimo*. = *ibid.* arbitror : *arbitratus ſum*. = 16. ſapiamus, in : *ſapiamus, & in*. = 18. quos : *quod*. = 19. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 20. noſtrum; (*Deeſt in Cod.*) = 21. reformabit : *reformavit*. = *ibid.* etiam poſſit : *poſſit etiam*.

CAP. IV.

V. 2. Euchodiam : *Evodiam*. = *ibid.* Synthychen : *Sintiçem*. = 3. te germane : *te chariſſime germane*. = 7. corda veſtra : *corda*, & corpora, *veſtra*; (*Adduntur*. & corpora.) = *ibid.* Jeſu : *Jeſu Domino noſtro*. = 8. diſciplinę; (*Deeſt in Cod.*) = 12. conſtitutus : *inſtitutus*. = 16. ſemel : *& ſemel*. = 17. requiro : *quęro*. = *ibid.* in ratione veſtra : *in rationem veſtram*.

EPISTOLA PAULI
AD COLOSSENSES.
Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Coloſſenſes; Coloſſenſes &c. (*Habetur*.)

CAP. I.

V. 2. EIs : *his*. = 3. Domino Jeſu Chriſto : *Jeſu Chriſto Domino noſtro*. = 9. agnitione : *in agnitione*. = 12. Deo & Patri : *Deo Patri*. = *ibid.* nos : *vos*. = 14. remiſſionem : *in remiſſione*. = 16. quoniam : *quia*. = 17. & omnia in ipſo conſtant. v. 18. Et ipſe : *Et omnia illi conſtant; Et in ipſo conſtant omnia. Et ipſe &c.* (*Ita modò legitur, eraſà unâ dictione de veteri lectione poſt verbum* omnia, *cujus loco.* illi . *ſuperſcribitur*.) = 19. plenitudinem inhabitare : *plenitudinem divinitatis habitare corporaliter*. = 20. reconciliare : *reconciliari*. = 21. Et inimici ſenſu, in : *inimici ſenſu, & in*. = 25. vobis : *vos*. = 28. omnem hominem; [*Adduntur in Cod.*]

CAP. II.

V. 2. Patris Chriſti Jeſu : *Chriſti Jeſu patris & Domini*. = 5. veſtrum, & firmamentum : *veſtrum & ſupplens id, quod eſt utilitati fidei veſtræ, & firmamentum*. = 6. Dominum : *Dominum noſtrum*; (*Additur*. noſtrum.) = 7. fide : *in fide*. = *ibid.* in illo in; (*Deſunt in Cod.*) = 9. inhabitat : *habitat*. = 11. Chriſti : *Chriſti Jeſu*. = 12. operationis : *reſurrectionis*. = 13. convivificavit cum : *convivificavit vos cum*. = 15. & expolians : *expolians*. = 16. in parte : *in parte*; (*Additur verò*. in.) = 18. nemo vos : *nemo ergò vos*. = *ibid.* Et : *aut*. = *ibid.* ſenſu : *ſenſus*. = 19. ſubminiſtratum & conſtructum, creſcit : *miniſtratum & coniunctum creſcit in templum ſanctum, in Domino, creſcit*. = 20. ergò; (*Deeſt*.) = *ibid.* huius; (*Non habetur*.) = 21. contrectaveritis : *contractaveritis*. = 22. præcepta : *præceptum*. = 23. non ad : *ad non*.

CAP. III.

V. 3. eſt abſcondita : *abſcondita eſt*. = 4. Cum Chriſtus : *cum autem Chriſtus*. = *ibid.* apparebitis cum ipſo : *cum ipſo apparebitis*. = 6. ſuper filios : *in filios*. = 10. illum : *eum*. = 11. liber; ſed : *liber; maſculus & fęmina*. = 13. vobiſmetipſis : *vobis ipſis*. = *ibid.* adverſus aliquem habet : *adverſum habet aliquem*. = 16. hymnis & canticis : *hymnis canticis*. = 17. Jeſu Chriſti, gratias : *Jeſu facite, gratias*. = 19. uxores : *uxores veſtras*. = 24. quod : *quia*.

CAP. IV.

V. 1. quod : *quoniam*. = 2. inſtate; vigilantes in ea in : *inſtate, vigilantes in*. = 6. ſale ſit : *ſit ſale*. = 7. Tychicus : *Titicus*. = 9. ex vobis eſt : *eſt ex vobis*. = 10. ſalutat : *ſalutant*. = 11. mei; (*Deeſt in Cod.*) = 12. omni : *omnibus*. = 13. illi perhibeo : *perhibeo illi*. = *ibid.* & v. 15. Laodiciæ : *Laudociæ*. = 16. in Laodicenſium : *Laudocenſium*. = *ibid.* Laodicenſium : *Laudocenſium*. = 18. Gratia vobiſcum Amen : *Gratia Dei vobiſcum amen. Explicit Epiſtola ad Coleſſenſes, ſcripta à Roma*. (*Ita habet Exemplar Goth. in quo ſtatim ſequitur* EPISTOLA AD LAODICENSES.)

EPI-

EPISTOLA PAULI
AD THESSALONICENSES PRIMA.
(*Hæc Epiſtola non habetur hoc loco in Cod. Goth., ſed habetur quæ ſequitur.*)

INCIPIT EPISTOLA AD LAODICENSES.

PAulus non ab hominibus neque per hominem, ſed per Chriſtum Jeſum fratribus qui ſunt Laudocię; gratia vobis & pax à Deo patre, & Domino Jeſu Chriſto. Gratias ago Chriſto per omnem orationem meam quod permanentes eſtis in eo, & perſeverantes, promiſſum ſpectantes in die iudicii, neque deſtituit vos, quorundam vaniloquentia inſinuantium, ſed ut vos evertant à veritate Evangelii, quod à me prædicatur: & nunc faciet Deus, ut qui ſunt ex me, perveniant ad profectum veritatis evangelii, deſervientes, & facientes benignitatem, operamque ſalutis vitæ æternæ: & nunc palàm ſunt vincula mea, quæ patior in Chriſto, in quibus lętor & gaudeo; & hoc mihi eſt ad ſalutem perpetuam, quod ipſum factum orationibus veſtris eſt ad miniſtrantem Spiritum Sanctum; ſive per vitam ſive per mortem; eſt enim mihi vivere vita in Chriſto & mori gaudium, & ipſum in vobis faciet miſericordia ſua, ut eandem dilectionem habeatis & ſitis unanimes. Ergò, dilectiſſimi, ut audiſtis præſentiam mei, ita retinete & facite cum timore Dei; & erit vobis vita in ęternum, eſt enim deus qui operatur in vobis; & facite ſine tractu quodcumque facitis; & quod eſt, dilectiſſimi, gaudete in Chriſto: & præcavete ſordidos in lucro homines. ſint petiones veſtræ palàm apud Deum, & ſtote firmi in ſenſu Chriſti: & quæ integra, & vera, & pudica, & juſta, & amabilia ſunt, facite: & quæ audiſtis, & accepiſtis, in corde retinete; & erit vobis pax. Salutant vos Sancti. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. & facite legi Coloſſenſium vobis. Finis.

EPISTOLA PAULI
AD THESSALONICENSES PRIMA.
Argumentum in primam Epiſtolam Pauli ad Theſſalonicenſes; (*Habetur in Cod.*)

Impress.	Cod.
Linea 4. falſos Apoſtolos, nec.	(*Non habentur in Cod.*)
Linea 6. per Tychicum Diaconum, & Oneſimum acolithum.	(*Non habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 1. PAX: *pax à Deo patre & Domino noſtro Jeſu Chriſto.* = 3. ſpei: *& ſpei.* = 5. ſed in: *ſed & in.* = *ibid.* & in Spiritu Sancto & in plenitudine: *& Spiritu Sancto & plenitudine.*

CAP. II.

V. 7. poſſemus vobis oneri: *poſſumus oneri.* = 9. laboris noſtri: *laborum noſtrorum.* = *ibid.* in vobis; (*Non habentur in Cod.*) = 13. illud; (*Deeſt in Cod.*) = 16. ſalvi: *ſalvæ.*

CAP. III.

V. 4. prædicebamus: *prædicabamus.* = 5. noſter: *veſter.* = 6. fidem; (*Deeſt in Cod.*) = 11. Dominus noſter Jeſus Chriſtus dirigat: *Dominus Jeſus dirigat.* = 12. charitatem in: *charitatem veſtram in.*

CAP. IV.

V. 1. oporteat vos: *vos oporteat.* = 2. dederim: *dederimus.* = *ibid.* Jeſum: *noſtrum Jeſum Chriſtum.* = 3. Hæc enim: *Hæc eſt enim.* = 4. vas ſuum: *ſuum vas.* = 6. & nequis: *ut nequis.* = 7. immunditiam: *immunditia.* = 8. Itaque qui: *ita qui.* = *ibid.* nobis: *vobis.* = 9. ipſe enim vos à Deo: *ipſi enim vos à Domino.* = 10. illud facitis: *faciatis illud.* = 11. ut; [*Non habetur in Cod.*] = 15. in adventu: *in adventum.* = 17. relinquimur: *relinquemur.*

CAP. V.

V. 3. dolor in: *dolor partus in.* = 7. nocte dormiunt & qui; (*Adduntur in Cod.*) = 13. eis: *illis.* = 15. Videte: *Et videte.* = *ibid.* invicem: *& in invicem.* = 18. agite: *agentes.* = 23. per omnia; ut: *ad perfectum; et.* = *ibid.* in adventu: *in adventum.* = 26. epiſtola hæc: *hæc epiſtola.* = 28. Amen: *Amen cum omnibus vobis.*

EPISTOLA PAULI
AD THESSALONICENSES SECUNDA.

Argumentum in Epiſtolam ſecundam ad Theſſalonicenſes; *(Habetur in* Cod. *)*

CAP. I.

V. 1. CHriſto : *Chriſto ſalutem.* = 3. ſemper Deo : *Deo ſemper* . = *ibid.* unuſcuiusquem veſt u . : *uniuſcuiuſque omnium veſtrum* . = 4. veſtris ; (*Non eſt in Cod.*) = 5. regno : *in regno* . = 6. tribulationem ; *retributionem* . = 7. vobis : *vos* . = *ibid.* Domini : *Chriſti* . = 8. iis : *in his* . = 9. interitu : *interitum* . = 12. noſtri & Domini : *& Domini noſtri* .

CAP. II.

V. 2. à veſtro ſenſu, neque terreamini ; (*Adduntur in Cod.*) = 5. Num : *Non* . = 8. cum ; (*Deeſt in Cod.*) = 9. et ; (*Non eſt in Cod.*) = 13. vos : *nos* . = 14. in quam : *in qua* . = 16. & Deus ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. III.

V. 1. Dei : *Domini* . = 3. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* confirmabit : *confirmavit* . = 7. quoniam non inquieti fuimus inter vos ; (*Adduntur in Cod.*) = 8. in labore & in fatigatione : *in omni labore & fatigatione* . = 11. ambulantes inquietè : *ambulare in quietem* . = 12. in Domino Jeſu Chriſto : *in Chriſto Jeſu* . = 14. & ne : *& non* . = 17. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* ita ; (*Additur in Cod.*) = 18. Amen ; (*Deeſt in Cod.*)

EPISTOLA PAULI
AD TIMOTHEUM PRIMA.

Argumentum in primam Epiſtolam ad Timotheum; *(Habetur in* Cod. *)*

CAP. I.

V. 9. LEX inſto : *inſto lex* . = *ibid.* & matricidis ; (*Adduntur in Cod.*) = 13. fui ; (*Deeſt in Cod.*) = 15. quod : *quia* . = 18. tibi Timothee : *tibi fili Timothee* .

CAP. II.

V. 2. caſtitate ; (*Ita modò legitur, mutatis quibuſdam literis, quibus in veteri lectione.* caritate. *videtur ſcriptum fuiſſe* .) = 6. cuius ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* confirmatum eſt ; (*Deſunt in Cod.*) = 14. prævaricationem : *prævaricatione* . = 15. permanſerint : *permanſerit* .

CAP. III.

V. 2. ornatum pudicum : *pudicum ornatum* . = 12. Diaconi : *Diacones* . = *ibid.* præſint : *præſunt* . = 13. bonum ſibi : *ſibi bonum* . = 14. me ad te venire : *venire me ad te* .

CAP. IV.

V. 4. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 7. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. inſta in illis : *inſta illis* . = *ibid.* eos ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. V.

V. 5. ſperet : *ſperat* . = *ibid.* inſtet : *inſtat* . = 8. negavit : *denegavit* . = 11. fuerint in Chriſto nubere volunt : *fuerint ; in Chriſto nubere volunt.* = 16. fidelis habet : *fidelis vel ſiqua fidelis habet* . = 20. Peccantes : *Peccantem* . = *ibid.* et ; (*Deeſt in Cod.*) = 23. modico vino : *vino modico* . = 24. autem ſubſequuntur : *autem & ſubſequuntur* .

CAP. VI.

V. 4. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 5. eſſe pietatem : *eſſe Dei culturam & pietatem* . = 6. Eſt : *Diſcede ab huiuſcemodi . eſt* ; (*Adduntur literis vetuſtis* .) = 7. quod : *quia* . = 9. inutilia : *& inutilia* . = 10. quidam ; (*Additur.*) = 16. & lucem : *lucem* . = *ibid.* inhabitat : *habitans* . = 17. Deo vivo qui : *Domino qui* . = 18. bonis operibus : *operibus bonis* .

Digitized by Google

EPISTOLA PAULI
AD TIMOTHEUM SECUNDA.

Argumentum in Epiſtolam Pauli Secundam ad Timotheum. (*Habetur in Cod.*)

Impress.	Con.
Linea 3. ab urbe Roma.	*à Laudocia.*

CAP. I.

V. 3. A Progenitoribus; (*Additur* . à) = *ibid.* quod : *quam* . = 6. admoneo : *moneo*. = *ibid.* per impoſitionem : *& impoſitione* . = 9. ſua; (*Deeſt in Cod.*) = 13. habe; (*Ita habebat lectio vetus; modò* . habens . *ſuperſcribitur* .) = *ibid.* & in dilectione : *& dilectione* . = 15. qui in Aſia : *qui Aſia* . = 18. miniſtravit : *miniſtravit mihi* .

CAP. II.

V. 6. percipere : *accipere* . = 8. Dominum; (*Non habetur in Cod.*) = 12. negaverimus : *negavimus* . = 13. permanet : *manet* . = 14. contendere verbis ad nihil : *verbis contendere in nihil* . = 16. proficiunt : *proficient* . = 18. eſſe; (*Deeſt in Cod.*) = 19. ſtat : *ſtetit* . = *ibid.* diſcedat : *diſcedit* . = 20. in honorem : *ſunt in honorem ſanctificatum* . = 21. emundaverit : *mundaverit* . = 22. et; (*Non habetur in Cod.*) = 25. veritati; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Deus det illis : *det illis Deus* .

CAP. III.

V. 4. et; [*Non habetur in Cod.*) = 8. Mambres : *Mamres* . = 11. et; [*Deeſt in Cod.*] = 13. proficient : *proficiunt* . = *ibid.* errorem mittentes : *errorem multos mittentes* .

CAP. IV.

V. 1. Jeſu Chriſto : *Chriſto Jeſu* . = *ibid.* & per adventum : *& adventum* . = 5. ſobrius eſto; (*Deſunt in Cod.*) = 8. corona juſtitię : *juſtitię corona* . = 10. reliquit : *dereliquit* . = *ibid.* Theſſalonicam : *in Theſſalonicam* . = *ibid.* Galatiam : *Galliam* . = 13. tecum; [*Non eſt in Cod.*] = 14. reddet : *reddat* . = 15. valde enim reſtitit verbis noſtris; (*Adduntur in Cod.*) = 16. imputetur : *reputetur* . = 17. autem; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* confortavit : *confortabit* . = 20. Trophimum : *Firmum*; (*Ita habebat lectio vetus; modò verò* . Throphimum . *ſuperſcribitur* .) = 21. Salutant te Eubulus : *Salutat te Eubolus* . = 22. vobiſcum : *nobiſcum* .

EPISTOLA PAULI
AD TITUM.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Titum. (*Habetur in Cod.*)

CAP. I.

V. 1. A Poſtulus autem Jeſu Chriſti : *Apoſtolus Chriſti Jeſu* . = 5. diſpoſui tibi : *tibi diſpoſui* . = 10. inobedientes : *& inobedientes* . = 12. proprius ipſorum propheta; (*Ita habebat lectio vetus; modò* . proprius ipſorum poeta . *ſuperſcribitur* .)

CAP. II.

V. 4. ſuos; (*Deeſt in Cod.*) = 5. ſobrias; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* viris ſuis : *ſuis viris* . = 8. dicere de nobis : *de nobis dicere* .

CAP. III.

V. 3. aliquando & nos : *& nos aliquando* . = *ibid.* & invidia : *& in invidia* . = 9. & contentiones : *contentiones* . = 11. cum ſit; (*Deſunt in Cod.*) = 12. Tychicum : *Ticium* . = *ibid.* ad me venire : *venire ad me* . = 14. noſtri : *noſtris* . = 15. eos; (*Non eſt in Cod.*)

EPISTOLA PAULI AD PHILEMONEM.

Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Philemonem; (Habetur in Cod.)

CAP. UNICUM

V. 1. CHriſti Jeſu : *Jeſu Chriſti* . = 2. chariſſime; (*Non eſt in Cod.*) = 6. quod eſt in vobis : *in nobis* . = 9. propter : *per* . = 10. pro : *de* . = 11. & mihi & tibi : *& tibi & mihi* . = 12. tibi; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ut : *ideſt* . = 16. ut (*Non habetur in Cod.*) = 24. et ; (*Deeſt in Cod.*)

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD HEBREOS.

CAP. I.

V. 1. LOquens : *loquutus eſt* . = 6. Et adorent : *adorent* . = *ibid.* Dei : *eius* . = 8. virga : *& virga* . = 11. omnes : *omnia* . = 12. eos : *ea* . = *ibid.* ipſe ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. II.

V. 5. Deus ; (*Non habetur in Cod.*) = 6. quis ; [*Deeſt in Cod.*] = *ibid.* Quid : *Quis* . = 8. omnia ei : *ei omnia* . = 10. & per quem omnia ; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* paſſionem conſummare : *paſſiones conſummari* . = 11. qui ; (*Non eſt in Cod.*) = 12. Nuntiabo : *Narrabo* . = 13. mei ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* dedit mihi : *mihi dedit* . = 18. eſt & eis : *eſt eis* .

CAP. III.

V. 3. Amplioris : *Ampliori* . = 4. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. quibus : *ſicut* . = 12. malum : *malignum* . = 14. ad finem : *in finem* . = 15. in illa exacerbatione : *in exacerbatione* .

CAP. IV.

V. 1. exiſtimetur aliquis : *exiſtimentur aliqui* . = 2. admiſtus : *admiſiis* . = 3. perſectis : *mundi factis* . = 4. enim quodam : *enim in quodam* . = *ibid.* requievit : *quievit* . = 8. alia : *aliquo* . = 9. populo : *populis* .

CAP. V.

V. 3. admodum pro : *admodum & pro* . = 7. ad eum qui poſſit illum ſalvum facere à morte cum clamore valido : *ei qui poſſit ſalvum illum à morte facere cum clamore magno* . = 8. filius : *filius Dei* . = 9. factus eſt : *eſt factus* . = 10. ſecundum : *juxta* . = 12. ſint : *ſunt* .

CAP. VI.

V. 1. Sermonem : *Sermonum* . = 4. facti ſunt : *ſunt facti* . = 6. rurſus renovari : *renovari rurſus* . = *ibid.* filium Dei , & oſtentui habentes : *& oſtentui habentes filium Dei* . = 11. veſtrum ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. eſt ; (*Non habetur in Cod.*)

CAP. VII.

V. 2. cui & decimas : *cui decimas* . = *ibid.* quidem ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* autem & rex : *autem rex* . = 4. cui & decimas : *cui decimas* . = 8. conteſtatur : *conteſtatus eſt* . = 11. fuit ; (*Non eſt in Cod.*) = 12. ut & legis : *ut legis* . = 14. manifeſtum eſt enim : *manifeſtum enim* . = *ibid.* ſit : *eſt* . = 15. ſimilitudinem : *ordinem* . = *ibid.* exurgat : *exurget* . = 20. alii : *& alii* . = 21. eum qui : *eum quidem qui* ; (*Additur* . quidem.) = *ibid.* eum ; (*Deeſt in Cod.*) = 24. maneat : *manet* . = 25. accedens : *accedente* ; (*Ita habet lectio vetus ; modò . s. additur , ut legatur* . accedentes.) = *ibid.* nobis : *eis* . = 26. peccatoribus : *peccatis* . = 27. neceſſitatem quotidie : *quotidie neceſſitatem* . = *ibid.* populi : *populo* . = 28. homines conſtituit : *conſtituit homines*.

CAP. VIII.

V. 2. Dominus : *Deus* . = 6. ſancitum eſt : *ſanctum eſt* . = 8. venient : *veniunt* . = 9. eorum : *illorum* . = 10. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* corde eorum : *corda illorum* . = 12. peccatorum eorum : *peccatum illorum* .

CAP. IX.

V. 5. ſuperque eam erant : *ſuper quæ erant* . = 6. Sacrificiorum officia conſummantes ; (*Adduntur in Cod.*) = 8. propalatam : *prolatam* . = 10. & in potibus : *& potibus* . = 12. aut : *et* . = 14. emundavit : *& mundavit* . = *ibid.* noſtram : *veſtram* . = 16. teſtamentum eſt : *teſtamentum* . = 21. ſimiliter aſperſit : *aſperſit ſimiliter* . = 22. ſecundum legem mundantur : *mundantur ſecundum legem*. = *ibid.* effuſione : *fuſione* . = 24. manufacta ſancta : *manufactis ſanctis* . = *ibid.* verorum : *virorum* . = *ibid.*

ſed

ſed in ipſum : *ſed ipſum*. = 27. eſt hominibus : *eſt in hominibus*.

CAP. X.

V. 1. Umbram : *Umbra*. = 2. alioquin ceſſaſſent : *alioquin non ne ceſſaſſent*. = 6. placuerunt : *placuit*. = 7. in capite : *capitulo*. = *ibid.* faciam : *facerem*. = *ibid.* tuam : *tuam volui*. = 10. Jeſu Chriſti ſemel : *Chriſti Jeſu in ſemel*. = 15. nos et : *& nos*. = 16. Dando : *Dabo*. = *ibid.* mentibus : *mentem*. = 18. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 19. introitu : *introitum*. = 25. conſuetudinis eſt : *eſt conſuetudinis*. = 27. autem : *namque eſt*. = 32. priſtinos dies : *priſtinorum dierum*. = 37. aliquantulumque : *quantulumcumque*. = 39. filii ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. XI.

V. 2. In hac : *In hoc*. = *ibid.* ſenes : *ſeniores*. = 5. habuit : *habebat*. = 6. Deo ; (*Non eſt in Cod.*) = 7. eſt hæres : *hæres eſt*. = 9. demoratus : *moratus*. = 11. eſſe eum qui repromiſerat : *eſſe qui promiſerat*. = 12. hoc : *hæc*. = 15. ipſius : *illius*. = 16. civitatem : *civitatem ſanctam*. = 19. eum & in : *eum in*. = 26. theſauro : *theſauris*. = 28. & ſanguinis effuſionem : *ex ſanguinis effuſione*. = 32. de Gedeon : *Gedeon*. = *ibid.* David, Samuel : *David quoque & Samuel*. = 33. devicerunt : *vicerunt*. = 34. verterunt : *ceperunt*. = 40. non : *ne*.

CAP. XII.

V. 3. ipſum : *ipſos*. = 4. enim ; (*Non eſt in Cod.*) = 7. enim filius : *enim eſt filius*. = 8. adulteri : *adulterini*. = 9. eruditores habuimus : *habuimus eruditores*. = *ibid.* revertebamur eos. num : *revertebamur. non*. = *ibid.* obtemperabimus Patri : *obtemperavimus. Patris*. = 13. quis ; (*Deeſt in Cod.*) = 18. montem & acceſſibilem ; (. tractabilem ignem. *habebat lectio vetus, modò in margine*. & acceſſibilem. *additur.*) = 25. effugerunt : *refugerunt*. = 26. nunc : *modò*. = 27. dicit : *dixit*.

CAP. XIII.

V. 1. in vobis ; (*Adduntur in Cod.*) = 2. placuerunt : *latuerunt*. = 3. morantes : *manentes*. = 6. adiutor : *adiutor eſt*. = 7. fidem. v. 8. Jeſus Chriſtus : *fidem Jeſu Chriſti*. = 9. abduci : *obduci*. = *ibid.* eſt enim : *enim eſt*. = 15. ergò : *enim*. = 19. quo : *ut quo*. = 21. eius voluntatem : *voluntatem eius*. = *ibid.* placeat : *placet*. = *ibid.* cui eſt gloria : *cui gloria*.

EPISTOLA CATHOLICA JACOBI APOSTOLI.

(*TITULUS EX CODICE GOTHICO;*)

INCIPIT EPISTOLA JACOBI AD DUODECIM TRIBUS.

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum; Jacobus qui appellatur &c. (*Non habetur in Cod. Goth.*)

Argumentum in Epiſtolam Catholicam Jacobi Apoſtoli ; *Jacobus Apoſtolus &c.* (*Non habetur.*)

CAP. I.

V. 6. FLuctui maris qui : *tempeſtati maris, quæ*. = 7. non ergo : *ne enim*. = 8. eſt ; (*Non habetur in Cod.*) = 11. marceſcet : *marceſcit*. = 12. quoniam : *quia*. = 25. in lege perfectæ : *in legem perfectam*. = *ibid.* in ea ; (*Non habentur in Cod.*)

CAP. II.

V. 2. autem pauper : *autem & pauper*. = 4. iudicatis : *iudicaſtis*. = 8. perficitis : *perfeciſtis*. = *ibid.* facitis ; v. 9. Si autem perſonas : *facis, ſi autem perſonam*. = 10. offendit : *offendat*. = 11. dixit : *dixerit*. = 12. ſic : *propter quod ſic*. = 14. proderit : *prodeſt*. = *ibid.* poterit : *poteſt*. = 15. indigeant : *egeant*. = 16. ex vobis : *veſtrum*. = 25. autem ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* via eiiciens : *via eos eiiciens*. = 26. mortuum : *emortuum*.

CAP. III.

V. 2. poteſt : *potens eſt*. = 3. equis : *equorum*. = *ibid.* etiam : *et*. = 4. autem ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. inflammata : *inflammaturque*. = 7. & cæterorum domantur : *etiam cæterorum domitantur*. = 8. plena : *plenum*. = 12. uvas : *olivas*. = *ibid.* ſalſa : *ſalſa aqua*. = 14. ſint ; (*Non habetur in Cod.*) = 15. enim ; (*Non eſt in Cod.*)

CAP. IV.

V. 1. hinc ; (*Deeſt in Cod.*) = 2. belligeratis ; & non : *belligeratis ; non*. = 3. inſumatis : *conſumamini*. = 4. Dei ? : *Deo ?*. = 5. An : *Aut*. = *ibid.* habitat : *inhabitat*. = 9. & lugete : *lugete*. = 11. alterutrum : *de alterutrum*. = *ibid.* mei ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* legem ; non : *legem ; iam non*. = 12. enim ; (*Non habetur in Cod.*) = 13. qui : *quod*. = *ibid.* ibi quidem : *quidem ibi*. = 14. Quæ eſt enim :

quæ

quæ enim eſt. = *ibid.* & deinceps : *deinceps*. = 15. & ſi vixerimus : *aut ſi vixerimus* . = 16. exultatis : *exultaſtis* . = 17. facienti ; peccatum : *facienti ; magis peccatum* .

C A P. V.

V. 1. veſtris ; (*Deeſt in Cod.*) = 3. vobis iram ; (*Deſunt in Cod.*) = 4. quæ fraudata : *& qui fraudatus* . = *ibid.* eorum : *eius* . = 6. adduxiſtis et : *adduxiſtis* . = *ibid.* iuſtum ; & non reſtitit : *iuſtum non reſiſtentem* . = 8. & confirmate : *confirmate* . = 10. patientiæ : *patientiæ exitus mali & longanimitatis* . = 11. eos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Dominus eſt : *eſt Dominus* . = 12. neque aliud : *neque per aliud* . = *ibid.* ſermo veſter : *verbum veſtrum* . = 13. Triſtatur : *affligitur* . = 15. remittentur ei : *dimittetur ei* . = 18. terra dedit fructum : *terra fructum* . = 20. ſalvabit : *ſalvat* . = *ibid.* operit : *cooperit* .

EPISTOLA PETRI APOSTOLI

P R I M A.

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum ; Simon &c. (*Non habetur* .)

Argumentum in Epiſtolam Catholicam Petri primam ; *Diſcipulos Salvatoris &c.* (Non habetur in Cod. Goth.)

C A P. I.

V. 1. JEſu Chriſti : *Chriſti Jeſu* . = *ibid.* Cappadociæ ; (*Additur in Cod.*) = 2. Jeſu Chriſti : *Chriſti Jeſu* . = *ibid.* multiplicetur : *adimpleatur* . = 3. qui ſecundum miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam , per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis : *qui per magnam miſericordiam ſuam regeneravit nos in ſpem vitæ æternæ , per reſurrectionem à mortuis Jeſu Chriſti* . = 7. prætioſior auro quod per ignem : *prætioſior ſit auro quod perit & per ignem* ; (*Additur verò* . ſit .) = *ibid.* revelatione : *revelationem* . = 8. creditis ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. in eis : *qui in eis erat* . = 12. deſyderant : *concupiſcunt* . = 13. ſobrii : *vigilantes*. = *ibid.* revelatione : *revelationem* . = 14. obedientiæ non configurati prioribus : *obeditionis , non configurantes vos illis prioribus*. = 15. in omni converſatione ſancti ſitis : *ſancti eſtote in omni converſatione* . = 16. eritis , quoniam ego ſanctus ſum : *eſtote quoniam & ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter* . = 17. tempore converſamini : *tempore quo converſamini* . = 18. auro vel argento : *argento vel auro* . = 19. immaculati Chriſti & incontaminati , v. 20. præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem , manifeſtati autem noviſſimis temporis propter vos : *incontaminati & immaculati Chriſti Jeſu . Ipſe ergò qui & præcognitus eſt ante conſtitutionem mundi , & noviſſimo tempore datus & paſſus eſt ; ipſe accepit gloriam quam Deus verbum ſemper poſſedit , ſine initio manens in patre , præcognitus quidem ante conſtitutionem mundi , manifeſtatus autem noviſſimis temporibus propter vos* . = 21. gloriam , ut fides : *gloriam , itaut fides* . = *ibid.* Deo : *Deum* . = 22. veſtras ; [*Additur in Cod.*] = *ibid.* in obedientia Charitatis : *ad obediendum veritati* . = *ibid.* ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs : *ſimplices ex corde puro invicem diligite perſeverantes* . = 24. quia omnis caro ut fœnum ; & omnis gloria eius : *propter quod omnis caro ſicut fœnum ; & omnis gloria carnis* .

C A P. I I.

V. 1. invidias : *invidiam* . = 2. rationabiles ſine : *rationabiles & ſine* . = 3. quoniam : *quia* . = 5. ipſi : *vos* . = *ibid.* domos ſpirituales ſacerdotium ſanctum , offerre : *domum ſpiritualem in ſacerdotium ſanctum , offerentes* . = 9. annuntietis eius : *eius annuntietis* . = *ibid.* vocavit in admirabile lumen ſuum . v. 10. Qui aliquando non populus ; nunc autem populus Dei . qui non conſecuti miſericordiam ; nunc autem miſericordiam conſecuti : *vocavit in illud admirabile lumen ſuum , qui aliquando non populus ; nunc autem populus Dei ; quorum aliquando non miſertus eſt , nunc autem miſeretur* . = 11. obſecro vos tanquam : *obſecro tanquam*. = *ibid.* & peregrinos : *atque peregrinos* . = 12. detrectant : *detrahunt* . = *ibid.* Deum : *Dominum* . = 13. igitur ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* creaturæ propter Deum : *ordinationi propter Dominum* . = 15. imprudentium : *inſipientium* . = 18. in omni : *cum omni* . = *ibid.* dominis , non : *dominis veſtris , non*. = *ibid.* diſcolis : *difficilioribus* . = 19. Dei conſcientiam : *conſcientiam Dei* . = 20. eſt gloria : *gloria eſt*. = *ibid.* patienter : *& patientes* . = 21. paſſus eſt pro nobis , vobis relinquens exemplum : *pro vobis paſſus eſt relinquens vobis exemplum* . = *ibid.* veſtigia : *veſtigium* . = 23. maledicebat : *remaledicebat* . = *ibid.* iudicanti ſe iniuſtè : *ſe iudici iudicanti iniuſtè*. = 24. ipſe ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* vivamus . cuius livore ſanati eſtis . v. 25. Eratis enim ſicut oves errantes : *viveremus . cuius vulnere ſanati eſtis . Qui ſicut oves errabatis* .

C A P. I I I.

V. 1. mulierum : *uxorum ſuarum* . = 2. in timore caſtam converſationem veſtram : *veſtram in*

time-

timore caſtam converſationem. = 3. Quarum non ſit: *Quarum ſit non*. = *ibid.* capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus; v. 4. ſed qui: *capillorum implicatio, aut auri circumpoſitio, aut in habitu veſtimentorum ornatus, ſed ille.* = *ibid.* abſconditus eſt cordis: *abſconditus cordis.* = *ibid.* in conſpectu Dei: *ante Deum*. = 5. et; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* ſperantes in Deo: *quæ in Deum ſperabant*. = 6. ſicut Sara obediebat: *ſicut & Sara obſequebatur*. = *ibid.* eſtis: *eſtote*. = *ibid.* pertimentes: *timentes*. = 7. infirmiori vaſculo: *inferiori vaſo*. = *ibid.* impartientes: *imperticates*. = *ibid.* honorem tanquam & coheredibns gratiæ vitæ; (*Adduntur in Cod.*) = 8. in fide autem: *in ſumma autem rei*. = *ibid.* fraternitatis amatores: *fraternitatem amantes*. = 9. nec: *vel*. = 10. dies videre bonos: *capit videre dies bonos*. = 11. Declinet à malo: *Declinet autem à malo*. = 12. in preces: *ad preces*. = 13. eſt qui; (*Deſuat in Cod.*) = *ibid.* noceat, ſi boni æmulatores fueritis?: *nocebit ſi bonitatis ſectatores fueritis?* = 14. beati. Timorem: *beati eritis. Metum*. = *ibid.* & non: *neque*. = 15. ſatisfactionem: *reſponſionem*. = *ibid.* de ea: *de fide & ſpe*. = *ibid.* ſpe; (*Non eſt in Cod.*) = 16. in eo quod detrahunt vobis confundantur qui calumniantur: *nec quod detrahunt de vobis, tanquam de malefactoribus, confundantur infamantes*. = 17. ut benè: *bene*. = *ibid.* voluntas Dei velit: *velit voluntas Dei*. = 18. noſtris; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* offerret: *adducat*. = 19. his qui in carcere erant ſpiritu veniens: *eis qui in carcere concluſi erant ſpiritalibus adveniens.* = 20. quando expectabant Dei patientiam: *quum ſpectaret Dei patientia*. = 21. facit: *fecit*. = *ibid.* in Deum: *ad Deum*.

C A P. I V.

V. 1. paſſo in carne: *in carne paſſo*. = *ibid.* cogitatione: *Scientia*. = 2. deſyderiis hominum: *hominum deſyderiis*. = *ibid.* voluntati: *voluntate*. = 3. Gentium: *hominum*. = *ibid.* his; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* in luxuriis, deſyderiis, vinolentiis: *libidinibus, & concupiſcentiis, & ebrietate*. = 4. in quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem: *in quibus nunc obſtupeſcunt non conſurgere vos in eadem luxuriæ confuſione*. = 6. homines: *hominem*. = 7. & vigilate in orationibus: *& ſobrii in orationibus vigilantes*. = 8. autem; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* vobiſmetipſis: *voſmetipſos*. = *ibid.* continuam; (*Ita habet lectio vetus; modò.* perpetuam.) = *ibid.* operit: *cooperit*. = 11. miniſtrat: *adminiſtrat*. = *ibid.* adminiſtrat Deus: *adminiſtrat ei Deus*. = *ibid.* imperium: *poteſtas & virtus*. = *ibid.* amen; (*Deeſt in Cod.*) = 12. peregrinari: *expaveſcere*. = *ibid.* ſit, quaſi: *ſit nolite pavere, quaſi*. = 14. eritis: *eſtis*. = *ibid* gloriæ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* requieſcet: *requieſcit quod ab illis quidem blaſfematur, à vobis autem honorificatur*. = 15. ut homicida: *qua homicida*. = 16. ſi autem ut: *ſi verò quaſi*. = 17. eſt ut; (*Deſuat in Cod.*) = *ibid.* incipiat iudicium à domo: *incohationis iudicii de domo*. = *ibid.* primùm: *initium*. = *ibid.* credunt: *crediderunt*. = 18. ſalvabitur; impius & peccator ubi parebunt. Itaque: *ſalvus ſit peccator & impius ubi parebit? Ideòque*. = 19. commendent: *commendant*.

C A P. V.

V. 1. qui; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid* gloriæ communicator: *gloria*. = 3. ut dominantes in cleris ſed formæ facti gregis ex animo. v. 4. Et cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem: *quaſi dominantes in clerum, ſed forma facti gregi ex animo. ut eum apparuerit princeps paſtorum percipiatis illam floridam & immarceſſibilem.* = 5. humilitatem inſinuate: *quietem & humilitatem animi induite*. = *ibid.* autem; (*Deeſt in Cod.*) = 6. potenti: *illa potentiſſima*. = *ibid.* viſitationis: *viſitationis ſuæ*. = 8. et; (*Deeſt in Cod.*) = 9. ſcientes eandem paſſionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri: *nihil verentes, ſcientes eaſdem paſſiones in omni, quæ eſt in mundo, fraternitate veſtra, fieri*. = 10. confirmabit, ſolidabitque. v. 11. Ipſi gloria & imperium: *& conſummabit ſundabitque, cui eſt virtus & poteſtas*. = 12. fidelem fratrem vobis: *vobis fidelem fratrem*. = *ibid.* obſecrans: *conſolans*. = 13. Eccleſia quæ eſt in Babylone coëlecta: *quæ eſt in Babylone Eccleſia cumelecta*. = 14. Gratia: *Pax*.

E P I S T O L A P E T R I A P O S T O L I
S E C U N D A.

Argumentum in Epiſtolam Secundam B. Petri Apoſtoli; Simon Petrus &c. (*Non habetur in Cod. Goth.*)

C A P. I.

V. 1. SOrtiti ſunt fidem in iuſtitia: *adepti ſunt fidem, iuſtitiam*. = 2. cognitione: *regeneratione*. = 3. quomodo: *ſicut*. = *ibid.* pietatem, donata: *pietatem pertinent, donata*. = *ibid.* qui vocavit nos: *quia vocavit nos in*. = 4. eſt, corruptionem. v. 5. Vos autem curam: *eſt concupiſcentiæ corruptionem. Set & vos ſolicitudinem*. = *ibid.* autem: *verò*. = 6. abſtinentiam in abſtinentia: *continentiam in continentia*. = 7. autem: *verò*. = 8. ſi vobiſcum aſſint: *cum vobis preſto ſint*. = 11. Do-

mini : *Dei*. = 12. incipiam vos ſemper commonere de his; & quidem ſcientes & confirmatos vos in : *non differam ſemper commonere vos de his; & quidem ſcientes, & corroboratos in*. = 13. tabernaculo : *corpore*. = 14. velox eſt depoſitio tabernaculi : *velociſſima erit depoſitio corporis*. = 15. & frequenter habere vos poſt obitum meum ut, horum : *ut frequenter habere poſſitis, etiam poſt obitum meum, in quo horum*. = 16. indoctas : *commentitias*. = *ibid.* pręſcientiam : *pręſentiam*. = *ibid.* illius magnitudinis. v. 17. Accipiens enim à Deo patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui : *ipſius magnitudinis. Accepit enim à Deo patre gloriam & honorem voce delata ad eum, huiuſmodi magnifica gloria, Hic eſt filius meus dilectus in quo bene ſenſi*. = *ibid.* ipſum audite; (*Deſunt in Cod.*) = 19. firmiorem: *certum*. = *ibid.* attendentes : *intendentes*. = *ibid.* caliginoſo : *caligoſo*. = *ibid.* eluceſcat : *luceſcat*. = 20. prophetia ſcripturę : *prophetia, vel ſcripturę*. = *ibid.* non fit : *indiget*. = 21. inſpirati, locuti ſunt: *inſpirante locuti ſunt eum*.

CAP. II.

V. 1. introducent : *ſubintroducent*. = *ibid.* Dominum negant; ſuper ducentes : *Dominatorem abnegantes; ſuperducent*. = 4. rudentibus : *ruentibus Catenis*. = *ibid.* eruciandos in iudicium reſervari : *in iudicium reſervari cruciandos*. = 5. impiorum : *ſuper impios*. = 7. iniuria ac luxurioſa converſatione eripuit : *impudica converſatione eruit*. = 8. operibus : *factionibus*. = 9. tentatione : *tentationibus*. = *ibid.* reſervare cruciandos : *cruciandos reſervare*. = 10. concupiſcentia : *concupiſcentiam*. = *ibid.* ſectas : *majeſtatem*. = *ibid.* iutroducere; (*Deeſt in Cod.*) = 11. ſe execrabile : *ſe à Domino execrabile*. = 13. voluptatem exiſtimantes diei delicias coinquinationis & maculę; deliciis affluentes in : *exiſtimantes voluptates diurnas delitias coinquinati & conmaculati delitiis affluentes, & in*. = 14. adulterii & inceſſabilis delicti. Pellicientes : *adulteriis & indefinentis delicti, illicientes*. = *ibid.* avaritia : *avaritię*. = 15. ex Boſor qui mercedem iniquitatis amavit, v. 16. correptionem: *filii Beor, qui mercedem iniuſtitię dilexit, increpationem*. = *ibid.* mutum animal hominis : *mutum in hominis*. = 18. pelliciunt : *illiciunt*. = *ibid.* effugiunt : *effugerunt*. = 19. illis : *aliis*. = *ibid.* ſervi ſint : *ſint ſervi*. = *ibid.* corruptionis : *peccati*. = 20. cognitione : *agnitionem*. = *ibid.* his : *et*. = 21. ab eo quod illis traditum eſt : *à tradito ſibi*. = 22. eis illud : *illis res*. = *ibid.* luti : *ceni*.

CAP. III.

V. 1. veſtram excito : *excito veſtram*. = 2. à ſanctis prophętis : *ſanctorum prophętarum*. = *ibid.* Salvatoris : *Salvatoris noſtri*. = 3. concupiſcentias : *conſcientias*. = 4. dicentes : *& dicentes*. = 5. conſiſtens : *conſtitutam*. = 6. periit : *deperiit*. = 7. reſervati : *ſervati*. = *ibid.* impiorum hominum : *hominum impiorum*. = 8. hoc; (*Non eſt in Cod.*) = 9. promiſſionem ſuam : *promiſſum ſuum*. = *ibid.* quidam exiſtimant : *quidam tarditatem exiſtimant*. = *ibid.* aliquos : *aliquem*. = 10. tranſient : *tranſcurrent*. = *ibid.* terra autem : *& terra*. = 11. Cum igitur hęc omnia diſſolvenda ſint : *His ergò omnibus pereuntibus*. = *ibid.* vos eſſe : *eſſe vos*. = 12. in adventum : *ad pręſentiam*. = *ibid.* quem : *quam*. = 13. habitat. v. 14. Propter quod : *inhabitat. Quapropter*. = *ibid.* ſatagite, immaculati & inviolati ei inveniri : *ſatis agite immaculati & inviolati apud eum reperiri*. = 15. arbitremini : *arbitramini*. = 17. cuſtodite : *cavete*. = *ibid.* traducti : *ſeducti*. = 18. nunc in : *nunc & in*.

EPISTOLA JOHANNIS APOSTOLI
P R I M A.

Argumentum in Epiſtolam Primam Johannis Apoſtoli; Rationem verbi &c. (*Non habetur.*)

CAP. I.

V. 1. FUit : *erat*. = 2. eſt : *eſt nobis*. = 3. quod vidimus : *quod ergò vidimus*. = 4. gaudeatis et; (*Non ſunt in Cod.*) = *ibid.* veſtrum : *noſtrum*. = 6. quoniam ſocietatem habemus : *nos ſocietatem habere*. = *ibid.* veritatem non facimus : *non facimus veritatem*. = 7. eſt in luce : *in luce eſt*. = *ibid.* ad invicem : *cum eo*. = *ibid.* emundat : *mundat*. = 9. ſi confiteamur : *ſi autem confiteamur*. = *ibid.* paccata noſtra, & emundet : *peccata, & emundet*. = 10. ſi : *Quod ſi*. = *ibid.* peccavimus : *peccamus*.

CAP. II.

V. 3. cognovimus : *cognoſcimus*. = *ibid.* obſervemus : *ſervemus*. = 5. Qui autem ſervat : *Nam qui cuſtodit*. = 6. ipſo : *eo*. = 7. mandatum novum : *novum mandatum*. = 8. verum eſt : *eſt verum*. = *ibid.* vobis; quia : *nobis; quoniam*. = *ibid.* verum lumen : *lumen verum*. = 10. Qui : *Nam qui*. = 11. quia : *quoniam*. = 13. adoleſcentes : *iuvenes*. = 14. iuvenes, quoniam : *adoleſcentes, quia*. = *ibid.* manet in vobis : *in vobis manet*. = 16. carnis eſt, et : *carnis, et*. = *ibid.* oculorum : *oculorum*

lorum eſt . = *ibid.* ex mundo : *ex hoc mundo* . = 17. æternum : *æternum , quomodo Deus manet in æternum* . = 18. nunc Antichriſti : *nunc autem Antichriſti* . = *ibid.* quia : *quoniam* . = 22. is ; (*Non eſt in Cod.*) = 23. qui confitetur : *qui autem confitetur* . = 24. in vobis permaneat : *permanet in vobis* . = *ibid.* audiſtis ab initio : *ab initio audiſtis* . = 27. maneat : *permaneat* . = 29. et ; (*Deeſt in Cod.*)

C A P. I I I.

V. 1. ſimus : *ſumus* . = *ibid.* quia non novit eum : *quia & ipſum ignoravit* . = 2. eſtis : *eſt* . = 3. hanc ſpem : *ſpem hanc* . = 5. ſcitis quia : *ſcimus quoniam* . = *ibid.* noſtra ; (*Deeſt in Cod.*) = 8. qui facit : *qui autem facit* . = *ibid.* diſſolvat : *ſolvat* . = 10. non eſt iuſtus : *non facit iuſtitiam* . = *ibid.* ex Deo : *de Deo* . = 11. di igatis : *diligamus* . = 12. quid : *quod* . = 13. vos : *nos* . = 14. traſlati ſumus de morte ad vitam : *tranſivimus de morte in vitam* . = 15. ſemetipſo ; (*Deeſt in Cod.*) = 16. cognovimus charitatem Dei : *cognoſcimus charitatem ipſius* . = *ibid.* animam ſuam pro nobis : *pro nobis animam ſuam* . = 17. mundi ,et : *mundi hujus ,et* . = *ibid.* neceſſe habere : *egere* . = 18. neque : *tantum et* . = 20. ſi reprehenderit : *ſi non reprehenderit* . = 21. non ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* reprehenderit nos : *nos reprehenderit* . = 22. quicquid : *quodcumque* . = 23. alterutrum : *invicem* . = *ibid.* mandatum nobis : *nobis mandatum.*

C A P. I V.

V. 1. omni ſpiritui credere : *credere omni ſpiritui* . = *ibid.* exierunt in mundum : *prodierunt in hunc mundum* . = 3. de quo : *quem* . = 4. eum : *eos* . = 5. eos audit : *audit eos* . = 6. qui non eſt ex Deo ; non audit nos : *qui ex Deo non eſt ; non audit nos* ; (*Sed adduntur in Cod.*) = 7. nos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* quia : *quoniam* . = *ibid.* diligit , ex : *diligit fratrem ſuum , ex* . = 12. Si : *Quodſi* . = 13. cognoſcimus : *intelligimus* . = 15. quoniam : *quia* . = 16. credidimus : *credimus* . = 17. Charitas nobiſcum : *Charitas Dei in nobis* . = *ibid.* quia ſicut ille eſt, & nos ſumus : *ut ſicut ille eſt , & nos ſimus* . = 21. à Deo : *ab eo* .

C A P. V.

V. 1. Jeſus eſt Chriſtus : *Jeſus Chriſtus* . = *ibid.* eum qui genuit ; diligit & eum : *genitorem ; diligit eum* . = *ibid.* natus eſt ex eo : *ex eo natus eſt.* = 2. natos Dei ; cum Deum diligamus , & mandata eius faciamus : *filios Dei ; cum Deum diligimus , & mandata ejus ſervamus* . = 5. eſt qui : *eſt autem qui* . = *ibid.* quoniam : *quia* . = *ibid.* eſt filius Dei ? : *filius Dei eſt ?* . = 6 Jeſus Chriſtus : *& ſpiritum Jeſus Chriſtus* . = *ibid.* non in aqua : *& non in aqua.* = *ibid.* ſanguine : *ſanguine & ſpiritu* . = *ibid.* Et ſpiritus eſt qui : *Spiritus eſt qui* . = 7. Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant iu cęlo Pater , verbum , & ſpiritus ſanctus . & hi tres unum ſunt . v. 8. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra ; ſpiritus aqua & ſanguis, & hi tres unum ſunt : *Quia tres ſunt qui teſtimonium dant in terra ſpiritus , & aqua , & ſanguis ; & hi tres unum ſunt in Chriſto Jeſu . tres ſunt qui teſtimonium dicunt in cęlo, Pater , Verbum , & Spiritus , & hi tres unum ſunt* . = 9. quoniam : *quia* . = 10. Qui credit in filium Dei : *Quem miſit Salvatorem ſuper terram, & filius teſtimonium perhibuit in terra ſcripturas perficiens ; & nos teſtimonium perhibemus , quoniam vidimus eum , & annunciamus vobis ut credatis ; & ideò qui credit in filio Dei* . = *ibid.* quia non credit in teſtimonium : *quoniam non credit in teſtimonio* . = 12. filium : *filium Dei* . = 13. ſcribo : *ſcripſi* . = 15. quia : *quoniam* . = 16. Qui : *Siquis.* = *ibid.* petat , & dabitur ei vita , peccati non ad mortem . Eſt peccatum ad mortem ; non pro illo dico ut roget quis : *petat pro eo , & dabit ei vitam Deus , ſed non his qui uſque ad mortem peccant, eſt enim peccatum uſque ad mortem ; non pro illo dico ut poſtulet* . = 18. quia : *quoniam* . = 20. venit ; & dedit : *venit ; & carnem induit noſtri cauſa, & paſſus eſt , & reſurrexit à mortuis ; aſſumpſit nos, & dedit* . = *ibid.* filio eius . Hic : *filio eius Jeſu Chriſto. Hic* . = 21. Amen ; (*Deeſt in Cod.*).

EPISTOLA JOHANNIS APOSTOLI
S E C U N D A.

Argumentum in Epiſtolam Secundam Johannis Apoſtoli ; Uſqueadeo &c. (*Non habetur.*)

C A P. U N I C U M.

V. 1. SEnior , Electę Dominę & natis : *Joannes ſenior Electę Dominę & filiis* . = 2. quę : *qui* . = 3. & à Chriſto Jeſu filio Patris : *& à Domino Jeſu Chriſto filio Dei Patris* . = 5. alterutrum : *invicem* . = 7. exierunt : *prodierunt* . = *ibid.* veniſſe : *venientem* . = 9. recedit : *recedit* . = *ibid.* Qui : *Nam qui* . = *ibid.* & patrem & filium : *& filium & patrem* . = 12. plura : *multa* . = *ibid.* futurum apud : *venturum ad* . = *ibid.* plenum ſit : *ſit plenum* . = 13. Electę : *Electa* .

EPI-

EPISTOLA JOHANNIS APOSTOLI
T E R T I A.

Argumentum in Epiſtolam Tertiam Johannis Apoſtoli; Gajum Pietatis &c. (*Non habetur*.)

CAP. UNICUM.

V. 2. DE omnibus orationem facio proſperè te ingredi & valere : *per omnia opto te bene agere & valere*. = 4. Maiorem horum non habeo gratiam : *Maius autem horum non habeo gaudium*. = 6. teſtimonium : *qui teſtimonium*. = *ibid.* benefacies : *benefacis*. = 7. Gentibus : *Gentilibus*. = 9. Diotrepes : *Diotrephes*. = 10. opera quę : *opera* maligna *quę*; (*Additur*. maligna.) = *ibid.* neque : *nec*. = 11. ſed quod : *ſed potius quod*. = *ibid.* Qui bene : *Qui enim bene*. = *ibid.* qui malè : *qui autem male*. = 12. Demetrio : *De Demetrio*. = 13. Multa habui tibi ſcribere; ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi. v. 14. Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim : *Multa quidem habui ſcribere tibi; ſed nolo per atramentum & calamum ſcribere tibi. Spero autem me protinus te viſurum, & os ad os loqui tecum. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim. vale.*

J U D Æ A P O S T O L I
E P I S T O L A · C A T H O L I C A·

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum; Judas Frater &c. (*Non habetur in Cod. Goth.*)

Argumentum in Epiſtolam Judę Apoſtoli; *Judas Apoſtolus &c.* (Non habetur.)

CAP. UNICUM.

V. 1. JEſu Chriſti : *Chriſti Jeſu*. = *ibid.* ſunt; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & Chriſto Jeſu conſervatis; & vocatis : *& in Jeſu Chriſto conſervatis*; vocatis; (*Additur*. vocatis.) = 3. ſupercertari : *concertari*. = 4. homines qui : *homines impii qui*. = *ibid.* impii; (*Non eſt in Cod.*) = 5. ſemel; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* quoniam Jeſus : *quoniam Deus ſemel*. = 7. ſimili modo exfornicatę : *quæ ſimili harum modo fornicatę ſunt*. = *ibid.* ſuſtinentes : *luentes*. = 8. ſimiliter & hi carnem : *ſimiliter & hi ſomniantes carnem*. = *ibid.* autem : *verò*. = 11. via : *viam*. = *ibid.* abierunt; & errore : *abierunt*, & redditioni Lamech confiderunt; *& erroris*; (*Adduntur rot. char. verba.*) = *ibid.* & in contradictione : *& contradictione*. = 12. maculę : *maculati*. = *ibid.* bis mortuę eradicatę : *eradicatę bis mortuę*. = 13. feri : *feroces*. = *ibid.* procella : *calligo*. = *ibid.* ſervata eſt in ęternum : *in ęternum ſervata eſt*. = 15. contra omnes; & arguere omnes impios; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* egerunt, & de omnibus duris, quę : *egerunt & arguere omnes impios de omnibus quibus impiè vixerunt, & de omnibus duris verbis, quę*. = 16. querulosi : *querelosi*. = *ibid.* eorum : *illorum*. = 18. deſyderia ſua : *ſua deſyderia*. = *ibid.* impietatibus : *impietatem*. = 20. ſanctiſſimę noſtrę fidei : *ſanctiſſima veſtra fide*. = 21. ſervate : *conſervate*. = 23. et; (*Deeſt in Cod.*) = 24. vos conſervare : *confirmare vos*. = *ibid.* in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti; (*Deſunt in Cod.*) = 25. & magnificentia : *magnificentia*.

APOCALYPSIS JOHANNIS APOSTOLI.

(*Hoc Argumentum præfertur Apocalypſi in Cod. Goth. ſine Authore tamen.*)

BEatus Johannes Apoſtolus, poſt paſſionem, atque aſcenſionem Domini, & Salvatoris noſtri; in una urbium Aſię, quę appellatur Epheſus, eccleſiam ſua inſtitutione conſtituit; cui & uſque in diem obitus ſui prefuit : nam ibi pręſentis vitę curſu fęliciſſime conſummato, grandevus (ut hiſtoria

hiſtoria eccleſiaſtica refert) & defunctus eſt, & ſepultus. Is ergò cum fidem Chriſti, per totam Aſiam Judæis & gentibus inſtantiſſime prędicaret, prius quam euangelium ſuum ſcriberet, ob eandem, quam prędicabat fidem, à Domitiano Veſpaſiani filio, qui fratri Tito in regno ſucceſſerat, quintodecimo imperii eius anno, in Pathmo inſula relegatus, hanc Apocalypſim ſcripſit: ut quemadmodum per Moyſem (qui præ omnibus hominibus manſuetus extitit) inchoatio libri Geneſeos, ab incorruptibili principio ſumpſit exordium; ita per Joannem præ cæteris dilectum diſcipulis, in novi teſtamenti clauſula, finis incorruptibilis redderetur; dicente ipſo, qui & in Moyſe & Joanne locutus eſt, Ego ſum. A. & Ω. primus & noviſſimus, principium & finis. Deus quippe charitas eſt, qui & principium ſine principio, & finis ſine fine eſt: Unde & Deitas (*fortè legendum*. Charitas.) finis præcepti eſt. & ideò in cunctis ferè ſcripturæ divinæ voluminibus nihil aliud inſinuatur, quàm Dei proximique dilectio. Sicut ergò plenitudo legis eſt charitas, ita hæc Apocalypſis, & veteris, & novi Teſtamenti perfecta plenitudo Legis eſt. Scripſit itaquè iuxta myſtica ſeptiformis Spiritus Sacramenta, ad ſeptem eccleſias; quarum principes & in quibus, univerſas per totum orbem eccleſias, appellatione dignitatis angelicæ, vel in virtutibus laudat, vel arguit in delictis. Finis.

C A P. I.

V. 1. Apocalypſis: *Revelatio*. = *ibid.* per; (*Non eſt in Cod.*) = 3. & audit: *& qui audiunt*. = *ibid.* huius; (*Deeſt in Cod.*) = 5. à Jeſu: *ab Jeſu*. = 6. nos regnum & ſacerdotes: *noſtrum regnum & Sacerdotes*. = *ibid.* Amen; (*Deeſt in Cod.*) = 9. in Chriſto Jeſu: *in Jeſu*. = 11. quæ ſunt in Aſia; (*Non habentur in Cod.*) = *ibid.* & Pergamo: *Pergamo*. = *ibid.* & Philadelphiæ: *Philadelphiæ*. = *ibid.* Laodiciæ: *Laudociæ*. = 13. aureorum; (*Deeſt in Cod.*) = 14. tanquam lana: *velut lana*. = *ibid.* tanquam flamma: *velut flamma*. = 15. aurichalco: *criehalco*. = *ibid.* vox illius: *vox fermonum illius*.

C A P. I I.

V. 1. ambulat: *ambulabat*. = 4. pauca; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* primam: *priſtinam*. = 7. Vincenti dabo edere: *Vincenti, dabo ei edere*. = 9. tuam; (*Non eſt in Cod.*) = 10. aliquos; (*Nec habetur in Cod.*) = 12. romphæam utraque: *romphęam ex utraque*. = 13. illis; (*Non eſt in Cod.*) = 14. quia; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* tenentes; [*Non habetur in Cod.*] = 16. veniam: *venio*. = 17. dabo manna: *dabo edere manna*. = *ibid.* illi: *ei*. = 18. tanquam: *ut*. = *ibid.* aurichalco: *ucriehalco*. = 19. & fidem & charitatem tuam: *& charitatem, & fidem*. = *ibid.* prioribus: *priorum*. = 20. pauca; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* Jezabel: *Zezabel*. = *ibid.* ſe dicit: *dicit ſe*. = *ibid.* ſeducere: *ſeducit*. = 22. mittam: *mitto*. = *ibid.* ab operibus ſuis egerint: *egerint ab operibus ejus*. = 23. in mortem: *in morte*. = 26. & cuſtodierit: *& qui cuſtodierit*. = 27. eas: *illas*.

C A P. I I I.

V. 1. Eccleſiæ Sardis: *Sardis Eccleſiæ*. = 3. ad te; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* neſcies: *neſcis*. = 7. claudit; claudit: *claudit; & claudit*. = 8. Ecce: *Et ecce*. = 10. ſervabo te: *te ſervabo*. = 11. Ecce; (*Non eſt in Cod.*) = 12. eum: *illum*. = 14. Laodiciæ: *Laudociæ*. = 16. evomere: *eiicere*. = 18. ut non: *& non*. = 20. intrabo: *introibo*.

C A P. I V.

V. 2. citò; (*Deeſt in Cod.*) = 5. qui: *quæ*. = 8. habebant alas ſenas in: *habent alas ſenas & in*. = *ibid.* habebant die ac: *habent die et*. = 9. viventi: *& viventi*. = 10. procidebant: *procident*. = *ibid.* mittebant: *mittent*.

C A P. V.

V. 3. neque; (*Deeſt in Cod.*) = 5. dixit: *dicit*. = *ibid.* ſolvere; (*Non eſt in Cod.*) = 6. tanquam: *quaſi*. = 7. accepit de dextera ſedentis in throno librum: *accepit librum de dextera ſedentis in throno*. = 8. aperuiſſet: *accepiſſet*. = 9. & cantabant canticum novum: *& cantant novum canticum*. = *ibid.* Domine; (*Non eſt in Cod.*) = 10. regnabimus: *regnabunt*. = 13 eſt; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* & ſub terra: *& quæ ſub terram*. = *ibid.* poteſtas in: *poteſtas Deo noſtro in*. = 14. viginti quatuor. *ibid.* in facies ſuas. *ibid.* viventem in ſæcula ſæculorum; (*Omnia deſunt in Cod.*)

C A P. V I.

V. 1. ſigillis: *ſignaculis*. = 2. Et vidi; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* & exivit: *exivit*. = 3. & vide; (*Adduntur in Cod.*) = 4. ei ut ſumeret pacem de: ei *ut ſumeret* pacem de; [*Adduntur verba rotund. charact.*] = *ibid.* eſt ei: *eſt illi*. = 5. illum: *eum*. = 6. dicentium: *dicentem*. = 8. ſuper eum: *deſuper*. = 9. propter; (*Non eſt in Cod.*) = 10. uſquequo: *quouſque*. = *ibid.* & non vindicas: *& vindicas*. = 11. adhuc tempus: *tempus adhuc*. = *ibid.* compleantur conſervi eorum, & fratres: *impleatur numerus conſervorum, & fratrum*. = *ibid.* ſicut & illi: *ſicut illi*. = 12. & ecce; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* magnus factus eſt: *factus eſt magnus*. = *ibid.* cilicinus: *cilinus*. = *ibid.* tota facta eſt: *facta eſt tota*. = 13. de cęlo: *cęli*. = *ibid.* emittit: *mittit*. = *ibid.* cum à vento: *cum vento*. = 15. & in petris: *& petris*.

C A P. V I I.

V. 1. ne flarent: *ne flaret ventus*. = 3. & mari: *neque mari*. = 9. magnam quam: *magnam ſtantem quam*. = 9. thronum & in coſpectu: *thronum in conſpectu*. = 11. Deum; (*Non eſt in Cod.*) = 12. actio, honor: *actio, & honor*. = 13. & dixit: *dicens*. = 15. habitabit: *habitat*. = 16. nec: *neque*. = 17. vitæ fontes: *fontes vitæ*. = *ibid.* ab oculis: *ex oculis*.

CAP. VIII.

V. 3. de orationibus : *orationibus* . = *ibid.* Dei; (*Non eſt in Cod.*) = 5. magnus ; (*Deeſt in Cod.*) = 6. præparaverunt : *paraverunt* . = 7. angelus ; (*Deeſt in Cod.*) = *Ibid.* concremata : *combuſta* . = 8. ſanguis : *ſanguinis* . = 9. eorum ; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* habebant : *habent* . = 11. dicitur ; (*Deeſt in Cod.*) = 12. & tertia pars lunæ & tertia pars ſtellarum : *& tertia pars ſtellarum & tertia pars lunæ* . = 12. ita ut : *ut* . = *ibid.* pars tertia : *tertia pars* . = *ibid.* noctis : *nox* . = 13. vocibus trium : *vocibus tubæ trium* .

CAP. IX.

V. 1. ei : *Illi* . = 2. & aperuit puteum abyſſi ; (*Adduntur in Cod.*) = 3. putei ; (*Deeſt in Cod.*) = 4. ſuis ; (*Non eſt in Cod.*) = 5. eos : *illos* . = 6. & deſyderabunt mori & ſugiet mors ab eis ; (*Superadditur , eraſis aliquibus verbis de contextu* . & deſiderabunt mori , & ſugiet mors ab ipſis .) = *ibid.* tanquam : *ſicut* . = 9. earum : *illarum* ; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* equorum : *& equorum* . = 10. erant ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & poteſtas : *poteſtas* . = 11. habebant : *habent* . = *ibid.* Latinè habens : *Et Latinè habet* . = 13. quatuor ; (*Non eſt in Cod.*) = 14. Euphrate : *Euphratem* . = 16. Et audivi : *Audivi* . = 18. Et ab his : *Ab his* . = *ibid.* & ex ſumo : *Et ſumo* . = *ibid.* quæ procedebant : *qui procedebat* . = 19. habentes : *habentibus* . = 20. adorarent : *adorent* . = 21. neque à veneficiis ſuis ; (*Deſunt in Cod.*)

CAP. X.

V. 4. voces ſuas , ego ; (*Non ſunt in Cod.*) = *ibid.* mihi ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* & noli : *noli* . = 5. ſtantem : *ſtare* . = *ibid.* ſuper : *ſupra* . = 6. in eo : *in illo* . = *ibid.* & ea quæ : *Et quæ* . = *ibid.* non erit amplius : *amplius non erit* . = 8. Et audivi vocem : *Et vox quam audivi* . = *ibid.* & accipe : *accipe* . = *ibid. bis* . ſuper : *ſupra* . = 10. dixit : *dicit* . = *ibid.* librum ; (*Deeſt in Cod.*) = 11. illum : *eum* . = 12. dixit : *dicit* . = *ibid.* Gentibus & populis : *populis & Gentibus* .

CAP. XI.

V. 1. & dictum eſt mihi : *dicens* . = 2. templum ; (*Additur* .) = 5. voluerit eos : *eos voluerit* . = *ibid. bis* . eorum : *illorum* . = 7. eos bellum : *illos bellum* . = *ibid.* illos ; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* eos : *illos* . = 8. jacebunt in plateis civitatis magnę : *in plateis civitatis magnæ iacebunt* . = 9. de tribubus & populis : *de populis & tribubus* . = *ibid.* per tres dies & dimidium ; & corpora eorum ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* ſinent : *ſinunt* . = 10. mittent invicem : *mittent ſibi invicem.* = *ibid.* habitabant : *inhabitant.* = 12. eis : *illis* . = 14. & ecce : *ecce* . = 15. & Chriſti ejus . *Jeſu Chriſti* . = 16. & qui venturus es ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* quia : *qui* . = 18. exterminandi : *exterminaſti* .

CAP. XII.

V. 1. magnum apparuit ; (*Ita modò legitur ; vetus lectio* . ſignum paruit. *habebat.*) = 2. clamabat : *clamat.* = *ibid.* pariat : *pareret* . = 3. diademata ſeptem : *ſeptem diademata* . = 5. erat : *eſt* . = 6. habebat : *habet* . = *ibid.* eam : *illam* . = 7. magnum ; (*Non eſt in Cod.*) = 8. inventus eſt : *eſt inventus* . = 9. & proiectus : *projectus* . = 10. in cęlo : (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* illos : *eos* . = 11. eum : *illum* . = 13. eſſet : *eſt* . = 14. alæ duæ : *duæ alæ* . = *ibid.* alitur : *alatur* . = 18. ſupra : *ſuper* .

CAP. XIII.

V. 1. nomina : *nomen* . = 3. vidi ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. eſt ei poteſtas : *eſt illi poteſtas* . = 6. & tabernaculum eius ; (*Adduntur in Cod.*) = 7. eſt datum : *datum eſt* . = *ibid.* eos : *illos* . = *ibid.* illi : *ei* . = 8. adoraverunt : *adorabunt* . = 10. vadit : *vadet* . = 11. aſcendentem : *deſcendentem* . = 12. fecit terram & habitantes : *facit terram & inhabitantes* . = 14. in terra : *terram* . = 15. & ut : *ut et* . = *ibid.* adoraverint : *honoraverint* . = *ibid.* occidantur : *occidatur* . = 16. Et faciet omnes : *Et faciet homines* . = *ibid* ſua aut ; (*Deſunt in Cod.*) = 17. & nequis : *ut nequis* . = *ibid.* aut nomen : *nominis* .

CAP. XIV.

V. 1. cum eo : *cum illo* . = 2. Citharædorum : *citharæ duorum* . = 4. ierit : *abierit* . = 5. eorum : *ipſorum* . = *ibid.* ante thronum Dei ; (*Deſunt in Cod.*) = 6. cęli : *cęlum* . = 7. mare : *& mare* . = *ibid.* & omnia quæ in eis ſunt ; (*Deſunt in Cod.*) = 8. eſt dicens : *eſt eum dicens* . = 9. Et tertius : *Et alius tertius* . = 11. aſcendet in ſecula ſæculorum ; nec habent : *in ſæcula ſæculorum aſcendet ; nec habebunt.* = *ibid.* ac nocte : *Et nocte* . = 14. ſuper : *ſupra* . = 15. alius : *alter* . = *ibid.* ut metatur : *metendi* . = 16. ſuper : *ſupra* . = *ibid.* & demeſſa eſt terra : *& meſſus eſt terram* . = 18. habebat poteſtatem ſupra : *habet poteſtatem ſuper* . = 19. acutam ; (*Deeſt in Cod.*)

CAP. XV.

V. 2. eius : *illius* . = *ibid.* ſuper : *ſupra* . = 3. mirabilia ſunt opera : *mirabilia opera* . = *ibid.* iuſtæ : *& iuſtæ* . = *ibid.* veræ ſunt viæ : *veræ viæ* . = 4. te ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* es ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* manifeſta : *magnificata* . = 6. & candido : *candido* .

CAP. XVI.

V. 1. de templo ; (*Deſunt in Cod.*) = *ibid.* dicentem ſeptem : *dicentem de Cælo ſeptem* . = *ibid.* Ite , et ; (*Deſunt in Cod.*) = 2. & peſſimum : *ac peſſimum* . = *ibid.* habebant : *habent* . = *ibid.* & in eos : *Et eos* . = 3. angelus ; (*Deeſt in Cod.*) = 5. Domine ; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* quia : *qui* . = 6. ſanctorum : *inſterum* . = *ibid.* effuderunt : *ſuderunt.* = *ibid.* enim ; (*Non eſt in Cod.*) = 8. angelus : (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* affligere homines et : *afficere*

afficere homines in. = 10. *&* v.12. angelus; (*Deeſt in Cod.*) = 13. immundos in: *immundos exeuntes in*. = 14. & procedunt: *procedunt*. = *ibid.* Dei; (*Deeſt in Cod.*) = 17. angelus; (*Non eſt in Cod.*) = 19. illi: *ei*. = 20. fugit: *fuit*. = 21. Deum homines: *homines Deum*.

CAP. XVII.

V. 1. ſedet: *ſedit*. = 3. in ſpiritu in deſertu: *in deſerto in ſpiritu*. = 7. dicam tibi: *tibi dicam*. = 12. accipient: *accipiunt*. = 16. in beſtia: *& beſtiam*. = 17. corda: *corde*. = *ibid.* placitum eſt illi: *illi placitum eſt*.

CAP. XVIII.

V. 2. & cuſtodia omnis volucris immundę; (*Adduntur in Cod.*) = *ibid.* de vino irę: *de ira*. = 4. ut: *et*. = 6. reddite illi ſicut & ipſa: *reddit illi ſicut ipſa*. = *ibid.* vobis; (*Deeſt in Cod.*) = 8. Ideò in una: *Et ideò una*. = 9. ſe; (*Deeſt in Cod.*) = 12. merces: *mercem*. = *ibid.* thyinum: *thy ſinum*. = 13. cynamomum, et: *cynamomum & amomum et*. = *ibid.* & ovium: *ovium*. = 14. poma deſyderii: *poma tua deſyderii*. = *ibid.* animę tuę diſceſſerunt: *animę diſceſſit*. = *ibid.* pręclara: *clara*. = 16. byſſo: *byſſino*. = *ibid.* erat: *eſt*. = 17. navigat: *navigabit*. = *ibid.* in mari: *mariu*. = 19. illa; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* habebánt: *habitant*. = 21. civitas illa magna: *magna illa civitas*. = 22. in te: *in ea*. = *ibid.* artifex omnis: *artifex & omnis*. = *ibid.* *bis*. in te: *in ea*. = 23. in te amplius: *tibi amplius*.

CAP. XIX.

V. 1. quaſi vocem: *tanquam vocem magnam*. = *ibid.* Laus: *Salus*. = 3. aſcendit: *aſcendet*. = 4. ſeniores viginti quatuor: *viginti quatuor ſeniores*. = *ibid.* Deum; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* Allelu-Ia: *& Allelu-Ia*. = 6. quaſi: *tanquam*. = *ibid.* & ſicut vocem aquarum multarum; (*Adduntur in Cod.*) = 9. *bis*. dixit: *dicit*. = 11. Verax, & cum Juſtitia: *Verax vocatur, & in Juſtitia*. = 14. & mundo: *mundo*. = 15. eius: *ipſius*. = 17. clamavit: *clamabat*. = 17. Cęli, venite & congregamini: *Cęlum venite, congregamini*. = 18. & ſervorum: *ac ſervorum*. = 20. cum ea: *cum illo*. = *ibid.* ignis; (*Non habetur in Cod.*) = *ibid.* & ſulphure: *ſulphure*.

CAP. XX.

V. 3. & poſt: *poſt*. = 4. eius; (*Non eſt in Cod.*) = *ibid.* frontibus: *frontibus ſuis*. = *ibid.* aut in manibus ſuis; (*Adduntur in Cod.*) = 5. eſt; (*Non habetur in Cod.*) = 8. arena: *arenæ*. = 9. eos: *illos*. = 10. ubi & beſtia: *ubi beſtia*. = *ibid.* cruciabuntur: *& cruciabuntur*. = 11. terra & cęlum: *cęlum & terra*. = 13. infernus: *inferus*. = *ibid.* ſuos; (*Deeſt in Cod.*) = 14. infernus: *inferus*. = *ibid.* Hęc eſt mors ſecunda: *Hęc mors ſecunda eſt ſtagnum ignis*.

CAP. XXI.

V. 2. Et ego Johannes vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem: *Et civitatem ſanctam Jeruſalem novam vidi deſcendentem*. = 4. ab oculis: *ex oculis*. = 5. dixit mihi: *dicit*. = 9. plenas; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* veni & oſtendam: *veni oſtendam*. = 11. et; (*Deeſt in Cod.*) = 12. angelos duodecim: *duodecim angelos*. = *ibid.* inſcripta: *ſcripta*. = 13. & ab aquilone: *ab aquilone*. = *ibid.* & ab Auſtro: *ab Auſtro*. = *ibid.* & ab occaſu: *ab occaſu*. = 16. de arundine: *in arundinem*. = *ibid.* & longitudo & altitudo & latitudo eius ęqualia: *longitudo & latitudo & altitudo ęqualia*. = 17. murum: *muros*. = 18. aurum mundum: *auro mundo*. = 19. iaſpis: *iaſpidis*. = 20. ſardius: *ſardinus*. = 21. ſunt: *erant*. = 22. Deus; (*Non habetur in Cod.*) = 24. Gentes; (*Additur in Cod.*) = *ibid.* in lumine: *per lumen*. = 27. Non: *Nec*. = *ibid.* abominationem faciens: *faciens abominationem*.

CAP. XXII.

V. 1. fluvium: *flumen*. = 2. & ex: *ex*. = 5. Et nox ultra non erit; & non egebunt lumine lucernę, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminat * *illos*, & regnabunt in ſęcula ſęculorum; (*Adduntur in C. &* .eos. *habet.*) = 6. ſunt & vera: *& vera ſunt*. = 8. Et poſtquam: *Poſtquam*. = *ibid.* oſtendebat: *annunciabat*. = 9. Vide; (*Deeſt in Cod.*) = *ibid.* enim; (*Non habetur in Cod.*) = 10. dicit: *dixit*. = 11. & qui iuſtus eſt: *& juſtus*. = *ibid.* iuſtificetur: *juſtitiam faciat*. = 15. Foris: *Et foris*. = 17. Et Spiritus: *Spiritus*. = *ibid.* & qui vult: *qui vult*. = *ibid.* gratis: *gratis. Amen*. = 18. Conteſtor enim omni audienti verba prophetię libri huius, ſi quis appoſuerit ad hęc; apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. v. 19. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetię huius; auferet Deus partem eius de libro vitę, & de civitate Sancta, & de his quę ſcripta ſunt in libro iſto. v. 20. dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò; Amen. Veni Domine Jeſu. v. 21. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis, Amen. (*Hæc non habentur in Exempl. Gothico*.

UTRIUSQUE TESTAMENTI FINIS.

Digitized by Google

LECTORI.

NIHIL eſt, quod non diuturnitas temporum delere poſſit. Id monumentorum eventis moniti, atque experimento rerum omnium edocti, ſatis probamus. Quod ergo munus Chriſtianæ Reipublicæ afferre majus poſſumus, quàm ſi proferimus Veterem illam antiquam Italam Sacrarum Scripturarum Verſionem, quæ noſtris temporibus jam deperdita putabatur, dicebatur, defendebatur. Non tamen a nobis effici poſſe, Lector humaniſſime, credas, (quod ne ſperandum quidem eſt) ut omnes Libros illius Verſionis evulgemus. Pauci ſunt, quos diuturna nobis ſuppeditavit induſtria, improbo labore deſcripti ex ſemeſis Codicibus, quos pluſquam millenaria antiquitas conſecravit. Characterum formæ, quas damus, teſtes erunt temporum, nuntii veritatis. Hìc non vacat, quæ tot magni nominis viri de Italæ Verſionis præſtantia tradiderunt, mandare literis; quum, ùt ex S. Auguſtino accepimus, eſſet verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. Ipſo quem teſtem meliorem quærimus? In eam ſi intuearis, maximè tibi occurrent, & quaſi lucebunt pleraque SS. Patrum teſtimonia, præſertim Irenæi (latinæ loquor antiquiſſimæ Interpretationis) Cypriani, Hilarii Pictavienſis, Luciferi Calaritani, Zenonis Veronenſis, Gaudentii Brixiani, Victorini Afri, Ambroſii, Auguſtini, Leonis, & Gregorii Magni. Principio naſcentis Eccleſiæ neſcio quem Apoſtolorum æqualem Italam condidiſſe, traditur. Ab illis ducta temporibus omnium fuit gentium Occidentalis plagæ firmata conſenſu. Affert vetuſtas tam longinqua immobilem firmitatem. Ex Provinciæ vocabulo nomen habuit; ipſius verò uſus defecit, quum Hieronymiana Verſione uti licuit. Utrâque autem utebatur adhuc S. Gregorius Magnus; & ab utraque eſt noſtræ Vulgatæ, tamquam rivi a fonte, dedúctio. „ Accidit (inquit immortalis noſter Annalium parens
„ Baronius Tom. II. ad annum 231. numero 47.) poſt Grego-
„ rii tempora (quoto verò potiſſimum anno, quove auctore
„ incertum remanet) ut quoniam duæ ſimul Vulgatæ Editio-

„ nes, Vetus & Nova, diſſenſionum ac contentionum inter-
„ dum miniſtrarent occaſionem, in diverſa ſtudia fideles ea de
„ re diſtraherentur ab invicem; dum alii Veterem, Novam alii
„ ſequerentur: & quiſquis pro ſua, ùt adſolet, contentiosè diſ-
„ ſereret, turbas cieret, alteramque deferens, in alteram mi-
„ nùs dignè inveheretur; eſſetque ea diverſitas veluti ſemina-
„ rium jurgiorum, ac turpem redderet Eccleſiæ faciem, dum
„ in divinis laudibus, cæteriſque ſacris officiis, alii aliam pſal-
„ lendo, legendo, concionando, tractando conſectarentur, ut
„ hac ex parte penè diviſa ſchiſmate Eccleſia videretur. Sed
„ divino afflante Numine proviſum eſt, optimeque conſultum,
„ ut ad Eccleſiaſticum communem uſum una ex duabus,
„ quæ uſui omnibus eſſet Eccleſiis, conflaretur, quæ commu-
„ nis omnibus atque Vulgata uno nomine a cunctis diceretur,
„ exploſâ illâ Veteris & Novæ nomenclaturâ. „ Quod quám
veriſſimum ſit, ut facilius intelligeres, evulgavimus S. Hiero-
nymi divinam Bibliothecam ex inſigni Codice Toletano ante-
hac inedito, in quo nihil admixtum ab Antiquario ex veteri
Translatione. Lucinius Bæticus ex Hiſpania ad S. Hieronymum
notarios miſit ad exſcribendam Verſionem ejus Bibliorum ex
Hebræo factam, ùt legitur in Epiſtola 28. *Editionis Martianei*, ad
eumdem Lucinium. Eique ſapientiſſimè de more ſuo ita reſpon-
dit: „ Canonem Hebraicæ veritatis, excepto Octateucho, quem
„ nunc in manibus habeo, pueris tuis & notariis dedi ſcriben-
„ dum. Septuaginta interpretationem & te habere non dubito,
„ & ante annos plurimos diligentiſſimè emendatam ſtudioſis
„ tradidi. Novum Teſtamentum Græcæ reddidi auctoritati. Ut
„ enim veterum Librorum fides de Hebræis voluminibus exami-
„ nanda eſt; ità novorum Græci ſermonis normam deſiderat. „
Ex hac tam præclara auctoritate cognoſcimus quid in edenda
divina Bibliotheca S. Hieronymus præſtitit. Tres partes ipſa
complectebatur, ùt relata verba nos docent, quas breviter ex-
pendemus. Priorem partem apertiſſimè demonſtrat, quum ait:
Canonem Hebraicæ veritatis, excepto Octateucho, quem nunc in manibus habeo, pueris tuis & notariis dedi ſcribendum. Alteram
autem in his verbis: *Septuaginta Interpretationem & te habere non dubito, & ante annos plurimos diligentiſsimè emendatam ſtudioſis tradidi.* Tertiam denique partem divinæ Bibliothecæ in-
dicat

dicat dicens: *Novum Teſtamentum Græcæ reddidi auctoritati.*
Hujus Verſionis inſigne Apographum Toleti cuſtoditur, quantivis pretii; videtur enim maximè ſincerum, longeque puriſſimum. Ordo librorum ejus idem eſt prorſus ac ille, quem S. Hieronymus in Prologo Galeato, ſeu præfatione in libros Samuel, & Malachim, repræſentat. In eo hæc ſcripta leguntur: „ Quomodo
„ igitur viginti duo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè
„ omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana compre-
„ henditur; ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi
„ literis & exordiis, in Dei doctrinâ, tenera adhuc & lactens
„ viri juſti eruditur infantia.

„ Primus apud eos Liber vocatur Breſith, quem nos Geneſim
„ dicimus. Secundus Elleſmoth, qui Exodus appellatur. Tertius
„ Vajecra, ideſt Leviticus. Quartus Vajedabber, quem Numeros
„ vocamus. Quintus Elle Addabarim, qui Deuteronomium præ-
„ notatur. Hi ſunt quinque Libri Moyſi, quos propriè Thorath,
„ ideſt Legem, appellant.

Secundum Prophetarum ordinem faciunt; & incipiunt ab
„ Jeſu filio Nave, qui apud eos Joſue Ben nun dicitur. Deinde
„ ſubtexunt Sophtim, ideſt Judicum librum; & in eumdem
„ compingunt Ruth, quia in diebus Judicum facta narratur hiſto-
„ ria. Tertius ſequitur Samuel, quem nos Regnorum primum
„ & ſecundum dicimus. Quartus Malachim, ideſt Regum,
„ qui tertio, & quarto Regnorum volumine continetur. Me-
„ liuſque multo eſt Malachim, ideſt Regum, quàm Malachoth,
„ ideſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium Re-
„ gna deſcribit, ſed unius Iſraëlitici Populi, qui tribubus duo-
„ decim continetur. Quintus Iſaias. Sextus Jeremias. Septi-
„ mus Jezeciel. Octavus Liber duodecim Prophetarum, qui apud
„ illos vocatur Thare Aſra.

„ Tertius ordo Ἁγιόγραφα poſſidet; & primus Liber incipit ab
„ Job. Secundus a David, quem quinque inciſionibus, & uno
„ Pſalmorum volumine comprehendunt. Tertius eſt Salamon,
„ tres libros habens: Proverbia, quæ illi Parabolas, ideſt Ma-
„ ſaloth appellant: Eccleſiaſten, ideſt Coëleth: Canticum
„ Canticorum, quem titulo Sir Aſſirim prænotant. Sextus eſt
„ Daniel. Septimus Dabre Ajamim, ideſt verba dierum; quod
„ ſignificantius χρονικὸν totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare:

qui

„ qui Liber apud nos Παραλειπομένων primus, & ſecundus inſcribitur.
„ Octavus Ezras, qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in
„ duos libros diviſus eſt. Nonus Eſther.

Ut autem in hoc Archetypo ordinem Librorum Codicis Toletani concludi videas, Lector humaniſſime, neceſſariam putamus eorumdem Librorum ſeriem ſive texturam exhibere, quod Hieronymianæ Translationis ideam ita dilucidè proponat & explicet, ut ne pluribus quidem verbis oportuiſſe id dici ab Antiquario videatur.

ORDO LIBRORUM
VETERIS TESTAMENTI
Juxta Codicem Toletanum.

Geneſis.
Exodus.
Leviticus
Numeri.
Deuteronomium.
Joſue.
Liber Judicum.
Ruth.
Regum I.
Regum II. (a)
Regum III. (b)
Regum IV. (c)
Iſaię Prophetę.
Jeremię (d)
Ezechielis.
Oſeæ.
Joëlis.
Amos.
Abdiæ.
Jonæ.
Micheæ.
Nahum.

(a) In Codice Toletano hîc legitur: „ Incipiunt Capitula Libri ſecundi ſecundùm quoſdam: Nam ſecundùm hanc ſancti Hieronymi Editionem, quæ ex Hebræo translata eſt, Primus & Secundus Samuelis, unus in Canone habetur „. In calce verò literis majoribus, (ſicut & in fronte hujus libri & ſequentis) „ Explicit liber, qui ſecundùm Septuaginta Secundus habetur: In hac autem S. Hieronymi Editione, quæ ex Hebræo eſt, Primus & Secundus Samuelis, unus in Canone computatur „.
(b) „ Incipit Liber Tertius ſecundùm Septuaginta, ſecundùm verò S. Hieronymum Secundus „ Ita in Cod.
(c) „ Incipiunt Capitula Libri IV. ſecundùm LXX. ſecundùm verò Hebræos, & hanc Editionem B. Hieronymi, Secundi. Incipit ſecundùm LXX. Liber IV. ſecundùm verò ſanctum (Cod. *ſecundum*) Hieronymum, & Hebraicam veritatem, Secundus „. Ita Cod. literis majoribus in fronte hujus Libri. In calce verò „ Esplicit Malachin, ideſt Regum, ſecundùm LXX. Liber IV. ſecundùm hanc verò Beati Hieronymi, Secundus; quia in Hebræo Canone Primus & Secundus unus ſunt: ſimiliter Tertius & Quartus idem ſunt „.
(d) Baruch non habetur in Cod. Toletano, quia eſt ſecundùm Translationem D. Hieronymi ex Hebræo, qui in Præf. in Jeremiam dicit ſe illum omiſiſſe.

Habacuc.
Sophoniæ.
Aggæi.
Zaccharïæ.
Malachiæ.
Job.
Liber Pſalmorum. (a)
Liber Proverbiorum.
Eccleſiaſtes.
Canticum Canticorum.
Daniel.
Paralipomenon I.
Paralipomenon II. (b)
Eſdræ I.
Eſdræ II. (c)
Eſther. *Hic explicit Canon hebraicæ Veritatis.*
Liber Sapientiæ.
Eccleſiaſticus.
Tobias.
Judith.
Mechabeorum I.
Machabeorum II.

O R D O

LIBRORUM

Novi Teſtamenti.

Euangelium ſecundùm Matthæum.
Euangelium ſecundùm Marcum.
Euangelium ſecundùm Lucam.
Euangelium ſecundùm Johannem.

(a) In Cod. Tolet. non habetur Pſalterium S. Hieronymi, quod ſecundùm LXX. Verſionem correxit, ſed illud juxta Hebraicam veritatem, cum Præfatione ad Sophronium.

(b) Cap. 36. Oratio Manaſſæ Regis Juda, cùm captus teneretur in Babylone, deeſt in Cod.

(c) In Codice Toletano, cùm ſit ſecundùm translationem D. Hieronymi, qui Tertium & Quartum Eſdræ apocryphos reputat in Prologo ſuper Eſdram, non habentur prædicti Libri.

Acta Apoſtolorum.
Pauli Apoſtoli Epiſtola ad Romanos.
Ad Corinthios I.
Ad Corinthios II.
Ad Galathas.
Ad Epheſios.
Ad Philippenſes.
Ad Coloſſenſes.
Ad Laodicenſes (a).
Ad Theſſalonicenſes I.
Ad Theſſalonicenſes II.
Ad Timotheum I.
Ad Timotheum II.
Ad Titum.
Ad Philemonem.
Jacobi Epiſtola ad XII. Tribus.
Petri Epiſtola I.
Petri Epiſtola II.
Joannis Epiſtola I.
Joannis Epiſtola II.
Joannis Epiſtola III.
Judæ Epiſtola.
Apocalypſis.

(a) Cùm Apoſtolus ab Epaphra Laodicenſium Epiſcopo didiciſſet, Pſeudo-Doctores quoſdam dogmata quædam pernicioſa Coloſſi & Laodiceę diſſeminaſſe, ad Coloſſenſes ſcripſit, ut eos ab his erroribus præmuniret; quam Epiſtolam Coloſſenſibus imperat, ut ad Laodicenſes mittant; & eam, quæ Coloſſenſium eſt, ipſi legant: *Et cùm lecta fuerit apud vos Epiſtola hæc, facite ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam, quę Laodicenſium eſt, vos legatis.*

Poſtrema Pauli verba: *Et eam quæ Laodicenſium eſt vos legatis*, dubia ſunt. Vel enim Epiſtolam Pauli ad Laodicenſes, vel Laodicenſium ad Paulum ſignificare poteſt. In hoc diſſident Interpretes:* alii enim primo ſenſu intelligunt, alii ſecundo; Pauli ad Laodicenſes Epiſtolam adhue legimus. Theodoretus in Coloſſ. 4. & S. Hieronymus* cujuſdam ad Loadicenſes Epiſtolæ meminere. Septimi Concilii Patres Majoribus ſuis quamdam ejuſmodi Epiſtolam notam fuiſſe teſtantur: utrique tamen veluti falſam & ſuppoſititiam rejecere; recentioreſque Eruditi eâdem notâ vulgò inurunt eam, quæ ſub Pauli nomine in veteribus quibuſdam Bibliis in Germania, & Antuerpiæ impreſſis, & in veteribus MSS. legitur. Dubium etiam eſt, utrum hęc, eadem ſit ac ea, de qua Veteres: cum græcè non extet; quæ enim ab Hottero græcè vulgata eſt, ex latino exemplari in græcum verſa eſt. Epiſtolam ad Loadicenſes ab hæreticis interpolatam teſtatur Philaſtrius; & Timotheus Presbyter Conſtantinopolitanus hoc Manichæis adſcribit. Quam tamen habemus, nil Manichæum olet. Hanc eamdem ſubjicimus (quæ nihil ferè diſcrepat ab edita ex Cod. Toletano p. 195.)

* Gregor. Magn. lib. 35. cap. 5. Moral. in Job. Philaſtrius de Hæreſibus cap. 88. & Haymo
* in Catalog.

„ Paulus Apoſtolus, non ab hominibus, neque per hominem, „ ſed per Jeſum Chriſtum. Fratribus, qui ſunt Laodiceæ gratia „ vobis, & pax a Deo Patre noſtro & Domino Jeſu Chriſto. Gratias ago Chriſto per omnem orationem meam, quod permanentes eſtis, & perſeverantes in operibus bonis, promiſſionem „ expectantes in die Judicii. Neque diſturbent vos quorumdam „ vaniloquia inſimulantium veritatem, ut vos avertant a veritate Evangelii, quod a me prædicatur. Et nunc faciet Deus, „ ut qui ſunt ex me, ad perfectum veritatis Evangelii ſint deſervientes, & benignitatem operum facientes, quæ ſunt ſalutis vitæ æternæ. Et nunc palam ſunt vincula mea, quæ patior in „ Chriſto, in quibus lætor, & gaudeo. Et hoc mihi eſt ad ſalutem perpetuam, quod factum eſt Orationibus veſtris, & adminiſtrante Spiritu Sancto, ſive per vitam, ſive per mortem. Eſt „ enim mihi vivere vita in Chriſto, & mori gaudium. Et ipſe „ in vobis faciet miſericordiam ſuam, ut eamdem dilectionem „ habeatis. & ſitis unanimes.

„ Ergo dilectiſſimi, ut audiſtis præſentiam Domini, ita ſentite, „ & facite in timore: & erit vobis vita in æternum. Eſt enim Deus „ qui operatur in vobis; & facite ſine peccato quæcunque facitis, & quod eſt optimum. Dilectiſſimi, gaudete in Domino Jeſu Chriſto, & cavete omnes ſordes in omni lucro. Omnes petitiones veſtræ ſint palam „ apud Deum. Eſtote firmi in ſenſu Chriſti, & quæ integra, vera. & pudica ſunt facite; & quę audiſtis, „ & accepiſtis in corde retinete, & erit vobis pax. Salutant vos omnes Sancti. Gratia Domini noſtri Jeſu „ Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen. Et hanc facite legi Coloſſenſibus; & eam, quæ eſt Coloſſenſium, vobis „.

Si verò hæc ſuppoſititia eſt, ut convenit, quæ vera erit, quam S. Paulus Coloſſenſibus legi jubet? Marcion apud Tertull. lib. 5. contra Marcion. cap. 11. & 17. eamdem eſſe ad Epheſios contendit; & poſt hunc Grotius Clericus, & Hammondus. Siquidem tuentur, S. Paolum duas epiſtolas, alteram ad Epheſios, ad Laodicenſes alteram, iiſdem verbis ſcriptas dediſſe; quæ in tota Aſia minori circulares eſſent. Cùm verò Laodicea Coloſſis propior eſſet quàm Epheſus, idcircò Coloſſenſes ad Laodicenſes potiùs miſiſſe quàm ad Epheſios, ut illius participes fierent.

Alii plures tum veteres, tum recentiores, Laodicenſium ad Paulum epiſtolam fuiſſe docent, quam Apoſtolus a Coloſſenſibus legi voluerit, ut ab illa ſanctitatis exemplar docerentur. Probabilis eſt ſententia, non tamen certa. Laodicentium Epiſtolam Româ potius ad Coloſſenſes mittere Paulus debuiſſe videtur, quàm ipſos ad Laodicenſes mittere; cum incertum eſſe potuiſſet, utrum ii hanc Epiſtolam ſervaſſent.

Aſſerunt alii, S. Paulum ad Laodicenſes eodem tempore ac ad Coloſſenſes ſcripſiſſe, eamque ad Laodicenſes Epiſtolam interiiſſe.

Paulum tamen ad Laodicenſes tunc non ſcripſiſſe, ex eo apertè colligitur, quod ipſe Coloſſenſibus imperat, ut Laodicenſibus ſalutem verbis ſuis dicant. Potius igitur S. Paulus de Laodicenſium ad ſe Epiſtola loquutus fuiſſe dicendus eſt, quæ nunc periit. Certi nihil in hoc eſſe fateor: at hęc melior eſt hypotheſis, ut locus hic illuſtretur. Hæc ex D. Auguſtino Calmet in Dictionario hiſtorico pag. 598.

Hunc

Hunc Ordinem Librorum ut cerneres Toletano Codice conſtanter contineri, non tam vitandi laboris tui cauſa, quàm quod noſtra intereſſe arbitraremur, egimus ut ille tibi ex ipſis collationibus religioſiſſimè traderetur. Id autem erat peropportunum, ne divinæ Bibliothecæ titulus MS. libro a nobis temerè impoſitus videretur. Neſcio an in ullo ex Codd. a doctiſſimo Martianeo adhibitis extiterit iſta digeſtio XXII. priorum Voluminum Veteris Teſtamenti, quibus Hebræus Canon concluditur. Eam Caſſiodorus de Inſtitutione Divinarum Literarum Cap. 12. diviſionem Scripturæ Divinæ ſecundùm Hieronymum vocat: „ Authoritas divina, inquit, ſecundùm S. Hieronymum in Teſtamenta duo ita dividitur, ideſt in Vetus & Novum. In Legem, ideſt Geneſim, Exodum, Leviticum, Numerorum, Deuteronomium, in Prophetas, qui ſunt Jeſu Nave, Judicum, Ruth, Samuel, Malachim, Iſaias, Jeremias, Ezechiel, libri duodecim Prophetarum. In hac Hagiographos, qui ſunt Job, David, Salomonis Proverbia, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Daniel, verba Dierum ideſt Paralipomenon, Eſdras, Eſther.

Quam diviſionem ex Prologo Hieronymi Galeato attulit Caſſiodorus, & poſt ipſum S. Iſidorus Hiſpalenſis, Originum Lib. VI. Cap I.

Sed hæc & nunc ſatis, & in Præfatione generali tractata ſunt diligentius; quare ad reliqua veniamus. Proximum autem eſt de ipſa Toletani Codicis collatione. Ea quod diligentiſſima ſit, monendum putamus. Lucem jam diu deſiderabat, at ſerò nimis ad Card. Antonii Caraphæ manus pervenit: quòd non Auctoris vitio, ſed tarditate Card. Gaſpari a Quiroga arbitror contigiſſe. Nos cogitabamus, ope tam inſignis Monumenti integram Divinæ Bibliothecæ Editionem efficere, id quod multis placebat: ſed res erat & gravis & plurimi otii, quo nos Annalibus Eccleſiaſticis proſequendis intenti, maximè egemus. Quare conſilium rationemque mutavimus. De clariſſimo Auctore variarum lectionum, Chriſtophoro Palomares nihil ſcribimus, quum ex præclara ejus epiſtola prodroma omnia poſſint intelligi. Satis exiſtimamus ad decus & laudem tanti viri certiorem te facere, ab ipſo ſemel & iterum ſumma fide atque improbo, ſed non pœnitendo labore, Codicem Toletanum fuiſſe collatum, exactumque

que ad normam Editionis Hentenianæ, ad quam te rejicimus.
En habes, ut breviſſimè potui, genus Codicis, cauſam Editio-
nis. Sed quæres deinceps, quænam ſit Codicis ætas: quem na-
ctus ſit laudatorem? Nihil duco eſſe commodius, quàm ocula-
rem teſtem adhibere, eumque doctiſsimum, ſcilicet Joannem
Marianam, cujus teſtimonio contentum te eſſe, æquum videtur.
Ipſe igitur Cap. VI. de Editione Vulgata pag. 48. & Cap. XVIII.
pag. 93. poſtulationi tuæ ſatisfacit cumulatè, hæc ſcribens: „ Bi-
„ blia latina ante ſexcentos amplius annos Gothicis literis de-
„ ſcripta in Templo Toletano ſervantur, quibus Hieronymi
„ Verſionem integram contineri diverſam a Veteri Editione
„ Vulgatâ, multa indicabant; Pſalmi ex Hebraico converſi, utì
„ inter ejus opera extant, quod fortaſſe in paucis Bibliorum
„ Codicibus invenias; Baruch prætermiſſus, ùt Hieronymus ſe
„ prætermiſiſſe ait. In his Bibliis omnes libri præter Pſalmos
„ exſtant, ut in Editione noſtra Vulgata, paucis tantummodo
„ verbis commutatis pro varietate regionum „. At, antiquitate
Codicis melius expenſâ, in Præfatione ſuorum ſcoliorum in no-
vum Teſtamentum: „ Gothicus, inquit, apud Nos Codex in
„ membranis magnæ fidei & antiquitatis, fortaſſe ante octin-
„ gentos annos deſcriptus, rerum, credo, potientibus Gothis
„ ante everſam Hiſpaniam a Mauris. Certè ante ſexcentos tri-
„ ginta annos Eccleſiæ Hiſpalenſi donatum, ad ejus calcem ſcrip-
„ tum eſt, ſcilicet ante annum 990. „. Hæc ſcribebat Ma-
riana anno 1618. Sed lege Chriſtophori Palomares, de ætate Co-
dicis differentis, a nobis editam Præfationem.

C L. V I R O
PHILIPPO ABBATI GARBELLIO
PATRITIO BRIXIANO
JOSEPH BLANCHINUS
S. P. D.

PRÆSTANTISSIMAS tuas virtutes, Garbelli Cl., tacitum admirari me jubes; &, ſi quiſquam fuit umquam naturâ alienus ab humana commendatione, tu profecto is es. Quæ enim habent ſpeciem aliquam gloriæ, quæ proficiſcitur ex honore verborum, atque ex inanibus præconiorum inſignibus, contemnis, vana & fugacia exiſtimas, & prorſus indigna Chriſtiano viro. Perge igitur, ut agis: ſed quoniam vera laus numquam a virtute ſejungitur, & ſequitur eos præcipuè, qui, ob inſignem animi moderationem, ullam gloriam numquam putant expetendam, ignoſcas mihi velim de te, vel invito, nunc aliquid prædicanti. Ut primùm namque per literas tuas, humanitatis & eruditionis plenas, ad confirmandam ſententiam meam de Itala Verſione conſpiraſti, recitatis a me iiſdem literis tuis, ſtatim univerſus doctorum virorum cœtus in Urbe partes noſtras ſequutus eſt ſummo ſtudio, magnoqne conſenſu. Quare ego, cum ex ipſa re magnam capio voluptatem, tum opinionem meam primùm abs te probatam eſſe triumpho, & gaudeo. Sique (ùt auguraris) nihil ab ea longius eſſe ſalſitate, tota demum Literatorum Reſp. pronunciaverit, tibi ſic perſuaſum ſit, me exiſtimaturum, auctoritate tua & ſingulari virtute mihi, quod maximè concupieram, contigiſſe. Sed, quoniam properavi rem deducere in judicium, & jam benè multa typis conſignata ſunt, te nunc non ſolùm ſocium conſiliorum meorum, verùm etiam auditorem ſerendæ ſententiæ deſidero. Ego tamen nihil expecto, niſi fauſtiſſimum: ſpero enim Judices ſecundùm nos decreturos. Quare nunc de reliqua noſtra cogitanione cognoſce. Dudum tibi de Veronenſi Enangeliorum Codice miræ antiquitatis, undecim omnino ſæculorum, edendo, ac etiam planè reſtituendo ſum pollicitus. Id ego, etſi mea ſponte ante feciſſem, nunc tamen & agam ſtudioſiùs, & totis viribus vehementiùs enitar, ſi aliquam ex Pſalterio voluntatem reliquæ Verſionis Italicæ in Lectoribus eſſe perſpexero. Interim verò hoc Opus nemini deſpondebo, (quamvis plures Typographos acres amatores invenerim) ut ſi ipſis placuerit, illud humaniſſimus & cum laude nominandus Hieronymus Mainardus Typographus Tomo II. hujus editionis evulget. Genus hoc eſt voluptatis meæ: quæ penè deperdita ſunt, ea quæro. Amplius autem Italam non haberi Ricardus Simonius in critica utriuſque Fœderis Hiſtoria, Jacobus Lelong in Bibliotheca Sacra, Domnus Auguſtinus Calmet in ſuis Divinarum Scripturarum Commentariis, cæterique primi ſubſellii Scriptores nno ſimul ore teſtantur. Quamvis enim in latinis Codicibus, evolvendis maximus fuerit noſtra hac ætate clariſſimorum Virorum labor; nil tamen ſermè in Bibliothecis, ac in tanta ſacrorum Librorum copia repertum eſt hactenus, quàm Hieronymiana, & Vetus illa ignoti Scriptoris Italica, Interpretationes, imperitiâ Notariorum, vel etiam maturâ deliberatione conjunctæ inter ſe, ex quibus Vulgata noſtra purior tandem longo ſæculorum decurſu compacta eſt. Quamobrem Cl. Joannes Mariana ſub finem Cap. XVIII. Tract. de hodierna Vulgata Editione, ait: *Ea noſtra ſententia eſt, plurimos libros noſtræ editionis ex Hieronymi Interpretatione eſſe, paucos quoſdam ex alterius, quæ olim apud Latinos Editio Vulgata vocabatur: neutros omnino ex parte ſinceros, ſed quibuſdam locis aut verbis ex diverſa-editione commutatis*. Dudum enim & illa, quæ Vulgata primis temporibus ſerebatur, & Hieronymiana, quæ poſtmodum fuit ſanctiſſimè conſervata, ſuam, ut ita dicam, religionem promiſcuè obtinuerunt. Nos in utriuſque lectione hodieque verſamur: & credo, V. Cl., te in Vulgatis quamplura deprehendiſſe, quæ Hieronymianam non redolent correctionem. Quare illud mihi quidem mirum videri ſolet, aliquot doctos homines per tot annos etiam nunc ſtatuere non potuiſſe, utrum Vulgatam Editionem, Hieronymianam an Italam in pleriſque libris dici oporteret. Summa quidem utrique Verſioni fuit dignitas, quam S. Gregorius ſuo ævo pari atque eâdem in laude ponit in Epiſtola ad Leandrum. Sed tamen Hieronymiana Tranſlatio, Sanctiſſimorum Pontificum auſpiciis conſecrata, demum in Eccleſiis majorem habuit auctoritatem & religionem, ut tanti Doctoris merita poſtulabant. Id ultro ego confiteor; ſed & tu mihi concedas velim, V. Cl. Sanctum Gregorium, cùm B. Hieronymo

ſuffragaretur ; nihil de Itala Verſione , qua ipſe adhuc ſuis Commentariis in Jobum uſus fuerat , ſtatim abdicanda cogitaviſſe . Neque enim poterat repente mutari textus Scripturarum , uſuſque tam cito converti . Id aliquot ſemeſi Codices diſcripti poſt ea tempora , qui ad nos pervenere , ſatis aperte teſtantur . Senſim ergo & ſine ſenſu Italica ad novam Tranſlationem redacta eſt , ac novam formam induit . Nullum certè ex veteribus Sacris Libris comperi , in quo Antiquariorum ſtudium non incubuerit ad Italam ex parte nepotibus conſervandam . Ipſi vita paulatim erepta eſt ; nec ejus memoria ſubitò ejecta , atque omni dignitate ſpoliata . Quare nihil profecto erit , quod quidam admirentur poſthac , ſi ſæpe Codicibus remotioris ætatis pannos utriuſque Verſionis aſſutos videant ; Italam enim , ùt dictum eſt , calamo Doctoris Maximi amanuenſes recenſuerunt . Id tandem in cauſa fuit , ut conflaretur Vulgata , quam unicè Authenticam dico . Sed ad Pſalterii Codicem redeo ; & , quoniam idem ſcribendi initium ſumendum eſt , Epiſtolæ reliquæ dabo operam diligentiùs . Volebam equidem incunabula penè Italicæ aliarumque Latinarum Verſionum hìc tibi oſtendere ; nam in hoc argumento jamdiu verſari ſoleo : videbarque mihi , Garbelli Doctiſſime , non ſolùm eorum ſtudiis qui divinis Literis delectantur , ſed etiam tibi debere hoc munus ; ſed quoniam hoc argumenti genus , quod fuit a nonnullis aut ignoratum aut penè relictum , Epiſtolarem non patitur brevitatem , longa Diſſertatione in Prolegomenis Tomi II. illuſtrandum conſtitui . In qua tanto magis eſt mihi elaborandum , quod multi latini libri (inconſideratè ſatis) in Galliis dicuntur ſcripti ad Veteris Tranſlationis exemplum , ab optimis quidem viris , ſed non ſatis eruditis . Mandare autem nunc literis cogitationes omnes , hominis eſſet intemperanter abutentis otio atque patientia tua . Ita prorſus exiſtimo . Ergo ad propoſitum revertor , & Codicis Pſalmorum deſcriptionem ſuſcipio ; ut , quod ab editoribus ſemper fieri ſolet , id ego quoque nunc faciam . Sed quoniam Epiſtolaris ratio poſtulat , ut is , ad quem ſcribitur , de iis rebus , quas ignorat , certior fiat , ea præcipue tibi expouam , quæ ab alio nemine , ſi manuſcriptum librum non habuerit ad manus , numquam poſſes cognoſcere . Exemplum ergo ipſum quod attinet , Græco-Latinum eſt , Romanis , ùt ajunt , literis exaratum ; hæc verò vel ipſo S. Hieronymi ævo unciales dicebantur , cùm unciâ , ideſt pedis duodecima parte conſtarent . Quod ſcribendi genus circa ſeptimum ſæculum deſiiſſe probarunt viri doctiſſimi , Lambecius , Junius , Mareſcallus , Mabillonius , Millius , atque Conſtantius *In vindiciis Codicum confirmatis* , Cap. IV. Elementa omnia tam arcte conjuncta ſunt , ut nullum comma vel punctum , nulla verborum diſtinctio ab Antiquario facta uſquam appareat ; & , quod maximæ vetuſtatis indicium eſt , unumquemque verſum verbum unum diceres . Ita vero ſcripti ſunt codices omnes ætate prę cæteris commendabiles . Nunc reliqua perſpicias volo , quæ an leviora ſint , tu judicabis . Frequentiſſimis nempe cognatarum literarum mutationibus Codex abundat : ſcribitur enim ſæpiſſime *B* pro *V*, & contra . Item *O* pro *V*, ac *N* pro *M* ; quod poſtremum etiam Longi , Curcii , Valeriani , Papiriani , Adamantii , & Martirii orthographorum ævo in Codicibus obtinebat , ùt Caſſiodorius teſtatur Orthographiæ Cap. XV. & Divin. Lect. Cap. XXX. Laboratum eſt autem in hoc a me , ſicut tibi , V. Cl. , ſenſi placere : atque in marginibus veterem ſcribendi formam ſemper adnotavi . Hanc diligentiam ſi parum gratam quiſquam putet , aut non laudandam , quod ab uſu receſſerit , ad doctorum virorum tribunal graviter vapulabit . Habes conſilia noſtra . Nunc reliqua cognoſce de Codice . Delectus habebitur quarumdam vocum ; idque diligentiſſime perſequar , ut plane intelligas mihi non excidiſſe illud , quod ad me quibuſdam literis ſcripſeras . Summa hæc eſt . *D* & *T* , cognata elementa , Scribę noſtro ſunt familiaria ; hinc *adque* pro *atque* , ùt in pleriſque inſcriptionibus vel ipſa Auguſti ætate videre licet : item *quod* pro *quot* , ùt quidam lapides apud Angelum Politianum Lib. IV. Epiſt. IX. *aput* pro *apud* , ùt in Grutero pag. 378. Sępius vero *O* & *V* promiſcue uſurpantur , quod Quintilianus Lib. I. Cap. IV. a Notariis factum memoriæ prodidit , & poſt ipſum Priſcianus . *B* pariter in *V* paſſim mutatum videmus ; hujus autem rei ſexcenta exempla reperies apud Gruterum , Reineſium , Sponium , Fabrettum , Doniumque , quibus allegandis ſuperſedeo . Pſalterii noſtri quoque indolem prodit quoddam ſcriptionis genus , ſequioribus ſæculis inuſitatum : ùt exempli cauſa *thenſauris* pro *theſauris* : item *murra* pro *myrra* ; ùt in vetuſtiſſimis Codd. apud D. Joannem Martianæum , in notis ad Vulgatam antiquam Latinam Verſionem Euangelii ſecundùm Matthæum pag. 65. & apud Inſcriptionum collectores . Porrò Caſſiodorius Orthogr. Cap. II. ait : „ Y *Litera antiqui non ſemper uſi ſunt ; ſed aliquando loco illius* V *ponebant* . Et Cap. IV. Y *Græcum nos in quibuſdam in* V *convertimus* . Item Cap. I. *Quotidie* (ait) *ſunt , qui per* co , *cottidie ſcribant* . Et Cap. IV. *Cottidie per* C & O *dicitur , ùt ſcribitur ; non per* q , *quia non a quoto die , ſed a continenti die dictum eſt* „ . Et in Tergeſtina Inſcriptione apud Gruterum pag. 408. *cotidie benefaciendo* . Sed longum eſſet ire per ſingula . Omitto ergo alia plura , ne videar oblitus quid ſcribam , vel ad quem . Tua tamen auctoritas me movit , Garbelli Doctiſſime , ut hæc fuſiori calamo exponerem . Et utinam in hoc ipſum omnes anecdotarum rerum editores toto animo ſtudioque omni incumberent : profectò MSS. libros poſteritati committerent crederentque nativis,

ut

ut ita dicam , lineamentis ſuis . Nam , ùt picturæ eſſe dicuntur nonnullæ inornatæ ſtudioſâ quadam artificis negligentiâ , quas idipſum deceat ; ſic Codicum veterum facies , Typographi pennicillis expreſſa , magis incompta delectat . Et licèt hoc vetus ſcribendi genus nunc indotatum eſſe atque incomitatum & incomptum videatur , nemo tamen dixerit repudiandum . Etenim ſine controverſia ſummo in honore ſemper fuit apud Antiquitatis amatores ; & clariſſimi viri , Aldus , Cellarius , aliique quamplures huic ſtudio ſedulam operam impenderunt , quòd ipſis perquam utile videretur . Nam cùm inter doctos homines de alicujus monumenti veritate diſputatur , tollitur omnis ſæpe contentio ex ſcripti obſervatione , in qua nulla poteſt eſſe de ętate jam controverſia . Tanta eſt ergo orthographiæ veteris dignitas , tanta auctoritas , ut , quod fuerit ab ea definitum , amplectendum magis quàm contentione frangendum videatur . Ego , qui in ejus præceptis hanc vim atque utilitatem eſſe arbitror , ſatis mirari non poſſum quorumdam ignaviam , qui ex iiſdem nihil adjumenti capi putant . Non ſemel vidimus diplomatum librorumque fidem , perpensâ ſcripturâ , nutare . Hæc namque ætatem figit , tempuſque declarat , velut æra Chronologiam . Quare non pœnitendo labore ſategi , ut Codicis noſtri genium in marginibus ubique notarem : quod , ne temerè factum aliquibus videatur Caſſiodorii auctoritate omnis noſtræ Editionis ratio fulcienda eſt . Verba cùm in medium afferam , ſcient omnes quid cauſæ ſit , cur ego numquam ab antiqua ſcribarum inſtitutione diſceſſerim . Itaque Vir ille inprimis eruditus atque doctiſſimus , cùm de Inſtitutione Divinarum Lectionum ſcriberet , hæc de emendatione Codicum documenta literis conſignavit Cap. XV. B *pro* V , V *pro* B , O *pro* V , N *pro* M , *contra Orthographiæ præcepta vitioſe poſitas non relinquas . Aſpirationem verò ſuperfluam deme , aut adjiee competenter . Caſus nominum , temporaque verborum , ubi tamen permitteris , cuſtodi diligenter . Reperies enim frequenter in auctoritate conſuetudini diſſona , quæ tibi non liceat immutare . Sed in his emendatorum Codicum ſervetur exemplum . Cetera vero , quæ ſunt male præſumpta , recorrige : quoniam antiquarii exinde potius probantur offendere , dum elocutione latinæ linguæ neſciunt ſervire diſpoſitè . Æ in fine adverbii non relinquas . Æ iterum caſui genetivo non ſubtrahas . Multa etiam reſpectu euphoniæ propter ſubſequentes literas probabiliter immutamus , ùt illuminatio , irriſio , immutabilis , impius , improbus . G literam a narratione tolle ſuperfluam : a gnaro enim , ideſt ſcito ſeu perito , venit nominis iſta compoſitio .* Quod , *cum prænomen eſt , per* D , *non per* T *literam ; cùm vero adverbium numeri eſt , per* T *literam , non per* D *ſcribendum eſt .* Quicquam *magis in prima ſyllaba* C *ponendum eſt quàm* D , *propter euphoniam , quam præcipimus ſequi .* Hæc Caſſiodorius : cujus conſilii ego libenter uſus ſum , ut marginales notæ plane teſtantur . Sed redeo ad Pſalterium : & quoniam omne ejus ſcriptionis genus expoſui , nunc etiam pauca de verſuum diſtributione cognoſce . Linea utriuſque Verſionis (Codex enim , ùt diximus , Gręco-Latinus eſt) non in unam eamdemque longitudinem exporrectæ , ſed inæquales : in quibus ſedulò ab Antiquario cautum eſt , ut græca & latina , ſervato etiam plerumque ipſo verborum ordine , ſibi invicem reſponderent . Itala antiqua Translatio ſiniſtram paginam , LXX. verò Interpretrum dextram occupat . Utraque eſt latini Scribæ , ùt oſtendunt elementa latina Textûs utriuſque . Id autem ex ipſo inſtituto codicum hujuſmodi Græco-Latinorum natum ; qui , ùt inquit Millius , (ubi de MS. Cod. Euangeliorum , & Actorum Cantabrigienſi , cum certe Græcis uſui eſſe non poſſent , [quid enim ipſis cum Verſione ſeu etiam lingua Latinorum) in Occidentalium omnino gratiam confecti ſunt ; ut textu Græco ſcilicet e regione Latini poſito haberent quibus facultatis aliquid in græcis , unde & ſacrum Codicem melius intelligere eis liceret , & Latina ſua , ſicubi opus eſſet , emendare . Vtraque item Verouenſis Libri Translatio priſco more verſus enumerat . Ex ſacris vero Voluminibus (ut probè noſti Vir Eruditiſſime) libri ſeptem , nempe Pſalterium , Proverbia , Canticum Canticorum , Eccleſiaſtes , Job , Sapientia , & Eccleſiaſticus per verſus ſcribebantur antiqnitus . Et nullus dubito (verbis utor Ven. Card. Thomaſii in Præf. ad Pſalterium Vulgatæ Edit.) quin a LXX. Interpretibus ipſis juxta vetuſtiſſimos ſuos Codices Hebraicos id factum fuerit in quinque Libris prioribus , & in duobus poſterioribus a ſuis Auctoribus . Ad Origenem Presbyterum certe id rei minimè referri poteſt ; cùm is non ſeptem modò , ſed reliquos etiam Veteris Scripturæ libros , non quidem in verſus , ſed in cola , hoc eſt in membra grandiuſcula diſtinxerit . Teſtes locupletiſſimi de antiqua hac diſtinctione verſuum in Pſalmis ſunto , S. Gregorius Nazianzenus Carmine de Scripturæ libris : idem , ſive S. Amphilochius Iconii Epiſcopus , in Carmine ad Seleucum : S. Epiphanius libro de Ponderibus & menſuris nu. 4. : S. Cyrillus Epiſcopus Hieroſolymitanus Catecheſi IV. Illuminatorum : & S. Joannes Damaſcenus Lib. IV. de Fide Orthodoxa Cap. XVIII. Verſus enim , de quibus hi Patres loquuntur , breviuſculi erant ; nec alii , quàm qui in noſtro Codice obtinent . Id ſatis ſuperque probarunt doctiſſimi DD. Martianæus , & Pouget , Monachi e Congregatione Sancti Mauri , Tomo I. Editionis Hieronymianæ , auctoritate Latinorum SS. Patrum , præſertim verò memorati B. Hieronymi , & Auguſtini . Horum primus in præfatione in Eſaiam ad Paulam & Euſtochium ſcribit : *Nemo , cùm Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos , metro eos*

exi

exiſtimet apud Hebræos ligari , & aliquid ſimile habere de Pſalmis , & operibus Salomonis . Et in Epiſtola ad Snniam & Fretelam : *Decimo Septimo Pſalmo* , Grando & carbones ignis : *& quæritis , cur Græci iſtum Verſiculum non habeant , interpoſitis duobus verſibus &c.* Unde luculenter apparet , in Latinis quoque Codicibus , ùt in noſtro Veronenſi , hunc Pſalmum quatuor verſibus fuiſſe diſtinctum , quorum primus erat : *Grando & carbones ignis* ; Secundus : *Et intonuit de cælo Dominus* ; Tertius : *Et Altiſſimus dedit vocem ſuam* ; Quartus demum iterum : *Grando & carbones ignis* . Alter vero , Sanctus videlicet Auguſtinus , in Enar. ſecundâ in Pſalmum XXI. de Donatiſtis ſermonem inſtituens , hæc habet : *Putas ibi ponunt aures , quando Lector ipſorum dicit* : Commemorabuntur , & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ ? *Eja fortè unus verſus eſt : aliunde cogitabas ; cum fratre tuo fabulabaris , quando illud dixit : attende , quia repetit , & ſurdos pulſat* : Et adorabunt in conſpectu ejus univerſæ patriæ gentium . *Adhuc ſurdus eſt , non audit ; pulſetur iterum* : Quoniam Domini eſt Regnum , & ipſe dominabitur gentium . *Tres iſtos verſus tenete , Fratres &c.* Nihil eſt ergo , quod differat a Veronenſis Codicis diviſione ; ſed cuncta ſunt paria . Confer , ſi libet ; & enumeratis lineolis ad oram paginæ magis exporrectis , quibus initia verſuum Pſalterii noſtri deſignantur , (lineæ namque decuſſatæ , quæ intra marginem ſunt , ad ſuperiorem verſum pertinent) eamdem illam verſuum diſtinctionem agnoſces , quam SS. Hieronymus & Auguſtinus in Pſalmis pariter agnoverunt . Itaque , cùm iſta verſuum diſtinctio , (cujus principia , ſi altè & à capite repetantur , ab antiquiſſimis Eccleſiæ temporibus originem ducunt) à Patribus fuerit poſteris commendata , non immeritò eam ego quoque ſecutus ſum ; adjectâ tamen noſtræ etiam Vulgatæ ſticonometriâ in interiori parte contextûs , notis , quas Arabicas vocant , ut ex utraque veterem , novamque numerandi verſus rationem quiſque cognoſceret . Quoniam verò , ùt proſequitur laudatus Ven. Card. Thomaſius , iſtiuſmodi conciſè diſtincti verſus (quos noſtrum Pſalterium hodieque cuſtodit) per id temporis conglutinari cæperunt , quod interceſſit ab ætate S. Auguſtini ad Caſſiodorium (cùm hic in ſuo in Pſalmos Commentario longiuſculos verſus , ex duobus vel pluribus anguſtis illis priſcis verſibus coactos , enumeret , ùt præſertim videri poteſt in Proëmio Pſalmorum XIV. CXVI. & CXVII.) in hoc etiam veneranda noſtri Codicis ætas elucet . Porro membranæ fere duodecim ſæculorum ſunt judicio ſummorum doctiſſimorumque Virorum , Eminentiſs. ac Reverendiſs. Principis Angeli Quirini S. R. E. Card. Biblitoh. , Marchionis Scipionis Maffeii , Ludovicii Antonii Muratorii , Antonii Franciſci Gorii , Euſebii Amort Can. Reg. Lateran. Pollingani , aliorumque etiam è Congr. S. Mauri , qui vel Codicem ipſum , vel characterum ſpecimen inſpexerunt . Sed de his hactenus . Quid verò nnnc ſcribam potius , aut in quo melius conſumam diem ? Intelligo a me nunc poſtulari , ut jam dicam , quem locum inter alia Latina Pſalteria Auguſtinianum ſibi vindicet . Si enim ipſum Italæ Verſionis eſt , Editio noſtra ſupervacanea videri poterit . Ergo meum hoc eſt munus , hoc a me expectatur , ut ea complectar , quæ laborem meum non inutilem prodant . Et jam ordiar explicare , de ipſo quid ſentiam . Memini , doctiſſimos fuiſſe viros , qui Auguſtinianam Tranſlationem puram putam Italam vocent . Et , qui fuerit in S. Doctoris Enarrationibus vel tantillum verſatus , id prima (inquiunt) fronte cognoſcet . Eſt ita ex parte , ùt ipſi ajunt , & id mihi etiam ſemper viſum eſt . Sed omnia expendamus ; & quidem ad rationem inſtitutæ inquiſitionis diligentiùs . Certè cùm Italæ auctor omnes alios ſcriptores , qui Bibliorum latinas Verſiones ediderunt , facilè ſuperarit , ab omnibus tamquam princeps eſt habitus ; præſertim cum Græcum textum fuerit preſſis veſtigiis conſectatus , ùt ipſe S. Auguſtinus docet Lib. II. de Doct. Chriſt. Cap. XV. Sed quoniam in omnium manibus ea verſabatur Tranſlatio , populi interdum libertate vitiata eſt , & circumferebatur in Codicibus fœdè corrupta . Quare idem S. Auguſtinus , ut Epiſcopi non inertis munere fungeretur , ejus emendationi operam dedit , plura mutavit , ac ferè novum Pſalterinm condidit . An ita factum , ùt ſcribo , ex ipſo accipe . Is in Epiſtola CCLXI. ad Audacem , poſtquam dixit Pſalterium , à B. Hieronymo ex Hebræo ſermone converſum , non habere , hæc literis commendavit : *Nos autem non interpretati ſumus , ſed Codicum Latinorum nonnullas mendoſitates ex Græcis exemplaribus emendavimus . Unde fortaſſis fecerimus aliud commodius quàm erat , non tamen quale eſſe debebat . Nam etiam nunc , quæ fortè nos tunc præterierunt , ſi legentes moverint , collatis Codicibus emendamus* . Nempe , ùt animadverterunt etiam Clariſſimi ejuſdem S. Auguſtini Editores , ipſe Latinas Verſiones inter ſe compoſuit , Exemplaria Græca conſuluit , collegit varias Lectiones ; undenam irrepſerit diverſitas , ex interpretum vitio , an è textus Græci ambiguitate , inveſtigavit ; ejus denique illa ſedulitas , qua tot locos tam anxius excuſſit , huc eum impulit , ut Pſalterium multoties ad idioma hellenicum recenſeret , caſtigaretque . Quare omne punctum non tulit Jacobus Faber , qui , ut Pſalterium (quod appellat Vetus) in lucem ederet , illud totum ex S. Angnſtini Enarrationibus in Pſalmos exſcripſit ; Pſalmorum etiam verba , rei ſubjectæ quandoque a S. Doctore aptata , non alio , quàm expreſſa ibi erant modo , retulit ; ùt videre licet in Pſalmo CXX. *Levent &c.* Ea ergo Fabri

Editio

editio, ad veteres S. Auguſtini Codices parum etiam exacta, & Hieronymianæ correctioni quamſæpiſſimè (ut alibi de Maurina quoque Editione mihi probandum erit) accomodata, ut verè dicam, Africanam potius, quàm Italam Tranſlationem repræſentet: illam videlicet, quæ Hipponæ Regii, non quæ in Italia atque in tota Africa circumferebatur ante S. Damaſi Papæ tempora. Igitur, ſed haud ſcio an rectè, Garbelli doctiſſime, modò definio, non ſemper ex Auguſtini Enarrationibus, ut omnes hactenus, ſed potius ex noſtro Codice hauriendam eſſe Communem illam, ſeu Vulgatam Antiquam Latinam Italicam Pſalmorum Verſionem, quam priſca ferebat ætas ante geminam S. Hieronymi recenſionem. Ad me præterita hebdomada ita ſcripſiſti, ut nil jucundius ſcribi potuerit; cùm de Codice argenteo Brixiano, in Regio Monaſterio Sanctæ Juliæ ſervato, videam a te omnem diligentiam adhiberi, vel potius jam adhibitam. Ejus exemplum, quod mecum perhumaniter communicaſti, tuas adnotationes expectat. Has unà cum meis in alterum præſtantiſſimum argenteum Codicem Euangeliorum Veronenſis Bibliothecæ, edendas puto. Vale; & meo nomine ſalutem plurimam dicas, rogo, ſuaviſſimo doctiſſimoque Viro Canonico Galleardo, R. P. Paulo Groſſio, ceteriſque iſtius noſtræ Congregationis Presbyteris, quorum ſocietatem atque neceſſitudinem tibi conjunctiorem in dies facis; quod benè cognitam tibi eorum pietatem, prudentiam, atque ſingularem eruditionem magis etiam quotidie perſpicis, mihique luculentiùs in dies teſtaris.

E I D E M.

QUUM tu, Garbelli Cl., tam multâ eruditione mihi reſcripſeris de Pſalterio ſecundùm antiquam Italam Verſionem, quod Tom. IIII. Anaſtaſii Bibliothecarii in lucem edidi, faciendum putavi, ut tuis literis breviter reſponderem, & conjunctionem ſtudiorum noſtrorum remunerarer quamſimillimo munere. Itaque retuli me, te hortante maximè, ad eadem ſtudia Sacrarum Scripturarum, quæ longo temporis intervallo intermiſſa videbantur: idemque Pſalterium, quod jamdiu exſpectas, limarum a me politius, & græcâ Verſione auctum (quæ è regione habetur in Codice), typis conſignavi; ut reliquum quod erat promiſſi, tibi perſolverem. Editionem numeris omnibus abſolutam ut credas, non præſumo: non enim eſt talis, ut in arce Minervæ poni poſſit; quamvis non ſine magno labore exiſſe appareat. Omnino id ſerius, quàm volebam; ſed feci adductus auctoritate & conſilio tuo, ut rem pro dignitate agerem. Neſcio tamen, an poſtulationi tuæ diligentiâ meâ ſatisfecerim: noſti imbecillitatem meam. Nunc autem repetenda mihi eſt Italæ Verſionis non ſatis explicata recordatio, quum a Scriptoribus Eccleſiaſticis de ea pauca, nec ſatis ſolidè diſputata ſint, non ob inopiam aeris ingenii, ſed quia veteribus monimentis caruerunt. Si enim Flaminium Nobilium, Ricardum Simonium, & Joannem Martianæum excipias, de reliquis, quos ipſe vidi, nihil accipio, niſi ex conjectura eſſe loquutos. Quare ſine dubitatione aſſeruerim, nos fere primos Italam typis conſignare, non quidem integram & abſolutam (quum nihil ſit ſimul inventum & perfectum); ſed tamen ejuſmodi, quæ ob ingentem monumentorum vim ceteris præſtare poſſit. Ne autem videar fortaſſe plus nimis quædam affirmare, pluſque profiteri me noſſe, quàm ſciam, ejus notionem ex Sancti Auguſtini teſtimonio bene conſtitutam volo. Ipſe namque, de Latinis interpretationibus loquens libro II. de Doctrina Chriſtiana cap. XV. hæc habet: „ In ipſis Interpretationibus Itala „ ceteris præferatur: nam eſt verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ „. Itaque quum latina Itala Verſio eſſet eâ laude clariſſima, quòd verborum tenacitate, atque perſpicuitate ſententiæ ceteris longe præſtaret, ego probationes omnes ad hanc duplicem regulam quærere volui, & dedi operam diligenter, ut antiquus Pſalmorum Interpres hac gemina face præluceret, qua in viam veritatis Lectores deducerentur. Et quoniam Itala ex Septuaginta Seniorum translatione, quaſi ex ſancto auguſtoque fonte dimanat, erant puriſſimi græci Codices adeundi, quibus ad propoſitæ inquiſitionis exitum veniremus. Omnibus autem omnium optima putatur editio τῶν ο' Sixti V. Summi Pontificis auctoritate vulgata, de qua noſter Cardinalis Baronius multa dixit illuſtria: „ Codex Vaticanus (ex „ quo prodiit) ut quidam opinantur, ſecundùm editionem Luciani, quantum ex forma

„ chara-

„ characterum conjici poteſt, quum ſit majoribus literis, quas vere antiquas vocant, exa-
„ ratus, ante milleſimum ducenteſimum annum (*hæc ſcripta ſunt an.* 1587.) hoc eſt circa
„ annum Chriſti 380. ante tempora B. Hieronymi, & non infra, ſcriptus videtur . . . . ex
„ Editione LXX. ſi non toto libro, certe majori parte conſtare viſus eſt . . . . Macha-
„ beorum Libri abſunt ab hoc Exemplari, atque item liber Geneſis fere totus; nam longo
„ ævo conſumptis membranis mutilatus eſt ab initio libri uſque ad Caput XLVII. Et liber
„ item Pſalmorum, qui a Pſalmo 105. uſque ad 128. nimia vetuſtate mancus eſt.„ Hæc
ex præfatione editionis Romanæ, quæ non modo opinionem vicit univerſorum, ſed etiam
auxit Septuaginta Interpretum gloriam. Andreas Maſius, qui ab immortalis Cardinalis Carafæ
ratione non diſcedit, & ea probat, quæ ab ipſo perſcripta ſunt: „ Continet (inquit) Vaticanus
„ Codex, longe quidem vetuſtiſſimus, editionem ſimplicem LXX. neque ſuppletam alienâ
„ interpretatione; ſed, ni fallor, a Luciano Martyre emendandi ſtudio nonnihil contami-
„ natam, hoc eſt quam Κοινὴν vocare ſolebant„. Morino Vetus videtur Editio, priſtinæ inte-
gritati ab Origene reſtituta, ùt conſtat ex ejus epiſtola 54. ad Patricium Junium, in qua
ait pag. 279. Antiq. Eccl. Orient. „ Triplex fuit Septuaginta Interpretum correctio, Orige-
„ niana, Heſychiana, & Lucianea. Hinc Codicum horum Interpretum varietas. Heſy-
„ chiana videtur tua Editio (ſcilicet Codicis Alexandrini). Audio enim Alexandriæ olim
„ deſcriptum eſſe Codicem tuum. Maſio Lucianeus videtur ille Codex, ex quo Editio Ro-
„ mana expreſſa eſt; mihi vero Origenianus. Lucianus enim, ùt conſtat ex Euſebio, & Sui-
„ da in verbo, *Lucianus*, interpretationem Eccleſiaſticam, ubi vitiatam eſſe illam con-
„ ſtabat, ad Hebræi textus normam caſtigavit; Origenes vero purum putum LXX. Inter-
„ pretum Textum repræſentare ſategit: ubi autem ab Hebræo variabat, id aſteriſcis vel
„ obelis notavit: ubi vero Codices LXX. a ſe invicem, lemniſcis & hypolemniſcis . . . . . .
„ Alia ratio, propter quam Origenianam illam Editionem exiſtimem, aut potiſſimum Orige-
„ nianam, eſt, quòd non tantùm Aſiæ majoris Eccleſiæ Codices Origenianos amplexæ ſint,
„ ſed Græcię Conſtantinopoleos, Aſiæ quoque minoris, & vicinarum Regionum, Romæ
„ quoque, & Italiæ Magnates, & Bibliothecæ celebres, Origenis Exempla deſcribi, ùt om-
„ nium Editionum correctiſſima, indeque editionem LXX. excribi, magnopere curabant,
„ utì S. Hieronymus teſtatur, apparetque ex Auctorum, qui in illis Regionibus vixerunt,
commentariis, qui omnes Origenis exapla maxime commendant„. Paria habet Joannes
Geneſius Sepulveda Epiſtolarum lib. I. Epiſt. III. ad Eraſmum ſcripta anno 1533. in qua
„ ait: „ Eſt Græcum Exemplar antiquiſſimum in Bibliotheca Vaticana, in quo diligen-
„ tiſſime & accuratiſſime literis majuſculis conſcriptum utrumque Teſtamentum contine-
„ tur, longe diverſum a vulgatis Exemplaribus . . . . : Hoc autem Exemplar omnium eſſe
„ emendatiſſimum, cùm ejus antiquitas declarat, & Librarii diligentia, tum quod mul-
„ tum convenit cum vetere noſtra Tranſlatione; quæ, dubitari non debet, quin ex emen-
„ datiſſimo quoque Exemplari converſa, & tradita nobis ſit a majoribus„. Quare nihil mi-
hi tam mirum videtur, quàm falſa dici a nonnullis, hæreticis quidem maxime, qui ar-
bitratu ſuo Sixtinum Codicem reprehendunt, eique tenebras conantur obducere. Erneſtus
Crabius (ut ceteros prætermittam) in epiſt. ad Joannem Millium hæc ſcribit: „ Editio Ro-
„ mana ſaltem ex parte eſt Heſychiana, adeoque corruptiſſima; contrà Alexandrinus Co-
„ dex ex Origeniano quoad plurimos Veteris Teſtamenti libros eſt deſcriptus„. Hujus autem
levior eſt cenſura, quàm quæ viris a ſtudio partium alienis fucum facere poſſit: cum Roma-
nis enim Editoribus nihil habent litium Catholici fere omnes, qui Vaticanum Exemplar aſ-
ſerunt incorruptum, & cum reliquis (etiam Alexandrino) minime comparandum. Qua-
re (idque maxime rem cauſamque continet) ut rabidos adverſariorum dentes obtunderem,
ac tortuoſum genus intemperantis critices patefacerem, Codicis Vaticani fidem integrita-
temque ex Italæ collatione in notis luculenter oſtendi. Porro nihil eſt unum uni tam ſimile
tam par, quàm Sixtina Editio antiquo Interpreti ſit; quum in ambobus, fere nulla re diffe-
rentibus, appareat perfecta conformitas. Igitur, ſi ad firmandas originalis Textûs Verſio-
numque lectiones hanc ſimilitudinem haberi volunt, cur eâ non erunt contenti, vel con-
ceden-

cedentibus nobis ? Intereſt autem plurimum animadvertere, Italam eſſe omni falſitate Codicum antiquiorem, ac nobis exhibere Verſionem τῶν O' qualis Apoſtolica ætate Chriſtianorum manibus terebatur; ut ejus auctoritas multo potior ſit ad veritatem confirmandam Græcorum fontium primitivorum, quàm perduellium inficiationes, ad infirmandam. Maneat ergo certum atque exploratum, Italam (ſi modò eam aſſecuti ſumus) nobis Septuaginta Interpretum translationem integram præſervaſſe: & Sixtinæ Editionis judices ſeveriores id, quod Codices Eccleſiæ naſcentis affirmant, aut perfracte negare, aut in dubium revocare jam deſinant. Concedant verò, geminas Verſiones incorruptas eſſe, ſi ſimiles, quod negari nullo modo poteſt. Quod autem perfecte & abſolute ita pares ſint, ut inter eas fere nihil interſit, legenti certe conſtabit. Ergo utraque vera, ſi ſimilis; duæ namque veræ, & diſcrepantes eſſe non poſſunt. Deſperatæ cauſæ patrocinium impulit Calviniſtas & Lutheranos (qui primi ſe ad Vulgatam Editionem impetendam contulerunt) ut, omnibus translationibus repudiatis, ſe totos in Hebræis fontibus vindicandis collocarent. Quare ſummam in ſtudio curam operamque poſuerunt. Sed in hoc etiam hæreticos caſtigo, quod ex recentioribus textibus, & fœdè vitiatis, non ex puriſſimis fontibus de Sacrarum Scripturarum ſinceritate exiſtimant. In Eccleſiæ Latinę ſinum a primis temporibus Patres Apoſtolici Antiquam Italam Verſionem contulerunt; cui, tantâ vetuſtate robuſtæ, uſque ad S.Gregorii tempora cùm auctoritate tum vitâ perfrui licuit. Princeps ille ac verè Magnus Gregorius, a quo in Epiſt. ad Leandrum ſcripta, ſum inſtitutus, quamvis plerumque Sacrarum Scripturarum teſtimonia juxta S. Hieronymi Translationem allegaret; arbitrabatur tamen in publicis, quas ad populum habuit, concionibus Italam quoque proferre, quæ antiquitate ac tot ſæculorum uſu commendabatur, magni exiſtimans intereſſe ad laudem & decus utriuſque, Divina Eloquia in veteris ac novi Interpretis Translationibus ſarcta tecta ſervari. Quo in genere tantùm ceteri poſt S. Gregorium profecerunt, ut ambæ Verſiones modo inter ſe aptæ colligatæque videantur. Et quamvis nemini poteſtas ſit poſt Sacroſanctum Concilium Tridentinum remigrandi in eam Veterem Translationem e Nova S. Hieronymi, quæ eſt correcta & emendata maximè, & pro authentica haberi debet; attamen, quia ab hæreticis, ut Hebræi Canonis arcem pene dirutam hodieque cuſtodiant, arma ſunt ea ſumpta, quibus utuntur pernicioſe, ego ad oſtendendam Vulgatæ Verſionis conſonantiam cum græcis Textibus primitivis, plura, quàm a me fortè deſiderari poterant, Italæ Verſionis monimenta ſum conſequutus, quibus confecta res erit; & Vulgata hodierna, Canonica atque Divina ſummâ veritate oſtendetur; ut optimo jure ſit apud univerſam Eccleſiam in magna gloria. Sed cùm omnibus in rebus, de quibus veritas non ſatis eſt cognita & explorata, temeritas in aſſerendo eſſe atque turpis jactantia videatur, tum in iis maximè, in quibus judicandum eſt, quid Eccleſiæ, quid Patribus Occidentalibus antehieronymianis, quid Religioni denique tribuamus. Quare ſigna quædam a nobis quærenda ſunt, quæ qualis Itala fuerit, clare demonſtrent. Ut autem errandi periculum fugiamus, & ea, quæ, dicentur a nobis, neque infirmari neque convelli poſſint, Antiqui Interpretis ratio atque notitia ex laudato S. Auguſtini teſtimonio in libro II. de Doctrina Chriſtiana Cap. XV. repetenda eſt, quod nôſtris Codicibus calculum confert pleniſſimum veritatis. Illud vero ſic habebat: „ *In ipſis interpretationibus Itala cæteris præferatur; nam eſt Verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ* „. Igitur ex noſtro Latino Pſalterio cum LXX. Seniorum Translatione collato de perſpicuitate atque tenacitate judicemus, ne quis alterutrum teſtimonium Codici Veronenſi deeſſe exiſtimet; atque proponamus indicem locorum aliquot parallelorum, ex quibus poteſtas ſit cognoſcendi, quàm pulchrè verba verbis, ſententiæque ſententiis ſibi reſpondeant. Commodius autem, & ad rationem inſtitutæ inquiſitionis id agetur aptius, ſi Vaticanum Codicem, de quo multa jam dicta ſunt, ad normam exigamus; & id primum conſideremus, (quod principio in fontium rivorumque collationibus eſt conſiderandum) verba, eorumque derivata, antiquum latinum Interpretem firma, quàm maxime poterat, conſervaſſe. Summatim Exempla coacervabimus, longiores ne ſimus. Sunt autem hæc.

Græ-

Græcum Vaticanum Ἀφανίζω: Pſalterium Veronenſe: *extermino* quomodo redditur etiam in Euangeliis ſecundùm Italam Verſionem: Vulgata *demolior*. Gr. Vatic. Θανατόω, ῶ, Pſal. Veron. *mortifico*: Vulgata interdum *interimo*. Ἀγαλλιάομαι, ῶμαι, ἀγαλλίασις, *exulto*, *exultatio*: Vulgata interdum *lætor*, *lætitia*. Διαφθείρω, διαφθορὰ, *corrumpo*, *corruptio*: Vulgata nonnunquam *intereo*, *interitus*. Καταποντίζω, καταποντισμὸς, *ſubmergo*, *ſubmerſio*: Vulgata ſemper *præcipito*, *præcipitatio*. Παραπικραίνω, παραπικρασμὸς, ſæpius *inamarico*, *inamaricatio*, interdum *exaſpero*: Vulg. *exaſpero*, *exacerbo*. Ἀδολεσχέω, ῶ, *garrio*: Vulg. *meditor*. Θηρεύω, *venor*: Vulg. *capto*, *capio*. Καταπίνω, *abſorbeo*: Vulg. *devoro*, *deglutio*. Ἄφρων ἀφροσύνη, *inprudens*, *inprudentia*: Vulgata *inſipiens*, *inſipientia*. Μακρόθυμος, *longanimis*: Vulgata interdum *multum patiens*. Δολιότης, *doloſitas*: Vulg. *dolus*. Ἐπιτήδευμα, *affectio*: Vulgata *ſtudium*, *adinventio*. Μετεωρισμοὶ (ſemper enim plurali numero reperitur in Pſalmis) *ſuſpenſiones*, *ſuſpenſuræ*; Vulg. *fluctus*, *excelſa*. Quid ego hic pluribus utar exemplis, quibus eſt plenum Pſalterium, ut oſtendam Italam præ Vulgatâ verborum tenaciorem? Quæ ad perſpicuitatem ſpectant ſententiarum, ea potius attingantur, quum præclariora ſint, nec item Vulgatæ cum Itala Translatione communia. Pergam igitur, & ſic faciam; id eſt enim, quod Italam demonſtret maximè. Pſal. XXXVIII. v. 14. *Remitte mihi ut refrigerem*: Græc. ἄνες μοι ἵνα ἀναψύξω: Vulg. *refrigerer*. Pſal. CXVIII. v. 120. *Confige clavis a timore tuo carnes meas*: Græc. καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου: Vulg. *Confige timore tuo carnes meas*. Pſal. XCV. v. 2. *Bene nuntiate*. Gr. εὐαγγελίζεσθε: Vulg. *Nuntiate*. Pſal. X. v. 3. *in obſcura luna*: Gr. ἐν σκοτομήνῃ: Vulg. *in obſcuro*. Pſal. XLIX. v. 18. *Si videbas furem, concurrebas ei*: Gr. εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ: Vulg. *Currebas cum eo*. Item Pſal. C. v. 5. *Huic non conveſcebar*: Gr. τούτῳ οὐ συνήσθιον: Vulg. *cum hoc non edebam*. Pſal. CXVII. v. 8. & 25. *O Domine ſalvum fac vero, o Domine bene proſpera iter vero*: Gr. ὦ Κύριε σῶσον δὴ, ὦ Κύριε εὐόδωσον δή: Vulg. *o Domine ſalvum me fac, o Domine bene proſperare*, omiſſo *vero*. Pſal. XXIII. v. 7. 9. *Tollite portas principes veſtri*. Gr. ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν: Vulg. *veſtras*. Pſal. CVIII. v. 3. *Locuti ſunt adverſus me linguam doloſam*: Gr. ἐλάλησαν κατ' ἐμοῦ γλῶσσαν δολίαν: Vulg. *lingua doloſa*. Pſal. CIV. v. 34. *& ignem, ut inluminaret eis noctem*: Gr. καὶ πῦρ τοῦ φωτίσαι αὐτοῖς τὴν νύκτα: Vulg. *per noctem*. Pſal. CIV. v. 37. *Et eduxit eos in argento, & auro*: Gr. καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ: Vulg. *cum argento & auro*. Pſal. CXVIII. v. 173. *Fiat manus tua ſalvum me facere*: Gr. γενέσθω ἡ χείρ σου τοῦ σῶσαί με: Vulg. *ut ſalvet me*. Pſal. XXXI. v. 3. *Quoniam tacui inveteraverunt oſſa mea a clamando me*: Gr. ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ τοῦ κράζειν με: Vulg. *Dum clamarem*. Pſal. III. v. 7. *Non timebo a millibus populi*: Gr. οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ: Vulg. *Millia populi*. Pſal. XVII. v. 33. *Qui præcingit me virtutem*: Gr. ὁ περιζωννύων με δύναμιν: Vulg. *virtute*. Pſal. LIX. v. 5 *potaſti nos vinum ſtimulationis*: Gr. ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως: Vulg. *vino compunctionis*. Pſal. CIV. v. 40. *& panem cæli ſaturavit eos*: Gr. καὶ ἄρτον οὐρανοῦ ἐνέπλησεν αὐτούς: Vulg. *pane*. Pſal. CXVIII. v. 121. *ne tradas me nocentibus me*: Gr. μὴ παραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με: Vulg. *calumniantibus me*. Pſalm. CIV. v. 42. *qui memor fuit verbi ſancti ſui, quod ad Abraham ſervum ſuum*: Gr. ὅτι ἐμνήσθη τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου αὐτοῦ, τοῦ πρὸς Ἀβραὰμ τὸν δοῦλον αὐτοῦ: Vulg. *quod habuit ad Abraham*. Pſal. CIV. v. 9. *& juramenti ſui ipſi Iſaac, & ſtatuit illud ipſi Jacob in præceptum, & ipſi Iſrahel in teſtamentum*: Gr. τῷ Ἰσαὰκ.. τῷ Ἰακὼβ.. τῷ Ἰσραήλ. Quæ quum tot ac tanta ſint, quæ ineſſe in Itala claritatis & tenacitatis indicia perſpiciuntur, proferam & alia exempla, in quibus non ſit difficile Latinum Interpretem, vel contra grammaticæ leges, ut verbum verbo redderet, Græcizantem videre. Sunt autem hæc quoque ſcitu digniſſima; pertinent enim ad agnitionem Italæ, de qua quæritur. Pſal. XXXIV. v. 19. *non inſultent mihi qui adverſantur mihi inique. qui oderunt me gratis, & adnuentes* (pro *adnuunt*) *oculis*: Gr. μὴ ἐπιχαρείησάν μοι οἱ ἐχθραίνοντές μοι ματαίως, οἱ μισοῦντές με δωρεὰν, καὶ διανεύοντες ὀφθαλμοῖς. Ubi noſter Interpres nullum ante διανεύοντες articulum videns (quod fit ratione conjunctivæ καὶ) *adnuentes* reddit pro *adnuunt*. Pſalm. CXLV. verſ. 5. *Beatus, cujus Deus Jacob adjutor eſt*:

ſpes

Digitized by Google

ejus in Domino Deo ipſius ; qui fecit cœlum & terram , mare & omnia , quæ in ea ſunt &c. qui cuſtodit veritatem in æternum , faciente judicium injuriam accipientibus , dante eſcam eſurientibus . Gr. ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν &c τὸν φυλάσσοντα ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιοῦντα κρίμα τοῖς ἀδικουμένοις, διδόντα τροφὴν τοῖς πεινῶσιν: Vides ſine articulo ποιοῦντα : διδόντα . Item Pſal. CXLVI. v. 2. *Ædificans Hieruſalem Dominus , & diſperſiones Iſrabel concolliges* (mendum pro *concolligens* , ſeu *colligens* cum Caſſiodoro) *qui ſanat contritos corde , & alligat contritiones eorum , qui numerat multitudinem ſtellarum , & omnibus eis nomina vocans* (pro *vocat* .) Gr. οἰκοδομῶν Ἱερουσαλὴμ ὁ Κύριος, καὶ τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, καὶ δεσμεύων (hic videtur Italæ conciunator idco vertiſſe *alligat* , non *alligans* , quia ſequitur , *qui numerat*) τὰ συντρίμματα αὐτῶν. ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν. Sed quid opus eſt plura ? Jam enim ipſum Latinum Pſalterium , quod typis evulgo , cxplicabit omnem de Antiqui Interpretis tenacitate atque perſpicuitate ſententiam . Codicem Vaticanum mirificum teſtem adhibendum eſſe putavi ad ſingulas lectiones , quæ abeunt a Verſione Vulgata , quia nullus videbatur aptior , qui primis Eccleſiæ temporibus magis accederet , quàm ille , qui XIV. omnino ſæculorum ſenex fuiſſet , & in tam venerabili ſeuectute ceteris integritate præſtaret .

Propè oblitus ſum , Garbelli Doctiſſime , quod maximè fuit ſcribendum . Accepi Diſſertationem tuam de inſigni Codice Euangeliorum Brixiano , quam in altero hujus Operis Tomo volo iu lucem edere , ut conſulam immortalitati nominis tui , atque amicorum poſtulationibus ſatisfaciam . Neſcio , eruditionis , an ingenii major in ea laus contineatur . Plena eſt doctrina , indaginibus , elegantia . Quod meum de ea judicum cxquiris , id eſt tale , ut nil melius effici poſſit . Tu tamen , ſi videbitur , ita cenſeo facias , ut quæ honorificè ſcribis de me , tranſverſo calamo , antequam iu lucem edantur , deleri ſinas . Id a te peto ; id , ut tua voluntate per me fieri liceat , rogo . Patere obſecro ; ne videaris nimium propoſiti tenax , obſirmatæque ſententiæ . Si tu conceſſeris , humanitas tua reſpondebit judicio meo , quod ſemper habui de te mirificum . Fac ergo , ut impetrem ; quod ſi duriorem te præbueris , me vel invito , ea demum exſtare patiar , ne contendam adverſus te . Sed pro certo habeas , tantum mihi dolorem cruciatumque afferre errata ætatis meæ , ut non ſolùm animus a laude , ſed aures quoque ab omni commendatione abhorreant . Eminentiſſimus Princeps , Angelus Maria Cardinalis Quirinus , S. Apoſtolicæ Sedis Bibliothecarius , & Epiſcopus tuus , qui Literariæ Reipublicæ Mecenas ampliſsimus , atque inſignis inſtaurator exiſtit , de te mihi narrat illuſtria , atque ab eo honorificentiſimè tractari te audio . Quod cum ejus humanitati dandum putes , tum da etiam ſapientiæ tuæ . Numquam mihi tanti Viri aut colendi aut ornandi voluntas defuit ; ſed nunc magnopere ſum commotus , quoniam exſtat tempus optatum maximè . Quare mihi in commemorandis ejus iu me beneficiis , ſaltem Nuncupatione hujus Voluminis utendum eſſe putavi . Sed hæc haſtenus . Oneris tibi imponere nec audeo quicquam , nec debeo . Velim tamen reſcribas ad me , de hac Editione quid cogites , & quo judicio ſis , quaque ſententia . Valde enim mihi ſemper & vera & utilia literis tuis nunciantur . Si quem de Italæ inveſtigandæ ratione cum doctiſsimo viro Canonico Galleardo ſermonem habueris , exiſtimo te ad me perſcripturum , ut mihi naſcatur iu ſecundo Volumine alterius Epiſtolæ argumentum . Incredibili ſum ſollicitudine de tua valetudine oculorum . Accipio tamen literas tuas non vacillantibus literulis ſcriptas , ſed pulchrè exaratas ; & miror id potuiſſe tamen gravi morbo . Da operam diligenter , ut valeas ; quam ſi adhibueris , omnia a te habebo . Purgationibus ne conſumaris . Medicis , mercedis quantum voles , dari jubeto ; ſed valetudini magis inſervies , ſi lectioni paululum valedixeris . Hoc pharmacum unicè te curabit . Quod ſi difficile captu eſt ; tamen mihi videtur neceſſarium . Ego nulla in re malo , quàm iu te amando conſtans & eſſe & videri . Iterum vale , ſalve .

Digitized by Google

C L. V I R O
ANTONIO FRANCISCO GORIO
F L O R E N T I N O
JOSEPH BLANCHINUS
S. P. D.

CUM literis mihi in agendis gratiis, commemorandiſque doctiſſimorum Virorum, qui de me optimè ſemper ſunt meriti, beneficiis, utendum eſſe putaverim, loco Præfationum, cogor nunc, Gori Cl., ad te etiam ſcribere. Et malo per Epiſtolam id agere, ut magis liberè dicas quid tibi de mea Græci Pſalterii editione videatur. Tuum autem præclarum judicium in longum tempus ne differas velim, præſertim quia eo tibi exiguo opus eſt. Permagni æſtimo tuam auctoriratem; & ſemper eodem erit apud me pondere, quo tua fuerunt omnia. Igitur elice ſententiam tuam, ut eâ perſpectâ, ſi mea mutanda videbitur, tibi haud cunctanter aſſentiar. Hoc tibi de me promitto, hoc ſpondeo; et probè cognoſces, me ita acturum ut pecudes, quæ ſui generis ſequuntur ducem, etiam ſi novâ incedat viâ, qua tamen ad caulam itur. Non fuit unquam in me obſtinata voluntas. Explora igitur omnia diligenter; & ut de maxima re deliberans (agitur enim de illa Sacrarum Scripturarum græca Verſione, quæ a vetuſtiſſimis temporibus in Eccleſiis Orientis obtinuit) quod veriſſimum tibi videbitur, mihi ut reſcribas, rogo. Atque, ut ordiar explicare quid ſentiam, altè, & ut oportet, a capite de Septuaginta Senum Verſione quæram aliquid uberius, quàm Epiſtolaris uſus fortaſſe deſiderat.

Cum multæ res in Hexaplis nequaquam adhuc exploratæ ſint, tum perdificilis, Vir Cl. (quod tu minimè ignoras), & perobſcura eſt quæſtio de illa Verſione τῶν O', quæ ab Origene priſtinæ integritati reſtituta, in iiſdem exſtabat. De qua tam variæ ſunt eruditorum hominum & tam diſcrepantes ſententiæ, ut id magno argumento eſſe debeat, cur nonnulli calamum cohibuerint, ne ſtudio partium aut falſa ſcriberent, aut quod non ſatis exploratè perceptum ſit & cognitum, ſine ulla dubitatione defenderent. Videmus enim Exemplaria, quæ fuerunt in lucem edita, Complutenſe præſertim, Aldinum, atque Alexandrinum, plurimum inter ſe, & a Vaticano diſcrepare; alios etiam Codices aliquarum Sacræ Scripturæ partium ſatis antiquos, nunc cum eorum aliquo, nunc cum nullo convenire. Quare in tanta varietate conſtituti ullam haberi nolunt ſtabilem certamque ſententiam. Ego autem ita cenſeo, multo majore auctoritate de genuina Græca Verſione dici poſſe, ſi intacta & cum nativis lineamentis ſuis Verſio Itala proferatur, quæ normam præbeat huic inquiſitioni magis conſentaneam. Nam unde copia depromi major incorruptorum teſtimoniorum poteſt, quàm ex illa veteri latina Translatione, quæ fuit verborum maximè tenax cum perſpicuitate ſententiæ, & à puriſſimo fonte manavit temporibus Patrum Apoſtolicorum? de qua ejus laude omnium eſt fama conſentiens. Hæc, ut corruptos Codices ætate antecellebat, ita in Occidente uſque ad Sancti Gregorii tempora auctoritatis principatum tenuit. Poſt ejus verò ortum habuit Septuaginta-Viralis Translatio aliquid vitii, ſecus autem antea. Pura enim & integra extitit in Codicibus univerſis uſque ad annum Chriſti XCIII. aut XCIV., quo tempore Joſephus ſuas Judaicas antiquitates abſolvit, ut in Præfatione generali multis oſtendi. Hinc eſt, quod primo Chriſti ſæculo vel ipſe populus Judæorum, relictis pene fontibus primitivis, hauriebat verbum Dei, etiam in Synagogis, a Translatione Seniorum, quæ communi in uſu,

atque

atque hominum ore verſabatur. Poſt conditam jam, & noſtris hominibus datam Latini Interpretis Verſionem, nonnulli Hebræorum ingenio & fraude Exemplaria græca falſarunt, quamvis ea manu ſacrilegâ violare tam impium tam deteſtabile ſcelus ſit, ut quibuſdam videri poſſit incredibile iſtud a perfida gente olim perpetratum. Sanctus Juſtinus Martyr, detecto recenti dolo, primus omnium Judæis exprobravit, quòd aliquot Sacrarum Scripturarum teſtimonia in Codicibus græcis, quos habebant in manibus, falſario pumice abraſerint: „ Vos autem (inquit) in his quoque adulterare Transla- (* In Dial. cũ Trypho. edit. Sonnii pag. 310. Commellini pag. 242.)
„ tiones Seniorum veſtrorum, qui apud Regem Ægypti Phtolomæum fuere, audetis;
„ allegantes non habere Scripturam, ſicut illi verterunt . . . . . . „ Et paulo
„ poſt „ Non decet vos Vaticinia ipſa auſu temerario vel adulterare, vel perperam
„ exponere: nam vobis ipſis tantùm injuriam facietis, Deo autem nihil nocebitis. „

Idem hanc Judæorum perfidiam paulo ante, & fuſiùs & clariùs expoſuerat, ſcribens: * „ Scire vos volo, quod illi (*Judæorum Magiſtri*) multos & integros locos (* Edit. Sonnii pag. 297. Commelini pag. ...)
„ (*Divinarum Literarum*) ex Translatione eorum, qui cum Phtolomæo fuere, Se-
„ niorum ſuſtulerint, in quibus clarè hunc ipſum Crucifixum, Deum & hominem eſſe,
„ eumque in Cruce pendere & mori, prænunciatum eſſe oſtenditur. „ Ita Juſtinus. Neque Thrypho ſcelus hoc a ſuis admiſſum negare auſus eſt: ſed accuſationis gravitate perculſus, eumdem Juſtinum rogavit, ut diceret, quænam ſint, *quas a Judæo-*
„ *rum magiſtris inductas abrogataſque eſſe Scripturas aſſeveraret*. Obſecutus eſt ſtrenuiſſimus Pugil, & quatuor illico expoſuit loca in ſeptuaginta Interpretum Verſione a Judæis *nuper*, *nec ante multos annos* reſecta, quæ adhuc reperiebantur in aliquibus Exemplaribus, in Synagogis aſſervatis. Primus hic eſt. „ Ex verbis, (in- (* Ibid.)
„ quit Sanctiſſimus Martyr) quæ Eſdras de lege & conſtitutione Paſchæ commemo-
„ ravit, hunc locum abſtulerunt: *Et dixit Eſdras populo: Hoc Paſcha Salvator*
„ *noſter & Perfugium noſtrum. Ac ſi in animum veſtrum induxeritis, & in cor ve-*
„ *ſtrum aſcenderit, quod humiliaturi ſumus eum in ligno, & poſtea ſperaturi in*
„ *eum, non deſolabitur locus iſte in omne tempus, dicit Deus virtutum. Si in*
„ *eum non credideritis, neque audieritis annunciationem ejus, dericulum eritis*
„ *Gentibus*. „ Secundus autem iſte. „ * Ex Hieremiæ reſponſis (*inquit*) hæc re- (* Hierem. 11. v. 19.)
„ ciderunt: * *Ego ùt agnus, qui ad ſacrificandum abducitur. Super me cogitaverunt* (* In Dial. cũ Trypho. edit. Commel. pag. 272. Son. pag. 298.)
„ *cogitationem, dicentes: Venite, mittamus lignum in panem ejus. & eradamus eum a*
„ *terra viventium, & nomen ejus ne memoretur amplius*. „ Tamen ætate Juſtini,
„ ùt ipſe teſtis eſt, * *reſectio iſta ex Hieremia adhuc in quibuſdam Exemplaribus, quæ*
„ *in Judæorum aſſervabantur Synagogis, reperiebatur; non enim ita diu erat, cum*
hæc verba reciderant. „ Tertius ex eodem Hieremia deſumptus erat; ſic enim
„ loquitur idem Juſtinus. „ Ex Hieremiæ ſimiliter dictis iſta reſecuerunt: *Recor-*
„ *datus eſt Dominus Deus mortuorum ſuorum ex Iſraele, qui obdormierunt in ter-*
„ *ra aggeris: & deſcendit ad eos, ut euangelizaret, & læto eis ſignificaret nun-*
cio ſalutare ſuum „. Quo in Hieremiæ capite hæc verba fuerint, Juſtinus non indicat, neque facile eſt divinare, cum jam non occurrant in Sacro Textu. De quar-
„ to demum loco hæc idem Juſtinus habet. * „ Ex Pſalmo nonageſimo-quin- (* Ibidem.)
„ to, quem David cecinit, perpauca hæc abſtulerunt, *à ligno*: cum enim ad verbum
„ ita fuiſſet dictum: *Dicite in gentibus: Dominus regnavit a ligno*: reliquerunt,
„ *Dicite in gentibus Dominus regnavit*. „ Has autem voculas (inquit Bartholomæus Germon *de veteribus hæreticis*, *Eccleſiaſticorum Codicum corruptoribus*) * *a ligno*, in noſtris Bibliis jam non haberi perſpicuum eſt. Tamen illas ante Juſtini tempora in Pſalterio extitiſſe diſcimus ex Barnabæ Epiſtola. Ad hunc enim profectò locum Barnabas alludit, cum ait, *regnum Jeſu eſt in ligno*. Eumdem verſum cum iiſdem voculis *a ligno* poſt Juſtini tempora recitarunt Tertullianus, ignotus Auctor Tractatus *De montibus Sina & Sion*, Auguſtinus, Leo Magnus, Gregorius magnus, & alii. Caſſiodorus verò „ *a ligno* (inquit) alii quidem non habent Translatores: ſed nobis ſufficit, quod Septuaginta Interpretum auctoritate (* Parte ſecunda C. 4. pag. 175.)

fir-

„ firmatum eſt. Et verò eadem verba etiam nunc reperiuntur in antiquis Pſalteriis Copthorum, Gothorum, Veronenſi Græco-Latino, & Vaticano. Eadem recitat Eccleſia Catholica in Hymno *Vexilla Regis*, quem a Venantio Fortunato compoſitum omnes norunt, ubi Davidem re ipſa ſic cecinisse affirmatur his verſiculis:

Impleta ſunt, quæ concinit
David fideli carmine,
Dicendo in nationibus
Regnavit a ligno Deus.

His vitiis in ſacros Codices τῶν O' malitia Hebræorum invectis, multo plura ſine dolo malo acceſſerunt, cum ob librariorum amanuenſium incuriam, tum propter imperitorum Interpretum numeroſitatem. Perſæpe etiam, cùm una Verſio alteri adverſabatur, ii, qui ſibi aliquid ſcire videbantur, rati mendum eſſe, ubi non erat, plura ſine delectu, præſertim ex Aquila, Symmacho, & Theodotione, aut ſuppleverunt, aut ſuſtulerunt, aut immutarunt. Quibus de cauſis quis jam miretur tam exiguum puriſſimorum librorum numerum inveniri? Quamobrem in maxima antiquariorum multitudine, in ingenti Interpretum copia, atque in mira exemplorum varietate, genuinam Græcam Verſionem ſe conſequi poſſe deſperet, qui lydium lapidem non invenerit, ad quem ſinguli Codices, factâ collatione, exigantur. At ne plura, quæ ſunt pene innumerabilia, conſecter, comprehendam brevi: & ſic ſtatuam, incorruptam Septuaginta Senum Translationem primitivis Italæ Codicibus veriſſimè contineri: ſiquidem ab eorum lectione non diſcedebat, ut S. Auguſtinus teſtatur. Angli Alexandrinum exemplar reliquis anteponunt. Alii aliis fidem adjungunt. Ego Vaticanum maxime ſincerum puto; & neſcio, an in Epiſtola, ad eruditiſſimum Virum Philippum Abbatem Garbellium ſcripta, elicuerim aliquid, quod aut verum ſit, aut ad id maximè accedat. Utinam hi, qui ſine magna contentione volunt puriſſimos fontes attingere, eos ſumma cura ſtudioque conquirerent in Novo Teſtamento, in Patribus Apoſtolicis, in Itala Verſione, atque etiam in Philone, & Joſepho Hebræo; profectò omne ferrent punctum, atque ad tutiſſimam ancoram græcæ Verſionis adhærerent. Sed plerique errare malunt, eamque ſententiam, quam adamarunt, pugnaciſſimè defendere, quàm ſine pertinacia quid verius dicatur, amplecti; & ſtudio partium ante tenentur adſtricti, quàm quid ſit veriſſimum judicent: eòque præſtant cæteris, quod, cum dicunt conſtanter, & in ſententia permanent, ſcire ſe putant, quæ neſciunt. Sed ad Hexapla redeamus. Origenis tempore Septuaginta Translatio valde vitiata ferebatur, & is erat manuſcriptorum Codicum ſtatus, ut eos Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, aliorumque Editionibus emendari neceſſe eſſet, Origenes ipſe Chriſtianæ Reipublicæ cauſa illam reſtituendam curavit; magni æſtimans intereſſe ad laudem & decus antiquæ Verſionis, reliquarum, quas in Hexaplis collocaverat, judicium adhiberi, ut id eſſet ratum, quod ab ipſis ex Hebræo fonte manantibus judicatum videret. Quo in genere tantum profecit, ut univerſam LXX. Verſionem priſtinæ integritati reſtitutam græcis hominibus daret. Studio atque exemplo Origenis provocatus Hieronymus, emendatiſſimam edidit totius Veteris Teſtamenti latinam Verſionem ad fidem Hexaplaris τῶν O', ut Adamantii Opus egregium haberetur in utriuſque linguæ facultate. Audi, Vir doctiſſime, Hieronymum ipſum in libro Tertio Apologiæ adverſus Ruffinum, qui ait: *Tu latinas Scripturas de Græco emendabis, & aliud Eccleſiis trades legendum, quàm quod ſemel ab Apoſtolis ſuſceperunt: mihi non licebit poſt Septuaginta editionem, quam diligentiſſimè emendatam ante annos plurimos meæ linguæ hominibus dedi, ad confutandos Judæos etiam ipſa Exemplaria vertere, quæ ipſi veriſſima confitentur; ut ſi quando adverſum eos Chriſtianis diſputatio eſt, non habeant ſubterfugiendi diverticula: ſed ſuomet potiſſimum mucrone feriantur*, Magnum tamen Hieronymi ingenium, magnumque Sacrarum Scripturarum ſtudium, quibus temporibus laudari maximè debuerat, invidis detractoribuſque non caruit ob iſtam latinam ex τῶν LXX. Senioribus Editionem. Quamvis enim plerique ejus diligentiam

tiam admirarentur, fidemque cognoſcerent, incredibiles tamen inimicitias a Vulgatæ Antiquæ Translationis pattonis magna cum gloria ſuſtinuit. Idque eo fuit mirabilius, quòd ab eo laus humana non quærebatur; ſed id ſtudebat unice, ut cibum, qui non perit, noſtris hominibus exhiberet. Quare præfatione in librum Job ex græco ſermone in latinum converſum, ait: *Si aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem . . . . . nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem, quia juxta ſententiam Salvatoris volo operari cibum, qui non perit, & antiquam Divinorum Voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare, mihi genuinus infigitur, correctior vitiorum falſarius vocor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant, dum magis pulchros habere volunt Codices, quàm emendatos.* Scilicet ipſe Hieronymus juxta Origenianum exemplar ea, quæ vel a vitioſis Interpretibus malè reddita, vel a præſumptoribus imperitis emendata perverſius, vel a librariis dormitantibus aut addita fuerant aut mutata, ſummo ſtudio atque labore correxit, ut Editionem numeris omnibus abſolutam latinis Eccleſiis traderet. Quare in Cap. III. Epiſtolæ ad Titum, ait: *Nobis curæ fuit, omnes Veteris Legis libros, quos vir doctus Adamantius in Exapla digeſſerat, de Cæſarienſi Bibliotheca deſcriptos ex ipſis authenticis emendare.* Idem affirmat libro II. laudatæ Apologiæ adverſus Ruffinum, ubi ſe vindicans ab ejus reprehenſione & objectis: *Ego ne* (inquit) *contra Septuaginta Interpretes aliquid ſum loquutus, quos ante annos plurimos, diligentiſſimè emendatos, meæ linguæ ſtudioſis dedi, quos quotidie in conventu fratrum ediſſero, quorum Pſalmos jugi meditatione decanto &c.*? Habeo & alia clariſſima teſtimonia, quibus ipſe Hieronymus univerſa V. T. Volumina ex Græco emendaſſe dicit, quæ cum maximi momenti ſint, non omittam ea ad te ſcribere. In Epiſtola namque XXVIII. ad Lucinium Bæticum teſtatur: *Septuaginta Interpretum Editionem & te habere non dubito, & ante annos plurimos diligentiſſimè emendatam ſtudioſis tradidi.* Et in illa ad Sunniam & Fretelam, de LXX. Verſione, quam a ſe latinè redditam juxta Origenis Editionem, obelis & aſteriſcis diſtinxerat, ait: Κοινὴ *autem iſta, hoc eſt* Communis *Editio, ipſa eſt quæ & Septuaginta. Sed hoc intereſt inter utramque, quod* Κοινὴ *pro locis & temporibus & pro voluntate Scriptorum Vetus corrupta Editio eſt; ea autem, quæ habetur in* ἑξαπλοῖς, *& quam nos vertimus, ipſa eſt quæ in eruditorum libris incorrupta et immaculata LXX. Interpretum Translatio reſervatur.* Tantæ Editionis fama cùm in Africam demum veniſſet, Sanctus Auguſtinus quæſivit à Hieronymo, ut eam ad ſe mitteret. *Deinde nobis* (inquit Epiſt. LXXXII.) *mittas obſecro interpretationem tuam de LXX. quam te edidiſſe neſciebam &c.* Cui reſpondit Hieronymus Epiſt. XCIV. apud Auguſt. CLXXII *Grandem latini ſermonis in iſta Provincia Notariorum patimur penuriam; & idcircò præceptis tuis parere non poſſumus, maximè in Editione LXX., quæ aſteriſcis verubuſque diſtincta eſt. Pleraque enim prioris laboris fraude cujuſdam amiſimus.*

Hæc ego ſcribere habui, Gori Cl. de univerſa Veteris Teſtamenti Verſione, quam Sanctus Hieronymus, partim ex Origenis Hexaplis novam fecit, (ut eſt Pſalterium, Job, libri Salamonis, & Paralipomenon) partim ex iiſdem tantum correxit & emendavit, addens ſub aſteriſcis quę deerant, & obelorum veru confodiens quæ redundabant in LXX.; ut ſcribit in Epiſtola ad Auguſtinum, qua ei reſpondet ad inquiſitionem de libro Job, a ſe latinè converſo, & cum Hæbræo ipſo in locis additis ex Theodotione collato: *Quod autem quæris, cur prior mea in libris Canonicis interpretatio aſteriſcos habeat & virgulas prænotatas; & poſtquam aliam Translationem abſque his ſignis ediderim, pace tua dixerim, videris mihi non intelligere quod quæſiſti. Illa enim interpretatio LXX. Interpretum eſt: & ubicumque virgulæ ideſt obeli ſunt, ſignificatur, quod LXX. plus dixerint, quàm habetur in Hebræo. Ubi autem aſteriſci*

ideſt ſtellulæ prælucentes , ex Theodotionis Editione ab Origene additum eſt . Et ibi græca tranſtulimus ; hìc de ipſo Hæbraico , quod intelligebamus , expreſſimus „ . Ricardus Simonius Hiſt. Crit. T. V. lib. 2. Cap. X. exiſtimat , Sanctum Hieronymum in hac ſuà Veteris Teſtamenti ex græco Verſione , omnia , quæ in Hexaplis addita fuerant ſub aſteriſcis , ad ipſam Hebræi Codicis normam exegiſſe . Quod quidem veriſſimum puto in libris Paralipomenωn & in Job; ſed in reliquis libris ipſamet græca verba quæ Origenes , ex Theodotione præſertim fuerat mutuatus , & inſeruerat Hexaplari τῶν LXX Editioni , Sanctum Hieronymum latinè reddidiſſe putaverim . Sed quoniam breviter aperti ſunt fontes Origeniani , nunc Vir Cl. exponam duplex Pſalmorum genus a maximo Doctore Hieronymo ex iiſdem latinè converſum . Dein , ut munus omne promiſſi conficiam , dabo operam quambreviſſime potero (quoniam ſatis hujus Epiſtolæ magnitudo crevit) ut certis ſignis oſtendam , Pſalterium Veronenſe nobis incolumem illam Κοινὴν ideſt *Communem* atque Vulgatam LXX. Editionem conſervaſſe. Hoc autem poſtremum ſpe agrediar majore ad probandum , quia non de græca Communi Translatione Pſalmorum aliquid ſcribam , in quo liceat mihi fingere , ſi velim; & lectoribus ingenio imponere , nullius memoriâ jam refellente ; ſed edam hanc iis cognoſcendam , quibus ſuppetunt certa Sancti Hieronymi teſtimonia , quæ tibi cùm propoſuero , nullo negotio cognoſces Κοινὴν Veronenſi Codice contineri . Et quoniam ad id, quod inſtitui illico, placet accedere, ut nihil minus induſtriæ quàm argumenti utilitas poſtulat , quæſiſſe videar , de Origene ſcribere iterum cogor . Hic igitur Hexaplorum mirificus fabricator bene agere putavit in Pſalmis , ſi normam peteret ab editionè Theodotianea, ad quam exigeret LXX. Seniorum Verſionem, ubi vel ipſa deficeret , vel abundaret . Quare ſplendidis aſteriſcorum ſignis , lucem editioni afferentibus , illuſtravit ea quæ reſtituit ; quæ verò redundare videbantur , cenſorio obelo transfixit . Hæc extitit totius reſtituendæ Septuaginta Verſionis ratio Adamantii , qua Sanctus Hieronymus ratus eſt opus illud effectum eſſe pulcherrimum , ùt ſcribit in Epiſtola ad Sunoiam , & Fretelam ſ. 2. „ Quæritis a me
„ rem magni operis , & majoris invidiæ , in qua ſcribentis non ingenium , ſed eru-
„ ditio comprobetur ; ut dum ipſe cupio de cæteris indicare , judicandum me om-
„ nibus præbeam : & in opere Pſalterii juxta digeſtionem ſchedulæ veſtræ ubicum-
„ que inter Latinos Græcoſque contentio eſt , quid magis Hebræis conveniat ,
„ ſignificem . In quo illud breviter admoneo , ut ſciatis aliam eſſe Editionem ,
„ quam Origenes , & Cæſarienſis Euſebius , omneſque Græciæ tractatores Κοινὴν
„ ideſt *Communem* appellant atque *Vulgatam* , & a pleriſque nunc Λνκι ceros
„ dicitur ; aliam Septuaginta Interpretum , quę in Ἑξαπλοῖς codicibus reperitur,
„ & a nobis in Latinum ſermonem fideliter verſa eſt , & Jeroſolimæ atque in
„ Orientis Eccleſiis decantatur . Super qua re & ſanctus filius meus Avitus ſæpe
„ quæſierat . Et quia ſe occaſio fratris noſtri Firmi Preſbyteri dedit , qui mihi
„ veſtram epiſtolam reddidit , duobus ſcribens , in commune reſpondeo , & me
„ magno amicitiæ libero fœnore , quod quanto magis ſolvimus , plus debemus ,
„ Sicut autem in novo Teſtamento , ſi quando apud Latinos quæſtio exoritur ,
„ & eſt inter exemplaria varietas , recurrimus ad fontem Græci ſermonis , quò
„ novum ſcriptum eſt Inſtrumentum ; ita in veteri Teſtamento , ſi quando inter
„ Græcos Latinoſque diverſitas eſt , ad Hebraicam confugimus veritatem ; ut
„ quidquid de fonte proficiſcitur , hoc quæramus in rivulis. Κοινὴ autem iſta ,
„ hoc eſt *Communis* Editio , ipſa eſt quæ & Septuaginta . Sed hoc intereſt inter
„ utramque , quod Κοινὴ pro locis & temporibus & pro voluntate ſcriptorum,
„ Vetus corrupta editio eſt . Ea autem quæ habetur in Ἑξαπλοῖς , & quam nos
„ vertimus , ipſa eſt quæ in eruditorum libris incorrupta , & immaculata Septua-
„ ginta Interpretum Translatio reſervatur . Quidquid ergo ab hac diſcrepat ,
„ nulli dubium eſt , quin ita & ab Hebræorum auctoritate diſcordet „ . Pſalte-

„ rium

rium vero Hexaplare erat, cujus autographum laudat a ſe viſum Com. in Pſal. IV.
„ ubi ait: „ *A fructu frumenti, & vini eorum repleti ſunt:* Id quod in pluribus
„ Codicibus invenitur, *& olei eorum*, cum vetuſtum Origenis exemplum Pſalterii
„ revolverem, quod ipſius manu fuerat emendatum, nec in Hebræo, nec in cæ-
„ teris editionibus, nec apud ipſos LXX. Interpretes reperi „. Hoc autem Exemplum maximè Hieronymo probabatur, quia nihil habebat, non modo multum, quod ipſe novandum putaret. Quare ad Eccleſiarum utilitatem egit, ut Codice Origeniano Latinam redderet LXX. Seniorum Editionem. Hinc orta illa Pſalterii translatio, quæ dicitur Gallicana, mirifica quidem, & tanto viro & Doctore maximo digna, quam primum vulgavit anno MDXXXI. obelis aſteriſciſque notatam Joannes Cochlæus unà cum Brunonis Herbipolenſis commentariis. Majus ſtudium majoremque in ea operam poſuit Venerabilis Card. Thomaſius, & poſt ipſum Domnus Martianæus in Sancti Hyieronymi Bibliotheca divina. Hanc autem Pſalterii Editionem Hieronymus condidit, cùm Urbe Roma relicta, & requieſcens a Summi Pontificis pulcherrimis muneribus, otium ſibi ſumpſit in Bethleemitico ſpecu, & a cœtu hominum frequentiaque diſcedens, tamquam in portum, in ſolitudinem ſe recepit. Intellexerat enim a Paula & Euſtochio Italam Verſionem, quam Romæ ad Græcam fidem *curſim* & leviter caſtigaverat, quæque nunc etiam obtinet apud Sacroſanctam Baſilicam Vaticanam, caniturque viciſſim in Eccleſiaſtica Divinorum Officiorum Pſalmodia, ſcriptorum vitio rurſus fuiſſe depravatam. Quare conſtituit ſecundis curis illam ad Origenis autographum emendare: & quoniam prima editio contemnebatur ab iis, qui ſe dicebant in Veteri latina legenda malle verſari; ne ſecundus ejus labor in novas reprehenſiones incurreret, & aliquibus diſpliceret, ſummo ſtudio curaque egit ut obelos, & aſteriſcos adjungeret, quibus latinorum Eccleſiis Origeniana editio puriſſima traderetur. Id autem fecit provocatus a laudatis ſanctiſſimis Fœminis, ut ipſe ſcribit in Prologo, qui cum in Bibliis Vulgatis non habeatur, hic eum integrum damus: „ Pſalterium Romæ dudum poſitus emenda-
„ tam, & juxta LXX. Interpretes, licèt curſim, magna tamen ex parte correxe-
„ ram. Quod quia rurſum videtis, o Paula & Euſtochium, Scriptorum vitio de-
„ pravatum, pluſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere, co-
„ gitis, ut, veluti quodam novali ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſul-
„ cis renaſcentes ſpinas eradicem, æquum eſſe dicentes, ut, quod crebro male
„ pullulat, crebris ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo, tam vos,
„ quibus forte labor iſte deſudat, quàm eos, qui exemplaria iſtiuſmodi habere vo-
„ luerint, ut, quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia tranſcribantur.
„ Notet ſibi unuſquiſque, vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna, ideſt; vel
„ obelos, vel aſteriſcos; & ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea
„ uſque ad duo puncta, quæ impreſſimus, ſciat in LXX. Tranſlatoribus plus ha-
„ beri. Ubi autem ſtellæ ſimilitudinem perſpexerit, de Hebræis Voluminibus addi-
„ tum noverit æque uſque ad duo puncta juxta Theodotionis dumtaxat Editionem,
„ qui ſimplicitate ſermonis a LXX. Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vo-
„ bis, & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invi-
„ dia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere: & de tur-
„ bulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare. „ Editio Pſalterii Romana vulgo appellata eſt, utpotè Romæ Sancti Damaſi Papæ temporibus uſurpata; poſterior verò Gallicana, quia apud Eccleſiam Gallicanam primùm obtinuit. Hinc eſt, quod in præfatione in Pſalmos ex Hebræo converſos, ad Sophronium ſcribit, Tranſlationem latinam ex Græco factam *diligentiſſime emendatam ſe linguæ ſuæ hominibus olim dediſſe*. Et in Apologia II. in Ruffinum: „ Pſalterium certè emenda-
„ tiſſimum juxta LXX. Interpretes noſtro labore dudum Roma ſuſcepit. „ In Epiſtola tamen ad Sunniam & Fretelam monet, ſe „ *emendantem Pſalterium olim, ubicumque ſenſus idem, veterum Interpretum* (latinorum) *conſuetudinem mutare*

no-

noluiſſe, ne nimia novitate lectoris ſtudium terreret . „ Sed V. Cl. auteqnam „ pergam ad reliqua, ſileutio præterire non poſſum, inſiguiter errare VValtouum, „ & qui eum ſequitur, NatalemAlexandrum,qui ajunt,quater circa Pſalterium ela- „ boraſſe Hieronymum. Primo (inquiunt) ex hebræo iu latinum vertit, ut iu Epi- „ ſtola ad Sophrouium legimus. Secuudo, ex Editione τῶν O' græca, quæ in He- „ xaplis erat ſiucera & incorrupta, quamque aſteriſcis & obelis notavit, ut legi- „ tur iu Epiſtola 135. ad Sunniam & Fretelam. Tertio & quarto, ex Editione Lucia- „ nea, quæ Vulgata & Communis dicta eſt, & eadem erat cum LXX., ſed a Luciano „ quibuſdam correcta in locis & emendata: hauc enim prima vice emendavit, ut eſt „ in epiſtola ad Sophronium; & poſtea iterum emendavit additis aſteriſcis & obelis, „ ut ipſe affirmat in præfatione in Pſalterium ad Paulam & Euſtochium: Et hæc ejus „ edirio auctoritate Damaſi Romæ in uſu erat, teſte ipſo Hieronymo libro primo „ contra Ruffinum „. *Hæc illi*. Qui, ut advertit Hodius lib. 3. Cap. 2. cum in variis locis de una eademque Græca Editione Hierouymus ſit loquutus, eum infelici admodum coujectura de diverſis intellexeruut. Legerant nempe apud ipſum, Editionem Lucianeam a nonnullis dictam fuiſſe *Communem* ſeu *Vulgatam*, quæ Conſtantinopoli uſque Antiochiam Eccleſiarum erat iu uſu: legerant Hieronymum bis Pſalterium ex Græca Editione emendaſſe, atque hiuc oſcitanter intulerunt, Editionem illam fuiſſe Lucianeam. Et quia legerant etiam, Hieronymum ex Editione *Hexaplari* Pſalterium vertiſſe, ideo hanc Editionem Tertiam quandam fuiſſe, & ab illa utraque diverſam autumarunt. Sed per Græcam Editiouem, ex qna Hierouymus Pſalterium bis emeudaſſe legerant, non aliam debuerant iutelligere, quàm LXX Hexaplarem, quæ Hebræo, & Verſiouibus ceteris Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis oppoſita, LXX. ſiue addito ſæpiſſime nuncupatur. De his hactenus. Nunc autem, ut erudito ſæculi genio morem geram, & Codicem Veroneuſem aggrediar illuſtrare, conſtituam qualis fuerit duplex illa LXX. Seniorum Translatio, non quod id iguorare te arbitrer, ſed ut ratioue & via procedat Epiſtolaris hæc diſſertatio. Et ne ullus error exoriatur, totam rem de more aperiam ex illo reſtitutore & quaſi architecto genuinæ Τῶν O' Verſionis, Origeue, atque ex ejus interprete fido Hieronymo, ut demum jure definiam Κοινὴν Verſioni Codice contineri. Atque ut inde Epiſtolæ initium proficiſcatur, unde hæc omnis cauſa ducitur, ſtatuo duas fuiſſe Edirioues Verſionis Septuaginta-Viralis, nimirum alteram Κοινὴν, aſteriſcis obeliſque notatam; alteram verò puriorem, quæ germana Τῶν O'. Utramque putavit Uſſerius in Hexaplis ab Adamantio fuiſſe collocatam. Exinde autem id probare contendit, quia S. Hieronymus perſæpe teſtatur, aſteriſcos & obelos exſtitiſſe in Editione Vulgata. Sententiam Uſſeriauam improbavit ſimul, ac refutavit Cl. Heuricus Valeſius, qui docuit, Origenem Editionem Antiquam ſeu Vulgatam primum emendaſſe, atque collatis inter ſe multis exemplaribus, eam obelis & aſteriſcis diſtinxiſſe. Quamobrem (inquit) Editio illa, quæ in Hexaplis legebatur, partim erat Κοινὴ, partim nou erat: erat quidem Κοινὴ, quia deſumpta erat ex Editione Κοινὴ ſeu Vulgata; non erat autem propriè Κοινὴ, propterea quod & multis locis emendata fuerat ab Origeue, & ex Theodotione aliiſque interpretibus paſſim ſuppleta. Id non reſpondiſſet Vir doctus (inquit) Humfredus Hodius de Bibliorum textibus Origin. &c. lib. 3. Cap. 4. ſi modò auimadvertiſſet, ſolere Hieronymum LXX. Verſionem in genere, ut opponitur Hebræo, *Vulgatam* appellare; quia illa, nou Textus Hebræus, vulgari uſu recepta erat, ſive, ut ipſe loquitur lib. 18. Com. in Eſ., quia ea Editio *toto orbe Vulgata ferebatur*. Hauc conſuetudinem eſſe Hieronymi, ex nounullis probare conatur exemplis, quæ paſſim occurrunt, præſertim in Commentariis v. g. ad Eſ. 26. ad voces illas „ *Sed & ſpiritu meo in præcordiis meis*: Volu- „ mus(inquit) & hebraicum ſequi, & Vulgatam Editionem nou penitus præterire. „ Et hac rerum neceſſitate compellimur, diverſo ordine atque ſermone diverſas „ intelligentias quærere. Igitur quod dicitur *de nocte* juxta LXX. hujus Capituli (ut di-

„ (ut diximus) principium eſt, juxta Hebr. ſinis ſuperioris; licèt poſſit etiam
„ juxta LXX. in fine accipi ſuperioris teſtimonii, ut ſit ſenſus &c. „ Ad caput 30. „
„ Multum in hoc locu LXX. Editio, Hebraicumque diſcordant. Primum ergo
„ de Vulgata Editione tractabimus, & poſtea ſequemur ordinem Veritatis (*Heb.*) „
„ Alibi, ad eumdem Prophetam : „ quia multum inter ſe Hebraicum diſtat, &
„ Vulgata Editio, ideo utrumque poſuimus &c. „ Sic in Jer. lib.4. „ Utramque
„ editionem ex integro poſui, ut & Hebraica veritas, & difficultas Vulgatæ
„ Editionis facilius cognoſcatur. „ Præfatione in Ezechielem ex Hebræo tranſ-
„ latum : „ Sed & Vulgata ejus Editio non multum diſtat ab Hebraico. Unde
„ ſatis miror, quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus Inter-
„ pretes, in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint „. Et libro 5. Com. in Eſ. ad
„ illa verba (Ne læteris Philiſtæa) Philiſtæos autem (*inquit*) Palæſtinos ſignificat :
„ quos alienigenas Vulgata ſcribit Editio. „ Per Vulgatam autem, ait Hodius, hìc
intelligi LXX. in genere, cum re ipſa liquet, tum ex eo quòd alibi S. Hieronymus
obſervat, LXX. *Palæſtinos* vocare *alienigenas*. Ibidem lib.6. „ Philiſtim, quos nunc
„ Palæſtinos vocant, & ſemper a LXX. ἀλλόφυλοι, ideſt *alienigenæ* transferuntur. „
In Ezech. Cap.16. „ Palæſtinos, quos indifferenter LXX. alienigenas vocant. „
Rurſus in Joel. 1. „ Videamus autem, quid Philiſtim, & Urbes ejus peccaverint,
„ quos LXX. ſemper alienigenas tranſtulerunt „. Ego equidem contra Uſſerium
unam extitiſſe ſolummodò in Hexaplis Origenianis Verſionem LXX. Seniorum,
(non autem duas eaſque diverſas inter ſe, atque diverſis columnis diſpoſitas,
ſcilicet alteram Κοινὴν, ſeu Communem, obelis atque aſteriſcis emendatam ;
alteram verò puriorem, quæ germana græca translatio τῶν Ο' dicebatur)
cum Humfredo Hodio equidem cenſeo, ſimulque defendo : id enim apertiſſimè
traditur ab Hieronymo, & à Scholiaſte libri III. Reg cap.3. ἐν τισι μὲν τῶν ἀντιγρά-
φων, τεσσαράκοντα κεῖται ἐν δὲ τῷ Ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις ἑξήκοντα. „ à
Theodoreto, qui de unica Editione τῶν LXX. Hexaplari, eaque puriori lo-
quitur ad Pſalm. 64. 65 73. 100. & 118. verſ.59. ubi ait : „ *Hebræus habet*, vias
meas : *& ſic etiam cæteri Interpretes verterunt, & LXX. in Hexaplo*. „ Sed contra
ipſum Hodium viribus omnibus nerviſque probare contendo, VULGATÆ nomine
apud Sanctum Hieronymum (cum de LXX.Seniorum Translatione perſcribit) Κοινὴν
venire, non *Græcam in genere, ut opponitur Hebræo*. Nam ipſe in Præfatione
Com. in Danielem apertis verbis teſtatur, quòd *Origenes de Theodotionis Opere in
Editione VULGATA aſteriſcos poſuit, docens defuiſſe quæ addita ſunt ; &
rurſus quoſdam verſus obelo prænotavit, ſuperflua quæque deſignans* „. Et in
„ Ezechielem cap.16. „ Hoc quod ſecundo dicitur, VULGATA Editio non habet,
„ ſed de Theodotionis Editione additum eſt. „ Sed ne quis labefactare poſſit hæc
duo tam inſignia teſtimonia, plura adhuc referam ex ipſo Hieronymo, aliiſque ;
ut Hodius maximè convincatur, Κοινὴν, quam Origenes emendavit, Vulgatæ nomi-
ne fuiſſe antiquitùs appellatam. Ea verò, GORI Doctiſſime, tam clara mihi vi-
dentur, tamque perſpicua, ut mirer nonnullorum pertinaciam Chriticorum,
quos pudet id ſentire quod ſentiunt ceteri ; & præclarum quid ſe adeptos putant,
cùm veritati maximè adverſantur. Introſpice, quæſo, in ſcripta Hieronymi ; evolve
ejus literas, & Præfationes in Sacræ Scripturæ libros ; & amplius quod deſide-
res, nihil erit. Quæ omnia ſi legit Hodius, neſcio quo modo, id quod veriſ-
ſimum erat, ipſe non viderit. Inſignes namque ſunt Doctoris maximi loci, et niſi
qui fortè me fugiunt, hi ſunt reliqui. Primus habetur in Præfatione libri XVI.
Comment. in Eſaiam, in qua ait : *Omnes Græciæ tractatores, qui nobis erudi-
tionis ſuæ in Pſalmos Commentarios reliquerunt, hos verſiculos veru adnotant,
atque prætereunt, liquido confitentes in Hebraico non haberi, nec eſſe in LXX.
Interpretibus ; ſed in Editione VULGATA, quæ Græcè* Κοινὴ *dicitur, & in toto
Orbe diverſa eſt*. Poſt edita enim Origenis Hexapla, in quibus Editio Septua-

ginta-viralis aſteriſcis obeliſque notata erat, ſolebant multi, ut innuit idem Hieronymus, ea quæ in ſuis Codicibus Vulgatæ Verſionis deficere, aut redundare arbitrabantur, ad eorumdem exemplum ſub aſteriſcis ſupplere aut obelis confodere. Secundus, exſtat in laudata Epiſtola ad Sunniam & Fretelam, in qua ſcribit: *Breviter illud admoneo, ut ſciatis, aliam eſſe Editionem, quam Origenes & Cæſarienſis Euſebius, omneſque Græciæ tractatores* Κοινὴν, *ideſt Communem appellant atque VULGATAM, & a pleriſque nunc* Λουκιανὸς *dicitur, aliam LXX. Interpretum, quæ & in* Ἑξαπλοῖς *reperitur, & a nobis in latinum ſermonem fideliter verſa eſt*. Tertius verò in Præfatione in Quæſtiones Hebraicas: *De Adamantio autem* (inquit) *ſileo: hujus nomen, ſi parva licet componere magnis, meo nomine invidioſius eſt, qui cum in Homiliis ſuis, quas ad vulgum loquitur, Communem Editionem ſequatur, in Tomis, ideſt in diſputatione majori, hebraica Veritate ſtipatus, & ſuorum circumdatus agminibus, interdum linguæ peregrinæ quærit auxilia*. Origenis Exegematica Sacræ Scripturæ S. Hieronymus alibi in tria genera diſtinguit, ſcilicet in *Scholia*, *Homilias*, *ac Tomos*. Scholia fuerunt breviores adnotationes, quibus loca obſcuriora ſummatim illuſtrabat: Homiliæ vero Sermones ſeu Conciones, quibus quotidie & quaſi extempore Scripturas Populo enarrabat: Tomi denique ſive Volumina, majores erant Commentarii, in quibus, ab eruditis tantùm legendis, tota ingenii ſui vela ventis ſpirantibus dedit. Hieronymum hoc loco totum nobis pandere myſterium, cum Hodio exiſtimat VVetſtenius, qui in notis ad Origenis Epiſtolam ad Africanum, ſcribit: *En timidum Origenem! errantem ſeqnitur Verſionem Vulgatam coram populo, ac defendit eam præſenti Epiſtola, uni quidem inſcripta, ſed ſtatim omnibus publicata. Verùm, ubi vel ſolus eſt, vel cum doctoribus & eruditis verſatur, corrigit emendata; Hebræa præfert: adeoque aliàs deſtruit, quod aliàs ædificat*. Rectius tamen putavit Ludovicus Capellus Crit. Sac. pag. 531. in illo Tomorum Opere Origenem ad Hebraicam Veritatem, Judæorum causâ unicè, confugiſſe. Quartum denique teſtimonium ſumitur à noſtra Editione Vulgata, ſcilicet à libris Heſter, Danielis, & Hieremiæ, in quibus S. Hieronymus retinens additamenta Communis Verſionis, quæ deerant in Hexaplari, & in Textu Hebræo, hæc in notis, quæ adhuc in exſcuſſis ſuperſunt, literis conſignavit, ad finem Heſter: *Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi: hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta reperi in Editione VULGATA, quæ Græcorum lingua & literis continentur. Et interim poſt finem libri hoc Capitulum ferebatur, quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, ideſt veru, prænotavimus*. „ Poſtea: „ *Hoc quoque principium erat in Editione Vulgata, quod nec apud ullum fertur Interpretum*: ſic alia alibi ejuſdem generis: „ *Quæ ſequuntur, in ſola Vulgata Editione reperimus .... Quæ ſequuntur, non habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur Interpretum ... Hæc quoque addita reperi in Editione Vulgata*. Ita quoque ante additamenta Danielis. *Quæ ſequuntur uſque ad finem libri, de Theodotionis Editione translata ſunt*. „ Ante Canticum vero trium Puerorum: „ *Quæ ſequuntur, in Voluminibus non reperi*. „ Et ad finem ejuſdem: „ *Hucuſque in Hebræo non habetur; & quæ poſuimus, de Theodotionis Editione translata ſunt*. „ Quid quod Origenes ipſe Editionis Κοινῆς, ſub Vulgatæ *nomine* meminit? ut diſcimus à S. Hieronimo in Epiſtola ad Sunniam & Fretelam, atque à lucubrationibus ejuſdem Origenis, quæ adhuc ſuperſunt, in quibus non raro comparat Vulgatam ſeu Κοινὴν cum Hexaplari Editione: & hanc ab illa diſtinguit ſimplici titulo, τῶν *Septuaginta*. De duabus Editionibus τῶν ο' loquitur etiam in Lament. I. apud Scholia Nobiliana: „ *Juxta Symmachum* (inquit) *& ſecundum aliam* ἔκδοσιν *ipſorum LXX.* „. Et clarius apud Scholion Codicis Barberini ad Zach. 12. V. X. ἀνθ᾽ ὧν κατωρχήσαντο) οὕτω μὲν οἱ ο'. ὁ δὲ Θεοδοτίων ἐποίησεν, καὶ ἐπιβλέψονται πρὸς μὲ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. ἐσημειωσάμεθα δὲ ὅτι ἐπί τινων οἱ Ἀπόστολοι

τῇ

τὸ Ἑβραϊκὸν, καὶ οὐ τὸ ἐν τῇ ΚΟΙΝΗ τεθείκασι. *Sic habent LXX.*; *Theodotion vero fecit :* Et aſpicient in me quem transfixerunt : *Notavimus autem in quibuſdam locis Apoſtolos Hebraicum , & non quod in Vulgata eſt , ponere .* „ Item libro V. contra Celſum . καί τοι αὐτά γε μάλιστα ἡ Σεπφώρα, λαβοῦσα ψῆφον περιέτεμε τὸ παιδίον ἑαυτῆς. κατὰ μὲν τὰ ΚΟΙΝΑ, τῶν ἀντιγράφων λέγει ἀναγεγραμμένη τὸ, Ἔστη τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου μου κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκὸν, αὐτὸ, Νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. *Quod non ignorans Seppboras , crupo arrepto , circumcidit ſuum Filium , affata ſecundum Vulgata exemplaria ,* ſtetit Sanguis circumciſionis mei pueri : *Secundum Hebræum vero* :Sponſus Sanguinum tu mihi „ . Et hæc de Vulgatæ nomine τῶν ο' adverſus Hodium . Nunc vero eumdem aggredi cogor , qodd Cl Valeſium a veritate aberraſſe dicat , cum de Hexaplari Verſione Seniorum diſputans contra Uſserium (qui duplicem Editionem Verſionis LXX. ex teſtimonio Heſichii in Hexaplis falſo adſtruebat) hæc literis conſignavit : „ Editio LXX. (Origeniana) partim erat Κοινὴ,partim non erat &c. ut retuli pag.232.Valeſii ſententiam tota tuetur antiquitas . Nam , licèt ubique pannis , ex Theodotione præſertim aſsutis , corpus Κοινῆς integrius texuiſset Origenes ; attamen , ut etiam Κοινὴ ſarta tecta maneret , atque lectores nullo negotio poſsent,quæ,& ubi eſſent aliarumEditt.additamenta cognoſcere, ea omnia religiosa interjectione aſteriſcorum (quorum fines duobus punctis terminabantur) ubique aperire voluit : cauſamque probabilem afferebat , ut ſcilicet, qui Antiquam Vulgatam , ſeu Communem Verſionem in Hexaplis legere voluiſsent , ea , quæ ſub aſteriſcis erant poſita, omiſsa facerent. Arbitratus eſt nempe, hac ratione a Κοινῆς tenacioribus ipſam intactam putamque in Hexaplis lectum iri . Atque ut teſtimoniis, oſtendam Verſionem Veterem illam, a LXX. Senioribus ortam, Theodotionis additamentis ita Origenem ſuppleviſſe , ut ſi quis ejus ſtudio non teneretur addictus,& ab Hebræorum fontibus abhorreret, ea quæ ſub aſteriſcis erant, poſſet omittendo negligere,Origenem ipſum in medium afferam,qui in uno eodemque Exemplo novam Editionem doctis,& indoctis Veterem repręſentaſse docet in Commentasio in Matthæum.Ibi enim de ſe ſcribit,ea,quæ in LXX.redundabant,obelo confixiſse ,quia non eſt auſus ea penitus tollere;aliaque,juxta Hebræum addita,aſteriſcis illuſtraſse , ut de illis admittendis, pro arbitrio ſtatuerent alii . *Nonnulla quidem* (ſunt ejus verba) *in Hebræo non extantia obelo confiximus , cum ea penitus rejicere non fuerimus auſi ; aliqua verò cum aſteriſcis addidimus , ut perſpicuum ſit , ea nos è reliquis Editionibus , Hebræo conſonantibus , addidiſſe ;cum in LXX. Interpretibus minime reperirentur, & ut ea miſſa faciat , cui libitum erit . Quem autem offendit illum de illis admittendis , nec ne , pro arbitrio ſtatuat.* Sanctus quoque Hieronymus in epiſtola 89 ad Auguſtinum : *Miror* (inquit) *quomodo LXX. Interpretum libros legas non puros , ut ab eis editi ſunt , ſed ab Origene emendatos , ſive corruptos per obelos & aſteriſcos . Et Chriſtiani hominis interpretatiunculam non ſequaris : præſertim cum ea , quæ addita ſunt, ex hominis Judæi atque blaſphemi , poſt paſſionem Chriſti , Editione tranſtulerit . Vis amator eſſe verus LXX. Interpretum? non legas ea , quæ ſub aſteriſcis ſunt ; imo rade de voluminibus , ut Veterum te fautorem probes .* Item Præfatione in Joſue hæc habet *Quod ſi Vetus eis tantùm Interpretatio* (Κοινὴ) *placet , quæ & mihi non diſplicet , & nihil extra recipiendum putant ; cur ea , quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt , vel amputata , legunt & negligunt.* Paria habentur apud Ruffinum Invectiva II. adverſus Hieronymum . Et S. Auguſtinus lib. XVIII. de Civit. Dei cap. 43. loquens de Origeniana Septuaginta Seniorum correctione , ait : *Nonnulli Codices Græcos Interpretationis LXX. ex Hebræis codicibus emendandos putarunt ; nec tamen auſi ſunt detrahere , quod Hebræi non habebant , & LXX. poſuerunt* Nunc autem , quoniam patefeci Septuaginta-viralis Origenianæ , itemque Communis Verſionis aditum , dabis mihi , Vir Clariſſime, hanc etiam veniam , ut de Κοινῆς conditore , quæ nondum

attigi

attigi, ſcribam. Et ut demum in ejus rationis & naturæ cognitionem pene intimam pervenias, ne graveris breviter audire, quid de ipſa aliqui ſenſerint. Non enim inter ipſos omnis eſt controverſia, ut inter Hodium, in vocabulo tantùm, ſed in re poſita; quoniam exſtant nonnulli, etiam ex Antiquis, qui plus ingenio tribuentes, quàm res veritaſque concedat, de Κοινῆς Edit. falſa perſcribunt, ejuſque conditores, alios à LXX. fuiſse ariolantur. Sed quis non videat ex his, quæ paulo ante multis expoſui, veterem Verſionem illam (omni laude a tota antiquitate cumulatam) quæ Κοινὴ dicebatur, fuiſse Vulgatam τῶν LXX., nullibi Origenianis aſteriſcis vel obelis ad Hebraicæ Veritatis Editiones exactam? quæ, quamvis poſtmodum minori in gloria fuerit, quia, ut inquit Morinus, minus ſæculorum decurſu lectionum veritate excellebat; tamen Eccleſia, ea fovente & obſtetricante, nata eſt; atque tenella facta, nullo alio verbi Divini lacte, quàm ex hac Translatione expreſſo, potata eſt, & educata; nullo alio cibo ſuſtentata adolevit, brachiaque per univerſum Orbem porrexit. Sed diverſas Scriptorum ſententias jam exponam. Primo igitur Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis Quintam Editionem ab Adamantio in Actæo littore inventam confundit cum Vulgata ſeu Κοινῇ, Originum lib. 6. Cap. 3. hæc ſcribens: *Fuerunt & alii Interpretes, qui ex Hebræa lingua in Græcum Sacra Eloquia tranſtulerunt, ſicut Aquila, Symmachus, & Theodotion, ſicut etiam Vulgaris illa Interpretatio, cujus auctor non apparet, & ob hoc ſine nomine apud Interpretes Quinta Editio nuncupatur. Pręterea Sextam & Septimam Editionem Origenes miro labore reperit, & cum cęteris Editionibus comparavit*. Eodem in errore verſatur Hugo de Sancto Victore, qui etiam falſo aſſerit, Sextam & Septimam ab ipſo Origene fuiſſe confectas: „ *Secundam* (inquit de Script. Cap. 9.) *& Tertiam & Quartam Translationem fecerunt Aquila, Symmachus, Theodotion. Quorum primus, videlicet Aquila, Judæus; Symmachus vero, & Theodotion Hebionitæ hæretici fuerunt. Obtinuit tamen uſus, ut poſt LXX. Interpretes Eccleſiæ Græcorum eorum reciperent exemplaria, & legerent. Poſt hæc acceſſit Quinta, quæ Vulgaris dicitur, quæ quodam tempore in Hierico reperta eſt. Sed quis auctor ejus fuerit, uſque hodie ignoratur. Sextam & Septimam Origenes fecit, cujus Codices Euſebius & Pamphilus vulgaverunt*. Secundo Franciſcus Junius male arbitratus eſt a LXX. Interpretibus Moiſis tantummodo Pentateucum, reliquos vero Sacræ Scripturæ libros ſub Herode Rege ab aliis ex Hebræo fuiſse translatos. Quamobrem Bellarm. Controv. I. lib. 2. cap. 5. ait: Κοινὴν fuiſse *eandem cum Herodiana*. Non defuerunt etiam, qui Heſychium Κοινῆς dicerent conditorem, eumque Interpretem nominarent, decepti ex quodam Sancti Hieronymi teſtimonio, cujus mentem non ſunt aſſequuti. Ipſum autem hoc eſt, in Præfatione in Paralip. ad Chromatium. *Nunc vero cum pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque Translatio corrupta ſit atque violata, noſtri arbitrii putas, aut è pluribus judicare quid verum ſit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibuſque Judæis cornicum (ut dicitur) oculos configere. Alexandria & Egyptus in LXX. ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam Luciani Martyris exemplaria probat. Mediæ inter has Provinciæ Palæſtinos Codices legunt, quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt. Totuſque Orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat*. Ex quo illud unicè conficitur, Heſychium (ex Hebræo aliiſque Græcis Translationibus) *Κοινὴν* recenſuiſse, ut a Clariſſimo Monfauconio ſatis probatum videtur, utque ex altero Sancti Hieronymi loco apertè colligitur in Præfatione ad Damaſum in quatuor Euangelia. Multi demum recentiores, Lucianum Martyrem, Antiochenum Presbyterum, atque Heſychii æqualem, Veteris illius *Κοινῆς* ſive Communis Verſionis fabricatorem fuiſse ſcripſerunt. Sed apud imperitos iſto modo loquuntur. Nam eorum ſententia nullam

pror-

proſus habet ſpeciem veritatis ; cum in ſuperioribus ſatis amplè demonſtraverim ex Origene, Hieronymo, aliiſque, Κοινὴν fuiſſe putam putam Verſionem τῶν ο', quæ uſque ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio Chriſtianorum manibus terebatur, & apud omnes Communis audiit & Vulgata, donec confectis abſolutiſque Hexaplis Origenianis, paulatim exſcribi deſiit ab Antiquariis, ac, vetuſtate, formæ ejus dignitas deſloreſcens, tandem minus æſtimari cœpit, ac penitus etiam extingui. Quod, maximum malum fuiſſe arbitror ; quia LXX. Senum Origeniana Tranſlatio, quamplurimis Theodotionis, aliorumque Interpretum lectionibus affluebat. Et quamvis Adamantii Opus laudandum putem, quod tanti fecit Hieronymus, ipſumque diligentiſſimè, ac fere totidem verbis interpretatus eſt ; nihilominus Editio illa, non ſolùm a primitivis LXX. Seniorum exemplaribus, quæ Apoſtolico ævo obtinebant, ſed etiam ab ipſomet puriſſimo fonte hebræo perſæpè judico diſcrepaſſe. Nam Aquilam, Symmachum, & Theodotionem nonnulla dolo malo vertiſſe non indiget probationibus ; cum totum iſtud concludi liceat ex ſexcentis Patrum teſtimoniis, & præſertim ex S. Hieronymo. Sed ad Lucianum redeamus. Hic autem, ſi Κοινῆς Pareus dici velit, quòd in eadem emendanda plurimùm inſudaverit, non longè abero ut credam. Ipſe enim Sacratum Literarum ſcientia conſpicuus, ut verbis Natalis Alexandri utar, (Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculo II. Diſſertatione 11.) ſub Diocletiani perſequutione Martyr, viſis præcedentibus (Aquilæ ſcilicet, aliorumque Interpretum) Scripturæ Sacræ Editionibus, & cum hebraica veritate diligentiſſimè, & magno cum labore collatis, novam Editionem adornavit, ſive potius Editionem Septuaginta Interpretum recenſuit. De ipſo S. Hieronymus in Cathalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum ita loquitur : *Lucianus Vir diſertiſſimus, Antiochenæ Eccleſiæ Presbyter, tantum in ſtudio Scripturarum laboravit, ut uſque nunc quædam Exemplaria Scripturarum Lucianea nuncupentur.* Sed Luciani, (ut etiam Heſychii) in Veteris Teſtamenti emendatione labores non admodum felices fuiſſe, in Novi autem Codicibus recenſendis infelices prorſus, idem S. Hieronymus teſtatur in præfatione in Euang. ad Damaſum : *Prætermitto* (inquit) *eos Codices, quos a Luciano, & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit perverſa contentio ; quibus utique, nec in toto Veteri Inſtrumento poſt Septuaginta Interpretes emendare quid licuit, nec in Novo profuit emendaſſe ; cum multarum gentium linguis Scriptura ante translata, doceat falſa eſſe, quæ addita ſunt*. Quoniam vero Κοινῆς Exemplaria, Lucianea a pleriſque dicta ſunt, hinc orta magna contentio. Legerant * in S. Hieronymo, ut etiam ſupra retulimus : *Breviter illud admoneo, ut ſciatis aliam eſſe Editionem, quam Origenes, & Cæſarienſis Euſebius, omneſque Græciæ Tractatores* Κοινὴν, *ideſt Communem appellant, atque Vulgatam, & a pleriſque nunc* λουκιανὸ *dicitur ; aliam Septuaginta Interpretum, quæ & in Hexaplis Codicibus reperitur, & a nobis in latinum ſermonem fideliter verſa eſt : & Hieroſolymæ, atque in Orientis Eccleſiis decantatur*. Legerant paulo poſt : Κοινὴ *autem iſta, hoc eſt Communis Editio, ipſa eſt, quæ & Septuaginta. Sed hoc intereſt inter utramque, quod* Κοινὴ *pro locis, & temporibus, & pro voluntate ſcriptorum veterum, corrupta editio eſt : ea autem, quæ habetur in Hexaplis, & quam nos vertimus, ipſa eſt, quæ in eruditorum libris incorrupta & immaculata Septuaginta Interpretum Tranſlatio reſervatur. Quidquid ergo ab hac diſcrepat, nulli dubium eſt, quin & ab Hebraica auctoritate diſcordet*. Sed ridiculus fit, ſi quis in ſtatuendo primo Κοινῆς editore, iſtis Hieronymi auctoritatibus abutatur. Nam id certum, ratum, firmum, fixumque eſt apud eundem Hieronymum, Κοινὴν a LXX. Senioribus ortam, & ante Luciani tempora, Antiquæ, Vulgatæ, atque Communis Verſionis nomine celebratam fuiſſe. Quare, ſi ipſa quandoque Lucianea vocabatur, id fieri conſuevit ab Eccleſiis tantùm Conſtantinopoleos, & Antiochiæ, apud quas

* In Ep. ad Sunn., & Fretelam.

(ut paulò ſuperius attigi) communi erant in uſu, ac moribus unicè recipiebantur illa Κοινῆς exemplaria, quæ laudatus Martyr ad fidem Hebraicæ Veritatis, aliarumque Editionum exegerat. Codices verò, qui Κοινὴν repræſentabant cum ſphalmatis ac nævis ſuis, & nondum paſſi fuerant Luciani cenſoris ferulam & correctionem, vix aut ne vix quidem ab ipſis Conſtantinopolitanis, & Antiochenis Eccleſiis agnoſcebantur. Igitur nulli amplius mirabile videri debet, in recitato loco Epiſtolæ ad Sunniam & Fretelam, Verſionem Communem τῶν ο' dici ab Hieronymo Lucianeam. Reſtat nunc, ut pro coronide ſcribam, quid adhuc de Luciano ab aliquibus noſtrorum temporum eruditis viris falſiſſimum afferatur, & quid verius ex antiquiſſimorum Scriptorum teſtimoniis a nobis ſit ſtatuendum. Ajunt ipſi, Luciani Editionem in Hexaplis exſtitiſſe; eamque cum Septima Jerichunte reperta ignaviter ac mirè confundunt; & novis offuſis tenebris (ne ſcintilla demum ulla ad aſpiciendum quænam fuerit illa Κοινὴ ſive Communis Editio lectoribus relinquatur) volunt lumen veritatis adimere. Sed ego ſtipatus auctoritatibus coævorum, obſtructum erroris aditum aperiam, & nihil prætermittam eorum, quæ hac in quæſtione dici poſſint. Igitur mihi videtur, a Scriptore Synopſeos (inter Opera Magni Athanaſii excuſæ) omnis falſitatis origo repetenda. Iſte enim perſonatus Auctor, poſtquam expoſuit, quæ ſibi probabilia videbantur de Hexaplis Origenianis, demum, ut Septimam eorundem Editionem proprio appellaret nomine (qui vel ab ipſo Origene propter obſcuri & incerti Parentis genus, penitùs ignorabatur, ad Apollinem cenſuit referendum. Scilicet uſus eſt vaticiniis; ſed infelici admodum præſagitione divinita ſunt illa, quæ protulit. Ea mihi nunc ad commemorandum ſunt neceſſaria. His autem verbis leguntur expreſſa: Ἑβδόμη πάλιν καὶ τελευταία ἑρμηνεία, ἡ τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ καὶ μάρτυρος, ὅστις καὶ αὐτὸς ταῖς προγεγραμμέναις ἐκδόσεσι, καὶ ταῖς Ἑβραϊκαῖς ἐντυχὼν, καὶ ἐποπτεύσας μετὰ τῆς ἀκριβείας τὰ λείποντα, ἢ καὶ περιττὰ τῆς ἀληθείας ῥήματα, καὶ διορθωσάμενος ἐν τοῖς οἰκείοις τῶν γραφῶν τόποις, ἐξέδοτο τοῖς χριστιανοῖς ἀδελφοῖς: *Septima, & poſtrema Tranſlatio Sancti Luciani magni Religioſi & Martyris eſt, qui & ipſe cum in prædictas Tranſlationes, & Hebraicos libros incidiſſet, & diligenter, quæ vel veritati deerant, vel ſuperflua aderant, inſpexiſſet, ac ſuis quæque locis correxiſſet, Verſionem hanc Chriſtianis fratribus edidit.* Quæ ut quàm falsò dicta ſint luculenter oſtendam, Scriptoribus illis uti oportebit, qui Origenianæ ætati propius accedunt, Euſebio videlicet, Hieronymo, aliiſque magni nominis Hiſtoriographis, qui vel inſpectores Hexaplorum fuerunt, vel auctoritatis pondere ceteris antecellunt. Cum enim res a noſtra memoria remotas in antiquorum monumentis inquirimus, ratio ipſa in eam potiſſimum ſententiam ducit, ut exiſtimemus, veritatem a vicinioribus & oculatis teſtibus tradi. Quare nunc ordior recitare quid iſti ſcripſerint de ſeptima Origenis Editione, ut Synopſeos commentum (quod a pleriſque defenditur, & veriſſimum prædicatur) ac fabula Lucianea veritatis luce inclareſcat. Et ut breviter in hanc Epiſtolam concludam omnia, placet hic Euſebii verbis exponere, quid ipſe definiat: mox quædam (ſed veluti per tranſennam) inſpicere, a nemine hactenus, quod ego ſciam, oculis uſurpata, ut, Luciani Editione a Septima Hexaplari ſepoſitâ atque diſcretâ, Κοινῆς Tranſlationis notio tandem aliquando in Pſalmis ex Veronenſi Codice ſtatuatur. Inſignis Euſebii locus hic eſt in Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 6. Cap. 16. *Origenes* (inquit) *aliorum quoque, qui præter LXX. Interpretes Sacras Scripturas interpretati ſunt, Editiones, nonnullas denique Interpretationes a tritis illis & Vulgatis, Aquilæ ſcilicet, ac Symmachi, ac Theodotionis, diverſas reperit:* ἃς οὐκ οἶδ' ὅθεν ἔκ τινων μυχῶν τὸν πάλαι λανθανούσας χρόνον ἀνιχνεύσας, εἰς φῶς προήγαγεν. ἐφ' ὧν διὰ τὴν ἀδηλότητα, τίνος ἄρ' εἶεν οὐκ εἰδὼς, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐπεσημήνατο, ὡς ἄρα τὴν μὲν εὕροι ἐν τῇ πρὸς Ἀκτίῳ Νικοπόλει, τὴν δ' ἐν ἑτέρῳ, τόπῳ τοιῷδε.

ἔν γε

ἐν γε μὴν τοῖς Ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν ἐπὶ μιᾶς αὖθις σεσημείωται ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρημένης ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ Σεβήρου; *quas quidem ille ex neſcio quibus angulis erutas, in quibus jamdudum delituerant, primus in lucem produxit. Et cum obſcurum, incompertumque haberet cujuſnam eſſent Auctoris, hoc ſolùm de ipſis adnotavit, alteram quidem a ſe repertam fuiſſe Nicopoli juxta Actium; alteram verò in alio quodam loco. Quin etiam in Hexaplis Pſalmorum exemplaribus, poſt inſignes illas quatuor Editiones, cum non Quintam modò, ſed etiam Sextam, ac Septimam apponeret Verſionem, rurſus in principio unius notavit, inventam illam fuiſſe Jericunthe in dolio temporibus Antonini, qui Severi filius fuit.* Pro οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην: lego cum Valeſio, οὐ μόνον πέμπτην καὶ ἕκτην, ἀλλὰ καὶ ἑβδόμην, *non modò Quintam, & Sextam, ſed etiam Septimam, & pro*, ἐπὶ μιᾶς αὖθις, *lego*, ἐπὶ αὐτῆς. Cum ergo antea de Quinta, & Sexta Editione ab Origene inventa, altera Nicopholi, altera in alio loco, loquutus ſit Euſebius; hoc amplius addidit, Origenem *in Hexaplis Pſalmorum, ubi non Quintam, & Sextam modò, verùm etiam Septimam appoſuit, in principio hujus notaſſe, inventam fuiſſe Jerichunte*. Porrò Zonaras ita Euſebium intellexit; ſcribit enim: καὶ τῶν ταύτας ἡρμηνευκότων συναγαγὼν τὰ συγγράμματα, τῶν οβʹ. δηλαδὴ τούτε Ἀκύλου καὶ τοῦ Συμμάχου, καὶ τοῦ Θεοδοτίωνος, καὶ δύο ἄλλων ἀνωνύμων ἑρμηνέων (ἠγνόηται γὰρ τὰ ἐκείνων ὀνόματα) ἐφιλοπόνησε τὰ τῶν ἑξαπλῶν λεγομένων συγγράμματα. Ἐν δὲ τοῖς ψαλμοῖς καὶ ἑβδόμης μέμνηται ἑρμηνείας, ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρημένης: *& colligens Editiones eorum, qui Scripturas Hebræas interpretati ſunt, videlicet LXXII., Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, & duorum aliorum Interpretum, quorum nomina ignorantur, Volumina, quæ Hexapla dicuntur, compilavit. In Pſalmis verò etiam Septimæ interpretationis meminit, tanquam Jerichunte repertæ*. Eadem ferè habet Nicephorus Calliſtus lib. 5. Cap. XI. qui rerum geſtarum narrationem ab eodem Euſebio eſt mutuatus: ἐν δὲ τοῖς Ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν, μετὰ τὰς τέσσαρας ἐπισήμους ἐκδόσεις, οὐ πέμπτην μόνον ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν ἐπισημαίνεται, ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρεθείσας ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου υἱοῦ Σευήρου. *In Pſalmorum autem Hexaplis, poſt quatuor celebriores Editiones, non Quintam ſolam, ſed & Sextam, atque adeo Septimam Translationem ſe appoſuiſſe oſtendit, Jerichunte in dolio temporibus Antonini Severi Filii repertas*. Sanctus Hieronymus quoque, ubi de Septima Editione ſermonem inſtituit, eam *ab Origene inventam*, atque auctoritatis pondus *ſine Interpretis nomine* conſequutam fuiſſe, teſtatur in libro de Script. Eccl. in Comment. in Epiſt. ad Titum Cap. 3. & in Præf. Chronici Euſebiani. Quomodo ergo illud Lucianeum Exemplar, quod ipſius manu exaratum, & Titulo Conditoris inſcriptum erat, nec Jerichunte, ſed Nicomediæ (ubi ſanguinem fudit pro Chriſto) temporibus Conſtantini Magni publicam lucem adſpexit, ab Auctore Synopſeos cum Septima Editione confunditur? Præſertim cum idem Auctor S. Luciani autographum Nicomediæ repertum fuiſſe, non inficientur. Ἥτις δὴ καὶ ἑρμηνεία μετὰ τὴν ἄθλησιν καὶ μαρτυρίαν τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ, τὴν γεγονυῖαν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν τυράννων, ἤγουν τὸ ἰδιόχειρον αὐτοῦ τῆς ἐκδόσεως βιβλίον, εὑρέθη ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως τοῦ μεγάλου παρὰ ἰουδαίοις ἐν τοίχῳ πυργίσκου περικεχρισμένῳ κονιάματι εἰς διαφύλαξιν: *Quæ ſane poſt ipſius certamen, & Martyrium, quod ſub Diocletiano & Maximiano Tyrannis ſuſtinuit, libro videlicet propria ipſius manu ſcripto comprehenſa Nicomediæ ſub Conſtantino Magno Imperatore apud Iudæos in pariete turriculæ calce circumlito, quo cuſtodiæ gratiâ poſita fuerat, inventa eſt*. Præterea (quod me fugiebat) laudatus Euſebius fidelibus oculis ſubjectam habuit anonymam illam Septimam Editionem, ab Origene ante annos quinquaginta in Hexaplis poſi-

poſitam, quam etiam in Demonſtratione Euangelica ad caput 2. Habacuc nominavit. Et Sanctus Hieronymus, qui in Cæſarienſi Bibliotheca ſedula conſultatione pervolvit archetypum Origenianum, in Epiſtola ad Suniam & Fretelam apertè nos docet, Κοινὴν a S. Luciano emendatam, in Hexaplis locum non habuiſſe; eamque univerſos Divinæ Scripturæ libros fuiſſe complexam; Septimam verò paucos tantummodo, eoſque præſertim, *qui apud Hebræos verſu compoſiti ſunt*, ut ex loco mox recitando * patebit. Sed quid opus eſt pluribus teſtimoniis, ubi utriuſque fragmenta hodieque loquuntur? Adeant, ſi volunt, Synopſeos (Athanaſio adſcriptæ) patroni Clariſſimum Montfauconium; adeant eruditum Morinum, quibus ſidem derogare non licet, cùm allegent utriuſque fragmenta, Luciani ſcilicet, ac Septimæ Origenis editionis. Horum primus in Præliminaribus in Hexapla hæc habet cap.9. pag.63. *In libro Pſalmorum præter ſex ſolitas columnas, tres alias ſuperaddidit Origenes, quæ Quintam, Sextam, & Septimam Editionem exhibebant. Quarum omnium lectiones multis partibus auctiores dedimus, quàm Druſius ediderat.* Alter verò Exercit.9. lib. 9. cap. ult. quorumdam meminit fragmentorum Bibliothecæ Thuaneæ, quæ Editionem Martyris Luciani ex aliqua parte ſuperſtitem, Veterum Translationum inquiſitoribus repræſentant. Facta autem collatione Septimæ, ac Lucianeæ, mirificæ varietates patebunt, atque oculis uſurpabuntur. Eadem differentia deprehenditur in pervetuſto Codice Barberino, ad cujus oram indicatur ſæpe Lucianus cum nota $\overset{\wedge}{\circ}$, ad loca, quæ ipſe ex Hebræo, aliiſque græcis Editionibus emendavit: exempli gratia, Malachiæ cap.3. verſ.10. ubi legitur, ἐν οἴκῳ ὑμῶν, ſcriptum eſt $\overset{\wedge}{\circ}$ ſuper ὑμῶν, ex Veteri Notariorum more, qui, ut Theodoretus tradit, in Sacrarum Scripturarum marginibus, *per litteras* $\overset{\wedge}{\circ}$, Luciani Martyris caſtigationes notabant. Firmum ergo fixumque ſit, Septimam Origenis Editionem a Lucianea fuiſſe diverſam; & Auctorem Synopſeos, ea, quæ ſibi explorata non erant & cognita, protuliſſe. Nunc verò, quia non bene proviſa, & diligenter explorata principia ab Humfredo Hodio ſunt poſita, qui in Septima Editione Prophetas Minores tantùm, *non autem librum Pſalmorum* fuiſſe contendit, ut id quod ſuſcepi perficiam, ea paucis aperiam, quæ hanc etiam dirimant quæſtionem. Sed ut poſſis, mi GORI, omnibus rationibus ejus auditis, cognitis etiam veterum Scriptorum locis, quos infelici admodum conjectura interpretatur; de tota controverſia judicare, accipe quæ ipſe concludat lib. 4. cap. 1. pag.593. *De cæteris græcis Verſionibus Origene Vetuſtioribus &c.* „ Tantum „ abeſt (*ſunt ejus verba*), ut Editio *Septima* fuerit Pſalmorum dumtaxat, „ (*ùt Valeſius, Huetius, & Voſſius putant*) ut non immerito dubitaveris, „ utrum *Pſalmos* omnino complexa ſit: licèt id conſtare videatur ex verbis Eu„ ſebii. Certè eam non fuiſſe *Pſalmorum*, ex eo colligi poſſe videtur, quod ab „ *Hieronymo*, nec in Epiſtola 135. ad *Sunn. & Fretel.* nec in 139. ad *Cypria*„ *num*, nec 140. ad *Principiam*, nec 141 *ad Marcellam*, nec 145. *ad Dama*„ *ſum*, in quibus ſæpè citantur ſex aliæ Editiones *Pſalmorum*, memoratur *Septi*„ *ma*. Sic etiam apud *Scholiaſten a Nobilio* in ſuis adnotationibus editum, „ ad Pſalmum 48. &c. 118. &c. 128. &c. Nec ab eo, nec ab ullo Commentato„ re citatur uſquam *Septima*. Quid quod, nec ab ipſo *Origene* in fragmento, „ quod profert Hieronymus Epiſt. 138. ad Marcellam, ubi aliæ ſex Verſiones de „ locis quibuſdam *Pſalmorum* citantur? Quin & nullam aliam Pſalmorum ex„ ſtitiſſe perſpicuè ibidem docet *Origenes* his verbis: *Atque ita cum talem uniuſ*„ *cujuſque Editionis opinionem reperiſſemus &c.* „ Hæc Hodius; qui in eodem errore verſatur pag. 597. & alibi, ubi agit de VII. Origenis Editione. Tibi quidem, Vir Clariſsime, ſatis erit Euſebium Pamphili conceptis verbis *de Septima Editione Pſalmorum* fuiſſe loquutum in Hiſt. Eccl. lib. 6. Cap.16. cujus verba paullo ante jam dedi. Nam ipſe, ut noſti unà cum Sancto Pamphylo Martyre Hexapla Ori-

* Comment. in Ep. ad Titum, cap.3.

Origenis edidit, ſcholia adjecit, manibus Exemplar authographum contrectavit.
Quare in Codice Renati Marchali Boiſmoræi, quem Eminentiſſimus Card.
Rupiſucaldus dono dedit RR. PP. Societatis Jeſu Collegii Ludovici Magni, hæc
ante Ezechielem habentur: *Deſumptus eſt ab Exemplari Patris Apollinarii Cœno-*
„ *biarchæ, in quo adjiciuntur, quæ ſequuntur*. Exſcriptus eſt ab Editionum He-
„ xaplis, & correctus, adhibitis Origenis ipſius Tetraplis, quæ etiam manu ejus
„ emendata ſunt, & ſcholiis illuſtrata. Ego Euſebius ſcholia adjeci. Pamphi-
„ lus & Euſebius correxerunt. „ Habeo quoque teſtem Hieronymum, qui
Veteris Legis libros, de Cæſarienſi Bibliotheca deſcriptos, ex ipſis Origenis authen-
ticis emendavit, ut narrat in Comment. in Epiſt. ad Titum cap. 3. verſ. 9. *Unde* (in-
quit) *& nobis cura fuit, omnes Veteris Legis libros, quos vir doctus Adamantius
in Hexapla digeſſerat, de Cæſarienſi Bibliotheca deſcriptos, ex ipſis authenticis
emendare; in quibus & ipſa Hebræa propriis ſunt characteribus verba deſcripta;
& Græcis literis tramite expreſſa vicino. Aquila etiam, & Symmachus, Sep-
tuaginta quoque, & Theodotio ſuum ordinem tenent. Nonnulli verò libri,
& maxime hi, qui apud Hebræos VERSU compoſiti ſunt, tres alias Editiones
additas habent: quam Quintam, & Sextam, & SEPTIMAM Tranſlationem
vocant: auctoritatem ſine nominibus Interpretum conſequutas. Hæc immortale
illud ingenium ſuo nobis labore donavit; ut non magnopere pertimeſcamus
ſupercilium Judæorum, ſolutis labiis, & obtorta lingua, & ſtridente ſaliva,
& raſa fauce gaudentium*. Quinam libri VERSU exarati fuerint idem Hieronymus
docet in Præfatione in librum Job ex Hebræo converſum, his verbis: „ A princi-
„ pio itaque Voluminis, uſque ad verba Job, apud Hebræos proſa oratio eſt.
„ *Porro a verbis Iob, in quibus ait:*
„ *Pereat dies, in qua natus ſum,*
„ *& nox in in qua dictum eſt, conceptus eſt homo,*
„ *uſque ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt:*
„ *Idcirco ipſe me reprehendo,*
„ *& ago pœnitentiam in favilla & cinere:*
„ hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondæoque currentes: & propter linguæ
„ idioma crebro recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed
„ eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipſe dulcis & tinnulus fer-
„ tur, numeris lege metri ſolutis, quod Metrici magis, quàm ſimplex Lector, in-
„ telligunt. A ſupradicto autem Verſu, uſque ad finem libri, parvum com-
„ ma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum,
„ metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pin-
„ dari, & Alcæi, & Sapho, vel PSALTERIUM, vel Lamentationes Jeremiæ,
„ vel omnia fermè Scripturarum Cantica comprehendi, legat Philonem, Joſe-
„ phum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum
„ dicere comprobabit. „ Igitur Job ex parte, PSALTERIUM, Lamentationes, &
Cantica verſu metroque conſtabant, atque in Septima Origenis Editione,
teſte Hieronymo *, continebantur. Hodius verò, ut Euſebii ac Hieronymi
auctoritates explodat, argumentis inficialibus utitur, ſive abnutivis. Sed ne iſtis
quidem concludit. Nam quomodo Sanctus Hieronymus de Septima Editione
Pſalmorum ſilet (ut Hodio videtur unicè), cùm de ea ſit apertè loquutus
in Com. Epiſt. ad Titum, & alibi; ſicuti ex prolatione locorum, quos ſupra re-
citavi, ſatis ſuperque probatum eſt? Origeni verò nonne intercedit Euſebius,
qui ejus Hexapla unà cum ſancto Pamphilo Martyre primus in lucem edidit, &
aſſerendæ VII. Editionis Pſalmorum ſe auctorem, principem, ducemque præbuit?
Sed quoniam neutri fidem adhibere vult Hodius, nec eorum oculis eſt con-
tentus (quamvis authographum Adamantii Opus inſpexerint) ego cauſam am-
borum agam, ſed genere prorſus remoto ab uſu ſtrepentium judiciorum; quo-

* In Com. in Epiſt. ad Titum cap.

 niam

niam eam inquitendæ veritatis viam rectiſſimam eſſe duco, quam ſine odioſis putidiſque conviciis Evangelicæ paginæ nobis tritam reliquerunt. Igitur ad id totum, de quo diſſeritur, ut verbo reſpondeam, dico Editionem Hexaplorum Cl. Montfauconii eſſe ad eundam. Ipſa enim, quaſi involutum, evolvit id, de quo quæritur, & profert fragmenta Pſalmorum VII. Edit. ut non ſolùm auctoritatibus, ſed etiam ipſis exemplis Hodius maximè convincatur. Quibus quoque, Pyrrhonis more, ſi fidem non adhibeamus, ſuſtinenda eris nobis omnis aſſenſio in rebus etiam perſpicuis. Nam quid amplius percipi poterit, ſi ne teſtes quidem oculati vera nuntiant? ſi antiquiora etiam manuſcriptorum librorum monumenta nos fallunt? Ferres me, Vir Clariſſime, ſi cum Hodio eadem dicerem? Tu, ne ſi dubitarem quidem. Habent enim omnes probi Viri regulam, ut (ſi nihil obſit) ea vera judicent, quæ veteres primi ſubſellii Scriptores ſe vidiſſe tradunt, & Mss. Codicum auctoritas tuetur ac munit. Ab ea nemini licet tranſverſum (ut ajunt) digitum diſcedere; niſi Hiſtoriæ univerſæ offundere velimus tenebras, atque omnia ſus deque verſare. Sed quoniam, ut dixi, illo argumenti genere, quod negativum vocant, ab Hodio tota hæc cauſa comprehenditur, ut illud non ſolùm infirmum, ſed etiam vitioſum eſſe demonſtrem, operæ pretium erit, adhuc paululum in propoſita diſquiſitione verſari. Pergam igitur, & quid adhuc habeatur explorati, brevius exponam. Scilicet illum antiquum Græcum Scholiaſten a Nobilio editum allegabo, quem Hodius ſumma ſæpè cura pervolvit (ut videre licet in ejus Opere de Bibliorum Textibus Originalibus,) &, quoniam ad ſuam cauſam putabat pertinere, ipſum in hac controverſia tanquam judicem appellavit. Sed quoniam vult tenebras oculis noſtris obfundere, loca, quæ ſibi favere ait, ipſe non recitat; ſed, quaſi myſterium aliquod, celat. Sapienter quidem! nam ſibi adverſari Scholiaſten illum noverat, non favere. Nihil erit negotii hujuſmodi rem cognoſcere, ſi loca recitentur, quæ, ut ego arbitror, non perſuadent, ſed cogunt. Latinè ea tantum dabo, ne ſim longior. Qui Græcum Textum oculis uſurpare volet, Sixtinam Septuaginta Seniorum conſulat Editionem. Igitur ad Pſalmum 82. legitur. *Illud ę per additionem poſitum eſt in Verſione LXX. in Tetraſelido. In OCTASELIDO autem eſt.* Ad Pſalmum 87. *Apud LXX. in Tetraſelido poſitum eſt*, ſuper me, *ne fortè erratum ſit in OCTASELIDO*. Ad Pſalmum 131. *& requiem.*) *Hic verſus non eſt poſitus in Tetraſelido. Apud ſolum Theodotionem*, *pro* palpebris meis, *poſitum eſt* temporibus meis dormitationem. *In OCTASELIDO autem apud ſolos LXX. poſitus, eſt obelo notatus*. Et ad Pſalmum 136. *Sine titulo habet Hebræus. In libro Euſebii tantummodò inſcriptum eſt τῶ Δαυὶδ, & extra* (ſignificat fortè ad marginem, ait Nobilius) *ſine titulo apud tres illos. In OCTASELIDO item apud ſolos LXX. inſcriptum eſt illud τῶ Δαυὶδ*. Ruffinus quoque in Euſebii verſione ſive compendio lib. 6. cap. 13. hæc habet: *In Pſalterio autem, & aliis nonnullis, interſerit aliqua etiam de cæteris iſtis Editionibus, quas, quoniam ſine nomine auctorum repererat, Sextam, & Septimam Editionem nominavit*. Conſtat igitur ex tot inſigulbus teſtimoniis, atque ex ipſis fragmentis Origenianis, a doctiſſimo Montfauconio prolatis, Septimam quoque Editionem Pſalmorum Hexaplis acceſſiſſe. Hæc tibi longiora fortaſſe videbuntur, quàm neceſſe fuit. Attamen non loquacitas mea, ſed argumenti dignitas fecit Epiſtolam longiorem. Nunc demum, ut habeas, GORI Doctiſſime, claram atque perſpicuam Veronenſis Codicis notionem, utque ego perſuadere tibi non opinione ſolùm, ſed etiam ad veritatem planè poſſim, librum Pſalmorum ſecundùm *Communem* illam, ſeu Κοινὴν Verſionem, quæ *Antiqua* audiebat *& Vulgata*, & moribus recipiebatur ante Origenis tempora, eodem Codice (pluſquam millenariæ antiquitatis) contineri, tutiſſimam regulam quæram a Sancto Hieronymo, qui in inſigni Epiſtola ad Sunniam & Fretelam, quantum inter Κοινὴν & Hexaplarem Editionem intereſſet, edocuit; &, facta variarum lectionum utriuſque recenſione, omnibus ſatis amplè mon-

monſtravit. Atque, ut habeatur non errans & vaga, ſed ſtabilis & certa ſententia, colligentur hic ea loca, quæ recitat ex Verſione Κοινῆ & Hexaplari τῶν Ο'; & ea, quæ in tam prolixa Epiſtola diſperſa atque intermixta ſunt, ſub duplici columna ponentur, adhibitâ eâdem ratione, quam Hodius, & Armachanus adhibuerunt, ut ne videar illam deſeruiſſe viam, quæ ab ipſis ad *Communem* & *Hexaplarem* Editionem oſtendendam eſt inſtituta. Te verò judicem volo, an ſit unum uni tam ſimile tam par, quàm Veronenſe Pſalterium *Antiquæ Vulgatæ* ſit. Loca Exaplaris Editionis erunt a Κοινὴ ſepoſita. Quæ magis conveniunt cum Hebræo, aſteriſco (*); quæ autem magis cum Editione Romana, hac nota (†); quæ demum cum Codice Alexandrino veru decuſſato (:) ſignavimus. In columna ſecunda, quæ Κοινὴν exhibet Verſionem, non integra Pſalmorum loca, ſed illa tantùm verba ſunt poſita, in quibus ipſa Κοινὴ diſcrepat ab Hexaplari. Latina tandem, quæ adjiciuntur, ſunt juxta Sancti Hieronymi ſecundam ex Græco Translationem, quæ dicitur *Gallicana*, quæque ad normam Hexaplaris Editionis τῶν Ο' in Bethleemitico ſpecu, Paula & Euſtochio adnitentibus, fuit condita.

HEXAPLA. KOINH'.

Pſal.	verſ.	HEXAPLA.	KOINH'.
5.	6.	οὐ παροικήσει σοι πονηρός. Neque habitabit juxta te malignus.	πονηρευόμενος. : † & ita Pſalterium Græcum Veronenſe.
	9.	Κατεύθυνον ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου. * Dirige in conſpectu meo viam tuam.	σου τὴν ὁδόν μου : † & ita Pſal. Veron.
6.	11.	Αἰσχυνθείησαν καὶ ταραχθείησαν σφόδρα πάντες οἱ ἐχθροί μου. Erubeſcant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei. * : †	σφόδρα deeſt, & ita in Pſal. Veron.
7.	9.	Κρῖνόν με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου. Judica me, Domine, ſecundùm juſtitiam meam. * : † & Gr. Veron.	σου. Sed hoc malè in nonnullis Codicibus, inquit S. Hieronymus; & omnes Interpretes, *juſtitiam meam*, tranſtulerunt.
16.	8.	φύλαξόν με ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Cuſtodi me, ut pupillam oculi * : † & Veron.	με, Κύριε. Ita aliquot Codices; ſed τὸ *Domine*, teſte S. Hieronymo, in nullo habetur Interprete.
17.	47.	Ζῇ Κύριος καὶ εὐλογητὸς ὁ θεός μου. Vivit Dominus, & benedictus Deus meus. * : † cum Veron. Hebr. autem hodiernus, *petra mea*.	μου, deeſt in nonnullis Codicibus; ſed tamen, non ſub aſterico, ſed ab ipſis Septuaginta, inquit S. Hieron. de Hebraica Veritate translatum eſt; & cuncti Interpretes in hac parte conſentiunt.
22.	5.	ποτήριόν μου. calix meus. *	σου : † & Græc. Veron.
30.	5.	σὺ εἶ ὑπερασπιστής μου. Tu es protector meus. *	ὁ ὑπερασπιστής μου Κύριε. : † & Græc. Veron. in quo tamen ſec. curis additur, *Quirie*.
31.	2.	Οὐδέ ἐστιν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ δόλος. Nec eſt in ſpiritu ejus dolus. *	στόματι αὐτοῦ : † & Pſal. Veron. & Symmachi Verſio.
36.	23.	Θελήσει, volet. * †	θελήσει σφόδρα : & Pſal. Ver. ſec. cur. Porrò vox σφόδρα addita eſt (ait S. Hieronymus); nec apud quemquam habetur Interpretum.
39.	14.	Κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι πρόσχες.	μοι σπεῦσον. :

Domi-

Pſal.	verſ.	HEXAPLA.	KOINH'.
		Domine in adjutorium meum reſpice * :Gr. Veron. „ Quirie is tu boetheſe my proſthes,„ſed apud Septuaginta πρόσχες, inquit Sanctus Hieronymus.	
40.	7.	Καὶ εἰ εἰσεπορεύετο τοῦ ἰδεῖν. Et ſi ingrediebatur, ut videret. * †	εἰ deeſt etiam in Pſal. Veron.
41.	11.	Ὠνείδιζόν με, οἱ θλίβοντές με. Exprobraverunt mihi, qui tribulant me & Pſal. Veron. cum Septuaginta Interpretibus, teſte S. Hieron.	οἱ ἐχθροί μου. †
47.	5.	οἱ βασιλεῖς συνήχθησαν. Reges congregati ſunt. *	βασιλεῖς αὐτῆς † & : τῆς γῆς, ſic Pſal. Veron. & etiam Verſio Vetus Itala.
	9.	Ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. In medio templi tui. *	λαοῦ σου : † & Pſal. Veron.
58.	12.	Μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ λαοῦ μου. Ne quando obliviſcantur populi mei. *	τοῦ νόμου σου, † : Et Pſal. Veron.
60.	6.	Ὅτι σύ, ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν εὐχῶν μου, Quoniam tu, Deus, exaudiſti orationem meam „ *, & Pſal. Veron. cum Septuaginta, auctore Hieronymo.	ὁ θεός μου : †
62.	2.	Ἐδίψησέ σοι ἡ ψυχή μου. Sitivit tibi anima mea. : † & Pſal. Veron. cum omnibus Interpretibus, ut ſcribit S. Hieronymus.	σε
67.	25.	Ἐθεώρησαν τὰς πορείας σου, ὁ θεός. Viderunt ingreſſus tuos, Deus. *	ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαι σου, ὁ θεός. : † & Pſal. Veron.
71.	18.	Εὐλογητὸς Κύριος ὁ θεός, ὁ θεὸς Ἰσραήλ. Benedictus Dominus Deus, Deus Iſrael. *	ὁ θεὸς Ἰσραήλ. : † & Pſal. Veron.
	19.	Καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. & benedictum nomen Majeſtatis ejus in æternum.*	εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. : † & Pſal. veron.
72.	7.	Ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. *	ἐξελεύσεται. : † & Pſal. Veron.
	11.	Πῶς ἔγνω ὁ θεός; quomodo ſcit Deus? * : † & Pſal. Veron. cum Septuaginta & omnibus Interpretibus, ut ſcribit S. Hieronymus.	ὁ θεὸς deeſt.
	28.	Τοῦ ἐξαγγεῖλαι πάντα τὰ ἀπαγγέλματά σου. Ut annunciem omnes prædicationes tuas.	πάσας τὰς αἰνέσεις σου. : † & Pſal. Veron.
73.	8.	Κατακαύσωμεν. Comburamus. *	καταπαύσωμεν quieſcere faciamus : † & Pſal. Veron.
	23.	Μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἐχθρῶν σου. Ne obliviſcaris vocis inimicorum tuorum *	τῶν ἱκετῶν σου. deprecantium te. : † & Pſal. Veron. in quo mendoſe geminantur hæc verba.
76.	6.	Ἔσκαλλον τὸ πνεῦμά μου. Scopebam ſpiritum meum. * : †	ἔσκαλλε τὸ πνεῦμά μου.

συνε-

Pſal. verſ.	HEXAPLA.	ΚΟΙΝΗ'.
76. 9.		συνετέλεσε ῥῆμα. In nulla alia Editione, hæc verba, ait S. Hieronymus comparuerunt: nec hodie comparent in Pſal. Veron.
77. 31.	Καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν. Et occidit pingues eorum. (Sic enim legendum apud Hieron) *:†	ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν. & ita Pſal. Veron.
72.	Ἐν ταῖς συνέσεσι. In intellectibus. *	ἐν τῇ συνέσει. † : & Pſal. Veron.
85. 15.	Ὁ θεὸς * : † & Pſal. Veron.	ὁ θεός μου. ſed vox, μου, ſuperflua eſt, non enim in Hæbreo habebatur, aut in Septuaginta, auctore S. Hieron.
88. 19.	Τότε ἐλάλησας ἐν ὁράσει τοῖς ἁγίοις σου. Tunc lucutus es in Viſione Sanctis tuis. *	τοῖς υἱοῖς σου :† & Pſal. Veron.
89. 2.	Σὺ εἶ θεός. To es Deus. * :†	θεός, abeſt etiam à Pſal. Veron.
90. 2.	Ἀντιλήπτωρ μου εἶ. Suſceptor meus es tu. :† & Pſal. Veron. cum Septuaginta, teſte Hieron.	* μού σύ.
101. 10.	Ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ θυμοῦ σου. A facie iræ & indignationis tuæ *	τῆς ὀργῆς σου. :† & Pſal. Veron.
104. 42.	Ὅτι ἐμνήσθη τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου αὐτοῦ, τοῦ πρὸς Ἀβραὰμ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui, quod habuit ad Abraham puerum ſuum. * :† & Pſal. Veron. cum Septuaginta, ut ait Hieronymus.	αὐτοῦ, ὃν διέθετο πρός.
109. 2.	Ῥάβδον δυνάμεώς σου ἐξαποστελεῖ Κύριος. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus. Et ita Pſal. Veron. & Septuaginta, teſte Hieronymo.	δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι. † In : deeſt & σου & σοι.
109. 2.	Κατακυρίευε ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. Dominare inimicorum tuorũ. * †	καὶ κατακυρίευε. : & Pſalt. Veron.
118. 119.	Ἡ ψυχή μου ἐν ταῖς χερσί μου Διαπαντός. Anima mea in manibus meis ſemper.	χερσί σου. † : & Pſal. Veron.
137. 2.	Ὅτι ἐμεγάλυνας ἐπὶ πᾶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον σου. * † Quoniam magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum.	ἐπὶ πάντας. : & Pſal. Veron.
138. 4.	Ὅτι οὐκ ἔστι λόγος ἐν γλώσσῃ μου. Quia non eſt ſermo in lingua mea *. In † & : legitur, λόγος ἄδικος.	ἔστι δόλος ἐν (ex Sexta Editione) In Veron. δόλος ἄδικος.

Sed antequam, Vir Cl. tollatur manus de tabula, placet, argumentum ejuſdem Epiſtolæ ad Sunniam & Fretelam, quod adhuc inexploratum videtor, lucemque deſiderat, Typographi currente rotâ, breviùs exponere; cùm ſtudia nihil proſint concludendi aliquid, niſi illud, quod eò quò intendas, ferat deducatque, cognoveris. Quare, quoniam mihi hoc non leve onus impono, dabo operam dili-

 gen-

genter, ut oſtendam, neminem adhuc noviſſe viam, quam ſibi aſciſceret, ad abſolutam Gallicanæ, & Κοινῆς Verſionis τῶν Ο' notitiam comparandam. Quamvis enim doctiſſimi Sancti Hieronymi Editores, majus quiddam animo complexi, plus multo in reliquis vidiſſe videantur, quàm quantum ingenioli mei acies videre poſſit; in hac tamen inquiſitione ego humi ſtratus altiùs fortè ſuſpexi. Apud te æqui bonique judicium eſto. Rem paucis narro, quia valde jam crevit Epiſtola. Sunnia & Fretela, viri Getæ, per literas ab Hieronymo petiverunt, qua de cauſa potiſſimùm fieret, ut Κοινῆς ſeu *Communis* græcæ Verſionis Exemplaria Pſalmorum, (quibus ipſi, atque eorum populares utebantur) tam mirificè diſcreparent ab illa Editione Latina, quæ ab eodem Hieronymo rogatu Paulæ & Euſtochii ex Græca LXX. Seniorum Verſione Hieroſolymis condita fuerat, & ad Getas uſque pervenerat. Et quoniam ſapienter putabant minimè dijudicari poſſe, utra utri varians Lectio anteferenda eſſet, niſi habitâ Hebraicæ veritatis ratione; idcirco enixis precibus eumdem Hieronymum rogaverunt, ut in dirimenda hujuſmodi controverſia Codicem Hebræum ſibi exemplar proponeret, atque illius judicium adhiberet. Sed, ne ingens Sunnianus liber Pſalmorum Verſionis Κοινῆς, (quod valde erat incommodum) ad ſpecum Bethlemiticum per latorem Epiſtolæ deferretur, omnia loca, in quibus inter Κοινὴν, & illam, quam *Gallicanam* dicimus, Editionem, aliqua vel levis differentia comparebat, in ſchedulam redegerunt, miſeruntque Hieronymo, ut ipſe per *Firmum Operis exactorem* ad rogata reſponderet. Hieronymus, piorum Getarum vota cumulatiſſimè explere volens, ad ſingula capita ejuſdem ſchedulæ (in Epiſtola, quam ipſis dedit, relatæ) ſummo ſtudio curaque reſpondit, ut, & id, quod Hebraica Veritas habebat, eis notum faceret; & id, quod ipſe geſſerat in conficienda ex Origenis Hexaplis libri Pſalmorum Editione, ab eiſdem minimè ignoraretur. Itaque, cum Hieronymiani fœtûs parens ac veluti procreatrix Verſio τῶν Ο' (quæ in Hexaplis erat correcta & emendata maximè, atque ad Hebræos Codices reliquaſque Verſiones a laudato Origene diligenter exacta) ipſis perſpecta non eſſet, & cognita, ſub Epiſtolæ initium ita conſcripſit: *Illud breviter admoneo, ut ſciatis, aliam eſſe Editionem, quam Origenes, & Cæſarienſis Euſebius, omneſque Græciæ Tractatores* Κοινὴν, *ideſt Communem appellant atque Vulgatam, & a pleriſque nunc* Λουκιανὸς *dicitur: aliam LXX. Interpretum, quæ in* Ἑξαπλοῖς *Codicibus reperitur, & a nobis in latinum ſermonem fideliter verſa eſt*. Quoniam verò judicium Hebraicæ Veritatis a Sunnia & Fretela quærebatur, ut S. Doctor oſtenderet, Κοινὴν eſſe vitiatam, contrà verò, ſummam æqualitatem in Gallicana Editione cum Hebræo fonte ſervari; primò fundamentum hoc ſtatuit: Κοινὴ *autem iſta, hoc eſt Communis Editio, ipſa eſt quæ & Septuaginta. Sed hoc intereſt inter utramque, quòd* Κοινὴ *pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum VETUS corrupta Editio eſt; ea autem, quæ habetur in* Ἑξαπλοῖς, *& quam NOS vertimus, ipſa eſt, quæ in eruditorum libris incorrupta & inmaculata LXX. Interpretum Translatio reſervatur. Quidquid ergo ab HAC diſcrepat, nulli dubium eſt, quin ita & ab Hebræorum auctoritate diſcordet*. Ad illam namque Septuaginta Seniorum Editionem Hexaplarem primò comparationem inſtituendam putavit, ut & Pſalterium à ſe conditum tueretur, & ex eadem (quæ ab Hebræis Voluminibus minimè diſcrepans erat) lectiones omnes Κοινῆς, a Gallicana Editione plurimùm abeuntes, (quas illi Getæ in ſchedula digeſſerunt) mendoſas eſſe concluderet; utpote ab Hebraica Auctoritate diſcordes, quoniam Hexaplorum lectionibus adverſabantur.

Secundò, ut omnes abſtergeret dubitationum maculas, protulit Hieronymus ipſum Hebræum exemplar, ut ex eo etiam meridianâ luce conſtaret, quantum Κοινὴ ab Hebraico fonte diſcederet, & Gallicana Editio quantum eidem par eſſet atque conformis. *Quis hoc crederet* (inquit) *ut barbara Getarum lingua Hebraicam quæreret Veritatem?* Judicium ergo tot inſignium Κοινῆς, & Gallicanæ

Edi-

Editionis differentiarum petitum eſt, cùm ab Hexaplis Origenianis, ad Hebraicam Veritatem exactis (ut Gallicanæ Editioni conſuleretur), tum a Codicibus Hebræis, ut Hieronymus ſuæ Editioni conſuleret, & Κοινῆς menda in claro lumine collocaret. Sed hoc duplex probationum genus, quoniam non fuit animadverſum, in cauſa extitit, ut in ſummo errore, atque in totius argumenti laudatæ Epiſtolæ ignoratione Clariſſimi Editores Sancti Hieronymi verſarentur. Quos inter ipſorum quoque noviſſimus Martianeus, Vir alioquin acris ingenii, & de Chriſtiana Republica optimè ſemper meritus, certe non vidit, quâ de re potiſſimùm quæreretur a Getis fratribus, vel in quo tota Hieronymi cauſa conſiſteret. Quare a veritate abhorret plurimùm, cùm *in adnotationibus in argumentum* Epiſtolæ de qua loquimur, inquit: *Variantes Lectiones Latinorum Græcorumque librorum, quas Sunnia & Fretela in ſchedula digeſſerant per ordinem, corruptam & contaminatam Pſalmorum interpretationem publicè prodebant*. Non equidem, ut ipſe putat, Sunnia & Fretela lectiones Κοινῆς, & Antiquorum Latinorum Interpretum Italæ Verſionis in ſchedulâ digeſſerunt per ordinem, ſed illa Κοινῆς, & Gallicanæ Editionis loca, in quibus inter utramque (factâ ab ipſis ſedulâ collatione) diſcrimen eſſe cognoverant. Et quamvis poſtulaverint a Hieronymo, vel flagitaverint potius, ut ad Hebraicam confugeret Veritatem, & quidquid de fonte proficiſcebatur, in rivulis quæreret; attamen non ambigebant, Sancti Doctoris opus eſſe pulcherrimum. Id unicè verebantur, ne ſcilicet in Getica Verſione Κοινῆς, quæ a Gallicanâ mirificè diſcrepabat, menda, aut lacunæ, vel aſſumenta cubarent: quapropter illum etiam atque etiam rogaverunt, ut puriſſimos fontes Hebræos, de quibus ipſi exiſtimare non poterant, vellet conſulere; atque reſcriberet, quidnam ab ipſis retorto calle deflexiſſe cognoſceret. Et ut lectiones omnes, in quibus inter Κοινὴν, & Gallicanam intererat Editionem, in parvum quendam & anguſtum locum concluderentur, eas in ſchedula digeſſerunt per ordinem. Firmum ergo fixumque ſit, a Sunnia & Fretela non Veterem illam Antiquam latinam Verſionem *corruptam & contaminatam* in ſchedulam fuiſſe redactam, ut Sancti Hieronymi Editores arbitrantur; ſed Κοινὴν, & è regione Gallicanam, quæ ex Origenis Hexaplis ab ipſo Hieronymo *in latinum ſermonem fideliter verſa fuerat, & Hieroſolymæ, atque in Orientis Eccleſiis decantabatur*, ut legenti & conferenti conſtabit. Hoc eſt laudatæ inſignis Epiſtolæ veriſſimum argumentum. Sed ne in iſta ſententia, quoniam princeps ego ſum ejus, atque auctor, quid reprehendatur, ſuſi in exquirendis vetuſtiſſimis Codicibus curioſus; & plures exſcripſi Titulos ejuſdem Epiſtolæ, qui mihi videbantur ad illius intelligentiam maximè pertinere. Sunt autem & ipſi, nuncii veritatis. Nam in Codice Palatino-Vaticano, ſignato numero 39. ita legitur: *Epiſtola Sancti Hieronymi ad Sunniam & Fretelam, quæ de LXX. Interpretum Editione corrupta ſunt. Dilectis fratribus &c.* Paria haberi in Codice Colbertino 455. author eſt Martianeus. Ego, ne te expleam, reliquos Vaticanos Codices prætermitto, & unum tantùm pro coronide profero ex Bibliotheca Reginæ Svecorum, item in Vaticanis pluteis aſſervatum, qui notatur numero XI. & eſt miræ antiquitatis, atque uncialibus literis exaratus. In ipſo namque (quod maximè eſt animadvertendum) ante Gallicanum Pſalterium, habetur Epiſtola ad Sunniam & Fretelam, tanquam tutiſſima regula, ac veluti lydius lapis ad notitiam capeſſendam univerſarum Varietatum, de quibus Sanctus Hieronymus fuerat ab utroque conſultus. Hujus inſignis Codicis, (qui geminam Sancti Hieronymi continet Verſionem, alteram ſcilicet ex Origenis Editione τῶν O', alteram verò ex Hebræo Codice latinè factam, volo Characterum ſpecimina, ære diligenter inciſa, ſacræ antiquitatis cultoribus dare, quæ ætatem voluminis figunt, & unius ejuſdemque librarii duplex fuiſſe ſcribendi genus haud inſolens, repræſentant. Integra utriuſque Pſalterii Editio in Tomo II. Operum Ven. Card. Tomaſii, quæ locupletiora damus, & vetuſtiſſimis rerum Liturgicarum monumentis media plus parte aucta, demum exſtabit.

XCV QUANDO DOMUSAEDIFICABATURPOST
CAPTIVITATEM CANTICV̄ HUIC DAVID
CANTATE DÑO CANTICUM NOVUM
CANTATE DÑO OMNIS TERRRA
CANTATE DÑO BENEDICITE NOMINEIUS
ANNUNTIATE DIEMDE DIE SALUTARE EIUS
ANNUNTIATE INTERGENTES GLORIAM EIUS
INOMNIBUS POPULIS MIRABILIAEIUS
QUO MAGNUS NUS DÑS ET LAUDABELIS VALDE
TERRIBILIS EST SUPEROMMES DEOS
QUO OMNES DIIGENTIV̄ DAEMONIA
ATUERO DÑS CAELOS FECIT
CONFESSIO ET PULCHRITUDO INCONSPECTU EIUS
SANCTIMONIA ET MAGNIFICENTIA INSANCTI
FICATIONE EIUS
AFFERTE DÑO PATRIAE GENTIUM
AFERTE DÑO GLORIAM ET HONOREM
AFFERTE DÑO GLORIAM NOMINI EIUS
TOLLITE HOSTIAS ET INTROITE INATRIA EIUS
ADORATE DÑM INATRIOSCŌ EIUS
COMMOVEATURAFACIEEIUS UNIVERSATERRA
DICITE INGENTIB: QUIADÑS REGNAVIT
ETENĪ CORREXIT ORBĒ QV̄ NON MOVIBITUR
IUDICABIT POPULUS INEQUITATE
LAETENTUR CAELI ET EXULTET TERRA
COMMOVEATURMARE ET PLENITUDOEIUS
GAUDEBUNT CAMPI ET OMNIA QUAE INEIS S̄T
TUNC EXULTABUNT OMNIA LIGNA SILUARV̄
AFACIE DÑI QUIA VENIT

Digitized by Google

Psalterium de Hebraeo translatum ab Eusebio Hieronymo Sancto Presbytero. in Betlehem

Codex Alexandrino-Vaticanus N.° 11 Pag 184.

XCV

CANITE DÑO CANTICUM NOUUM CANITE
DÑO OMNIS TERRA
CANITE DÑO ET BENEDICITE NOMINI EIUS
ADNUNTIATE DE DIE IN DIE SALUTARE EIUS
NARRATE IN GENTIBUS GLORIAM EIUS IN UNIUER
SIS POPULIS MIRABILIA EIUS
QUIA MAGNUS DÑS ET LAUDABILIS NIMIS
TERRIBILIS EST SUPER OMNES DEOS
OMNES ENIM DII POPULORUM SCULTILIA
DÑS AUTEM CAELOS FECIT
GLORIA ET DECOR ANTE UULTU EIUS ET FORTITUDO
ET EXULTATIO IN SANCTUARIO EIUS
ADFERTE DÑO FAMILIAE POPULORUM
ADFERTE DÑO GLORIA ET FORTITUDINEM
ADFERTE DÑO GLORIA NOMINI EIUS
LEUATE MUNERA ET INTROITE IN ATRIA EIUS
ADORATE DÑM IN DECORE SANCTUARII PAUEAT
A FACIE EIUS OMNIS TERRA

DICITE IN GENTIBUS DÑS REGNAUIT
SIQUIDE APPENDIT ORBE IMMOBILEM
IUDICABIT POPULUS IN AEQUITATE
LAETAMINI CELI ET EXULTET TERRA TONET MA
ET PLENITUDO EIUS (RE
GAUDEANT AGER ET OMNIA QUE IN EO SUNT TUNC
LAUDABUNT UNIUERSA LIGNA SALTUS
ANTE FACIE DÑI QUO UENIT

Sed jam ſatis multa de Codice. Ego cùm te ipſum, ex quo tempore Tu me Florentiæ anno Domini 1732. diligere cœpiſti, quotidie pluris feci, tùm acceſſit etiam commercium literarum, quod non mediocre vinculum mihi quidem attuliſſe videtur ad voluntates noſtras copulandas. Hoc verò ſtudium, quum mihi honorificum eſſe ducam, ſequitur illud, ut omnes exiſtimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque eſſe jam, primùm ut ipſe, ſi mea me opinio feſellerit, me erudias; deinde etiam, ut ego teſtatum relinquam, me tibi eſſe amiciſſimum. Nemo unquam tanti quemquam fecit, quanti ègo te facio. Vale.

ERUDITISSIMO VIRO

PATRI JOANNI CHRYSOSTOMO

Scholarum Piarum

JOSEPH BLANCHINUS S. P. D.

QUOD grata tibi mea erga te ſtudia dicis eſſe, eruditiſſime Chryſoſtome, facis tu quidem abundantiâ quadam humanitatis tuæ, ut etiam grata ſint ea, quæ ſine inurbanitatis ſcelere prætermitti nullo modo poſſunt. Tibi autem adhuc notior atque illuſtrior meus in te animus ut ſit, de univerſa ratione hujus Editionis puto tibi a me ſcribi oportere; quoniam neque te prudentiorem quemquam novi, neque amantiorem mei. Hæc verò mea cogitatio, ne forte alicui inanis, aut ſine cauſa ſuſcepta videatur, illa me ratio movit, ut ſcirent omnes, te ejuſdem Operis naſcentis curæ dignitatique præfuiſſe. De Pſalterio Veronenſi ſcripſi pluribus; ut aut lectores in meam ſententiam adducerem, aut ſaltem apud ipſos teſtatum relinquerem, quid ego ſentiam. Nunc autem rogo te, ut ad ſingula mearum rationum momenta meditère; & ſic habeto, ſi a te hanc rem impetravero, me tibi maximè debiturum. Te etiam adhibere volo in conſilium; quum mihi qui melius dare conſilium poſſint, quàm ii, ad quos ſcribo, non facile inveniam. Quare hoc negotium, quod etiam atque etiam tibi commendo & trado, velim ſuſcipias, ut ſi eſſet res tua. Quærunt nonnulli, cur Græcum Pſalterium latinis characteribus decreverim evulgare. Ego verò id facio, quia id, cùm rectè, tum etiam tua auctoritate fieri puto. Equidem non eram neſcius, quom quæ LXX. Seniores græco ſermone literis conſignaſſent, ea in lucem ederem non nativis lineamentis ſuis, fore ut meus hic labor in varias reprehenſiones incurreret. Nam quibuſdam id totum diſplicet, quod barbaram ſapit vetuſtatem; quidam verò id non ſemper reprehendunt, ſed tantum ſtudium, tamque multam operam ponendam in eo non arbitrantur, ex quo nihil ferè adjumenti capi putant. Quare ſe dicunt in Græco Textu legendo Græcis elementis exarato operam malle conſumere, quàm in eodem latinè ſcripto ignaviâ Librariorum, qui ſequiori ævo ne græca quidem norant elementa ſæpe ſæpius effingere. Sed viri, qui ſummis ingeniis, exquiſitâque doctrinâ in hac literarum luce clareſcunt, mihi tecum unà auctores fuerunt, ut in ſententia perſiſterem. Quare, ne ipſorum odia moverem, nihil mutandum putavi. Quid enim liberali homini magis convenit, quàm aliorum voluntati parere? Quid etiam honeſtius ac tutius reperitur, quàm ab omni contentione abeſſe. Porro tot eruditis Viris graviorem injuriam fecero, & mihi minus conſuluero, ſi petitis eorum conſultationibus non acquieſcam. Præterea

terea in Epiſtola prima, quam ad Clariſſimum Abbatem Gabellium dedi, hocce Editionum genus ſatis ſuperque defenſum eſt; quum videatur juvare plurimum ad veteris ortographiæ notitiam comparandam. Delectantur enim Græcæ linguæ cultores, cum veterem pronunciandi rationem tenent; quæ ſi religiosè oculis ſubjiciatur, quum antiqui Codices evulgantur, ajunt, Editionem fieri pulcherrimam. Igitur quis erit tam invidus, qui ab ea me abducat? Latinè ſcripſit Antiquarius, non ex induſtria, ſed a Græcorum elementorum difficultate perterritus: id libens fateor. Sed ſunt plerique, & hi docti maximè, quos non offendit hujuſmodi ſcriptionis genus; quique Græca monumenta, latinis literis exarata, dicunt ſe velle agnoſcere ut a librariorum ſtylo formata ſunt, & voces è Græcis expreſſas non inviti latinè legunt, ſed contrà maximè oblectantur. Id præſtitit Adamantius, a quo Hebraicam Veritatem Græcis etiam elementis in ſecunda Columna Hexaplorum efficiam fuiſſe novimus: Id Venerabilis Cardinalis Thomaſius in Codice Sacramentorum Romanæ Eccleſiæ: * Id Clariſſimi veterum inſcriptionum Editores. In inſigni Bibliotheca Monaſterii Murbacenſis in Alſatia, teſte Montfauconio pag. 220. Palæographiæ Græcæ, habetur Græcum Pſalterium latinâ manu, & charactere unciali deſcriptum a Pſalmo I. ad LXX. Codex membranaceus eſt, in folio, & ad VII. Sæculum referendus. Aliud quoque Pſalterium Græcum latinis elementis exaratum exſtat Pariſiis in Bibliotheca Sancti Victoris Codice 484. Atque, ut omittam ab Urbe diſſitas Bibliothecas, quarum catalogum Mabillonius, Montfauconius, & Le-Long ediderunt, Vaticana, quæ omnium eſt facilè princeps, quamplures hujus generis Mss. libros cuſtodit, quos omnes amplo Chirographo mihi conceſſit evolvere Eminentiſſimus Princeps Angelus Maria Cardinalis Quirinus, Literariæ Reipublicæ inſigne Decus, atque præcipuum Ornamentum, opem ferentibus doctiſſimis humaniſſimiſque Præſulibus, Simonio Aſſemanno, & Joanne Bottari, a Bibliotheca. Hoc tamen mihi non ſumo, ut illorum Voluminum indicem texam. Res valdè moleſta eſt, neque Epiſtolaris officii brevitas id patitur. Unum ſolummodo commemorabo Bibliothecæ Palatinæ, ibidem aſſervatum ſub numerali nota 39. quod Pſalterium Gallicanum obelis & aſteriſcis ſignatum repræſentat. Librarius neſcio quis, quem illum Codicem aſſuit, eidem membranam inſeruit quanti vis pretii, cujus forma characterum proculdubio decimum Sæculum ſapit. Antiquarius tamen eam ex vetuſtiori pagina exſcripſit, quæ quòd ſemeſa eſſet & lacera, ex hiatu & interpunctione liquet. Ita autem in ea legitur:

* Libro 1. pag. 54. & ſeq.

. . . .

. . . .

. . . .

Verſus anteriores hic qui deſunt, meâ perditi ſunt negligentiâ.

. . . .

. . . .

. . . .

Quos ſibi Pontifices legit Conſtantia dives;
Præſul, & Abba ſimul, meritis electus opimis,
Scriptores cautâ varios indagine luſtrat,
Hoc eſt Pſalterium doctè collegit in unum,
Pandens Lectori ſtudioſo, mente ſagaci
Auctorum ſenſus vario ſermone ſecretos,
Pagina bis binis loquitur nam quæque columnis,
** Quæ ſtylus Hebraico veriſſima fonte refundat,*
Hieronymo hæc referante quidem ſermone latino:
*Græcus & hic * propriè ſenſus, ac ſermo pateſcit*

* Hic ordo verſionum invertitur, ut ex poſtremis verbis liquet.
* Cod. e
* Cod. propria.

Litterulis noſtris, noſtroque charactere ſcriptus,
Quem tamen ex Græco verſum ſermone latino,
(Quem dixi ſupra) retinet quoque pagina ſcripta.
Eccleſia hac etiam jugiter Romana frequentat:
Edicio Communis & hac, Vulgataque fertur.
Ex quibus Hebraica Interpres lingua venerandus,
Ut reprobanda notat, necnon retinenda figurat:
Sed tamen hac quartâ Tranſlatio ſcripta columnâ,
Eſt, quam præfatus benè LXX. ſecutus,
Ex græco in linguam transferre fideliter iſtam
Hieronymus ſtuduit, totâque fide reſeravit.
Hanc etiam populi pſallunt Orientis, & iſti
Gallia quos genuit, quos & Septentrio gignit.
Quadruplicem ergo precor cautè nunc inſpice, Lector,
Pſalterii formam vario ſermone coactam;
Ampliùs & noli quovis paradigmate falli,
Veridica ante oculos Auctorum dogmata cernens.
*Prima * quidem ſuprà folio deſcripta columna,* (* Editio Gallicana.)
Quæ recitant Galli, retinet ſermone fideli:
Horum Hieronymo, ceu dixi, Interprete fido.
Hac quicquid (1) cete diſcordat ab editione, (* Lege certè.)
Hoc & ab Hebraico pariter diſtare memento. ((1) Editio Romana.)
*Sed * Vulgata tenet minus & correcta ſecunda:*
Hac, & Romani pſallunt, Italique frequentant.
*Tertia * ſed verè Hebraico tranſlata magiſtro* (* Editio Hier. ex Hebr.)
Continet, & nobis melius hac omnia pandet.
Utimo (2) nam græco propria (3) ſermone notata, (* Editio Græca Κοινή. (2) Leg. ultima. (3) Leg. propriè.)
Quæ minùs, ut dixi, cum ſint Vulgata, probamus.

EXEMPLAR QUADRIPARTITI PSALTERII.

I.	II.	III.	IIII.
Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum.	Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum.	Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum.	*Macharios anir, os ue epireuthi en buli aſebon.
Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit.	Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit.	In cathedra deriſorum non ſedit.	Ce epi cathedra limon uc exathiſen.

* Hoc per ricopa mo- dis ſcaet.

Hoc quadruplex Pſalterium, ſic breviter expoſitum, non pluribus verbis eſt, atque auctoritatibus illuſtrandum; nam ità eſſe, ùt ſchedulæ author deſcripſit, jam ſatis multis oſtendi in Epiſtola, quam ad Cl. Gorium dedi. Carmina mihi mendoſiſſimè ſcripta videntur; attamen multa afferunt, quæ ſunt ſcitu digniſſima; & ea me inveniſſe triumpho & gaudeo. Sed ad rationem jam initam præſentis Editionis revertar; quam quoniam totam, & corpore, ùt dicitur, omni, vidèris velle cognoſcere, complectar nonnulla etiam, quæ fortaſſe non erunt minus neceſſaria. Video equidem, eruditiſſime Chryſoſtome, hanc primam ingreſſionem meam in aditus Sacrarum Scripturarum cùm antiquos, tum ſubobſcuros, aut reprehenſionis aliquid, aut certè admirationis habituram. Nam, vel mirabuntur nonnulli, quid ego afferre poſſim, ad dirimendam maximam in

rebus

rebus Polemicis controverſiam, cum ſim penè ignarus ac rudis, quibus, ut ſpero, ſatisfacient ipſa monumenta, quæ edentur in lucem, ut non ſine ſpe magni fructûs tandem prolata fuiſſe videantur; aut reprehendent, quòd ignotas majoribus vias ſequar, tritas relinquam. Ego autem me novâ viâ incedere intelligo, cùm pervetera & anecdota Volumina evulgo; ſed fateor me primum (quicumquè ſim) ex inſignioribus Italicarum Eccleſiarum officinis ad pugnandum hæc arma ſumpſiſſe, quia ea frangi debilitarique ab hoſtibus nequaquam poſſunt. Si Calvini, ac Lutheri gregales noſtram Latinam Verſionem, eâ qua par eſt reverentiâ ſuſciperent, atque authenticam profiterentur, eſſet egregium non quærere Vetera, atque Vulgatis Exemplaribus unicè eſſe contentos. Sed, quoniam Canonem Sacroſancti Concilii Tridentini durum, odioſum ac, intolerabilem eſſe dicunt, & nihil auctoritatis tribuunt noſtris Codicibus Latinis, longeque omnibus antefeſunt hebraicam veritatem, a nobis monendi ſunt iſti, quorum ſermo imperitus increbuit, ut mirentur eam Editionem maximè, quam tota colit Antiquitas, & Patres unanimes probaverunt. Hæreticorum judicio, ſi ſolum illud Dei Verbum purum haberi debet, quod in Hebræorum ciſternis diſſipatis, quæ amplius continere non valent aquas, hodieque aſſervatur, ne Origenis quidem Editio τῶν ό, a puriſſimis fontibus derivata, erit attingenda; cui, poſt Italam Verſionem, a Patribus illorum temporum primæ ſine controverſia deferebantur. Quæ autem eſt Hæreticorum tanta perverſitas, ut, inventis ſaluberrimis frugibus in obſignatis hortis Eccleſiæ, noxiâ glande veſci velint, pomiſque vitiatis. An ſacras Paginas ignarum Vulgus Hebræum, Crucique inimicum, ſartas tectas ſervare potuit, Catholica Eccleſia non potuit? Ea Verſio, quæ a Patribus Tridentinis accepit incorruptæ fidei, & venerabilis antiquitatis teſtimonium, nihil ferè abeſt ab Itala, nihil ab Hexaplari Editione τῶν Ό, nihil ab utraque Hieronymiana, ùt Clariſſimus Morinus oſtendit, atque ex noſtris Codicibus ſatis ſuperque conſtabit. Hoc ſi ipſis Editio noſtra perſuaſerit, non poterunt deinceps pergere, & obfirmato animo contrariæ inhærere ſententiæ.

Igitur hic ego, quantum Epiſtolâ efficere potero, ſummam faciam cogitationum mearum, eaſque tibi, erudite Chryſoſtomé, antequam reliqui Tomi edantur in lucem, paucis exponam. Tu de me optime ſemper meritus velim ad ſingulas mediteris; mea namque conſilia, ſi opus fuerit, conſiliis repudiabo tuis.

Sex erunt totius Operis partes, de quibus omnibus nunc ſcribere aggredior. Prima pars, non pauca Hexaplorum fragmenta antehac inedita complectetur. Secunda, Veteris Teſtamenti Libros a Sancto Hieronymo ex Origeniano LXX. Interpretum Exemplari in latinum ſermonem translatos, qui, vel nondum evulgati fuerunt, vel Codicum antiquorum penuriâ, ad eorundem fidem a nemine adhuc exacti. Tertia, ingentem variarum lectionum ſilvam ex Mss. libris optimæ notæ decerptam, quæ ſexcentis locis priſtinæ integritati reſtituet Canonem Hebræum, ſeu Veteris Teſtamenti Verſionem ex Hebræo ab Hieronymo latinè factam, & a Clariſſimo Martianeo Typis excuſam ſub titulo *Bibliotheca Divinæ*. Quarta, complures utriuſque Fœderis Libros ſecundùm antiquam latinam Italam Verſionem, quæ Sancti Auguſtini teſtimonio erat verborum tenacior, (Græcæ videlicet LXX. Seniorum Editionis) cum perſpicuitate ſententiæ. Quinta, aliquot Veteris Teſtamenti libros è Chaldaico in latinum ſermonem converſos, & jam multoties editos, ſed nunc primùm novis collationibus illuſtratos. Sexta demum, vindicias Canonis Sacrarum Scripturarum, quem Tridentini Patres Divino afflante Numine condiderunt Seſſione 4. celebrata die VIII. menſis Aprilis, MDXLVI.

Primo igitur, ne quis fortè cum hodiernis Voluminibus Hebræis, qui ſunt corrupti maximè, atque in ſumma lectionum varietate verſantur, magis quàm cum Hexaplari Editione τῶν ό Vulgatam noſtram conferendam putet, convertat animum ad SS. Patres, & eas Eccleſias circumſpiciat, apud quas inſigne Origenis Opus mo-

ribus recipiebatur; facillimè quanta in æſtimatione fuerit, judicabit. Quis enim ignorat, Hieronymum univerſam Origenis Editionem *τῶν ο'* latinam feciſſe, ac perſæpe Hexapla in Alexandrina Bibliotheca adiiſſe, ubi in aliqua obſcuritate ſententiæ, vel lectionum varietate morabatur? Quo etiam in genere tam multi ſanctiſſimi Viri exſtiterunt, ut nemo ferè ſtuduiſſe LXX. Senum intelligentiæ vehementiùs videatur, quin, quod Hexapla habuerint, ſit aſſequutus. Verè mihi hoc videor eſſe dicturus, ex omnibus iis, qui in Græcarum Scripturarum ſtudiis priſcâ ætate verſati ſunt, minimam copiam Virorum egregiorum exſtitiſſe, qui Hexapla in conſilium non adhiberent, ſtudioſeque non legerent. Quantum verò hoc Opere Eccleſiam demeruerit Origenes, quàmque illud fuerit gratum acceptumque, intelligimus ex vita Sancti Simeonis Sali Emeſeni, a Leontio Neapolis Cypri Epiſcopo conſcripta, ubi ingenium Origenis ob Hexapla elaborata tanquam divinum prædicatur, & Opus illud ab Eccleſiis fuiſſe ſuſceptum luculenter oſtenditur: *Cùm autem duo quidam Patres tunc in quodam Monaſterio propè Emeſam inter ſe quærerent, & perſcrutarentur, cur cecidiſſet Origenes hæreticus, qui tanto ingenio & tanta ſapientia a Deo fuerat ornatus; & unus quidem diceret, non fuiſſe a Deo eam, quæ ei aderat, ſcientiam, ſed fuiſſe quoddam donum naturæ & dexteri ingenii; nam cùm in lectione Divinæ Scripturæ & Sanctis Patribus maximè eſſet verſatus, acuit ingenium, & ideo ſuos libros conſcripſit; Alter verò contra diceret, neminem ex dono naturæ poſſe tales, quales ille edidit, habere orationes, & maximè eas, quæ ſunt de iis, quæ dicuntur Hexapla; quocirca ea vel in hodiernum diem ſuſcipit Eccleſia, tamquam neceſſaria.* At, quia totus hic locus fortè putabitur nimis recens, nonnulla inſignia & magis vetera teſtimonia ab Hieronymo mutuabor. Ipſe verò in Proëmio Commentariorum Danielis ait: *Cumque omnes Chriſti Eccleſiæ, tam Græcorum, quàm Latinorum, Syrorumque, & Ægyptiorum, hanc ſub aſteriſcis & obelis Editionem legant, ignoſcant invidi labori meo, qui volui habere noſtros, quod Græci in Aquilæ, & Theodotionis, ac Symmachi Editionibus lectitant*: Et Ep. 89. ad Auguſtinum: *Vis amator eſſe verus LXX. Interpretum? Non legas ea, quæ ſub aſteriſcis ſunt, immo rade de Voluminibus, ut Veterum te fautorem probes. Quod ſi feceris, omnes Eccleſiarum Bibliothecas damnare cogeris. Vix enim unus & alter invenietur liber, qui iſta non habeat.* Auguſtinus ipſe libro XVIII. de Civitate Dei Capite 43. ubi dicit, *nonnullos* Editionem LXX. Seniorum (Origenem, & Hieronymum deſignat) per aſteriſcos obeloſque *emendare* voluiſſe, ſubnectit, multos Codices has notas habentes uſquequaque diffuſos eſſe, Græcos & Latinos. Item S. Hier. præf. in Job ex Hebræo converſum, ait: *Quod ſi apud Græcos, poſt Septuaginta Editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæus Aquila, Symmachus, & Theodotio, judaizantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdolâ interpretatione celarunt, & tamen in* Ἑξαπλοῖς *habentur apud Eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris; quanto magis ego Chriſtianus, de parentibus Chriſtianis natus? &c.* In Ezram verò præfatur: *Porro aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt LXX. Tranſlatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Ebionitas Legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in* Ἑξαπλοῖς *Eccleſiis dedicarunt.* Demum præfatione in Joſue: *Nova* (inquit) *offero linguæ meæ hominibus (quos tamen noſtra delectant) ut pro Græcorum* Ἑξαπλοῖς, *quæ & ſumptu & labore maximo indigent, Editionem noſtram habeant; & ſicubi in antiquorum Voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes inveniant quod requirunt.* Et paulo infra ibidem hæc habet: *Quod ſi Vetus eis tantùm Interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extrà recipiendum putant; cur ea, quæ ſub aſteriſcis,*

cis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis Translationem Eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas Editiones ſimiliter differentes? Igitur Hexapla, a Pamphilo & Euſebio evulgata, apud Græcas Latinaſque Eccleſias (ut ex recitatis Sancti Hieronymi teſtimoniis edocemur) non ſolum moribus recipiebantur, ſed etiam fere communi fuerunt in uſu, poſteaquam Palæſtinæ Eccleſiæ eorumdem ſtudio flagrare cœperunt. Sed ævi ſequioris incuriâ, inſigne illud atque improbi laboris Opus, quod immortalitate commendari debuerat, penè integrum deperiiſſe Chriſtianus Orbis conqueſtus eſt: nemo enim amplius in difficilioribus locis, aut ſubobſcuris, ad conſulenda Hexapla ſibi enitendum putavit. Erant plerique omnes, temporum infelicitate, totius Origenianæ rationis ignari; neque aliquam certam viam eſſe arbitrabantur adipiſcendæ obelorum aſteriſcorum, limniſcorum, & hypolimniſcorum cognitionis. Ingenium tamen Clariſſimi Montfauconii (ut etiam ex ejus editis libris poſſumus judicare) multùm ceteris hominibus hac in re præſtitit; ipſi namque jure primas tribuam & dabo, quoniam Hexapla, de quibus alii tenui quodam & exiguo ſermone diſputarunt, cum omni eruditione atque ſapientia explicavit. Non autem id ita dico, ut fragmenta Origeniana, quæ ipſe edidit, nova collatio Mſſ. Codicum limare non poſſit, ac etiam augere plurimùm; (etenim, erudite Chryſoſtome, non ignoras, & quæ bona ſunt, fieri meliora; & quæ ſemel cœpta, ab aliis perfici poſſe, ut optima demum reddantur:) ſed ſapientiſſimus Monachus, qui primus exſtitit tanti ædificii jam diruti reſtaurator & architectus, ſummis eſt nihilominus laudibus cumulandus; cùm ad decus & ornamentum ſenectutis ſuæ, ex tot diſperſis ruderibus Origenianæ molis corpus effecerit. Omnes ad cœnam vocavit, invitavitque. Igitur ego quoque ſymbolum dabo, & Codices proferam in altero Tomo hujus Editionis, qui antiquitatis laudem aliquibus quidem ab ipſo Montfauconio evulgatis fortè relinquunt, lectionum tamen veritate, atque Origenianorum characterum præſtantiâ nulli concedunt. Ne autem videar plus eis tribuere, quàm veritas ſinat, hoc ego præſtabo, ut eam viam, quam Humfredus Hodius poſt Uſſerium patefecit ad ſtudium cognoſcendæ percipiendæque genuinæ Hexaplaris Editionis τῶν Ό, intrem ac ſubeam, ut facillimè lector ad ea, quæ cupio, pervenire poſſit ab hoc aditu januâque patefactâ. Et quoniam fontem, unde hauriam, atque itinera ipſa putavi eſſe demonſtranda, inſignis Codex Chiſianus (quem Excellentiſſimus Princeps Auguſtus Chiſius, pietate prudentia atque antiquis moribus reverendus, mecum perhumaniter communicavit, rogatu Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Principis Dominici Card. Paſſionei ejus conſanguinei, Viri omnigenæ eruditionis, quem univerſa Eruditorum Reſpublica præſidium vocat, & decus Literarum, quemque ſecundi hujus Operis Tomi Mecenatem ampliſſimum fore confido) dux erit, qui Prophetas majores complectitur ſecundùm Septuaginta-Viralem Origenis Editionem. Ipſe enim, utpote ex Tetraplis Hexapliſque deſcriptus, commonſtrabit omnem viam, & ut fieri ſolet, digitum ad fontem intendet. Edidit Armachanus nonnullas inter puriſſimam Origenis Editionem Τῶν Ό, atque Κοινὴν, ſeu Communem & Vulgatam, differentias ex margine & textu Marchaliani Codicis Libri Eſaiæ Prophetæ; ſed (ut Hodio videtur) ordine inverſo eas lectiones marginales, quæ erant τῆς Κοινῆς, Editioni puriori; & textuales, quæ erant purioris, τῇ Κοινῇ malè paſſim adſcripſit. Quare idem Hodius libro IV. pag. 616. eas lectiones cum Hexemplari quoque Vaticano, & Alexandrino collatas, veriùs (ſi ipſi fidem adhibeamus) nobis repræſentavit. Quas ego ad laudatum Codicem Chiſianum, nec non ad Editionem doctiſſimi Montfauconii diligenter exegi, ut ex ſubjecta Tabula videre licet, quæ, ſi tibi homini eruditiſſimo probabitur, me non pœnitebit ad hoc ſpecimen evulgandum omne ſtudium atque operam contuliſſe.

HEXA-

Eſaias,	Verſ.	HEXAPLA EX CODICE MARCHALIANO.	ΚΟΙΝΗ'.
1.	29.	αἰσχυνθήσονται. †	καταισχυνθήσονται :.
2.	12.	Ταπεινωθήσονται. †:	Ταπεινωθήσεται.
3.	9.	ἀνήγγειλαν. †:	ἀπήγγειλαν.
	17.	ἀποκαλύψει. :	ἀνακαλύψει. †.
5.	2.	Σωρηχ. †:	ἐκλεκτήν.
	14.	τὸ στόμα αὐτῆς. * †:	τὸ στόμα.
	16.	ἐν κρίματι †:	ἐν κρίσει.
	28.	οἱ πόδες. : †	αἱ ὁπλαὶ.
6.	5.	κατανένυγμαι. †:	ἐσιώπησα.
9.	3.	κατήγαγες. †:	οὐκ ἐμεγάλυνας. *
	8.	θάνατον. דבר. †:	λόγον דבר.
10.	4.	ὁ θυμός. :	ἡ ὀργή. †
	24.	ἐπάξω. †: ἐπάγω.	ἐπαρεῖ.
	30.	Καϊσα.	Λαϊσα. * †
	33.	οἱ ὑψηλοὶ τῇ ὕβρει ταπεινωθήσονται.	οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται.
11.	4.	ταπεινοὺς τῆς γῆς. †:	πτωχοὺς τῆς γῆς.
	7.	ὡς βοῦς. †:	ὡς βουκόλιον.
14.	1.	γειώρας. גר. †:	προσήλυτος.
	17.	τοὺς ἐν ἀπαγωγῇ. †: ἐπαγωγῇ.	τοὺς δεσμούς.
16.	4.	ἐπὶ τῆς γῆς: ſed † ἀπό.	ἐκ τῆς γῆς.
18.	7.	ἀπὸ λαοῦ μεγάλου. †:	ἀπὸ λαοῦ φοβεροῦ.
21.	15.	διὰ τὸ πλῆθος τῶν φευγόντων:	διὰ τὸ πλῆθος τῶν πεφονευμένων. †.
22.	1.	πολέμου. : vel πολέμων. †	πολέμῳ.
24.	5.	διαθήκην. †:	διεσκέδασαν διαθήκην.
25.	1.	γένοιτο †:	πίστει.
26.	14.	οἱ νεκροὶ ζωὴν οὐ μὴ ἴδωσιν, οὐδὲ ἰατροὶ οὐ μὴ ἀναστήσωσι. †:	οὐ μὴ ἀναστάσωσιν οἱ νεκροί, οὐδὲ ζωοποιήσωσι.
29.	17.	μικρὸν †:	μικρὸν βραχύ. *
38.	6.	σώσω σε. :	ῥύσομαί σε. †
40.	4.	εἰς ὁδοὺς λείας. *:	εἰς τὰ πεδία †
41.	16.	λικμήσεις. †:	λικμ. αὐτούς. *
43.	23.	οὐκ ἐδούλωσας, : ἐδούλευσας.	οὐκ ἐδούλωσά σε (al. οὐ κατεδουλωσάμην σε) †
49.	10.	διψήσουσιν. †:	διψάουσιν:
	23.	οἱ ὑπομένοντές με. †:	οἱ προσδοκῶντές με.
	24.	ἐὰν αἰχμαλωτεύσῃ τις ἀδίκως, σωθήσεται. : †	αἰχμαλωτίζων δίκαιον περισωθήσεται.
50.	1.	ποῖον τοῦτο βιβλίον.	ποῖον τὸ βιβλ. †:
	2.	τί ὅτι ἦλθον. †:	διότι ἦλθον.
	9.	βοηθεῖ μοι. :	βοηθήσει μοι. †.
51.	12.	τίνα εὐλαβηθεῖσα ἐφοβήθης :.	τίς οὖσα ἐφοβήθης. †
	23.	τὰ μετάφρενά σου. :	τὰ μέσα σου. †
52.	12.	πορεύσεσθε. †:	ἀπελεύσεσθε.
57.	12.	ὠφελήσουσι. †	ὠφελήσει. †
59.	10.	ψηλαφήσουσιν. †:	διαψηλαφήσομεν.
	13.	ἀπὸ ὄπισθεν. :.	ὄπισθεν. †
62.	1.	σωτήριον μου. †:	σωτήριον αὐτοῖς. *
	8.	ὤμοσε Κύριος κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ. †:.	ὤμ. Κ. κατὰ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.
66.	8.	Εἰ καὶ ἐτέχθη ἔθνος; αἱ ἐτέχ.	ἢ καὶ ἐτέχθη ἔθνος. †

καταισχυνθήσονται.	Α. Σ. Ο. αἰσχυνθήσονται. Θ. καταισχυνθήσονται.
ταπεινωθήσονται.	Α. Σ. ταπεινωθήσεται. Ο. Θ. ταπεινωθήσονται.
ἀνήγγειλαν.	Α. Σ. Θ. ἀπήγγειλαν. Ο. ἀνήγγειλαν.
ἀνακαλύψαι.	Ο. ἀνακαλύψαι. Ἀλλ. ἀποκαλύψαι.
Σωρήκ.	Α. Ο. Θ. Σωρήκ. Σ. ἐκλεκτήν.
τὸ στόμα αὐτοῦ.	οἱ Γ. & Ο. τὸ στόμα αὐτοῦ.
ἐν κρίσει.	Α. Ο. ἐν κρίσει. Σ. Θ. ἐν κρίματι.
οἱ πόδες.	Ο. οἱ πόδες. Ἀλλ. αἱ ὁπλαί.
κατανένυγμαι.	Σ. ἐσιώπησα. Ο. κατανένυγμαι.
κατήγαγες.	Σ. οὐκ ἐμεγάλυνας. Ο. κατήγαγες. Θ. τὸ πλῆθος.
θάνατον.	Α. ῥῆμα. οἱ λοιποὶ λόγον. Ο. θάνατον.
ὁ θυμός.	Ο. ἡ ὀργή. Ἄλλος, θυμός.
ἐπάγω.	Σ. ἐπαρῶ. Α. ἀρῶ. Ο. ἐπάγω.
Λαϊσά.	Α. ἐν Λαΐς. Ο. Λαϊσα. Θ. ἐν λαΐς.
οἱ ὑψηλοὶ τῇ ὕβρει συντριβήσονται, καὶ οἱ ὑψηλοὶ ταπεινωθήσονται.	Α. Σ. Θ. οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται. Ο. καὶ οἱ ὑψηλοὶ ταπεινωθήσονται.
ταπεινοὺς τῆς γῆς.	Α. τοῖς πραέσι τῆς γῆς. Σ. πτωχοὺς γῆς. Ο. Θ. ταπεινοὺς τῆς γῆς.
ὡς βοῦς.	Α. Σ. ὡς βουκόλιον. Ο. ὡς βοῦς.
γειώρας.	Α. Σ. Θ. προσήλυτος. Ο. γειώρας.
τοὺς ἐν ἀπαγωγῇ.	Α. Σ. Θ. δεσμίους ∴ αὐτοῦ. Ο. τοὺς ἐν ἐπαγωγῇ.
ἐπὶ τῆς γῆς.	Α. Ο. ἀπὸ τῆς γῆς. Σ. Θ. ἐκ τῆς γῆς.
ἀπὸ λαοῦ μεγάλου.	Ο. ἀπὸ λαοῦ φοβεροῦ. Ο. ἄλλος ἀπὸ λαοῦ μεγάλου.
διὰ τὸ πλῆθος πεφονευμένων.	Α. Σ. Θ. μαχαιρῶν. Ο. πεφονευμένων.
πολέμων.	Α. Θ. πόλεμος. Σ. Ο. νεκροὶ πολέμου.
* διεσκέδασαν διαθήκην.	Α. ἠκύρωσαν. Σ. Θ. διεσκέδασαν ∴ Ο. διεσκέδασαν.
γένοιτο.	Α. πεπιστωμένως. Σ. πίστει. Ο. Θ. γένοιτο.
οἱ δὲ νεκροὶ ζωὴν οὐ μὴ ἴδωσιν, οὐδὲ ἰατροὶ οὐ μὴ ἀναστήσωσι.	Α. ἀποθνήσκοντες οὐ μὴ ζήσωσιν ῥαφαΐν. Ο οἱ νεκροὶ ζωὴν οὐ μὴ ἴδωσιν, οὐδὲ ἰατροὶ οὐ μὴ ἀναστήσωσι. Θ. οὐ μὴ ἀναστῶσιν οἱ νεκροί, οὐ μὴ ζωοποιήσωσι.
μικρόν.	Ο. μικρόν. Θ μικρὸν βραχύ.
ῥύσομαί σε.	Α. Ο. ῥύσομαί σε. Σ ἐξελοῦμαί σε.
εἰς πεδία.	Α. Σ. Θ. εἰς πεδίον. Ο. εἰς πεδία.
λικμήσεις.	Α. Σ Θ. λικμήσεις αὐτούς. Ο. λικμήσεις.
οὐκ ἐδούλωσά σε.	Α. Ο. οὐκ ἐδούλωσά σε, Σ. Θ οὐ κατεδουλωσάμην σε.
διψήσουσι.	Α. Ο. διψάσουσιν. Σ. Θ. διψήσουσι.
οἱ ὑπομένοντές με.	Α. Ο. Θ. οἱ ὑπομένοντές με. Σ. οἱ προσδοκῶντές με.
ἐὰν αἰχμαλωτεύσῃ τις ἀδίκως σωθήσεται.	Α. Θ καὶ οἱ αἰχμαλωτίζων δίκαιον σωθήσεται. Σ. ἡ αἰχμαλωσία δικαίου διασωθήσεται. Ο. ἐὰν αἰχμαλωτεύσῃ τις ἀδίκως σωθήσεται.
ποῖον τοῦτο τὸ βιβλίον.	Α. Ο. Θ. ποῖον τοῦτο βιβλίον. Σ. Ο. ἄλλως, ποῖον τὸ βιβλίον.
διότι ἦλθον.	Α. Σ. διότι ἦλθον. Ο. Θ. τί ὅτι ἦλθον.
βοηθήσει μοι.	Α. Σ. Θ. βοηθεῖ μοι. Ο. βοηθήσει μοι.
τίς οὖσα ἐφοβήθης.	Α. τίς σύ. Σ. τίς εἶ. Ο. Θ. τίς οὖσα.
τὰ μέσα σου.	Α. σῶμά σου. Σ. τὸν νῶτον σου. Ο. Θ τὰ μέσα σου. Ο. ἄλλος. τὰ μετάφρενά σου.
πορεύσεσθε.	Α. Θ. πορεύσεσθε. Σ. ἀπελεύσεσθε. Ο. πορεύσεσθε.
ὠφελήσει.	Α. Σ. Ο. Θ. ὠφελήσει.
ψηλαφήσουσιν.	Σ. διαψηλαφήσομεν. Ο. Θ. ψηλαφήσουσιν.
ὄπισθεν.	Α. Ο. ὄπισθεν. Σ. Θ. ἀπὸ ὄπισθεν.
σωτήριον αὐτῆς.	οἱ λοιποὶ τὸ σωτήριον αὐτῆς. Ο. σωτήριόν μου.
ὤμοσε Κύριος κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἰσχύος τοῦ βραχίονος αὐτοῦ.	Α. ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ. Ο. κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ. Θ. κατὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ.
καὶ ἔτεκεν ἔθνος.	Ο. Α. Θ. ἢ καὶ ἐτέχθη ἔθνος. Σ. εἰ καὶ ἐτέχθη ἔθνος:

Nunc exiſtimo, erudite Chryſoſtome, gratum me tibi facturum, ſi Codices Marchalianum atque Chiſianum deſcripſero, quod puto, ad rem noſtram non minus quàm ad ipſum ſpecimen variarum Lectionum poſſe prodeſſe. Scribam ergo, quoniam iuſtitui; quamquam moderabor ipſe mihi; & ne, ut quidam magiſter, videar omnia a me prompſiſſe, teſtes mirificos oculatoſque conſtituam, qui omne ſtudium operam curam in utroque Codice poſuerunt. Atque ut effundam omnia, quæ de Marchaliano Exemplari dici poſſunt, Cl. Montfauconii verbis enuntiabo, quod ipſe ſcripſit in Palæographia: pauca tamen etiam ego requiram: In primiſque ea, quæ vel breviter ab ipſo percurſa ſunt, vel nullatenus etiam attacta: quæ ſi paulo latius dixero, explebo omnem expectationem diuturni deſiderii tui; & Lectores benevoli omnem viam ſecundi Voluminis editionis meæ nullo negotio cognoſcent. Ut autem de Marchaliano Codice ſum confeſſus, Chiſianæ Bibliothecæ Exemplari antiquitate præſtare, ſic illud affirmo, quod mihi perſuaſi, nullum fortè eſſe eidem Chiſiano germanitatis gloriâ comparandum. Sed perge, inquis. Tibi, Vir Clariſſime, libens aſſentiar. Atque ita efficiam, ut Marchaliani Codicis deſcriptionem ex laudato Montfauconio ante perſpicias; dein in Chiſiano, quæ maxime excellant, ea diligentiſſimè perſequar, tria proferens anecdota doctiſſimorum Hominum teſtimonia, ex quibus intelligi poſſit, a quo fonte Exemplar noſtrum proficiſcatur.

I. Igitur Clariſſimus Vir Domnus Bernardus de Montefaucon Palæographiæ Græcæ libro III. Cap. V. pag. 225. hæc literis conſignavit. „ Inter præſtantiſſimos omnium Codices jure numerandus eſt ille RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni, qui olim fuerat viri nobilis Renati Marchali Boiſmoræi; deinde verò in manus Eminentiſſimi Cardinalis Rupiſucaldi devolutus, memorato Collegio ab eodem Eminentiſſimo Cardinali oblatus eſt. Formâ autem eſt non vulgari; cæteri quippe ejuſdem circiter ætatis, aut quadri prorſus ſunt, aut latitudinem longitudine parum excedunt; hic verò ſic oblongus eſt, ut ejus ſuperficies duo pene quadra complectatur. Membranæ ejus tenuiſsimæ, ac quibuſdam in locis pellucidæ ſunt. Character in literis E, O, C, multum deflectit a priſca rotunditate: in cæteris primigenia penè Codicum forma ſervatur. Accentus & ſpiritus ubique primâ manu notantur. Hinc fit, ut ipſum, cum prioris & poſterioris ævi Codicibus conferendo, octavo ſæculo libenter adſcribam. Initio Codicis habentur Vitæ & Epitomæ Prophetarum, primò Minorum, deinde Majorum, quarum titulum & ordinem aſſignare juvat. Titulos ſic habet ἐκ τῶν Εὐσεβίου περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, καὶ ἀπὸ μέρους τί περιέχει ἕκαστος: Id eſt, *Ex ſcriptis Euſebii de Propheticorum librorum appellationibus, & ſummatim quid ſinguli complectantur*. Deinde ſequuntur Prophetarum epitomæ, præmiſſis quibuſdam de tempore, quo floruerunt, hoc ordine: Oſeæ, Amos, Michæas, Joel, Abdias, Jonas, Naum Elceſæi fil. Abbacum, Sophonias Chuſi fil. Aggæus, Zacharias Saddo fil. Malachias. Poſtea majores Prophetæ, Heſaïas filius Amos, Hieremias Chelciæ filius è Sacerdotibus; poſt ſequitur, *Cur Baruch librum inſcribit*; hinc, *Quare Lamentationes librum inſcribit*; poſt hæc, *Cur Epiſtola Hieremiæ dicitur*. Deinde Ezechiel Buſi Sacerdotis fil. Poſtea, *Cur Daniel vocatur*. Has quidem Prophetarum ſynopſes, in Codice olim Renati Marchali Boiſmoræi primâ manu deſcriptas, in fronte Procopii in Heſaiam edidit Joannes Curterius. Alterâ autem manu XII. Sæculi circiter, in ſpatiis vacuis interſeruntur Notæ quædam, & alicubi vita Eliæ Prophetæ; quæ omnia recentiora neglexit Joan. Curterius.

Prophetarum libri deinde ſcribuntur, præmiſsis Minoribus, Majoribuſque ſequentibus, ut ſupra. Quod autem Exemplar iſtud ſummoperè commendat, veterum Interpretum lectiones, nempe Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis, paſſim & primâ manu ad marginem adnotantur. Adjectis hinc & inde notis aliis mi-

no-

noris pretii atque ætatis, XII. circiter ſæculi. De Notis autem prima manu adſcriptis hæc habet Joannes Curterius in Præfatione ad Procopium in Heſaiam, anno 1580. Pariſiis cuſum, ubi, de Origenis notis loquutus, ea, quæ pluribus in Hexaplis noſtris explanabuntur, ſic proſequitur: *Atque hæ quidem ſunt Origenianæ Notæ, earumque cum noſtris, id eſt, Codicis noſtri collatio & ſignificatio. Sequuntur jam aliæ hujuſce noſtri Exemplaris propriæ. Ubicumque enim ad dextrum marginem,* οἱ Ο', *reperies; nihil aliud certe quàm LXX. Interpretes ſignificare velle putandum eſt; ubi* C', *Symmachum; ubi* Θ, *Theodotionem; ubi* Α', *Aquilam; ubi denique* ΟΙΓ, *tres nomine carentes Interpretationes: quarum omnium mira eſt cum iis, quæ a Procopio inter explicandum ſæpe adſeruntur, & cum Hieronymo etiam, conſenſio. Sunt porro & aliæ duæ,* Π *ſcilicet &* ℘, *quæ paucis in locis adhibentur, & iis arbitror Pamphilum, Origenemque ſignificari; quorum labore & induſtria fuit emendatus Codex, a quo ille deſumptus eſt; unde Græca iſta Heſaiæ verba, variarumque interpretationum notas hauſimus. Cujus rei fides ut penes eos eſſet etiam, qui venerandum adeo Exemplar non ſunt intuiti, ejus etiam, a quo deſumtum eſſet, teſtimonium extare voluimus, quod in eo ante Eſaiam, & Ezechielem legimus. Reperies & hic etiam Origenis tomos, quotquot erant adhuc Euſebii ætate ſuperſtites, ad marginem notatos; ne fruſtra inter varias Interpretum notas adjectas putes. De* ΠΙΠΙ *autem, quod ad ſiniſtram marginem toties expreſſimus, quoties in Eſaia* Κύριος *nomen occurrit, nihil poſſum certe dicere aliud, quàm nobis tetragrammaton nomen videri; quod, ut ejus a cæteris Dei nominibus aliqua exſtaret differentia, literis forſan Hebræis ab Origene, vel alio expreſſum, cum pingere non valerent Græci, ſermonis illius rudes, ſuis illi, quantum poſſent, imitari conati ſunt; ne quid & illi, quod a tantis viris notatum eſſet, prætermiſiſſe viderentur: quorum ego religionem imitatus, ex magnorum virorum ſententia, & iſtâ etiam notâ lectorem carere non volui.*

Hactenus Joannes Curterius; qui notam illam οἱ γ' vel non intellexiſſe, vel non ſufficienter explanaſſe videtur, dum ait: „ Ubi C', Symmachum; ubi Θ, Theodotionem; ubi Α', Aquilam; ubi denique ΟΙΓ', tres nomine carentes interpretationes „. Adjicere debuit, tres illas interpretationes eſſe Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis; & illud οἱ γ' tum apponi, cùm tres illi, ſcilicet Aquila, Symmachus & Theodotio, ſimiliter interpretarentur. Teſtimonia autem illa, ſive Notas perinſignes Calligraphi, quæ in illo Codice olim Renati Marchali, jam verò RR. PP. Jeſuitarum, ante Heſaiam & Ezechielem prima manu deſcriptæ ſunt, hic prætermittere non licet; hinc enim Codicis dignitas ſummopere commendatur. Ante Heſaïam ergo legitur:

Μετελήφθη ὁ Ἡσαΐας ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ ἀββᾶ Ἀπολιναρίου τοῦ κοινοβιάρχου, ἐν ᾧ καθυποτέτακται ταῦτα· μετελήφθη ὁ Ἡσαΐας ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἑξαπλῶν· ἀντεβλήθη δὲ καὶ πρὸς ἕτερον ἑξαπλοῦν, ἔχον τὴν παρασημείωσιν ταύτην. Διώρθωνται, ἀκριβῶς πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις· ἀντεβλήθησαν γὰρ πρὸς τετραπλοῦν Ἡσαΐαν ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἑξαπλοῦν. πρὸς τούτοις, καὶ ἄνω τῆς ἀρχῆς ἕως τοῦ ὁράματος Τύρου, ἀκριβέστερον διώρθωνται: ὑποσημειώσαντες γὰρ τῶ μέχρι τέλους τοῦ ὁράματος Τύρου, τόμους ἐξηγητικοὺς εἰς τὸν Ἡσαΐαν Ὠριγένους, καὶ ἀκριβῶς ἐπιστήσαντες τῇ ἐννοίᾳ καθ' ἣν ἐξηγήσατο ἑκάστην λέξιν, καθ' ὡς οἷόν τε, καὶ τὸν ἀμφίβολον κατὰ τὴν ἐκείνου ἔννοιαν διωρθωσάμεθα. πρὸς τούτοις συνεκρίθη ἡ τῶν ἑβδομήκοντα ἔκδοσις, καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ Εὐσεβίου εἰς τὸν Ἡσαΐαν εἰρημένα, καὶ ἐν οἷς διαφωνοῦσι, τὴν ἐξήγησιν τὴν ἐννοίαν ζητήσαντες, πρὸς αὐτὴν διωρθωσάμεθα.

Deſumptus eſt Heſaias ab exemplari Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, in quo hæc ſubjunguntur: Deſumtus eſt Heſaias ab Hexaplis ſecundùm editiones adornatis. Collatus autem eſt cum alio Hexaplo, hanc notam habente. *Accuratè editiones omnes correctæ ſunt: collatæ enim fuerunt cum Tetraplo Heſaiæ, & cum Hexaplo. Ad hæc, ab initio etiam uſque ad viſionem Tyri, accuratius emendatus eſt. Nacti enim Tomos Exegeticos Origenis in Heſaiam uſque ad finem viſionis Tyri, & ſedulo conſiderantes, quo ſenſu ſingulas dictiones ſumſiſſet, quantum potuimus, omne dubium ſecundùm illius ſenſum correximus. Præterea collata eſt etiam Septuaginta Interpretum editio cum iis, quæ in Heſaiam ſcripſit Euſebius: atque in quibus erat varietas, ex indagato explicationis ſenſu, eam ipſi quoque correximus.*

Dein-

Deinde verò ante Ezechielem hæc Nota legitur.

Μετελήφθη δὲ ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ ἀββᾶ Ἀπολιναρίου τοῦ κοινοβιάρχου, ἐν ᾧ καὶ ὑποτέτακται ταῦτα. μετελήφθη ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἑξαπλῶν, καὶ διωρθώθη ἀπὸ τῶν Ὠριγένους αὐτοῦ τετραπλῶν, ἅ τινα καὶ αὐτοῦ χειρὶ διώρθωτο, καὶ ἐσχολιογράφητο. ὁ Εὐσέβιος ἐγὼ σχόλια παρέθηκα. Πάμφιλος καὶ Εὐσέβιος διωρθώσαντο.

Deſumptus eſt (Ezechiel) *ab exemplari Abbatis* „ *Apolinarii Cœnobiarchæ, in quo hæc ſubjiciuntur*. Exſcriptus eſt ab Hexaplis ſecundùm editiones adornatis, & correctus ad fidem Tetraplorum Origenis, quæ etiam manu ejus emendata, & ſcholiis illuſtrata erant. Ego Euſebius ſcholia adjeci. Pamphilus & Euſebius correxerunt.

Hæ porro éximiæ notæ, quæ Exemplaris hujus excellentiam ſummopere commendant, hic accuratius ſunt exeplanandæ. Quis ſit Abbas Apolinarius, ad cujus duorum Codicum præſtantiſſimorum fidem Eſaiſas & Ezechiel deſcripti fuere, hactenus comperire non potuimus; ſi quando autem ope monumenti cujuſpiam id deprehendi valeat, inde Codicis, de quo nunc agitur, ætas notior evadet: quamquam vix dubitem, eſſe octavo circiter ſæculo conſcriptum. In priore autem nota binæ aliæ vetuſtiorum Exemplarium notæ continentur. Prior nota eſt Codicis Apolinarii Abbatis & Cœnobiarchæ, unde exſcriptus hic Marchalianus Heſaiæ textus fuerat; qui Hexapla Editionum complectebatur, & cum altero Hexaplorum Codice collatus fuerat. Hujus item poſtremi Hexaplorum Codicis nota ibidem altera deſcribitur; qua dicitur, hoc poſtremum exemplar magnâ accuratione emendatum fuiſſe, ad fidem nempe Hexaplorum, & Tetraplorum Origenis: itemque, ad fidem Commentariorum Origenis in Heſaiam, & ad fidem Commentariorum Euſebii in eumdem Prophetam.

In altera verò nota, ante Ezechielem poſita, continetur item vetuſtioris Codicis nota alia, qui poſtremus ipſius Euſebii Cæſarienſis manu correctus, & ſcholiis illuſtratus, quique item manu Pamphili, unà cum Euſebio ad id operam dantis, emendatus fuiſſe traditur. Hæc porro vetuſtioris Exemplaris nota, ipſius Euſebii Cæſarienſis manu deſcripta fuit, ut docemur his verbis;

„ *Ego Euſebius Scholia adjeci*: *Pamphilus & Euſebius correxerunt*. „ Codex igitur ille, partim Euſebii manu ſcriptus, atque Pamphili & Euſebii manu emendatus, penes Apolinarium Abbatem erat. Exemplar porro illud, Euſebii manu notatum & emendatum, ad fidem Origenis Hexaplorum & Tetraplorum, quæ ipſius Origenis manu ſcholiis illuſtrata & emendata fuerant, ut in nota fertur, deſcriptum fuerat. An verò etiam Hexapla & Tetrapla illa, Origenis manu emendata, & notis illuſtrata, penes Abbatem Apolinarium fuerint, neſcitur, neque in nota fertur ſuprà. Huc uſque Cl. Montfauconius.

Jacobus verò le Long in Bibliotheca Sacra Tom. I. pag. 168. edit. Pariſ. An. 1723. habet = Cod. Marchalianus de exemplari Vaticano exſcriptus videtur (juxta Jo: Morinum lib. 1. Exercit. Biblic. 9. §. I.): tantus adeo eſt utriuſque conſenſus. = *Ex* hoc codice textus Eſaïæ editus eſt à Joanne Curterio . . . & IV. priora capita Oſeæ Jo: Phelippeo in Comment. ſuper Oſeam. Extant quoque variæ lectiones ex eodem Codice, Tom. VI. Bibl. Polyglott. Londin.

Hujus Codicis meminit etiam Jacobus Uſſerius p. 101. Syntagm. de 70. Interpr. „ *Κοινὴν* verò, ſive Communem Editionem continebant Exemplaria a Pamphilo & Euſebio evulgata; cujuſmodi in Jeremiæ (vel Ezechielis, ut alii volunt) Prophetia Rupifucaldianum Codicem exhibuiſſe diximus. In eo ex eadem Editione, & Eſaias, & XII. Minores Prophetæ habentur. Eſaias quidem, & Jeremias ſcholiis marginalibus amplioribus, Minores verò rarioribus illuſtrati; in quibus & lectiones variantes, & interpretationes differentes, non ex Aquila ſolùm, Symmacho, & Theodotione; ſed ea etiam, quæ pura Editio LXX. habebatur, ſunt annotatæ. In *Daniele* enim, Theodotionis editio ſine ullis notulis aut ſcholiis hic habetur; in Ezechiele, editio ex Communi, & Theodotionis mixta; locis ſub aſteriſci ſigno ex illo ſuppletis, in ipſum contextum plerumque receptis, non, ut aliis, ad marginem tantùm appoſitis „.

„ Si quis autem exiſtimat (ait Dan. Huetius lib. 1. Origenianorum cap. 2. Sect. 1.) quæ in hoc Marchali Codice ad oram Ezechielis, aliorumque Prophetarum adjectæ ſunt adnotationes, ea ipſa eſſe Origenis ſcholia, multùm is ſanè errabit. Conſtant enim illæ, partim variis interpretationibus ex Aquila, Theodotione, Symmacho depromptis; partim lectionibus variis, vel circa lectionum varietatem obſervationibus „.

Humfredus Hodius lib. 4. cap. 2. pag. 619. ait: „ Eſaiæ Codex Marchalianus, ſive Rupefucaldianus (qui & Ezechielem, & alios Prophetas habuit) a Jo: Curterio unà cum Commentariis Procopii evulgatus eſt anno 1580. „ Quæ addita ſunt ſub aſteriſco, in margine exhibet: obeli verò omittuntur in honorem, ut creditur, Verſionis LXX. „ Et pag. 603. „ Origenem (inquit) „ Tetrapla in margine ſua emendaſſe, ſcholiiſque illuſtraſſe deprehendimus ex „ Notâ præfixa Ezechieli in Codice Marchaliano. In quibus ſcholiis quoties „ & quàm variè Editio Κοινὴ ab ea, quæ genuina τῶν LXX. cenſebatur, diſcederet, „ oſtenſum ab eo fuiſſe exiſtimat Uſſerius; qui etiam obſervat (proſequitur „ Hodius pag. 611.) in Communi Editione addita fuiſſe nonnulla ex ipſa LXX. „ ſub aſteriſcis. At locum iſtum, unde id probat, non rectè intellexit... Eſt „ ſcholion Codicis Marchaliani ad Eſ. 23. 13. τούτων τῶν ἀστερισμένων Ὠριγένης ὡς τῶν ὁ. μέμνηται ἐν τῷ κέ. τόμῳ τῶν εἰς Ἡσαΐαν; quod Uſſerius ſic vertit: „ *Horum aſteriſco ſignatorum, tamquam ex LXX. deſumptorum meminit Origenes in 25. Tomo eorum, qui in Eſaiam ab eo ſunt editi*. Scholiaſtes nihil „ aliud voluiſſe videtur, quàm quòd ea quædam verba, quæ aſteriſcis ſignata „ ſunt, in LXX. tamquam ex Theodotione invecta, Origenes ipſe in Com. Eſ. „ commemoret, tamquam ipſorum LXX. genuina verba.

Rem præterire non poſſum ſcitu digniſſimam, quæ in Marchaliano Codice legitur. Aliquibus Tetraplorum Exemplaribus, ut tu Cl. Chryſoſtome non ignoras, Aquilæ, Symmachi, LXX., & Theodotionis Editiones in quatuor columnis ſibi invicem è regione appoſitas continentibus, adjiciebatur etiam Quinta, ideſt Textus Hebræus, literis tamen græcis exaratus. Hinc a numero Columnarum quinario, non Tetraſelida, ſed Pentaſelida dicta ſunt. Mentio Pentaſelidorum habetur in margine laudati Codicis Marchaliani ad Eſ. 3. 25. οἱ γ'. στίχοι οἱ ὑποκείμενοι οὐκ ἔκειντο ἐν τῷ Πενταςελίδῳ, οὐδὲ Ὠριγένης ἐξηγούμενος τούτων ἐμνήσθη: *tres verſus ſequentes non ſunt in Pentaſelido, neque eorum meminit in ſua Enarratione Origenes*. Pentaſelidi formam repræſentat nobis margo antiquiſſimi Codicis Barbarini ad Hoſ. XI. 1.

Sed jam ſatis multa de inſigni Codice Marchaliano. Quare nunc calamum ad præſtantiſſimum Codicem Chiſianum Exemplar referre oportebit; de quo ſcribam ea, quæ Viri ſapientiſſimi atque doctiſſimi, Card. Bona, Leo Allatius, & alius neſcio quis, conſulti ab Alexandro VII. reſponderunt. Eorum Vota nondum lucem adſpexerant; quare ipſa, ex quibus mirè illuſtrabitur noſtra Editio anecdoti Codicis Chiſiani, tibi eruditiſſime Chryſoſtome, hìc ſubjicienda eſſe putavi. Equidem ſi ex ſcriptis meis cognoſci id ſatis aptè potuiſſet, minus hoc fortaſſe mihi putaſſem eſſe laborandum; ſed quoniam id aſſequi complectique non poteram, ſuperſedi. Et cùm immatura morte præreptus Summus Pontifex Alexander nihil admodum typis tradidiſſet, deberi hoc a me Chriſtianæ Reip. putavi, ut cùm etiam nunc tantorum virorum ſententias teneremus, eas immortales redderem, ſi poſſem. Igitur edo hæc iis cognoſcenda, qui Codicem non viderunt. Addam verò Cl. Mabillonii judicium; ut Chiſianum Exemplar, eorum, qui illud manibus contrectaverunt, quique omnibus cogniti ſunt, virtutis memoriâ teſte commendem.

LEONIS ALLACII

DESCRIPTIO CODICIS CHISIANI,

Qui edetur in lucem Tomo II. hujus Editionis.

„ IN HOC CODICE CONTINENTUR PROPHETÆ MAJORES:

Hieremias, p.1.
Baruch, p.112. Hic notatus eſt obelo ſecundùm Septuaginta, p.121.
Threni, ſive Lamentationes Hieremiæ, p.121. exſcripti ſunt ex Hexaplis, p.130.
Daniel ſecundùm Septuaginta, p.135. cap. 189.
Ex Prophetia Abacuc, p.170.
Iezechiel, p.126. ſecundùm Septuaginta exſcriptus eſt; ſecundùm Origenem, p.215.
Eſaias, p.216. in fine Eſaias verſuum 3808.
Hippolyti Epiſcopi Romani Viſionum Danielis, & Nabuchodonoſoris reſolutiones int. med. p.172.

Hic Hippolytus a nonnullis Portuenſis Epiſcopus, ab aliis, & antiquioribus Romanus dicitur, non quòd Romæ præſederit, ſed ob vicinalem cum Romanis uſum; licèt Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis aſſerat non potuiſſe ſcire Urbis nomen, cujus ille fuerit Epiſcopus. Scripſit multa, referente eodem Hieronymo, & præcipuè in Sac. Scripturæ libros Commentaria, ex quo ſua exſcripſit Honorius Auguſtudonenſis Presbyter. A latere etiam ſtatuæ marmoreæ in Bibliotheca Vaticana aſſignantur illi ſcripta in hunc modum exculpta.

. . . ΙΟΥC
ΝΙΑC ΙΝΟΥC
ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΟ-
ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΑΤΑ Ιω
ΑΝΝΗΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ
ΚΑΛΥΨΕωC
ΠΕΡΙ ΧΑΡΙCΜΑΤωΝ
ΑΠΟCΤΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟ
CΙC
ΧΡΟΝΙΚωΝ
ΠΡΟC ΕΛΛΗΝΑC
ΠΡΟC ΠΛΑΤωΝΑ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟC

*. . . * Imos*
** de cengaſtrimytho*
De ſecundum Joannem
Euangelio; & Apocalypſi.
De Donis.
Apoſtolica traditio.
Chronicorum.
Ad Gentiles.
Ad Platonem.
& de univerſo.

* Lege in Pſalmos.
* Lege, de Pythoniſſa.

ΠΡΟ-

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟϹ ΠΡΟϹ ϹΕ-ΒΗΡΕΙΝΑΝ	*Protrepticus * ad Se-verinam.*
ΑΠΟΔΕΙΞΙϹ ΧΡΟΝωΝ ΤΟΥΠΑϹΧΑ	*Demonſtratio annorum Paſchatis,*
ΚΑΤΑ ΕΝ Τω ΠΙΝΑΚΙ	*ut eſt in tabula.*
ΚΑΙ ΕΙϹ ΠΑϹΑϹΤΑϹΓΡΑ-ΦΑϹ	*Et in omnes Scriptu-ras.*
ΠΕΡΙ Θ Υ ΚΑΙ ϹΑΡΚΟϹ ΑΝΑϹΤΑϹΕωϹ	*de Deo, & Carnis Reſurrectione.*
ΠΕΡΙΤΑΓΑΘΟΥ ΚΑΙ ΠΟΘΕ" ΤΟ ΚΑΚΟΝ.	*De Bono, & unde malum.*

*Id eſt: exhortatorius.

Illum facit Diſcipulum Irenæi Photius in Bibliotheca. De illius patria, & Epiſcopatu, quem dicit neſciſſe Hieronymus, Bignæus ſcribit: Sciendum eſt a Gelaſio Pontifice in lib. contra Eutychem, Arabum Metropolis Epiſcopum eumdem Hippolytum nominari; a Germano Conſtantinopolitano, ſicuti & ab aliis Hippolytum de Roma; a Zonara Annalium ſecundo Tomo Martyrem & Epiſcopum Romani Portûs, quem Centuriani oſcitantes Oſtiam eſſe ſcripſerunt. Et quidem Portuenſem Epiſcopum fuiſſe, qui Cyclum Paſchalem deſcripſit, indicat ſtatua illius marmorea, cujus meminit Marianus Victorius in ſcholio primo ad illius vitam in D. Hieronymi ſcriptorum Catalogo.

Hic ſi addes, non eſſe veriſimile Italum Epiſcopum, vel græcè ſcripſiſſe, vel fuiſſe tanta neceſſitudine cum Origene conjunctum; per me liceat, duo ſint Hippolyti, Latinus ille prior Portuenſis, Græcus verò alter, Auctor Orationis de conſummatione Mundi, & de Antichriſto. Sed hac ſua opinione fallitur Bignæus. Poſſem plures enumerare Italos, in Græcis, non tantum intelligendis, ſed ſcribendis etiam fuiſſe verſatiſſimos; ut de aliis ſileam, Ælianus Præneſte natus tantum in Græca oratione valuit, ut apis Attica inter Græcos a Græcis ipſis vocari meruerit.

Hujus Hippolyti edita eſt Oratio de conſummatione Mundi, de Antichriſto, & ſecundo Adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti Græcè, & Latinè Lutetiæ Pariſiorum 1557. *in* 8. *Interprete Joanne Pico, & alibi ſæpius; ac denique* 1576. *inſerta Bibliothecæ Sanctorum Patrum a Margarino Bignæo editæ. Ex ea citat Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus in rerum Eccleſiaſticarum contemplatione*

tione. In hac Homilia notantur nonnulla, quæ ſunt cautè legenda, nempè, Corpus Antichriſti futurum phantaſticum: Joannem Theologum futurum tempore Antichriſti; *& nonnulla alia.*

Hæc Oratio diverſa eſt a Commentario hoc in Danielem, quod interponitur inter hos Prophetas, quod videtur legiſſe Photius in Bibliotheca, quem ob definitum Mundi finem calidioris animi Hyppolitum accuſat; Pleraque verò veteri more, non ùt poſtea fuerunt excuſſa, recenſet; quamquam eorum ipſum reddere rationem, æquum non eſt. Deus enim ab iis, qui principium ſcientiæ alicujus ſtatuerunt, non repoſcere rationem eorum, quæ præterierunt, ſed contentum eſſe potius conatu ipſo, & iis, quæ quatenus licuit, e conſiderandis aſſecuti ſunt. Cæterum, quod Antichriſti adventum, quando etiam Mundi hujus expectabilis interitus ſequetur, quem ne Diſcipulis quidem rogantibus manifeſtavit Chriſtus, Hippolytus hìc quingenteſimo poſt Chriſtum anno adſcribere auſus ſit, quaſi a prima Mundi conſtitutione ſex millibus annorum tum decurſis, ejus interitus inſtaret, hoc ſanè calidioris, quàm par ſit, animi eſt. Verùm hæc ejus aſſertio humanam ignorantiam, quàm cœleſtem aliquam inſpirationem arguit. Genus ejus dicendi clarum in primis acperſpicuum, quod Interpretem ſatis decet, etſi atticas revera leges valde repudiat.

Scripſit præterea Libellum contra Hæreſes, auſpicatus a Doſitheanis uſque ad Noeti & Noetianorum hæreſes; quas refert Irenæo diſſerente argumentis profligatas, horumque argumentorum ſummam colligentem ſe libellum hunc conſcripſiſſe. Hunc legit Photius, notatque, eum in hoc libello, non in omnibus, accuſatum fuiſſe, tanquam qui inter alia tenuerit, Epiſtolam ad Hebræos non eſſe Pauli. Subdit Photius, eum Origene familiariſſimè uſum, & ita ſcriptorum illius fuiſſe admiratorem, ut eum ad Divinam Scripturam Commentariis illuſtrandam impulerit, additis illi ſuo ſumptu ſeptem Notariis, qui dictata exciperent; & hæc ſubminiſtrantem Hippolytum ſine remiſſione ſolitum exigere opus, quod elaboraſſet Origenes; atque hinc etiam operis exa-

exactorem ἐργοδιώκτην *epiſtolâ quadam ab eo nominari. Niſi id ſit memoriæ lapſus in Photio, cùm id Euſebius lib. 6. cap. 16. Hiſtor. Eccleſ., & ex eo Hieronymus de Scriptoribus, Nicephorus item Calliſtus lib. 4. cap. 31. & Svidas Ambroſio tribuant, illi nempe, quem ex Marcionis hæreſi Origenes convertit.*

Hinc valde probabile ſit, lucubrationes illas de Theologia & Incarnatione contra Beronem & Hilicon, a Franciſco Turriano latinè e Græca redditas, quaſque inſeruit Henricus Caniſius Tomo quinto Antiquæ lect. erutas eſſe ex ejuſdem Opere contra hæreſes.

Ejuſdem Hippolyti Martyris Demonſtrationem contra Judæos, ab eodem Turriano Latinam factam, edidit Antonius Poſſevinus in Apparatu ſacro, in Hippolyto, ſed ſine mutilam.

Superioribus annis reperti ſunt Baſileæ Commentarii quidam in Apocalypſi Hippolyto adſcripti, de quibus ob eruditionis & ſtyli copiam, ùt inquit Sixtus Senenſis, ambigitur.

Baronius, & ex Baronio Caniſius, de Hippolyto res dubias ita conciliat: Hippolytus, qui vivebat anno Domini 229. fuit Metropolitanus Arabiæ, qui Romam ſub Calliſto Pontifice veniens, vel, ùt refert Euſebius lib. 5. cap. 26. ſub Aniceto, honoratur ab eo Epiſcopatu Portuenſi. Scripſit, quemadmodum teſtatur Euſebius, Commentarios in Examecron &c. Poſt quæ Martyrium paſſus eſt ſub Alexandro Imperatore.

III. *Commentarius Hippolyti, qui in hoc Codice eſt, dignus eſt, qui converſus in linguam latinam, græcè & latinè in lucem prodeat, ne tantę vetuſtatis Eccleſiaſticæ monumentum tandiù in tenebris lateat, cùm ad hęc tempora ineditus ſit.*

Fuit ante hunc Portuenſem alter Hippolytus vetuſtiſſimus Scriptor, & Apoſtolis familiaris, cujus librum citat Palladius in Hiſtoria Lauſiaca cap. 148. qui ſcripſit Virginem quandam, ſigno Crucis munitam, ex proſtribulo, quo fuerat adacta, illæſam evaſiſſe.

Tertius Hippolytus longe eſt ab his diverſus, quem homonymia deceptus Nicephorus Calliſtus lib. 2. Hiſtoriæ

Eccleſiaſticæ, atque alii recentiores cum Portuenſi confundunt. Cùm hic tertius floruerit tempore Simeonis Metaphraſte, qui Sanctorum reliquit hiſtorias ſub Leone Sapiente Baſilii Macedonis F. Meminere hujus Hippolyti Thebani Glyſas tertia parte Annalium, & Franciſcus Turrianus Apologia pro Domo Lauretana, adverſus calumnias Vegetii.

Hujus ex Chronico Commentario fragmentum de cognatione Virginis tam græcum quàm latinum cum notis quibuſdam edidit Henricus Caniſius Tom.3. *Antiq. Lect. Ex hoc fragmento, ſcribunt Epitomatores Geſneriani, Joannem Sambucum deſumpſiſſe, & concinnaſſe libellum de Ortu & Cognatione Virginis Mariæ, editum Patavii apud Gratioſum Pertachinum* 186. *Vide de eo judicium, & cenſuram Antonii Poſſevini in Apparatu ſacro.*

Codex eſt antiquiſſimus, correctiſſimus, & abſolu-
1200 *tiſſimus, & ùt ipſe judico, ante milleſimum & ducenteſimum ſcriptus. Auro contra carior, & patera aurea, gemmis gravi pretioſior exiſtimandus.*

Leo Allatius.

Illuſtriſſimo, e Reverendiſſimo Signore mio Padrone Colendiſſimo.

IL Libro manuſcritto Greco, & aſſai anticho, di N. Signore contiene li quattro Propheti Maiori Eſaià, Jeremia, Ezechiele, & Daniele, cavati dalli Exapli d'Origene, dove erano varie interpretationi della Scrittura Sacra. Coſa rara per la ſicurezza del Teſto, dove ſi vede il Teſto di Settanta puro e netto. E queſto è deſiderabile; perchè li copiatori dopo Origene a ſuo piacere da tutti quelli, che aveano fatte interpretationi, & eſſo Origene haveva poſti inſieme, Eſſi ſecondo la volontà loro pigliavano hor una hor altra, e ne facevano una, d'onde poi è avvenuto che da queſti Miſchiamenti ne ſiano nati più altri teſti, li quali paſſando ſotto nome di Settanta ſiano tanto varii. Sichè mentre queſto Codice profeſſa d'eſſere deſcritto da quelli

quelli Exapli, ci veniamo aſſicurare del puro teſto di ſettanta. E' vero che fra queſto vanno inſerte alcune coſe della Verſione di Theodotione, mà ſolo vengono notate quelle coſe che non ſi trovavano nell'Hebreo, ne ſapevaſi dove quelle ſe li aveſſe cavate, ma queſte ſono trà alcune linee o ſegni frapoſti, ſichè in un ſubito il Lettore ſe ne può corgere: le quali ſaranno avertiti, che ſiano ancora notati nelle ſtampe.

Hora per uſcire la coſa più plauſibile io da un altro Codice antiquiſſimo manuſcritto ho cavato quaſi tutte le variazioni, che ſi trovano in queſti Profeti di Simmaco, Aquila, e Theodotione, varianti da quella delli Settanta, e poſtili nella margine. E ſarà coſa curioſa, perchè in quella editione di Siſto in ogni Capitolo quando ſe ne trovano tre, e quattro è aßai, & in queſto ſaranno quaſi tutti.

Vi s'aggiungerà di più in Ieremia una eſpoſitione compendioſiſſima delle parole non ancora ſtampata. L'Autore è antiquo aßai, e coevo quaſi di S. Gio. Chriſoſtomo, chiamuſi Olimpiodoro di Patria Aleſſandrino. Trovanſi di queſta Interpretatione alcuni framenti nelle catene ſopra detti Profeti, mà dell'Opera intiera non s'ha notitia.

Sopra Daniele vi anderà una ſpoſitione di Santo Hippolito Martire, che ancora non è ſtampata, e così ſeguitarà nel reſto. e ſarà ſempre attento d'aggiungere quello che comanderà N. Signore per fare l'Opera più coſpicua, non mancando molte coſe a propoſito. E' vero che ſtampandoſi a Parigi biſognerà per facilitare l'Opera allo Stampatore, biſognerà per me qualche fatica di più, ma con qualche poco di tempo mi ſpedirò. Et io ſempre, & in perpetuo all'amorevolezza di V. S. Illuſtriſſima, e Reverendiſſima

Devotiſſimo & obbligatiſſimo Servitore
Leone Allacci.

CARDINALIS BONÆ JUDICIUM.

Utinam haberemus integra Origenis Tetrapla, Hexapla, & Octapla, non tot quæſtiones exortæ fuiſſent de Græcis Sacræ Scripturæ editionibus, earumque fide & ſinceritate. Sed quandoquidem illa perierunt, & nunc emer-

ſit

ſit hoc fragmentum continens IV. Majores Prophetas juxta Verſionem LXX. *Interpretum ex ipſis Hexaplis Origenis tranſcriptos, operæ pretium fore exiſtimarem, ſi typis evulgarentur.* Nam Origenes Textum LXX. *ex Authographo Alexandriæ reperto deſcripſit, ejuſque puram Editionem exhibuit, quæ ab omnibus, atque etiam ab ipſo S. Hieronymo, pro ſincera habita fuit. Quia verò poſt Verſionem* LXX. *quam ante Chriſtum annis* CCLXXVIII. *factam fuiſſe docet Petavius, tres aliæ ſequutæ ſunt, nimirum Aquilæ Pontici, ex Chriſtiano Judæi, circa annum Chriſti* CXXX. *Theodotionis Epheſii, ex Chriſtiano, & Ebionita Judæi, circa annum* CLXXXV. *& Symmachi Samaritani ex Judæo Chriſtiani, & Ebionitæ, circa annum* CC., *has unà cum translatione* LXX. *per columnas diſpoſuit, & Tetrapla appellavit. Adeptus poſtea linguæ hebraicæ cognitionem addidit Textum hebraicum, characteribus in una calumna Hebraicis, in altera Græcis, unde Hexapla. Demum repertis quinta, & ſexta Translationibus, illa Hiericunte in doliis ſub Caracalla, hac Nicopoli ad Actium promontorium tempore Alexandri Severi, eas cæteris adjunxit, & Octapla nominavit. Commendant hunc Origenis laborem Hieronymus, & Epiphanius, tametſi ipſi infenſi, hic lib. de Ponderib. & menſuris, ille in cap.* 3. *Epiſt. ad Titum: & de eo differit ipſemet Origenes tract.* 8. *in Matth. & Epiſt. ad Julium Africanum. Cum autem Hexapla nonniſi magnis ſumptibus deſcribi poſſet, Euſebius Cæſarienſis, & Pamphilus Martyr ſolam Verſionem* LXX. *ex ipſis Hexaplis emendatiſſimè deſcripſerunt, quæ pura & immaculata in Eccleſiis Orientalibus conſervata eſt, teſte D. Hieronymo Epiſt. ad Suniam & Fretelam, qui etiam de hac re legi debet Epiſtola* 107. *ad Chromatium. Conſtat hinc evidenter, hunc Codicem quantivis pretii eſſe, tum ob raritatem, tum quia credendum eſt textum* LXX. *purum hic & ſincerum ex Hexaplis exhiberi.*

ANO-

ANONYMI JUDICIUM.

SEptuaginta, ùt vocant, Verſionem magni ſemper habitam fuiſſe, a nemine, quod ſciam, rerum illarum perito in dubium revocatur. Utrùm verò modò extet illa Verſio, nonnulli dubitant; longè tamen probabilius eſt, illam etiam num extare; a Veteribus enim multa illius loca citantur, quæ in noſtris Codicibus Græcis hodienum legimus; non negarim tamen, multa in eam vitia irrepſiſſe, tum ex ignorantia & negligentia Scriptorum, tum ex Hæreticorum malitia, ita ut latinos, & Hebraicos Textus, auctore Bellarmino lib. 2. de Verbo Dei cap.6. ex Græcis Codicibus emendare jam tutum non ſit: nec mirum, ſi prædicta Verſio vitiata ſit hoc ſæculo, quam D. Hieronymus a mille ducentis quinquaginta annis corruptam eſſe pronunciavit, Præfat. in Paralip. & Eſdr.

Inde autem, opinor, errores in eam irrepſerunt, quod cum multæ Verſiones eſſent, commixtæ deinde inter ſe, atque adeo valde confuſæ manſerint: nam præter Verſionem LXX. fuerunt tres aliæ, Aquilæ ſcilicet, Theodotionis, & Simmachi, Judeorum vel Hæreticorum hominum; ex quibus Origenes Tetrapla ſua compoſuit, quibus addidit Hiericuntinam, & Nicopolitanam, ut jam non Tetrapla, ſed Hexapla eſſent; ſed tandem Octapla evaſerunt, addito Hebraico Textu literis Græcis, & Hebraicis. Alia item Verſio ex prædictis ab Origene compilata fuit, ſeu compacta, ùt teſtatur Hieronymus Epiſt. 89. ad Auguſtin: cui acceſſerunt tres aliȩ, Luciani ſcilicet Martyris, Heſychii, & Hieronymi ex latino in græcum verſi, teſte ipſomet Hieronymo in libr. de Vir. Illuſtr. in Sophronio, & lib. 2. contra Ruffinum: addi poſſet alia, quam κοινὴν ſeu Communem vocant; niſi fortè eadem ſit cum alia prædicta ab Origene compacta, quam idem Auctor ſuis aſteriſcis & obelis diſtinxerat, qui tamen temporum injuria, & ſcriptorum incuria exciderunt.

Anno verò elapſi proximè ſæculi 1587. juſſu & auctoritate Sixti V. Verſio LXX. edita fuit ex Codice Vaticano antiquiſſimo, cum multis aliis ſumma diligentia collato, cui alius omnino ſimilis ex magna Græcia in Urbem

delatus eſt, qui deinde penes Antonium Caraffam S.R.E. Cardinalem remanſit, cujus præſertim curæ & induſtriæ dicta editio commiſſa fuerat; quo factum eſt, ut antiquo ſere nitori reſtituta, ſaltem ut Auctor in præfatione teſtatur, prodierit.

His præmiſſis de Codice Chigiano dicendum reſtat, qui cum ab Editione Sixtina, de qua ſupra, in nonnullis diſcrepet; quæ tamen ex antiquiſſimo Codice Vaticano, ante Hieronymi ætatem, ut ajunt, exarato, ac proinde ſinceriore, excerpta eſt, non nemo fortè putaret, aliud quidpiam eſſe a LXX. *verſione; accedit, quod cum Vulgata noſtra in multis conſentit, non modò ſecundùm verborum contextum, verùm etiam ſecundùm capitum ordinem, in quo convenit cum Vulgata, differt a Sixtina, ut videre eſt in Jeremia, & Daniele.*

At certiſſimum eſt, Codicem ex ipſiſmet Hexaplis exſcriptum eſſe; cum hoc expreſſè legatur fol. 130. *pag.* 1. *fol.* 167. *p.* 1. *fol.* 135. *p.* 1. *fol.* 315. *p.* . *& alibi, ac ferè ſemper idem ſit verborum, & ſententiarum tenor, quem in Sixtina obſervamus; nec obſtat aliqua diverſitas, tum verborum, tum etiam ordinis rerum & capitum; quia cum certum non ſit, Codicem Vaticanum ſinceram* LXX. *Verſionem continere, certum etiam non eſt, Chigianum ab ea diverſum eſſe, quamvis alioquin a Vaticano in multis diſcrepet; nec obeſt diſcrimen Ordinis ſeu diſpoſitionis, hæc enim in antiquis manuſcriptis varia eſt.*

Cum verò in hoc Codice maximam aſteriſcorum & obelorum ſylvam habeamus, quibus ea deſignantur, quæ in Vaticano, ſeu Sixtina Editione deſiderantur, quæ tamen legimus in noſtra Vulgata, immò addita illa ſignis præfixis eundem aliquando ſenſum aliis repetant verbis, cujus rei luculentum exemplum extat fol. 112. *pag.* 1. *in fine Jeremiæ; inde fortè conjicere poſſumus, hunc Codicem complecti antiquam illam Vulgatam Græcorum, ab iis* κοινὴ *dictam, quam Origenes contexuit, ut ſupra diximus; nempe Origenes poſtquam Hexapla, & Octapla edidiſſet, ut ſumptibus parceret, ſolam* LXX. *Verſionem emendatam ex iis excerpſit, additis, quæ deerant, ex Theodotione, aliiſque Verſionibus,*

præfi-

Digitized by Google

præfixis aſteriſcis, atque obelis; eamque edidit ad inſtar novæ Verſionis.

Hanc autem non receptam modò, & in omnes Bibliothecas admiſſam, verùm etiam maximopere probatam fuiſſe, teſtatur Hieronymus Epiſt. 89. ad Auguſt. imo idem Hieronymus præfat. lib. 16. in Iſaiam dicit, eandem eſſe cum illa Communi ſeu Vulgata, quam Græci κοινὴν vocant; & licèt aliter ſentire videatur in Epiſt. ad Suniam & Fretellam his verbis: Sciatis, inquit, aliam eſſe Editionem, quam Origenes, & Cæſarienſis Euſebius, omneſque Græci Tractatores κοινὴν appellant atque Vulgatam, & a pleriſque nunc Λουκιάνειος dicitur, aliam LXX. Interpretum, quæ in Ἑξαπλοῖς Codicibus reperitur; ex quibus non nemo forte deduceret, diverſam ab ea fuiſſe, quam Origenes contexuit; cùm Origenes illam pro diverſa habere videatur: hoc tamen non obſtat, quia Origenes ex Hieronymo non dicit, aliam eſſe ab ea, quam ipſe compoſuit, ſed a Verſione LXX. loquitur autem hoc loco Hieronymus de Pſalterio illo communi ſeu vulgato; quod, inquit, Origenes emendarat, & poſt eum Lucianus Martyr; itaque, teſte Hieronymo, certum eſt, antiquam illam κοινὴν Græcorum eandem eſſe cum illa, quam Origenes ex Verſione LXX. emendata, additis multis ex aliis Verſionibus, compoſuit. Conjectura autem in eo fundatur, quod cum Verſione LXX. emendata, alia etiam ex aliis Verſionibus conjuncta ſint, ſuis aſteriſcis & obelis deſignata, tum in prædicta Verſione Origenis, tum in Codice Chigiano. Quod verò addita illa in vulgata noſtra legantur, adeo mirum non eſt; nam cum Vulgata noſtra ſit Hieronymi, quod longè veriſimilius eſt, vel antiqua illa, quam Auguſtin. lib. 2. de Doctr. Chriſt. cap. 15. Italam vocat, & aliis omnibus præferendam eſſe judicat, ab Hieronymo deinde ex Hebraico textu, ac præſertim ex Theodotionis Verſione emendata, nil mirum, ſi ea, quæ præfixis aſteriſcis in Codice Chigiano notata fuerunt, & LXX. Verſioni ex Theodotione aliiſque addita, in Vulgata noſtra legantur.

Reſtat igitur, ut dicamus, in hoc Codice LXX. Verſionem contineri, Sixtinæ tamen diſſimilem, in iis ſcilicet, in quibus ab Origene, poſt Hexapla edita, emendata fuit,

multis

multis ex Theodotione, & Hebraico Textu additis, & aſteriſco vel obelo ſignatis, quæ in Vulgata noſtra leguntur; quia hæc, ùt dixi, vel eſt Hieronymi, ac proinde ex Textu Hebraico; vel antiqua illa Itala, ab eodem Hieronymo ex Hebraico emendata, & fortè ex antiqua illa Græcorum Communi, de qua ſupra; unde, meo judicio, rectè dicitur Chigianus Codex ex Tetraplis vel Hexaplis exſcriptus, ex quibus etiam ultima Verſio Origenis excerpta fuerat, multis licèt additis aucta, aſteriſco ſignatis, quæ in hoc Codice iiſdem ſignis notata, ùt & in Vulgata noſtra lègimus.

Ex his manifeſtum fit, quanti faciendus ſit Chigianus Codex, qui nobis aperit primos illos fontes, ex quibus Vulgata noſtra, quam Concilium Tridentinum authenticam declaravit, ſi non prodiit, ſaltem emendata fuit, ac proinde Codici Vaticano impar eſſe non videtur, immo fortè illi anteponendus; quia certi ſumus, illum ex ipſis Hexaplis excerptum fuiſſe: non ita fortè Codicem Vaticanum.

Codicis antiquitas probari poteſt ex aſteriſcis & obelis, item ex characteribus & charta; denique in fine Iſaiæ notatur hic numerus ςτωη'*, qui videtur eſſe annus æræ vulgaris inter Græcos ab Orbe condito, quo amanuenſis voluerit conſignare tempus deſcriptionis hujus; ſive difficultas eſt in tertia litera, quæ non poteſt eſſe* ω*; hæc enim litera nota eſt centenarii octavi, cùm tamen in hac penultima ſede requiratur nota alicujus denarii; ſcriptum igitur a librario videtur per errorem, aut calami lapſum* ω *pro* π*;* π *autem ſignificat octoginta; ſi hoc ſequamur, numerus hic erit 6388, ex quo ſi detrahamus 5508. qui eſt annus Chriſti nati ab Orbe creato ſecundùm Græcos, reſiduus 880. erit annus Chriſti, quo hæc ſcripta eſſe dicuntur; conſpectus porro ipſe chartæ, & manus hanc ætatem hujus ſcripturæ facile ſuadet.*

Omittendum non eſt, in hoc Codice contineri præter IV. Prophetas Majores, ùt vocant, a fol. 171. ad fol. 188. breve Commentarium in Somnium Nabucodonoſor a Sancto Hippolyto Martyre Epiſcopo Portuenſi compoſitum, cujus meminit Hieronymus in lib. Script. Eccleſiaſt. Euſebius item, & alii; dicit enim Hieronymus, Hippolytum præter alia

His notis deſignantur στίχοι ſeu verſus Iſaiæ non annus ſcripti Codicis, ut legenti, ac intelligenti patebit.

alia multa ſcripſiſſe in Danielem. Hoc opus in lucem huc uſque editum non fuit, cui ſimile in Vaticana aſſervatur.

Denique operæ pretium fore putarem, hunc Codicem Typis mandari, adhibita peritiſſimorum induſtria, quæ omnino neceſſaria eſſe videtur ad emendationem, & collationem.

CL. MABILLONII JUDICIUM.

Addam pro coronide, eruditiſſime Chryſoſtome, jam recitatis Allacii, Bonæ, & Anonymi teſtimoniis, inſigne atque mirificum doctiſſimi Mabillonii judicium, qui paginâ 9. Itinerarii Italici, loquens de Codicibus Mss. Bibliothecæ Chiſianæ, hæc literis conſignavit: „ Omnibus præſtat Codex Græcus inſignis,
„ ab annis minimùm octingentis ſcriptus, continens quatuor Prophetas Majores,
„ item breve Commentarium in Somnium Nabuchodonoſoris, a Sancto Hyppo-
„ lito Martyre & Epiſcopo compoſitum. Hic Codex videtur EX IPSISMET
„ ORIGENIS HEXAPLIS EXSCRIPTUS . . . . Appoſiti ſunt paſſim aſteriſci
„ & obeli. Huic ſimilis eſt alter Codex in Bibliotheca Vaticana. Denique in fine
„ Iſaïæ apponuntur quidam numeri, quibus tempus ſeu annum ſcripti Codicis
„ deſignari quidam ab Alexandro VII. conſulti exiſtimarunt; at numerum ver-
„ ſuum his notis ſignificari non dubitamus. „

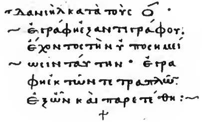
Cl. Montfauconius Chiſianum Codicem, de quo loquimur, non inſpexiſſe videtur, cum ad Excellentiſſimi Principis Auguſti Bibliothecam acceſſit. Nam in Diario Italico, quod ipſe ſcribit, id ſatis aperte nunciat. Omnia, quæ tantus Vir retulit, in literis meis adjungam: nihil occultabo.

„ Prophetæ (inquit pag. 237.) omnes Græcè cum Comment. Origenis & He-
„ ſychii, ac epiſtolis, præfationibuſque antiquis: Codex X. ſæculi, eximiæ notæ
„ membranaceus, Romæ in Biblioth. Ghiggiana. Codex bombycinus alius,
„ Prophetas item omnes complectens cum obelis & aſteriſcis, ac quibuſdam
„ Hexaplorum lectionibus ad marginem. Alius Codex recens, cum multis
„ Hexaplorum lectionibus. „

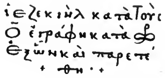
Situm eſt ante oculos ſpecimen characterum Codicis Chiſiani in Præfatione Generali pag. xxiii. & xxiv. ſed etiam huic Epiſtolæ volo adjungere, & paucis illuſtrare. Etenim nemo unquam ætatem Mss. librorum, qui eduntur in lucem, aſſequi poterit, niſi eorumdem formas intueatur. Eas ſi rerum anecdotarum Editores legentium oculis exhiberent, multo ipſorum Opera eſſent præſtantiora; in quibus (quod mihi quidem perquam inutile videri ſolet) nunc interdum, ut de pleriſque frondoſis arboribus ruſtici dicunt, in ſumma foliorum luxurie, paginarumque ubertate, ineſt pauperies quædam temporum conſignandorum, quæ in hoc lumine literarum Chriticos eſurientes dimittit, non depaſcit ſucco uberiore. Monumenta vetera, cum evulgantur, hæc duo ſemper docenda forent: Primum, quæ ſint; deinde, ex quibus Exemplaribus proferantur; ut altero, in quo editoris ingenium virtuſque cernitur, ea non falſis aut incertis parentibus tribuamus; altero verò, quod ſapientiæ eſt penè mediocris, tametſi Artis Diplomaticæ regulas normamque requirat, ut ætas Antiquariorum haud temerè ſtatuatur; ac de ea facilè poſſit unuſquiſque judicare, intuens tabulas characterum, quas ære diligenter inciſas Editio nitida Lectoribus repræſentat. Codices quemadmodum illuſtrentur, præſto ſunt Maurini Patres, qui nos omnes docere poſſunt, quique hoc fere primi in artis typographicæ mores induxerunt.

Atque ego (dicam, non verens aſſentandi ſuſpicionem) nullos eſſe hujus generis libros illuſtriores arbitror, neque latinos, neque græcos, quos ætas noſtra tulerit, illis, quorum alterum *de Re Diplomatica* Mabillonius, alterum *de Palæographia* Montfaucon typis conſignaverunt. Utinam hoc utrumque exemplar eruditæ Antiquitatis cultores ſibi ad imitandum proponerent; exprimerentque nobis antiquorum Codicum formam, figuramque ſcribendi, ſicut præcipit ratio & ſtudium veritatis. Porro, qui diverſa incedunt via; ſæcula decantant, quæ volunt; & pro antiquiſsimis venditant libros recenti manu exaratos, de quibus fides eſt penes auctores. Tempus membranæ definiat ſpecimen characterum, cui jus & norma docendi eſt. Nam cum plura Exempla tenemus, in contrariis lectionibus ſi quis hæreat, ut probetur ea, quæ ſeligitur, ac germana habeatur, ſapientis eſſe arbitror Editoris, uniuſcujuſque Codicis ætatem videre, & a vetuſtioribus, ſi nihil obſit, judicium arceſſere. Quare hanc ſpartam, quoniam, ſemel ita etiam tibi, religioſe Chryſoſtome, placuit, non recuſabo, quominus ornem: probè enim intelligo ex genere characterum totam pendere cauſam antiquitatis. Itaque ego ſic ſtatuo, inſigne Origenianum Exemplum Bibliothecæ Chiſianæ ad X. ſæculum referri oportere. Tu, an idem exiſtimes, ex tribus tabulis, quas hic ſubjicio, nullo negotio judicabis.

Pagina 167

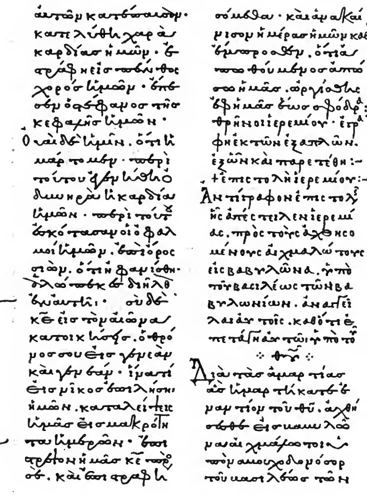

Pagina 315

Specimen characterum insignis Codicis Chisiani, in quo Jeremiae, Danielis, Ezechielis, et Isaiae habetur Exemplum secundum genuinam Versionem τῶν LXX. descriptum ex Tetraplis, et Exaplis Origenianis.

pagina 230.

Ioann. Petroschi inc.

In prima tabula ære inciſa ad normam paginæ 130. Codicis Chiſiani, col. 2. linea 7. ita legitur: θρῆνοι Ἱερεμίου. ἐγράφη ἐκ τῶν ἑξαπλῶν. ἐξ ὧν καὶ παρετέθη: ideſt, *Threni Jeremiæ. Scriptus eſt ex Hexaplis, ex quibus & appoſitus eſt*. In ſecunda verò, deſcripta ex pag. 167. extat hæc inſignis nota, eruditione pleniſſima: Δανιὴλ κατὰ τοὺς ο'. ἐγράφη ἐξ ἀντιγράφου ἔχοντος τὴν ὑποσημείωσιν ταύτην. ἐγράφη ἐκ τῶν τετραπλῶν ἐξ ὧν καὶ παρετέθη: nempe, *Daniel ſecundùm LXX. ſcriptus eſt ex exemplo habente hanc ſubſcriptionem:* SCRIPTUS EST EX TETRAPLIS, EX QUIBUS ET APPOSITUS EST.„ In tertia demum, expreſſa ad regulam paginæ 315. hæc habentur: Ἰεζεκιὴλ κατὰ τοὺς ο' ἐγράφη κατὰ ϛ' ἐξ ὧν καὶ παρετέθη: ſcilicet: *Jezechiel ſecundùm LXX. ſcriptus eſt juxta ϛ', ex quibus & appoſitus eſt*. Nunc autem, erudite Chryſoſtome, quoniam omnis cura mea debet in eo verſari, ut luminis aliquid his notis afferam, id pro tenuitate ingenioli mei libenter præſtabo. Igitur ex prima nota illud unice aſſequor, ut Threni Jeremiæ ex Origenis Hexaplis deſcripti dicantur. In ſecunda verò nota exponenda, magis ſedulâ inquiſitione opus eſt, & videndum, quid Antiquarius enunciet. Nam ſunt plerique, ducti opinione Doctiſſimi Mabillonii, qui Codicem Chiſianum ex ipſo authographo Origenis deſcriptum putant. Ego arbitror, ea verba: *Scriptus eſt ex Exemplo habente hanc ſubſcriptionem*: Scriptus eſt ex Tetraplis, ex quibus & appoſitus eſt, ejuſdem Codicis origenem non obſcuram, & unà ſimul Chiſiani apertam ſatis intelligentiam nobis dare. Id autem oſtendam brevi; & probe intelliges, eam ſubſcriptionem tantâ potentiâ eſſe, ut ejuſdem ſuffragio omnis controverſia dirimi videatur. Et quamvis ad meæ Editionis commodum referre potuiſſem quæcumque de Chiſiano Cod. a ſapientiſſimo Rei Diplomaticæ Magiſtro literis mandata ſunt; liberalis tamen hominis, & nudæ veritatis amatoris non eſſe putavi, tueri atque diſendere ea, quæ minime perſuadent, & falſa eſſe noſcuntur. Veritatem, cujus ſtudio teneor, non poſſum ſilentio præterire, ſive quid mecum ipſe cogitem, ſive aliquid ſcribam. Sit igitur hoc jam a principio omnibus perſuaſum, Codicem Chigianum apographum eſſe alterius apographi, ex ipſo tamen Origenis Exemplari authographo exſcripti. Porrò ejuſdem originem non ſciſcar altiùs: ſed nihilominus iſthæc origo proxime accedit ad illam, quæ Mabillonio ſummopere probatur, atque uno tantùm ab ejus calculis gradu diſtare cognoſcis. An id dubium eſt? Rem narro, & quid effectum fuerit, expedio ex illa inſigni nota, quam recitavi, & eſt ad calcem Danielis appoſita. In ea Chiſianus Liber (ineunte ſæculo X.) dicitur exaratus ex alio „ *habente eam ſubſcriptionem*: ſcriptus eſt ex Tetraplis, ex quibus & appoſitus eſt; Igitur Codex ille, ex quo Chiſianus deſcriptus eſt, non erat authographum, ſed exemplum Origenis Tetraplorum: quod certo argumento eſt Chiſianum Codicem, unius exempli interjectione, ab ipſo Tetraplari fonte manaſſe. Id ipſum de Marcaliano quoque Volumine dicendum eſſe, jam ſatis multis probavi; nam illud etiam, utpote ab exemplo Abbatis Apollinarii deſcriptum, non recto tramite, ſed vicino ex Authographo Origeniano proceſſit. Amborum hic ſchemma ſubjiciam, ut veritas in pleno lumine collocetur.

1. Authographum Origenianum; ex quo deſcriptus eſt	1. Authographum Origenianum; ex quo deſcriptus eſt
2. Codex Hexaplaris Abbatis Apollinarii; ex quo	2. „ Codex ille, *qui habebat eam* „ *ſubſcriptionem*; Scriptus eſt ex „ Tetraplis, ex quibus & appo- „ ſitus eſt „ ex quo
3. Codex Marchalianus Cardinalis Rupiſucaldi.	3. Codex Excellentiſſimi Principis Auguſti Chiſii.

Ut igitur Cardinalis Rupifucaldi antiquiſsimus Codex (ſæculi VIII.) exemplum erat alterius, Abbatis Apollinarii; quod ipſe Abbas de Hexaplis authographis Adaman-

Adamantii deſcripſerat; ita Chiſianus (X. ſæculi) fuit literis conſignatus ex quodam apographo, quod Librarius juxta archetypa Origenis Tetrapla Hexaplaque digeſſerat, *ex quibus & appoſitus eſt*; ſeu, quod idem ſonare videtur, adjectus Codici, quem exaravit. Demum in tertia nota ſpeciminis characterum Codicis Chiſiani ita habetur: *Jezechiel ſecundùm LXX. ſcriptus eſt juxta* ꝭ, *ex quibus & appoſitus eſt:* nempe ſcriptus eſt juxta *Origenis* Tetrapla vel Hexapla: nam eam notam ita exponendam eſſe, pro certo habeo; cum in Marchaliano Codice poſita reperiatur in eadem ſignificatione, ùt docet Curterius in Præfatione ad Procopium in Heſaiam, atque Cl. Montfauconius, cùm in Palæographia Græca pag.225. (cujus verba jam retuli pag. CCLIV.) tùm in Præliminaribus ad Hexapla Origenis cap.X. *de Notis*, *ad Hexapla & Tetrapla ſpectantibus* pag.66, ubi ait: „ Π. Hæc littera ſignificat πάντες, ideſt omnes Interpretes, qua de re „ nulla jam poteſt eſſe difficultas; ſiquidem, ubi Codex Baſilienſis Π. habet e „ Coislinianus paſſim expreſsè refert. Johannes Curterius in Procopium putat „ legendum Πάμφιλος, *Pamphilus*, nempe Martyr ille, qui cum Euſebio He„ xaplis emendandis & illuſtrandis vacavit. Et quidem negare non auſim, hanc „ litteram Pamphilo indicando nonnunquam deputari, ut ΩΡ. *Origenem* ſigni„ ficat; ſed nullum adhuc ea de re perſpicuum exemplum occurrit mihi; „ quamobrem res in dubio verſatur. „ Paria habet pagina 68. eodem capite X. „ „ ꝭ, Heſaiæ 14. v. 6. & alibi ſæpe, ſignificat Origenem; ùt diximus Pa„ læographiæ Græcæ pag. 225. Joannes Curterius illam ſiglam expreſſit per litte„ ram φ, quòd notam Codicis Marchaliani, nunc RR. PP. Jeſuitarum, non in„ telligeret. Nam ibi ſic notata depingitur, ùt eam hìc expreſſimus. „ Quare idem Cl. Editor Fragmentorum Origenianorum, in notis ad dictum caput 14. Heſaiæ eadem recinens, inquit: „ Ἀλλ. ἐπάταξον. Sic legit Origenes, ùt notatur „ ad marginem Codicis Jeſuitarum. Nam ſigla ꝭ *Origenem* haud dubiè ſignifi„ cat. Curterius hìc rectè poſuit; alibi φ. ponit, ſed perperam. „ Quæ Cll.VV. judicia non conjecturâ tantùm probabilia ſunt, ſed certa comprobantur. Hæc autem indicia colligi poſſunt ex tribus tabulis ære inciſis, quas paullo ſupra, benevole Chryſoſtome, tuis oculis datâ operâ ſubjicere volui; in quibus ꝭ *Origenis*, *& Tetraplorum Hexaplorumque* vocabula expreſſa videbis cum eâdem notâ, *ex quibus & appoſitus eſt*. Porro illius ſiglæ ꝭ. quæ ducta ab authographo Origeniano, in Marchali, & Chiſii Codicibus adhuc permanſit, nulla ſuperſunt in reliquis Origenianis Exemplis veſtigia: quod maximum argumentum eſt, non emanaſſe illa a fonte puriſſimo, ùt gemini laudati Codices, Marchalianus ſcilicet & Chiſianus emanaverunt. Inter præſtantiſſimos Regiæ Bibliothecæ Codices jure accenſendus eſt ille Pedanii Dioſcoridis Anazarbenſis num. 2130., qui vetuſtate non multis Dioſcoridianorum Exemplarium, depictarum ſtirpium, arborumque elegantiâ nulli concedit: in fine autem illius libri ita legitur:

Δ I ꝭ

Videtur Montfauconio lib. 3. Palæographiæ Græcæ lib. 3. cap.8. pag. 256. Calligraphi nomen deſcribi, ac legendum eſſe Διοδώρος, *Diodorus*. Penes eruditos judicium eſto, an ita legendum ſit. Ego quidem multùm addubito.

Sed quid plura de prima Parte mei reliqui Operis ſcribo? Sæpe, Vir Sapientiſſime, Tibi ea narravi; ſæpe mihi conſilium dediſti tuum. Veniam ergo ad Secundam, quæ complectetur *Veteris Teſtamenti Libros, à S. Hieronymo ex Origeniana LXX. Interpretum Editione in latinum ſermonem translatos, qui vel nondum evulgati fuerunt, vel Codicum antiquorum penuriâ ad eorumdem fidem a nemine adhuc exacti: itemque* (quod me fugiebat pag.253. cum exordium Epiſtolæ naſceretur) *Novi Teſtamenti vindicias, ſeu antiquiſſimis Codicibus teſtatam conſignatamque Vulgatam N.T. Verſionem, quam idem S. Hieronymus ad Græcam originem conedit & emendavit*; quamque univerſæ Latinorum Ec-

 cleſiæ

cleſiæ mirâ poſtmodum conſenſione moribus uſibuſque receperunt. Doctorem Maximum ſic tota honoravit antiquitas, ut Origenes Latinus audiret, atque ab ejus ore germanæ intelligentiæ Divinarum Scripturarum oracula peterentur. Teſtis eſt S. Damaſus, qui Summo Sacerdotio præditus Chriſtianam Rempublicam divina auctoritate regebat. Ipſe namque primò decrevit, ut quatuor Sacroſancta Chriſti Euangelia Antiquæ Latinæ Italæ Verſionis ad Græcorum Mss. librorum fidem S. Hieronymus caſtigaret, ne fidelium hominum mentes propter librariorum dormitantium incuriam præſumptorumque imperitorum audaciam a Religionis integritate ad errorem abducerentur. Teſtis etiam eſt Auguſtinus, qui in Epiſt. olim 10. nunc 71. gratias agit Hieronymo, quod Euangelium ex Græco fideliter fuerit interpretatus. Primum autem Bibliorum Opus, quod ex S. Hieronymo prodiit, fuiſſe hanc Translationem, ſeu potiùs emendationem Euangeliorum ex Græco, *apparet* (inquit doctiſſimus ac pientiſſimus Vir, Eminentiſſimus Dominus Fr. Vincentius Ludovicus Gotti, Ordinis Prædicatorum decus, & S. R. E. Cardinalium ornamentum, Tomo II. Veritatis Religionis Chriſtianæ cap. 6. §. 2. num. 5. pag. 126.) *tum quia, cum Auguſtinus eum hortaretur ad vertendum vetus Teſtamentum in Latinum ex Græco LXX. jam perfecerat interpretationem Euangelii ex Græco, de qua ei gratulatur: tum quia Euangeliorum Editionem agreſſus eſt juſſu Damaſi Papæ (ut patet ex ejus Præfatione) qui anno* 384. *fato ceſſit: correctionem verò Verſionis LXX. Interpretum poſt annum* 403. *agreſſus eſt: Epiſtola enim hortatoria Auguſtini* præfata, *ſcripta cenſetur an.* 403.

Igitur S. Hieronymus in lingua Græcorum apprimè verſatus, ut puriſſimos latices Euangelici fontis hauriret, Veterum Exemplarium inquiſitioni ſe tradidit. Totius rei geſtæ rationem verba ab eo poſita in Præfatione declarant. „ Novum
„ Opus (*inquit Præf. in IIII. Euang. ad Damaſum Papam*) me facere cogis ex
„ Veteri, ut, poſt Exemplaria Scripturarum toto Orbe diſperſa, quaſi quidam ar-
„ biter ſedeam; &, quia inter ſe variant, quæ ſint illa, quæ cum Græca con-
„ ſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare
„ de cæteris ipſum ab omnibus judicandum; ſenis mutare linguam, & cane-
„ ſcentem jam Mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pa-
„ riter, vel indoctus, cum in manus Volumen aſſumpſerit, & a ſaliva, quam ſe-
„ mel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erompat in vocem,
„ me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in Veteribus
„ libris addere, mutare, corrigere? Adverſus quam invidiam duplex cauſa me
„ conſolatur, quod & Tu qui Summus Sacerdos es fieri jubes, & verum
„ non eſſe, quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim la-
„ tinis Exemplaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant, quibus? Tot enim ſunt
„ Exemplaria penè, quot Codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus,
„ cur non ad Græcam originem revertentes, ea, quæ vel a vitioſis Interpretibus
„ male reddita, vel a præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs, vel a li-
„ brariis dormitantibus aut addita ſunt aut mutata, corrigimus? Igitur hæc
„ præſens Præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia . . . . Codicum
„ Græcorum emendata collatione, ſed veterum, nec qui multùm a lectionis
„ latinæ conſuetudine diſcreparent. Ita calamo temperavimus, ut, his tantùm,
„ quæ ſenſum videbantur mutare, correctis, reliqua manere pateremur, ut fue-
„ rant. „ Scilicet in tanta Latinorum Codicum diverſitate id egit Hieronymus, ut genuinam lectionem ope Græcanicæ auctoritatis veluti poſtliminio revocaret. Italam verò, ne novam Editionem ſubrogando, obliteraret, quadam prohibitus eſt religione: & ad græcam originem ire juſſus, ubi lectio Veteris Translationis recto tramite ab ipſo fonte manabat, eratque conveniens cum græcis antigraphis primitivis, eam nunquam amore novitatis abraſit, nunquam expunxit. Tam utile

utile magnumque Opus, lapſu & curſu ſuo ad univerſæ Eccleſiæ Latinæ ſinum brevi profluxit: & adhuc in vivis agente Hieronymo, Damaſus Romæ, Hipponæ-Regii Auguſtinus hos puriſſimos haurire fontes, atque eos deducere curaverunt: a quibus etiam illa admirabilis atque authentica Vulgatæ noſtræ Evangeliorum Verſionis facta deductio eſt. Eadem exſtitit reliquæ Novi Teſtamenti partis origo: & tandem infallibilem auctoritatem præ Veteri Hieronymiana N. T. Editio ſeu recenſio eſt conſequuta; quandoquidem neque illâ quidquam pulchrius, neque ejus ædificatore præſtantius. Facillimum mihi erit, in conquiſitione rationum pro aſſertâ propoſitione, demonſtrationis exordium a nonnullis vetuſtiſſimis Codicibus mutuatum, quibus majores noſtri, fere duodecim ſæculorum memoriâ, in Eccleſiarum cœtibus uſi ſunt. Eorum ut rarum genus in antecesſum patefaciam, & Lectores benevoli ad reliquæ Editionis meæ cognitionem ſummâ voluptate ſtudioque omni rapiantur, volo hic duo ſaltem ſpecimina illorum Codicum, quibus uti oportebit ad oſtendendum Vulgatam Novi Teſtamenti Verſionem, Hieronymi fœtum eſſe, (ſi nonnullas variantes Lectiones excipias, quæ ex antiquo Interprete contra S. Doctoris mentem in Vulgatis Exemplaribus remanſerunt) tibi, erudite Chryſoſtome, ante oculos ponere; ut ipſius ſecundæ Verſionis originem, & molitionem novam Hieronymi monumentis ejus ætati proximis quamſimillimam intuearis. Primum Codicem, qui paginâ cclxxxii exhibetur, inſigne Capitulum Illuſtriſſimorum ac Reverendiſſimorum Canonicorum Peruſinæ Eccleſiæ, tanquam theſaurum, cuſtodit. Ejus Exemplum meum perhumaniter communicavit nobilis atque eruditiſſimus Vir Dominus Franciſcus Menicomus; cujus promeritis laudibus parcere juſſus cogor, ne ſingularem ejus modeſtiam, ſin minus violare, ſaltem hac epiſtola ſollicitare videar. Tantæ vetuſtatis Monumentum in membranis purpurâ tinctis exaratum fuit, quæ XII, omnino ſæculorum ætate confectæ, nunc cærulei coloris ſpeciem præſeferunt, ac ſenii edacitate tabeſcunt. Eamdem ſunt paſſi fortunam duo venerabiles illi Codices Evangeliorum Italæ Verſionis, Veronenſis ſcilicet, & Brixianus, (de quibus alibi ſcribam) qui, purpurâ in cæruleum, eumque opacum colorem tranſeunte, nonniſi in claro lumine legi exſcribique potuerunt. Ex hiſce purpureis pigmentis, unde nova antiquitatis argumenta ſumuntur, licebit in Operis proſequutione Codicum laudationem ornare. Hoc loco tamen, ne qua ſit admiratio, ſi illorum, qui adhuc ſuperſunt, nulla a me Exempla ponantur, de aliquibus breviter ſcribam. Succi purpurei uſus (in conſcribendis Voluminibus ſacrarum Scripturarum) vel ipſo S. Hieronymi ævo moribus recipiebatur, ut ipſe palam nos docet Præfatione in Jobum, hæc ſcribens: *Habeant, qui volunt, veteres libros vel in membranis PURPUREIS auro argentoque deſcriptos, vel UNCIALIBUS, ùt vulgo ajunt, literis, onera magis exarata quàm Codices; dummodo mihi meiſque permittant, pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros Codices, quàm emendatos*. Perinſignis Codicis Græci Bibliothecæ Cæſareæ Vindebonenſis ſpecimen profert Lambecius *, eumque ita deſcribit: *Secundus Codex Ms. Theologicus Græcus, eſt antiquiſſimus, membranaceus, PURPUREUS, aureis & argenteis literis majuſculis, abſque accentibus, ante mille & trecentum annos exaratus, conſtatque foliis 26. quorum 24. prioribus fragmenta Geneſeos continentur*. Exſtat quoque in Bibliothecæ S. Germani à Pratis Epiſtolarum Canonicarum liber antiquiſſimus Græco-Latinus Italæ Verſionis, in membranis Purpureis exaratus, cujus literarum formam edidit Mabillonius in Opere *de Re Diplomatica* pag. 347. Et, teſte Fabricio Tom. IV. Biblioth. Græcæ, etiam Codex Evangeliorum ex Verſione Gothica Ulphilæ membranis Purpureis, atque aureis literis conſtat, quem videre ac mirari ipſi contigit Upſaliæ in Blioth. inſignis Academiæ. Jacobus quoque Le-Long doctiſſimus Pariſinus Tom. I. *Bibliothecæ Sacræ* cap. IV. nominat illuſtre illud Bibliorum Monumentum, membranis

* Lib. II. Bibl. Vindic. ſub initium.

branis Purpureis conſignatum, quod circa an. 790. ſibi deſcribi fecit Theodulphus, tunc Monachus & Abbas Floriacenſis, deinde Epiſcopus Aurelianenſis: itemque alterius meminit punici coloris (quem *Sancti Mauri* appellant) exarati tempore Karoli Calvi, circa annum 876. & a Karolo V. qui Sapiens dicitur, Monaſterio Sancti Dionyſii in Francia dono dari. Nonnulli demum hujus generis libri purpurâ tincti in Corbejenſi, in Neapolitana S. Joannis de Carbonaria, & in Vaticana Bibliotheca ſervantur, a quibus allegandis abſtineo, ne longior ſim.

Secundus Codex, cujus (pag. CCLXXXIII.) ſpecimen characterum daturum me tibi promiſi, eſt Bibliothecæ Sereniſſimæ Chriſtinæ Scotorum Reginæ, in Vatic. Bibl. ſervatus ſub numero IX. Nullus profecto, eorum quidem, qui ſunt mihi noti, in pluteis Pontificii grammatophilacii cuſtoditur, qui magis quàm iſte omni ex parte perfectam & puram putamque Paulinarum Epiſtolarum Editionem a S. Hieronymo elaboratam repræſentet. Forma literarum eſt ad VI. vel VII. ſæculum referenda. Verſus Hieronymiano more diſtincti, cum impreſſis in Editione Martianei minimè cohæreſcunt: neque ex eo genere ſunt, qui ejus Bibliothecæ Divinæ adjuvent cauſam. Quocirca mihi ſic cerno eſſe faciendum, ut eorumdem ſumma, donata nobis antiquarii munere, hîc exhibeatur. Equidem eam difficile eſt fortaſſe probare Doctoris Maximi numerandi rationi in omnibus eſſe conformem; ſed tamen ipſa multa afferre poteſt ſcitu digniſsima, & quæ animadvertendo notentur. Igitur ordiar a Sticometria Codicis Vatic. ut poſtmodum ſpecimina characterum ejuſdem, & Peruſini melius obſervari poſſint; quæ ſunt inventa artis mirifica ad vetuſtatem repræſentandam rerum oculis minimè ſubjectarum.

In Cod. Reg. Vatic. IX. Verſus ita numerantur.

Explicit Epiſtula ad Romanos ſcribta de Corintho. V. N. DCCCCXI.
Explicit ad Corinthios I. ſcribta de Philippis V̄. N. *DCCCLXX.*
Explicit Epiſtola ad Corinthios II. miſſa a Troade.
Incipit ad Galatas ſcribta a Macedonia.
Explicit Epiſtula ad Galatas miſſa ad (ſic) *Epheſo per Titum* V̄. N̄. *CCXCIII.*
Explicit Epiſtula ad Epheſios ſcribta de Roma per Tithycum. V̄. N̄. *CCCXLIII.*
Explicit ad Philippenſes ad (ſic) *Urbe Roma ſcribta per Ephafroditum* (ſic) V̄. N̄. *CCL.*
Explicit ad Theſſalonicenſes I. miſſa ab Athenis V̄. N̄. *CXCIII.*
Explicit ad Theſſalonicenſes II. ſcribta ab Athenis V̄. N̄. *CVIIII.*
Explicit ad Coloſſenſes miſſa ab Vrbe Roma de carcere per Thiticum Diaconum, & Onesimum Acolitum. V̄. N̄. *CCLXVIIII.*
Incipit ad Timotheum I (manca eſt in Codice)
Explicit Epiſtula II. ad Timotheum V̄. N̄. *CLV.*
Explicit Epiſtula ad Titum ſcribta de Nicophólim V̄. N̄. *XCVIIIII.*
Explicit ad Philemonem V̄. N̄. *XLV.*
Incipit ad Hebræos (Finis hujus Epiſtolæ deeſt in Codice)

Clariſsimus Martianeus in Sancti Hieronymi Bibliotheca Divinæ Prolegomeno IV. *de Titulis & Capitulis, Verſibus & Metris ſacrorum Bibliorum*, ad manifeſtandas eorumdem diſtinctiones, antiquas, & recentiores, Numerum Verſuum, quem ſinguli divinarum Scripturarum libri continent, in Tetraplis exhibet, ut ſic uno intuitu diverſas hujuſmodi diſtinctiones quilibet ſtudioſus liquido habeat perſpectas. Secunda Tetraplorum Martianeorum Columna, Verſuum enumerationem ex Mss. Codicibus Verſionis Hieronymianæ ita in Paulinis Epiſtolis repræſentat.

Epiſtola Beati Pauli ad Romanos habet Verſus 911.
Epiſtola I. ad Corinthios Verſus habet 980.
Epiſtola II ad Corinthios habet verſus 292.
Epiſtola ad Galatas habet verſus 213.
Epiſtola ad Ephesios habet Verſus 317.
Epiſt. ad Philippenſes habet Verſus 350.
Epiſt. ad Coloſſenſes habet Verſus 208.
Epiſt. I. ad Theſſalonicenſes habet Verſus 213.
Epiſtola II. ad Theſſalonicenſes habet Verſus 108.
Epiſt. I. ad Timotheum habet verſus 230.
Epiſtola II. ad Timotheum habet Verſus 172.
Epiſtola ad Titum habet Verſus 67.
Epiſt. ad Philemonem habet verſus 34.
Epiſtola ad Hebræos habet Verſus 700.

Vides quantopere illhæc Martianei ſupputatio varia ſit, quàmque a Codice Vaticano diſſentiat in ratione Hieronymianæ ſtichometriæ. Id librariorum vitio non dubium eſt contigiſſe; de qua re quoniam alibi ſcribetur a me diligentiùs, nunc ſatis ſit, primis, ùt dicitur, labris tantam deguſtaſſe quæſtionem. De antiquis Sacrorum Bibliorum Capitulis illud affirmandum eſſe arbitror, quod de Tranſlationibus Latinis Sac. Scripturarum SS. Hieronymus & Auguſtinus docuerunt; nempe tot penè fuiſſe genera hujuſmodi diviſionum, quot erant Codices. Quinam fuerint earumdem diviſionum ſive Capitulorum authores, ſub judice lis eſto. Ex antiquiſſimis certe majoribus noſtris ſectiones illæ ſunt proculdubio cenſendæ, ipſeque per ſe ſtylus (ùt inquit Ven. Card. * Thomaſius) antiquiora ſæcula refert, ut facilè, qui in Veterum ſcriptis ſunt verſati, dijudicaverint. Id quod vetus firmat uſus Eccleſiæ Romanæ, qui ſecundum has priſcas Capitum ſectiones citare ſolebat Epiſtolas S. Pauli. Extat namque in Bibl. Vaticana Codex Palatinus ſignatus num. 487. (quem Deo dante edam in lucem in auctario Operum Thomaſianorum) Ordinem Romanum breviſſimum æquè ac vetuſtiſſimum continens in plures libellos diſtinctum, prout ſæculo ſaltem nono is Ordo in uſu erat ejuſdem Eccleſiæ, mirè conſentiens iis, quæ ex Romani Ordinis libellis Amalarius Metenſis primùm Diaconus, mox Presbyter, ejuſdem ſæculi ſcriptor, in ſuis libris haud raiò profert. Fragmenta aliquot illius Codicis edita ſunt hac in Urbe in Appendice ad Antiphonarium, & Reſponſoriale Sancti Gregorii ann. 1686. ubi pag. 394. hæc videre licet: *Feria quinta*: *Cœna Domini*. *Tres lectiones de Apoſtolo, ubi ait ad Corinthios cap. LVII. Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis*. Feria ſexta Paraſceve. *Tres Lectiones de Apoſtolo, ubi ait ad Hebræos cap.*V. (ſcribendum arbitramur VIII. cum facilis in numericis deſcribendis notis error contingat) *Feſtinemus ergo egredi*. Tituli, numero pauciores, remotiſſimam ſapiunt antiquitatem. In laudato Cod. Regio-Vaticano IX. cujus paginâ cclxxxiii. ſpecimen Characterum evulgo, hic extat numerus ſectionum.

* In lib. de Sacrorum Bibl. Titulis, ſive capit. part. II. in Præf.

Epiſtola ad Romanos, habet Titulos XII. Epiſtola I. ad Corinthios, XI. Epiſtola II. ad Corinthios, VI. Epiſtola ad Galatas, V. Epiſtola ad Epheſios, VI. Epiſtola ad Philippenſes, V. Epiſtola I. ad Theſſalonicenſes, VI. Epiſtola, II. ad Theſſalonicenſes, II. Epiſtola ad Coloſſenſes, III. Epiſtola I. ad Timotheum, VI. Epiſtola II. ad Timotheum, III. Epiſtola ad Titum, II. Epiſtola ad Philemonem *caret Titulis*. Epiſtola ad Hebræos, XII. Hujuſmodi lectiones indiſcriminatim ac promiſcue *Tituli, Breves, & Capitula* vocantur apud Veteres. Id multis probat Martianeus in Prolegomeno IV. Divinæ Bibl. num. 2. & confirmatur ex noſtro Codice in quo Lemmata Epiſtolæ ad Epheſios, ad Timotheum II. & ad Hebræos, *Breves* Antiquarius appellat: in ſecunda verò ad Corinth. ac in ſequenti ad Galatas ſcribit: *Incipiunt Capitula*; *Expliciunt Breves*. Et hæc de utroque Cod. dicta ſint ſatis. Ad ſpecimina veniamus.

Codex Evangeliorum in membranis puniceis, qui scriptus videtur saeculo VI. et asservatur in Archivo Ill.[mi] *ac R.mi Capituli Cathedralis Ecclesiae Perusinae*

EXIERUNTER
GODAEMO
NIAABHOMI
NE
ETINTRAUE
RUNTINPOR
COS
ETIMPETUABI
ITGREXPER
PRAECEPS
INSTAGNUM
ETSUFFOCA
TUSEST
QUODUTUIDE
RUNTFACTŪ
QUIPASCEBANT
FUGERUNT
ETNUNTIAUE
RUNTINCIUI
TATEMETIN
UILLAS
EXIERUNTAU
TEMUIDERE
QUODFACTŪ
ESTETUENE
RUNTADIHM̄
ETINUENERUNT

HOMINEM
SEDENTEM
AQUODAEMO
NIAEXIERANT
UESTITUMETSA
NAMENTE
ADPEDESEIUS
ETTIMUERUNT
NUNTIAUERUNT
AUTEMILLIS
ETQUIUIDE
RANT
QUOMODOSA
NUSFACTUS
ESSETALEGI
ONE
ETROGAUERUNT
ILLUMOM
NISMULTITU
DOREGIONIS
GERASENO
RUM
UTDISCEDERET
ABIPSIS
QUIATIMORE
MAGNOTENE
BANTUR

Ioh. Petroschi f.

EXP AD CORINTHIOS I

SCRIBTA
DE PILVPPIS
V NO CCCL xx
INCP AD EOS DE
INC ARGVM

I POSTACCEPTAMPAE
NITENTIAM CONSO
LATORIAS SCRIBIT
EISATROADAE ET CON
LAUDANSEOS HORTA
TURADMELIORA

EXP ARGVMENT
INCP CAPITVLA

I DEPRESSURANOSTRA
QUAE FACTAESTINASIA
SUFFICITHOMINI
CORREPTIOQUAE
AMULTISFIT
NETRISTITIAOBSOR
UEATEUM
ETPOSTEADEBERE
EIDONARIPROPTER
UINCENDAOPERA
DIABOLI

II QUIAXPISUAUISODOR
SUMUS · EPISTULA
ESTXPIMINISTRA
TAPERNOS
LITTERAOCCIDIT
SPSUIUIFICAT
PERSECUTIONEMPAS
SISEDDNODERELICTI
IGITURSIQUAINXPO
NOUACREATURAEST
ECCETEMPUSACCEP
TABILEECCEDIESSALU
TIS · NONCOANGUS
TAMINIINNOBISCORINTHI
SEDINUISCERIB · UESTRIS
QUAECONUENTIOXPI
ADBELIAL · SECUN
DUMDMTRISTITIA
PAENITENTIAMINSA
LUTEMOPERATUR
MUNDITRISTITIA
MORTEMOPERATUR

III GRATIAAUTEMDIQUAE
DATAESTINECCLESIIS
MACEDONIAE QUOD
SEIPSOSTRADIDERUNT
DO · NEALIISREFRIGERIU

Reliqui Codices, quibus utar ad probandum Novi Teſtamenti Vulgatam Editionem S. Hieronymi fœtum eſſe, quoniam, amice Chryſoſtome, bene tibi noti ſunt, mihi ad commemorandum non neceſſarii. Ex ipſis illa utilitas percipi poterit, quæ a me initio (ni fallor) eſt explicata dilucidè, ſcilicet Canonis Sacroſancti Concilii Tridentini tuta defenſio: ſtabit illud quidem, quod controverſiam inter Catholicos & hæreticos maximè continet, ſcilicet Vulgatam noſtram *Authenticam* eſſe, & ejus auctoritate Eccleſiam ritè gubernari in Religionis morumque negociis; nihilque in ea perperam eſſe conjectum, nil interpolatum, nihil additum, nihilque detractum, aut librariorum vitio, aut Interpretum inſcientiâ.

Univerſos Novi Teſtamenti libros S. Hieronymum ad Græcam originem recenſuiſſe, non autem ſola Euangelia, ipſe apertè nos docuit in Catalogo Script. Eccl. ubi ait: *Vetus Teſt. juxta Hebraicum tranſtuli, Novum Græcæ fidei reddidi.* Item in reſponſione ad S.Auguſtinum*: *Si me, ut dicis,in Novi Teſtamenti emendatione ſuſcipis, exponiſque cauſam, cur ſuſcipias, quia plurimi linguæ Græcæ habentes ſcientiam, de meo poſſent opere judicare; eandem integritatem debueras etiam in Veteri credere Teſtamento, quod non noſtra confinximus, ſed ut apud Hebræos invenimus, divina tranſtulimus.* Puriſſima hæc Novi Teſt. Verſio (ſeu Antiquæ Latinæ Italæ Verſionis emendatio) hodienùm extat in antiquiſſimis XII. & amplius ſæculorum Codicibus Mss., noſtræ Vulgatæ omnino conformibus, necnon in ipſius Doctoris Maximi Commentariis, ut in Secunda Parte reliqui Operis luculentiſſimè oſtendam. Nunc ergo de Veteri Teſtamento, quod S. Hieronymus ex Græca Hexaplari Editione LXX. Seniorum latinè interpreratus eſt, atque recenſuit, ſcribendum puto: quoniam ratio & methodus plane præſcribunt, ut ego de ſingulis libris, ab ipſo Hieronymo ex Græco Exemplari converſis vel emendatis, proſequar (ut cœpi hac Epiſtola) per ordinem temporum agere. Igitur poſt Novum Teſtamentum a S. Doctore ex Græco fonte correctum, primo loco, an numerandæ ſint duæ illæ Pſalterii Editiones, de quibus jam multis ſcripſi in literis, quas ad Cll. VV. Philippum Abb. Garbellium, & Antonium Franciſcum Canonicum Gorium ſupra jam dedi. Pſalterium namque latinum Italæ Verſionis ad Græcam originem ſemel & iterum S. Hieronymus emendavit. Quod canitur Venetiis, & in Sacroſancta Baſilica Vaticana in primæ recenſionis numero ponendum eſt; in ſecundæ verò, quod obtinet in Vulgata. Illud namque iterum Scriptorum vitio depravatum, Paulâ & Euſtochio adnitentibus, S. Hieronymus ad Origenianum Exemplum τῶν LXX. reſtituit, atque correctum dedit, addens juxta Origenem ſub aſteriſcorum notis, quæ deerant in Græco; & obelo jugulans, quæ redundare videbantur relatè ad Hebraicam veritatem. Nullum dubitationis locum hac de re eſſe patitur Epiſtola ad Sunniam & Fretelam, quæ noſtris literis illuſtrata nunc patet. Id autem etiam confirmant quamplures Codices antiquiſſimi, in quibus Vulgata Verſio habetur cum obelis & aſteriſcis. Sed ne poſſit de conditore ejus Verſionis Pſalmorum, quæ cum cum locis a Hieronymo recitatis in Epiſt. ad Sunn. & Fret. mire concordat, & obelis atque aſteriſcis illuſtrata reperitur Vulgatæ noſtræ omnino conformis, ulla eſſe dubitatio, quamplures Codices in Secunda Parte Operis allegabo, in quibus eadem Vulg. Editio libri Pſalmorum & Hieronymiana dicitur eſſe, & obelis & aſteriſcis notatur ab Antiquariis.

Sed abeamus à Pſalterio: cæteros libros a Hieronymo converſos videamus. S. Hieronymus poſt editum duplex Pſalterium, Romanum ſcilicet & Gallicanum, reliquos Veteris Teſtamenti libros juxta Origenianum Exemplar LXX. Seniorum, vel integros latinos fecit, vel (Italam Verſionem repurgans) priſtinâ integritate donavit. Quod Opus ſane mirificum (ſi Pſalterium, & Jobum excipias) ab univerſis Scriptoribus rerum Hieronymianarum penitus deperditum aſſeveratur. Quamobrem quis Chriſtianæ lætitiæ habere modum poſſit? cum pars non modica tanti theſauri a me reperta fuerit in pluteis inſignium Bibliothecarum

* Epiſt. ad Auguſtinum.

earum (dum evolvendis Sacrarum Scripturarum Codicibus operam darem) quæ cum Hexaplari Editione τῶν ο' mirificam conſenſionem habet, & ab ea defluxiſſe certiſſimis indiciis demonſtratur. Meum lucrum ſibi votis omnibus augurabatur doctiſſimus Martianeus, qui in Admonitione in geminas S. Hieronymi Præfationes in librum Paralipomenon, & libros Salomonis juxta LXX. hæc literis conſignavit: „ Præter Volumina Jobi, ac Davidis, a nobis jam edita, periere cæteri
„ Libri Sacri, quos Hieronymus de Græco diligentiſſimè emendatos, additis in-
„ ſuper *obelis & aſteriſcis*, linguæ ſuæ ſtudioſis hominibus, ideſt Latinis, tri-
„ buerat. Superſunt tantùm duæ Præfatiunculæ, quæ libris Paralipomenon, ac
„ Salomonis erant affixæ ad declarationem ejus, quod Hieronymus præſtiterat in
„ hujuſmodi Tranſlationibus ex Græco latinis. Faxit Deus, ut æqualem ha-
„ beant illi Libri ſortem cum Jobi Volumine, quod, exceptâ ejuſdem Præfatione,
„ ineditum ad nos uſque jacebat in tenebris; nunc autem integrum ac imma-
„ culatum in lucem prodiiſſe gaudemus. Idipſum equidem de Paralipomenis
„ & Operibus Salomonis ſperare nobis liceret, ſi plures eſſent, ac diligentes Scrip-
„ turarum indagatores, qui labore improbo vetera Sacrorum Bibliorum evol-
„ verent Monumenta in antiquis Eccleſiarum Archivis ac Bibliothecis. Horta-
„ mur itaque etiam atque etiam ſtudioſos omnes, at, ſi qui ſint penes ipſos Mss.
„ Codices ſacri, diligenter cum editis eos conferre non graventur. Ex hac
„ enim contentione facilè deprehenditur, ſuperſint etiamnum, nec ne, Hie-
„ ronymi Verſiones Latinæ juxta LXX., maximè ſi intra ſacrum contextum ſigna
„ *obelorum & aſteriſcorum* legentibus occurrerint. O felicem ætatem noſtram,
„ ſi poſt editum Canonem Hebraicæ Veritatis Tranſlationes quoque univerſæ ab
„ Hieronymo concinnatæ ad Codices Græcos in integrum reſtituerentur! Quæra-
„ mus igitur, quicumque utilitatis publicæ curioſi ſumus; aperiet forſan the-
„ ſauros adhuc reconditos ille, qui dixit: *Quærite, & invenietis*.

Quid S. Hieronymus in Jobo edendo ex LXX. Interpretum Tranſlatione præſtiterit, ejus Præfatio ſatis aperte nos docet: *Beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum; integrum immaculatumque gaudere. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam duplicia ſunt ei univerſa reddita, ita ego in lingua noſtra (ut audacter loquar) feci eum habere, quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolitâ Præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper adnectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea, quæ ſubjecta ſunt, in Hebraicis Voluminibus non haberi. Porro, ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. Necnon & illa, quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi*. In Præfatione in eumdem Jobum, ex Hebræo textu latinè converſum, ait, antea ſe librum illum e Græco latinum feciſſe: *Utraque autem Editio, & LXX. juxta Græcos, & mea juxta Hebræos in Latinum meo labore tranſlata eſt . . . . Cæterum apud Latinos ante eam Tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè, aut octingenti Verſus deſunt, ut decurtatus & laceratus corroſuſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat*. In Epiſtola verò ad Pammachium: *Tranſtuli* (inquit) *nuper Job in linguam noſtram, cujus exemplar a S. Marcella, conſobrina tua, poteris mutuari. Lege eumdem Græcum, & Latinum, & Veterem Editionem noſtræ Tranſlationi compara: & liquidò pervidebis, quantum diſtet inter veritatem, & mendacium*. Scilicet tranſtulit Origenianam LXX. Interpretum Editionem, obelis aſteriſciſque notatam. Item lib. 2. Apol. adverſus Rufinum: *Tranſibo ad librum Job, quem poſt LXX. Interpretum Editionem, quam Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxit, ante annos plurimos Latino ſermone datum, cum rurſus juxta Hebræum verterem &c.* Demum S. Auguſtinus in Epiſt. ad Hierony-

 mum

mum: *Hoc addo, quod poſteà didicimus, ex Hebræo Job a te interpretatum, cum jam quandam haberemus Interpretationem tuam ejuſdem Prophetæ ex Græco eloquio verſam in latinum, ubi tamen aſteriſcis notaſti quæ in Hebræo ſunt, & in Græco deſunt: obelis autem, quæ in Græco inveniuntur, & in Hebræo non ſunt, tam mirabili diligentia, ut quibuſdam in locis ad ſingula verba ſingulas ſtellas videamus, ſignificantes eadem verba eſſe in Hebræo, in Græco autem non eſſe. Porro in hac poſteriore Interpretatione, quæ verſa eſt ex Hebræo, non eadem verborum fides occurrit. Nec parum turbat cogitantem, vel cur in illa prima tantâ diligentiâ figantur aſteriſci, ut minimas etiam particulas orationis indicent deeſſe Codicibus Græcis, quæ ſunt in Hebræis; vel cur in hac altera, quæ ex Hebræis eſt, negligentiùs hoc curatum ſit, ut non eædem particulæ ſuis locis invenirentur?*

Hanc S. Hieronymi Translationem, quam primus omnium publici juris fecit Cl. Martianeus, ad aliorum Mss. Codicum fidem redigere ſtatui, ut Editio pulcherrima tandem fiat, quæ nondum videtur optima, & numeris omnibus abſoluta. Etenim non eſt cunctandum profiteri, Editionem illam Jobi ſumma quidem diligentiâ conſtitutam; ſed ſecundas curas, novaſque collationes deſiderare, ut omni ex parte perfecta demum evadat. Recte ne unum tantùm aut alterum codicem omni vitio carentem dicemus? Unus profecto ſufficiet, ſi omni ſtudio curaque omni is ab Antiquario factus ſit ad exemplar. Sed rara admodum ſunt apographa ab omni Librariorum vitio prorſus immunia, rariora illa ex authographis ipſis expreſſa, rariſſima demum in omnibus paria atque ſimillima. Igitur collatione multorum Voluminum opus eſt, ut ex his, quæ conferuntur, quammaxime illa melioris notæ habeantur, quæ antiquitate præſtant cæteris, nec a ſcriptoris mente recedunt. Quando autem plurium Codicum comparationem fieri contingat, qui antiquior eſt, utì primus auctoritate, ita is recentiori comparetur, viciſſimque medius cum extremo: ſed is, qui medius eſt, ſi nihil obſit, minoris ponderis, quàm primus erit; majoris, quàm poſtremus. Hanc ergo habebo rationem in edendo Jobo, ut ſcilicet Hieronymiana Translatio ex Græca Verſione τῶν ο', integra & perfecta (ſi modo fieri poſſit) ex collatione aliorum veterum Codicum abſolvatur.

In Libris quoque Paralipomenon S. Hieronymus non correxit tantùm Antiquam Latinam Italam Verſionem; ſed eam integram ex Græca Origeniana LXX. Seniorum Editione convertit, & obedientem etiam fecit Hebraicæ Veritati. Fuit namque talis illa Translatio. Græcum principio exemplar præ oculis habuit; deinde inſtituit Hebræum Codicem etiam conferre, atque ita Græcum Hebraico accomodans compulavit; ut nihil ab optimo & præſtantiſſimo Editore melius effici potuerit; quippe qui utrâque linguâ adjutus, cùm Translationem dificillimam deprehenderet, diſcernebat quid foret mendoſum, quidque cuique loco vel nomini magis aptum, omnia dijudicans, conferens, atque componens. Id clarius ex ejus Præfatione diſcendum eſt: quare ne in eo, quod attingendum fuit, manca videatur Epiſtola, laudatam Præfationem hìc integram evulgabo. Habebis ex ea, prudens Chryſoſtome, undique expletam & perfectam Hieronymianæ Translationis formam & rationem, ad quam adornandam Judæo quodam, de Tiberiade accito, adjutore uſus eſt.

Incipit Præfatio Hieronymi Presbyteri in Librum Paralipomenon juxta Septuaginta Interpretes.

Euſebius Hieronymus Domnioni & Rogatiano ſuis in Jeſu Chriſto, ſalutem.

Quomodo Græcorum hiſtorias magis intelligant, qui Athenas viderint, & tertium Virgilii librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad Oſtia Tiberis navigarint; ita Sanctam Scripturam lucidius intue-

intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus eſt, & antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire; ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, numquam me in divinis Voluminibus propriis viribus crediſiſſe, nec habuiſſe magiſtrum opinionem meam; ſed ea etiam, de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum: quanto magis de his, ſuper quibus anceps eram? Denique, quum à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade legis quemdam Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumſi; & contuli cum eo à vertice, ùt ajunt, uſque ad extremum unguem, & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita & in Græcis & Latinis Codicibus hic Nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa, quàm Barbara quędam & Sarmatica nomina congeſta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu Sancto pleni, ea, quę vera fuerant, tranſtulerunt, ſed ſcriptorum culpa adſcribendum, dum de inemendatis inemendata ſcriptitant; & ſæpe tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen propter latitudinem ſuam in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes non homines, ùt plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant; & oblique ſub interpretatione & figura eorum quædam narrantur hiſtoriæ, de quibus in Regnorum libro dicitur: Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in libro verborum Dierum regum Juda? quæ utique in noſtris Codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quod apud Hebræos Paralipomenon liber, unus ſit; & apud illos vocatur DABREIAMIM, id eſt Verba Dierum: qui propter magnitudinem apud nos diviſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes ſecent; cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ùt dixi, ſignificantias ſonent. Ad extremum, quod omnis eruditio Scripturarum in hoc Libro continetur; et hiſtoriæ, vel quæ prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicantur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi Librum benevolis placiturum; tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ùt ait Plinius, malunt contemnere & invidere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas ※ radiare in hoc Volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis Codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga ÷, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus Sancti auctoritatem; licèt in Hebræis Voluminibus non legatur.

Editionem hanc Paralipomenon a S. Hieronymo elaboratam fuiſſe ante Damaſi Papæ mortem, mihi non dubium eſt. Anonymus ſcriptor vitæ S. Hieronymi eam ſubobſcurè in lucem editam dicit ſub Pontificatu Liberii: *Commorans igitur Hieronymus Romæ, mentis corporiſque virginitatem, & delictorum pœnitentiam cuſtodiens, fidelibus prædicabat. Multaque juxta LXX. librorum Volumina, atque Pſalterium emendavit, Apoſtolicæ Sedis Liberio gerente Pontifice.* Obiit autem Liberius diem ſuum an. 366. cùm annos tantùm 37. natus eſſet Hieronymus.

Editionis quoque librorum Salomonis ex LXX. parens effectorque fuit Hieronymus; idque ex ejus Præfatione, in nonnullis Codicibus adhuc ſuperſtite, confirmatur, in qua omnis ratio laboris ab eo ſuſcepti ita traditur.

Inci-

Incipit Præfatio Hieronymi Presbyteri in libros Salomonis juxta Septuaginta Interpretes.

TRes Libros Salomonis, ideſt Proverbia, Eccleſiaſten, (1) *Canticum Canticorum, Veteri Septuaginta Interpretum* (2) *auctoritati reddidi, vel antepoſitis lineis ÷ ſuperflua quæque deſignans; vel, ſtellis * titulo prænotatis, ea, quæ minus habebantur, interſerens, quò plenius, o Paula & Euſtochium, cognoſcatis quid in libris noſtris minus ſit,* (3) *quid redundet. Necnon etiam illa, quæ imperiti translatores male in linguam noſtram de Græco ſermone verterant, obliterans* (4) *& antiquans, curioſiſſima veritate correxi. Et ubi præpoſtero ordine atque perverſo ſententiarum fuerat lumen ereptum, ſuis locis reſtituens, feci intelligi quod latebat. Porrò in eo libro, qui à pleriſque Sapientia Salomonis inſcribitur, & in Eccleſiaſtico, quem eſſe Jeſu filii Sirac nullus ignorat, calamo temperavi: tantummodo Canonicas Scripturas vobis emendare deſiderans; & ſtudium meum certis magis, quàm dubiis* (5) *commendare.*

(1) Codex Vallicellanus noſtræ Bibliothecæ ſignatus literâ B. num. 10. 2. noni ſæculi, legit: *& Canticum Canticorum.* (2) *auctoritate.* (3) *quidve.* (4) *& antiqua.* (5) *commendare. Ideo Græco, & Hebræo Præfatiuncula utroque in libro præmiſſa eſt, quia nonnulla de Græco hoc ad inluminationem ſenſus, & legentis ædificationem, vel inſerta hebraicæ Translationi extrinſecus juncta ſunt. Et idcirco, qui legis, ſemper peregrini memento. Explicit Prologus tertius de libro Salomonis. Incipiunt capitula &c.*

Clariſſimus Martianeus ad ea verba Præfationis, *magis quàm dubiis commendare*, hæc notat: „ Hic explicit prologus in Cod. Corbejenſi ſignato num. 14. „ in aliis verò addita ſunt iſthæc: *Ideo & de Græco, & de Hebraico Præfatiuncula utraque in hoc libro præmiſſa eſt, quia nonnulla de Græco ob illuminationem ſenſus, & legentis ædificationem, vel inſerta Hebraicæ Translationi, vel extrinſecus juncta ſunt. Et idcirco qui legis, ſemper peregrini memento:* non Hieronymi ſunt verba hæc, ſed ejus, qui in Hebraicam S. Doctoris „ Translationem nonnulla induxit ex Editione LXX. Interpretum. Qui enim fieri „ potuit, ut Hieronymus utramque ſuam Præfatiunculam in libros Salomonis „ præmitteret, & nonnulla Translationi ſuæ Hebraicæ insereret, cum nulla adhuc „ eſſet ejus Præfatio, aut Translatio de Hebræo &c.

Et in Admonitione in laudatam Præfationem S. Hier. „ Jam (inquit) „ quod ſpectat Prologum in Libros Salomonis, illud aute nos monuit Leander „ de S. Martino, eam Præfationem impreſſam fuiſſe in omnibus Editionibus „ Gloſſæ ordinariæ; ab Eraſmo autem, & a Reatino Epiſcopo prætermiſſam in „ collectione operum S. Hieronymi. Quamvis genuinus ſit fœtus ejuſdem S. Doctoris, uti ex argumento Præfatiunculæ, ſententiis, & modo ſcribendi prorſus „ Hieronymianò, ſcire nobis licet. Verùm pars ultima hujus Prologi manifeſtiſſimè ſuppoſititia Viro erudito nimium impoſuit; cùm, ſuis adnotationibus eam „ illuſtrans, S. Hieronymo adſcribere conatur. „ De Libris *Sapientiæ & Eccleſiaſtici* ſermo, a Hieronymo factus in recitata *Præfatione in Libros Salomonis* juxta LXX. Interpretes, revocare nos ab omni eorumdem inquiſitione videtur, cùm ab ipſo prætermiſſi dicantur. *Porro* (inquit) *in eo libro, qui a pleriſque Sapientia Salomonis inſcribitur, & in Eccleſiaſtico, quem eſſe Jeſu filii Sirach nullus ignorat, calamo temperavi: tantummodo Canonicas Scripturas vobis emendare deſiderans.* Sed pulcherrimam rerum incognitarum notitiam duo fragmenta Antiquiſſimi Codicis Veronenſis, (quæ adhuc ſuperſunt) ſexto vel ſeptimo Chriſti ſæculo ab Antiquario exarata, nobis attulerunt; ex quibus, benevole Chryſoſtome, tu quoque cogèris aliam inire ſententiam, ac mecum ita concludere: primùm quidem id S. Hieronymum deſignaſſe, ut utriuſque libri, *Sapientiæ*

tiæ

tiæ ſcilicet, & *Eccleſiaſtici* Editionem ex Græco prætermitteret; ſed poſtmodum, mutato conſilio, Antiquam Italam eorumdem librorum Verſionem græco Origenis pumice perpoliviſſe: qui Hieronymianus labor hodienum obtinet in *Vulgata*. An ita ſe res habeat, ex mox recitandis Capitibus probè cognoſces, in quibus *Itala* elucet, verſibus priſco more diſtincta, & nullibi a Hieronymo caſtigata, nullibi ad Exemplar Origenianum exacta. Accipe ergo duplex Libri Sapientiæ fragmentum quantivis pretii, quod dudum Veronæ in Bibliotheca Ampliſſimi Capituli (dum ibidem Canonici Bibliothecarii munere fungerer) diligenter exſcripſi ex aliquot laceris diffutiſque membranis, ex quibus pura puta Itala Verſio indicata ſaltem, ſi non integre inventa, exiſtimabitur. Auro certe cariora eſſe vel ipſa Antiqui Interpretis rudera, Millius putabat: quare ipſa adhuc tenèbris obvoluta non relinquam, ſed in lucem libertatemque vindicabo. Non erit, Deo auſpice, fortaſſe difficile, hanc Libri Sapientiæ editionem tam veterem tamque præclaram, aliorum Codicum ope collationeque aliquando perficere. Sed ego nunc ipſe nil afferam melius.

(1) SAPIENTIA SIRAC.

Diſponam populos; & nationes
mihi erunt ſubjectæ.
Timebunt me audientes
Reges horrendi;
In multitudine videbor bonus,
& in bello fortis
Intrans in domum meam,
conquieſcam cum illâ:
Non enim habet amaritudinem
converſatio illius,
Nec tædium convictus illius,
Sed lætitiam, & gaudium.
Hæc cogitans apud me,
Et commemorans in corde meo:
quoniam immortalitas eſt
* in cogitatione ſapientiæ,
Et in amicitiâ illius delectatio bona,
Et in operibus manuum illius,
divitiæ (2) ſine defectione,
Et in exercitatione illius
loquella ſapientiæ,
Et præclaritas in communicatione ſermonum illius:
Circumibam quæens,
ut mihi illam adſumerem.
Puer autem eram ingenioſus,
Et ſortitus ſum animam bonam.
Et cùm eſſem magis bonus, vêni
ad corpus incoinquinatum.
Et ut ſcivi, quoniam aliter non * poſſum
eſſe continens, niſi Deus det:
Et hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire
cujus eſſet hoc donum:
Et adii Dominum, & deprecatus ſum illum,
Et dixi ex totis præcordiis meis.
Domine (3) Patrum * & Domine
miſericordiæ tuæ,
Qui feciſti omnia verbo tuo,
Et ſapientiâ tuâ conſtituiſti
hominem,
Ut (4) dominetur creaturæ,
quæ a te facta eſt,
Et diſponat Orbem terrarum
in æquitate, & juſtitiâ,
Et in directione cordis
juditium judicet:
Da mihi ſedium tuarum
adſiſtricem ſapientiam,
Et noli me reprobare a pueris tuis:
Quoniam (5) ego ſervus tuus,
& filius ancillæ tuæ:
Homo infirmus, & exigui temporis,
Et minor ad intellectum
judicii, & legum.
Et ſi quis ſit confirmatus
inter filios hominum,
Si afuerit ab illo ſapientia tua,
in nihilum computabitur.
Tu (6) me elegiſti regem populo tuo,
Et judicem filiorum tuorum, & filiarum:

* Flaminius Nobilius ait: „ *mendosè in pleriſque Bibliis* [Italæ Verſ.] *legebatur*, in cogitatione „ ut in noſtro Cod. Lege, *in cognatione*.

* Forte legendum, *poſſem*, cum Vulg. & Ed. Nobilii.

* Prius legebatur *Parentum*, ſed ab eodem Antiquario emendatum eſt, *Patrum*.

dddd Et

(1) S. Auguſtinus quoque in ea fuit ſententia, ut Auctor libri *Sapientiæ* idem haberetur, ac *Eccleſiaſtici*, nempe Jeſus filius Sirac; ùt videre licet de Doctr. Chriſtiana lib 2. c.8. : *Illi duo Libri, primus qui Sapientia, alius qui Eccleſiaſticus inſcribitur, de quadam ſimilitudine Salomonis eſſe dicuntur; nam Jeſus filius Sirac eos ſcripſiſſe conſtantiſſimè perhibetur*. Brevi tamen hunc errorem, qui in nonnullis Italæ Verſionis Exemplaribus obtinebat, ipſe perſenſit, cujus palinodiam canens *Retract.* lib. 2. cap.4 fatetur multò probabiliùs alium à Jeſu filio Sirach Authorem fuiſſe Libri Sapientiæ.

(2) Ed. Vat. v. 18. [illegible]. Vulg. *honeſtas ſine defectione*. Ibid. Edit. Flaminii Nobil. *Et in exercitatione illius prudentia*. Vulg. *Et in certamine illius ſapientia*.

(3) Cap 9. Ed. Vat. v. 1. [illegible]. Vulg. *patrum meorum*, &c.

(4) Ed. Vat. v. 2. [illegible]. & ita Edit. Lat. Nobilii. Vulg habet, *Ut dominaretur*.

(5) Ed. Vat. v. 5. [illegible]. Vulg. *Quoniam ſervus tuus ſum ego, & filius*.

(6) Ed. Vat. v. 7. [illegible]. Vulg. *Tu elegiſti me Regem*.

Et (1) dixiſti ædificare Templum
in monte ſancto tuo,
Et in Civitate habitationis
tuæ aram,
Similitudinem tabernaculi ſancti
tui, quod præparaſti ab initio.
Et tecum ſapientia, quæ novit
opera tua,

*Hic ab Antiquario additur Crux ✠.

Quæ * & adfuit tunc, cum Orbem
terrarum faceres,
Et ſciebat, quid placitum eſſet
oculis tuis,
Et quid directum in præceptis tuis.
Mitte illam (2) de ſanctis Cælis tuis,
Et a ſede magnitudinis (3) tuæ
mitte illam,
Ut mecum ſit, & mecum laboret,
Et ſciam, quid acceptum ſit apud te:

* Codex, *intellegit*, Veterum more

Scit enim illa omnia, & * intelligit,
Et deducet me (4) in actibus meis
ſobriè,

* Lege, ſi placet: *Et cuſtodiet*.

Et * cuſtodiat me in potentiâ ſuâ.
Et erunt acceptæ operæ meæ,
Et diſponam populum tuum juſtè,
Et ero dignus ſedium patris mei.
Quis enim hominum poteſt
ſcire conſilium Dei?
Aut quis poterit cogitare,
quid velit Deus?
Cogitationes enim mortalium
timidæ,
Et incertæ providentiæ noſtræ.
Corruptibile (5) enim corpus,
Adgravat animam,
Et (6) deprimit terrena inhabitatio
ſenſum multa cogitantem.
Et difficulter æſtimamus,
quæ in terra ſunt:
Et quæ in proſpectu ſunt,
invenimus cum labore.
Quæ in cælis ſunt autem,
quis inveſtigabit?

* Lege, *ſcivit*, cum ponatur B. pro V.

Senſum autem tuum (7) quis * ſcibit,
niſi tu dederis ſapientiam,
Et miſeris Sanctum Spiritum tuum
de altiſſimis:

R. * Et correctæ ſunt ſemitæ eorum,
qui in terris ſunt,
Et quæ tibi placent, didicerint
(8) homines?
Et per ſapientiam ſalvati ſunt.
Hæc illum, qui primus finctus
eſt Pater Orbis terrarum,
Cum ſolus eſſet creatus, cuſtodivit.
Et eduxit illum * a delicto ſuo,
Et dedit illi virtutem
continendi omnia.
Ab hac ut receſſit injuſtus
in ira ſua,
Per iram homicidii fratris
deperiit. . . . .

* Hic in margine ab Antiquario additur R, quod *requi-re*, ſignificat. Nobilii editio legit, *Et ſic correctæ ſunt*.

* Sec. cur. *a dilecto ſuo*. Vulg. *a dilecto ſuo*. Vulg. & Nobilius, ut in textu.

Cap. XI. v. 26. & ſeq.

* Cod. *poſſit*, ponens I. pro E.

Quomodo autem * poſſet aliquid
permanere, niſi tu voluiſſes?
Aut quod a te vocatum non eſſet,
conſervaretur?
Parcis autem omnibus, quoniam
tua ſunt, Dominator,
qui animas amas.
Incorruptibilis (9) enim Spiritus tuus
eſt in omnibus.
Propter quod hos, qui exerrant,
partibus corripis:
Et de quibus peccant, (10) admonens
adloqueris,
Ut relictâ malitiâ, credant in te Domine:
Et illos enim antiquos inhabitatores
ſanctæ (11) tuæ terræ,
odiens;
Quoniam odibilia tibi opera
faciebant
Per maleficia, & ſacrificia injuſta,
Et (12) filiorum necatores
ſine miſericordia,
Et comeſtores viſcerum hominum,
(13) devorationem & ſanguinis
A medio ſacramento tuo.
Et auctores parentes animarum
inauxiliatarum,
voluiſti (14) perdere per manus
parentum noſtrorum,

exer-

(1) Ed. Vat. v. 8. εἶπας οἰκοδομῆσαι. & ita Edit. Lat. Nobil. Vulg. *dixiſti me ædificare*.
(2) Ed. Vat. v. 10. ἐξ ἁγίων οὐρανῶν. Vulg. *de Cælis ſanctis*.
(3) Ed. Vat. ibidem, σου πέμψον αὐτὴν, ἵνα & ita edit. Lat. Flam. Nobilii. Vulg. *tuæ, ut*, cæteria prætermiſſis.
(4) Ed. Vat. v. 11 ἐν ταῖς πράξεσί μου. Vulg. *in operibus meis*.
(5) Et ita S. Auguſtinus lib. 13. de Civit. Dei cap. 16. cum Ed. Vat. v. 15. φθαρτὸν γὰρ σῶμα. Vulg. habet, *Corpus enim, quod corrumpitur*.
(6) Ed. Vat. ibid καὶ βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν. Vulg. *Et terrena inhabitatio deprimit ſenſum*.
(7) Ed. Vat. v. 17. τίς ἔγνω. Vulg. *quis ſciet*.
(8) Ed. Vat. v. 18. ἄνθρωποι; καὶ τῇ σοφίᾳ ἐσώθησαν; cui concinit etiam S. Auguſt. lib. *de Singular. Clericorum*. Vulg. habet, *homines? nam per ſapientiam ſanati ſunt, quicumque placuerunt tibi, Domine, a principio*.
(9) Et ita Edit. Latina Flaminii Nobilii, & Ed. Vat. cap. 12. v. 1. Τὸ γὰρ ἄφθαρτόν σου πνεῦμά ἐστιν ἐν πᾶσι. Vulg. habet: *O quàm bonus & ſuavis eſt, Domine, ſpiritus tuus in omnibus?*
(10) Et ita Lucifer Calaritanus, *de Regib. Apoſtat.*
(11) Ed. Vat. v. 3. τῆς ἁγίας σου γῆς μισήσας. Vulg. *terræ ſanctæ tuæ, quos exhorruiſti*.
(12) Ed. Vat. v. 5. Τέκνων φονέας. Vulg. *filiorum ſuorum necatores*.
(13) Ed. Vat. ibid. θοῖναν, καὶ αἵματος. Vulg. *devoratores ſanguinis*.
(14) Ed. Vat. v. 6. ἐβουλήθης ἀπολέσαι. Vulg. *perdere voluiſti*.

Digitized by Google

Ut dignam accipiant peregrinationem puerorum Dei,
Quæ tibi omnium carior eſt terra.
Sed & his tanquam hominibus pepercisti,
Et miſiſti anteceſſores exercitui tui veſpas,
Ut illos paulatim exterminarent.
Non quia impotens eras in bello ſubicere impios juſtis,
Aut horrendis belvis,
Aut verbo duro ſimul exterminare:
Sed partibus judicans, dabas locum paenitentiae,
Non ignorans, quoniam * nequa eſt natio illorum,

* Lege, *nequam*, vel cum Nobilio, *iniqua.*

Et naturalis malitia ipſorum,
Et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.
Semen enim erat maledictum ab initio:
Nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.
Quis enim dicet tibi: quid feciſti?
Aut quis in conſpectum tuum veniet vindex iniquorum hominum?
Aut quis ſtabit contra juditium tuum?
Aut quis tibi imputabit, ſi perierit.....

Reliqua deſunt.

Nonnulli Italæ Verſionis exſcriptores *Librum Sapientiæ* Jeſu filio Sirach attribuerunt. Id ex noſtro Cod. Veronen, liquet. Errori autem dediſſe videntur nonnulla *Libri Eccleſiaſtici* loca, quæ recitabo. Cap. 50 v.29. Eccleſiaſtici legitur: *Doctrinam Sapientiæ & diſciplinæ ſcripſit de Codice iſto Jeſus filius Sirach Hieroſolymita, qui renovavit Sapientiam in corde ſuo.* Item in Prologo, qui eidem *Eccleſiaſtico* præfigitur ab ipſius Jeſu nepote, hæc habentur: *Avus meus Jeſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis Legis, & Prophetarum, & aliorum Librorum, qui nobis a parentibus noſtris traditi ſunt, voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & Sapientiam pertinent.* Hoc idem colligitur ex alio Prologo *Eccleſiaſtici*, exemplaribus Græcis præfixo, quem ex Bibliis Complutenſibus hic libet deſcribere: *Jeſus hic Sirach quidem fuit filius; nepos autem Jeſu ejuſdem nominis ſibi. Hic igitur in temporibus inferioribus fuit poſt captivitatem, & revocationem, & poſt Prophetas ferè omnes. Ergo avus ejus Jeſus, ſicut & ipſe teſtatur, laboriſque amator, fuit vir inter Hebræos & prudentiſſimus: quòd non ſolum aliorum, qui ante eum, prudentum virorum ſapienter dicta collegit, ſed & ipſe propria quædam dictavit, & multæ intellectionis & ſapientiæ plena. Poſtquam igitur Librum hunc primus Jeſus ferè collectum relinquens, ex hominibus abiit; Sirach hic poſt illum rurſus accipiens, domeſtico filio reliquit Jeſu, qui quidem eum amplectens in unam omnem concinnam conſtructionem collegit, Sapientiam, inquam, ſuo, & Patris, atque Avi nomine vocans.* Et paullò infra: *Sectator Salomonis hic Jeſus fuit, nihilo minus illo circa Sapientiam, & diſciplinam approbatus &c.* Locus S. Auguſtini in notis allegatus ex lib. 2. Retract. cap. 4. hic eſt: *In ſecundo ſanè libro* (De Doctrina Chriſtiana) *de Auctore Libri, quem plures vocant* SAPIENTIAM *Salomonis, quòd etiam ipſum, ſicut* ECCLESIASTICUM *Jeſu Sirach ſcripſerit, non ita conſtare, ſicut a me dictum eſt, poſtea didici; & omnino probabilius comperi, non eſſe hunc ejus Libri auctorem.* A veritate item aberravit Euſebius, qui in Chronico inquit: *Judæorum Pontifex Maximus Simon, Oniæ filius clarus habetur, ſub quo Jeſus filius Sirach,* SAPIENTIÆ *Librum componens, quem vocant* Panareton, *etiam Simonis in eo fecit mentionem.* Nam liber, qui πανάρετος dicebatur, fuit *Eccleſiaſticus*, ùt conſtat ex S. Hieronymo in Præfatione in libros Salomonis, qui ait: *Fertur & πανάρετος Jeſu filii Sirach liber, & alius* ψευδεπίγραφος, *qui* Sapientia Salomonis *inſcribitur: Quorum priorem, Hebraicum reperi; non* Eccleſiaſticum, *ùt apud Latinos, ſed* Parabolas *prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes, & Canticum Canticorum: ut ſimilitudinem Salomonis non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæ-*

coæquaret. *Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus græcam eloquentiam redolet: & nonnulli Scriptorum veterum, hunc eſſe Judæi Philonis aſſirmant*. Et in cap. 9. Comment. Danielis: *Poſt Oniam* (inquit) *præfuit Judæis Pontifex Eleazarus. Quo tempore LXX. Interpretes Sacras Scripturas Alexandriæ dicuntur in Græcum vertiſſe ſermonem. Poſt quem alter Onias, cui ſucceſſit Simon, quo regente populum, Jeſus filius Sirach ſcripſit librum, qui Græcè πανάρετος appellatur, & a pleriſque Salomonis falsò dicitur*. Librum *Sapientiæ* Divinum & Canonicum eſſe docet Eccleſia. Salomonem auctorem habere, cum S. Cypriano crediderim, qui libro de Mortalitate ait: *Sed & per Salomonem docet Spiritus Sanctus, eos, qui Deo placent, maturiùs iſthinc eximi, & citiùs liberari: ne dum in iſto mundo diutiùs immorantur, mundi contactibus polluantur*: & hoc probat ex illo Sap. 4. v. 11. & 14. *Raptus eſt*, inquit, *ne malitia mutaret intellectum illius. Placita enim erat Deo anima ejus: propter hoc properavit educere eum de medio iniquitatis*. Inſuper lib. 1. de exhortat. Martyrii cap. 1. ex iis, quæ leguntur in Sapientia Salomonis cap. 15. v. 15. 16. & 17. probat idola non eſſe deos; nec elementa vice deorum colenda eſſe ex cap. 13. v. 1. 2. & 3. Præterea lib. 2. teſtimoniorum adverſus Judæos cap. 14. *Quod Jeſus Chriſtus ſit juſtus, quem Judæi occiſuri eſſent*, probat ex Sapientia Salomonis cap. 2. v. 12. & ſeq. Origenes quoque lib. 7. in Epiſt. ad Rom. *Hoc* (inquit) *& Sapientia per Salomonem dicebat: quia corruptibile corpus aggravat animam, & deprimit terrena habitatio ſenſum multa cogitantem*; quod habetur Sapientiæ 9. v. 15. Demum Lactantius lib. 4. Inſtit. cap. 16. proferens teſtimonium ex hoc libro ait: *Et Salomon in libro Sapientiæ his verbis uſus eſt*. A quo ex Hebraica lingua fuerit in Latinum converſus Liber Sapientiæ, ſub judice lis eſt. Sed hæc de Inſcriptione *Libri Sapientiæ* ſint ſatis. Ut autem, erudite Chryſoſtome, alibi oſtendi in ſummo errore verſari pleroſque, qui ajunt, Pſalterio Vulgatæ Editionis puram putamque Italam contineri, non abſolutiſſimam illam ſecundam S. Hieronymi Tranſlationem, quam *Gallicanam* dicunt, quamque in Bethleemitico ſpecu, Paulæ & Euſtochii rogatu, ſanctiſſimus Doctor condidit, ac evulgavit; ita nunc ex prolato Veronenſis Bibliothecæ inſigni fragmento, quod eſt verborum græcorum maximè tenax cum perſpicuitate ſententiæ (ut conſtat ex ejuſdem comparatione factâ cum Vaticano Exemplari τῶν ο' in locis, in quibus diſcrepat a Vulgata) perſpectum Tibi erit, & cognitum, S. Hieronymum *Sapientiæ* quoque librum recenſuiſſe, ſed levi manu; ejuſque recenſionem in Vulgata hodierna obtinere. Id ipſum, ut auguror, conjecturâ omnibus perſuadebo & de reliquis Sacris Libris Italæ Verſionis, quos Canon Hebraicæ Veritatis ab Ezra conditus non agnoſcit; ſed Eccleſia Catholica a primis uſque temporibus in cenſum retulit Divinarum Scripturarum. Sunt namque & ipſi (de Vulgata Editione loquor) Baruch videlicet, Epiſtola Hieremiæ ad captivos, additiones ad calcem Heſter, 13. & 14. caput Danielis, Canticum trium Puerorum, Eccleſiaſticus, & primus & alter liber Machabæorum, a S. Hieronymo curſim ad græcam fidem exacti, & juxta Origenianum authographum emendati. Id novum fortè videbitur, ſed eſt veritate pleniſſimum. At ſpecimen characterum inſignis Cod. Veron. tuos ante oculos, prudens Chryſoſtome, jam tempus ſiſtendi eſt.

Cum

etincertaeprouidentiaenoſtrae
corruptibileenimcorpuſ
adgrauatanimam
etdeprimitterrenainhabitatio
ſenſummultacogitantem
etdifficilteraeſtimamuſ
quaeinterraſunt
etquaeinproſpectuſunt
inuenimuſcumlabore
quaeincaeliſſuntautem
quiſinueſtigabit
ſenſumautemtuumquiſſcibit
niſitudederiſſapientiam
etmiſeriſſanctumſpm̄ tuum
dealtiſſimiſ
ſ etcorrectaeſuntſemitaeeorū
quiinterriſſunt
etquaetibiplacentdidicerint
homineſ
etperſapientiamſaluatiſunt
haecillumquiprimuſfinctuſ
eſtpatreorbiſterrarum
cumſoluſeſſetcreatuſcuſtodiuit
eteduxitillumadelictoſuo
etdeditilliuirtutem
continendi omnia
abhacutreceſſitiniuſtuſ
iniraſua
periramhomicidiifraterniſ
deperiit

Cum multa in noſtræ Congregationis Oratorii Rom. Bibliothecâ a me inventa ſint, tum nihil certe præclarius, quàm quod Heſteræ Verſionem ante S. Hieronymum ex LXX. Interpretibus elaboratam me reperiſſe putaverim. Tam felix, fauſta, fortunataque detectio in cujuſdam fragmenti Vallicellani teſtimonio atque auctoritate verſatur: de quo apud te, mi Chryſoſtome, æqui bonique judicium eſto. Ego nunc, quod ſatis erit, ſapientiæ tuæ innuam & ſcribam, nempe Codicis noſtri Latinæ Verſioni Græcam mirificè ſuffragari; & nihil utrâque locorum varietate conjunctius. Hanc conjunctionem, hanc ſimilitudinem, hanc denique ſocietatem ex collatione ipſius fragmenti cognoſces, quod ad Græcam originem exactum eſt, in locis tantùm, quæ abeunt a Vulgata. Te fortaſſe tædebit Epiſtolæ longioris; me etiam pudet. Sed cum tam nova, tam utilis Libri Heſter, ex LXX. ante Hieronymum Latio donati, cognitio, Codici Vallicellano fere unicè innixa creditaque videatur, eam Tuæ aliorumque Eruditorum Virorum ſapientiæ præſidio nudare nolui, ſed contrà armare. Verùm monumentum ipſum exhibeamus.

Ex Codice Vallicellano ſignato B numero VII. [Pag. 183.] qui ſcriptus videtur ante duodecimũ ſæculum.

* Lege: menſe.

* *Incipit Tranſlatio Libri Heſter juxta LXX. Interpretes.*

ANno II. regnante Artarxerſe (2) Rege magno, (3) prima menſe *, qui eſt Xandici, viſum vidit (4) Mardocheus, qui fuit Jarim, qui Semei, qui (5) Chiſſæus, ex tribu Beniamin; (7) Homo magnus, curans in aula Regis: & erat (8) ex captivitate, quam adduxit Nabucodonoſor Rex cum Jechonia Rege (11) Judææ. Et hoc erat ipſius viſum: (12) Ecce voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio magna ſuper terram. Et ecce duo Dracones magni (15) parati, prodierunt uterque luctari; & facta eſt illorum magna pugna, & dominabantur, & populus adunabatur die tenebroſo & malo: Et ſtrepitus magnus in his, qui ſunt ſuper terram: & timuerunt perditionem, & clamaverunt ad Dominum; Et à voce clamoris eorum factus eſt ſonitus, & fons unus, & ex fonte illo exiit flumen magnum aqua multa, & lux Solis eluxit,

Collatio Codicis Vallicellani cum Editione Sixtinâ τῶν ο', & Vulgatâ.

Edit. Vatic. Cap. I. Lineâ 2. τȣ̃ μεγάλȣ βασιλέως. Vulg. capite XI. ver. 2. *maximo.*

L. 3. Vatic. τῇ μιᾷ τȣ̃ Νισὰν. Vulg. v. 2. *prima dies menſis Niſan.* A. ὁ ἐςι δύςρος ξανθικός.

L. 4. Vatic. Μαρδοχαῖος ὁ τȣ̃ Ἰαΐρου. Vulg. v. 2. *Mardochæus filius Jairi.*

L. 5. Gr. Vatic. τȣ̃ Κισαίȣ. Vulg. v. 2. *Cis.*

L. 7. Vatic. ἄνθρωπος μέγας θεραπεύων ἐν τῇ αὐλῇ τȣ̃ βασιλέως. Vulg. v. 3. *vir magnus & inter primos Aulæ Regiæ.*

L. 8. Vatic. ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἧς ᾐχμαλώτευσε. Vulg. v. 4. *de eo numero captivorum quos tranſtulerat.*

L. 11. Vatic. τῆς ἰȣδαίας. Vulg. v. 4. *Juda.*

L. 12. Vatic. ἰδοὺ φωναί. Vulg. v. 5. *apparuerunt voces.*

L. 15. Vatic. ἕτοιμοι προῆλθον ἀμφότεροι παλαίειν. Vulg. v. 6. *paratique contra ſe in prælium.*

xit, & humiles exaltati ſunt, & comederunt glorioſos: (28) & ſurrexit Mardocheus viſo ſomnio, & dixit: Quid Deus cogitat facere? Et erat viſum occultum in ſenſu ejus, donec revelaretur. Et factum eſt in diebus (1) Artarxerſis Regis. Ipſe eſt regnans Rex in Aſia uſque Æthiopiam centum viginti ſeptem (1) Regionibus. In (2) illis diebus, quando ſedit Rex Artarxerſes in tribunali Regni ſui, quod erat in Suſis Tebari, in anno duodecimo Regni ſui, fecit potum his, qui erant inventi in Suſis Tebari in Aula. Erant enim ſtrata ſtragula Regis diſperna, & * carpoſina, & ſachinna organa extenta funibus carpaſinis, & purpureis ſubrotatis, columnæ variæ viperninæ, lecti aurei & argentei ſuper lapidem marmorati ſtrati, & pictura varia, & vinum multum & ſuave, de quo ipſe Rex bibebat. Et præcepit actoribus domûs nemini vim fieri, ſed facere ſecundùm voluntatem recumbentium ad jocunditatem, ut biberent ſecundùm legem. Et Vaſtis Regina fecit potum magnum mulieribus in Regno Artarxerſis. Die autem ſeptimo jocundus factus eſt Artarxerſis Rex: & juſſit Maoſinan, Arbona, Abathan, Azatai, Cedes, Tharas, & Tharecta, ſeptem ſpadonibus, qui miniſtrabant in conſpectu ejus, (11) ut inducerent ad ſe Reginam, ut regnaret & ipſa, & imponeret illi diadema, & demonſtraret eam omnibus Principibus, & (11) Gentibus, ut videretur ſpecies ejus, quoniam formoſa erat. Et non obedivit Regina venire cum eis. Et (12) contriſtatus eſt Rex, & iratus eſt valde, & (13) dixit

Cap. I. Editionis Sixtinæ hic incipit verſibus, numeriſque diſtingui.

* Lege carpaſina

L.28. Vatic. καὶ διεγερθεὶς Μαρδοχαῖος ὁ ἑωρακὼς τὸ ἐνύπνιον. Vulg. 12. *quod cum vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtrato.*

Item Cap. I. V.1. Vatic. Ἀρταξέρξου. Vulg. cap. 1. v. 1. *Aſſueri.*

Item V. 1. Vatic. χωρῶν. Vulg. v. 1. *provincias.*

V.2. Vatic. ἐν αὐταῖς ἡμέραις ὅτε ἐθρονίσθη βασιλεὺς Ἀρταξέρξης. Vulg. v. 2. *quando ſedit.*

V.11. Vatic. εἰσαγαγεῖν τὴν βασίλισσαν πρὸς αὐτὸν, βασιλεύειν αὐτὴν καὶ περιθεῖναι αὐτῇ τὸ διάδημα. Vulg. *ut introducerent Reginam Vaſthi poſito ſuper caput ejus diademate.*

Item V.11. Vatic. τοῖς ἔθνεσι. Vulg. *populis.*

V.12. Vatic. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς καὶ ὠργίσθη. Vulg. *unde iratus Rex & nimio furore ſuccenſus.*

V. 13. Vatic. καὶ εἶπε τοῖς φίλοις αὐτοῦ κατὰ ταῦτα ἐλάλησεν Ἀστὶν, ποιήσατε οὖν περὶ τούτου νόμον καὶ κρίσιν καὶ προσῆλθεν αὐτῷ. Vulg. uſque ad verſic. 15. mirè diſcrepat tam à Cod. Vatic. quàm a Vallicellano.

xit amicis ſuis ſecundùm hæc, quæ locuta eſt Vaſtis;
Dixit autem omnibus Principibus legem, & judicium:
& acceſſerunt ad eum Mardocheus, Soratheas, Pabatha-
leus, Malcſar, & Mucheas Princeps Perſarum, & Me-
dorum, qui proximi erant Regi adſedentes ei. (15) Et
reſponderunt ſecundùm legem, quemadmodum opor-
teret fieri Reginæ; quoniam non obedivit his, quæ a
Rege dicta erant per ſpadones. (16) Et dixit Micheus ad
Regem & ad Principes: non ſolùm Regi nocuit Vaſtis
Regina, ſed etiam* Principes Regis, & * Gentes Regni Ar-
tarxerſis. Audita eſt autem contumelia Regis ab omni-
bus mulieribus, quæ *contemnerent Viros ſuos. Ecce enim
Regina neglexit, & contempſit: quomodo non èt pri-
mæ mulieres Perſarum, & Medorum negligent, & con-
tumeliam facient Viris ſuis; aut quomodo non infa-
miam *tradentur adverſus Regem, his, qui extra Re-
gnum ſunt? Si ergo placet tibi, maxime Rex, & opti-
mum eſt ſenſui tuo, jubeat Rex, & ſcribatur ſecundùm
legem Perſarum, & Medorum de malitia Vaſtis Reginæ;
quomodo abuſa eſt te, quoniam non introiit ad Regem
Artarxerſem (19): & Regnum ejus tradat Rex mulieri me-
liori, quàm illa eſt. (20) Et cum auditum fuerit verbum
Regis, quod fecit in Regno ſuo, quoniam verum eſt;
(20) omnes mulieres ponent honorem viris ſuis, à pau-
peribus, uſque honeſtas. (21) Et placuit verbum Regi, &
Principibus: & fecit Rex ſecundùm ea, quæ locutus eſt
Micheus

Hic locus mendis ſcatet.

V. 15. Vatic. καὶ ἀπήγγειλαν κατὰ τοὺς νόμους, ὡς δεῖ ποιῆσαι Ἀςὶν βασιλίσσῃ.

V. 16. Vatic. καὶ εἶπεν ὁ Μυχαῖος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς ἄρχοντας. Vulg. *reſponditque Mamuchan, audiente Rege, atque principibus.*

V. 19. Vatic. καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς δότω ὁ βασιλεὺς γυναικὶ κρείττονι αὐτῆς. Vulg. *ſed Regnum illius altera, quæ melior eſt illa, accipiat.*

V. 20. Vatic. καὶ ἀκουσθήτω ὁ νόμος (Alex. & Or. ὁ λόγος.) Item Alex. τοῦ βασιλέως, ὃν ἂν ποιῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἑαυτοῦ ὅτι ἀληθῶς.

Item V. 20. Vatic. πᾶσαι γυναῖκες περιθήσουσι τιμὴν τοῖς ἀνδράσιν ἑαυτῶν ἀπὸ πτωχοῦ ἕως πλουσίου. Vulg. *cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum deferant honorem viris ſuis.*

V. 21. Vatic. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς καθὰ ἐλάλησεν ὁ Μυχαῖος. Vulg. *placuit conſilium ejus Regi, & principibus, fecitque Rex juxta conſilium Mamuchan.*

Micheus : (22) & miſit Rex litteras in omne Regnum ſuum per ſingulas quaſque Regiones, ſecundùm interpretationes eorum, ut eſſet unuſquiſque Princeps in Domo ſua : & fuit timor magnus in omni muliere. Et poſt verba ſua requievit Rex ab ira ſua, & commemoratus eſt, quæ fecit Vaſtes, & quemadmodum reſpondit. Et ut requievit Rex ab ira, dixerunt illi amici ejus; quærantur Virgines elegantes ſpecie : & * ſtatuit Rex ſpeculatores in omni Regione Regni, & eligantur Virgines, & adducantur in SuſisTebari in conventu mulierum, & dentur ei nitores; & quæ placuerit Regi, regnet pro Vaſti. Et placuit Regi verbum, & (4) fecit ſic. Et (5) erat homo Judæus in Suſis Tebari, (5) & nomen ei Mardocheus, qui Chis, ex (5) tribu Beniamin, ex captivitate Jeruſalem, (6) quam cœperat Nabucodonoſor Rex Babyloniæ: & erat illi filia fratris Patris ſui, & nutrierat eam Mardocheus ſibi in filiam; quoniam erat orphana : (7) erat autem hæc puella ſpecioſa effigie; & quando obierunt Pater ejus, & Mater, nutrivit eam Mardocheus ſibi in filiam : & nomen ejus Heſter. Et quando audita ſunt verba Regis, annuntiatæ ſunt Virgines multæ, quæ in Suſis erant * Civitate ſub manibus Oggei. Et apprehenſa eſt Heſter ab Oggeo Cuſtode mulierum, & invenit Heſter gratiam (9) ante eum, & feſtinavit ad omnes nitores ejus. Et ſeptem puellæ conſtitutæ de Domo ejus, ætatis ipſius. In conſpectu mulie-

ffff rum

* Leg. ſtatuat.

Cap. II.

* Col. civitatem.

V.22. Vatic. καὶ ἀπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν καθὰ χώραν κατὰ τὴν λέξιν αὐτῶν ὥστε εἶναι φόβον αὐτοῖς ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐκόπασεν ὁ βασιλεὺς τοῦ θυμοῦ. Vulg. *& miſit epiſtolas ad univerſas provincias Regni ſui, ut quæque gens audire & legere poterat diverſis linguis & literis eſſe viros principes ac majores in domibus ſuis, & hoc per cunctos populos divulgari. His ita geſtis poſtquam Regis Aſſueri indignatio deferbuerat.*

Cap. II. V. 4. Vatic. καὶ ἐποίησεν οὕτως. Vulg. *& ita, ut ſuggeſſerant, juſſit fieri.*

V. 5. Vatic. καὶ ἄνθρωπος ἦν. Vulg. *erat vir.*

Item V. 5. Vatic. καὶ ὄνομα αὐτοῦ Μαρδοχαῖος. Vulg. *vocabulo Mardochæus.*

Item V. 5. Vatic. ἐκ φυλῆς Βενιαμίν. Vulg. *ex ſtirpe Jemini.*

V. 6. Vatic. ἣν ᾐχμαλώτευσε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος. Vulg. *quo Jechoniam Regem Juda Nabuchodonoſor Rex Babylonis tranſtulerat.*

V. 7. Vatic. καὶ ἦν τὸ κοράσιον καλὸν τῷ εἴδει. Vulg. *pulchra nimis & decora facie.*

V. 9. Vatic. ἐνώπιον αὐτοῦ. Vulg. *in conſpectu illius.*

Item V. 9. Vatic. καὶ ἔσπευσε. Vulg. *& præcepit Eunucho, ut accelleraret.*

rum; (10) & non oſtendit Heſter genus ſuum, nec Patriam, quoniam Mardocheus præceperat (10) ne renuntiaret. Et (11) quotidianis diebus Mardocheus circuibat in atrium muliebre, ſpeculans Heſter quid eveniret ei, & quando eſſet tempus, ut introiret ad Regem. (12) Quando autem adimpletum eſt tempus puellæ menſes duodecim, ſic enim replebantur dies curationis, menſes ſex in aromatis & nitoribus mulierum, & menſes ſex in oleo ex myrneo, & (13) tunc introibat ad Regem. Et cum introiret de atrio muliebri in Domum Regis * hac die una, recurrebat in atrium muliebre ſecundo die; non enim habebat ſpado poteſtatem in atrio ducendi, ſi non vocaretur ſecundum nomen. Cum (15) autem expletum eſſet tempus introeundi Heſter filia Abihel fratris Patris Mardochei, qui nutrierat eam ſibi in filiam, factum eſt ut introiret ad Regem, & nihil poſtulavit ab eo, ex quibus dicebat ei ſpado. Erat (15) autem Heſter inveniens gratiam ab omnibus, qui intuebantur eam. Et introducta eſt Heſter ad Regem (16) duodecimo menſe, qui eſt Adar, menſe ſeptimo Regni ejus: & (17) amavit Heſter Rex, &

Emendet fœlicior aliquis. * Codex, &c.

inve-

V. 10. καὶ οὐχ ὑπέδειξεν Ἐσθὴρ τὸ γένος αὐτῆς, οὐδὲ τὴν πατρίδα. Vulg. *quæ noluit indicare ei populum & patriam ſuam.*

Item V. 10. Vatic. μὴ ἀπαγγεῖλαι (in notis 37. Ald. C. ἀναγγεῖλαι) Vulg. *ut de hac re omnino reticeret.*

V. 11. Vatic. καθ᾽ ἑκάστην δὲ ἡμέραν περιεπάτει ὁ Μαρδοχαῖος κατὰ τὴν αὐλὴν τὴν γυναικείαν, ἐπισκοπῶν τί Ἐσθὴρ συμβήσεται. Vulg. *qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ Virgines ſervabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.*

V. 12. Vatic. ὅταν ἀναπληρώσῃ μῆνας δεκαδύο· οὕτως γὰρ ἀναπληροῦνται αἱ ἡμέραι τῆς θεραπείας, μῆνας ἕξ. Vulg. *menſis duodecimus vertebatur, ita dumtaxat, ut ſex menſibus.*

V. 13. Vatic. καὶ τότε εἰσπορεύεται πρὸς τὸν βασιλέα. Vulg. *ingredienteſque ad Regem.*

V. 15. Vatic. ἐν τῷ ἀναπληροῦσθαι τὸν χρόνον. Vulg. *evoluto autem tempore.*

Item V. 15. Vatic. in notis 60. Alex. ὧν αὐτῇ ἔλεγεν ὁ εὐνοῦχος. Vulg. *ſed quæcumque voluit Egeus Eunuchus cuſtos virginum.*

Item V. 15. Vatic. ἦν γὰρ Ἐσθὴρ εὑρίσκουσα χάριν παρὰ πάντων τῶν βλεπόντων αὐτήν. Vulg. *Erat enim formoſa valde & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa & amabilis videbatur.*

V. 16. Vatic. τῷ δωδεκάτῳ μηνί, ὅς ἐστιν Ἀδάρ. Vulg. *menſe decimo, qui vocatur Tebeth.*

V. 17. Vatic. καὶ ἠράσθη ὁ βασιλεὺς Ἐσθήρ, καὶ εὗρε χάριν παρὰ πάσας τὰς παρθένους, καὶ ἐπέθηκεν. Vulg. *Et adamavit eam Rex pluſquam omnes mulieres habuitque gratiam & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres & poſuit.* In notis 66. Or. ∴ καὶ ἐβασίλευσεν αὐτὴν ἀντὶ Οὐασθεί.

invenit gratiam in conſpectu ejus præ omnibus Virginibus, & impoſuit ei diadema, & Reginam fecit eam pro Vaſti. Et [18] fecit Rex convivium omnibus amicis ſuis, & omni virtuti ſuæ ad nuptias Heſter; & [18] remiſſionem fecit omnibus Regionibus. Mardocheus autem ſedebat in atrio Regis. Heſter [20] verò non indicavit genus ſuum, neque patriam, ſecundùm quod præceperat ei Mardocheus, cùm eſſet cum illo: & juſſit illi, ut omnia ſervaret, ac ſi eſſet cum eo, & timeret Dominum in omni die. In diebus illis Mardocheus ſedebat in aula Regis: et poſt hæc quæſierunt Baſtageus & Redeſtes duo ſpadones Regis, qui ſervabant atrium, interficere Regem. Et [21] cognitum eſt negotium Mardocheo; et oſtendit Mardocheus Heſter; et [22] Heſter demonſtravit Regi in nomine Mardochei, & inquiſivit negotium, et inventum eſt ſic.

Mox ſequitur in eodem Codice integer liber Heſter ſecundùm Vulgatam Editionem, cum prologo S. Hieronymi.

V. 18. Vatic. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς πότον πᾶσι τοῖς φίλοις αὐτοῦ, καὶ ταῖς δυνάμεσιν. Vulg. *& juſſit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & ſervis ſuis.*

Item V. 18. Vatic. καὶ ἄφεσιν ἐποίησε. Vulg. *& dedit requiem.*

V. 20. Vatic. ἡ δὲ Ἐσθὴρ οὐχ ὑπέδειξε τὴν πατρίδα αὐτῆς. οὕτως γὰρ ἐνετείλατο αὐτῇ Μαρδοχαῖος φοβεῖσθαι τὸν θεὸν καὶ ποιεῖν τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καθὼς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. Vulg. *nec dum prodiderat Eſther patriam & populum ſuum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, obſervabat Eſther, & ita cuncta faciebat, ùt eo tempore ſolita erat, quo eam parvulam nutriebat.*

V. 22. Vatic. καὶ ἐδηλώθη Μαρδοχαίῳ ὁ λόγος καὶ ἐσήμανεν. Vulg. *quod Mardochæum non latuit; ſtatimque nuntiavit.*

Item V. 22. Vatic. καὶ αὐτὴ ἐνεφάνισε τῷ βασιλεῖ. Vulg. *& illa Regi.*

S. Hieronymus in Præf. in librum Eſther ex Hebræo converſum, hæc ait: „ Librum Eſther variis Tranſlatoribus conſtat eſſe vitiatum, quem ego de archivis Hebræorum relevans, verbum è verbo preſſius tranſtuli. Quem librum Editio Vulgata laciniosis hinc inde verborum ſinibus trahit; addens ea, quæ ex tempore dici poterant, & audiri, ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumto themate, excogitare, quibus verbis uti potuit, qui injuriam paſſus eſt &c. „ Quàm laciniosis ſinibus traheretur liber Eſther in Exemplaribus Veteris Vulgatæ Latinæ, edocet Cl. Martianæus in Præf. in hunc librum ope Ms. libri San-Germanenſis ſignati n. 7. quem Editionem Vulgatam uſu receptam ante Hieronymum complecti putat. Tot enim [inquit], tantaque ibi addita leguntur, quæ extempore dici poterant & audiri, ut vix ea conjecturis aſſequi potuiſſemus, niſi adhuc ſcripta nobis ſupereſſent in prædicto antiquo monumento San-Germanenſi. Quis nam-

que

quæ credidiſset pro unico verſiculo quinto Capitis XIV. iſta ab auctore ejus editionis Veteris Latinæ fuiſse ſubjecta? *Ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam Noe in aquis diluvii conſervaſti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Abraa in trecentis & decem octo viris, novem Reges tradidiſti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Jonam de ventre ceti liberaſti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Ananiam, Azariam, Miſael de camino ignis liberaſti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Daniel de lacu leonum eruiſti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Ezechiæ Regi Judæorum morte damnato, & oranti pro vita, miſertus es, & donaſti ei vitæ annos quindecim: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Annæ petenti in deſiderio animæ filii generationem donaſti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu complacentes tibi liberas, Domine, uſque in finem &c.* Multa alia occurrunt in hac Editione Vulgata, quæ fidem faciunt Hieronymi verbis; quod quidem fatebuntur ſtudioſi quique viri, ſi eam perlegerint in Appendice noſtra Divinæ Bibliothecæ Veteris Inſtrumenti. ,, Hæc Martianæus: qui poſtquam edere ſtatuit in Appendice ſecunda,

Librum Tobi.
Librum Judith.
Librum Ediſſæ, qui dicitur Heſther.
Librum Pſalmorum.
Et Cantica quædam Scripturæ Sacræ.

,, Ante Hieronymum ad Græcorum co-
,, dices latinitate donatos, nunc verò
,, primùm editos ad fidem Latinorum
,, plurimorum Manuſcriptorum veterum,
,, & optimæ notæ. ,,

demum mutato conſilio de eadem Appendice omiſsâ iſta præfatur. ,, Appendi-
,, cem ſacrorum aliquot Voluminum juxta Veterem Vulgatam, uſu receptam
,, ante Hieronymum, hoc loco edendam ſtatueramus. Sed cum operi manus
,, jamjam accederet, tantam inter Mss. Codices hujus Verſionis Latinæ depræ-
,, hendimus diſsonantiam, ut impoſſibile eſset vel ſolas variantes horum Codi-
,, cum lectiones adnotaſse, niſi maximo temporis intervallo. Quare ne in ſe-
,, quentem annum differretur editio hujus Divinæ Bibliothecæ, Appendicem
,, prædictam latiori Operi, & majori otio reſervavimus. ,, Verùm illam Veterem &

Italam *libri Eſther* Latinam Verſionem, quæ, a primis orta temporibus, in nonnullis vetuſtis codicibus adhuc permanſit, eruditiſſimus Martianæus, ſive propter magnitudinem rerum, occupationemque Hieronymianæ editionis, ſive etiam quòd Hebræi textûs patronis eam probari poſſe non arbitrabatur, cum Cl. Domno Auguſtino Calmet perhumaniter communicavit; ſicuti, dum hæc ſcribo, cognovi ex ipſius Calmet Prolegomeno in librum Eſther pag. 462. Editionis Lucenſis, in quo hæc literis conſignantur: ,, Vetus Latina Verſio S. Hieronymo
,, vetuſtior, cujus P. Martianæus Exemplar Manuſcriptum ex vetuſtiſſimo Codi-
,, ce S. Germani Pratenſis derivatur, nobis communicavit, plurimùm & ab He-
,, bræo, & a Verſionibus Græcis abhorret. Variantia in eâ plurima, tum & ad-
,, dita, atque detracta quædam non levis momenti. Sæpe illam laudavimus ſub
,, nomine Veteris Vulgatæ, ſeu Veteris Latinæ, ſive Italicæ Verſionis. Plures ſane
,, ferebantur in Eccleſia Latinæ Verſiones, non minus quàm noſtræ ætatis Græcæ,
,, inter ſe diſcrepantes. Porro hæc Latina Verſio, de qua modò, mirâ interdum
,, barbarie, & obſcuritate horret. Ita ibidem ſecundum Artaxerſis edictum
,, ægerrimè Lector aſſequatur. ,,

Verſio Græca hujus libri [ut idem paulo ſuperius obſervat] ſatis ab Hebræo diſcrepat, ex qua plurimæ additiones in Veterem Vulgatam ante S. Hieronymum derivatæ ſunt, ac deinde in noſtris Editionibus Latinis, etiam poſt Verſionem S. Doctoris manſerunt; quamquam rejectæ ad calcem libri, & e reliquo textu, qui ex Hebræo adhornatus eſt, avulſæ. Porro ejuſmodi additiones Græ-

cus

cus variis in locis habet: exempli gratiâ, in fronte primi Capitis (1) ſomnium Mardochæi, & produta conſpiratio duorum Eunuchorum leguntur (2): & Capite tertio poſt verſ. 13. (3) legitur Epiſtola Aſſueri, pro delendis in universâ Aſſueri ditione Judæis data: Capite quarto, poſt verſum 17. (4) Oratio Mardochæi, ac deinde Eſtheris pro ſalute univerſæ Gentis Judaicæ a Deo impetranda (5): Capite 4. poſt verſ. 8. legitur parva quædam additio, inſerta in caput XV. v. 2. & 3. noſtræ Vulgatæ: Græcus cap. V. (6) ubi ingreſſum Eſtheris ad Aſſuerum narrat, ſatis diſcrepat, tum ab Hebræi, tum a Vulgatæ narratione. In nonnullis Græcis Exemplaribus capite VI. poſt v. 10. quædam leguntur, fruſtra quærenda in Hebræo, & in noſtrâ Vulgatâ, vel in fragmentis, ad calcem ejus libri in eadem Vulgatâ; quin & deſunt in Editione Græca Complutenſi. Edictum Regis pro Judæis legitur Capite VIII. (7) poſt v. 12. Capite X. v. 3. uſque ad exitum capitis, (8) legitur interpretatio ſomnii, quod Mardochæo per quietem contigit, & Inſtitutio Feſti Purim. Denique ibidem annus adſcribitur, quo Verſio Græca ejus libri Jeroſolimâ in Ægyptum delata eſt (9). Fuſius hæc adnotavimus, ut, ſi libuerit, conferantur inter ſe additiones ex Græco, & Veteri Vulgata, cum texto Latino, & ad ſuum ſingulæ locum revocari poſſint, ut de variis ejus hiſtoriæ narrationibus, earumque connexione judicium feratur. Verſiones etiam Græcæ inter ſe non penitus conſentiunt. Editio Romana, (ad quam Codicis Vallicellani fragmentum exegimus, ubi ipſum diſcrepat a Vulgata) & ea, quam Uſſerius nobis procuravit, *obelis & aſteriſcis* Origenis notata, ſatis inter ſe conveniunt: fuſiores tamen ſunt, quàm alia Verſio Græca, ab eodem Uſſerio è regione Origenianæ edita. Editio Complutenſis minus abeſt a Romana.

Codex San-Germanenſis, quem Calmet allegat quandoque in ſuo Commentario literali in librum Eſther, ſecundùm Italam Verſionem eſſe mihi quoque videtur. Erunt fortè qui id negent. Defendat quod quiſque ſentit: ſunt enim judicia libera. Ego inſtitutum tenebo meum, & Hieronymianæ Verſionis legibus adſtrictus, quid ſit veriſſimum, ſtudioſè requiram. Quod ergo non tantùm conjecturâ probabile ſit, ſed certis etiam quibuſdam veſtigiis indicetur, Antiquam Latinam Italam libri Eſtheræ Verſionem a Sancto Doctore Hieronymo fuiſſe ad Origenianum Exemplar Septuaginta Seniorum alicubi exactam & emendatam, pars ejuſdem Eſther non modica ita correcta, quæ in oculis omnium eſt, atque in Vulgatæ lumine collocata, ſatis apertè monſtrabit. Id autem, ut quiſque faciliùs poſſit judicare, ipſius Hieronymi teſtimonia videntur ad hunc locum eſſe revocanda. Scribit igitur cap. X. libri Eſther ex Hebræo latinè converſi: *Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur* (vide verſu 2. ejuſdem capitis), *ſcripta reperi in Editione Vulgata, quæ Græcorum lingua & literis continetur, & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta conſuetudinem noſtram obelo ÷ ideſt veru prænotavimus*. Cap. XI. v. 1. *Hoc quoque principium erat in Editione Vulgata*, (cujus ordinem, rationemque Codicem Vallicellanum mirificè ſequi gaudeo) *quod, nec in Hebræo, nec apud ullum fertur Interpretum*. Cap. XII. v. 6. *Huc uſque* (ſunt ejus verba) *Proemium. Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, ubi ſcriptum eſt in volumine*:

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

quæ in ſola Vulgata Editione reperimus. Et Capite XIII. v. 7. *Huc uſque exemplar Epiſtolæ. Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, ubi legitur*:

Pergenſque Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandaverat Eſther.

gggg nec

(1) *Vide in Vulgata cap. XI. v. 2. &c.* (2) *Vulgata cap. XII. v. 3. &c.* (3) *Vulg. cap. XIII. v. 17.* (4) *Vulg. cap. XIII. v. 8. &c.* (5) *Vulg. cap. XIV. per totum.* (6) *Convenit omnino cum cap. XV. v. 4. &c. noſtræ Vulgatæ.* (7) *Vide Vulgatam capite XVI.* (8) *Vide eamdem Vulgatam cap. X. v. 4. &c.* (9) *Vulg. capite XI. v. 1.*

nec tamen habentur in Hebræo, & apud nullum penitus feruntur Interpretum. Item Cap. XV. v. 1. 2. & 3. *Hæc quoque addita reperi in Editione Vulgata.* Et verſu 4. *Necnon & iſta, quæ ſubdita ſunt.* Demum cap XVI. refert: *Exemplar Epiſtolæ Regis Artaxerſis, quam pro Judæis ad totas Regni ſui Provincias miſit: quod* (inquit) *& ipſum in Hebraico Volumine non habetur.* Igitur quæ leguntur in Vulgata a verſu 4. capitis decimi uſque ad finem libri Eſther, Veteris quidem ſunt Italæ Verſionis fragmenta, ſed a S. Hieronymo ad LXX. Interpretum fidem exacta, & ſingulis verſibus, (quia deſunt in Hebræo) obelorum jaculis prænotata. Id facilè, mi Chryſoſtome, poteris judicare; quia duo Mss. libri, ex quibus judicium fieri poteſt, ad noſtram ætatem pervenerunt, qui Antiquam illam Vulgatam ſeu Italam Verſionem repræſentant cum lacinioſis finibus ac omnibus nævis ſuis, ut in antiquis inemendatis Codicibus ferebatur ante Hieronymum. Sunt autem (aliorum enim exempla non conſtant) San-Germanenſis, & Vallicellanus, ambo *ex Verſione LXX. Seniorum exorti*, licèt ambo non ubique concordes, quoniam ex ſinu τῶν ο', tanquam ex equo Trojano innumeræ Translationes exierunt. Multa ſimilia tamen habet uterque illorum, quod fruſtra in Vulgata requires, ſi eam cum alterutro Ms. libro contuleris, aut cum Edit. LXX. non Hexaplari; cujus ita clara judicia & certa ſunt, ut in Codice Vallicellano verbum verbo quandoque reddatur: &, ſi poſtules fidi interpretis tenacitatem, non videam, quid quæras amplius. Quare, qui librum Eſther (ſaltem ex parte) a Hieronymo correctum negat, is veritati palam adverſatur, viſumque tollit è literis. Tu verò (quoniam ego hujus ſententiæ auctor & princeps ſum) ut maneas in perſpicuis firmius & conſtantius, Origenianos fontes adito, atque unà ſimul illos non Hexaplares in gemina Editione Uſſerii Armachani; nec ab his, qui (ſunt autem penè innumeri, atque etiam clari nominis gloriâ reverendi) ante Italæ adinventionem de Translatione S. Hieronymi ex LXX. contraria loquuti ſunt, quaſi præſtigiis quibuſdam, & captionibus depellaris.

Codex Vallicellanus, poſt recitatum Eſtheræ librum juxta LXX. exhibet eumdem etiam ſecundùm Verſionem S. Hieronymi ex Hebræo, cum Præfatione & Titulis ſive Capitulis, qui ſunt numero 23. Incipiunt:

I. De Regno Aſſueri: & de convivio ejus.

Deſinunt: *XXIII. Exemplar Epiſtolæ Regis ad omnem orbem Terrarum.*

Mox: *Incipit liber Heſter.*

„ In diebus Aſſueri Regis, qui regnavit ab India, uſque Æthiopiam. „

Sed de libro Eſther, & de ejuſdem emendatione Hieronymiana juxta LXX. Interpretes hactenus. Si quis enim ea, quæ ſcripta ſunt, negare volet, facilè etiam, me ſilente, veritas ſe ipſa defendet. Hac ſatis cognitâ, nunc de libro Baruch [quoniam latus campus eſt] non pauca dicamus. Jam paulo ante jacta ſunt fundamenta hujuſce quæſtionis: nam cum Verſionem S. Hieronymi, quæ eſt ex LXX. explicabam, ſimul illud aperui, ex Codicibus comprehendi & percipi poſſe, quòd inter Antiquam Italam, & Vulgatam Baruchi Verſionem maximè interſit; ac proinde, quòd Vulgata Hieronymianam LXX. Seniorum, non autem puram putamque Italicam Verſionem repræſentet. Id cuique occurret, & primo quaſi aſpectu probabile videbitur, ſi ego Baruch juxta Veterem Editionem ex LXX. Interpretibus evulgabo ad normam laudati Codicis Vallicellani B. VII. Bibliothecæ noſtræ Congregationis Oratorii.

Et quoniam Antiquus Interpres, teſte S. Auguſtino, verbum è verbo cum tenacitate ſolebat exprimere, certum ipſe habebit judicium, atque indubiam veritatis notam ab antiquiſſimo Cod. Vatic. Edit. τῶν ο', cum quo facta eſt diligens & attenta collatio, ubi inter eumdem Codicem Vallicellanum intereat, & Vulgatam. Ex ea collatione, mi Chryſoſtome, poteris totius controverſiæ quaſi fundamenta cognoſcere. Nunc ergo Codicem in lucem edamus.

LIBER

LIBER BARUCH.

Incipit Baruch.

(a) Ex Codice Vallicellano ſignato B. n. VII. Pag. 128. qui ſcriptus videtur ante duodecimũ ſæculum.

ET [b] factum eſt in quinto anno, decima menſis; venit Nabuzardan Princeps Cocorum, qui ſtabat [12] ante faciem Regis Babylonæ in Jeruſalem; & ſuccendit Ædem Domini, & Domum Regis, & omnes domos [13] Civitatis magnas, & ſuccendit igni: & murum Jeruſalem in circuitu [14] demolitus eſt exercitus Caldæorum cum Nabuzardan [14] Principe Cocorum: & [16] reſiduum Populi * reliqui Princeps Cocorum, vinearum cultores; & omne æs, argentum, & aurum, & omnem ſuppellectilem Civitatis Jeruſalem, quicquid fuit, tranſtulit Princeps Cocorum. Summum [24] autem Sacerdotem, & ſecundum Sacerdotem, & cuſtodes viæ, & Spadonem unum, qui erat Præpoſitus viris bellatoribus, & ſeptem [25] viros nominatos, qui ſunt ad faciem Regis, qui ſunt inventi in Civitate, & [25] Scribam virtutum, qui ſcribatum adminiſtrabat Populo terræ, adduxit Nabuzardan ad Regem: & interfecit eos Rex Babylonis in Reblatha, in terra [27] Emath. Et factum eſt in XXXVIII. anno tranſmigrationis Joachim Regis Judæ, elevavit caput ejus Hevilmerodach Rex Babylo-

(b) Hieremiæ cap. 52. ver. 12. & ſeqq.

* Lege, reliquit, juxta Gr. Vat.

Gr. Vatic. Jeremiæ cap 52. v. 12. δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἦλθε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος. Vulg. *decima menſis, iſte eſt annus nonus decimus Nabuchodonoſor regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps militiæ.*

Gr. Vatic. v. 12. κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως. Vulg. *coram Rege.*

Gr. Vat. v. 13. τῆς πόλεως. Vulg. *Jeruſalem.*

Gr. v. 14. καθεῖλεν ἡ δύναμις. Vulg. *deſtruxit cunctus exercitus.*

Gr. item v. 14. τοῦ ἀρχιμαγείρου. Vulg. *principe militiæ.*

Gr. v. 16. καὶ τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ κατέλιπεν ὁ ἀρχιμάγειρος. Vulg. *de pauperibus verò terræ reliquit princeps militiæ.* Vide S. Hieronym. in quæſtionibus Hebraicis ad cap. 35. Geneſeos.

Gr. v. 24. τὸν ἱερέα τὸν πρῶτον, καὶ τὸν ἱερέα τὸν δευτερεύοντα, καὶ τοὺς φυλάττοντας τὴν ὁδὸν καὶ εὐνοῦχον ἕνα. Vulg. *Saraiam Sacerdotem primum, & Sophoniam Sacerdotem ſecundum, & tres cuſtodes veſtibuli. & de civitate tulit eunuchum unum.*

Gr. v. 25. ἄνδρας ὀνομαστοὺς τοὺς ἐν προσώπῳ. Vulg. *viros de his, qui videbant faciem.*

Gr. item v. 25. καὶ τὸν γραμματέα τῶν δυνάμεων, τὸν γραμματεύοντα τῷ λαῷ τῆς γῆς. Vulg. *& Scribam principem militum, qui probabat tyrones.*

Gr. v. 27. Αἰμάθ. καὶ ἐγένετο. Quæ habentur in Vulg. ab hoc verſu uſque ad verſum trigeſimum primum, deſunt in Codd. Vat. & Vallicell.

bylonię, & eduxit eum de carcere, & mutavit veſtimenta ejus, et poſuit thronum ejus ſuper omnes Judæos, qui erant in Babylonia, et manducabat panem ſemper (33) ante faciem ejus omnibus diebus vitæ ſuæ. Et factum eſt poſt annum quintum, et menſem ſeptimum, quo cœperunt Chaldæi Jeruſalem, et ſuccenderunt eam igne, ſcripſit librum Baruch filius Neriæ, filii Amaſiæ, filii Sedechiæ, filii Sedei, filii Elchiæ, de Tribu Symeon in Babylonia; cujus libri verba ſunt in ſubjecto, et miſit in Jeruſalem. Quem legit ipſe Baruch in Babylonia ad aures potentum, et filiorum Regum, et Seniorum, et totius Populi, a puſillo uſque ad magnum, univerſis habitantibus in Babylonia ad flumen Suth: & jejunaverunt cum fletu, adorantes Dominum: & collegerunt (6) argentum, prout poterat manus ſingulorum, & miſerunt ad Joachim filium Helchiæ, filii Salom, Sacerdotem magnum, & ad ceteros, & ad omnem Populum, qui inventus eſt cum illo in Jeruſalem: & ut acciperent vaſa (8) Domus Domini, quæ ablata fuerant de Templo terræ Juda in Babylonia vaſa aurea, & argentea, quæ fecerat Sedecias filius Joſiæ Regis Judæ, poſtquam (9) adduxit Nabugodonoſor Rex Babyloniæ Jechoniam, & Principes ejus vinctos, et potentes, et Populum terræ ex Jeruſalem, et induxit eos in Babyloniam. Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos (10) argentum: emite ex eo holocauſta pro peccatis noſtris, et thus, et facite manna, et imponite ſuper (10) Altare Dei noſtri. Et orate pro vita Nabugodonoſor Regis Babyloniæ, et Balthaſar filii ejus, ut ſint dies eorum ſicut dies cæli ſuper terram: (12) et dabit Dominus virtutem nobis, (12) et illuminabit oculos noſtros, (12) et vivemus ſub umbra Nabugodonoſor Regis Babyloniæ, et Balthaſar

ſar

Gr. v. 33. κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. Vulg. coram eo.
Vatic. Caput I. verſ. 6. ἀργύριον. Vulg. *pecuniam*.
Gr. Vat 8. οἴκου. Vulg. *Templi*.
Gr. v. 9. μετὰ τὸ ἀποικίσαι. Vulg. *poſteaquam cepiſſet*.
Gr. v. 10. ἀργύριον. Vulg. *pecunias*.
Gr. item v. 10 θυσιαστήριον. Vulg. *aram*.
Gr. v. 12. καὶ δώσει. Vulg. *& ut det*.
Gr. item v. 12. φωτίσει. Vulg. *illuminet*.
Gr. item v. 12. καὶ ζησόμεθα. Vulg. *ut vivamus*.

ſar filii ejus, & (12) ſerviemus illi multis diebus, (12) inveniemus gratiam in conſpectu eorum. Et orate pro (13) nobis ad Dominum Deum noſtrum, quia peccavimus; ſi forſitan avertatur indignatio (13) Domini, & iracundia ejus a nobis. Et (14) legetis librum, quem miſimus ad vos, in (14) Domo Domini in die ſollemni. Quem cum accepiſſent, legerunt; in quo fuit ſcriptum hoc: Domino Deo noſtro juſticia, nobis autem confuſio ruboris in facie; ſicut eſt hodierna die omni Juda, qui tranſmigratus eſt ab Jeruſalem, & Regibus noſtris, & Principibus, & Sacerdotibus, & Prophetis noſtris, & Patribus, cum (16) quibus peccavimus ante Deum, & contempſimus eum, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut iremus in præcepta, & mandata ejus, quæ dedit (18) ante faciem noſtram a die, qua eduxit nos de terra Ægypti; & fuimus uſque in hunc diem contumaces in Dominum Deum noſtrum; & meditabamur nequam, ne audiremus vocem ejus: & hæſerunt nobis omnia mala in maledicto, quod conſtituit Dominus per Moyſen ſervum ſuum, qui eduxit Patres noſtros de terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lacte & melle: & non audivimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm omnia verba Prophetarum, quos miſit ad nos: & abivimus unuſquiſque (22) in ſenſu cordis ſui mali, operari diis alienis, (22) facere mala ſub oculis Dei noſtri.

II. Propter quod ſtatuit (1) Dominus verbum ſuum, quod locutus eſt (1) in nos, & Judices noſtros, qui judicabant Iſrael, & Juda; ut induceret in nos mala magna,

 quæ

Gr. item v. 12. δουλεύσομεν. Vulg. *ſerviamus*.
Gr. item v. 12. εὑρήσομεν. Vulg. *inveniamus*.
Gr. v. 13. ἡμῶν. Vulg. *nobis ipſis*.
Gr. item v. 13. θυμὸς Κυρίου καὶ ὀργὴ αὐτοῦ. Vulg. *furor ejus*.
Gr. v. 14. ἀναγνώσεσθε. Vulg. *legite*.
Gr. item v. 14. οἴκῳ. Vulg. *templo*.
Gr. v. 16. πατράσιν ἡμῶν, ὧν ἡμάρτομεν. Vulg. *patribus noſtris. peccavimus*.
Gr. v. 18. ἔδωκε κατὰ πρόσωπον ἡμῶν Vulg. *dedit nobis*.
Gr. v. 22. ἐν διανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ. Vulg. *in ſenſum cordis noſtri*.
Gr. item v. 22. ποιῆσαι. Vulg. *facientes*.
Gr. Caput II. ver. 1. Κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ. Vulg. *Dominus Deus noſter verbum ſuum*.
Gr. item v. 1. ἐφ' ἡμᾶς. Vulg. *ad nos*.

quæ non ſunt facta ſub Cælo, quæ (2) fecit in Jeruſalem
ſecundùm ea, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, ut manducaret homo carnes filii ſui, & filiæ. Et dedit nos ſubditos omnibus (4) Regnis, quæ in circuitu noſtro ſunt, in opprobrium, & deſolationem omnibus Populis, ad quos diſperſit nos Dominus; & facti ſumus ſubtus, & non ſupra, quia peccavimus Domino Deo noſtro, (5) ut non obaudiremus vocem ejus. Ipſi juſtitia; nobis autem, & Patribus noſtris confuſio, ſicut dies iſti, qui venerunt nobis: & non ſumus deprecati Dominum, (8) ut averteretur unuſquiſque a cogitationibus peſſimis. Et vigilavit Dominus in malis operibus noſtris, & (9) induxit ſuper nos mala: quoniam juſtus eſt Dominus in omnibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis: & non obaudivimus vocem ejus, ut ambularemus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciem noſtram. Et nunc, Domine Deus Iſrael, qui eduxiſti populum tuum de terra Ægypti in manu valida, cum ſignis & prodigiis in (11) virtute magna, & in brachio excelſo, & feciſti tibi nomen, (11) ſicut dies iſta. Peccavimus, impiè egimus, & malefecimus, Domine Deus noſter, in omnibus juſtificationibus tuis. Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti ſumus pauci in nationibus, quò diſperſiſti nos. Exaudi Domine (14) orationem noſtram, & (14) eripe nos propter te, & da (14) nobis gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt: ut ſciat omnis terra, quia tu es Dominus Deus, & quia nomen tuum invocatum eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ejus. Domine, proſpice de Domo (16) ſancta tua, & annue nobis: inclina, Domi-

Gr. v. 2. κατὰ ἐποίησεν. Vulg. *quemadmodum facta ſunt*.
Gr. v. 4. πάσαις ταῖς βασιλείαις. Vulg. *regum omnium*.
Gr. v. 5. πρὸ τὸ μὴ ἀκούειν. Vulg. *non obaudiendo*.
Gr. v. 8. τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ τῶν νοημάτων. Vulg. *ut reverteremur unuſquiſque noſtrum a viis*.
Gr. v. 9. ἐπήγαγε. Vulg. *adduxit*.
Gr. v. 11. δυνάμει μεγάλῃ. Vulg. *virtute tua magna*.
Gr. item v. 11. ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. Vulg. *ſicut eſt dies iſte*.
Gr. v. 14. προσευχὴν ἡμῶν. Vulg. *orationes noſtras*.
Gr. item v. 14. ἐξελοῦ. Vulg. *educ*.
Gr. item v. 14. ἡμῖν χάριν. Vulg. *nobis invenire gratiam*.
Gr. v. 16. ἁγίου σου, καὶ ἐννόησον εἰς ἡμᾶς καὶ κλῖνον Κύριε τὸ οὖς σου καὶ ἄκουσον. ἄνοιξον. Vulg. *ſancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos. Aperi*.

Domine, aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide; quia non mortui, qui in Inferno ſunt, quorum ſpiritus accepti ſunt a præcordiis eorum, dabunt [17] gloriam, & juſtificationes tibi: ſed animæ triſtes, & infirmæ, & eſurientes, & oculi deficientes [18] dabunt gloriam & juſtificationem, [18] Domine. Quia non propter juſtificationem Patrum noſtrorum, [19] & Regum jactamus miſericordiam tuam, Domine Deus noſter; [20] quoniam miſiſti indignationem tuam, & iram ſuper nos, ſicut locutus es in manus puerorum tuorum Prophetarum tuorum, dicens: Hæc dicit Dominus: inclinate humerum veſtrum, & operamini Regi Babyloniæ: deficientem faciam de Civitatibus Juda, & extrinſecus [23] Jeruſalem. Vocem lætitiæ & jocunditatis, vocem ſponſi & ſponſæ; eritque univerſa terra ſine veſtigio ab inhabitantibus. Et non [24] audivimus vocem tuam, ut operaremur Regi Babyloniæ; & ſtatuiſti verba, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum Prophetarum, ut ejicerentur oſſa Regum, & Prophetarum noſtrorum de loco ſuo: Et ecce projecta ſunt in æſtu ſolis, & gelu noctis, & mortui ſunt in doloribus malis in fame, & gladio, & emiſſione. Et poſuiſti [26] Domum, in qua invocatum eſt nomen tuum, ſicut dies iſta, ſuper Domum Iſrael, & Juda. Et feciſti, Deus noſter, ſecundùm omnem moderationem tuam magnam, ſicut locutus es in manu pueri tui Moyſi, qua die mandaſti ei ſcribere legem tuam coram filiis Iſrael, dicens: Si non obaudieritis vocem meam, multitudo hæc magna convertetur in minimam gentem; quoniam eos diſperdam. Scio enim,

Gr. v. 17. δόξαν. Vulg. *honorem*.
Gr. v. 18. δώσουσι. Vulg. *dat*.
Gr. item v. 18. Κυρίῳ. Vulg. *Domino*.
Gr. v. 19. τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταβάλλομεν τὸν ἔλεον. Vulg. *patrum noſtrorum nos fundimus preces, & petimus miſericordiam*.
Gr. v. 20. ὅτι. Vulg. *ſed quia*.
Gr. v. 23. Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφροσύνης. Vulg. *Jeruſalem. & auferam a vobis vocem jucunditatis*.
Gr. v. 24. ἠκούσαμεν. Vulg. *audierunt*.
Gr. v. 26. οἶκον. Vulg. *templum*.

enim, quia non me (30) audient, quia Populus eſt duræ cervicis; & (30) convertentur ad cor ſuum in terra captivitatis ſuæ. Et ſcient, quia ego ſum Dominus Deus eorum, & dabo illis cor ad intelligendum, & aures ad audiendum, & laudabunt me in terra captivitatis ſuæ, et memores erunt nominis mei: & avertent ſe a duritia cordis ſui, et a nequiſſimis rebus ſuis, qui reminiſcentur vias Patrum ſuorum, quas peccaverunt (33) coram Domino; et (34) convertam eos in terram, quam juravi Patribus eorum Abraham, Iſaac, et Jacob; et (34) dominabuntur in eis, et multiplicabo eos, et non minorabuntur. Et ſtatuam illis (35) teſtamentum æternum, ut ſim Iſrael in Deum, et ipſi mihi erunt in Populum, et ultra non movebo Populum meum filios Iſrael de terra ſua.

III. Et nunc, Domine omnipotens, Deus Iſrael, anima in anguſtiis, et ſpiritus clamat ad te: Exaudi Domine, et miſerere, quia Deus es miſericors: miſerere, quia peccavimus in conſpectu tuo. Tu, qui regnas in æternum, ne perdideris nos, Domine omnipotens, in perpetuum. Domine Deus Iſrael, audi nunc orationem defunctorum Iſrael, et filiorum illorum, qui peccaverunt in conſpectu tuo: Quia non audivimus vocem tuam, Domine Deus noſter, adhæſerunt nobis mala: ne (5) memor fueris iniquitatis Patrum noſtrorum; ſed memento manus tuæ & nominis tui tempore hoc. Quia tu es Dominus Deus nobis, et laudabimus te Domine, quia propterea dediſti timorem tuum (7) in corde noſtro, ut invocemus te, et laudemus te in captivitate noſtra. Quia convertimur (7) in corde noſtro ad omnem

Gr. v. 30. οὐ μὴ ἀκούσωσί μου ὅτι λαὸς. Vulg. *me non audiet populus: populus eſt enim.*
Gr. item v. 30. ἐπιστρέψουσιν. Vulg. *convertetur.*
Gr. v. 33. ἔναντι Κυρίου. Vulg. *in me.*
Gr. v. 34. καὶ ἀποστρέψω. Vulg. *revocabo.*
Gr. item v. 34. κυριεύσουσιν αὐτῶν. Vulg. *dominabuntur eis.*
Gr. v. 35. διαθήκην αἰώνιον. Vulg. *teſtamentum alterum ſempiternum.*
Gr. Vat. Caput III. v. 5. μὴ μνησθῇς. Vulg. *noli meminiſſe.*
Gr. v. 7. ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν. Vulg. *in cordibus noſtris.*
Gr. item v. 7. ἀπεστρέψαμεν ἀπὸ καρδίας ἡμῶν πᾶσαν ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν τῶν ἡμαρτηκότων. Vulg. *convertimur ab iniquitate patrum noſtrorum, qui peccaverunt.*

omnem iniquitatem Patrum noſtrorum, qui peccaverunt in conſpectu tuo. (8) Ecce nos hodie in captivitate noſtra, qua nos diſperſiſti in opprobrium, & maledictum in genus, ſecundùm iniquitates Patrum noſtrorum; quia diſceſſerunt a te (8) Domino Deo noſtro. Et cum explicuiſſet librum orationis captivorum, accipiens ſpiritûs vocem, Jeruſalem locutus eſt, dicens:

Audi Iſrael mandata vitæ, & auribus percipe, ut ſcias prudentiam. Quid eſt Iſrael, quod in terra es inimicorum tuorum? veteraſti in terra aliena; contaminatus es cum mortuis; deputatus es cum his, qui ſunt apud inferos: quia dereliquiſti fontem vitæ, & ſapientiæ. Nam ſi in via Dei ambulares, habitares utique mecum in pace. Diſce, ubi ſit ſapientia; diſce ubi fortitudo, ubi prudentia; ut ſcias ſimul ubi ſit longiturnitas, virtus, (14) & vita; ubi ſit lumen oculorum, & pax. Quis invenit locum ejus; & quis introivit in theſauros illius? Ubi ſunt Principes gentium, & qui dominantur ſuper beſtias, quæ ſunt in terra? qui in avibus Cæli ludunt, qui argentum theſaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non eſt finis poſſeſſionis eorum? qui argentum fabricant, & ſolliciti ſunt, nec eſt inventio operum illorum? Et tamen exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alii in locum illorum ſurrexerunt. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt ſuper terram; viam autem diſciplinæ neſcierunt, neque intellexerunt ſemitas ejus, neque ſuſceperunt eam filii eorum: a facie illorum longè facta eſt. Non eſt audita (22) in Chanaan, neque viſa eſt in Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra eſt, negotiantes terræ, & Theman, & fabellatores, & exquiſitores prudentiæ, & intelligentiæ; viam autem ſcientiæ neſcierunt, neque meminerunt ſemitarum ejus. O Iſrael, quàm (24) magna Domus Dei, & ingens?

Gr. v. 8. ἰδοὺ. Vulg. *& ecce.*
Gr. item v. 8. κύριε θεοῦ ἡμῶν. Vulg. *Domine Deus noſter.*
Gr. v. 14. μακροβίωσις καὶ ζωή. Vulg. *longiturnitas vitæ & victus.*
Gr. v. 22. ἐν Χαναάν. Vulg. *in terra Chanaan.*
Gr. v. 24. μέγας ὁ οἶκος. Vulg. *magna eſt domus.*

genis? Locus poſſeſſionis ejus? Inſ magnus, & non habet conſummationem: excelſus, & immenſus? Ibi fuerunt Gigantes nominati, illi, qui ab initio fuerunt ſtaturâ magnâ, ſcientes bellum. Non hos elegit Dominus, (27) neque viam dedit illis diſciplinæ: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter inſipientiam. Quis aſcendit in Cælos, & accepit eam, & eduxit de nubibus? Quis transfretavit mare, & invenit eam, & attulit eam ſuper aurum electum? Non eſt (31) qui ſciat viam ejus, neque (31) qui excogitet ſemitas ejus: ſed qui ſcit univerſa, novit illam, et adinvenit eam prudentia ſua. Qui perfecit terram in ſempiterno tempore, et adimplevit eam pecudibus, vocavit eam, et obedivit ei in tremore. Stellæ enim dederunt lumen in cuſtodiis ſuis; et lætatæ ſunt. Vocatæ ſunt, et dixerunt: Adſumus: et luxerunt ei cum jocunditate, qui fecit illas. Hic eſt Deus noſter; et non æſtimabitur alius ad (35) illum. Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, et (36) dedit illam Jacob puero ſuo, et Iſrael electo ſuo. Poſt hæc (37) ſuper terram viſus eſt, et cum hominibus converſatus eſt.

IV. Hic Liber (1) præceptorum Dei, & lex, quæ (1) permanet in æternum. Omnes, qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem reliquerint eam, (1) morientur. Convertere Jacob, & apprehende eam; (2) perambula ad ſplendorem ejus contra lumen. Noli (3) alteri dare gratiam tuam, & utilitates tuas genti advenæ. Beati ſumus

Gr. v. 25. μέγας ἐστί. Vulg. *magnus eſt &c.*
Gr. v. 27. οὐδὲ ὁδὸν ἐπιστήμης ἔδωκεν αὐτοῖς. Vulg. *neque viam diſciplinæ invenerunt.*
Gr. v. 31. ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς. Vulg. *qui poſſit ſcire vias ejus.*
Gr. item v. 31. ὁ ἐνθυμούμενος. Vulg. *qui exquirat.*
Gr. v. 35. πρὸς αὐτόν. Vulg. v. 36. *adverſus eum.*
Gr. v. 36. ἔδωκεν. Vulg. v. 37. *tradidit.*
Gr. v. 37. ἐπὶ τῆς γῆς. Vulg. v. 38. *in terris.*
Gr. Caput IV, verſ. 1. προσταγμάτων. Vulg. *mandatorum.*
Gr. item v. 1. ὁ ὑπάρχων. Vulg. *quæ eſt.*
Gr. item v. 1. οἱ δὲ καταλείποντες αὐτὴν ἀποθανοῦνται. Vulg. *qui autem dereliquerunt eam in mortem.*
Gr. v. 2. διόδευσον πρὸς τὴν λάμψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς. Vulg. *ambula per viam ad ſplendorem ejus contra lumen ejus.*
Gr. v. 3. μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου καὶ τὰ συμφέροντά σοι. Vulg. *ne tradas alteri gloriam tuam & dignitatem tuam.*

tiſſimus Iſrael, quia, quæ Deo placent, nota ſunt nobis.
Conſtantes eſtote Populi memorabiles Iſrael: venundati
eſtis Gentibus, non in perditione: quoniam (6) irritaſtis
Deum, traditi eſtis adverſariis veſtris. Exacerbaſtis enim
Dominum æternum, qui vos fecit, ſacrificantes dæmo-
niis, & non Deo. Obliti enim eſtis Dominum, qui vos
ſalvavit; & contriſtati eſtis eam, quæ nos nutrivit, Jeru-
ſalem. Vidit enim (9) ſupervenientem vobis iram a Deo,
& dixit: audite Civitates Syon, quia induxit mihi Dominus
luctum magnum. Vidi enim captivitatem (10) filiorum
meorum, & filiarum, quam ſuper omnes induxit Æternus.
Nutrivi enim illos cum jocunditate; & dimiſi cum fletu, &
luctu. Nemo (12) in me exultet, quia vidua derelicta ſum;
a multis deſolata ſum propter peccata filiorum meorum:
quoniam declinaverunt a lege Domini. Juſtitiam ejus
non cognoverunt, neque ambulaverunt in viis manda-
torum ejus. (13) neque ſemitas veritatis ejus cum juſti-
tia ingreſſi ſunt. (14) Venite * convicinantes Syon, memen-
tote captivitatis filiorum meorum, & filiarum, quam ſu-
perinduxit illis ille Æternus, * qui ſuſcitavit in eos Gen-
tes de longinquo improbas, & alterius linguæ: qui ſeni,
& juveni miſericordiam non præſtiterunt; & abduxerunt
dilectos viduæ; & unicam a filiis deſolati ſunt. Ego autem
non poſſum juvare vos; ſed Dominus, qui vobis hæc
mala intulit, eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.
Abite filii, abite: ego enim derelicta ſum ſola. Exui ſto-
lam pacis, & indui cilicium obſecrationis. Clamabo ad
Altiſſimum in diebus meis. Animum fortem habete filii,
proclamate ad Dominum, & eripiet vos de manu Prin-
cipum

* *Lege: confinantes. vel convivantes. Gr.* πάροικοι.

* *Secundis curis mendosè, qui* ſuſcitavit eos genus;

Gr. v. 6. διὰ τὸ παροργίσαι ὑμᾶς τὸν θεόν. Vulg. *ſed propter quod in ira ad iracundiam provocaſtis Deum.*

Gr. v. 9. ἐπελθοῦσαν. Vulg. *venientem.*

Gr. v. 10. αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου, καὶ τῶν θυγατέρων. Vulg. *captivitatem populi mei filiorum meorum & filiarum.*

Gr. v. 12. ἐπιχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ καὶ καταλειφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν, ἠρημώθην διὰ τὰς ἁμαρτίας. Vulg. *gaudeat ſuper me viduam & deſolatam: a multis derelicta ſum propter peccata.*

Gr. v. 13. οὐδὲ τρίβους. Vulg. *atque per ſemitas.*

Gr. v. 14. ἐλθέτωσαν αἱ πάροικοι Σιὼν καὶ μνήσθητε τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου. Vulg. *veniant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum.*

cipum inimicorum. Ego enim ſperavi in æternum Salvatorem veſtrum, quia veniet mihi gaudium à Sancto ſuper miſericordiam, quæ veniet (22) vobis citò ab æterno Salvatore noſtro. Emiſi enim vos cum luctu, & fletu: (23) reſtituet autem mihi vos Dominus cum gaudio, & lætitia in æternum. Nam, ſicut viderunt (24) nunc confines veſtram captivitatem, ſic videbunt citò a Deo vobis ſalutem, quæ ſuperveniet in vos cum magna lætitia, & gloria, ac ſplendore æterno. Filii, patientes eſtote; quia per iram Dei perſecutus eſt vos inimicus: ſed citò videbitis ejus perditionem, & cervices illius aſcendetis. Delicati mei, ambulaſtis vias aſperas: ducti eſtis velut grex ab inimicis. Conſtantes eſtote, filii, & proclamate ad Dominum: erit enim illi pro veſtra captivitate memoria; ſi, ſicut erraſtis ab eo multipliciter, converſi quæratis eum. Qui enim induxit ſuper vos mala, dabit vobis etiam jocunditatem cum ſalute. Conſtans eſto, Jeruſalem: exhortatur te, qui te nominavit. (31) Miſeri facti ſunt, qui te vexaverunt, & qui exultaverunt (31) in caſu tuo. Miſeræ Civitates, quibus ſervierunt filii tui; miſerior, quæ accepit filios tuos. Sicut enim gaviſa eſt in ruina tua, & lætata eſt in caſu tuo Babylon, ita contriſtabitur in ſua (33) ſolitudine. Et (34) amputabo exultationem multitudinis ejus, & lætitia ejus erit in luctu. Ignis enim ſuperveniet illi ab Æterno, & dies longus; & habitabitur à dæmoniis (35) plurimum temporis.

V. Circumſpice ad Orientem, Jeruſalem; & vide jocunditatem, quæ a Deo tibi ſuperventura eſt. (37) Ecce

venient

Gr. v. 22. ὑμῖν ἐν τάχει παρὰ τοῦ αἰωνίου σωτῆρος. Vulg. *vobis ab æterno ſalutari*.
Gr. v. 23. ἀποδώσει. Vulg. *reducet*.
Gr. v. 24 ὥσπερ γὰρ νῦν ἑωράκασιν αἱ πάροικοι Σιὼν τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν, οὕτως. Vulg. *ſicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem veſtram a Deo, ſic*.
Gr. v. 31. δείλαιοι οἱ σὲ κακώσαντες καὶ. Vulg. *nocentes peribunt, qui te vexaverunt, et*.
Gr. item v. 31. σῇ πτώσει δείλαιαι αἱ πόλεις αἷς ἐδούλευσαν τὰ τέκνα σου, δειλαία ἡ δεξαμένη. Vulg. *tua ruina punientur. civitates, quibus ſervierunt filii tui, punientur & quæ accepit*.
Gr. v. 33. ἐρημίᾳ. Vulg. *deſolatione*.
Gr. v. 34. καὶ περιελῶ. Vulg. *& amputabitur*.
Gr. v. 35. τὸν πλείονα χρόνον. Vulg. *in multitudine temporis*.
Gr. V. 37. ἰδοὺ ἔρχονται. Vulg. *ecce enim veniunt*.

venient filii tui, quos (37) emiſiſti, verbo Domini congregati ab Oriente, & Occaſu, gaudentes (37) in Dei gloria. Exue te ſtolam luctûs, Jeruſalem, tuæ vexationis*; decorem: quia a Deo tibi eſt gloria. (2) Circumda te diploide a Deo juſticia; impone mitram (2) capiti tuo gloriæ tuæ. Deus enim oſtendet ſub cælo univerſæ creaturæ ſplendorem tuum, & vocabitur nomen tuum ab eo in æternum: Pax juſticiæ, & (4) gloria Dei culturæ. Surge Jeruſalem, & ſta in alto, & circumſpice ad Orientem, & vide congregatos filios tuos a Solis Ortu, & Occaſu (5) verbo ſancti, gaudentes in memoria Dei. Exierunt a te pedeſtres (6) ducti ab inimicis: * reducit autem illos (6) Deus ad te, reportatos ad te cum (6) gloria, ſicut filios Regni. Conſtituit enim Deus, (7) humiliari omnem montem excelſum, & rupes perennes verò (7) valles impleri ad æqualitatem terræ, ut ingrediatur Iſrael totus in Dei honore. Obumbrabunt autem Sylvæ, & omne lignum odoris Iſrael præcepto Dei. (9) Præibit enim Deus Iſrael cum (9) lætitia in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericordia. & juſticia, quæ in ipſo eſt. (a)

* Supple, & indue te.

* Fortè legendum, reducet.

Gr. item v. 37. ἐξαπέστειλας. Vulg. *dimiſiſti*.
Gr. item v. 37. τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ. Vulg. *in honorem Dei*.
Gr. Vat. Cap. V. verſ. 2. περιβαλοῦ τὴν διπλοΐδα τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης. Vulg. *circumdabit te Deus diploide juſtitiæ*.
Gr. item v. 2. κεφαλήν σου.
Gr. v. 4. δόξα θεοσεβείας. Vulg. *honor pietatis*.
Gr. v. 5. τῷ ῥήματι. Vulg. *in verbo*.
Gr. v. 6. πεζοί. Vulg. *pedibus*.
Gr. item v. 6. ὁ Θεὸς Vulg. *Dominus*:
Gr. item v. 6. δόξης. Vulg. *honore*.
Gr. v. 7. ταπεινοῦσθαι. Vulg. *humiliare*.
Gr. item v. 7 φάραγγας πληροῦσθαι. Vulg. *convalles replere*.
Gr. v. 9. ἡγήσεται. Vulg. *adducet*.
Gr. item v. 9. εὐφροσύνης. Vulg. *jucunditate*.

(a) Poſt hæc in eodem Codice Vallicellano: INCIPIT ALIA INTERPRETATIO LIBRI BARUCH NOTARII JEREMIÆ: *Et hæc ſunt verba libri, quæ ſcripſit Baruch &c.* ut in Vulgata, juxta quam etiam explicit: Epiſtola Jeremiæ, quæ deeſt in mox recitata Editione ſecundùm Veterem Latinam Græci Textûs interpretationem, hic habetur in Codice, & extat poſt caput V. ùt in eadem Vulgata. Inſcribitur vero: „ Exemplar Epiſtolæ, quam miſit Jeremias ad abductos in Babyloniam a Rege Babyloniorum, ut nunciaret illis, ſecundùm quod præceptum eſt illi a Deo.

 Colla-

Collatio libri Baruch ſecundùm LXX. inſignis Codicis Chiſii, & Vaticani : ſeu Variæ utriuſque lectiones, unà cum illis Vulgatæ, & noſtri jam ſupra editi Codicis Vallicellani.

Capite I.

verſ. 6. Vatic. καθό. Vulg. *ſecundum quod*. Vallicel. *prout*.	Chiſian. καθὰ.
v. 8. Vatic. τῦ Σηνὰλ.	Chiſ. τῦ Σαουαὶ. Vulg. *Sivan*, deeſt in Vallicel.
v. 8. Vatic. βασιλεὺς. Vulg. *Rex*.	Chiſ. βασιλέως. Vallicel. *Regis*.
v. 9. Vatic. ἤγαγεν αὐτὸν.	Chiſ. εἰσήγαγεν αὐτοὺς. Vallicel. *induxit eos*. Vulg. *duxit eos*.
v. 10. Vatic. ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον. Vallicel. *miſimus ad vos argentum*. Vulg. *miſimus ad vos pecuniam*.	Chiſ. ἀπεστείλαμεν ὑμᾶς ἀργύριον.
v. 10. Vatic. καὶ ἀνοίσατε. Vulg. *& offerte*. Vallicel. *& imponite*.	Chiſ. καὶ ἀνοίαστε.
v. 15. Vatic. αἰσχύνη τῶν προσώπων. Vallicel. *confuſio roboris à facia*.	Chiſ. ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου. Vulg. *confuſio faciei noſtræ*.
v. 17. Vatic. ἔναντι Κυρίου. Vulg. *ante Dominum Deum noſtrum*.	Chiſ. ἐναντίον Κυρίου. Vallicel. *ante Deum*.
v. 19. Vatic. ἤμεθα. Vallicel. *fuimus*.	Chiſ. ἦμεν. Vulg. *eramus*.
v. 20. Vatic. Μωυσῆ. Vulg. *Moyſi*. Vallicel. *per Moyſen*.	Chiſ. Μωσῆ.
v. 21. Vatic. τοῦ θεοῦ. Vulg. *Dei*; & ita Vallicel.	Chiſ. θεοῦ.

Capite II.

v. 2. Vatic. ἐποίησεν. Vallicel. *fecit*.	Chiſ. ἐποίησαν. Vulg. *facta ſunt*.
v. 4. Vatic. ἄβατον. Vallicel. *deſolationem*.	Chiſ. εἰς ἄβατον. Vulg. *in deſolationem*.
v. 9. Vatic. κακοῖς καὶ ἐπήγαγε. Vulg. *malis & adduxit*.	Chiſ. κακοῖς ὅις ἐπήγαγε. Vallicel. *malis operibus noſtris, & adduxit*.

v. 12. Vatic. poſt ἠδικήσαμεν legitur in Chiſiano hæc vox εὐχὴ, quæ in cæteris aliis deſideratur.

v. 14. Vatic. ἕνεκεν σοῦ. Vulg. *propter te*; & ita Vallicel.	Chiſ. ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.
v. 14. Vatic. κατὰ.	Chiſ. ἐναντίον. Vulg. *ante*; & ita in Vall.
v. 16. Vatic. καὶ κλῖνον. Vulg. *& inclina*.	Chiſ. κλῖνον. Vallicel. *inclina*.
v. 18. Vatic. βαδίζει κύπτον. Vulg. *incedit curva*.	Chiſ. βαδίζει ·χ· πνεῦμα, \ κύπτον, deeſt in Vallicel.
v. 19. Vatic. ἔλεον. Vulg. *miſericordiam*.	Chiſ. ἔλεόν σου. Val. *miſericordiam tuam*.
v. 20. Vatic. προφητῶν.	Chiſ. προφητῶν λέγων. Vulg. *prophetarum dicens*. Vallicel. *prophetarum tuorum dicens*.
v. 21. Vatic. δέδωκα. Vulg. *dedi*. in Vallicel. deeſt.	Chiſ. ἔδωκα.
v. 23. Vatic. χαρμοσύνης. Vulg. *gaudii*. Vallicel. *jucunditatis*.	Chiſ. χαρμονῆς.
v. 24. Vatic. ἐν χερσὶ. Vulg. *in manibus*; & ita in Vallicel.	Chiſ. ἐν χειρί.

v. 25. Va-

v. 25. Vatic. ἀπέθανον ἐν πόνοις. Vulg. *mortui ſunt in doloribus*. & ita Vallicel.	Chiſ. ἀπέθανον ἐν πόνοις.
v.26. Vatic. ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. Vulg. *in ipſa ſicut*. Vallicel. *ſicut*.	Chiſ. ἐν αὐτῷ [illegible] ὡς.
v. 29. Vatic. ἡ μὲν ἡ βόμβησις. Vulg. *multitudo*; & ita Vallicel.	Chiſ. ἡ μὲν ἡ βόμβησις.
Item v.29. Vatic. εἰς μικρὰν ἐν τοῖς ἔθνεσι. Vulg. *in minimam inter gentes*. Vallicel. *in minimam gentem*.	Chiſ. εἰς μακρὰν ἐν τοῖς ἔθνεσι.
v. 33. Vatic. πονηρῶν πραγμάτων.	Chiſ. πονηρῶν πραγμάτων. Vallicel. *nequiſſimis rebus*. Vulg. *malignitatibus*.
v. 33. Vatic. ἔναντι. Vallicel. *coram*. Vulg. *in me*.	Chiſ. ἐναντίον.
Capite III.	
v.2. Vatic. ab ἐλέησον uſque ad ὅτι deſideratur.	Chiſ. ἐλέησον, ὅτι θεὸς ἐλεήμων εἶ, καὶ ἐλέησον ὅτι. Vulg. *miſerere, quia Deus es miſericors, & miſerere noſtri, quia*; & ita Vallicel.
v.4. Vatic. φωνῆς τοῦ θεοῦ αὐτῶν.	Chiſ. φωνῆς Κυρίου Θεοῦ αὐτῶν. Vulg. *vocem Domini Dei ſui*. Vallicel. *vocem tuam Domine Deus noſter*.
v. 7. Vatic. ἀπὸ καρδίας. Vulg. *ab iniquitate*.	Chiſ. ἐπὶ καρδίαν. Vallicel. *in corde*.
v. 8. Vatic. καὶ εἰς ἀρὰν. Vulg. *& in maledictum*.	Chiſ. καὶ ἀρὰν. Vallicel. *& maledictum*.
v.8. Vatic. ἀπὸ Κυρίου.	Chiſ. ἀπὸ σοῦ Κύριε. Vallicel. *a te Domino*. Vulg. *a te Domine*.
v.13. Vatic. ἐν εἰρήνῃ τὸν αἰῶνα. Vulg. *in pace ſempiterna*. Vallicel. *in pace*.	Chiſ. ἐν εἰρήνῃ τὸν αἰῶνα χρόνον.
v.18. Vatic. ἐπὶ οἱ τὸ ἀργύριον.	Chiſ. οἱ τὸ ἀργύριον. Vulg. *qui argentum*; & ita Vallicel.
v. 19. Vatic. ἀνέστησαν. Vulg. *ſurrexerunt*; & ita Vallicel.	Chiſ. ἀντανέστησαν.
v. 22. Vallicel. ἐν Χαναάν. Vallicel. *in Chànaan*.	Chiſ. ἐν γῇ Χαναάν. Vulg. *in terra Chanaam*.
v. 23. Vatic. οὔτε υἱοί. Vulg. *filii quoque*; & ita Vallicel.	Chiſ. οὔτε υἱοί.
Item v.23. Vat. τὰς τρίβους. Vul. *ſemitas*.	Chiſ. τῶν τριβῶν. Vallicel. *ſemitarum*.
v. 26. Vatic. ἐκεῖ ἐγεννήθησαν.	Chiſ. καὶ οἱ [illegible]. Vulg. *ibi fuerunt*; & ita Vallicel.
Item v. 26. Vatic. ὀνομαστοὶ ἀπ'.	Chiſ. ὀνομαστοὶ, [illegible] ἀπ'. Vulg. *nominati illi, qui ab*; & ita Vallicel.
v. 28. Vatic. καὶ ἀπώλοντο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν φρόνησιν ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν. Vulg. *propterea perierunt; & quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam*; & ita Vallicel.	Chiſ. καὶ ἀπώλοντο, διὰ τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν.

v.31. Vatic.

v. 31, Vatic. ὁδὸν αὐτῆς. Vallicel. *viam ejus*. Vulg. *vias ejus*.	Chiſ. ὁδὸν αὐτῆς.
v. 32. Vatic. ἐνέπλησεν. Vulg. *replevit*. Vallicel. *adimplevit*.	Chiſ. ἔπλησε.
v. 33. Vatic. αὐτῷ τρόμῳ. Vulg. *illi in tremore*; & ita Vallicel.	Chiſ. αὐτοῦ τρόμῳ.
v. 37. Vatic. καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Vulg. *& cum hominibus*; ita Vallicel.	Chiſ. καὶ τοῖς ἀνθρώποις.
Capite IV.	
v. 1. Vatic. καὶ ὁ νόμος. Vulg. *& lex*; & ita Vallicel.	Chiſ. ὁ νόμος.
Item v. 1. Vatic. κρατοῦντες αὐτῆς. Vulg. *qui tenent eam*; ita Vallicel.	Chiſ. κρατοῦντες αὐτοῦ.
v. 4. Vatic. τοῦ Θεοῦ.	Chiſ. τῷ Θεῷ. Vulg. *Deo*, & ita Vallicel.
v. 6. Vatic. διά. Vallicel. *quoniam*.	Chiſ. διὰ δὲ. Vulg. *ſed propter*.
v. 8. Vatic. τὸν τροφεύσαντα. Vulg. *qui nutrivit*. Vallicel. *qui ſalvavit*.	Chiſ. τὸν προφητεύσαντα.
v. 13. Vatic. καὶ δικαιώματα. Vallicel. *juſtitiam*.	Chiſ. δικαιώματα δὲ. Vulg. *juſtitias autem*.
Item v. 13. Vatic. ὁδοῖς. Vulg. *per vias*. Vallicel. *in viis*.	Chiſ. ὁδόν.
v. 23. Vatic. δὲ μοι ὁ Θεὸς ὑμᾶς. Vulg. *autem vos mihi Dominus*; ita Vallicel.	Chiſ. δὲ ὁ Θεὸς ὑμᾶς.
Item v. 23. Vatic. χαρμοσύνης. Vulg. *gaudio*, & ita Vallicel.	Chiſ. χαρμονῆς.
v. 25. Vatic. ἐχθρός. Vallicel. *inimicus*.	Chiſ. ἐχθρός σου. Vulg. *inimicus tuus*.
v. 30. Vatic. παρακαλέσει.	Chiſ. παρακαλεῖ. Vulg. *exhortatur*; & ita Vallicel.
v. 33. Vatic. ἑαυτῆς. Vulg. *ſua*; & ita Vallicel.	Chiſ. ἑαυτοῦ.
v. 34. Vatic. περιελῶ. Vallicel. *amputaba*.	Chiſ. περιελεῖ. Vulg. *amputabitur*.
Item v. 34 αὐτῆς εἰς.	Chiſ. αὐτοῦ ἔσται εἰς. Vulg. *ejus erit in*; & ita Vallicel.
v. 35. Vatic. δαιμονίων. Vulg. *dæmoniis*; & ita Vallicel.	Chiſ. δαιμόνων.
v. 36. Vatic. περίβλεψον. Vulg. *circumſpice*; & ita Vallicel.	Chiſ. περίβλεψαι.
v. 37. Vatic. ἰδοὺ ἔρχονται οἱ υἱοί σου, οὓς ἐξαπέστειλας ἔρχονται συνηγμένοι. Vulg. *ecce veniunt filii tui, quos dimiſiſti diſperſos, veniunt collecti*; Vallicel. *ecce venient filii tui, quos amiſiſti, verbo Domini congregati*.	Chiſ. ἰδοὺ ἔρχονται συνηγμένοι.
Capite V.	
v. 5. Vatic. καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου ἀπὸ ἡλίου δυσμῶν ἕως ἀνατολῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου χαίροντας.	Chiſ. καὶ ἴδε σου συνηγμένα τὰ τέκνα ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου χαίροντας. Vulg. *& vide collectos filios tuos ab oriente ſole uſque ad occidentem in ver-*

in verbo ſancti gaudentes. Vallicel. *& vide congregatos filios tuos à ſolis ortu & occaſu verbo ſancti gaudentes*.

v. 6. Vatic. ἐξῆλθον γὰρ. Vulg. *exierunt*. Chiſ. ἐξῆλθον. Vallicel. *exierunt enim*.

v. 6. Vatic. αἰρομένους. Vulg. *portatos*. Chiſ. ἀγομένους. Vallicel. *reportatos*.

Exſtat exordium hujus libri juxta Codicem Vallicellanum, in fine libri Jeremiæ ſecundùm Septuaginta. Judæi, qui inter Canonicos nonniſi Hebraicè exaratos libros admittunt, Baruch apocryphum putant. Verùm quid poteſt reperiri, quod eorum perfidiæ repugnet magis? cùm ipſius Græca Verſio (quæ ſola tantùm nunc ſupereſt) Hebraicis phraſibus dives, contrarium profiteatur. Locutiones Verſionum ſatis magnam habent vim, ut ipſæ per ſeſe fontem indicent primitivum, a quo dimanant. Eas verò Hebræas eſſe in libro Baruch, Critici omnes emunctæ naris agnoſcunt. Quibus poſitis, Judæi maximè convincuntur; &, vel unius argumenti hujus concluſione, tota a nobis cauſa comprehenditur. Sed videamus tamen nonnulla, quæ contra ab hæreticis dici ſolent, & ab auctoritate ſumuntur. Divus Hieronymus, inquiunt, de Baruch ita diſſerit, ut cœteros libros Canonicos pluris æſtimare videatur, in Præfatione Commentariorum in Jeremiam. Viſum enim ſibi eſſe ait, librum Baruch, qui in LXX. Editione Jeremiæ additur, non explanare, quòd ab Hebræis non legeretur, & inſuper Epiſtolam falsò Jeremiæ adſcriptam contineret. Alibi etiam (nempe in Præf. in Verſionem ejuſdem Jeremiæ) inquit: *Librum autem Baruch notarii ejus* (ſcilicet Jeremiæ), *qui apud Hebræos non legitur nec habetur, prætermiſimus: prò his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere*. „ Præterea plenis buccis exclamant: liber Baruch in veteribus Bibliorum Catalogis, quorum Patres & Concilia meminerunt, nequaquam legitur. His tamen omnibus uno verbo reſpondeo, id minimè validum argumentum eſſe; cùm alios etiam libros divinitus inſpiratos, ante S. Hieronymi ætatem, Judæorum Vulgus ignarum vel amiſerit vel rejecerit. Sed, ne majorem fortaſſe hac reſponſione largiar eis, qui contra dicturi ſunt, libertatem & licentiam; hæc ipſa adverſariis arma eripiam, quibus nos aggrediuntur, & totam hodiernæ hebraicæ traditionis arcem evertam. Pondus verò auctoritatis Catholici dogmatis contra Proteſtantes augebitur, cùm ad evulgatas illuſtreſque notas, quæ eumdem Librum in Canonem Hebræorum antiquitùs illatum fuiſſe oſtendunt, nunc etiam minus notas adjunxero. Igitur, quoniam inimici veritatis Hebræum archetypum exſtitiſſe unquam, negant, ego adverſus ipſos, qui ſermonibus imperitis volunt perſonas non admodum doctas illigare, nunc ſcribere aggredior. Et, ut verum invenire ſine ulla contentione poſſim, id ſummâ curâ ſtudioque in Hexaplari LXX. Seniorum Editione conquiram. Hoc autem liberior ſum, quòd integra omnibus eſt judicandi poteſtas ex inſigni Codice Chiſiano, de quo ſatis multa jam ſcripſi. Ex eo enim, quæ monumentis conſignata ſunt, volo ea ſummâ fide proferre. Et, ne majorem exſpectationem novi argumenti faciam, ad audiendum animos hæretici erigant. Origenes, ut norunt omnes, Librariorum vitio maculatam eſſe comperiens LXX. Seniorum Verſionem, eam emendare ſtuduit ad normam Hebraicæ Veritatis, aut Verſionum Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, aliorumve anonymorum, qui omnes Hebræum Codicem tranſtulerunt. Quare, abſque immutatione verborum, ipſe conatus eſt mendoſis locis opem afferre, *obelis* jugulans, quæ abundare videbantur; & quæ deerant, *ſub aſteriſcis* interſerens. Hæc admodum probata ratio, proximè a S. Hie-

S. Hieronymo, aliiſque retenta eſt: & in Græcis Exemplaribus Origenianis, quæ ad noſtram ætatem pervenerunt, adhuc ea ſigna ſuperſunt. Sed quorſum, inquies, hæc ſcribis? Quorſum? ut intelligere Hæretici poſſint, nullum ferè tantâvi argumentum eſſe, quod Baruchi librum Hebraicè primùm exaratum fuiſſe concludat, quàm iſtud ab Hexaplis mutuatum. Quæro ſapientiæ judicium. Codex Chiſianus, ab Origenianis fontibus hauſtus, Baruchi librum continet juxta LXX. Interpretum Editionem. In eo autem quædam ſub obelis & aſteriſcis ſunt poſita. Igitur, vel ex ipſo Hebræo Textu, adhuc ſua ætate ſuperſtite, vel ex Aquilæ, aut Symmachi, Theodotioniſve Editionibus, ex Hebræo pariter emanantibus, verba, quæ ſub obelis & aſteriſcis Origenes poſuit, deſumpta ſunt. Ao ita ſe res habeat, exemplis oſtendam, quæ omnibus probabuntur, ſi ea ſint æquitate, quam veritatis cupidi profitentur & colunt.

Igitur,

Baruchi Cap. II, v. 2. in Cod. Chiſiano ita legitur: Ἰούδα, ※, τοῦ ἀγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ μεγάλα,. / ἃ οὐκ ἐποιήθη &c.

Ibidem, v. 3, φαγεῖν ἡμᾶς ÷ ἄνθρωπον σάρκας υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ÷ καὶ ἄνθρωπον, /. σάρκας &c.

Ibidem, v. 18, ὁ βαδίζει. ※. πνεῦμα, / κύπτον &c.

Ibidem, v. 26. ἐν αὐτῇ. ※. ἔρημον, / ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη &c.

Et Cap. 3. v. 26. οἱ ὀνομαστοί. ※. οἱ, / ἀπ' ἀρχῆς.

Satis ne tibi videtur, erudite Chryſoſtome, judicatum, Librum Baruch hebraicè primitus fuiſse conſcriptum? Hoc validiſſimum probationis genus nemo adhuc olfecerat; quamvis ab ipſo tota cauſa judicetur, & ſatis ſuperque palam fiat id, quod quæritur. Verba latinè reddamus:

Cap. 2. v. 2. „ Juda: *ut adduceret ſuper nos mala magna*, quæ non ſunt facta &c.

Ibid. v. 3. „ ut comederemus nos, *homo carnes filii ſui*, *&* *homo* carnes &c.

Ibid. v. 18. „ incedit *ſpiritu* curvo.

Ibid. v. 26. „ in ipſo *deſertum*, ſicut dies hæc.

Cap. 3. v. 26. „ nominati, *qui* ab initio &c.

Quæ celeri charactere exaravi, ſub aſteriſcis ſunt. Ergo ab Hebræis fontibus derivata. Satis hoc concluſum videtur. Sed manus tollatur è tabula.

Si libros Eſther, & Baruch, qui nuper ex inſigni Codice Vallicellano fuerunt a nobis in lucem editi, antea evulgatos inveneris, Admodum Reverende Chryſoſtome, in Opere Ven. Cardinalis Thomaſii *De veteribus titulis Sacrorum Bibliorum juxta Editionem, ſeu Septuaginta Interpretum, ſeu B. Jeronymi*, pag. 92. & 147. parce ignorantiæ meæ. Poſt folia jam impreſſa, rem comperi. Sed mihi vehementer gaudeo. Namque ita intelliges, noſtro Codici, Antiquam Verſionem Italam continenti, additum fuiſſe tanti Viri pondus auctoritatis, & noſtrarum Adnotationum factas acceſſiones. Præterea, tametſi videbatur Ven. Viri Operibus nihil ferè majoris diligentiæ addi poſſe; tamen ex collatione cognoſces, inter utramque Editionem nonnihil intereſſe. Si Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Præſulem Joſephum de Thunn Sacræ Rotæ Romanæ Auditorem convenero, facultate ab ipſo impetratâ, ſcribam cætera. Poſtrema enim quatuor Capita partitionis * reliqui Operis, tacitè mibi quodammodo nunc relinquenda ſunt, quia nimium crevit Epiſtola, & Tomus craſſioris molis evaſit. Si tu quoque, mi Chryſoſtome, effeceris, ut a Sapientiſſimo ac Reverendiſſimo Patre Aloyſio Nicolao Ridolphi Ordinis Prædicatorum, Sacri Apoſtolici Palatii Magiſtro, Cenſor creeris; & ſi ita gefferis cenſuram, ut & debes & potes, non mihi ſolùm, ſed univerſæ Literatorum Reipublicæ video in perpetuum ſumma te auctoritate futurum. Quamprimum te videbo. Reliqua ergo coram tecum potius, quàm per Epiſtolam. Vale, & me amare perge. Iterum dico: Vale.

* Vide pag. CCLIII.

TANTA

DOCTISSIMO ATQUE CL. PRÆSULI

JOSEPHO MARIÆ

S.R.I. COMITI DE THUNN, ET HOCHENSTEIN,

Sacræ Rotæ Romanæ Auditori, & Cæſareæ Majeſtatis Caroli VI. Imp. rebus gerendis apud Sanctam Sedem Curatori Sapientiſſimo,

JOSEPH BLANCHINUS VERONENSIS S. P. D.

TANTA, Præſul Illuſtriſſime, fuit exſpectatio animi & ingenii tui, cùm tribus ab hinc annis, florente adhuc ætate, Romà diſceſſiſti, ut, quam exſpectationem tui concitaſti, hanc te ſuſtinere ac tueri nunc ipſa Roma lætetur. Nam ſtatim ac, abſens ab Aula Summi Pontificis, inſigne Auditoris Sacræ Rotæ ſubſellium es conſequutus, tibi acceſſiones ut fierent honoris, & gloriæ, Rebus gerendis apud Sanctam Sedem Curatorem te Sacra Cæſarea Majeſtas Imperatoris Caroli VI. nominavit. Quare amplum patrimonium, quod reliqueras, nominis tui, cùm Viennam commigraſti, in tuo reditu ſic amplificatum eſt, ut ferè nihil addi poſſe videatur. Major tamen eſt adhuc hominum opinio de te, majorque ſpes Eccleſiaſticæ dignitatis; cujus profectò expreſſa ſunt atque illuſtria præſagia, admirabilis illa pietas tua, cum ſummo ingenio, ac pari ſapientiâ conjuncta, qua neminem honoris gradum habes ſuperiorem. Quibus autem nunc verbis ego, Vir Clariſſime, tibi gratias agam, non reperio; quòd ita factus ſis, ut dederis mihi, quem ſemper adire poſſem. Igitur, quoniam vides ſudare me jam dudum laborantem, quomodo eam tuear Editionem, de qua in ſuperioribus literis non pauca conſcripſi; antequam reliqui Operis extrema perficiam, ſummum tuum judicium exquiro. Et, ut integram Voluminum ſeriem, ac veluti ichnographiam, tuos ante oculos ſiſtam, &, quale ædificium futurum ſit, ſcire poſſis, propoſitæ partitionis rationem, quam in Epiſtola ad Eruditum Virum Patrem Joannem Chryſoſtomum * ego digeſſi, nunc enarrare tibi, Præſul Doctiſſime

* Pagina CCLIII.

ſime, proſequar. Ego enim in eadem Epiſtolâ, quæ ſex partes complectebatur, ſingularum narrationem facere cogitaram; ſed, quoniam prolixa nimium evaſit, de quatuor poſtremis ſcribam ad te. Tuo conſilio mihi opus eſt maturo, a quo nullum veſtigium diſceſſurus ſum. De tua in me voluntate non dubito; quare multis a te verbis non petam, ut me adjuves, ac dignitatem Editionis tuearis. Experimento jam didici, eam tibi curæ eſſe; quoniam per te aucta eſt, & diceris amantiſſimus ejus. Deo Optimo Maximo ſumma erit & gratia & gloria, ſi mea hæc erga Tabulas utriuſque Sacri Fœderis ſtudia, quibus certè (ut verum fatear) nulla eſſe majora potuerunt, Ipſi tam grata fuiſſe, quam ego putavi fore, ex utilitate cognovero. Spero me Lectoribus hanc cauſam probaſſe: cupio quidem certe; & nullum tempus a me prætermittetur & agendi & cogitandi, ut Vulgata Editio ab Hæreticorum morſibus eripiatur. Confirmabuntur iſta conſilia, cùm ſenſero Tibi, Eruditiſſimo ac Sapientiſſimo Viro, idem videri. Non quæro tamen, ut aſſentiaris mihi, niſi re bene perſpectâ: quamvis enim non te auferant amicorum vota, ac Germanâ fide jure merito glorieris; attamen ego non augurор conjecturâ felicem exitum Operis fore, niſi tu illud approbes; & tandem aliquando Hæretici deſinant Latinam Sacrarum Scripturarum Tranſlationem canino dente laniare. Sed redeo ad illud, quod initio dicebam, reliqui mei laboris judicium ex ejus deſcriptione te meliùs eſſe facturum. Si præcedens Epiſtola Tibi narrare potuiſſet, quomodo univerſa Editio ſe habitura ſit, ſuperfluum videretur nunc plura ſcribere. Sed, quoniam ex ea tantùm cognoſcere poteris quid agetur de fragmentis Origenianis, & de Latina S. Hieronymi Verſione ex LXX., debeo nunc omnia Tibi perbreviter explanare. Animadverti enim, atque experimento didici; Te, etiam dum Viennæ ageres, ſedulam habuiſſe rationem, ut eidem Operi collatâ ſimbolâ provideres. Quod tuum ſingulare humanitatis officium, ac munus inſigne, cum mihi gratiſſimum fuiſſe dicam, ſequitur illud, ut te exiſtimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque eſſe jam, primum ut Roma, deinde etiam, ut reliqui ſcire poſſint, me Tibi debere plurimùm. Id ego multis argumentis declarare conabor, maximè cùm edam in lucem inſignem illum Codicem argenteum Euangeliorum Bibliothecæ Cæſareæ Vindebonenſis, quem mihi diligentiſſimè tua manu deſcriptum attuliſti. Hæc dixi breviùs equidem, quàm tua merita poſtulabant; ſed ad id, quod per epiſtolam agimus, non fuit dicendum pluribus.

Igitur ſcire mihi jam videor, quemadmodum Hieronymiana LXX. Seniorum Translatio quærenda ſit. Habeo & illud, libros ſcilicet, quos Doctor Maximus ex Hebræo Latinos non fecit, quique nihilominus ab Eccleſiæ naſcentis exordio omnium Chriſtianorum conſenſu, ac traditione Majorum, in numero librorum Canonicorum retenti ſunt, & obtinent in Vulgata, non ſecundùm puram putam Italam eſſe, ſed juxta Hieronymianam ejuſdem Italæ recenſionem; quoniam, ut ego opinor, id ſatis luculenter in ſuperiori Epiſtola oſtendi. Apud te tamen, Præſul Doctiſſime, æqui bonique judicium eſto, an invenerim quemadmodum fidem faciam omnibus, quibus id volui perſuadere. Sed, quoniam in dicta Epiſt. de ea re ſatis multa; nunc de Tertia reliqui Operis parte, quæ in Hieronymiana Canonis Hebræi tranſlatione verſatur, pauciora ſcribenda ſunt. Triplicis generis Codicibus (quibus opus erit) utemur: quare neceſſario faciendum eſt, ut paucis eorundem ſpecimina, atque rationem noſtri conſilii demus. Hoc autem neceſsitate me facere ſatis erit ſigni, quòd in Præfatione generali nonnulla per tranſennam de hoc argumento loquutus ſum. Ut ergo omnes intelligant, quo pacto oporteat, Canonis Hebræi puram ſtabilire Verſionem, operæ pretium erit, triplicis Vulgatæ ſtatum a monumentis arceſſere. Primùm, Majores noſtri (non ſine divino conſilio) probabiliorem Eccleſiæ Verſionem fore cenſebant, ſi

poſt

Digitized by Google

poſt Hieronymianæ ortum, Italicam non repudiarent; atque ideo eorum conſilium tale fuit, utriuſque habere rationem; ut illa imperitorum hominum tolleretur opinio, Italam planè inemendatam fuiſſe. Quæ igitur Occidentalis Eccleſia exiſtimavit ab Antiquo Interprete (Apoſtolorum æquali) magis ſapienter, ac fideliori ſtylo fuiſſe translata, intulit in novam S. Hieronymi Translationem; ut laus Italæ propemodum ſeneſcentis ab oblivione hominum, atque ſilentio vindicaretur. Utriuſque auctoritatis ac memoriæ retinendæ causâ, Novam ac Veterem mandabat literis Gregorius Pontifex Magnus: utramque referebat in Commentaria, ac proponebat Eccleſiis; facultas ut eſſet populo cognoſcendi utriuſque præſtantiam. Hanc regulam poſtmodum multi ſequuti ſunt, & in ſcriptis ſuis nobis teſtatam reliquerunt. Quoniam verò Hieronymiana Translatio ſe magis erigebat in dies, ac major ei vis addebatur, tandem Nova Veteri prælata eſt, & Itala habuit ultimum ferè tempus ætatis. Eam igitur qui ſtudiosè perſequi velit, delectum Codicem ſibi conſtituat, ex utrâque non conflatorum. Cujus ad inquiſitionem vera illa & fidiſſima regula a nobis datur, ut quærantur Exemplaria non ſolùm vetuſtiſſima, ſed etiam certis Hieronymianæ Verſionis characteribus inſignita. Habeto Vir Cl. formam eorum, de quibus loquor, librorum ex uno Codice Vaticano, qui & mirificâ præſtat antiquitate, & certam Hieronymianæ Verſionis notam in ſubſcriptione repræſentat.

Codex Palatinus N.° 24 pag 250

ETMILLEIUGABOUMETMIL
LEASINAE ETFUERUNTEI
SEPTEMFILII ETFILIAE
TRES ETUOCAUITNOMEN
UNIUSDIEM ETNOMEN
SECUNDAECASSIA ETNO
MENTERTIAECORNUSTIBI
NONSUNTAUTEMINUEN
TEMULIERESSPECIOSAE
SICUTFILIAEIOB INUNI
UERSATERRA DEDITQ·EIS
PATERSUUSHEREDITATE
INTERFRATRESEARUM
UIXITAUTEMIOBPOST
HAECCENTUMQUADRAGIN
TAANNISETUIDITFILIOS
SUOSETFILIOSFILIORUM
SUORUMUSQ·ADQUARTA
GENERATIONE ETMORTUUS
ESTSENEXETPLENUSDIERŪ
EXP.LIBER IOBSECUNDUM
HEBRAEUM DO GRATIAS

Hæc videlicet eſt recta via, omniumque breviſſima, qua ad fontem itur. Hoc inſtitutum me ſequi dico; quod qui non teneat, nunquam reſtituet priſtinæ integritati Hieronymianam Tranſlationem. Ut autem mater geminos internoſcit conſuetudine oculorum; ſic Lector, ſi aſſueverit, internoſcet Veterem, Novamque Verſionem. Sed, quoniam intereſt inter utramque, nec eſt in ambabus, nullâ re differens perfecta communitas, reſtat illud, quod dicebam, veri inveniendi causâ certis notis uti oportere; ut, qui legent, auctoritate potiùs quàm ſola antiquitate ducantur. Quòd ſi utrumque teneamus, tunc cauſa con-

fecta

ſecta eſt. At amplius ego non deſidero. Univerſos Codices hujus generis, quos reperi, hic non profundam, Vaticani, multum cæteris præſtant. Major ſuit hic labor, quam homines opinentur; & mihi aliquando immenſus infinitusque videbatur. Sed abſque eo fieri non poterat de Hieronymianæ Verſionis, quam vindicatum ibam, germanitate judicium. Quoniam verò ſæculorum decurſu variarum lectionum Italæ Verſionis infinita ſylvâ in Hieronymianâ ab Antiquariis intexta fuit, & neutra ferè amplius ſecerni poterat atque diſtingui; Alkuino demandatum eſt, ut Doctoris maximi Opus perpoliret, &, ſicut poterat, peritâ manu dolaret. Utrum difficilius aut majus foret negare Carolo Magno Regi ſibi imperanti, an efficere id quod rogabat, diu multumque Alkuinus dubitavit. Nam, non obtemperare ei, in cujus Aula conſuetudineque vivebat, cuique ſe cariſſimum eſſe ſentiebat, præſertim & ſancta petenti, & præclara ad Eccleſiæ ædificationem atque ornamentum cupienti, durum admodum ipſi videbatur: & ſuſcipere tantam rem, quantam non modò perficere difficile erat, ſed etiam facultate complecti, arbitrabatur ejus eſſe, qui univerſæ præeſſet Eccleſiæ, quique, Divini Numinis ductu, non vereretur ullam erroris reprehenſionem. Quid enim erat majus, quàm, cum tanta eſſet inter Exemplaria (ob Italæ commixtionem) diſſimilitudo, judicare quæ foret genuina lectio Sanctiſſimi Interpretis? Sed, quoniam a Rege Magno tantum inſtaurandæ Scripturæ opus Alkuino demandatum fuit, id ſui periculo aggreſſus eſt, non tam perficiendi ſpe, quàm experiundi voluntate. Maluit enim, cùm Imperatoris ſtudio obſequeretur, deſiderari a ſe perfectam abſolutamque Hieronymianæ Verſionis priſtinæ integritati reſtitutionem, quàm, ſi id non faceret, obedientiam. Id quod præſtiterit, ex autographo Codice ipſius Alkuini, quem Cl. Achillis Statii Luſitani munere noſtra Bibliotheca Vallicellana cuſtodit, in Operis proſequutione cognoſces; cum ejus Variantes Lectiones publici juris faciam. Ingens Voluminis moles quadratæ formæ tardavit ſtudia multorum, qui, quadam penè laboris deſperatione debilitati, experiri id noluerunt. Sed par eſt, Eruditiſſime Præſul, ut Congregationis Oratorii Romani Alumnus hujuſmodi Collationem experiatur, quoniam ipſe tantam gazam, & magnoperè expetendam, eſt conſequutus. Interim, ut ordinem teneas inſignis Voluminis, hic ſummâ fide exhibebo initium, finemque Librorum, ac Præfationum; nam de iſtis etiam eſt magna diſſenſio.

*NOTA. „ * Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus D. Cæſar S. R. E. Presbyter Cardinalis „ Tit. SS. Nerei, & Achillei, de Congregatione PP. Oratorii, è qua Dei „ auxiliis ad Sacræ Purpuræ decus aſſumptus eſt, optimè meritus, præſentem „ Bibliorum molem, quæ annis ab hinc octingentis exſcripta fuere, a vetuſtatis „ morſibus, ac temporis injuriâ vendicari curavit anno Domini M. DXCVIIII.

Codex autographus Alkuini ſignatus lit. B. *num.* VI. *in Bibliotheca Vallicellana ſervatus.*

I*Ncipit liber Geneſeos* = In principio creavit Deus cælum & terram &c. = & conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ægypto. = *Explicit liber Breſit, ideſt Geneſeos.* =

Incipit liber Exodi. = Hæc ſunt nomina filiorum Iſrahel &c. = per cunctas manſiones ſuas. = *Explicit Elleſmoth, ideſt Exodus.* =

Incipit liber Vajecra, ideſt Levitici. = Vocavit autem Moyſen, & locutus eſt ei Dominus &c. = Hæc ſunt præcepta, quę mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſrahel in monte Sinai. = *Explicit liber Levitici, que* (ſic) *Hebraicè dicitur Valecra* Verſus IICCC. =

Incipit liber Numeri. = Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in deſerto &c. =

in

in campeſtribus Moab ſuper Jordanen contra Hiericho. = *Explicit, liber Numeri, qui appellatur Hebraicè Valedaber*. =

Incipit liber Deuteronomii. = Hæc ſunt verba, locutus eſt Moyſes &c. = quæ fecit Moyſes coram univerſo Iſrahel. = *Explicit Elle, quod Græcè dicitur Deuteronomiū*. Verſus ĪĪDC. =

Incipit Præ. Jeſum Nave & Judicum. = Tandem finito Pentatheuco Moyſi, velut &c. = ſurda debeamus aure tranſire. = *Expl. Præfatio*. =

Liber Jeſum Nave incipit. = Et factum eſt ut poſt mortem Moyſi Servi Domini &c. = quæ data eſt ei in Monte Ephraim. = *Joſue Bennum explicit* V. Ī. DCCI.

Incipit liber Judicum. = Poſt mortem Joſue &c. = quod ſibi rectum videbatur hoc faciebat. = *Explicit liber Soptim, ideſt Judicum*. V̄. Ī DCCL. =

Incipit liber Ruth. = In diebus unius judicis &c. = Iſai genuit David. = *Explicit liber Ruth*. V̄. CCL. =

Incipiunt cap. Regum libri primi, & ſecundi. = (ſunt 98.) *Expliciunt Capitula Regum libri Primi, & Secundi*. =

Incipiunt cap. Regum libri III. & IIII. (ſunt 91.) = *Expliciunt Capitula Regum lib. III. & IIII*. =

Incipit Præfatio S. Hieronymi in lib. Regum. = Viginti duas eſſe litteras apud Hebræos &c. = & ſilui a bonis. = *Explicit Præfatio*. =

Incipit Regum liber I. = Fuit vir unus de Ramathaim Sophim &c. = & jejunaverunt ſeptem diebus. = *Explicit Samuhel Primus* V̄. ĪI. CC. =

Incipit liber Samuhel ſecundus. = Factum eſt autem poſt quam mortuus eſt Saul &c. = & cohibita eſt plaga ab Iſrahel. = *Explicit Samuhel liber II*.V̄.ĪI.CC.

Incipit Malachim; ideſt Regum liber III. = Et Rex David ſenuerat &c. = poſtquam mortuus eſt Ahab. = *Explicit Malachim, ideſt Regum liber* (ſic). V̄.ĪI. D. =

Incipit ejuſdem liber IIII. = Ceciditque Ohozias per cancellos &c. = omnibus diebus vitæ ſuæ. = *Explic. Malachim, ideſt Regum liber IIII*. V̄. ĪICCL.

Incipit Prologus S. Hieronymi in Iſaiam Prophetam. = Nemo cum Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos &c. = diutius inſultarent. = *Explicit*. =

Incipit liber Iſaiæ Prophetæ. = Viſio Iſaiæ filii Amos quam vidit &c. = ad ſatietatem viſionis omni carni. *Iſaias habet* V̄. ĪII. DLXXX. = *Explicit Iſaias Propheta*. =

Incipit Prologus Hieremiæ Prophetæ. = Jeremias propheta, cui hic Prologus ſcribitur &c. = invidorum inſaniam provocare. = *Expl. prologus*. =

Incipit Hieremiæ Prophetæ. = Verba Hieremiæ &c. = ad diem mortis ſuæ cunctis diebus vitæ ſuæ. = *Explicit*. =

Incipit Lamentatio Hieremiæ. = *Aleph*. Quomodo ſedet ſola Civitas &c. = diſcooperuit peccata tua. = *Expl. Lamentatio*. =

Incipit Oratio Hieremiæ. = Recordare Domine &c. = iratus es contra nos vehementer. *Hieremias habet* verſus ĪIII. CCCCL. = *Explicit Hieremias Propheta* = (Liber Baruch non habetur in Codice.)

Incipit Prologus Hiezechihel. = Hiezechiel Propheta cum Joachim Rege Juda &c. = hoc eſt ſagolydoros hoc eſt manducans ſenecias. = *Explicit prologus*. =

Incipit liber Hiezechihel Prophetæ. = & factum eſt in triceſimo anno &c. = & nomen Civitatis ex illa die Dominus ibid. = *Explicit Hiezechiel*. =

Incipit Prologus Danihel Prophetę. = Danihelem Prophetam juxta Septuaginta Interpretes &c. = aut amore labuntur aut odio. = *Explicit Prologus*. =

Incipit Danihel. = Anno Tertio Regni Joachim Regis Juda &c. (a verſu 25. Capitis tertii uſque ad verſum 90. Vulgatæ, obeli habentur in Cod.) in momento coram eo. = *Explicit Danihel Propheta*. *Danihel habet Verſus* Ī DCCCL. =

Incipit Prologus Duodecim Prophetarum. = Non idem ordo eſt Duodecim Prophetarum &c. = habent titulos prophetaverunt. = *Explicit prologus*. =

Incipit Oſee Propheta. = Verbum Domini quod factum eſt &c. = corruent

ruent

ruent in eis. = *Explicit Oſee Propheta*. =

Incipit Johel Propheta. = Verbum Domini quod factum eſt ad Johel &c. = & Dominus commorabitur in Sion. = *Explicit Johel Propheta*. =

Incipit Amos Propheta. = Verba Amos, qui fuit in Paſtoralibus &c. = quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus. = *Explicit Amos Propheta*. =

Incipit Abdias Propheta. = Viſio Abdiæ: hæc dicit Dominus &c. = & erit Domino Regnum. Amen. = *Explicit Abdias Propheta*. =

Incipit Jonas Propheta. = Et factum eſt Verbum Domini ad Jonam filium Amathi &c. = & Jumenta multa. = *Explicit Jonas Propheta*. =

Incipit Micha (ſic) *Propheta*. = Verbum Domini quod factum eſt ad Micham Moraſthiten &c. = a diebus antiquis. = *Explicit Micha Propheta*. =

Incipit Naum Propheta. = Onus Nineve liber viſionis &c. = non tranſiit malitia tua ſemper. = *Explicit Naum Propheta*. =

Incipit Abacuc Propheta. = Onus quod vidit Abbacuc Propheta &c. = a facie ejus omnis terra. =

Oratio Abacuc Prophetæ pro ignorationibus. = Domine audivi auditionem tuam &c. = deducet me victor in pſalmis canentem. = *Explicit Abacuc Propheta*. =

Incipit Sophonias Propheta. = Verbum Domini quod factum eſt ad Sophoniam &c. = coram oculis veſtris, dicit Dominus. = *Explicit Sophonias Propheta*. =

Incipit Ageus Propheta. = In anno ſecundo Darii Regis &c. = Dicit Dominus exercituum. = *Explicit Ageus Propheta*. =

Incipit Zacharias Propheta. = In Menſe octavo in anno ſecundo Darii &c. in domu Domini Exercituum in die illo. = *Explicit Zacharias Propheta*. =

Incipit Malachim Propheta. = Onus verbi Dñi &c. = percutiam Terram anathemate. = *Explicit Malachias PROPH. PROPTARUM* (*lege. Propheta Prophetarum*) ĪIIDCCC. *Verſi ſunt*. =

Incipit Prologus in libro Job. = Cogor per ſingulos Scripturæ Divinæ libros &c. = Et ſtudioſe à te magis quam malivolum probet. *finit*. =

Incipit argumentum. = Job exemplar patientiæ &c. = hæc ſpes mea in ſinu meo. = *Explicit argumentum*. =

Incipit liber Job. = Vir erat in terra Hus &c. = & mortuus eſt ſenex & plenus dierum. = *Explicit liber Job feliciter*. V̄N̄ (*lege: Verſus Numero*) Ī DCC. =

Origo (*lege: Prophetiæ David*) PRO ADDD *Regis pſalmorum numero* CLI. = David filius Jeſſe cum eſſet in Regno ſuo &c. = quia David dictus eſt Chriſtus. = *Explicit prologus*. =

Incipit præfatio Sancti Hieronymi Presbyteri. = Pſalterium Romæ dudum poſitus emendaram &c. = de puriſſimo fonte potare. = *Explicit præfatio Sancti Hieronymi*. =

Incipit liber Pſalmorum = Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum &c. (*omnes Pſalmi titulis prænotantur in Cod., ſunt juxta Verſionem Gallicanam. Habent aliquando obelos: carent autem aſteriſcis*) *Poſt Pſalmum* CL. *qui explicit*. = omnis ſpiritus laudet Dominum. ſequitur: Pſalmus CLI. =

CLI. Hic Pſalmus proprie ſcriptus David & extra numerum, cum pugnavit cum Goliadh. Hic Pſalmus in Ebræis Codicibus non habetur, ſed ne a LXX. quidem Interpretibus additus, & idcirco repudiandus. = Puſillus eram inter fratres meos &c. = a filiis Iſrael. = *Expliciunt Pſalmi David V. H. V.* (*lege: Verſus numero quinque Mille*) *Deo gratias; amen*. =

Ideſt (ſic) *parabolæ ejus ſecundum Hebraicam veritatem, translatæ ab Euſebio Hieronymo Preſbytero, petente Chromatio, & Eliodoro Epiſcopo. Hieronymus*. = Jungat Epiſtola, quos jungit Sacerdotium &c. = ſuum ſaporem ſervaverint. = *Explicit præfatio*. =

Incipit liber Proverbiorum, quem Hebræi Mas loth appellant. = Parabolæ Salomonis filii David &c. = producit diſcordias. = *Verba Lamuelis*. Viſio, qua erudivit eum &c. = in portis opera ſua. *Explicit liber Proverbiorum*. V. N. Ī DCCXL.

Incipit liber Eccleſiaſtes. = Verba Eccleſia-

cleſiaſtes filii David Regis Hieruſalem. Vanitas vanitatum &c. = ſive bonum, ſive malum ſit. = *Explicit liber Eccleſiaſtes*. V. *Num* DCCC. =

Incipiunt Cantica Canticorum, quod Ebraicè dicitur Siraſirim, feliciter. = Vox * optamur Chriſti adventum. Oſculetur me oſculo meo oris ſui &c. = ſuper montes aromatum. = *Explicuerunt Cantica canticorum V. Num.* CCLXXX. =

*Lege, optantis.

Incipit liber Sapientiæ. = Diligite juſtitiam, qui judicatis terram &c. = & in omni loco aſſiſtens eis. V̄N̄ IDCC. = *Explicit liber Sapientiæ, qui dicitur Salomonis.* =

Incipit Prologus libri Heſu (lege, *Jeſu*) *filii Sirach.* = Multorum nobis & magnorum per Legem, & Prophetas &c. = Vitam agere. = *Explicit prologus Hieſu filii Sirach.* =

Incipit liber Eccleſiaſtes. (lege, *Eccleſiaſtici*) = Omnis ſapientia a Domino Deo eſt &c. = & propitius ſis, ſi peccaverit vir in te. = *Explicit liber Eccleſiaſticum* V̄. N̄. IIDCCC. =

Incipit Præfatio Sancti Hieronymi in libro DABREIAMIN, ideſt Verba dierum. = Si Septuaginta Interpretum pura, & ut ab eis &c. = ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum. = *Explicit præfatio Sancti Hieronimi.* =

Incipit liber Dabreiamin, ideſt Verba dierum, quod eſt Paralypomēn. = Adam, Sedh, Enos, Cainan &c. = ſive in cunctis Regnis terrarum. = *Explicit liber primus*. V̄ ĪIXL. =

Incipit liber ſecundus. = Confortatus eſt ergo Salomon &c. = ſit Dominus Deus tuus cum eo, & aſcendat. = *Explicit liber Dabreiamin ſecundus, ideſt Paralypomenon, hoc eſt verba dierum*. V. V̄IIC.

Incipit præfatio Euſebii Hieronimi in Ezra. = Utrum difficilius ſit &c. = illorum detractione & odio deterrebor. = *Explicit præfatio.* =

Incipit liber Ezræ. = In anno primo Cyri Regis Perſarum &c. = memento mei Deus meus in bonum. Amen. = *Explicit liber Ezræ ſecundùm Hieronimum.* =

Incipit præfatio (ſic) *libro Tobiæ* = Chromatio, & Heliodoro Epiſcopis Hieronimus Presbyter in Domino ſalutem. Mirari non deſino &c. = me quod jubere eſtis dignati, compleſſe. = *Explicit præfatio in libro Tobi.* =

Incipit liber Tobiæ ſecundùm Hieronimum. = Tobias ex Tribu & Civitate Nepthalim &c. = & cunctis habitantibus terræ. = *Explicit liber Tobi. V̄. DCCCC.* =

Incipit præfatio libri Judith. = Apud Hebræos liber Judith inter Agiographa legitur .... ſed quia hunc librum Synodus Nicæa in numero ſacrarum Scripturarum legitur computaſſe &c. = inſuperabilem ſuperaret. = *Explicit prologus Judith.* =

Incipit liber Judith. = Arfaxat itaque Rex Medorum &c. = uſque in præſentem diem. = *Explicit liber Judith. habet V̄. ĪC.* =

Incipit præfatio in libro Heſter. = Librum Heſter variis translatoribus conſtat &c. = ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. RUFFINI IN LIBRO HESTER Alfabetum ex minio uſque ad Thetam literam &c. = in Septuaginta editione maluimus. = *Explicit præfatio Sancti Hieronimi in libro Heſter.* =

Incipit liber Heſter. = In diebus Aſſueri, qui regnavit ab India &c. = pro exemplo contemptus & inobedientiæ. = *Explicit liber Heſter. V̄. N̄. DCC.* = (Quæ habentur a ver. 4. capitis X. uſque ad finem libri, obelis ſignantur in Codice.)

Incipit liber Machabæorum (I). = Et factum eſt, poſtquam percuſſit Alexander &c. = factus eſt Princeps Sacerdotum poſt patrem ſuum. = *Explicit liber Machabæorum. V̄.* IICCC. =

Machabæorum liber ſecundus incipit. = Fratribus qui ſunt per Ægyptum &c. = hic ergo erit conſummatus. = *Explicit Machabæorum liber ſecundus. Verſ. habet D. CCC.* =

Præfatio S. Hieronimi Preſbyteri in Euangelio incipit. Beato Papæ Damaſco Hieronimus. = Novum opus facere &c. = & memineris mei Papa Beatiſſime. = *Explicit Præfatio.* =

Incipit Argumentum. = Mattheus ſicut in ordine &c. = quærentibus non tacere. = *Explicit argumentum.* =

(Tabulæ decem Canonum Euſebianorum in Euangelia .)

Incipit Euangelium ſecundum Mattheum , = Liber Generationis Jeſu Chriſti &c. = uſque ad conſummationem ſæculi . = *Explicit Euangelium ſecundum Matthæum* . V. II. DCC. =

Incipit argumentum Euangelii ſecundum Marcum . = Marcus Euangeliſta Dei electus &c. = Qui autem incrementum præſtat, Deus eſt. = *Explicit Præfatio* . = (ſic)

Incipit Euangelium ſecundum Marcum. = Initium Euangelii Jeſu Chriſti Filii Dei : ſicut ſcriptum eſt in Iſaia Propheta &c. = ſequentibus ſignis . = *Explicit Euangelium ſecundum Marcum* . V. I. DCC.

Incipit Prologus Euangelii ſecundum Lucam . = Lucas Syrus natione Antiochenſis, arte &c. = quam faſtidientibus prodidiſſe. = *Explicit Prologus Euangelii ſecundum Lucam* . = (Cod. mendoſe, *incipit Præfatio* .)

Incipit Euangelium ſecundum Lucam . = Quoniam multi conati ſunt &c. = laudantes, & benedicentes Deum . = *Explicit Euangelium ſecundum Lucam* V. III. DCCC. =

Incipit Præfatio Euangelii ſecundum Joannem . = Hic eſt Joannes Euangeliſta unusex diſcipulis &c. = magiſterii doctrina ſervetur . *Explicit Prologus* . =

Incipit Euangelium ſecundum Joannem = In principio erat Verbum &c. = capere eos, qui ſcribendi ſunt, libros. Deo gratias . Amen . = *Explicit Euangelium ſecundum Joannem* . =

Incipit Prologus Actuum Apoſtolorum. = Actus Apoſtolorum nudam &c. = animæ languentis eſſe medicinam. = *Explicit Prologus* . =

Incipit liber Actus Apoſtolorum . = Primum quidem ſermonem &c. = cum omni fiducia ſine prohibitione . = *Explicit liber Actus Apoſtolorum* . V. IIII. D. C.

Incipit Prologus ſeptem Epiſtolarum (ſic) *Canoniorum*. = Non ita ordo eſt apud Græcos &c. = nec Sanctæ Scripturæ veritatem poſcentibus denegabo . = *Explicit Prologus* .

Incipit Argumentum. = Jacobus, Petrus, Joannes, Judas ſeptem Epiſtolas ediderunt &c. = qui non earum lectione cicutiat . = *Explicit Argumentum* .

Incipit Epiſtola S. Jacobi . = Jacobus Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti Servus &c. = & operit multitudinem peccatorum . = *Explicit epiſtola S. Jacobi* .

Incipit Epiſtola S. Petri . = Petrus Apoſtolus Jeſu Chriſti electis advenis &c. = gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto = (ſec. cur. additur, *amen*) *Explicit Epiſtola S. Petri* . =

Incipit Epiſtola II. *S. Petri* . = Simon Petrus, ſervus, & Apoſtolus Jeſu Chriſti &c. Ipſi gloria, & nunc, & in diem æternitatis . amen . = *Explicit Epiſtola S. Petri* . =

Incipit Epiſtola S. Johannis ad Partheos . = Quod fuit ab initio, quod audivimus &c. = cuſtodite vos a ſimulacris. = *Explicit Epiſtola S. Johannis* I. =

Incipit Epiſtola ſecunda . = Senior Electæ Dominæ, & natis ejus &c. = Salutant te filii ſororis tuæ Electæ . = *Explicit Epiſtola Johannis* II. =

Incipit Epiſtola tertia. = Senior Gajo cariſſimo &c. = amicos nominatim. = *Explicit Epiſtola tertia* . =

Incipit Epiſtola Judæ . = Judas Jeſu Chriſti ſervus &c. = & nunc, & in omnia ſæcula . amen . = *Explicit Epiſtola Judæ* .

Incipit argumentum in Epiſtola ad Romanos . = Epiſtolæ Pauli ad Romanos cauſa hæc eſt, ad Philemonem de Oneſimo ſervo, qui emendatus melior factus eſt &c. = (hoc argumentum eſt plurimi faciendum .) *Explicit*. =

Incipit Præfatio S. Hieronimi . = Primum quæritur, quare poſt Euangelia &c. = meliorem & manentem ſubſtantiam . = *Explicit præfatio S. Hieronymi* .

Incipit argumentum ſolius Epiſtolæ ad Romanos . = Romani ſunt qui ex Judæis Gentibus &c. = ad pacem & concordiam cohortatur . = *Explicit*. =

Incipiunt Canones Epiſtolarum B. Pauli Apoſtoli . = (ad inſtar Canonum Euſebianorum .) = *Expliciunt* .

Incipit Epiſtola ad Romanos . = Paulus

los Servus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus &c. = cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum, amen. = *Explicit Epiſtola ad Romanos*. V. DCCCCXI. =

Incipit Prologus ad Corintheos. = Corinthii ſunt Achaici &c. = per Timotheum diſcipulum ſuum, amen. = *Explicit Prologus*. =

Incipit Epiſtola ad Corintheos. = Paulus vocatus Apoſtolus Chriſti Jeſu &c. = omnibus vobis in Chriſto Jeſu. amen. = *Explicit Epiſtola ad Corintheos*. =

Incipit Prologus Epiſtolæ ad Corintheos II. = Poſt hanc pœnitentiam &c. = ſed emendatos oſtendens. = *Explicit Prologus*.

Incipit Epiſtola II. = Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei &c. = & communicatio S. Spiritus cum omnibus vobis. amen. = *Explicit Epiſtola ad Corinthios* II. =

Incipit Prologus Epiſtolæ ad Galathas. = Galathæ ſunt G æci &c. = ſcribens eis ab Epheſo. = *Explicit Prologus*.

Incipit Epiſtola ad Galathas. = Paulus Apoſtolus non ab hominibus &c. = Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum Spiritu veſtro, fratres. amen. = *Explicit Epiſtola ad Galathas*.

Incipit Prologus Epiſtolæ ad Epheſios. = Epheſii ſunt Aſiani &c. = per Tychicum Diaconem. = *Explicit Prologus*.

Incipit Epiſtola ad Epheſios. = Paulus Apoſtolus Chriſti Ieſu per voluntatem Dei &c. = in incorruptione. amen. = *Explicit Epiſtola ad Epheſios*. =

Incipit Argumentum Epiſtolæ ad Philippenſes. = Philipenſes ſunt Macedones &c. = per Epafroditum. = *Explicit argumentum*. =

Incipit Epiſtola ad Philipenſes. = Paulus, & Tymotheus ſervi Jeſu Chriſti &c. = gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. amen. = *Explicit Epiſtola ad Philipenſes*. =

Incipit Prologus Epiſtolæ ad Coloſenſes. = Coloſenſes, & hi ſicut Laodicenſes &c. = per Tychicum Diaconem. = *Explicit prologus*. =

Incipit Epiſtola ad Coloſenſes. = Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater &c. = gratia Domini Jeſu vobiſcum. amen. = *Explicit Epiſtola ad Coloſenſes*.

Incipit Prologus Epiſtolæ ad Theſalonicenſes. = Teſalonicenſes ſunt Macedones in Chriſto &c. = per Tychicum, & Oneſimum. = *Explicit Prologus*. =

Incipit Epiſtola ad Theſalonicenſes. = Paulus, & Silvanus, & Timotheus Eccleſiæ Theſſalonicenſium &c. = gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. amen. = *Explicit Epiſtola ad Theſalonicenſes prima*. =

Incipit prologus ejuſdem. = Ad Theſſalonicenſes ſecundam ſcribit Epiſtolam Apoſtolus &c. = per Thychicum, & Oneſimum. = *Explicit prologus*. =

Incipit Epiſtola ad Theſalonicenſes II. = Paulus, & Silvanus, & Timotheus Eccleſiæ Theſſalonicenſium in Domino Patre noſtro &c. = Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. amen. = *Explicit Epiſtola ad Teſalonicenſes Secunda*. =

Incipit Prologus Epiſt. ad Timotheum. = Timotheum &c. = & omnis Eccleſiaſticæ diſciplinæ. = *Explicit prologus*.

Incipit Epiſtola ad Timotheum. = Paulus Apoſtolus Chriſti Jeſu ſecundum Imperium &c. = promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. amen. = *Explicit Epiſtola ad Timotheum*. =

Incipit Argumentum Epiſt. II. *ad Timoth*. = Item Timotheo ſcribit de exhortatione &c. = ſcribens ei ab Urbe Roma. = *Explicit argumentum*. =

Incipit Epiſtola ad Timotheum ſecunda. = Paulus Apoſtolus Chriſti Jeſu per voluntatem &c. = Dominus Jeſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. gratia nobiſcum. amen. = *Explicit Epiſtola ad Timotheum ſecunda*. =

Incipit Prologus Epiſt. ad Titum. = Trium commonefacit &c. = Scripturis Judaicis credunt. A Nicopoli ſcribit. = *Explicit. Scripta de Laodicia*. =

Incipit Epiſtola ad Titum. = Paulus Servus Dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti &c. = Saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Domini cum omnibus nobis. amen. = *Explicit Epiſtola ad Titum*. =

In-

Incipit Prologus Epiſtola ad Philemonem. = Philemoni familiariter &c. = ſalutant ab Urbe Roma de Carcere. = *Explicit.* =

Incipit Epiſtola ad Philemonem. = Paulus Jeſu Chriſti, & Timotheus frater &c. = adjutores mei. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. amen. = *Explicit Epiſtola ad Philemonem.* =

Incipit Prologus Epiſt. ad Hebræos. = In primis dicendum eſt cur Apoſtolus Paulus &c. = græco ſermone compoſuit. = *Explicit Prologus.* =

Incipit Epiſtola ad Hebræos. = Multifariè, & multis modis &c. = ſalutant vos de Italia. Gratia cum omnibus vobis. amen. = *Explicit.* =

Incipit Prologus Apocalipſis. = Joannes Apoſtolus & Evangeliſta &c. = magiſterii doctrina ſervetur. = *Explicit Prologus.*

Incipit Liber Apocalipſis. = Apocalipſis Jeſu Chriſti &c. = Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. amen. = *Explicit liber Apocalipſis.* =

En, Vir Doctiſſime, in conſpectu poſita a me tota deſcriptio inſignis Codicis Vallicellani, quem immortalis noſter Cæſar Cardinalis Baronius laudibus munificis celebravit in Annalibus ſuis. Certè & correctus eſt, & emendatus maximè; eòque cæteris præſtat, quod ad ejus formam præcipuè Vulgata noſtra Editio ſit reſtituta. Hoc autem ſatis cognito, pauca nunc de Alkuini ratione conſcribam; non quò non ſatus locus ſit, ſed quia paulo ante jacta ſunt fundamenta. Cùm enim antiquum Vulgatæ ſtatum explicabamus temporibus S.Gregorii Magni, ſimul illud aperiebatur, eamdem ex Nova, & Veteri Editione fuiſſe conflatam. Quod, ut jam meliùs, faciliùſque conſtituas, ex conterraneo meo Dominico Vallarſio repetenda memoria rei eſt, ex qua tota propemodum Hieronymianæ Verſionis pendet Hiſtoria: ac poſtmodum mihi quoque dicendi naſcetur exordium. Vix dum erant quatuor elapſa ſæcula (inquit eruditiſſimus Vir in Præfat. Tomi IX. Operum S. Hieronymi), ex quo in publicum Verſio S. Doctoris prodierat, ac paſſim auctoritatem apud omnes ferè obtinebat, cum jam vileſcere viſa eſt mendis obſita, quæ in tanto deſcribentium librariorum numero, tantâque utentium varietate, cavere hominum diligentia non poterat. Id ægre ferens Carolus Magnus Imperator, homo ad Eccleſiæ ædificationem atque ornamentum natus, ut priſtinæ integritati reſtitueretur, atque omnibus Eccleſiis, maximè Gallicanis, conſtaret emendatiſſima, quanto maximo potuit ſtudio atque auctoritate contendit. *Volumus* (inquit in Capitularibus), *& ita Miſſis noſtris mandavimus, & præcepimus, ut in Eccleſiis libri Canonici veraces habeantur; ſicut jam alio Capitulari ſæpè mandavimus.* Alcuino autem, ſive Albino, utpote omnium, quot ea tulit ætas, eruditiſſimo, tantum inſtaurandæ Scripturæ Opus demandatum eſt. Ac ſunt quidem, (vide, quæ mihi exciderunt e calamo in Præf. generali pag. XXXVIII. & XXXVIIII. quæque veritatis amore hic minimè celare volui) qui eum tradant vernaculis interpretationibus non contentum, addiſcendis originalibus linguis, Hebraica & Græca, operam impendiſſe, iiſque eſſe in hoc labore feliciter exantlando uſum. Verùm quæ tria ejus peritiæ in Hebraico Textu tractando profert argumenta nuperus ejus laudator Hodius ex Commentariorum libris, in quibus Hieronymianam Verſionem, qua utebatur, ex Hebræo interdum correxiſſe, & nonnunquam disertè repudiaſſe autumat, nihil profectò ſunt; neque enim Albini illa ſunt, ſed ipſiuſmet Hieronymi, a quo ille deſcripſit, totidem verba (Ea autem recitavi in mea Præf. generali pag. XXXVIII. & ſeq. poſt Epigrammata Alkuini &c.) Igitur, non ut quandam, ſi libet, Orientalium literarum aurulam Magni Caroli Magiſtro invideam; ſed ut quibus ille inſtructus ſubſidiis Editionem ſuam adornarit, innoteſcat, ſic ſtatuo; minimè illum hoc ſibi negotii dediſſe, ſed neque eam illi fuiſſe mentem, ut Originales textus conſuleret, & ſe archetypis Hebræo & Græco conformaret. Tota fuit ejus induſtria in con-

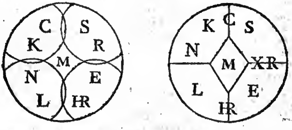
in conquirendis undequaque Hieronymianæ Verſionis Codicibus, iiſque ſedulo inter ſe conferendis, ut quæ probanda ſibi eſſet lectio, ex eorum fide, qui melioris emendationis & notæ viderentur, decerneret: ſive illam præterea ad ſanioris Criticæ regulas, ſive ad ipſiuſmet Hieronymi teſtimonia expenderit.

Opus integrum, Vetus ſcilicet ac Novum Teſtamentum, novo hoc pumice expolitum atque emendatum, jam ſenex, cum annum plus minus octogeſimum ſecundum ageret, in Cœnobio, cui præerat, S. Martini apud Gallos Turonenſes, abſolvit, eidemque Imperatori Carolo Magno obtulit. Exſtat nuncupatoria ipſa Epiſtola, nunc inter Alkuinianas vigeſima, ex eodem S. Martini Cœnobio data, ubi de ſui ratione Operis Regem alloquens, *Sacros*, inquit, *libros, in unius clariſſimi corporis ſanctitatem connexos, atque diligenter emendatos, veſtræ Clariſſimæ Auctoritati dirigere curavi*. Tum alia ad Giſlam Epiſtola, ſexto ſuorum Commentariorum in Joannem libro præfixa; ubi ſe ait *occupaſſe Domini Regis præceptum in emendatione Veteris Novique Teſtamenti*. Paria his habet ipſemet Carolus: *Jampridem*, inquiens, *univerſos Veteris ac Novi Teſtamenti libros, librariorum imperitia depravatos, Deo nos in omnibus adjuvante, examuſſim correximus*. Denique & Sigebertus Gemblacenſis in Chronico ad annum DCCXC. *correxiſſe* Alkuinum *Divinam Hiſtoriam juſſu ipſius Regis:* & libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 83. *juſſu Imperatoris correxiſſe Divinam Bibliothecam*, tradit. Quæ nos teſtimonia huc etiam retulimus, ut certiùs conſtet, quod dicebamus, non videri ad Hebraicum Græcumque Textum eam Editionem recognitam, quorum nec verbo tenus meminere, qui eam poſteris commendarunt. „ Porro (proſequitur idem Cl. ac mei amantiſſimus Jacobus Vallarſius) nonnulli etiamnum Codices ejus recenſionis ſuperant, quorum duos prægrandi mole, cum Romæ ageremus, tractavimus nos ipſi interdum, & conſuluimus. Alterum, quem & Victorius ſæpe laudat, ſervant Sancti Pauli extra muros armaria: alterum Vallicellana Bibliotheca. „ Huc uſque Vallarſius. Quare, Præſul Doctiſſime, quoniam iſti attingendi mihi fontes erunt ex quibus tota Alkuiniana fluit Hiſtoria, & S. Pauli extra muros inſigni Codice firmius in tanta varietate Exemplarium eſſe nihil debet, nunc danda eſt opera, ut ejus quoque notitiam exhibeamus. Quæ ſcripſi paginâ XXXVI. iterum non profundam; ſed quoniam in præteritis relinqui non poteſt Diſſertatio quædam anecdota & ſingularis Illuſtriſſimi Præſulis de Nuce, Ordinis S. Benedicti, Archiepiſcopi Roſſanenſis, quæ ſatis magnam habet vim, ut maneat in perſpicuis, ad quæ tempora Codex S. Pauli ſit referendus, eam munere Eminentiſſimi ac Excellentiſſimi Domini Alexandri Cardinalis Albani, ſemper cum laude, & gratiarum actionibus nominandi, hic publici juris faciam; ut primùm occurrere poſſim aliquibus, qui veritati penitus adverſantur; & putant, picturam in S. Pauli Volumine elaboratam (quæ eſt mirè conformis cum alia Caroli Magni effigie à Cl. Baluzio edita in Capitularibus) Carolum Calvum oculis exhibere. Id deinceps facere conſtitueram; ſed, occaſione acceptâ, mihi nunc idem faciendum putavi. Diſſertationem Italico ſermone exaratam, Italicè in lucem dabo, quia ipſâ contentus es. Verſiones debent non ſolùm ſimiles eſſe, ſed undique perfectè & abſolutè ita pares, ut inter eas & authographum nihil interſit; quod præli currente rotâ, atque unius diei ſpatio nunc fieri nequaquam poteſt. Fac etiam, ut originali Exemplo Translatio ſic par ſit, ut nihil differat, nihil interſit; num cenſes etiam eamdem eſſe? Hic, ſi qui pugnent, ego repugnabo. Clariſſimorum namque Virorum lucùbrationes primùm edendæ ſunt cum nativis lineamentis ſuis; à quibus non licet tranſverſum, ut ajunt, digitum diſcedere, ne confundantur omnia.

Parere

Parere di Monſignor Noce Arciveſcovo di Roſſano intorno all'antichità di una Biblia manuſcritta, che ſi conſerva ancora nella Baſilica di S. Paolo; e ſpiegazione del ſuo Frontiſpizio.

NElla Baſilica Patriarchale di S. Paolo di Roma ſi conſerva una Biblia antica, ſcritta con mirabile accuratezza in Pergameno, intrameſſevi varie figure a minio, nel cui Frontiſpizio vedeſi dipinto un Rè ſedente col pomo, ò Mondo in ſeno, appoggiatavi la ſua ſiniſtra, e nel pomo leggonſi diſpoſte in giro alcune lettere, ò cifre in queſta ſeguente forma.

Sotto la figura ſi legge il ſeguente Epigramma.

Rex Cæli, Dominus ſolitâ pietate redundans,
Hunc Karolum Regem Terræ dilexit herilem;
Tanti ergo officii ut compos valuiſſet haberi,
Tetraſti implevit virtutum quatuor almo:
Imminet hic capiti de vertice cuncta refundens,
Denique ſe primum, tum omnia rite gubernat
Prudenter, juſtè, moderatè, fortiter, atque
Hinc inde angelico ſeptus tutamine ſacro,
Hoſtibus ut cunctis exultet pace repulſis.
Ad dextram armigeri prætendunt arma miniſtri,
Eccleſiam Chriſti invictus Defenſor in Ævum,
Armipotens magnis quis ornet ſæpe triumphis:
Nobilis ad lævam conjunx de more venuſtat,
Qua inſignis proles in Regnum ritè paretur.

Carlo adunque è il Rè quivi figurato; ma qual de Carli egli ſia, non convengono gli Eruditi.

Nicolò Alemanni nell'Erudito ſuo Libro de Lateranenſibus parietinis *al cap.* 13. *non reca in dubio, mà ſuppone che ſia Carlo il Magno. Avendo però fatta riportare in Rame queſta pittura, non vi fece imprimere le cifre del pomo, ò per non obbligarſi ad interpretarle, ò forſi per non aver potuto leggerle già fuggenti; onde io non le hò lette ſenza l'ajuto di un occhiale microſcopio del Signor Cardinal Barberino.*

Mà prima dell'Alemanni fù nella medeſima opinione Mariano Vittorio nelle dottiſſime ſue note ſopra l' Epiſtola 103. *di S. Girolamo:* Antiquiſſimus Sacrorum Bibliorum Codex, quem Carolus Magnus Eccleſiæ Sancti Pauli in via Oſtienſi donavit. *Et il ridiſſe anche altrove (contra Jovin. &c.)*

Altri con tuttociò più moderni non perſuaſi dal Vittorio, e dall' Alemanni

manni, credono non Carlo il Grande dover apprenderſi quivi figurato, ma uno de' Carli Rè di Napoli, ſpinti a queſta credenza da quella Cifra del pomo HR, *la quale ſciolta, e diſteſa formarebbe quattro diſtinte Lettere HIER, e quindi argomentano quella cifra eſſere accorciamento del nome Hieruſalem, non ad altro Carlo capace di addattarſi ſalvo ai Carli, che furono Rè di Napoli dopo Federigo II. Imperadore, nel quale per il matrimonio con Jole unica figlia & Erede del Rè di Ger uſalemme cacciato da Saraceni paſſorono i diritti, ed il titolo di quel Reame, e continuarono ne' Succeſſori alla Corona di Napoli.*

Non ci è mancato chi riconoſce in queſta pittura Carlo il Calvo, ò Carlo il Graſſo, Poſteri del Magno, e in ſomma ogni altro Carlo credonvi rappreſentato fuorche Carlo il Grande: così non di rado niuna coſa men ſembra la verità, che la verità ſteſſa originale; tanto alle native ſembianze del vero abbagliar ſuole la viſta humana.

Frà queſti diſpareri comandato anch'io dal Signor Cardinale Barberino, Principe di ſceltiſſima erudizione e dottrina, di darne il parere mio, dopoche fù da me attentamente conſiderata la figura, diſſi parermi non altro quivi rappreſentarſi, che Carlo Magno, e non doverſene dubitare per le ſeguenti rifleſſioni.

Prima io rifletto al nome & all' ufficio dello Scrittore Ingoberto Referendario, e Scrivano, o Segretario del Rè, come egli di ſe ſteſſo aſſeriſce nel Prologo che ei premette all'opera.

Ingobertus eram Referens, & Scriba fidelis.

Di queſto Ingoberto abbiamo notabil memoria dell' 826. *negli atti della tranſlatione di S. Sebaſtiano preſſo il Bollando* 20. *Januarii* pag. 282. = Dum hæc volverentur, vir illuſtris Ingobertus Comes ſupervenit, quem ſibi ſiniſtrum fore noſtri autumabant, quod inſcio eo cauſam hactenus produxerunt. = *E quivi nelle ſue note il Bollando*: Illuſtris hujus viri ſæpius mentio fit in geſtis Ludovici & Caroli magni. = *Il tempo adunque, in cui viveva Ingoberto Segretario, confronta aggiuſtatamente coll'età di Carlo Magno; nè d'altro Ingoberto Segretario s'incontrerà ricordanza ò ne tempi di Carlo Calvo, o di Carlo Graſſo, e molto meno di Carlo d' Angio, o di Carlo di Durazzo, in tempo de quali i nomi di origine ò Gota, ò Lombarda, ò Franca, erano già venuti quaſi in diſuſo.*

Nè l' officio di Referendario (Referens) *era in uſo nella Corte di Napoli; ma sì nella Corte di Francia, nell' Imperiale, ed Oltramonti. Gregorio Turonenſ* De gloria Confeſſor. cap. 95. Qui nunc Referendarius Hidelberti Regis habetur. *E nel primo Libro de Miracoli di S. Martino al cap.* 29. = Referendarius Regis Hlotharii. = *Ed era il Referendario* Magiſter Libellorum ſupplicum, *Segretario de Memoriali, per teſtimonio di Caſſiodoro* 6. variarum Epiſtolar. 17. *Cuſtodiva il Regio ſigillo, con cui muniva le ſcritture. Lo ſpiega particamente Aimonio lib.* 4. *cap.* 41. filiuſque præcellentiſſimi viri Anharii, qui Referendarius ideo dictus eſt, quòd ad eum univerſæ publicæ deferrentur * conſcriptiones, ipſeque eas annulo Regis, ſive ab eo ſigillo ſibi commiſſo muniret ſive firmaret.

* Aliud exemplum, *deſcriptiones.*

Inoltre Ingoberto al verſo 59. *del ſuo Prologo ſi pregia di aver eſſo agguagliati, ò ſuperati nella bellezza, e diligenza della Scrittura li Scr t ori Italiani:* Graphidas Auſonios æquans ſuperanſve: *Non adunque era egli Italiano; con che reſtano eſcluſi i Carli di Napoli. Di più lo ſtile ed il carattere di queſto Prologo odora anzi del ſecolo di Carlo Magno, che degli Angioini, e Succeſſori: il che non difficilmente ſarà conoſciuto da chiunque ſia, come ſuol dirſi,* non obeſæ naris, *e confronterá tempi con tempi, e ſcritture con ſcritture.*

Il titolo di Difenſore della Chieſa nell' Epigramma: Eccleſiam Chriſti invictus

ctus Defenſor: *non è forſi proprio di Carlo Magno? à cui fù dato dalla Chieſa Romana colla dignità di Patrizio, e poi d' Imperadore?* Illum ibi Romani Advocatum Sancti Petri elegerunt, deinde Patritium, mox verò Imperatorem, & Auguſtum, *preſſo il Bollando* 17. Jan. pag. 99. *che però ſoleva Carlo di prima ſottoſcriverſi* Karolus Dei gratia Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patritius Romanorum, Defenſor Sanctæ Dei Eccleſiæ (*ovvero*) Devotus Sanctæ Dei Eccleſiæ Defenſor; (*mà dapoi*) Karolus ſereniſſimus Auguſtus à Deo coronatus Magnus & pacificus Imperator Romanorum, gubernans Imperium, qui & per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum: *come ſi legge nelle ſue Bolle riportate nel Regiſtro maggiore del Monaſtero di Farfa. Aggiungaſi, che nel medemo Prologo Ingoberto ſcrive, parlando di Carlo:* Quem fecit priſcos Chriſtus tranſire Monarchas: *Encomio, che quanto ſi addatta a Carlo il Grande, la cui gloria ſopravvanzò le glorie de Monarchi antichi, altrettanto non punto quadra ai Rè di Napoli, nè ad altro Carlo di Francia. Nè paſſi ſenza rifleſſione quel* Regem Terræ *dell' Epigramma frontale, & il fargli ſoſtenere con la ſua ſiniſtra il Mondo, circoſtanze, che ad un ſemplice Rè di Napoli * potrebbero ſnodare, quantunque non ſenza qualche eſempio. Conſidero parimente queſti, e ſimili ſtudj Eccleſiaſtici, e pietoſi, trovar certi e individuali rincontri nelle geſta di Carlo Magno, Principe inclinatiſſimo all' Erudizione ſacra, e alla pietà; ma non così negli altri Carli.*

* Anche la copia di S. Paolo legge *ſnodare*, lo reſtituirei il teſto in tal guiſa: *non potrebbeſi accordare*.

E per ultimo confrontiſi queſta effigie con ciò che del volto di Carlo Magno della corporatura, e del veſtire ci laſciò ſcritto Eguinardo, che fù domeſtico, e Segretario di lui, e non potrà non confeſſarſi ò la penna aver eſpreſſo il pennello, ò il pennello la penna: Corpore fuit amplo atque robuſto, ſtatura eminenti, quæ tamen juſtam non excederet; nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem ejus conſtat habuiſſe figuram: *Cui concorda il Poeta di Saſſonia Lib. V.*

Egregiè procerus, & hoc moderamine juſto,
Septem namque ſuis longus erat pedibus.

Dice miſura giuſta, eſſendo regola de ſcultori e pittori, ſette piedi proprj miſurare la giuſta ſtatura dell' Uomo. Quindi lo ſteſſo Carlo di ſette ſuoi piedi formar fece la ſettempeda, ò Canna geometrica, da lui chiamata cubito, che ſi cuſtodiva come miſura ſacra nel Palazzo Reale, intagliatevi queſte parole: Karolus Imperator juſſit cubitum iſtum facere juxta menſuram ſuam: *e di ſomigliante miſura fabricò l' Haſta d' oro, che ſoleva egli uſare in cambio di ſcettro. Siegue Eginardo:* apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naſo paululùm mediocritatem excedente, canitie pulchra, facie læta & hilari, unde formæ authoritas, ac dignitas tam ſtanti, quam ſedenti plurima inerat. Veſtitu patrio, hoc eſt francico utebatur. Ad corpus camiſiam lineam & femoralibus lineis induebatur. Deinde tunicam, quæ limbo ſerico ambiebatur, & tibialia cum faſciolis cincta, & pedes calceamentis conſtringebat, ſago veneto amictus.

Or mettaſi a confronto, come io diceva, il minio, e l' inchioſtro, le tinte dell' uno, & i caratteri dell' altro, e ſcorgeraſſi l' uno, e l' altro avere ò dipinto, ò deſcritto l' iſteſſo Originale; e che Ingoberto eſprimer volle coi colori nel Frontiſpizio quel medeſimo Carlo, ch' egli deſcriveva nel Prologo. Il ſacco ceruleo, e la camiſcia di lino, la tonica col fregio, il volto maeſtoſo con gli occhi grandi e vivaci, il naſo alquanto più che mediocre, e ſegnalatamente le faſcette con cui Carlo coprir ſoleva le ſue gambe; poiche, ſebbene appreſſo gli antichi queſt' uſo era commune, per teſtimonio di Aleſſandro ab Alexandro lib. 1. cap. 28. Veteres quod caligis non uterentur, crura faſciis alligabant;

Queſta foggia però di calzare ne ſecoli meno antichi non ſi legi d' altri Regi, ò Imperadori, ſalvo del noſtro Carlo, e quindi per mio avviſo Eginardo non tralaſciò di notarla. Quando adunque tutto altro mancaſſe, queſta ſola è propria, ed

indi-

individuale circoſtanza della figura baſterebbe a ravviſarvi non altro, che Carlo il Grande.

Ma già ſento, che mi ſi oppone l' autorità del Turpino Filipino, la cui penna ci deſcrive Carlo con barba lunga uno de' ſuoi palmi: Barba unum palmum: *ed appunto così proliſſamente barbato ſi veda (come intendo) negli antichi e prezioſi arazzi del Real Palazzo di Parigi, ed altrove; quando la noſtra figura cel propone col mento nudo, ò con barba toſata.*

Dei ſogni però, e delle favole di Turpino, ò più toſto di colui, che ſi maſcherò da Turpino, chi non è conſapevole? E, per non portar ciò, che della ſtrana e moſtruoſa deſcrizione di Turpino oſſervò l' Alemanni, certo è, che Eginardo intrinſeco famigliare di Carlo, ed il Poeta di Saſſonia, i quali ci tramandarono accuratamente deſcritte le fattezze di Carlo Magno, nè di barba lunga fan menzione, nè di chioma proliſſa; ſol dicendo queſti: Canitie erat pulchra. *Anzi un erudito Scrittore Auguſtano nelle Iſtorie di Francia Tom. II. pag. 231. riferito dal Teſauro nel ſuo Regno d' Italia; fù di queſt' avviſo:* Ego, plurimorum præjudicia non veritus, in ea ſum hæreſi, Karolum barbam non paviſſe, ſaltem prolixam illam, qua plerumque exornatur. *E dalle Medaglie di que' tempi preſſo Marquarto Frehero, e dai ſigilli dello ſteſſo Carlo affiſſi a ſuoi diplomi, due de quali conſervanſi ſin' oggi in S. Dionigi, in S. Germano di Parigi, e nel Regiſtro del Monaſtero di Farfa, compilato ſin dall' anno 1092. in cui ſi riportano i ſigilli di queſt' Imperadore, e dagli antichi Moſaici di Roma in S. Suſanna, e nel Triclinio Lateranenſe preſſo l' Alemanni, Carlo ci vien figurato con barba corta, creſpa, e rotonda, ed in alcune Medaglie del Frehero il mento di Carlo ſi vede nudo all' uſo de' primi Ceſari, come nella noſtra figura, e forſe volle imitargli da Imperatore, chechè foſſe prima del ſuo Impero.*

Reſta finalmente, che, dimoſtratoſi Carlo Magno venir eſpreſſo nella pittura, ſi ſpieghino le Cifre del pomo, non mai ſin quì, per quel ch' io ſappia, diſciferate, nè pur tentatoſi di farlo; e ciò facendo, verrà più chiaramente provata la noſtra opinione, non altro che Carlo il Grande quivi rappreſentarſi.

*Per farlo acconciamente, non mi è mancata difficoltà, in accertare prima qual foſſe la Lettera iniziale di quella Cifra, * poſte tutte in giro ſenza contraſegno di principio, e di fine, con quell'* M. *nel mezzo fuori di ordine.* * , eſſendo

Sono io dunque di parere, doverſi far capo del K. *e ſeguire a mano deſtra di chi legge, terminando nella* N: *e mettendo l'* M. *intrecciato tra la prima e ſeconda parola così* K. M. C. S. R. E. HR. L. N. *raccogliendone queſto ſenſo:*

Karolus Magnus Cæſar Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Hierarcha Liberator Noſter.

Già io ſcorgo Lettore ingenuo & erudito, che tu arridi à queſto mio ſpiegamento, tanto per ogni lato ſi accomoda e quadra a Carlo Magno. Il vedervi ſcritto Carlo col K *frequente in quel ſecolo, come appare nell' Iſcrizione del ſuo cubito, e nel regiſtro di Farfa, e nel Moſaico di Roma. Perocchè quando il nome di Carlo ſi ſcriveva col* C. *vi premettevano la* H. HCAROLUS, *per accennare dover proferirſi col ſuono gutturale del* K.

Il titolo del Magno *dato a Carlo ancor vivente, come ſi vede ne' ſuoi diplomi,* Magnus, & Pacificus.

L' Encomio di Liberator noſter, *per la liberazione dell' Italia, e d' altre Provincie dalla tirannide di barbare Nazioni. E benche il nome di* Cæſar *non forſi altrove ſi trovaſſe mai cifrato con un ſolo* C. *ma ſempre* Cæſ. *conviene però avvertire la ſtrettezza quì del luogo, per la quale al Cifratore potè renderſi lecito valerſi della ſola Lettera capitale.*

Scorgi in ſomma correre tutto ſpeditamente, ſennonchè inciampa nella cifra maggiore, cioè nell' Hierarcha, *ſembrandoſi per avventura ſtrano, ed inſolito, che a Principe non Eccleſiaſtico ſi dia titolo di Gerarca della Chieſa Ro-*

mana, proprio del Sommo Pontefice, ma dopo le lettere S. R. E. *le quali non ſenza violenza à chi ſi potrebbero ſignificar altro che* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, *rifletta ſi qual più acconcio, ò qual men diſacconcio ſentimento dar ſi poſſa a quella Cifra* Hiero. *Imperciocchè ſe queſta cifra dir voleſſe Hieruſalem, come oſtinatamente contendono alcuni, io non vedo, nè credo (eſſi il vedono) con qual'attacco poſſa accoppiarſi col* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, *ſenza incorrere o nell'* humano capiti *d'Orazio, o ſenza fingere una Chimera.*

E ſe veniſſe ad altri in fantaſia di tirar per altro verſo la ſpoſizione di quelle Lettere, vi ſi provi con ogni ſtudio, e accorgeraſſi, quanto gli riuſcirà malagevole, e intrigato.

Nè io m'arriſchio a sì fatto pronoſtico, perchè io miſuri la difficoltà col mio curto giudizio; mà perchè l'hò miſurata coll'ampio compaſſo del giudizio d'ingegni eccellentiſſimi, & eruditiſſimi, ai quali dopo lunghe rifleſſioni non è ſortito di cavarne ſenſi più acconci del noſtro.

Hierarcha *è lo ſteſſo, come a tutti è noto, che* ſacer Princeps, *e col ſacra Maeſtà noi veneriamo i Rè, e gl' Imperadori; e benchè il dire* ſacer Princeps Sacræ Romanæ Eccleſiæ, *additar voglia coſa di più, potrebbe tuttavia taluno intenderlo in ſentimento non Dominativo Denominativo, per parlare colle ſcuole, nella guiſa, che dir ſogliamo Principi di Roma, a differenza de' Principi di Napoli, o d'altra Provincia.*

Ma nè io mi ſodisfaccio di queſto ſpiegamento, nè altra Critica ſe ne chiamerà ſodisfatto.

Riduciamoci dunque a memoria lo ſtato e la condizione, in cui ſi trovava in quel ſecolo la Chieſa Romana in riſpetto a Carlo, gli ſtenti de' Pontefici fino a Caliſto II. per l'inveſtiture Imperiali, per virgam & annulum: *la conferma dell'elezione del Papa pendente* de facto, *tuttochè non* de jure, *dall'Imperadore; e ſenza che io faccia l'interprete della Cifra, comprenderà chiaramente ciaſcuno ciocchè ſignifichi quel* Hierarcha, *titolo dato finalmente a Carlo non dalla Chieſa, ò da qualche Eccleſiaſtico Romano, ma da un ſuo Cortigiano, imbevuto della pratica di quei tempi. Io ſcrivo agli Eruditi, e non a tutti gli Eruditi; ma ſolo a coloro,* quibus de meliori . . . . ito præcordia finxerit Prometheus; *e non a quelli, i quali non avendo occhi, ſalvo nella fronte, non ſanno del paſſato far concetto che dal preſente, onde ſpeſſo prendono abbaglio ed errori più che ridicoli. E con tutto ciò io non intendo ingaggiar battaglie con chi che ſia in difeſa delle mie opinioni, non mai da me ſpoſatane irrevocabilmente alcuna, quantunque la ſtimaſſi bella e ben dotata, conſapevole, non altrove più l'Uomo ingannarſi, che in giudicare delle coſe proprie; anzi alla cenſura de giudizj ſinceri piucchè prontamente le ſottometto, avido di nulla più, che di conoſcere il vero, anche a prezzo di propria mia vergogna, e di roſſore.*

Certamente che la noſtra Cifra dir non poſſa Hieruſalem, *pare a me nientemeno che chiariſſimo; tuttavia ſe non piace che dir voglia* Hierarcha, *come pur viene molto in acconcio, piuttoſtoche ſtancar la mia mente in andar in traccia d'altra interpretazione, di cui non diffido, non ſarò ritroſo a confeſſar col ſervo Terenziano*

Davus ſum, non Œdipus;

E attenderò avido e curioſo, che ingegni più acuti e più felici mi facciano il Vate di queſto enimma.

Gli altri ſimboli del Frontiſpizio non fa meſtieri ſpiegarli, ſpiegati partitamente dall'Epigramma.

Le quattro Donne religioſe in cima alla figura, ci rappreſentano le quattro virtù Cardinali.

Tetra-

Tetraſti implevit virtutum quatuor almo

Che così legger ſi deve, e non come nella ſtampa dell' Alemanno.

Tetracti implevit virtutum quatuor alma.

La difeſa del Cielo nelle impreſe di Carlo; Hinc inde Angelico ſeptus tutamine ſacro.

Il genio, e la vita militare,

Ad dextram armigeri prætendunt arma miniſtri;

La fecondità matrimoniale;

Nubilis ad lævam Conjunx de more venuſtat,

Qua inſignis proles in Regnum rite paretur.

La Corona non ſemplice, è regia, mà Imperiale, chiamata dal Bibliotecario, Regnum epanoclitum (*cioè*) deſuperclautum, *benchè uſata da molti Rè, ancora l' addita Ceſare e Auguſto, impoſtagli maſſimamente dal Papa Leone III.*

Nè punto a ciò deroga il vederlo quì appellato, non Imperadore, ma Rè, ſolito in que' tempi l' uſo ſcambievole di queſti titoli nei Ceſari; come oſſervare ſi può nell' Oſtienſe, & in altri Scrittori, lodati dall' Alemanni, che però non ſarebbe pregio dell' Opera il riportarli quì, maſſime che il noſtro Ingoberto nella Cifra il chiama Ceſare.

Or tutte queſte ſimboliche circoſtanze della figura, chi ſarà tanto loſco, che non diſcerna addattarſi pontualmente a Carlo il Grande, Principe vittorioſiſſimo, facondiſſimo, e piiſſimo (onde dal Concilio di Baſilea fù annoverato frà Santi, e la Chieſa Gallicana ne celebra il natale, non celebrato però dalla Romana) prerogative, che accoppiate, ad altro Carlo non ſi confanno.

APPENDICE

Nella Libreria della Chieſa Nuova in Roma ſi cuſtodiſce una Biblia, di cui riferiſce il Baronio all' anno 778., che fù donata a Carlo Magno, nel fine della quale leggonſi queſti verſi.

Codicis illius * quod ſunt in corpore ſancto
Depictæ formis litterulæ variis,
Mercedes habeat, Chriſto donante, per ævum
Tot Carolus Rex, qui ſcribere juſſit eum.

* *quod, pro, quot, uſu veterum.*

Più giù Pro me, quiſque legas verſus, orare memento:
Alchuine dicor ego; tu ſine fine vale.

Onde vien confermato ciò che nel diſcorſo ſi è detto del genio di Carlo Magno a queſte ſacre ed eccleſiaſtiche cure, e le applicazioni di Omini eccellenti in copiare le Sagre Scritture, quali furono Alcuino, ed Ingoberto, l' uno Maeſtro di Carlo, e l' altro ſuo Genero.

Itaque, Præſul Sapientiſſime, ſatis conſtitutum videtur, Codicem S. Pauli ad Caruli Magni tempora eſſe referendum. Sed Cl. atque mei amantiſſimo Jacobo Vailarſiu (cujus paulo ſupra jam multa cum ejus laude recitavi) aſſentiri nullatenus poſſum, qui eumdem Codicem Alkuini apographum putat. Valde intereſt inter utrumque: nec idem eſt in ambobus ordo Librorum, Titulorum, Præfationumque. Et, ut probabilis omnibus mea aſſertio reddi poſſit, ejuſdem quoque Voluminis S. Pauli Indicem dabo; ex quo apparebit à Codice Oratoriano, vel ob id ipſum, quod variet in ordine, valde diverſum videri.

Codex Carolinus Sacrorum Bibliorum Venerabilis Monaſterii S. Pauli extra Urbem.

I*Ncipit Epiſtola Beati Hieronimi ad Paulinum Presbyterum de omnibus Divinis Novi ac Veteris Teſtamenti Libris*. = Frater Ambroſius &c. = eſſe moriturum. = *Explicit Epiſtola B. Hieronimi*.

Incipit Præfatio S. Hieronimi Preſbiteri. = Deſiderii mei &c. = transferre ſermonem. = *Explicuit Præfatio*.

Incipit Liber Breſit, ideſt Geneſeos. = In principio &c. = in loculo in Egypto. = *Explicit Liber Breſith, ideſt Geneſis habet Verſ. IIIDCC.*

Incipit Liber Elleſmoth, ideſt Exodi. = Hæc ſunt nomina &c. = per cunctas manſiones ſuas. = *Explicit Elleſmoth, ideſt Exodus. Verſ.* III.

Incipit Liber Levitici, qui Hebraicè dicitur Vajecra. = Vocavit autem &c. = in Monte Synai. = *Explicit Liber Leviticus, qui Hebraicè dicitur Vajecra*. *V.* IICCC.

Incipit Liber Numeri, qui Hebraicè appellatur Vajedaber. = Locutuſque eſt Dominus &c. = contra Hieriho. = *Explicit Liber Numeri, qui appellatur Vajedaber. Verſ. V. III.*

Incipit Liber Deuteronomii, qui Græcè dicitur Helle. = Hæc ſunt verba &c. = coram univerſo Iſrael. = *Explicit Elle, quod Græcè dicitur Deuteronomium*. *V. II* DCC.

Incipit Præfatio Libri Jeſu Nave, & Judicum. = Tandem finita Pentatheuco &c. = aure tranſite. = *Explicuit Præfatio*. =

Incipit Liber Jeſu Nave. = Et factum eſt &c. = in monte Ephraim. = *Explicuit Liber Joſue Ben Nun V. I* DCCI. =

Incipit Liber Judicum. = Poſt mortem Joſue &c. = hoc faciebat. *Explicuit Soptbiem, ideſt Judicum. V. I* DCCL.

Incipit Liber Ruth. = In diebus unius Judicis &c. = genuit David Regem. = *Explicuit Liber Ruth. V. I* CCL. =

Incipit Præfatio S. Hieronimi in Libro Job. = Cogor per ſingulos &c. = quam malivolum probet. = *Explicuit Præfatio*. = In terra quidem &c. = in Edom. = *FI*.

In Chriſti Nomine Incipit Liber Job. = Vir erat in terra Hus &c. = in ſinu meo. = *Explicuit Liber Job feliciter* . *habet Verſ. I* DCC. =

Incipit Præfatio B. Hieronimi in Libro Regum. = Viginti duas eſſe &c. = & ſilui à bonis. *Explicuit Præfatio*. =

Incipit Regum Liber primus. = Fuit vir unus &c. = jejunaverunt ſeptem diebus. = *Explicuit Samuhel Liber I. V. II*CCC.

Incipit ejuſdem Samuhelis Liber II. = Factum eſt autem &c. = plaga ab Iſrahel. = *Explicuit Liber Samuhelis Secundus feliciter. Verſ.* IICC.

Incipit Malachim, ideſt Regum Liber III. = Et Rex David &c. = mortuus eſt Ahab. = *Explicit Malachim, ideſt Regum Liber III. V. IID*. =

Incipit Liber Regum quartus. = Prævaricatus eſt autem &c. = omnibus diebus vitæ ſuæ. = *Explicuit Malachim, id eſt Regum Liber IIII. V. II*CCL.

Incipit Prologus S. Hieronimi in Eſaiam Prophetam. = Nemo cum Prophetas &c. = diutius inſultarent. = *Explicuit Prologus*. =

Incipit Liber Eſaiæ Prophetæ. = Viſio Iſaiæ &c. = Viſionis omni carni. = *Explicuit Liber Iſaiæ Prophetæ*. *V. IIIDLXXX.*

Incipit Prologus Hieronimi in Eſaiam Prophetam. = Hieremias Propheta, cui hic Prologus ſcribitur &c. = inſaniam provocare. = *Explicuit Prologus*.

Incipit liber Hieremiæ Prophetæ. = Verba Hieremiæ &c. = diebus vitæ ejus. =

Incipit Lamentatio Hieremiæ. = Quomodo ſedet &c. = peccata tua. = *Explicuit Lamentatio*. = *Oratio Hieremiæ*. = Recordare Domine &c. = contra nos vehementer. = *Explicuit Hieremias Propheta. V. IIII*CCCCL.

Incipit Prologus in Hiezechibelem Prophetam. = Hiezechiel Propheta &c. = hoc eſt ſagolydoros, hoc eſt manducans ſenecias. = *Explicuit prologus*. =

Incipit Hiezechibel Propheta. =

Et

Et factum eſt &c. = Dominus ibidem. = *Explicuit Hiezechiel Propheta*. V̄. ĪIICCCXI. =

Incipit Prologus in Hiezechielem Prophetam. = Danihelem Prophetam juxta Septuaginta &c. = labuntur aut hodie. = *Explicuit Prologus*. =

Incipit Liber Danihelis Propheta. = Anno tertio Regni &c. = in momento coram eo. = *Explicuit Liber Danihelis Propheta*. V̄. ĪDCCCL. =

Incipit Prologus S. Hieronimi in duodecim Prophetas. = Non idem ordo eſt duodecim Prophetarum &c. = prophetaverunt. = *Explicuit Prologus*. =

Incipit Oſee Prophet. = Verbum Domini &c. = corruent in eis. = *Explicit Oſee Proph.* =

Incipit Johel Proph. = Verbum Domini &c. = commorabitur in Sion. = *Explicit Johel Proph.* =

Incipit Amos Proph. = Verba Amos &c. = Dominus Deus tuus. = *Explicit Amos Propheta*. =

Incipit Abdias Proph. = Viſio Abdiæ &c. = Domino Regnum. Amen. = *Explicit Abdias Proph.* =

Incipit Jonas Proph. = Et factum eſt verbum &c. = & jumenta multa. = *Explicit Jonas Proph.* =

Incipit Micheas Proph. = Verbum Domini &c. = a diebus antiquis. = *Explicit Micheas Propheta*. =

Incipit Naum Propheta. = Onus Ninive &c. = malitia tua ſemper. = *Explicit Naum Propheta*. =

Incipit Abacuch Propheta. = Onus, quod vidit Abacuch &c. = pſalmis canentem. = *Explicit Abacuch Proph.* =

Incipit Sophonias Proph. = Verbum Domini &c. = dicit Dominus. = *Explicit Sophonias Proph.* =

Incipit Aggeus Proph. = In anno ſecundo &c. = Dominus exercituum. = *Explicit Aggeus Proph.* =

Incipit Zacharias Propheta. = In Menſe octavo &c. = in die illo. = *Explicit Zacharias Propheta*. =

Incipit Malachias Propheta. = Onus verbi Domini &c. = percutiam terram anathemate. = *Explicuit Malachias Propheta, & liber duodecim Prophetarum*. ſunt V̄. ĪIIDCCC. =

Origo Prophetiæ David Regis Pſalmorum numero CL. = David filius Jeſſe &c. = dictus eſt Chriſtus. = *Explicuit Prologus*. =

Incipit Præfatio Sancti Hieronimi Presbyteri. = Pſalterium Romæ dudum poſitus &c. = fonte potare. = *Explicuit Præfatio*. =

Incipit ejuſdem Præfatio. = Euſebius Hieronimus Sophronio ſuo ſalutem dicit. Scio quoſdam putare meminiſſe mei. = *Explicuit Præfatio*.

In Chriſti nomine incipit Pſalterium, de translatione Septuaginta Interpretum emendatum à S. Hieronimo Presbytero in novo. Beatus &c. = *Explicuerunt Pſalmi bāb. verſ* D̄.

Liber Salomonis, ideſt parabolæ ejus ſecundum Hebraicam veritatem, tranſlatæ ab Euſebio Hieronimo Presbytero, petente Chromatio, & Heliodoro Epiſcopis Hieron. = Jungat Epiſtola, quos jungit &c. = ſaporem ſervaverint. = *Explicuit Præfatio*. =

Incipit liber Proverbiorum Salomonis. = Parabolæ Salomonis &c. = in portis opera ſua. = *Explicuit liber Proverbiorum*. *Verſ.* ĪDCCXL.

Incipit liber Eccleſiaſtes. = Verba Eccleſiaſtes &c. = ſive malum ſcit. = *Explicit liber Eccleſiaſtes*. = *Verſ. num.* DCCC. =

Incipiunt Cantica Canticorum, quod Ebraicè dicitur Syraſirim. = Oſculetur me &c. = ſuper montes aromatum. = *Expliciunt Cantica Canticorum, qui Hebraicè dicitur Syraſirim*. V̄. CCLXXX. =

Incipit liber Sapientiæ. = Diligite juſtitiam &c. = in omni loco aſſiſtens eis. *Explicit liber Sapientiæ*. *Verſ.* IDCC. =

Incipit Prologus libri Jeſu filii Syrach. = Multorum nobis &c. = vitam agere. = *Explicuit Prologus*. =

Incipit liber Eccleſiaſticus. = Omnis ſapientia &c. = in tempore ſuo.

Oratio Salomonis. = Et inclinavit Salomon &c. = ſi peccaverit Vis in te. = *Explicuit liber Eccleſiaſticus Verſ* ĪIDCCC. =

Incipit Præfatio Sancti Hieronimi in libro Dabrejamin, ideſt Verba dierum. = Si Septuaginta Interpretum &c. =

ſunt cæterorum. = *Explicuit Præfatio.* =

Incipit liber Dabrejamin, ideſt Verba dierũ, quod eſt Paralypomenon. = Adam, Seth &c. = regnis terrarum. = *Explicuit Dabrejamin liber primus.* V̄. IIXL. =

Incipit Paralipomenon liber ſecundus. = Confortatus eſt ergo &c. = cum eo, & aſcendat. = *Explicuit liber Dabrejamin ſecundus, id eſt Paralypomenon, hoc eſt verba dierum.* V̄. IIC. =

Incipit Præfatio Euſebii Hieronimi in Ezdram. = Utrum difficilius ſit facere &c. = & odio deterrebor, = *Explicuit Præfatio.* =

Incipit liber Ezdræ. = In anno primo Cyri &c. = in bonum. Amen. = *Explicuit liber Ezdræ.* =

Incipit Præfatio B. Hieronimi in librum Tobiæ. = Chromatio, & Heliodoro Epiſcopis Hieronimus Preſbyter in Domino ſalutem. Mirari non deſino &c. = compleſſe. = *Explicuit Præfatio.* =

Incipit liber Tobiæ ſecundùm Hieronimum. = Tobias ex Tribu &c. = habitantibus terram. = *Explicit liber Tobiæ.* V̄. DCCCC. =

Incipit Præfatio Hieronimi in libro Judith. = Apud Hebræos &c. = inſuperabilem ſuperaret. = *Explicuit Prologus.* =

Incipit liber Judith. = Arpaxat itaque &c. = in præſentem diem. = *Explicuit liber Judith.* V̄. IC. =

Incipit Præfatio in libro Heſter. = Librum Heſter &c. = editione maluimus. = *Explicuit Prologus.* =

Incipit liber Heſter. = In diebus Aſſueri &c. = & inobedientiæ. = *Explicuit liber Heſter.* V̄. DCC. =

Incipit liber Machabeorum primus. = Et factum eſt &c. = poſt patrem ſuum. = *Explicuit liber I. Machabeorum. Verſ.* IICCC. =

Incipit liber Machabeorum ſecundus. = Fratribus, qui ſunt &c. = non erit uti gratus. = *Explicuit liber Machabeorum ſecundus. Verſ. habet* I DCCCC. =

Incipit Præfatio S. Hieronimi Preſbyteri. = Beato Papæ Damaſo Hieronimus. Novum opus &c. = Papæ Beatiſſimæ. = *Explicuit Præfatio.*

Prologus quatuor Euangeliorum. = Plures & Lucas &c. = vivis canendas. Euſebius Carpiano Fratri in Domino ſalutem. = Ammonius quidem Alexandrinus &c. = dixiſſe reperies. = *Explicit.*

Incipit Argumentum ejuſdem in Euangelium Matthei Euangeliſtæ. = Mattheus ſicut in Ordine &c = quæ ventibus non tacere. Amen. *Explicuit Argumentum.*

Incipit Euangelium ſecundùm Mattheum. = Liber Generationis &c. = ad conſumationem Sæculi. = *Explicuit liber S. Euangelii ſecundùm Mattheum.* V. IIDCC. =

Incipit argumentum Euangelii ſecundùm Marcum. = Marcus Euangeliſta Dei &c. = Deus eſt. = *Explicit argumentum.* =

Incipit Euangelium ſecundùm Marcum. = Initium Euangelii Jeſu &c. = ſequentibus ſignis. = *Explicuit Euangelium ſecundùm Marcum. Verſ.* IDCC.

Incipit Argumentum Hieronimi in Lucam. = Lucas Syrus Antiochenſis &c. = faſtidientibus prodeſſe. = *Explicuit Argumentum.* =

Incipit Euangelium ſecundùm Lucam. = Quoniam quidem multi &c. = benedicentes Deum. = *Explicuit Euangelium ſecundùm Lucam Verſ.* IIII DCCC. =

Incipit Præfatio in Johannem. = Hic eſt Johannes Euangeliſta &c. = doctrina ſervetur. = *Explicuit Argumentum.* =

Incipit Euangelium ſecundùm Johannem. = In principio &c. = ſcribendi ſunt, libros. = *Explicuit Euangelium ſecundùm Johannem. Verſ.* I DCCC. =

Incipit Præfatio S. Hieronimi Preſbyteri in Actus Apoſtolorum. = Lucas Natione Syrus, cujus laus &c. = proficeret medicina. = *Explicuit Præfatio S. Hieronimi.*

Incipit Liber Actus Apoſtolorum. = Primum quidem &c. = ſine prohibitione. = *Explicit liber Actuum Apoſtolorum. Verſ.* IIIIDC.

Incipit Prologus ſeptem Epiſtolarum Canonicarum. = Non idem ordo eſt

apud

apud Græcos &c. = poſcentibus denegabo. = *Explicuit Prologus*.

Incipit Epiſtola B. Jacobi Apoſtoli. = Jacobus Dei &c. = multitudinem peccatorum. = *Explicuit Epiſtola S. Jacobi.*

Incipit Epiſtola S. Petri prima. = Petrus Apoſtolus &c. = in Chriſto. Amen. = *Explicit Epiſtola S. Petri prima.* =

Incipit Epiſtola S. Petri ſecunda. = Simon Petrus &c. = æternitatis. Amen. *Explicuit Epiſtola S. Petri.* =

Incipit Epiſtola S. Johannis prima. = Quod fuit ab initio &c. = à Simulacres. = *Explicit Epiſtola S. Johannis prima.* =

Incipit Epiſtola ejuſdem ſecunda. = Senior Electæ &c. = ſororis tuæ Electæ. = *Explicuit Epiſtola S. Johannis ſecunda.* =

Incipit Epiſtola ejuſdem tertia. = Senior Cajo &c. = amicos nominatim. = *Explicuit Epiſtola S. Johannis tertia.* =

Incipit Epiſtola S. Judæ. = Judas Jeſu Chriſti &c. = in omnia ſæcula. = *Explicuit Epiſtola Judæ Apoſtoli.*

Argumentum in Epiſtola ad Romanos. = Epiſtolæ Pauli ad Romanos &c. = melior factus eſt. = *Explicuit.* =

Primum quæritur, quare &c. = manentem ſubſtantiam. = *Explicit Præfatio S. Hieronimi.*

Item argumentum ſolius Epiſtolæ ad Romanos. = Romani ſunt, qui ex Judæis &c. = concordiam cohortatur. = *Explicuit argumentum.* =

Incipit Epiſtola Beati Pauli Apoſtoli ad Romanos. = Paulus Servus Chriſti &c. = in ſæcula ſæculorum. Amen. = *Explicit Epiſtola ad Romanos.* =

Incipit Argumentum primæ Epiſtolæ ad Corinthios. = Corinthii ſunt Achaiei &c. = diſcipulum ſuum. = *Explicit Prologus.* =

Incipit Epiſtola ad Corinthios prima. = Paulus vocatus Apoſtolus &c. = in Chriſto Jeſu. Amen. = *Explicit Epiſtola ad Corint. I. Verſ.* DCCCCLXXX. =

Incipit Prologus. = Poſt actam ab eiſdem &c. = emendatos oſtendens. = *Explicit.*

Incipit Epiſtola ad Corinthios ſecunda. = Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti &c. = omnibus vobis. Amen. = *Explicit Epiſtola II. ad Corinthios.* V. CCCXCII. =

Incipit Argumentum. = Galathæ ſunt Græci &c. = ab Epheſo. = *Explicit Prologus.*

Incipit Epiſtola ad Galathas. = Paulus Apoſtolus non ab hominibus &c. = Spiritu veſtro, fratres. Amen. = *Explicuit Epiſtola ad Galathas.* =

Incipit Prologus. = Epheſii ſunt Aſiani &c. = per Tychicum Diaconem. =

Incipit Epiſtola ad Epheſios. = Paulus Apoſtolus Chriſti Jeſu &c. = in incorruptione. Amen. = *Explicit ad Epheſios.* =

Incipit Prologus. = Philippenſes ſunt Macedones &c. = per Epafroditum. = *Explicit Prologus.* =

Incipit Epiſtola ad Philippenſes. = Paulus, & Timotheus &c. = cum Spiritu veſtro. Amen. = *Explicit Epiſtola ad Philippenſes.* =

Incipit Prologus. = Colloſenſes, & hi &c. = per Tychicum Diaconem. = *Explicit Prologus.* =

Incipit Epiſtola ad Colloſenſes. = Paulus Apoſtolus Chriſti Jeſu &c. = vobiſcum. Amen. = *Explicit ad Colloſenſes.* =

Incipit Argumentum Epiſtolæ ad Theſſalonicenſes. = Theſſalonicenſes ſunt &c. = eo Oneſimum. = *Explicuit Argumentum.* =

Incipit Epiſtola ad Theſſalonicenſes. = Paulus, & Silvanus &c. = vobiſcum. Amen. = *Explicuit I. ad Theſſalonicenſes.* =

Incipit Prologus Epiſtolæ ad Theſſalonicenſes. = Ad Theſſalonicenſes ſecundam &c. = & Oneſimum. = *Explicuit Argumentum.* =

Incipit II. ad Theſſalonicenſes. = Paulus, & Silvanus &c. = cum omnibus vobis. Amen. = *Explicuit ſecunda ad Theſſalonicenſes.* =

Incipit Argumentum Epiſtolæ ad Timotheum. = Timotheum inſtruit &c. = diſciplinæ. = *Explicuit Argumentum Epiſtolæ.*

Incipit Epiſtola I. ad Timotheum. = Paulus Apoſtolus Chriſti Jeſu &c. = gratia tecum. Amen. = *Explicuit I. ad Timotheum.* =

Inci-

Incipit Argumentum Epiſt. II. ad Timotheum. = Item Timotheo &c. = ab Urbe Roma. = *Explicuit Argumentum*. =

Incipit Epiſtola II. ad Timotheum. = Paulus Apoſtolus Chriſti Jeſu &c. = nobiſcum. Amen. = *Explicuit ad Timotheum*. =

Incipit Argumentum. = Titum commoneſacit &c. = a Nicopoli ſcribit. = *Explicuit Argumentum*. =

Incipit Epiſtola ad Titum. = Paulus Servus Dei, &c. = cum omnibus vobis. amen. =

Incipit Argumentum Epiſtolæ ad Philemonem. = Philemoni &c. = de carcere. = *Explicit Argumentum*.

Incipit Epiſtola ad Philemonem. = Paulus vinctus &c. = cum ſpiritu veſtro. Amen. = *Explicit Epiſtola ad Philemonem*. =

Incipit Prologus. = In primis dicendum eſt &c. = ſermone compoſuit. = *Explicit Prologus*. =

Incipit Epiſtola ad Hebræos. = Multiſariè, & multis modis &c. = cum omnibus vobis. Amen. = *Explicuit Epiſtola ad Hebræos*. =

Incipit Prologus S. Hieronimi in Apocalypſim. = Johannes Apoſtolus, & Euangeliſta &c. = doctrina ſervetur. = *Explicuit Prologus*.

Incipit Liber Apocalypſis. = Apocalypſis Jeſu Chriſti &c. = cum omnibus vobis. Amen. = *Explicuit liber Apocalypſis*. =

Hic non ſcribam de ingenti varietate lectionum: nam de ipſis in Operis proſequutione videbimus; & ad id demonſtrandum collationem diligentiſſimam conferemus. Utriuſque Codicis differentiarum caput nunc eſſe feci ſolum ordinem Librorum Præſationumque, Verſuum Stichometriam, ac Titulorum formam, atque ſtructuram; quoniam, quantum in reliquis inter Vallicellanum & Paulinum volumen interſit, ex Tertiâ Vindiciarum mearum parte cognoſces. Principiò vix intelligebam, cur duo libri Sacrorum Bibliorum Vulgatæ Editionis, eâdem ætate perſcripti, atque eidem Imperatori Carolo oblati, tam multas varietates continerent: ſed, poſtquam ſpatium ſumpſi ad cogitandum, cauſam fuit facilè perdiſcere. Codex namque Vallicellanus (cujus ea fuit inſtitutio, quam paulo ſupra jam ſatis multis expoſui) exhibet Vulgatam Verſionem ab Alkuino integritati priſtinæ non leviter reſtitutam temporibus Caroli Magni. Ipſa verò, quaſi ſtirps eſt, & origo cæterorum Exemplariorum Hieronymianæ Verſionis, quæ poſtmodum in Occidentis Eccleſiis obtinuerunt; & nobis tertium Vulgatæ Verſionis ſtatum dilucidè repræſentat. Secundus enim ejuſdem ſtatus habetur in Codice S. Pauli, quem cùm adſpexi, atque intuitus ſum, quid inter ipſum, atque Oratorianum noſtrum intereſſet, non fuit difficile ferre hocce judicium. In illa namque ingenti (& paucis annis recentiori) S.Pauli Bibliorum mole vetus, ac non limata ab Alkuino Hieronymiana Tranſlatio eſt; ad ſecundum Vulgatæ Scripturæ ſtatum propterea referenda; quæ, quantum diſtat a Codice Vallicellano, tantum ei paulò antea aut additum, aut mutatum, aut detractum fuiſſe puto ab eodem Alkuino rogatu Caroli Magni. Res quidem ſe meâ ſententiâ ſic habuit; at, niſi quis utriuſque Codicis collationem inſtituat, nunquam omnino poterit hanc veritatem perdiſcere. Partes erant meæ, Præſul Doctiſſime, de illuſtrando triplici Vulgatæ ſtatu, de quo nemo hactenus nos docuerat, nemo inſtituerat, nemo aliquid certi ſcriptis reliquerat. An id præſtiterim, apud Te æqui bonique judicium eſto. Sunt iſta quidem de triplici ſtatu Vulgatæ Verſionis ſatis. Sed longius adhuc, Præſul Sapientiſſime, te progredi non pigebit, ut videas, quid actum ſit a Hieronymo in libro Regum ſtichometria. Ex ea fortaſſe nova conſilia naſcentur, novæque litteræ. Omnes adhuc *de Regum* verſibus nihil.

In nonnullis quidem Codicibus ſecundùm antiquam diviſionem ante Hieronymum.

Liber I. habet verſus 2500.

Liber

Liber II. 2000.

Liber III. 2600.

Liber IIII. 2400.

Juxta verò diviſionem aſſignatam in Verſione S. Hieronymi,

Liber I. & II. habent verſus 2240.

Liber III. & IIII. 2330.

Sed nihilominus ullam per cola & commata diſtinctionem fuiſſe negant in libris Regum ſæculo S. Hieronymi. Ego ut contrarium evincam, ſatis aptum eſſe putavi, duplex fragmentum afferre, alterum Vaticanum, Veronenſe alterum; utrumque miræ antiquitatis, & quantivis pretii.

Vaticanum habetur in Codice Sereniſſimæ Reginæ Svecorum ſignato numero 1462. & proculdubio eſt ad V. Sæculum referendum. Hic ſumma fide illud dabo.

MEMBRANA CODICIS REGIO-VATICANI 1462.

*LIBER TERTIUS.

Variantes lectiones Editionis Cl. Martianæi.

PRinceps militiæ ad ſepeliendos eos, qui fuerant interfecti;
& occidiſſet * omnem maſculinum in Idumæa.
** Lege, omne.*
(Sex enim menſibus ibi moratus eſt Joab, & omnis Iſrahel, donec interimerent * omnem maſculinum in Idumæa.)
** Edit. Martianæi: interimeret omne.*
Fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſervis patris ejus cum eo, ut ingrederetur * in Aegyptum:
** Deeſt*, in.
erat autem Adad puer parvulus.
Cumque ſurrexiſſent de Madian, venerunt in Pharan,
tuleruntque ſecum viros de Pharan,
& introjerunt * in Aegyptum ad Pharaonem Regem Aegypti:
** Deeſt*, in.
qui dedit * ei domum, & cibos conſtituit, & terram delegavit.
* eis domû.
Et invenit Adad gratiam * coram Pharaonem valde,
* coram Pharaone.
in tantum ut daret ei uxorem, ſororem uxoris ſuæ germanam
Taſnes * Reginæ.
*Thaphnes, *ubique.*
Genuitque ei ſoror Taſnes * Genebath filium,
*Genubath; *& ita infra.*
Et nutrivit eum Taſnes in Domo Pharaonis:
Eratque Genebath habitans aput Pharaonem cum filiis ejus.

Cumque audiſſet Adad in Aegypto, dormiſſe David cum Patribus ſuis,
& mortuum eſſe Joab Principem Militiæ,
Dixit Pharaoni:
Dimitte me, ut vadam in terram meam.
Dixitque ei Pharao:
Quam * enim rem indiges apud me:
* qua enim re apud me indiges.
Ut quæras ire ad Terram tuam?
At ille reſpondit: nullam:
Sed * obſecro ut dimittas me.
* obſecro te.
Suſcitavit quoque ei Deus adverſarium Razon filium Eliada,
Qui fugerat ad * Azer Regem * Saba Dominum ſuum,
* *Cod. Vatic. ſec. cur.* Adezer; *Edit. Martianæi,* Adadezer. * Soba.
Et congregavit contra eum viros,
Et factus eſt Princeps latronum,
Cum interficeret eos David:
Abieruntque * in Damaſcum, & habitaverunt ibi,
** Deeſt*, in.
Et conſtituerunt eum Regem in Damaſco,
Eratque adverſarius * Iſrahel cunctis diebus Salomonis:
* Iſraeli.
Et hoc eſt malum Adad, & odium contra Iſrahel,
Regnavitque in Syria.
Hieroboam quoque filius Nabath, Ephrataus de Sareda, ſervus Salomonis,
Cujus mater erat nomine * Sarvia
* Sarva.

** Ita habetur in eadem membrana majoribus literis, & prima manu, ad verticem paginæ, more Veterum. Vide Librum III. Regum, cap. XI v. 15. & ſeqq.*

Digitized by Google

Mulier vidua, levavit
manum contra Regem.
Et hæc cauſa rebellionis
adverſus eum,
quia Salomon ædifi-
cavit Mello,
Et coæquavit voraginem
Civitatis David
patris ſui.
Erat autem Hieroboam
vir fortis & potens:
*Lege, adoleſcentem.
Videnſque Salomon * adu-
leſcentem bonæ in-
dolis, & induſtrium,
conſtituerat eum Præ-
fectum ſuper tribu-
ta univerſæ domûs
Joſeph.
Factum eſt igitur in tem-
pore illo, ut Hieroboam
egrederetur de Hie-
ruſalem, & inveni-
ret eum Ahias Silo-
nites Propheta in via

opertus pallio novo:
Erant autem duo
tantùm in agro.
Adpræhendenſque Ahias
pallium ſuum novum,
* quod (ſec. cur. *quo*) opertus erat,
ſcidit in duodecim
partes. Et ait ad Hie-
roboam:
*quo coopertus erat.
Tolle tibi decem ſciſſuras:
Hæc enim dicit Dominus Deus...
Ecce ego ſcindam Regnum
de manu Salomonis, &
dabo tibi decem Tribus.
Porro una Tribus rema-
nebit ei, propter ſer-
vum meum David,
Et Hieruſalem Civitatem,
quam elegi ex omnibus
Tribubus Iſrahel:
Eo quod dereliquerit me,
& adoraverit Aſtha...
Deam Sidoniorum,
Et Chamos Deum Mo......

Veronenſe exſtat in membranis diſſutis, & circa VI. Sæculum exaratis, quas diligenter exſcripſi, cùm in Patria Canonicum Bibliothecarium agerem: Ita autem habet.

Fragmentum libri I. Regum Bibliothecæ Ampliſſimi Capituli Veron. ſcriptum circa VI. ſæculum. Incipit a cap. 18. v. 4.

Variantes lectiones Editionis Cl. Martianæi.
1. *Lege*, balteum.
Nota, quod perſæpè in hoc fragmento legitur B. *pro* V. *&* V. *pro* B. *more veterum: quod ſemel adnotaſſe ſufficiat.*

ET reliqua veſtimenta ſua, uſque ad gla-
dium,
& arcum ſuum, & uſque ad (1) valteum;
Egrediebatur quoque David ad omnia quæ-
cumque miſiſſet eum Saul, & prudenter
ſe agebat: poſuitque eum Saul ſuper vi-
ros belli,
Et acceptus erat in oculis univerſi populi,
maximeque in conſpectu famulorum Saul.
Porro cum reverteretur, percuſſo Phyliſteo,
David, egreſſæ ſunt mulieres de univer-
ſis urbibus Iſtrahel,
Cantantes, choroſque ducentes in occur-
ſum
Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in ſiſtris.
Et præcinebant mulieres ludentes atque
dicentes:
Percuſſit Saul mille, & David decem milia.
Iratus eſt autem Saul nimis,
2. *Editio*, iſte ſermo.
& diſplicuit in oculis ejus (2) ſermo,
dixitque: Dederunt David decem milia, &
mihi
dederunt mille?
quid ei ſupereſt, niſi ſolum Regnum?
Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Da-
vid

a die illa, & deinceps.
Poſt diem autem alteram, invaſit (3) Spi...
malus Saul, & prophetabat; *
David autem (4) pſal...
(* ſicut per ſingulos dies.
Tenebatque Saul lanceam,
& miſit eam, putans quod
configere poſſet David cum pariete,)
Et (5) declinavit a facie ejus ſecundo;
& timuit Saul David, eo quod eſſet Domi-
nus cum eo, & a ſe receſſiſſet.
Amovit ergo eum Saul a ſe, & fecit
eum tribunum ſuper mille viros,
& egrediebatur, & (6) intrabat in con-
ſpectu populi.
In omnibus quoque viis ſuis David pruden-
ter agebat, & Dominus erat cum eo.
Vidit itaque Saul, quod prudens eſſet nimis,
& cæpit cavere eum.
omnis autem Iſrael, & Juda diligebat David;
Ipſe (7) autem egrediebatur, & ingrediebatur
ante eos.
Dixit autem Saul ad David:
Ecce (8) filiam meam majorem Merob,
ipſam dabo tibi uxorem:

3. Spiritus Dei. * *Edit. addit*, in medio domus ſuæ.
4. pſallebat manu ſua.
* *Verba uncinis clauſa detrivit antiquitas*.
5. & declinavit David.
6. ingrediebatur.
7. enim ingrediebatur, & egrediebatur.
8. filia mea major.

tan-

tantummodo eſto vir fortis, & præliare
bella Domini.
1. non ſit manus mea in eum. Saul autem reputabat, dicens:
Non, (1) ſit manus mea in eo, ſed ſit ſu-
2. illum. per (2) eum
manus Phyliſtinorum. Ait autem David
ad Saul:
quis ego ſum, aut quæ eſt vita mea, aut cog-
natio patris mei in Iſrael, ut fiam gener
3. *Supple*, Factum eſt. Regis?
* *Verba unciatis clauſa detrivit vetuſtas.* (3) .... autem tempus, cum deberet
(* dari Merob filia Saul David,
data eſt Adrieli Molathitæ uxor.
Dilexit autem Michol filia Saul
altera David. Et nuntiatum eſt Saul,
4. illi. & placuit ei.)
Dixitque Saul: Dabo eam (4) ei, ut fiat ei in
ſcandalum,
5. dixitque. Et ſit ſuper eum manus Phyliſtinorum.
Dixit (5) autem Saul ad David:
in duabus rebus gener meus eris hodie.
Et mandavit Saul ſervis ſuis:
Loquimini ad David clam me, dicentes:
Ecce places Regi, & omnes ſervi ejus dili-
gunt te.
Nunc ergo eſto gener Regis.
Et locuti ſunt ſervi Saul in auribus David
omnia verba hæc. Et ſit David:
Num parum vobis videtur, generum eſſe
Regis?
Ego autem ſum vir pauper, & tenuis.
Et renuntiaverunt ſervi Saul, dicentes:
Hujuſcemodi verba locutus eſt David.
Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David:
Non habet neceſſe Rex ſponſalia,
niſi tantùm centum præputis Phyliſtinorum,
ut fiat ultio de inimicis Regis.
6. In manus. Porro Saul cogitabat tradere David (6) in
manibus Phyliſtinorum.
7. quæ dixerat Saul. Cumque renuntiaſſent ſervi ejus David ver-
ba, (7) quæ diximus, placuit ſermo in
oculis David,
ut fieret gener Regis.
& poſt dies paucos ſurgens David, abiit cum
8. qui ſub eo. viris, (8) qui cum eo erant:
9. percuſſit Philiſthim ducentis viris, attulit. Et percuſſit (9) Phyliſtim in ducentis viris,
& adtulit præputia eorum, & adnumera-
bit ea Regi, ut eſſet gener (10) Regis.
10. gener ejus. Dedit itaque ei Saul Michol filiam ſuam
uxorem.
11. Dominus eſſet. Et vidit Saul, & intellexit, quia (11) Dominus
eſt cum David.
Michol autem filia Saul diligebat eum.
Et Saul magis cœpit timere David:
factuſque eſt Saul inimicus David cunctis die-
bus.
12. egreſſi. & (12) regreſſi ſunt Principes Phyliſtinorum:
a principio autem egreſſionis eorum,
prudentius ſe gerebat David, quam omnes
ſervi Saul,
& celebre factum eſt nomen ejus nimis.
Locutus eſt autem Saul ad Jonathan filiũ ſuũ,
& ad omnes ſervos ſuos, ut occiderent
David.
Porro Jonothan filius Saul diligebat David
valde.
& (13) indicabat Jonathan David, dicens: 13. indicavit.
Quærit Saul Pater meus occidere te:
quapropter obſerva te, quæſo, mane,
& manebis clam, & abſconderis.
Ego autem egrediens ſtabo juxta Patrem
meum, in agro ubicumque fuerit,
Et (14) loquar pro te ad Patrem meum, & 14. & ego loquar de te.
quodcumque videro, (15) indicabo tibi.
Locutus eſt ergo Jonathan de David bona ad 15 nuntiabo.
Saul Patrem ſuum; dixitque ad eum:
ne (16) pecces Rex in ſervum (17) tuum Da- 16. peccet.
vid, quia non peccavit tibi, 17. ſuum.
& opera ejus bona ſunt tibi valde.
& poſuit animam ſuam in manu ſua,
& percuſſit Phyliſteum,
& fecit Dominus ſalutem magnam univer-
ſo Iſrahel:
vidiſti, & lætatus es.
quare ergo peccas in ſanguine innoxio,
interficiens David, qui eſt (18) extra culpa? 18 abſque culpa?
Quod cum audiſſet Saul, placatus voce Jona-
thæ juravit: vivit Dominus, quia non
occidetur.
Vocavit itaque Jonathan David, & indica-
vit ei omnia verba hæc,
Et introduxit Jonathan David ad Saul,
& fuit ante eum, (19) ſicut heri, & nudius 19. ſicut fuerat.
tertius.
Motum eſt autem rurſum bellum,
& egreſſus David, pugnavit (20) contra Phy- 20. adverſus Philiſtim.
liſtim,
percuſſitque eos plaga magna (21) nimis, 21. *Deeſt*, nimis.
& fugerunt a facie ejus.
Et factus eſt Spiritus (22) Dei malus in Saul. 22. Domini.
Sedebat autem in domo ſua, & tenebat lan-
ceam:
porro David pſallebat in manu ſua.
Niſuſque eſt Saul configere lancea David
in pariete,
& declinavit David a facie Saul:
Lancea autem (23) caſſa vulnere perlata eſt 23. caſſo.
(24) in pariete, 24. *Lege* in parietem.
& David (25) fugiit, & ſalvatus eſt nocte ills. 25 fugit.
Miſit ergo Saul (26) ſallites ſuos in Domum 26. *Lege*, ſatellites.
David,
ut cuſtodirent eum, (27) & interficerent 27. & interficeretur, mane.
eum mane. Quod cum adnuntiaſſet
David Michol uxor, ſua dicens:
Niſi ſalvaveris te nocte hac, cras morieris:
depoſuit eum per feneſtram
porro ille abiit, & aufugit, (28) adque ſalva- 28. *Lege*, atque.
tus eſt.
Tulit autem Michol ſtatuam, & (29) poſuit ſu- 29. poſuit eam.
per lectum, & pellem piloſam caprarum
poſuit

Digitized by Google

poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſti-
1. Deeſt, ſuis. mentis (1) ſuis. Miſit autem Saul appari-
tores, qui raperent David,
& reſponſum eſt, quod ægrotaret.
Rurſumque Saul miſit nuntios, ut viderent
David, dicens: Adferte eum ad me in
lecto, ut occidatur.
Cumque veniſſent nuntii, inventum eſt ſi-
mulacrum ſuper lectum,
Et pellis caprarum ad caput ejus.
Dixitque Saul ad Michol:
Quare ſic illuſiſti mihi,
& dimiſiſti inimicum meum, ut fugeret?
Et reſpondit Michol ad Saul:
Quia ipſe locutus eſt mihi: dimitte me, alio-
quin interficiam te.
David autem fugiens, ſalvatus eſt, & venit
ad Samuhel in Ramatha,
& nuntiavit ei omnia, quæ fecerat ſibi Saul:
& abierunt ipſe, & Samuhel, & morati ſunt
2. in Najoth. in (2) Nachioth.
Nuntiatum eſt autem Sauli a dicentibus:
3. in Najoth. ecce David in (3) Nachioth in Rama.
Miſit ergo Saul lictores, ut raperent David:
qui cum vidiſſent cuneum Prophetarum
vaticinantium, & Samuhel ſtantem ſuper
eos,
factus eſt (4) etiam in illis Spiritus Domini.
4. ſuper nuntios Saul ſpiritus Dei. Et prophetare cœperunt etiam ipſi.
Quod cum nuntiatum eſſet Sauli, miſit (5)
alios
5. & alios. nuntios: prophetaverunt autem & illi.
6. Ed. addit, & iratus iracundia Saul. Et (6) rurſum Saul miſit tertios nuntios, qui
& ipſi prophetaverunt.
Abiit (7) autem & ipſe in Ramatha,
7. abiit autem etiã ipſe. & venit uſque ad ciſternam magnam,
quæ eſt in (8) Soccoth,
8 Soccho. & interrogavit (9) & dixit: in quo loco ſunt
9 dicens. (10) Samuhel, & David?
10 Samuel. 11. In Najoth ſunt in Rama. Dictumque eſt ei: Ecce in (11) Nachioth
ſunt in Rama,
& abiit in (12) Nachioth in Rama.
12 Najoth. & factus eſt etiam (13) ſuper eos Spiritus
13. ſuper eum. (14) Domini,
14. Dei. & ambulabat ingrediens, & prophetabat
15. Najoth. uſque dum veniret in (15) Nachioth in Rama:
16. & expoliavit ſe etiam ipſe. expoliavit (16) ſe etiam ipſe veſtimentis ſuis,
& (17) prophetabit cum ceteris coram
(18) Samuhel,
17. Lege, prophetavit. & cecinit nudus tota die illa, & nocte:
unde exivit proverbium:
18. Samuele. num & Saul inter Prophetas?
Fugiit (19) autem David de (20) Nachioth
19. fugit. 20. Najoth quæ eſt in Rama. quæ erat in Rama,
venitque (21) & locutus eſt coram Jonathan:
Quid feci? quæ eſt iniquitas mea,
21. veniſſque locutus eſt coram Jonathan. & quod peccatum meum in Patrem tuum,
quia quærit animam meam?
qui (22) dixit; abſit, non morieris;
22. Qui dixit ei. neque enim faciet Pater meus quidquam

grande, vel parvum,
niſi prius indicaverit mihi:
hunc ergo celavit me Pater meus ſermonem
tantummodo?
nequaquam erit iſtud.
Et (23) juravit rurſum David: & ille ait:
Scit profecto Pater tuus quia inveni gratiam 23. juravit Davidi.
in (24) oculis tuis: 24. in conſpectu tuo
& dicet: Neſciat hoc Jonathan, ne forte tri-
ſtetur.
Quin immo vivit Dominus, & vivit anima
tua,
quia * uno tantùm, (ut ita dicam) gradu ego * Cod. qui.
morſque dividimur.
Et ait Jonathan ad David:
quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam
tibi.
Dixit autem David ad Jonathan:
ecce Kalendæ craſtino ſunt,
& ego ex more ſedere ſoleo juxta Regem ad
veſcendum:
dimitte ergo me, ut abſcondar in agro uſque
ad veſperam diei tertiæ.
Si (25) requiſiverit me Pater tuus, reſpon- 25 ſi requiſierit me.
debis ei:
rogavit me David, ut iret celeriter in (26) Bet- 26. Bethleem.
hlem Civitatem ſuam,
quia victimæ ſollemnes ibi ſunt univerſis
contribulibus ejus.
Si dixerit, bene: pax erit ſervo tuo.
Si autem fuerit iratus, ſcito, quia completa
eſt malitia ejus:
fac ergo miſericordiam (27) cum ſervum 27. in.
tuum:
quia fœdus Domini me famulum tuum tecum
inire feciſti.
Si autem eſt in me aliqua iniquitas, tu me
interfice,
& ad Patrem tuum ne introducas me.
Et ait Jonathan: Abſit hoc a te: neque enim
fieri poteſt,
ut (28) ſi certo cognovero completam 28. ut ſi certè.
(29) malitiam
Patris mei eſſe contra te, non (30) adnun- 29. Patris mei eſſe malitiam.
tiem tibi.
Reſponditque David ad Jonathan: 30. annuntiem.
Quis (31) renuntiabit mihi, ſi quid forte reſ- 31. nuntiabit.
ponderit tibi Pater tuus dare?
& ait Jonathan ad David:
veni, egrediamur in agrum.
Cumque exiſſent ambo in agrum,
ait Jonathan ad David:
Domine Deus Iſrael, ſi inveſtigavero ſenten-
tiam Patris mei craſtino vel perendie:
& aliquid boni fuerit ſuper David,
& non ſtatim miſero ad te, & notum tibi
fecero, hæc faciat Dominus (32) Jonathan, 32. la Jonathan.
& hæc (33) augeat.
Si autem perſeveraverit Patris mei malitia 33. addat.
adverſum te, revelabo aurem tuam,

& di-

1. ut vadas, in pace. — & dimittam te, (1) ut eas in pacem;
Et ſit Dominus tecum, ſicut fuit cum Patre meo.
2. mihi. — Et ſi vixero, facies (2) mecum miſericordiam Domini:
ſi vero mortuus fuero,
3. a domo. — non auferes miſericordiam tuam (3) de domo mea uſque in ſempiternum,
quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra. (4)
Pepigit ergo fœdus Jonathan cum Domo David:
& requiſivit Dominus de manu inimicorum David.
Et addidit Jonathan dejerare David, eo quod diligeret (5) eum . . . . . .

4. *Editio hæc addit:* auferat Jonathan de domo ſua. & requirat Dominus de manu inimicorum David.
5. illum.

Titulus fragmenti Vaticani hìc eſt, *Liber Tertius*, quo valde ſum admiratus, cùm S. Hieronymus adornans Veteris Teſtamenti Verſionem ex Hebræo, in duos tantùm Libros (quorum primus dicitur *Samuel*, alter verò *Malachim*) totam diviſerit Regnorum Hiſtoriam, ad normam Hebraicæ veritatis, ut ipſe teſtatur in Prologo Galeato, inquiens: *Tertius ſequitur* Samuel, *quem nos Regnorum Primum, & Secundum dicimus. Quartus* Malachim, *ideſt Regum, qui Tertio, & Quarto Regnorum volumine continetur*. Et paulo infra: *Lege ergo primum Samuel, & Malachim noſtrum.* Soli LXX. Seniores, & conditor Antiquæ Latinæ Vulgatæ Editionis, Libros Regum in quatuor ſecuerunt. Id autem videre licet in duobus Codicibus, Veronenſi, & * Toletano. Horum Secundi Variantes omnes Lectiones dedi pag. XLIX. & ſeq. unà cum Præfatione Chriſtophori Palomares; primi verò (qui S. Hieronymi eſt ferè æqualis) jam meminit ſub initium Præfationis ſuæ Vir eruditiſſimus Jacobus Vallarſius in Tomo IX. Operum S. Hieronymi hiſce diebus in lucem edito, ita ad rem noſtram ſcribens. „ Quod porro (Codex Veron.) germanam exhibeat Hieronymi Translationem, innumeris propemodum argumentis evincimus, quorum inſigniora quædam, quæ ex ipſo contextu elucent, in notis proponimus obſervanda: nunc illud quod petitur ex tota Codicis ſtructura, indicemus. Ac primùm in duos tantùm libros, quorum alter *Samuel* inſcribitur, alter *Malachim*, totam Regnorum hiſtoriam tribuit; nimirum ut fert Hebraicum exemplar, quod Hieronymus affectabat, monetque in Præfatione a ſe præſtitum; non, ut Vulgata, in quatuor, quod antea ex τῶν LXX. partitione obtinebat. Deinde cum Veteris ante Hieronymum diviſionis monere Antiquarius voluit, hoc ipſo monuit, teſtatuſque eſt luculenter, quam perſcribebat, Hieronymianam Verſionem eſſe. Initio libri apud nos ſecundi, infectis minio prioribus verbis, *Factum eſt*, è regione adnotavit, *In antiquis exemplaribus hìc incipit liber ſecundus*. Neque vero antiqua, niſi ad novæ Verſionis reſpectum, exemplaria diceret: neque alia tum poterant, aut antiqua appellari, niſi quæ pridem obtinuerant ex Græco derivata, aut alia nova, quàm quæ dudum ex Hebræo S. Pater excuderat. Idipſum ad locum, ubi Quartus Liber incipit in Vulgatis, fortaſſe autem manifeſtius docuit, hac ad oram Codicis adnotatione: *Hìc finit liber tertius ſecundum LXX.* Nempe quæ ſuperius antiqua dixerat exemplaria, ea nunc vocat de nomine, quæ a Septuagintavirali translatione fluxerunt, infertque adeo, quod præ manibus habebat, eſſe ad Hebraici textûs normam adornatum, quod Hebraici textûs, non Græci partitionem teneat; re enim vera nulla eſt in Codice alia inſcriptio, quàm iſthæc ad finem libri in Vulgata ſecundi: *Finit liber Samuel. Incipit liber Malachim.* „ Qui plura ſcire deſiderat, legat laudatam Conterranei mei Præfationem. Ne quis tamen fortaſſe putet, in commemorandis vetuſtioribus Codicibus Mss. (ad quos exigenda erit Pars III. iſtarum VINDICIARUM) Hieronymianæ Verſionis, prætermiſſum fuiſſe a nobis tam inſigne Hebræi Canonis monumentum, hìc non ad captandam aurulam gloriæ, ſed amore veritatis cogimur enarrare, ipſum Codicem anno Domini 1728. dum Veronæ Canonici Bibliothecarii munere fungeremur, a nobis primùm cum Editione Cl. Martianæi fuiſſe collatum: ſed, quoniam amico-

* *Vide paginā CCXII. hujus Editionis.*

rum eſſe debent omnia communia, ingentem nudamque variarum lectionum ſylvam, quam ipſi non ſine improbo labore confeceramus, libenti volentique animo cum eodem Vallarſio communicavimus, unà cum collatione alterius inſignis Codicis Capitularis, quo S. Hieronymi Liber continebatur *de Viris Illuſtribus*, atque Indiculus ille Poſſidii, in nova Editione Veneta Operum S. Auguſtini recuſus, in qua de eodem in monito ad Lectorem nos multa conſcripſimus. * Quocirca laudato Vallarſio ego maximam gratiam habere debeo, quòd adhibitis (ut puto) noſtris utriuſque Voluminis variis lectionibus, earum ope, quidquid depravatum atque corruptum in præcedenti S. Hieronymi Editione videbatur, priſtinæ integritati reſtituerit, atque omnia pro ſua ſingulari eruditione Notis inſignibus illuſtraverit. Veritatem pinxi coloribus ſuis; amicum penicillo meo.

* Vide etiā noſtr-m Appendicem ad *Opera varia Sirmondi*, Tomo IV. pag 547. & ſeqq Venetæ Editionis anni 1728.

Jam nunc efficiam, quod ſæpe viatoribus, cum properant, evenire ſolet, ut, ſi ſeriùs fortaſſe quàm voluerunt, è cubili ſurrexerint, properando in itinere, etiam citiùs, quàm ſi de ſummo mane evigilaſſent, perveniant, quò velint: ſcilicet ego, quoniam in colendo Editore atque illuſtratore inſignis Codicis Veronenſis acquievi diù, Epiſtolaris officii brevitate me excitante, nunc curſu corrigam tarditatem; atque illud, de quo principio mirabar, nihil diſſimulans, nihil occultans, Tibi, Vir Præſtantiſſime, ſignificabo. Attendebam ad titulum fragmenti Vaticani, qui erat hujuſmodi, LIBER TERTIUS; conſiderabam veterem ſtichometriam: & utrumque erat ad inſtar Italæ, ac Græcæ Verſionis τῶν Ο': utrunque non ad Hieronymianam Verſionem ex Hebræo aſſerendam, ſed ad infirmandam potius accomodatum. Quare aliud quiddam ſtatuere volebam, ſcilicet illo antiquiſſimo folio recitati Codicis Vaticani contineri particulam Antiquæ Italæ Tranſlationis, a S. Hieronymo (antequàm verteret Canonem Hebræum) ad Hexaplarem LXX. Interpretum Editionem exactæ. Ipſe enim S. Doctor non integros Regnorum Libros ex Græco Latinos fecit, ſed Septuagintavirali Adamantii pumice eos tantummodo perpolivit. Verùm de iſtis cogitationibus meis tuum judicium exſpecto, idque liberum. Nam inquirendæ veritatis amore magis impulſus ego putavi eas ad Te ſcribere, quàm quòd arbitrarer, Te earumdem pondere poſſe in meâ ſententiâ obfirmari. Nunc autem, quoniam præteritam culpam prolixitatis videri volo redimere, nova quædam de reliquis hujuſce Operis Partibus meæ mentis cogitata jampridem, præſenti maturo tempore breviſſimè enuntiabo. Quare, poſtquam hac Epiſtolâ Tibi, Vir Sapientiſſime, oſtendi quaſi velo quodam obductam formam ipſam ac faciem *Tertiæ Partis mearum Vindiciarum* (quæ cùm edita erit in lucem, ac veluti detectâ fronte cernetur, ob ingentem antiquiſſimorum Codicum vim, auro gemmiſque nitidior, mirabiles amores excitabit), ſequar jam, poſtpoſitâ *IV. Parte*, quæ tota *de Antiqua Latina Itala* futura eſt, ante indicare Tibi, qui ſint Veteris Teſtamenti Libri a S. Hieronymo è Chaldaico in latinum ſermonem converſi, de quibus in *V. Parte* erit agendi locus. Quæres fortaſſe, cur ego de duabus iſtis partibus inverſo ordine ſcribam? ſed ratio valdè probabilis reddi poteſt, ne ſcilicet de *Itala* cogar bis valdè faſtidioſum Tecum inire ſermonem; neve, loco novarum epularum, menſæ recoctam crambem apponam. Igitur duo ſunt libri, Tobias ſcilicet, & Judith, quos S. Hieronymus ex Chaldæo idiomate Latinos fecit; de quibus nunc eſt diſſerendum. Atque, ut Antiqui Latini Interpretis inquiſitio & inveſtigatio inſimul dilucidè pateſiat, proferam monumentum hactenus ignoratum, firmumque jaciam fundamentum, quod erit columen Divinæ S. Hieronymi Tranſlationis, a Cl. Martianæo juxta Vaticanum Lat. Exemplar evulgatæ. Rem narro; atque eorum Librorum, quos duos dixi, naturam Verſionis inquiro. Ut autem ordo ſervetur, primus eſto Liber Tobiæ.

Hujus archetypum Exemplar Chaldæum (quod curſu ſæculorum interiit) S. Hieronymus latinè vertendum ſuſcepit, miniſterio uſus hominis ejus linguæ peri-

Digitized by Google

ritiſſimi;quoHebraicè librum reddente,ipſe latinis literis *unius diei labore* donavit; ut novimus ex Præfatione eidem Libro præfixa, quam ipſe ad Chromatium & Heliodorum Epiſcopos dedit. ,, *Mirari* (inquit) *non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. Exigitis enim, ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham, Librum utique Tobiæ: quem Hebræi de catalogo Divinarum Scripturarum ſecantes, his, quæ apocrypha memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt enim nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta tranſferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti, ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quicquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego, accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me, quod jubere eſtis dignati, compleſſe.*

Huic Verſioni (quæ modò obtinet in Vulgata) Divina auctoritas unanimi Eccleſiarum conſenſione per ſacroſanctum Concilium Tridentinum aſſerta eſt. In ea nihil offendi, nihil diſplicere, nihil animadverti poteſt quoad mores, & fidem: ipſa enim incorruptam antiquitatem conſervat, & (ut inquit Cl. Auguſtinus Calmet in Proleg. in Tobiam) *ſimpliciſſima eſt omnium, & maximè perſpicua, alienis incertiſque narrationibus libera, quibus ſuſpicionis aliquid induci poſſe videtur. Abeſt proinde ab omni corruptionis notâ, cui ceteræ Editiones obnoxiæ ſunt.*

Antiqua Latina Translatio, quæ olim ante S. Hieronymum obtinebat, ex Græco adornata, ſola ante Sanctum Doctorem Canonica habebatur. Hujus aliqua apud veteres Patres ſuperſunt fragmenta. Varia quandoque in variis Exemplaribus erat; ſed multo plures, majoreſque occurrebant differentiæ in libro Tobiæ, quàm in reliquis libris. Cl.Martianæus integrum ejus exemplum ex authographo Ms.Bibliothecæ S.Germani Pariſienſis cum Cl. Calmet communicavit. Eſt autem,ut ipſe ait, ſatis quidem illud Græcæ Vaticanæ Editioni conſentiens, diſſentiens tamen in multis: modò enim narrationis ſeries contractior, modò prolixior exhibetur: plura præterit, quæ in Græco, & Vulgata leguntur; plura addit, fruſtra in illis quærenda. Quâ conjecturâ intelligimus, ſive adornatam eſſe Verſionem ex Græco a ceteris diverſu, ſive ejus Authorem minus literæ ſervire voluiſſe. Barbaro ſtylo etiam exarata eſt, & ſummam Latinæ Linguæ corruptionem exhibet: quin & nomina propria quandoque corrumpit. Ita pro Sennacheribo legit *Altarim*, & pro Nabat, *Navis*. Inſinuare videtur *, Sennacheribum, ex Judæa reducem, in urbe Charan ſive *Nacharim* neci traditum fuiſſe. Legimus etiam ibi- * Tobiæ Cap. XI. v.15.20.
dem, *Amoſum* oracula fudiſſe Bethlehemi: denique duo poſtrema Libri capita, & duodecimi partem omittit. Ita inſcribitur: *Liber Actorum Tobiæ, filii Ananielis, filii Gabrielis, de Tribu Nephtalim.*

Capite I. Ver.1. fert,Tobiam virum fuiſſe è *Viel*,ad dexteram UrbisNephtali, & ad lævam *Rafain*. Ver.2. legit in prima perſona,quod in tertia exhibet Vulgata; *Viam veritatis non deſerui: impertivi fratribus meis*: & ſic deinceps. V.7. dicit, Tobiam detuliſſe Jeroſolymam Primò primitias & decimas gregum, boum, & arietum, & decimam lanæ ovium; has autem Sacerdotibus: Secundò diſtribuiſſe Levitis, quicquid conſuetudine debebatur, è frumento, vino, oleo, ficubus, malogranatis, aliiſque: Tertiò ſecundam decimam ſexto quoque anno in pecuniam redegiſſe, eamque pecuniam erogaſſe in loco Sancto: Quarto denique ſingulis bienniis decimam diſtribuiſſe inter proſelytos, orphanos, & viduas. Verſu 9. ait, accepiſſe uxorem poſtquam *juvenis* factus fuit. Ver. 17. indicare videtur Textus Vulgatæ, Tobiam ſub privatæ ſyngraphæ fide pecuniam Gabelo ſolviſſe. Sed Cod.

de quo

de quo ſcribo, depoſiti loco tradita narrat *decem talenta in auro* Gabelo filio Gabeli. Ver. 18. Filius & ſucceſſor Salmanaſari, *Nachor* appellatur.

Cap. II. Feſtum illud ſolemne (de quo verſu 1.), lautiore convivio celebratum dicitur in Feſto Pentecoſtes. Ver. 4. poſt delatum a Tobia cadaver in domum a ſua alienam, donec nox ſubiret, fertur, ipſum manus ante cibum laviſſe. Ver. 19. ait, quòd *Anna uxor* Tobiæ *mercede ſerviebat* (in alienis domibus) *operibus mulierum* (lanificio videlicet, ac textrinâ), *&* quòd *mittebant, & ducebant eam ad texendum*. Ver. 20. Notat, hœdum, de quo ibi eſt ſermo, uxori Tobiæ additum fuiſſe mercedi conſuetæ, eamque fert abſolviſſe opus die ſeptimâ menſis: Tobiam verò numquam credere potuiſſe, hœdum in mercedis incrementum uxori datum fuiſſe.

Cap. III. Ver. 6. Orationem Tobiæ recitat verbis paulo aliis. En aliquid, quod in Editione Vulgata non legitur: *præcipe abſolvi me de neceſſitate jam in æternum locum: ne avertas faciem tuam a me; præſtat enim me mori, quàm audire tot improperia, & tot mala perferre*. Ver. 7. Sara morari dicitur *Ecbatanis*. Ver. 10. poſtquam Sara perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ, de ea fert iſta: *& voluit laqueo vitam finire* Ver. 12. dicit Saram oraſse *ad feneſtram* cubiculi. Ver. 16. paria fert cum Verſinne Syriacâ (quæ nunquam a Græco recedit): & ab hoc verſu, uſque ad 24. nihil habet eorum, quæ leguntur in Vulgata.

Cap. IV. Ver. 1. in Græca Edit. legitur: *In illa die recordatus eſt Tobias de argento, quod depoſuerat apud Gabelum in Rages Mediæ; & dixit in ſe ipſo: ego petii mortem: cur non voco Tobiam filium meum, ut ei indicem, priusquàm ego moriar? Et vocans eum, dixit: Fili, ſi mortuus fuero, ſepeli me, & ne deſpicias matrem tuam*. Gemina habentur in Veteri Verſione Lat. Codicis S. Germ. cujus præcipuas variantes lectiones ex Calmeto ſumma fide deſcriptas hic proſequor exhibere. Ver. 5. illis verbis, *ſepelias eam circa me*, addit, *uno ſepulcro*. Ver. 12. inquit: *munus bonum eſt eleemoſyna omnibus, qui faciunt eam coram ſummo Deo*, (ideſt eleemoſyna coram ſummo Deo facta, munus eſt bonum; vel, eſt munus bonum coram Deo eleemoſyna.) Ver. 13. fert cum Verſione Græca fuſius: *Attende tibi, fili, ab omni fornicatione: & uxorem primùm accipe de ſemine patrum tuorum: non accipias uxorem alienam, quæ non eſt de Tribu Patris tui, quoniam filii Prophetarum ſumus. Noë, Abraham, Iſaac, Jacob, iſti Patres noſtri a ſæculo. Memento fili, quia ipſi omnes acceperunt uxores de fratribus ſuis, & benedicti ſunt in filiis ſuis, & ſemen eorum hæreditabit terram. Et nunc, fili, dilige fratres tuos*. Ver. 16. ait: *& quod oderis, alii ne feceris; & non committas te in nequitia in omni vita tua*. Ver. 22. pecuniam Gabelo commendatam intelligit depoſiti loco, non lege mutui, datâ fide chirographi; habet enim: *Indico tibi commendaſſe me decem talenta in auro Gabelo filio Gabeli in Rages*.

Cap. V. Ver. 3. dicit datum fuiſſe chirographum utrimque, alterum quidem a Gabelo, alterum verò a Tobia, qui ſyngrapham ſimul, & pecuniam tradiderit; additque ante ſex & viginti annos depoſitum ejuſmodi creditum fuiſſe. Ver. 7. fert, Tobiæ interroganti unde eſſet, reſpondiſſe Angelum, ſe unum eſſe è filiis Iſraëlis, fratribus ejus, & dixiſſe, *veni huc, ut operer*. Ver. 8. habet cum Hebræo Textu Munſteri: *Rages Provincia Medorum, eſtque iter duorum dierum ab Ecbatanis, uſque ad Rages; & Rages quidem eſt in montanis; Ecbatana autem in planitie campi*. Ver. 11. ingredientem Raphaëlem primùm a Tobia ſalutatum fert; cui Angelus parem ſalutationem rependit, omnem gaudii copiam illi optans. Ver. 19. habet, *Frater meus es, bonâque familiâ. Noſti Ananiam, & Athaniam, qui ſunt in Jeruſalem? Reſpondit ei Angelus: mecum orabant, & nunquam receſſerant ab opere ſuo* (ab officio) *Fratres noſtri ſunt. Dixit ei Tobias: Ex bonora-*

norabili genere es: ſis benedictus. Drachmam quotidie, & omnem viæ neceſſitatem dabo tibi, & filio meo. Ver. 23. *Quid emiſiſti filium noſtrum? an non virgam anûs noſtræ eſt in ingrediendo ipſum, & egrediendo coram nobis.* Ver. 24. fert: *nunquam eſſet pecunia illa, ſed purgamento ſit filio meo.*

Cap. VI. Ver. 8. jungit ſimul *cor & jecur*. Ver. 11. *novit Raguel, quia non dabit eam viro alteri, juxta Legem Moyſi, vel reus erit mortis; quoniam hæreditatem tibi convenit accipere, quàm omnem hominem.* Ver. 15. *timeo, ne ingreſſus moriar, ſicut priores; quoniam Dæmonium diligit eam, quod non nocet cuiquam, niſi accedentibus ad eam.* Ver. 18. *Si ingreſſus fueris in thalamum, ſumes cinerem thymiamatum, & ſuppones de corde, & jecore piſcis, & facies fumigare, & olfaciet Dæmonium, & fugiet, & non redibit iterum in ſæculum ſæculi. Qando autem accedes ad eam, ſurgite utrique, & clamate ad miſericordem Deum, & ſalvabit vos, & miſerebitur. Ne timeas, quoniam tibi hæc parata fuit a ſæculo, & tu ipſam ſalvabis, & ibit tecum: & exiſtimo quia tibi erunt ex ea filii. Et ut audivit Tobias hæc, dilexit eam, & anima ipſius adhæſit valde ei, & venit in Ecbatana.*

Cap. VII. Ver. 1. exhibet Raguelem ſedentem in ædium limine, qui ſalutatos hoſpites invitavit, & introduxit. Ver. 5. Anna uxor Raguelis interrogat, reſpondetque. Ver. 7. Raguel invadens collum juvenis, amplectitur plorans, ac benedictionem illi imprecatur, utpote filio viri optimi, & probi; lugetque grave infortunium, ut juſtus adeo, & munificus homo lucis uſuram amiſerit. Ver. 18. jubetur tantum parari cubiculum, & eò filiam introduci. (parari ſcilicet cubiculum nuptiale ubi thorus, aliud ab eo inquo cœnabant)

Cap. VIII. Ver. 3. fert, Dæmonem abiiſſe in Ægyptum ſuperiorem, quò illum ſecutus Raphaël, catenis vinxit, ac ſtatim rediit. Ver. 4 *ut autem clauſi ſunt utrique, ſurrexit Tobias de lecto, & dixit: ſurge &c.* Ver. 16. ubi de benedictione Dei, ſolùm de Raguele fit mentio. Ver. 21. legitur Raguelem mandaſſe uxori ſuæ, ut panes plures conficeret; ipſum vero e grege vaccas duas, arietes quatuor attoliſſe, ut in convivium pararentur. Additur, adjuraſſe Tobiam, ne abiret quatuordecim illis diebus, ſed maneret ſecum in cibo, potuque, exhilarans patrem, & filiam, hactenus acutiſſimo dolore cruciatam: acciperet rerum ſuarum dimidium; ac deinde incolumis rediret ad patrem. Spopondit denique, poſt mortem ſuam & uxoris, illum reliquam hæreditatem aſſecuturum.

Cap. IX Ver. 3. legit: *accipe duos camelos, & quatuor ſervos.* Ver. 6. *protulit arculas in ſigillis, & dedit eis.*

Cap. X. Ver. 1. *ne forte detentus eſt ibi?*

Cap. XI. Ver. 1. *ibat Caracha, quæ eſt Civitas in Ninive.* Ver. 18. ſententiâ Vulgatæ planè oppoſitâ fert, Saram eadem die perveniſſe, eique venienti obviam utrumque Tobiam procurriſſe. Ver. 21. *conſummatæ ſunt nuptiæ cum hilaritate ſeptem diebus, & data ſunt illi munera multa.*

Cap. XII. Ver. 2. Græcæ Verſioni conſentit. Ver. 6. Reliqua hujus capitis, & duo ſequentia pauciſſimis verbis corripit, complectiturque, dicens: Raphaëlem, utroque Tobiâ accito, illis expoſuiſſe, quandoquidem abjecta cubilis requie, poſtpoſitoque cibo ſollicitè cadavera ſepulturæ causâ conquiſiſſent, ſe idcircò miſſum fuiſſe, tum ut ipſos probaret, cùm ut ſanaret, ac utrum vexatione liberaret. Scirent, ſe Raphaëlem eſſe, unum e ſeptem Angelis, qui coram Divino fulgore adſiſtunt. Inopinatâ oratione turbatos, territoſque utrumque Tobiam, prono ore ſeſe humi ſtraviſſe; Raphaële interim illos animis confirmante, & pacem nunciante. Deum commendarent nullâ non viræ ſuæ die, ejuſque laudes ingeminarent. *Videbatis*, ait, *me, quia manducabam, ſed viſu veſtro videbatis;* ideſt ſpeciem exhibebam comedentis, cùm revera non comederem. Tum iterum hortatur, ut Deum commendent, ejuſque clementiam inter homines cele-

celebrent, Se redire ad eum, à quo miſſus fuerat; ipſi verò ſcriberent quæ ſibi contigerant. His Angeli verbis ad Tobiam narratis, additur, ſcriptam ab eodem Tobia orationem, gaudii ſui monumentum, qua in Dei laudes in æternitate magni, cujus eſt ſæculorum omnium regnum, unumquemque appellabat. Ipſum eſſe, qui cædit, & qui miſeretur; qui deducit ad ſepulcrum, & majeſtate ſuâ graviſſimis infortuniis liberat; cujus è manibus nemo quit evadere. Denique totum Opus ita clauditur: *Finis Tobiæ Juſti*.

Hæc, Sapientiſſime Præſul ſunt præcipua in Codice San-Germanenſi diverſitatis, ac interpolationis indicia: ſed multo plura, & majora viderentur, ſi univerſas Lectiones Domnus Auguſtinus Calmet in ſuum Literalem Commentarium intuliſſet. Porro in illo Exemplari ita confuſa ſunt omnia, ac perturbata, ita aucta, atque imminuta, ut fere nihil certum habeatur. Barbaries quoque, & inſolentia verborum obſcuritatem affert, ac denſas tenebras parit. Quæ eſſet antiqua Latina tranſlatio Libri Tobiæ, de ea, quoniam me pervetuſtus Codex admonuit, te commonebo. Exemplar decimi ſæculi teſtem venire ad teſtimonium dicendum volo. Exſtat in Bibliotheca Vaticana, cui Alexandri VIII. Pont. Max. munere ex libris Sereniſſimæ Chriſtinæ Reginæ Suecorum acceſſit. Ita autem habet.

Ex Codice Regio-Vaticano ſcripto circa X. Sæculum, pag. 44. & ſeqq.

1. *Abundat.*

In Nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti, incipit Liber ((1) Tobiæ)

2. *Cod. San-Ger. de quo ſupra*, Ananielis. *juxta Gr. Vat.*
3. *Cod.* in viam.

TObis filii Tobiel, filii (2) Naniel, filii Gabiel, filii Siel, filii Gabaliel, ex Tribu Neptalim, qui captivus ductus eſt in diebus Salmanaſſar Regis Aſſyriorum ex Gebuel Civitate, quæ eſt a dextera parte (*a*) Cydiſſi Civitate ex Neptalim, quæ eſt ſuper Galilæam, ſuper Naaſor poſita, quæ eſt ad occidentem Solem, a ſiniſtra parte Raphain. Ego Tobias (3) in via veritatis, & juſtitiæ ambulabam omnibus diebus vitæ meæ; & elemoſynas multas feci fratribus meis, & Genti meæ, qui mecum ibant in Civitate in Terram Aſſyriorum. Et cum eſſem in Terra mea Iſrael juvenis, tota Tribus Neptalim Patris mei (4) receſſit a Domo David, & Civitate Hieruſalem electa ex omnibus Tribubus Iſrael, ubi Ara omnibus Tribubus ſanctificata erat in ſempiterno, cùm Templum excelſi Dei ædificatum eſt, ut ſacrificarent in ipſa in omni progenie ſempiterna: & omnes fratres mei, & Domus Neptalim patris mei ſacrificabant in Dan Vitulo aureo, quem fecit Jeroboam Rex Iſrael in Dan, & in excelſo omnium Gentium Galilææ. Ego ſolus ibam aliquotiens in Hieroſolimam in diebus feſtis, (ſicut ſcriptum eſt (5) omnibus Iſrael in mandatis ſempiternis, ut dent (6) initia primogenita pecorum) & proficiſcebar a me in Hieroſolima, & dabam (7) decimas Sacerdotibus filiis Aaron ad Aram: & decimam frumenti, vini, & olei, & fici, & maligranati, & (8) graudis dabam filiis Levi ſervientibus Domino in Hieruſalem; & decimam dabam pecuniam; & ibam, & impendebam illam omnibus annis: (9) tertiam autem decimam dabam orfanis, & proſelytis adpoſitis in Iſrahel: inferebam, & dabam illis in tertio anno; & manducabam ſecundùm præceptum, quod ſcriptum eſt de illis in Lege Moyſi, ſecundùm mandata, quæ mandaverat me Danihel, cum orfanum me dereliquerat Pater meus moriens. Et ſic factus ſum juvenis, & accepi Annam uxorem ex ſemine Patrum noſtrorum, & generavi ex illa filium, & vocavi nomen illius Tobiam. Poſtquam captus eſſem ab Aſſyriis, & (1) cum

4. *Cod.* receſſi. *Gr. Vatic.* ἀπέστη.
5. *Lege*, omni, *cum Gr. Vatic.*
6. *Cod.* initiæ. *Gr. Vatic.* primitias.
7. *Cod.* decimis.
8. *Hic cubat mendum: lege, ſi lubet*, granea.
9. *Cod.* tertia autem decimam: *Gr. Vatic.* ut in Textu.

(*a*) *Urbs Nephtali, ipſa eſt, quæ dicitur* Cades. *Erat autem ceu Metropolis univerſæ Tribûs: quare appellatur in Scripturis Sanctis*, Cades Nephtali. *Nec fortè alia eſt a* Cadyti *Herodoti lib.2. c.159.*

& (1) cum captivus ibi morater in Ninive, (2) (&) omnes fratres mei manducabant ex panibus Gentlum. Ego autem conſervavi animam meam, ne manducarem panes Gentium; & memor eram Dei in tota anima mea. Et dedit mihi Dominus excelſus Deus gratiam, & ſpeciem ante conſpectum Salmanaſſar Regis Aſſyriorum; & emebam illi quæcunque volebat in uſus ſuos, & ibam in Medis, & emebam illi inde omnia, quæ jubebat, uſque dum moreretur. Et commendavi Gabelo fratri, (3) & Gabin in Terra Medorum pecuniam talenta decem argenti. Et cum defunctus eſſet Salmanaſſar Rex Aſſyriorum, regnavit Senacherim filius illius pro illo; & viæ terræ Medorum (4) receſſerant, & nemo poterat ire jam in Mediam in diebus, quibus defunctus eſt. Ego autem multas elemoſynas feci (5)..... qui erant ex Gente mea, & panes meos dabam eſurientibus, & dabam veſtimenta nudis orphanis; &, ſi quem ex Gente mea videbam mortuum projectum poſt murum Ninive, ſepelliebam illum: & ſi quem occidiſſet Senacherim Rex, tunc ibam fugiens in diebus judicii, quod fecit Dominus Rex Cœli de blaſphemiis, quibus (6) blaſphemavit: (multos enim jugulavit in ira ſua ex filiis Iſrael) & curabam corpora illorum, & ſepelliebam: & quærebat illa Senacherim Rex, & non inveniebat. Et abiit quidam ex Ninive, indicavit Regi de me, quòd ego ſepellirem mortuos. Quod cum (7) reſciviſſem, abſcondi me, (8) eum requiri me juſſerat Rex, & occidere: & timui, & refugi, & direpta ſunt omnia quæcunque habui in fiſco Regis; & non eſt derelictum mihi nihil, niſi Anna uxor mea, & Tobias filius meus. Et latui diebus quadraginta quinque, quouſque filii illius occidiſſent illum, & fugiſſent in montem Arath. Et regnavit Achenoſſar filius illius pro illo, & conſtituit Achicarum filium Anael fratris mei ſuper exactionem Regni; & ipſe habebat poteſtatem (9) ex omnem Regionem. Tunc loquutus eſt (10) Acharus pro me. Tunc deſcendi in Ninive, & erat amicus meus, qui erat (11) Præpoſitus ſuper (12) anulus, & Procurator; & ſuaſi Regi Aſyriorum, & præſtituit me Rex Acedonoſſar iterum. Erat autem Achicarus compatruelis meus, ex cognatione mea, & ex cognatione Regis; & deſcendi in Domum meam, & (a) reddita mihi eſt Anna uxor mea, & Tobias filius meus: & in Pentecoſten, (13) quæ eſt ſola ſancta ſeptimanarum, factum eſt mihi prandium bonum, & recubui prandere. Poſita eſt mihi menſa, & dixi Tobiæ filio: Vade, adduc quemcunque inveneris pauperem ex fratribus noſtris, qui ſunt in Ninive captivi, qui reminiſcuntur in toto corde Dominum ſuum, ut manducent nobiſcum prandium, quod eſt. Suſtineo te fili, donec venias. Et abiit Tobias, ut quæreret aliquem (14) pauperorum ex fratribus noſtris: & reverſus, dixit mihi, Pater (15) quis es tu? & dixi illi: Ecce ſum fili. Et reſpondens, dixit; Ecce unus ex fratribus noſtris occiſus, projectus: & ipſum vidi quomodo ſuffocatus eſt, & proſilii, & reliqui prandium, antequam guſtarem ipſum, & ſuſtuli illum de platea in domum, uſque dum ſol occideret, ut ſepellirem illum: & reverſus ſum, & manducavi panem meum cum luctu, & tremore, memoratus (16) ſum verborum Prophetæ, (17) quod loquutus eſt ad Moyſen in Bethel, dicens: Convertentur omnes viæ veſtræ in luctum, & ſemitæ veſtræ in planctum: & ploravi, &, cum occidiſſet Sol, abii, & fodi, & ſepellivi illum; & propinqui mei deridebant, dicentes: Non timet hic, jam qui quærebatur, ut occideretur propter hanc rem, & fugerat; & ecce ſepellit iterum mortuos. Et ea nocte (18) locutus ſum poſtquam ſepellivi illum, & intravi in domum meam, & dormiebam juxta parietem Domus meæ, & faciem meam nudam habebam propter æſtum: & neſciebam, quoniam (19) paſſeres ſuper me erant, quorum ſtercora reſederunt calida in oculis meis; & contigit, ut induerent albuginem oculi mei. (20) Cotidie autem Abamad Medicus aderat, ut curaret; & quando (21) inunguebar cum medicamen-

1. *Lege*, con captivus, *vel*, cum captivis.
2. &, *abundat*.
3. *Cod. San-Germ.* Gabeli. *Gr. Vatic.* Fratello. *Lege*, Fratri Gabeli, & filio Gabin, *ut conſtat ex fine pag. CCCXLIX.*
4. *Cod. San-Germ.* inconſtantes erant.
5. *Supple ex G Vat.* fratribus meis.
6. *Subaudi*, Iſrahel.
7. *Cod.* receſſiſſem.
8. *Lege*, quoniam.
9. *Lege*, in omnem, *cum G. Vat.*
10. *Lege*, Achicarus, *ut ſupra juxta Text. Hebr. Maſteri.*
11. *Cod.* propoſitus.
12. *lege*, ſuper annulo, *cum Gr. Vatic.*
13. *Dies* Pentecoſtes, *Feſtum Hebdomadarũ ab Judæis appellabatur.*
14. *Lege*, pauperum.
15. *Forte legendum*, ubi es tu? *Ib. Gr. Vat.* projectus eſt.
16. *Tò* ſum, *abundare videtur.*
17. *Lege*, qui, *vel* quæ.
18. *lege ſi placet*, lotus ſum.
19. *Cod.* paſſeris.
20. *Lege*, quotidie.
21. *more veterum.*

(a) *Textus quoque Hebræus Fragii reſtitutam illi fuiſſe uxorem, & filium narrat: ſed id repugnat his, quæ paulò ſuperiùs leguntur, ſcilicet linea 21. hujus paginæ.*

eamentis, tanto magis excæcabantur oculi mei, & albicabant, quoaduſque excæcaverunt me. Et etam inutilis per annos quatuor; & omnes fratres mei, & amici dolebant pro me, & Achicarus paſcebat me, & pavit me biennium, antequam (1) irent in Elimaida. Et in illo tempore Anna uxor mea operabatur operibus (2) muliebribus, lanam faciens, & conducens telas texendas, & ex mercedibus ſuis paſcebat me: quæ accipiebat, & texebat; & cum detexiſſet, remittebat Domino rerum, & ille mercedem dabat ei: & in ſeptimo die detexuit telam, & miſit: & illi dederunt ei mercedem totam, & inſuper dederunt ei ad manducandum hædum; & cum intraſſet ad me, cœpit hædus (3) belare. Et vocavi illam, & dixi: Unde eſt hædus hic, qui belat? ne fortè furtivus ſit? Redde eum Dominis ſuis; non licet nobis manducare furtivum. Et illa dixit; mihi datus eſt pro mercede mea: & non credebam, ut reſtitueret illum Dominis ſuis; & contendebam cum illa propter hædum. Et reſpondens, dixit mihi: Ubi ſunt elemoſynæ tuæ? Ecce omnia ſuper te nota ſunt. Et triſtis factus ſum animo: & ſuſpirans ploravi; & intravi in aulam meam, & cœpi orare cum ſuſpirio animæ meæ, & dixi: Juſtus es Domine, & omnia opera tua magna ſunt, & viæ tuæ veritate plenæ ſunt; & tu judicabis ſæculum. Et nunc, Domine, memor eſto mei, reſpice me, & noli nocere me ſecundùm peccata mea, & ſecundùm ignorantiam meam, & Patrum meorum; quia peccavimus ante conſpectum tuum, & contempſimus præcepta tua; (4) & dediſti nos in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in parabolam, & in fabulam, & in improperium, & in omnibus gentibus, in quibus nos diſperſiſti. Et nunc, Domine, multa bona judicia ſuperſunt, ut facias in me pro peccatis meis; quoniam non fecimus præcepta tua, & non ambulavimus verè ante conſpectum tuum: & nunc, ſecundùm quod tibi placet, fac mecum. Et imperare cœpi ſpiritum meum ex me, ut non dimittar a facie Terræ, ut fiat terra: quoniam expedit mihi mori magis, quàm vivere; quoniam improperia falſa audivi, & triſtitia multa eſt, & in me, Domine, imperavi. Requieſcam ab hac neceſſitate: mitte me in locum ſempiternum; & noli avertere faciem tuam a me Domine; quoniam expedit mihi mori magis, quàm vivere cum neceſſitate magna in vita mea, & ne audiam improperia jam. Eadem die contigit (5) Sarra filiæ Raguelis, quæ Ecbatbanis (6) in Medica, ut ipſa audiret improperia ab ancilla Patris ſui, quia tradita erat viris ſeptem; & non ſinebat Aſmodæus malus dæmon, ſed occidebat illos, antequam fierent cum illa in conjugio, ſicut traduntur mulieres. Et dixit ad illam (7) Ancilla: Tu ſuffocaſti viros tuos, & ecce jam tradita es ſeptem viris, & unum ex illis non es *(a)* (8) frunita; qui nos flagellas pro viris tuis, quia mortui ſunt? Et tu vade cum illis, & non videamus ex te filium, aut filiam (9) in ſempiternum. In illa die facta eſt triſtis anima ejus, & ploravit, & aſcendit in ſuperiora Patris ſui; & voluit laqueo ſe ſuſpendere: & iterum cogitabat, dicens: Ne fortè improperent Patri meo, & dicant: una ſuperfuit tibi filia, & illa laqueo ſe ſuſpendit, * ea malis: & adduco ſenectutem Patris mei cum triſtitia ad inferos. Non eſt hoc mihi bonum, ut laqueo ſuſpendam me; ſed bonum eſt orare Dominum, ut moriar, & non audiat improperia Pater meus amplius. In illo tempore aperuit manus ad feneſtram, & oravit ad Dominum, & dixit: Benedictus Domine Deus miſericors, & benedictum eſt nomen tuum in omnibus ſæculis ſæculorum. (10) Benedicant te omnia opera tua in ſæcula ſæculorum. Et nunc ad te eſt facies mea, & oculi mei ad te reſpiciunt. Dimittar a terra, ut non audiam improperia jam. Tu ſcis, Domine, quoniam munda ſum ab omni immunditia viri, & non coinquinavi nomen meum, nec nomen Patris mei in terra captivitatis meæ. Unica ſum Patri meo; & non ſupereſt illi filius alius, qui poſſideat hæreditatem (11) illius; nec frater eſt illi juxta, neque cognatus meus ſupereſt, qui conſer-

1. *Nempe, ante quam filius ejus Tobias, & amici, vel propinqui irent Elymaidem.*
2. *Cod.* mulieribus.
3. *Cod.* bellare.
4. *ly &, abundare videtur.*
5. *Lege*, Sarræ, *vel* Sarræ.
6. *Subaudi*, morabatur, *& lege*: in Media.
7. *Cod.* ad illa.
8. *Idest*, fruita.
9. *Cod.* in ſēpiterno.

* *Emendet felicior aliquis.*

10. *Codex*, benedicat.
11. *Codex*, hæreditate.

(a) In Inſcriptione apud Cl. Fabrettum, pag. 237. num. 633. Ita legitur: Claudia Agaſſomene filiis ſuis infeliciſſimis, qui etate ſua non ſunt fruniti, fecit mater ſcelerata.

conſervet me illi, & tradat in matrimonio. Ecce perierunt mihi ſeptem viri, & ut quid mihi adhuc vivere? Et ſi non tibi videtur, Domine, occidere me; impera, & reſpice me, & miſerere mei, ut jam non audiam improperium. In ipſo tempore exaudita eſt oratio amborum ante conſpectum honoris Dei, & miſſus eſt Angelus Raphael ſanare duos Tobio de (1) ſquama maris albuginis ab oculis illius, ut videat lumen Cœli, & ad Sarram filiam Raguel dare Tobiæ filio Tobi uxorem, & alligare Aſmodæum malum dæmonem ab illa. Quoniam Tobian contigit poſſidere eam, * præter omnibus, qui volebant accipere eam. In illo tempore reverſus Tobias ab Aula in domu ſua, & Sarra filia Raguelis deſcendit de ſuperiora: in tempore illo rememoratus eſt Tobias pro pecunia, quam commendaverat Gabelo in Rages Civitate Medorum, & dixit in corde ſuo: Ecce ego (2) petii mortem, quid non voco Tobiam filium meum, & demonſtro illi pro pecunia quam commendavi, antequam moriar. Et vocavit filium ſuum, & dixit illi: Fili, cum mortuus fuero, ſepeli me bene, & honorifica matrem tuam, & non derelinquas illam omnibus diebus vitæ ejus, & fac quod bonum eſt ante conſpectum ejus, & noli triſtem facere ſpiritum ejus in quacunque. Memor eſto, fili, quoniam multa pericula vidit ex te in utero ſuo; & cum mortua fuerit, ſepeli illam circa me in uno ſepulchro, & omnibus diebus tuis, fili, Deum tuum in mente habe. Ne velis peccare, & præterire præcepta ejus. Juſtitiam fac omnibus diebus vitæ tuæ, & noli ire in viam iniquitatis, quoniam (3) faciente te veritatem, bene tibi erit in omnibus operibus tuis, in ſubſtantia tua, & in omnibus facientibus juſtitiam bene erit. Fili, fac eleemoſynam, & noli avertere faciem tuam ab omni paupere, & a te non avertatur facies Domini. Fili, ſecundum quod habes, fac eleemoſynam. Præmium bonum theſaurizat ſibi homo in die neceſſitatis, quoniam eleemoſyna a morte liberat, & non ſinet intrare in tenebras. Bonum donum recipiunt, qui faciunt eam ante conſpectum Dei. Attende, fili, ab omni fornicatione. Accipe primum uxorem a ſemine patrum tuorum, quoniam filii Prophetarum ſumus, & ſecundum veritatem ambulamus; quia prophetavit primus Abraham, & Iſaac, & Jacob Patres noſtri a ſæculo. Memor eſto fili, quoniam omnes iſti acceperunt uxores ex ſemine Patrum ſuorum, & benedicti ſunt in filiis, & ſemen illorum poſſidebit terram. Et nunc fili, dilige fratres tuos, & noli faſtidire in corde tuo a filiis, & filiabus populi tui. Accipe unam ex illis; quoniam in faſtidio perditio eſt, & diſcordia magna, & jugalitas mater eſt inopiæ. Mercedem hominis, qui fecerit opus apud te, noli retinere; ſed redde, & mercedes tuæ non retinebuntur a Domino Deo, cui ſervis. Fili, attende tibi, in omnibus operibus, & eſto doctus in omnibus cogitationibus tuis. Fili, (4) quod odis fieri tibi, non facias * alii. Ab ebrietate abſtine, & de pane tuo da eſurientibus, & ex veſtimentis tuis da nudis, & ex omnibus, quæ ſuperſunt tibi, fac eleemoſynam. Fili, panem tuum, & vinum tuum diſtribue cum juſtis, & non des peccatoribus. Conſilium ab omnibus ſapientibus accipe, & noli contemnere conſilium bonum. Omni tempore benedic Dominum, & pete ab illo, ut dirigantur viæ tuæ. Conſilia tua bona ſint, quoniam omnes gentes non habent conſilium bonum, ſed Dominus dat nobis omnibus. Quemcumque vult Dominus, exaltat, quemcumque vult, humiliat, * & deponet uſque ad inferos ſub terram. Fili, memor eſto mandatorum meorum, & non (5) deiciantur a corde tuo. Dico tibi, quoniam pecuniam commendavi decem talenta Gabelo filio (6) Gabrin in Rages Civitate Medorum; & noli vereri fili, quoniam pauperem vitam gerimus; ſed multa bona habebimus, ſi timueris Dominum, & ſi receſſeris ab omni peccato, & feceris bene. Tunc reſpondit Tobias Patri ſuo: omnia quæcunque mandaſti mihi, faciam Pater: ſed quomodo potero accipere pecuniam a Gabelo? Ille neſcit me, & ego neſcio illum. Vel quod ſignum dabo illi, ut credat mihi, & reddat pecuniam? Sed & vias, quæ ducunt in Mediam, neſcio.

1. *Lege*, ſquamma.

* præ.

2. *Cod.* petii.

3. *Cod.* facientem.

4. *Meſſ.* odiſti. * *Ibid. Cod.* alio.

* *Fortè legendum*, & deponit.

5. *Gr. Vatic.* deleantur.

6. *Gr. Vatic.* Gabriæ. *Vide ſupra*, *pag.* 347.

Et reſpondens Tobias, dixit Tobiæ filio ſuo: (1) chirographum ſuom mihi dedit, & chirographum meum accepit, in quo poſui pecuniam apud illum, & ake-tum habeo, & ex illo tempore ſunt anni XX. ex quo commendavi pecuniam illam. Nunc fili, quære tibi hominem fidelem, qui eat tecum; & dabimus illi mercedem. Vade fili; dum vivo, accipe pecuniam illam. Et exiit Tobias, ut quæreret hominem peritum, qui ſciret ire in Mediam, & invenit Raphael Angelum ſtantem, & neſciebat quod Angelus Dei eſſet. Et dixit ei: Unde es juvenis? Qui ait: ex filiis Iſrael unus de fratribus tuis. Veni autem operari. Et dixit ei: Noſti ire in Mediam? Et dixit: multa ſunt quæ ſcio, & vias omnes novi, & (2) in Mediam fui ſæpius, & hoſpitatus ſum apud Gabelum fratrem noſtrum, qui moratur in Rages Civitate Mediæ. Et continet Ecbathanis (3) dierum dua ſtadiorum. Rages poſita eſt (4) in Monte Ecbathana: Ecbathana autem in medio campo. Et dixit: Soſtine juvenis, quouſque adnuntio Patri meo: deſidero enim ut eas mecum, & dabo tibi mercedem. Et dixit: Ecce ſuſtineo te, tantom ne demoreris. Et introivit Tobias, & adnuntiavit Patri ſuo, dicens: Ecce inveni hominem de fratribus noſtris, qui eat mecum. Et exit (5) Tobias, & vocavit eum, & introivit ad eom, & ſalutavit eom, & dixit: pax ſuper te. Et dixit Tobias: quis dixit mihi pax? Ego homo inutilis oculis, & lumen Cœli non video. Vocem (6) hominum audio, & ipſum non poſſum videre, ſed jaceo in tenebris. Et dixit: facile eſt Domino, ut ſanet te: æquo animo eſto. Et dixit Tobias ad eum: Tobi filius meus vult proficiſci in Mediam: poteris comitare ei? & dabimus mercedem tuam. Et dixit, potero. Sæpius abii, & vias novi, & omnes campos ejus perambulavi, & montana ejus ſcio. Et dixit Tobias: ex qua Tribu es, & ex qua Patria, frater? Et dixit, Patriam quæris, aut Mercenarium, qui eat cum filio tuo? Et dixit: frater, ſcire volo nomen tuum ex veritate, & ex quo genere ſis tu. Et dixit: Ego ſum Azarias filius Ananiæ, de Domo (7) Sellemmiæ magni viri, ex fratribus tuis. Et dixit Tobias: ſalvus venias, & ſanus. Peto frater, ne mihi iraſcaris, quoniam volui ſcire veritatem generis tui. Sed ecce frater meus ex genere bono, & benigno es; (8) uno vero foderas Anania, & Nathaniau duos filios * Sellemmiel novi, magni viri; & ipſi comitabautur mihi in Hieruſalem, & adorabant mecum. Ex ſtirpe bona es. Cum pace venias; & ego dabo tibi mercedem tuam diurnam: & quæ opus ſunt tibi, erunt tibi ſimiliter ſicut filio meo, & adhuc (9) adaugam mercedem tuam. Et dixit: noli timere, ego proficiſcar cum eo, & ibimus, & revertemur in pace. Et vocavit Tobias filium ſuum, & dixit: Fili, præpara te, & exi cum fratre tuo. Deus autem qui, in cælo eſt, perducat vos ſibi in pace, & ad nos revertimini ſalvi, & Angelus ipſius comitetur vobiſcum. Et præparaverunt ea, quæ in itinere haberent, & egreſſi ſunt ut proficiſcerentur. Et oſculatus eſt patrem ſuum, & matrem ſuam: & dixerunt ei: Perge cum ſalute: & ploravit mater (10) hujus, & dixit ad Tobiam: Ut quid miſiſti puerum? (11) Non ipſe eſt baculus manus noſtræ? ipſe egreditur, & ingreditur apud nos. Omnis pecunia (12) purgamento. Sicut datum eſt nos vivere, Domino ſic vivamus. Et dixit ei: æquo animo eſto; ſalvus ibit, & ſalvus revertetur ad nos filius noſter. Noli timere, ſoror: Angelus Domini bonus (13) comitetur cum eo, & dirigetur iter ipſius, & revertetur ſalvus. Et ceſſavit plorare, & ſiluit. Et profectus eſt puer, atque Angelus; & canis ſecutus eſt (14) eos, & venerunt uſque ad Tigrim flumen, & demorati ſunt, ut manerent ibi: & deſcendit Tobi ad flumen, ut lavaret pedes; & ſubito exilile piſcis, ut puerum devoraret. Et exclamavit puer: Domine, piſcis invadit me. Et dixit ei Angelus: Adprehende, & tene eum. Comprehendit puer piſcem, & extraxit eum ſuper terram. Et dixit Angelus ad puerum, Finde eum medium, & tolle cor, & fel, & jecur ejus, & repone: ſunt enim utilia in medicamentis: & fecit ſic puer. Piſcem vero aſſavit, & manducaverunt. Reliquum autem ejus in (15) viam reliquit; & abierunt utri-

1. *Cod.* Cyrographum.
2. *Lege*, in Media.
3. dierum duo, ſtadiorū. *Cod. San-Ger.* eſtque iter duorū dierum ab Ecbatanis, uſque ad Rages.
4. *Cod.* In montem.
5. *Lege*, & exiit.
6. *Fortè legendum*, hominis.
7. *Aliæ Verſiones legunt*, Semei, *vel* Semejat, *aut* Selomith.
8. *Emendet felicior aliquis.*
9. L. adaugeam, *vel* adaugebo.
10. *Lege*, ejus.
11. *Lege*, Nonne.
12. *Lege*, purgamentum.
13. *Lege*, comitatur.
14. *Cod.* eis.
15. *Lege*, in via.

utrique, quoadusque venerunt in Mediam. Et dixit Tobi ad Angelum: quod eſt medicamentum in his, quæ de piſce ſervare juſſiſti? Et dixit ei: Cor ejus, atque (1) jecur ad incendendum in conſpectu hominis. Si fuerit in eum occurſio Dæmonis, vel ſpiritus malignus, fugabit ab eo. De fel ad ungnendos oculos, in quibuſcunque fuerit albugo, ſanabuntur. Et venerunt in Ecbathana. Et dixit Angelus ad Tobi: In eis, quæ ſunt Raguel, hodie neceſſe eſt nos manere; (2) & homo ex fines tuos eſt, & filia unica eſt ei, & hæc ſpecioſa forma, & æquitas eſt ejus, ut poſſedeat hæreditatem patris ſui; & tibi convenit accipere eam conjugem. Pete igitur a Patre ejus, & dabit tibi eam uxorem. Tunc reſpondit Tobias, & dixit: Audivi, quia tradita eſt viris ſeptem, & mortui ſunt: ſed & hoc audivi, quia Dæmonium illos occidit. Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eveniant (3): &, cum ſim (4) unicus parentibus meis, deponam ſenecturem illorum cum triſtitia ad inferos. Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, & oſtendam tibi quæ ſunt, quibus prævalere poteſt Dæmonium. Ii, namque qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe ſua mente (5) excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, in quibus non eſt intellectus; habet poteſtatem Dæmonium ſuper eos. Tu autem, cum acceperis eam, ingreſſus in cubiculum, per tres dies continens eſto ab ea, & nihil aliud, niſi in orationibus vacabis cum ea. Ipſa autem nocte, incenſo jecore piſcis, fugabitur Dæmonium. Secunda vero nocte in copulatione ſanctorum Patriarcharum amitteris. Tertia autem nocte benedictionem conſequeris, ut filii ex vobis incolumes procreentur. Tranſacta autem nocte tertia, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quàm libidinis ductus, ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris. *

1. *Cod.* jecor.
2. *Lege, ſi placet:* hic homo affinis tuus eſt, *juxta Græc. Vatic.* συγγενής σου.
3. *Cod.* eveniat.
4. *Cod.* & cū ſum.
5. *Cod.* excludunt.

Reliqua hujus Libri Tobiæ, quoniam ſunt Chaldaicæ S. Euſebii Hieronymi Tranſlationi ferè ubique conformia, hìc ex integro typis edere nolui: ſed contuli Codicem Vaticanum cum Vulgato Exemplari Clementis Papæ VIII. ut varias tantùm utriuſque lectiones tuis oculis, Præſul Sapientiſſime, repræſentarem.

* *Hæc ex laudato Codice Regio-Vaticano, ſignato numero VII. pag. 44. & ſeqq. deſcripta ſunt.*

Cap. VII. Editio Vulgata.	Cod. Regio-Vatic. ſignatus num. 7.
Verſ. 5. Cap. 7. *Dixit Angelus ad Raguelem.*	*Dixit Angelus ad Ragubel.*
Ibid. *Tobias, de quo interrogas, Pater iſtius eſt.*	*Tobia, de quo interrogas, Pater hujus eſt.*
V. 8. *& Sara ipſorum filia.*	*& Sarra filia ipſorum;*
V. 9. *præcepit Raguel occidi Arietem, & parari convivium.*	*præcepit Ragubel occidere arietem, & parare convivium.*
V. 11. *ſciens quid evenerit illis ſeptem viris, qui ingreſſi fuerant ad eam: & timere cœpit &c.*	*ſciens quid evenerat illis ſeptem viris: & timere cœpit, & reliqua.*
Ibid. *ne forte & huic ſimiliter contingeret.*	*ne forte huic ſimiliter accideret.*
Ibid. *petenti ullum reſponſum.*	*ullum petenti reſponſum.*
V. 12. *dare eam iſti.*	*dare illam iſti.*
V. 14. *fecit vos venire ad me.*	*vos fecit ad me venire.*
V. 15. *vobiſcum ſit.*	*ſit vobiſcum.*
V. 18. *vocavitque Raguel ad ſe Annam uxorem ſuam, & præcipit ei, ut prepararet &c.*	*vocavitque ad ſe Ragubel Annam uxorem ſuam, & præcepit eam ut pararet &c.*
V. 19. *& introduxit illuc Saram.*	*& introduxit in eo Sarram.*
Cap. 8. V. 2. *recordatus itaque Tobias ſermonum Angeli.*	*recordatus itaque Tobias ſermonem Angeli;*
V. 3. *religavit illud &c.*	*religavit eum &c.*
V. 4. *exurge, & deprecemur Deum hodie.*	*exurge, deprecemur hodie.*
Ibid. *his tribus noctibus.*	*iſtis tribus noctibus.*
V. 7. *mareque, & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ &c.*	*& mare, & fontes, & flumina, &* (ſic) *omnis creatura, quæ &c.*
V. 11. *abierunt cum eo pariter, ut foderent.*	*abierunt cum eo, ut foderent.*

V. 12. *ne fortè ſimili modo evenerit ei, quo & cæteris illis ſeptem &c.*	*ne ſimili modo evenerit ei, quod & cæteris illis ſeptem &c.*
Cap. 8. V. 14. *ut ſepelliam eum antequam illuceſcat dies.*	*ut ſepelliam illum, antequam inluceſcat.*
V. 15. *At illam miſit unam ex ancillis ſuis.*	*Et miſit unam ex ancillis ſuis.*
Ibid. *reperit eos ſalvos, & incolumes.*	*repperitque eos ſalvos & incolumes.*
V. 17. *quia non contigit, quemadmodum &c.*	*quia non contigit nobis, quemadmodum &c:*
V. 18. *feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam, & excluſiſti a nobis &c.*	*ſed feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam: excluſiſti a nobis &c.*
V. 19. *plenius benedicere.*	*in plenius* (ſic) *benedicere.*
V. 20. *priuſquam eluceſceret.*	*priuſquam luceſceret.*
V. 22. *duas quoque pingues vaccas, & quatuor &c.*	*duas quoque vaccas pingues, & quattuor &c.*
V. 23. *ut duas hebdomadas moraretur apud ſe.*	*ut duas ebdomadas moraretur apud eum.*
V. 24. *Tobiæ dominio deveniret.*	*Tobis dominio deveniret.*
Cap. 9. V. 1. *Tunc vocavit Tobias Angelum ad ſe.*	*Tunc vocavit ad ſe Tobias Angelum.*
Ibid. *exiſtimabat.*	*æſtimabat.*
Ibid. *Azaria frater, peto, ut auſcultes.*	*Azarias frater, peto ut abſcultes.*
V. 4. *numerat pater meus dies:*	*numerat dies pater meus.*
V. 5. *adjuravit me Raguel.*	*conjuraverit me Ragubel.*
V. 6. *reddidit ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam.*	*dedit ei cyrographum ſuum, & recepit omnem pecuniam.*
V. 9. *Benedicat te Deus Iſrael, quia filius es optimi viri, & juſti &c.*	*Benedicat te Dominus Deus Iſrahel, quia filius ejus es viri optimi, & juſti &c.*
V. 10. *parentes veſtros.*	*parentes tuos.*
V. 11. *& videatis filios veſtros, & filios filiorum veſtrorum, uſque &c.*	*& videatis filios veſtros, & filiorum veſtrorum, uſque &c.*
V. 3. *minime reverteretur.*	*minime* (ſic) *reverteret.*
V. 4. *irremediabilibus.*	*inremediabilibus.*
Ibid. *Heu, heu me, fili mi, ut &c.*	*Heu me, fili mi, ut &c.*
V. 7. *Illa autem.*	*Ille autem:* quæ lectio, ſi mendo caret, legendum eſt, conſolari (*eam.*)
Ibid. *& circuibat.*	*& circumibat.*
V. 9. *Cui Tobias ait.*	*Cui Tobias dixit.*
V. 13. *Soceros.*	*Socros.*
Ibid. *& gubernare domum.*	*gubernare domum.*
Cap. 11. V. 1. *ad Charan.*	*ad Charram.*
V. 2. *Dixitque Angelus: Tobia Frater &c.*	*Dixit Angelus: Tobias frater &c.*
V. 3. *ſi placet itaque tibi.*	*ſi placet & tibi.*
V. 6. *agnovit venientem filium ſuum.*	*cognovit filium ſuum venientem.*
V. 9. *quaſi nuntius advenieni, blandimento &c.*	*quaſi nuntius, blandimento &c.*
V. 10. *& conſurgens cæcus pater ejus, cœpit.*	*Exurgens cæcus pater, cœpit.*
Ibid. *occurrit obviam.*	*occurrit in obviam.*
V. 13. *patris ſui.*	*patri ſuo.*
Ibid. *quaſi membrana ovi.*	*quaſi* (ſic) *membranum ovi.*
V. 15. *Quam apprehendens.*	*Quem* (ſic) *adpræhendens.*
V. 17. *quia tu caſtigaſti*	*quoniam tu caſtigaſti.*
Ibid. *& ecce ego video Tobiam*	*Ecce video Tobiam*, juxta Græcum Vatican. Ἰδοὺ βλέπω Τωβίαν.
V. 18. *Sara uxor filii ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli &c.*	*Sarra uxor ejus, & omnis familiæ, & pecora ſana, & cameli &c.*
Ibid. *ſed & illa pecunia*	*ſed & pecunia.*
V. 20. *Nabath.*	*Nabat.*
Ibid. *ad Tobiam, & congratulantes.*	*ad Tobiam* (Cod. *Tobia*) *congratulantes.*
V. 21. *epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.*	*epulantes, cum gaudio magno gaviſi ſunt.*
V. 3. *recepit.*	*ſuſcepit.*

Ibid.

Ibid. *compeſcuit*.	*compeſcuit*.
Ibid. *videre fecit*.	*fecit videre*.
Ibid. *poterimus dignum dare*.	*dignum poterimus dare*.
V. 4. *pater mi, ut roges eum*.	*pater, ut roges eum*.
Ibid. *quæ allata ſunt, ſibi aſſumere*.	*quæ adlata ſunt ſibi adſumere*,
V. 5. *pater ſcilicet, & filius*.	*pater, & filius*.
Ibid. *attulerant*.	*adtulerant*.
V. 6. *Tunc dixit eis occulte*,	*Tunc dixit eis* (ſcc. cur. *Angelus*) *occulte*, S. Aug. in Speculo: *Tunc Raphael dixit eis occultè*.
Ibid. *quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam*.	*Quoniam fecit vobiſcum miſericordiam*.
V. 8. *recondere*.	*condere*.
V. 9. *facit invenire miſericordiam, & vitam æternam*.	*faciet invenire vitam æternam*: & ita S. Aug. in Speculo.
V. 11. *occultum ſermonem*.	*ſermonem occultum*.
V. 12. *prandium tuum, & mortuos &c.*	*prandium, & mortuos &c.*
Ibid. *ſepeliebas eos, ego obtuli*.	*ſepeliebas, ego obtuli*.
V. 15. *aſtamus ante Dominum*.	*adſtamus ante Deum*.
V. 16. *ceciderunt ſuper terram in faciem ſuam*.	*ceciderunt ſuper faciem ſuam*.
V. 18. *Etenim cum eſſem vobiſcum, per voluntatem Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi*.	*Etenim cum eſſem vobiſcum per voluntatem Dei*.
V. 21. *Et cum hæc dixiſſet*.	*Et cum hoc dixiſſet*.
V. 4. *quæ ignorant eum*.	*quæ ignorant Deum*.
Ibid. *ut vos enarretis*.	*ut vos narretis*.
V. 6. *quæ fecit nobiſcum*.	*quæ fecit vobiſcum*.
Ibid. *Regemque Seculorum exaltate*.	*Regemque Sæculorum, & exaltate*, juxta Gr. Vatic. μεθ' ὑμῶν καὶ ὑψώσατε.
V. 10. *Benedicite Dominum*.	*Benedicite Deum*.
V. 12. *Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum Sæculorum, ut reædificet in te tabernaculum &c.*	*confitere Domino in bonis. In diebus illis benedicens Tobia filio ſuo*, * (&) *ait: Benedic Deum Sæculorum, ut reædificet in te tabernaculum &c.* — * &, abundat.
V. 14. *adorabunt in te Dominum*.	*adorabunt Dominum in te*.
Ibid. *in ſanctificationem*.	*in ſanctificatione*.
V. 15. *Nomen enim magnum*.	*Nomen magnum*.
V. 16. *Maledicti erunt, qui contempſerint te: & condemnati erunt omnes, qui blaſphemaverint te, benedictique erunt qui ædificaverint te*.	*Maledicti erunt, qui blaſphemaverunt te, benedictique erunt, qui ædificaverunt te*.
V. 18. *ſuper pace tua*.	*ſuper pacem tuam*.
V. 19. *benedic Dominum, quoniam*.	*benedic Deum, qui*. Gr. Vatic. quoque habet, τὸν θεόν.
Cap. 14. V. 1. *Sermones Tobiæ. Et poſtquam illuminatus eſt Tobias, vixit &c.*	*Sermones Tobin. Et poſteaquam inluminatus eſt, vixit &c.*
V. 2. *Completis itaque annis centum duobus*.	*Completis itaque annis centum duodecim*.
V. 3. *Quinquaginta namque & ſex annorum*.	*Quinquaginta namque ſex annorum*.
V. 6. *verbum Domini*.	*verbum Dei*.
V. 10. *quæ placita ſunt illi*.	*quæ ſunt placita illi*. Et ita S. Auguſtinus in Speculo.
V. 11. *benedicant eum*.	*benedicant Deum*.
V. 14. *reverſus eſt ad ſoceros ſuos*.	*ad ſocros ſuos*.
V. 15. *domus Raguelis*.	*domus Raguhel*.
V. 16. *nonaginta novem*.	*nonaginta & novem*.
V. 17. *cunctis habitantibus in Terra*.	*cunctis habitantibus terræ*.

Explicit liber Tobi.

Hæc ſunt, in quibus Codex Regio-Vaticanus procul abeſt ab Editione Vulgata. Antiquarius, quando eum, poſteritati ſerviens, ſcriptis tradidit, ita in fine ſui memoriam reliquit := *Ego Teuthardus Presbyter hunc Codicem fieri juſſi. Supplico vobis, dilectiſſimi fratres, qui hunc librum lecturi eſtis, ut preces veſtras pro me* * *ad Deum fundere dignetis, ſicut per vos bona confido. Orate pro me, & ego quantum poſſum oro pro vobis. Habete Deo gratias. Amen. Ego Teuthardus Presbyter hunc Codicem fieri juſſi. Supplicamini, dilectiſſimi.* =

* Cod. a Deo.

Mirabuntur nonnulli, cur Teuthardus in Codice a verſu 13. Capitis VI. uſque ad finem libri Tobiæ Italam deſeruerit, atque præclaram illam, & eximiam ſpeciem, ac pulchritudinem novæ Hieronymianæ Translationis adamarit, prætuleritque Veteri, quodam veluti ab ea facto divortio. Ego tamen, quoniam Teuthardus nihil ex alterutra Verſione tetigit ut pannum ex utraque conflaret, ſed è Veteri tantùm migravit in Novam, ſumpto a recitato verſu Capitis ſexti ſuæ migrationis exordio, ſic rem ſe habuiſſe conjicio; quòd nempe, dum ille Codicem mandabat literis, adhuc geminæ Translationes alicubi moribus obtinerent; atque pateretur ea ætas, Italam, atque Hieronymianam Verſionem promiſcuè, ſaltem ad privatum uſum lectionemque transferri. Quamvis enim Sancti Doctoris labor admirabilis eſſet, atque politus maximè, contrà verò ille Antiqui Interpretis, incultus & obſoletus videretur; nihilominus tamen (ut in veteribus tabulis evenire ſolet) illo ipſo horrido obſoletoque adſpectu aliqui tenebantur. Id nos vidimus in inſigni illo Codice Vallicellano *, ex quo, in Epiſtola ad Eruditum Virum P. Jo: Chryſoſtomum, Baruch, & Eſther libros ſecundùm Verſionem Italam dedimus: id in mox evulgato Exemplari Regio-Vatic. ſignato num. VII. qui, præter librum Tobiæ, continet etiam Job, Judith, Eſter, & Ezram juxta Verſionem S. Hieronymi: id demum in pleriſque aliis. Sed quoniam, dum hæc ſcribo, aliundè non poſſum, ſumam unicum teſtimonium ex domeſtico penu, ſcilicet ex noſtra Vallicellana Bibliotheca, in qua licet mihi vagari liberè, & anecdota Monumenta quotidie è pluteis efodere. Igitur exſtat in ea Ms. liber notatus lit. B. numero IIII. qui exaratus videtur ineunte ſæculo X. Ejus ſapiens Antiquarius, ut ornaret Veterem Novamque Verſionem, ac utriuſque auctoritatem adhuc uſu eſse firmatam, eâ, qua ſcribebat ætate, poſteris traderet; plus fortaſſe Italæ tribuens, quàm eidem ſit tributum a nobis, poſt Prologum S. Hieronymi in Librum Hieremiæ ex Hebræo converſum, hæc literis conſignavit:

* *Signata lit. B. num. VII.*

Hæc Interpretatio Hieronymi eſt. Si quid in ea moverit, ſecundùm Hebræos Codices exploretur. Alia eſt enim LXX. Interpretum Eccleſiis uſitata, qua & (lege quæ,) quamvis nonnulla aliter habeat, quàm in Hebræis Codicibus invenitur; tamen utraque, ideſt, & ſecundùm LXX., & ſecundùm Hebræa * *Apoſtolicâ auctoritate firmata eſt. Non enim errore, neque reprehenſione ſuperioris, ſed certo conſilio* LXX. *nonnulla aliter dixiſſe, vel contexuiſſe intellegantur* (lec. cur. *intelligentur*). *Quod ideo præmonemus, ne quiſquam alteram* * *ex altera velit emendare: quia ſingularum in ſuo genere veritas obſervanda eſt.*

* Cod. Apoſtolicam.

* Cod. ex alteram.

Ut autem (ad pleniorem *Italæ* cognitionem) exhibeatur ſpecimen aliquot Variantium locorum Libri Tobiæ inter græcas Verſiones, & Exemplar Chaldæum, *animadvertendum ducimus, cum Calmet in capite primo Græcas Verſiones innuere (uti quidem credimus) peculiarem fuiſſe Aram, ſuper quam primitiæ omnes deponerentur, ſive quæ e fructibus terræ, ſive quæ e gregibus* * *pendebantur. Capite III. v. XI. loquens Sara inducitur impio planè ſermone, ſeſe enim laqueo præfocaturam eſſe clamitat, niſi infamis lethi mœrore mortem parentibus ſuis ſe inducturam timeret. Scribunt capite VI. ver. 14. puellam Saram a Dæmone adamatam. In annis vitæ utriuſque Tobiæ referendis, & in præſcribendâ cœcitatis ſenioris Tobiæ periodo* *, *Græcæ variant a Vulgatâ. Gabelum depoſiti loco pecuniam a Tobia accepiſſe, eamque ſigillo ejuſdem Tobiæ in ſaccu-*

* Tob 1. 7. Περὶ τὸ θυσιαστήριον πάντων τῶν γεννημάτων.

* Vide ad cap. XIV.

ſacculis munitam reſtituiſſe Raphaeli narrant * ; *cùm Vulgata mutui nomi-* * Tob. I. 16.
ne acceptam a Gabelo ſummam diſertè habeat . Saram eâdem die ad ſoce- 17.
rum perveniſſe , qua Tobias junior * : *capitale futurum fuiſſe Ragueli , ſi* * Tob. XI. 18
filiam ſuam Tobiæ nuptum tradere detrectaſſet * . *Nihil illæ de tribus no-* * ibid. ver.
ctibus continenter ab utroque conjuge exactis * ; *conveniſſe ajunt ante iter* 14.
cum Raphaele de mercede ſolvendâ , unius nempe drachmæ in ſingulos dies , ad- * Tob. VI.
jectâ quotidianâ annonâ , & præmio confecti feliciter itineris * ; *denique* 19. 20. 21.
tanquam hiſtoriæ parergon addunt viciſſitudinum Amani hiſtoriam , quem VIII. 4. 5.
acerrimum Judæorum hoſtem in tetrum deinde carcerem conjectum, & ſup- * Tob VII.
plicio traditum narrant , educto e tenebris Achiacharo , neceſſario Tobiæ , & 19 XII. v. 1.
ad ſummas dignitates evecto * . *Nihil ſane hac additione putidius , cum hiſtoria* * Tob. ulti-
Amani multò ſeriùs poſt captivitatem Babylonicam, & obitum utriuſque Tobiæ mo Ver. 12
contigerit . Plura vide in Commentario . Docemur autem his omnibus , Græ-
cis Helleniſtis & fidem , & diligentiam in ejus libri verſione defuiſſe .

Sed hæc de Tobiæ libro ſint ſatis . Nunc autem , quæ de libro Judith ſecun-
dùm Italam, Hieronymianamque Verſionem percepta ſunt , eadem hùc breviter
transferamus. Chaldæum Exemplar, cujus B. Hieronymus meminit in Præfatione,
ad noſtram ætatem non perveniſſe dolemus. Quæ tantùm ſuperat Græca Tranſlatio,
illius jacturæ ſuffragatur . Sed a noſtrâ Vulgatâ ita diſcrepat , adeoque a Chaldæo,
ut ambas haſce Verſiones ex uno eodemque archetypo expreſſas fuiſſe Recentio-
res plerique vix credant. Niſi fortè (inquit laudatus Author in Prolegomenis
ſuis) Græcum Interpretem , non Verſionem ſimplicem & literalem aggreſſum
eſſe dixerimus , ſed Paraphraſim , variis , & ad arbitrium excogitatis adjunctis or-
natam ; vel ſaltem, S. Hieronymum , qui in hoc Libro *fortaſſe* , quemadmodum
& in verſione Tobiæ, Interprete uſus eſt, Hebraicè exponente,quæ ipſe Latinè ſcrip-
tis excipiebat , ſaltem , inquam, S. Hieronymum ſive Interpretem in compendium
redegiſſe Hiſtoriam credamus, pluribus verbis de ſuo adjectis, ut pronior ſenſus effi-
ceretur . Nemo enim certò definire poteſt, quo ſenſu verba illa S.Doctoris accipien-
da ſint : *Magis ſenſum e ſenſu , quàm ex verbo verbum transferens ....* Quod ad
variantes Lectiones veterum Latinorum Exemplarium ſpectat *Libri Judith* , de
quibus tàm graviter S. Hieronymus queritur , jure illum queri ſatis intelligimus ,
ſi vetera Mss. Vulgatæ ante S. Hieronymum uſitatæ, quæ adhùc ſuperſunt , & teſti-
monia veterum Patrum , ex iis relata ,conſulantur . Author novæ Editionis S. Hie-
ronymi , ſcilicet Cl. Martianæus , Exemplar S. Germani a Pratis Calmeto com-
municavit , ſatis quidem ad Græcum Romanæ Editionis accedens , ſed & in plu-
ribus diſcrepans ; ut demonſtrat in Commentario . Interdum propriùs ad noſtram
Vulgatam accedens , a Græco recedit . Hoc Exemplar ab ipſo ſub nomine Veteris
Vulgatæ laudatur . Etiam in Codice Mſ. Bibliothecæ Bodlejanæ * reperiuntur * Ne. F. 6.
duæ Editiones Latinæ Libri Judith , quarum poſterior S. Hieronymi Præfatione 7. 8.
inſignitur , & eſt ipſa , quam S. Doctor ex Chaldæo idiomate latinam fecit . Prior
verò , quæ eſt antiqua Latina ex Græca Verſione tranſlata , Præfationem nullam
habet ; habitura tamen, ſi fuiſſet a Hieronymo ad Græcam Originem priſtinæ inte-
gritati reſtituta. Noſtri Codices Vaticani,San Germanenſi,& Bodlejano præſtabunt.

Liber Judith , quamvis a Hieronymo in Prologis ad Libros Regum , Salo-
monis , & Jonæ inter apocrypha recenſeri videatur , in Præfatione tamen , quam
S. Doctor eidem Libro præfixit , illum in Catalogo Sacrarum Scripturarum nume-
ravit. Quid poteſt eſſe tàm apertum , tàm perſpicuum , quàm ipſius teſtimonium ?

Apud Hebræos (inquit) *Liber Judith inter* * *apocrypha legitur ; cujus autho-* * *Vide no-*
ritas ad roboranda illa , quæ in contentionem veniunt , minùs idonea judicatur . *tam Cl.*
Chaldæo tamen ſermone conſcriptus , inter hiſtorias computatur . Sed quia hunc li- *Martianæi ad hùc Pro-*
brum SYNODUS NICÆNA in numero Sanctarum Scripturarum legitur compu- *logum .*
taſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, imo exactioni, &, ſepoſitis occupationibus, qui-
bus

Digitized by Google

bus vehementer arctabar, huic unam lucubrationem dedi, magis ſenſum e ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum Codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentiâ integrâ in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim, non ſolùm feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret. Origenes in Epiſtola ad Africanum: *de quo* (Libro Judith) *nos oportet ſcire* (inquit), *quòd Hebræi Tobiâ non utuntur, neque Judith. Non enim ea habent, niſi in apocryphis Hebraicè, ut ab ipſis diſcentes cognovimus.* Quamobrem ejus ætate aliquod Hebraicum Exemplar apud Judæos ferebatur. Sed putat V. Cl. Calmet, Hebræum illud ab Origene pro Chaldaico, quod ſequiori ætate pro Hebræo habitum eſt, facilè fuiſſe uſorpatum. Si enim, inquit, Hebraicum autographum, vel ſaltem optimum aliquod illius Exemplar ætate S. Hieronymi ſuperfuiſſet, ille, nec ignoraſſet, nec neglexiſset. Cum igitur è Chaldæo Verſionem ſuam adornare coactus ſit, nullum planè extitiſse Judæorum lingua ſcriptum dicamus oportet. Domnus Martianæus nullum conditum fuiſſe putat Decretum a S. Nicenâ Synodo, quo Liber Judith in numero Divinarum Scripturarum computatus diceretur: ſed neque in eum cenſum ab Athanaſio receptum fuiſse dicit, qui tamen præſens aderat Nicæno Concilio. Ideo autem computatum credit in numero Scripturarum, quòd ex eodem Libro quædam recitatæ fuerint Sententiæ a Patribus Synodi Nicænæ. Monet tamen cum Mariano Victorio, optimum, in ſola Eccleſia Catholica, ratumque ejus eſse, condendi Sanctarum Scripturarum Canonem, atque in eundem admittendi Libros, quos Deo movente ſcriptus fuiſse perſpexerit. In eandem ivere ſententiam Bibliographi recentiores, aliique non pauci. Verùm antè S. Hieronymum antiquiſſimi Patres, tanquam Canonicam Scripturam, hunc librum laudarunt, uti S. Clemens Papa in Epiſtola ad Corinthios, Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum, Origenes Homiliâ 19. in Jeremiam, & libro 3. in Joannem, Africanus, S. Clemens Alexandrinus Stromatum lib. 4, Tertullianus de Monogamia cap. 17., S. Ambroſius de Officiis lib. 3. & de Viduis, aliique. Et quoniam opinionum commenta delet dies, veritatem verò confirmat Antiquitas, videamus an S. Hieronymus vera narraverit, cum aſſenſu Nicænorum Patrum dixit, Librum Judith pro Canonico ac divinitùs inſpirato fuiſse habitum. Caſſiodorius vir in lectione SS. Patrum, Scripturarumque apprimè verſatus, cap. 14. Inſtitutionum Divinarum Literarum, loquens de Sancti Hieronymi Bibliothecâ Divinâ, ac de diviſione, & numero Sacrorum Librorum, hæc monumentis conſignavit: *Unde, licet multi Patres, ideſt S. Hilarius, & Rufinus, & Epiphanius, & SYNODUS NICÆNA, & CHALCEDONENSIS non contra dixerint, ſed diverſa, omnes tamen per DIVISIONES SUAS Libros Divinos Sacramentis competentibus aptaverunt.*

Ego, cum antiquæ S. Hieronymi recordor ſententiæ, cumque mutationem ejuſdem in Prologo Judith conſidero, non poſſum ſtatuere, utrum magis mirer Doctorem Maximum, quæ ſibi altâ mente perſuaſerat, voluiſſe ea, nemine contradicente, retractare; an (ſi peculiarem Canonem Synodus Nicæna non condidit) ex ſola privatâ auctoritate aliquot Nicænorum Patrum potuiſſe a veteri obfirmataque ſententiâ diſcedere. Sed miror etiam Clariſſimos VV. Victorium, & Martianæum S. Hieronymi Editores: quoniam ipſis difficile non fuiſſet agnoſcere, cur, quæ maxim S. Hieronymum ſpecie primâ veritatis impulerant, acriterque commoverant, ab iis tandem ipſe abalienatus fuerit, atque receſſerit; ſi ſtatuiſſent, ſeriùs fortaſſe Sancto Doctori illud Conciliare Decretum fuiſſe perſpectum. Refer pedem, ſi placet, Eruditiſſime atque Illuſtriſſime Præſul, ad noſtram Vallicellanam Bibliothecam, ut inſpicias adhuc ſuperſtitem Nicænum Canonem

illum

illum, de quo quæritur. Ejus ponderis, atque germanitatis Te judicem eſſe volo, cùm acutiſſimè videas. Sed antea in recitatis Prologi Hieronymiani, atque Caſſiodorii authoritatibus mentem oculoſque defige. Videbis Codicem quantivis pretii, notatum lit. B. num. 58. & proculdubio ad octavum Sæculum referendum, in quo pag. 76. ita legitur.

UT, PRÆTER SCRIPTURAS CATHOLICAS, NIHIL IN ECCLESIA LEGATUR

* *Capituli XXIV. Niceni Concilii.* * Sic.

Item, ut, præter Scripturas Canonicas, nihil in Eccleſia legatur ſub nomine Divinarum Scripturarum. Sunt autem Canonicæ Scripturæ, ideſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Hieſus Nave, Judicum, Ruth, Regum Libri IV. Paralipomenon Libri II. Job, Pſalterium, Salomonis Libri V. Libri XII. Prophetarum. Yſaias, Hieremias, Hiezechiel, Daniel, Tobias, JUDITH, Eſther, Eſdræ Libri II. Machabæorum Libri II.

NOVI TESTAMENTI.

Evangeliorum Libri IV. Actuum Apoſtolorum Liber unus, Epiſtolæ Pauli XIV. Petri Apoſtoli II. Johannis Apoſtoli III. Judæ Apoſtoli I. Jacobi Apoſtoli I. Apocalypſis Johannis Liber I. Hoc etiam Fratri, & Conſacerdoti noſtro Bonifacio, vel aliis earum Partium Epiſcopis pro confirmando iſto Canone innoteſcat, quia A PATRIBUS iſta ACCEPIMUS in Eccleſia legenda.

Aliquos Concilii Nicæni Canones intercidiſſe, Vir Cl. in VI. Parte mearum *Vindiciarum* oſtendam: neque Abrahami Ecchellenſis Maronitæ Titulis Canonum Nicænorum id urgere conabor, quorum *trigeſimus ſextus* ſecundæ Claſſis inſcriptus eſt: *Quomodo agendum eſt cum iis hæreticis, qui ſacras Cripturas integras retinent*; ſed novâ incedens viâ, patrocinium Decreti, Canonis Nicæni a S. Hieronymo in Præfatione allegati, ſuſcipiam. Et quoniam nulla res eſt, de qua ibidem tantoperè mihi agendum ſit, ut veritatem in pleno lumine collocem, &, contra Hæreticos noſtrorum temporum, palmari argumento demonſtrem, Catalogum Sacrorum Librorum, quod in Sacroſanctâ OEcumenicâ Tridentinâ Synodo definitum eſt, Nicæni Concilii *Capitulis* contineri; ego diligenter inquiram, cur a Carthaginenſi Concilio celebrato anno 419. Canone 27. fuerit illud *Nicænum Capitulum* adoptatum. Dein, ad majora progrediens, oſtendam, poſt illam adoptionem, a Scriptoribus Eccleſiaſticis pro Carthaginenſi ſanctione fuiſſe habitam, ac tamquam in alieno fundo collocatam. Hìc ad te de præcipuis momentis rationum non referam; quoniam alius erit de ipſis ſcribendi locus. At, ne poſsis fortaſsè conqueri quòd Tibi videar nihil de eo quod tetigi mandaſſe literis, perpauca afferam, plura etiam aliquanto, quàm tibi ſint a nobis in exordio Epiſtolæ denunciata. Ea autem transferri oportet ex Actis ejuſdem Concilii Carthaginenſis, quæ claram facient rem, occultatam hucuſque, & a Vallicellano Codice tandem patefactam. Veritas breviùs exponi non poteſt, quàm eſt tribus ſignificata Capitibus, quarto ſcilicet, quinto, & nono Carthaginenſium Actorum.

Igitur Cap. IV. ita legitur: *Petendus eſt autem literis noſtris èt Venerabilis Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Bonifacius, ut ipſe quoque dignetur ad memoratas Eccleſias aliquos mittere, qui eadem exemplaria prædicti Nicæni Concilii ſecundùm ejus poſſint ſcripta proferre. Nunc autem memorati Concilii Nicæni qualia Exemplaria habemus, his geſtis ſociemus.*

Cap. V. *Aurelius Epiſcopus dixit: Præter iſta quæ præmiſimus Actis, neceſſe eſt, ut etiam noſtræ parvitatis litteris Sancto Fratri & Conſacerdoti noſtro Bonifacio ſingula, quæ tractamus, pleniſſimè intimemus.*

Cap. VII. *Univerſum Concilium dixit: Omnia quæ in Nicæno Concilio ſtatuta ſunt, nobis omnibus placent.*

Et Cap. IX. *Omne Concilium dixit: Exemplaria Fidei, & Statuta Nicæna*

Synodi quæ ad noſtrum Concilium per Beatæ recordationis olim prædeceſſorem tuæ Sanctitatis (qui interfuit) Cæcilianum Epiſcopum allata ſunt, ſed & quæ Patres, ea exemplaria ſequentes, hic conſtituerunt, vel nunc communi tractatu ſtatuimus, his geſtis Eccleſiaſticis inſerta manebunt; ita ut, quemadmodum ſuperiùs Venerabilibus viris Antiochenæ, & Alexandrinæ, ſed & Conſtantinopolitanæ Eccleſiarum Epiſcopis ſcribere veſtra Beatitudo dignatur, ut Exemplaria veriſſima Concilii Nicæni ſub aſtipulatione literarum ſuarum dirigant; quò, declaratâ veritate, ea Capitula, quæ in commonitorio præſens frater & Coepiſcopus noſter Fauſtinus, & Compresbyteri Philippus & Aſellus ſecum attulerunt, aut ibidem reperta, a nobis firmabuntur, aut ſi non inveniuntur, collectâ Synodo, de hoc in ſequenti tractabimus. Daniel Notarius Nicæni Concilii profeſſionem Fidei, vel ejus Statuta recitavit in Concilio Africano.

Sed quoniam de Libris a S. Hieronymo è Chaldaico in Latinum ſermonem converſis ſatis ferè diximus; deinceps (ut erat propoſitum) de Quarta reliqui Operis Parte dicatur; qua quidem nihil eſſe poteſt illuſtrius, cùm complectatur eos, qui ſuperant, Libros Antiquæ Latinæ Verſionis, quæ ceteris præſtabat, cùm tenacitate verborum, tùm perſpicuitate ſententiæ.

Hæc autem an *Itala* diceretur nec ne, præter David Casleyum in Catalogo Mss. Bibliothecæ Londinenſis edito anno 1734., video dubitare neminem. Ipſi ſoli ex omnibus, qui de Antiqua Interpretatione ſcripſere, venit in mentem, locum S. Auguſtini de Doctrina Chriſtiana eſſe vitiatum. Eum titulum decoris & gloriæ, quibus ipſe conjecturis eripiat Italis noſtris, ex Parte ſecundâ Tomi V. *Bibliothecæ Britannicæ* didici; in qua pag. 340. Gallico idiomate ita de Casleji ſententia refertur: *Les fautes des Copiſtes ont donné lieu à pluſieurs opinions, qui toutes ridicules qu'elles ſont en elles-mêmes, n'ont pas laiſſé d'être generalement ſuivies. Nous venons d'en voir un exemple, & Mr. Casley en donne un autre, qui lui a été communiqué en Converſation par le celebre Docteur Bentley. Voici ce que c'eſt. St. Auguſtin dans ſon Livre de la Doctrine Chrétienne, parlant des Verſions de l'Ecriture, dit dans toutes les éditions de cet Ouvrage, qu'à l'égard des Verſions latines du Nouveau Teſtament, l'Italique doune être preferée à toutes les autres, parce qu'elle eſt plus literale, & qu'elle exprime le ſens avec beaucoup de clarté: & il ajoute qu'il faut ſe ſervir des Exemplaires Grecs pour corriger les latins qui en auront beſoin:* In ipſis autem Interpretationibus ITALA ceteris præferatur: NAM eſt verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. Et Latinis quibuslibet emendandis Græci adhibeantur (*a*). *Mais Mr. Bentley lit* Illa, *au lieu d'*Itala; *&* quæ, *au lieu de* nam: ILLA ceteris præferatur, QVÆ eſt verborum tenacior: „ *il faut preferer celle qui eſt plus literale.* „ *C'eſt ſans doute ainſi qu'il faut lire, dit Mr. Casley, ou quelque choſe de ſemblable. Car ſi du tems de St. Auguſtin il y avoit eu une Verſion, diſtinguée par le nom d'* Italique, *à laquelle il donnoit la preference parce qu'elle repreſentoit exactement les termes de l'Original; d'où vient qu'il ne l'a nommée que cette ſeule fois, & en ſe ſervant du terme poëtique* Itala *au lieu d'* Italica? *D'où vient que les autres Peres Latins n'en ont pas dit un mot? D'où vient que St. Jerome en particulier ne l'a jamais nommée, lui qui a traité ce ſujet dans pluſieurs de ſes Ouvrages, & ſur tout dans ſa Preface ſur le Nouveau Teſtament, où il dit que le Pape Damaſe lui avoit ordonné de comparer les Verſions Latines avec le Grec, & d'en faire une qui fut Autentique; ou dans ſon Epitre à Pammachius, ſur la meilleure maniere de traduire?*

Mr. Caſley ajoute que dans un Manuſcrit de la Biblioteque Bodleienne qui a 800. *ou* 900. *ans d'Antiquité, il y a* Ita.[illa] ceteris præferatur: nam; *& dans un*

(a) *Auguſtinus de Doctrina Chriſtiana*, lib. 2. cap. 15. ſelon l'edition des Benedictins, qui ont mis en marge, *Commendatur Itala Verſio Latina.*

un autre qui eſt à peu près du même tems ; il y a [illegible] cæteris præferatur nam ; *& à la marge de celui-ci* [illegible] *mal l'un & l'autre , & il ne faut pas être ſurpris que les Manuſcrits differens entr'eux dans les endroits où il y a une faute , les erreurs n'ayant point de fin. Mr. Casley croit que les leçons de ces deux Manuſcrits montrent que vraiſemblablement il y avoit d'abord* ILLA LATINA cæteris præferatur , *ce qui ayant été changé en* Itala , *le* quæ *a dû naturellement être changé en* nam . *Et ce qui rend cela dit-il , encore plus vraiſemblable , c'eſt l'eſpreſſion* Latinis quibuslibet , *qui y eſt miſe par opoſition dans la même periode . Il ajoute que ce ſont là les deux ſeuls anciens Manuſcrits qu'il ait vû de ce Traité de St. Auguſtin : qu'il y en a un , mais qui n'eſt pas ancien , dans la Bibliotheque Royale , & un autre dans le College de Merton a Oxford , qui conviennent avec les additions imprimées. Mr. Casley n'oublie pas ici les Peres Benedictins qui ont entrepris de nous donner une édition complette de la Verſion Italique . „ Que deviendroient preſentement , dit-il , les travaux des moi-*
„ nes Benedectins qui depuis pluſieurs années travaillent à nous donner une
„ édition de la Verſion Italique , & qui ont faite imprimer à Paris l'Evangile
„ de St. Matthieu & l'Epitre de St. Jaques de cette Verſion , come un eſſai de
„ tout l'Ouvrage ? N'avons nous pas lieu de croire qu'ils ſavent fort bien qu'ils
„ publient la veritable Verſion de St. Jerome , mais qu'ils n'oſent pas le dire ,
„ parce que le Pape e le Concile de Trente qui ſont infallibles , ont autoriſé la
„ Verſion de St. Jerome dont l'Egliſe Romaine ſe ſert à préſent c'eſt a dire ,
„ la Verſion Vulgate , qui ayant été ſouvent copiée en Manuſcrit , doit inévita-
„ blement differer de l'Original en pluſieurs endroits ; quoi qu'elle ſoit toujours
„ la meilleur Verſion Latine imprimée que l'ont ait étant verborum tenacior
„ s'attachant plus qu'aucune autre aux termes de l'Original ; qualité à la quelle
„ St. Auguſtine donne la preference .

Sacroſancto Tridentino Concilio quamquam gratia referri tanta non poteſt , quanta debetur , eo quòd Vulgatam Verſionem authenticam definiverit ; habenda tamen eſt tanta , quantam maximam Catholicorum animi capere poſſunt . Quæ enim eſt Scriptura tam ſancta , tam incorrupta , tam mendis ac nævis carens , in rebus morum , & fidei , quàm noſtra Vulgata Translatio ? Sed odio Caſleyus imbutus , eidem Synodo , atque Sanctæ Romanæ Eccleſiæ venit iratior ; atque furentes impetus rabiemque non cohibens , fucum plebeculæ facit , offunditque tenebras illi Verſioni , cui unicè auctoritas tributa eſt . Myſteria item ſomniat arcana , quæ , ex S. Hieronymi Verſione a Cl. Martianæo evulgatâ , atque ex Italâ a me ſuſceptâ , vaniſſima eſſe demonſtrantur . Iſtud verò mendacium , quod a Caſleyo prolatum eſt , non poterat præteriri , ut , ipſo vèl invito , non verbo , ſed re probaretur nobis facultatem dari has geminas Verſiones edendi , Italam ſcilicet , atque Hieronymianam . Faciendum id erat Catholicis hominibus , ut nempe Editio Vulgata (quæ , ut oſtendimus , ex utraque coaluit) ab hæreticorum calumniis vindicaretur . Faciendum , ut Romæ prodiret ex Hoſpitio Apoſtolico S. Michaelis ad Ripam Typis Mainardinis . Quid reſpondebit ad hæc ? Nec omnino hiſcere audebit ? Factum libenter evulgo , ne a Catholicis invidiam aliquam in me commoveri Caſleyus putet . Sed quid ipſe addat , audiamus . Italam cum Hieronymiana Verſione mirè confundit , Vulgatam noſtram ex integro Hieronymianam appellat , atque præclarum illud ITALÆ nomen , a Sancto Auguſtino lib. 2. de Doctrinâ Chriſtianâ Antiquæ Verſioni Latinæ impoſitum , Antiquariorum erratum putat . Hæc etiam , ut dicitur , currentem incitarunt : quare ego me ad Italam refero ; & , poſtquam quid ipſe ſenſerit jam multis oſtendi , nunc , quid veriſſimum haberi debeat , paucis expono . Et quoniam vèl ipſum Italæ nomen in diſcrimen adductum eſt , vetuſtiſſimos Codices adhibebo , proferamque præcipua Monumentorum præſidia , quæ magna & firma

ma paravi, ad refellendam novam inauditamque ſententiam. Sapientiſſimus Præſul Simon Aſſemannus Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtos Primarius a Te, Vir Cl. meo nomine exortatus, ut omnes Sancti Auguſtini Codices *de Doctrina Chriſtiana* in pluteis Apoſtolicæ Bibliothecæ aſſervatos dignaretur evolvere, ac perluſtrare; reſpondit, mirum eſſe eorundem in *Italae* lectione conſenſum:
,, S. Auguſtinus (ſunt ejus verba) lib. 2. de Doctrina Chriſtiana Cap. 15. inquit:
,, *In ipſis autem Interpretationibus ITALA ceteris præferatur: nam eſt ver-*
,, *borum tenacior, cum perſpicuitate ſententiæ*. Et ita legitur in omnibus Mss.
,, Codicibus Vaticanis: quos ſingulos non exſcribo, ne in re tam exigua
,, maximam jacturam temporis facere videar. ,, Ego inter eos, Præſul Doctiſſime, duos antiquiſſimos ut enumerem, Tibi ſufficiet, nempe Regio-Alexandrino-Vaticanum 229. folio 16. & alium item Reg. Vat. ſignatum n. 259. fol. 20. qui olim ad Senatorem Petavium pertinuerat. In hoc poſtremo ad oram paginæ hæc etiam Antiquarius adnotavit: *hic, ait, Italam ceteris Interpretationibus præferendam*. Controverſiam, de qua agimus, ex Vaticanis Codicibus (qui aliis ceterarum Bibliothecarum cùm antiquitate, tùm numero præſtant) definiri melius, quàm conjecturis volui; ut cuique conſtaret, exemplaria a Casleyo allegata, ex quibus ſuſpicio nata eſt, mendo certo certiùs non carere. Si tamen ipſe adhuc vitiatorum Codicum lectione delectabitur, &, quæ Librariis dormitantibus excidere, tueri volet, in Re Antiquaria novum Scepticorum genus inducet. Doctiſſimi Monachi è Congregatione S. Mauri quorum curâ, ſtudioque ſunt S. Auguſtini Opera ad vetuſtiſſimos Mss. Libros diligenter exacta, ne unum quidem Codicem ita legiſſe tradunt. Non ſcribam plura, ne in quo genuinam lectionem objurgat, id ipſum videar magni facere. Si tamen ea, quæ nemo dixit, adhuc ſenſerit, ipſum malè profecto ſentire, atque in ſummo errore verſari omnes inclamabunt. Ariſtarchus eum Homeri verſum negabat, qui ei non probabatur. Ita Casleyus: quod ipſi non placet, non putat eſſe dictum ab Auguſtino. Hic Sanctiſſimus Præſul & Doctor Eccleſiæ (ut videtur) *Italam* alio etiam appellat nomine, nempe INTERPRETATIONIS USITATÆ, libro *de Conſenſu Evange-*
*Ed. Monach. S. Mauri. *liſtarum* cap. 66. num. 128.* col. 84. cum inquit: ,, Johannes quoque, cùm taceat
,, quemadmodum Dominus diſcipulos ſuos ad hæc animalia ſibi adducenda
Jo. 12. 14. ,, miſerit, interponit tamen breviter hoc de pullo, cum teſtimonio etiam
Zach. 9. 9. ,, Prophetæ, quod Matthæus adhibet. In quo etiam teſtimonio prophetico
,, aliquantùm diverſa Evangeliſtarum locutio ab ea quidem ſententia non rece-
Matth. 21. 5. ,, dit: ſed poteſt movere quòd hoc Matthæus ſic adhibet, ut aſinam dicat com-
,, memoraſſe Prophetam; non autem ita ſe habet, vel quod Johannes interpo-
,, nit, vel codices Eccleſiaſtici INTERPRETATIONIS USITATÆ. Cujus rei
,, cauſſa illa mihi videtur, quòd Matthæus Hebræâ linguâ perhibetur Evange-
,, lium conſcripſiſſe. Manifeſtum eſt autem *Interpretationem illam*, quæ dicitur
,, Septuaginta, in nonnullis ſe ,, aliter habere, quàm inveniunt in Hebræo, qui
,, eam linguam noverunt, & qui Interpretati ſunt ſinguli eoſdem libros He-
,, bræos. ,, Doctiſſimos Monachos è Congregatione S. Mauri in Præfatione in tertium Tomum Operum S. Auguſtini audiamus: ,, Quòd adtinet ad Vetus
,, Teſtamentum, in eo exponendo *Sanctus Auguſtinus* præ oculis habuit Ver-
,, ſionem LXX. Interpretum, quæ ſola tunc in auctoritate erat jam inde ab
,, Apoſtolorum temporibus, ſed eam ita ſecutus eſt, ut in nullum inductus ſit
*Lib 2 de Conſenſu Evangel. cap. 66. Hieron. de Optimo Gen. Interpret. & in Eccleſ. VII. &c. ,, grave erratum; tametſi uberiores fortaſſe & locupletiores fuiſſent ipſius com-
,, mentarii, ſi in Hebraicas litteras penetraſſet. Porrò Græcus contextus LXX.
,, ab eo receptus ille ipſe eſt, quem recenſuit Nobilius; cujus pleræque Varian-
,, tes ex Auguſtino lectiones oriuntur ex Editionum vitiis, quæ ſubſidio vete-
,, rum librorum in hac Editione ſuſtulimus. Eam autem interpretationem cre-
,, dimus illam eſſe, quam ipſe * *Uſitatam* appellat, Hieronymus *Veterem* &
,, *Vul-*

Digitized by Google

,, *Vulgatam*, eamdem fortaſſe, quàm cæteris præfert Auguſtinus, nempe ITA-
,, LAM, ab ipſo laudatam in libro 2. *de Doctrina Chriſtiana* cap. 15. tamquam
,, verborum tenaciorem, cum perſpicuitate ſententiæ: ſi tamen Italica hæc aliud
,, complectebatur, quàm Novum Teſtamentum; quod ex Auguſtini verbis non
,, penitus exploratum eſt.

Mirabile Tibi videbitur, Præſul Sapientiſſime, cùm plurimùm in faciendo fidem interſit inter doctos, & rudes, quòd ego nunc a Cll. Patribus S. Mauri diſſerre velim in judicando de commemorato loco S. Auguſtini. Sed hominum cogitationes, cum ipſæ monumentis conſignatæ ſunt, & literis traditæ, niſi nos interpretemur, ut ſonant, numquam liberi erimus, aut Scriptoris mentem aſſequemur. Quamobrem locum illum ego veritatis amore ductus non de Novo ſolùm, ſed etiam de Veteri debere intelligi Teſtamento, ſine ulla trepidatione defendo. An verò in ſententia claudicem, Te Judicem volo, poſtquam recitavero verba ejuſdem Sancti Auguſtini, eaque fuſiori calamo exſcripſero. Igitur ipſe * inquit – *Quamquam tanta eſt vis conſuetudinis etiam ad diſcendum, ut qui in Scripturis ſanctis quodammodo nutriti educatique ſunt, magis alias locutiones mirentur, eaſque minùs latinas putent, quàm illas, quas in Scripturis didicerunt, neque in latinæ linguæ auctoritatibus reperiuntur. Plurimùm hìc quoque juvat Interpretum numeroſitas collatis Codicibus inſpecta, atque diſcuſſa; tantùm abſit falſitas, nam Codicibus emendandis primitus debet invigilare ſolertia eorum, qui Scripturas divinas noſſe deſiderant, ut emendatis non emendati cedant, ex uno duntaxat Interpretationis genere venientes.*

* *Lib. II. de Doct. Chriſt. cap. 14. & 15.*

In ipſis autem interpretationibus ITALA ceteris præferatur: nam eſt verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. Et Latinis quibuslibet emendandis Græci adhibeantur, in quibus Septuaginta Interpretum, quod ad Vetus Teſtamentum adtinet, excellit auctoritas: qui jam per omnes peritiores Eccleſias tantà præſentià Sancti Spiritus interpretati eſſe dicuntur, ut os unum tot hominum fuerit. Qui ſi (ut fertur, multique non indigni fide prædicant) ſinguli cellis etiam ſingulis ſeparati cùm interpretati eſſent, nihil in alicujus eorum Codice inventum eſt, quod non iiſdem verbis, eodemque verborum ordine inveniretur in ceteris; quis huic Auctoritati conferre aliquid, nedum præferre audeat? Si autem contulerunt, ut una omnium communi tractatu judicioque vox fieret, nec ſic quidem quemquam unum hominem qualibet peritia ad emendandum tot ſeniorum doctorumque conſenſum adſpirare oportet, aut decet. Quamobrem, etiamſi aliquid aliter in Hebræis exemplaribus invenitur, quàm iſti poſuerunt, cedendum eſſe arbitror Divinæ diſpenſationi, quæ per eos facta eſt, ut libri, quos gens Judæa ceteris populis, vel religione, vel invidià prodere nolebat, credituris per Dominum Gentibus miniſtra Regis Ptolomæi poteſtate tanto ante proderentur. Itaque fieri poteſt, ut ſic illi interpretati ſint, quemadmodum congruere Gentibus, ille qui eos agebat, & qui unum os omnibus fecerat, Spiritus-Sanctus judicavit. Sed tamen, ut ſuperius dixi, horum quoque Interpretum, qui verbis tenaciùs inhæſerunt, collatio non eſt inutilis ad explanandam ſæpè ſententiam. Latini ergo, ut dicere cœperam, Codices veteris Teſtamenti, ſi neceſſe fuerit, Græcorum auctoritate emendandi ſunt, & eorum potiſſimùm, qui cùm Septuaginta eſſent, ore uno interpretati eſſe perhibentur. Libros autem Novi Teſtamenti, ſi quid in Latinis varietatibus titubat, Græcis cedere oportere non dubium eſt; & maximè qui apud Eccleſias doctiores, & diligentiores reperiuntur.

* *Commendatur Itala Verſio Latina & Græca LXX. Interpretũ.*

Ut autem geminis ferè luminibus meam illuſtrem ſententiam, aliam ab eodem S. Auguſtino auctoritatem mutuabor: ipſe enim in Quæſtionum in Heptateuchum Procœmio hæc habet: ,, *Cum Scripturas Sanctas, quæ appellantur Canonicæ, legen-*
,, *do, & cum aliis Codicibus ſecundùm Septuaginta Interpretationem conferendo*
,, *percurreremus, placuit, eas quæſtiones, quæ in mentem venirent, ſive breviter*

 ,, *com-*

,, *commemorando, vel etiam pertractando tantummodo proponerentur, ſive etiam*
,, *qualitercunque tanquam a feſtinantibus ſolverentur, ſtilo alligare, ne de me-*
,, *moria fugerent.* ,, Scilicet Auguſtinus quamvis præferret Italam, eamque ſuis Commentariis conſignaret; tamen LXX. quoque Seniorum Verſionem aliquando in conſilium adhibebat, ut vidimus in Pſalterio, quod ipſe ad Populum enarravit.

Sit pro coronide Eccleſiæ Lugdunenſis judicium, Hæc, in Synodicis contra Joannis Scoti, & aliorum quorundam de libero arbitrio & prædeſtinatione errores Epiſtolis, libellum illum, olim *Hypomneſticon* inſcriptum, qui nunc *Hypognoſtici* titulo, Auguſtini etiam nomine legitur, falsò illi tribui hoc potiſſimum argumento cenſuit, quòd teſtimonia Scripturarum, ex Nova, qua utimur, Editione (Hebraicam vocat) in eo adſumantur; *cùm Auguſtinus contra Hæreticos diſſerens, vel de cauſis Fidei agens, ſemper* (inquit) *ex ANTIQUA convinceret contradicentes, & ex eadem* INSTRUERET FIDELES. S. Auguſtino tribuebatur jam Opus illud a Scriptoribus noni ſæculi, quos inter fuit Hincmarus, in Epiſtola ad Amolonem & laudatam Eccleſiam Lugdunenſem de Gotheſcalco ſcripta. Sed Hincmarum Remigius Archiepiſcopus & Eccleſia Lugdunenſis in libro *de tribus Epiſtolis* cap. 35. refellit in hæc verba: ,, Adjungit etiam rem novam, & ne-
,, que ex lectione, neque ex veraci aliqua traditione nobis hactenus compertam:
,, quòd ſcilicet Beatus Auguſtinus poſt omnes libros ſuos ſcripſerit quemdam
,, libellum, quem Græco vocabulo ὑπομνηστικόν nominat, quod latinè *Me-*
,, *moratorium* interpretatur; in quo de quinque quæſtionibus contra Pelagium
,, & Cæleſtium diſputaverit; & quidquid in præcedentibus libris de Prædeſti-
,, natione Divina erga damnationem reproborum dixerat, non ita ſe dixiſſe,
,, ut ab omnibus dixiſſe cognoſcitur & intelligitur, ſed alio abſurdiſſimo &
,, inconvenientiſſimo ſenſu; ut per hoc quod dixit, impios ad interitum præde-
,, ſtinatos, noluerit intelligi ipſos impios ad interitum prædeſtinatos, ſed
,, (quod nemo credere aut ſuſpicari poſſet) pœnam eis intelligi voluerit eſſe præ-
,, deſtinatam &c. Quis talem abſurditatem, immo inſaniam ferre poſſit? Nos
,, enim manifeſtè novimus, quia quando libros Retractationum jam ſenex &
,, morti vicinus ſcripſit, in quibus omnes præcedentes libros ſuos diligenter &
,, fideliter retractavit, nequaquam adhuc iſtum Libellum ſcripſerat, quia ſi
,, ſcripſiſſet, utique inter alios etiam ejus mentionem feciſſet. Manifeſtum etiam
,, videtur, quia poſt ejus obitum, quando vitam ipſius, & catalogum non ſo-
,, lùm librorum ejus, ſed etiam tractatuum ad Populum, & Epiſtolarum ad
* Poſſidius. ,, diverſos, quidam Sanctus Epiſcopus * & alumnus ejus diligentiſſimè recenſuit
,, & deſcripſit, necdum iſtum libellum ſcripſerat Beatus Auguſtinus: ſi enim
,, ſcripſiſſet, utique tanquam præcipuè neceſſarium inter alios annumerari, & me-
,, moriæ commendari potuiſſet. Quòd ſi aliquis ex Eccleſiæ Rectoribus, qui poſt
,, ejus obitum extiterunt, ſimpliciter eum ex titulo, qui a Sancti Auguſtini nomi-
,, ne inſcriptus eſt, non conſiderata diligentiùs ratione, nec aliqua neceſſitate, ut
,, id faceret, compellente, ipſius eum eſse credidit, cujus in fronte nomen inve-
,, nit; quid hoc præjudicat veritati, quæ diligenter inquiſita, & inventa nullum
,, ſuper hac re errare permittit? ..... Nam & ipſe ſupra memoratus libellus ma-
,, nifeſtiſſimis indiciis non ſe Sancti Auguſtini eſse apertè oſtendit: quia, nec Præ-
,, fationem aliquam in initio ſui gerit, ubi ſe ab aliquibus rogatum, vel ſibi
,, neceſsariò viſum, ut de tali re, ideſt prædeſtinationis verbo in ſuis libris
,, corrigendo, ſive aliter exponendo aliquod novum Opus ſcriberet, ſignificaſse
,, inveniatur. Nec ulla talis neceſſitas extitiſse cognoſcitur, ut de illis quinque
,, quæſtionibus, de quibus tam multa & tam multipliciter in libris præceden-
,, tibus diſputaverat, iterum novo Opere diſputare cogeretur. Sed & ipſe ſermo ab
,, eloquio Sancti Auguſtini multùm diſcrepat. Et ſenſus ab illius ſenſu non pa-

,, rum

„ rum inferior habetur. Et modeſtia atque humilitas morum, & ſermonum ejus
„ non ibi ſervatur. *Et teſtimoniis ex Hebraica Tranſlatione, quam Beatus*
„ *Hieronymus edidit, præter conſuetudinem contra illos hæreticos utitur: quod*
„ *ille ex ANTIQUA potiùs EDITIONE facere conſuevit*. Et prorſus.... &c.
Iiſdem argumentis utitur Prudentius Epiſcopus Tricaſſinus contra Joannem Scotum libro de prædeſtinatione cap. 14. ubi librum *Hypomnoſticon* probat non eſſe Auguſtini.

Demum Tibi, Præſul Doctiſſime, exponam (ut pictor ad variandum colores ſolet) præcipuos Codices illos Antiquæ Latinæ Verſionis, quibus me uti oportebit. Sacrarum Scripturarum Exemplaria permulta opus erant, ut ſingula Tranſlationum genera quærerentur. Sed quoniam Itala in paucis admodum Mss. libris perennavit, eorum multitudine fuit ſuperſedendum. Qui ad Vetus Teſtamentum pertinent, rariùs etiam inventi ſunt: in quibus ſi quando incidi, hi ejuſmodi erant, ut minus haberent antiquitatis (pauci ſi excipiantur, qui vetuſtatem referunt millenariam, vel etiam ſuperiorem, ut ex illis ſpeciminibus characterum, quæ in hiſce literis dedi, licet agnoſcere). Novi Fœderis Exemplaria, Divinæ Providentiæ ductu felici fauſtoque, copioſius reperi: ſed quoniam eorum (quibus Intacta Antiqua Latina Itala continebatur) nondum judicium ex forma elementorum atque ſcriptionis genere comparatum eſt, ut Tibi, Vir ſapientiſſime, quid ſtatui de ætate conveniat, ſit cognitum atque exploratum, inciſas ære Tabulas præcipuorum Euangeliorum exhibebo, quòd alio modo id agi non poſſit. Impetratum eſt ab Eminentiſſimo & Reverendiſſimo Viro Fr. Carolo Vincentio Cardinali Ferrerio Epiſcopo Vercellenſi vigilantiſſimo, qui in communi Literarum utilitate tuendâ augendâque verſatur, ut Codex ille Sacrorum Euangeliorum, qui S. Euſebii, ejuſdem Urbis Antiſtitis, ac Martyris venerandi, fuiſſe traditur, (univerſo Illuſtriſsimorum, ac Reverendiſsimorum Canonicorum Vercellenſium annuente Conventu) exſcriberetur mihi diligentiſſimè, ac tanta gaza meo ſtudio Editionique reſervaretur. Id conſtat ex authentico documento, quod unà cum exemplo inſignis Voluminis mihi tranſmiſſum eſt, atque ita Scriptoris diligentiæ in fine adſtipulatur.

Fr. Carolus Vincentius Ord. Prædicatorum Divina miſeratione Tituli S. Mariæ in Via S.R.E. Presbyter Cardinalis Ferrerius Epiſcopus Vercellenſis.

Sacri Euangeliorum Codicis a D. Euſebio Magno Epiſcopo & Martyre propriâ manu conſcripti, & in Sacro hujus Euſebianæ Baſilicæ Cathedralis Reliquiarum depoſito ſub fideliſſima cuſtodia exſiſtentis, anteſcriptum Exemplar, juſſu noſtro, accedente Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Capituli hujus noſtræ Cathedralis conſenſu, ad poſtulationem Domini Joſephi Blanchini Veronenſis Sacerdotis in Congregatione Romana Sancti Philippi Nerii, a Reverendiſſimo Domino Franciſco Hieronymo Ruggeri hujus noſtræ Baſilicæ Cathedralis Canonici exaratum, cum autographo per infraſcriptos Reverendiſſimum Dominum Carolum Franciſcum Cantonum J.U.D. prædictæ noſtræ Cathedralis Canonicum, Vicarium noſtrum Generalem, & Jacobum Philippum Novareſe Cancellarium noſtrum, accuratè conferri mandavimus; factâque exquiſitiſſimâ collatione, ne verbo quidem aut ſyllabâ ab illo diſſidere, ſed in omnibus & per omnia fideliter concordare compertum eſt: & ita atteſtamur, & dicimus. In quorum omnium ac ſingulorum fidem has dari per prædictos DD. Vicarium noſtrum Generalem, & Cancellarium ſignari, ac Sigilli noſtri munimine roborari juſſimus.

mus. Vercellis, ex Cancellaria Noſtra Epiſcopali, die undecima Menſis Junii Anni milleſimi ſeptingenteſimi trigeſimi octavi.

Carolus Franciſcus Cantonus Vic. Generalis.

Loco ✻ Sigilli.

Jacobus Philippus Novareſe Cancellarius.

Hic autem incomparabilis Codex dux erit ac veluti antefignanus Italæ Novi Teſtamenti Editionis: Quatuordecim namque ſæculis gloriatur, ut ex ipſius ſpecimine impreſſo pag. CCCLXXV. poteris, Sapientiſsime Præſul, agnoſcere. Habet, ut in ætatibus auctoritatem ſenectus, ſic in Codicibus antiquitas; & quidem maximè, cùm agitur de ſtatuendâ Antehieronymianâ Latini Interpretis Verſione. Venerabilii Codice S. Euſebii nemini hactenus uti licuit. Ego a Doctiſsimo & Clariſsimo Viro Scipione Marchione Maffeio (qui ſemper erit mihi cum eximiis atque promeritis laudibus nominandus) anno 1726. cùm Veronæ Canonicum agerem, edoctus fueram, Vercellis exſtare Codicem Euangeliarium tantæ vetuſtatis, ut Veronenſem noſtrum (quem tunc in Ædibus Capitularibus a me primùm exſcriptum, uſque ad ann. 1732. quo Romam veni ſemper domi ſocium, & tamquam contubernalem habui, quoniam ab Ampliſsimo Capitulo Illuſtriſſimorum ac Reverendiſsimorum Canonicorum mihi ſoli facultas facta fuerat illum edendi, ut in Actis Capitularibus legitur) ex tenuiſsimis membranis purpurâ tinctis, & aureis argenteiſque characteribus exaratis confectum, exſuperaret. Quare anno inſequenti 1727. Epiſtolaribus officiis exorare cœpi Illuſtriſſimum atque Cl. Virum Franciſcum Hieronymum Ruggerium Canonicum præſtantiſsimum Sanctæ Vercelienſis Eccleſiæ, ut omnem operam, ſollicitudinem, curam in eo exſcribendo Codice ponere dignaretur: qui ſtatim ultrò ingenti labori ſe obtulit, ac literis humanitate plenisſimis, re jam confectâ, ad me iſta conſcripſit.

JOSEPHO BLANCHINO VERONENSI
FRANCISCUS HIERONYMUS
RUGGERIUS NOVARIENSIS S.T.D.
Et in Baſilica Cathedrali Euſebiana Canonicus S. P. D.

„ VEtuſtiſſimum tandem Codicem Euangeliarium Euſebianum jam multis „ ab hinc annis a plurimis ſapientiſſimis Viris, ac eruditiſſimis Scriptori- „ bus conquiſitum, vota tua Vir Clariſſime, non ſolùm ut antiquitatem ſpecta- „ res, verùm etiam ut magis ad confirmationem Catholicæ Fidei, quæ Sacro- „ ſanctis Euangeliis, tamquam firmiſſimis propugnaculis roboratur, veritatem „ erueres, conſequi potuerunt.

„ Prodit enim in lucem, illumque tenes diuturnâ temporum ſerie nullâ „ oblivione deletum, ſed cautè, ſtudioſè, ac ſedulâ diligentia aſſervatum, „ nunc verò D. O. M. opitulante, & Eminentiſſimo ac Reverendiſsimo DD. Ca- „ rolo Vincentio Ferrerio Ord. Præd. hujuſque Sanctæ Vercellen. Eccleſiæ Epi- „ ſcopo vigilantiſsimo ſic diſponente, ac Dignitatibus, & Canonicis Euſebiani „ Capituli annuentibus, mea ope, ac labore a ſuo Exemplari fideliter, & ad „ amuſsim tranſcriptum.

„ De vera poſſeſſore hujus ſacri Voluminis, præter antiquam, conſtan- „ tiſsimamque venerationem, quam ſemper erga illud Capitulum, & Ec- „ cleſia profeſſa eſt, illud aſſervando in Ipſomet ſacro Reliquiarum de- „ poſito, ubi Sanctorum Prophetarum, Apoſtolorum, plurimorumque Mar-

„ tyrum

„ tyrum Oſſa cuſtodiuntur; exſtant & documenta plurima certa fidei, moni-
„ mentiſque publicis conſignata, ex quibus ediſcimus, librum quattuor Euange-
„ liorum a Magno Sancto Patre noſtro Epiſcopo & Martyre Euſebio ex Græcani-
„ cis litteris ante Divum Hieronymum fuiſſe redditum. Hac ipſa igitur facultate
„ Græcarum literarum lectionis atque ſcriptionis ea perfectione Romæ potieba-
„ tur, ut Julius Pontifex Marci ſucceſſor, qui Euſebium ſacro Presbyterali cara-
„ ctere inſignivit, exiſtimarit illum non ſibi ſoli vacare, ſed etiam Chriſtianæ
„ Reipublicæ prodeſſe debere, ut habetur ex antiquiſſimis tabulis hujus Vercel-
„ lenſis Eccleſiæ, in quibus eundem Euſebium Interpretem ſacrorum Voluminum
„ deſignatum a Summo Pontifice fuiſſe traditur. Græcas enim literas non alio
„ propoſito ſibi fine didicerat, quàm ut perfectiùs Sacrarum literarum arca-
„ na dignoſceret.

„ Quo tempore, quove loco, quem ad finem hoc Opus incohaverit, com-
„ poſuerit, atque perfecerit, non me auctore, ſed præſtantiſſimi hujus Vercel-
„ leo. Eccleſiæ olim Epiſcopi Joannis Stephani Ferrerii teſtimonio ex Vita San-
„ cti P. N. Martyris & Epiſcopi Euſebii ab eo ſcripta mutuato pateſacere conten-
„ dam. Legitur itaque fol. 16. illius Vitæ.

Neque vero hæc, aliaque dum ageret, ſui obliviſcebatur: immo conſtans traditio eſt, eum non modò ad occaſionem tollendam, qua populus Ariana invidia ſeductus in eum peccaret; ſed etiam ardenti ſtudio vacandi ſibi, & Deo, ſeceſſiſſe in montes Oupæ Buggellenſis ditionis, & ultra Padum ad Caſtrum Credonenſe, tunc Diæceſis Vercellenſis, diverſis temporibus; ut qui tot curis juvandorum aliorum gratia diſtinebatur, haberet ubi ſubinde ſe colligeret, ac ſpiritum è cælo attraheret, majoreſque ei ad Dei gloriam provehendam vires ſuppeterent.

Legitur etiam in eadem vita manuſcripta Euſebium, dum in his locis religioſis & ſanctis moraretur, ſua ipſius manu quatuor Euangelia ſcripſiſſe, quæ ad hæc uſque tempora conſervantur: quæ quidem Sancta Euangelia totius poſtea vitæ tempore ipſius fuiſſe caros comites in ejus vita narratum habemus. Siquidem eorum temporum Chriſtiani homines & perpetuò apud ſe habere, ac circumgeſtare conſueverant, quemadmodum a mulieribus etiam factitatum novimus: id quod de S. Cæcilia in primis ſatis conſtat, quæ Chriſti Euangelia, utì ejus narrat hiſtoria, ſemper in pectore geſtabat ſuo. Immo idipſum nonnullis ad mortem uſque familiare fuit, utì Sancto Barnabæ, ad cujus defuncti pectus repertum eſt S. Matthæi Euangelium ipſius Barnabæ manu deſcriptum; quo tempore in Inſula Cipro, Zenone Imperante, corpus ejus inventum eſt. Quamobrem piè credendum exiſtimo, librum hunc in promptu ſemper habuiſſe Euſebium, non ſecus atque Barnabam, & Cæciliam: ſui illum theſauri inſtar duxiſſe, & ex hoc omnium doctrinarum, virtutum, rerumque mirabilium, tanquam ex Oceano tum venæ, tum fontes effluxerunt, quorum ſanctos latices cum Euſebius ebibiſſet, dæmonia, dæmoniorumque miniſtros ejecit; vitiorum, ſchiſmatum, hæreſum tetra monſtra ex Eccleſia ejecit, exterminavitque. Neque enim fructus expectari poterant alii, aut ab inſtrumenti perfectione atque preſtantia, aut a ſumma dexteritate peritiaque Artificis, qui inſtrumento ejuſmodi uſus eſt. Dolendum ſane eſt theſaurum hunc noſtrum injuria temporis aliqua ex parte conſumptum fuiſſe; tametſi ad eum illæſum conſervandum, & integrum, non ſemel adhibita fuerit diligentia, vèl a magnis Regibus, utì a Berengario, qui librum argenteis laminis contegendum curavit; quod ſatis adhuc prædicant illa carmina, quæ ſub Sanctiſſimi Euſebii effigie leguntur; ea verò ſunt:

Præſul hic Euſebius ſcripſit, ſolvitque vetuſtas;
Rex Berengarius ſed reparavit idem.

Argentum poſtquam fulvo depromiſit, & auro,
Eccleſiæ, Præſul, optulit ipſe tuæ.

Nec minus doleo, quòd videam folium unum illius ſacri Codicis religioſis quibuſdam perſonis reliquiæ loco datum; quemadmodum in infraſcripta ſyngrapha Auguſtini Ferrerii, ea tempeſtate Vercellenſis Epiſcopi, ac Patruelis Avi mei, legere eſt: quem nos Codicem perinde deſcribendum curabimus, priuſquam, aut illum diuturnitas temporis pejus efficiat, aut ulla illius pars alia deperdatur: ut ſaltem firmiſſimi teſtimonii loco exſtet Verſionis, ipſa qua hodie utimur S. Hieronymi Verſione antiquioris. Syngrapha autem illa ſic ſe habet; „ *Auguſtinus Fer-*
„ *rerius, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Vercellen, & Comes, Univer-*
„ *ſis Chriſti fidelibus, præſentes noſtras inſpecturis, ſalutem in Domino ſempiter-*
„ *nam. Noveritis quod nuper ad Eccleſiam S. Euſebii Vercellen. devotionis gra-*
„ *tia declinantes Mag. D. Jacobus Circeſten. & Peturus Ebult de Salus. Diæc.*
„ *Lauſanen. ad M. Principem noſtrum Excellentiſſ. Carolum Sabaudiæ Ducem*
„ *pro univerſali Helvetiorum Conventu Oratores, ſignificantes nobis, & Vene-*
„ *rando Cap. noſtro, Eccleſiam ſub hujus Sancti Euſebii invocatione in finibus loci*
„ *Salus, loco dicto Nieuchen Lauſanen. Diæceſis conſiſtere, quam homines &*
„ *incolæ loci prædicti ſumma venerantur devotione, & reverentia, ob ſubli-*
„ *me ſanctiſſimi Epiſcopi & Martyris Euſebii meritum. Quare ſi quid de illius*
„ *veſte, geſtis, ex reliquiis apud plebem prædictam haberetur, eadem plurimum*
„ *in Domino gratularetur. Nos ideo (ut par eſt) cupientes, & prædictum di-*
„ *vum Euſebium Patronum noſtrum devotis laudibus ubique locorum & terra-*
„ *rum ſumma veneratione extolli, juſtamque eorum Oratorum devotionem conſi-*
„ *derantes, nec non prælibati illius Principis noſtri Ducis ſingularem erga præ-*
„ *fatos Oratores benevolentiam, qui nobis & Capitulo noſtro pro eis affe-*
„ *ctuoſe ſcripſit, & magnificum D. Stephanum, Motæ in Sabaudia Dominum,*
„ *& ſuæ Excellentiæ, Capitaneum deſtinaverit. Quoniam hujuſmodi poſtulatio*
„ *ad Beati Euſebii cedit, populique præfati devotionem, eiſdem Oratoribus*
„ *(accedente venerandi Capituli conſenſu) partem lapidis, quo beatus Eu-*
„ *ſebius lapidatus exſtitit, & morti traditus; foliumque unum Evangelio-*
„ *rum, ante centum quadraginta quatuor ſuper mille annos, præfati S. Euſe-*
„ *bii Manu propria conſcriptum, & a ſacrario Eccleſiæ prædictæ, cum qua de-*
„ *cuit reverentia extractum, elargiti fuimus: ex quo Evangeliorum libro pluri-*
„ *ma miracula viſa ſunt, quæ nulla poterunt tergiverſatione celari, & quæ om-*
„ *nia apud Eccleſiam noſtram prædictam ſumma veneratione aſſervata tranſ-*
„ *mittimus, parique veneratione penes eos obſervari affectamus. Has autem*
„ *noſtras per eSecretarium noſtrumque juſſum ſubſignari, & Sigilli noſtri majoris*
„ *appoſitione roboratas, in teſtimonium præmiſſorum conceſſimus. Datum Vercel-*
„ *lis ex Palatio Epiſcopali noſtro, die 24 Januarii MDXV. præſentibus ibidem*
„ *Andrea Ferrerio, Patruo, & Vicario noſtro Generali, & Ludovico de Gromis*
„ *Canonico Vercellenſi teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis. Jo: de Ferreriis.*

Per hunc denique librum præcipuam quamdam ejuſdem ſanctitatem aliquando ſignificavit Deus, uti etiam ipſa ſyngrapha ſuperior innuit, ſæpius enim evenit, ut, qui illo tacto pejerarunt, ii aut ſtatim excæcati, aut alio membro capti ſint. Sed de hoc ſancto, nobiſque cariſſimo Codice ſatis.

„ Hucuſque idem memoratus Epiſcopus Jo: Stephanus Ferrerius, qui, quam-
„ vis in ſua præcellenti hujus ſacri Codicis deſcriptione eum poſteritati æter-
„ næque memoriæ dandum promiſerit his verbis: *Quem nos proinde deſcriben-*
„ *dum curabimus*: morte tamen præreptus anno 1610. antequam Vita S. Euſebii
„ ab ipſo collecta in lucem ederetur, alteri Ferrerio Epiſcopo, & Sac. Cardinalatûs
„ Purpura inſignito, atque ad ſpectabilem venerandumque Euſebianum Codicem
„ in præſentem memoriam revocandum incomparabili ſolicitudine prædito,
„ ſu-

„ ſupremo dictante providentiæ Numine, hiſce temporibus curam reliquit.
„ Aliud quoque documentum habetur in Sermone Athonis Epiſcopi Ver-
„ cellenſis anno 752., qui inter alios ad laudem Sancti Martyris Epiſcopi Euſebii
„ a Sanctis Patribus & Epiſcopis Ambroſio, Maximo, ac Gregorio Turonenſi
„ compoſitos recenſetur. Circa medium namque Serm. illius, ubi fit mentio de
„ Concilio coacto Mediolani anno 355. (juxta adnotationem Cardinalis Baro-
„ nii) a Conſtantio Imperatore, perniciosiſſimo Catholicæ Fidei hoſte atque ever-
„ ſore, ſic legitur: *Ad quem Beatus Euſebius ire diſtulerat, quem, quid agen-*
„ *dum, minimè latuerat*. Deinde ſubdit: *Nec ſe potuit continere, quin ad*
„ *memoratum Concilium iret pro Fide contendere, ſancti Euangelii cara depor-*
„ *tans pignora*. Idem teſtatur etiam Venerabilis Jo: Franciſcus Bonomius hujus
„ Eccleſiæ Epiſcopus anno 1554, qui inter cætera, ad apparatum excogitatæ
„ Translationis Sacri Corporis Sancti Martyris Euſebii pertinentia, elogia,
„ ex Sanctorum PP. tum Græcorum, tum Latinorum ſcriptis excerpta, quae in
„ Baſilica Euſebiana, Atrio Epiſcopali, Arcubus, Trophaeis, viiſque publicis
„ erant apponenda, illud quoque Athonis extabat. Habetur demum in Vita
„ Sancti Euſebii typis edita, n. XIV. fol. 138. *Sacroſancta Euangelia ſua ipſius*
„ *manu deſcripta, fidiſſimorum comitum loco, aſſiduè apud ſe babuit: quibus*
„ *uſus, vitiorum, ſchiſmatum, hæreſumque tetra monſtra undique exter-*
„ *minavit*.

„ Sed quid immoror in requirendis probationibus, cum tu compertum ha-
„ beas, quanta ſit hujus ſacri Codicis dignitas, quanta ejus conditoris certitudo,
„ quanta inſuper fides ei habenda. Hoc duce Novatorum errores eludere cona-
„ re; ut, ſicut oriente Sole, quidquid de nocturna umbrarum caligine reliquum
„ eſt, cito dilabitur; ita, hoc Sacro Volumine in lucem edito, & non ſolùm in
„ literaria Republica, ſed etiam in toto Terrarum Orbe diffuſo, omnium hæ-
„ reticorum oculi cæcutientes, Catholicæ Fidei agnitione illuſtrentur.

„ Faxit Deus, ut mea etiam ad majorem Ortodoxæ Fidei confirmationem, ad
„ majus gloriæ incrementum S. P. N. Martyris Epiſcopi Euſebii, eique famu-
„ lantis Capituli, ad dignam demum tui nominis commendationem com-
„ pleantur vota. Accipe igitur, præclariſsime ac ſemper mihi gratiſsime Blan-
„ chine, quidquid imbecillitas mea ſeligere potuit, quod omne tibi jucundiſ-
„ ſimum fore confido. Vive diu, zelando Fidei veritatem; ac in arduo maxi-
„ moque, quod ſuſcepiſti Opere, te Deus incolumen ſervet, ac demum ad feli-
„ ciſsimum ſalutis æternæ locum perducat. Vale. Vercellis.

Ego in Illuſtriſsimi Can. Ruggerii laudibus feram, ſi Diſſertationem quoque te-
xuerit ſingularem; atque ea monumenta ab omni antiquitate petita evulgarit, quæ
(ut ipſe in Epiſtola videtur innuere) in Archivo inſignis Capituli ad hanc diem uſ-
que adſervantur; ut eorum ope Sanctiſsimo Epiſcopo & Martyri Euſebio laudatum
Codicem Euangeliorum afferat vindicetque, magno cum fœnore noſtrarum *Vindi-
ciarum*. Id, ut velit efficere, etiam atque etiam rogo; promittoque, ejus Opuſculum
in meis Prolegomenis Euangeliorum in lucem editurum; ſicut ex literis ad eum
ſcriptis id me ſummopere velle perſpexit. Quantam verò antiquiſsimæ traditioni
Vercellenſis Eccleſię fidem, Præſul Illuſtriſſime, nos habere conveniat, edocent Acta
illa S. Euſebii, quae Ferdinandus Ughellius publici juris fecit Tomo IV. *Italiæ Sa-
cræ* col. 1030. primæ Edit., *ex Codice* (ut inquit) *vetuſtiſſimo Vitæ Sanctorum Mo-
naſterii Nonantulani*. In iis namque ita legitur: „ Pugnabat autem (*ſcilicet S. Eu-*
„ *ſebius*) contra immaniſſimas beſtias Arriomanitas, quæ eum expulerunt de
„ Civitate, perſecutione populi contra eum excitatâ: at ille, ne populus in eum
„ peccaret, quos poſtea delectabatur habere filios, ſciens ſcriptum, *ſi vos per-*
„ *ſecuti fuerint in una Civitate, fugite in aliam*; ultra flumen Padum tranſiit,

& ad

„ & ad Caſtrum, quod dicitur Credonenſium, perveniens, ibi tribus menſibus de-
„ gens) in honorem B. Dei Genitricis conſtruxit Oratorium; ubi etiam adhuc lon-
„ gius degens, EVANGELIUM Chriſti propriâ manum SCRIPSIT; cujus mira-
„ culum in eodem Codice quatuor Euangeliorum, non ſolùm verbis Chriſti, ſed
„ & ejuſdem Patris tanta virtus coruſcat, ut, ſi aliquis ſeductus a diabolo falſum
„ ſuper eum Sacramentum fecerit, citius ſuper eum plaga corporis oſtendatur,
„ itaut, aut morte mulctetur, aut, perditis oculis, ſpirituale & corporale lumen
„ amittat, aut, ariditate membrorum, mancus, vel claudus efficiatur, aut inva-
„ ſione dæmonum penè uſque ad exitum dilanietur. „ Hiſce laudationibus, huicque teſti Berengarius accedit, filius Eberhardi Ducis Forojulienſis, qui admodùm juvenis in Regem Italiæ anno 888. fuit adlectus, ut conſtat ex ſigillis cereis Diplomatum, quæ ipſe dedit primis ſui Regni annis. Ibi enim effigies cernitur hominis imberbis, vultumque juvenilem præferentis, qualem non videas in ſubſequentium annorum Diplomatibus. Guglielmus Godefridus Leibnitius, qui Editionem ornavit, ac brevem Chronologiam antiqui *Carminis Panegirici de laudibus Berengarii Auguſti* primùm ab Hadriano Valeſio Chriſtianiſſimi Regis Galliæ Hiſtoriographo evulgati, a menſe Majo anni 887. exorditur Regnum Berengarii in Italia. Sed id minimè ſolidis fundamentis; ut ait Doctiſſimus Abbas Lodovicus Muratorius Parte I. Tomi II. *Rerum Italicarum* pag. 373. cui ante oculos obſervabantur duo Diplomata Caroli Craſſi Imperatoris, data *anno* 887. *III. Idus Auguſti in Curte Regia Luſtonoa*, ſeu *Juſtonoa* pro quibuſdam prædiis Angelbergæ, olim Imperatricis in Italia morantis: ex quibus liquet nondum eo anno locum fuiſſe Berengario invadendi Regni, quod ſolùm poſt mortem Caroli ſubſequenti anno 888. factum eſt. Sunt & alia Diplomata nondum edita ejuſdem Berengarii, ex quibus idem evincitur. Unum datum eſt *anno* 889. *IV. Idus Septembris anno Regni II.* Alterum anno 894. IV. Nonas Septembris, anno Regni VII. ut alia omittantur. Ætate verò Berengarii ſic conſtabilitâ, naſcitur mihi nunc aliud probationis genus, in quo ferè conquieſcam, ne in adhuc immaturam meſſem videar falcem immittere. Sed quoniam ipſum explicari non poteſt, niſi prolatis Tabulis tegumentorum Codicis Euſebiani a Berengario auro argentoque contexti, atque Eccleſiæ Principi Vercellarum ab ipſo reverenter oblati, ipſæ Tabulæ proferantur (vide pag. CCCLXXVII. & ſeq.), ex quibus licebit conjicere, eum, poſtquam Epiſcopi Vercellenſis patrimonium ſatis amplum diripuerat, tactum dolore cordis intrinſecùs, Euſebianum autographum cum fœnore reddidiſſe. Rem narro ex Hadriano Valeſio, qui cap. IV. Adnotationum in laudatum Anonymi Panegyricum inquit: „ Anno 886. inter
„ Berengarium Forojulienſem Ducem, & Liutvvardum Epiſcopum Vercellen-
„ ſem, Caroli Auguſti a Secretis Conſiliarium unicum, orta diſcordia eſt. Be-
„ rengarius per vim, aut per inſidias Vercellas ingreſſus, multas res Epiſcopi pro
„ voluntate corripuit, ac Urbe exceſſit ſpoliis onuſtus, nemine prohibente: ſed
„ inſequenti anno 887. ad Imperatorem venit, & magnis muneribus contume-
„ liam, ac injuriam Epiſcopo factam luit, inimicoque ſatisfecit, quemadmodum in Annalibus Bertinianis invenitur. Anno enim 886. *Poſt Paſcha* (inquiunt) *habito generali Papiæ Conventu, Imperator per Burgundiam obviam Nordmannos in Galliam, qui tunc Pariſiis erant, uſque pervenit. Occiſo ibi Henrico Marchenſi Francorum, qui id tempus Niuſtriam tenuit, Rex parùm proſperè actis rebus, revertitur in ſua. Diſcordia inter Berengarium cognatum Regis, qui Foro-Julienſe fruitur, & Liutvvardum Epiſcopum oritur. Propterea Berengarius mittens Vercellinam Urbem expoliare, ibique veniens, multis rebus Epiſcopi abreptis, prout voluit, reverſus eſt. Et an.* 887. *Imperator Eliſaica magna infirmitate adgravatur. Poſtea parùm convaleſcens ad Alamanniam proficiſcitur, vergens Curtem Podonam, pro dolore capitis inciſionem accepit. Tranſacto die Sancto Paſcha, habitum eſt placitum Vueibilinga. Ibi inter alia*

Beren-

Berengarius ad fidelitatem Cæſaris pervenit , magniſque muneribus contumeliam , quam in Liutvvardo priori anno commiſerat , componendo abſolvit .

Igitur ex Epigrammate in tegumentis Codicis Vercellenſis expreſſo tenemus , ipſum Codicem a S. Euſebio fuiſſe exaratum ; quod teſtimonium, quoniam a Berengario proficiſcitur , ad nonum Chriſti ſæculum eſt referendum . Antequam verò tollatur manus è tabula , unicum ſaltem laudati Codicis locum recitemus , quem Ariani eo tempore , quo Auxentius Mediolanenſem Eccleſiam armis , exercituque occupaverat , (Valente, & Urſacio Eccleſiam Sirmienſem incurſantibus) de ſacro Joannis Euangelio puniendâ manu ſuſtulerunt *(*cap.3.v.6.*)*. Hoc autem flagitium quoniam deprehenſum fuit circa annum reparatæ ſalutis 357. miram Euſebiani Codicis antiquitatem oſtendit, atque inolitæ traditioni addit maximum pondus authoritatis. Legebatur nempe in laudato Capite 3. Euangelii ſecundùm Joannem v.6. *quod natum eſt de carne, caro eſt, quia de carne natum eſt; & quod natum eſt de Spiritu , Spiritus eſt , quia Deus Spiritus eſt , & ex Deo natus eſt ;* ut adhuc in Vercellenſi Codice habetur. Sed impii homines ea verba , *quoniam Deus Spiritus eſt* , dolo ac fraude è Sacris Voluminibus eraſere ; ut diſcimus a S. Ambroſio , qui Arianos ſic compellat in libro de Spiritu Sancto . „ Nec ſolum hoc loco , evidenter Sancti Spiritus *θεότητα* , hoc eſt Deitatem , Scriptura „ teſtatur; ſed etiam ipſe Dominus dixit in Euangelio: *quoniam Deus Spiritus eſt* . Quem locum ita expreſſè , Ariani , teſtificamini eſſe de Spiritu , „ ut eum è veſtris Codicibus auferatis: Atque utinam de veſtris , & non etiam „ de Eccleſiæ Codicibus tolleretis . „ Delebant ergo eum locum non modò ex ſuis , ſed etiam ex Eccleſiæ Codicibus Ariani . Atque illud facinus ad exitum perduxere ; quia plurimi ex ipſis , fraudulenter diſſimulata hæreſi , ſe ſe ab Eccleſiæ Catholicæ communione ſubducere perdiù refugerunt . Sed a vigilantiſſimis Eccleſiæ Paſtoribus hæc Arianorum perfidia detecta eſt , ut narrat idem Ambroſius , qui etiam tempus aſſignat . „ Eo enim tempore (*inquit*) , quo impiæ „ infidelitatis Auxentius Mediolanenſem Eccleſiam armis exercituque occupa„ verat , vel a Valente , atque Urſatio , nutantibus Sacerdotibus ſuis , incurſa„ batur Eccleſia Sirmienſis , falſum hoc , & ſacrilegium veſtrum in Eccleſiaſti„ cis Codicibus deprehenſum eſt . Et fortaſſe hoc etiam in Oriente feciſtis . „ Affirmat tamen Sanctiſſimus Mediolanenſis Antiſtes tanto Arianorum ſcelere fidem Eccleſiæ nec deleri , nec labefactari potuiſſe . „ Et litteras quidem (*ait*) potui„ ſtis abolere , ſed fidem non potuiſtis auferre . Plus illa vos litura prodebat , plus „ vos illa litura damnabat : neque enim vos poteratis oblinire veritatem , ſed illa „ litura de libro vitæ nomina veſtra radebat . „ Et verò (inquit Germonius lib. de veteribus hæreticis Eccleſiaſticorum Codicum corruptoribus pag. 116.) locum illum , *quoniam Deus Spiritus eſt* , non exſtare ampliùs in capite tertio Euangelii ſecundùm Joannem , cuique legenti manifeſtum eſt : illic autem ſaltem apud Latinos exſtitiſſe ante Arianorum tempora nemini dubium eſſe poteſt .

Nam Tertullianus in libro de carne Chriſti , quem Romæ ſcripſit adverſus Marcionem , Apellem , & Valentinum , quorum primus negabat Chriſtum veram carnem habuiſſe ; ſecundus concedebat veram carnem habuiſſe , ſed verè natum eſſe negabat ; tertius cum fateretur , & veram carnem habuiſſe , & verè natum eſſe , ajebat illum natum eſſe per Virginem , atque in Virgine , at non ex Virgine ; adverſus iſtos Hæreticos , inquam , Tertullianus * hunc ipſum Joannis locum citat : „ Ipſe Dominus , inquit , ſententialiter & definitivè pro„ nuntiavit , *quod in carne natum eſt , caro eſt* , QUIA EX CARNE NATUM „ EST . Sed ſi de homine tantummodo dixit , non & de ſemetipſo : plane nega„ Chriſtum , & ita defende non & ipſum competiſſe . Atquin ſubjicit , *& quod* „ *de Spiritu natum eſt , Spiritus eſt* , QUIA DEUS SPIRITUS EST , ET „ DE DEO NATUS EST . Hoc utique vel eo magis in ipſum tendit , ſi & in

* *De Carne Chriſti cap.* 18.

„ credentes ejus. Si ergo & hoc ad ipſum, cur & non illud ſupra ? &c. „ . . . . . Neque Romæ tantùm, aut ſolus iſta legit Tertullianus in Euangelio Joannis, ſed & in Africa Cyprianus, & cum illo plurimi Epiſcopi in Synodo, quæ Carthagine anno 256. celebrata eſt, & in qua agitur *de baptizandis hæreticis*.

Noviſſimus Editor S. Ambroſii ad hunc Joannis locum, quem ex laudato Eccleſiæ Doctore ſuperiùs recitavi, hæc putavit eſſe obſervanda. „ Sequentes voces (inquit Tom II. pag. 677.) *quia de carne natum eſt*, non minus abſunt ab „ omnibus omnium idiomatum Bibliis, quàm illæ, de quibus hìc diſputatur, „ *quoniam Deus Spiritus eſt :* Atqui, ut dubitare nequaquam licet, quin hæ „ ultimæ ab Hæreticis fuerint ex albo Sacrarum paginarum eraſæ, ita ſatis mi„ rum eſt, eaſdem nuſquam in proprium locum fuiſſe reſtitutas. „ Sed hæc fortaſſe cauſa eſt, cur Eccleſia non reſtituerit locum illum; quia non ſatis exploratum habebat, utrum verè in antiquiſſimis, & primigeniis Euangelii Exemplaribus extitiſſet, Quoniam verò properavi Euſebiani Codicis formam in lucem edere, Te, Auditor Rotæ Sapientiſsime, ſcire volo, me ab amiciſsimo viro Jacobo Vallarſio (de quo non ſemel honoris cauſa mentionem feci), cum circa annum 1730. Parmæ ageret, impetraſſe, ut meis ſumptibus Vercellas proficiſceretur ad eum luſtrandum Codicem, & characterum ſpecimen effingendum. Ipſe autem eâ quâ pollet humanitate iter illico arripuit; ſed quoniam in tranſcurſu bis tantùm, & per tranſennam ei Codicem videre licuit, ſemper laudandus Eminentiſsimus ac Reverendiſsimus Princeps Carolus Vincentius Cardinalis Ferrerius a ſummis Epiſcopii curis ad hoc etiam incomparabilis clementiæ munus exhibendum animum traduxit; atque, una cum Euangeliario ex Originali tranſcripto, mecum communicavit unius paginæ ſpecimen literarum in folio papyraceo, oleo papaveris albi illito (ita enim pellucida charta evadit; & velut in ſpeculo ſubjecta Codicis lineamenta, formamque ſcripturæ fideliter repræſentat); ad cujus ſimilitudinem ego ſequentem Tabulam ex ære incidi, atque affabrè elaborare curavi,

Utinam verò Eminentiſſimum Vercellenſem Epiſcopum omnes imitarentur, Sed ſunt nonnulli, quorum pervetera monumenta valde laudantur, ſed ea ferè apud illos, quia ſunt concluſa, laudantur. Hoc qui faciunt, non eſt eis ſatis non reprehendi, laudari etiam volunt ? O novum laudis genus, quod ignaviam nutrit, ac fovet! Ego ab iſtis abſum longiſſimè, non divortio caritatis, ſed literarum; quoniam ſe Barbararum nationum imitatores eſſe gloriantur; & animos tam inurbanos & agreſtes habent, ut ne magnorum quidem virorum eos moveat auctoritas, Hoc genus hominum, ad tumulanda monumenta vetera natum, eſt maximo Hiſtoricæ veritati detrimento. Sed quò, Præſul Sapientiſſime feror ? Amor antiquitatis me abripuit, atque ita a propoſito argumento abalienavit, ut de via decederem. Sed in eam redeo, Et quoniam, ante quam ſcribendi finem faciam, erunt mihi illuſtranda & alia Euangeliorum ſpecimina, accipe veluti Prodromum eorum, Epiſtolam Doctiſſimi atque humaniſſimi viri Philippi Abbatis Garbellii Patricii Brixiani, quam dudum ad me ſcripſerat de Manuſcripto Codice Euangeliario Regii Monaſterii S. Juliæ. Ipſam reliquis Tabulis Euangeliorum præambulam eſſe cupio. Rectiùs quidem vir magni ingenii, ſummæque prudentiæ Garbellius egiſſet, ſi ab ipſo nihil omnino actum eſſet de nobis, Sed publicis literis conſignatam memoriam publicam amoris gratiâ me habere voluit. Hæc detur amico venia, qui ferè ætatem egit in literis, & antiquo more laudat, quem unicè diligit.

VIRO

Codex Evangeliorum Euſebianus

lucanum

MULIERABSCO
DITINFARINA
DONECFERME
TARETUR
ETCUIRCUIBAT
PERCIUITA
TESETUICOS
DOCENSHIE
ROSOLYMIS
DIXITAUTEM
QUIDAMILLI
DMESIPAU
CISUNTQUI
SALUIFUTU
RISUNT
QUIDIXITADIL
LOSINTRATE
PERANGUS
TUMOSTIUM
QUONIAMMU
TIDICOUOBIS
QUAERENT
NECPOTERUNT
INTROIRE

CUMAUTEM
INTRAUERIT
PATERFAMI
LIASETADCLU
SERITOSTIUM
ETINCIPIETIS
FORISSTARE
DICENTESDME
APERINOBIS
ETRESPON
DENSDICET
NESIOUOS
UNDESITIS
TUNCINCIPIE
TISDICERE
MANDUCA
UIMUSCORA
TEETBIBIMUS
ETINPLATEIS
NOSTRISDO
CUISTIETDI
CETUOBISNES
CIOUOSUNDE
SITISDISCEDI

Digitized by Google

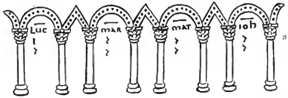

Digitized by Google

Codex argenteus Evangeliorum Regii Monaſterii Brixiani S. Juliae.

☧ INC. EUANG. SEC. LUCA ☧

QUONIAMQUIDEMMULTI
CONATISUNTORDINARE
NARRATIONEMRERUM
QUAEINNOBISCONPLETAE
SUNT· SICUTTRADIDERUNT
NOBIS·QUIABINITIOIPSI
UIDERUNT· ETMINISTRI
FUERUNTUERBI PLACUIT
ETMIHIADSECUTOAPRIN
CIPIO· OMNIBUSDILIGEN
TEREXORDINETIBISCRI
BERE· OPTIMETHEOFILE
UTCOGNOSCAS· EORUM
UERBORUM· DEQUIBUS
ERUDITUSESUERITATEM
FUITINDIEBUSHERODISREGIS
IUDAEAE· SACERDOSQUIDA
NOMINEZACCHARIAS·
DEUICEABIA·ETUXORILLI
US· EXFILIABUSAARON·

VIRO CLARISSIMO

JOSEPHO BLANCHINO VERONENSI
PHILIPPUS GARBELLUS

S. P. D.

REvocaſti me nihil tale cogitantem humaniſſimis officiis tuis ad ea ſtudia, quæ ſæpe ſepoſita, ſæpe etiam reſumta, nunc tandem, avocantibus rebus aliis, omnino diſtuleram. Cum enim Apographum Veteris Interpretis, quod in principis Eccleſiæ veſtræ Tabulario reconditum ſervabatur, edere ſtatuiſſes, invento inter Schedas Franciſci Patrui tui Viri ampliſſimi ſpecimine quodam noſtri Codicis argentei, quod a me olim acceperat, egiſti mecum per litteras, ut Lectiones a Vulgata abeuntes excerperem: tum, ſi quid aliud e re tua futurum putaſſem, illud ipſum, ceu Symbolam, ad hocce Convivium adferre ut ne renuerem. Feci lubens. Quid enim non a me exigeret cura iſta tua, quæ non multo pridem magni nominis viros tenuit ita, ut ſecum, ac cum universo Orbe Chriſtiano præclare actum arbitrarentur, ſi, ut in Galliis Martianæus vetuſtum Matthæi Exemplar vulgando, ſic in reliquis efferendis alii, quibus ſacra hæc monumenta ſuppeterent, pari fide ac ſedulitate laboraſſent. Quod profectò conſilium tuum dignum te, dignum Italia, dignum etiam memoria Patrui, cujus veſtigia tantâ cum laude premere pergis, Eruditis omnibus acceptum, probatumque iri, nemo eſt qui non videat. Sed dum Variantes Lectiones, quas olim e Matthæi Textu omnes, e Lucæ, ac Joannis aliquot in Adverſariis ſepoſueram, retracto iterum ac confero; ne errores noſtri, ſi qui fortaſſe legenti mihi, aut deſcribenti obrepſiſſent, imponerent poſteritati: en rurſus amantiſſimas litteras tuas, quibus cogitare te de edendo integri Codicis Textu ſignificas. Laudavi propoſitum iſtud, quo in re ſacra verſantibus, longe uberiùs quàm ſolis excerptis, ſatisfactum iri videbatur. Quamvis enim ad ſecernendum, quid olim e fontibus, quid e memoriæ penu promſerint Veteres: quæ in publicis Eccleſiarum Codicibus facies, quæ in privatorum eſſet, quid primis, quid ſequentibus ſæculis legeretur, hæc plurimùm conferant; nihil tamen æquè utile ac jucundum eſt, quàm ſeriem ipſam, indolem, genium, minutiſſima demum integri, ut ita dicam, corporis lineamenta, in pervetuſtis hiſce Antigraphis rimari atque effingere. Cujus rei cauſſa olim Bentleyus Joannem Millium ad vulganda Alexandrinum, Cantabrigienſe, Oxonienſe, Gallica denium urgebat ita, ut ea Editio -- * *ſingulas litteras, atque apices Exemplarium, etiam ubi a Librariis peccatum eſt, accuratè, & religiosè ſubſequeretur.* - Licet poſtea celeberrima illa ſua N. T. Græca Editione diſtentus, mox immaturo fato præreptus, hanc ſpartam aliis ornandam reliquerit. Et ſanè, cum Majorum ætate, longè verò amplius hac noſtra, is fuerit Antiquitatis amor, ea hominum ſtudia in perquirendis, quæ latebant plurima, atque etiamnum latent, quà ſacris, quà profanis Veterum Monumentis, ut in lucem hanc publicam efferrent; mirum propterea videri poſſit, nondum illorum quemquam primævi Interpretis Verſionem integram protuliſſe, qualis ante Hieronymum ferebatur. Nam præter admirabilem illum in deſcribenda Evangelica hiſtoria tot ſæculorum conſenſum, illud etiam liqueret fortaſſe, non ſatis attente Hieronymi, atque Auguſtini auctoritatem urgere multos, qui N. T. Latinas Verſiones plurimas olim in Eccleſia fuiſſe arbitrantur. Adeo in paucis, & quidem verbo tenus, differunt inter ſe Codices vetuſtiores, unum aut alterum ſi demas, quos aut licentia privatorum, aut ignorantia, quandoque etiam pietas inconſulta, miris modis interpolavit. Adde Cymeliis hiſce nullo alio conſilio proſpici ſecuriùs, ut ne vetuſtate dilabantur, quàm ſi typis excuſa verſentur in manibus omnium, nunquam deinceps niſi cum literis ipſis inte-

* Epiſt. ad Millium ap. Fabr. Bib. Gr.

interitura. Utcunque enim aut in Scriniis privatorum, aut in Bibliothecis Principum diligentiſſimè ſervatis, caracteres tamen ipſi ſitu, tineis, pulvere, ſed edacitate potiſſimùm temporis evaneſcunt. Ex quo fit, ut, quæ uno alterove ſæculo elapſis, legi non incommodè poterant, nunc liqueſcentibus lineis vix, ac ne vix quidem ſecerni queant. Quod profectò in hoc noſtro factum iri aliquando non dubito. Alicubi enim, in Lucæ præſertim, purpura illa in cæruleum, eumque opacum tranſeunte, glutine verò argenteo, quo liti fuerant caracteres hinc inde dilapſo, nonniſi luce plurima quid ſcriptum ſit ægre aſſequare. Integrum itaque Textum quatuor Evangeliſtarum me coram ut a legente Scriptor exciperet, curavi. Qua in re quid ſit ferendum ex te ſcis; tecumque omnes, qui hujuſcemodi ſtudiis operam impendunt. Neque hoc ſatis fidei noſtræ factum existimans, omnibus ad calcem uſque perductis, contuli rurſus cum Archetypo; excepto Matthæo, quem, occaſione commodùm oblata, ad te præmiſeram; oculis ſuapte imbecillis perpetuo illo niſu aliquando fatiſcentibus ita, ut pergere ultra non liceret. Evaſi tamen, perfectaque dedi. Habes nunc quid de illius Codicis indole, vero ſimilius putem: quid de illius ætate conjecerim; quæ præterea olim a me raptim obſervata, nunc ſecundis curis adaucta paululum, atque diſcuſſa in ordinem utcunque redegi. Si quid in hiſce meditationibus noſtris ex re tua eſſe videbitur, uteris perinde ac propriis; tui enim ſolius cauſſa digeſſimus. Sin minus, ſilentio premes. Me quidem lubenter, qui ſciam in trito illo excuſſoque pulvere vix eſſe novis veſtigiis locum, & nonniſi rara atque exquiſita ſpectare ſæculum ingeniis felix: quæ nos profectò neque ſperare nobiſmetipſis in tenuiſſimo cenſu, multo minus exhibere aliis poſſumus. Sed jam ad propoſita pergamus.

Inter celeberrima, non ſolùm Italiæ, ſed totius Europæ Monaſteria, illud fuit ſemper, eſtque etiam nunc, quod Deſiderius Langobardorum Rex in Urbe noſtra a fundamentis excitavit, ejus Eccleſia Servatori dicata. Quamvis poſtea, hac ipſa non equidem deſerta omnino, ſed ad privatæ pietatis officia, anguſtiis, ut puto, atque umbra plurima intercedentibus, ſepoſita, Nobiliſſimæ Virgines aptiorem aliam ſacris faciundis erexerint, Sanctæque Juliæ dicaverint. Locum hunc, ſi quem alium, cum Regis illius, tum Cæſarum, qui everſo Langobardorum imperio, rebus ſunt potiti, liberalitas atque indulgentia ad tantas opes evexerant, ut in pluribus Italiæ Provinciis ampliſſima prædia, jura, feuda, Eccleſias, earumque Sacerdotia poſſiderent. Quorum tamen pars maxima, ut eſt conditio rerum humanarum, in alios mox, atque alios dilapſa, Titulos tantum, ac documenta veteres dominos habere juſſit. Nam præter Apographa Deſiderii, & Adelgiſi, ſuperſunt adhuc Autographa ipſa veterum Imperatorum Diplomata, quibus Neptes, Filias, Sorores Deo ibi ſacratas beneficiis ingentibus ſunt proſecuti. Tum ſubſequentium Cæſarum, etiam invictiſſimi Auguſti Caroli VI. Regumque Hiſpaniæ reſcripta, quibus earum privilegia in ditione Mediolanenſi firmantur. Cetera enim omnia Majeſtas Principis noſtri in tutelam clementiſſimè recepit. Veterum præterea Membranarum ingens copia, in quibus donaria privatorum, Emphiteuſes, Emptiones, Venditiones, cetera demum ad ampliſſimi loci rationes pertinentia: tum quæ mores, acta, leges, judicia illorum temporum, præſertim vero Gloſſaria barbaræ Latinitatis augere plurimum poſſint. Et utinam documentis aliis, quæ illic ſupereſſe debuerant, ſeries tot ſæculorum, ſcripturæ difficultas, rerum ignoratio, ac ſubinde neglectus, omnium verò maxime deliramenta manuum otioſarum ne interceſſiſſent, quominus adhuc viverent, & vigerent. Sed acta res eſt; nec cineres iſtos movere jam licet. Ego illorum non pauca, ne fortunam eandem ſubirent, mea manu deſcripta in Adverſaria retuleram, editurus aliquando, ſi vita vireſque ſupereſſent. Licèt poſtea curæ aliæ, nova ſtudia, & luxata in dies valetudo, quæ me ſpem vetat inchoare longam,

longam, præterita conſilia interverterint, excuſſerintque de manibus. Sed ut ad rem noſtram redeam, inter præfata Monumenta jacebat Codex argenteus Evangeliorum, quem Virgines illæ Breviarium Anſæ Reginæ appellare ſolebant. Hunc mihi a Conſobrina mea tunc temporis Abbatiſſa oblatum cum vidiſſem: atque e limine tantum ſalutaſſem, membranis aliis intentus, impetravi poſtea: tum ut ſupradictum ſpecimen mitterem Patruo tuo, qui, Purpuræ inſignia Eminentiſſimo Joanni Franciſco Barbadico cum detuliſſet, illum nobiſcum, qui ei comites, honoris cauſſa, ab humaniſſimo Principe dati eramus, & inſpexerat, & caracteres excipere tentaverat: tum etiam, ut eâdem occaſione excuterem attentiùs, atque unà Variantes excerperem; quas mihi aliquando uſui futuras non dubitabam. Licet nunc, etiam ſupra quam mihimet ipſe ſpoponderam, uſu id profectò ampliore contigerit. Illis enim curis meis & amicitiam tuam debeo: & Monumento longè pulcherrimo, quam a me adhuc fortaſſe præſtolaretur, paratam felicioribus auſpiciis lucem, & æternitatem.

Codicem iſtum, ad hæc uſque tempora, Criticorum Sacrorum nemini inſpectum fuiſſe, certè a nullo ſtudiis adhibitum, illud argumento eſſe poteſt, quòd inter tot alios ab iis memoratos, unde Variantes hauſerunt, ne unum quidem videas, qui aliquam inde protulerit. Solus, quod ſciam, Paulus Galleardus Cl. Concivis meus unam, & alteram nobis exhibuit in elegantiſſima Editione operum Gaudentii: quam profectò auctiorem multò, præſtantioremque erat nobis daturus, ſi non alieno arbitrio uti, ſed ſuo: edere opus egregium, non feſtinare debuiſſet.

Mabillonius ipſe in itinere, quod per Italiam inſtituit, cum Brixiam inviſeret, omnes haſce vetuſti ævi reliquias clam habuit: nemine e noſtratibus facem præferente. De quo equidem inter amicos ſæpe eram queſtus: quòd non has etiam, unà cum tot aliis Urbium clariſſimarum, immortalibus ſcriptis commendaſſet poſteritati. Verùm nunc tandem egregie actum nobiſcum video, ne omnem Antiquitatum noſtrarum memoriam deberemus externis ingeniis. Et, quam in uno Matthæi Textu ab altrice Litterarum, atque artium Gallia olim accepimus, hanc illi Italia noſtra, & quidem cum fœnore ut aliquando gratiam rependat.

Forma Codicis, oblonga eſt ita, ut latitudinem ferme quadrante ſuperet. Ejus membranæ, licet purpura tinctæ fuerint, plurimæ tamen vetuſtate temporis Cærulei ſpeciem præſeferant. Caracteres, uti & Tetraplum illud, quod in extremo limbo cujuſque paginæ cernitur, argenteo quodam ceu pigmento ſunt liti: cujus tamen color multis in locis evanidus aureum ſimulat, fallitque, niſi attente inſpiciatur. Unde & nos olim Codicem aureum vocabamus. Pigmentum illud modò læve, nunc craſſum, ſcabrumque eſt. Sive hoc diverſa Illuminatorum manus, ſeu materia ipſa, aut demum penicilli præſtiterint. Utcunque enim pennis avium deſcriptos fuiſſe Codices iſtos aureos, argenteoſque, innuere videatur ſupralaudatus * Mabillonius, hoc tamen de prima, ut ita dixerim, manu intelligendum exiſtimo. Certum enim eſt a Librariis ductos primùm atramento caracteres, mox ab Illuminatoribus aurea illa, aut argentea mixtura ornatos, quæ profectò pennis reddi non poterat. Ita ſpiſſa eſt alicubi, ac prominens e membranis, præcipue in Marco; in quo & muſcam glutine illo circumlitam, atque irretitam adhuc integram invenimus. Unde olim conjeceram, Codicem hunc æſtate abſolutum fuiſſe. Tunc enim faciliùs areſcente pictura, ubi adverſam paginam abſolviſſent operæ, averſam, non multo temporis intervallo, tentare poterant. Dixi caracteres atramento ſimplici primitus ductos; quod pluribus in locis evidentiſſime colligas: in Lucæ præſertim, ac Joannis initio, ubi pigmentum illud dilapſum eſt.

* *Supplem. ad rem Diplom. pag. 51.*

Initio cujuſlibet Evangelii primæ lineæ auri bracteolis ſunt obductæ, quod etiamnum ſplendidum, intactumque eſt. Lineæ omnes ſtylo exaratæ, ut eas, in

 deſcriben-

deſcribendo, Antiquarius ſequeretur. Caracteres magnitudine æquales: niſi quod ad inſigniores Pericopas, quibus ut plurimum in lævo margine lectio adponitur, majores adhibentur. Et e contra, ſi quid in fine lineæ addendum ſuperat, minuſculis ſupplebat Librarius. Quod ad illorum ordinem ſpectat, nihil addam in præſens: cum ſpecimen ipſum ſeriem continuam, ſtructuramque a Veteribus uſurpatas præ oculis ponat.

Alicubi, rarò tamen, in unam duæ litteræ coaleſcunt: aſt ſemper in fine lineæ; neque aliter quàm N aut V ſuperaddito longurio, ut T uno, atque eodem tractu exprimeret Librarius: quam litterarum coagmentationem licentiùs multò uſurpabant in vetuſtis Lapidibus Quadratarii. Non enim in fine lineæ tantum, ſed mediis etiam, neque hoc ſemel illud ipſum videas præſtitiſſe.

Nihil autem frequentius in Codice iſto quam litterarum permutatio O pro V, T pro D; ſed præ ceteris B pro V, & viceverſa uſurpatis; quod imperitis harumce rerum crucem figere aliquando poſſit, cum non ſemel ſenſus ipſe verborum inverti videatur: præterito in futurum tempus, hoc in illud ſæpe tranſeuntibus. Sed res eſt cum Eruditis, quibus nihil in antiquis hiſce Monumentis perſpectius. Aliquando etiam U pro Y, & e contra; ſed parcè uſurpatum inveni in Matthæo, & Joanne; Murram ſcilicet pro Myrram, & Verbym pro Verbvm: quæ omnia, ſive Lectorum, aut deſcriptorum vitio, ſeu veriùs Idiotiſmis illorum temporum tribuas, certum eſt Mss. Exemplaria fere omnia, tum vetuſtas etiam Lapidum inſcriptiones, ac Numiſmata occupaſſe.

Obſervabamus aliquando Exemplaria iſta uncialibus litteris deſcripta, onera
Præfat. in Job extr. magis exarata, quàm Codices Hieronymum appellaſſe: idque poſtea imitatum Alcuinum, qui pondera Librorum portatu difficilia, ac proinde lectorum mani-
Præf. ad quæſt. in Geneſim. bus gravia dixit. Placuit in lance hoc noſtrorum appendere, inventum eſt quatuordecim pondo. Liquet etiam ex memorato Hieronymi loco, jam tunc in purpureis membranis, aureis, atque argenteis litteris deſcripta fuiſſe Exemplaria, cum ad Eccleſiarum, quas ante tetigerat, uſum: tum ad privatorum, quos ibidem redarguit: objecta illis magnificentia Codicum, qui tamen minus eſſent exacti. Et fortaſſe in hujuſcemodi ſumptuoſis Antigraphis, magis quàm in ceteris, peccaverint Antiquarii; quòd operis moroſam diligentiam tædium, ac laſſitudo, mox feſtinatis, atque incuria ſequerentur. Cum præcipue difficilius eſſet errata corrigere: obſiſtente caracterum pulcritudine, ac membranarum, quarum ſpecies, ſecus atque in putis, lituram, ſpongiamque vix ferret.

Ceterum etiam longe ante Hieronymi tempora in uſu fuiſſe operoſa iſta exemplaria teſtis eſt Capitolinus in Maximino altero: cui inter omnia futuri Imperii, hoc accidiſſe ait, ut puero, cum Grammatico daretur, Libri Homerici omnes purpurei aureis litteris ſcripti primùm porrigerentur. Neque dubium eſt, quin mos iſte ab Ethnicis Antiquariis ad noſtros manaverit, quo tempore incertum. Puto tamen non primo, fortaſſe nec medio altero ſæculo: cum pauper adhuc, & antiquæ ſimplicitatis tenax Eccleſia eſſet. Sed tum demum, cum longè, lateque diffuſa, confluentibus ad ejus ſinum non populo tantum, ſed principibus viris, fœminiſque, abundare cœpiſſet. Longe vero amplius reddita ſub Conſtantino pace, auctiſque divitiis tum ipſius exemplo, qui, ut mox videbimus, Codices ſacros a peritiſſimis Antiquariis deſcribi, ornarique juſſit, imitantibus, ut fieri amat, Principis curam privatis: mox etiam augentibus in majus.

Evangeliis præfixi ſunt Canones Euſebii; quorum tamen primi quatuor, & ſeptimus omnino, octavi vero pars maxima periere. Litterarum ſtructura, ac ſeries eadem ferme, atque in Evangeliis, niſi quod minores ſunt, rudes, impolitæ, inæquales, multiſque in locis ſitu, ac vetuſtate detritæ. Argento olim inluminatas fuiſſe alicubi apparet, levis enim litura ut plurimum intercidit: ſolo

atra-

atramento ferrugineo prominente. Membranæ ipſæ mutilæ, carioſæ, violaceo, ſed obſcuriori colore deformatæ: ut facilis ſit conjectura, Canones illos vetuſto olim, atque exeſo Codici adnexos, poſtmodum alicujus opera huic noſtro acceſſiſſe; quod fit longe evidentius e quaternionum nota. Cum enim ſeptem quaternionibus Canones complecantur, ſi olim cum Codice hoc deſcripti fuiſſent, jam, qui primus in Matthæo eſt, octavus eſſe debuerat.

In Canonibus hiſce digerendis, non Euſebii, ſed Codicum, quos præ oculis habebat, œconomiam Librarius ſervaſſe videtur. Nam X. in quo Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes apud illum, hic poſt Matthæum ſequitur Joannes, mox Lucas, ac ſubinde Marcus: addita ad finem uniuſcujuſque Epigraphe.

Explicit Canon X Matthæi incipit Canon X Joannis

Explicit Canon X Joannis incipit Canon X Lucæ

Explicit Canon X Lucæ incipit Canon X Marci

In fine Canonis Octavi, in quo ceteroqui Matthæus, & Joannes deſiderantur, neque Ammonii, atque Euſebii ſeriem ſequebatur deſcriptor (ſub ſectione enim CCCXXXIX. exhibet ea, quæ apud illos, & in Codice leguntur CCCXL.) & Marci pericopas non ultra trigeſimam quartam ſupra duceteſimam producit. Num verò cum Codice paria faciat, incertum: extrema enim in Marco periere. Canones excipit quædam ceu Præfatio, quæ unam & alteram paginam implet. En illam tibi: nam & in hocce ſabulo auri fortaſſe ramenta invenient Eruditi.

Sanctus Petrus Apoſtolus Diſcipulus Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti. edocens fideles. propter diverſitatem adſertionis linguarum admonet cunctos ut in octavo libro Clementis continet ſcribtum. docens ſic. Audite me conſervi dilectiſſimi. Bonum eſt ut unuſquiſque veſtrum ſecundum. quod poteſt proſit accedentibus ad fidem religionis noſtræ. & ideo non vos pigeat ſecundum ſapientiam quæ vobis per dī providentiam conlata eſt. differentes inſtruere. ignaros edocere. ita tamen. ut his quæ a me audiſtis & tradita ſunt vobis veſtri tantum ſermonis eloquentiam ſocietis. nec aliquid proprium & quod vobis non eſt traditum proloquamini. etiamſi vobis veriſimile videatur. Sed ut dixi quae ipſe a vero propheta ſuſcepta vobis tradidi proſequimini. & ſi minus plena adſertionis eſſe videbuntur & ideo ne in interpretationibus linguarum ſecundùm quae in interiora libri oſtenduntur. legenti videatur. aliud in graeca lingua. aliud in latina vel gotica. deſignata eſſe conſcribta. illud advertat quis. quod ſi pro diſciplina lingua diſcrepationem oſtendit. ad unam tamen intentionem concurrit. quare nullus exinde titubare debet de quod ipſa auctoritas manifeſtat ſecundum intentione lingua propter declinationes ſonus vocis deligenti perceptione ſtatuta ſunt. ut in ſubſequentibus conſcribta leguntur. Hac res fecit probanter publicare. propter aliquos qui falſa adſertione ſecundum volumtate ſua mendacia in Lege vel in Euangeliis per interpretationem propria poſuerunt. quare illa declinantes haec poſita ſunt. quae antiquitas legis in dictis graecorum contineri inveniuntur. & ipſas etymologias linguarum convenientes ſibi conſcribtas, ad unum ſenſum concurrere demonſtrantur; nam & ea convenit indicare, pro quod in vult b̄res factu eſt, latina vero lingua adnotatio ſignificatur. quare id poſitum eſt agnoſci poſſit ubi littera. gr. ſuper vult b̄re invenitur. ſciat qui legit quod in ipſo vult b̄re ſecundum quod graecus continet ſcribtum eſt. ubi vero littera. la. ſuper vult b̄re. invenitur. ſecundum latina lingua in vult b̄re oſtenſum eſt & ideo iſta inſtructio demonſtrata eſt. ne legentes ipſos vult b̄res non perciperent. pro qua ratione poſiti ſunt ſed quod.

Caracteres mutilæ hujus raſodiæ, quam barbarum, atque infelix ſæculum extulit, neque illos, quibus Canones deſcripti ſunt, neque, qui in Codice repræſentant. Nam & minores iſtis, & illis paullo majores uſurpavit bardus ille, quicunque is demum fuerit deſcriptor. Paginarum lineæ ſtylo quidem ſunt

ductæ,

ductæ, ſed neque profundæ ut in textu, & magis cohærentes. Ex quo fit, ut, licet viginti tantum ſingula quavis facie ſint ductæ, non ſecus ac in Euangeliis; frons tamen, & latera, limbique latiùs excurrant. Hanc a ſegniorum temporum lanio, qui Codicem fatiſcentem reſarciit, hic adſutam, cum membranæ, tum locus ipſe ſatis evincunt. Suta enim eſt inter duas alias purpureas equidem, ſed quarum color, ut recens, ac propterea vividus, ſic tenuis, atque dilutus, aliter atque in Codice. Præterea nudæ ſunt, neque lineis ad opus paratæ. In anteriore, quam ſurſum vorſum ſector ille diſpoſuit, hæc leguntur, litteris quam in Præfatiuncula majoribus, & ad Codicis ſpeciem effictis - *VELIT LECTOR VIDEATUR RECITARE* - In poſteriore verò, utcunque appareant litterarum veſtigia, eas tamen ita ſpongia delevit, ut nihil penitus erui poſſit. Quorſum vero, aut unde lacinia iſta huc irrepſerit, viderint quibus vacat. Illud eſt obſervatu dignum, jam tunc in uſu fuiſſe Gothicam Vulfilæ Verſionem; cujus ſemeſas N T reliquias magno poſteritatis bono edidit Franciſcus Junius. Si tamen de ea loquitur conſarcinator iſte.

Quod ſupra monuimus, membranas ſcilicet, in quibus Canones reſcripti ſunt, in quaterniones diſtributas fuiſſe, hoc ipſum in Euangeliis, de quibus mox erit ſermo, præſtitit Librarius. Nota illa ad calcem averſæ cujuſque octavæ paginæ poſita q. I. q. II., & ſic deinceps. Quam Valeſius ait fuiſſe vetuſtiſſimis Codicibus familiarem: atque a ſeipſo in MS. Exemplari Gregorii Turonenſis, nongentorum circiter annorum, obſervatam Neque ſolis quanternionibus, ſed mixtis identidem Ternionibus vetera illa Exemplaria conſtitiſſe indicat laudatus Euſebii locus in quo præceptum ſibi ait a Conſtantino ut quinquaginta Codices Divinarum Scripturarum in membranis egregie expolitis a peritiſſimis Antiquariis deſcribi curaret; paratoſque ut ſtatim comitante Diacono ad eum mitteret. Mox ſubdit. *αὐτίκα δ' ἔργον ἐπηκολούθει τῷ λόγῳ, ἐν πολυτελῶς ἠσκημένοις τεύχεσι τρισσὰ καὶ τετρασσὰ διαπεμψάντων ἡμῶν*. Juſſa ſcilicet Principis e veſtiglo opus excepiſſe: miſiſſeque ſe Terniones, & quaterniones in voluminibus operoſe cultis. In quibus Hiſtorici verbis putat ibi vir doctiſſimus Enallagen eſſe; ac propterea dicendum fuiſſe *τεύχη ἐν τετρασσοῖς*, non vero *τετρασσὰ ἐν τεύχεσι*. Ait recte, ni fallor, ſe habent citata Euſebii verba. *Τεύχη* enim illa operoſe culta, atque ornata nihil profecto erant aliud, quàm integumenta Codicum, quos per Terniones, & quaterniones ab Antiquariis diſpoſitos, mox ſectis tabellis, ut plurimum aluta, quandoque etiam ſerico, auro, gemmiſque diſtincto, contectis ſupterveſtiebant, compingebantque librarii. Verbaque Euſebii ſic eſſe intelligenda, cum textus ipſe, tum illa *πολυτελῶς ἠσκημένα*, quæ in Ternionibus locum habere non poterant, ſuadere videntur.

Notis ad Euſ. de vita Conſt. IV. 37.

In fronte cujuslibet Euangelii legitur minuſculis caracteribus nomen auctoris, quod tamen non initio ſolum, ſed procedente textu alternis paginis ſervatum eſt ita, ut in earum quavis, averſa ſcilicet, & adverſa Tituli partem legentes offendant, adpoſita Epigraphe

Secundum Matthæum
Secundum Joannem &c.

Quod in Canonibus Codici adſutis obſervabamus, nempe aliter, atque in Euſebianis diſpoſita fuiſſe Euangelia, hoc ipſum in contextu ſervatum videas. Matthæo primum, mox Joanne, tum Luca, ac deinceps Marco procedentibus. qua de re, utpote inſigni, neque, quod ſciam, ſatis hucuſque explorata, peculiari obſervatione paullo fuſius poſtea diſſeremus.

Antiquarium, a quo Exemplar hoc noſtrum deſcriptum eſt, non indiligentem ſolummodo, ſed imperitum, ac plane indoctum fuiſſe legentibus patet. Adjecta inſuper vitioſiſſima interpunctione. Quapropter circa ea tempora ſcriptum puto, quibus interverſo tot exterarum gentium irruptionibus Occidentis impe-

imperio, litteræ ipſæ ad ſquallorem, perniciemque redactæ fuerant: unde poſt tot ſæcula, nirentibus Italorum ingeniis, tandem emerſere.

Quod veto Codicibus olim accidere ſolebat, nempe ab imperitis Criticis ut perperam corrigerentur, huic quoque noſtro in pluribus eontigit. Non equidem quòd Corrector ille quicumque is demum fuerit, aut adjeeerit aliquid, ant immutaverit. Sed abraſis, quæ vitioſa cenſebat, ut recta non ſemel pervertit, ſic mendoſa ſupinus præteriit. Superſunt enim ubiqne litterarum veſtigia, unde narivam ſcripturam deprehendamus. Latini etiam ſermonis jejunum fuiſſe, hoc unum inter cetera exemplum eſto, quod Lucæ X. 40. oecurrit: ubi Martha de Sorore, quæ illam in miniſterio domeſtico non adjuvaret, conqueſta ait: *Domine non eſt tibi curæ quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare?*, quo in loco ſolœciſmum verirus ſi curæ relinqueret, E finalem extrixit. Cum vero audaces manus in Codicem extenderet, ad vulgatam Hieronymi reſpexiſſe fidem facit, præ aliis, locus ille inſignis Matthæi II. 1. *Cum ergo natus eſſet Jeſus in Bethleem Judeæ*. Et rurſus 5. *At illi dixerunt in Bethleem Judææ*, quos Hieronymus in antigraphis ſuorum temporum mendoſos exiſtimans, Judæ reſtitnerat. Nam ſubverſor ille, ut lectionem ad Vulgatam exigeret, diphtongum alteram utrobique deraſit. Menda vero, quæ præteriir, tot ſunt, nt referre pigeat. Cum præſertim ne ullus quidem ex his nævis pulcherrimi corporis deſit in Apographo, quod ad te miſimus.

Latinitatem quod ſpectat: tum in verbis efferendis orthographiam hic paſſim adhiberi, quæ primævi Interpretis ætarem, ſimplicitatemque præſeferant, ſentient eruditi harumce rerum æſtimatores. Neque enim opus eſt ut excerpta inde adferamus.

Exemplar autem hoc noſtrum ex Antigraphis illis manaſſe, quæ non ſolum Hieronymi tempora, ſed Hilarii Pictavienſis præceſſeranr, eum facies ipſa, rum loci aliquot, quos poſtea exentiemus, manifeſtiſſime ev incunt.

Octavo ſæculo labente, aut ſequentis initio huc delatum, olim conjeceram, eum ad Parruum tuum ſcriberem: idemque nunc ſentio. Sive Principum dono, qui filias, neptesque in celeberrimo loeo Deo Opt. Max. deſpondebant, ſeu ex nobiliſſimis Virginibus aliqua illud ſecum adrulerit. Niſi forte, quod vero propius eſſe videarur, ex ipſis Deſiderii, atque Anſæ Cymeliis depromtum, ac filiæ pietati conereditum, inrer eerera ſpiritualium nuptiarum ornamenta hoc illa ad ſui, aliarumque, quæ unà deſpondebanrur, uſum regio in loco depoſuerit. Hujuſeemodi verò donaria Saeratis locis paſſim exhibita, nemo eſt in antiquiratibus hiſce verſatus qui ignoret. Tum ſumtuoſos hoſee, ac magnificos Codices nonniſi divitibus, aut Eeeleſiis parari ſolitos: ſuperante privatorum fortunam impendio, quibus ceteroqui pauperes ſchedæ, ur eas vocabat Hieronymus, ſatis, ſuperque eſſent futuræ. Plures verò in regali Monaſterio, viventibus adhue deſiderio, & Adelgiſo, Sacros codiees ſervatos fuiſſe liquet ex Apographo membranaceo Bullæ eujuſdam a Signaldo Aquilejenſi ad Anſebergam datæ, quam aliàs exſcripſimus, & in Adverſaria retulimus, quæ ſic haber.

Sigualt ſervus ſervorum Domini Patriarcba dum noſtra mediocritas ex feliciſſimorum principum deſiderii & adelgiſi una cum collegis noſtris religioſiſſimis & ſanctiſſimir epiſcopis ob totius ortodoxae eccleſiæ ſtatum perventa fuiſſet ſingula queque ſuperflua deo auxiliante ſubtilius elimata. Popoſcit a nobis veneratio tua beatiſſima anſeberga abbatiſſa per prandulum cubicularium ſacri palatii ſeu & prepoſitum monaſterii veſtri ut venerabile eundem monaſterium veſtrum quod ſitum eſt in urbe que dicitur brixia quod conſtat ad honorem domini ſalvatoris conſtructum privilegii infulis a noſtra frueretur auctoritate. quatenus concordantibus nobis reverentiſſimis epiſcopis noſtris ex communi adſenſum eternale predicti oraculi robur ſtili noſtri firmitas impertiret. Et quia ſemper

 ſunt

ſunt exibenda que utilibus fuerint inlimationibus impetrata. Placuit ergo modis omnibus ut pie devotionis imploratio ſalubri moderetur interventionis adſenſu. Qm̃ vero conata eſt religio tua ſalubriter a nobis extorquere quatenus præfatum monaſterium cum univerſis baſilicis ad ſe pertinentibus qui a piiſſime adque tranquilliſſime anſe regine jure conſtructum eſſe noſcitur privilegiis ſedis ſanctæ noſtræ aquilegenſis cui Deo auctore deſervimus decoretur. Quapropter piis deſideriis faventes hac noſtra auctoritate id quod recte expoſcitur effectu * Supple, occaſione. *mandamus. Et ideo omnem cujuslibet ecclefie ſacerdotem quamlibet * .... one habere prohibimus. Itaut niſi abbatiſſa monaſterii fuerit invitatus nec miſſarum ibidem ſollemnitate quiſpiam preſumat omnimodo celebrare. Ut libere liceat ſororibus ibidem degentibus regularem normulam inmolabiliter obſervare. Sacerdotales vero ordines a quocunque & de quacunque civitate epiſcopo abbatiſſa voluerit irreprenſibiliter ordinetur. Si quando vero ut ſunt humani generis caſus abbatiſſa obierit non aliunde ſed ex eadem congregatione religioſiſſime monache in loco defuncte abbatiſſe eligant ſucceſſorem. Illud videlicet addentes ut* * Supplendum, Epiſcopo, aut qualibet, *quidquid ibidem juſto ordine a quocunque * ep..... libet perſona inlata ſunt ſeu futuris temporibus fuerint illatura ſive ex noſtra ditione ſeu ex epiſcoporum noſtrorum immutilata modis omnibus valeant permanere. Nec hoc pretereundō eſſe conſpicimus itaut abbatiſſa que quocunque in tempore fuerit nulla licentia concedatur CODICES aut vaſa ſacrata aut quolibet theſaurum Eccleſiæ quoquo modo donare Aut alienare. Si quis autem contra hanc noſtram ſereniſſimam diſpoſitionem temerarius auſibus adire temptaverit eterno anathemate plectendos eſſe cenſemus. Conſcripta hujus privilegii ſeriem. Anno invictiſſimorum principum deſiderii & adelgiſi XVI. & XIIII. ſub indictione XI. Dato ticino in urbe regia III. idus octobris.*

Sigoald gratia dei patriarca in hoc privilegii textu a nobis ſalubriter elimatum manupropria ſubſcripſi. Apolinaris Chriſti miſericordia indignus humilis Epũs in hoc privilegii textu manu mea ſubſcripſi. Otto in Dei nomine Epũs in hoc privilegii textu manu mea ſubſcripſi. Julianus humilis Epiſcopus in hoc privilegii textu manu mea ſſ. Felix humilis Epiſcopus in hoc privilegii textu manu mea ſſ. Felix peccator Epiſcopus in hoc privilegii textu ſſ.

Vides antiquiſſimum Eccleſiarum uſum, quo Codices iſtos, non ſecus ac reliquam ſupellectilem Deo dicatam in cenſum Theſauri ſacri referebant, ad Sigualdi uſque ſæculum perſtitiſſe. Et utinam anathemate illo ſuo perculſa ſuccedentium temporum nimia facilitas non ab iis ſolùm, ſed a ceteris etiam Regum, Principumque Donariis liberrimas manus abſtinuiſſet. Quanta hîc fortaſſe etiamnum copia veterum Eccleſiæ monumentorum, quanta religioſæ pietatis ſuperſtes foret? quorum nunc loco nihil niſi incon ſultæne libetalitatis, an verius prodigalitatis memoria ad poſteros tranſiit.

Quæ etiamnum ſuperſunt monumenta eandem ne fortunæ aleam ſubire, an eludere poſſint, incertum. Ut verear faciunt cum viciſſitudines temporum, tum præteriti caſus, & unius præ ceteris, inſignis profecto memoria, quam a Virginibus illis accepi. Nempe cum tot membranarum ſupellex neglecta penitus, ac confuſa jaceret, conſulente viro nobili, & acris cetera judicii, ſed harumce antiquitatum jejuno, vocatum Notarium quemdam ut inſpiceret, atque in ordinem cogeret, acceſſiſſe, propoſitis conditionibus operam locaſſe. Cum in Autographa a Langobardis Notariis barbara illa latinæ Scripturæ deformatione exatata incidiſſet, quod a nemine intellectum iri arbitraretur, ceu Tabularii dejectamenta abjeciſſe, juvantibus cladem hanc, quæ unà erant, illorum Apographis: ſatis ſuperque iſta eſſe cogitantem ſi ſervarentur. Ita factum ut primigenia illa diſtracta, ac diſſipata perierint. Uno dumtaxat ſuperſtite, cujus inſcriptio ſuperaddita membranæ in orbem volutæ digna profecto eſt, quæ litteris man-

mandetur, ut inſigne præ ceteris inſcitiæ non minus, quam impudentiæ illius monimentum. Datum eſt Ticini regni Deſiderii, & Adelgiſi tertio, & primo XVII. Septembris Indict. XIII. continens legatum Giſulfi cujuſdam ſtratoris regii, qui Radoaram Uxorem ſuam ex ſemiſſe uſufructuariam reliquerat, tum ut ea decedente, Epiſcopus Laudenſis venumdatis bonis, quod inde eſſet redactum, pauperibus diſtribueret. Mortuo Giſulfo ſupralaudata ejus Uxor, raro pietatis exemplo, egit libello ſupplici apud Regem ut mariti voluntas ſtatim adimpleretur: *quatinus* (ſunt verba documenti) *ſine aliqua offenſione ipſa ejus aelemoſina ad requiem vel refrigerium animae ejus citius occurrere poſſit*: impetravitque. Itaque Epiſcopus divenditis bonis Gaideri cuidam Regii Monaſterii Procuratori, pretium aureorum MMMDCCCL. ab eodem ſolutum pauperibus erogavit. Subſcripſitque huic cartæ unà cum Radoara, aliiſque Teſtibus ibi deſcriptis. Ejus chirographum tale eſt.

Ipolitus ego licet indignus per Dei gracia Epiſcopus Radoara Deo dicata ſuplicante regiae poteſtatis pro venundacione terrolae quod ei vir ſuus poſt ejus obitum conceſſit teſtis manu mea conſcribſi cum Sacerdotes fideles & precio recepi tremilia DCCCL. & contuli diſtribui pro anima Giſulfi ſtratoris.

Documentum iſtud, in quo agitur de acquiſitione bonorum, quæ unà cum cæteris etiamnum poſſident in agro Cremonenſi, ne temporum decurſu fatiſceret, petierant olim Clariſſimæ Virgines a Conſulibus Urbis noſtræ ſæculo XIII. labente, ut per publicos Notarios exciperetur, ſupereſtque unà cum Archetypo Apographum eorumdem: aſt pluribus in locis ad originis veritatem minime exactum. En tibi Chirographum ſuperlaudati Hypoliti, quale illud deſcripſere.

Ipolitus Toletinus dignus per Dei gratia Epiſcopus Sadoara Deo dicato ſuplicante feci & proteſtatis pro venundacione te ſola &c. uſque ad extrema verba Giſulfi roratoris.

Bardus ille, qui membranas digeſſit, cum Archetypum non adſequeretur, conjectis in Apographum oculis hanc inde Epigraphen exſculpſit, quæ poſteris ad intelligentiam documenti facem prætenderet.

MCCXCIX. 26. Novembre Ippolito Tolentino Veſcovo di Sadovara per il Legato di Ghiſolfo Roratore.

Vides infelicibus cartis quo cum homine rem eſſe contigerit? Et ſanè mirum quòd Diplomata alia non adtigit. Neque tamen aliorum manus effugere iis datum, detractis multorum ſigillis, in quibus Cæſarum imagines, eorumque nomina ſervabantur. Quibus ego caſibus motus, tum quod confuſa rurſus omnia eſſe nunciaretur, inſtiti apud lectiſſimas Virgines ut hominem ſpectatæ integritatis, ac fidei, perficiendoque operi idoneum ſeligerent, qui membranis omnibus ſedulò inſpectis, atque in ſeriem laudabiliorem coactis, Archivum ſi vellent, diutiùs manſurum pararet. Factum. Urgente opus amico noſtro Joanne Andræa Aſtelato Monacho Caſſinenſi, Viro & docto, & harumce Antiquitatum cupientiſſimo, qui niſu improbo, ac pertinaci, ut eſt cœpti ſemel laboris ad miraculum patiens, ultimam illi manum tandem impoſuit.

Sed ad exemplar noſtrum converſi iterum, dicebamus præfixum fuiſſe ab Antiquario ſingulis Evangeliis nomen Auctoris, ea profectò de cauſa, ut lecturi, quem ex Evangeliſtis vellent, primo obtutu inſpectis titulis deprehenderent. Millius tamen nonniſi poſt conditum Canonem id factum aſſerit; cum antea abſque præfixis auctorum nominibus circumferrentur, non ſecus ac ceteræ *συγγράψεις* incertorum ſcriptorum, ut ſcilicet appoſitis titulis dignoſceretur, ea ſola eſſe vera, & authentica Inſtrumenta Evangelica. Hinc (ait) Marcioni objectum a Tertulliano, quod Evangelio ſuo nullum, *ad imitationem Veteris Eccleſiæ*, inſcripſiſſet auctorem. At vir laborioſus, cum hæc ſcriberet, ad alia feſtinans non ſatis

Proleg. n: 347. Edit. N. T. ex recenſione Kriſteri.

ſatis cavit conjecturam hanc ſuam ab ipſo, quem citat, Tertulliano luculentér explodi. Elevat enim ex hoc fidem Euangelii Marcionis, quod titulo careat. *Et poſſem* (inquit) *hic jam gradum figere, non agnoſcendum contendens opus, quod non erigat frontem, quod nullam conſtantiam præferat, nullam fidem repromittat de plenitudine tituli, & profeſſione debita auctoris*. Jam itaque ante Marcionis tempora, & quidem in vetere Eccleſia inſcripta erant ſuis nominibus Euangelia. Ut quid enim hanc tituli nuditatem objeciſſet illi Tertullianus, adverſus quam tueri ſe poterant Marcionitæ vetuſtate temporum, & conſuetudine Eccleſiarum, in quibus ex Millii ipſius calculo, per triginta ad minus annos ante conſtitutum ab Aſiæ Epiſcopis, ut ipſe putat, Euangelicum Canonem, Lucæ, ac Marci Euangelia, Matthæi verò longe amplius, ſine titulo habita fuiſſent? Quòd vero ait ſtatutam a Canonis conditoribus inſcriptionem Auctorum, ut vera Euangelia dignoſci poſſent, jam neque hoc ipſo illorum fidei ſatis cautum iviſſent. Cum & Marcion interverſo Lucæ, quo utebatur, & ſi qui alii adulteras manus in Matthæi, Marci, ac Joannis extenderent, eodem plane titulo imponere Lectoribus poſſent. Itaque non eſt ambigendi locus, quin jam tunc hoc in ſacris Libris, quod in profanis, ab Antiquariis uſurpatum fuerit, ut ſcilicet Auctorum ſuorum nomina præſeferrent.

Adverſus Marcionem IV. 2.

Superest nunc, ut de peculiari in Codicibus aliquot Canonis ſerie, quæ in noſtro etiam ſervata eſt, tum de hujuſcemodi diverſitatis origine diſquiramus.

Hiſt. Crit. N. T. I. 10. Ricardus Simonius, expenſo Codice Cantabrigenſi, in quo Euangelia eodem ordine, ac in noſtro efferuntur, non eſſe hunc illi peculiarem obſervat, cum ex pervetuſto Catalogo Exemplaris Sangermanenſis, in quo Euangelia eâdem ſerie recenſentur, tum ex Druthmari loco, quem poſtea videbimus. Additque morem hunc videri a Latinis inventum, qui Græca Exemplaria ad ſui ipſorum uſum deſcribebant. Sed Vir, cetera in rebus hiſce diu, multumque verſatus, ampliorem etiam laudem inde conſecuturus, niſi præjudiciis indulſiſſet, non attendit, Latinos ordinem hunc in Canonem non invecturos, niſi præeuntibus Antigraphis, quæ ſequerentur. Cur enim Lucam Marco, aut his Joannem, non vero è contra antepoſuiſſent, cum æque ad ipſorum uſum utraque ſeries aptari commodum poſſet? Neque aliud quidquam e loco Druthmari eruere poterat, quam in Codice Hilarii, ut tunc ferebatur, Matthæum, & Joannem ceteris præiviſſe.

Proleg. n. 1269. Millius de œconomia iſta Canonis in ſupralaudato Exemplari ſic ſtatuit: Conſilio videlicet Digeſtoris hoc factum. Ad calcem enim Matthæi hæc haberi: ἐυαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον ἐτελέσθη. ἄρχεται Ἐυαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην. hinc Lucam, ac tandem Marcum cum eadem ἐπιγραφῇ. Ita nempe diſpoſitis Libris iſtis, ut Apoſtolorum Euangelia Apoſtolicorum Euangeliis præponerentur; quomodo Marcum, & Lucam Apoſtolorum comites vocat Tertullianus. Quid ſibi voluerit in allatis verbis, Conſilio nempe Digeſtoris ordinem illum obtinuiſſe, profecto non aſſequor. Suopte ingenio hoc feciſſe Antiquarium, neque ipſe ex allata ἐπιγραφῇ recte conjecerit, ut puto. Addebatur enim ab Exſcriptoribus nota illa, ut ne Librorum ordo in compingendis poſtea Codicibus Operas falleret. Et longe vetuſtior barbaro illo, ac miſere indocto (ut ipſius verbis utar) Librario, qui Apographum illud deſcripſit, erat iſta, de qua nunc agimus, Canonis ſeries; uti ex Nazianzeni carmine viderat Millius ipſe. Hoc itaque voluerit, ni fallor, non ſponte, aut caſu, ſed ſuperiorum temporum Antigrapha ſequutum Antiquarium, non aliter, atque in illis diſpoſita erant Euangelia, in ſuo Apographo collocaſſe. Eos vero, quibus ſeries iſta primitus uſurpabatur, dignitati Apoſtolorum hoc dare voluiſſe (nam cur Lucas Marcum præverterit alia eſt ratio ineunda) recte equidem conjecit Millius. Neque tamen ex adducto, nec ſatis liquido Tertulliani loco, ſed ex aliis ejuſdem Scriptoris; rem, de qua agitur illu-

Contra Marcion. IV. 2.

Nota ad calcē Euang. Matth.

illuſtrare poterat, ſi vacaſſet. Hos itaque utpote inſignes, cum ab ipſo, tum a viris eruditis in notis ad eundem præteritos operæ pretium facturum me puto ſi pauliſper expendero.

Hic ſcriptor, conſtituto prima Euangelici Inſtrumenti auctores Apoſtolos eſſe, quibus hoc munus prædicandi Euangelii a Domino fuiſſet impoſitum: tum & Apoſtolicos, ſed cum Apoſtulis, ut ipſe ait, & poſt Apoſtolos. Lucam vero nihil aliud docuiſſe, quam quod ab Apoſtolis Eccleſiæ didiciſſet; factumque propterea ex hac doctrinæ conſenſione, ut Lucæ Euangelium perinde ac Apoſtolicum monumentum a Fidelibus reciperetur; taleque ſemper apud illos manſiſſe, quale etiam ſuo tempore tuebantur; eâdem ſubinde ratione firmat auctoritatem Euangeliorum Matthæi, Joannis, ac Marci: quod ſcilicet Eccleſiæ ab Apoſtolis conſtitutæ, tum ad earum exemplum ceteræ omnes, eadem, ut genuina fidei Chriſtianæ Inſtrumenta ſemper ſuſpexiſſent. Quibus ita conſtitutis, urget poſtea Apoſtatam illum inquiens, *Itaque & de his Marcion flagitandus, quid, omiſſis eis, Lucæ potius inſtiterit: quaſi non & hæc apud Eccleſias a primordio fuerint. Atquin hæc magis a primordio fuiſſe credibile eſt, ut priora, qua Apoſtolica, ut cum ipſis Eccleſiis dedicata. Igitur dum conſtet hæc quoque apud Eccleſias fuiſſe, cur non hæc quoque Marcion attigit, aut emendanda ſi adulterata, aut agnoſcenda ſi integra? Nam & competit, ut, ſi qui Euangelium pervertebant, eorum magis curarent perverſionem, quorum ſciebant auctoritatem receptiorem*. Locus hic Tertulliani eò eſt inſignior, quò magis perplexus, & luce aliqua indigens, ut rectè conſtet, tum etiam quia, ad inveſtigandam, quæ olim in Africana Eccleſia vigere potuerit, Canonis œconomiam, facem nobis aliquam præferre videatur.

Cit. Lib. IV. 2.

Cap. IV.

Itaque cum vix dubio ſit locus, jam ab ipſa Euangeliorum editione Eccleſias illas, quarum in ſinu, ut ita dicam, educta fuerunt, ea ipſe ut novæ Legis authenticas Tabulas ſervaſſe, & Fidelibus ut nota eſſent effeciſſe; tum illorum Exemplaria ſtatim in alias etiam diffuſa: ſive miſſis ad hoc Notariis ea ſibi ut deſcriberentur curaverint: ſeu Diſcipulis ipſis Apoſtolorum non ſolum, ut inquit Euſebius, κηρύττειν τὸν Χριστὸν φιλοτιμουμένοις, ſed etiam τὴν τῶν θείων εὐαγγελίων παραδιδόναι γραφήν. Et hic quidem e re nata Credentium utilitati egregie conſulentibus: ut ſcilicet, nunciato jam ipſis Euangelio, ſacra illa Volumina deſcribendi copiam ultro fidelibus facerent. Matthæi proinde, quod primum omnium Hieroſolymis, aut non procul emerſerat, confluentibus eò undique, ceu ad naſcentis Chriſtianiſmi incunabula fidelibus, Apographa aliò, atque aliò translata: tum proceſſu temporis Marci, ac Lucæ, poſtremo etiam Joannis Eccleſias omnes quaquaverſum occupaſſe. Sicuti verò non ſtatim ubique gentium conſtitutæ ſunt Eccleſiæ, citiùs provinciis aliquibus, ſeriùs aliis ad fidei ſacramentum vocatis; ita pro ratione locorum, ac temporum modo hoc, modo illud ex Euangeliis nactas earum aliquas in Codices ſuos retuliſſe: tum & ceteræ etiam, prout occaſio, aut facultas ſe dabant, addidiſſe. Et ita ordinem nullum fixum, aut certum tunc adhibitum credibile eſt, donec vulgatis jam quatuor Euangeliis, ac paſſim diſtractis, Eccleſiarum aliæ rationem temporis, quo prodierant, aliæ Auctorum habentes, diverſimode illa in ſuis Exemplaribus extulere. Et Orientalium quidem plurimas ordinem temporis ſequutas innuere videtur Origenes. Eccleſiaſtico enim inſiſtens Canoni ita enumerat Euangelia Matthæi, Marci, Lucæ, ac Joannis, ut etiam quæ illorum prius, quæ poſtea prodierint, ex traditione acceptum deſignet. Eandem ſeriem Euſebius tuetur; quæ poſtea, Hieronymo Vulgatum Interpretem recenſente, apud Occidentales etiam Eccleſias obtinuit.

H. E. III. 37.

Ap. Euſeb. H. E. VI. 25.

Verùm alias, non temporum, ſed auctorum ratione habita, Apoſtolos, deinde Apoſtolicos in Codicibus ſuis diſpoſuiſſe, cum Exemplar noſtrum, ac Cantabrigienſe, tum illud Hilario olim, fama tenus, tributum a Diuthmato maniſeſtiſſi-

feſliuſime evlocunt. Et quidem in Africana Eccleſia ex duplici iſta Canonis ſerie ſervatam alteram, fidem facere videntur adducti Tertulliani loci. Auctores ſcilicet Euangelii fuiſſe quidem & Apoſtolicos, ſed cum Apoſtolis, & *poſt Apoſtolos*. Mox etiam clarius, *At quin hæc magis a primordio fuiſſe credibile eſt ut priora quà Apoſtolica*. De tempore, quo prodierint, loquutum Tertullianum nemo ſanus crediderit. Diverſum itaque aliquid innuere voluit iſta, ut ſic dicam, prioritate, qua principem Matthæi, ac Joannis Euangelio locum adſcripſit. Neque aliud, ni fallor, niſi quod apud Eccleſias in ſacrorum N. T. Librorum cenſu Apoſtolicorum illa præverterent. Quam conjecturam fulcire videntur ſequentia, *Nam & competit, ut, ſi qui Euangelium pervertebant, eorum magis curarent perverſionem, quorum ſciebant auctoritatem receptiorem*. Quibus verbis nihil aliud ſenſiſſe illum arbitror, quam, utcunque ejuſdem auctoritatis apud Eccleſias cum Apoſtolorum, tum Apoſtolicorum Euangelia eſſent, priorum tamen, habita Apoſtolatus, ac Magiſterii ratione, uſu apud illas fuiſſe potiorem. Quòd & frequentior in divini verbi prædicatione ab iis peteretur auctoritas, & prima ſemper ante illa Apoſtolicorum in Synaxibus legerentur. Quidquid tamen de hoc ſit (veritatem enim in tanta vetuſtatis caligine conjecturis aſſequi tentamus) quamvis non auſim pro certo affirmare Tertulliani ævo in Eccleſiis illis primum in Canone locum Apoſtolis datum, veroſimilius tamen hoc puto ex allatis hujuſce ſcriptoris locis, quos ſupra perpendimus. Dixi Tertulliani ævo, nam poſtea eadem, quæ in recenſione Hieronymi, ſeries obtinuit: ſaltem in Carthaginenſi, ut liquet ex Euangeliſtarum ordine, quem ibi ſervatum ſcribit Auguſtinus.

Serm. 244. de temp. Quod de Eccleſiis Africæ in diſponendo Canone conjiciebamus, hoc de Galliarum aliquibus ut idipſum non ſine veritatis ſpecie affirmare poſſimus, faciunt Codices ſupra laudati. Qamvis Cantabrigienſis non Eccleſiæ ulli, ſed privato cuidam in uſu fuerit, qui retenta dumtaxat, quæ illic vigebat, Canonis ſerie, cetera per ſummam licentiam cum in Euangeliis, tum vel maxime in Actis Apoſtolorum ita miſcuit, invertit, recudit, ut, teſte Millio, qui illud accuratiſſime inſpexit, omnium, quotquot ad noſtra tempora pervenere, interpolatiſſimum dederit. Unde non immerito Simonii judicium deſideres, qui in Hiſtoria Critica N. T. adornatam ad corruptos hoſce fontes Latinam Verſionem non ſemel male conſultus credidiſse videatur. Sed cum de Antigraphis iſtis ſit ſermo, videamus nunc Druthmari locum, quem ſupra tetigimus.

Expoſ. in Matth. cap. 1. Hic ſcriptor, poſtquam Euangeliſtas quatuor fluminibus, quæ a Paradiso voluptatis exibant, cum quatuor Elementis comparaſſet: ac deinceps Epocham quamdam Euangeliorum ſtatuiſset, *poteſt* (inquit) *ipſe ordo Euangeliorum ideo ſic haberi, ut unus Apoſtolus ſit in capite, alter in fine, & illi duo qui inter ipſos habentur, auctoritatem ab ipſis duobus habeant. Vidi tamen Librum Euangelii Græce ſcriptum, qui dicebatur Hilarii fuiſſe, in quo primi erant Matthæus, & Joannes, & poſterius alii duo. Interrogavi Euphemium Græcum cur hoc ita eſſet: dixit mihi, in ſimilitudinem boni agricolæ, qui, quos fortiores habet boves, primò jungit*. Nihil hic, unde Simonius hunc ordinem a Latinis invectum aſſerere poſſet.

Coutantius in vita S. Hilarii operibus ejus præfixa, quorum Exemplar pulcherrimæ Editionis veſtræ, humanitati, ac benevolentiæ erga me tuæ acceptum refero, obſervat deſcribendis illum ſacris Libris vacaſſe. Idque ex Teſtamento S Perpetui Epiſcopi Turonenſis, in quo legavit Euphronio Auguſtodunenſi librum Euangeliorum, *quem ſcripſit Hilarius Pictavenſis quondam Sacerdos*: atque hunc ipſum credi, qui etiamnum Turonis in Eccleſia S. Gratiani ſervatur. Ex quibus Teſtamenti verbis putat, interpretari poſse allatum Druthmari locum: ut nimirum S. Hilarii dictus ſit Codex ille, quia manu ipſius exaratus. Ego vero, ſi licet paria facere, utcumque non improbem conjecturam hanc Viri doctiſſimi,

puta-

Digitized by Google

putatem tamen Codicem illum unum ex Aſiaticis fuiſſe, quem cum in Phrygia exul ageret, ſtudiis ſuis adhibuerit Hilarius: mox ab exilio revertens in patriam retulerit. In quam conjecturam eò facilius ductum me fateor, quòd perquam veroſimile ſit minoris Aſiæ Eccleſias in diſponendo Canone, non attenta ſerie temporum, quibus Euangelia prodierant, ſed habita Apoſtolatus ratione, Matthæi primùm, quod ubique gentium, tum Joannis, a quo plures conſtitutæ, rectæque fuerant, in Codices ſuos retuliſſe. Sicque fortaſſe factum, ut mos ille etiam in Gallias inveheretur. Niſi jam antea obtinuerat. Quod pateret luculentius, ſi in laudato Apographo Eccleſiæ Turonenſis, ante exilium, ſi ita eſt, ab Hilario deſcripto, pari ſerie, ac in ſupralaudatis, Canon procederet. Multò verò magis hoc mihi ſuaderet, ſi verum eſset, quod putat Cutaotius, Hilarium, poſt Commentarios in Matthæum, ſtatim curam hanc in Joannem extendiſſe. Ita enim Exemplarium ſuorum ordinem ſequi videbatur.

Num verò ex laudato Diuthmari loco rectè conjecerit Clariſ. Editor, in Antigrapho Hilarii, poſt Matthæum, ac Joannem, poſteriores duos Marcum (ut ipſe ait) ac Lucam proceſſiſſe, incertum omnino eſt. Videndum propterea ab iis, penes quos vetuſtiores Codices ſuperſunt, num in quibus Matthæus, & Joannes procedunt, Lucas ſemper, deinde Marcus, ut in noſtro, ac Cantabrigienſi, an ſecus ſequantur. Fortaſſe enim ex diverſa eorum ſerie cum nos Eccleſiarum, ac privatorum in digerendo Canone erui poſſet; tum etiam quodnam ex Euangeliis Lucæ, ac Marci primum illis nanciſci contigerit. Utcunque enim Apoſtolis ob dignitatem primus in Canone locus ſit datus: de Luca tamen, ac Marco ambiguum, cur ille hunc præverterit. An quia ſerius Marci Exemplar habuerint illi, quibus ſeries illa uſurpabatur, Luca in Codices antea relato, an alia de cauſa. Forte etiam Lucæ principem poſt Apoſtolos locum tribuerint, quòd longè uberiùs, quàm Marcus, Euangelicam Hiſtoriam digeſſerit, repetitis videlicet altius rebus; & ſtemmate Servatoris ſecundum carnem accurate digeſto. Certe in hoc rationem temporis non habuiſſe illos, apud quos ea Canonis ſeries vigebat, ex Veteribus liquet, qui Marcum ante Lucam Euangelium ſuum litteris conſignaſſe putaverunt, uti ſuperius ex Origene obſervabamus. Aliter tamen ſentiente Clemente Alexandrino, qui Euſebio teſte, *προγεγράφθαι ἔλεγεν τῶν εὐαγγελίων τὰ περιέχοντα τὰς γενεαλογίας*. Nempe quòd fons, funduſque Euangelicæ Hiſtoriæ genus Chriſti juxta carnis diſpenſationem eſſe videretur, propterea vero ſimilius eſſe arbitratus eſt Clemens, munito jam a Matthæo, ac Luca itinere iſto, conſtitutoque, quod primum omnium ſciri oportebat, tunc & Marcum Euangelio ſuo incubuiſſe. Dixi a Matthæo, & Luca; quamvis ambiguus ſit, hunc ne, an illum præiviſſe ſenſerit Clemens. Fortaſſe tamen præluxerit ſententiæ illorum, qui primum ante alios in ſcribenda Euangelica Hiſtoria fuiſſe Lucam arbitrantur; quos inter duo è Proteſtantibus Baſnagius, & Clericus. Hic enim ad Dodvvelli locum, in quo Matthæum Euangeliſtarum antiquiorem aſſeruerat, hoc nuſpiam probatum ſe vidiſſe ait. Quæ enim Græci recentiores de ætate Euangeliorum commenti ſunt, ea nullo fundamento niti. Sed longa, ut puto, intenſione operis fallente memoria. Nam haud multo ante dixerat - *Origenes, non modo dogmatum ævi, ſed & Antiquitatum Eccleſiaſticarum callentiſſimus ita de quatuor Euangeliis loquitur in fragmento Tom. I. Comment. in Matth. apud Euſebium H. E. VI. 25.* πρῶτον μὲν γέγραπται τὸ κατὰ τὸν ποτὲ τελώνην, ὕστερον δὲ Ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ Ματθαῖον. Porro, ſi poſt Origenem recentiores Græci Matthæum ante ceteros ſcripſiſſe ajunt, fundamento ſatis valido nituntur, auctoritate ſcilicet hominis Antiquitatum Eccleſiaſticarum callentiſsimi, qui primum inter Euangelia a Matthæo antea Publicano, deinde Apoſtolo Jeſu Chriſti, ſcriptum aſſerit.

H. E. VI. 14.

Diſſert. III. de IV. Euangeliis, ad calcem Harmon. Euangelicæ.

Sed multò licentius Baſnagius, qui ut Lucam Matthæo priorem Induceret, inter

Ad A. C. LX.

inter ceteras conjecturas hanc afferre non dubitavit; melius ſcilicet in Chriſti ſtemmate efferendo res ſucceſſuras, ſi Lucæ prius, mox Matthæi ordo conſtitiſſet. Ac propterea ex hujus *decentia* futurum tunc fuiſſe, ut inde inciperet, unde initium ſumendum fuerat. Nempe & a miſſione Angeli ad Eliſabetam, atque Mariam: & ab Edicto Auguſti, quo impulſa Virgo in Bethlem perrexit, ibique peperit. En tibi hominem periculoſa ſæculi ſapientia æque de profanæ Hiſtoriæ, ac de Divinæ Scriptoribus judicantem, quaſi non iſti θεόπνευστοι eſſent; quodque ad id munus vocatos deceret, Divinus ille Spiritus neſcire permitteret. Et mirum profectò, quòd Criticus iſte utrumque Euangeliſtam haud ſervatæ licentiæ non poſtulaverit, quòd non altiùs, ut poſtea Joannes, a generatione Divina Verbi
H. E. III. 24. initium Stemmatis ſumſerint (diem fortaſſe dicturus Euſebio, qui provinciam hanc a Spiritu Sancto illi ſervatam ſcripſiſſet). Hoc enim ad ſummam rerum, de quibus deinceps agere debebant, facere omnino videbatur. Et perverſis etiam ingeniis, quæ Jeſum Chriſtum, uti hominem dumtaxat, erant traductura, ne ad horrenda illa Brevia miſerrime impingerent, facem prætuliſſent.

Obſervavimus jam, quantum equidem per tot ſæculorum nebulam proſpicere nobis licuit, quem in Canone Euangelico diſponendo ordinem quædam ex Orientalibus, tum Africæ, ac Galliarum Eccleſiæ uſurpaverint. Manus tamen e veſtigio illis daturi, qui nos per deſerta hæc loca gradientes, ſi minus verum, at ſaltem quod vero ſimilius ſit, fortaſſe non adſequutos, in viam reduxerint. De Italiæ noſtræ, præſertim de aliarum omnium Principe Eccleſia Romana, quid conjicere in proclivi ſit, fateor me neſcire. Quamvis enim in Canone ſuo Matthæum olim, ac Joannem, ratione habita Apoſtolatus, duobus aliis præferre potuerit. Idque eò amplius, quod Joannes & Romæ fuerit, & in igneum oleum,
De præſcript. Hæret. cap. 36. Tom. I. ut inquit Tertullianus, (perperam Vaticanus Nyſſeni Codex in laudatione altera Sancti Stephani inter Monumenta Eccleſiæ Græcæ a Cl. Zacagnio edita εἰς ὕδωρ) demerſus, fidei teſtimonium reddiderit; de Luca tamen, ac Marco eſt utrinque ambigendi locus. Et ſanè, quòd crederem ad diſquiſitionem hanc ſubſidium aliquod e Vaticana ſperari poſſe, oraveram olim Eminentiſſimum Principem Angelum Mariam Quirinum Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarium, ut, ſi qui Codices in ea ſupereſſent, in quibus diverſus a Vulgata ordo vigeret, eos inſpici a VV. CC. ejuſdem Bibliothecæ Cuſtodibus jubere dignaretur. Qui, ut eſt non ſolum animi magnitudine, ſplendore operum, munificentia, liberalitate, quæ verè Principem deceant, ſed ſcientiarum laude, fovendis literis, provehendiſque propterea ingeniis ad immortalitatem nominis factus, votis noſtris benignè annuens, ut ſacra illa monumenta inſpicerentur, mandavit. Sed nihil inde lucis affulſit. Omnibus, quotquot inſpecta ſunt, ad Hieronymi Canonem comparatis.

De ceteris Eccleſiis longiùs in Italia ab Urbe ſemotis, Ciſalpinæ præſertim
Hæreſ. LI. Galliæ, facile eſſet ad rem, de qua agimus, e vexato Epiphanii loco de Lucæ in Italia, Galliaque prædicatione, aliquid comminiſci. Sed longiùs fortaſſe, quam par eſt, & noſtris, & aliorum conjecturis indulſimus. Itaque ex Æſtuariis hiſce in continentem aliquando reducti, inſigniores aliquot locos Exemplaris hujuſce noſtri inſpiciamus.

Dixeram ex Antigraphis illis manaſſe, quæ ante Hilarii tempora ferebantur. Et fecerat huic aſſertioni locum Beatus Auctor Lib. X. de Trinitate num. 41. ubi de pericope illa loquens Lucæ XXII. 43. 44. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram: quæ in Codice noſtro deſunt. *Nec ſane* (inquit) *ignorandum a nobis eſt, & in Græcis, & in Latinis Codicibus compluribus vel de adveniente Angelo, vel de ſudore ſanguinis nil ſcriptum reperiri. Ambigentibus igitur utrum hoc in Libris variis aut deſit, aut ſuperfluum ſit (incertum enim hoc nobis relinquitur de diverſitate librorum) certe &c.* Qua de re, aut quo ſæculo expuncta fuerint verba

illa

illa, aut a quibus, in obſcuro eſt. Expendi tamen merentur ea, quæ Grotius ad hunc locum, tum ad alium ejuſdem Euangeliſtæ commentus eſt, *Adnot. in Lucam.* ne Viri Eruditiſſimi judicium legentibus imponat. *Illaudabilis* (inquit, de adventu Angeli, & ſudore loquens) *fuit & ſuperſtitio, & temeritas eorum, qui banc particulam, & ſequentem de ſudore delevere: nibilo graviore de cauſa, quam quo illud, quod ſupra eſt de fletu, deletum diximus.* Dixerat autem ad Lucæ XIX. 41. particulam illam de fletu a Latino, Syro, Arabe Interpretibus retentam. At Epiphanium teſtari, ſuo tempore non exſtitiſſe in publice receptis exemplaribus; dignaque eſſe verba illius in Ancorato, quæ notentur, *vel ob boc* (inquit) *ut videamus quantum ſibi Eccleſiarum Præpoſiti permiſerint.* Verba Epiphanii a Grotio prætermiſſa, quæ illi improbandæ *Prolegom. num. 798.* Præſidum Eccleſiaſticorum licentiæ anſam præbuerant, adtulit Millius, errare, inquiens, miſere Grotium, qui ita de Eccleſiarum Præpoſitis ſenſerit. Ea ſunt Ὀρθόδοξοι ἀφείλοντο τὸ ῥητὸν φοβηθέντες, καὶ μὴ νοήσαντες αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ τὸ ἰσχυρότατον. Et ſane mirum quòd Vir infinitæ lectionis, & acerrimi judicii, Orthodoxos, qui haud laudabili timore, ne fletus Servatore noſtro J. C. indignus videretur, ea verba deleverant, hic loci pro Eccleſiarum Præpoſitis intelligi voluerit. multò vero magis, quòd ſi ἀδιόρθωτα (ad quæ ibidem provocat Epiphanius) adhuc ſupererant Exemplaria, ea profectò eſſe debebant, quæ in Eccleſiis & caſtius, & accuratius, quam apud privatos, ſervari ſolebant. Tantum abeſt, ut Eccleſiaſtici ipſi, aut Epiſcopi aliquid de primævo textu detrahere ſibi ipſis permiſerint.

Locus alter, uti in Codice noſtro, ſic ab Hilario lectus eſt Matth. XXVI. 53. *An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exbibebit mibi modo pluſquam duodecim millia Legiones Angelorum?* Hilarius de Trinitate X. 42: *Nec ſibi Angelus mittitur, qui ſi vellet, duodecim millia legionum de cælo deduceret.* Et in Pſalmo LIII. *quia cum Domino duodecim millia legionum Angelorum poſſent in tempore paſſionis aſſiſtere.* Et ſic rurſus Pſalmo LIV. *Sed inter bac babens poteſtatem duodecim millia cæleſtium legionum evocare.* Millius ad hunc Matthæi locum, præeunte Eraſmo, putavit Hilarium memoria lapſum, dum ad laudatum Pſalm. LIV. *duodecim millia* ſcribebat. „*Canone enim* (inquit) *XXXII. in Matth. legit ut Editi.*„ Fefellerant ſcilicet Millium unus & alter ex tribus locis adductis; neque vidiſſe poterat, quæ doctiſſimus Editor obſervavit, nempe in probatioribus Mss. ubique lectionem hanc conſtanter ab Hilario retentam. Ex qua uniformitate in adducendis, diverſis licèt, & loco, & materia, Sacrorum librorum Pericopis, nullibi facta mutatione verborum, conjicere certò poſſumus, veteres Eccleſiæ ſcriptores non e memoriæ penu, ut plerumque ſolebant, ſed ex Codicum ſuorum fide eas adtuliſſe: longe autem certius, cum has, ad argumentum aliquod illuſtrandum, præcisè, ac per partes inculcant. Cujus rei exemplum alterum dabit Tertulliani locus a Millio non obſervatus: ex quo clariſſime liquet, Scriptorem hunc ſic olim in Antigrapho ſuo legiſſe. Haud levi ſane argumento Codicem noſtrum, qui eandem lectionem exhibet, ex Apographis ad vetuſtiſſima Exemplaria comparatis, deſcriptum fuiſſe. &c.

Hoc eſt, Auditor Rotæ Sapientiſſime, exordium Epiſtolæ Prodromæ Codicis Evangeliorum Regii Monaſterii Sanctæ Juliæ, quam magni nominis, atque ſelectæ eruditionis Vir Philippus Abbas Garbellius ſcripſit ad me. Reliquam partem, quæ jam evulgatâ triplo major exiſtit, quoniam aditum ad vindicias variantium lectionum, atque ad Textûs Brixiani Codicis cognitionem patefacit, volo eidem Textui eſſe conjunctam. Summa autem ratione id facere arbitror, ne ſcilicet monumentum illud auro gemmiſque præſtantius incomptum atque neglectum Lectoribus exhibeatur. Adde Authoris mentem, adde propoſitum, quod in Epiſtolam conjectum eſt. Demum cum hiſce conſiliis, amicorum quoque conſilia conſentiunt.

Igitur ad reliqua Mss. Librorum a nobis adhibendorum ſpecimina veniamus. Quorum primum, Tuum illud Euangeliarium Bibliothecæ Cæſareæ Vindebonenſis eſto. Argenteus Liber eſt, literis nempe argenteis ſummo ſtudio curâque exaratus. Mutilus ad nos uſque pervenit, maleque temporis injuriis affectus. Folia perquam tenuia, non videntur ex hædina pelle conſtare, neque ex cortice, aut phylara. Sed tantam nihilominus præſeferunt vetuſtatem, quanta ex Verſione Antiqua Latina Itala, atque ex literarum forma cognoſcitur. Codex duodecim omnino ſæculorum eſt, a Te primùm, Vir Clariſſime, erutus; &, cum Viennæ ageres, me rogante, collatus diligentiſſimè, in locis quibus abit in diverſa a noſtrâ Vulgatâ Editione. Quadratæ figuræ propiùs accedit, a qua remotiſſimæ antiquitatis indicia feliciter auſpicatur; ut videre licet in Codice Vaticano Verſionis LXX. Seniorum, a nobis paginâ CCCLXXIV. in tabula ex ære expreſſo, in Virgilio Mediceo, circa Valentis, aut Theodoſii tempora ſcripto, in Colbertino numeralis notæ 3084. (de quo Cl. Vir Domnus Bernardus Montfaucon * ait: *hoc Codice vetuſtiorem nullum ex iis, qui noti ſunt, eſſe opinor; eſtque forma penitus quadra, ut ex ſubjecto ſpecimine videbis, paginam quippe integram delineari curavi*), in Compleſſionibus Caſſiodorii, quas V. Cl. Marchio Scipio Maffejus deliciæ Patriæ meæ, ac Literariæ Reipublicæ inſigne decus, & ornamentum, ex pluteis Ampliſſimi Capituli Veronenſis primùm in lucem edidit, atque in permultis aliis. Moribus autem antiquitùs id obtinebat etiam apud Hebræos in exſcribendis Divinis Scripturis, ut ex Tractatu Sophim edidici. Moſes enim Ægyptius, cap. IX. Tract. *De Libro Legis*, hæc ſcribit: *Longitudo libri Legis non ſit major illius latitudine, neque latitudo major longitudine*. Elementa craſſioris formæ ſunt, eaque uncialia dicebantur, (quoniam ſere unciâ, id eſt pedis duodecimâ parte conſtabant) teſte S. Hieronymo in Præfatione in Librum Job. Budæus de Aſſe lib. I. illas literas ex Codicis craſſitudine unciales dictas putat, malè tamen. Casleyo verò, de quo ſupra paginâ CCCLXII., venit in mentem locum S. Hieronymi in editis libris eſſe vitiatum. Id novi ex Tom. 5. Bibliothecæ Brittannicæ, in qua pag. 335. ita relatum habemus:

* Lib. III. Palægraphiæ Cap. I. pag. 167.

„ Le paſſage de St. Jerome que nous avons indiqué, donne lieu à Mr. Casley de
„ faire une remarque très curieuſe. Qu' on achete ſi l' on veut, dit ce Pere, d'
„ anciens livres écrits ſur du Velin couleur de pourpre, en lettres d' Or & d' Ar-
„ gent, ou en lettres qu' on apelle communement unciales, & qui ſont plutot
„ des fardeaux, que des livres; pourvû qu' on me permette à moi & à mes amis
„ d' avoir des Manuſcrits en petit Caractere, & qui ſoient plus recommanda-
„ bles par l' exactitude de la correction que par lieur magnificence. *Habeant*
„ *qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis Auro Argentoque de-*
„ *ſcriptos, vel UNCIALIBUS, ut vulgo ajunt, LITERIS, onera magis exa-*
„ *rata quam Codices; dummodo mihi meiſque permittant pauperes habere*
„ *ſchedulas, & non tam pulchros Codices, quàm emendatos*. C' eſt ainſi que l'
„ on imprime ou qu' on cite toujours ce paſſage; mais au leu de ces mots *un-*
„ *cialibus literis*, les lettres unciales, ou d' un pouce, Mr. Casley croit qu'il faut
„ lire *initialibus literis*, des lettres initiales, & il ſe fonde ſur l' autorité de plu-
„ ſieurs Manuſcrits, & ſur la maniere uſitée de lire de tels mots ambigus, qui

„ eſt-

Digitized by Google

„ eſt de choiſir la leçon qui s'accorde le mieux avec le bon ſens. „ *On comprend*
„ *d'abord, dit M. Caſley, que par* initialibus literis *il faut entendre les lettres*
„ *qu'on a coutume de mettre au commencement des Livres, des Chapitres, ou*
„ *des Paragraphes, les quelles on apelle Capitales; & ſi un livre étoit tout*
„ *écrit de ces le tres-là, ce ſeroit veritablement un fardeau plutot qu'un livre,*
„ *comme le remarque St. Jerome. Et nous avons encore aujourd'hui de vieux*
„ *Livres de cette eſpéce. Mais que faire de ces* literæ unciales, *ces lettres lon-*
„ *gues d'un pouce? Où a-t-on trouvé que les Anciens écrivoient des livres d'un*
„ *ſi monſtrueux caractere? Et ſi on en a écrit de tels, d'où vient qu'il n'en*
„ *reſte pas la moindre trace?* „ Mais dira-t-on, cette addition de St. Jerome, *ut*
„ *vulgò ajunt*, comme on parle ordinairement, ne convient pas ſi bien à *ini-*
„ *tialibus* qu'à *uncialibus*. Mr. Casley avouë que plus un terme eſt impropre,
„ quoique ſouffert par l'uſage, plus il a beſoin de cette adouciſſement: cependant
„ que ſi un Livre entier étoit écrit en plus groſſes lettres qu'à l'ordinaire, &
„ qu'elles fuſſent apellées *literæ initiales*, l'adouciſſement *ut vulgò ajunt* ne
„ ſeroit pas inutile; ce qui ſuffit, dit-il, pour juſtifier ma remarque. Ce paſſa-
„ ge de St. Jerome ajoute Mr. Casley, a été la ſource de pluſieurs erreurs: car ou-
„ tre qu'il a produite les *literæ unciales*, qui ont paſsé à la montre pendant ſi
„ long-tems; on y a auſſi trouvé les *literæ minutæ*, les petites lettres, ou le
„ menu caractere. On a pretendu que par *literæ initiales* (ou *unciales* ſi l'on
„ veut), il falloit entrendre les lettres *Capitales* par oppoſition aux *petites let-*
„ *tres* ou menu caractere, dont on a ſuppoſé que les *pauperes ſchedulæ* étoient
„ écrites; & on s'eſt imaginé qu'elles differoient comme la groſſe & la petite
„ lettre different aujourd'hui: mais ceux qui ſont verſez dans les Manuſcrits,
„ & dans les Inſcriptions du tems de St. Jerome, ſavent que le menu caractere
„ n'avoit pas encore été inventé, & qu'on ne ſe ſervoit que de lettres capitales.
„ Et en effet, tous les anciens livres & toutes les Inſcriptions de ce tems-là qui
„ nous reſtent, ſont en lettres Capitales, & on ne ſauroit donner un ſeul example
„ du contraire. Cela ſe peut auſſi prouver par le temoignage des anciens Auteurs.
„ Pline, Tacite, & Priſcien remarquent que le anciennes lettres des Grecs éto-
„ ient faites à peu près comme celles des Romains, qui les avoient priſes des
„ Grecs (*a*). Or il paroit viſiblement qu'il s'agit ici des lettres Capitales, qui
„ ont encore beaucoup de reſſemblance, au lieu que le petit caractere Grec eſt ſi
„ different du Latin, que la remarque de ces Autheurs ne ſauroit lui convenir.
„ Lipſe parlant des lettres Latines dit que le menu caractere n'étoit pas connu
„ des Romains, *nam hæ minutæ* (litteræ) ignotæ olim * St. Jerome n'a donc
„ pû entendre par *literæ initiales* que les plus groſſes capitales: car ſes *paupe-*
„ *res ſchedulæ* étoient auſſi écrites en Capitales, mais plus petites, & qui ne dif-
„ feroient des autres que par leur grandeur. Quoique le Manuſcrit Alexandrin,
„ ſoit tout écrit en Capitales, ces Capitales ſont neanmoins beaucoup plus pe-
„ tites que celles d'un Manuſcrit Grec de la Bibliotheque Cotoniene, qui con-
„ tenoit les Evangiles, & dont il ne reſte que quatre feuillets: toutes les lettres
„ de ce fragment ſont de la même grandeur que le lettres initiales de chaque
„ paragraphe du Manuſcrit Alexandrin. Mr. Caſley nous donne un échantillon
„ de l'un & de l'autre. Mais, dira-t-on, il n'eſt pas facile d'écrire beaucoup,
„ ni d'écrire vite en ſe ſervant de ce gros charactere; quelle apparence y a-t-il
„ donc que les Anciens qui ont écrit tant de volumes, ayent voulu s'en ſervir;
„ n'ont ils pas dû trouver une maniere d'écrire plus prompte & plus expedi-
„ tive, ſur tout pour les affaires ordinaires? Cette objection ſuppoſe qu'ils ſe
ſer-

* De pronunt. Ling. Lat. cap. 8.

(*a*) *Veteres græcas fuiſſe eaſdem pene, quæ nunc ſunt Latinæ*. Plinius Lib. VII. cap. 58. *Poma ac Literis Latinis, quæ veterrimis Græcorum*. Tacitus Annal. Lib. XI. *Apud antiquiſſimos Græcorum non plus quam ſedecim erant Literæ; quibus ab illis acceptis, Latini Antiquitatem ſervaverunt perpetuam*. Priſcianus Lib. I.

„ ſervojent de la même anere, & des mêmes plumes dont nous nous ſervons au-
„ jour d'hui. Mr. Casley répond que quand on a fait une découverte extremement
„ utile tout le monde s'étonne qu'elle n'ait pas été faite plûtôt. On peut dire avec
„ autant de raiſon, a ajoute-t-il, que l'Imprimerie, & la plu part des autres dé
„ couvries utiles doivent avoir été faites plûtôt qu'on ne dit; mais cela ne prou-
„ ve pas que les choſes ſoient ainſi. D'ailleurs, les Anciens avoient une manie-
„ re prompte de déſigner les choſes par des hieroglyphes, & par des abbrevia-
„ tions: l'Iliade a tenu dans une coquille de noix. „

Recte ego, Nobiliſsime Præſul, augurabar de Codicibus manuſcriptis (benè enim mihi cogniti ſunt), nihil ab his, quæ Casleyus tradit, abeſſe longiùs. Quare Tu (quod ad rem noſtram facit) ſtatim doctiſſimum Præſulem Simonem Aſſemannum per Epiſtolam conſuluiſti, ut ipſe Vaticanorum Codicum certiſſimo teſtimonio hujuſmodi controverſiam definiret. Se vidiſſe autem nihil minus reſpondit, quàm quod Caskejus putat; ejuſque ſententiam univerſorum manuſcriptorum judicio damnari. Ne cui ergo videar ingratus in eum, qui, hortatu Tuo, me levavit hoc incommodo, ipſam reſponſi particulam recitabo. „ S. Jeronymus (*ſcribit ad*
„ *Te*) in Prologo in Job, qui incipit: *Cogor per ſingulos Scripturæ Divinæ li-*
„ *bros &c.* hæc literis conſignavit: *habeant qui volunt veteres libros, vel in mem-*
„ *branis purpureis auro argentoque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò ajunt,*
„ *literis, onera magis exarata, quàm Codices &c.* Ita omnes Mss. libri Vaticani
„ quos inter melioris notæ ſunt, & ad VII. vel VIII. ſæculum referendi, ſignati
„ num. 1. fol. 223. num. 17. fol. 169. num. 18. fol. 161. num. 19 fol. 172. n. 20.
„ fol. 161. & n. 21. fol. 170. „ De celeri charactere ſcribetur alibi minutoque ut illum S. Hieronymi ætate in uſu fuiſſe demonſtrem. Nunc verò ad Codicem Vindebonenſem redeamus, in quo utrumque illud ſuſpexiſti, quod S. Hieronymus fruſtra quandoque deſiderabat in aliquibus exemplaribus ſuorum temporum, pulchritudinem ſcilicet cum emendatione conjunctam. Ego tamen perpauca ſolummodo reſtrictè præfiniam (quoniam in Notis ad Euangelia locus patebit latius); atque ex ingenti, immenſoque Lectionum campo, in exiguum quendam gyrum compellam epiſtolam meam; & in ea, pro coronide, ſcribam unicè de Titulis, ordineque ſacrorum Euangeliorum. Igitur in Tuo Codice Cæſareo Lucas inſcribitur, *ſecundum Lucanum*. Quæ inſcriptio eſt peculiaris duobus tantùm MSS. Libris Italæ Verſionis, iiſque antiquitate cæteris procul dubio præferendis. Primus eſt Vercellenſis, ſeu Euſebianus; ut videre licet in ejus ſpecimine characterum impreſſo pag. CCCLXXV. Alter verò celebris Abbatiæ Corbejenſis, cujus variantes lectiones dedit Cl. Vir Dumnus Auguſtinus Calmet poſt Acta Apoſtolorum, præmiſſâ hac eruditâ Præfatione, a nobis minime prætereundâ.

„ Poſt noſtri in S. Matthæi Euangelium commentarii editionem ad manus
„ meas pervenit vetuſtiſſimus Abbatiæ Corbejenſis Codex Ms. num. 195. ſæculo
„ ſexto uncialibus literis exſcriptus, in quo verba ſæpiſſimè altera ab alteris ſe-
„ juncta non ſunt, & mendis diffluens eſt orthographia. Continet iſte quatuor
„ Euangelia, qualia erant ante S. Hieronymi correctionem, ſeu interpretationem.
„ Cum autem eo uterentur ad Euangelium in Miſſa canendum, plures, præcipuè
„ verò in S. Matthæo, ſuperadditæ fuerunt correctiones, quò S. Hieronymi Vul-
„ gatæ conformior redderetur. Hæ tamen correctiones, tum ob atramenti, tum
„ ob characteris diſcrimen ab ipſo Opere facile diſcerni queunt. Quatuor autem
„ Euangeliſtæ alio omnino ordine, ac in noſtris exemplaribus, in illo collocan-
„ tur. Occurrit primò S. Matthæus, cujus priora undecim capitula excidere;
„ Secundò S. Joannes; Tertiò S. Lucas, vel LUCANUS, ut ibi appellatur; &
„ quartò S. Marcus. Præcipuas hujus Ms. variantes lectiones collegimus; ſi enim
„ omnes adnotare placuiſset, totus fuiſſet exſcribendus; nam in ſingulis ferme
„ verſiculis, ſi verborum ordo, & vocabula æquivalentia ſpectentur, obviam

ha-

„ habentur. Hujus Mſ. & aliorum, qui in antiquis Bibliothecis adhuc inveniri
„ poſſent, auxilio, nullus dubito, quin Veteris Italicæ textus quoad Evangelia
„ reſtitui poſſet. Lucas Brugenſis vetuſtum Abbatiæ Malmundarienſis Mſ. vete-
„ tem Vulgatam continentem laudat. P. Martianæus Congregationis S. Mauri
„ Benedictinus veterem S. Matthæi textum e duplici antiquo Mſ. S. Germani de
„ Pratis altero, & altero Corbejenſi, ſed a noſtro ob ejus antiquitatem, & cha-
„ racterem longè diverſo, depromptum edidit. Corbejenſis, qui in P. Martia-
„ næi manus incidit, 800. annorum antiquitatem non excedit, & literis Saxo-
„ nicis, ſeu Merovingicis ſcriptus eſt; noſter verò exaratus characteribus Lati-
„ nis, quadratis, uncialibus, & ſexto ſæculo, ut doctiores opinantur. Mar-
„ tianæi Codex veterem S. Matthæi Italicam tantummodo, ut videtur, conti-
„ net; noſter quatuor Evangelia. Noſtrum autem conferentes Mſ. cum Martia-
„ næi editione S. Matthæi, animadvertimus noſtrum cum Mſ. S. Germani de
„ Pratis, cujus variantes ad oram ſuæ editionis poſuit Martianæus, magis con-
„ venire. Has omnes variantes conferentibus patebit, quàm verè dixerit S. Hiero-
„ nymus Præf. in Evangelia tot olim variantes in exemplaribus occurriſſe, ut tot
„ diverſa exemplaria cenſeri poſſent, quot Codices haberentur. *Si Latinis exem-*
„ *plaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant, quibus? Tot enim ſunt exemplaria*
„ *pene, quot Codices.* „Quomodo ſit intelligendus hic locus, ego alibi oſtendam.

De ordine Evangeliorum Cl. Vir Philippus Abbas Garbellius eruditè de more, ſuoque ſtylo conſcripſit: quare perpauca ſolùm adjiciam (ea tamen, uti arbitror, non ingrata illi), ex quibus novum antiquitatis pondus Vindebonenſi Codici accedet. In eo ergo, Te docente, cùm exſtet Lucas, deinde Marcus ſequatur (qui Manuſcripto libro finem imponit), mihi etiam in mentem venit, Matthæum, & Joannem, (quorum priora Evangelia tempus edax abſumpſit in Cod.), ordine præceſſiſſe; ut in Veronenſi (de quo infra), in Cantabrigienſi, in Brixiano, aliiſque intuemur. Apoſtolis nempe, ob eorum dignitatem, primus in Canone locus eſt datus, ut docet Tertullianus. Mos verò ille in Gallias etiam invectus eſt, quæ Matthæum primùm, tum Joannem in Sacros Codices retulerunt. Id diſcimus ex recitato vetuſtiſſimo Abbatiæ Corbejenſis Exemplari, quod Calmet contulit, atque laudavit, nec non ex altero Bibliothecæ Patrum Benedictinorum S. Germani, Verſionem Italam Epiſtolarum Beati Pauli, ac è regione Græcum Textum exhibente, ad cujus calcem exſtat Catalogus Librorum Novi Teſtamenti, in quo ita legitur: *Matthæus* (habet) *verſus* 2600. *Johannes verſus* 2000. *Marcus* 1600 *Lucas* 2900. In veteri quoque Stichometria Codicis Græci Prophetarum Rupifucaldiani, ſcripta ante annos mille literis uncialibus, editâque a doctiſſimo Coteleria in notis ad Barnabam, & ante illum a Morino, princeps Matthæi ac Joannis Evangelio locus adſcribitur. Quare autem Sacrorum Evangeliorum Canon ita in iis Codd. digeſtus fuerit, aperiamus. In Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 2. cap. 57. hæc habentur: *Lector in quodam loco excelſo ſtans legat libros Moſis, & Jeſu filii Navis, Judicum, & Regnorum, item Paralipomenon, & quæ de populi reditu conſcripta ſunt: ad hæc Jobi, & Salomonis volumina, ſimulque ſexdecim Prophetarum. Peractiſque per binos lectionibus, quidam alius Davidis hymnos pſallat, & populus extrema verſuum ſuccinat. Dein Acta noſtra recitentur, & Epiſtolæ Pauli adjutoris noſtri, quas Sancti Spiritûs ductu ad Eccleſias miſit. Poſtea Diaconus, vel Presbyter legat Evangelia, quæ ego MATTHAEUS ET JOHANNES vobis tradidimus, & quæ auditores Pauli LUCAS ET MARCUS accepta reliquerunt vobis &c.* Hæc mihi videtur cauſa veriſſima, cur Matthæus & Joannes Lucam Marcumque in nonnullis antiquis Italæ Verſionis Exemplaribus anteiverint. Sed ſpecimen characterum Codicis Vindebonenſis, quod Tibi acceptum refero, Præſul Doctiſſime, tandem in lucem proferatur.

Codex Evangeliorum argenteus Bibliothecae Caeſareae Vindebonensis

PARABOLIS DICITUR UT UIDE~
TES UIDEANT ET NON UIDEANT
ET AUDIENTES AUDIANT ET NON
INTELLEGANT NEQUANDO CON
UERTANTUR ET DIMITTAM EIS
PECCATA ET AIT ILLIS NESCI
TIS PARABOLAM HANC ET QUO
MODO OMNES PARABOLAS CO
NOSCETIS QUI SEMINAT
UERBUM SEMINAT HI AUTE~
SUNT QUI CIRCA UIAM [ubi] SEMINA
TUR UERBUM ET CUM AUDIE
RINT CONFESTIM UENIT SATA
NAS ET AUFERET UERBUM QUOD

Nunc reliquum eſſet, quoniam de Codicis Cæſarei præſtantia jam ſatis ſcriptum videtur, ut nihil minus induſtriæ, quàm rei utilitas poſtulat, quærerem in adornanda Veronenſis Evangeliarii deſcriptione. Quoniam vero hujus Voluminis moles nimium excrevit, cogor nunc, rogante humaniſſimo Viro Hier. Mainardo, finem imponere. Sed antequam tollatur manus è tabula, ſilentio præterire non poſſum, Exemplar illud Ampliſſimi Capituli Veronenſis, quinto (ut videtur) Sæculo fuiſſe exaratum in membranis purpureis, literis argenteis aureiſque, ad inſtar Vindebonenſis, Brixiani, S. Germani a Pratis, & aliorum, de quibus Mabillonius, Montfauconius, & Le Long ſermonem inſtituerunt. Antiquam Latinam Italam Verſionem quatuor Evangeliorum repræſentat cum nativis lineamentis ſuis: eſtque nullibi ad Hieronymianam emendationem exacta. Eam autem in Veronenſi Eccleſia uſque ad Othonem III. moribus obtinuiſse conjicio ex quadam inſigni (& ſingulari) notâ rubro colore conſcriptâ, ac duabus crucibus interclusâ ad oram Canonis Euſebiani $\frac{\text{CCLXVIIII}}{\text{II}}$ Evangelii S. Matthæi, cui referendam eam eſſe item ex aliis duabus Crucibus & verbis IN ac FINEM ita indicatur.

✠ CCLXVIIII. IN *Sicut enim homo peregre afuturus vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis*
II. *bona ſua.*

CCLXX. (a) *Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicui-*
V. *que ſecundum propriam virtutem * ſuam, & profectus eſt.*

Continuo abiit qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis alia quinque. Similiter qui duo accepit, lucratus eſt in eis alia duo.

*Qui autem unum talentum accepit *, fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui. Poſt multum vero temporis venit Dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, optulit alia quinque ſuper talenta, dicens:*

*Domine, quinque talenta * mihi dediſti: ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.*

*Ait illi Dominus ejus: Euge bone * ſerve, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam* (1) (*: intra in gaudium Domini tui.*) FINEM.

Ex inferiori S. Zenonis Epiſcopi nota nullo negotio cognoſci, atque perſpici poteſt, Codicem, de quo loquimur, fuiſſe uſque ad ea tempora in ſacris Miſſarum ſolemniis Veronæ lectum recurrente e mortuali die S. Zenonis Epiſcopi, quem Cives olim mei Patronum ſibi Maximum elegerunt; ut diſcimus ex Ratherio Epiſcopo, a quo in Apologetico pag. 366. Tom. I. Spicilegii Acheriani *peculiaris noſter Patronus*, & in Synodica ad Presbyteros p. 377. *ſpecialis noſter Doctor, atque Proviſor* appellatur. *Civitatis Veronæ Patronus, atque Gubernator* ſimiliter dicitur in Othonis Imperatoris Privilegio anno 988. apud Ughelium pag. 745. uti & in alio an. 996. pag. 749. in quibus utriſque Veronenſis Epiſcopus *Vicarius S. Zenonis* honoris cauſa nominatur. In Proœmio Statutorum Veronenſium *Patroni, Protectoris*, & *Defenſoris* nominibus appellatur; magnuſque eidem cultus aliquot in capitibus ejuſdem Statuti, aliiſque in *partibus*, uti vocant, quas in Civitatis Cancellaria videre licet, decretus ſemper fuit. Tandem præcipuum Veronenſis Eccleſiæ titum nunc quoque vigentem notare libet, mimirum S. Zenonis commemorationem fieri a Clericis Sæcularibus, & a Regularibus utriuſque Sexûs in Matutinis, & Veſperis, cum ſuffragia recitantur, nec non in Collecta *A cunctis*, poſt Apoſtolorum Petri, & Pauili commemorationem: qui ritus præceptus a Jo. Matthæo Giberto Epiſcopo in Conſtitutionibus tit. 2. cap. 2. duobus ſæculis ante, & eo amplius in Synodalibus MSS. Thebaldi Epiſcopi Conſtitutionibus a Petro Sçaligero in alia Syno-

* *Cod. vocabit, more veterum.*

* *addit ſuam & ita Gr. Cantabrig. ſ[illegible].*

* *deeſt abiens; etiā in Cantabrig.*

* mihi dediſti, *cum S. Ambroſio lib. 5 de Fide, pagin. 553.*

* *Cod. ſerbe.*

(1) *Verba uncinis clauſa, Scriptor Nota de emortuali feſto S. Zenonis die Codicis noſtri margini adjecit. Nullam aliam verò Notam, aut additamentum in toto Codice extare, Lectorem hic monitum volo.*

(a) ✝ II. ID. APRILIS ADSVMPTIO SCI ZENONIS EPI. *Hæc Nota marginalis eſt ſcripta X. ſæculo ab eodem, ut puto, Antiquario, qui literis conſignavit Codicem illum Sacramentorum Veronenſis Eccleſiæ a Cl. Viro Marchione Maffejo laudatum, in quo nomina regis Othonis, & VVolfangi Epiſcopi expreſſa leguntur.*

Synodo confirmatis præſcriptus, ut docent Eruditiſſimi Viri Petrus, & Hieronymus Fratres Ballerinii Presbyteri Veroneníes in editione Sermonum S. Zenonis Epiſcopi Veronenſis (cap. IV. §. I. Diſſertationis III. pag. 131.) hiſce diebus publici juris factâ. Italam autem, ut ajebam, Veronæ lectam fuiſſe uſque ad X. Chriſti Sæculum a recitata marginali nota indicatum, hac evidenti ratione concluditur. In quodam inſigni libro Miſſali Ampliſſimi Capituli Veronenſis, qui exeunte Sæculo XII. ſcriptus videtur, haberque Epiſtolas, & Evangelia per anni circulum, in Miſſa S. Zenonis, legitur lectio ex *Epiſtola B. Pauli Apoſtoli ad Hebræos: Fratres omnis Pontifex &c.* uſque ad ea, *tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Evangelium verò, *Homo quidam &c.* uſque *auferetur ab eo*. Quòd Evangelium, ut tradit Perettus in ſcholiis ad vitam S. Zenonis, erat etiam in membranaceo Lectionario Veronen. Monaſterii S. Euphemiæ Ordinis D. Auguſtini. Hinc eſt quòd vetuſtus Miſſalis Codex Ambroſianus Bibliothecæ Vaticanæ-Palatinæ ſignatus num. 506. *in Natali S. Zenonis Epiſcopi & Confeſſoris* hanc Rubricam exhibeat: *Epiſtolam, & Evangelium require de Confeſſoribus*, quoniam in Miſſa Confeſſorum Pontificum etiam antiquitus (uti hodie) legebatur Parabola *talentorum*, quemadmodum videre licet in *Libro Miſſarum Romanæ Eccleſiæ* edito a Ven. Card. Thomaſio pag. 220. Quod autem S. Zenonis Epiſcopi Feſta dies ex antiquiſſimo Veronenſis Eccleſiæ ritu ad Lipomanum uſque *Confeſſoris*, non *Martyris* Officio ac Miſſa fuerit celebrata, luculenter oſtendunt omnes Sacramentorum libri ejuſdem Eccleſiæ, iique etiam Venerabilis Monaſterii S. Zenonis, in quo Beatiſſimi Antiſtitis Corpus religioſè ſervatur. Eos codices univerſos, quoniam egomet vidi, nemo, ut arbitror, de mea aſſeveratione dubitabit. Quod ſi S. Zenonis cultus religioque martyrii poſt laudati Lipomani Epiſcopi tempora in omnium ferè Civium mentes pervaſit, id eveniſſe putaverim non temerè, nec caſu, ſed quòd gloriam ſæpe Divi ſuam, etiam recenti ætate, declaret. Et forte Lipomanus ritum mutavit, Officiumque, auctoritate S. Gregorii Magni lib. 3. Dialogorum cap. 19. ubi S. Zenonem *Martyrem* bis appellat, dum celebre illud Atheſis exundantis, & ad januam Eccleſiæ S. Zenonis apertam ſtantis miraculum deſcribit.

Omnia fere profudi, Præſul Illuſtriſſime, quibus ſi videris Eccleſiæ Catholicæ cauſam *de Vulgata Latina Verſione* per me fuiſſe defenſam, eum putabo fructum eſſe maximum. Vale ergo, Romanæ Rotæ decus, & Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Rebus gerendis apud S. Sedem Curator reverende.

Poſt obſignatam Epiſtolam tandem agnovi, Præſul Illuſtriſſime, nihil me ſcripſiſſe ad Te de Sexta Parte reliqui Operis, quæ complectetur *Vindicias Canonis Sacrarum Scripturarum* a Sacroſancta Tridentina Synodo conditi Seſſione IV. celebratâ die VIII. Menſis Aprilis An. Domini MDXLVI. Quamobrem prius excuſandum me eſſe arbitror, deinde ejuſdem partis aliquid Tibi propinandum. Præteritam enim culpam videri volo redemiſſe, & meditata jampridem ſaltem per tranſennam indigitaſſe. Igitur nonnulli *Indiculi* edentur in lucem ab omni antiquitate petiti, quibus non minus gratum erit, Hæreticorum objecta delere, quàm noſtrum Sacrarum Scripturarum Canonem, cenſumque librorum tueri. Id cum erit factum, audaciæ adverſariorum, & noſtræ Editionis finem reperies. Poſtrema pagina me in arcto poſuit: nec aliud monumentum, quo eam impleam brevius occurrit, quàm anecdota quædam Leonis Papæ ſententia *de Apocryphis Scripturis*. De ejus Auctore indicare conſilium meum Tibi per tempus haud vacat. Titulo ſane fidem adhabendam eſſe puto; ſed Magno Pontifici Leoni I. Opus abjudico. Hæc eadem loquutus ſum Domi Tuæ, cum doctiſſimi Viri de more intereſſent. Tibi probari videbatur opinio mea: propterea aliis quoque fortaſſe probabitur, cùm ea publici juris fiet. Cura valetudinem tuam, Sacrarum Literarum Hoſpes, & Præſidium; & me amare perge, habetoque in numero tuorum. Hoc mihi gratius facere nihil potes.

INCI-

Codex argenteus Evangeliorum Amplissimi Capituli Veronensis.

\+

I INPRINCIPIO
ERATUERBV̄
ETUERBUM
ERATAPUTD̄M·
ETD̄SERATUER·
HOCERATIN
PRINCIPIO
APUTD̄M OM
NIAPEREUM
FACTASUNT
ETSINEEUM
FACTUMEST
NIHIL
QUODAUTEM
FACTUMEST
INEOUITAEST
ETUITAESTLUX
HOMINUM

ETLUXLUCET
INTENEBRIS
ETTENEBRAE
EAMNONCŌ
PREHENDE
RUNT.
III FUITHOMO
MISSUSAD̄O
CUINOMEN
ERATIOHAN
NISHICUENIT
INTESTIMO
NIUMUTTES
TIMONIUM
PERIBERET
DELUMINE
UTOMNESCRE
DERENTPEREV̄

Digitized by Google

* INCIPIT SENTENTIA PAPÆ LEONIS De Apocryphis Scripturis.

Curandum ergo eſt, & Sacerdotali diligentia maximè providendum, ut falſi Codices; & a ſincera veritate diſcordes in nullo uſu lectionis habeantur. Apocryphæ Scripturæ, quæ ſub nominibus Apoſtolorum multarum habent ſemina falſitatum, non ſolum interdicendæ ſunt, ſed etiam penitus auferendæ, atque ignibus concremandæ. Quamvis enim ſint in illis quædam, quæ videantur ſpeciem habere pietatis; numquam tamen vacuæ ſunt venenis: & per fabularum inlecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium* narratione ſeductos, laqueis cujuſcumque erroris *involvant. Unde ſi quis Epiſcoporum, vel apocrypha habere non prohibuerit, vel ſub Canonicorum codicum* nomine, eos libros in Eccleſia permiſerit legi, qui Priſcilliani ſunt adulterinâ emendatione vitiati, hæreticum ſe noverit judicandum: quoniam, qui alios ab errore non revocat, ſeipſum errare demonſtrat. Legitur autem omnis Scriptura Divina Sancti Canonis ab initio anni uſque ad finem, in Eccleſia Sancti Petri, hoc ordine. Tempore Veris, hoc eſt VII. diebus ante initium Quadrageſimæ uſque ad octavam diem ante Paſcha, leguntur quinque libri Moyſi, cum Jeſu Nave, & Judicum. Et VII. dies ante Paſcha, liber Iſaïæ Prophetæ, unde ad paſſionem Chriſti* cum venit, & Lamentationes Hieremiæ. Diebus autem Paſchæ, Epiſtolæ Apoſtolorum, & Actus Apoſtolorum, atque Apocalypſis, uſque Pentecoſten. In tempore autem Æſtatis, Regum,* Paralipomenon, uſque ad medium Autumni, hoc eſt XV. Kal. Novembris: deinde liber Salomonis, & Mulierum, atque Machabæorum, & liber Tobi, uſque Kal. Decembris. Ante autem Natalem Domini noſtri Jeſu Chriſti, Iſaiæ, Hieremiæ, & Daniel, uſque ad Epiphaniam. Poſtea quidem, Ezechiel, & Prophetæ Minores, atque Job, uſque Idus Februa-*

* *Ex Codice Palatino-Vatic. ſignato num. 277. pag. 92. qui ſcriptus videtur ſæc. VIII ſed mendis ſcatet, & ſphalmatum labeculis, ignaviâ Scriptoris* huic Papæ Leonis ſententiæ de apocryphis Scripturis *offuſis.*

* *Cod.* lectiones.

* *Cod.* narrationum, ſeductus.

* *Cod.* involvunt.

* *Cod.* nominum.

* *ſic:*

* *Supple*, &.

bruarias. Pſalmi, omni tempore. Evangelium, & Apoſtolum, ſimiliter. *Tractatus vero Sancti Hieronymi; Ambroſii; *ceterorum Patrum, pro ut Ordo poſcit, leguntur. Explicit.*

* Cod. Tractus.

* Supple, &c.

Specimen Vulgatæ Antiquæ Latinæ & Italæ Verſionis Evangelii ſecundum Matthæum, ex quatuor vetuſtiſſimis Codicibus erutæ, Notis ac Prolegomenis illuſtratæ, & in Quinta Parte noſtri hujus reliqui Operis unà cum ferè integro Novo Teſtamento Jeſu Chriſti typis edendæ.

Columna I. exhibet Codicem Evangeliarium S. Euſebii Epiſcopi, & Martyris, qui in Sacrario Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Capituli Vercellenſis unà cum Venerabilibus Lipſanis adſervatur. Ut autem Sculptores facere ſolent, qui (quòd alio modo agi non poſſit) cupientes vivam imaginem conſervare alicujus inſignis Viri, ob religionem, pietatem, gratiam, ſapientiamque in poſterorum memoria unicè cari, dignique, ut eum futuræ ætates venerentur & colant; ex gypſo, aut nitido marmore vultum effingunt cum nativis lineamentis ſuis; ita ego, Auditor Rotæ Sapientiſſime, ut Codicis Euſebiani Vercellarum faciem tam conſimilem, quàm poteſt, exprimam, ac ſcitè pingam (quò in perpetuum ejus memoria maneat), dabo operam (ſicut ſpecimen ſubjectum oſtendit), ut Typis Mainardinis Editio deiſcentis monumenti elaboretur ad hanc pactionem normamque, quòd ſcilicet tot paginæ, tot lineæ, exituſque linearum tot ſint in impreſſo, quot in Manuſcripto libro. Ita quicumque volet Editionem noſtram cum Evangeliario membranaceo conferre, paginas (hac de cauſa, etiam in Codice, juſſu Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Epiſcopi numeratas) nullo negotio adinveniet, lineaſque ſupputando, ſyllabas ſyllabis comparabit, ad fidem Editoris experiendam.

Columna II. Codicem Veronenſem è regione poſitum repræſentat. De quo in V. Parte hujus Operis a nobis agetur fuſiùs in Diſſertatione Epiſtolari, Sapientiſſimo atque Illuſtriſſimo Viro Domino Joanni Franciſco Muſellio Cathedralis Eccleſiæ Veronenſis Archypresbytero nuncupandâ.

Columna III. continet Evangelium S. Matthæi editum ex Codice Corbejenſi ſignato num. 21. & cum alio Codice Monaſterii S. Germani a Pratis numeralis notæ 15. ſumma fide collatum a Cl. Viro Domino Joanne Martianæo, cujus lege ſis Prolegomenum III. Uterque ſcriptus dicitur ante octingentos annos. Sed non utriuſque par pretium. Ego enim (bonâ cum veniâ) San-Germanenſe Exemplar, ad marginem amandatum, pluris facio:

Columna IIII. quæ Evangelium Quadruplex terminat, Codice Brixiano erit illuſtris. Et Epiſtola prodroma Doctiſſimi Viri Philippi Abbatis Garbellii (de quo ſupra pag. CCCXCVI. & alibi) chorum ducet Diſſertationum, quæ Novo Jeſu Chriſti Teſtamento ſecundùm Antiquam Latinam Italam Verſionem anteibunt.

EVAN-

* I. *CODEX VERCELLENSIS.	*CODEX VERONENSIS. * II.
SEC	*MATH.*
er...	erum.
Videntes autem	Videntes au-
ſtellam gavi-	tem ſtellam
ſi ſunt gaudi-	gaviſi ſunt
o magno valde.	gaudio magno
Et intrantes in	valde. Et
domum, vide-	intrantes (a) in
runt puerum	domum, inve-
cum Maria	nerunt puerum
matre ejus, & * pro-	cum Maria
cedentes ado-	matre ejus,
raverunt eum:	& procidentes
& apertis then-	adoraverunt eum:
ſauris ſuis obtu-	& apertis then-
lerunt ei mune-	ſauris ſuis optu-
ra, aurum, thus,	lerunt ei mu-
& (1) murram. Et ad-	nera, aurum,
moniti in ſom-	* thus, & mur-
nis ne redirent	ram. Et admo-
ad Herodem, per	niti..n.....
aliam viam re-	ad Herodem,
greſsi ſunt in	per aliam viam
...am regionem.	regreſsi ſunt
Qui cum receſ-	in ſuam re-
ſiſsent	gio-

* *Scribitur E pro I more veterum.*

* *Cod. tus, ſine aſpiratione.*

* III. *CODEX CORBEJENSIS.

er. Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & murram. Et (a) reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam. Qui quum receſ- ſiſſent,

* IIII. *CODEX BRIXIANUS.

er. Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valde & intrantes in domum viderunt puerum cum maria matre ejus. & procidentes adoraverunt eum. & apertis thenſauris ſuis optulerunt ei munera aurum (1) thus & murram & admoniti per ſomnium ne redirent ad herodem per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam. rece- den-

Pro tuenda ratione hujus orthographiæ, quæ natura Codici inſiſtit, multa ſcribit in ſua Epiſtola prodroma Vir Cl. Abbas Philippus Garbellius.

Notæ Codicis Veron. (1) *In antiquioribus Latinis Codd. ex more pronunciandi more Ypsilon Græcum, ut plurimum, per Upsilon reddebatur. Vide Cl. Martianæum in notis ad Evangelium Corbejenſe, pag. LXV.*

Varian. Lect. MS. San-Germ.
(a) admoniti.

Notæ Codicis Brixiani.
(1) abraſâ aſpiratâ, & apparente.

*I. *CODEX VERCELLENSIS.

SEC.

ſiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in AEgyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quaerat puerum iſtum perdere.
Surgens autem Joſeph a ſomno, accepit puerum & matrem ejus, & abiit in AEgyptum, & erat ibi uſque ad mortem

*II. *CODEX VERONENSIS.

MATH.

gionem.
Qui cum receſſiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in * ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in AEgyptum, & eſto ibi uſque ... eſt enim ut Herodes quærat puerum iſtum perdere.
Surgens autem Joſeph, accepit puerum & matrem ejus nocte, & abiit in AEgyptum, & erat ibi uſque ad conſum-

* Cod. in ſomnes ſumpto e pro i.

*III. *CODEX CORBEJENSIS.

ſiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum (*a*) ad perdendum eum. Qui conſurgens, accepit puerum & matrem ejus nocte, & (*b*) ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi uſque ad (*c*) obitum

*IIII. *CODEX BRIXIANUS.

dentibus autem illis. ecce angelus dñi apparuit joſeph in ſomnis dicens, ſurge & accipe puerum & matrem ejus & ſuge in aegyptum & eſto ibi uſque dum dicam tibi, futurum eſt enim ut herodes quaerat puerum perdere eum, Ille autem ſurgens accepit puerum & matrem ejus nocte. & abiit in aegyptum. & erat ibi uſque ad obitum

Var. Lect. MS. San-Germ. (*a*) iſtum perdere, Surgens autem Joſeph, (*b*) abiit, (*c*) conſummationem.

*I. *CODEX VERCELLENSIS.

SEC.

tem Herodis:
ut adimplere-
tur quod dic-
tum eſt a Domino
per Prophetam
dicentem:
Ex AEgypto vo-
cavi filium me-
um. Tunc He-
rodes ut vidit
quoniam de-
luſus eſt a Ma-
gis, iratus eſt
valde, & miſit,
& occidit om-
nes pueros,
qui erant in
Bethlem, &
omnibus re-
gionibus ejus,
a bimatu & in-
fra, ſecundum
tempus quod
exquiſierat
a Ma-

*II. *CODEX VERONENSIS.

MATH.

ſummationem
Herodis: ut
impleretur quod
dictum eſt a
Domino per
Prophetam
dicentem:
Ex AEgypto voca-
vi filium meum.
Tunc Herodes
ut vidit
quoniam deluſus
eſt a Magis,
iratus eſt
valde, &
miſit, & oc-
cidit omnes
pueros, qui
erant in
Bethleem, &
omnibus finibus
ejus, a bimatu
& infra, ſecun-
dum tempus
quod

*III. *CODEX CORBEJENSIS.

tum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum. Tunc Herodes (*a*) videns quoniam illuſus eſſet a Magis, iratus eſt valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem (*b*), & in omnibus finibus ejus, a bimatu & infra, ſecundum tempus quod exquiſierat

a Ma-

*IIII. *CODEX BRIXIANUS.

tum herodis. ut adimpleretur quod dictum eſt a dnõ per prophetam dicentem. ex aegypto vocabi filium meum.

Tunc herodes videns quod deluſus eſſet a magis, iratus eſt vehementer.

Et mittens occidit omnes pueros qui erant in bethleem & in omnibus finibus ejus a bimatu & infra. ſecundum tempus quod exquiſierat

a ma-

Ver. Lect. MS. San-Germ. (*a*) ut vidit . . . eſt. (*b*) Judææ, & omnibus regionibus.

Digitized by Google

*I. *CODEX VERCELLENSIS.

SEC.

a Magis.
Tunc adimple-
tum eſt quod
dictum eſt
per Hieremi-
am Prophetam
dicentem:
Vox in Rha-
ma audita
eſt, fletus
& ululatus
multus: Ra-
chel plorans
filios ſuos,
& noluit con-
ſolari, qui-
a non ſunt.
Defuncto au-
tem Herode,
ecce Angelus
Domini apparu-
it in ſomnis
Joſeph in...
gypt ....ns:

*II. *CODEX VERONENSIS.

MATH.

quod exqui-
ſierat a Magis.
Tunc adim-
pletum eſt
quod dictum
eſt per Hiere-
miam Prophetam
dicentem: Vox
in Rama
audita eſt,
ploratus &
ululatus mul-
tus: Rachel
plorans filios
ſuos......
conſolari, quia
non ſunt.
Defuncto autem
Herode, ecce
apparuit An-
gelus Domini
in ſomnis
Joſeph in
AEgypto dicens:

*III. *CODEX CORBEJENSIS.*

a Magis. Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Hieremiam Prophetam dicentem: Vox io Rama audita eſt, ploratus & ululatus (*a*): Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.

II. DEfuncto autem Herode, ecce (*b*) apparuit Angelus Domini in ſomnis Joſeph in Ægypto, dicens:

*IIII. *CODEX BRIXIANVS.*

a magis.

Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per hieremiam prophetam dicentem. vox in rama audita eſt. ploratus & ululatus multus. rachel plorans filios ſuos & noluit conſolari quia non ſunt. defuncto autem herode ecce apparuit angelus domini in ſomnis joſeph io ægypto dicens

Var. Lect. MS. San-Ger. (*a*) m1 ltus. (*b*) Ecce Angelus Domini apparuit Joſeph in ſomnis.

PSALTERIUM
DUPLEX
CUM
CANTICIS
JUXTA
*(1) VULGATAM GRÆCAM LXX. SENIORUM,
ET
*(2) ANTIQUAM LATINAM ITALAM VERSIONEM.

Prodit ex inſigni Codice Græco-latino Ampliſſimi Capituli Veronenſis uncialibus charaEteribus ante ſeptimum ſæculum exarato,

OPERA ET STUDIO

JOSEPHI BLANCHINI VERONENSIS
CONGREGATIONIS ORATORII ROMANI PRESBYTERI.

*(1) *S. Hieronymus, in Epiſt. ad Sunniam & Fretelam num.* 2.

„ Illud breviter admoneo, ut ſciatis aliam eſſe Editionem, quam
„ Origenes, & Cæſarienſis Euſebius, omneſque Græciæ
„ Tractatores ΚΟΙΝΗΝ, ideſt *Communem* appellant, atque
„ *Vulgatam*, & a pleriſque nunc Λουκιανὸς dicitur, aliam
„ Septuaginta Interpretum, quæ in Ἑξαπλοῖς Codi-
„ cibus reperitur, & a nobis in latinum
„ ſermonem fideliter verſa eſt, & Jeroſolymæ,
„ atque in Orientis Eccleſiis decantatur.

*(2) *S. Auguſtinus (de Latinis Interpretibus loquens) lib.* 2. *De Doctrina Chriſtiana Cap. XV. ait*:

In ipſis autem Interpretationibus ITALA ceteris præferatur; nam eſt verborum tenacior, cum perſpicuitate ſententiæ.

psalmostodauid

oteautonediocenabessalom
oyiosautu
quirieisacusontesproseucesmu
enotisetendeesinmu
entexlethiasu
isacusonmuentediceosynesu
cemeiseltesiscrisin
metatudulusu
otiudiceothesete
enopionsupaszon
oticatedioxen
oetrostenpsycenmu
etapinoseniscentenzoenmu
ecatisanmeenscotinys
osnecruseonos
ceacediasenenemy
topneumamu
enemyetaracteecardiamu
emnesteimeron
arceon
ceemeletesaenpasin
tysercyssu
enpyemasintonciron su
emeleton
diepetasaprossetascirasmu
epsycemuosce

cxlii psalmus ipsi dauid

quando eum filius suus
persequebatur
dne exaudi orationem meam
auribus percipe praecem meam
in ueritate tua
exaudi me in tua iustitia
et ne intres in iudicio
cum seruo tuo
quoniam non iustificabitur
coram te omnis uiuens
quoniam persecutus est
inimicus animam meam
humilauit in terra uitam mea
collocauerunt me in tenebrosis
sicut mortuos saeculi
et tedium passus est in me
sps meus
in me conturuatum est cor meum
memoratus sum dierum
antiquorum
et meditatus sum in omnibus
operibus tuis
in facturis manuum tuarū
meditatus sum
extendi manus meas ad te
anima mea sicut terra

Digitized by Google

C A T A L O G U S
S I V E
CHARACTERES LIBRORUM ET MSS. CODICUM.

In utriuſque Pſalterii Adnotationibus allegati.

Vulg. Vulgatam Editionem deſignat.

Gr. Vat. aut Græc. ſine additamento, Pſalterium græcum Verſionis LXX. juxta Exemplar Vaticanum, Sixti Papæ V. juſſu editum Romæ anno 1587.

A. S. Auguſtini Pſalterium in Enarrationibus ejus prolatum, juxta editionem Monachorum S. Mauri, quorum Operibus uſi ſumus etiam in aliorum Patrum (de de quibus infra) collatione.

Thom. Pſalterium a Venerabili Card. Joſepho Maria Thomaſio excuſum Romæ ann. 1683. in quo habetur prima Verſionis Italæ correctio a S. Hieronymo, juſſu Damaſi Papæ facta, quæ obtinet adhuc in Sacroſancta Baſilica Vaticana, caniturque viciſſim in Divina Officiorum Pſalmodia.

Rom. Pſal. Romanum, in Quincuplici Pſalterio editum, cura Jac. Fabri Stapulenſis an. 1508. in Pariſienſi S. Germani Cœnobio.

M. Mediolanenſe, ad uſum Cleri Ambroſianæ Mediolanenſis Eccleſiæ, editum Mediolani an. 1555.

Amb. Pſalterium a B. Ambroſio expoſitum, vel ejus Opera.

Caſſ. Pſalterium a Caſſiodorio in ſuis Commentariis illuſtratum.

G. Germanenſe primum, quod nempe B. Germano Pariſiorum Epiſcopo, dum in vivis ageret, in uſu fuiſſe traditur.

H. Pſalterium a S. Hilario illuſtratum.

C. Carnutenſe, ſe Veterem Verſionem, quæ tertiam columnam obtinet in S. Petri Carnutenſis Pſalterio tripartito, quæque inſcribitur, *ſecundum Græcum*.

Hebr. S. Hieronymi Pſalterium ex Hebræo, quod tamen ſolum profertur, cum favet antiquæ Verſioni.

Car. Carnutenſe Pſalterium juxta Vulgatam.

Colb. Colbertinum, deſcriptum ex Cod. ſeptingentorum circiter annorum, quod Vulgatam „ exhibet ſub hoc titulo „ Liber Pſalmorum de Translatione Septuaginta Interpre- „ tum emendatum a S. Hieronymo Presbytero in novo. „

Ger. Germanenſe alterum, ex Cod. fere ejuſdem ætatis.

Gal. Gallicanum in Quincuplici Pſalterio editum a Jac. Fabro an. 1508. Sub hujus nomine venit editio Vulgata apud eundem.

Græcum Pſalterium Veronenſe ad Vaticanum Exemplar Sixtinæ Editionis τῶ O' ex integro exegimus. Latinum vero (è regione poſitum) cum Pſalteriis, per characteres librorum, & Mss. Codicum in ſuperiori Catalogo indicatis, contulimus ad ea tantum loca, in quibus ab Editione Vulgata, Clementis VIII. Summi Pontificis juſſu atque authoritate recognita, diſcrepabat.

I.

(1) ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ ΤΩ Δ̄Δ ΑΒ ΑΛΛΗΛΟΥΙΑ

MAcarios anir os uc eporeuthi
En buli aſebon,
cai en odo amartolon
uc * eſtin, * Lege, eſti.
ce epi cathedra limon
uc ecathiſen.
All i en to nomo Quiriu
to thelima autu
ce en to nomo autu meletiſi
imeras ce nyctos.
Ce eſte os to xylon
to pephyteumenon
para tas diexodus ton ydaton,
o ton carpon autu
doſi en cero autu.
Ce to phyllon autu uc aporryiſete,
ce pauta oſa an pyi
cateuodothiſete.
Uch utos y aſevis uch utos,
all i os o chnus,
on egripti (2) anemos
apo proſopu tis gis
Dia tuto uc anaſtiſonte (3) aſevis
en criſi,
ude amartoli em buli diceon.
Oti ginoſci Quirios odon diceon.
ce odos aſevon apolite.

I.

(a) PSALMUS DAVID.

BEatus vir, qui non abiit 1.
in conſilio impiorum;
& in via peccatorum
non ſtetit;
& in cathedra peſtilentiæ
non ſedit:
ſed in lege Domini 2.
voluntas ejus;
& in lege ejus meditabitur
die ac nocte.
Et erit tamquam lignum, 3.
quod plantatum eſt
ſecus decurſus aquarum;
quod fructum ſuum
dabit in tempore ſuo:
& folium ejus non defluet: 4.
& omnia quæcumque faciet,
proſperabuntur.
Non ſic impii, non ſic: 5.
ſed tamquam pulvis,
quem proicit ventus
a facie terræ.
Ideo (b) non reſurgunt impii 6.
in judicio;
neque peccatores (c) in conſilio juſtorum: *
Quoniam novit Dominus viam juſtorum; 7.
& (d) via impiorum peribit.

* Huc uſque ſupplevit Codicem jam detritum recentior Antiquarius, circa X. Sæculum.

(1) Ab initio hujus Pſalmi, uſque ad *yios mu i ſy* Pſalmi II. manus recentior ſcripſit.
(2) Gr. Vatic. addit art. ὁ ante ἄνεμος. (3) Gr. Vatic. addit art. οἱ ante ἀσεβεῖς.

(a) *Editio Complut. LXX.* Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.
(b) *Verſu 6. Vulgata:* Non reſurgent. *Veronenſis, A. Rom. Amb. hic, & in Enarratione Pſalmi 118. pag. 1032. Editionis Maurinæ, Hilarius Diaconus, qui Ambroſiaſter dicitur, in Epiſtolam ad Romanos, pag. 39. Caſſ. H. C.* Non reſurgunt. *Et ſic habebat Vulgata in MSS. Card. Colb. Ger. Gal.*
(c) *Ibidem,* In concilio. *Veronenſis, R. H. A. & Caſſ.* In conſilio. *Gr. Vatic.* ἐν βουλῇ.
(d) *Verſu 7.* Iter impiorum. *Amb. in Enarratione hujus Pſalmi ait pag. 766.* Græcus in utroque *viam* dixit, (*nempe* viam juſtorum, & via impiorum,) *ut Veronenſis, & A. hic in Enarrat. prima num. 6.*

II.

(1) PSALMOS TO DAVID.

INati ephryaxan ethni,
ce lay emeletiſan cena;
Pareſtiſan y baſilis tis gis,
ce y archontes ſynichthiſan
epi to auto
cata tu Quiriu, ce cata tu
X̄P̄Ū autu.
Diarrixomen tus deſmus auton,
ce aporipſomen aph imon
ton zygon auton.
O caticon en uranis
egge-

II.

(a) PSALMUS DAVID.

UT quid (b) fremuerunt gentes; 1.
Et populi meditati ſunt inania?
Adſtiterunt Reges terræ, 2.
& principes convenerunt
in unum, DIAPSALMA,
adverſus Dominum, & adverſus
Chriſtum ejus.
Diſrumpamus vincula eorum: 3.
& proiciamus a nobis
jugum ipſorum.
Qui habitat in cœlis, 4.
inride-

A

(1) Deeſt in Græco Vaticano titulus hujus Pſalmi.

(a) *Hic Pſalmus in Vulgata ac Textu Hebreo titulo caret. At in Veronenſi, R. C. Car. Colb. inſcribitur,* Pſalmus David. *In G. & Gall.* In finem Pſalmus ipſius David.
(b) *Verſu 1. Vulgata,* Quare. *Veronenſis, & A.* Ut quid, *juxta Græcum Vaticanum, ἱνατί.*

eggelaſete autus,
ce o Quirios ecmyćtirii autus.
Tote laliſi pros autus
en orgi autu,
ce en to thymo autu
taraxi autus
Ego de cateſtathin
baſileus yp autu
epi Sion oros to agion autu,
Diangellon to proſtagma Quiriu.
Quirios ipen pros me,
yios mu i sy,
ego ſimeron gegenneca ſe.
Eteſe par emu, ce doſo ſy ethne
ten cleronomian ſu,
Ce ten cataſcheſin ſu
ta perata tes ges.
Pymanis autus en rabdo ſidera,
Os * ſcevos ceraineos
ſyntripſis autus.
Ce nyn baſilis ſynete,
Pedeuthete pantes
y crinontes ten gen.
Duleuſate to Quirio en fobo,
Ce agalliaſthe auto en tromo.
Draxeſthe (2) pedian,
Me pote orgiſthe o Quirios,
ce apoliſthe ex odu diceas.
Otan * eccauthe en tachi
o thymos autu,
Macariy pantes
y pepythotes ep (3) auton.

* Secundis curis *ſceui*.

* Secundis curis, *encauthe*.

inridebit eos:
& Dominus ſubſannabit eos.
Tunc loquetur ad eos 5.
(*c*) in ira ſua,
& in indignatione ſua
conturbabit eos.
Ego autem conſtitutus ſum 6.
Rex ab eo
ſuper Sion montem ſanćtum ejus,
prædicans præceptum Domini. (*d*)
Dominus dixit ad me: 7.
Filius meus es tu:
ego hodie genui te.
Poſtula me, & dabo tibi gentes 8.
hæreditatem tuam;
& * poſſeſſiones tuas,
terminos terræ.
Reges eos in virga ferrea: 9.
& tamquam vas figuli
confringes eos.
Et nunc, reges, * intelligite: 10.
erudimini, (*e*) omnes,
qui judicatis * terram.
Servite Domino in timore: 11.
& exultate ei cum tremore.
Adprehendite diſciplinam: 12.
ne quando iraſcatur Dominus:
& pereatis de via juſta:
cum exarſerit in * brevi 13.
ira ejus:
beati omnes,
qui confidunt (*f*) in eum.

* ℣. 8. *Cod.* Poſſeſſionem. *Vel legendum* Poſſeſſiones, *ut repoſuimus in texto ex Verſione Syriaca, vel infra* tuam *pro* tuas.
* *Codex* Intellegite. E *pro* I.
* *Codex*: Terra, *mendoſe*.
* *Codex* Brebi. B *pro* V.

(2) Secundis curis emendatur, *draxaſthe*, ut eſt in Ps. Vatic. Ibid. Vatic. παιδείας.
(3) Gr. Vatic. αὐτῷ

(*c*) *Verſu* 5. Et in furore ſuo. *Veronenſis & H. in nonnullis codd. hic num. 9.* Et in indignatione ſua.
(*d*) *Verſu* 6. Prædicans præceptum ejus. *Veron. R. Caſſ. & A. in Enar. Pſal. 47. n. 5.* Prædicans præceptum Domini.
(*e*) *Verſu* 10. Qui judicatis terram. *Veronenſis A. R. Rom. M juxta Gr.* Omnes, qui judicatis terram.
(*f*) *Verſu* 13. In eo. *Veronenſis*: In eum. *Et ita Græcus Veronenſis ex adverſa pagina*: ep auton.

III.

PSALMOS TO DAVID.

opote * apedidraſce apo proſopu
Abeſſalom tu yiu autu
Quirie ti eplethyntheſan
y thlibontes me;
Polly epaniſtante ep eme
Polly leguſin te pſyche mu,
Uc eſtin ſoteria (1) autu
en to theo autu. Diapſalma
Sy de Quirie antilemptor mu i,
Do-

* Primis curis *apote*.

III.

PSALMUS DAVID.

cum fugeret (*a*) a facie
Abeſſalon filii ſui.
Domine, quî multiplicati ſunt, 2.
qui tribulant me?
Multiplicati inſurgunt (*b*) ſuper me.
Multi dicunt animæ meæ; 3.
non eſt ſalus (*c*) illi
in Deo ejus.
Tu autem Domine ſuſceptor meus es: 4.
glo-

(1) Forte mendum pro *auto*, ut habet Gr. Vatic αὐτῷ.

(*a*) *Vulg. In Titulo*: A facie Abſalom. *Veronenſis, A. Thom.* A facie Abeſſalon. Gr. *Vatic.* ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ.
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*: Adverſum me. *Veronenſis & A.* Super me.
In Gr. Rom. G.C. & Car. proxime ad ℣. 4.: *In Veronenſi vero proxime ad* ℣. 6. *præfigitur*: Diapſalmū. *In Thom, utroque loco; Neutrubi habetur in Vulg. Porro idem verbum in aliis itidem Pſalmis toties MSS. Codices exhibent, quoties Græca editio Romana impreſſa Pariſiis an. 1628.*
(*c*) *Ver.* 3. Ipſi. *Veronenſis, A. R. Caſſ.*, Illi.

Doxa mu, ce ypſon
ten cephalen mu.
Phone mu pros Quirion ececraxa,
Ce (2) iſecuſen mu
ex orus agiu autu. Diapsalma.
Ego ecymethen, ce ypnoſa,
Exegerthen, oti Quirios
antilempſete mu.
U phobeteſome apo myriadon
lau ton cyclo (3) ſynepitithemenon my.
Anaſta Quirie ſoſon me
o Theos mu.
Oti ſy epataxas pantas
tus echthrenontas my mateos,
Odontas amartolon ſynetripſas.
Tu Quiriu e ſoteria, ce epi ton laon
ſu e eulogia ſu.

gloria mea, & exaltans
caput meum.
Vocem * meam ad Dominum clamavi: 5.
& exaudivit me
de monte ſancto ſuo. Diapsalma.
Ego dormivi, (d) * & ſomnium cœpi: 6.
exurrexi; (e) quoniam Dominus
ſuſcipiet (f) me.
Non timebo (g) a * millibus 7.
populi circundantis me,
Exurge, Domine; ſalvum me fac,
Deus meus:
quoniam tu percuſſiſti omnes 8.
adverſantes mihi ſine cauſa:
dentes peccatorum * conteruiſti.
Domini eſt ſalus, & ſuper populum
tuum benedictio tua.

* ℣.5. *Lege:* voce mea.
* ℣.6. *Lege:* &ſomnum.
* *Codex,* millibus.
* *Lege:* contriviſti.

(2) Gr. Vatic. ἐπήκουσε, pro *iſecuſen*.
(3) Gr. Vatic. ἐπιτιθεμένων.

(d) *Verſu 6.* Et ſoporatus ſum. *Veronenſis, Cyprianus pag. cc., A. R. Rom. C.* Et ſomnum cœpi. *M.* Et quievi.
(e) *Ibidem:* Quia Dominus. *Veronenſis. A. R. Ambroſius in Hexameron lib. 6. cap. 10. pag. 142. & lib. de Bono mortis cap. 8. pag. 404., nec non lib. de Benedic. Patriarch. cap. 4. pag. 519.* Quoniam Dominus.
(f) *Ibidem:* Suſcepit me. *Veronenſis A. & C.* Suſcipiet me, *juxta Gr. Vatic.* ἀντιλήψεται.
(g) *Verſu 7.* Millia. *Veronenſis*, A millibus. *Et ita Gr. Vatic.* ἀπὸ μυριάδων.

IV.

Is to telos pſalmos
(1) odes tu David.

EN to epicaliſthe me iſecuſen mu
o Theos tes diceoſynes mu,
En thlipſi eplatynas my.
Yctireſon me, ce iſacuſon
tes proſeuchis mu.
Yiy anthropon eos pote
barycardiy;
Inati agapate mateotita,
ce zetite pſeudos;
Diapsalma
Ce gnote oti ethaumas
toſen Quirios ton oſion autu,
Quirios iſacuſete mu,
en to cecragene me pros auton.
Orgizeſthe, ce me amartanete,
A legete en tes cardies ymon,
Ce (2) epi tes quites ymon

IV.

(a) In finem Pſalmus, 1.
Canticum David.

CUm invocarem te (b), exaudiſti me, 2.
Deus juſtitiæ meæ:
in tribulatione dilataſti mihi.
Miſerere mei, Domine; & exaudi
orationem meam.
Filii hominum, uſquequo 3.
(c) graves corde?
ut quid diligitis vanitatem;
& quæritis mendacium?
Diapsalma.
Scitote (d), quoniam (e) * admirabile 4.
fecit Dominus Sanctum ſuum:
Dominus exaudiet me,
(f) dum clamavero ad eum.
Iraſcimini, & nolite peccare: 5.
quæ dicitis in cordibus veſtris,
& in cubiculis veſtris (g)

* *Lege:* admirabilem,

co- A 2 com-

(1) Gr. Vatic. ἐν ψαλμοῖς ᾠδὴ τῷ Δαυὶδ
(2) Deeſt *Ce*, in Gr. Vatic.

(a) *Hic Pſalmus inſcribitur in Vulg.* In finem in carminibus, Pſalmus David. *In Veronenſi* In finem Pſalmus, Canticum David. *In Thom. & Caſſ.* In finem. Pſalmus David. Canticum.
(b) *Verſu 2. Vulgata:* Cum invocarem, exaudivit me. *Veronenſis, R. Rom. M. G. C.* Cum invocarem te, exaudiſti me. *Caſſ.* Cum invocarem te, exaudivit me.
Ibidem, Miſerere mei. *Veronenſis, R. & Caſſ.* Miſerere mei, Domine.
(c) *Verſu 3.* Gravi corde. *Veronenſis, & A.* Graves corde, *juxta Gr. Vatic.* βαρυκάρδιοι.
(d) *Verſu 4.* Et ſcitote. *Veronenſis R. & Caſſ.* Scitote, *omiſſa copula* Et.
(e) *Ibidem:* Mirificavit. *A.* Admirabilem fecit. *Veronenſis mendoſe:* Admirabile fecit.
(f) *Ibidem:* Cum. *Veronenſis, A. R.* Dum.
(g) *Verſu 5.* In cubilibus veſtris. *Caſſ. R. Rom. G. C. Colb. Gal. Ambroſius de Interpellatione Job. lib. 1. cap. 3. pag. 628. cum Auguſtino lib. 2. de Sermone Domini in monte num. 11., & Cypriano pag. 416.* Et in cubilibus veſtris. *Veronenſis:* Et in cubiculis veſtris. *Et hic notat idem S. Auguſtinus, quod ſubauditur*, dicite, *ut ſit plena ſententia; ideoque bene ſequitur*, Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ

Digitized by Google

catanygete. Diapſalma.
Thyſate thyſian diceoſynes,
ce elpiſate epi Quirion.
Polly legusin, tis dixi
(3) emin ta agatha;
Eſemiothe eph emas
to phos tu proſopu ſu Quirie.
Edocas euphroſynen
is ten cardian mu.
Apo carpu ſitu ce ynu
ce eleu auton eplethynthesan.
En irene epi to auto cymithiſome,
ce ypnoſo.
Oti ſy Quirie cata monas
ep elpidi catocisas me.

(b) compungimini. Diapsalma.
Sacrificate ſacrificium juſtitiæ; 6.
& ſperate in Domino.
Multi dicunt, quis oſtendit
nobis bona?
Signatum eſt ſuper nos 7.
lumen vultus tui, Domine:
dediſti lætitiam
in corde meo.
A tempore frumenti (i), vini, 8.
(k) & olei multiplicati ſunt.
In pace in idipſum (l) obdormiam 9.
& requieſcam:
quoniam tu, Domine, ſingulariter* 10.
in ſpe (m) habitare feciſti me.

* *Cod. ſingularite, mendosè.*

(3) *Emin*, cum Vulg. *nobis*. Gr. Vatic. ὑμῖν.

(b) *Ibidem*: Compungimini, *cum Veronenſi. Sanctus Auguſtinus in enarratione hujus Pſalmi 4. n. 6. habet; „ non „ nulli autem non* compungimini, ſed aperimini *dicunt melius legi; quoniam in Græco Pſalterio eſt* κατανύγητε, *quod refertur ad illam dilatationem cordis, ut excipiatur diffuſio caritatis per Spiritum Sanctum.*
(i) *Verſu* 8. A fructu frumenti. *Veronenſis, Caſſ. A. R. Rom. M. G. C. & Vigilius Tapſenſis contra Eutychen lib. 3. pag. mihi 729. cum Verſione Syriaca & Paraphraſi Caldaica*: A tempore frumenti. *Hebr.* In tempore frumentum, & vinum eorum multiplicata ſunt.
(k) *Ibidem*: Et olei ſui. *Veronenſis, & Ambr. in Pſalmi 36. Enarr. pag.* 789. Et olei, *omiſſo* ſui.
(l) *Verſu* 9. Dormiam. *Veronenſis, A. R.* Obdormiam.
(m) *Verſu* 10. Conſtituiſti me. *Veronenſis cum A. & Verſione Arabica*: Habitare feciſti me, *juxta Gr. Vatic.* κατῴκισας.

V.

Is to telos yper tis
cleronomuſes
Pſalmos to David.

TA remata mu enotiſe Quirie,
Synes tes craunges mu,
Proſches te phone tes deeſeos mu
o baſileus mu, ce o Theos mu.
Oti pros ſe proſeuxome Quirie,
To proi iſacuſe tes phones mu.
To proi paraſteſome ſy,
ce (1) epopſome.
Oti uchi Theos thelon
anomian ſy i
U (2) paryceſi ſy ponereuomenos,
Ude diamenuſin paranomy
catenanti ton ophthalmon ſu.
Emiſeſas Quirie pantas
tus ergazomenus ten anomian,
Apolis pantas tus laluntas
to pſeudos.
Andra ematon ce dolion
bdelyſſete Quirios

Ego

V.

In finem: 1.
quæ hæreditate accepit.
Pſalmus David.

VErba mea auribus percipe, Domine; 2.
* intellige clamorem meum.
Intende voci orationis meæ, 3.
rex meus, & Deus meus:
quoniam ad te, Domine, orabo. 4.
Mane exaudies vocem meam.
Mane adſtabo tibi, 5.
(a) & contemplabor te:
quoniam non Deus volens
iniquitates * tu es.
Non (b) erit incola tibi malignus: 6.
neque permanebunt injuſti
ante oculos tuos.
Odiſti, (c) Domine, omnes, 7.
qui operantur iniquitatem:
perdes eos (d), qui loquuntur
mendacium.
Virum ſanguinum, & doloſum 8.
abominabitur Dominus.

Ego

Cod. intellege: *& ita ubique.*

* *Antiquus Amanuenſis expunxit* tuas, *& emendavit* tu es, *ut in textu.*

(1) Primis curis *epopſome*, juxta Gr. Vatic. ſec. curis *epopſime*, cum aliis Græcis editt.
(2) Gr. Vatic. αὖς.

In Titulo hujus Pſalmi Vulgata: Hæreditatem conſequitur. *Veronenſis*: Hæreditate accepit. *A.* Hæreditatem accepit.
(a) *Verſu* 5. *Vulgata*: Et videbo. *Veronenſis*: Et contemplabor te: *& ita A. in Enarr. II. Pſalm. 26. n. 8. omiſſo* Te, *quod extat in Æthiopica*:
(b) *Verſu* 6. Neque. *Veronenſis*: Non; *& ita Gr. Veron. u. cum A. R. & Caſſ.*
(c) *Verſu* 7. *Veronenſis addit*: Domine, *cum Gr. Vatic.* Κύριε, *Et antiquis Divi Auguſtini editionibus atque Verſione Arabica.*
(d) *Item Verſu* 7. Perdes omnes. *Veron. ſecundis curis, ut in Vulg.; primis vero*: Perdes eos, *cum R. & Caſſ.*

Digitized by Google

Ego de en to plethi
tu eleus ſu
iſeleuſome is ton ycon ſu,
Proſcyneſo pros naon
agion ſu en phobo ſu.
Quirie odegeſon me en te diceoſyne ſu
eneca ton echthron mu,
Cateuthynon enopion ſu
ten odon mu.
Oti uc eſtin en to ſtomati auton
alethia,
E cardia auton matea.
Taphos aneogmenos
o larynx auton,
Tes gloſſes auton edoliuſan,
Crinon autus o Theos.
Apopeſatoſan
apo ton * diabulion auton,
Cata to plethos
ton aſebion auton
exoſon autus,
Oti parepicranan
ſe Quirie.
Ce euphranthetoſan (3) pantes
y elpizontes epi ſe,
Is (4) ton eona agalliaſonte,
ce cataſcenoſis en autys.
Ce caucheſonte (5) en ſy pantes
y agapontes to onoma ſu,
Oti ſy eulogeſis ton diceon.
Quirie os oplo eudocias
eſtephanoſas emas,

* Sec. curis *diabolion.*

Ego autem in multitudine
miſericordiæ tuæ
introibo in domum tuam:
adorabo ad templum
ſanctum tuum in timore tuo.
Domine, deduc me in tua juſtitia 9.
propter inimicos * tuos:
dirige in conſpectu tuo (c)
iter meum.
Quoniam non eſt in ore eorum 10.
veritas;
cor eorum vanum eſt:
ſepulchrum patens eſt 11.
guttur eorum:
linguis ſuis doloſe agebant.
Judica illos Deus.
decidant
a cogitationibus ſuis:
ſecundum multitudinem
impietatum eorum
expelle eos:
quoniam (f) inamaricaverunt
te, Domine.
Et jucundentur omnes, 12.
qui ſperant in te:
in æternum exultabunt,
(g) & inhabitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, 13.
qui diligunt nomen tuum:
quoniam tu (h) benedices juſtum.
Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis
tuæ coronaſti nos.

* *Lege,* meos.

(3) Gr. Vatic. ante *pantes*, addit *ἐπὶ σοί*.
(4) In Gr. Vatic. deeſt art. *τὸν*.
(5) Gr. Vatic. pro *en*, habet *ἐπί*.

(c) *Verſu 9. Veronenſis, & A.* Dirige in conſpectu tuo iter meum. *Hæc extabant in ſola* Κοινῇ *editione, teſte* Hieronymo, *quem conſule in Epiſt. 135. ad Sunaiam.*
(f) *Verſu 11.* Irritaverunt te. *Veron. & A.* Inamaricaverunt te, *juxta Gr. Vatic.* παρεπίκρανάν σε.
(g) *Verſu 12.* Et habitabis in eis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et inhabitabis in eis.
(h) *Verſu 13.* Benedices juſto. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M.G.C.* Benedices juſtum, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσεις.

VI.

Is to telos (1) en ymnys
yper tes ogdoes pſalmos
to David.

Quirie me to thymo ſu
* elecxſes me,
Mede te orge ſu pedeuſes me.
Eleiſon me Quirie,
oti aſthenes imi.
Iaſe me Quirie, oti
etarachthe ta oſta mu,

* Mendum pro *elegxes.*

VI.

In finem 1.
ipſi David.

Domine, ne in indignatione tua 2.
arguas me:
neque in ira tua (a) emendaveris me.
Miſerere mei, Domine, 4.
quoniam infirmus ſum:
ſana me, Domine, quoniam
turbata (b) ſunt oſſa mea,

Ce &ani-

[1] Pro *en ymnys*, ſecundis curis mendoſè *en to Quirio*.

[a] *S. Auguſtinus in Enar. Pſal. 6. ℣. 2. col. 24. hæc habet: „ Nam in Græco* θυμὸς, *quod eſt in primo verſu, „ hoc ſignificat quod* ὀργὴ, *quod eſt in ſecundo verſu. Sed quum Latini vellent etiam ipſi duo verba po- „ nere, quæſitum eſt, quid eſſet vicinum iræ, & poſitum eſt, furor. Ideo varie Codices habent. Nam in „ aliis prius invenitur ira, deinde furor; in aliis prius furor, deinde ira; in aliis pro furore indignatio „ ponitur, aut bilis.*
[b] *Verſu 3. Vulgata:* Conturbata. *Veron.* Turbata. *Et ita Gr. Vatic.* ἐταράχθη.

Ce e pſyche mu etarachthe ſphodra,
Ce ſy Quirie eos pote;
Epiſtrepſon Quirie,
ryſe ten pſychen mu.
Soſon me eneeen
tu eleus ſu,
Oti uc eſtin en to thanato
o mnemoneuon ſu,
En de to ade
tis exomologeſete ſy;
Ecopiaſa en (2) to ſtenagmo mu,
Luſo cath ecaſtin nycta
ten clinen mu,
En dacryſin mu ten ſtromnin mu
brexo.
Etarachthe apo thymu
o ophthalmos mu,
Epaleothen en paſin
tys echthrys mu.
Apoſtete ap emu pantes
y ergazomeny ten anomian,
Oti iſecuſen Quirios
tes phones tu clauthmu mu
Iſecuſen Quirios
tes deeſeos mu,
Quirios ten proſeuchen mu
proſedexato.
Eſchynthetoſan (3) ce entrapetoſan
pantes y echthry mu
Apoſtraphetoſan (4) ce cateſchynthetoſan
ſphodra dia tachus.

& anima mea turbata eſt valde. 4.
Et tu, Domine, (c) uſquequo?
Convertere, Domine, 5.
erue (d) animam meam:
ſalvum me fac, propter
miſericordiam tuam.
Quoniam non eſt in morte 6.
qui memor ſit tui:
in inferno autem
quis confitebitur tibi?
Laboravi in gemitu meo; 7.
lavabo * per ſingulas noctes
lectum meum; * Verſu 7. Cod. lababo.
in lacrimis ſtratum meum (e)
rigabo.
Turbatus eſt ab indignatione 8.
oculus meus;
inveteravi (f) in omnibus
inimicis meis.
Abſcedite a me omnes, 9.
qui operamini iniquitatem;
quoniam exaudivit Dominus
vocem fletus mei:
exaudivit Dominus 10.
deprecationem meam:
Dominus orationem meam
adſumſit. (g)
Erubeſcant & conturbentur (b) 11.
omnes inimici mei;
convertantur (i) & confundantur
valde velociter.

[2] In Gr. Vatic. deeſt art. *to*.
[3] Gr. Vatic. *αἰσχυνθήτωσαν*.
[4] Gr. Vatic. *ἀποστραφείησαν*.

[c] *Verſu* 4: Sed tu Domine. *Veron. Caſſ. A. R. Rom. M. G. C. Car. Colb. Ger. Gal.* Et tu Domine, *juxta Gr. Vatic. καὶ σὺ Κύριε. Sic etiam Hebr.*
[d] *Verſu* 5 *ante* Erue *deeſt* Et, *cum Gr. Vatic. A. legit:* Et erue. *Vulgata:* Et eripe.
[e] *Verſu* 7. Lacrymis meis ſtratum meum. *Veron. & A.* In lacrimis ſtratum meum. *Gr. Vatic. ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου. R. & Caſſ.* Lacrymis ſtratum meum.
[f] *Verſu* 8. Inter omnes inimicos meos. *Veronenſis & A.* In omnibus inimicis meis, *cum Græco Vaticano ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου.*
[g] *Verſu* 10. Suſcepit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Adſumpſit, *Gr. Vatic. προσεδέξατο.*
[b] *Verſu* 11. Et conturbentur vehementer. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et conturbentur, *omiſſo* vehementer; *Et ita Veron. Græc.*
[i] *Ibidem*: Et erubeſcant. *Veron. & A.* Et confundantur.

VII.

Sec. curis eneſen, mendoſe.

Pſalmos to David
on eſen to Quirio
yper ton logon Cuſi yiu Jemeni.

QUirie o Theos mu epi ſy elpiſa,
ſoſon me
Ec panton ton dioconton me,
ce ryſe me,
Me pote arpaſe os leon
ten pſychen mu,
Me ontos lytrumenu,
mede ſozontos.

Qui-

VII.

(a) Pſalmus ipſi David, 1.
quem cantavit Domino
pro verbis Cuſi * filii Jemini. * *Cod.* fili.

DOminus Deus meus in te ſperavi, * 2. * *Cod.* ſperabi: B *pro* V.
ſalvum me fac
ex omnibus perſequentibus me,
& (b) erue me.
Ne quando rapiat, ut leo, 3.
animam meam;
dum non eſt qui redimat;
neque qui ſalvum faciat.

Domi-

[a] *In Titulo Vulg.* Pſalmus David. *Veronen. & A.* Pſalmus ipſi David.
[b] *Verſu* 2. *Vulgata:* Libera. *Veronen.* Erue. *A. R. & Caſſ.* Eripe.

Quirie o Theos mu i epyeſa tuto,
I cſtin adicia en cherſin mu,
I antapedoca tys antapodidufin
my ponera,
Apopeſymi ara
apo ton echthron mu cenos.
Catadioxe ara o echthros
ten pſychen mu,
Ce catalaby (1) auten,
Ce (2) catapateſi is gen ten zoen mu,
Ce ten doxan mu is chun
cataſcenoſi. Diapsalma.
Anaſtethi Quirie en orge ſu,
Ypſotheti en tys peraſin
ton echthron (3) ſu.
Ce (4) exegertheti Quirie o Theos mu
en proſtagmati,
o enetilo,
Ce ſynagoge laon
cycloſi ſe.
Ce yper tautes is ypſos
epiſtrepſon,
Quirios crini laus.
Crinon me Quirie
cata ten diceoſynen mu,
Ce cata ten acacian
mu ep (5) eme.
Synteleſtheto de
poneria amartolon,
Ce cateuthynis diceon,
Etazon cardias ce nephrus o Theos.
Dicea e boethia mu para (6) Quiriu
tu ſozontos tus euthis te cardia.
O Theos crites diceos ce iſchyros,
ce macrothymos,
Me orgen epagon
cath ecaſten emeran.
Ean me epiſtraphete,

Domine, Deus meus, ſi feci * iſtud: 4.
ſi eſt iniquitas in manibus meis:
ſi reddidi retribuentibus 5.
mihi mala:
decidam ergo (c)
ab inimicis meis inanis.
Perſequatur ergo inimicus (d) 6.
animam meam,
& comprehendat eam, (e)
& conculcet in terra vitam meam,
& gloriam meam in pulverem
deducant. Diapsalma.
Exurge, Domine, in ira tua: 7.
exaltare (f) in finibus
inimicorum (g) tuorum.
* Et exurge, Domine, Deus meus, 8.
in præcepto,
quod mandaſti;
& congregatio (h) populorum
* circumdabit te.
Et propter hanc, in altum 9.
regredere:
Dominus judicat populos.
Judica me, Domine, 10.
ſecundum juſtitiam meam;
& ſecundum innocentiam
meam ſuper me.
Conſumetur autem 11.
nequitia (i) peccatorum,
& (k) dirige juſtum,
ſcrutans corda, & renes, Deus.
Juſtum (l) auxilium meum a Domino,
qui ſalvos facit rectos corde.
Deus, Judex juſtus, & fortis, 12.
(m) & longanimis;
non (n) in iram adducens
per ſingulos dies.
Niſi convertamini, (o) 13.

ten gla-

* *Cod.* iſtut.

* *Verſu* 8. Et, *ante* exurge, *deletum ſec. curis in Cod. mendosè.*

* *Ibidem*, *Cod.* circumdavit. V *pro* B

[1] Cod. Veron. addit *Autea*, cum Verſione Latina, quæ eſt a fronte, *Eam*.
[2] Gr. Vatic. καταπατήσει. καταπατήσαι. Codicis noſtri lectio, ſi mendo caret, eſt, aut καταπατήσει, aut καταπατήσω. Alibi occurrit hujuſmodi varietas temporum.
[3] Tò *ſu* habetur etiam in aliis Græcis libris, & in Verſ. Latina, quæ eſt a fronte noſtri Cod. *tuorum*. *Gr. Vatic.* μου.
[4] Cod. addit *ce*, cum Verſione Latina adverſæ frontis, & Vulg. *Et*.
[5] Gr. Vatic. ἐμοί.
[6] *Quiriu*, cum eadem Verſ. Lat. & Vulgata. Gr. Vatic. habet τῷ θεῷ.

[c] *Verſu* 5. Decidam merito. *Veron. cum A.* Decidam ergo; *& ita Gr. Vatic.* ἀποπέσοιμι ἄρα.
[d] *Verſu* 6. Perſequatur inimicus. *Veron. & A.* Perſequatur ergo inimicus; *& ita Gr. Vatic.* καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρός.
[e] *Ib.* Et comprehendat. *Veron. R. & Caſſ.* Et comprehendat eam; *& ita Gr. Veron.* ce catalaby auten.
[f] *Verſu* 7. Et exaltare. *Veron. A. & Gr. Veron. omittunt* Et.
[g] *Ibidem*: Inimicorum meorum. *Veron. R. & Caſſ.* Inimicorum tuorum; *& ita Gr. Veron.* ton echthron ſu, *cum nonnullis aliis Græcis Codd.*
[h] *Verſu* 8. Et Synagoga. *Veronen. & A.* Et congregatio.
[i] *Verſu* 11. Conſumetur nequitia. *Veron. cum A.* Conſumetur autem nequitia. *M. G.* Conſumetur vero nequitia. *Gr. Vatic.* συντελεσθήτω δὴ πονηρία.
[k] *Ibidem*: Diriges. *Veron. R. Rom. & Caſſ.* Dirige.
[l] *Ibidem*: Adjutorium. *Veron.*, *& A.* Auxilium.
[m] *Verſu* 12. Et patiens. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et longanimia, *cum. Gr. Vatic.* καὶ μακρόθυμος.
[n] *Ibid.* Numquid iraſcitur. *Veron.* Non in iram adducens. *A. M.* Non iram adducens. *Gr. Vatic.* μὴ ὀργὴν ἐπάγων. *S. Auguſtinus in enar. Pſal. VII.* ℣. 12. *n.* 12. *hæc habet*: „ *Significantius fortaſſe dicitur*, „ iram adducens, *quam* iraſcens; *& ita in exemplaribus Græcis invenimus: ut non ſit in ipſo ira, qua* „ *punit, ſed in animis eorum miniſtrorum, qui præceptis veritatis obtemperant.*
[o] *Verſu* 13. Niſi converſi fueritis. *Veron. R. & Caſſ.* Niſi convertamini. *A.* Niſi convertimini. *Ibidem Vulg.* Vibrabit. *Veron. R.* Vibravit.

ten romphean autu ſtilboſi,
To toxnn autu enetinen,
ce etymaſen auto.
Ce en auto etymaſen ſceue thanatu,
Ta bele autu tys ceomenys
exirgaſato.
Idu odineſen adician,
ſynelaben ponon,
ce etecen anomian.
Laccon oryxen,
ce aneſcapſen auton,
Ce enpeſite is bothron
on irgaſato.
Epiſtrepſi n ponos autu,
is cephalen autu,
Ce epi coryphen autu
e adicia autu catabeſete.
Exnmolngeſume (7) to Quirio cata
ten diceoſynen autu
Ce pſalo to nnomati Quiriu
tu ypſistu.

gladium ſuum * vibrabit;
arcum ſuum tetendit,
& paravit eum.
Et (p) in ipſo paravit vaſa mortis: 14.
ſagittas ſuas (q) ardentibus
operatus eſt.
Ecce parturivit * injuſtitiam, 15.
concepit dnlorem,
& peperit iniquitatem.
Lacum aperuit, 16.
& effodiit eum;
& incidet in (r) foveam,
quam (ſ) operatus eſt.
Convertetur (t) labor ejus 17.
in caput ejus
& (u) in verticem ejus
iniquitas ejus deſcendat.
Confitebor Domino, ſecundum 18.
juſtitiam ejus:
* pſallam nomini Domini
altiſſimi.

* Cod.: bibravit.

* Verſu 15. Cod. injuſtitia.

* Cod. ſallam.

[7] Articulus *to*, deeſt in Cod. Vatic.

[p] *Verſu* 14. In eo. *Veron. R. & Caſſ.* In ipſo.
[q] *Ibid.* Ardentibus effecit. *Veron. cum A.* Ardentibus operatus eſt. *C.* Ardentes operatus eſt; *& hoc Latina pleraque exemplaria habere dicit Auguſtinus hic. Græca vero eodem teſte,* Ardentibus, *ut ipſe legit. Hebr.* Ad comburendum operatus eſt.
[r] *Verſu* 16. Et incidit. *Veron. & R.* Et incidet *cum Gr. Vatic.* ϰαὶ ἐμπεσεῖται. *A.* Incidet ergo.
[ſ] *Ibid.* Fecit. *Veron.* Operatus eſt. *Et ita S. Ambroſius lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 16 pag. 634. juxta Gr. Vatic.* εἰργάσατο.
[t] *Verſu* 17. Dolor ejus. *Veron. cum A.* Labor ejus.
[u] *Ibid.* In verticem ipſius. *Veron. A. R. & Caſſ.* In verticem ejus.

VIII.

Is to telos yper ton lenon
pſalmos to David.

QUirie o Quirios emon
os thaumaſton
to onoma ſu en paſe te ge;
Oti eperthe
e megaloprepia ſu
yperano ton uranon.
Ec ſtomatos nepion,
ce thelazonton
catertiſo enon
Eneca ton echthron ſu,
Tu catalyſe echthron
ce ecdiceten.
Oti opſome tus uranus
erga ton dactylon ſu,
Selenen ce aſteras
(1) as ſy ethemelioſas.
Ti eſtin anthropos, oti
mimneſce autu,

VIII.

In finem pro torcularibus. 1.
Pſalmus ipſi David.

DOmine, Dominus noſter, 2.
quam admirabile eſt
nnmen tuum in univerſa terra!
Qunniam elevata eſt 3.
magnificentia tua
ſuper cœlos.
Ex ore infantium, 4.
& lactantium,
perfeciſti laudem,
prnpter inimicos tuos;
ut deſtruas inimicum
* (a) & defenſorem.
Quoniam videbo (b) Cœlos, 5.
npera digitnrum tunrum;
lunam & ſtellas, (c)
quas tu fundaſti.
Quid eſt homn, quoniam 6.
memor es ejus?

* Verſu 4. Cod. deſexorem.

E yos aut

(1) Tò *as* mendum. Legendum, *a*, aut, *us*, relatè ad *aſteras*.

(a) *Verſu* 4. Et ultorem. *Veron. A. Ambroſ. in Pſalmi 36. enar. pag. 815. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et defenſorem. *Auguſtinus in pſal. 102. n. 14. dicit, verius eſſe quod legitur in aliis codicibus,* Vindicatorem, *ideſt, eum qui ſe voluit vindicare. Gr. Vatic.* ϰαὶ ἐκδικητήν.
(b) *Verſu* 5. Cœlos tuos. *Veron. R. Rom. M. G. C. Gr. & A. in Mss. Caſſ.* Cœlos, *omiſſo*, Tuos.
(c) *Ibidem*: Lunam & ſtellas quæ. *Veron. R. & Caſſ.* Lunam & ſtellas quas. *Gr. Veron.* ſelenen cē aſteras *as.* τὸ *as, vel mendum pro us, vel pro as ſequitur enim sy; ideoque forte geminatum, mendoſe.*

E yios anthropu,
oti epiſcepte auton.
Elattoſas auton brachy ti
par aggelus,
Doxan ce timen (2)
eſtephanoſas auton,
Ce cateſteſas auton
epi ta erga ton chiron ſu.
Panta ypetaxas
ypocato ton podon autu,
Probata ce boas (3) apaſas,
Eti de ce ta ctene tu pediu,
Ta petina tu uranu
)4) tes thalaſſes
Ta diaporeuomena
tribus thalaſſon.
Quirie o Quirios emon,
os thaumaſton
to onoma ſu en paſe te ge;

aut filius hominis,
quoniam viſitas eum?
Minuiſti eum paulo minus 7.
ab angelis:
gloria & honore
coronaſti eum:
& conſtituiſti eum
ſuper opera manuum tuarum.
Omnia ſubjeciſti 8.
ſub pedibus ejus;
oves & * boves univerſas,
inſuper & pecora campi,
volucres cæli, & piſces
maris,
qui perambulant
ſemitas maris.
Domine, Deus noſter, 10.
quam admirabile eſt
nomen tuum in univerſa terra!

* *Cod.Bobes.* B *pro* V.

(2) Gr. Vatic. δόξῃ καὶ τιμῇ.
(3) Gr. Vatic. πάσας.
(4) Additum ſecundis curis, *ce tus ichthyas*, ante *tes thalaſſes*,

---

I X.

Is to telos yper ton cryphion
pſalmos to David.

EXomologeſome ſy Quirie
en ole cardia mu,
Diegeſome panta thaumaſia ſu.
Euphrantheſome ce agalliaſome en ſy,
Pſalo to onomati ſu ypſiſte.
En to apoſtraphene ton echthron
mu is ta opiſo
Aſtheneſuſin ce apolunte
apo (1) tu proſopu ſu.
Oti epyeſas ten criſin mu,
ce ten dicen mu,
Ecathiſas epi thronu
o crinon diceoſynen.
Epetimeſas ethneſin,
ce apoleto o aſebes,
To onoma auton exelipſas
is ton eona,
ce is ton eona tu eonos.
Tu echthru exelipon
e romphee is telos,

I X.

1.

COnfitebor tibi, Domine, 2.
In toto corde meo:
narrabo omnia mirabilia tua.
Lætabor & exultabo in te: 3.
pſallam nomini tuo, Altiſſime.
In convertendo inimicum 4.
meum retrorſum,
infirmabuntur (*a*) & perient
a facie tua.
Quoniam feciſti judicium meum 5.
& cauſam meam;
ſediſti ſuper thronum,
qui (*b*) judicas æquitatem,
Increpaſti gentes, *6*.
& periit impius:
nomen eorum deleſti
in (*c*) æternum,
& in ſæculum ſæculi.
Inimici defecerunt 7.
framea in finem;

Ce B &ci-

(1) Deeſt articulus *tu*, in Cod. Vatic.

(*a*) *Verſu 4. Vulgata:* Et peribunt. *Veron.R. & Caſſ.* Et perient. *Ad hujus barbaræ locutionis intelligentiam hic juvat referre, quæ habet S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chiſtiana n. 20. quærens unde interpretationis vitia emanarint „ illud, ait, etiam quod auferre non poſſumus de ore cantantium populorum (pſal. 131. v. 18.)* „ Super ipſum autem floriet ſanctificatio mea, *nihil profecto ſententiæ detrahit; auditor tamen peritior* „ *mallet hoc corrigi, ut non*, Floriet, *ſed* Florebit *diceretur; nec quidquam impedit correctionem, niſi con-* „ *ſuetudo cantantium.*
(*b*) *Verſu* 5. Qui judicas juſtitiam. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui judicas æquitatem.
(*c*) *Verſu* 6. In æternum & in ſæculum ſæculi, *cum Veron. Sed Auguſt.* In ſæculum & in ſæculum ſæculi; *qui in Enar. hujus pſal. v. 6. hæc habet:* „ *Nam in Græcis exemplaribus ſic eſt*, εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ „ αἰῶνος; *Quod Latini plerique interpretati ſunt, non*, In ſæculum & in ſæculum ſæculi; *ſed*, In æternum „ & in ſæculum ſæculi; *ut in eo, quod dictum eſt*, In ſæculum ſæculi, *illud exponeretur, quod dictum eſt*, „ In æternum. *Nomen ergo impiorum deleſti* In æternum.

Digitized by Google

Ce polis (2) cathilas.
Apoleto to mnemoſynon auton
met (3) echus.
Ce o Quirios is ton eona meni.
Etymaſen en criſi ton thronon autu,
Ce autos crini tin icumenin
en (4) euthyteti,
Crini laus en (5) diceoſyne.
Ce egeneto Quirios
cataphyge to peneti,
Boethos en euceries,
en (6) thlipſeſin
Ce elpiſatoſan epi ſe
y ginoſcontes to onoma ſu,
Oti uc (7) encatalipas
tus eczetuntas ſe Quirie.
Pſalate to Quirio
to catycunti en Sion,
Anaggilate en tys ethneſin
ta epitedeumata autu.
Oti eczeton ta emata
auton emneſthe,
Uc epelatheto
(8) tes crauges ton peneton
Eleiſon me Quirie,
ide ten tapinoſin mu
ec ton echthron mu.
O ypſon me
ec ton pylon tu thanatu,
Opos an exaggilo paſas
tas eneſis ſu
en tes pyles tes thygatros Sion.
Agalliaſome (9) epi
(10) to ſoterion ſu.
Enepageſan ethne
en diaphthora
e epyeſan,

En

(d) & civitates deſtruxiſti.
Periit memoria eorum 8.
(e) cum * ſtrepitu:
Et Dominus in æternum (f) manet.
Paravit in judicio (g) ſedem ſuam; 9.
& ipſe * judicavit orbem (h) terrarum
in æquitate:
judicavit populos (i) cum juſtitia.
Et factus eſt Dominus 10.
(k) refugium pauperum;
adjutor in opportunitatibus,
in tribulatione.
Et ſperent in te, 11.
qui (l) cognoſcunt nomen tuum:
quoniam (m) non derelinques
quærentes te, Domine.
Pſallite Domino, 12.
qui habitat in Sion;
adnuntiate (n) in gentibus
(o) mirabilia ejus.
Quoniam, requirens ſanguinem 13.
eorum, (p) memoratus eſt,
non eſt oblitus
clamorem pauperum.
Miſerere mei, Domine: 14.
vide humilitatem meam
de inimicis meis,
qui exaltas me 15.
de portis mortis;
ut adnuntiem (q) univerſas
laudes tuas
in portis filiæ Sion.
Exultabo (r) ſuper 16.
* ſalutare tuum:
* infixæ ſunt gentes
(ſ) in corruptione,
quam fecerunt.

In

*Cod. ſtrepitum.

*Lege: judicabit, hic, & paullo infra.

*Cod. ſalutarem.
*Cod. infixe.

(2) Gr. Vatic. καθῖλες.
(3) Gr. Vatic. ἤχου.
(4) Gr. Vatic. δικαιοσύνῃ.
(5) Gr. Vatic. εὐθύτητι; & ita ſec. curis in noſtro Codice.
(6) Gr. Vatic θλίψει.
(7) Ponitur τὸ *encatalipas*, ſine augmento ſyllabico; ut alibi in aliis verbis. Gr. Vatic. ἐγκατέλιπες.
(8) Cod. *Tes cranges*, cum Verſione lat. a fronte poſita, & Vulg. *Clamorem*. Gr. Vatic. τῆς δεήσεως.
(9) Sec. curis *agalliaſometha*.
(10) Gr. Vatic. τῷ σωτηρίῳ.

(d) *Verſu* 7. Et civitates eorum: *abeſt* eorum *a Veron. A. Caſſ. G. Gr. Vatic. & a Vulgata in MSS. Car. Colb. Ger.*
(e) *Verſu* 8. Cum ſonitu. *Veron. A. & S. Ambr. in pſal. 45. enar. pag.* 930. Cum ſtrepitu.
(f) *Ibidem*: Permanet. *Veron.* Manet, *cum Gr. Vatic.* μένει.
(g) *Verſu* 9. Thronum ſuum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Sedem ſuam.
(h) *Ibidem*: Terræ. *Veronen. & A.* Terrarum.
(i) *Ibid.* In juſtitia. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Cum juſtitia, *juxta* Gr. *Veron.* diceoſyne.
(k) *Verſu* 10. Refugium pauperi. *Veron. R. & Caſſ.* Refugium pauperum.
(l) *Verſu* 11. Noverunt. *Veronen. & A.* Cognoſcunt.
(m) *Ibidem*: Non dereliquiſti. *Caſſ. R. Rom. Ger.* Non derelinquis. *C.* Non derelinques; *& ita Veron. Sed forte E pro I. in utroque.*
(n) *Verſu* 12. Inter gentes. *Veron.* In gentibus; *& ita Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἔθνεσι.
(o) *Ibidem*: Studia ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C.* Mirabilia ejus.
(p) *Verſu* 13. Recordatus eſt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Memoratus eſt.
(q) *Verſu* 15. Omnes laudationes tuas. *Veron. & A.* Univerſas laudes tuas. *R. & Caſſ.* Omnes laudes tuas.
(r) *Verſu* 16. In ſalutari. *Veron. & A.* Super ſalutare.
(ſ) *Ibidem*: In interitu, quem. *Veron. cum A.* In corruptione, quam; *juxta Gr. Vatic.* ἐν διαφθορᾷ ᾗ.

En te pagidi (11) e ecrypſan
ſynelemte
o pus auton.
Ginoſcete Quirios
crimata pyon,
En tys ergys ton chiron autu
ſynelemte o amartolos.
ODE DIAPSALMATOS.
Epiſtraphetoſan (12) y amartoly
is ton aden,
Panta ta ethne
ta epilanthanomena tu Theu.
Oti uc is telos
epileſtheſete o ptochos
E ypomone ton peneton
uc apolite is ton eona.
Anaſta (13) Quirie,
me crateuſtho anthropos,
Crithetoſan ethne
enopion ſu.
Cataſtiſon Quirie nomotheten
ep autus,
Tu * gnotoſan ethne, oti
anthropy iſin. DIAPSALMA.
Inati Quirie apheſtecas macrothen,
Yperoras en euceries,
en (14) thlipſeſin;
En to yperephaneueſthe ton aſebe
enpyrizete o ptochos,
Synlambanonte en diabuliys,
ys dialogizonte.
Oti epenite o amartolos
en tes epithymies tes pſyches autu,
Ce o adicon eneulogite.
Paroxynen ton Quirion amartolos,
Cata to plethos
tes orges autu uc ezeteſi.
Uc eſtin o Theos enopion autu,
Bebelunte e ody autu
en panti cero.

* Tu, abundat.

In muſcipula iſta, quam occultaverunt (t),
comprehenſus eſt
pes eorum.
Cognoſcitur (u) Dominus 17.
judicia faciens:
in operibus * manuum ſuarum
comprehenſus eſt peccator,
(a) CANTICUM DIAPSALMATIS.
Convertantur peccatores 18.
in infernum;
omnes gentes,
qui * obliviſcuntur (b) Dominum.
Quia, non in finem 19.
in oblivione erit pauper:
patientia pauperum
(c) non periet in æternum.
Exſurge, Domine, 20.
(d) non prævaleat homo;
judicentur gentes
in conſpectu tuo.
Conſtitue, Domine, legiſlatorem 21.
ſuper eos:
ſciant (e) gentes, quoniam
homines ſunt. DIAPSALMA.
* Ut quid, Domine, diſceſſiſti longe? 1.
deſpicis in opportunitatibus,
in tribulatione?
Cum ſuperbit impius, 2.
incenditur pauper:
comprehendantur in cogitationibus
ſuis, (f) quibus cogitant.
Quoniam laudatur peccator 3.
in deſideriis animæ ſuæ;
Et qui iniqua gerit, * benedicitur. (g)
Irritavit (h) Dominum peccator: 4.
ſecundum multitudinem
iræ ſuæ (i) non exquiret.
Non eſt Deus in conſpectu ejus: 5.
contaminantur (k) viæ ejus, (l)
in omni tempore:

* Cod. manum.

* Cod. obliviſcuntur; & infra oblivione. B pro V.

* Pſalmus X. ſecundum Hebræos.

* Cod. benedicetur. E pro I.

Anta- B 2 Aufe-

(11) Gr. Vatic. poſt *pagidi*, addit ταύτῃ, & ita ſec. curis alius Antiquarius in noſtro Cod:
(12) Sec. curis *apoſtraphetoſan*, juxta Gr. Vatic.
(13) Gr. Vatic. ἀνάστηθι.
(14) Gr. Vatic. θλίψεσι.

(t) *Ib.* In laqueo iſto, quem abſconderunt. *Veron. & A.* In muſcipula iſta, quam occultaverunt. To Occultaverunt *habetur etiam in R. & Caſſ.*
(u) *Verſu* 17. Cognoſcetur. *Veron. A. M. G. C.* Cognoſcitur, *cum Gr. Vatic.* γινώσκεται.
(a) *Verſu* 18. *præfigitur apud Veron. A. Caſſ. G. C.* Canticum Diapſalmatis, *cum Gr. Vatic.* Ὠδὴ Διαψάλματος; *quod Vulgata non habet in editis, ſed habet in MS. Car.*
(b) *Verſu* 18. Deum. *Veron. R. & Caſſ.* Dominum.
(c) *Verſu* 19. Non peribit in finem. *Veronen. & A.* Non peribit in æternum, *cum Gr. Vatic.* εἰς τὸν αἰῶνα:
(d) *Verſu* 20. Non confortetur. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C.* Non prævaleat.
(e) *Verſu* 21. Ut ſciat. *Particula* ut *abeſt a Veron. A. G. C. Gal. & Gr. Vatic.*
Ex Pſalmo altero IX. qui eſt X. ſecundum Hebræos.
(f) *Verſu* 2. Comprehenduntur in conſiliis. *Veronen. & Caſſ.* Comprehendantur in cogitationibus ſuis, *M.* Comprehenduntur in cogitationibus ſuis.
(g) *Verſu* 3. Et iniquus benedicitur. *Veron. & Caſſ.* Et qui iniqua gerit, benedicetur. *A. & Thom.* Et qui iniqua gerit, benedicitur.
(h) *Verſu* 4. Exacerbavit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Inritavit, *vel* Irritavit. *Gr. Vatic.* παρώξυνε: *quod verbum habetur rurſus infra* Ψ. 13. *ubi Latina omnia habent*, Irritavit.
(i) *Ibid.* Non quæret. *Veron. cum ſolo A.* Non exquiret, *juxta Gr. Vatic.* οὐκ ἐκζητήσει. *Caſſ. R.* Non inquiret.
(k) *Verſu* 5. Inquinatæ ſunt. *Veron. A. M.* Contaminantur. *R. Rom. C. & Caſſ.* Polluuntur. *Gr. Vatic.* βεβηλοῦνται.
(l) *Ibid.* Viæ illius. *Veron. A. R. & Caſſ.* Viæ ejus.

Antanerite ta crimata (15) autu
apo proſopu autu,
Panton ton echthron autu
catacyrieuſi.
Ipen gar en cardia autu,
U me ſaleutho apo geneas
is genean aneu cacu.
U aras
to ſtoma autu gemi,
ce picrias, ce dolu,
Ypo ten gloſſan autu copos ce ponos.
Encathete enedra meta pluſion
En apocryphys (16) apoctine athoon.
Y ophthalmy autu is ton peneta
apoblepuſin,
Enedreui en apocrypho,
os leon en te mandra autu,
Enedreui tu arpaſe ptochon,
Arpaſe ptochon,
en to elcyſe auton.
En te pagidi autu tapinoſi auton,
Cypſi, ce peſite
en to auton catacyrieuſe ton peneton.
Ipen gar en cardia autu,
epileleſte o Theos,
Apeſtrepſen to proſopon autu,
tu me blepin is telos.
Anaſtethi Quirie o Theos (17) mu,
ypſotheto e chir ſu,
Me epilathe ton peneton (18) is telos.
Enecen tinos paroxynen
o aſebes ton Theon,
Ipen gar en cardia autu,
uc (19) eczeteſi.
Blepis oti ſy (20) copon
ce thymon catanois,
Tu paradune autus is chiras ſu.
Sy encatalelipte o ptochos,
Orphano ſy eſtha (21) boethon.
Syntripſon ton brachiona tu amartolu
ce poneru,
Zetetheſete e amartia autu,

ce

Auferuntur judicia tua
a facie ejus;
omnium inimicorum ſuorum
* dominabitur.
Dixit enim in corde ſuo; 6.
non * movebor, in generatione
& generatione, ſine malo.
Cujus os maledictione (m) 7.
plenum eſt, &
amaritudine, & dolo;
ſub lingua ejus labor & dolor.
Sedet in inſidiis cum divitibus 8.
in occultis, ut interficiat innocentem.
Oculi ejus in pauperem 9.
reſpiciunt;
inſidiatur (n) in occulto,
ſicut leo in cubili ſuo:
inſidiatur, ut rapiat inopem,
rapere pauperem,
dum adtrahit eum.
In muſcipula ſua (o) * humiliabit eum; 10.
inclinabitur (p) *, & cadet,
(q) dum * dominabitur pauperum.
Dixit enim in corde ſuo; 11.
oblitus eſt Deus;
avertit faciem ſuam
ne videat (r) uſque in finem.
Exſurge (ſ) Domine Deus meus: 12.
exaltetur manus tua;
ne obliviſcaris pauperum * tuorum in finem. (t)
Propter quod inritavit 13.
impius Deum?
dixit enim in corde ſuo;
non requiret.
Vides; quoniam tu (u) laborem 14.
& iram conſideras;
ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper;
pupillo (x) tu eris adjutor.
Contere brachium peccatoris 15.
& maligni:
requiretur delictum ejus, (y)

& non

* *Verſu* 5. *Cod.* dominavitur. V *pro* B.
* *Verſu* 6. *Cod.* mobebor. B *pro* V.

* *Verſu* 10. *Cod.* humiliavit.
* *Ibidem*. *Cod.* inclinavitur.
* *Ibidem*, *Cod.* dominavitur.

* *Tò tuorũ perperam additum ſec. curis, a recentiori manu.*

[15] Gr. Vatic. pro *autu*, habet *ou*.
[16] Gr. Vatic. ante *Apoctine*, *addit.* *τὸ*
[17] In Gr. Vatic. deeſt *mu*.
[18] Additur: *Is telos* etiam in verſione Lat. adverſæ frontis, *In finem*.
[19] Gr. Vatic. *ζητήσει*.
[20] Gr. Vatic. *πόνον*.
[21] Gr. Vatic. *βοηθός*, & ita ſec. curis in noſtro Codice.

(m) *Verſu* 7. Cujus maledictione os. *Veron. R. & Caſſ.* Cujus os maledictione.
(n) *Verſu* 9. In abſcodito, quaſi leo in ſpelunca ſua. *Veron. A. R. Caſſ.* In occulto, ſicut (A. velut) leo in cubili ſuo. *Gr. Vatic.* —— *ἐν τῇ μάνδρᾳ*.
(o) *Verſu* 10. In laqueo ſuo. *Veron. & A.* In muſcipula ſua.
(p) *Ibidem*, Inclinabit ſe. *Veron. cum ſolo A.* Inclinabitur. *Gr. Vatic.* *κύψει*.
(q) *Ibid.* Cum dominatus fuerit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Dum dominabitur *Gr. Vatic.* *ἐν τῷ κατακυριεῦσαι*.
(r) *Verſu* 11. In finem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Uſque in finem.
(ſ) *Verſu* 12. Domine Deus. *Veron. R. & Caſſ.* Domine Deus meus; *& ita Gr. Veron. addit*, Mu.
(t) *Ibidem*, Ne obliviſcaris pauperum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Ne obliviſcaris pauperum [R. pauperem] in finem; *& ita Gr. Veron. addit*, is telos.
(u) *Verſu* 14. Laborem & dolorem. *Veron. cum A.* Laborem, & iram; *& ita* Gr. *Vatic.* *πόνον καὶ θυμόν*.
(x) *Ibid.* Orphano. *Veron. A. R. & Caſſ.* Pupillo.
(y) *Verſu* 15. Quæretur peccatum illius. *Veron. A. R. & Caſſ.* Requiretur delictum ejus.

ce u me eurethe (22) di auton
Baſileuſi Quirios is ton eona,
ce is ton eona tu eonos,
Apoliſthe ethne ec tes ges autu.
Ten epithymian ton peneton
iſecuſen Quirios,
Ten etymaſian tes cardias auton
proſeſchen to us ſu.
Crine orphano ce tapino,
Ina me proſthe eti
tu megalauchin (23) anthropon
epi tes ges

& non invenitur (a) propter * illud.
Regnavit Dominus (b) in æternum, 16.
& in ſæculum ſæculi:
peribitis gentes de terra (c) ejus.
Deſiderium pauperum 17.
exaudivit Dominus:
præparationem cordis eorum
exaudivit auris tua. (d)
Judicare pupillo & humili; 18.
ut non adponat ultra
magnificare ſe homo
ſuper terram.

* Tò propter illud *deletum eſt a recentiori manu mendoſe.*

[22] Codex. *Di auton*; & ito Verſio latina adverſæ frontis, *propter illum*. Deeſt in Vat.
[23] Secundis curis *anthropos*.

(a) *Ibid. Veron. cum ſolo A. poſt*, Invenietur, [*mendoſe Cod.* Invenitur] *addit*, propter illud. *Gr. Veron.* Di auton.
(b) *Verſu* 16. Dominus regnabit. *Veron. R. & Caſſ.* Regnabit Dominus, *juxta ordinem Gr. Vatic.* βασιλεύσει κύριος.
(c) *Ibidem*, Illius. *Veron. & R.* Ejus.
(d) *Verſu* 17. Audivit auris tua. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exaudivit auris tuæ.

X.

Is to telos pſalmos to David.

EPi to Quirio pepytha, pos erite
te pſyche mu, metanaſteuu.
epi ta ore os ſtruthion;
Oti idu y amartoly
enetinan toxon,
Etymaſan bele
is pharetran,
Tu catatoxeuſe en ſcotomene
tus euthis te cardia.
Oti a catertiſo,
* cathilon,
O de diceos ti epyeſen;
Quirios en nao agio autu,
Quirios en urano o thronos autu.
Y ophthalmy autu
is ton peneta apoblepuſin,
Ta blephara autu exetazi
tus yius ton anthropon.
Quirios exetazi ton diceon,
ce ton aſebe,
O de agapon ten adician
miſi ten eautu pſychen.
Epibrexi epi amartolus pagidas;
Pyr, ce thyon, ce pneuma categidos
meris tu poteriu auton.
Oti diceos Quirios,
ce diceoſynas egapeſen,
Euthyteta iden to proſopon * autu.

* Sec. curis catbilan.

* Tò *autu*, additum a recentiori manu.

X.

In finem (a) Pſalmus ipſi David.

IN Domino confido: quomodo dicitis 2.
animæ meæ; tranſmigra
in montes (b) ſicut paſſer?
Quoniam, ecce peccatores 3.
intenderunt arcum:
paraverunt (c) ſagittas
in faretra;
ut ſagittent (d) in * obſcura
luna rectos corde.
Quoniam, quæ perfeciſti, 4,
deſtruxerunt:
juſtus autem quid fecit?
Dominus in templo ſancto ſuo; 5.
Dominus in cœlo ſedes ejus.
Oculi ejus,
in pauperem reſpiciunt;
* palpebræ ejus interrogant
filios hominum.
Dominus interrogat juſtum 6.
& impium.
Qui autem diligit iniquitatem,
odit animam ſuam.
Pluet ſuper peccatores laqueos; 7.
ignis *, & ſulphur, & ſpiritus (e) procellæ
pars calicis eorum.
Quoniam juſtus Dominus, 8.
(f) & juſtitiam dilexit;
æquitatem vidit vultus ejus.

* *Verſu* 3. *Cod.* obſcuro luno, *mendosè*.

* *Verſu* 5. *Cod.* palpebra; *ſed forte E prænominis*, ejus, *etiam præcedenti vocabulo inſervit*.

* *Cod.* ſulpur.

XI. Is

XI. In

(a) *In Titulo Vulgata*, Pſalmus David. *Veronen. & A.* Pſalmus ipſi David.
(b) *Verſu* 2. *Vulg.* In montem. *Veron.* In monte; *ſed forte legendum, ut in Textu*, in montes, *cum A. & Gr. Vatic.* ἐπὶ τὰ ὄρη. *Sæpe in Codd. litera S finalis inſervit etiam pro initiali ſequentis vocabuli.*
(c) *Verſu* 3. *poſt* Sagittas *deeſt* ſuas, *cum Gr. Vatic.*
(d) *Ibidem*, In obſcuro. *Veron. cum ſolo A.* In obſcura Luna, *juxta Gr. Vatic.* ἐν σκοτομήνῃ.
(e) *Verſu* 7. Procellarum. *Veronenſis, & A.* Procellæ, *cum Græco Vaticano* καταιγίδος,
(f) *Verſu* 8. Et juſtitias. *Veron.* Et juſtitiam. *R.* Juſtitiam, *omiſſa conjunctione*, Et.

X I.

Is to telos yper tes ogdoes
pſalmos to David.

SOſon me Quirie,
oti eclelipen oſios,
Oti oligotheſan e alethie apo ton yion ton
anthropon.
Matea elaleſen ecaſtos
pros ton pleſion autu,
Chile dolia en cardia,
ce en cardia, elaleſan (1) ponera
Exolothreuſi (2) Quirios panta
ta chile ta dolia,
Ce gloſſan (3) megaloremonon,
Tus ipontas ten gloſſan
emon megalynumen,
Ta chile emon par emon eſtin,
Tis emon Quirios eſtin;
Enecen (4) tes taleporias ton prochon,
Ce (5) tu ſtenagmu ton peneton
Nyn anaſteſome, legi Quirios.
Theſome en * ſoteria,
parreſiaſome en auto.
Ta logia Quiriu logia agna,
Argyrion pepyromenon
docimion te ge,
Cecatharismenon (6)
Sy Quirie phylaxis emas,
ce diatereſis emas
Apo tes geneas tautes,
ce is ton eona.
Cyclo y aſebis peripatuſin
cata to ypſos ſu
epolyoreſas
tus yius ton anthropon.

* Emendatur S.C. ſaterio.

X I.

In finem, (a) pro * octavo.
Pſalmus ipſi David.

SAlvum me fac, Domine, 2.
quoniam defecit ſanctus;
quoniam * deminutæ ſunt
veritates a filiis hominum.
Vana locutus eſt (b) unuſquiſque 3.
ad proximum ſuum;
labia doloſa in corde;
& corde (c) locuti ſunt mala.
Diſperdat Dominus univerſa 4.
labia doloſa,
& * linguam magniloquam:
qui dixerunt; linguam 5.
noſtram magnificavimus:
labia noſtra (d) * apud nos ſunt:
quis noſter Dominus eſt?
Propter miſeriam inopum, 6.
& gemitum pauperum,
nunc exſurgam, dicit Dominus.
Ponam in ſalutari:
fiducialiter agam in eo.
Eloquia Domini, eloquia caſta: 7.
argentum, igne
examinatum (e) terræ:
purgatum * ſeptuplum.
Tu, Domine, ſervabis nos, 8.
& cuſtodies nos,
a generatione hac
(f) & in æternum.
In circuitu impii (g) ambulabunt: 9.
ſecundum multitudinem
tuam multiplicaſti
filios hominum.

* Cod. octabo. B pro V.

* Lege, ſi placet: diminutæ.

* Verſu 4. Cod. lingua

* Verſu 5. Cod. aput.

* Cod. primis curis, ſeptuplo; ſecundis, ut in textu.

(1) Cod. addit *Ponera*, cum nonnullis Gr. libris, & Verſ. Lat. adverſæ frontis, *mala.*
(2) Tò *exolothreuſi*, futurum tempus eſt, vel indicativi, vel optativi. Gr. Vatic. ἐξολοθρεύσαι.
(3) Gr. Vatic. μεγαλοῤῥήμονα.
(4) Gr. Vatic pro *Enecen* habet ἀπό.
(5) Poſt *Ce*. Gr. Vatic. addit ἀπό. Deeſt in Vulgata, & Verſ. Lat. noſtri Codicis.
(6) Poſt *Cecatharismenon* additur S. C. *eptaplaſios*, juxta Gr. Vatic.

(a) *In Titulo Vulgata*, Pro octava. *Veronenſis cum A.* Pro octavo.
(b) *Verſu* 3. Vana locuti ſunt. *Veron & A.* Vana locutus eſt; *ita & Gr. Vatic.* ἐλάλησεν.
(c) *Ibidem*: Locuti ſunt. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Locuti ſunt mala; *& ita Gr. Veron. addit*, ponera.
(d) *Verſu* 5. A nobis ſunt. *Veron. cum A.* Apud nos ſunt.
(e) *Verſu* 7. Probatum terræ. *Vox* Probatum *deeſt in Veron. A. Caſſ. R. Rom. C. At ejus loco in Gr. Vatic. eſt*, δοκίμιον. *In Hebr.* Separatum a terra.
(f) *Verſu* 8. In æternum. *Veron. cum M. G.* Et in æternum, *juxta Gr. Vatic.* καὶ εἰς τὸν αἰῶνα.
(g) *Verſu* 6. Ambulant. *Veron.* Ambulabunt: *& ita nonnulli Interpretes Graec. teſte S. Jo. Chryſoſtomo*, περιπατήσουσιν.

X I I.

Is to telos pſalmos to David.

EOs pote Quirie
epileſe mu is telos,
Eos pote (1) apoſtrephis
to proſopon ſu ap emu,

X I I.

In finem: Pſalmus ipſi David. 1.

USquequo, Domine,
oblivisceris me, in finem?
uſquequo avertis
faciem tuam a me?

Eos Quam-

(1) Cod. *Apoſtrephis*, cum Verſ. Lat. adverſæ frontis, & Vulg. *avertis*. Gr. Vat. ἀποστρέψεις.

Eos tinos theſome bulas
en pſyche mu,
Odinas en cardia mu imeras;
Eos pote ypſotheſete
o echthros mu ep eme,
Epiplepſon, (2) ce iſacuſon mu
Quirie o Theos mu;
Photiſon tus ophthalmus mu,
me pote ypnoſo
is thanaton,·
Me pote (3) ipe o echthros mu,
iſchyſa pros auton.
Y thlibontes me agalliaſonte,
ean ſaleutho.
Ego de epi to elei ſu
elpiſa,
Agalliaſete e cardia mu
epi to ſoterion ſu.
Aſo to Quirio to euerge
teſanti my
Ce pſalo to onomati Quiriu tu ypſiſtu.

Quamdiu ponam (a) conſilium 2.
in animam meam:
dolorem in corde meo per * diem?
Uſquequo * exaltabitur 3.
inimicus meus ſuper me?
Reſpice; & exaudi me, 4.
Domine Deus meus.
Inlumina oculos meos, 5.
ne umquam obdormiam
(b) in mortem;
ne quando dicat inimicus meus:
prævalui adverſus eum.
Qui tribulant me, exultabunt, 6.
ſi motus fuero;
Ego autem in tua miſericordia
* ſperavi.
Exultavit * cor meum
in ſalutari tuo,
cantabo Domino, qui bona
tribuit mihi:
& pſallam nomini Domini altiſſimi.

* *Poſt* τὸ diem, *additum*, & noctem, *a recentiori manu mendosè.*
* *Verſu* 3. *Cod.* exaltavitur.
* *Cod.* ſperabi.
* *Lege*, exultabit. V *pro* B. *in Cod.*

[2] Deeſt *ce* in Gr. Vat.; ſed extat in Verſ. lat. adverſæ frontis, ac Vulgata, *Et*.
[3] Gr. Vatic. εἴποι.

(a) *Verſu* 2. *Vulgata*, Conſilia. *Veron. A. R. & Caſſ.* Conſilium.
(b) *Verſu* 5. In morte. *Veron. G. C.* In mortem, *cum Gr. Vatic.* εἰς θάνατον.

XIII.

Is to telos pſalmos to David.

IPen aphron en cardia autu,
uc eſtin Theos.
Diephthareſan, (1) ce ebdelychtheſan
en epitedeumaſin,
Uc eſtin pyon (2) agathon,
uc eſtin eos enos.
Quirios ec tu uranu diecypſen
epi tus yius ton anthropon,
Tu idin i eſtin ſynion,
i eczeton ton Theon.
Pantes execlinan,
ama echriotheſan,
Uc eſtin pyon agathon,
uc eſtin eos enos.
Taphos aneogmenos
o larynx auton,
Tes gloſſes auton edoliuſan,
Ios aſpidon ypo ta chile auton
On

XIII.*

In finem: (a) Pſalmus ipſi David. 1.

DIxit (b) imprudens in corde ſuo:
non eſt Deus.
Corrupti ſunt, & abominabiles
facti ſunt (c) in adfectionibus ſuis;
non eſt qui faciat bonum;
* non eſt uſque ad unum.
Dominus de cœlo proſpexit 2.
ſuper filios hominum;
ut videat, ſi eſt intelligens;
aut requirens Deum.
Omnes declinaverunt; 3,
ſimul inutiles facti ſunt;
non eſt qui faciat bonum,
non eſt uſque ad unum.
Sepulchrum patens eſt (d)
guttur eorum;
linguis ſuis doloſe * agebant;
venenum aſpidum ſub labiis eorum:
quo-

* *Hic Verſus ſubſignatur hic, & in Gr. adverſa frontis a recentiori manu.*
* *Cod.* doloſe *mendoſe.*

[1] Cod. *Diephthareſan*; & ita Verſ. Lat. adverſæ frontis cum Vulg. *Corrupti ſunt*. Gr. Vatic. διέφθειραν.
[2] Cod. *Agathon*, cum eadem Verſ. Lat. & Vulgata, *bonum*. Gr. Vat. χρηστότητα, hic, & paullo infra.

(a) *In Titulo Vulgata*, Pſalmus David. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David.
(b) *Verſu* 1. *Vulgata*, Inſipiens. *Veron. & A.* Imprudens.
(c) *Ibidem*: In ſtudiis ſuis. *Veron. cum ſolo A.* In adfectionibus ſuis. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In voluntatibus ſuis. *Gr. Vatic.* ἐν ἐπιτηδεύμασιν.
(d) *Verſu* 3. *Hæc omnia*: Sepulchrum patens, *uſque ad v. 4., in ſola Septuaginta-virali verſione Vulgata, non autem in Hexaplari obtinebant; ut docet S. Hieronymus lib. XVI. Comment. in Eſaiam pag. 178. Tomo V. ſcribens: „ Denique omnes Græciæ Tractatores, quibus nobis eruditionis ſuæ in Pſalmos commentarios reliquerunt, hos verſiculos veru annotant, atque prætereunt; liquido confirmantes in Hebraico „ non haberi, nec eſſe in LXX. Interpretibus, ſed in editione Vulgata, quæ Græce* Κοινὴ *dicitur, & in „ toto Orbe diverſa eſt.*

*Cod. mendoſe, an to ſtomat.

On ta * ſtomat (3) auton gemi
ce picrias,
Oxys y podes auton,
is ecceehiene (4) to ema
Syntrimma ce taleporia
en tes odys auton,
Ce odon irenes uc egnoſan,
Uc eſtin phobos Theu
apenanti ton ophthalmon auton.
Uchi gnoſonte pantes
y ergazomeny ten anomian,
Y cateſthiontes ton laon mu
broſi artu;
Ton Quirion uc epecaleſanto,
Eci ediliaſan phobon,
u uc en (5) phobos.
Oti o Theos (6) is genean
dicean,
Bulen ptochu
cateſchynate,
Oti Quirios (7) i elpis autu eſtin.
Tis doſi ec Sion
to ſoterion tu Iſrahel;
En to epiſtrepſe Quirion
ten echmaloſian tu lau autu,
Agalliaſtho Jacob, ce euphranteto Iſrahel.

quorum os maledictionem
& amaritudinem plenum eſt;
veloces pedes eorum (e)
ad effundendum ſanguinem.
Contrito, & infelicitas
in viis eorum;
& viam pacis non cognoverunt:
non eſt timor Dei
ante oculos eorum.
Nonne cognoſcent omnes, 4.
qui operantur iniquitatem?
qui devorant (f) populum meum
(g) ut cibum panis?
Dominum non invocaverunt; 5.
illic trepidaverunt timore,
ubi non erat timor:
quoniam Deus in (h) generatione 6.
juſta eſt
Conſilium inopis
confudiſti;
quoniam Dominus ſpes ejus eſt.
Quis dabit ex Sion 7.
ſalutare Iſrahel?
Dum avertit (i) Dominus
captivitatem plebis ſuæ,
* exultabit Jacob, & * lætabitur Iſrahel.

* Cod. exultavit, & * letavitur.

[3] In Gr. Vatic. deeſt *auton*. Ibid. ante *gemi*, mendoſè deeſt in Cod. Veron, ἀρᾶς.
[4] Gr. Vatic. ἐκχέαι αἷμα.
[5] Gr. Vatic. φόβῳ.
[6] Gr. Vatic. ἐν γενεᾷ δικαίᾳ.
[7] Primi[illegible]curis, ὁ *Theos*. Ib. deeſt art. ἡ in Gr. Vatic.

(e) *Ibidem*, *S. Auguſtinus lib.* 2. *de Doctr. Chriſt. n.* 18. *de veteri Verſione ſermonem habens, hæc ait: Ille vidit ſententium* (ὀξεῖς) *qui tranſtulit:* Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.
(f) *Verſu* 4. Plebem meam. *Veronenſis*, & *A.* Populum meum.
(g) *Ibidem*, Sicut eſcam panis. *Veron.* Ut cibum panis. *In pleriſque MSS. A.* In cibo panis. *Gr. Vatic. ſine præpoſitione* In.
(h) *Verſu* 6. Quoniam Dominus. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Quoniam Deus; & *ita Gr. Vatic.* ὅτι ὁ Θεὸς.
(i) *Verſu* 7. Cum averterit. *Veron.* Dum avertit, (*forte pro*, dum avertet, *ſumpta I pro E*, *ut habet R.*) *M.* In convertendo.

XIV.

Pſamos to David.

QUirie tis paryceſi
en to ſcenomati ſu,
E (1) tis cataſcenoſi
en (2) ori agio ſu;
Poreuomenos amomos,
ce ergazomenos diceoſynen,
Lalon alethian
en cardia autu,
Ce (3) uc edoloſen en gloſſe autu,
Ce uc epyeſen to pleſion autu
cacon,
Ce onidiſmon uc elaben
epi

XIV.

(a) Pſalmus ipſi David.

DOmine, (b) quis * peregrinabitur
in tabernaculo tuo?
aut quis requieſcet
in monte ſancto tuo?
Qui ingreditur ſine macula; 2.
& operatur juſtitiam:
qui loquitur veritatem 3.
in corde ſuo:
qui non egit dolum in lingua ſua;
nec fecit proximo ſuo
malum;
& obprobrium non accepit
adver-

* Cod. peregrinavitur.

[1] Cod. *E*, cum Verſ. Lat. ac Vulgata, *aut*: Gr. Vatic. καὶ.
[2] Gr. Vatic. τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ.
[3] Pro *Ce* Græc. Vatic. habet ὃς; Et pro *Ce uc*, οὐ,

(a) *In Titulo Vulgata*, Pſalmus David. *Veron.* & *A.* Pſalmus ipſi David.
(b) *Verſu* 1. *Vulgata*, Quis habitabit. *Veron. cum ſolo A.* Quis peregrinabitur; & *ſic Hebr.*

epi tus eggiſta autu.
Exudenothe
enopion autu ponereuomenos,
Tus de phobumenus ton Quirion doxaſi.
O omnyon to pleſion autu,
ce uc atheton,
To argyrion autu uc edocen
epi toco,
Ce dora ep athoys
uc elaben.
O pyon tauta u * me ſaleuthiſete
is ton eona.

*Tò me deletur ſec. curis.

(c) adverſus proximum ſuum.
Ad nihilum deductus eſt 4.
in conſpectu ejus malignus:
timentes autem Dominum, glorificat.
Qui jurat proximo ſuo, 5.
& non decipit:
pecuniam (d) ſuam non dedit
ad uſuram;
& munera ſuper innocentes
non accepit.
Qui facit hæc, non movebitur 6.
in æternum.

(c) *Verſu* 3. Adverſus proximos ſuos. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G.* Adverſus proximum ſuum. *Hebr.* Super vicino ſuo.
(d) *Verſu* 5. *in Veron. ante*, pecuniam, *deeſt*, qui, *cum Gr. Vatic.* *Ibidem*, Super innocentem. *Veron. A. Cypr. & Caſſ.* Super innocentes; *& ita Gr. Vatic.* ἐπ' ἀθῴοις

X V.

Stelographia to David.

PHylaxon me Quirie, oti
epi ſy elpiſa,
Ipa to Quirio, Quirios mu i ſy,
Oti ton agathon mu
u chrian echis.
Tys agiys tys en te ge autu
Ethaumaſtoſen panta
ta thelemata autu en autys.
Eplethynthesan e aſthenie auton,
meta tauta etachynan.
U me ſynagago tas ſynagogas
auton ex ematon,
Ude me mneſtho
ton onomaton auton
dia chileon mu.
Quirios (1) i meris tes cleronomias mu,
ce tu poteriu mu,
Sy i o apocathiſton
ten cleronomian mu emy.
Schynia epepeſan my
en tys cratiſtys mu,
Ce gar e cleronomia mu
cratiſte emy eſtin.
Eulogeſo ton Quirion
ton ſynetiſanta me,
Eti de ce eos
nyctos epedeuſan me
y nephry mu.
Prooromen ton Quirion
eno-

XV.

Tituli inſcriptio, ipſi David 1.

COnſerva me, Domine, quoniam 2.
(a) in te * ſperavi.
Dixi Domino, Deus meus es tu:
quoniam bonorum meorum
non eges.
Sanctis, (b) qui in terra ſunt ejus, 3.
mirificavit omnes
(c) * voluntates meas in illis.
Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: 4.
poſtea acceleraverunt.
Non congregabo conventicula
eorum de ſanguinibus:
nec memor ero
* omnium illorum
per labia mea.
Dominus pars hæreditatis meæ 5.
& calicis mei:
tu es, qui reſtitues mihi
(d) hæreditatem meam.
Funes * ceciderunt mihi 6.
in præclaris:
etenim hæreditas mea
præclara eſt mihi.
Benedicam Dominum, qui mihi 7.
tribuit intellectum;
inſuper autem, & uſque
ad noctem, (e) emendaverunt me
renes mei.
Providebam Dominum 8.

C in

*Cod. ſperabi.

* *Cod.* voluntates, *mendosè.*

* Omnium, *forte mendū pro*, nominum, *cum A. & cæteris Pſalteriis.*

(1) In Gr. Vatic. deeſt art. ἡ.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Speravi in te. *Veron. A. R. & Caſſ.* In te ſperavi, *juxta ordinem Gr. Vatic.* ἐπὶ σοὶ ἤλπισα.
(b) *Verſu* 3. Qui ſunt in terra ejus. *Veron. R. cum Caſſ.* Qui in terra ſunt ejus.
(c) *Ibidem*, Voluntates meas. *Vulg. cum Veron. & A. qui epiſt.* 149. *ad Paulinum hæc habet:* „*Codices* „ *emendatiores, & electioris auctoritatis non habent*, Voluntates ſuas, *ſed*, Voluntates meas. „ *Ibid.* „ *n.* 6. *ait:* „ Convenientius videtur non, inter illos, ſed, in illis. „ (*ut Veronenſis.*) *Sic enim Græci codices habent. Vulgata*, In eis.
(d) *Verſu* 5. Hæreditatem meam mihi. *Veron. cum A. R. & Caſſ.* Mihi hæreditatem meam.
(e) *Verſu* 7. Increpuerunt me. *Veron. cum ſolo A.* Emendaverunt me. *Gr. Vatic.* ἐπαίδευσάν με. *Hebr.* Erudierunt me.

enopion mu diapantos,
Oti ec dexion mu eſti,
ina me ſaleutho.
Dia tuto euphranthe
e cardia mu,
Ce egalliaſato e gloſſa mu,
Eti de ce e ſarx mu
cataſcenoſi ep elpidi.
Oti uc (2) encatalipis
ten pſychen mu is aden,
Ude doſis ton oſion ſu
idin diaphthoran.
Egnoriſas my odus zoes,
Pleroſis me (3) euphroſynes
meta tu proſopu ſu,
Terpnotes (4) en te dexia ſu
eos is telos.

in conſpectu meo ſemper;
quoniam a dextris eſt mihi,
ne commovear.
Propter hoc (*f*) jucundatum eſt 9.
cor meum,
& exultavit lingua mea;
inſuper & caro mea
requieſcet in ſpe:
quoniam non derelinques 10.
animam meam (*g*) in infernum;
neque (*h*) dabis ſanctum tuum
videre corruptionem.
Notas feciſti mihi vias vitæ:
adimplebis me lætitia,
cum vultu tuo.
Delectatio (*i*) in dextera tua
uſque in finem.

(2) Pro ἐγκαταλείπεις Gr. Vatic. habet ἐγκαταλείψεις.
(3) Antea legebatur *euphroſynen*; quæ ſyntaxis alibi etiam occurrit in hoc Codice.
(4) Gr. Vatic. τερπνότητες. Ibid. Cod. Veron. addit *eos*, cum Vulg. *uſque*.

(*f*) *Verſu* 9. Lætatum eſt. *Veron. cum ſolo A.* Jucundatum eſt. *R. Caſſ.* Delectatum eſt.
(*g*) *Verſu* 10. In inferno. *Veron. A. in tribus MSS. libris, G. C.* In infernum; *juxta Gr. Vatic.* εἰς ᾅδου.
(*h*) *Ibidem*, Nec. *Veron. cum A.* Neque.
(*i*) *Verſu ultimo*, Delectationes. *Veronen. cum A.* Delectatio; *& ita Gr. Veronen.* Terpnotes.

XVI.

Proſeuche (1) David.

Isacuſon o (2) Theos tes diceoſynes mu,
Proſches te deeſi mu,
Enotiſe ten proſeuchen mu,
uc en chileſin dolys.
Ec proſopu ſu to crima mu exelthy,
Y ophthalmy mu idetoſan (3) euthyteta.
Edocimaſas ten cardian mu, ce (4) epeſcepſo
nyctos,
Epyroſas me, ce (5) uch
eurethe en emy adicia.
Opos an me laleſi to ſtoma mu
ta erga ton anthropon,
Dia tus logus ton chileon ſu
ego ephylaxa odus ſcleras.
Catartiſe ta diabemata mu
en tes tribys ſu,
Ina me (6) ſaleuthoſin.
Ego ececraxa oti epecuſas mu o Theos,
Cli-

XVI.

Oratio ipſi David. 1.

Exaudi, Deus, (*a*) juſtitiam meam;
Intende deprecationi meæ: (*b*)
auribus percipe orationem meam
non in labiis doloſis.
A vultu tuo (*c*) judicium meum prodeat: 2.
oculi mei videant (*d*) æquitatem. (*e*)
Probaſti cor meum, & viſitaſti 3.
nocte:
igne me examinaſti; & non eſt
inventa in me iniquitas:
ut non loquatur os meum 4.
opera hominum.
Propter verba labiorum tuorum
ego cuſtodivi vias duras.
Ad perficiendos greſſus meos (*f*) 5.
in ſemitis tuis;
ut non moveantur veſtigia mea.
Ego clamavi, quoniam exaudiſti me, Deus: 6.
incli-

(1) Additur ſec. curis *to*, ante David: Gr. Vatic. τῷ.
(2) Gr. Vatic. κύριε.
(3) Sec. curis, *euthytetas* cum Gr. Vatic.
(4) Cod. addit *ce*, ante *epeſcepſo*, cum Vulg. *et*.
(5) Cod. *u* pro *uch*; forte quia *euretbe*, in ſequenti linea.
(6) Græc. Vatic. σαλευθῶ. Ibid. in Cod. Veron. additur ſec. curis, *ta diavimata mu*, juxta Gr. Vatic.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Exaudi Domine. *Veron. cum. A. & Caſſ.* Exaudi Deus; *& ita Gr. Veron.* Iſacuſon Theos.
(*b*) *Ibid.* Intende deprecationem meam. *Veron. cum A. R. & Caſſ.* Intende deprecationi meæ; *& ita Gr. Vatic.* πρόσχες τῇ δεήσει μου.
(*c*) *Verſu* 2. De vultu tuo. *Veronen. & A.* A vultu tuo.
(*d*) *Ibidem*, Oculi tui videant. *Veron. A. R. Rom. M. G.* Oculi mei videant; *& ita Gr. Veron.* y ophthalmy mu idetoſan.
(*e*) *Ibidem*, Æquitates. *Veron. A. Caſſ. Rom. R. M.* Æquitatem.
(*f*) *Verſu* 5. Perfice greſſus meos. *Veron. cum ſolo A.* Ad perficiendos greſſus meos. *Varietas oritur ex ambiguo Græco* κατάρτισαι, *vel, mutato accentu,* καταρτίσαι,

Clinon to us ſu emi,
ce iſacuſon ton rematon mu.
Thaumaſtoſon ta elei ſu
o ſozon tus elpizontas epi ſe.
Ec ton antheſtecoton te dexia ſu
phylaxon me os coren ophthalmu,
En ſcepe ton pterygon ſu
ſcepaſis me
Apo proſopu aſebon ton taleporeſanton me.
Y echthry mu ten pſychen mu
perieſchon,
To ſtear auton * ſyneclisa
To ſtoma auton elaleſen yperephanian
(7) ballontes me
(8) nyn periecycloſan me,
Tus ophthalmus auton ethento
eccline en te ge.
Ypelabon me oſi leon
etymos is theran,
Ce oſy ſcymnos
ycon en apocryphis.
Anaſtethi Quirie, prophthaſon autus,
ce ypoſceliſon autus,
Ryſe ten pſychen mu apo aſebus,
Romphean ſu apo echthron tes chiros ſu.
Quirie (9) apo oligon apo ges
diameriſon autus en te zoe auton,
Ce ton cecrymmenon ſu
epleſthe e gaſter auton.
Echortaſtheſan yion, ce aphecan
ta catalypa tys nepiys auton.
Ego de en diceoſyne (10) ſu
ophtheſome to proſopo ſu.
Chortaſtheſome en to(11) ophthene
ten doxan ſu.

* Sec. curis, ſyneclisan.

inclina aurem tuam mihi,
& exaudi verba mea.
Mirifica miſericordias tuas, 7.
qui ſalvos facis ſperantes in te:
a reſiſtentibus dexteræ tuæ 8.
cuſtodi me, ut * pupillam oculi:
in tegmine (g) alarum tuarum 9.
protege me,
a facie impiorum, qui me adflixerunt.
Inimici mei animam meam 10
circumdederunt;
adipem ſuum concluſerunt;
os eorum locutum eſt ſuperbiam.
Proicientes me, 11.
nunc circumdederunt me:
oculos ſuos ſtatuerunt
declinare (h) in terra.
Suſceperunt me, ſicut leo 12.
paratus ad prædam;
& ſicut catulus leonis
habitans (i) in occultis.
Exſurge, Domine; (k) præveni eos, 13.
& ſubverte * eos:
erue animam meam ab impiis (l):
frameam tuam ab inimicis manus tuæ,
Domine * perdens de terra, (m) 14.
diſpertire eos in vita eorum:
Et de abſconditis (n) tuis
adimpletus eſt venter eorum;
ſaturati ſunt porcina; (o)
& * reliquerunt (p) reliquias parvulis ſuis.
Ego autem (q) in tua juſtitia 15.
appareo in conſpectu tuo:
ſaturabor, (r) dum manifeſtabitur
gloria tua.

* Cod. pupilla, mendoſe.

* Cod. os: litera e, quæ præcedit, etiam ly eos, inſervit.

* Cod., perdes, mendoſe, pro perdens.

* Cod.-reliquerunt.

[7] Gr. Vatic. ἐμβαλόντες.
[8] Gr. Vatic. νυνί.
[9] Cod. *apo oligon*, cum aliis Græcis libris. Gr. Vatic. ἀπολύων.
[10] In Gr. Vatic. deeſt *ſu*.
[11] Poſt *ophthene* ſ. e. additur *my*: deeſt in Gr. Vatic.

[g] *Verſu* 9. Sub umbra. *Veron. & A.* In tegmine, *cum Gr. Vatic.* ἐν σκέπῃ.
[h] *Verſu* 11. In terram. *Veron.* In terra; *& ita Gr. Vatic.* ἐν τῇ γῇ.
[i] *Verſu* 12. In abditis. *Veronen. & A.* In occultis.
[k] *Verſu* 13. Præveni eum, & ſupplanta eum. *Veron. A. R. Rom. M. G.* Præveni eos, & ſubverte eos. *Caſſ.* Præveni eos, & ſupplanta eos; *& ita Gr. Vatic.* πρόφθασον αὐτοὺς καὶ ὑποσκέλισον αὐτούς
[l] *Ibid.* Eripe animam meam ab impio. *Veron. cum ſolo A.* Erue animam meam ab impiis.
[m] *Verſu* 14. Domine a paucis de terra divide eos. *Veron. cum ſolo A.* Domine perdens [*juxta Gr. Vatic.* ἀπολύων] de terra diſpertire eos. *R. Rom. G. C. & Caſſ.* Domine a paucis a terra diſpertire eos, & ſupplanta eos. *Idem Auguſtinus Epiſt.* 149. *ad Paulinum n.* 3. *ait*: „ Quia ergo „ tunc, ſicut ſcripſi, non potueram inſpicere Codices Græcos propter quædam Pſalmi decimi ſexti, „ inſpexi poſtea, quos inveni; & unus habebat, quod & Latini, noſtri, (*Nempe Italæ Verſionis*) „ Domine, perdens de terra, diſpertire eos.
[n] *Ibid.* De abſconditis. *Veron. cum A.* Et [*juxta Gr. Vatic.* καί] de abſconditis.
[o] *Ibid.* Saturati ſunt filiis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C.* Saturati ſunt porcina. *G.* Saturati ſunt ſuilla. *S. Auguſtinus in Enar. hujus pſalmi v.* 14. *n.* 14. *hæc habet*. „ *Sane in illo verſu, ubi dictum eſt*, „ Saturati ſunt porcina, *nonnulla exemplaria*, Saturati ſunt filiis, *habent*. *Ex ambiguo enim Græco* „ *interpretatio duplex evenit*. „ *Nempe in nonnullis Codd. legebatur*, υἱῶν filiis, *in aliis*, ὑείων porcina.
[p] *Ibid.* Et dimiſerunt. *Veron. cum A. R. & Caſſ.* Et reliquerunt. *Ibidem*, Reliquias ſuas. *Veron. cum A.* Reliquias, *omiſſo τὸ* Suas.
[q] *Verſu* 15. In juſtitia apparebo conſpectui tuo. *Veron. cum ſolo A.* In tua juſtitia [*Et ita Gr. Veron.* En diceoſyne ſu] apparebo [*mendoſe Cod.* appareo] in conſpectu tuo. *R. Rom. M. G. C.* —— apparebo in conſpectu tuo.
[r] *Ibid.* Cum apparuerit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Dum manifeſtabitur. *M.* Dum manifeſtabitur mihi.

XVII.

Is to telos to pedi Quiriu to David
a elaleſen to Quirio tus logus
tes odes tautes en emera * erryſato
auton Quirios ec chiros panton
ton echthron autu,
ce ec chiros Saul, ce ipen.

* Deeſt e ante erryſato.

Agapeſo ſe Quirie e iſchys mu,
Quirie (1) ſtereoma mu,
ce cataphyge mu,
ce ryſtes mu,
O Theos mu boethos mu,
(2) ce elpio ep auton,
Yperaſpiſtes mu, ce ceras
ſoterias mu,
(3) antileptor mu.
Enon epecaleſomy ton Quirion,
Ce ec ton echthron mu ſotheſome.
Perieſchon me
odines thanatu,
Ce chimarry anomias
exetaraxan me.
Odines adu
periecycloſan me,
Proephthaſan me pagides thanatu,
Ce (4) en te thlipſi mu,
epecaleſamen ton Quirion,
Ce pros ton Theon mu ececraxa.
Ce iſecuſen (5) ec nau
agiu autu tes phones mu,
Ce e crauge mu enopion
autu iſeleuſete is ta ota autu.
Ce eſaleuthe,
ce entromos egenethe e ge,
Ce ta themelia ton oreon
etarachtheſan,
Ce eſaleutheſan,
oti orgiſthe autys o Theos.
Anebe capnos en orge autu,
Ce pyr apo proſopu autu (6) * cataphlegoſete.
Anthraces anephtheſan ap autu.

* Emend. ſec. euris cataphlegeſete.

Ce

XVII.

In finem, puero Domini, (a) ipſi David, 1.
(b) quæ locutus eſt Domino, verba
Cantici hujus in die, qua eruit
eum Dominus de manu omnium
inimicorum ejus, & de manu Saul,
& dixit:

Diligam te, Domine, (c) virtus mea; 2.
Domine, firmamentum meum, 3.
& refugium meum,
Et liberator meus.
Deus meus, adjutor meus,
& ſperabo in eum.
Protector meus, & cornu
ſalutis meæ,
(d) & redemptor meus.
Laudans invocabo Dominum, 4.
& ab inimicis meis ſalvus ero.
Circumdederunt me 5.
dolores mortis;
& torrentes iniquitatis
conturbaverunt me.
Dolores inferni 6.
circumdederunt me:
prævenerunt me (e) laquei mortis.
Et in preſſura mea (f) 7.
invocavi Dominum;
& ad Deum meum clamavi.
Et exaudivit de templo
ſancto ſuo vocem meam;
& clamor meus in conſpectu
ejus, introivit in aures ejus.
Et commota eſt (g) 8.
& contremuit terra;
& fundamenta (h) montium
conturbata ſunt,
& commota ſunt;
quoniam (i) iratus eſt eis Deus.
Aſcendit fumus in ira ejus; 9.
& ignis a facie ejus (l) exardeſcet:
carbones ſuccenſi ſunt ab eo.

Et

[1] Gr. Vatic. Κύριος,
[2] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.
[3] Gr. Vatic. addit καὶ ante ἀντιλήπτωρ. Ibidem tò *epecaleſomy*, videtur mendum; lege, ſi lubet, *epicaleſome*, juxta Gr. Vatic.
[4] Pro *en te thlipſi mu*, ſ. c. *en to thlibeſthe me*, juxta Gr. Vatic.
[5] Cod. *ce iſecuſen*, cum Vulg. *et exaudivit*: Gr. Vatic. omiſſo *ce*, habet ἤκουσε.
[6] Gr. Vatic. κατεφλόγισεν.

[a] *In Titulo Vulgata*, David. *Veronenſis*, & *A.* Ipſi David.
[b] *Ibidem*, Qui locutus eſt. *Veron. A. Rom. G. C.* Quæ locutus eſt, *juxta Gr. Vatic.* ἃ ἐλάλησε; & *ſic Vulgata in Car. Ger.*
[c] *Verſu* 2. *Vulgata*, Fortitudo mea. *Veron. A. R. & Caſſ.* Virtus mea. *Ibidem*, Dominus. *Veron. & A.* Domine.
[d] *Verſu* 3. Et ſuſceptor meus. *Veron. cum ſolo A.* Et redemptor meus.
[e] *Verſu* 6. Præoccupaverunt me. *Veron. A. R. Rom. Caſſ. M. G. C.* Prævenerunt me: *Gr. Vatic.* προέφθασάν με, *hic*, & *infra* ℣. 19.
[f] *Verſu* 7. In tribulatione mea *Veron. cum A.* Et in preſſura mea. *R. & Caſſ. addunt*, Et, *cum Græco Vat.* καὶ.
[g] *Verſu* 8. Commota eſt. *Veron. A. R. & Caſſ. præfigunt*, Et, *juxta G. Vatic.* καὶ ἐσαλεύθη.
[h] *Ibid.* Fundamenta. *Veron. A. & Caſſ.* Et fundamenta, *cum Gr. Vatic.* καὶ τὰ θεμέλια.
[i] *Ibid.* Iratus eſt eis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Iratus eſt eis Deus, *juxta Gr. Vatic.* ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ Θεός.
[l] *Verſu* 9. Exarſit. *A. R. Rom. M. G.* Exardeſcit. *Veron.* Exardeſcet; & *ita C. & Gr. Veron.* Cataphlegeſete. *Forte tamen in Veron. Latino & C. eſt E pro I. ac legendum*, Exardeſcit.

Ce ecclinen uranon,
ce catebe,
Ce gnophos ypo tus podas autu.
Ce epebe epi Cherubin,
Ce epetaſthe,
Epetaſthe epi pterygon anemon.
Ce etheto ſcotos
apocryphen autu,
Cyclo autu e ſcene autu,
Scotinon ydor en nepheles aeron.
Apo tes telaugeſeos enopion autu
e nephele dielthon,
Chalaza ce anthraces pyros.
Ce ebronteſen ex uranu Quirios,
Ce o ypſiſtos edocen phonen autu.
Exapeſtilen bele,
ce eſcorpiſen autus,
Ce aſtrapas eplethynen,
ce ſynetaraxen autus.
Ce ophtheſan
e pege ton ydaton,
Ce anecalyphthe
ta themelia
tes ycunenes.
Apo epitimeſeos ſu Quirie
Apo enpneuſeos pneumatos orges ſu.
Exapeſtilen ex ypſus, ce elaben me,
Proſelabeto me
ex ydaton pollon,
Ryſete me ex echthron mu
dynaton,
Ce ec ton miſunton me,
Oti eſtereotheſan
(7) ep eme.
Proephthaſan me en emera
cacoſeos mu.
Ce egeneto o Quirios
antiſterigma mu.
Ce exegagen me is platyſmon,
Ryſete me oti etheleſen me
Ryſete (8) me ex echthron mu
dynaton,
Ce ec ton miſunton me.

Et inclinavit (m) cœlum, 10.
& deſcendit;
& caligo ſub pedibus ejus.
Et aſcendit ſuper * Cherubin, 11.
& volavit;
volavit ſuper * pennas ventorum.
Et poſuit tenebras, 12.
latibulum ſuum;
in circuitu ejus tabernaculum ejus
tenebroſa aqua in nubibus aeris.
Præ fulgore (n) in conſpectu ejus 13.
nubes ipſius tranſierunt:
grando & carbones ignis.
Et intonuit de cœlo Dominus; 14.
& Altiſſimus dedit vocem ſuam. (o)
Et emiſit (p) ſagittas, 15.
& diſperſit eos;
& coruſcationes multiplicavit,
& * conturbavit eos.
Et apparuerunt 16.
fontes aquarum;
& revelata ſunt
fundamenta orbis
terrarum:
ab increpatione tua, Domine,
ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ.
Miſit e ſummo, & accepit me; 17.
& adſumpſit me
(q) de multitudine aquarum.
* Eruet (r) me de inimicis meis 18.
fortiſſimis,
& ab his, qui oderunt me;
quia (ſ) confortati ſunt
ſuper me.
Prævenerunt me in die 19.
adflictionis meæ:
& factus eſt Dominus
(t) firmamentum meum.
Et eduxit me in latitudinem: 20.
eruet me, (u) quoniam voluit me. (x)
Eruet me ab inimicis meis
potentiſſimis,
& ab his, qui oderunt me.

*Cod. Cerubin.
*Cod. pinnas.
*Cod. Conturbabit.
*Hic & Verſu 20. forte legendum, eruit, non, eruet. E pro I.

Ce Et

[7] Gr. Vatic. ὑπὲρ ἐμέ.
[8] Hæc verba, *ryſete* &c. uſque ad *miſunton me*, deſunt in Gr. Vatic.

(m) *Verſu* 10. Inclinavit. *Veron. R. & Caſſ. præfigunt*, Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἔκλινεν. *Ibidem Vulg.* Cœlos. *Veronen. & A.* Cœlum, *cum Gr. Vatic.* οὐρανόν.
(n) *Verſu* 13. In conſpectu ejus nubes tranſierunt. *Veron. cum ſolo A.* In conſpectu ejus nubes ipſius tranſierunt.
(o) *Verſu* 14. *poſt*, Vocem ſuam, *deſunt iſta verba*, Grando, & carbones ignis *in Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Gr. Vatic.*
(p) *Verſu* 15. Et miſit. *Veron. & A.* Et emiſit. *Ibidem Vulg.* Et diſſipavit eos: fulgura multiplicavit. *Veronen. cum A.* Et diſperſit eos: & coruſcationes multiplicavit.
(q) *Verſu* 17. De aquis multis. *Veron. A. R. & Caſſ.* De multitudine aquarum.
(r) *Verſu* 18. Eripuit. *Veron.* Eruet, *& ita Gr. Vatic.* ῥύσεται. *A.* Eruit.
(ſ) *Ibidem*: Quoniam. *Veron. cum ſolo A.* Quia.
(t) *Verſu* 19. Protector meus. *Veron. cum ſolo A.* Firmamentum meum, *juxta Hebr. & Gr. Vatic.* ἀντιστήριγμά μου.
(u) *Verſu* 20. Salvum me fecit. *Ver.* Eruet me, *juxta Gr. Vatic.* ῥύσεταί με. A. Eruet me.
(x) *Ibidem poſt*, Quoniam voluit me, *additur in Veron. Gr. & Lat.* Eruet me ab inimicis meis potentiſſimis, & ab his, qui hoderunt me. *Item in G.* Liberavit me de &c. *ut in Veron. & in C., quod habet*, Et eripuit me de inimicis meis fortiſſimis &c. *Hoc autem additamentum babuiſſe crediderim etiam S. Auguſtini Pſalterium; nam infra pag. 76. ait*: Eruit me de inimicis meis potentiſſimis, qui mihi invidebant jam volenti eum.

Ce (9) antapodoſi my Quirios
cata ten diceoſynen mu,
Ce cata ten cathariotefa
ton chiron mu
(10) apodoſi my.
Oti ephylaxa tas odus Quirin,
Ce uc eſebeſa apo tu Theu mu.
Oti panta ta crimata autu
enopion mu,
Ce ta diceomata autu
uc apeſteſan ap emu
Ce eſome amomos met autu,
Ce phylaxome apo tes anomias mu,
Ce antapodoſi my Quirios
cata ten diceoſynen mu,
Ce cata ten cathariotefa
ton chiron mu
antapodoſi my
enopion ton ophthalmon autu.
Meta oſiu oſios eſe,
Ce meta andros athou
athoos eſe.
Ce meta egleċtu eglectos eſe,
Ce meta ſtreblu
diaſtrepſis.
Oti ſy laon
tapinon ſoſis,
Ce ophtalmus yperephanon tapinoſis.
Oti ſy photiis
lychnon mu Quirie,
O Theos mu photiis
to ſcotos mu.
Oti en ſy ryſtheſome
apo pirateriu,
Ce en to Theo mu
yperbeſome tichos.
O Theos mu amomos e odos autu,
Ta logia Quiriu pepyromena,
Yperaſpiſtes eſtin panton
Ton elpizonton ep auton.
Oti tis Theos
plen tu Quiriu,
E (11) tis Theos plen
tu Theu emon.
O Theos o perizonnyon me
dynamin,
Ce etheto amomon
ten odon mu.

Et retribuet mihi Dominus 21.
ſecundum juſtitiam meam,
& ſecundum puritatem
manuum mearum
retribuet mihi.
Quia cuſtodivi vias Domini; 22.
nec impie geſſi a Deo meo.
Quoniam omnia judicia ejus 23.
(y) in conſpectu meo ſunt;
& juſtitia ejus
non repuli a me.
Et ero immaculatus cum eo; 24.
& obſervabo (z) ab iniquitate mea.
Et retribuet mihi Dominus 25.
ſecundum juſtitiam meam;
& ſecundum puritatem
manuum mearum
* retribuet mihi
in conſpectu oculorum ejus.
Cum ſancto ſanctus eris; 26.
& cum viro innocente
innocens eris;
& cum electo electus eris; 27.
& cum perverſo
(aa) perverſus eris.
Quoniam tu populum 28.
humilem ſalvum facies;
& oculos ſuperborum.*
Quoniam tu (bb) inluminabis 29.
lucernam meam, Domine.
Deus meus inluminabis
tenebras meas.
Quoniam (cc) a te eruar 30.
a tentatione;
& in Deo meo ſperans (dd)
tranſgrediar murum.
Deus meus, (ee) immaculata in via ejus: 31.
eloquia Domini igne examinata:
protector eſt omnium
ſperantium in ſe.
Quoniam quis Deus, 32.
præter * Deum?
aut quis Deus, præter
Deum noſtrum?
Deus, (ff) qui præcingit me 33.
virtutem;
& poſuit * inmaculatam
viam meam.

* *Verba*, retribuet mihi, *deleta ſunt a recentiori manu hic, & in Græco adverſæ frontis.*

**Supple*, humiliabis.

* *Lege, ſi placet*, Dominum, *pro* Deum, *cu a A. & cæteris Pſalteriis.*

* *Cod.* inmaculata, *mendosè.*

O ca- Qui

[9] Gr. Vatic. ἀποδώσει:
[10] Gr. Vatic. ἀνταποδώσει:
(11) Cod. add. *E*, cum Vulg. *aut*:

(y) *Verſu* 23. In conſpectu meo. *Verón. cum ſolo A.* In conſpectu meo ſunt. *R. Rom. & M.* In conſpectu meo ſunt ſemper. τὸ ſemper *additum erat etiam in editis S. Auguſtini libris, ſed a melioris notæ mss. Codd. & a Gr. abeſt.*
(z) *Verſu* 24. *Vulg.* Me: *deeſt in Veronen. Gr. & Latino.*
(aa) *Verſu* 27. Perverteris. *Veron. & A. hic, atque in Enar. Pſal.* 72. *n.*7. *cum Cypriano, & Ambr. lib. de Bono Mortis cap.*9. *pag.*406. Perverſus eris. *R. Rom. M. G.* Subverteris.
(bb) *Verſu* 29. Illuminas --- Illumina. *Veron. utrobique cum ſolo A.* Inluminabis: *juxta Gr. Vatic.* φωτιεῖς:
(cc) *Verſu* 30. In te cripiar. *Veron. cum ſolo A.* A te eruar.
(dd) *Ibidem* τὸ Sperans *in nullo alio habetur Pſalterio.*
(ee) *Verſu* 31. Impolluta *Veron.* Immaculata. *A.* Immaculata eſt.
(ff) *Verſu* 33. Qui præcinxit me virtute. *Veron.* Qui præcingit me virtutem: *Ita &, Gr. Vatic* ὁ περιζωννύων με δύναμιν. *Et nota, quod* τὸ Virtutem *habetur etiam in R.*

O catartizomenos tus podas mu
ofi (12) elaphy,
Ce epi ta ypſela iſton me.
O didaſcon chiras mu
is polemon.
Ce ethu toxon chalcun
tus brachionas mu,
Ce edocas my yperaſpiſmon
ſoterias mu,
Ce e dexia ſu (13) antilabyto mu,
Ce e pedia ſu
* anorthoſen me is telos,
Ce e pedia ſu
aute me didaxi.
Eplatynas ta diabemata mu
ypocato mu,
Ce uc eſthenesan
ta (14) igne mu.
Catadioxo tus echthrus mu,
ce catalempſome autus,
Ce uc apoſtrapheſome
eos an eclipoſin.
Ecthlipſo autus,
Ce u me dynonte * ſtene,
Peſunte ypo tus podas mu.
Ce periezoſas me dynamin
is polemon,
Synepodiſas pantas
tus(15)epaniſtanomenus ep eme ypocato mu.
Ce tus echthrus mu
edocas my noton,
Ce tus miſuntas
me exolethreuſas.
Ececraxan, ce uc en
o ſozon
Pros Cyrion, ce uc iſecuſen autus.
Ce leptyno autus
oſy

* Cod. mĕdosè *anartoſen*.

* Codex mendoſè, *ſtece*.

Qui perficit (*gg*) pedes meos, 34.
(*hh*) tamquam cervi;
& ſuper excelſa * ſtatuens me.
Qui docet manus meas 35.
(*ii*) in prælio.
Et poſuiſti, ut arcum æreum,
brachia mea:
& dediſti mihi protectionem 36.
(*kk*) ſalutis meæ:
& dextera tua ſuſcepit me:
& diſciplina tua (*ll*)
me direxit in finem:
& diſciplina tua
ipſa me docebit.
Dilataſti greſſus meos 37.
(*mm*) ſubter me;
& non ſunt infirmata
veſtigia mea.
Perſequar inimicos meos, 38.
& comprehendam illos;
& non convertar,
donec deficiant.
Confligam illos, (*nn*) 39.
nec poterunt ſtare:
cadent ſubter pedes meos.
Et præcinxiſti me (*oo*) virtutem 40.
in bellum:
ſubplantaſti omnes (*pp*)
inſurgentes in me, (*qq*) ſubter me.
Et inimicos meos 41.
dediſti mihi dorſum;
& odio habentes (*rr*)
me, diſperdidiſti.
Clamaverunt; nec erat 42.
qui ſalvos * faceret;
Ad Dominum; nec exaudivit eos.
Et conminuam illos 43.
ut

* *Forte legendum cum A. ſtatuet me.*

* *Cod. feceret, mendoſe.*

[12] Sec. cur. emendatur *elaphue*, juxta Gr. Vatic.
[13] Gr. Vatic. ἀντελάβετο.
[14] *Igne* pro *ichne*, fortè juxta pronuntiationem.
[15] Ita conſtanter inCod.pro *epaniſtamenus*,quod habetGr.Vatic.;et,*exoletbreuſas* pro *exolothreuſas*,non rarò.

(*gg*) *Verſu* 34. Qui perfecit. *Veron.* & *R.* Qui perficit, *cum Gr. Vatic.* ὁ καταρτιζόμενος.
(*hh*) *Ibidem*: Tamquam cervorum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M.G.C.* Tamquam cervi, *juxta Gr. Vatic.* ὡσεὶ ἐλάφου.
(*ii*) *Verſu* 35. Ad prælium. *Veron.* In prælio; & *ita plerique Auguſtiniani Pſalterii mss. Codd. Ex ipſis vero alii*, in prælium, & *alii* ad prælium; *quæ poſtrema lectio in Auguſtini editione præfertur. Gr. Vatic.* εἰς πόλεμον.
(*kk*) *Verſu* 36. Salutis tuæ. *Veron. cum ſolo A. in Editione Lovanien., atque in melioris notæ mss.* Salutis meæ, *juxta Gr. Vatic.* σωτηρίας μου.
(*ll*) *Ibid.* Et diſciplina tua correxit me in finem. *Veron. cum ſolo A.* Et diſciplina tua me direxit in finem. *M.* Stabilivit me. *Gr. Vatic.* ἀνώρθωσέ μοι. *Iſta pars* ℣. 36. *omittitur in R. Rom. G. C.*
(*mm*) *Verſu* 37. Subtus me. *Veron. cum A.* Subter me.
(*nn*) *Verſu* 39. Confringam illos. *Veronen.* & *G.* Confligam illos. *Caſſ. Rom. R.* & *C. Secundis Curis*, Affligam illos.
(*oo*) *Verſu* 40. Virtute; *Veronen.* & *R.* Virtutem; & *ita Gr. Vatic.* δύναμιν.
(*pp*) *Ibidem*: Et ſupplantaſti. *Veron. R. Rom. M. C.* Supplantaſti omnes, *juxta Gr.* συνεπόδισας πάντας, *omiſſa particula*, et; *quæ abeſt quoque ab A. Caſſ. G. Car. Ger.* & *Hebr.*
(*qq*) *Verſu* 40. Subtus me. *Veronenſis*, & *A.* Subter me.
(*rr*) *Verſu* 41. *Immerito Sectariis hic vapulat vetus Interpres propter vocem*, Odientes, *quæ hodie legitur in Vulgata; quum in Itala Verſione haberetur*, Odio habentes, *ut apud Veronen.* & *A. Præterquamquod non inſolens erat latinis auribus illud verbum, ut novimus ex Marco Antonio Triumviro, qui in epiſtola ad Auguſtum & Hircium ſcribit:* „ Mihi quidem conſtat, nec meam contumeliam, nec meorum „ ferre; nec deſerere partes, quas Pompejus odivit.

oſy chnun cata
proſopon anemu,
Os pelon plation
leano autus.
Ryſe me ex (16) antilogias
lau,
Cataſteſis me is eephalen ethnon.
Laos on uc * egno
eduleuſen my,
Is acoen otiu
ypecuſen (17) mu
Yiy allotriy epſeuſanto my,
Yiy allotriy epaleotheſan,
ce echolanan
apo ton tribon auton.
Ze Cyrios, ce eulogetos o Theos mu,
Ce ypſotheto o Theos tes ſoterias mu.
O Theos o didus ecdiceſis emy,
Ce ypotaxas laus yp eme,
O ryſtes mu
ex echthron (18) mu orgilon.
Apo ton epaniſtanomenon ep eme
ypſoſis me,
Apo andros adicu ryſe me,
Dia tuto exomologeſome ſy
en ethneſin Quirie,
Ce to onomati ſu pſalo.
Megalynon tas ſoterias
tu baſileos autu,
Ce pion eleos
to XPO autu
To David, ce to ſpermati autu
eos eonos.

XVIII. Is

* Lege, ſi placet, egnon.

ut pulverem (ſſ) juxta
faciem venti:
ut lutum platearum
* delebo eos:
Erue (tt) me de contradictionibus 44.
populi:
conſtitues me in capite gentium.
Populus, quem non cognovi, 45.
ſervivit mihi:
in obauditu auris (uu)
obaudivit mihi.
Filii alieni mentiti ſunt mihi: 46.
filii alieni (xx) inveteraverunt,
& claudicaverunt
a ſemitis ſuis.
Vivit Dominus: & benedictus Deus meus: 47.
& exaltetur Deus ſalutis meæ.
Deus, qui das * (yy) vindictam mihi; 48.
& ſubdidiſti populos ſub me:
liberator meus (zz)
de inimicis iracundis:
ab inſurgentibus (aaa) in me, 49.
* exaltabis me;
a viro iniquo erues me.
Propterea confitebor tibi 50.
(bbb) in gentibus, Domine;
& nomini tuo (ccc) pſallam.
Magnificans (ddd) ſalutem 51.
(eee) regis ipſius;
& faciens miſericordiam
Chriſto ſuo
David, & ſemini ejus,
uſque in ſæculum.

XVIII. In

* *Cod.* delevo, V *pro* B.

* *Cod.* vindicta, *mendosè*.

* *Cod.* exaltavis, V *pro* B.

[16] Gr. Vatic. ἀντιλογιῶν.
[17] Gr. Vatic. *my*.
[18] Cod. addit, *mu*, cum Vulgata, *meis*.

(ſſ) *Verſu* 43. Ante faciem venti. *Veron. cum XI. mss. Auguſtinian. Pſalterii*, Juxta faciem venti. *Gr. Vatic.* κατὰ πρόσωπον.
(tt) *Verſu* 44. Eripies. *Veron.* Erue, *cum Gr. Vatic.* ῥῦσαι: *verum legendum puto*, Erues, *cum A.*
(uu) *Verſu* 45. In auditu auris obedivit mihi. *Veron. & Caſſ.* In obauditu (*Caſſ. tamen omittit*, In) auris obaudivit mihi, *juxta* Gr. *Vatic.* —— ὑπήκουσε. *Auguſtinus*, In obauditu. *R.* obauditu, *& cætera cum Vulgata. Lucas Holſtenius ait*: *Verſu* 44. Ab auditu auris obedivit mihi. *Uterque vetus Codex noſtræ Baſilicæ, & Florent. & Vatic. expreſſe legunt*, Obauditu auris, *ut & Faber edidit*: *atque ita olim hunc locum citavit S. Benedictus cap. 5. Regulæ Monaſticæ. Ubi Menardus, hanc Romani Pſalterii lectionem eſſe, affirmat. Et ſic Bandinus hic corrigendum notavit ex S. Gregorii Magni Homil. 6. in Ezechielem, ubi eodem modo legitur. Ambroſianum quoque Pſalterium ita exhibet. Sic Pſal.* —— Obaudite.
(xx) *Verſu* 46. Inveterati ſunt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Inveteraverunt.
(yy) *Verſu* 48. Vindictas mihi, & ſubdis. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Vindictam mihi, & ſubdidiſti, *juxta Gr.* —— καὶ ὑποτάξας.
(zz) *Ibidem*, Liberator meus de inimicis meis iracundis. *Veron. & Caſſ.* Liberator meus de inimicis iracundis, *juxta Gr. Vatic.* ἐξ ἐχθρῶν ὀργίλων. *R. Rom. G. C.* Liberator meus Dominus de gentibus iracundis. *Et ſic etiam M., omiſſo tantum*, Dominus.
(aaa) *Verſu* 49. Et ab inſurgentibus. *Veronen. A. & Caſſ. omittunt*, Et, *juxta Gr. Vatic. Ibidem*, Eripies. *Veronen. & A.* Erues.
(bbb) *Verſu* 50. In nationibus. *Veron. A. & Ambr. in epiſt. ad Rom. pag.* 105. In gentibus.
(ccc) *Ibidem*, Pſalmum dicam. *Veron. & A.* Pſallam.
(ddd) *Verſu* 51. Salutes. *Veron. & C.* Salutem. *R. Rom. Caſſ.* Salutare. *G.* Salutarem. *M.* Salutaria.
(eee) *Ibidem*, Regis ejus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Regis ipſius.

Digitized by Google

Is to telos pſalmos to David.

Yurany diegunte doxan Theu,
Pyeſin de chiron autu
anaggelli to ſtereoma.
Emera te emera ereugete rema,
Ce nyx nycti anaggelli
gnoſin.
Uc iſin lalie
ude logy, on
uchi acuonte e phone auton.
Is paſan ten gen exelthen
o phtongos auton,
Ce is ta perata tes ycumenes
ta remata auton.
En to elio etheto
to ſcenoma autu,
Ce autos os nymphios
ecporeuomenos ec paſtu autu.
Agalliaſete os gigas
dramin odon (1)
Ap acru tu uranu i exodos autu
Ce to catantema autu
eos acru tu uranu,
Ce uc eſtin os apocrybeſete
ten thermen autu.
O nomos tu Quiriu amomos
epiſtrephon pſychas.
E martyria Quiriu piſte
ſophizuſa nepia.
Ta diceomata Quiriu (2) euthia
euphrenonta cardian,
E entole Quiriu telauges
photizuſa ophthalmus.
O phobos Quiriu agnos diamenon
is eona eonos
Ta crimata Quiriu alethina,
dediceomena epi to auto.
Epithymeta yper chryſion,
ce lithon timion polyn,
Ce glycytera yper
meli ce cerion.
Ce gar o dulos ſu
phylaſſi auta,

In finem, Pſalmus David. 1.

Cœli enarrant gloriam Dei: 2.
Et opera * manuum ejus
adnuntiat firmamentum.
Dies diei (a) eructuat verbum: 3.
& nox nocti (b) adnuntiat
ſcientiam.
Non ſunt loquelæ, 4.
neque ſermones, quorum
non audiantur voces eorum.
In omnem terram (c) exiit 5.
ſonus eorum;
& in fines orbis terræ
verba eorum.
In ſole poſuit 6.
tabernaculum ſuum;
& ipſe tamquam ſponſus,
procedens de thalamo ſuo.
Exultavit, (d) * ſicut gigas
ad currendum viam:
a ſummo cœli egreſſio ejus;
& occurſus ejus 7.
(e) uſque ad ſummum cœli;
& non eſt (f) qui ſe abſcondat
a calore ejus.
Lex Domini inmaculata, 8.
convertens animas;
teſtimonium Domini fidele,
* ſapientiam præſtans parvulis.
Juſtitiæ Domini rectæ; 9.
lætificantes (g) cor:
præceptum Domini lucidum,
inluminans oculos.
Timor Domini caſtus, (h) permanens 10.
in ſæculum ſæculi:
judicia Domini vera;
juſtificata (i) in idipſum:
deſiderabilia ſuper aurum 11.
& lapidem pretioſum mundum:
& dulciora ſuper
mel & favum.
Etenim ſervus tuus 12.
(k) cuſtodiet * ea;

* *Cod.* manum.

* *Cod.* gigans.

* *Cod.* ſapientia, *mendosè*

* *Cod.* eam.

En D in

(1) Poſt *odon*, deeſt αὐτῇ; & ita in aliis Gr. libris, ac Vulg. Porrò obeliſco notatum, ſcribit Hieronymus.
(2) Licèt *euthia* bonam ſententiam reddat, nempe *via recta*; legendum tamen puto *euthea*, juxta Gr. Vatic.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, Eructat. *Veron. & Caſſ.* Eructuat.
(b) *Ibidem*, Indicat. *Veron. & A.* Adnuntiat, *& ita Gr. Vatic.* ἀναγγέλλει.
(c) *Verſu* 5. Exivit. *Veron. & A.* Exiit; *& ita Ambroſ. Comm. in epiſt. ad Romanos pag.*88.
(d) *Verſu* 6. Ut gigas. *Veron. & A.* Sicut gigas. *Ibidem*, A ſummo cœlo. *Veron. & S. Cyprian.* A ſummo cœli. *Gr.* ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ.
(e) *Verſu* 7. Uſque ad ſummum ejus. *Veron. Verſio Æthiop. & A.* Uſque ad ſummum cœli.
(f) *Ibidem*, Nec eſt. *Veron. A. & S. Cyprianus*, Et non eſt, *juxta Gr. Vatic.* καὶ οὐκ ἔστιν.
(g) *Verſu* 9. Corda. *Veron. & A. in mss.* Cor, *juxta Græc. LXX.*
(h) *Verſu* 10. Timor Domini ſanctus. *Veron. Cypr. Verſio Æthiop. & A.* Timor Domini caſtus. *Gr. Vatic.* — ἁγνὸς *Hebr.* — mundus.
(i) *Ibid.* In ſemetipſa. *Veron. cum A.* In idipſum, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ τὸ αὐτό.
(k) *Verſu* 12. Cuſtodit. *Veron. & Caſſ.* Cuſtodiet. *Ibid.* In cuſtodiendis illis. *Veron. A. R. & Caſſ.* In cuſtodiendo illa.

En to phylaſſin auta
antapodoſis polle.
Paraptomata tis ſyneſi;
Ec ton cryphion mu catharìſon me Quirie,
Ce apo allotrion fiſe tu dulu ſu.
Ean me mu catacyrieuſuſin,
tote amomos eſome,
Ce catharisthesome apo amartias megales.
Ce eſonte is eudocian
ta logia tu ſtomatos mu,
Ce e melete tes cardias mu,
enopion ſu diapantos.
Quirie boethe mu,
ce lytrota mu.

in cuſtodiendo illa,
retributio multa.
Delicta quis * intelligit? 13. * Cod. intel. legit. E pro I.
ab occultis meis (*l*) munda me, Domine;
& ab alienis parce ſervo tuo.
Si mei non fuerint (*m*) dominata, 14.
tunc inmaculatus ero;
& mundabor a delicto magno. (*n*)
Et erunt, ut complaceant 15.
eloquia oris mei;
& meditatio cordis mei
in conſpectu tuo ſemper;
Domine, adjutor meus,
& * redemptor meus. * Cod. redentor.

(*l*) *Verſu* 13. Munda me. *Veron. A. R. Caſſ. & Cypr. lib. 3. Teſtim. n. 56.* Munda me Domine, *juxta Gr. Vatic. quod addit*, κύριε.
(*m*) *Verſu* 14. Non fuerint dominati. *Veronen. & A.* Non fuerint dominata.
(*n*) *Ibidem*, Et emundabor a delicto maximo. *Veronen. & A.* Mundabor a delicto magno, *cum Gr. Vatic.* — μεγάλης.

X I X.

Is to telos pſalmos to David.

EPacuſe ſu Quirios en emera
thlipſeos,
Yperaſpiſe ſu to onoma tu Theu Jacob.
Exapoſtile ſy boethian ex agiu,
Ce ec Sion antilabyto ſu.
Mneſthie paſes thyſias ſu,
Ce to * olocauſtoma ſu * Pro olocautoma.
pianato DIAPSALMA.
Doe ſy (1) Quirios
cata ten cardian ſu,
Ce paſan ten bulen ſu
(2) pleroſi.
Agalliaſometha en to ſoterio ſu,
Ce en onomati (3) Quiriu Theu emon
mega'ynthesometha.
Pleroſi Quirios panta
ta etemata ſu,
Nyn egnon, oti
eſoſen Quirios ton chriſton autu.
Epacuſete autu ex uranu agiu autu,
En dynaſties e ſoteria
tes dexias autu.
Uty en * armaſin, ce uty en ippys, * Cod. aſmaſin, mendosè.
Emis de en onomati
Quiriu Theu emon
mega-

X I X.

In finem: Pſalmus ipſi David. 1.

EXaudiat te Dominus in die 2.
tribulationis:
protegat te nomen Dei Jacob.
Mittat tibi auxilium de ſancto; 3.
& de Sion tueatur te.
Memor ſit omnis ſacrificii tui; 4.
& holocauſtum tuum
(*a*) pingue faciat. DIAPSALMA
Tribuat tibi Dominus (*b*) 5.
ſecundum cor tuum:
& omne conſilium tuum
(*c*) compleat.
Exultabimus in ſalutari tuo; 6.
& in nomine (*d*) Domini Dei noſtri
magnificabimur.
Impleat Dominus omnes 7.
petitiones tuas.
Nunc cognovi quoniam
ſalvum fecit Dominus Chriſtum ſuum:
exaudiet eum de cœlo ſancto ſuo:
in potentatibus ſalus
dexteræ ejus.
* Hi in curribus, & hi in equis; 8. * Cod. hii.
nos autem in nomine
Domini Dei noſtri
ma-

(1) Cod. addit *Quirios*, cum aliis Gr. Edit.
(2) *Pleroſi*, vel eſt tempus futurum Optativi, aut Indicativi; vel mendum pro πληρώσαι, ut habet Gr. Vatic.
(3) In Gr. Vatic. deeſt *Quirin*.

(*a*) *Verſu* 4. *Vulgata*, Pingue fiat. *Veron.* Pingue faciat; *& ita Gr. Vatic.* πιανάτω.
(*b*) *Verſu* 5. Tribuat tibi. *Veron. Ambr. in pſal. 36. Enar. pag. 782. A. Caſſ. R. Rom. M. G.* Tribuat tibi Dominus.
(*c*) *Ibid.* Confirmet. *Veron. cum A.* Compleat, *juxta Gr. Vatic.* πληρώσαι. *Hebr.* Impleat.
(*d*) *Verſu* 6. Lætabimur. *Veron. & A.* Exultabimus, *cum Gr. Vatic.* ἀγαλλιασόμεθα.
Ibidem, Dei noſtri. *Veron. A. & R.* Domini Dei noſtri.

megalynthefometha.
Auty ſynepodiſthefan,
ce epeſan,
Emis de aneſtemen,
ce anorthothemen.
Quirie ſoſon ton baſilea,
Ce epacuſon emas (4) en e an emera
epicaleſometha ſe.

(e) * magnificabimur.
Ipſi obligati ſunt, 9.
& ceciderunt.
nos vero (f) ſurreximus,
& erecti ſumus
Domine, ſalvum fac regem: 10,
& exaudi nos in die, (g) in qua
invocaverimus te.

* Cod. magnificavimur. V pro B.

(4) Gr. Vatic. ἡμῶν.

(e) *Verſu* 8. Invocabimus. *Veron. Ambr. in pſal.* 35. *enar. pag.* 777., *& lib. de Nabuthe Jezraelita cap.* 19. *pag.* 585.; *necnon in pſal.* 40. *Enar. pag.* 880., *Cypr. pag.* 123. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Magnificabimur, *juxta Gr. Vatic.* μεγαλυνθησόμεθα, *& cum Pſalter. Arab. atque Æthiop.*, *item Apollinario*, *& Hieronymo in vita Hilarionis*, *& in Oſea cap.* 10. *Et licet S. Auguſtinus hic habeat*, Exultabimus; *in Enar. tamen Pſalmi* 146. *n.* 19. *legit cum Veron.* Magnificabimur.
(f) *Verſu* 9. Nos autem. *Veron. cum Ambr. in pſal.* 35. *Enar. pag.* 778. Nos vero.
(g) *Verſu* 10. Qua. *Veronen. addit*, In (qua), *cum Gr. Vatic.* ἐν.

X X.

Is to telos pſalmos to David.

Quirie en te dynami ſu euphranthefete
o baſileus,
Ce epi (1) to ſoterion ſu
agalliaſete ſphodra.
Ten epithymian tes pſyches autu
edocas auto,
Ce (2) ten theleſin ton * chileon autu
uc eſtereſas auton. Diapsalma.
Oti proephthaſas auton
en eulogies
chreſtotetos
Ethecas epi ten cephalen autu ſtephanon
eg lithu timiu. * Diapsalma.
Zoen eteſato, (3) ce edocas auto,
Macroteta emeron
is eona,
(4) ce is eona tu eonos.
Megale e doxa autu
en to ſoterio ſu,
Doxan ce megaloprepian
epitheſis ep auton.
Oti doſis auto eulogian
is eona eonos,
Euphranis auton en chara
meta tu proſopu ſu.
Oti o baſileus elpizi epi Quirion;
Ce en

* Cod. primis curis, cilion.

*Diapſalma additur a recentiori manu.

X X.

In finem, (a) Pſalmus ipſi David 1.

Domine, in virtute tua lætabitur 2.
Rex:
& ſuper * ſalutare tuum
exultabit vehementer.
Deſiderium (b)* animæ ejus 3.
dediſti ei;
& * voluntatem (c) labiorum ejus
(d) non privaſti ei.
Quoniam prævenisti eum 4.
in benedictionibus
dulcedinis:
poſuiſti in capite ejus * coronam
de lapide pretioſo.
Vitam * petiit; (e) & dediſti ei 5.
longitudinem dierum
in æternum,
& in ſæculum ſæculi.
Magna eſt gloria ejus 6.
(f) in ſalute tua:
gloriam, & magnum decorem
inpones ſuper eum.
Quoniam dabis ei benedictionem (g) 7.
in ſæculum ſæculi:
lætificabis eum (h) cum gaudio
cum vultu tuo.
Quoniam rex ſperat (i) in Dominum: 8.
& in

* Cod. ſalutarem.
* Sec. curis. cordis ejus

* Cod. meudoté, corona.
* Cod. petit.

(1) Gr. Vatic. τῷ σωτηρίῳ.
(2) Ita & aliæ Græcæ Editt. & Vulgata, *voluntatem*; Gr. Vatic. δέησιν.
(3) Poſt *eteſato* additur ſ.e. *ſe*, juxta Gr. Vatic.
(4) *Ce is eona*, deeſt in Gr. Vatic.; ſed extat in Vulgata, *& in ſæculum*.

(a) *In Titulo*, *Vulg.* Pſalmus David. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David.
(b) *Verſu* 3. *Vulgata*, Cordis ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C.* Animæ ejus, *juxta Gr. Vatic.* τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. *Ibidem*, Tribuiſti ei. *Veronen. & A.* Dediſti ei; *& ita verſu* 5.
(c) *Ibid.* Et voluntate. *Veron. & Caſſ.* Et voluntatem, *juxta Gr. Veron.* Ce ten theleſin.
(d) *Ibid.* Non fraudaſti. *Veron. cum A.* Non privaſti.
(e) *Verſu* 5. Petiit a te. *Veron. A. & Caſſ. omittunt*, A te, *juxta Gr. Veron.*
(f) *Verſu* 6. In ſalutari tuo. *Veron. A. G. C.* In ſalute tua.
(g) *Verſu* 7. Dabis eum in benedictionem. *Veron. cum A.* Dabis ei benedictionem, *juxta Gr. Vatic.* δώσεις αὐτῷ εὐλογίαν.
(h) *Ibid.* In gaudio. *Veron. & G.* Cum gaudio.
(i) *Verſu* 8. In Domino. *Veronen.* In Dominum, *& ita Gr. Vatic.* ἐπὶ κύριον.

Ce en to elei tu ypſiſtu
u me ſaleuthe.
Eurethie e chir ſu
paſi tys echthrys ſu,
E dexia ſu eure pantas
tus miſuntas ſe.
Theſis autus os clibanon pyros
is ceron tu proſopu ſu.
Quirios en orge autu
ſyntaraxi autus,
Ce cataphagete autus pyr;
Ton carpon auton
apo ges apolis
Ce to ſperma auton
apo yion ton anthropon.
Oti eclinan
is ſe caca,
Dielogiſanto bulen,
en u me dynonte
(5) ſtene.
Oti theſis autus noton,
En tys perilypys ſu etymaſis
to proſopon auton.
Ypſotheti Quirie en te dynami ſu,
Aſomen, ce (6) pſalomen
tas dynaſtias ſu.

& in Altiſſimi miſericordia (k)
non conmovebitur.
Invenietur manus tua 9.
omnibus inimicis tuis:
dextera tua inveniat omnes,
qui te oderunt.
Pones eos in clibanum ignis, 10.
in tempore vultus tui.
Dominus in ira ſua
* conturbavit eos;
& devoravit eos ignis.
Fructum illorum (l) 11.
de terra perdens;
& ſemen eorum
a filiis hominum.
Quoniam declinaverunt 12.
in te mala:
cogitaverunt (m) conſilium,
quod non potuerunt
ſtabilire:
quoniam pones dorſum: 13.
in * reliquiis tuis præparabis
(n) vultum illorum.
Exaltare, Domine, in virtute tua: 14.
cantabimus & pſallemus
virtutes tuas.

* Cod. conturbabit. B pro V.

* Cod. reliquis.

(5) Cod. ſteae, eum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. στῆναι:
(6) Gr. Vatic. ψαλοῦμεν.

(k) *Ibidem*, Et in miſecicordia Altiſſimi. *Veron. & A.* Et in Altiſſimi miſecicordia.
(l) *Verſa* 11. Fructum eorum. *Veron. & A.* Fructum illorum.
(m) *Verſa* 12. Conſilia, quæ. *Veron. A. & R.* Conſilium, quod, *cum Gr. Vatic.* βουλὴν, ἣν.
(n) *Verſu* 13. Vultum eorum. *Veron. & R.* Vultum illorum.

XXI.

*Lege, antilepſeos.

Is to telos yper tes * antilempſeos
tes eothines pſalmos
to David.

O Theos o Theos mu (1) proſches my
inati encatelipes me.
Macran apo tes ſoterias mu y logy
ton paraptomaton mu.
O Theos mu (2) ececraxa pros ſe emera,
ce uc iſacuſe,
Ce nyctos, ce uchi
is anyan emy
Sy de en (3) agiys catycis
o epenos Iſrahel.
Epi ſe elpiſan
y pateres emon,
Elpiſan ce erryſo autus.

Pros

XXI.

In finem, pro ſuſceptione 1.
matutina: Pſalmus
ipſi David.

DEus, Deus meus, reſpice me: 2.
quare me * dereliquiſti?
longe a ſalute mea, verba
delictorum meorum.
Deus meus, clamabo (a) ad te per diem; 3.
(b) nec exaudies:
& nocte; (c) & non
ad inſipientiam mihi.
Tu autem in Sancto habitas, 4.
laus Iſrahel.
In te ſperaverunt 5.
patres noſtri:
ſperaverunt; (d) & eruiſti eos.

* Cod. reliquiſti.

Ad

(1) Pro *proſches* peiùs legebatur mendosè in Cod. *proſtes*.
(2) Pro *ececraxa*, ſ. e. *cecraxome*. Gr. Vatic. κεκράξομαι ἡμέρας πρὸς σέ.
(3) Cod. *agiys* cum Symmacho. Gr. Vatic. ἁγίοις.

(a) *Verſa* 3. *poſt*, Clamabo. *Veron. & A. addant*, Ad te, *cum Gr. Vatic.* πρὸς σέ.
(b) *Ibidem*, *Vulgata*, Et non exaudies. *Veron. A. R. & Caſſ.* Nec exaudies.
(c) *Ibid.* Et non ad inſipientiam mihi. *Noſtra lectio cohæret cum Septuaginta-virali Verſione*, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί, *juxta Gr. Vatic.*; *Hieronymus juxta Hebraicam veritatem*, Non ſilentium mihi.
(d) *Verſu* 5. Et liberaſti eos. *Veronen. & A.* Et eruiſti eos.

Pros ſe ececraxan
ce eſothefan,
Epi ſe elpiſan,
ce u cateſchynthefan.
Ego de imi ſcolex,
ce uc anthropos,
Onidos anthropon,
ce exutenema lau.
Pantes y theoruntes me
exemyćteriſan me,
Elaleſan en chileſin,
ecineſan cephalen.
Elpiſen epi Quirion, ryſaſtho auton,
Soſato auton,
oti theli auton.
Oti ſy i o * ecſpaſas
me eg gaſtros
I elpis mu apo maſton
tes metros mu,
Epi ſe eperriphen ec metras
Ec cylias metros mu
(4) ſy i o Theos mu,
Me apoſtes ap emu, oti
thlipſis eggys,
Oti uc eſtin o boethon.
Periecycloſan me moſchy polly,
Taury piones perieſchon me.
Enixan ep eme to ſtoma auton,
Os leon (5) arpazon, ce or yomenos.
Oſy ydor exechythe,
ce dieſcorpiſthe
panta ta oſta mu.
Egenethe e cardia mu
oſi ceros tecomenos
en meſo tes cylias mu.
Exeranthe (6) os oſtracon
e iſchys mu,
Ce e gloſſa mu cecollete
to laryggi mu,
Ce is chun thanatu
categages me.
Oti ecycloſan (7) me
cynes polly,
Synagoge ponereuomenon
perieſchon me.
Oryxan chiras mu ce podas, (8)
Exerithmeſan panta

ta

* Primis euris mendoſè, *ecpaſas*. Ibid. & alibi ſæpe eg, pro *ec*.

Ad te clamaverunt; 6.
& ſalvi facti ſunt:
in te ſperaverunt;
& non ſunt confuſi.
Ego autem ſum vermis, 7.
& non homo;
opprobrium hominum,
& abjectio plebis.
Omnes, (e) qui conſpiciebant me, 8.
ſubſannabant me:
Et locuti ſunt (f) in labiis,
& moverunt caput.
Speravit in Domino; (g) eruat eum; 9.
ſalvum faciat eum;
quoniam voluit eum.
Quoniam tu es, qui me 10.
extraxiſti de ventre;
Spes mea ab uberibus
matris meæ:
in te jactatus ſum (h) ex utero: 11.
de ventre matris meæ,
Deus meus es tu;
ne diſcedas (i) a me; quoniam 12.
tribulatio proxima eſt:
quoniam non eſt qui * adjuvet.
Circumdederunt me vituli multi: 13.
tauri pingues obſederunt me:
aperuerunt in me (k) os ſuum, 14.
ſicut leo rapiens & rugiens.
Sicut aqua effuſus ſum; 15.
& diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum,
tamquam cera * liqueſcens,
in medio ventris mei.
Exaruit, velut teſta (l), 16.
virtus mea;
& lingua mea adhæſit
faucibus meis:
& in pulverem mortis
deduxiſti me.
Quoniam circumdederunt me 17.
canes multi:
Concilium malignantium
(m) circumdedit me.
Foderunt manus meas, & pedes * meos:
dinumeraverunt omnia

oſſa

* *Cod.* adjubet. B *pro* V.

* *Cod.* liquiſcens.

* *τὸ* meos *videtur additum ſec. curis, & deerat, ni fallimur, etiam in Auguſtini Pſal.*

[4] Gr. Vatic. θεὸς μου εἶ σύ:
[5] Ante *arpazon* additur art. ὁ in Vatic.
[6] Gr. Vatic. ὡσεί.
[7] Cod. addit *me*, cum Vulgata.
[8] Poſt *podas*, ſ.c. additur *mu*.

(e) *Verſu* 8. Videntes me deriſerunt me. *Veron. & A.* Qui conſpiciebant me, ſubſannabant me. *Ambroſ. in pſalm.* 118. *expoſ. pag.* 1160. Qui conſpiciebaut me, adſpernabantur me. *Caſſ. & R.* Qui videbant me, adſpernabantur me.
(f) *Ibidem*, Locuti ſunt. *Veronen. & A.* Et locuti ſunt.
(g) *Verſu* 9. Eripiat eum. *Veron. & A.* Eruat eum.
(h) *Verſu* 11. In te projectus ſum. *Veron. A. in Enar. hujus Pſalmi n. xi. Caſſ. R. Rom.* In te jactatus ſum.
(i) *Verſu* 12. Ne diſceſſeris. *Veronen. & A.* Ne diſcedas.
(k) *Verſu* 14. Aperuerunt ſuper me. *Veron. A. R. & Caſſ.* Aperuerunt in me. *Gr. Vatic.* — ἐπ' ἐμέ.
(l) *Verſu* 16. Aruit tamquam teſta. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exaruit velut teſta.
(m) *Verſu* 17. Obſedit me. *Veron. & A.* Circumdedit me. *Gr. Vatic.* περιέσχον.

ta oſta mu.
Auty de eatenoeſan
ce epidon me,
Piemeriſanto eautys
ta imatia mu, (9)
Ce epi ton imatiſmon mu
ebalon eleron.
Sy de Quirie me macrynes
ten boethian ſu ap emu, (10)
Is ten antilempſin mu proſehes.
Ryſe apo rompheas ten pſychen mu,
Ce ec chiros cynos ten monogene mu.
Soſon me ec ſtomatos leontos,
Ce apo ceraton monoceroton
ten tapinoſin mu.
Diegeſome to onoma ſu
tys adelphys mu,
En meſo ecelefias ymneſo ſe.
Y phobumeny ton Quirion (11) eſate auton,
Apan to ſperma Jacob
doxaſate auton.
Phouethetoſan auton apan to ſperma Iſrl,
Oti uc exudenoſen,
ude proſochthiſen
(12) ten deeſin tu ptochu.
Ude apeſtrepſen
to proſopon autu ap emu,
Ce en to ceeragene me pros auton
iſecuſen mu
Para ſu o epenos mu, en ecclefia
megale (13) exomologeſome ſy,
Tas euchas mu (14) to Quirio apodoſo
enantion panton ton phobumenon auton.
Phagonte penetes,
ce enpleſtheſonte,
Ce eneſuſin Quirion
y eczetuntes auton,
Zeſonte e cardie auton

oſſa mea.
Ipſi vero conſideraverunt me: 19.
(n) & conſpexerunt me:
diviſerunt ſibi
veſtimenta * ſua:
& ſuper veſtimentum meum (o)
miſerunt ſortem.
Tu autem, Domine, (p) ne longe feceris 20.
(q) auxilium tuum a me:
in defenſionem meam aſpice.
Erue a framea (r) animam meam: 21.
& de manu canis unicam meam;
ſalvum me fac de ore leonis: (ſ) 22.
& a cornibus (t) unicornuorum
humilitatem meam.
Narrabo nomen tuum 23.
fratribus meis:
in medio Eccleſiæ (u) cantabo te.
Qui timetis Dominum, laudate eum: 24.
univerſum ſemen Jacob,
(x) magnificate eum.
Timeat eum omne ſemen Iſrahel: 25.
quoniam non ſprevit,
neque deſpexit
(y) precem pauperis:
neque avertit (z)
faciem ſuam a me:
& cum clamarem ad eum,
exaudivit me.
Apud te laus mea: (aa) in Eccleſia 26.
magna confitebor tibi.
Vota mea Domino reddam, (bb)
(cc) coram timentibus eum.
Edent pauperes, 27.
& ſaturabuntur:
& laudabunt Dominum,
qui requirunt eum.
Vivent corda eorum

* *Lege ſua, non mea.*

in

[9] Gr. Vatic. hic poſt *mu* ponit, ἑαυτοῖς.
[10] Cod. addit *ap emu*, cum Vulg. *a me*. Mox habet *proſtes*, mendosè.
[11] Cod *eſate*: emendatur f. c. *eneſate*.
[12] Gr. Vatic. τῇ δεήσει.
[13] Additur *exomologeſome ſy* etiam in aliis Gr. Editt.
[14] Deeſt, *to Quirio*, in Gr. Vatic.; uti etiam, *panton*.

[n] *Verſu* 19. Et inſpexerunt me. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et conſpexerunt me.
[o] *Ibidem*, Et ſuper veſtem meam. *Veron. cum A. lib. de ſermone Domini in monte, in quo mordicus Italam Verſionem ſectatur num.72., & in enar. hujus pſal. num.19.* Et ſuper veſtimentum meum.
[p] *Verſu* 20. Ne elongaveris. *Veron. & A.* Ne longe feceris. *Caſſ. & R.* Ne longe facias.
[q] *Ibid.* Auxilium tuum a me. *Pro*, a me, *S. Hieron. in epiſt.*135. *vult legi*, Mecum. *Ibidem*, Ad defenſionem. *Veron. & A.* In defenſionem: *mox Vulgata*, conſpice. *Veron. A. R. & Caſſ.* aſpice. *Gr. Vatic.* πρόσχες.
[r] *Verſu* 21. Erue a framea Deus. *Vox*, Deus, *abeſt a Veron. A. R. Rom. M. G. C. Car. Colb. Ger. Gal. & a Gr., ut etiam a Verſion. Syriac. Chald. & Æthiop.*
[ſ] *Verſu* 22. Salva me ex ore leonis. *Veron. & A.* Salvum me fac de ore leonis.
[t] *Ibid.* Unicornium. *Veron. A. R. & Caſſ.* Unicornuorum.
[u] *Verſu* 23. Laudabo te. *Veron. A. & Ambroſ. lib. de Benedict. Patriarch. cap.*11. *pag.*528. Cantabo te. *Gr. Vatic.* ὑμνήσω.
[x] *Verſu* 24. Glorificate eum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Magnificate eum.
[y] *Verſu* 25. Deprecationem. *Veron. A. & Caſſ.* Precem. *R.* Preces.
[z] *Ibid.* Nec avertit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Neque avertit.
[aa] *Verſu* 26. In Eccleſia magna. *Veron. A. & Ambroſ.* In Eccleſia magna confitebor tibi.
[bb] *Ibid.* Vota mea reddam. *Veron. R. & Caſſ.* Vota mea Domino reddam, *juxta Gr. Veron* — to Quirio apodoſo.
[cc] *Ibid.* In conſpectu timentium eum. *Veron. A. Caſſ. & R.* coram timentibus eum.

is eona eonos.
Mneſtheſonte,
ce * epiſtrapheſonte pros Quirion
panta ta perata tes ges.
Ce proſcyneſuſin enopion autu
paſe e patrie ton ethnon.
Oti tu Quiriu e baſilia,
ee autos deſpozi ton ethnon.
Ephagon,
ce proſecyneſan
pantes y piones tes ges,
Enopion autu
propeſunte pantes
y catabenontes is ten gen.
Ce e pſyche mu auto ze,
Ce to ſperma mu duleuſi auto.
Anaggeleſete to Quirio
genea e erchomene,
Ce anaggeluſin
ten diceoſynen autu
Lao to techtheſomeno,
on epyeſen Quirios.

*Primis eutis, epiſtranſeſonte.

in ſæculum ſæculi:
conmemorabuntur, (*dd*) 28.
& * convertentur ad Dominum
univerſi fines terræ.
Et adorabunt in conſpectu ejus
univerſæ (*ee*) patriæ gentium.
Quoniam Domini eſt regnum: 29.
& ipſe dominabitur gentium.
Manducaverunt, 30.
& adoraverunt
omnes (*ff*) divites terræ:
in conſpectu ejus
(*gg*) procident omnes,
qui deſcendunt in * terra.
Et (*hh*) anima mea ipſi vivit: 31.
& ſemen meum (*ii*) ſerviet illi.
Adnuntiabitur * Domino 32.
generatio ventura:
& adnuntiabunt (*kk*)
juſtitiam ejus
populo, qui naſcetur,
quem fecit Dominus.

* Cod. convertuntur.

* Lege, terram.

* Cod. adnuntiavitur. V pro B.

(*dd*) *Verſu* 28. Reminiſcetur. *Veron.* & *A.* Conmemorabuntur.
(*ee*) *Ibidem*, Familiæ. *Veron. A. R. Caſſ. Rom. M. G. C.* Patriæ, *juxta Gr.* πατριαί. *S. Cyprianus etiam pag.* 36. *habet*, patriæ.
(*ff*) *Verſu* 30. Pinguea terræ. *Veron. A. Caſſ. R. Ram. M. G. C.* Divitea terræ.
(*gg*) *Ibid.* Cadent. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Procident, *juxta Græc. Vat.* προπεσοῦνται.
(*hh*) *Verſu* 31. Anima mea illi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ipſi. *Ibid. Vulg.* Vivet. *Veron.* Vivit, *cum Gr. Vatic.* ζῇ
(*ii*) *Ibid.* Serviet ipſi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Serviet illi.
(*kk*) *Verſu* 32. Et adnuntiabunt Cœli. *Vox* Cœli, *abeſt a Veron. G. Car. Gr. Gal. & Gr. Vatic. necnon ab Ambr. in quo legitur* Annuntiabit, *relate ad generationem*.

XXII.

Pſalmos to David

Quirios pymeni me, ce uden me
yſtereſi,
Is topon chloes
eci me cateſcenoſen.
Epi ydatos anapauſeos
exethrepſen me,
Ten pſychen mu epeſtrepſen.
Odegeſen me epi tribus
diceoſynes enecen
tu onomatos autu.
Ean gar ce poreutho
en meſo ſcias thanatu,
U phobetheſome ponera, (1)
oti ſy met emu i.
E rabdos ſu, ce e bacteria ſu
aute me parecaleſan.

Ety-

XXII.

(*a*) Pſalmus ipſi David. 1.

Dominus (*b*) paſcit me, & nihil mihi 2.
deerit:
in locum (*c*) paſcuæ
ibi me conſtituit.
Super aquam refectionis 3.
educavit me:
animam meam convertit.
Deduxit me (*d*) per ſemitas
juſtitiæ,
propter nomen ſuum.
Nam (*e*) etſi ambulem 4.
in medio umbræ mortis;
non timebo mala:
quoniam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus,
ipſa me conſolata ſunt.

Para-

(1) Gr. Vatic. κακά.

(*a*) *In titulo*, *Vulgata*, Pſalmus David. *Veron.* & *A.* Pſalmus ipſi David.
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Regit me. *Veron. A.* & *Ambr. lib. de Joſeph cap.*7 *pag.*498., & *cap.*12. *pag.*696. *in Apolog. David*; *item in pſal.*36. *Enar. pag.* 805.; & *lib.*2. *Expoſ. Euang. ſecundum Luc. pag.*2296.; *nec non lib. de Myſteriis cap.*8. *pag.*336. *cum Verſ. Æthiop.* Paſcit me; & *ita Gr. Vatic.* ποιμαίνει με; *ſic etiam Hebr.* & *Syriac.*; *Chald. verò*, Pavit.
(*c*) *Ibidem*, In loco. *Veron.* In locum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τόπον.
(*d*) *Verſu* 3. Super ſemitas. *Veron.* per ſemitas, *juxta Hebr.* & *Symmachum*, δι' ἀτραπῶν. *A.* In ſemitis.
(*e*) *Verſu* 4. Et ſi ambulavero. *Veron. A. Ambr. de Myſteriis cap.*8. *pag.*336. & *Caſſ.* Et ſi ambulem.

Etymaſas enopion
mu trapezan
Ex enantias
ton thlibonton me.
Elipanas en eleo ten cephalen mu,
Ce to poterion ſu methyſcon (2)
os cratiſton.
Ce to eleos ſu
catadioxete me
paſas tas emeras tes zoes mu,
Ce to catycin me en yco Quiriu
is macroteta emeron.

Paraſti in conſpectu 5.
meo menſam
adverſus eos,
qui tribulant me.
Inpinguaſti oleo caput meum:
& calix tuus (*f*) inebrians,
quam præclarus eſt?
Et miſericordia tua 6.
conſequetur me
per omnes dies vitæ meæ:
& ut inhabitem in domo Domini
in longitudine dierum.

(2) Poſt *methyſcon* ſ. c. additur *me*.

(*f*) *Verſu* 5. Calix meus. *Veron. & Verſio Æthiop.* Calix tuus. *A. Ambr. lib. de Joſeph. cap. XI. pag.* 504.; *& lib. de Elia & jejunio cap. XI. pag.* 545.; *necnon Apolog. David cap. XII. pag.* 696.; *ac in pſal.* 1. *Enar. pag.* 754.; *ut etiam lib. de Myſteriis pag* 337. *Maurinæ, qua utimur, editionis, cum pluribus antiquiſſimis mss.* Poculum tuum. *Et ita Caſſ. R. Rom. M. G. C. juxta Gr. Vatic.* τό ποτήριόν σου. *Hanc lectionem improbat, & ex Communi, ſeu Luciani græca Editione manaſſe, docet S. Hieron. in epiſt.* 135.; *item præfat. in Paralip. Chron. ubi ait:* „*Pro quo in Græco legiſſe vos dicitis*, ποτήριόν σου, *ideſt* Calix tuus. *Sed in* Κοινῇ *hic error ob-* „ *tinnit.*„ *Sed nota, quod etiam S. Auguſtinus in Enar. Pſal.* 35. *n.* 14. *legit*, Calix tuus, *non* Poculum tuum, *cum Veron.*

XXIII.

Pſalmos to David
tes mias (1) Sabbaton.

TU Quiriu e ge, ce to pleroma autes,
E ycumene, ce pantes
y catycuntes en aute.
Autos epi thalaſſon ethemelioſen auten,
Ce epi potamon etymaſen auten.
Tis anabeſete is to oros tu Quiriu,
E tis ſteſete en topo agio autu;
Athoos eherſin,
ce catharos te eardia,
Os uc elaben epi mateo
ten pſychen autu,
Ce uc omoſen epi dolo
to pleſion autu.
Utos lempſete
eulogian para Quiriu,
Ce eleemoſynen
para Theu ſoteros autu.
Aute e genea
Zetunton ton Quirion
Zetunton to proſopon tu Theu Jacob.
DIAPSALMA.

Arate

XXIII.

(*a*) Pſalmus ipſi David, 1.
prima Sabbati.

DOmini eſt terra & plenitudo ejus, 2.
orbis terrarum, & univerſi,
qui habitant in ea. (*b*)
Ipſe (*c*) ſuper maria (*d*) fundavit* eam: 3.
& ſuper flumina præparavit eam.
Quis aſcendet in montem Domini?
aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?
Innocens manibus, 4.
& (*e*) mundus corde:
qui non accepit in vano
animam ſuam:
& non juravit in * dolore
proximo ſuo:
iſte accipiet 5.
benedictionem a Domino:
& miſericordiam
a Deo * ſalvatore ſuo.
Hæc eſt generatio 6.
(*f*) quærentium Dominum:
quærentium faciem Dei Jacob.
DIAPSALMA.

Tol-

* *Cod. men. doſe*, eo.

* *Fortè legendum*, dolorem.

* *Cod.* ſalvatori.

[1] Cod. *Sabbaton*: & ita nonnulli alii mss. libri. Gr. Vatic. Σαββάτω.

[*a*] *In Titulo, Vulgata*, Pſalmus David. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David.
[*b*] *Verſu* 1. *Vulgata*, Qui habitant in eo. *Veron. A. Caſſ. R. Rom.* Qui habitant in ea. *Interpres Græcum ſequutus eſt*, ἐν αὐτῇ, *quod genere concordat cum nomine præcedenti* οἰκουμένη.
[*c*] *Verſu* 2. Quia ipſe. *Vox*, quia, *abeſt ab A. Ambr. in pſal.* 48. *Enar. pag.* 945. *Caſſ. R. Rom. M. G. C. & a Gr. Vatic.*
[*d*] *Ibid.* Fundavit eum — Præparavit eum. *Veron. A. R. & Caſſ.* — eam, *ob ſupra allatam rationem v.* 1. *hujus pſalmi*.
[*e*] *Verſu* 4. Mundo. *Veron. & A.* mundus; *& ita Gr. Vatic.* καθαρός. *Ibid.* Nec juravit. *Veron. & A.* & non juravit.
[*f*] *Verſu* 6. Quærentium eum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quærentium Dominum. *Ambr. lib.* 1. *de Exceſſ. fratris ſui Sat. pag.* 1130. Requirentium Deum.

Arate pylas y archontes (2) emon
Ce eparthete pyle
eoniy,
Ce iſeleuſete o baſileus tes doxes;
Tis eſtin utos o baſileus tes doxes;
Quirios crateos ce dynatos,
Quirios dynatos ex polemo.
Arate pylas y archontes emon,
Ce eparthete pyle
eoniy,
Ce iſeleuſete o baſileus tes doxes;
Tis eſtin utos o baſileus tes doxes;
Quirios ton dynameon
autos eſtin (3) o baſileus tes doxes.

Tollite (g) portas principes veſtri: (h) 7.
& elevamini portæ
æternales:
& introibit rex gloriæ.
Quis eſt iſte rex gloriæ? 8.
Dominus fortis, & potens:
Dominus (i) potens in bello.
Tollite portas principes veſtri: 9.
& elevamini portæ
æternales:
&* introibit rex gloriæ.
Quis eſt iſte rex gloriæ? 10. *Cod.* introivit. V pro B.
Dominus virtutum,
ipſe eſt rex gloriæ.

(2) Hic & infra Gr. Vatic. ὑμῶν.
(3) Poſt *eſtin*, deeſt οὗτος in noſtro Cod.; & ita in aliis Gr. Editt. & Vulg.

[g] *Verſu* 7. Attollite. *Veron. A. R. Cypr. Edit. Maurinæ pag.* 202. *& Caſſ.* Tollite; *quæ Pſalteria etiam v. 9. ſequenti habent*, tollite, *cum eodem Veron.*
[h] *Ibid.* Portas principes veſtras. *Veron. hic. & v. 9. A. G.* Portas principes veſtri. *Gr. Vatic.* πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. *Ambr. quidem in pſal. 36. Enar. pag.* 830. *legit*, Portas principes veſtras; *at nonnulli Mss. teſte el. Editore habent*, Portas principes veſtri. *Et licet de Inſtitut. Virginis cap. 5. pag. 259. excuſi proferant*, veſtras; *attamen in Rom. Edit. ex uno Cod. Vat. legitur*, veſtri.
[i] *Verſu* 8. Potens in prælio. *Veron. & A.* Potens in bello.

XXIV.

Is to telos (1) pſalmos to David.

Pros ſe Quirie era
ten pſychen mu,
O Theos mu epi ſy pepytha,
me cateſchynthien. (2)
Mede catagelaſatoſan me
y echthry mu,
Ce gar pantes
y ypomenontes ſe
u me cateſchynthoſin.
Eſchynthetoſan (3) pantes
y anomuntes diacenes.
Tas odus ſu Quirie gnoriſon my,
Ce tas tribus ſu didaxon me.
Odegeſon me (4) en te alethia ſu,
ce didaxon me,
Oti ſy i o Theos
o ſoter mu,
Ce ſe ypemina olen ten emeran.
Mneſtheti ton yctirmon
ſu Quirie,

XXIV.

In finem, (a) Pſalmus ipſi David 1.

AD te, Domine, levavi 2.
animam meam;
Deus meus in te confido;
non erubeſcam*; *Sec. curis additur, in æternum.
neque irrideant me 3.
inimici mei:
etenim univerſi,
(b) qui te expectant,
non confundentur.
Confundantur (c) iniquè 4.
facientes* vana. *Cod. vanæ.
Vias tuas, Domine, (d) notas fac mihi:
& ſemitas tuas edoce me.
Dirige me in veritate tua: 5.
& doce me,
quoniam tu es Deus
ſalvator meus:
& te ſuſtinui tota die.
Reminiſcere miſerationum 6.
tuarum, Domine;

Ce E Et

[1] Deeſt *Is to telos* in Vatic., ſed extat in Vulg. *in finem*.
[2] Poſt *cateſchynthien*, additur ſ. c. *is ton eona*.
[3] Cod. Vatic. non habet *pantes*, ſed extat in Vulg. *omnes*.
[4] Cod. *en te alethia*: ita & Vulgat. *in veritate*. Gr. Vatic. ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν.

(a) *In Titulo, Vulgata*, Pſalmus David. *Veronen. & A.* Pſalmus ipſi David.
(b) *Verſu* 3. *Vulgata*, Qui ſuſtinent te. *Veron. A. R. Rom. M. G. C.* Qui te expectant. *Gr. Vatic.* οἱ ὑπομένοντές σε. *Hebr.* Qui ſperant in te.
(c) *Verſu* 4. Omnes iniqua agentes ſupervacue. *Veron. & A.* Iniquè facientes vana. *R.* Iniqua facientes vane. *Caſſ. Rom. C.* Iniqui facientes vana. *L. Holſtenius in correct. Mss. ait*; „ *Mss. omnes uno conſenſu* „ *ita legere, quam lectionem etiam Bruno, Faber, & Pſalt. Cajet. exhibent, & Vatic. eamque S. Auguſtinus confirmare videtur, qui legit*: Inique facientes vana. *M.* Iniqua gerentes ſupervacue. *Gr. Vatic.* οἱ ἀνομοῦντες διακενῆς iniqua, *vel* inique facientes, *vel* agentes, *vel* gerentes vane; *omiſſo* omnes, *quod deeſt etiam in A. R. Rom. M. G. C. & Hebr.*
(d) *Ibid.* Demonſtra. *Veron. A. R. & Caſſ.* Notas fac. *Ibid.* Quia. *Veron. & A.* Quoniam.

Ce ta elei ſu oti
apo tu eonos iſin.
Amartias neotetos mu,
ce agnyas mu
me mneſthes.
Cata to eleos ſu
mneſtheti mu (5) ſi,
Enecen (6) tes chreſtotetos ſu Quirie
Chreſtos ce euthes o Quirios,
Dia tuto nomotheteſi
amartanontas en odo.
Odegeſi prais en criſi,
Didaxi prais
odus autu.
Paſe e ody Quiriu
eleos ce alethia
Tys eczetuſin
ten diathecen autu,
ce ta martyria autu.
Enecen tu onomatos ſu Quirie,
ce ilaſtheti (7) tes amarties mu,
polle gar eſtin.
Tis eſtin anthropos o phobumenos ton Quirion;
Nomotheteſi auto en odo,
e eretiſato.
E pſyche autu en agathys
auliſtheſete,
Ce to ſperma autu
cleronomeſi gen.
Crateoma Quirios
ton phobumenon auton,
Ce (8) to onoma Quiriu ton phobumenon
auton,
Ce e diathece autu
tu deloſe autys.
Y ophthalmy mu diapantos pros ton Quirion,
Oti autos ecſpaſi
ec pagidos tus podas mu.
Epiblepſon ep eme, ce eleiſon me,
Oti monogenes, ce ptochos

ego

& quia miſericordiæ tuæ (e)
a ſæculo ſunt.
Delicta juventutis (f) 7.
(g) & ignorantiæ meæ
ne memineris:
ſecundum miſericordiam tuam
(h) memor eſto mei,
propter bonitatem tuam, Domine.
Dulcis & rectus Dominus: 8.
propter hoc (i) legem ſtatuet
delinquentibus in via:
diriget (k) mites in judicio: 9.
docebit manſuetos
vias ſuas.
Univerſæ viæ Domini, 10.
miſericordia & veritas
requirentibus
teſtamentum ejus,
& teſtimonia ejus.
Propter nomen tuum, Domine, 11.
propitiaberis * peccato meo;
multum eſt enim.
Quis eſt homo (l) qui timeat Dominum? 12.
legem ſtatuet (m) ei in via,
quam * elegit.
Anima ejus in bonis 13.
demorabitur:
& ſemen ejus (n) hæreditate
poſſidebit terram.
Firmamentum eſt Dominus 14.
timentibus eum:
& nomen Domini timentibus
eum; (o)
& teſtamentum ejus,
ut manifeſtetur illis.
Oculi mei ſemper ad Dominum: 15.
quoniam ipſe evellet
de laqueo pedes meos.
Reſpice in me, & miſerere: 16.
quoniam unicus (p) & pauper

ego

* *Cod.* propitiaveris. *V pro B.*

* *Cod.* elegi, *mendosè.*

(5) Tò, *ſi*, additur f. c. in Cod. juxta nonnullos græcos Libros, & Vulgatam; malè tamen ſcriptum pro, *ſy*.
(6) Gr. Vatic. ἕνεκα; & ita paullo infra.
(7) Gr. Vatic. τῇ ἁμαρτίᾳ, atque ita reponitur f. e. in Codice.
(8) Verba, *ce to onoma*, uſque, *auton*, deſunt in Gr. Vatic.

(e) *Verſu* 6. & Et miſericordiarum tuarum, quæ a ſæculo ſunt. *Veron. A. G.* Et quia miſericordiæ tuæ a ſæculo ſunt, *juxta Gr. Vatic.* καὶ τὰ ἐλέη σου ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνός εἰσιν; *Ubi* τὰ ἐλέη *referendum eſt ad* εἰσιν, *non ad præcedens* μνήσθητι, *cum, poſt* μνήσθητι *ſit genitivus* τῶν οἰκτιρμῶν.
(f) *Verſu* 7. Delicta juventutis meæ. *Deeſt*, meæ, *in Veron. Caſſ. & R.*
(g) *Ibid.* Et ignorantias meas. *Veron. Ambroſ. de interpellatione Job. lib. 1. cap.* 7. *pag.* 633.; *& lib. de obitu Valentin. conſolat. pag.* 1178. *A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Et ignorantiæ meæ. *Gr. Vatic.* καὶ ἀγνοίας μου; quod ignorantiæ, & ignorantias *reddi poteſt; præſertim cum præcedentia, Ideſt,* ἁμαρτίας νεότητός μου, *careant articulis.*
(h) *Ibidem*, Memento. *Veron. A. R. & Caſſ.* memor eſto.
(i) *Verſu* 8. Legem dabit. *Veron. A. Caſſ. M.* Legem ſtatuet. *R. Rom. G. C.* Legem ſtatuit.
(k) *Verſu* 9. Manſuetos in judicio, & docebit mites. *Veron. A. R. & Caſſ.* Mites in judicio, docebit manſuetos, *omiſſo*, &, *ante* docebit, *cum Gr. Vatic. quod utrobique habet* πραεῖς.
(l) *Verſu* 12. Qui timet. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G.* Qui timeat.
(m) *Ibid.* Legem ſtatuit. *Veron. A. M.* Legem ſtatuet, *juxta Gr. Vatic.* νομοθετήσει.
(n) *Verſu* 13. Hæreditabit terram. *Veron. A. & Caſſ.* Hæreditate poſſidebit terram: *R.* Hæreditatem poſſidebit terram. *Et nota, quod in Veron. neſcio quis emendavit*, Hæreditate poſſidebunt terram.
(o) *Verſu* 14. Et nomen Domini timentibus eum. *Hæc deſunt in Vulg.; habentur autem in Veron. Lat. & Gr. atque in A.*
(p) *Verſu* 16. Quia unicus. *Veron. R. A. & Caſſ.* Quoniam unicus.

(9) ego imi.
E thlipſis tes cardias mu
eplethynthеſan
Ec ton * anangon mu
(10) ryſe me
Ide ten tapinoſin mu,
ce ton copon mu
Ce aphes paſas tas amartias mu.
Ide tus echthrus mu,
oti eplethynthеſan,
Ce miſos adicon emiſeſan me.
Phylaxonten pſychen mu,
ce ryſe me,
Me cateſchynthien, oti
elpiſa epi ſe.
Acacy ce euthis
* ecolloto my,
Oti ypemina ſe Quirie.
Lytroſe o Theos ton Iſrahel
ec paſon
ton thlipſeon autu.

*Sec. euris, anancon.

* Emendatur ſc. ecollonto.

(q) ego ſum.
Tribulationes cordis mei 17.
multiplicatæ ſunt:
de neceſſitatibus meis
libera me.
Vide humilitatem meam, 18.
& laborem meum:
& dimitte (r) omnia peccata mea.
Reſpice inimicos meos; 19.
quoniam multiplicati ſunt;
& odio iniquo oderunt me.
Cuſtodi animam meam; 20.
& erue me:
non confundar, (ſ) quoniam
ſperavi in te.
Innocentes & recti 21.
adhæſerunt mihi,
quoniam ſuſtinui te, Domine. (t)
Redime (u) me, Deus Iſrahel, 22.
ex omnibus
(x) tribulationibus meis.

(9) Gr. Vatic. εἰμὶ ἐγώ.
(10) Gr. Vatic. pro *ryſe* habet ἐξάγαγε.

(q) *Ibidem*, Sum ego. *Veron.* Ego ſum, *juxta ordinem Græci Veron.* ego imi.
(r) *Verſu* 18. Univerſa delicta mea. *Veron. R. A. & Caſſ.* Omnia peccata mea.
(ſ) *Verſu* 20. Non erubeſcam. *Veron. A. & R.* Non confundar. *Caſſ.* Ne confundar.
(t) *Verſu* 21. Quia ſuſtinui te. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. C.* Quoniam ſuſtinui te Domine, *juxta Gr. Vatic.*
(u) *Verſu* 20. Libera Deus Iſrahel. *Veron. Caſſ. R. Rom. G. C.* Redime me Deus Iſrahel. *A. M. & Hebr.* Redime Deus Iſrahel. *Gr. Vatic.* λύτρωσαι.
(x) *Ibid.* Tribulationibus ſuis. *Veron.* tribulationibus meis. *Caſſ. R. Rom. G. C.* anguſtiis meis. *M.* anguſtiis ejus.

XXV.

Tot (1) David

CRinon me Quirie, oti ego
en acacia
eporeuthen,
Ce epi to Quirio elpizon
u me (2) aſthenеſo
Docimaſon me Quirie, ce piraſon me,
Pyroſon tus nephrus mu, ce ten cardian mu.
Oti to eleos ſu
catenanti ton ophthalmon mu eſtin,
Ce eureſteſa en te alethia ſu.
Uc ecathiſa meta ſynedriu mateotetos,
Ce meta paranomunton
u me iſeltho.
Emiſeſa eccleſian
ponereuomenon,
Ce meta aſebon u me cathiſo.

XXV.

(a) Ipſi David. (b) 1.

JUdica me, Domine, quoniam ego * in
innocentia mea
(c) ambulavi:
& in Deo meo ſperans,
non infirmabor.
Proba me, Domine, & temta me: 2.
ure renes meos, & cor meum.
Quoniam miſericordia tua 3.
ante oculos meos eſt:
& complacui in veritate tua.
Non ſedi (d) in concilio * vanitatis: 4.
& cum iniqua gerentibus
non introibo.
Odio habui congregationem (e) 5.
malignorum:
& cum impiis non ſedebo.

* Cod. in innocentiam meam, *hic & Verſu XI.*

* Cod. vanitatis.

Nipſo- E 2 Lavabo

[1] *Tot*, mendum pro *tu*, juxta Gr. Vatic. Latinus Scriba Græcæ linguæ ignarus videtur male expreſſum Y decepiſſe, adeoque legiſſe TOT pro TOY: *Tu*.
[2] *Aſthenеſo*, cum aliis Gr. Editt. & Vulgata, *infirmabor*; Gr. Vatic. ἀσθενήσω.

(a) *In Titulo, Vulg.* In finem. *Deeſt in Veronen. A. & Gr. Vatic.*
(b) *Ibidem Vulgata*, Pſalmus David. *Veronen. & A.* Ipſi David.
(c) *Verſu* 1. & 11. Ingreſſus ſum. *Veron. cum ſolo A.* Ambulavi. *Gr. Vatic.* ἐπορεύθην.
(d) *Verſu* 4. Cum concilio. *Veron. & Caſſ.* In concilio. *R.* In conſilio.
(e) *Verſu* 5. Odivi Eccleſiam malignantium. *Veron. A. & Ambr. epiſt. claſ.* 1. *epiſt.* 63. *pag.* 1033. Odio habui congregationem malignorum. *R. quoque, Rom. & C. habent* Congregationem malignorum.

Nipſome en athoys
tas ehiras mu,
Ce cycloſo
to thyſiaſterion ſu Quirie.
Tu acuſe (3) phonen eneſeos,
Ce diegeſaſthe pánta
ta thaumaſia ſu.
Quirie egapeſa euprepian
ycu ſu,
Ce topon ſcenomatos
doxes ſu.
Me ſynapoleſes meta aſebon
ten pſychen mu,
Ce meta andron ematon
ten zoen mu.
On en cherſin
e anomie
Ce (4) e dexia auton epleſthe
doron.
Ego de en acacia
mu eporeuthen,
Lytroſe me, ce eleiſon me. (5)
O pus mu eſte en euthyteti,
En eccleſies eulogeſo ſe Quirie

Lavabo * (*f*) cum innocentibus 6.
manus meas:
& circumdabo
* altare tuum, Domine;
ut audiam vocem laudis; 7.
& enarrem * univerſa
mirabilia tua.
Domine, dilexi decorem 8.
Domus tuæ:
& locum habitationis
gloriæ tuæ.
Ne (*g*) comperdas cum impiis 9.
animam meam:
& * viris ſanguinum
vitam meam:
in quorum manibus 10.
iniquitates, (*h*)
& dextera eorum repleta eſt
muneribus.
Ego autem in innocentia 11.
mea (*i*) ambulavi:
redime me, * & miſerere mei.
Pes meus ſtetit (*k*) in rectitudine: 12.
in Eccleſiis benedicam te, Domine.

* *Cod.* laba-bo. B *pro* V.

* *Infra*, altarem.

* *Cod.* univerſam: *ſolæcum*.

* *Supple*, cum, *ante*, viris.

* *Sec. cur. additur*, Domine, *eo quod habeatur in Gr. adverſe frõtis*, Quirie.

[3] Gr. Vatic. *quric*.
[4] In Gr. Vatic. deeſt *Ce*.
[5] Poſt *me*, additur f. c. in Cod. *Quirie*.

(*f*) *Verſu* 6. Inter innocentes. *Veron. & Tertul. pag.* 570. Cum innocentibus. *A. in mss. Cod.* In innocentibus.
(*g*) *Verſu* 9. Ne perdas cum impiis Deus. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 12. Ne comperdas cum impiis, *omiſſo*, Deus, *juxta Gr. Vatic.* μὴ συναπολέσῃς μετ̀ ἀσεβῶν. *Caſſ.* Ne ſimul perdas cum impiis. το Deus, *deeſt etiam in eodem Caſſ. & R.*
(*h*) *Verſu* 10. Iniquitates ſunt; *deeſt*, Sunt *in Veron. & Gr. Vatic.*
(*i*) *Verſu* 11. Ingreſſus ſum. *Veron. & A.* Ambulavi.
(*k*) *Verſu* 12. In directo. *Veron. cum A.* In rectitudine, *juxta Gr. Vatic.* ἐν εὐθύτητι. *R. Rom. M. G. C.* In via recta.

XXVI.

To David pro tu
chriſthene.

Quirios photiſmos mu,
ce ſoter mu tina phobetheſome;
Quirios yperaſpiſtes tes zoes mu
apo tinos diliaſo;
En to eggizin
ep eme eacuntas,
tu phagin tas ſarcas mu.
Y thlibontes me, ce y echthry mu
Aut y eſtheneſan, ce epeſan.
En (1) parataxete ep eme paremboli,
u phobetheſete e cardia mu.
Ce ean epaneſte ep eme polemos,

XXVI.

(*a*) Ipſi David, prius quam 1.
egrederetur.

Dominus illuminatio mea,
& ſalus mea; quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ;
a quo trepidabo?
Dum adpropinquaverint (*b*) 2.
ſuper me nocentes,
ut edant carnes meas;
qui tribulant me, & inimici mei,
ipſi infirmati ſunt, & ceciderunt.
Si conſiſtant adverſus me caſtra, 3.
non timebit cor meum:
ſi exſurgat (*c*) in me bellum,

en   in

[1] Cod. *en*, pro *ean*.

[*a*] *In Titulo*, *Vulg.* Pſalmus David. *Veron. & A.* Ipſi David, *omiſſo*, Pſalmus; *quod tamen in Veron. additum eſt ſec. curis*.
[*b*] *Verſu* 2. *Vulgata*, Dum appropiant. *Veron.* Dum appropinquaverint. *Ambr. de pœnit. lib.* 1. *cap.* 14. *pag.* 140. *& A.* Dum appropinquant. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἐγγίζειν.
Ibidem, Inimici. *Veron. addit*, Et, *cum Gr. Vatic.* Καὶ.
[*c*] *Verſu* 3. Adverſum me prælium. *Veron. & A.* In me bellum. *R. & Caſſ.* In me prælium.

en taute ego (2) elpio.
Mian eteſamen para Quiriu,
tauten (3) ezeteſo,
Tu catycin me en to yco tu Quiriu.
paſas tas emeras tes zoes mu,
Tu theorin me
ten terpnotera tu Quiriu
ce epiſcepteſthe ton naon ton agion autu.
Oti ecrypſen me
en ſcene autu
en emera cacon mu,
Eſcepaſen me en (4) apocrys
tes ſcenes autu.
En petra ypſoſen me,
Ce nyn idu ypſoſen
ten cephalen mu
ep echthrus mu.
Ecycloſa ce ethyſa
en te ſcene autu
thyſian alalagmu,
Aſome ce pſalo to Quirio.
Iſacuſon Quirie tes phones mu,
es ececraxa,
Eleiſon me, ce iſacuſon mu.
Sy ipen e cardia mu,
(5) ezeteſa to proſopon ſu,
To proſopon ſu Quirie zeteſo.
Me apoſtrepſes to proſopon ſu ap emu,
Ce (6) me ecclines en orge
apo tu dulu ſu.
Boethos mu genu,
me encatalipes me,
Ce me yperides me o Theos
o ſoter mu.
Oti o pater mu
ce e meter mu

enca-

(d) in hac ego ſperabo.
Unam * petii a Domino, 4.
hanc requiram;
ut inhabitem in domo Domini
(e) omnes dies vitæ meæ:
ut contempler (f)
delectationem Domini;
& protegi a templo ejus. (g)
Quoniam abſcondit me 5.
in tabernaculo ſuo
(h) in die malorum meorum;
protexit me in abſcondito
tabernaculi ſui;
in petra exaltavit me.
Et nunc ecce exaltavit (i) 6.
caput meum ſuper
inimicos meos:
circuivi, & immolavi
in tabernaculo ejus
(k) hoſtiam jubilationis:
cantabo & (l) pſallam Domino.
Exaudi, Domine, vocem meam, 7.
(m) quam clamavi;
miſerere mei, & exaudi me.
Tibi dixit cor meum: * 8.
(n) quæſivi vultum tuum:
vultum tuum (o), Domine, requiram.
Ne avertas (p) vultum tuum a me; 9.
& ne declines (q) in ira
a ſervo tuo.
Adjutor meus eſto;
ne derelinquas me:
neque deſpicias me Deus
ſalutaris meus.
Quoniam pater meus 10.
& mater mea

dere-

* *Cod.* peti.

* *Additur ſec. curis*, Domine, *poſt*, cor meum.

[2] *Elpio*, cum Vulg. *Sperabo*; Gr. Vatic. ἐλπιῶ.
[3] *Ezeteſo*, juxta Gr. Vatic. Malè autem *τό*, *ec*, cultro deletur in Cod. ab imperito amanuenſi.
[4] Fortè mendum pro *apocryphys*; ſed emendatur ſ. c. *apocrypho*, juxta Gr. Vatic.
[5] Pro *ezeteſa*, reponitur ſ. c. *zeteſo*: Gr. Vatic. ἐξεζήτησα.
[6] Cod. addit *Ce*, cum aliis Græcis Editt.

(d) *Eod. Verſ.* 3. In hoc ego ſperabo. *Veron. A. C.* In hac ego ſperabo, *juxta Gr. Vatic.* ἐν αὐτῇ, *& Verſ. Æthiop.*
(e) *Verſu* 4. Omnibus diebus. *Veron. A. & Ambr. lib.* 1. *de Iſaac & Anima cap.* 8. *pag.* 382. Omnes dies, *juxta Gr. Vatic.* πάσας τὰς ἡμέρας.
(f) *Ibid.* Ut videam voluptatem Domini. *Veron. Ambroſ. lib.* 1. *de Jacob.*, *& etiam Vita beata cap.* 7. *pag.* 454. *necnon in pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1002. *& A.* Ut contempler delectationem Domini, *juxta Gr. Vatic.* τὸ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα τοῦ κυρίου. *R. Rom. G. C.* Voluntatem. *Hebr.* Pulchritudinem.
(g) *Ibid.* Et viſitem templum ejus. *Veron.* Et protegi a templo ejus. *A. hic*, Et protegar templum ejus. *Caſſ. R. Rom.* Et protegar a templo ſancto ejus. *G. C.* Et protegi templum ejus. *Gr. Vatic.* καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν αὐτοῦ. *Hieron. ex Hebr.* Et aſcendam templum ejus. *Nota tamen, quod A. in eadem Enar. n.* 9. *legit*: Et protegi templum.
(h) *Verſu* 5. In die malorum. *Veron. A. M. addunt*, meorum, *juxta Gr. Vatic. & Verſionem Æthiop.*; *Arabica habet*: In die calamitatis meæ.
(i) *Verſu* 6. Et nunc exaltavit. *Veron. A. M.* Et nunc ecce exaltavit, *juxta Gr. Vatic.* ἰδοὺ. *R. Rom. G.* Nunc autem exaltavit.
(k) *Ibid.* Hoſtiam vociferationis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Hoſtiam jubilationis. *Gr. Vatic.* ἀλαλαγμοῦ. *Hebr.* Hoſtias jubili. *Et nota, quod in Veron. additur ſec. curis*, laudis &, *ante* jubilationis.
(l) *Ibid.* Pſalmum dicam. *Veron. & A.* Pſallam.
(m) *Verſu* 7. Qua. *Veron.* Quam. *Hellenismus*, *juxta Gr. Vatic. quod habet*, ἧς ἐκέκραξα: τὸ, ἧς, *relatè ad* τῆς φωνῆς.
(n) *Verſu* 8. Exquiſivit te facies mea. *Veron. A. R. Rom. C.* Quæſivi vultum tuum. *Caſſ.* Exquiſivi vultum tuum, *juxta Gr. Vatic. G.* Quæſivi faciem tuam. *M.* Dominum requiram: exquiſivit te vultus meus.
(o) *Ibid. R.* Et faciem tuam. *Veron. A. R. Ambr. Apolog. David cap.* 14. *pag.* 699. *& Caſſ.* Vultum tuum.
(p) *Verſu* 9. Faciem tuam. *Veron. & A.* Vultum tuum.
(q) *Ibid.* Ne declines. *Veron. cum R.* Et ne declines, *juxta Gr. Veron.* Ce me. *Caſſ.* Neque.

encatelipon me,
O de Quirios proſelabeto me.
Nomotheteſon (7) my Quirie
(8) te odo ſu,
Ce odegeſon me en tribo euthia
eneca ton echthron mu.
Me parados me is pſychas
thlibonton me,
Oti epaneſteſan
(9) ep eme martyres adicy,
Ce epſeuſato e adicia * eaute.
Piſteuo tu idin ta agatha tu Quiriu
en ge zonton.
Ypominon ton Quirion, andrizu,
Ce crateuſtho e cardia ſu,
ce ypominon ton Quirion.

*Sec. curis, eauto;mendosè.

* dereliquerunt me:
Dominus autem adſumpſit me.
Legem mihi conſtitue, (r) Domine, 11.
in via tua:
& dirige me (ſ) in ſemita recta
propter inimicos meos.
Ne tradideris me in animas 12.
tribulantium me:
quoniam (t) inſurrexerunt
mihi teſtes iniqui;
& mentita eſt iniquitas ſibi.
Credo videre bona Domini 13.
in terra viventium.
Suſtine (u) Dominum, viriliter age; 14.
& confortetur cor tuum,
& ſuſtine Dominum.

*Cod. dereliquerunt.

[7] Gr. Vatic. pro *my*, habet μοι & ita f. c. in Cod.
[8] Ante *te*, additur *en*, a recentiori manu, juxta Gr. Vatic.
[9] Pro *ep eme* Gr. Vatic. habet, μοι.

(r) *Verſu* 11. Legem pone mihi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Legem mihi conſtitue.
(ſ) *Ibid.* In ſemitam rectam. *Veron. A. Caſſ. G. C.* In ſemita recta, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ. *Et ſic habebat Vulgata in Car. Colb. Ger. Gal.*
(t) *Verſu* 12. Inſurrexerunt in me. *Veron. & A.* Inſurrexerunt mihi. *cum Gr. Vatic.* —— μοι.
(u) *Verſu* 14. Expecta. *Veron. & A.* Suſtine. *Gr. Vatic.* ὑπόμεινον.

XXVII.

Tu David.

PRos ſe Quirie ececraxa,
O Theos mu me paraſiopeſes (1) ap emu,
Me pote paraſiopeſes ap emu,
Ce omyotheſome tys catabenuſin
is laccon.
Iſacuſon tes phones tes deeſeos
mu en to deeſthe me pros ſe,
En to erin me chiras mu
(2) pros naon agion ſu.
Me ſynelcyſes meta amartolon
ten pſychen mu,
Ce meta ergazomenon ten (3) anomian
me ſynapoleſes me.
Ton lalunton irenen
meta ton pleſion autu,
(4) ponera de en tes cardies auton.

Dos

XXVII.

(a) Ipſi David. 1.

AD te, Domine, (b) clamavi:
Deus meus ne ſileas a me:
ne quando ſileas (c) a me;
& ero ſimilis (d) deſcendentibus
in lacum.
Exaudi (e) vocem deprecationis 2.
meæ, dum oro ad te;
dum extollo manus meas
ad templum ſanctum tuum.
Ne ſimul tradas cum peccatoribus (ſ) 3.
animam meam:
& cum operantibus iniquitatem
ne (g) comperdas me.
cum his, (h) qui loquuntur pacem
cum proximo ſuo,
mala autem (i) in cordibus ſuis.

Da

[1] Cod. hic & infra *ap emu*, cum aliis Gr. Editt. & Vulgata, *a me*. Gr. Vatic. ἀπ' ἐμοῦ.
[2] Loco *pros*, Gr. Vatic. εἰς.
[3] Gr. Vatic. ἀδικίαν.
[4] Gr. Vatic. κακά.

[a] *In Titulo, Vulg.* Pſalmus. *Deeſt in A. & Veron. in quo tamen additur a recentiori manu.*
[b] *Verſu* 1. *Vulgata*, Clamabo. *Veron. A. Caſſ. G. C. R.* Clamavi, *juxta Gr. Vatic.* ἐκέκραξα, *ac Verſiones Æthiop. & Arab.*
[c] *Ibid.* Ne quando taceas. *Veron. & A.* Ne quando ſileas.
[d] *Ibidem*, Et aſſimilabor. *Veron. R. & A.* Et ero ſimilis. *Caſſ.* Et ſimilis ero.
[e] *Verſu* 2. Exaudi Domine. *Abeſt* Domine *a R. Rom. Gr. Vatic. Hebr. & ab A. in Mss. In Veron. vero additur ſec. cur.*
[ſ] *Verſu* 3, Ne ſimul trahas me cum peccatoribus. *Veron. & Caſſ.* Ne ſimul tradas cum peccatoribus animam meam, *juxta Gr. Vatic.* τὴν ψυχήν μου. *R. Rom. M. C.* Tradas me. *Et ſic Vulg. in Car. Colb. Ger. Gal. mendosè.*
[g] *Ibidem*, Perdas. *Veron.* Comperdas, *& ita Gr. Vatic.* συναπολέσῃς.
[h] *Ibid.* Qui loquuntur pacem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Cum his, qui loquuntur pacem.
[i] *Ibidem*, In cordibua eorum. *Veron. & A.* In cordibus ſuis.

Dos autys cata
ta erga auton,
Ce cata ten ponerian
ton epitedeumaton auton.
Cata ta erga ton chiron
auton dos autys
Apodos to antapodoma
auton autys
Oti u ſynecan
is ta erga Quiriu,
Ce is ta erga ton chiron auton.
Cathelis autus, ce u me
ycodomeſis autus.
Eulogetos Quirios, oti
iſecuſen tes phones
tes deeſeos mu.
Cyrios boethos mu,
ce yperaſpiſtes mu,
Ep auto elpiſen e cardia mu,
ce eboethethen.
Ce anethalen e ſarx mu,
ce ec thelematos mu
exomologeſome auto.
Quirios erateoma tu lau autu,
Ce yperaſpiſtes ton ſoterion
tu Chriſtu autu.
Soſon ton laon ſu (5) Quirie
ce eulogeſon ten cleronomian ſu,
Ce pymanon autus, ce eparon autus
eos tu eonos.

Da illis * ſecundum 4.
opera ipſorum;
& ſecundum malignitatem (*k*)
affectionum ipſorum;
& ſecundum opera manuum
illorum (*l*) da eis.
Redde retributionem
ipſorum ipſis.
quoniam non intellexerunt 5.
(*m*) in opera Domini,
& in opera manuum ejus:
(*n*) deſtrue illos, & non
ædificabis eos.
Benedictus Dominus; quoniam 6.
exaudivit vocem
deprecationis meæ.
Dominus adjutor meus, 7.
& protector meus:
in ipſum ſperavit cor meum;
& adjutus ſum:
& refloruit caro mea:
& ex voluntate mea
(*o*) confitebor illi.
Dominus, fortitudo plebis ſuæ; 8.
& protector (*p*) ſalutarium
Chriſti ſui eſt.
Salvum fac populum tuum, Domine; (*q*) 9.
& benedic hæreditatem tuam: (*r*)
& rege (*ſ*) illos; & extolle illos
uſque (*t*) in ſæculum.

Poſt verba, da illis, additur in Cod. Domine, a recentiori manu.

[5] Cod. addit *Quirie*, cum Vulgata, *Domine*.

(*k*) *Verſu* 4. Et ſecundum nequitiam adinventionum ipſorum. *Veron. cum ſolo A. In melioribus Mss.* Et ſecundum malignitatem affectionum ipſorum. *Gr. Vatic. τῶν ἐπιτηδευμάτων.*
(*l*) *Ibid.* Tribue illis. *Veron. & A.* Da eis.
(*m*) *Verſu* 5. Opera Domini. *Veron. A. Rom. C.* In opera Domini, *juxta Gr. Vatic. εἰς τὰ ἔργα. G.* In operam.
(*n*) *Ibid* Deſtrues. *Veron. R. Rom. G.* Deſtrue.
(*o*) *Verſu* 7. Confitebor ei. *Veron. A. R. & Caſſ.* Confitebor illi.
(*p*) *Verſu* 8. Salvationum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Salutarium, *juxta Gr. Vatic. τῶν σωτηρίων. Sic etiam Hebr.*
(*q*) *Verſu* 9. ω Domine *deeſt in A., & deletur in Veron. Lat.; in Græco vero non habetur.*
(*r*) *Ibid.* Benedic hæreditati tuæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedic hæreditatem tuam, *juxta Gr. Vatic: εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου.*
(*ſ*) *Ibid.* Rege eos. *Veron. & A.* Rege illos.
(*t*) *Ibid.* In æternum. *Veron. A. & R.* In ſæculum, *cum Gr. Vatic. εἰς αἰῶνος.*

XXVIII.

Pſalmos to David
exodiu
ſcenis

Enegcate (1) to Quirio yiy Theu,
Enegcate to Quirio yius crion.
Enegcate to Quirio doxan, ce timen,
Enegcate to Quirio doxan
onomati autu,
Proſcyneſate to Quirio en aule * agia autu.
Phone

ω agia autu, additur ſec. cu-ris.

XXVIII.

Pſalmus ipſi David, 1.
(*a*) conſummationis
tabernaculi.

Adferte Domino filii Dei:
Adferte Domino filios arietum.
Adferte Domino gloriam & honorem: 2.
adferte Domino gloriam
nomini ejus:
adorate Dominum (*b*) in aula ſancta ejus.
Vox

[1] Cod. pro *Enegcate*, conſtanter habet, *enecate*.

[*a*] *In Titulo, Vulgata*, In conſummatione. *Veron. & A.* Conſummationis; *& ita Gr. Vatic. ἐξοδίου.*
[*b*] *Verſu* 2. *Vulgata*, In atrio ſancto ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* In aula ſancta ejus, *juxta Gr. Vatic. ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ.*

Phone Quiriu epi ton ydaton,
o Theos tes doxes ebronteſen,
Quirios epi ydaton pollon.
Phone Quiriu en (2) dynami,
Phone Quiriu en megaloprepia,
Phone Quiriu ſyntribontos cedrus,
Ce ſyntripſi Quirios tas cedrus tu Libanu.
Ce leptyni autas
os ton moſchon ton Libanon,
Ce o egapemenos os yios
monoceroton
Phone Quiriu diacoptontos
phloga pyros,
Phone Quiriu (3) ſynſiontos
eremon,
Ce (4) ſynſiſi Quirios
(5) teremon Cades.
Phone Quiriu (6) catartizomene elaphus,
Ce apocalypſi drymus,
Ce en to nao autu pas tis
legi doxan,
Quirios ton catacluſmon caticii.
Ce cathiite Quirios baſileus
is ton eona,
Quirios iſchyn to lao autu doſi,
Quirios eulogeſi
ton laon autu (7) is ton eona.

Vox Domini ſuper aquas: 3.
Deus majeſtatis intonuit:
Dominus ſuper aquas multas.
Vox Domini in virtute: 4.
Vox Domini in magnificentia.
Vox Domini (c) conterens cedros: 5.
& conteret Dominus cedros Libani:
& comminuet eas, 6.
(d) tamquam vitulum Libani:
& dilectus, ſicut filius
unicornuorum.
Vox Domini (e) præcidentis 7.
flammam ignis:
Vox Domini (f) conmoventis 8.
ſolitudinem:
& conmovebit Dominus
deſertum Cades.
Vox Domini (g) perficientis * cedros: 9.
&* revelabit (h) ſilvas:
& in templo ejus (i) omnis
quiſque dicit * gloriam,
Dominus diluvium (k) inhabitat: 10.
& ſedebit Dominus rex
in æternum,
Dominus virtutem populo ſuo dabit:
Dominus (l) benedicet
populum ſuum in pace.

* *Syriaca Verſ. habet:* quæ agitat ramos. *Sed legendum puta cum Vulgata*, cervos; non, cedros.
* *Verſu* 9. *Cod.* revelavit; *&* *paullo infra* * gloria.

[2] Gr. Vatic. *ἰσχυῖ*.
[3] Cod. *ſynſiontoc*, pro *ſyſſiontoc*, ut eſt in Gr. Vatic.
[4] *Ce*, deeſt in Vatic. ſed habetur in Vulg. *Et*.
[5] Lege, *ten eremon*.
[6] Gr. Vatic. *καταρτιζομένου*.
[7] Pro *is ton eana*, Gr. Vatic, habet *ἐν εἰρήνῃ*.

(c) *Verſu* 5. Confringes. *Veron. & A.* Conterens. *Ibidem*, Confringet. *Veron. cum eodem A.* Conteret.
(d) *Verſu* 6. Quemadmodum filius unicornium. *Veron. R. & Caſſ.* Sicut filius unicornuorum. *Ambr. etiam de benedict. Patriarch. cap. 11. pag. 529.* --- Unicornuorum. *A.* Sicut filius unicornium.
(e) *Verſu* 7. Intercidentia. *Veron. & A.* Præcidentis.
(f) *Verſu* 8. Concutientis deſertum. *Veron. & A.* Commoventia ſolitudinem. *Caſſ. quoque & R. habent* — Solitudinem.
(g) *Verſu* 9. Præparantis cervos. *Veron. A. M.* Perficientia [cervos] *juxta Gr. Vatic. καταρτιζομένου Hebr.* Obſtetricans cervis.
(h) *Ibid.* Condenſa. *Veron. cum A.* Silvas *Gr. Vatic. δρυμοὺς. Hebr.* Saltus.
(i) *Ibid.* Omnes dicent. *Veron.* Omnis quiſque dicit, *juxta Gr. Vatic. πᾶς τις λέγει*.
(k) *Verſu* 10. Inhabitare facit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Inhabitat, *juxta multos Gr. libros κατοικεῖ*:
(l) *Verſu* 11. Benedicet populo ſuo. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedicet populum ſuum, *juxta Gr. Vatic. εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ*.

XXIX.

Is to telos yper tu
* enceniſmu ty yeu David.

Ypſoſo ſe Quirie, oti
ypelabes me,
Ce uc euphranas tus echthrus
mu ep eme.
Quirie o Theos mu ececraxa pros ſe,
ce iaſo

* Sec. curia, enceniaſmu.

XXIX.

(a) In finem, Pſalmus Cantici 1.
(b) dedicationis domus David.

Exaltabo te, * Dominus, quoniam 2.
ſuſcepiſti me:
& non (c) jucundaſti inimicos
meos ſuper me.
Domine Deus meus, clamavi ad te, 3.
& ſa-

* Lege, Domine.

(a) *Verſu* 1. *in Titulo*, Pſalmus Cantici. *Veron. A. G. C.* In finem pſalmus Cantici, *juxta Gr. Vatic. εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς ᾠδῆς*.
(b) *Ibid. Vulgata*, In dedicatione. *Veron. & A.* Dedicationis, *cum Gr. Vatic. ἐγκαινισμοῦ*.
(c) *Verſu* 2. Nec. *Veron.* Et non, *cum A. in Enar. 2. hujus Pſalmi n. xi. Gr. Vatic. καὶ οὐκ*. *Ibid.* Delectaſti. *Veron. & A.* Jucundaſti.

ce jaſo me.
Quirie auegages ex adu
ten pſychen mu,
Eſoſas me apo ton catabenonton
is laccon.
Pſalate to Quirio y oſiy autu,
Ce exomologiſthe te mneme
tes agioſynes autu.
Oti orge
en to thymo autu,
Ce zoe en to thelemati autu.
To eſperas auliſtheſete clauthmos,
ce is to proi agalliasis.
Ego de ipa en te euthenia mu,
u me ſaleutho is ton eona.
Quirie en to thelemati ſu
(1) paraſchu
to calli mu dynamin.
Eſtrepſas (2) to proſopon ſu,
ce egenethen tetaragmenos.
Pros ſe Quirie (3) ececraxa,
ce pros ton Theon mu (4) edeethen.
Tis ophelia en to emati mu,
en to catabene me
is diaphthoran.
Me exomologeſete ſy chus;
K. (5) e anaggeli
ten alethian ſu.
Ecuſen Quirios, ce eleeſen me,
Quirios egenethe boethos mu.
Eſtrepſas ton copeton mu
is charan emy,
Dierrexas ton ſaccon mu,
ce periezoſas me euphroſynen.
Opos an pſale ſy e doxa mu,
ce u me catanygo.
Quirie o Theos mu is ton eona
exomologeſome ſy.

& ſanaſti me.
Domine, (*d*) eduxiſti ab inferis 4.
animam meam:
ſalvaſti me a deſcendentibus
in lacum,
Pſallite Domino ſancti ejus; 5.
& confitemini memoriæ
ſanctitatis ejus:
quoniam ira 6.
in indignatione ejus.
& vita in voluntate ejus.
Ad (*e*) veſpera demorabitur fletus:
& ad matutinum exultatio.
Ego autem dixi in abundantia mea: 7.
non movebor in æternum.
Domine, in voluntate tua 8.
præſtitiſti
decori meo virtutem:
avertiſti (*f*) autem faciem tuam; (*g*)
& factus ſum conturbatus.
Ad te, Domine, clamabo; 9.
& ad Deum meum deprecabor.
Quæ utilitas in ſanguine meo, 10.
dum deſcendero
in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis?
aut * adnuntiabit
veritatem tuam?
Audivit Dominus, & miſertus eſt mei: 11.
Dominus factus eſt adjutor meus.
Convertiſti planctum meum 12.
in gaudium mihi:
conſcidiſti ſaccum meum:
(*b*) & præcinxiſti me lætitia:
ut cantet tibi gloria mea; 13.
& non conpungar.
Domine Deus meus, in æternum
confitebor tibi.

* *Cod.* adnuntiavit.
V pro B.

Is F In

[1] Codex, *Paraſchu*, *praeſta*, cum nonnullis Gr. libris, necnon Apollinar. ac Pſalter. Æthiop.; Gr. Vatic. habet παράσχου.
[2] Gr. Vaticanum, ἀπέστρεψας δέ.
[3] Reponitur ſ. e. *recraxome*, juxta Gr. Vatic.
[4] Sec. curis *deethiſome*.
[5] Hic K pro R. ſcriptum credimus, ex recepto more, quo dubia loca littera R, quæ *require* ſignificat, notabantur. Exemplum habemus in ſpecimine characterum Cod Regii num 2245. epiſtolas S. Pauli complectentis juxta verſionem Italicam, quod edidit clariſſimus Montfaucon Palæographiæ lib. 3. cap. 4. In eo namque ita legitur: PROPTER INFIKMITATEM. Niſi malimus dicere, K pro C. poſitum, ad ſignificandum *conſule*; ut in veteribus monumentis fierit conſuevit.

(*d*) *Verſu* 4., Eduxiſti ab inferno. *Veron.* Eduxiſti ab inferis. *A.* Reduxiſti ab inferis. *R. Rom. C.* Abſtraxiſti ab inferis. *Caſſ. etiam habet*, — Ab inferis. *M.* Abſtraxiſti ab inferno. *Gr. Vatic.* ἀνήγαγες ἐξ ᾅδου.
(*e*) *Verſu* 6. Ad veſperum demorabitur. *Veron.* Ad veſpera. *A.* Veſpere. *Gr. Vatic.* τὸ ἑσπέρας. *Ibid.* Lætitia. *Veron. & A.* Exultatio, *cum Gr. Vatic.* ἀγαλλίασις.
(*f*) *Verſu* 8. *Veronen. & A. addunt* autem, *ita & Gr. Vatic.* δέ.
(*g*) *Ibidem poſt*, Tuam, *deeſt* a me, *in Veron. & Gr. Vatic.*
(*b*) *Verſu* 12. Circumdediſti. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. & Diurnum Pontif.* Præcinxiſti, *juxta Gr. Vatic.* περιέζωσας. *A. & Hebr. habent*, Accinxiſti. *C. & Ambroſ. lib. de Joſeph. cap.* 9. *pag.* 502. Induiſti.

XXX.

Is to telos pſalmos to David
ecſtaſeos.

EPi ſy Quirie elpiſa,
me cateſchynthien is ton eona,
En te diceoſyne ſu ryſe me,
ce exelu me.
Clinon pros me to us ſu,
tachynon tu exeleſthe me.
Genu my is Theon yperaſpiſten,
Ce is ycon cataphyges
tu ſoſe me.
Oti crateoma mu,
ce cataphyge mu i ſy,
Ce enecen tu onomatos ſu
odegeſis me,
ce diathrepſis me.
Exaxis me ec pagidos tautes,
es ecrypſan my.
Oti ſy i o yperaſpiſtes (1) mu.
Is chiras ſu
paratheſome to pneuma mu.
Elytroſo me Quirie
o Theos tes alethias.
Emiſeſas tus diaphylaſſontas mateotetas
diacenes.
Ego de epi to Quirio elpiſa,
Agalliaſome, ce euphrantheſome
epi to elei ſu.
Oti epides
ten tapinoſin mu,
Eſoſas ec ton * anaccon
ten pſychen mu.
U (2) ſyneclisas me
is chiras echthron,
Eſteſas en eurychoro
tus podas mu.
Eleiſon me Quirie,
oti thlibome.
Etarachthe apo thymu
o ophthalmos mu,
E pſyche (3), ce e gaſter mu.

* Pro *anagcon*.

Oti

XXX.

In finem, Pſalmus (*a*) ipſi David 1.
(*b*) extaſis.

IN te ſperavi, Domine: 2.
non confudar in æternum:
in tua juſtitia (*c*) erue me,
& exime me.
Inclina ad me aurem tuam: 3.
adcelera (*d*) ut eximas me.
eſto mihi in Deum protectorem,
& in domum refugii,
ut ſalvum me facias.
Quia fortitudo, 4.
& refugium meum es tu:
& propter nomen tuum
(*e*) dux mihi eris,
& enutries me.
Educes me (*f*) de* laqueo iſto, 5.
quam occultaverunt mihi:
quoniam tu es (*g*) protector meus, * Domine.
In manus tuas 6.
commendo ſpiritum meum:
redemiſti me Domine
Deus veritatis.
Odiſti obſervantes (*h*) vanitatem 7.
* ſupervacue.
Ego autem in Domino ſperavi: 8.
exultabo *, (*i*) & jucundabor
in tua miſericordia.
Quia (*k*) reſpexiſti
humilitatem meam:
ſalvam feciſti (*l*) de neceſſitatibus
animam meam:
nec concluſiſti me 9.
(*m*) in manus inimici:
ſtatuiſti (*n*) in ſpatioſo
pedes meos.
Miſerere mei, Domine, 10.
quoniam tribulor:
conturbatus eſt in ira
oculus meus,
anima mea, & venter meus:

* *Lege*, de muſcipula iſta.
* *Vox*, Domine, *addita in Cod. ſec. curis*.
* *Cod.* ſupervacuæ: *mendosè*.
* *Cod.* exultabor.

Quo-

[1] Poſt *mu*, in Cod. additur ſ. curis *Quirie*, juxta Gr. Vatic. ſed deeſt in Vulg. & LXX. aliiſque Gr. libris.
[2] Ante *U*, additur ſ. e. *ce*, juxta Gr. Vatic.
[3] Poſt *pſyche* additur *ma* ſec. curis, juxta Gr. Vatic.

(*a*) *In Titulo Vulgata*, David. *Veron. & A.* Ipſi David.
(*b*) *Ibidem*, Pro ecſtaſi. *Id abeſt a pleriſque libris. At Veron. cum A.* Ecſtaſis, *juxta Gr. Vatic.* ἐκστάσεως.
(*c*) *Verſu* 2. Libera me. *Veron. cum A.* Erue me, & exime me, *juxta Gr. Vatic.* ῥῦσαί με, καὶ ἐξελοῦ με. *R. Rom. & M.* Libera me, & eripe me.
(*d*) *Verſu* 3. Ut eruas me. *Veron. & A.* Ut eximas me.
(*e*) *Verſu* 4. Deduces me. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Dux mihi eris. *M.* Educabis me.
(*f*) *Verſu* 5. De laqueo hoc, quem abſconderunt. *Veron. R. & Caſſ.* De laqueo iſto, quem occultaverunt. *A.* De muſcipula iſta, quam occultaverunt.
(*g*) *Ibid.* Protector meus. *Veron. & Caſſ.* Protector meus, Domine; *juxta Gr. Vatic.* ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε. *Nota tamen, quod* τὸ Domine, *additur in Veron. ſec. curis, ſed forte ab eodem Antiq.*
(*h*) *Verſu* 7. Vanitates. *Veron. A. R. & Caſſ.* Vanitatem.
(*i*) *Verſu* 8. Et lætabor in miſericordia tua. *Veron. & A.* Et jucundabor in tua miſericordia.
(*k*) *Ibid.* Quoniam. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quia.
(*l*) *Ibid.* Salvaſti. *Veron. A. R. & Caſſ.* Salvam feciſti.
(*m*) *Verſu* 9. In manibus. *Veron. A. R. & Caſſ.* In manus, *juxta Gr. Vatic.* εἰς χεῖρας.
(*n*) *Ibid.* In loco ſpatioſo. *Veron.* In ſpatioſo. *Et ita Gr. Vatic.* ἐν εὐρυχώρῳ.

Oti exelipen en odyne
e zoe mu,
Ce ta ete mu en ſtenagmys.
Eſthenesſen en ptochia
e iſchys mu,
Ce ta oſta mu etarachtheſan.
Para pantas tus echthrus mu
egenethen onidos,
Ce tys gitoſin mu ſphodra,
ce phobos tys gnoſtys mu.
Y theoruntes me exo
ephygon ap emu,
Epeleſthen oſi
necros apo cardias.
Egenethen oſi
ſcevos apololos,
Oti ecuſa
pſogon pollon
parycunton cyclothen.
En to (4) epiſynachtbene autus
ama ep eme,
Tu labin ten pſychen mu
ebuleuſanto.
Ego de epi ſy elpiſa Quirie,
ipa ſy i o Theos mu,
En tes cherſin ſu
y clery mu.
Ryſe me ec chiros
echthron mu,
Ce ec ton catadioconton me.
Epiphanon to proſopon ſu
epi ton dulon ſu,
Soſon me en to
elei ſu,
Quirie me cateſchynthien
oti epecaleſamen ſe.
Eſchynthieſan y aſebis
ce catachthieſan is adu.
Alala genetheto
ta chile ta dolia,
Ta lalunta
cata tu diceu
anomian
En yperephania ce exudenoſi.

Quoniam defecit in dolore 11.
* vita mea;
& anni mei in gemitibus.
infirmatus eſt in egeſtate (o)
vigor meus:
& oſſa mea conturbata ſunt.
Super omnes inimicos meos 12.
factus ſub opprobrium,
& (p) vicinis meis nimis;
& timor notis meis.
Qui videbant me, foras 13.
(q) fugiebant a me:
oblitus ſum (r) tamquam
mortuus a corde:
factus ſum, tamquam
vas perditum.
Quoniam audivi 14.
vituperationes multorum
(ſ) habitantium in circuitu:
dum congregarentur (t) ipſi
ſimul adverſus me:
ut acciperent (u) animam meam
conſiliati ſunt.
Ego * autem in te, Domine, ſperavi: 15.
dixi; (x) tu es Deus meus: 16.
in manibus tuis
(y) tempora mea.
Erue me de manibus (z)
inimicorum meorum,
& a perſequentibus me.
Inluſtra faciem tuam 17.
ſuper ſervum tuum;
ſalvum me fac
in miſericordia tua.
Domine, non confundar, 18.
quoniam invocavi te.
Erubeſcant impii,
& deducantur in infernum:
muta efficiantur (aa)
labia doloſa,
quæ loquuntur 19.
adverſus juſtum
iniquitatem
in ſuperbia (bb) & contemtu.

**Cod.* vitam meam, *ſolæcum.*

* *Cod. prim. eur.* Ego autem in te ſperavi Domine.

(4) Gr. Vatic. συναχθῆναι.

(o) *Verſu* 11. Infirmata eſt in paupertate virtus mea. *Veron. & A.* Infirmatus eſt in egeſtate vigor meus.
(p) *Verſu* 12. Vicinis meis valde. *Veron.* Vicinis meis nimis. *Caſſ. A. & R.* Inimieis meis nimium.
(q) *Verſu* 13. Fugerunt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Fugiebant.
(r) *Ibid.* Oblivioni datus ſum. *Veron.* Oblitus ſum: *quod accipiendum eſt in paſſiva ſignificatione, juxta Gr. Vatic.* ἐπελήσθην. *Vide Pſalm.* 87. *v.* 13. *ubi habetur,* In terra oblita, *cum eodem Gr. Vatic.* ἐν γῇ ἐπιλελησμένῃ.
(ſ) *Verſu* 14. Commorantium. *Veron.* habitantium, *juxta Gr. Vatic.* παροικούντων. *A.* Accolentium. *Caſſ. R.* Circumhabitantium.
(t) *Ibid.* In eo dum convenirent. *Veron. A. & Caſſ.* Dum congregarentur. *R.* In eo dum congregarentur. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ συναχθῆναι. *Ibidem,* Simul. *Veron. & A.* Ipſi ſimul. *R.* Omnes ſimul.
(u) *Ibid.* Accipere. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ut acciperent, *juxta Gr. Vatic.* τοῦ λαβεῖν.
(x) *Verſu* 16. Deus meus es tu. *Veron. A. R. & Caſſ.* Tu es Deus meus; *juxta Gr. Veron.* ſy i o Theos mu.
(y) *Ibid.* Sortes meæ. *Veron. Caſſ. R. Rom. G. C.* Tempora mea, *juxta cæteros Interpetres,* οἱ καιροί μου. *Et ſic Hebr. At Gr. Vatic. habet* κλῆροι, ſortes; *forte tamen pro* καιροί, tempora. *Verſ. Syr.* Tempora. *omiſſo,* mea. *Paraph. Cald.* tempora redemptionis meæ.
(z) *Ibid.* Eripe me de manu. *Veron. & A.* Erue me de manibus. *R. & Rom.* Libera me, & eripe me de manibus.
(aa) *Verſu* 18. Muta fiant. *Veron. A. R. & Caſſ.* Muta efficiantur.
(bb) *Verſu* 19. Et in abuſione. *Veron. A. R. Rom. M. G. C.* Et contemptu. *Caſſ.* Et in contemptu. *Gr Vatic.* καὶ ἐξουδενώσει. *Hebr.* Et deſpectione.

Os poly to plethos
tes chreſtotetos ſu Quirie,
Es ecrypſas
tys phobumenys ſe.
Exirgaſo tys elpizuſin epi ſe
Enantion ton yion ton anthropon.
Catacrypſis autus en apocrypho
tu proſopu ſu apo taraches
anthropon.
Scepaſis autus en ſcene
apo antilogias
gloſſon.
Eulogetos Quirios, oti
ethaumaſtoſen
to eleos autu
en poli periochès.
Ego de ipa en te ecſtaſi
mu,
Aperrimme ara apo proſopu
ton ophthalmon ſu.
Dia tuto iſecuſas Quirie
tes phones tes deeſeos mu
en to cecragene me pros ſe.
Agapeſate ton Quirion pantes y oſiy autu,
Oti alethias
eczeti Quirios,
Ce antapodidoſin tys
periſſos pyuſin
yperephanian.
Andrizeſthe, ce crateuſtho
e cardia ymon
Pantes y elpizontes epi Quirion.

Quam * multa (cc) multitudo 20.
dulcedinis tuæ, Domine,
quam abſcondiſti
timentibus te:
perfeciſti ſperantibus in te, (dd)
in conſpectu filiorum hominum.
Abſcondes eos in abſcondito 21.
(ee) vultus tui a conturbatione
hominum.
Proteges eos in tabernaculo (ff)
a contradictione
linguarum.
Benedictus Dominus, quoniam 22.
mirificavit
miſericordiam ſuam
(gg) in civitate circumſtantiæ.
Ego (hh) dixi in exceſſu 23.
mentis meæ:
projectus a facie
oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti (ii), Domine,
vocem orationis meæ,
(kk) cum clamarem ad te.
Diligite Dominum omnes ſancti ejus: 24.
quoniam (ll) veritatem
requirit Dominus;
& retribuet his, (mm)
qui abundanter faciunt
ſuperbiam.
Viriliter agite, & confortetur 25.
cor veſtrum,
omnes qui ſperatis in Dominum.

* *Cod. mul. tam; mendosè.*

(cc) *Verſu* 20. Quam magna. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi num.6.* Quam muita. *cum Gr. Vatic.* — πολύ.
(dd) *Ibidem*, Perfeciſti eis, qui ſperant in te. *Veron. & A.* Perfeciſti ſperantibus in te. *Caſſ.* Et perfeciſti ſperantibus in te. *R.* Et perfeciſti eam ſperantibus in te.
(ee) *Verſu* 21. Faciei tuæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Vultus tui.
(ff) *Ibid. poſt*, Tabernacuio, *in Veron. & Gr. Vatic. deeſt*, tuo.
(gg) *Verſu* 22. Mihi in civitate munita. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſ. Æthiop. omiſſo*, mihi, *habent*, In civitate circumſtantiæ. *Gr. Vatic.* ἐν πόλει περιοχῆς.
(hh) *Verſu* 23. Ego autem. *Veron. & A.* Ego, *omiſſo*, autem.
(ii) *Ibidem*, *poſt* Exaudiſti, *Veron. & A. addunt* Domine, *cum Gr. Vatic.* κύριε.
(kk) *Ibid.* Dum clamarem. *Veron. & A.* Cum clamarem.
(ll) *Verſu* 24. Veritatem requiret. *Veron. & G.* Veritatem requirit. *Gr. Vatic.* Veritatea requirit.
(mm) *Ibid. &* Et retribuet abundanter facientibus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et retribuet his, qui abundanter faciunt. *Verſ. Æthiop.* Et retribuet his, qui abundanter quærunt.

XXXI.

To David ſyneſeos.

MAcariy on aphetheſan
e anomie,
Ce on apecalyphtheſan e amartie
Macarios aner u (1) me logiſete
Quirios amartian,

Ude

XXXI.

Ipſi David (a) intelligentiæ.

BEati, quorum remiſſæ ſunt
iniquitates:
& quorum tecta ſunt peccata.
Beatus vir, cui (b) non inputabit 2.
Dominus peccatum:

nec

[1] Pro υ reponitur o, juxta Gr. Vatic. Optime tamen legi poteſt, ὁ.

[a] *In Titulo*, *Vulgata*, Intellectua. *Veron. & A.* Intelligentiæ. *Sed nota, quod in Cod. Veron. ubique legitur*, intellego, *cum E pro I.*
[b] *Verſu* 2. Non imputavit. *Veron. C. Colb. Cer.* Non imputabit. *Gr. Vatic. hic, & in Epiſt. ad Rom. cap.4. v.8.* οὐ μὴ λογίσηται, imputaverit.

Ude eſtin en to ſtomati autu dolos.
Oti eſigeſa,
epaleothe ta oſta mu,
Apo tu crazin me olen ten emeran.
Oti emeras ce nyctos
ebarynthe ep eme
e chir ſu.
Eſtraphen is taleporian
en to enpagene (2) my acanthan,
DIAPSALMA.
Ten amartian mu egnoriſa,
ce ten anomian mu
uc ecalypſa.
Ipa exagoreuſo cat emu
ten anomian mu to Quirio,
Ce ſy aphecas ten aſebian
tes cardias mu. DIAPSALMA.
Yper tautes proſeuxete pros ſe pas oſios
en cero eutheto.
Plen en cataclyſmo
ydaton pollon
pros auton uc eggiuſin.
(3) DIAPSALMA.
Sy mu i cataphyge apo thlipſeos
tes periechuſes me,
To agalliama mu lytroſe me,
apo ton cycloſanton me.
DIAPSALMA.
Synetio ſe,
ce ſynbibo ſe en odo
taute e poreuſe
Epiſterio epi ſe
tus ophthalmus mu.
Me ginesthe os ippos ce emionos
ys uc eſtin ſyneſis.
En chalino ce cemo tas ſiagonas
auton (4) agxes

Ton

nec eſt (c) in ore ejus dolus.
Quoniam tacui, 3.
inveteraverunt oſſa mea
a clamando me (d) tota die.
Quoniam die ac nocte 4.
gravata eſt ſuper me
manus tua:
converſus ſum (e) in ærumna,
(ſ) dum confrigeretur ſpina.
DIAPSALMA.
Peccatum meum cognovi; (g) 5.
& * injuſtitiam meam
non (h) operui.
Dixi: (i) pronuntiabo adverſus me
injuſtitiam meam Domino:
& tu dimiſiſti impietatem
(k) cordis mei. DIAPSALMA.
Pro hac * orabit ad te omnis ſanctus 6.
in tempore opportuno:
verumtamen in diluvio
multarum aquarum,
ad eum (l) non adpropinquabunt.
DIAPSALMA.
Tu mihi es refugium a preſſura, (m) 7.
quæ circumdedit me:
exultatio mea, (n) redime me
a circumdantibus me.
DIAPSALMA.
Intellectum (o) dabo tibi; 8.
& (p) ſtatuam te in via
qua (q) ingredieris:
offirmabo (r) ſuper te
oculos meos.
Nolite fieri ſicut equus & mulus, 9.
quibus non eſt intellectus.
In fræno & camo (ſ) maxillas
eorum confringe,

qui

* *Cod. mendosè*, juſtitiam.

* *Cod.* oravit. *V pro B.*

[2] In Gr. Vatic. deeſt *my*.
[3] Tò *Diapſalma*, deeſt in Gr. Vatic.
[4] Gr. Vatic. ἄγξαι.

(c) *Ibid.* In ſpiritu ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In ore ejus, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῷ στόματι. *Et ita Pſalt. Arab.*
(d) *Verſu* 3. Dum clamarem. *Veron. & A.* A clamando me. *Helleniſmus, juxta Gr. Vatic.* ἀπὸ τοῦ κράζειν με.
(e) *Verſu* 4. In ærumna mea. *Veron. Caſſ. M. G. C.* In ærumna, *omiſſo* mea; *juxta Gr. Vatic. Et ſic etiam A. conſtanter in pleriſque Mss.*
(ſ) *Ibid.* Dum configitur. *Veron.* Dum confringeretur. *R.* Dum configitur. *A.* Dum configeretur. *Rom. G.* Dum confringitur.
(g) *Verſu* 5. Delictum meum cognitum tibi feci. *Veron. cum ſolo A.* Peccatum meum cognovi, *C.* --- ego cognoſco, *Gr. Vatic.* --- ἐγνώρισα, *quod*, cognovi, & cognitum feci, *ſignificat. Hebr.* Notum facio tibi.
(h) *Ibid.* Abſcondi. *Veron. R. Ambr. Apolog. David cap. 7. pag. 688. A. & Caſſ.* Operui.
(i) *Ibid.* Confitebor. *Veron. A. Ambroſ. loco ſupra laudato, & epiſt. claſſ. 1. epiſt. 37. pag. 941. R. & Caſſ.* Pronuntiabo. *Ibid.* Remiſiſti. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalm. num. 15.* Dimiſiſti.
(k) *Ibid.* Peccati mei. *Veron. A. Ambroſ. ſecundo loco ſupra citato, Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſ. Æthiop.* Cordis mei, *juxta Gr. Vatic.* τῆς καρδίας μου.
(l) *Verſu* 6. Non approximabunt. *Veron. & A.* Non adpropinquabunt.
(m) *Verſu* 7. Tu es refugium meum a tribulatione. *Veron. A. R. & Caſſ.* Tu mihi es refugium a preſſura, *juxta Gr. Vatic.* σύ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ θλίψεως.
(n) *Ibid.* Erue me. *Veron. A. R. & Caſſ.* Redime me.
(o) *Verſu* 8. Tibi dabo. *Veron. A. R. & Caſſ.* Dabo tibi.
(p) *Ibid.* Et inſtruam te. *Veron. & A.* Et ſtatuam te.
(q) *Ibid.* Gradieris. *Veron. A. & Caſſ.* Ingredieris. *Gr. Vatic.* πορεύσῃ.
(r) *Ibid.* Firmabo. *Veron. & A.* Obfirmabo. *Gr.* ἐπιστηριῶ.
(ſ) *Verſu* 9. In camo & fræno. *Veron. A. R. & Caſſ.* In fræno & camo, *juxta Gr. Vatic.* ἐν χαλινῷ καὶ κημῷ.

Ton me eggizonton pros ſe.
Polle e maſtiges tu amartolu,
Ton de elpizonta epi Quirion
eleos cycloſi.
Euphranthete (5) epi Quirion,
ce agalliaſthe dicey,
Ce cauchaſthe pantes
y euthis te cardia,

qui non (t) adpropinquant ad te.
Multa flagella peccatoris: 10.
ſperantes (u) autem in Domino
miſericordia circumdabit.
Lætamini in Domino 11.
& exultate juſti:
& gloriamini omnes
recti corde.

[5] Cod. primis curis mendosè, *euphrathesete*.

[t] *Ibid.* Approximant. *Veron. A. in Enar. hujus Pſalmi n.22. & Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſit. pag.* 1090. Adpropinquant.
[u] *Verſu* 10. Sperantem. *Veron. & R.* Sperantes.

XXXII.

To David*.

* Additur ſ.c. *Pſalmos anepigraphos par Ebreis.*

AGalliaſthe dicey en to Quirio,
Tys eutheſi prepi eneſis.
Exomologiſthe to Quirio en cithara,
En pſalterio decachordo pſalate auto.

Calos pſalate auto en alalagmo,
Oti euthes o logos tu Quiriu,
Ce panta ta erga autu en piſti.
Agapa eleemoſynen
ce criſin,
Tu eleus Quiriu pleres e ge.
To logo tu Quiriu
y urany eſtereotheſan
Ce to pneumati tu ſtomatos autu
paſa e dynamis auton.
Synagon os (1) is aſcon
ydata thalaſſes,
Tithis en theſaurys abyſſus.
Phobetheto ton Quirion paſa e ge,
Ap autu de ſaleutheroſan
pantes y catycuntes
ten ycumenen.
Oti autos ipen,
ce egenetheſan,
Autos enetilato, ce ectiſtheſan.
Quirios diaſcedazi bulas ethnon,
Atheti de
logiſmus laon,
Ce atheti bulas archonton.
E de bule tu Quiriu
is ton

XXXII.

(a) Ipſi Davaid. 1.

EXultate juſti in Domino:
Rectos decet conlaudatio:
confitemini Domino in cithara: 2.
in pſalterio (b) decacordo pſallite:
cantate ei canticum novum: 3.
bene canite ei in jubilatione. (c)
Quoniam rectus eſt ſermo Domini: (d) 4.
& omnia opera ejus in fide:
diligit miſericordiam 5.
& judicium*: (e)
miſericordia Domini
plena eſt terra:
verbo Domini cœli firmati ſunt: 6.
& ſpiritu oris ejus
omnis virtus eorum:
congregans, (f) ſicut in utrem, 7.
aquas maris:
ponens in* theſauris abyſſos.
Timeat Dominum omnis terra: 8.
ab ipſo autem (g) commoveantur
omnes, qui habitant
orbem terræ:
quoniam ipſe dixit, 9.
& facta ſunt;
ipſe mandavit, & creata ſunt.
Dominus diſſipavit conſilia gentium: 10.
reprobat autem
cogitationem populorum:
& reprobat conſilia principum:
conſilium vero Domini (b) 11.
manet

* Hic additur, Dominus, a recentiori manu.

* Cod. Veron.conſtanter habet, theſauris.

[1] Cod. *is aſcon*, cum Vulg. *in utre*; & ita Symmachus, *ἐν ἀσκῷ*. Gr. Vatic. *ὡσεὶ ἀσκόν*.

(a) *In Titulo, Vulgata*, Pſalmus David. *Veron. & A.* Ipſi David.
(b) *Verſu* 2. *Vulgata*, Decem cordarum. *Veron. & A.* Decacordo, *cum Gr. Vatic.* δεκαχόρδῳ.
(c) *Verſu* 3. Bene pſallite ei in vociferatione. *Veron. & A. in Enar. III. hujus Pſalmi n.*2. Bene canite ei in jubilatione. *Caſſ. quoque, R. Rom. M. G. C. habent*, In jubilatione, *juxta Hebr.*; *Gr. Vatic.* καλῶς ψάλατε ἐν ἀλαλαγμῷ.
(d) *Verſu* 4. Quia rectum eſt verbum Domini. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quoniam rectus eſt ſermo Domini.
(e) *Verſu* 5. *Poſt*, Judicium, *additur a recentiori manu*, Dominus; *ſed deeſt in Vulg. Gr. Vatic. & Gr. Veron. adverſa frontis*.
(f) *Verſu* 7. Sicut in utre. *Veron. A. Caſſ. G. C.* Sicut in utrem; *& ita Gr. Veron.* Os is aſcon.
(g) *Verſu* 8. Ab eo autem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ab ipſo autem. *Ibid.* Inhabitantes. *Veron. R. & Caſſ.* Qui habitant. *A.* Qui inhabitant. *Ibid.* Orbem. *Veron. & A.* Orbem terræ.
(b) *Verſu* 11. Conſilium autem Domini in æternum manet. *Veron. A. R. & Caſſ.* Conſilium vero Domini manet in æternum.

is ton eona meni,
Logiſmy tes cardias autu
(2) is ton cona tu conos.
Macarion to ethnos, u eſtin
Quirios o Theos (3) autu,
Laos on exelexato (4) Quirios,
is eleronomian eauto.
Ex uranu epeblepſen o Quirios,
iden pantas tus yius ton anthropon,
Ex etymu catyceteriu autu
Epeblepſen epi pantas
tus catycuntas ten gen.
O plaſas cata monas
tas cardias auton,
O ſyniis panta
ta erga auton.
U ſozete baſileus
dia pollen dynamin,
Ce gigas u ſotheſete
en plethi iſchyos autu.
Pſeudes ippos is ſoterian,
En de plethi
dynameos autu
u ſotheſete.
Idu y ophthalmy Quiriu
epi tus phobumenus auton,
Ce epi (5) tus elpizontas epi
to eleos autu.
Ryſaſthe ce thanatu tas pſychas auton,
ce * diathrepſi autus en limo. (* Videtur mendum, pro *diathrepſe*.)
E pſyche emon ypomeni to Quirio,
Oti boethos ce yperaſpiſtes
emon eſtin.
Oti en auto euphrantheſete
e cardia emon,
Ce en to onomati to agio autu
elpiſamen.
Genyto * Quirie to eleos (6) ſu (* Prius men doſè, *genſto* forte pro *geneſtho*.)
eph emas
cathaper elpiſamen epi ſe.

manet in æternum:
cogitationes cordis ejus
(i) in ſæcula ſæculorum.
Beata gens cujus eſt 12.
Dominus (k) Deus eorum:
populus (l) quem elegit Dominus
in hæreditatem ſibi.
De cœlo reſpexit Dominus; 13.
vidit omnes filios hominum.
De præparato habitaculo ſuo 14.
reſpexit ſuper omnes
qui habitant terram
qui * finxit ſingillatim 15. (* Cod. fixit: mox; intellegit. E pro I.)
corda eorum;
qui intelligit omnia
opera eorum.
Non ſalvus fiet rex (m) 16.
in multitudine virtutis:
nec * gigas ſalvus erit (n) (* Cod. gigans.)
in multitudine virtutis ſuæ.
Mendax (o) equus ad ſalutem: 17.
in abundantia autem
virtutis ſuæ
(p) non erit ſalvus.
Ecce oculi * Domini 18. (* Cod. Domine.)
(q) ſuper timentes eum;
& ſperantes (r) ſuper
miſericordia ejus;
ut eruat a morte animas eorum, 19.
& alat eos in fame.
Anima noſtra (ſ) patiens erit Domino: 20.
quoniam adjutor, & protector
noſter eſt:
quia (t) in ipſo lætabitur 21.
cor noſtrum;
& in nomine ſancto ejus
ſperavimus.
Fiat, (u) Domine, miſericordia tua 22.
[Domine] ſuper nos (ὦ Domine, mendosè geminatur.)
ſicut ſperavimus in te.

XXXIII. Pſal. XXXIII. Pſal.

(2) Gr. Vatic. ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς
(3) Cod. ſec. curis *auton*.
(4) To *Quirios*, deeſt in Gr. Vatic.
(5) Cod. addit *Ce epi*, cum Vulg. *Et in*.
(6) Gr. Vatic. poſt *ſu*, transfert *Quirie*.

[i] *Verſ. eod.* In generatione & generationem. *Veron. cum ſolo A.* In ſæcula ſæculorum. *Caſſ. R. Rom. G. C.* In ſæculum ſæculi. *M.* A generatione & progenie; *& ita in Lat. Veron. ſec. curis. Gr. Vatic.* ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς *Gr. Veron.* Is cona tu conos.
(k) *Verſu* 12. Deus ejus. *Veron. & Caſſ.* Deus eorum.
[l] *Ibid.* Quem elegit. *Veron. A. & R.* Quem elegit Dominus; *& ita Veron. Gr. adverſæ paginæ.*
[m] *Verſu* 16. Non ſalvatur Rex per multam virtutem. *Veron. & A.* Non ſalvus fiet rex in multitudine virtutis. *R.* Non ſalvabitur &c.
[n] *Ibidem*, Et gigas non ſalvabitur. *Veron. A. R. & Caſſ.* Nec gigas ſalvus erit. *Et nota, quod in Veron. atque in Mss. Auguſtiniani Pſalterii conſtanter ſcribitur*, Gigans.
[o] *Verſu* 17. Fallax. *Veron. & A.* Mendax. *R.* Falſus. *Gr. Vatic.* ψευδὴς.
[p] *Ibidem*, Non ſalvabitur. *Veron. A. R. & Caſſ.* Non erit ſalvus.
[q] *Verſu* 18. Super metuentes. *Veron. R. & Caſſ.* Super timentes. *Et ita etiam A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 24.
[r] *Ibid.* Et in eis qui ſperant. *Veron.* Et ſperantes. *A. & Caſſ.* Sperantes, *omiſſo*, Et. *R.* Sperantes autem.
[ſ] *Verſu* 20. Suſtinet Dominum. *Veron. cum ſolo A.* Patiens erit Domino. *Verſio Æthiop.* Patiens eſt Domino. *G. C.* Patiens eſt in Domino. *Gr. Vatic.* ὑπομένει τῷ κυρίῳ. *Hebr.* Expectabit Dominum. *Varietas orta ex accentu græco, ſine quo vetus Italæ Auctor reddidit verbum* ὑπομενεῖ, patiens erit.
[t] *Verſu* 21. In eo. *Veron. A. R. & Caſſ.* In ipſo.
[u] *Verſu* 22. Miſericordia tua, Domine. *Veron. & Caſſ.* Domine, miſericordia tua, *juxta Gr. Veron.* Quirie to eleos ſu. *Ibid.* Quemadmodum. *Veron. A. & R.* Sicut.

XXXIII.

*Prius men doxè, *apote*.

Pſalmos to David * opote
ellyoſen to proſopon autu
enantion (1) Abimelec,
ce apelyſen auton, ce apelthen.

EUlogeſo ton Quirion
en panti cero,
Diapantos e eneſis autu en to ſtomati mu,
En to Quirio (2) epeneſtheſete e pſyche mu.
Acuſatoſan prais,
ce euphranthetoſan.
Megalynate ton Quirion ſyn emy,
Ce ypſoſomen to onoma
autu epi to auto.
Exezeteſa ton Quirion, ce epecuſen mu,
Ce ec paſon ton thlipſeon mu
erryſato me,
Proſelthate pros auton,
ce photiſthete
Ce ta proſopa ymon
u me cateſchynthe.
Utos o ptochos ececraxen,
Ce o Quirios iſecuſen (3) auton,
Ce ec paſon ton thlipſeon
autu eſoſen auton.
Parembali o aggelos tu Quiriu
cyclo ton phobumenon auton,
ce ryſete autus.
Geuſate (4), ce idete oti
chreſtos o Quirios,
Macarios aner (5) o elpizon ep auton.
Phobethete ton Quirion pantes (6) y oſiy autu,
oti uc eſtin yſterema
tys phobumenys auton.
Pluſiy eptocheuſan, ce epinaſan,

XXXIII.

(*a*) Pſalmus ipſi David, quando 1.
commutavit vultum ſuum
coram (*b*) Abimelech;
& dimiſit eum, & abiit.

BEnedicam Dominum 2.
in omni tempore:
ſemper laus ejus in ore meo:
in Domino laudabitur anima mea. 3.
Audiant manſueti,
& lætentur.
Magnificate Dominum mecum: 4.
& exaltemus nomen
ejus (*c*) in unum.
Inquiſivi (*d*) Dominum, & exaudivit me: 5.
& ex omnibus tribulationibus meis
eruit me.
Accedite ad eum, 6.
& inluminamini:
& vultus veſtri (*e*)
non erubeſcent.
Iſte inops (*f*) clamavit; 7.
& Dominus exaudivit eum:
& ex omnibus tribulationibus (*g*)
ejus ſalvum fecit eum.
Inmittet Angelum Dominus (*h*) 8.
in circuitu timentium eum,
(*i*) & eruet eos.
Guſtate, & videte, quoniam 9.
ſuavis eſt Dominus:
beatus vir, qui ſperat (*k*) in eum.
Timete Dominum ſancti ejus: 10.
(*l*) quoniam nihil deeſt
timentibus eum.
Divites eguerunt, & eſurierunt. 11.

Y de inqui-

(1) Lege *Abimelech*; omittit enim Scriba ſæpiſſime *H* per incuriam.
(2) Lege, *epenethefete*, ut habet Gr. Vatic.
(3) Gr. Vatic. *αὐτοῦ*.
(4) Sec. curis emendatur, *genſaſthe*.
(5) Gr. Vatic *ὃς ἐλπίζει*.
(6) Gr. Vatic. *οἱ ἅγιοι*.

(*a*) *In Titulo, Veron. addit*, Pſalmus, *cum Gr. ex adverſo*, Pſalmos.
(*b*) *Ibidem, Vulgata*, Achimelech. *Veron. A. Rom. C. Car. Gal.* Abimelech, *juxta Gr. Vatic.* Ἀβιμέλεχ. *Et ſic Verſiones Arabica, Æthiop. & Cald. cum Textu Hebr.*
(*c*) *Verſu* 4. In idipſum. *Veron.* In unum. *Caſſ. R. Rom. M. G.* In invicem. *S. Auguſtinus in Enar.* 2. *Pſal.* 33. ℣. 4. *n.* 7. *hæc habet*: „ Et exaltemus nomen ejus in idipſum. *Quid eſt*: exaltemus nomen ejus in idipſum? *Hoc eſt* In unum; *Nam multi Codices ſic habent*: Magnificate Dominum mecum, & exaltemus „ nomen ejus in unum. *Hebr.* Pariter.
(*d*) *Verſu* 5. Exquiſivi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Inquiſivi. *Ibid.* Eripuit me. *Veron. & A.* Eruit me.
(*e*) *Verſu* 6. Et facies veſtræ non confundentur. *Veron. A. R. Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 131. *& Caſſ.* Et vultus veſtri non erubeſcent.
(*f*) *Verſu* 7. Iſte pauper. *Veron. & A.* Iſte inops.
(*g*) *Ibid.* Et de omnibus tribulationibus ejus ſalvavit eum. *Veron. cum A.* Et ex omnibus tribulationibus ejus ſalvum fecit eum. *Caſſ. et R.* Et ex omnibus liberavit eum.
(*h*) *Verſu* 8. Immittet Angelus Domini. *Veron. et Caſſ.* Inmittet Angelum Dominus. *Ambr. quoque lib.* 2. *expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1309. -- Angelos Dominus. *S. Auguſtinus tamen in Enar. hujus Pſalmi n.* 11. ℣. 8. *hæc habet*: „ Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eruet eos. *Sic ſcriptum* „ *eſt, Fratres*; *Non, quomodo habent aliqui mendoſi Codices*, Immittet Angelum Dominus in circuitu „ timentium eum, & eruet eos; *Sed ſic*, Immitet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eruet eos.
(*i*) *Ibid.* Et eripiet eos. *Veron. & A. mox relat.* Et eruet eos.
(*k*) *Verſu* 9. In eo. *Veron. & A.* In eum, *cum Gr. Vatic.* ἐπ' αὐτόν.
(*l*) *Verſu* 10. Quoniam non eſt inopia. *Veron. A. in Enar.* 2. *hujus Pſal. n.* 14. *R. & Caſſ.* Quoniam nihil deeſt.

Y de eczetuntes ton Quirion
uc elattothesonte pantos agathu.
Diapsalma.
Deute (7) tegna acuſate mu,
phobon Quiriu didaxo ymas.
Tis eſtin anthropos o thelon zoen,
Agapon emeras idin agathas;
Pauſon ten gloſſan ſu apo cacu,
Ce chili ſu tu me
* lalesi dolon.
Ecclinon apo cacu,
ce pyeſon agathon,
Zeteſon irenen, ce dioxon auten.
Ophthalmy Quiriu epi diceus,
Ce ta ota autu is deeſin auton;
Proſopon de Quiriu
epi pyuntas caca,
Tu exolothreuſe ec ges
to mnemoſynon auton.
Ececraxan y dicey,
ce o Quirios iſecuſen (8) autus,
Ce ec paſon ton thlipſeon
auton erryſato autus.
Eggys Quirios tys
ſyntetrimmenys ten cardian,
Ce tus tapinus to pneumati ſoſi.
Polle e thlipſis ton diceon,
Ce ec paſon auton ryſete autus.
Quirios phylaſſi panta
ta oſta auton,
En ex auton u ſyntribeſete.
Thanatos amartolon poneros,
Ce y miſuntes ton diceon
plemmeleſuſin.
Lytroſete Quirios pſychas
dulon autu,
Ce u me plemmeleſuſin pantes
y elpizontes ep auton.

* S.c.emendatur, lalese

inquirentes autem Dominum
non minuentur omni bono.
Diapsalma.
Venite * filii; audite: 12.
timorem Domini docebo vos.
Quis eſt homo, qui vult vitam; 13.
& diligit videre dies bonos? (m)
Cohibe (n) linguam tuam a malo: 14.
& * labia tua, ut non
loquantur dolum:
declina a malo; (o) 15.
& fac quod bonum eſt:
quære pacem, (p) & ſequere (q) eam.
Oculi Domini ſuper juſtos: 16.
& aures ejus in preces eorum.
Vultus autem Domini 17.
ſuper facientes mala;
ut perdat de terra
* memoriam eorum.
Clamaverunt juſti; 18.
& Dominus exaudivit eos:
& ex omnibus tribulationibus
eorum (r) eruit eos.
Juxta eſt Dominus his, (ſ) qui 19.
obtriverunt cor:
& humiles ſpiritu (t) ſalvos faciet.
Multæ tribulationes juſtorum: 20.
& de omnibus his (u) eruet eos.
Dominus cuſtodit omnia 21.
oſſa eorum:
unum (x) ex illis non conteretur.
Mors peccatorum peſſima: 22.
& qui oderunt juſtum,
delinquunt.
Redimet Dominus animas 23.
ſervorum ſuorum:
& non derelinquet (y) omnes
qui ſperant in eum.

* Cod. fili, pro filii.

* Cod. lavia, V pro B.

* Cod. memoriamendori.

XXXIV. To G XXXIV. Ipſi

[7] *Tegnon*, pro *tecnon*, latinis characteribus ſcriptum reperitur etiam in actis SS. Martyrum a Ruinartio editis.
[8] Gr. Vatic αὐτοῦ.

(m) *Verſu* 13. Diligit dies videre bonos. *Veron. cum A.* Et diligit videre dies bonos. *Caſſ. & R.* Et cupit videre dies bonos.
(n) *Verſu* 14. Prohibe. *Veron. R. Ambroſ. lib. de exhort. Virgin. cap.* 13. *pag.* 300. *& Caſſ.* Cohibe. *A.* Contine.
(o) *Verſu* 15. Diverte a malo. *Veron. A. Tertull. pag.* 391. *ac* 479. *& Ambr. lib. de fuga ſæculi cap.* 5. *pag.* 428. Declina a malo, *juxta Gr. Vatic.* ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ.
(p) *Ibid.* Inquire pacem. *Veron. A. & Ambroſ. loco ſupra citato*, Quære pacem.
(q) *Ibid.* Et perſequere. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et ſequere.
(r) *Verſu* 18. Liberavit eos. *Veron. & A.* Eruit eos.
(ſ) *Verſu* 19. Qui tribulato ſunt corde. *Veron. cum ſolo A.* Qui obtriverunt cor. *Gr. Vatic.* τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν. *Hebr. cum Verſ. Syr. & Paraph. Chald.* Contritis corde. *Verſ. Arab.* Confractis cordibus.
(t) *Ibid.* Salvabit. *Veronen. & A.* Salvos faciet.
(u) *Verſu* 20. Liberabit eos. *Veron. & A.* Eruet eos. *Ibidem Vulg.* Dominus. *Deeſt in Veronen. Gr. & Lat.*
(x) *Verſu* 21. Ex his. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 14. Ex illis.
(y) *Verſu* 23. Et non delinquent. *Veron. & Caſſ.* Et non derelinquet. *Hebr.* Et non deſolabuntur. *Ibid.* Qui ſperant in eo. *Veron. A. & Caſſ.* Qui ſperant in eum.

XXXIV.

To David.

Dicaſon Quirie tus adicuntas me,
Polemeſon tus polemuntas me.
Epilabu oplu ce thyreu,
ce anaſtethi is ten boethian mu.
Eccheon romphean, ce ſynclifon
ex enantias
ton catadioconton me,
Ipon te pſyche mu,
ſoteria ſu (1) imi ego.
Eſchynthieſan, ce entrapieſan
y zetuntes ten pſychen mu,
Apoſtraphieſan is ta opiſo,
Ce cateſchynthieſan
y logizomeny my caca.
Genethetoſan oſi (2) chnus
cata proſopon anemu,
Ce aggelos Quiriu ecthlibon autus.
Genetheto e odos auton ſcotos,
ce oliſthema,
Ce aggelos Quiriu
catadiocon autus.
Oti dorean ecrypſan
my diaphthoran
pagidos auton,
Maten onidiſan
ten pſychen mu.
Eltheto autys pagis,
en u* ginoſcuſin,
Ce e thera en ecrypſan
ſynlabeto autus,
Ce en te pagidi
peſunte en aute,
E de pſyche mu
agalliaſete epi to Quirio,
Terphtheſete epi
to ſoterio autu.
Panta ta oſta mu eruſin,
Quirie tis omyos ſy;

Ryome-

*Male emê. datur i. e. ginoſci.

XXXIV.

Ipſi David. 1.

Judica, Domine, nocentes me:
(a) Expugna expugnantes me:
adprehende arma & ſcutum; 2.
& exurge in adjutorium mihi.
Effunde * frameam, & conclude 3.
adverſus eos
qui me perſequuntur,
Dic animæ meæ,
ſalus tua ego ſum.
Confundantur & revereantur 4.
(b) qui quærunt animam meam:
avertantur retrorſum,
& confundantur,
(c) qui cogitant mihi mala:
fiant tamquam pulvis 5.
ante faciem venti:
& Angelus Domini (d) tribulans eos.
fiat (e) via eorum tenebræ 6.
& lubricum:
& Angelus Domini
perſequens eos.
Quoniam gratis abſconderunt 7.
mihi (f) corruptionem
muſcipulæ ſuæ:
* vane (g) exprobraverunt
animam meam.
Veniat * illis muſcipula (h) 8.
* quam ignorant:
& captio quam occultaverunt,
comprehendat eos:
& in muſcipula
incident ipſa.
Anima autem mea 9.
* exultabit in Domino:
delectabitur (i) ſuper
* ſalutare tuum. (k)
Omnia oſſa mea dicent; 10.
Domine, quis ſimilis tibi?

eruens

* Cod. framea: mendosè.

* Cod. vano exprobraverunt.
* Cod. mendosè, veniant * quæ.

* Cod. exultavit. V pro B.
* Cod. ſalutarem.

(1) Gr. Vatic. ἐγώ εἰμι,
(2) Gr. Vatic. χοῦς.

(a) *Verſu* 1. Expugna impugnantes. *Veron.* Expugna expugnantes. *Idem verbum utrobique etiam in Gr. Vatic.* πολέμησον τοὺς πολεμοῦντας.
(b) *Verſu* 4. Quærentes. *Veron.* & *R.* Qui quærunt.
(c) *Ibidem*, Cogitantes. *Veron.* *A.* *R.* & *Caſſ.* Qui cogitant.
(d) *Verſu* 5. Coarctans eos. *Veron. cum A.* Tribulans eos, *juxta Gr. Vatic.* ἐκθλίβων αὐτούς. *Caſſ.* *R.* *Rom.* *M.* *G.* Affligens eos. *C.* Confligens eos.
(e) *Verſu* 6. Via illorum. *Veron.* *A.* & *Caſſ.* Via eorum. *R.* Viæ eorum.
(f) *Verſu* 7. Interitum laquei ſui. *Veron.* Corruptionem muſcipulæ ſuæ. *A.* Muſcipulæ ſuæ corruptionem; *juxta. Gr. Vatic.* διαφθορὰν ---- *Hebr.* Inſidias retis ſui.
(g) *Ibid.* Supervacue *Veron* Vano. *Caſſ.* *A* & *R.* Vare *Gr. Vatic.* μάτην.
(h) *Verſu* 8. Veniat illi laqueus, quem ignorat: & captio quam abſcondit, apprehendat eum; & in laqueum cadat in ipſum. *Veron.* Veniat illis muſcipula, quam ignorant: & captio, quam occultaverunt, comprehendat eos; & in muſcipula incident ipſa: & *ita A., exceptis his*, Et in muſcipula incidant in ipſa. *At Gr. Vatic. ubique favet Veron.* ἐλθέτω αὐτοῖς παγὶς, ἣν οὐ γινώσκουσι, καὶ ἡ θήρα ἣν ἔκρυψαν, συλλαβέτω αὐτούς, καὶ ἐν τῇ παγίδι πεσοῦνται ἐν αὐτῇ. *Sic quoque Caſſ.* *R.* *Rom.* *M.* *G.* *C.* *habent plurali numero*: Veniat illis laqueus, quem ignorant &c. *Item R. Rom.* Et in laqueum incidant in idipſum.
(i) *Verſu* 9. *ante*, Delectabitur, *in Veronen. deeſt*, Et; & *ita in A.* & *Gr. Vatic.*
(k) *Ibidem*, Super ſalutari ſuo. *Veron.* Super ſalutare tuum [*lege*, ſuum]. *A.* *R.* *Rom.* *Caſſ.* *M.* *G.* Super ſalutare ejus.

Ryomenos ptochon ec chiros
ſtereoteron autu,
Ce ptochon ce peneta
apo ton diarpazonton auton.
Anaſtantes martyres adicy
a uc eginoſcon
(3) eroton me
Antapedidoſan my ponera
anti agathon
Ce atecnian te * pſyche mu.
* Codex, pſyge.
Ego de en to autus
parenochlin my
enedyomen ſaccon.
Ce etapinun en neſtia
ten pſychen mu,
Ce e proſeuche mu is ton colpon
mu apoſtrapheſete.
Os pleſion os
adelphon imeteron
utos euereſtun,
Os penthon ce ſcythropazon
utos etapinumen.
Ce cat emu euphrantheſan,
ce ſynechtheſan,
Synechtheſan ep e
me maſtiges, ce uc egnon.
Dieſchiſtheſan, ce u
catenygeſan,
Epiraſan me,
(4) ce exemycteriſan me
mycteriſmon,
Ebryxan ep eme
tus odontas auton.
Quirie pote epopſe;
Apocataſteſon ten pſychen mu
apo tes cacurgias auton,
Apo leonton ten * monogenen mu.
* Mendum, pro monogene.
Exomologeſome ſy (5) Quirie
en

eruens inopem (l) de manu
fortioris ejus;
& egenum & pauperem
a diripientibus eum.
Inſurgentes (m) teſtes iniqui, 11.
quæ ignorabam
interrogabant me:
retribuebant mihi mala 12.
pro bonis;
& (n) * ſterilitatem animæ meæ.
* Cod. ſterilitate.
Ego autem cum mihi 13.
moleſti eſſent,
(o) induebam me cilicium:
& (p) humiliabam in jejunio
animam meam:
& oratio mea in (q) ſinum meum
convertebatur.
Sicut proximum, (r) 14.
ſicut fratrem noſtrum,
ita conplacebam:
tamquam lugens & contriſtatus,
ita humiliabar.
Et adverſus me lætati ſunt, 15.
(ſ) & convenerunt in unum:
congregata * ſunt in me (t)
flagella; & ignoraverunt.
*Cod. primis curis, congregatæ; ſecundis vero, ut in textu.
Diſciſſi ſunt, (u) 16.
nec conpuncti ſunt:
temptaverunt me,
(x) & ſubſannaverunt me
(y) ſubſannationem,
ſtriderunt in me (z)
dentibus ſuis.
Domine, quando reſpicies? 17.
reſtitue animam meam
(aa) ab aſtutiis eorum:
a leonibus unicam meam.
Confitebor tibi, Domine, (bb) 18.
in

[3] Gr. Vatic. ἐπηρώτων.
[4] Τὸ *ce*, deeſt in Gr. Vatic.
[5] Pro *Quirie*, Gr. Vatic. habet καὶ.

(l) *Verſu* 10. De manu fortiorum ejus. *Veron. R. & Caſſ.* De manu fortioris ejus. *Ibid.* Eripiens. *Veron. & A.* Eruens. *Mox, ante* egenum, *additur*, Et, *in Veron. & Gr. Vatic.* καὶ.
(m) *Verſu* 11. Surgentes. *Veron. & A.* Inſurgentes. *R.* Exurgentes.
(n) *Verſu* 12. *ante*, Sterilitatem. *Veron. A. & R. addunt*, Et, *cum Gr. Vatic.* καὶ.
(o) *Verſu* 13. Induebar. *Veron. A. R. & Caſſ.* Induebam me.
(p) *Ibid.* Humiliabam. *Veron. A. R. & Caſſ. præfigunt*, Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ.
(q) *Ibid* In ſinu meo. *Veron. A. Rom. M.* In ſinum meum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς κόλπον μου. *Ibid.* Convertetur. *Veron.* Convertebatur, *cum Caſſ. R. & Symmaco.* ὑπεστρέφετο.
(r) *Verſu* 14. Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum ſic complacebam: quaſi lugens. *Veron. A. & Caſſ.* Sicut proximum, ſicut fratrem noſtrum ita complacebam: tamquam lugens; *& ita R. quod tamen addit*, Et, *ante* ſicut fratrem. *Ibid.* Sic humiliabar. *Veron. A. & R.* Ita humiliabar.
(ſ) *Verſu* 15. Et convenerunt. *Veron. & A.* Et convenerunt in unum.
(t) *Ibidem*, Congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi. *Veron. & A.* Congregata ſunt in me flagella, & ignoraverunt. *R. Rom.* Congregaverunt in me flagella. *C.* Congregati ſunt in me. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Et ignoraverunt.
(u) *Verſu* 16. Diſſipati ſunt. *Veron. cum ſolo A.* Diſciſſi ſunt, *juxta Gr. Vatic.* διεσχίσθησαν. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Diſſoluti ſunt. *Ibid.* Nec compuncti. *Veron. A. R. & Caſſ.* Nec compuncti ſunt.
(x) *Ibid. ante*, Subſannaverunt, *Veronenſis addit*, Et, *cum R. A. & Gr. Vatic.* καὶ.
(y) *Ibidem*, Subſannatione. *Veronen.* Subſannationem; *& ita Gr. Vatic.* μυκτηρισμόν.
(z) *Ibid.* Frenduerunt ſuper me. *Veron. A. R. & Caſſ.* Striderunt in me.
(aa) *Verſu* 17. A malignitate. *Veron. & A.* Ab aſtutiis. *Gr. Vatic.* ἀπὸ τῆς κακουργίας.
(bb) *Verſu* 18. Confitebor tibi. *Veron. Ambr. in Pſal.* 38. *Enar. pag.* 867. *A. R. & Caſſ.* Confitebor tibi Domine, *juxta Gr. Veron.* — ſy Quirie.

en eccleſia polle,
En lao bary eneſo ſe.
Me epichariesan my y echthre
nontes my (6) adicos,
Y miſuntes me dorean,
ce diancuontes ophthalmys.
Oti emy men irenica
elalun,
Ce ep* orgen dolus dielogizonto.
Ce eplatynan ep eme to ſtoma auton,
Ipan, euge euge
idon y ophthalmy emon.
Ides Quirie, me paraſiopeſes,
Quirie me apoſtes ap emu.
Exegertheti Quirie (7) te criſi mu,
O Theos mu, ce o Quirios mu
is ten dicen mu.
Crinon me Quirie
cata ten diceoſynen (8) mu
Quirie o Theos mu, ce me epicharies
an my (9) y echthry mu.
Me ipyſan en cardies auton,
euge euge (10) e pſyche emon,
Mede (11) ipyſan catapiomen auton.
Eſchynthieſan, ce entrapieſan
ama y epicherontes
tys cacys mu.
Endyſaſthoſan eſchynen
ce entropen
y megalorremonuntes
ep eme.
Agalliaſento, ce euphranthieſan
y thelontes ten diceoſynen mu.
Ce ipatoſan diapantos, (12) megalyntheto o Quirios,
Y thelontes ten irenen tu dulu autu.

Ce e

* Fortè mendum pro, orge, juxta Gr. Vatic.

(cc) in Eccleſia multa:
in populo gravi laudabo te.
Non inſultent mihi (dd) qui adver- 19.
ſantur mihi inique;
qui oderunt me gratis,
(ee) & adnuentes oculis:
quoniam mihi quidem (ff) pacifica 20.
loquebantur;
& in ira doloſe cogitabant:
& dilataverunt (gg) in me os ſuum: 21.
dixerunt mihi: Euge, Euge;
viderunt oculi noſtri:
vidiſti, Domine, ne ſileas:
Domine, ne diſcedas a me. 22.
Exurge, Dñe, (hh) & * intende judicio meo, 23.
Deus meus & Dominus meus,
in cauſam meam.
Judica me, Domine, (ii) ſecundum 24.
juſtitiam meam: (kk)
Domine Deus meus, (ll) non inſultent
in me inimici mei:
non dicant (mm) in corde ſuo: 25.
Euge, euge animæ noſtræ.
nec dicant; (nn) abſorbuimus eum.
Erubeſcant & revereantur 26.
ſimul qui gratulantur
(oo) malis mei:
induantur (pp) confuſionem
* & reverentiam
qui magna loquuntur
(qq) adverſus me.
Exultent & lætentur 27.
qui volunt juſtitiam meam:
& dicant ſemper,
magnificetur Dominus,
qui volunt pacem ſervi ejus.

Et lin.

* Cod. inde, mendosè.

* Cod. & reverentia.

(6) Cod. *adicos*, cum Vulg. *injuſte*. Gr. Vatic. κατωὶων.
(7) Poſt *Quirie*, additur ſec. curis, *ee proſches*, juxta Gr. Vatic.
(8) Gr. Vatic. pro *mu*, habet *ou*.
(9) In Gr. Vatic. deeſt *y echthry mu*.
(10) Pro *e*, ponitur ſec. curis *te*, juxta Gr. Vatic.
(11) Gr. Vatic. εἴποιεν, κατεπίομεν.
(12) Gr. Vatic. μεγαλυνθήτω.

(cc) *Ibid. Verſu* 18. In eccleſia magna. *Veron. & A.* In eccleſia multa, *juxta Gr. Vatic.* ἐν ἐκκλησίᾳ πολλῇ.
[dd] *Verſu* 19. Non ſupergaudeant mihi. *Veron. A. & Caſſ.* Non inſultent mihi. *R. Rom. M. G. C.* Non inſultent in me. *Vide infra*, *Pſal.* 37. ℣. 17.
[ee] *Ibid* Et annuunt. *Veron. A. & Caſſ.* Et annuntes. *Gr. Vatic.* καὶ διανεύοντες, *R. Rom. M.* Et annuebant. *G. C.* Et annuerunt.
[ff] *Verſu* 20. Pacificè. *Veron. & A. in aliquot Mss.* Pacifica. *Ibidem*, Et in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant. *Veron.* Et in ira doloſe cogitabant. *A. Caſſ. R. Rom. M. C.* Et ſuper iram doloſe cogitabant. *G.* Et ſuper iram doloſe agebant. *Gr. Vatic.* καὶ ἐπ' ὀργὴν δόλους διελογίζοντο.
[gg] *Verſu* 21. Super me os ſuum: *Veron. A. R. & Caſſ.* In me os ſuum.
[hh] *Verſu* 23. Exſurge. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exſurge Domine, *juxta Gr. Vatic.* ἐξεγέρθητι κύριε.
[ii] *Verſu* 24. Judica me. *Veron. A. & Caſſ.* Judica me Domine, *juxta Gr. Vatic.* κρῖνόν με κύριε
[kk] *Ibid.* Secundum juſtitiam tuam. *Veron. cum ſolo A.* Secundum juſtitiam meam; *& ſic Hebr. At R. Rom.* Secundum magnam miſericordiam tuam. *G. C.* Secundum miſericordiam tuam,
[ll] *Ibid.* Et non ſupergaudeant mihi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Non inſultent. (*Caſſ.* Et non inſultent *R.* Ut non inſultent] in me inimici mei.
[mm] *Verſu* 25. In cordibus ſuis. *Veron. & A.* In corde ſuo.
[nn] *Ibid.* Devoravimus. *Veron. Caſſ. & A.* Abſorbuimus. *R.* Obſorbuimus, *juxta Gr. Vatic.* κατεπίομεν.
[oo] *Verſu* 26. Malis meis. *Veron.* Malis mei: *& ita Gr. Vatic.* τοῖς κακοῖς μου.
[pp] *Ibid.* Confuſiore. *Veron.* Confuſionem: *juxta ſintaxim Gr. Vatic.* αἰσχύνην.
[qq] *Ibid.* Super me. *Veron.* Adverſus me. *Caſſ. A. & R.* Adverſum me.

Ce e gloſſa mu meleteſi
ten diceoſynen ſu
olen ten emeran ten eneſin ſu.

Et lingua mea meditabitur 28.
juſtitiam tuam:
tota die laudem tuam.

XXXV.

Is to telos to dulo Quiriu to David.

PHeſin o paranomos tu amartanin
en eauto,
Uc eſtin phobos Theu apenanti ton o-
phthalmon autu.
Oti edoloſen
enopion autu,
Tu eurin ten anomian autu,
ce miſeſe.
Ta remata tu ſtomatos autu
anomia ce dolos,
Uc ebulethe ſyniene
tu agathyne.
Anomian (1) dielogiſato
epi tes cytes autu,
Pareſte paſe odo uc agathe,
Cacia de (2)
proſochthiſen.
Quirie en to urano to eleos ſu,
Ce e alethia ſu eos ton nephelon.
E diceoſyne ſu oſi ore Theu,
Ta crimata ſu (3) abyſſos polle.
Anthropus ce ctene ſoſis, Quirie.
Os eplethynas
to eleos ſu o Theos.
Y de yiy ton anthropon
en ſcepe ton pterygon ſu
elpiuſin.
Methyſtheſonte apo tes piotetos
tu ycu ſu,
Ce ton chimarrun tes tryphes ſu
potiis autus.
Oti para ſy pege zoes,
En to photi ſu opſometha phos.
Paratinon to eleos ſu
tys ginoſcuſin ſe,
Ce ten diceoſynen ſu
tys eutheſi te cardia.

Me

XXXV.

In finem: ſervo Domini, ipſi David. 1.

DIxit injuſtus, ut delinquat 2.
in ſemetipſo;
non eſt timor Dei ante
oculos ejus:
quoniam doloſe egit 3.
in conſpectu ejus;
ut inveniret iniquitatem ſuam (*a*)
& odiſſet.
Verba oris ejus, 4.
iniquitas & dolus:
noluit intelligere
ut bene ageret:
iniquitatem meditatus eſt 5.
in cubili ſuo:
adſtitit omni viæ non bonæ:
malitiam autem
(*b*) non odio habuit.
Domine, in cœlo miſericordia tua; 6.
& veritas tua uſque ad nubes.
Juſtitia tua, ſicut montes Dei: 7.
judicia tua, (*c*) ſicut abyſſus multa.
Homines & jumenta * ſalvabis, Domine. 8. * Salvavis, *pro* ſalvabis. *V pro B.*
Sicut multiplicata eſt (*d*)
miſericordia tua Deus!
Filii autem hominum
(*e*) in protectione alarum tuarum
ſperabunt:
inebriabuntur ab ubertate 9.
domus tuæ:
& (*f*) torrentem deliciarum tuarum
* potabis eos. *Codex, putabis. *V pro O.*
Quoniam apud te eſt fons vitæ: 10.
in (*g*) lumine tuo videbimus lumen.
Prætende miſericordiam tuam 11.
ſcientibus te;
& juſtitiam tuam his
qui recto ſunt corde.

Non

(1) Gr. Vatic. ἐλογίσατο.
(2) Gr. Vatic. τῇ δὲ κακίᾳ οὐ.
(3) Ante *abyſſos* additur ὡσεὶ in Gr. Vatic. ſed deeſt in noſtro Cod. atque in Vulg.

(*a*) *Verſu* 3. *Vulgata*. Ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. Amb. G.* Ut inveniret iniquitatem ſuam. (*Veron. cum ſolo A.*) Et odiſſet. [*R. Rom. Caſſ. Amb. M. G. C.* Et odium.] *At Gr. Vatic. favet Veron. & A.* τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ, καὶ μισῆσαι.
(*b*) *Verſu* 5. Non odivit. *Veron. A. & Ambr. in Enar. hujus Pſalmi pag.* 772. Non odio habuit.
(*c*) *Verſu* 7. Abyſſus multa. *Veron. A. & Ambr. ibidem pag.* 772. *& pag.* 773. *item de Interp. David. lib.* 2. *cap.* 4. *pag.* 644. *& in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1006. *& G.* Sicut abyſſus multa, *juxta Gr. Vatic.* ὡσεὶ ἄβυσσος πολλή. *C.* Tanquam. ---
(*d*) *Verſu* 8. Quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam. *Veron. cum A.* Sicut multiplicata eſt miſericodia tua.
(*e*) *Ibidem*, In tegmine. *Veron.* In protectionem. *Ambr. in Enar. hic pag.* 773. *& Caſſ.* In protectione.
(*f*) *Verſu* 9. Torrente. *Veron.* Torrentem; *& ita Gr. Vatic* χειμάῤῥουν.
(*g*) *Verſu* 10. *ante*, In, *deeſt*, Et, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*

Me (4) elthato my pus yperephanias,
Ce chir amartolon
(5) u ſaleuſi me.
Eci epeſan pantes
y ergazomeny ten anomian,
Exoſtheſan, ce u me dynonte
ſtene.

Non veniat mihi pes ſuperbiæ: 12.
& manus peccatorum (*b*)
non moveant me.
Ibi (*i*) ceciderunt omnes 13.
qui operantur iniquitatem:
expulſi ſunt, nec potuerunt
ſtare.

(4) Gr. Vatic. ἐλθέτω.
(5) Gr. Vatic. μὴ σαλεύσαι.

(*b*) *Verſu* 12. Et manus peccatoris non moveat me. *Veron. & Ambr. in Enar. hic pag.* 775. Et manus peccatorum non moveant me. *Vox*, Peccatorum *habetur etiam in R.*
(*i*) *Verſu* 13. Ceciderunt. *Veron. A. R. Caſſ. & Ambr.* Ceciderunt omnes, *juxta Gr. Vatic.* ἔπεσον πάντες.

XXXVI.

* Codex mendosè, Tot.

* To David.

ME parazelu
en ponereuomenys,
Mede zelu tus pyuntas
ten anomian.
Oti oſi chortos
tachy apoxeranthesonte
Ce oſi lachana chloes tachy apopeſunte.
Elpiſon epi Quirion, ce pyi (1) chreſtoteta
Ce cataſcenu ten gen,
ce pymanthes epi to pluto autes.
Catatrypheſon (2) to Quirio, ce doſi
ſy ta etemata tes cardias ſu.
Apocalypſon pros Quirion ten odon ſu,
ce elpiſon ep auton,
ce autos pyeſi.
Ce exyſi os phos ten
diceoſynen ſu,
Ce to crima ſu,
os meſembrian.
Ypotagethi to Quirio,
ce iceteuſon auton.
Me parazelu
en

XXXVI.

Ipſi David. 1.

NOli ſubæmulari
in malignantibus;
neque æmuleris (*a*) facientes
iniquitatem.
Quoniam tamquam fœnum 2.
(*b*) cito areſcent;
& ſicut olera (*c*) prati cito cadent. (*d*)
Spera in Dominum, (*e*) & fac bonitatem: 3.
& inhabita * terram;
& paſceris in divitibus ejus.
Delectare in Domino; & dabit tibi 4.
petitiones cordis tui.
Revela ad Dominum (*f*) viam tuam, 5.
& ſpera in eum; (*g*)
(*h*) & fac bonitatem:
& educet (*i*) ſicut lumen 6.
juſtitiam tuam:
& judicium tuum
(*k*) ſicut * meridiem.
Subditus eſto Domino,
(*l*) & obſecra eum.
Ne ſubæmuleris eum (*m*) 7.
qui

*Codex, terram mendosè.

*Cod meridie ſolœcè.

(1) Gr. Vatic. χρηστότητα.
(2) Gr. Vatic. τῷ Κυρίῳ.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Neque zelaveris. *Veron.* Neque æmuleris. *Ambr. in Enar. hic pag.* 778. *& in epiſt. claſs.* 1. *epiſt.* 63. *pag.* 1033. *R. & Caſs.* Neque æmulatus fueris. *Heterodoxi quidam noſtri ævi barbariſmis & ſolœcis refertam veterem Translationem volunt; atque hic Latini ſermonis amantes, ſibi diſplicere, ajunt verbum illud,* zelaveris. *At antiquum Interpretem parem non habere, hinc liquet.*
(*b*) *Verſu* 2. Velociter. *Veron. & A.* Cito.
(*c*) *Ibidem*, Et quemadmodum olera. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et ſicut olera.
(*d*) *Ibid.* Herbarum cito decident. *Veron. & A.* Prati cito cadent. *R.* Herbarum cito cadent.
(*e*) *Verſu* 3. Spera in Domino. *Veron. & A.* Spera in Dominum.
(*f*) *Verſu* 5. Revela Domino. *Veron. A. & Ambr. hic in Enar. pag.* 782. *& in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1075. Revela ad Dominum, *juxta Gr. Vatic.* ἀποκάλυψον πρὸς κύριον.
(*g*) *Ibid.* Et ſpera in eo. *Veron. A. & Ambr. locis ſupra laudatis*, Et ſpera in eum, *cum Gr. Vatic.* ἐπ' αὐτόν.
(*h*) *Ibidem*, Et ipſe faciet. *Veron.* Et fac bonitatem. *Nulla Verſio huic noſtræ lectioni favet.*
(*i*) *Verſu* 6. Quaſi lumen. *Veron. A. & Ambr. in Pſal.* 36 *Enar. pag.* 792. *& in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1075. Sicut lumen.
(*k*) *Ibid.* Tanquam meridiem. *Veron.* Sicut meridie. [*lege*, ſicut meridiem] *ut habent A. & Ambr. & in Pſal.* 118. *Enar. pag.* 1075. *item Hexameron. lib.* 4. *cap.* 3. *pag.* 85.
(*l*) *Ibid.* Et ora. *Veron. A. R. & Ambr. hic in Enar. pag.* 783. *& in Serm. S. Ambr. adſcript. notat. n.* 26. *pag.* 426. *cum Caſſ.* Et obſecra.
(*m*) *Verſu* 7. Noli æmulari in eo. *Veron. cum A.* Ne ſubæmuleris eum. *Ambr. hic in Enar. pag.* 784. *cum R. & Caſſ.* Ne æmulatus fueris eum. *In Serm. vero Sancto Ambr. adſcript. ut ſupra, legitur*, Ne æmuleris eum.

en to eateuodumeno en te odo autu,
En anthropo pyunti
*Sec. curis, paranomian
* paranomias.
Pauſe apo (3) cacu, ce encatalipe
thymon,
Me parazelu
oſte ponereueſthe.
Oti y ponereuomeny exolethreu-
theſonte,
Y de ypomenontes ton Quirion auty
cleronomeſuſin gen.
Ce eti oligon,
(4) u me yparxe o amartolos,
Ce zeteſis ton topon autu,
ce u me eures.
Y de prais clerono-
meſuſin gen,
Ce catatrypheſuſin
epi plethi irenes.
Paratereſete o amartolos ton diceon,
Ce bryxi ep auton
tus odontas autu.
O de Quirios (5) eggelaſete auton,
Oti problepi,
oti exi e emera autu.
Ronphean eſpaſanto y amartoly,
Anetinan (6) toxon auton,
Tu eatabalin peneta ce prochon (7)
Tu ſphaxe tus euthis te cardia.
E romphea auton (8) iſelthato
is ten cardian auton,
Ce ta toxa auton ſyntribie.
Chriſſon oligon to diceo
Yper pluton
amartolon polyn.
Oti brachiones amartolon
ſyntribeſonte,

qui proſperatur in via ſua;
in homine (*n*) faciente
iniquitatem.
Deſine ab ira; (*o*) & relinque 8.
(*p*) * iracundiam:
*Codex, iracundia: mendosè.
ne ſubæmuleris (*q*)
ut maligne facias. (*r*)
Quoniam (*ſ*) qui maligne agunt, 9.
exterminabuntur:
ſuſtinentes autem Dominum, ipſi
(*t*) hæreditate poſſidebunt terram.
Et adhuc puſillum, 10.
& non erit peccator:
& * quæres locum ejus;
*Cod. quærens.
& non invenies.
Manſueti autem, ipſi (*u*) hæreditate 11.
poſſidebunt terram:
& delectabuntur
in multitudine pacis.
Obſervabit peccator juſtum: 12.
& ſtridet (*x*) ſuper eum
dentibus ſuis.
Dominus autem irridebit eum; 13.
quoniam proſpicit
quod veniet dies ejus.
Gladium (*y*) eduxerunt peccatores; 14.
intenderunt arcum ſuum,
ut decipiant (*z*) inopem & pauperem,
ut trucident rectos corde.
Framea (*aa*) eorum intret 15.
(*bb*) in cor ipſorum;
& arcus eorum (*cc*) conteratur.
Melius eſt modicum juſto, 16.
ſuper divitias
peccatorum multas:
quoniam brachia peccatorum 17.
conterentur;

Ypo-

con-

(3) Gr. Vatic. pro *cacu* habet *orges*.
(4) Gr. Vatic. ante *u* addit *ke*
(5) Gr. Vatic. *ἐγγελάσεται*.
(6) *Anetinan*, fortè mendum pro *enetinan*.
(7) Gr Vatic. *πτωχὸν καὶ πένητα*.
(8) Gr. Vatic. *εἰσέλθοι*

[*n*] *Eod. Verſu* 7. Faciente injuſtitias. *Veron. A. R. & Caſſ.* Faciente iniquitatem, *& ita Gr. Veron.* —— Paranomian.
[*o*] *Verſu* 8. Et derelinque. *Veron. & Ambr. in Enar. hic pag.* 785. Et relinque.
[*p*] *Ibidem*, Furorem. *Veron.* Iracundiam. *Nonnulli Mss. Codd. Auguſtiniani Pſalterii conſtanter habent*, Indignationem.
[*q*] *Ibid.* Noli æmulari. *Veron. cum ſolo A.* Ne ſubæmuleris. *Ambr. loco allegato, cum R. & Caſſ.* Ne æmuleris.
[*r*] *Ibid.* Ut maligneris. *Veron. cum A.* Ut malignè facias. *Ambr. vero hic dicta pag.* 786. *Caſſ. R. Rom. M. G. & C. habent*, Ut nequiter facias.
[*ſ*] *Verſu* 9. Qui malignantur. *Veron. cum ſolo A.* Qui malignè agunt. *Ambr. ibidem, Caſſ. R. Rom. M. C.* Qui nequiter agunt. *G.* Qui iniquè agunt.
[*t*] *Ibid.* Hæreditabunt. *Veron. A. & Caſſ.* Hæreditate poſſidebunt. *Ambr. ibidem habet*, Poſſidebunt *tantum, ut infra*.
[*u*] *Verſu* 11. Hæreditabunt. *Veron. A. & R.* Hæreditate poſſidebunt. *Ambr. vero hic in Enar. pag.* 787. *& Caſſ. habent tantum*, Poſſidebunt.
[*x*] *Verſu* 12. Et ſtridebit. *Veron. & A.* Et ſtridet.
[*y*] *Verſu* 14. Evaginaverunt. *Veron. & A.* Eduxerunt.
[*z*] *Ibid.* Pauperem & inopem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Inopem & pauperem.
[*aa*] *Verſu* 15. Gladius. *Veron. A. Ambr. hic in Enar. pag.* 789. *& Caſſ.* Framea. *juxta Gr. Vatic.* *ἡ ῥομφαία*
[*bb*] *Ibid.* In corda. *Veronen. A. & R.* In cor; *& ita Gr. Vatic. εἰς τὴν καρδίαν*.
[*cc*] *Ibidem*, Confrigatur. *Veron. A. & R.* Conteratur.

* Additur ſecun. curis artic. o, ante *Quirios*, juxta Gr. Vatic.

Ypoſterizi de tus diceus * Quirios.
Ginoſci Quirios tas odus ton amomon,
Ce e cleronomia auton
is ton eona eſte.
U cateſchy'ntheſonte en
cero ponero,
Ce en imeres limu
chortaſtheſonte.
Oti y amartoly apolunte,
Y de echthry tu Quiriu ama
* to doxaſthene autus,
ce ypſothene,
Eclipontes oſi capnos
exelipon.
Danizete o amartolos,
ce uc apotiſi,
O de diceos yctiri
(9) & didy.
Oti y euloguntes auton
cleronome-
ſuſin gen,
Y de cataromeny auton
* exoleſthreutheſonte.
Para Quiriu ta diabemata anthropu
cateuthynete,
Ce ten odon autu theleſi (10)
O tan (11) peſite, u
catarachtheſete,
Oti Quirios antiſterizi
chira autu.
Neoteros egenomen, ce gar egeraſa,
Ce uc idon diceon encata-
lelimmenon,
Ude to ſperma autu
* zetin artus.

* Cod *tu*, mendosè.

* Pro *exo. lothreuthe-ſonte*.

* Gr Vatic. *ζησιν*.

Olen

confirmat autem juſtos Dominus.
Novit Dominus (*dd*) vias immaculatorum: 18.
& hæreditas eorum
in æternum manet.
Non confundentur in 19.
tempore malo:
& in diebus famis
ſaturabuntur.
Quoniam peccatores (*ee*) peribunt;
inimici autem (*ff*) Domini (*gg*) ſtatim 20.
ut glorificabuntur
& exaltabuntur,
deficientes (*hh*) ſicut fumus
deficient.
Fœneratur peccator, (*ii*) 21.
& non ſolvet:
Juſtus autem miſeretur,
(*kk*) & commodat.
Quoniam benedicentes eum, (*ll*) 22.
hæreditatem
poſſidebunt terram:
maledicentes autem eum,
diſperient.
A Domino (*mm*) greſſus hominis 23.
(*nn*) dirigetur:
& * viam ejus volet.
Cum ceciderit, 24.
* non conturbabitur: (*oo*)
quoniam Dominus (*pp*) confirmat
manum ejus.
Juvenis fui, & ecce ſenui; (*qq*) 25.
& non * vidi juſtum
derelictum,
nec ſemen ejus
quærens panem.

* *Cod.* via, *mendoſè*.

* *In Cod. omiſſum*, non, *mendoſè*.

* *Cod.* vidit.

Tota

(9) Cod. *Et* latinum, pro *Ce* græco. Ib. Gr. Vatic. διδωσιν.
(10) Sec. curis additur in Cod. *ſphodra*, juxta Gr. Vatic.
(11) Gr. Vatic. πεσῃ.

(*dd*) *Verſu* 18 Dies immaculatorum. *Veron. A. Ambr. hic in Enar. pag.* 791. *Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſ. Æthiop.* Vias immaculatorum, *juxta Gr. Vatic.* τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων. *Hebr. in manuſcripris, & Verſio Arab* Viam.
(*ee*) *Verſu* 19. Quia peccatores. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quoniam peccatores.
(*ff*) *Verſu* 20. Inimici vero. *Veron. A. R. & Caſſ.* Inimici autem.
(*gg*) *Ibid.* Mox ut honorificati fuerint & exaltati. *Veron.* Statim ut glorificabuntur & exaltabuntur. *A.* Statim ut gloriabuntur & exaltabuntur.
(*hh*) *Ibid.* Quemadmodum fumus. *Veron. A. & Ambr. hic in Enar. pag.* 795 Sicut fumus. *R.* Ut fumus.
(*ii*) *Verſu* 21. Mutuabitur peccator. *Veron. cum ſolo A.* Fœneratur peccator. *Ambr. hic pag.* 796. *Caſſ. R. Rom. & G.* Mutuatur &c.
(*kk*) *Ibid.* Et tribuet. *Veron. A. Ambr. lib. de Tobia cap.* 2. *pag.* 593. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Et commodat.
(*ll*) *Verſu* 22. Quia benedicentes ei hæreditabunt terram: maledicentes autem ei diſperibunt. *Veron. & A.* Quoniam benedicentes eum, hæreditate [*Veron.* hæreditatem] poſſidebunt terram. — *Ambr. R. & Caſſ.* Quoniam benedicentes eum poſſidebunt terram. *Mox Veron. A. Ambr. R. & Caſſ.* Maledicentes autem eum, (*Veron.*) diſperient.
(*mm*) *Verſu* 23. Apud Dominum. *Veron A. R. Ambr. hic pag.* 798. *& Caſſ.* A Domino. *Favet etiam Verſ. Arab.*
(*nn*) *Ibid.* Dirigentur. *Veron. & Caſſ.* Dirigetur. *R. Rom.* Diriguntur, *juxta Gr. Vatic.* κατευθύνεται. *A.* Dirigentur.
(*oo*) *Verſu* 24 Non collidetur. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 799. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Non conturbabitur: *ſcilicet mutato* καταραχθήσεται *in* καταταραχθήσεται.
(*pp*) *Ibid.* Supponit manum ſuam. *Veron. A. C. & Ambr. loco ſupra laudato*, Confirmat manum ejus. *Caſſ. Rom M. G. & R.* Firmat manum ejus. *Gr. Vatic.* ἀντιστηρίζει τὴν χεῖρα αὐτοῦ. *Hebr.* Suſtentat manum ejus.
(*qq*) *Verſu* 25. Junior fui, etenim ſenui. *Veron. & A.* Juvenis fui, & ecce ſenui. *Caſſ. cum Ambr. hic pag* 802. Juvenis fui, & ſenui: *Qui ſubdit.* „ *Sic Latini; aliqui autem juxta Græcos habent:* Juvenis fui, etenim ſenui „

* Mendum: lege *elei*.

Olen ten emeran * elea ce danizi,
Ce to ſperma autu is eulo-
gian eſte.
Ecclinon apo cacu, ce pyeſon agathon,
Ce cataſcenu is eona
eonos.
Oti Quirios agapa criſin,
Ce uc encatalipſi
tus oſius autu,
Is ton eona phylachtheſonte,
Anomy de ecdiochtheſonte, (12)
ce ſperma aſebon * exolethreutheſete

*Pro *exolothreuthesſete*

Dicey de clerono-
meſuſin gen,
Ce cataſcenoſuſin is eona
eonos ep autes.
Stoma diceu meleteſi ſophian,
Ce e gloſſa autu
laleſi criſin.
O nomos tu Theu autu en cardia autu,
Ce uch (13) ypoſceliſtheſonte
ta diabemata autu.
Catanoi o amartolos ton diceon,
Ce zeti tu thanatoſe auton.

* Pro *egcatalipi*.

O de Quirios u me * eccatalipi auton
is tas chiras autu,
Ude me (14) catadicaſete auton,
otan crinete auto.
Ypominon ton Quirion, ce phylaxon (15)
tas odus autu,
Ce ypſoſi ſe tu catacle-
ronomeſe gen,

* Fortè mendum, pro *exolothreuesthe*.

En to * exolethreuſe amartolus
(16) opſe.
Idon aſebe yperypſumenon,
ce eperomenon os
tas cedrus tu Libanu.
Ce parelthon, ce idu uc en,
Ce ezeteſa auton, ce uch
eure-

Tota die miſeretur, (rr) & fœnerat: 26.
& ſemen ejus in bene-
dictione erit.
Declina a malo; & fac bonum: 27.
& inhabita (ſſ) in ſæcula
ſæculorum.
Quoniam Dominus (tt) amat judicium: 28.
& non derelinquet
ſanctos ſuos:
in æternum conſervabuntur.
Injuſti autem (uu) punientur; 29.
& ſemen impiorum peribit.
Juſti hæreditate (xx)
poſſidebunt terram:
& inhabitabunt in ſæculum
ſæculi ſuper eam.
Os juſti meditabitur ſapientiam: 30.
& lingua ejus
loquetur judicium:
lex Dei ejus in corde ipſius. 31.
Et non ſubplantabuntur
greſſus ejus.
Conſiderat peccator juſtum: 32.
& quærit * mortificare eum:
Dominus autem non dereliquet eum 33.
in manibus ejus:
nec damnabit eum (yy)
cum judicabitur illi.
Expecta Dominum; & cuſtodi (zz) 34.
vias ejus:
& exaltabit te, (aaa) ut hæreditate
poſſideas terram.
cum pereunt peccatores,
videbis.
Vidi impium ſuperexaltari, (bbb) 35.
& elevari (ccc) ſuper
cedros Libani:
& tranſivi, & ecce non erat: 36.
& quæſivi eum, & non eſt
inven.

* In limbo Codicis hic notatur K.

H

(12) Cum aliis Gr. Editt. & Vulgata: Gr. Vatic. ἄμωμοι ἐκδικηθήσονται.
(13) Gr. Vatic. ὑποσκελισθήσεται.
(14) Gr. Vatic. καταδικάσαι.
(15) Gr. Vatic. τὴν ὁδὸν.
(16) Gr. Vatic. ὄψει.

(rr) *Verſu* 26. Et commodat. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 805. *& lib. de Tobia cap.* 18. *pag.* 611. *G.* Et fœnerat. *Gr. Vatic.* καὶ δανείζει. *Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi* ℣. 26. *n.* 6. *hæc habet*: „ Fœneratur *quidem latine dicitur, & qui dat mutuum, & qui accipit: planius hoc autem dicitur, ſi dicamus*, Fœnerat. *Quid ad nos quid grammatici velint? Melius in barbariſmo noſtro vos intelligitis, quam in noſtra diſertitudine vos diſerti eritis. Ergo Juſtus iſte* tota die miſeretur, & fœnerat. „ *Ibidem*, Semen illius. *Veron. A. Caſſ. & R.* Semen ejus.
(ſſ) *Verſu* 27. In ſæculum ſæculi. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 806. In ſæcula ſæculorum.
(tt) *Verſu* 28. Quia Dominus. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 806. *& Caſſ.* Quoniam Dominus.
(uu) *Ibid.* Injuſti. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 806. *& Caſſ.* Injuſti autem. *& ita Gr. Veron.*
(xx) *Verſu* 29. Juſti autem hæreditabunt terram. *Veron. A. Ambr. hic cum Caſſ.* Juſti hæreditate poſſidebunt terram. *R.* Juſti vero hæreditatem poſſidebunt terram.
(yy) *Verſu* 33. Nec damnabit eum, cum judicabitur illi. *Auguſtinus in Enar. hujus Pſal.* ℣. 33. *n.* 13. *ait*: „ *Habent aliqua exemplaria*, Et cum judicabit eum, judicabitur illi „.
(zz) *Verſu* 34. Viam ejus. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 811. *& Caſſ.* Vias ejus.
(aaa) *Ibid.* Ut hæreditate capias. *Veron. & R. Ambr. hic pag.* 807. Ut hæreditate poſſideas. *Ib.* Cum perierint. *Veron. & A.* Cum pereunt. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἐξολοθρεύεσθαι.
(bbb) *Verſu* 35. Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum. *Veron. & A.* Vidi impium ſuperexaltari & elevari.
(ccc) *Ibid.* Sicut cedros. *Veron. A. R. Rom. M.* Super cedros. *Ambr. hic pag.* 807. Ultra cedros; *& ita lib. de fuga ſæculi cap.* 5. *pag.* 428. *Attamen hic in Enar. pag.* 812. *& de interpell. David. lib.* 4. *cap.* 7. *pag.* 669. *habet*, Super cedros.

eurethe o topos autu.
Phylaſſe acacian,
ce ide euthyteta,
Oti eſtin encatalimma
anthropo irenico.
Y de paranomy exolethreutheſonte
epi to auto, ta encatalimmata
ton aſebon exolethreutheſonte.
Soteria de ton diceon para Quiriu
Ce yperaſpiſtes auton eſtin
en cero thlipſeos.
Ce boetheſi autus Quirios,
ce ryſete autus,
Ce exelite autus ex amartolon,
Ce ſoſi autus
oti elpiſan ep auton.

inventus locus ejus.
Cuſtodi innocentiam, 37.
& vide æquitatem:
quoniam ſunt reliquiæ.
homini pacifico.
Injuſti autem (*ddd*) diſperient 38.
in idipſum: & reliquiæ
impiorum interibunt.
Salus autem juſtorum a Domino: 39.
& protector eorum eſt (*eee*)
in tempore tribulationis.
Et * adjuvabit eos Dominus, 40.
(*fff*) & eruet eos,
& eximet eos (*ggg*) ex peccatoribus;
& ſalvos faciet eos, (*hhh*)
quoniam ſperaverunt in eum.

* *Cod. adjuvavit. V. pro B.*

(*ddd*) *Verſu* 38. Diſperibunt ſimul. *Veron. cum ſolo A.* Diſperient in idipſum. *R.* Diſperient ſimul.
(*eee*) *Verſu* 39. Protector eorum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Protector eorum eſt, *juxta Gr. Vatic.* ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν.
(*fff*) *Verſu* 40 Et liberabit eos & eruet eos. *Veron. & A.* Et eruet eos & eximet eos.
(*ggg*) *Ibidem*, Ab. *Veron.* Ex, *juxta Gr. Vatic.* ἐξ.
(*hhh*) *Verſu* 40. Et ſalvabit eos, quia ſperaverunt in eo. *Veron. & Caſſ.* Et ſalvos faciet eos, quoniam ſperaverunt in eum, *juxta Gr. Vatic.* ἤλπισαν ἐπ᾽ αὐτόν. *R.* Et ſalvos faciet eos, quoniam ſperaverunt in eo.

XXXVII.

Pſalmos to David
(1) anamneſin tu Sabbatu.

Quirie me to thymo ſu
elegxes me
Mede te orge ſu pedeuſes me.
Oti ta bele ſu
enepageſan my,
Ce epeſterixas ep eme
ten * chiran ſu.
Uc eſtin iaſis en te ſarci mu
apo proſopu tes orges ſu,
Uc eſtin irene tys oſteys mu
apo proſopu ton amartion mu.
Oti e anomie mu
ypereran ten cephalen mu,
Oſi phortion bary e-
barynthesan ep eme.
Proſozeſan, ce eſapeſan
y molopes mu apo proſopu
tes

* *Chiran*, mendum pro *chira*.

XXXVII.

(*a*) Pſalmus ipſi David: 1.
in recordationem Sabbati

Domine, ne in indignatione tua (*b*) 2.
arguas me:
neque in ira tua emendaveris me.
Quoniam ſagittæ tuæ 3.
infixæ ſunt mihi:
& confirmaſti ſuper me
manum tuam.
Non eſt ſanitas in carne mea 4.
(*c*) a vultu iræ tuæ:
non eſt pax oſſibus meis
a facie peccatorum meorum.
Quoniam iniquitates meæ 5.
(*d*) ſuſtulerunt caput meum:
ſicut (*e*) faſcis gravis
gravatæ ſunt ſuper me.
Conputuerunt & putrierunt (*f*) 6.
*(*g*) livores mei a facie
inſi-

* *Cod. livorea. B pro V.*

[1] Ante *anamneſin*, additur ſec. curis *is*, juxta Gr. Vatic.

(*a*) *Verſu* 1. *In titulo*, Pſalmus David: in rememorationem de ſabbato. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David: in recordationem ſabbati. *Ambr. hic pag.* 825. In commemorationem diei ſabbati Pſalmus David.
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Domine, ne in furore tuo arguas me; neque in ira tua. *Veron. & A.* Domine, ne in indignatione tua arguas me; neque in ira tua. *Ibid.* Corripias. *Veron.* Emendaveris. *A.* Emendes.
(*c*) *Verſu* 4. A facie iræ tuæ. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 826. *& lib. de lapſu Virginis conſecr. cap.* 10. *pag.* 318. *cum Caſſ.* A vultu iræ tuæ.
(*d*) *Verſu* 5. Supergreſſæ ſunt. *Veron. cum ſolo A.* Suſtulerunt. *Ambr. lib. de lapſu Virginis conſecr. cap.* 10. *pag.* 318. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Superpoſuerunt. *Tres tamen Ambroſii Mss. Codd. habent*, Supergreſſæ ſunt, *juxta Vulgatam. Gr. Vatic.* ὑπερῇραν τὴν κεφαλήν μου.
(*e*) *Ibidem*, Et ſicut. *Veron. A. R. & Ambr. hic pag.* 827. Sicut, *omiſſo* Et, *juxta Gr. Vatic. Ibidem*, Onus grave. *Veron. & A* Faſcis gravis.
(*f*) *Verſu* 6. Putruerunt, & corruptæ ſunt. *Veron.* Conputuerunt, & putrierunt, *juxta Gr. Vatic.* προσώζεσαν, καὶ ἐσάπησαν. *A.* Computruerunt, & putuerunt. *Ambr. lib. de lapſu Virginis conſecr. cap.* 10. *pag.* 318 Computruerunt: [*& ita Caſſ.*] & deterioraverunt. *R. Rom. M. G. C.* & deterioraverunt. *Hebr.* Et tabuerunt.
(*g*) *Ibidem*, Cicatrices meæ. *Veron. A. & M.* Livores mei.

Google

tes aphroſynes mu.
Etaleporeſa,
ce catecamphthen
eos telus,
Olen ten emeran ſcythropazon
eporeuomen.
Oti (2) e pſoe mu
epleſtheſan enpegmon,
Ce uc eſtin iaſis en te ſarci mu.
Ecacothen,
ce etapinothen
eos ſphodra,
Oryomen* apo ſtenagmu tes cardias mu.
Enantion (3) ſu paſa
e epithymia * mu,
Ce o ſtenagmos mu
apo ſu uc ecrybe (4)
E cardia mu etarachthe,
encatelipen me e iſchys mu,
Ce to phos ton ophtalmon mu
uc eſtin met emu.
Y phily mu, ce y pleſion mu
ex enantias mu
eggiſan,
ce eſteſan.
Ce y eggiſta mu apo macrothen
eſteſan,
Ce exebiaſanto
y zetuntes ten
pſychen mu.
Ce y zetuntes ta caca my
elaleſan mateotetas,
Ce doliotetas olen ten emeran
emeleteſan.
Ego de oſi cophos
uc ecuon,
Ce oſi alalos
uc anygon to ſtoma autu.

*Cod. mendosè, oryomenon.
* Codex mendosè ſu pro mu.

inſipientiæ meæ.
Miſeriis adflictus ſum, (b) 7.
& curvatus ſum
uſque in finem:
tota die contriſtatus
(i) ambulabam.
Quoniam (k) anima mea 8.
completa eſt inluſionibus:
& non eſt ſanitas in carne mea.
Infirmatus ſum (l) 9.
& humiliatus ſum
(m) uſque nimis:
rugiebam a gemitu cordis mei.
& * ante te (n) eſt omne 10.
deſiderium meum:
& gemitus meus non eſt
abſconditus a te.
Cor meum conturbatum eſt: 11.
& deſeruit me fortitudo mea: (o)
& lumen oculorum meorum
non eſt mecum.
Amici mei, (p) & proximi mei, 12.
adverſus me
adpropinquaverunt,
& ſteterunt:
& proximi mei, a longe 13.
ſteterunt:
& vim faciebant
qui quærebant
animam meam:
& qui (q) quærebant mala mea,
locuti ſunt (r) vanitatem:
& dolum tota die
meditabuntur.
Ego autem (ſ) velut ſurdus 14.
non audiebam:
& ſicut mutus
non aperiens os ſuum.

* Ante, &, adaitur, Domine, a recentiori manu.

ce H 2 & ſa-

(2) Cod *e pſoe mu epleſtheſan*, cum cæteris Gr. Editt. necnon Symmacho, S. Auguſtino, & Vulg. *lumbi mei impleti ſunt*: Gr. Vatic ἡ ψυχή μου ἐπλήσθη.
(3) Ante *nantion*, Gr. Vatic. addit καί.
(4) Gr. Vatic. ἀπεκρύβη, omiſſo *apo*, ante *ſu*.

[b] *Verſu* 7. Miſer factus ſum. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 808. *& lib. de lapſu Virginis conſecr. cap.* 10. *pag.* 318. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Miſeriis afflictus ſum. *Ambroſius tamen locis jam laudatis omittit* Sum, *quod ſequitur poſt verba*, Et curvatus.
[i] *Ibid.* Ingrediebar. *Veron & A.* Ambulabam.
[k] *Verſu* 8. Lumbi mei impleti ſunt. *Veron A. Ambr. hic. pag.* 829. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Anima mea completa eſt, *juxta Gr. Vatic.* ἡ ψυχή μου ἐπλήσθη, *cum Pſalterr. Arab. & Æthiop. Ita etiam legitur in reſponſione lectionis ſeptimæ in Dominica de Paſſione, & ita interpretatur Apollinarius. Sanctus vero Ambroſius hanc lectionem his verbis commendat*, *Bene* LXX. *Viri* Animæ illuſiones *dixerunt*.
[l] *Verſu* 9. Afflictus ſum. *Veron. cum ſolo A.* Infirmatus ſum. *R. Rom. M. Ambr. G. C.* Incurvatus ſum. *Gr. Vatic.* ἐκακώθην.
[m] *Ibidem*, Nimis. *Veron. & A.* Uſque nimis. *Caſſ. vero, & R.* Uſquequaque.
[n] *Verſu* 10. Domine, ante te *Veron. R. A. Ambr. hic pag.* 829. *& Caſſ.* Et ante te; *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἐναντίον σου. *Ibid.* A te non eſt abſconditus. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 809. Non eſt abſconditus a te.
[o] *Verſu* 11. Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 809. *& Caſſ.* Et deſeruit me fortitudo mea, & lumen oculorum meorum non eſt mecum; *juxta Gr. Vatic.* καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ. *Sic etiam in lib. de lapſu Virginis conſecr. cap.* 10. *pag.* 318. *legit S. Ambroſius laudatus*.
[p] *Verſu* 12. Et qui juxta me erant. *Veron A. Ambr. hic pag.* 833. *Caſſ. R. Rom M. G. C.* Et proximi mei. *Gr. Vatic.* καὶ οἱ ἔγγιστά μου. *Hebr.* Et vicini mei. *Ibid.* De longe. *Veron. A. & R.* A longe.
[q] *Verſu* 13. Inquirebant mala mihi. *Veron. & A.* Quærebant mala mea.
[r] *Ibidem*, Vanitates & dolos. *Veron. & A.* Vanitatem & dolum. *Ambr. hic pag.* 833. Iniquitatem & dolum. *A. Caſſ.* Vanitatem, *cum Veron.*
[ſ] *Verſu* 14. Tamquam ſurdus. *Veron. A. R. Amb. hic pag.* 833. *& Caſſ.* Velut ſurdus.

Ce egenethen oſi anthropos
uc acuon,
ce uc echon en to ſtomati autu
elegmus.
Oti epi ſi Quirie elpiſa,
Sy iſacuſe Quirie o Theos mu.
Oti (5) ipe me pote
(6) epicharieſan my y echthry mu,
Ce en to ſaleuthine podas mu
ep eme emegalo-
remoneſan.
Oti ego is maſtigas
etymos,
Ce e algedon mu enopion mu eſtin diapantos.
Oti ten anomian mu
(7) ego anaggelo,
Ce merimneſo yper
tes amartias mu.
Y de* y echthry mu zoſin,
ce cecrateonte (8) ep eme,
Ce eplethyntheſan
y miſuntes me adieos.
Y anta podidontes (9) my ponera anti agathon
endieballon me, (10)
Catediocon
* diceoſynen,
Ce (11) aperripſan me ton aga-
peton oſi necron
ebdelygmenon.
Me encatalipes me Quirie o Theos mu,
me apoſtes ap emu,
Proſches* is ten boethian mu
Quirie tes ſoterias mu.

XXXVIII. Is

* Tò y, poſt *de*, videtur abundare.

* See curis *agathoſynen*.

* Codex, *proſtes*.

& factus ſum ſicut homo 15.
non audiens;
& non habens in ore ſuo
argutiones.
Quoniam in te, Domine, ſperavi. 16.
Tu exaudies, (*t*) Domine Deus meus.
Quia dixi; (*u*) ne aliquando 17.
exultent mihi inimici mei:
Et dum commoverentur (*x*)
pedes mei, (*y*) in me
magna locuti ſunt.
Quoniam ego (*z*) ad flagella 18.
paratus ſum;
& dolor meus (*aa*) ante me eſt ſemper.
Quoniam iniquitatem meam 19.
ego (*bb*) pronuntio:
& curam geram (*cc*)
pro peccato meo.
Inimici autem mei (*dd*) vivent; 20.
& confortati ſunt ſuper me:
& multiplicati ſunt
qui me oderunt injuſte.
Qui retribuunt mala pro bonis, 21.
detrahebant mihi
quoniam (*ee*) perſecutus* ſum
juſtitiam.
Et projecerunt me dilectum, (*ff*)
tamquam mortuum
abominatum.
Ne derelinquas me, Domine Deus meus: 22.
ne diſceſſeris a me:
intende in adjutorium meum, 23.
Domine Deus ſalutis meæ.

XXXVIII. In

**Cod.* ſunt, *mendoſè*.

[5] Loco *ipe*, reponitur *ipa*, juxta Gr. Vatic.
[6] Gr Vatic. ἐπιχαρῶσι.
[7] In Gr. Vatic. deeſt *ego*,
[8] Gr. Vatic. ὑπὲρ ἐμέ.
[9] In Gr. Vatic. deeſt *my*. Ibid. V. habet, κακά.
[10] Ante *catediocon*, additur f. eur. ἐπεὶ, juxta Gr. Vatic.
[11] Hæc verba, *ce aperripſan* &c. uſque ad *ebdelygmenon*, deſunt in Gr. Vatic.

(*t*) *Verſu* 16. *poſt* Exaudies, *deeſt*, me, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*
(*u*) *Verſu* 17 Ne quando ſupergaudeant. *Veron. R. & Ambr. hic pag.* 837. Ne aliquando exultent; *& ita A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 22.
(*x*) *Ibid.* Dum commoventur. *Veron. R. & A. loco citato*, Dum commoverentur. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ σαλευθῆναι.
(*y*) *Ibid.* Super me magna. *Veron. A. R. & Caſſ.* In me magna.
(*z*) *Verſu* 18. In flagella. *Veron. & R.* Ad flagella.
(*aa*) *Ibid.* In Conſpectu meo ſemper. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ante me eſt ſemper.
(*bb*) *Verſu* 19 Annuntiabo. *Veron. A. R. Rom. C.* Ego pronuntio. *Verſ Arab.* Ego confiteor. *Ambr. hic pag.* 839. *verba Pſalmiſtæ quoad ſententiam tantum exhibens, ait*: David iniquitatem ſuam ipſe pronuntiabat. *Caſſ.* Pronuntiabo.
(*cc*) *Ibid.* Et cogitabo. *Veron. cum ſolo A* Et curam geram. *Gr. Vatic.* καὶ μεριμνήσω. *Hebr.* Sollicitus ero.
(*dd*) *Verſu* 20. Vivunt. *Veron. & R.* Vivent. *Ibid.* Confirmati ſunt. *Veron. R. & Caſſ.* Confortati ſunt.
(*ee*) *Verſu* 21. Sequebar bonitatem. *Veron. cum ſolo A.* Perſecutus ſum juſtitiam, *juxta Gr. Vatic.* κατεδίωκον δικαιοσύνην. *Amb. hic pag.* 838. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Subſecutus ſum juſtitiam *M.* Subſequebar juſtitiam. *Apollinarius, & Pſalterr. Arab. & Æthiop. favent Veron.*
(*ff*) *Ante Verſum* 22. *in Veronenſi, & A. additur*, Et projecerunt me dilectum tamquam mortuum abominatum. *Porro hic Verſus extat etiam in Gr. Veron. adverſa frontis, in aliquot cum Græcis, tum Latinis Codd. teſte S. Ambroſio, atque in Verſ. Arabica, in qua legitur*: Reſpuerunt me dilectum quaſi mortuum abominandum, & clavis confixerunt corpus meum. *Cui aſſumento deſumpto, ut videtur, ex Pſal.* 87. ℣ 4. 5. *favet quoque Æthiopica, quæ habet*: Et repulerunt fratres ſuos, tamquam cadaver immundum.

XXXVIII.

Is to telos to Iditum (1)
ode to David.

IPa phylaxo tas odus mu
tu me amartanin (2)
en gloſſe mu.
Ethemen to ſtomati mu phylacen
enantion mu,
En to ſynſtene ton amartolon
enantion mu.
Ecophothen ce etapinothen,
ce eſigeſa ex agathon,
Ce to * alegema mu anateniſte.
Ethermanthe e cardia mu entos mu,
Ce en te melete mu
eccautheſete pyr.
Elaleſa en gloſſe mu,
Gnoriſon my Quirie
to peras mu,
Ce ton arithmon ton imeron mu
tis eſtin;
Ina gno ti yſtero ego.
Idu paleas ethu
tas imeras mu,
Ce e ypoſtaſis mu
oſi uthen enopion ſu.
Plen ta ſynpanta mateo-
tes pas anthropos zon.
Diapsalma.
Mentyge en iconi
diaporeuete anthropos,
Plen maten taraſſete.
Theſaurizi ce (3) ginoſci
tini ſynaxi auta.
Ce nyn tis e ypomone mu
uchi Quirios;

Ce e

* Lege *algema*, &, *aneceniſthe*.

XXXVIII.

In finem, (*a*) pro * Idithum 1:
Canticum David.

DIxi, cuſtodiam vias meas 2.
ut non * delinquam
in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam,

dum conſiſtit (*b*) peccator
adverſus me.
Obſurdui, (*c*) & * humiliatus ſum 3.
& ſilui a bonis:
& dolor meus renovatus eſt:
caluit (*d*) cor meum intra me: 4.
& in meditatione mea
exardeſcet ignis.
Locutus ſum in lingua mea; 5.
notum fac mihi, Domine,
finem meum:
& numerum dierum
meorum, (*e*) qui eſt?
ut ſciam quid deſit mihi.
Ecce veteres (*f*) poſuiſti 6.
dies meos;
& * ſubſtantiam meam
tamquam (*g*) nihil ante te:
verumtamen univerſa, vanitas; 7.
omnis homo vivens.
(*h*) Diapsalma.
Quamquam in imagine (*i*)
perambulat homo:
tamen vane (*k*) conturbatur:
theſaurizat * (*l*) & neſcit
cui * congregavit ea.
Et nunc quæ eſt expectatio mea? 8.
nonne tu * Dominus?

& ſub-

* *Cod.* Iditum.

* *Cod. prim. cur.* derelinquam; *ſec. verò, ut in textu.*

* *Cod.* humiliatus; *& ita ubique.*

* *Legendum videtur:* ſubſtantia mea.

* *Cod.* thenſaurizat; *& ita ubique.*
* *Ibid.* congregavit; *fortè ſumpto V pro B.*
* *Ibid. lege,* Domine.

(1) Gr. Vatic. Ἰδιθὺν.
(2) Poſt *amartanin*, additur ſec. curis, *me*.
(3) Ante *ginoſci*, ſec. curis additur *n*, juxta Gr. Vatic.

(*a*) *Verſu* 1. *in Titulo*, Ipſi Idituhn. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 841. *C. Car. Gal.* Pro Idithum. *Nota tamen, quod Veron. & Ambr. ſcribunt* Iditum, *juxta Gr. Veron.*
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Cum conſiſteret. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 842. *& lib. de Exhort. Virginit. cap.* 13. *pag.* 300. *& Caſſ.* Dum conſiſtit. *Ibid.* Adverſum me. *Veron. & R.* Adverſus me.
(*c*) *Verſu* 3. Obmutui. *Veron. cum ſolo A.* Obſurdui. *Gr. Vatic.* ἐκωφώθην.
(*d*) *Verſu* 4. Concaluit. *Veron.* Caluit; *& ita Gr. Vatic.* ἐθερμάνθη.
(*e*) *Verſu* 5 Quis eſt. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 848. Qui eſt.
(*f*) *Verſu* 6. Ecce menſurabiles. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 849. *& de Fide Reſurrect. lib.* 2. *pag.* 1142. *Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſ. Æthiop.* Ecce veteres, *juxta Gr. Vatic. priorem ſcripturam, ubi* παλαιάς: *addito enim ſecundis curis* τ, *factum eſt* παλαιστάς, menſurabiles. *Hebr.* Ecce breves.
(*g*) *Ibid.* Nihilum. *Veron. A. R. Ambr. & Caſſ.* Nihil.
(*h*) *S. Ambroſius hic pag.* 851. *ſcribit: Poſt* Diapſalma *reſumpto ſpiritu ait* „ Quamquam in imagine Dei ambu-
„ let homo, tamen vane conturbatur.„ *Quibus lucem afferunt, quæ habet de voce Diapſalmatis Euſebius Cæſar. in expoſ. Græc. PP. in Pſalmos, a Baltas. Corderio concinnata, & Antuerpiæ typis Moreti an.* 1643. *edita. Illic enim, ut animadvertit Cl. Ambroſii editor, narrat quinque Cantores ordinis Levitici, quos David elegerat, & quorum ipſe medius ſtabat, ſingula muſica inſtrumenta pulſantes, contra Sanctuarium pſallere ſolitos, Spiritu Sancto inſpirante. At ſi quando ejus afflatus ceſſaret, eos quoque tantiſper a cantu deſtitiſſe, ac tum ſcripſiſſe* Diapſalma.
(*i*) *Verſu* 7. Verumtamen in imagine pertranſit homo. *Veron.* Quamquam in imagine perambulat homo. *Ambr. hic pag.* 851. *Caſſ. R. Rom. C.* Quamquam in imagine Dei ambulet homo. *A.* Quamquam in imagine ambulat homo.
(k) *Ibid.* Sed & fruſtra. *Veron. Ambr. loco ſupra laudato, A. R. & Caſſ.* Tamen vane. *Gr. Vatic.* πλὴν μάτην.
(*l*) *Ibid.* Et ignorat. *Veron.* Et neſcit. *A.* Et non cognoſcit.

Ce e ypoſtaſis mu
para ſu eſtin. (4)
Apo paſon ton anomion
mu ryſe me,
Onidos aphroni
edocas me.
Ecophothen, ce uc enyxa to ſtoma mu,
Oti (5) ſy i o epyeſas me
apoſteſon ap emu tas maſtigas ſu
Apo tes iſchyos tes chiros ſu
ego exelipon.
en elegmys
Yper anomias
epedeuſas anthropon.
Ce exetexas
os arachnen
ten pſychen mu,
Plen maten
taraſſete pas
anthropos zon. DIAPSALMA.
Iſacuſon tes proſeuches mu Quirie,
ce tes deeſeos mu,
Enotiſe (6) ta dacrya mu,
me paraſiopeſes (7) ap emu.
Oti parycos ego imi
(8) para ſu,
Ce parepidemos cathos pantes
y pateres mu.
Anes my, ina anapſyxo
pro tu me apelthin,
ce uceti me yparxo.

XXXIX. Is

& ſubſtantia mea
(m) ante te eſt ſemper.
Ab omnibus iniquitatibus meis 9.
erue me:
opprobrium inſipienti
dediſti me:
obmutui, & non aperui os meum, 10.
quoniam (n) tu es qui feciſti me.
Amove a me flagella tua:
a fortitudine manus tuæ 11.
ego * defeci
in increpationibus.
Pro (o) * iniquitate
emendaſti hominem;
& tabeſcere feciſti 12.
ſicut araneam
(p) animam meam.
Veruntamen * vane
conturbatur omnis
homo (q) vivens. DIAPSALMA.
Exaudi orationem meam, Domine, 13.
(r) & deprecationem meam:
auribus percipe lacrymas meas.
Ne ſileas a me:
quoniam inquilinus ego ſum
apud te:
& peregrinus, ſicut omnes
patres mei.
Remitte mihi (ſ) ut refrigerem, 14.
prius quam eam,
& amplius non ero.

XXXIX. In

*Cod. defici. I pro E.
* Cod. iniquitatem: ſolœcum.

*Cod. vana: mendoſè.

(4) Poſt *eſtin*, Gr. Vatic. addit ΔΙΑΨΑΛΜΑ.
(5) Pro *oti*, videtur prius legiſſe *uci*, hoc eſt *uchi*, quod mutatum deinde fuit ſ. c. in *oti*. Ibid. Cod. *o epyeſas*.
Dele, ſi placet, *e*, ac lege juxta Gr. Vatic. *o pyeſas*.
(6) Gr. Vatic. τῶν δακρύων.
(7) In Gr. Vatic. deeſt, *ap emu*.
(8) Omnes ferè Gr. Editt. habent, πάρα σοί; adeoque fortè mendum cubat in noſtro Cod. Gr. Vatic. ἐν τῇ γῇ.

(m) *Verſu* 8. Apud te eſt. *Veron. A. & Caſſ.* Ante te eſt ſemper. *Ambr. G. C.* Ante te eſt, *omiſſo* ſemper.
(n) *Verſu* 10. Tu feciſti. *Veron. cum ſolo A.* Tu es qui feciſti me, *juxta Gr. Vatic.* σὺ εἶ ὁ ποιήσας με: *cui favent Pſalterr. Arab. atque Æthiop. necnon Apollinarius, & Chryſoſtomus. Ambr. vero hic pag.* 854. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Tu feciſti me. *Ibidem*, Plagas tuas. *Veron. cum ſolo A.* Flagella tua.
(o) *Verſu* 11. Propter iniquitatem. *Veron. cum A.* Pro iniquitate; *& ita Ambr. hic pag.* 855. *ubi ait*: „ *Græ*„ *cus* ὑπὲρ ἀνομίας *dixit, hoc eſt*, pro iniquitate.„ *Ibid.* Corripuiſti. *Veron.* Emendaſti. *A. M. Ambr. G. C.* Erudiſti.
(p) *Verſu* 12. Animam ejus. *Veron. cum ſolo A.* Animam meam.
(q) *Ibid.* Verumtamen vane conturbatur omnia homo. *Veron. A. Caſſ. G. C. addunt*, Vivens; *juxta Gr. Veron.* Zon. *At R. Rom. habent*: Verumtamen univerſa vanitas omnia homo vivens. *Hebr.* Verumtamen vanitas omnis homo.
(r) *Verſu* 13. Et deprecationem meam, auribus percipe lacrymas meas: ne ſileas. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 857. *Caſſ. R. Rom. G.* —— ne ſileas a me. *M.* Et deprecationem meam auribus percipe: lacrymis meis ne ſileas. *Favet Hebr.* Ad lacrymam meam ne obſurdeſcas. *Ib.* Advena. *Veron. & A.* Inquilinus.
(ſ) *Verſu* 14. Ut refrigerer. *Veron.* Ut refrigerem, *juxta Gr. Vatic.* ἀναψύξω. *Ibid.* Prius quam abeam. *Veron. A. Caſſ. R. & Ambr. hic pag.* 858. Prius quam eam.

Is to telos to David pſalmos.

Y Pomenon ypemina ton Quirion,
ce proſeſchen my,
Ce iſecuſen tes
deeſeos mu.
Ce anegagen me ec laccu taleporias,
ce apo pelu * yleos.
Ce eſteſen epi petran
tus podas mu,
Ce cateuthynen ta diabemata mu.
Ce enebalen is to ſtoma mu
aſma cenon,
ymnon to Theo emon.
Opſonte (1) dicey, ce phobetheſonte,
ce elpiuſin epi Quirion.
Macarios aner u eſtin to onoma Quiriu
i elpis autu,
Ce uc epeblepſen is mateotetas,
ce manias pſeudis.
Polla epy.ſas ſy Quirie o Theos mu
ta thaumaſia ſu,
Ce tys dialogiſmys ſu
uc eſtin tis (2) omyos ſy.
Apeggila ce elaleſa,
Eplethyntheſan yper arithmon.
Thyſian ce proſphoran
uc etheleſas,
Soma de catertiſo my.
Holocautomata (3) ce
peri amartias uc ezeteſas,
Tote ipon, idu eco.
En cephalidi bibliu gegrapte peri emu
Tu pyeſe to thelema ſu,
O Theos mu etheleſa, (4)
Ce ton nomon ſu
en meſo tes cardias mu.
Eueggeliſamen (5) ten diceoſynen ſu
en eccleſia megale,

Idu

* Mendum, pro ilyos.

In finem : ipſi David (a) Pſalmus. 1.

S Uſtinens ſuſtinui Dominum, (b) 2.
(c) & reſpexit me:
& exaudivit (d) depre- 3.
cationem meam :
& eduxit me de lacu miſeriæ,
& de luto limi :
& ſtatuit ſuper petram
pedes meos :
& direxit greſſus meos.
Et inmiſit in os meum 4.
canticum novum,
(e) hymnum Deo noſtro.
Videbunt juſti, (f) & timebunt,
& ſperabunt in Domino.
Beatus vir cujus eſt nomen Domini 5.
ſpes ejus ;
& non reſpexit in vanitates
(g) & inſanias mendaces.
Multa feciſti tu Domine Deus meus 6.
mirabilia tua :
& cogitationibus tuis
(h) non eſt quis ſimilis tibi.
Adnuntiavi & locutus ſum,
multiplicati ſunt ſuper numerum.
Sacrificium & oblationem 7.
noluiſti :
corpus autem perfeciſti mihi (i).
Holocauſta etiam (k) 8.
pro delicto non petiſti :
tunc dixi; Ecce venio.
[In capite libri ſcriptum eſt de me,] 9.
ut facerem voluntatem tuam
Deus meus volui,
& legem tuam
in medio * cordis mei.
Benenuntiavi (l) juſtitiam tuam 10.
in Eccleſia magna :

ecce

* Verba, cordis mei, a recentiori manu liturata ſunt, ſuffectis, ventris mei; ut habent M.& Heb.

(1) Pro *dicey*, Gr. Vatic. habet πολλοί.
(2) Reponitur ſ. c. *omyothiſete ſy*, juxta Gr. Vatic.
(3) Gr. Vatic. ὁλοκαυτώματα.
(4) Reponitur ſec. curis. *ebulithin*. juxta Gr. Vatic.
(5) Cod. *ten diceoſynen ſu*, cum Vulg. *juſtitiam tuam*. Gr. Vatic. omittit, *ſu*.

[a] *In Titulo additur vox*, Pſalmus, *a Veron. Gr. & Lat.*
[b] *Verſu 2 Vulgata*, Expectans expectavi Dominum. *Veron. cum ſolo A.* Suſtinens ſuſtinui Dominum. *Ambr. quoque in Pſal. 118. Expoſ. pag. 1060. habet* : Suſtinui Dominum.
[c] *Ibid.* Et intendit mihi. *Veron. R. Ambr. in Pſal. 118. Expoſ. pag. 1060. & Caſſ.* Et reſpexit me. *Item idem Ambr. in Pſal. 36. & 38. Enar. pag. 787. & 854.* Reſpexit.
[d] *Verſu 3* Preces meas. *Veron. A. R. & Caſſ.* Deprecationem meam, *juxta Gr. Vatic.* τῆς δεήσεώς μου.
Ibid. De luto fæcis. *Veron. cum ſolo A.* De luto limi.
[e] *Verſu 4.* Carmen. *Veron. Ambr. hic pag. 859. A. R. & Caſſ.* Hymnum, *juxta Gr. Vatic.* ὕμνον.
[f] *Ibid.* Videbunt multi. *Veron. cum ſolo A.* Videbunt juſti, *juxta Gr. Veron.* Opſonte dicey.
[g] *Verſu 5.* Inſanias falſas. *Veron. cum A.* Inſanias mendaces.
[h] *Verſu 6* Non eſt qui ſimilis ſit tibi. *Veron. R. & Caſſ.* Non eſt quis ſimilis tibi.
[i] *Verſu 7* Aures autem perfeciſti mihi. *Veron. A. Ambr. hic pag. 861. Caſſ. R. Rom. M.* Corpus autem perfeciſti mihi, *juxta Gr. Vatic.* σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. *Sic etiam S. Paulus in epiſt. ad Hebr. cap. 10. v. 5 Favet utrique lectioni Verſ. Arab.*
[k] *Verſu 8.* Holocauſtum & pro peccato *Veron. A. & R.* Holocauſta etiam pro delicto. *Ambr. quoque Apolog. David cap. 17. pag. 702. habet*, Holocauſta. *Caſſ.* Holocauſta autem pro delicto. *Ibid.* Non poſtulaſti. *Veron. cum A.* Non petiſti.
[l] *Verſu 10.* Annuntiavi. *Veron. A. Ambr. hic pag. 866. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Benenuntiavi; *juxta Gr. Vatic.* εὐηγγελισάμην.

Idu ta chi'e mu u mecolyſo.
Quirie ſy egnos
Ten diceoſynen ſu uc ecrypſa
en te cardia mu,
Ten alethian ſu
ce to ſoterion ſu ipa.
Uc ecrypſa to eleos ſu,
ce ten alethian ſu
epo ſynagoges polles.
Sy de Quirie
me maci ynes
tus yctirmus ſu ap emu;
To eleos ſu,
ce e alethia ſu diapantos
(6) antilabeto mu.
Oti perieſchon me
caca on uc eſtin
arithmos,
Catelabon me
e anomie mu,
Ce (7) u me dyneten tu blepin.
Eplethyntheſan
yper tas trichas
tes cephales mu,
Ce e cardia mu encatelipen me.
Eudoceſon Quirie
tu ryſaſthe me,
Quirie is to boetheſe my
(8) proſthes
Cateſchynthieſan
ce entrapieſan ama
Y zetuntes ten pſychen mu
tu exare auten.
Apoſtraphetoſan (9) is ta opiſo,
ce cateſchynthieſan
y thelontes my caca.
Comiſatoſan (10) parachrema
eſchynen auton
y legontes my, euge euge.
Agalliaſento ce euphranthieſan
epi ſy pantes y zetuntes ſe Quirie,
Ce ipa-

ecce labia mea non prohibebo:
Domine, tu (m) cognoviſti.
Juſtitiam tuam non abſcondi 11.
in corde meo:
veritatem tuam
& ſalutare tuum dixi.
Non celavi (n) miſericordiam tuam
& veritatem tuam
(o) a congregatione multa.
Tu autem, Domine, 12.
(p) ne * elonginquaveris
miſericordias tuas a me.
miſericordia tua
& veritas tua ſemper
ſuſceperunt me.
Quoniam circumdederunt 13.
me mala, quorum non eſt
numerus.
conprehenderunt me
iniquitates meæ;
& non potui ut viderem.
Multiplicati ſunt (q)
ſuper capillos
capitis mei:
& cor meum derelinquit me.
Placeat tibi, Domine, (r) 14.
liberare me:
Domine, (ſ) ad adjuvandum mihi
reſpice.
Confundantur 15.
& revereantur ſimul
* qui quærunt animam meam
ut auferant eam.
Convertantur retrorſum,
(t) & erubeſcant,
qui volunt mihi mala.
Ferant confeſtim 16.
confuſionem ſuam,
qui dicunt mihi; euge, euge:
Exultent (u) & jucundentur 17.
omnes (x) qui te quærunt, Domine:
& di-

* *Cod. longinquaveris.*

* *Ante*, qui quærunt, *in margine membranæ habetur* K.

(6) Forte mendum pro *antelabeto*, aut *antilabeſtho*, juxta Symmachum, qui habet περιφρουρείτω, Gr. Vatic. ἀντιλαβέσθω.
(7) Reponitur ſ. c. *uc edynethen*: Gr. Vatic. οὐκ ἠδυνάσθην.
(8) Gr. Vatic. πρόσχες.
(9) Gr Vatic. ἀποστραφείησαν.
(10) Gr. Vatic. κομισάσθωσαν.

(m) *Eod. Ver.* 10. Tu ſciſti. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 881. *& Caſſ.* Tu cognoviſti.
(n) *Verſu* 11. Non abſcondi. *Veron. A. R. Ambr. epiſt. ſegreg. epiſt.* 2. *pag.* 834. *& Caſſ.* Non celavi.
(o) *Ibid.* A concilio multo. *Veron. & A.* A congregatione multa. *R. & Caſſ.* A ſynagoga multa.
(p) *Verſu* 12. Ne longe facias. *Veron. & A.* Ne elonginquaveris *Ibid.* Miſerationes tuas. *Veron. A. R. & Caſſ.* Miſericordias tuas. *Ambr. epiſt. ſegreg. epiſt.* 2. *pag.* 484. Miſericordiam tuam.
(q) *Verſu* 13. Multiplicatæ ſunt. *Veron. & Caſſ.* Multiplicati ſunt.
(r) *Verſu* 14. Complaceat tibi, Domine, ut eruas me. *Veron.* Placeat tibi, Domine, liberare me. *A.* Placeat --- eruere me. *Gr. Vatic.* --- τοῦ ῥύσασθαι.
(ſ) *Ibid.* Ad adjuvandum me. *Veron. & A.* Ad adjuvandum mihi; *& ita Gr. Vatic.* εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι. *Viden, ut Vetus Interpres, uti inquit S. Auguſtinus, ſit græcorum verborum tenacior? ſexcenta loca habes, amice Lector, hujus generis in noſtro Pſalterio Italæ Verſionis, quam damus.*
(t) *Verſu* 15. Et revereantur qui volunt. *Veron. R. Caſſ.* Et erubeſcant qui volunt. *A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 26. Confundantur qui volunt.
(u) *Verſu* 17. Et lætentur ſuper te *Veron. cum A.* Et jucundentur, *omiſſis verbis*, ſuper te; *quæ deſunt etiam in R.*
(x) *Ibidem*, Quærentes te. *Veron. & A.* Qui te quærunt, Domine. *Caſſ. & R.* Qui quærunt te, Domine *Gr. Vatic.* οἱ ζητοῦντές σε κύριε.

Digitized by Google

Ce ipatoſan diapantos, megalyntheto
o Quirios, y agapontes
to ſoterion (11) autu.
Ego de ptochos (12) imi
ce penes,
Quirios phrontii mu.
Boethos mu, ce yperaſpiſtes mu
(13) ſy i Quirie, me chroniſes.

& dicant ſemper; Magnificetur
Dominus, qui diligunt
* ſalutare tuum.
Ego autem (y) egenus 18.
& pauper ſum:
Dominus (z) curam habebit mihi.
Adjutor meus & protector meus
tu es, (aa) * Domine; ne tardaveris.

* *Cod.* Salutarem.

* *Cod. ſec. curis*, Deus, meus, *cum A. pro*, Domine.

[11] Pro *autu*, Gr. Vatic. habet *ου*.
[12] Tò *imi*, additur ſec. curis in Cod. deleto verbo, quod amplius legi non poteſt.
[13] Gr. Vatic. *ὁ Θεὸς μου*.

(y) *Verſu* 18. Mendicus ſum & pauper. *Veron. A. R. & Caſſ.* Egenus & pauper ſum, *juxta ordinem Gr. Vatic.* πτωχος καὶ πένης εἰμί.
(z) *Ibid.* Sollicitus eſt mei. *Veron.* Curam habebit mihi. *A.* Curam habebit mei, *juxta Gr. Vatic.* φροντιεῖ μου. *Caſſ. cum Verſ. Arab. & R.* Curam habet mei. *Hebr.* Sollicitus erit pro me.
(aa) *Ibid.* Tu es, Deus meus. *Veron.* Tu es, Domine. *Caſſ. & R.* Es tu, Domine, *juxta Gr. Veron. Nota tamen, quod* tò Domine, *deletum eſt in Veron. ac ejus loco repoſitum*, Deus meus, *ut habet A.*

XL.

Is to telos pſalmos to David.

MAcarios o ſynion
epi ptochon ce peneta,
En emera ponera ryſete auton.
Quirios (1) diaphylaxe auton,
ce zeſe auton,
Ce macariſe auton en te ge,
Ce me (2) paradoe auton
is chiras (3) ton echthron autu.
Quirios * boetheſi auto
epi clines odynes autu.
Olen ten cyten autu
eſtrepſas en te arroſtia autu;
Ego ipa, Quirie eleiſon me,
iaſe ten pſychen mu,
oti emarton ſy.
Y echthry mu ipan ponera my,
Pote apothanite,
ce apolite to onoma autu;
Ce (4) iſe poreuonto
tu idin,
Maten elali e cardia auton,
Synegagon
anomian eautys,

*Lege, boetheſe.

XL.

In finem: Pſalmus ipſi David. 1.

BEatus qui intelligit 2.
ſuper egenum & pauperem;
in die malo eruet eum Dominus.
Dominus conſervet eum, 3.
& vivificiet eum,
& beatum faciat eum in terra:
ut non tradat eum
(a) in manus inimici ejus:
Dominus opem ferat illi 4.
ſuper lectum doloris ejus,
univerſum ſtratum ejus
(b) vertiſti in infirmitate ejus.
Ego dixi, Domine, miſerere mei: 5.
ſana animam meam,
(c) quoniam peccavi tibi.
Inimici mei dixerunt mala mihi; 6.
quando morietur,
& peribit nomen ejus?
Et ingrediebantur (d) 7.
ut viderent;
vana locutum eſt cor eorum:
congregaverunt
iniquitatem ſibi.

Ce I Et egre-

(1) Gr. Vatic. φυλάξαι.
(2) Gr. Vatic. παραδοῖ.
(3) Cod. *ton echthron*, cum Vulg. Gr. Vatic. habet, ἐχθροῦ.
(4) Gr. Vatic. εἰσεπορεύετο.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, In animam inimicorum ejus, *Veron. A. Ambr. hic pag.*871. *Caſſ. R. Rom. G. C.* In manus inimici ejus, *juxta Gr. Vatic.* εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ. *S. Ambroſius ibidem hæc habet*: „ *Alii habent Græci*, In animas inimicorum ejus. *M.* In manibus inimicorum ejus.
(b) *Verſu* 4. Verſaſti. *Veron. & A.* Vertiſti.
(c) *Verſu* 5. Quia peccavi. *Veron. & A.* Quoniam peccavi.
(d) *Verſu* 7. Et ſi ingrediebatur ut videret, vana loquebatur: cor ejus congregavit &c. egrediebatur foras, & loquebatur &c. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Et ingrediebantur ut viderent, vana locutum eſt cor eorum: congregaverunt &c. egrediebantur (*Veron. R. & Caſſ.* & egrediebantur) foras, & loquebantur, *juxta Gr. Veron. & Verſ. Syriac.* Tò, Si, *quod habet Vulg. ante*, ingrediebatur, *deeſt etiam in omnibus Mss. Codd. Ambroſii, ut videre eſt hic pag.*873.

Digitized by Google

Ce (5) exeporeuonto exo
ce elalun
Epi to auto, cat emu
epſithyrizon pantes
y echthry mu,
Cat emu (6) elogizonto
my ponera
Logon paranomon
catethento cat emu,
Me o cymomenos
uchi proſtheſi tu anaſtene;
Ce gar o anthropos tes irenes mu
eph on epelpiſa,
Os * eſthion tus artus mu
emegalynen ep eme pterniſmon.
Sy de Quirie eleiſon me,
ce anaſteſon me,
ce antapodoſo autys.
En tuto egnon oti
tethelecas me,
Oti u me epichare
o echthros mu ep eme.
Emu de dia
ten acacian mu (7) antilabu mu,
Ce ſtereoſas * me
enopion ſu
is ton eona.
Eulogetos Quirios o Theos tu Iſrahel
apo tu eonos ce eos
tu eonos, genito genito.

* Tò, *os*, mendum pro, *o*.

* Mendum pro *ſtereo-ſas*. Gr. Vatic. habet *ἐβεβαίωσας*.

Etegrediebantur foras, 8.
& loquebantur
in idipſum adverſus me.
Suſſurrabant omnes
inimici mei
adverſus me: cogitabant
(*e*) mihi mala:
verbum iniquum 9.
(*f*) diſpoſuerunt adverſus me.
Numquid qui dormit
non adjiciet ut ſurgat?
Etenim homo pacis meæ 10.
(*g*) in quem ſperavi,
qui edebat panes meos,
(*h*)* ampliavit ſuper me calcaneum.
Tu autem, Domine, miſerere mei; 11.
& reſuſcita me;
(*i*) & reddam illis.
In hoc cognovi quoniam 12.
voluiſti me:
quoniam non gaudebit
inimicus meus ſuper me.
Me autem propter 13.
innocentiam ſuſcepiſti:
& confirmaſti me
in conſpectu tuo
in æternum.
Benedictus Dominus Deus Iſrael, 14.
a ſæculo & uſque
in ſæculum. Fiat, fiat.

* *Cod.* ampliabit. *B pro V.*

[5] Cod. addit, *ce*.
[6] Gr. Vatic. *κακά μοι*.
[7] Gr. Vatic. *ἀντελάβου*, utrobique omiſſo, *mu*.

[*e*] *Verſu* 8. Mala mihi. *Veron.* Mihi mala, *juxta ordinem Gr. Veron.* my ponera.
[*f*] *Verſu* 9. Conſtituerunt. *Veron. cum ſolo A.* Diſpoſuerunt. *R. Rom.* Mandaverunt.
[*g*] *Verſu* 10. In quo ſperavi. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 875. In quem ſperavi, *juxta Gr. Vatic. ἐφ' ὃν ἤλπισα.*
[*h*] *Ibid.* Magnificavit ſuper me ſupplantationem. *Veron. cum A.* Ampliavit ſuper me calcaneum. *Ambr. hic pag.*875. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Ampliavit. *M.* Adampliavit. *R. Rom. M. G.* Adverſus me ſupplantationem. *Ambr.* Super me ſupplantationem; *ſed fortè S. Ambroſius juxta Gr. legerat* Calcaneum, *ut ex ſequentibus conjicio non obſcure.*
[*i*] *Verſu* 11. Et retribuam eis. *Veron. & A.* Et reddam illis.

XLI.

Is to telos is ſyneſin
tys yiys Core pſalmos.

ON tropon epipothi e elaphos
epi tas pegas ton ydaton,
Utos epipothi e pſyche mu
pros ſe o Theos.
Edipſeſen e pſyche mu pros ton Theon ton
zonta.
Pote exo, ce ophtheſome
to proſopo tu Theu;

Ege-

XLI.

In finem: intellectus 1.
filiis Chore. (*a*) Pſalmus.

QUemadmodum (*b*) cervus 2.
deſiderat ad fontes aquarum:
Ita deſiderat anima mea
ad te, Deus.
Sitivit anima mea (*c*) ad Deum 3.
vivum:
quando veniam, & apparebo
ante faciem Dei?

Fue-

(*a*) *In Titulo poſt*, Core, *additur*, Pſalmus, *in Veron. & A. Deeſt in Vulg.*
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Deſiderat cervus. *Veron. A. in Enar. hujus Pſal. n.* 5. *R. & Caſſ.* Cervus deſiderat.
(*c*) *Verſu* 3. ad Deum fortem vivum. *Vox*, Fortem, *abeſt a Veron. A. Ambr. lib. de Iſaac & Anima cap.* 1. *pag.* 356. *Caſſ. R. Rom. M. G. C. necnon a Pſalterr. Syriac. Æthiop. & Arab. atque ab Apollinario, & Hieronymo, juxta Gr. Vatic.*

Egenethe (1) my ta dacrya mu	Fuerunt mihi lacrymæ meæ 4.
artos imeras ce nyctos,	(d) panis die ac nocte,
En to legeſthe my cath ecaſten emeran,	dum dicitur mihi * cottidie;
pu eſtin o Theos su.	ubi eſt Deus tuus?
Tauta emneſthen,	Hæc memoratus ſum, (e) 5.
ce exechea ep eme	& effudi ſuper me
ten pſychen mu,	animam meam:
Oti (2) iſeleuſome	quoniam (f) ingrediar
is topon ſcenomatos	in locum tabernaculi
Thaumaſtos (3) eos	admirabilis uſque
tu ycu tu Theu.	ad domum Dei,
En phone agalliaſeos	in voce exultationis,
ce exomologeſeos	& confeſſionis
(4) echus e-	(g) ſoni feſtivitatem
ortazontos.	celebrantis.
Inati perilypos i e pſyche mu,	Quare triſtis es anima mea? 6.
ce inati ſyntaraſſis me;	& quare conturbas me?
Elpiſon epi (5) Quirion, oti	Spera in Dominum, (h) quoniam 7.
exomologeſome auto,	(i) confitebor illi;
Soterion tu proſopu mu,	ſalutare vultus mei,
(6) ce o Theos mu	& Deus meus.
Pros emauton e pſyche mu	Ad me ipſum anima mea
etarachthe,	(k) turbata eſt:
Dia tuto mneſtheſome ſu (7) Quirie	propterea (l) memor ero tui, Domine
Ec ges (8) Jordannu ce (9) Ermonim,	de terra * Jordannis, & (m) Hermoni
apo orus micru.	a monte modico.
Abyſſos abyſſon epicalite	Abyſſus abyſſum invocat 8.
is (10) phonas ton cataracton ſu.	in voce cataractarum tuarum:
Pantes y meteoriſmy ſu,	omnes ſuſpenſuræ tuæ, (n)
ce ta cymata ſu ep eme	& fluctus tui ſuper me
dielthon.	tranſierunt.

*Et ita conſtanter ubique.

*Gr. Veron. Jordannu

Eme- I 2 In

[1] Cod. *my ta dacrya mu*, juxta ordinem Vulg. *mihi lacryma mea*. Gr. Vatic. *τὰ δάκρυά μου ἐμοί*.
[2] Gr. Vatic. *διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς*.
[3] Lege, ſi placet, *thaumaſtu*; fortè enim pro *thaumaſtoy*, [*s* pro *y*, ut alibi ſæpè, perperam ſcribens] *thaumaſtos* poſuit.
[4] Gr. Vatic. *ἤχου ἑορτάζοντος*.
[5] Gr. Vatic. *τὸν Θεόν*.
[6] Cod. addit *ce*, cum Vulg.
[7] Deeſt in Gr. Vatic. *Quirie*.
[8] Gr. Vatic. *Ιορδάνου*.
[9] Cod. *Ermonin*, ut ex veſtigiis literarum, quæ cultro delentur, apparet; ſed emendatur ſ. enris *Ermoniim*, juxta Gr. Vatic.
[10] Gr. Vatic. *φωνὴν*; & ita ſec. cur. in Cod.

(d) *Verſu* 4. Panes. *Veron. A. M. Amb. C.* Panis, *juxta Gr. Vatic. & Hebr.*
(e) *Verſu* 5. Hæc recordatus ſum, & effudi in me. *Veron.* Hæc memoratus ſum, & effudi ſuper me. *Ambr. de interpell. David lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 641. *& in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 809. Horum memoratus ſum, & effudi ſuper me. *A.* Hæc meditatus ſum, & effudi ſuper me.
(f) *Ibid.* Tranſibo. *Veron. A. R. & Ambr. locis ſupra citatis*. Ingrediar, *juxta Gr. Veron.* iſeleuſome. *Caſſ.* Ingrediebar.
(g) *Ibid.* Sonus epulantis. *Veron. & A.* Soni feſtivitatem celebrantis, *juxta Gr. Veron. & alios Græcos libros*, *ἤχου ἑορτάζοντος*. *Hebr.* Multitudinis feſta celebrantis. *Ambr. de Interpell. David lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 641. Sonitus epulantis. *At Vet. Edit. Rom. habet*, Soni feſta celebrantis; *cui lectioni favent etiam Verſiones Chald. Æth. & Arab.*
(h) *Verſu* 6. Spera in Deo. *Veron.* Spera in Dominum. *A. & Ambr. lib.* 2. *de Interpell. David cap.* 3. *pag.* 642. Spera in Deum. *Caſſ.* Spera in Domino.
(i) *Verſu* 7. Quoniam adhuc confitebor illi. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C. carent voce* adhuc, *juxta Gr. Vatic. Deeſt etiam in plerìſque libris* ℣. 12 *& in ſubſequenti Pſal.* ℣. 5.
(k) *Ibid.* Conturbata eſt. *Veron A. Ambr. de Interpell. David lib.* 2. *cap.* 3. *pag.* 642. *R. & Caſſ.* Turbata eſt, *juxta Gr. Vatic. ἐταράχθη*.
(l) *Ibid.* Memor ero tui. *Veron. R. Ambr. de Interpell. David lib.* 2. *cap.* 4. *pag.* 642. *& Caſſ.* Memor ero tui Domine, *juxta Gr. Veron.* mneſtheſome ſu Quirie. *A.* Memoratus ſum tui, Domine.
(m) *Ibid.* Hermonium. *Veron.* Hermoni, *juxta Gr. Veron. R. habet*, Hermonis.
(n) *Verſu* 8. Omnia excelſa tua. *Veron.* Omnes ſuſpenſuræ tuæ. *A.* Omnes ſuſpenſiones tuæ. *Gr. Vatic. πάντες οἱ μετεωρισμοί σου*. *Hebr.* Gurgites tui. *S. Auguſtinus in Enar. Pſal.* 87. *num.* 7. *v.* 8. *habet.* „ *Scriptum eſt & in alio Pſalmo* (*nempe* 41. *v.* 8.) Omnes ſuſpenſiones tuæ, & fluctus tui ſuper me ingreſſi „ ſunt: *vel, ſicut quidam melius tranſtulerunt*, ſuper me tranſierunt; *διῆλθον enim eſt in Græco, non εἰσῆλθον*.

Emeras entelite Quirios
to eleos autu,
Ce en nyčti delofi.
Par emautu (11) e profeuche to Theo tes
zoes mu,
Ero to Theo antilemptor mu i.
diati mu epelathu;
Inati apoſo me; (12)
Ce (13) inati ſcythropazon poreuome
En to ečthlibin
ton echthron mu;
En to catathlaſe (14) ta oſta mu,
onidiſan me
y thlibontes me.
En to legeſthe (15) mn cath ecaſten emeran
pu eſtin on o Theos ſu;
Inati perilypos i e pſyche mu,
ce inati ſyntaraſſis me;
Elpiſon epi Quirion (16) oti
exomologeſome auto,
Soterion tu proſopu mu, ce o Theos mu.

In die mandavit Dominus 9.
miſericordiam ſuam:
(o) & nocte * declaravit.
Apud me oratio Deo 10.
vitæ meæ:
dicam Deo meo: ſuſceptor meus es.
Quare mei oblitus es? (p)
ut quid me repuliſti? (q)
& ut quid triſtis incedo
dum adfligit me
(r) inimicus meus?
Dum confringet (ſ) oſſa mea, 11.
exprobraverunt mihi
qui tribulant me: (t)
dum dicunt mihi, per ſingulos dies, 12.
ubi eſt Deus tuus?
Quare triſtis es anima mea?
& quare conturbas me?
Spera * in Dominum, (u) quoniam
confitebor illi:
ſalutare vultus mei & Deus meus.

* *Hic notatur in margine K. quæ Nota alios Codd. conſulendos monet.*

**In ſequenti Pſalmo, verſ. ultimo Cod. habet* in Domino.

(11) Gr. Vatic. παρ' ἐμοί.
(12) Deſunt in Gr. Vatic. hæc verba, *inati apoſo me*.
(13) In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
(14) Pro *en to catathlaſe*, Aquila habet, ἐν τῷ φονεῦσαί με ἐν τοῖς ὀστέοις μου. Gr. Vatic. ἐν τῷ καταθλάσαι.
(15) Tò, *mu*, male emendatur f. e. *me* pro *my*. Gr. Vatic. λέγειν αὐτούς μοι. Mox, ante *o Theos*, videtur mendoſè additum in Cod. *on* a recentiori manu.
(16) Gr. Vatic. τὸν Θεόν.

(o) *Verſu 9.* Et nocte canticum ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Et nocte declaravit. *Gr. Vatic.* καὶ νυκτὸς δηλώσει, declarabit, *cum Pſalter. Æthiop.*
(p) *Verſu 10.* Quare oblitus es mei. *Veron. A. & Caſſ.* Quare mei oblitus es, *juxta ordinem Gr. Vatic.* διατί με ἐπελάθου.
(q) *Ibid. poſt* Mei oblitus es, *additur*, ut quid me repuliſti, *in Veron. & A. Ambr. verò de Interpell. David lib. 2. cap. 7. pag. 647. Caſſ. R. Rom. G. C. & Verſ. Æthiop.* Quare me repuliſti, *juxta Gr. Veron. Verſ. Arab.* Etiam cur me deſeruiſti. *Ibid.* Et quare contriſtatus. *Veron. & A.* Ut quid triſtis. *R.* Et quare triſtis.
(r) *Ibid.* Inimicus. *Veron. & Caſſ.* Inimicus meus, *juxta Gr. Vatic.* τὸν ἐχθρόν μου.
(ſ) *Verſu 11.* Dum confringuntur. *Veron.* Dum confringet, [*lege*, dum confringit; *ſumitur enim E pro I.*] *cum A. Ambr. de Interpell. David lib. 2. cap. 7. pag. 647. Verſ. Æthiop. & C.*
(t) *Ibid.* Inimici mei. *Hæ voces abſunt a Veron. A. Amb. loco ſupra laudato, Caſſ. R. Rom. G. C. Verſ. Arab. & Gr. Vatic. nec eas habet Hieron. in epiſt. ad Sun. Habet quidem illas M., ſed tamen iſtis caret*, qui tribulant me.
(u) *Verſu 12.* Spera in Deo. *Veron.* Spera in Dominum, *juxta Gr. Veron.* Elpiſon epi Quirion. *Caſſ.* Spera in Domino. *A.* Spera in Deum.

XLII.

Pſalmos to David (1) anepigraphos par Ebreys.

CRinon me o Theos,
ce dicaſon ten dicen mu
ex ethnus uch oſiu
Apo anthropu adicu ce doliu
ryſe me.
Oti ſy i o Theos (2) mu
crateoma mu,
Inati apoſo me;
ce inati ſchythropazon poreuome
En

XLII.

Pſalmus David.

JUdica me Deus; 1.
& diſcerne cauſam meam
de gente non ſancta:
ab homine iniquo & doloſo
libera me:
quia tu es (a) Deus meus, 2.
& fortitudo mea.
Ut quid me * repuliſti?
& ut quid triſtis incendo,
dum

* *Cod.* reppuliſti.

(1) In Gr. Vatic. deeſt, *anepigraphos par Ebreys*.
(2) In Gr. Vatic. deeſt, *mu*.

[a] *Verſu 2. Vulgata*, Deus fortitudo mea. *Veron. & Caſſ. cum Verſ. Arab.* Deus meus, & fortitudo mea. *A. R. Rom. Ambr. G. C.* Deus meus, fortitudo mea. *Ib.* Quare. *Veron. & A. hic & paullo infra*, Ut quid. *Mox idem cum eodem*, Et ut quid. *Vulg.* Et quare.

En to echtlibin ton echthron mu ;
Exapoſtilon to phos ſu
ce ten alethian ſu,
Auta me odegeſan,
ce egagon me
is oros agion ſu,
ce is ta ſcenomata ſu.
Ce * iſeleuſome pros to thyſiaſterion tu Theu,
Pros ton Theon ton euphrenonta
ten neoteta mu.
Exomologeſome ſy en cithara
o Theos o Theos mu.
Inati perilypos i e pſyche mu ;
ce inati ſyntaraſſis me ;
Elpiſon epi Quirion, (3) oti
exomologeſome auto
Soterion tu proſopu mu, (4) ce o Theos mu.

*Cod. mendosè, te: & ita paullo infra.

dum adfligit me inimicus meus?
Emitte lucem tuam 3.
& veritatem tuam:
ipſa me deduxerunt,
(*b*) & perduxerunt me
in montem ſanctum tuum,
& in tabernacula tua.
Et introibo ad * altare Dei; 4.
ad Deum qui lætificat
* juventutem meam:
confitebor tibi in cithara 5.
Deus Deus meus.
Ut quid triſtis es anima mea?
& ut quid conturbas me?
Spera in Domino, quoniam (*c*)
confitebor illi:
ſalutare vultus mei & Deus meus.

* *Cod.* altarem.

**Cod.* juventute mea.

(3) Gr Vatic. τὸν Θεόν.
(4) Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.

[*b*] *Verſu* 3. Et adduxerunt. *Veron.* Et perduxerunt me; *& ita A. omiſſa voce*, Me.
[*c*] *Verſu* 5. Spera in Deo, quoniam adhue. *Veron.* Spera in Domino, quoniam. *A.* ... in Domino, *omiſſo*, adhuc, *quod deeſt etiam in R. Caſſ. & Gr. Vatic.*

XLIII.

Is to telos tys yiys (1) Chore
is ſyneſin pſalmos.

O Theos en tys oſin emon ecuſamen,
Y pateres emon aneggilan emin
Ergon (2) on irgaſo
en tes imeres auton
en imeres archees.
E chir ſu ethne * exolethreuſen,
ce catephyteuſas autus,
Ecacoſas laus,
ce (3) exebalas autus.
U gar en te romphea auton
(4) cleronomeſaſin gen,
Ce o brachion auton
uc eſoſen autus,
All e dexia ſu, ce o brachion ſu,
ce o photiſmos tu proſopu ſu,
Oti eudoceſas en autys.
Sy i autos o baſileus mu, ce o Theos mu
i entellomenos tas ſoterias Jacob.
En ſy tus echthrus emon
ceratiumen,
Ce en to onomati ſu exudenoſomen
tus

*Lege, *exolothreuſen*.

XLIII.

In finem, filiis Chore, 1.
* intellectum.

Deus, auribus noſtris audivimus, 2.
Patres noſtri adnuntiaverunt nobis
opus, quod operatus es
in diebus eorum,
(*a*) in diebus antiquis.
Manus tua gentes diſperdidit: 3.
& plantaſti eos:
infirmaſti (*b*) populos;
& expuliſti eos.
Non enim (*c*) in gladio ſuo (*d*) hæreditate 4.
* poſſidebunt terram:
& brachium ipſorum
non ſalvos fecit eos:
ſed dextera tua, & brachium tuum,
& inluminatio vultus tui:
quoniam conplacuiſti in eis.
Tu es ipſe rex meus & Deus meus, 5.
qui mandas (*e*) ſalutem Jacob.
In te inimicos noſtros 6.
(*f*) * ventilabimus:
& in nomine tuo ſpernemus
inſur-

**Supple*, ad, *vel*, in, *cum A.*

**Lege*, poſſederunt.

**Cod.* ventilavimus. *V pro B.*

(1) Gr. Vatic Κορέ.
(2) Τὸ *on*, videtur mendum pro o; vix enim, aut ne vix quidem, ἔργον ὃν, referri poteſt ad *ecuſamen*.
(3) Gr. Vatic. ἐξέβαλες.
(4) Gr. Vatic. ἐκληρονόμησαν.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Et in diebus antiquis. *Veron. & Caſſ. cum Gr. Vatic. omittunt*, Et.
(*b*) *Verſu* 3. Afflixiſti. *Veron. cum ſolo A.* Infirmaſti. *Gr. Vatic.* ἐκάκωσας.
(*c*) *Verſu* 4. Nec enim. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 891. *& Caſſ.* Non enim, *juxta Gr. Vatic.* οὐ γάρ.
(*d*) *Ibid.* Poſſederunt. *Veron.* Hæreditate poſſidebunt; *lege*, hæreditate poſſederunt, *cum A. Ibid.* Brachium eorum non ſalvavit. *Veron & A.* Brachium ipſorum non ſalvos fecit.
(*e*) *Verſu* 5. Salutes Jacob. *Veron. A. R. & Caſſ.* Salutem Jacob.
(*f*) *Verſu* 6. Ventilabimus cornu. *Veron. A. R. & Caſſ. omittunt*, cornu.

*Lege, epaniſtamomenus, quod pro ἐπανισταμένους ponitur conſtanter in Codice.

*Lege, epeneſtheſometha.

tus * epaniſtamomenus emin.
U gar epi to toxo mu elpio,
Ce e romphea mu
u ſoſi me.
Eſoſas gar emas
ec ton thlibonton emas,
Ce tus miſuntas emas
cateſchynas.
En to Theo *epeneſtheſometha olen ten emeran
Ce en to onomati ſu exomologeſometha
is ton eona. Diapsalma.
Nyni de apoſo,
ce exudenoſas (5) emas,
Ce uc exeleuſe (6) o Theos
en tes dynameſin emon.
Apeſtrepſas emas is ta opiſo
para tus echthrus emon,
Ce y miſuntes emas dier-
pazon eautys.
Edocas emas os
probata broſeos,
Ce en tys ethneſin dieſpiras emas.
Apedu ton laon ſu
aneu times,
Ce uc en plethos
en tys alalagmaſin (7) emon.
Ethu emas onidos
tys gitoſin emon,
Mycteriſmon, ce chleuaſmon
tys cyclo emon.
Ethu emas is parabolen
en tys ethneſin,
Cineſin cephales
en tys lays.
Olen ten emeran e entrope mu
catenantion mu eſtin,
Ce e eſchyne tu proſopu mu
ecalypſen me.
Apo phones onidizontos
ce paralaluntos,
Apo proſopu echthru ce ecdiocontos.
Tauta panta elthen
eph emas, ce uc

Epe-

(g) inſurgentes in nos.
Non enim in arcu meo ſperabo: 7.
& gladius meus
non * ſalvabit me.
Salvos enim feciſti nos (h). 8.
(i) ex adfligentibus nos:
& eos qui nos oderunt (k).
confudiſti.
In Deo laudabimur tota die: 9.
& in nomine tuo confitebimur
(l) in ſæcula. Diapsalma.
Nunc autem * repuliſti 10.
& confudiſti nos:
& non egredieris Deus
in virtutibus noſtris.
Avertiſti nos retrorſum 11.
(m) præ inimicis noſtris:
& qui oderunt nos,
diripiebant ſibi.
Dediſti nos tamquam 12.
oves eſcarum:
& in nationibus (n) diſperſiſti nos.
Vendidiſti populum tuum 13.
ſine pretio:
& non fuit multitudo
(o) in * jubilationibus eorum.
Poſuiſti nos (p) in opprobrium 14.
vicinis noſtris;
ſubſannationem & deriſum
(q) his qui in circuitu noſtro ſunt.
Poſuiſti nos in ſimilitudinem 15.
(r) in nationibus;
commotionem capitis
in populis.
Tota die verecundia mea 16.
contra me eſt;
& confuſio (ſ) vultus mei
operuit me;
a voce exprobantis 17.
& obloquentis;
a facie inimici & perſequentis.
Hæc omnia venerunt 18.
ſuper nos:

& ob-

* Cod. ſalvavit. V pro B.

* Cod. repuliſti.

* Juvilationibus. V pro B.

(5) Gr. Vatic. κατῄσχυνας.
(6) Cod. addit, *o Theos*, cum Vulg. *Deus*.
(7) Cod. *emon*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. αὐτῶν. Et paullo infra Cod. habet, *chleuaſmon*, cum aliis Gr. libris. Gr. Vatic. καταγέλωμα,

[g] *Eod. Verſ. 6.* Inſurgentes in nobis. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 896. *& Caſſ.* Inſurgentes in nos:
[h] *Verſu* 8. Salvaſti enim nos. *Veron. & A.* Salvos enim feciſti nos.
[i] *Ibidem*, De aſſligentibus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ex aſſligentibus.
[k] *Ibid.* Et odientes nos. *Veron. Ambr. hic pag.* 896. *A. R. & Caſſ.* Et eos qui nos oderunt.
[l] *Verſu* 9. In ſæculum. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 896. *& Caſſ.* In ſæcula.
[m] *Verſu* 11. Poſt inimicos noſtros. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 900. *Caſſ. R. Rom. M. & G.* Præ inimicis noſtris, *juxta Gr. Vatic.* παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, *ac Verſ. Æthiop. Arabica verò habet*, Pluſquam inimicos noſtros.
[n] *Verſu* 12. Et in gentibus. *Veron. & A.* Et in nationibus. *Ambr. hic pag.* 901. Et in nationes.
[o] *Verſu* 13. In commutationibus eorum. *Veron. cum A.* In jubilationibus eorum, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἀλαλάγμασιν αὐτῶν, *& Pſalter. Æthiop. Sed quidam Libri veteres habent*, ἀλλάγμασιν.
[p] *Verſu* 14. Opprobrium. *Veron. A. R. & Caſſ.* In opprobrium.
[q] *Ibid.* His qui ſunt in circuitu noſtro. *Veron. A. R. & Caſſ.* His qui in circuitu noſtro ſunt.
[r] *Verſu* 15. Gentibus. *Veron. & A.* In nationibus; *& ita Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἔθνεσιν.
[ſ] *Verſu* 16. Faciei meæ cooperuit me. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 915. *& Caſſ.* Vultus mei operuit me.

Epelathometha ſu,
Ce uc edicesamen
en te diathece ſu.
Ce uc apeſte is ta opiſo
e cardia emon,
Ce execlinas tas tribus emon
apo tes odu ſu.
Oti etapinoſas emas
en topo cacoſeos,
Ce ecalypſen emas ſcia thanatu.
I epelathometha tu onomatos tu Theu emon,
Ce i diepetaſamen tas chiras emon
pros Theon allotrion,
Uchi o Theos eczeteſi tauta;
Autos gar ginoſci
ta cryphia tes cardias.
Oti eneca ſu
thanatumetha olen ten emeran,
Elogiſthemen os
probata ſphages.
Exegertheti, inati ypnis Quirie;
Anaſtethi, ce me (8) apoſes
emas is telos.
Inati to proſopon ſu apoſtrephis;
Epilanthane tes ptochias emon,
ce tes thlipſeos emon.
Oti etapinothe
is chun e pſyche emon,
Ecollethe is gen e gaſter emon.
Anaſta Quirie, boetheſon emin,
ce lytroſe emas
enecen tu onomatos ſu.

XLIV. Is

& obliti non ſumus te; (t)
& inique non egimus
in teſtamento tuo:
& non receſſit 19.
cor noſtrum retro.
Et declinaſti ſemitas noſtras
(u) de via tua.
Quoniam humiliaſti nos 20.
(x) in loco infirmitatis:
& operuit nos (y) umbra mortis.
Si obliti ſumus nomen Domini noſtri; 21.
& ſi expandimus manus noſtras
ad Deum alienum:
nonne Deus requiret iſta? 22.
ipſe enim novit
(z) occulta cordis;
Quoniam propter te
mortificamur tota die:
deputati ſumus (aa) velut oves
occiſionis.
Exſurge, quare (bb) dormis Domine? 23.
exſurge, (cc) & ne repellas
nos in finem.
Quare faciem tuam avertis? 24.
obliviſceris inopiam noſtram (dd)
& tribulationem noſtram?
Quoniam humiliata eſt 25.
in pulvere * anima noſtra:
hæſit in terra (ee) venter noſter.
Exurge, Domine, * adjuva nos: 26.
& redime nos
propter nomen tuum.

XLIV. In V.

* *Cod.* animam noſtram: *mendosè.*
* *Cod.* adjuba. *B pro V.*

[8] Gr. Vatic. *ἀπώσῃ*, omiſſo *emas*.

(t) *Verſu* 18. Nec obliti ſumus te. *Veron. A. R. Ambr. hic, pag.* 917. *& Caſſ.* Et obliti non ſumus te. *Gr. Vatic. καὶ οὐκ ——*.
(u) *Verſu* 19. A via tua. *Veron. A. & Ambr. hic pag.* 917. De via tua.
(x) *Verſu* 20. In loco afflictionis. *Veron. & A.* In loco infirmitatis.
(y) *Ibid.* Et cooperuit nos. *Veronen. A. & R.* Et operuit nos.
(z) *Verſu* 22. Abſcondita cordis. *Veronen. A. R. Ambr. hic pag.* 920. *ubi Symmachi Interpetrationem profert, & Caſſ.* Occulta cordis.
(aa) *Ibid.* Eſtimati ſumus. *Veron. & A.* Deputati ſumus. *Gr. Vatic. ἐλογίσθημεν*. *Ibid.* Sicut oves. *Veronen. & A.* Velut oves.
(bb) *Verſu* 23. Obdormis. *Veronen. & A. in Enar. hujus Pſal. n.* 22. Dormis.
(cc) *Ibid.* Et ne reppellas. *Veron. & Caſſ.* Et ne reppellas nos, *juxta Gr. Veron. Verſio Arab. habet,* Et ne repellas nos a te.
(dd) *Verſu* 24. Obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 924. *R. & Caſſ.* Obliviſceris inopiam noſtram & tribulationem noſtram.
(ee) *Verſu* 25. Conglutinatus eſt in terra. *Veron. & A.* Hæſit in terra. *Ambr. de Parad. cap.* 15. *pag.* 18. *& in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1009. *R. & Caſſ.* Adhæſit in terra.

XLIV.

Is to telos yper ton
allyotheſomenon tys yiys Core
is ſynefin (1) yper tu agapetu.

EXereuxato e cardia mu
logon agathon,
Lego ego ta erga mu to baſili.
E gloſſa mu calamos gram-
mateos oxygraphu.
Oreos calli para tus
yius ton anthropon,
Exechythe e charis en chileſin ſu,
Dia tuto eulogeſen ſe o Theos
is ton eona.
Perizoſe ten romphean ſu
epi ton meron ſu dynate.
Te oreoteti (2) ce to calli ſu
Ce entinon, ce cateuo-
du, ce uaſileue
Enecen alethias
ce praotetos
ce diceoſynes,
Ce odegeſi ſe thaumaſtos
e dexia ſu.
Ta bele ſu economena
dynate,
Lay ypocato ſu peſunte
(3) enopion ton echthron tu baſileos.
O thronos ſu o Theos is ton eona tu eonos,
Rabdos euthytetos
e rabdos tes baſilias ſu.
Egapeſas diceoſynen,
ce emiſeſas anomian,
Dia tuto echriſen ſe o Theos
o Theos ſu
Eleon agalliaſeos
para tus metochus ſu.

Smyr-

XLIV.

In finem: (*a*) pro his quæ 1.
commutabuntur. Filiis Chore:
in intellectum, pro Dilecto.

ERuctuavit (*b*) cor meum 2.
verbum bonum:
dico ego opera mea Regi.
Lingua mea,* calamus ſcribæ
velociter ſcribentis.
Speciosus forma 3.
præ filiis hominum:
diffuſa eſt gratia in labiis tuis:
propterea benedixit te Deus
in æternum.
Accingere gladium tuum (*c*) 4.
(*d*) circa femur, Potentiſſime,
ſpeciem tuam & pulchritudinem tuam: 5.
& inteude (*e*), & proſpere
procede, & regna,
propter veritatem
& manſuetudinem
& juſtitiam:
& deducat te mirabiliter
dextera tua.
Sagittæ tuæ acutæ, (*f*) 6.
potentiſſimæ,
(populi ſub te cadent)
(*g*) in conſpectu inimicorum Regis.
Sedes tua, Deus, (*h*) in ſæcula ſæculorum: 7.
virga * æquitatis,
virga regni tui.
Dilexiſti juſtitiam, 8.
& odiſti iniquitatem:
propterea (*i*) unxit te, Deus,
Deus tuus,
oleo (*k*) exultationis
præ participibus tuis.

Myr-

* *Cod. cala-mu ſcribæ.*

* *Cod. men-doſè habet,* æquitatus.

(1) Gr. Vatic. ante *yper*, addit ᾠδὴ.
(2) Poſt *oreoteti*, Gr. Vatic. addit σου.
(3) Gr. Vatic. pro *enopion*, habet ἐν καρδίᾳ.

(*a*) *Verſu* 1. *in Titulo Vulgata*, Pro his qui commutabuntur. *Veron. A. G. C* Pro his quæ commutabuntur. *Gr. Vatic. ambiguo genere*, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων. *Ib.* Ad intellectum. *Veron. & A.* In intellectum. *Ibid.* Canticum, *deeſt in Veron. Gr. & Lat no.*
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Eructavit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Eructuavit.
(*c*) *Verſu* 4. Accingere gladio tuo. *Veron. A. & Ambr. in Pſal.* 118. *pag.* 1189. Accingere gladium tuum, *juxta Gr. Vatic.* περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου.
(*d*) *Ibid.* Super femur tuum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Circa femur. *Ambr. in Pſal.* 118. *pag.* 1189. Circum femur, *omiſſa voce*, Tuum.
(*e*) *Verſu* 5. Intende. *Veron. & A.* Et intende. *Ib.* Proſpere procede. *Veron. A. & Caſſ. præfigunt* Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ κατευοδοῦ.
(*f*) *Verſu* 6. Sagittæ tuæ acutæ. *Veron. A. & Caſſ.* Sagittæ tuæ acutæ, potentiſſimæ. *R. Rom. M. G. C.* ---- Potentiſſime, *juxta Gr. Vatic.* δυνατέ. *Gr. Veron.* dynate: *dubium utrum* δυνατέ, *an* δυνατοί *legendum ſit; cum ſcriptio Codicis Græci Veron. dipthongis careat.*
(*g*) *Ibid.* In corde. *Veron. Latin.* In conſpectu, *& ita Gr. adverſa frontis*, enopion.
(*h*) *Verſ.* 7. In ſæculum ſæculi. *Veron. & A.* In ſæcula ſæculorum. *Ib.* Virga directionis. *Veron. & Verſ. Arab.* Virga æquitatis.
(*i*) *Verſu* 8. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi* ℣. 8. *n.* 19. *hæc habet:* „ *O tu Deus, unxit te Deus tuus.* „ *Deus ungitur a Deo. Etenim in Latino putatur idem caſus nominis repetitus, in Græco autem evidentiſ-* „ *ſima diſtinctio eſt; quia unum nomen eſt, quod compellatur, & alterum ab eo, qui compellat*, Unxit te „ Deus. O tu Deus, unxit te Deus tuus; *quomodo ſi diceret:* Propterea unxit te, *o tu Deus, Deus tuus. Sic ac-* „ *cipite, ſic intelligite, ſic in Græco evidentiſſimum eſt.*
(*k*) *Ibid.* Lætitiæ. *Veron. & A.* Exultationis, *juxta Gr. Vatic.* ἀγαλλιάσεως. *Ibid.* Præ conſortibus tuis. *Veron. et A.* Præ participibus tuis. [*A.* ſuis.]

Smyrnan (4) ce ſtacten ce caſſian	Myrra * & gutta & (l) caſſia 9.	* *Cod.* murra; *& ita vetuſtiores Mss. libri.*
apo ton imation ſu,	a veſtimentis tuis,	
Apo baeron elephantinon,	a domibus * eburneis; (m)	* *Cod.* eboeneis. *O pro V.*
ex on euphranan ſe	ex quibus te delectaverunt.	
Thygateres baſileon en te time ſu.	Filiæ regum in honore tuo:	
Pareſte e baſiliſſa ec dexion ſu	adſtitit regina a dextris tuis 10.	
en imatiſmo diachryſo peribeb-	in veſtitu deaurato, (n) circum-	
lemene pepycilmene.	amicta, (o) variegata.	
Acuſon thygater, ce ide, ce clinon	Audi filia, & vide, & inclina 11.	
to us ſu,	aurem tuam:	
Ce epilathu tu lau ſu, ce tu	& obliviſcere populum tuum, & do-	
ycu tu patros ſu	mum patris tui:	
Oti epethymeſen o baſileus tu callus ſu,	quoniã concupivit (p) rex (q) 12. * ſpeciem tuam;	* *Cod. mendosè,* ſpecie tua.
Oti autos eſtin o (5) Theos ſu,	quia ipſe eſt Deus tuus; (r)	
ce proſcyneſuſin (6) auton thygateres	& adorabunt eum (ſ) filiæ 13.	
Tyru en doris,	Tyri in muneribus.	
To proſopon ſu litaneuſuſin	Vultum * tuum deprecabuntur	* *Cod.* Bultum. *B pro V.*
y pluſiy tu lau. (7)	(t) divites plebis.	
Paſa e doxa autes	Omnis gloria ejus 14.	
(8) thygateres baſileon	filiæ regis,	
(9) eſothen,	(u) intrinſecus,	
En croſſotys chryſys	in * fimbriis aureis,	* *Cod.* fimbris; *mendosè.*
peribeblemene pepycilmene.	circumamicta variegata.	
Apenechtheſonte to baſili partheny	Adferentur Regi virgines 15.	
opiſo autes,	poſt eam:	
E pleſion autes	proximæ * ejus	* *Cod.* proxime.
apenechtheſonte ſy.	adferentur tibi;	
Apenechtheſonte en euphroſyne	Adferentur (x) in lætitia 16.	
ce agalliaſi,	& exultatione:	
Achtheſonte is naon	adducentur in templum	
baſileos.	Regis.	
Anti ton pateron ſu (10) egenetheſan	Pro patribus tuis nati ſunt 17.	
ſy yiy,	tibi filii:	
Cataſteſis autus archontas	conſtitues * eos principes	* *Cod.* conſtituos.
epi paſan ten gen.	ſuper omnem terram.	
Mneſtheſome (11) tu onomatos ſu	Memores erunt nominis tui 18.	
en paſe genea	in omni generatione	

ce ge- K & ge-

[4] Gr. Vatic. σμύρναν.
[5] Gr. Vatic. κύριος.
[6] Gr. Vatic. αὐτῷ.
[7] Poſt *lau*, deeſt τῆς γῆς in Cod. & in aliis Gr. Editt.
[8] Secundis euetis, *thygatros*.
[9] Cod. *eſothen*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *ab intus*. Gr. Vatic. ἔσωθεν.
[10] Gr. Vatic. ἐγεννήθησαν.
[11] Cod. *Mneſtheſome*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. μνησθήσονται.

(l) *Verſu* 9. Caſia. *Veronen. Lat.* Caſſia, *juxta Gr. adverſa frontis*, Caſſian.
(m) *Ibidem*, A domibus eburneis. *G. C.* A gravibus ebueneis. *R. M.* A gradibus &c. *Erratum ex errato. Nam græcè eſt* ἀπὸ βάρεων: *quod Latinus Interpres verbi ambiguitate deceptus vertit*, A gravibus, *cum* βάρεις *apud Palæſtinos dicerentur domus magnæ, in modum turrium ædificatæ, teſte S. Hieron. in epiſt. 140. & in Jeremia 17. & Oſea 8. Eadem vox habetur in Pſal. 47. ℣. 4. & 14.*
(n) *Verſu* 10. Circumdata. *Veron. A. Ambr. de Virginib. lib. 1. cap. 7. pag. 155. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Circumamicta. *S. Hieron. tom. 3. epiſt. ad Marcellam pag. 36. habet: „ Quod ſequitur,* Circumdata varietate, *„ excepta editione Vulgata, [nempe LXX.] nullus interpretum tranſtulit.*
(o) *Ibid.* Varietate. *Veron.* Variegata; *& ita Gr. Vatic.* πεποικιλμένη.
(p) *Verſu* 12. Et concupiſcet. *Veron. A. Ambr. de Virginib. lib. 1. cap. 7. pag. 155. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſiones Æthiop. & Arab.* Quoniam concupivit, *juxta Gr. Vatic.* ὅτι ἐπεθύμησεν.
(q) *Ibid.* Decorem tuum. *Veron. A. R. Ambr. & Caſſ.* Speciem tuam.
(r) *Ibid.* Quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. *Veron. & Ambr. loco ſupra allato*, Quia ipſe eſt Deus tuus; *juxta Gr. Veron. Caſſ. etiam cum A. & R. habet*, Quia *pro* Quoniam.
(ſ) *Verſu* 13. Et filiæ. *Veron. A. R. & Caſſ. omittunt*, Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ θυγατέρες Τύρου. *Sic etiam Apollinarius.*
(t) *Ibid.* Omnes divites. *Vox*, Omnes, *abeſt a Veron. A. M. G. C. Car. Colb. Gal. Gr. Vatic. & Hebr.*
(u) *Verſu* 14. Ab intus. *Veron. cum ſolo A. hic. & lib. 1. de Serm. Dom. in monte n. 13.* Intrinſecus.
(x) *Verſu* 16. Adducentur. *Veron. & A.* Afferentur.

ce genea
Dia tuto lay exomologeſonte
ſy is ton eona
ce is ton eona tu eonos.

(y) & generatione.
Propterea populi confitebuntur
tibi, in æternum
& in ſæculum ſæculi.

(y) *Verſu* 18. Et generationem. *Veron. A. & Caſſ.* Et generatione.

XLV.

Is to telos yper ton yion (1) Chore
yper ton cryphion pſalmos.

O Theos emon cataphyge
ce dynamis,
Boethos en thlipſeſin
tes eurufes emas ſphodra.
Dia tuto u phouetheſometha
en to taraſſeſthe ten gen,
Ce metatitheſthe ore
en cardies thalaſſon.
Echeſan, ce etarachtheſan
ta ydata auton,
Etarachtheſan ta ore
en te erateoteti autu. Diapsalma.
Tu potamu ta ormemata
euphrenuſin ten polin tu Theu,
Egiaſen to ſcenoma
autu o ypſiſtos.
O Theos en meſo autes
u ſaleutheſete,
Boetheſi aute o Theos to (2) proſopo.
Etarachtheſan ethne,
eclinan baſilie,
Edocen phonen autu (3) o ypſiſtos,
ce eſaleuthe e ge.
Quirios ton dynameon meth emon,
antilemtor emon
o Theos Jacob.
Diapsalma.
Deute ce idete ta erga tu Quiriu,
aetheto terata
epi tes ges,
Antaneron polemus mechri
ton peraton tes ges,
Toxon ſyntripſi,
ce ſynclaſi oplon,

Ce thy-

XLV

In finem: (a) pro filiis Chore, 1.
pro * occultis, Pſalmus. * *Cod. occultes. E pro I.*

Deus noſter refugium 2.
& virtus;
adjutor in tribulationibus
quæ invenerunt nos nimis.
Propterea non * timebitis 3. * *Lege*, timebimus.
(b) cum conturbabitur terra;.
& transferentur montes
in corde maris;
ſonuerunt & turbatæ ſunt 4.
(c) aquæ ejus:
conturbati ſunt montes
in * fortitudine ejus. Diapsalma. * *Cod.* fortitudinem.
Fluminis impetus 5.
lætificat civitatem Dei:
ſanctificavit tabernaculum
ſuum Altiſſimus.
Deus in medio ejus, non 6.
commovebitur:
adjuvabit * eam Deus (d) * vultu ſuo. * *Cod.* adjuvavit. *V pro B.* * *Cod. ſec. cur.* mane diluculo.
Conturbatæ ſunt gentes; 7.
(e) inclinata ſunt regna:
dedit (f) vocem ſuam Altiſſimus,
& mota eſt terra.
Dominus virtutum, nobiſcum: 8.
ſuſceptor noſter,
Deus Jacob.
Diapsalma.
Venite & videte opera Domini, 9.
quæ poſuit prodigia
ſuper terram.
Auferens bella (g) uſque
ad fines terræ:
arcum conteret: 10.
& confringet arma:

& ſcu-

(1) Gr. Vatic. κορὲ.
(2) Cod. primis curis *to proſopo*; ſed reponitur a recentiori manu, *proi proi*.
(3) In Gr. Vatic. deeſt *o ypſiſtos*; ſed habetur in aliis Gr. Editt. necnon in Pſalterr. Æthiop. ac Romano, item Ambroſiano, atque Auguſt. *altiſſimus*.

(a) *Verſu* 1. *in Titulo*, Filiis Core, pro arcanis. *Veron. & A.* Pro filiis Chore, pro occultis; *& ita Ambr. hic pag* 925. *ubi ait*: „ Titulus Pſalmi hujus ita inſcribitur, *In finem &c.* „ *ut Veron. & A. G. etiam & C. habent*: Pro filiis Core, *juxta Gr. Vatic.* ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ.
(b) *Verſu* 3. *Vulgata*, Dum turbabitur. *Veron. & A.* Cum conturbabitur. *Ibid.* In cor maris. *Veron.* In corde maris. *Ambr. hic pag.* 929. In cordibus maris, *juxta Gr. Vatic.* ἐν καρδίαις ———
(c) *Verſu* 4. Aquæ eorum. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 929. *R. Rom. G. C.* Aquæ ejus, *& ita Hebr.*
(d) *Verſu* 6. Mane diluculo. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C.* Vultu ſuo. *G.* De vultu. *Gr. Vatic.* τῷ προσώπῳ, *nec addit*, Sun, *cum Verſ. Æth. M. legit*, A matutino in matutinum. *Hebr.* Reſpiciendo mane.
(e) *Verſu* 7. *ante*, Inclinata, *deeſt*, Et, *in Veron. & Gr. Vatic.*
(f) *Ibidem*, Vocem ſuam mota eſt. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. Ambr. C. & Verſ. Æth.* Vocem ſuam altiſſimus, & mota eſt, *juxta Gr. Veron.* ---- o ypſiſtos ce. *G.* --- Excelſus, & mota eſt.
(g) *Verſ.* 10. Uſque ad finem terræ *Veron. A. Ambr. hic pag.* 934. *R. Rom. M. G. C.* Uſque ad fines terræ, *juxta Gr. Vatic.* μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς.

Ce thyreus catacauſi en pyri.
Scholaſate, ce gnote
oti ego
imi o (4) Quirios,
Ypſotheſome en tys ethneſin,
(5) ce ypſotheſome en te ge.
Quirios (6) o Theos ton dynameon
meth emon, antilemtor
emon o Theos Jacob.

& ſcuta conburet igni.
Vacate & videte 11.
quoniam ego
(*h*) ſum Dominus:
exaltabor in gentibus,
& exaltabor in terra.
Dominus * Deus virtutum, (*i*) 12.
nobiſcum: ſuſceptor
noſter, Deus Jacob.

**Vox*, Deus, *expungitur in Cod.*

(4) Gr. Vatic. Θεός.
(5) In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
(6) In Gr. Vatic. deeſt, *o Theos*.

(*h*) *Verſu* 11. Sum Deus. *Veron. & Amb. hic pag.* 935. Sum Dominus, *juxta Gr. Veron.* o Quirios.
(*i*) *Verſu* 12. Dominus virtutum. *Veron. & Ambr.* Dominus Deus virtutum, *juxta Gr. Veron.* Quirios o Theos.

XLVI.

Tys yiys (1) Chore pſalmos
to David.

PAnta ta ethne croteſate
chiras,
Alalaxate to Theo en phone
agalliaſeos.
Oti (2) o Theos ypſiſtos,
phoberos
Baſileus megas epi paſan
ten gen.
Ypetaxen laus emin,
ce ethne ypo tus podas
emon.
Exelexato emin ten cleronomian (3) eautu,
Ten callonen Jacob en egapeſen.
DIAPSALMA.
Anebe o Theos en alalagmo,
Quirios en phone ſalpingos.
Pſalate to Theo emon pſalate,
Pſalate to baſili emon pſalate.
Oti baſileus paſes
tes ges o Theos pſalate
ſynetos.
Ebaſileuſen (4) Quirios epi panta
ta ethne,
O Theos cathete epi thronu agiu autu.
Archon-

XLVI.

(*a*) Filiis Chore: Pſalmus 1.
ipſi David.

OMnes gentes plaudite 2.
manibus;
jubilate * Deo in voce
exultationis:
quoniam Dominus excelſus 3.
terribilis,
rex magnus ſuper omnem
terram.
Subjecit (populos) plebes (*b*) nobis, 4.
& gentes ſub pedibus
noſtris:
elegit nobis hereditatem ſuam; 5.
ſpeciem Jacob quam dilexit.
DIAPSALMA.
Aſcendit Deus (*c*) in jubilatione: 6.
(*d*) Dominus in voce tubæ.
Pſallite Deo noſtro, pſallite; 7.
pſallite Regi noſtro, pſallite:
quoniam rex * omnis 8.
terræ Deus. Pſallite
(*e*) intelligenter *.
Regnavit Dominus ſuper omnes (*f*) 9.
gentes;
Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam.
K 2 Prin-

* *Cod.* jubilate. *V pro B.*

**Prim. cur.* omnibus.

* *Cod.* intellegenter. *E pro I.*

(1) Gr. Vatic. ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ.
(2) Gr. Vatic. κύριος.
(3) Gr. Vat. αὐτοῦ.
(4) Gr. Vatic. ὁ θεός. Ibidem Vatic. omittit, *panta*.

(*a*) *Verſu* 1. *in Titulo Vulgata*, Pro Core. *Veron.* Filiis Chore, *juxta Gr. Veron.* tys yiys ---. *A. G. C. Car.* Pro filiis Core, *juxta Gr. Vatic.* ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ. *Ibid.* Pſalmus. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David.
(*b*) *Verſu* 4. *Vulgata*, Subjecit populos. *A.* Subjecit plebes. *Veron.* Subjecit populos plebes. *Sed vox*, Populos, *videtur varia lectio oſcitanter in Textum illata.*
(*c*) *Verſu* 6. In jubilo. *Veron. A. R. Cipr. pag. CCII. Ambr. in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 813. *& Caſſ.* In jubilatione. *G. C.* In ſtrepitu.
(*d*) *Ibid.* Et Dominus. *Veron. A. & Caſſ. omittunt*, Et.
(*e*) *Verſu* 8. Sapienter. *Veron. cum A.* Intelligenter, *juxta Gr. Vatic.* συνετῶς. *Hebr.* Eruditè.
(*f*) *Verſu* 9. Regnabit Deus ſuper gentes. *Veron. juxta Verſiones Æth. & Arab.* Regnavit Dominus ſuper omnes gentes. *Ambroſ. in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 813. *R. Caſſ. Rom. M. G. C. Colb. Hebr. & Verſ. Syr.* Regnavit, *juxta Gr. Vatic.* ἐβασίλευσε. *A. R. Rom. Caſſ. M. C.* --- Dominus ſuper omnes gentes.

Archontes laon
ſynechtheſan
meta tu Theu Abraham.
Oti tu Theu y cratey tes ges
ſphodra epertheſan.

Principes populorum 10.
(*g*) convenerunt
cum Deo Abraham:
quoniam Dei * (*b*) fortes terræ
(*i*) valde elevati ſunt.

*Cod. fortis. I pro E.

[*g*] *Verſu* 10. Congregati ſunt. *Veron.* *A.* & *R.* Convenerunt.
[*b*] *Verſu* 10. Dii fortes. *Veron.* Dei forttes; *& ita Gr. Vatic.* οἱ θεοὶ οἱ κραταιοὶ, *cum aliquot Verſionibus, & Hebr.*
[*i*] *Ibid.* Vehementer. *Veron.* & *A.* Valde. *R.* Nimium.

XLVII.

Pſalmos odes tys yiys
Chore (1) deutera Sabbatu.

MEgas Quirios, ce enetos
ſphodra
En poli tu Theu emon,
en ori agio autu
Eurizon agalliamati
paſes tes ges,
Oros (2) Sion ta pleura tu Borra,
e polis tu baſileos tu megalu.
O Theos en tes bareſin autes
ginoſcete,
otan antilambanete autes.
Oti idu y baſilis (3) tes ges
ſynechtheſan,
Ce (4) dielthoſan
epi to auto.
Auty idontes,
utos ethaumaſan,
Etarachtheſan,
eſaleutheſan,
Tromos epelabeto (5) autus,
Eci odines os tictuſes,
En pneumati bieo ſyntripſis
plya Tharſis.
Cathaper ecuſamen,
utos ce (6) idamen
En poli Quiriu ton dynameon,
En poli tu Theu emon,
O Theos ethemelioſen auten
is ton

XLVII.

Pſalmus Cantici: filiis 1.
Chore. Secunda Sabbati.

MAgnus Dominus, & laudabilis 2.
(*a*) valde
in civitate Dei noſtri,
in monte ſancto ejus:
dilatans exultationes (*b*) 3.
univerſæ terræ
mons Sion, latera Aquilonis,
civitas Regis magni.
Deus in domibus ejus 4.
cognoſcetur,
cum ſuſcipiet eam.
Quoniam ecce reges terræ 5.
(*c*) collecti ſunt,
& convenerunt (*d*)
in unum:
ipſi videntes, 6.
ita admirati ſunt:
conturbati ſunt,
(*e*) & commoti ſunt:
tremor adpræhendit eos: 7.
ibi dolores (*f*) ſicut parturientis. 8.
Spiritu * violento (*g*) conterens
naves Tharſis.
Sicut audivimus, 9.
(*b*) ita & vidimus
in civitate Domini virtutum,
in civitate Dei noſtri:
Deus fundavit * eam
in æter-

* *Cod.* violenti.

* *Cod. mendosè*, ea.

[1] Gr. Vatic. κυρι.
[2] Cod. *Oros*, cum Vulg. *mons*, Gr. Vatic. ὄρη.
[3] Cod addit *tes ges*, cum aliis Gr. Editt. ac Vulg. *terræ*.
[4] Cod. *dielthoſan*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. ἦλθοσαν, omiſſo *ce*.
[5] Gr. Vatic. αὐτῶν.
[6] Gr. Vatic. εἴδομεν.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Nimis. *Veron.* & *A.* Valde.
(*b*) *Verſu* 3. Fundatur exultatione. *Veron.* *A.* *Caſſ.* *R.* *Rom.* *M.* *G.* Dilatans exultationes. *Ambr. hic pag.* 937. Dilatans exultationem. *Gr. Vatic.* ὑψίζων ἀγαλλιάματι. *Verſ. Æth.* Qui mandavit lætitiam.
(*c*) *Verſ.* 5. Congregati ſunt. *Veronen.* & *A.* Collecti ſunt.
(*d*) *Ibid.* Convenerunt. *Veron.* *A.* *R.* & *Caſſ.* Et convenerunt. *Verſu* 6. Sic. *Veron.* & *A.* Ita.
(*e*) *Verſu* 6. Commoti ſunt. *Veron.* *R.* & *Caſſ.* Et commoti ſunt.
(*f*) *Verſu* 8. Ut parturientis. *Veron.* *A. in Enar. hujus Pſal. n.* 5. *R.* *Ambr. hic pag.* 640. & *in Enar. in Pſal.* 35. *pag.* 776. & *Caſſ.* Sicut parturientis.
(*g*) *Ibid.* In Spiritu vehementi. *Veron.* Spiritu violento. *A.* In ſpiritu violento. *Ibid. Vulg.* Conteres. *Veron.* Conterens; *& ita plerique Codices Auguſtiniani Pſalterii.*
(*b*) *Verſu* 9. Sic vidimus. *Veron.* *Ambr. hic pag.* 942. *item lib.* 1. *de Interpell. Job cap.* 6. *pag.* 631. & *Epiſt. claſ.* 1. *epiſt.* 15. *pag.* 820. *A.* *R.* & *Caſſ.* Ita & vidimus, *juxta Gr. Vatic.* οὕτως καὶ εἴδομεν.

is ton eona.
Diapsalma.
Ypelabomen o Theos
to eleos ſu
en meſo tu lau ſu.
Cata to onoma ſu o Theos,
Utos ce i eneſis ſu (6) is ta perata
tes ges,
Diceoſynes pleres e dexia ſu.
Euphrantheto oros Sion,
Ce agalliaſthoſan e thygateres tes (7) Iudes
(8) enecen ton crimaton ſu Quiric.
Cycloſate Sion,
ce perilabete auten,
Diegeſaſthe en tys pyrgys autes.
Theſthe tas cardias ymon
is ten dynamin autes,
Ce catadieleſthe
tas baris autes,
Opos an diegeſeſthe is genean
eteran,
Oti utos eſtin o Theos
emon
Is ton eona ce is ton eona
tu eonos,
Autos pymani emas is tus eonas.

in æternum.
Diapsalma.
Suſcepimus, Deus, 10.
miſericordiam tuam
(i) in medio populi tui.
Secundum nomen tuum, Deus, 11.
ita & laus (k) tua in fines
terræ.
Juſtitia plena eſt dextera tua:
lætetur mons Sion, 12.
* & exultent filiæ Judæ,
propter judicia tua, Domine.
Circumdate Sion; 13.
& conplectimini eam;
narrate in turribus ejus:
ponite corda veſtra 14.
in virtute ejus;
& diſtribuite
(l) gradus ejus:
ut enarretis in progenie
altera:
quoniam hic eſt Deus (m) 15.
noſter,
in æternum & in ſæculum
ſæculi,
ipſe reget nos in ſæcula.

* *Voci*, &, *præfigitur* Καὶ *in Cod.*

(6) Pro *is*, Gr. Vatic. habet, ἐπὶ.
(7) Reponitur in Cod. ſ. cur. *Iudeas*.
(8) Gr. Vatic. ἔναντι.

(i) *Verſu* 10. In medio templi tui. *Veron. cum A.* In medio populi tui, *juxta Gr. Vatic*, ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου; *& ita Apollinarius & Theodoretus, necnon Pſalter. Rom. atque Verſſ. Æthiop. & Arab. M.G.* In medio plebis tuæ. *C.* In templo ſancto tuo. *Varietas ex affinitate vocum*, λαοῦ *&* ναοῦ *orta eſt.*
(k) *Verſu* 11. Sic & laus. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 943. *& Caſſ.* Ita & laus.
(l) *Verſu* 14. Domos ejus. *Veron. Ambr. hic pag.* 944. *Caſſ. R. Rom. M. C.* Gradus ejus. *G.* Turrem ejus. *Gr. Vatic.* τὰς βάρεις, *ideſt excelſas & turritas domos, ait idem S. Ambroſius. Vide Pſal.* 44. ℣. 9.
(m) *Verſu* 15. Deus, Deus noſter. *Vox*, Deus, *non geminatur in Veron. A. R. Rom. M. G. C. neque in Vatic.*

XLVIII.

Is to telos tys yiys (1) Chore
pſalmos.

Acuſate tauta panta ta ethne,
Enotiſaſthe pantes
y catycuntes ten ycumenen,
Yte gegenis,
ce yiy ton anthropon,
Epi to auto
pluſios ce penes.
To ſtoma mu laleſi
ſophian,
Ce e melete tes cardias mu
ſyneſin.
Clino is parabolen
to us mu,

XLVIII.

In finem: filiis Chore. 1.
Pſalmus.

Audite hæc omnes gentes; 2.
Auribus percipite omnes
qui habitatis orbem,
quique * terrigenæ 3.
& filii hominum,
ſimul in unum
dives & pauper.
Os meum loquetur 4.
ſapientiam;
& meditatio cordis mei
(a) intellectum:
inclinabo (b) in ſimilitudinem 5.
aurem meam;

*Cod. terrigena.

Any- ape-

(1) Gr. Vatic. κορέ.

(a) *Verſu* 4. Prudentiam. *Verſio & Paraph. Chald.* Intellectum. *A. & Verſiones Syr. & Æth.* Intelligentiam. *Gr. Vat.* σύνεσιν.
(b) *Verſu* 5. In parabolam. *Veron. & Caſſ.* In ſimilitudinem, *R.* Ad ſimilitudinem.

Anyxo en pſalterio
to problema mu.
Inati phobume en emera ponera,
E anomia tes pternes mu
cycloſi me.
Y pepythotes epi te dynami auton,
Ce epi to plethi
tu plutu auton
cauchomeny.
Adelphos u lytrute,
lytroſete anthropos,
U doſi to Theo
exilaſma (2) eauto,
Ce ten timen tes lytroſeos
tes pſyches autu.
Ce ecopiaſen is ton eona,
ce zeſete is telos.
Oti uc opſete
cataphthoran,
Otan ide ſophus
apothneſcontas,
Epi to auto aphron ce anus
apolunte.
Ce catalipſuſin allotriys
ton pluton auton,
Ce y taphy auton ycie
auton is ton eona,
Scenomata auton
is genean
ce genean,
Epecaleſanto ta onomata
auton epi ton geon auton.
Ce anthropos
en time on
u ſyneceu,
Paraſyneblethe tys ctenefin
tys anoetys,
Ce omyothe autys.
Aute e odos auton ſcandalon
autys, ce meta tauta
en to ſtomati auton (3) eudoceſuſin.

aperiam in pſalterio
propoſitionem meam.
Ut quid (c) * metuam in die malo? 6.
iniquitas calcanei mei
circumdabit me.
Qui confidunt in virtute ſua; 7.
& (d) in abundantia
divitiarum ſuarum
gloriantur:
frater non * redimet, 8.
redimet homo;
non dabit Deo
(e) depropitiationem ſuam,
& pretium redemptionis 9.
animæ ſuæ.
Et laboravit (f) in æternum;
& vivet (g) in finem? 10.
quoniam non videbit (h) 11.
interitum,
cum viderit ſapientes
morientes?
Simul (i) inprudens & inſipiens
peribunt:
& relinquent alienis 12.
divitias ſuas:
& ſepulcra eorum, (k) domus
eorum in æternum,
tabernacula eorum
(l) in generatione
& generatione:
invocabunt nomina (m)
eorum in terris ipſorum.
Et homo 13.
cum in honore eſſet,
non intellexit:
comparatus eſt (n) jumentis
inſenſatis;
& ſimilis factus eſt illis.
Hæc (o) via eorum, ſcandalum 14.
ipſis: & poſtea
in ore ſuo (p) benedicent.

* *Cod.* metum: *mendosè.*

* *Fortè* E *pro* I. *ac legendum*, redimit.

DIA- DIA-

[2] Gr. Vatic. ἑαυτῷ.
[3] Codex, *eudoceſuſin*, cum aliis Gr. Editt. & Pſalter. Æthiop. item Euſebio, Ambroſio, Theodoreto. Gr. Vatic. εὐλογήσουσιν.

(c) *Verſu* 6. Cur. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 947. *R. & Caſſ.* Ut quid, *juxta Gr. Vatic.* ἱνατί.
(d) *Verſu* 7. In multitudine. *Veron. A. R. Ambr. hic pag.* 948. *& Caſſ.* In abundantia.
(e) *Verſu* 8. Placationem ſuam. *Veron.* Depropitiationem ſuam. *Ambr. hic pag* 948. Propitiationem ſuam. *Gr. Vatic.* ἐξίλασμα ἑαυτοῦ. *A. in editis*, De propitiatione ſua; *at in Mss. ut in Veron.*
(f) *Verſu* 9. Et laborabit. *Veron. Rom. G. C. & R.* Et laboravit; *& ita A. in melioris notæ Mss. juxta LXX.*
(g) *Verſu* 10. Et vivet adhuc in finem. *Vox*, Adhuc, *abeſt ab A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Gr. Vatic.*
(h) *Verſu* 11. Non videbit. *Veron. A. R. Verſ. Æthiop. & Caſſ.* Quoniam non videbit, *juxta Gr. Vatic.* ὅτι οὐκ ὄψεται.
(i) *Ibidem*, Inſipiens & ſtultus. *Veron. & A.* Imprudens & inſipiens. *Gr. Vatic.* ἄφρων καὶ ἄνους.
(k) *Verſu* 12. Domus illorum. *Veron. R. & Caſſ.* Domus eorum.
(l) *Ibid.* In progenie & progenie. *Veron.* In generatione & generatione. *A.* In generationem & generationem. *Ambr. hic pag.* 951. In progenie & generatione. *Caſſ.* In generatione & progenie. *R.* In omni generatione & progenie.
(m) *Ibid.* Vocaverunt nomina ſua in terris ſuis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M.* Invocabunt. (*Ambr. hic pag.* 951. *& M.* invocaverunt. *G. C.* invocavit.) *Item Veron. A. Ambr. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Nomina eorum in terris ipſorum. *Hebr.* Vocaverunt nominibus ſuis terras ſuas.
(n) *Verſu* 13. Jumentis inſipientibus. *Veron. & A.* Jumentis inſenſatis. *Ambr. hic pag.* 952: Jumentia, quæ ſine ſenſu ſunt.
(o) *Verſu* 14. Via illorum. *Veron. R. & Ambr. hic* 952. Via eorum.
(p) *Ibid.* Complacebunt. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Benedicent, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσουσιν; *& ita Apollinarius. Pſalter. Arab.* Benedicunt. *M. vero*, Bene proſperabuntur.

DIAPSALMA.
Os probata en ade
ethento, thanatos pymani autus.
Ce catacyrieuſuſin auton
y euthis, to proi,
Ce e boethia auton paleotheſete
en to ade ec tes doxes auton.

Plen o Theos lytroſete
ten pſychen mu
Ec chiros adu, otan
lambani me.
DIAPSALMA.
Me phobu, otan pluteſe
o anthropos,
Ce otan plethynthe
e doxa
ty ycu autu.
Oti uc en to apothneſcin auton
lempſete ta panta,
Ude ſyncatabeſete
met (4) autu e doxa tu ycu autu
Oti e pſyche autu en te zoe
autu eulogetheſete,
Exomologeſete ſy, otan
agathynis (5) auton.
Iſeleuſete eos geneas
pateron autu,
Eos tu eonos uc opſete
phos.
Ce anthropos en time
on u ſynecen,
Paraſyneblethe tys cteneſi
tys anoetis, ce omyothe
autys.

XLIX. Pſal.

DIAPSALMA.
Sicut oves * in inferno 15.
(q) poſitæ; mors paſtor eſt eis:
& dominabuntur eis (r)
recti mane:
& auxilium eorum * veteraſcet
in inferno, (ſ) a gloria eorum.
(* expulſis .)
Verumtamen Deus redimet 16.
animam meam
de manu inferni (t) cum
acceperit me.
DIAPSALMA.
Ne timueris cum dives factus 17.
fuerit homo;
& cum multiplicata
fuerit gloria
domus ejus:
quoniam (u) non, cum morietur, 18.
accipiet omnia;
neque ſimul deſcendet (x)
cum eo gloria domus ejus:
quoniam (y) anima ejus in vita 19.
ipſius benedicetur.
Confitebitur tibi cum
benefeceris ei:
introibit uſque in progenies 20.
(z) patrum ejus:
uſque (aa) in æternum non videbit
lumen.
Et homo (bb) cum * honore 21.
eſſet, non intellexit:
conparatus jumentis
(cc) inſenſatis, & ſimilis
factus eſt illis.

XLIX. Pſal.

* *In Cod. aatr*, Inferno, *deeſt*, in.

**Cod.* Veteraſcet.

**Nota, quod vox*, expulſis, *additur a recratiori manu*.

**Supple*, in.

(4) Gr. Vatic. αὐτῷ pro *met autu*. Ib. in eodem Vatic. deeſt *tu ycu*.
(5) Gr. Vatic. αὐτῷ.

(q) *Verſu* 15. Poſitæ ſunt. *Verbum*, Sunt, *deeſt in Veron.* & *A. Ibid.* Mors depaſcet eos. *Veron. cum ſolo A.* Mors paſtor eſt eis. *Gr. Vatic* ποιμανεῖ αὐτούς.
(r) *Ibidem*, Et dominabuntur eorum juſti in matutino. *Veron.* & *A.* Et dominabuntur eis recti mane. *Vox*, Recti, *habetur etiam in Verſionibus Arab. Syr. Æth.* & *in Hebræo*, *ac Gr. Vatic.* οἱ εὐθεῖς.
(ſ) *Ibid.* A gloria eorum. R. *Rom. M.* Et a gloria ſua expulſi ſunt. *In Veron. ſecundis curis additur*, Expulſis, *quæ vox deeſt in A. G. habet*, A gloria eorum, & a gloria ſua expulſi ſunt. *Gr. Vatic.* ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν; *alii vero Græci libri addunt*, ἐξώσθησαν. *Et ita Pſalter. Arab.*
(t) *Verſu* 16. De manu inferi. *Veron. A.* & *Ambr. hic pag* 952. De manu inferni.
(u) *Verſu* 18. Cum interierit, non ſumet omnia. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 952. R. *Rom. G. C.* Non, cum morietur, accipiet (R. hæc omnia) omnia, *juxta Gr. Vatic.* ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πάντα. *M.* Non, dum morietur, recipiet omnia. *Caſſ.* Cum morietur —
(x) *Ibid.* Neque deſcendet cum eo gloria ejus. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 952. R. & *Caſſ.* Neque ſimul deſcendet cum eo gloria (*In A. deeſt* Domus) domus ejus. *Gr. Vatic.* οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. *At Gr. Veron.* tu ycu autu: *nempe*, Domus ejus, *ut legunt etiam Rom. M. G. C.* & *Verſ. Æth.*
(y) *Verſu* 19. Quia. *Veron. A. R.* & *Amb. hic pag.* 954. Quoniam.
(z) *Verſu* 20. Patrum ſuorum. *Veron.* & *Ambr. hic pag.* 954. Patrum ejus, *juxta Gr. Vatic.* πατέρων αὐτοῦ.
(aa) *Ibid.* Et uſque. *Veron. A. Ambr. hic pag.* 954. *Et Caſſ. omittunt*, Et.
(bb) *Verſu* 21. Homo. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Et homo, *juxta Gr. Veron.* ce authropos.
(cc) *Ibidem*, Inſipientibus. *Veron.* & *A.* Inſenſatis. *Ambr. hic pag.* 954. Quæ ſenſum non habent.

XLIX.

Pſalmos to (1) David.

THeos Theon Quirios elalelen,
ce ecaleſen ten gen
Apo anatolon eliu mechri
dyſinon,
Ec Sion i euprepia tes oreotetos autu.
O Theos enphanos exi,
o Theos emon, ce u paraſiopeſete.
Pyr enopion autu
cautheſete, ce cyclo autu
categis ſphodra.
Proſcaleſete ton uranon ano,
Ce ten gen tu diacrine
ton laon autu.
Synagagete auto tus oſius autu,
Tus diatithemenus ten diathecen
autu epi thyſies.
Ce anaggeluſin
y urany ten diceoſynen autu,
Oti o Theos
crites eſtin.
DIAPSALMA.
Acuſon laos mu,
ce laleſo (2)
Iſrahel, ce diamartyrome
ſy.
O Theos o Theos ſu imi ego.
Uc epi tes thyſies ſu
elegxo ſe,
Ta de olocautomata
ſu enopion mu
eſtin diapantos.
U dexome ec tu ycu ſu
moſchus,
Ude ec ton pymnion ſu chimarus.
Oti ema eſtin panta
ta theria tu drymu,
Ctene en t s oreſin ce boes.
Egnoca panta ta petina
tu uranu,
Ce oreotes agru met emu eſtin.
Ean pinaſo, u me ſy ipo,
Eme gar eſtin e ycumene,
ce to pleroma autes.

XLIX.

Pſalmus ipſi (a) David 1.

DEus Deorum Dominus locutus
eſt, & vocavit terram,
a ſolis ortu uſque 2.
ad occaſum.
Ex Sion, ſpecies decoris ejus.
Deus (b) manifeſtus veniet; 3.
Deus noſter & non * ſilebit.
Ignis in conſpectu ejus
(c) ardebit: & in circuitu ejus,
tempeſtas valida.
Advocabit * cælum (d) ſurſum 4.
& terram, diſcernere
populum ſuum.
Congregate illi (e) juſtos ejus, 5.
qui diſponunt (f) teſtamentum
ejus ſuper ſacrificia.
Et adnuntiabunt 6.
cæli juſtitiam ejus:
quoniam Deus
judex eſt.
DIAPSALMA.
Audi * populum ejus, 7.
& loquar;
Iſrahel, & teſtificabor
tibi:
quoniam * Deus Deus tuus (g) ego ſum.
Non ſuper ſacrificia tua (h) 8.
arguam te:
holocauſta autem
tua in conſpectu meo
ſunt ſemper.
Non accipiam de domo tua 9.
vitulos;
neque de gregibus tuis hircos:
quoniam meæ ſunt omnes 10.
* (i) beſtiæ ſylvæ,
pecora in montibus & boves.
Cognovi omnia volatilia 11.
cæli:
& ſpecies * agri (k) mecum eſt.
Si eſuriero, non dicam tibi: 12.
meus eſt enim orbis terræ,
& plenitudo ejus.

* Cod. ſilevit. V pro B.

* Cod. advocavit. V pro B.

* Lege, popule meus.

* Τὸ, quoniam, additum ſec. curis.

* Cod. veſtiæ. B pro V

* Cod. prim. curis mendosè, agni; ſecundis, ut in Textu.

Me Num-

(1) Gr. Vatic. Ἀσάφ.
(2) Poſt *laleſo* additur ſ. curis ſi, juxta Gr. Vatic. Deeſt in Vulg.

(a) *In Titulo Vulgata*, Pſalmus Aſaph. *Veron. Gr. & Lat.* Pſalmus ipſi David.
(b) *Verſu* 3. *Vulgata*, Manifeſtè. *Veron. A. & R.* Manifeſtus.
(c) *Ibid.* Exardeſcet. *Veron. A. Ambr. de Spiritu Sancto lib.1.cap.14.pag.630. R. & Caſſ.* Ardebit, *juxta Gr. Vatic.* καυθήσεται.
(d) *Verſu* 4. De ſurſum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Surſum, *juxta Gr. Vatic.* ἄνω.
(e) *Verſu* 5. Sanctos ejus. *Veron. & A.* Juſtos ejus. *G.* Filios ejus.
(f) *Ibid.* Qui ordinant. *Veron. cum A.* Qui diſponunt, *juxta Gr. Vatic.* τοὺς διατιθεμένους.
(g) *Verſu* 7. Deus, Deus tuus. *Veron. ſec. curis, & R.* Quoniam Deus, Deus tuus.
(h) *Verſu* 8. Non in ſacrificiis tuis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Non ſuper ſacrificia tua. *Gr. Vatic.* ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου.
(i) *Verſu* 10. Feræ ſylvarum. *Veron. & A.* Beſtiæ ſylvæ. *Ibid.* Jumenta. *Veron. & A.* Pecora.
(k) *Verſu* 11. Et pulchritudo agri. *Veron. A. R. Ambr. Hexameron lib.5.cap.8.pag.46. & de ſæc Vita lib.2. cap.1.pag.459. & Caſſ.* Et ſpecies agri.

Me phagome crea
tauron,
I ema tragon piome;
Thyſon to Theo thyſian eneſeos,
Ce apodos to ypſiſto tas euchas ſu.
Ce epicaleſe me en emera thlipſeos ſu, (3)
Ce exelume ſe, ce doxaſis me.
DIAPSALMA.
To de amartolo ipen o Theos,
Inati ſy diege
ta diceomata mu,
Ce analanbanis ten diathecen
mu dia ſtomatos ſu;
Sy de emiſeſas pedian,
Ce (4) exebalas tus logus
mu is ta opiſo.
I etheoris clepten, ſynetreches
auto,
Ce meta michon tin merida
ſu etithis.
To ſtoma ſu epleonaſen
cacian,
Ce e gloſſa ſu periepleceen
* dolioteta.
Cathemenos cata tu adelphu
ſu catalalis,
Ce cata tu yiu tes metros
ſu etithis ſcandalon.
Tauta epyeſas, ce eſigeſa,
Ypelabes anomian,
oti eſome ſy omyos.
Elegxo ſe, ce paraſteſo
cata tu proſopu ſu.
Synete de tauta
y epilanthanomeny tu Theu,
Me pote arpaſe os leon, (5)

* Sec. curis doliotetas. Et infra, catelalis.

Numquid manducabo carnes 13.
* taurorum?
aut ſanguinem hircorum potabo?
Immola Deo ſacrificium laudis: 14.
& redde Altiſſimo preces (l) tuas.
Et invoca me in die tribulationis: 15.
& eximam te; (m) & glorificabis me (n).
DIAPSALMA.
Peccatori autem (o) dicit Deus: 16.
ut quid (p) tu enarras
juſtitias meas?
& adſumis teſtamentum
meum per os tuum?
Tu vero odiſti (q) eruditionem: 17.
& projeciſti ſermones
meos (r) poſt te.
Si videbas ſurem, (ſ) concurrebas 18.
ei:
& cum adulteris portionem
tuam ponebas:
os tuum abundavit 19.
malitia:
& lingua tua (t) amplexa eſt
doloſitatem.
Sedens, adverſus fratrem 20.
tuum (u) detrahebas:
& adverſus filium matris
tuæ ponebas ſcandalum.
Hæc feciſti, & tacui.
Suſpicatus es iniquitatem, (x) 21.
quod ero (y) tibi ſimilis.
arguam te; (z) & ſtatuam te
ante faciem tuam.
Intelligite autem (aa) hæc 22.
(bb) qui obliviſcimini * Dominum;
ne quando rapiat (cc) ſicut leo,

* Cod. taurarum.

* Cod. Dominus.

ce u L & non

(3) Cod. mendosè, *u*; Lege *ſu*, cum aliis Gr. Editt. Pſalter. Rom. Theodoreto, & Auguſt. Deeſt in Vatic.
(4) Gr. Vatic. ἐξέβαλες.
(5) Cod. addit, *os leon*. Deeſt in Vatic.

(l) *Verſu* 14. Vota tua. *Veron. & A.* Preces tuas, *juxta Gr. Vatic.* τὰς εὐχάς σου.
(m) *Verſu* 15. Eruam te. *Veron. cum A.* Et eximam te. *Caſſ. etiam addit*, Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἐξελοῦμαί σε.
(n) *ibid.* Et honorificabis me. *Veron. & A.* Et glorificabis me. *R.* Et magnificabis me.
(o) *Verſu* 16. Dixit Deus *Veron. A. & Tertull. pag.* 570. *& Verſ. Syriac.* Dicit Deus.
(p) *Ibid.* Quare. *Veron. A. & Tertull. pag.* 570. Ut quid, *juxta Gr. Vatic.* ἱνατί. *Cypr. pag.* 231. *&* 353. Ad quid.
(q) *Verſu* 17. Diſciplinam. *Veron. cum ſolo A.* Eruditionem. *Gr. Vatic.* παιδείαν.
(r) *Ibid.* Retrorſum. *Veron. A. R. Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1052. *& ibidem pag.* 1139. *item lib.* 8. *Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1474. *& Caſſ.* Poſt te.
(ſ) *Verſu* 18. Currebas cum eo. *Veron. Tertull. pag.* 79. *&* 570. *& A.* Concurrebas ei, *juxta Gr. Vatic.* συνέτρεχες αὐτῷ. *Caſſ. & R.* Simul currebas cum eo.
(t) *Verſu* 19. Concinnabat dolos. *Veron. cum ſolo A.* Amplexa eſt doloſitatem. *Cyprianus epiſt.* 52. Complectebatur inſidias. *R. Rom. M. C. Hebr.* Concinnavit dolum. *Ambr. etiam in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1110. *habet*, Concinnavit, *præterito tempore*.
(u) *Verſ.* 20. Loquebaris. *Veron. A. R. Amb. ep. claſſ.* 1. *epiſt.* 63. *pag.* 1038. *& Caſſ.* Detrahebas. *Gr. Vatic.* κατελάλεις.
(x) *Verſu* 21. Exiſtimaſti iniquè. *Veron. cum A.* Suſpicatus es iniquitatem, *juxta Gr. Vatic.* ὑπέλαβες ἀνομίαν. *Caſſ. R. Rom. M. G.* Exiſtimaſti iniquitatem.
(y) *Ibid.* Tui ſimilis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Tibi ſimilis, *juxta Gr. Vatic* σοὶ ὅμοιος.
(z) *Ibid.* Et ſtatuam contra faciem tuam. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 28. *& in Pſalm.* 100. Et ſtatuam te ante faciem tuam, *Ambr. etiam de Spiritu Sancto lib.* 3. *cap.* 6. *pag* 671. *legit*, Te. *R. Rom.* Et ſtatuam illam &c. *G. C.* Et ſtatuam illa &c. *M.* Et ſtatuam contra faciem tuam peccata tua.
(aa) *Verſu* 22. Intelligite hæc. *Veron. & A. addunt*, Autem, *ante*, hæc, *cum Gr. Vatic.* δὲ.
(bb) *Ibid* Qui obliviſcimini Deum. *Veron. R. & Caſſ.* Qui obliviſcimini Dominum.
(cc) *Ibid.* Ne quando rapiat. *Veron. A. & G.* Ne quando rapiat ſicut leo, *juxta Gr. Veron.* me pote arpaſe os leon.

ce u me o ryomenos.
Thyſia eneſeos
doxaſi me,
Ce eci odos e dixo
auto
to ſoterion tu Theu.

& non ſit qui eripiat.
Sacrificium laudis 23.
(*dd*) * glorificabit me:
& ibi via eſt, (*ee*) in qua * oſtendam
illi
ſalutare Dei.

* *Cod.* glorificavit. *V* pro *B.*
* *Cod.* oſtendat.

(*dd*) *Verſu* 23. Honorificabit me. *Veron. & A.* Glorificabit me.
(*ee*) *Ibid.* Et illic iter. *Veron. & A.* Et ibi via eſt. *Caſſ. & R.* Et illic iter eſt.

L.

Is to telos pſalmos to David
en to elthin pros auton (1) Natam
ton propheten, enica iſelthen
pros (2) Berſabee.

Eleiſon me o Theos cata
to mega eleos ſu,
Ce cata to plethos
ton ictirmon ſu
exalipſon to anomema mu.
Epiplion plynon me
apo tes anomias mu,
Ce apo tes amartias mu cathariſon me.
Oti ten anomian mu
ego ginoſco,
Ce e amartia mu enopion
mu eſtin diapantos.
Sy mono emarton, ce to poneron
enopion ſu epyeſa.
Opos an diceothes en tys logys
ſu, ce niceſes en to
crineſthe ſe.
Idu gar en anomies
ſynelemſten,
Ce en amarties * eciſeſen
me e meter mu.
Idu gar alethian egapeſas,
Ta adela, ce ta cryphia
tes ſophias ſu
edeloſas my.
Rantiis me * yſopo

* Mendum, pro *eciſſeſen.*
* Lege, *yſſopo.*

.L.

In finem: Pſalmus (*a*) ipſi David: 1.
cum venit ad eum Natan 2.
Propheta, quia intravit
ad * (*b*) Berſabee.

Miſerere mei (*c*) ſecundum 3.
magnam miſericordiam tuam:
& ſecundum multitudinem
miſerationum tuarum
dele iniquitates meas.
Magis magiſque (*d*) * lava me 4.
(*e*) ab injuſtitia mea:
& a delicto meo munda me.
Quoniam iniquitatem meam 5.
ego (*f*) agnoſco:
& delictum meum (*g*) coram
me (*h*) eſt ſemper;
tibi ſoli peccavi, & malum 6.
coram te feci.
Ut juſtificeris in ſermonibus
tuis; & vincas (*i*) dum
judicaris.
Ecce enim * in iniquitatibus 7.
conceptus ſum:
& in delictis (*k*) mater mea me (*l*)
in utero aluit.
Ecce enim veritatem dilexiſti: 8.
incerta & occulta
ſapientiæ tuæ
manifeſtaſti mihi.
Aſperge * me * hyſopo, 9.

* *Cod.* Verſabee. *V* pro *B.*
* *Cod.* laba. *B* pro *V.* *Et ita infra, verſu* 9.
* *Supplevímus*, in.
* *Lege*, aſperges. * *Ib. Cod.* iſopo.

ce catha-   & mun-

(1) Fortè legendum *Natham*; ſcriba enim ſæpiſſime *h* omittit. Gr. Vatic. Ναθάν.
(2) Codex ſ. c. *Berſabee*, juxta Gr. Vatic. At Symmachus, Aquila, Theodotio Βηθσαβεέ.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, David. *Veron. & A.* Ipſi David.
(*b*) *Verſu* 2. Bethſabee. *Veron. A. & Caſſ.* Berſabee.
(*c*) *Verſu* 3. Deus. *Deeſt in Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi n.6.*
(*d*) *Verſu* 4. Amplius. *Veron. A & Fulgentius*, Magis magiſque. *Gr. Vatic.* ἐπὶ πλεῖον. *Ambr.* In multum.
(*e*) *Ibid.* Ab iniquitate mea, & a peccato meo. *Veron. A. Ambr. Apolog. David cap* 8. *pag.*689. *R. & Caſſ.* Ab injuſtitia mea, & a delicto meo.
(*f*) *Verſu* 5. Cognoſco. *Veron. A. R. Ambr. Apolog. David cap.* 7. *pag.* 688. *& cap.*8. *pag.*689. *& Caſſ.* Agnoſco.
(*g*) *Ibid.* Et peccatum meum. *Veron. A. R. & Ambr. in Pſal.*35. *Enar. pag.* 769. *& Apolog. David cap.* 8. *pag.*689 Et delictum meum.
(*h*) *Ibid.* Contra me. *Veron. A. R. Rom.* Coram me. *Gr. Vatic.* ἐνώπιόν μου.
(*i*) *Verſu* 6. Cum judicaris. *Veron. & R.* Dum judicaris.
(*k*) *Verſu* 7 Et in peccatis. *Veron. Ambr. Apolog. David cap.*8. *pag.*689. *& de Pœnit. lib.*1. *cap.*3. *pag.*394. *R. & Caſſ.* Et in delictis.
(*l*) *Ibid.* Concepit me mater mea. *Veron. cum ſola A.* Mater mea me in utero aluit. *Ambr. locis ſupra citatis, R. Rom. M. & Hilarius cum Verſ. Arab.* Peperit me mater mea. *In Gr. Vatic. eſt*, ἐκίσσησέ με.

Digitized by Google

ce catharifthefome,
Plynis me, ce yper chiona
leucanthefome.
Acutiis me agalliaſin,
ce euphroſynen,
Agalliaſonte oſta tetapinomena.
Apoſtrepſon to proſopon ſu
apo ton amartion mu,
Ce paſas tas anomias mu exalipſon.
Cardian catharan cliſon en emy o Theos,
Ce pneuma euthes enceniſon
en tys encatys mu.
Me aporripſis me apo tu proſopu ſu,
Ce to pneuma to agion ſu
me antaneles ap emu.
Apodos my tin agalliaſin
tu ſoteriu ſu,
Ce pneumati egemonico ſterixon me.
Didaxo anomus tas odus ſu,
Ce aſebis epi ſe
epiſtrepſuſin.
Ryſe me ex ematon
o Theos o Theos tes ſoterias mu,
Agalliaſete e gloſſa mu
ten diceoſynen ſu.
Quirie tu chile mu
anyxis,
Ce to ſtoma mu anaggeli
tin eneſin ſu.
Oti i etheleſas
(3) thyſiat, edoca
an,
Holocautomata uc eu-
doceſis.
Thyſia to Theo pneuma
ſyntetrimmenon,
Cardian ſyntetrimmenen ce
tetapinomenen
o Theos uc exudenoſi.
Agathynon Quirie en te eu-
docia ſu ten Sion,
Ce ycodometheto ta tiche
Hieruſalem.
Tote eudoceſis thyſian
diceoſynes,
Anaphoran
ce holo-

& mundabor:
lavabis me, & ſuper nivem
dealbabor.
Auditui * meo dabis (m) exultationem: 10.
& * lætitia
exultabunt (n) oſſa humiliata.
Averte faciem tuam 11.
a peccatis meis:
& omnes iniquitates meas dele.
Cor mundum crea in me, Deus: 12.
& ſpiritum rectum innova
in viſceribus noſtris.
Ne projicias me a facie tua: 13.
& ſpiritum ſanctum tuum
ne auferas a me.
Redde mihi (o) exultationem 14.
ſalutaris tui:
& ſpiritu principali confirma me.
Doceam (p) iniquos * vias tuas: 15.
& impii ad te
convertentur.
Libera me de ſanguinibus (q) 16.
Deus Deus ſalutis meæ:
exultabit * (r) lingua mea
juſtitiam tuam.
Domine, labia mea 17.
aperies;
& os meum * adnunciabit
laudem tuam;
quoniam ſi * voluiſſes 18.
ſacrificium, dediſſem
utique:
holocauſtis non
* delectaberis.
Sacrificium Deo, ſpiritus 19.
contritus.
Cor contritum &
humiliatum
Deus (ſ) non deſpiciet.
Benigne fac, Domine, in bona 20.
voluntate tua Sion;
& ædificentur (t) muri
Hieruſalem.
Tunc acceptabis ſacrificium 21.
juſtitiæ
oblationes
& holo-

* *Cod.* auditu.
* *Magis placeret, & lætitiam, relatè ad, dabis:*
* *Cod.* iniquo.
* *Cod.* exultavit. *V pro B.*
* *Cod.* adnuntiavit. *V pro B.*
* *Cod.* boluiſſes. *B pro V.*
* *Cod.* delectaveris.

[3] Cod. emendatur ſ. c. *thyſian*, juxta Gr. Vatic.

(m) *Verſu* 10. Gaudium. *Veron. & A.* Exultationem, *juxta Gr. Vatic.* ἠγαλλίασιν.
(n) *Ibid. ante*, Exultabunt, *deeſt*, Et, *in Veron. Gr. & Lat.*
(o) *Verſo* 14. Lætitiam. *Veron. & A.* Exultationem.
(p) *Verſu* 15 Docebo. *Veron. A. Caſſ. R. Rom.* Doceam. *Verſ. Æth.* Ut doceam.
(q) *Verſu* 16. Libera me. (*A.* Erue me) de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ. *Auguſtinus hic* ℣. 16. *n.* 19 *hæc habet. „ Expreſſit latinus Interpres verbo minus Latino proprietatem tamen ex Græco; Nam „ omnes novimus latinè non dici ſanguines, nec ſanguina; tamen, quia ita Græcus poſuit plurali numero, „ non ſine cauſſa, niſi quia hoc invenit in prima lingua Hebræa, maluit pius Interpres minus latinè aliquid „ dicere, quam minus propriè.*
(r) *Ibid. ante*, Exultabit, *deeſt*, Et, *in Veron. & Gr. Vatic.*
(ſ) *Verſo* 19. Non deſpicies. *Veron. & Verſ. Æth* Non deſpiciet, *Syriaca verò*, Non deſpicit. *A. & G.* Non ſpernet, *juxta* Gr. *Vatic.* οὐκ ἐξουδενώσει. *Ambr. lib. de lapſu Virg. conſecr. cap.* 10. *pag* 317. *R. Rom. M. & C.* Non ſpernit.
(t) *Verſo* 20. Ut ædificentur. *Veron. A. & Ambr. Apolog. David cap.* 17. *pag.* 702. Et ædificentur, *juxta Gr. Vatic.* καὶ οἰκοδομηθήτω.

ce holocautomata,
Tote anyſuſin epi
to thyſiaſterion ſu
moſchus.

& holocauſta:
tunc imponet ſuper
altare tuum
vitulos.

LI.

* Mendum, lege, *ton Idumeon*.

Is to telos pſalmos to David,
en to elthin Doec * do Idumena,
ce anaggile to Saul, ce (1) ipen,
Eelthen David is ton icon
Abimelech

TI encaucha en cacia
o dynatos;
Anomian olen ten emeran,
adician elogiſato
e gloſſa ſu.
Oſi xyron economenon
epyeſas dolon.
Egapeſas cacian
yper agathoſynen,
Adician yper to
laleſe diceoſynen.
DIAPSALMA.
Egapeſas panta ta remata
catapontiſmu, gloſ-
ſan dolian.
Dia tuto (2) catheli ſe o Theos
is telos,
Ectile ſe, ce (3) metanaſteuſi ſe
apo ſcenomatos ſu,
Ce to rizoma ſu ec ges
zonton.
DIAPSALMA.
Ce opſonte dicey, ce phobetheſonte,
ce ep auton gelaſonte,
ce eruſin,
Idu anthropos os uc etheto
ton Theon boethon autu,
All epelpiſen epi to plethos
tu plutu
autu,

Ce

LI.

In finem: (*a*) Pſalmus ipſi David: 1.
cum venit (*b*) Doec Idumæus, 2.
& adnunciavit (*c*) Saul, & dixit:
Venit David in domum
Abimelech. (*d*)

QUid gloriatur in malitia, (*e*) 3.
qui potens eſt?
Iniquitatem tota die, 4.
injuſtitiam cogitavit
lingua tua:
ſicut novacula acuta,
feciſti dolum.
Dilexiſti malitiam 5.
ſuper benignitatem:
iniquitatem loqui magis,
quam æquitatem.
DIAPSALMA.
Dilexiſti * omnia verba 6.
(*f*) ſummerſionis, (*g*) lin-
guam doloſam.
Propterea (*h*) deſtruet te Deus 7.
in finem:
evellat * te & emigret te (*i*)
de tabernaculo ſuo;
& radicem tuam de terra
* viventium.
DIAPSALMA.
Et (*k*) videbunt juſti, & timebunt: 8.
& ſuper eum ridebunt,
& dicent:
Ecce homo, qui non poſuit 9.
Deum adjutorem ſuum:
ſed * ſperavit in multitudine
divitiarum
ſuarum;

& præ-

* *Cod.* omniâ: *mendosè.*

* *Cod.* evellent.

* *Cod.* viventium. *E pro V.*

* *Cod.* ſpe-rabit. *E pro V.*

(1) Pro *ipen*, reponitur f. c. *ipin*, juxta Gr. Vatic., qui ſtatim addit, αὐτῷ.
(2) Gr. Vatic. ὁ Θεὸς καθελεῖ σε.
(3) Gr. Vatic. μεταναστεύσαι.

(*a*) *In Titulo poſt*, Pſalmus, *deeſt*, Intellectus, *in Veron. Gr. & Lat.*
(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Doeg. *Veron.* Doec, *juxta Gr. Vatic.* Δωήκ. *A. & Caſſ.* Doech.
(*c*) *Ibid.* Sauli. *Veron.* Saul, & dixit. *juxta Gr. Vatic.* τῷ Σαοὺλ καὶ εἶπεν. *Caſſ.* Sauli, & dixit.
(*d*) *Ibid.* Achimelech. *Veron. & Caſſ.* Abimelech, *juxta Gr. Vatic.* Ἀβιμέλεχ.
(*e*) *Verſu* 3. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Tota die &c. *Veron.* Quid gloriatur in malitia, qui potens eſt? Iniquitatem tota die &c. *Et ita A. ſed pro*, Iniquitatem, *habet*, In iniquitate. *Gr. Vatic.* ὁ δυνατὸς ἀνομίαν, ὅλην τὴν ἡμέραν, —— potens iniquitatem? Tota die &c. *H.* Quid gloriatur in malitia, potens iniquitatem tota die?
(*f*) *Verſu* 6. Præcipitationis. *Veron. cum A.* Submerſionis, *juxta Gr. Vatic.* καταποντισμοῦ.
(*g*) *Ibid.* Lingua doloſa. *Veron. A. G. H.* Linguam doloſam, *juxta Gr. Vatic.* γλῶσσαν δολίαν. *Sic etiam Heb. R. verò & Rom.* In lingua doloſa. *C.* In linguam doloſam.
(*h*) *Verſu* 7. Deus deſtruet te. *Veron. A. R. & Caſſ.* Deſtruet te Deus, *juxta ordinem Gr. Veron.* catheli ſu o Theos.
(i) *Ibid* Evellet te, & emigrabit te. *Veron. G. H. & Verſ. Æth.* Evellat te, & emigret te, *juxta Gr. Vatic.* ἐκτίλαι σε, καὶ μεταναστεύσαι σε.
(k) *Verſu* 8. *ante* Videbunt, *Veron. cum A. addit*, Et, *juxta Gr. Vatic.* καί.

Ce (4) edynamothe epi te mateoteti autu.
Ego de oſi elea cata-
carpos en to yco (5) tu Quiriu,
Elpiſa epi to eleos
tu Theu is ton eona,
ce is ton eona
tu eonos.
Exomologeſome ſy is ton eona,
oti epyeſas,
Ce ypomeno to onoma ſu,
oti chreſton enanti-
on
ton oſion ſu.

& prævaluit in vanitate ſua.
Ego autem ſicut oliva fructi- 10.
fera in domo Dei:
ſperavi in miſericordia
Dei in æternum
& in ſæculum
ſæculi.
Confitebor tibi in ſæculum, 11.
(*l*) quoniam feciſti:
& expectabo nomen tuum,
quoniam (*m*) ſecundum eſt
(*n*) ante conſpectum
ſanctorum tuorum.

(4) Gr. Vatic. ἐνεδυναμώθη, & ita ſec. curis in Codice.
(5) Gr. Vatic. τοῦ θεοῦ.

(*l*) *Verſu* 11. Quia feciſti. *Veron.* & *A.* Quoniam feciſti.
(*m*) *Ibid.* Bonum eſt. *Veron.* Secundum eſt. *A.* Jucundum eſt. *Gr. Vatic.* χρηστόν.
(*n*) *Ibid.* In conſpectu. *Veron. R.* & *Caſſ.* Ante conſpectum.

LII.

Is to telos yper Maeleth ſyne-
ſeos to David.

IPen aphron en cardia autu,
uc eſtin Theos.
Diephthareſan, (1) ce ebde-
lychtheſan
En (2) epitedeumaſin.
Uc eſtin pyon agathon,
(3) uc eſtin eos enos
O Theos ec tu
uranu diecypſen epi tus
yius ton anthropon,
Tu idin i eſtin ſynion,
i eczeton ton Theon.
Pantes execlinan, ama
echreotheſan,
Uc eſtin pyon agathon,
uc eſtin eos enos.
Uchi gnoſonte pantes
y ergazomeny ten anomian
Y cateſthiontes ton laon ſu
broſi artu;
Ton (4) Quirion uc epecaleſanto,
Eci ediliaſan phobon,
u uc

LII.

In finem: (*a*) pro Amalech, intel- 1.
lectus, ipſi David.

DIxit (*b*) imprudens in corde ſuo:
non eſt Deus.
Corrupti ſunt & abominabiles 2.
facti ſunt
(*c*) in affectionibus ſuis:
non eſt qui faciat bonum;
(*d*) * non eſt, uſque ad unum.
Deus * de cælo 3.
proſpexit ſuper
filios hominum,
ut videat ſi eſt intelligens,
aut requirens Deum.
Omnes declinaverunt, ſimul 4.
inutiles facti ſunt:
non eſt qui faciat bonum;
non eſt, uſque ad unum.
Nonne ſcient omnes 5.
qui operantur iniquitatem?
qui * devorant (*e*) populum meum
(*f*) in cibum panis,
Dominum * non invocaverunt: 6.
(*g*) ibi timuerunt timore,
ubi

* *In margine Codicis notatur litera* N.
* *Supplevimus vocem,* de, *qua deſideratur in Cod.*

* *Cod.* devorat.

* *Cod. ſec. curis habet,* Deum, *pro* Dominum. *Ec. Antiquarius, mendoſitatem ſuſpicatus, notavit in margine literam K.*

(1) Cod. *diephthareſan*, cum Vulgata, *corrupti ſunt*: Gr. Vatic. διεφθάρησαν.
(2) Gr. Vatic. ἀνομίαις.
(3) Cod. addit, *uc eſtin eos enos.*
(4) Gr. Vatic. θεόν.

(*a*) *Verſu* 1. *In Titulo Vulgata*, pro Maeleth: intelligentiæ David. *Veron.* & *Caſſ.* Pro Amalech, intellectus, ipſi David. *A.* Pro Maeleth, intellectus, ipſi David.
(*b*) *Ibid. Vulgata*, Inſipiens. *Veron.* & *A.* Imprudens. *Gr. Vatic.* ἄφρων.
(*c*) *Verſu* 2. In iniquitatibus. *Veron. ſec. curis, ut in Vulg. primis verò*, In affectionibus ſuis, *juxta Gr. Veron.* en epitedeumaſin ----. *Caſſ. R. Rom. G. C.* In voluntatibus ſuis.
(*d*) *Ibid. poſt*, Qui faciat bonum. *Veron. R.* & *Caſſ. addunt*, Non eſt uſque ad unum. *juxta Gr. Veron.* ne eſtin eos enos.
(*e*) *Verſu* 5. Plebem meam. *Veron.* & *A.* Populum meum.
(*f*) *Ibid.* Ut cibum panis. *Veron.* In cibum panis. *A.* In cibo panis. *Gr. Vatic.* βρῶσιν ἄρτου. *Alia Græca Edit.* ἐν βρώσει ἄρτου.
(*g*) *Verſu* 6. Illic trepidaverunt timore. *Veron.* & *A.* Ibi timuerunt timore.

u uc en phobos.
Oti o Theos dieſcorpiſen
oſta anthropa
reſcon,
Cateſchynthesan oti o Theos
exudenoſen autus.
Tis doſi ee Sion
to ſoterion tu Iſrahel;
En to (5) epiſtrepſen Quirios
ten eehmaloſian
tu lau autu,
Agalliaſete Jacob,
ce euphrantheſete Iſrahel.

ubi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipavit
(*b*) oſſa hominum
placentium ſibi:
confuſi ſunt; quoniam Deus
ſprevit eos.
Quis * dabit ex Sion 7.
ſalutare Iſrahel?
In avertendo (*i*) Dominus (*k*)
captivitatem
(*l*) populi ſui,
exultabit * Jacob,
& lætabitur Iſrahel.

*Cod. davit. *V pro B.*

* *Cod* exultavit.

(5) Cod. emendatur ſ. c. *epiſtrepſe ton Theon*: Gr. Vatic. ἀποςρέψαι κύριον: Aliæ Gr. Editt. ἐπιςρέψαι.

[*b*] *Verſu* 6. Oſſa eorum qui hominibus placent. *Veron.* Oſſa hominum placentinm ſibi. *Caſſ. R. Rom. M. G.* Oſſa hominum ſibi placentium. *G.* Conſilia hominum ſibi placentium. *A.* & *S. Hilarius*, Oſſa hominibus placentium.
[*i*] *Verſu* 7. Cum converterit. *Veron. A. C.* In avertendo, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἀποςρέψαι. *M.* In convertendo. *R. Rom. G.* Dum avertet. *H.* Dum-avettit.
[*k*] *Ibid.* Deus. *Veron. ſec. curis, ut in Vulg. primis verò cum R. & Caſſ.* Dominus, *juxta Gr. Vatic.* κύριος.
[*l*] *Ibid.* Plebis ſuæ. *Veron.* & *A.* Populi ſui.

LIII.

Is to telos en ymnys
ſyneſeos to David
en to elthin tus Zipheus,
ce ipin to Saul,
uch (1) idu David
cecrypte par emin.

O Theos en to onomati ſu
ſoſon me,
Ce en te dynami ſu
crinon me.
O Theos iſacuſon
(2) ten proſeuchen mu,
Enotiſe
ta remata tu ſtomatos mu.
Oti allotriy epaneſ-
teſan ep eme,
Ce eratey ezeteſan
ten pſychen mu,
Ce (3) u proethento ton Theon
enopion auton.
DIAPSALMA.
Idu gar o Theos boethi my,
Ce o Quirios antilemtor
tes pſyches mu,

LIII.

In finem: (*a*) in hymnis, 1.
intellectus, (*b*) ipſi David:
cum (*c*) venerunt * Ziphæi, 2.
& dixerunt ad Saul:
Nonne ecce David
abſconſus eſt apud nos?

Deus in nomine tuo 3.
ſalvum me fac:
& in virtute tua
judica me.
Deus exaudi 4.
orationem meam;
auribus percipe
verba oris mei:
quoniam alieni inſurre- 5.
xerunt ſuper me;
& potentes (*d*) quæſierunt
animam meam;
& non propoſuerunt Deum
ante conſpectum ſuum.
DIAPSALMA.
Ecce enim Deus adjuvit me: 6.
& Dominus ſuſceptor eſt
animæ meæ.

* *Cod.* Ziphei.

Apo- averte

[1] Fortè legendum *uchi*; cum non raro in Codd. litera finalis præcedentis vocis cum initiali ſequentis copuletur; ac eadem vocalis utrique [quamvis non geminata] deſerviat. Gr. Vatic. ἐν.
[2] Gr. Vatic. τὴν προσευχήν.
[3] Cod. addit *ce* cum Vulg. *et*.

(*a*) *Verſu* 1. *in Titulo Vulgata*. In carminibus. *Veron.* & *A.* In hymnis; & *ita Gr. Vatic.* ἐν ὕμνοις.
(*b*) *Ibid.* David. *Veron.* & *A.* Ipſi David.
(*c*) *Verſu* 2. Cum veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul: nonne David. *Veron. A.* & *Caſſ.* Cum venerunt Ziphæi, & dixerunt ad Saul: nonne ecce David, *juxta Gr. Vatic.* ---- οὐκ ἰδοὺ Δαυίδ.
(*d*) *Verſu* 5. Et fortes. *Veron.* & *A.* Et potentes.

Apoſtrepſi ponera (4)
(5) en tys echthrys mu
En te alethia ſu
exolethreuſon autus.
Ecuſios thyſo ſy,
Ce (6) exomologeſome
to onomati ſu Quirie,
Oti agathon,
Oti ec paſes
thlipſeos
erryſo me,
Ce en tys echthrys mu
epiden o ophthalmos mu.

Averte mala 7.
(e) in inimicis meis:
in veritate (f) tua
* diſperdes illos.
Voluntarie * ſacrificabo tibi: 8.
& confitebor
nomini tuo, Domine,
quoniam bonum eſt.
Quoniam ex omni 9.
tribulatione
eruiſti me:
& ſuper inimicos meos
(g) reſpexit oculus meus.

* Lege, ſi placet, diſperde.
* Cod. voluntariæ; mendosè.

(4) Gr. Vatic [illegible].
(5) In Gr. Vatic. deeſt *en*.
(6) In Gr. Vatic. deeſt *ce*.

(e) *Verſu 7. Veronen. addit*, In: *& ita Gr. Vatic.* [illegible].
(f) *Ibid.* Et in veritate. *Veron. A. R. & Caſſ. omittunt*, Et, *cum Gr. Vatic.*
(g) *Verſu 9.* Deſpexit. *Veron. A. Ambr. in Pſal. 36. Enar. pag. 826. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Reſpexit. *Gr. Vatic.* [illegible]. *Pleraque Verſiones*, Vidit.

LIV.

Is to telos en ymnis
ſyneſeos to David.

ENotiſe o Theos ten proſeuchen mu,
Ce me yperides ten deeſin mu,
Proſches my, ce iſacuſon mu.
Elypethen
en te adoleſchia mu,
Ce etarachthen
apo phones echthru,
Ce apo thlipſeos amartolu.
Oti execlinan
ep eme anomian,
Ce en orge enecotun my.
E cardia mu etarachthe
en emy,
Ce dilia thanatu epepeſen
ep eme.
Phobos ce tromos elthen
ep eme,
Ce ecalypſen me ſcotos.
Ce ipa tis doſi my pterygas
oſi periſteras;
Ce petaſtheſome, ce catapauſo.
Idu * emacryna phygadeuon,
ce euliſthen en te eremo.
DIAPSALMA.
Proſedechomen ton
ſozonta me

* Cod. mendosè, emacrynu.

LIV.

In finem: (a) in hymnis, 1.
intellectus, ipſi David.

EXaudi, Deus, (b) deprecationem meam; 2.
& ne deſpexeris (c) * precem meam:
intende mihi, & exaudi me.
Contriſtatus ſum 3.
in exercitatione mea,
& conturbatus ſum
a voce inimici,
& a tribulatione peccatoris:
quoniam declinaverunt 4.
in me iniquitates;
& in ira (d) adumbrabant me.
Cor meum conturbatum eſt 5.
in me;
& metus (e) mortis cecidit
ſuper me.
Timor & tremor venerunt 6.
ſuper me;
& contexerunt me tenebræ.
Et dixi: quis dabit mihi * pennas 7.
ſicut columbæ;
& volabo & requieſcam?
Ecce elongavi fugiens; 8.
& manſi (f) in deſerto.
DIAPSALMA.
Expectabam eum (g) qui me 9.
ſalvum faceret

* Cod. precem, cum diphthongo ferè ubique.
* Cod. pinnas, ubique, ſumpto I pro E.

Apo (ſa-

(a) *In Titulo*, In finem: in carminibus, intellectus, David. *Veron. & A.* In finem: in carminibus, intellectus, ipſi David.
(b) *Verſu 2. Vulgata*, Orationem meam. *Veronen. & A.* Deprecationem meam.
(c) *Ibid.* Deprecationem meam. *Veronen. & A.* Precem meam.
(d) *Verſ. 4.* Moleſti erant mihi. *Veron. cum ſolo A.* Adumbrambant me, *mutato videlicet*, [illegible] *in* [illegible].
(e) *Verſu 5.* Et formido. *Veron. & A.* Et metus.
(f) *Verſu 8.* In ſolitudine *Veronen. & A.* In deſerto.
(g) *Verſu 9.* Qui ſalvum me fecit. *Veron. A. R. Rom.* Qui me ſalvum faceret, *juxta Gr. Vatic.* [illegible]. *C. etiam, & Verſ. Æth.* — faciat.

Apo oligopſychias
ce categidos.
Catapontiſon Quirie, ce catadiele
tas gloſſas auton.
Oti idon anomian,
ce antilogian
en te poli.
Emeras ce nyctos cycloſi auten
epi ta tyche autes,
Anomia cae (1) copos
en meſo autes
Ce adicia, ce uc exelipen
ec ton plation autes tocos
ce dolos.
Oti i echthros
onidiſen (2) me,
ypenegca an,
Ce i o miſon me
ep eme emegalor-
remoneſen.
Ecryben an ap auto.
Sy de anthrope iſopſyche
egemon mu, ce (3) gnoſta mu.
Os epi to auto my (4) eglycanas
edeſmata,
En to yco tu (5) Quirio
eporeuthemen
en omonya.
Eltheto thanatos ep autus,
ce * catabeto ſan
is adu zontes.
Oti poneria
en tes parycies auton
en meſo auton.
Ego (6) de pros ton Theon ecccraxa,
ce o Quirios iſcuſen mu.
Eſperas ce proi ce meſembrias
diegeſome,
Ce apaggelo, ce iſacuſete
(7) Quirios tes phones mu.
Lytroſete en irene
ten

* Codex catabeoſan.

(faciat) * (h) a puſilla animitate (i)
& tempeſtate.
Submerge (k), Domine, & divide 10.
linguas ipſorum:
quoniam vidi iniquitatem
& * contradictionem
in civitate;
die ac nocte circumdabit * 11.
ſuper muros ejus:
iniquitas * & labor
in medio ejus
& injuſtitia: & non * deficit 12.
de plateis ejus uſura
& dolus.
Quoniam ſi inimicus (l) 13.
maledixiſſet
mihi, ſuſtinuiſſem utique;
Ex his qui oderunt me *,
ſuper me magna
locuti fuiſſent,
abſconderem * me utique ab eo.
Tu vero homo unanimis, 14.
dux meus, & notus meus:
qui ſimul mecum dulces 15.
capiebas * cibos;
in domo Domini Dei (m)
ambulavimus
cum conſenſu.
Veniat mors (n) ſuper eos; 16.
& deſcendant
in infernum * viventes;
quoniam (o) nequitia
in hoſpitiis * eorum
in medio eorum.
Ego autem ad Deum (p) exclamavi: 17.
& Dominus (q) * exaudivit me:
veſpere mane & meridie 18.
(r) enarrabo,
& adnunciabo, & exaudiet (ſ)
Dominus vocem meam.
Redimet in pace 19.
animam

* Tò, faciat, varians lectio in Textum illata.

* Cod. contradictione

* Deeſt eam.

* Sec. curis, &, ante, iniquitas.

* Cod. deficit. I pro E.

* Legendum videtur: Et ſi is, qui oderat me, locutus fuiſſet.

* Cod. abſcondere me; ſed nota quod ſequens litera M. pranominis me, utrique vocabulo inſervit. Id non rarò in Mss. libris occurrit.

* Cod. civos. V pro B.

* Cod. vibentes V pro B.

* Cod. in oſpitis.

* Cod. medosè, exauduit.

[1] Gr. Vatic. πόνος.
[2] Cod. addit, *me*, cum Vulgata.
[3] Gr. Vatic. γνωστέ.
[4] In Gr. Vatic. deeſt *my*.
[5] Gr. Vatic. Δεῖ.
[6] Cod. addit, *de*, cum Vulg. *autem*
[7] Deeſt in Gr. Vatic. *Quirios*.

(h) *Verſu* 9. A puſillanimitate. *Veron.* A puſilla animitate: *& ita Gr. Vatic.* ἀπὸ ὀλιγοψυχίας.
(i) *ibid.* Spiritus. *Deeſt in Veron. & A.*
(k) *Verſu* 10. Præcipita. *Veron. cum ſolo A.* Submerge. *Gr. Vatic.* καταπόντισον. *Ibid. ante*, Divide, *Veron. A. & R. addunt*, Et.
(l) *Verſu* 13. Inimicus meus. *Vox*, Meus, *deeſt in Veron. & A. Ibid.* Abſcondiſſem me forſitan. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Abſconderem me utique. *Gr. Vatic.* ἐκρύβην ἄν.
(m) *Verſu* 15. In domo Dei. *Veron.* In domo Domini Dei. *Rom. & Ambr. in Pſal. 40. Enar. pag.* 874. In domo Domini, *omiſſo*, Dei.
(n) *Verſu* 16. Super illos. *Veron. A. & Caſſ.* Super eos.
(o) *Ibid.* Nequitiæ in habitaculis eorum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Nequitia in hoſpitiis eorum, *juxta Gr. Vatic.* πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν.
(p) *Verſu* 17. Clamavi. *Veron. & A.* Exclamavi.
(q) *Ibid.* Salvabit me. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſ. Syr.* Exaudivit me, *juxta Gr. Vatic.* εἰσήκουσέ μου.
(r) *Verſu* 18. Narrabo. *Veron. & A.* Enarrabo.
(ſ) *Ibid. poſt*, Exaudiet, *Veronen. addit*, Dominus; *& ita Gr. adverſa frontis*.

ten pſychen mu
apo ton eggizonton mi,
oti en pollis eſan
ſyn emy.
Iſacuſete (8) me Quirios, ce tapinoſi
autus o yparchon pro ton eonon.
DIAPSALMA.
U gar eſtin autys
antallagma,
ce uc ephobetheſan ton Theon.
Exetinen ten chira autu,
en to apodidone.
Ebebeloſan ten diatheceen autu,
Diemeriſtheſan apo orges tu proſopu autu,
Ce eggiſen e cardia autu.
Epalyntheſan y logy autu
yper eleon, ce auty iſin
bolides.
Epirripſon epi Quirion
ten merimnan ſu,
ce autos se diathrepſi.
U doſi is ton eona
ſalon to diceo.
Sy de o Theos cataxis autus
is phrear diaphthoras.
Andres ematon
ce doliotetos
u me emiſeuſuſin (9)
tas emeras auton,
Ego de (10) epi ſe elpio Quirie.

* animam meam
ab his qui adpropinquant mihi;
quoniam (t) in multis * erant
mecum.
Exaudiet me (u) Dominus: * & humiliabit 20.
illos qui eſt ante ſæcula.
DIAPSALMA.
Non enim eſt illis 21.
commutatio:
& non timuerunt Deum.
Extendit manum ſuam
in retribuendo:
polluerunt (x) teſtamentum ejus: 22.
diviſi ſunt (y) præ ira * vultus ejus;
& adpropinquavit cor ejus.
Molliti ſunt * ſermones ejus
ſuper oleum; & ipſi ſunt
jacula.
Jacta (z) in Dominum 23.
* curam tuam;
& ipſe te * enutriet:
non dabit in æternum
fluctuationem juſto.
Tu vero, Deus, deduces eos 24.
in puteum (aa) corruptionis.
Viri ſanguinum
(bb) & * doloſitatum
non dimidiabunt
dies ſuos:
ego autem in te ſperavi, Domine.

* *Cod. mendosè*, onimo mea.
* *Cod.* erint *pro* eront.
* *Cod.* humiliavit. *V pro B.*
* *Cod.* bultus. *B pro V.*
* *Cod.* ſermonis. *I pro E.*
* *Cod.* cura tua: *mendoſè.*
* *Cod.* nutriet.
* *Cod.* doloſitatem, *mendoſè.*

[8] In Gr. Vatic. deeſt *me*. Ibid. Vatic. pro *Quirios* habet, ὁ Θεὸς.
[9] Gr. Vatic. ἠμεσεύσωσι.
[10] Gr. Vatic. ἐλπιῶ ἐπὶ σὲ.

[t] *Verſu* 19. Inter multos. *Veron. A. M.* In multis, *juxta Gr. Vatic.* ἐν πολλοῖς.
[u] *Verſu* 20. Exaudiet. *Veron. A. H.* Exaudiet me, *juxta Gr. Veron.* Iſacuſete me. *Ibid.* Deus. *Veron.* Dominus; *& ita Gr. adverſæ frontis*, Quirios.
[x] *Verſu* 22 Contaminaverunt. *Veronen. & A.* Polluerunt.
[y] *Ibid.* Ab ira. *Veron. cum ſolo A.* Præ ira. *Ibid.* Cor illius. *Veron. R. & Caſſ.* Cor ejus.
[z] *Verſu* 23. Super Dominum. *Veron. & A.* In Dominum *R.* In Deum. *Caſſ.* In Domino. *Gr. Vatic.* ἐπὶ κύριον.
[aa] *Verſu* 24. Interitus. *Veron. cum ſolo A.* Corruptionis, *juxta Gr. Vatic.* διαφθορᾶς.
[bb] *Ibid.* Et doloſi. *Veron.* Et doloſitatum. *A.* Et doloſitatis.

LV.

Is to telos yper tu lau
tu apo ton agion memacrymmenu
to David is ſtelographian, opote ecrateſan
auton y allophyly en * Get

*Pro *Geth*, omiſſa de more, *h*.

ELeiſon me o Theos, oti
catepateſen me anthropos,
Olen ten emeran polemon
ethlipſen me.
Catepateſan me
y echthry mu

LV.

In finem: pro populo 1.
qui a ſanctis longe facti ſunt.
Ipſi David, (a) in tituli
inſcriptione: quando eum
tenuerunt allophyli in * Geth.

* *Cod.* Get.

MIſerere (b) mei, Domine, quoniam 2.
conculcavit me homo:
tota die (c) debellans
tribulavit me:
conculcaverunt me 3.
inimici mei

Olen M tota

[a] *Verſu* 1. *Vulgata*, In tituli inſcriptionem, cum. *Veron. & Caſſ.* In tituli inſcriptione, quando.
[b] *Verſu* 2. Mei, Deus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Mei, Domine.
[c] *Ibid.* Impugnans. *Veron.* Debellans. *A. R. & Caſſ.* Bellans, *juxta Gr. Vatic.* πολεμῶν.

Digitized by Google

Olen ten emeran apo ypſus
emeras,
Oti polly y polemuntes me
phobetheſonte,
Ego de (1) epi ſi elpio Quirie.
Epi to Theo epeneſo.
tus logus mu, olen ten emeran
Epi (2) to Theo elpiſa, u phouetheſome
ti pyeſi mi ſarx.
Olen ten emeran tus logus mu
ebdelyſſonto,
Ce (3) cat emu pantes
y dialogiſmy auton is cacon.
Paryceſuſin,
ce catacrypſuſin, auty
ten pternan mu
phylaxuſin.
Cathaper (4) ypeminan
ten pſychen mu, vper tu
(5) medenos ſoſys autus,
En orge laus cataxis.
O Theos ten zoen * exeggila ſy,
Ethu ta dacrya mu
enopion ſu,
Os ce en te epaggelia ſu.
Epiſtrepſuſin y echthry mu
is ta opiſo,
En e an emera
epicaleſome ſe,
Idu egnon oti (6) ſy i
o Theos mu.

*Poſt *zoen*, additur ſ. e. *mu*, juxta Gr. Vatic.

tota die, ab altitudine (*d*) 4.
diei:
quoniam multi, qui * debellant me,
timebunt:
ego vero in te ſperavi, Domine.
In Deo laudabo (*e*) 5.
ſermones meos, tota die.
In Deo ſperabo: non timebo
(*f*) quid mihi faciat * homo.
Tota die verba mea 6.
(*g*) abominabantur:
& (*h*) adverſus me (*i*) omnia
conſilia eorum in malum.
Incolent, (*k*) 7.
& * abſcondent. Ipſi
calcaneum meum
obſervabunt
ſicut ſuſtinuit (*l*) 8.
anima mea. Pro nihilo
(*m*) ſalvos facies eos:
in ira (*n*) populos deduces.
Deus * vitam meam adnuntiavi tibi: 9.
poſuiſti lacrymas meas
in conſpectu tuo:
ſicut (*o*) in repromiſſione (*p*) tua. 10.
Convertentur (*q*) inimici mei
retrorſum;
in quacumque die
invocavero te.
Ecce ſcivi quoniam tu es (*r*)
Deus meus.

* *Cod. debllant, ex calami lapſu.*

* *Recentior manus, deleta voce* homo, *repoſuit* caro.

* *Cod. mendose*, abſcondet.

* *Cod.* vita mea.

Epi in

[1] Gr. Vatic. ἐλπιῶ ἐπὶ σοί, omiſſo, *Quirie*.
[2] Gr. Vatic. ἐν.
[3] In Gr. Vatic., deeſt, *ce*.
[4] Cod *ypeminan ten pſychen mu*, cum aliis Gr. Editt. necnon Pſalterr. Æthiop. & Arab. atque Apollinario. Gr. Vatic. ὑπέμεινα τῇ ψυχῇ μου.
[5] Gr. Vatic. μηθένος.
[6] Gr. Vatic. θεός μου εἶ σύ.

(*d*) *Verſu* 3. & 4. Tota die: quoniam multi bellantes adverſum me. Ab altitudine diei timebo, ego vero &c. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G.* Tota die, ab altitudine diei: quoniam multi qui debellant me timebunt: ego verò &c *juxta Gr. Vatic.* ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ ὕψους ἡμέρας, ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με φοβηθήσονται, ἐγὼ δὲ *&c. Sic etiam C. niſi quod omittit*, Ab altitudine diei. *At M. habet ſic*, Tota die: ab altitudine diei non timebo, quoniam multi qui debellant me, ab altitudine diei non timebo, quia ego in te ſperabo. *H.* Tota die. Ab altitudine dierum non timebo, quia multi qui debellant me, timebunt. *Ibid.* In te ſperabo. *Veron.* In te ſperavi, Domine. *A. & R.* In te ſperabo, Domine. *Et nota, quod etiam Gr. Veron addit*, Quirie.
(*e*) *Verſu* 5. Sermones meos. *Veron. Caſſ. R. Rom. G. H.* Sermones meos tota die, *juxta Gr. Vatic.* τοὺς λόγους μου, ὅλην τὴν ἡμέραν. *Ibid.* In Deo ſperavi. *Veron. & R.* In Deo ſperabo; *& ita A. in pluribus Mss.*
(*f*) *Ibid.* Quid faciat mihi caro. *Veron.* Quid mihi faciat homo. *R. & Caſſ.* Quid faciat mihi homo. *Favet etiam Syr.*
(*g*) *Verſu* 6. Execrabantur. *Veron & A.* Abominabantur; *& ita Gr. Vatic.* ἐβδελύσσοντο.
(*h*) *Ibid. ante*, Adverſus, *Veron. addit*, Et, *cum Gr. Vatic.* καί.
(*i*) *Ibid.* Omnes cogitationes eorum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Omnia conſilia eorum.
(*k*) *Verſu* 7. Inhabitabunt. *Veron. cum ſolo A.* Incolent. *Gr. Vatic.* παροικήσουσιν.
(*l*) *Verſu* 8. Sicut ſuſtinuerunt animam meam. *Veron. & A.* Sicut ſuſtinuit anima mea. *R. Rom. G. C. & Caſſ.* Sicut expectavit anima mea. *M.* Sicut expectaverunt animam meam. *Gr. Vatic.* καθάπερ ὑπέμεινα τῇ ψυχῇ μου, *nempe*, Sicut ſuſtinui anima mea.
(*m*) *Ibid.* Salvos facies illos. *Veron. A. R. & Caſſ.* --- eos.
(*n*) *Ibid.* Populos confringes. *Veron. A. H. & Verſ. Æth.* Populos deduces. *Gr. Vatic.* κατάξεις.
(*o*) *Verſu* 10. *poſt*, Sicut, *Veron. R. & Caſſ. omittunt*, Et.
(*p*) *Ibid.* In promiſſione. *Veron. A. & R.* In repromiſſione.
(*q*) *Ibid.* Tunc convertentur. *Veron. & Caſſ. omittunt*, Tunc, *cum Gr. Vatic*, *A. vero R. Rom.* Convertentur, *omiſſo pariter*, tunc. *Abeſt etiam a G. C. Et nota, quod Veron. Cod. notatur hic litera K. quæ alios Mss. libros conſulendos monet, ut alibi diximus.*
(*r*) *Ibid.* Ecce cognovi quoniam Deus meus es. *Veron.* Ecce ſcivi quoniam tu es Deus meus, *juxta Gr. Veron. A. verò & Caſſ.* Ecce ſcivi quoniam Deus meus es tu. *R.* Ecce agnovi quoniam Deus meus es tu.

Epi to Theo eneſo rema
Epi to Theo eneſo logon.
Epi to Theo elpiſa, u phobetheſome
ti pyeſi mi anthropos.
En emi o Theos euche as apodoſo
eneſeos (7) ſy.
Oti erryſo ten pſychen mu
ec thanatu,
Tus (8) ophthalmus mu apo dacryon,
Ce tus podas mu
(9) apo oliſthematos,
Tu euareſteſe enopion Quiriu
en photi zonton.

In Deo laudabo ſermonem, 11.
in Deo laudabo verbum:
in Deo ſperabo (ſ); non timebo 12.
* quid mihi ſaciat homo.
In me ſunt, Deus, vota, (t) quæ reddam, 13.
(u) * laudis tibi:
quoniam (x) eruiſti * animam meam 14.
de morte;
oculos meos a * lacrymis; (y)
& pedes meos
de lapſu:
ut placeam (z) coram Domino
in lumine * viventium.

* *Cod. mendosè*, qua, *pro*, quid.
* *Cod. mendosè*, anima mea.
* *Cod.* lacrimis: *& ita ubique ſine diphthongo.*
* *Cod.* vibentium. *B. pro V.*

(7) Cod. *ſy*, cum Vulg. *tibi*: Gr. Vatic. *σοι*.
(8) In Gr. Vatic. deſunt hæc verba, *tus ophthalmus mu apo dacryon*; habentur verò in aliis Gr. Editt.
(9) Gr. Vatic. ἐξ.

(ſ) *Verſu* 12. In Deo ſperavi. *Veron. R. & Caſſ.* In Deo ſperabo. *Et ita aliquot Mss. Pſalterii Auguſtiniani.*
(t) *Verſu* 13. *poſt*, Vota, *deeſt*, Tua, *in Veron. R. & Gr. Vatic.*
(u) *Ibidem*, Laudationes tibi. *Veron.* Laudes tibi. *Lege cum A.* Laudis tibi. *Emendavimus cum R. Rom. M. G. C.* Laudationis tibi. *Gr. Vatic. αἰνέσεώς σοι.*
(x) *Verſu* 14. Eripuiſti. *Veronen. & A.* Eruiſti.
(y) *Ibidem*, Et pedes meos a lapſu. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C.* Oculos meos a lacrymis, & pedes meos a lapſu, (*Veron. & A.* de lapſu.) *Et ſic etiam Gr. Veron. & Verſiones Æth. & Arab.*
(z) *Ibid.* Coram Deo. *Veron. & R.* Coram Domino.

LVI.

Is to telos me diaphthires
to David is ſtelo-
graphian en to apodidraſcin auton
apo proſopu Saul is to ſpeleon.

ELeiſon me o Theos eleiſon me,
Oti epi ſy pepythen
e pſyche mu.
Ce en * ſcepe ton pterygon
ſu elpio,
eos u parelthe
e anomia.
Cecraxome pros ton Theon ypſiſton
ton Theon ton euergeteſanta me
DIAPSALMA.
Exapeſtilen ex uranu, ce eſoſen
me,
Edocen is onidos
tus catapatuntas me.
Exapeſtilen o Theos
to eleos autu,
Ce ten alethian autu,
Cerryſato (1) ten pſychen mu
ec meſu
ſcymnon,
Ecymethen tetaragmenos.
Yiy anthropon y odontes

* Pro *ſcepe*, reponitur *te ſcia*, juxta Gr. Vatic.

LVI.

In finem: ne (a) corrumpas. 1.
Ipſi David, (b) * tituli
inſcriptione. Cum fugeret
a facie * Saul in ſpeluncam.

MIſerere mei, Deus, miſerere mei: 2.
quoniam in te * confidit
anima mea:
& in umbra alarum
tuarum ſperabo,
donec tranſeat
iniquitas.
Clamabo ad Deum altiſſimum; 3.
Deum qui benefecit mihi.
(c) DIAPSALMA.
Miſit de cælo, & (d) ſalvum 4.
me fecit:
dedit in opprobrium
conculcantes me.
Miſit Dominus 5.
miſericordiam ſuam
& veritatem ſuam;
& eruit (e) animam meam
de medio catulorum
leonum:
dormivi conturbatus.
Filii hominum, dentes

* *Lege*, in tituli inſcriptione.
* *Cod. mendosè*, Eſau in ſpelunca.
* *Cod.* confidet. *E pro I.*

auton M 2 eorum

(1) Mendum, pro *ce erryſato*. Vide adnotationem 1. in Pſalmum LIII.

(a) *In Titulo*, *Vulgata*, Ne diſperdas. *Veron. & A.* Ne corrumpas. *Et ita Gr. Vatic. διαφθείρῃς.*
(b) *Ibidem*, *Vulgata*, David. *Veron. & A.* Ipſi David.
(c) *Verſu* 3. Diapſalma. *Ponitur in fine* ℣. 4. *poſt*, Conculcantes me, *in Pſalter. Venerab. Card. Thomaſii*:
(d) *Verſu* 4. Liberavit me. *Veron. & A.* Salvum me fecit, *juxta Gr. Vatic. ἔσωσέ με.*
(e) *Verſu* 5. Et eripuit. *Veron. & A.* Et eruit.

auton
Opla (2) ce bele,
ce e gloſſa auton
machera oxia.
Ypſotheti epi tus uranus o Theos,
Ce epi paſan ten gen
e doxa ſu.
Pagida (3) etymaſan
tys poſin mu,
Ce catecampſan
ten pſychen mu.
Oryxan pro proſopu mu
bothron, ce enepeſan
is auton. Diapsalma.
Etyme e cardia mu o Theos,
etyme e cardia mu,
Aſome ce pſalo.
Exegertheti e doxa mu,
exegertheti
Pſalterion ce * cithara,
exegertheſome orthru.
Exomologeſome ſy en lays Quirie,
pſalo ſy en ethneſin.
Oti emegalynthe
eos ton uranon
to eleos ſu,
Ce eos ton nephelon e alethia ſu.
Ypſotheti epi tus uranus o Theos,
Ce epi paſan ten gen
e doxa ſu.

* Cod. vernaculo more, chiraram.

eorum
arma & * ſagittæ;
& lingua eorum,
(f) machæra acuta.
Exaltare ſuper cælos Deus: 6.
& ſuper omnem terram (g),
* gloria tua.
Laqueos (h) paraverunt 7.
pedibus meis:
& incurvaverunt
animam meam:
foderunt ante faciem meam
foveam: & inciderunt
in eam. Diapsalma.
Paratum cor meum Deus; 8.
paratum cor meum;
cantabo, * (i) & pſallam.
Exurge * gloria mea: 9.
exurge
in pſalterium & citharam:
exurgam diluculo:
Confitebor tibi in populis, Domine: 10.
(k) pſallam tibi in gentibus:
quoniam magnificata eſt 11.
uſque ad cælos
miſericordia tua:
& uſque ad nubes veritas tua.
Exaltare * ſuper cælos, Deus: 12.
& ſuper omnem terram,
gloria tua.

* Cod. ſagitta.

* Cod. mendoſè, gloriam tuam, hic & verſu ultimo.

* Cod. & pſalmum. Et notæ, quod hic a recentiori manu additur hæc verba: in gloria mea.

* Cod. gloriam meam

* Cod. mendoſè, exultare.

(2) Cod. *Opla*, cum aliis Gr. Editt. Gr Vatic. ὅπλον.
(3) Cod. *pagida*, cum Vulg. *laqueum*; Gr. Vatic. παγίδας.

(f) *Verſu* 5. Gladius acutùs. *Veron. A. in Enar. hujus n.* 12. *&* R. Machæra acuta, *juxta Gr. Vat. in quo habetur*, μάχαιρα.
(g) *Verſu* 6. Et in omnem terram. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et ſuper omnem terram.
(h) *Verſu* 7. Laqueum. *Veron.* R. *& Caſſ.* Laqueos, *juxta Gr. Vatic.* παγίδας.
(i) *Verſu* 8. Et pſalmum dicam. *Veron.* Et pſalmum, *ex Antiquarii lapſu, pro*, Et pſallam, *ut habet A.*
(k) *Verſu* 10 Et pſalmum dicam. *A.* Et pſallam; *& ita Veron. omiſſa tamen conjunctione*, Et, *quæ deeſt etiam in Caſſ.*

LVII.

Is to telos me diaphthires
to David is ſtilographian.

I Alethos ara diceoſynen
lalyte, * euthia crinete
yiy ton anthropon.
Ce gar en cardia (1) anomian
ergazeſthe en te ge,
Adician e chires ymon
ſymplecuſin.
Apellotriotheſan y amartoly
apo metras,

* Reponitur *euthias*, ut habent aliæ Gr. editt.

LVII.

In finem: (a) ne corrumpas: 1.
ipſi David, (b) in tituli
inſcriptione.

SI vere utique * juſtitiam 2.
loquimini; recte judicate
filii hominum.
Etenim in corde iniquitates 3.
operamini in terra:
iniquitates * manus veſtræ
(c) connectunt.
Alienati ſunt peccatores 4.
a vulva;

* Cod. juſtitia,

* Cod. iniquitate, forte pro, iniquitatem; cum ſequatur M, quæ ſæpe duabus vocibus inſervit in hoc Cod. Nos tamen repoſuimus, ut in A. & Vulg.

Epla- erra-

(1) Gr. Vatid. ἀνομίας.

(a) *Verſu* 1. *In Titulo, Vulgata*, Ne diſperdas: David. *Verón. & A.* Ne corrumpas: ipſi David.
(b) *Ibid.* In tituli inſcriptionem. *Veron. & Caſſ.* In tituli inſcriptione.
(c) *Verſu* 3. Concinnant. *Veron. cum ſolo A.* Connectunt, *Gr. Vatic.* συμπλέκουσιν. *H.* Complectuntur.

Eplanethesan apo gaſtros,	erraverunt a * ventre; (*d*)	* *Cod.* ventre, *omiſſo* a, *ex Antiquarii lapſu.*
elaleſan pſeude.	locuti ſunt falſa.	
Thymos autys cata ten omioſin	Indignatio eis (*e*) ſicut * ſimilitudinem (*f*) 5.	* *Pro*, ſicut, *lege*, ſecundum.
tu opheos,	ſerpentis;	
Oſi aſpidos cophes,	ſicut aſpidis ſurdæ,	
ce byuſes ta ota autes,	& obturantis aures ſuas;	
Etis uc iſacuſete phonen	quæ non exaudiet vocem 6.	
(2) epadontos,	incantantium,	
Pharmacu te (3) pharmaceuomene	& medicamenti * medicati (*g*)	* *Cod.* medicamentis.
para ſophu.	a ſapiente.	
O Theos (4) ſyntripſi tus odontas auton	Deus (*h*) contrivit dentes eorum 7.	
en to ſtomati auton,	in ore ipſorum:	
Tas mylas leonton	molas leonum	
ſynethlaſen o Quirios.	(*i*) confregit Dominus.	
Exudenotheſonte os ydor	ſpernentur (*k*) tamquam aqua 8.	
diaporeuomenon,	decurrens:	
Enteni to toxon autu	intendet * arcum ſuum	* *Fortè legendum*, in. tendit, *pro*, intendet.
eos u aſthenefuſin.	donec infirmentur.	
Oſi ceros tacis	Sicut (*l*) cera liquefacta, 9.	
antanerethesſonte,	* auferuntur:	* *Lege*, *ſi places*, auferentur.
Epepeſen (5) pyr,	ſupercecidit ignis,	
Ce uc idon ton elion.	& non viderunt ſolem.	
Pro tu (6) ſynine	Prius quam producat (*m*) 10.	
tas acanthas ymon	ſpinas veſtras	
Tin ramnon, oſi zontas	rhamnus *, tamquam * viventes,	* *Cod.* eamnum. * *Cod.* vibentes.
oſi en orge catapiete (7) autus.	(*n*) tamquam in ira * conbibet eos.	* *Cod.* convivit. *V pro B. & I pro E.*
Euphrantheſete diceos,	Lætabitur juſtus 11.	
otan ide ecdiceſin	(*o*) cum viderit vindictam	
aſebon,	impiorum:	
Tas chiras autu nipſete	manus ſuas lavabit	
en to emati amartolu,	in ſanguine peccatoris.	
Ce eri anthropos, * ara eſtin	Et dicet homo: (*p*) ergo eſt 12.	* *Ante* ara *additur ſec. curis I, juxta Gr. Vat.*
car-	fructus	

(2) Gr. Vatic. ἐπαδόντων.
(3) Cod. *pharmaceuomene*, cum aliis Gr. Editt. necnon Pſalter. Rom. *quæ incantatur*: Gr. Vatic. φαρμακευο-μένου.
(4) Codex, *ſyntripſi*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *conteret*. Gr. Vatic. συνέτριψεν.
(5) Cod. *epepeſen*, cum Vulg. *ſupercecidit*. Gr. Vatic. ἔπεσε.
(6) Gr. Vatic. συνιέναι.
(7) Codex, *autus*, cum aliis Gr. Editt. necnon Pſalter. Arab. ac Vulg. *eos*: Gr. Vatic. ὑμᾶς.

[*d*] *Verſu* 4. Erraverunt ab utero. *Veron. A. & R.* Erraverunt a ventre. *Ambr. etiam lib. de Fuga ſæculi cap.* 7. *pag.* 434. *& Caſſ. habent*, A ventre.
[*e*] *Verſu* 5. Furor illis. *Veron. & A.* Indignatio eis.
[*f*] *Ibidem*, Secundum multitudinem. *Veron.* Sicut ſimilitudinem: *mendosè*. *Lege cum A.* Secundum ſimilitudinem.
[*g*] *Verſu* 6. Et venefici incantantis ſapienter. *Veron. cum A.* Et medicamenti medicati a ſapiente, *juxta Gr. Vatic.* φαρμάκου τε (*quod tamen ſine accentu ſcribitur; ut dubium ſit, utrum medicamenti* φαρμάκου: *an, venefici* φαρμακοῦ *ſignificet*) φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ. *Et ſic fere H. At R.* Et veneficia, quæ incantantur a ſapiente. *G. C.* Et venefici, qui incantantur a ſapiente. *Sic etiam M. omiſſo*, Et. *Ambr. etiam lib. de Fuga ſæculi cap.* 7. *pag.* 434. *& Caſſ. pro*, Sapienter, *habent*, A ſapiente.
[*h*] *Verſu* 7. Conteret. *Veron. A. G. H. C. & Verſ. Æth.* Contrivit, *juxta Gr. Vatic.* συνέτριψεν.
[*i*] *Ibid.* Confringet. *Veron. A. G. H. C.* Confregit, *juxta Gr. Vatic.* συνέθλασεν.
[*k*] *Verſu* 8. Ad nihilum devenient. *Veron. A. H.* Spernentur. *Gr. Vatic.* ἐξουδενωθήσονται.
[*l*] *Verſu* 9. Cera, quæ fluit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. H. C.* Cera liquefacta, *juxta Gr. Vatic.* κηρὸς ὁ τακείς.
[*m*] *Verſu* 10. Prius quam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum. *Veron. A. R. Rom. H. C.* Prius quam producat: *Veron.* ſpinas veſtras rhamnus; *& ita A. H. At R.* ſpina veſtra rhamnus: *Rom.* ſpinas veſter rhamnus: *M. C.* ſpinæ veſtræ rhamnum. *M. G.* Prius quam producant: *& ita Caſſ. relatè ad*, rhamnos: *G.* ſpinas veſtras rinus. *Gr. Vatic.* πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάνθας ὑμῶν τὴν ῥάμνον. *Hebr.* Antequam creſcant ſpinæ veſtræ in rhamnum. *Ibid.* Sicut viventes. *Veron. & A.* Tamquam viventes, *juxta Gr. Vatic.* ὡσεί.
[*n*] *Ibid.* Sic in ira abſorbet eos. *Veron. A. & Caſſ.* Tamquam (*Caſſ.* ſicut) in ira conbibet eos. *Gr. Vatic.* ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται ὑμᾶς. *H.* Abſorbebit eos. *Alia Gr. Editt.* καταπίεται αὐτούς, abſorbebit eos.
[*o*] *Verſu* 11. Cum viderit vindictam. *Veron. Ambr. in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 792. *& in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1052. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Cum viderit vindictam impiorum, *juxta Gr. Vatic.* ἐκδίκησιν ἀσεβῶν.
[*p*] *Verſu* 12. Si utique. *Veron.* Ergo, *juxta Gr. Vatic.* ἄρα. *A.* Si ergo; *ſed in Enar. hujus Pſalmi n.* 22. *omittit vocem*, Si. *Ibid.* Utique. *Veron. cum A.* Ergo.

carpos to diceo,
Ara eſtin o Theos crinon autus
en te ge.

fructus juſto:
ergo eſt Deus judicans eos
in terra.

LVIII.

Is to telos me diaphthires
to David is ſtelo-
graphian,
opote apeſtilen Saul,
ce ephylaxen ton ycon
autu thanatoſe
auton.

EXelu me ce ton echthron muo Theos,
Ce ec ton * epaniſtanomenon
ep eme lytroſe me.
Ryſe me ec ton ergazomenon
ten anomian,
Ce ex andron ematon
ſoſon me.
Oti idu ethereuſan
ten pſychen mu,
Epethento ep eme
cratey.
Ute e anomia mu,
ute amartia
mu Quirie,
Aneu anomias edramon,
ce cateuthyna.
Exegertheti is ſynanteſin mu,
ce ide,
Ce ſy Quirie o Theos ton dynameon
o Theos tu Isrl.
Proſches tu epiſcepſaſthe
panta ta ethne,
Me yctireſes * pantas
tus ergazomenus
ten anomian.
DIAPSALMA.
Epiſtrepſuſin is eſperan,
ce limoxuſin
os cyon, ce cycloſuſin
polin.
Idu apophthegxonte
en to ſtomati auton,
Ce romphea en tys chileſin auton;
Oti tis ecuſen;

* Ita etiam alibi, pro *epaniſtamenon*.

* Cod. mendosè, *pantes*.

LVIII.

In finem: (*a*) ne corrumpas: 1.
ipſi David, in tituli
inſcriptionem.
Quando miſit Saul
& * cuſtodivit David
domum, ut eum
interficeret.

ERue (*b*) me de inimicis meis, Deus: 2.
& ab inſurgentibus
in me libera me:
erue me de operantibus 3.
iniquitatem:
& de viris ſanguinum
(*c*) ſalvum me fac.
Quia ecce (*d*) venati ſunt 4.
animam meam:
inruerunt ſuper me (*e*)
fortes.
Neque iniquitas mea 5.
neque peccatum
meum, Domine:
ſi * iniquitatem cucurri,
(*f*) & dirigebam.
Exurge (*g*) in occurſum mihi, 6.
& vide:
& tu, Domine Deus virtutum,
Deus Iſrahel,
intende (*h*) ad viſitandum
omnes gentes:
non miſerearis omnium (*i*)
qui operantur
iniquitatem.
DIAPSALMA.
Convertentur ad veſperam: 7.
& famem patientur
ut canes; circum-
ibunt civitatem.
Ecce ipſi loquentur (*k*) 8.
in ore ſuo:
& gladius in labiis eorum:
quoniam quis audivit?

* *Cod.* ut *pro*, &.

* *Forte legendum*, ſine iniquitate cucurri, & *ut habent* A. & *Vulg.*

Ce   & tu,

[*a*] *Verſu* 1. *in Titulo Vulgata*, Ne diſperdas: David. *Veron.* & *A.* Ne corrumpas: ipſi David.
[*b*] *Verſu* 2. & 3. *Vulgata*, Eripe. *Veron.* & *A.* Erue.
[*c*] *Verſu* 3. Salva me. *Veron.* & *A.* Salvum me fac.
[*d*] *Verſu* 4. Cœperunt animam meam. *Veron. cum ſola A.* Venati ſunt animam meam, *juxta Gr. Vatic.* ἐθήρευσαν. —. *R.* aucupaverunt —. *Rom. G. C.* occupaverunt —. *M.* captaverunt —. *Hebr.* inſidiati ſunt animæ meæ.
[*e*] *Ibidem*, Irruerunt in me. *Veron.* & *A.* Irruerunt ſuper me.
[*f*] *Verſu* 5. Et direxi. *Veron. A. in pleriſque Mss. G. C.* Et dirigebam. *A. in editis*, *Caſſ. R. Rom.* Et dirigebar.
[*g*] *Verſu* 6. In occurſum meum. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* In occurſum mihi.
[*h*] *Ibid.* Ad viſitandas. *Veron.* & *A.* Ad viſitandum.
[*i*] *Ibid.* Non miſerearis omnibus. *Veron.* & *A.* Non miſerearis omnium.
[*k*] *Verſu* 8. Ecce loquentur. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Ecce ipſi loquentur.

Ce ſy Quirie eggelaſe autus,
Exudenoſis
panta ta ethne.
To cratos mu pros ſe phylaxo,
Oti (1) o Theos antilemtor mu i.
O Theos mu to eleos autu
prophthaſi (2) my,
O Theos mu dixi my
en tys echthrys mu.
Me apoctinis autus me pote
epilathonte
tu nomu ſu.
Diaſcorpiſon autus
en te dynami ſu,
Ce catagage autus
o yperaſpiſtes mu Quirie.
Amartia (3) ſtomatos auton,
(4) logos ton chileon
auton,
Ce ſynlemphthetoſan
en te yperephania auton.
Ce ex aras ce pſeudus
diaggeleſonte
(5) en ſyntelia
En orge ſyntelias,
ce u me * yparxuſin.
Ce gnoſonte oti o Theos (6) deſpozi
tu Jacob, ce ton peraton tes ges.
DIAPSALMA.
Epiſtrepſuſin is eſperan,
ce limoxuſin
os cyon,
Ce cycloſuſin polin.
Auty diaſcorpiſtheſonte
tu phagin,

Ean

*Cod mendosè, ymaxuſin.

& tu, Domine, deridebis eos: 9.
pro nihilo habebis (l)
omnes gentes.
Fortitudinem meam ad te cuſtodiam: 10.
quia Deus ſuſceptor meus es.
Deus meus, miſericordia ejus 11.
præveniet me:
Deus meus * demonſtravit mihi 12. (m)
in * inimicis meis.
Ne occideris eos, ne quando (n)
obliviſcantur
legis tuæ.
Diſperge eos
in virtute tua;
& * deduces (o) eos
protector meus Domine;
delicta (p) oris eorum, 13.
verba labiorum
ipſorum:
& comprehendentur
in ſuperbia ſua:
& ex maledicto (q) & mendacio 14.
(r) adnunciabuntur
conſummationes,
in ira conſummationis
& non erunt
Et ſcient, quia Deus dominabitur
Jacob, & finium terræ.
DIAPSALMA.
Convertentur ad veſperam: 15.
& famem patientur
ut canes:
& circumibunt civitatem.
Ipſi diſpergentur 16.
(ſ) ut edant:

ipſi

* *Fortè legendum*, demonſtrabit.
* *Tò* inimicis *fortè involvit*, in, *quod ſupplemus, ut in Textu*.
* *Magis placeret*, deduc, *quàm*, deduces: *&* *infra*, comprehendantur, *quàm*, conprehendentur.

(1) In Codice ante, *o Theos*, deeſt *ὁ* & ita in Vulg.
(2) Sec. curis reponitur *me*, juxta Gr. Vatic.
(3) Codex habet *Amartia*, cum aliis Gr. Editionibus; Gr. Vatic. *ἁμαρτίαν*.
(4) Gr. Vatic. *λόγον*.
(5) Codex, *en ſyntelia*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *in conſummatione*: Gr. Vatic. *συντέλειαι*.
(6) Cod. *deſpozi tu Iacob ce ton peraton tes ges*, cum aliis Gr. & Lat. Edit. necnon Pſalter. Arab. & Vulg. *Deus dominabitur Jacob, & finium terræ*; Gr. Vatic. *ὁ θεὸς τοῦ Ἰακὼβ δεσπόζει τῶν περάτων τῆς γῆς*.

(l) *Verſu* 9. Ad nihilum deduces. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. & Verſ. Æth.* Pro nihilo habebis. *Gr. Vatic. ἐξουδενώσεις. Hebr.* Subſannabis.
(m) *Verſu* 12. Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos. *Veron. cum ſolo A.* Deus meus demonſtravit. (V *forte pro* B, *adeoque legendum*, demonſtrabit *cum Gr. Vatic. δείξει*) mihi in inimicis meis, *juxta Gr. Vatic. ὁ θεός μου δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου. R. Rom.* Deus meus oſtende mihi bona inter inimicos meos. *M.* Deus meus oſtende me inter inimicos meos. *G.* Deus meus oſtendit mihi inter inimicos meos. *Caſſ. etiam habet*, Deus meus.
(n) *Ibid.* Ne occidas eos, ne quando obliviſcantur populi mei. *Veron. A. Caſſ.* Ne occideris eos, ne quando obliviſcantur legis tuæ, *juxta Gr. Vatic. μὴ ἀποκτείνῃς αὐτούς, μή ποτε ἐπιλάθωνται τοῦ νόμου σου. Verba*, Legis tuæ, *habentur etiam in R. Rom. M. G. H. C. & favent Verſiones Æth. & Arab. Conſule S. Auguſtinum in Expoſ. hujus Pſalmi, & in Epiſt. ad Paulinum 149. n. 9. ubi hunc verſum, ſibi a Paulino Nolano propoſitum, eruditè demum exponit.*
(o) *Ibid.* Et depone. *Veron.* Et deduces; *fortè mendosè pro*, deduc, *ut habet A. Gr. Vatic. καὶ κατάγαγε. R. Rom. M. G. H.* Et deſtrue, *juxta Hebr.*
(p) *Verſu* 13. Delictum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Delicta;
(q) *Ibid.* Et de exſecratione. *Veron. & A.* Et ex maledicto.
(r) *Verſu* 14. Annuntiabuntur in conſummatione, in ira conſummationis. *Veron. cum A.* Annuntiabuntur conſummationes, in ira conſummationis, *juxta Gr. Vatic. διαγγελήσονται συντέλειαι, ἐν ὀργῇ συντελείας. R. Rom.* Compellantur in ira conſummationis. *M.* Compellentur in conſummatione, in ira conſummationis. *G.* Convellentur: conſumantur in ira conſummationis. *H.* Convellentur in conſummatione: conſummatio in ira conſummationis.
(ſ) *Verſu* 16. Ad manducandum. *Veron. & A.* Ut edant.

Lan de me chortaſthoſin,
ce goggyſuſin.
Ego de aſome
(7) ten dynamin ſu,
Ce agalliaſome to proi
tó eleos ſu..
Oti egenethes
antilemtor mu,
ce cataphyge mu
en imera thlipſeos mu.
Boethos mu, ſy pſalo,
Oti (8) o Theos antilemtor mu i,
O Theos mu to eleos mu.

ipſi autem non ſatiabuntur, (t)
& murmurabunt.
Ego autem cantabo 17.
(u) potentiam tuam;
& exultabo mane (x)
miſericordiam tuam:
quia factus es 18.
ſuſceptor meus,
& refugium meum
in die tribulationis meæ.
Adjutor meus, tibi pſallam: 19.
quia Deus ſuſceptor meus es;
Deus meus, miſericordia mea.

(7) Cod. *ten dynamin*, cum Vulg. *fortitudinem*. Gr. Vatic. τῇ δυνάμει.
(8) Deeſt *oti* in Gr. Vatic. ſed habetur in Vulg. *quia*.

(t) *Ibid.* Si vero non fueriot ſaturati. *Veron.* Ipſi autem non ſatiabuntur. *A.* Si autem non ſatiabuntur?
(u) *Verſu* 17. Fortitudinem. *Veron.* & *A.* Potentiam, & *ita Gr. Veron.* ten dynamin. R. Virtutem.
(x) *Ibid.* Et exultabo mane miſericordiam tuam. *Veron.* & R. Et exultabo mane miſericordiam tuam. *A.* Et exultabo mane miſericordia tua.

LIX.

Is to telos (1) tys alliotheſomenys is ſtelographian to David is didachen, opote enep riſen ten Meſopotamian (2) Syrian, ce ten Syrian Sobal, ce epeſtrepſen Joab, ce epataxen ten pharagga ton alon dodeca chiliadas.

O Theos apoſo emas,
ce cathiles emas,
Orgiſthes, ce yctireſas
emas.
Syneſiſas ten gen,
ce ſynetaraxas auten,
Jaſe ta ſyntrimmata autes,
oti eſaleuthe.
Edixas to lao ſu ſclera,
Epotiſas imas ynon
catanyxeos.
Edocas tys phobumenys ſe
ſemioſin,
Tu phygin apo proſopu toxu.

LIX.

In finem: (a) his qui immutabuntur, in Tituli inſcriptionem: 1.
ipſi David,
in doctrinam. Cum 2.
ſuccendit
Meſopotamiam (b) Syriam;
& Syriam Sobal; (c)
& convertit Moab;
& percuſſit Edom (d)
in valle * Salinarum,
duodecim milia.

* Cod. In vallem.

Deus, repuliſti nos, 3.
& deſtruxiſti nos:
iratus es, (e) & miſertus es
noſtri.
Commoviſti terram; 4.
& conturbaſti eam:
ſana * contritiones ejus;
(f) quoniam mota eſt.
Oſtendiſti (g) plebi tuæ dura: 5.
potaſti nos (h) vinum
* ſtimulationis:
dediſti metuentibus te 6.
* ſignificationem
ut fugiant a facie arcus.

* Cod. ſona.

* Cod. ſtimulationis.

* Cod. ſignificatione.

DIA-

DIA-

[1] Poſt *telos* Gr. Vatic. addit ὑπὲρ.
[2] Gr. Vat. Συρίας.

(a) *In Titulo Vulgata*, Pro his qui immutabuntur. *Veron.* His qui immutabuntur. *Et ita Gr. Vat.* τοῖς ἀλλοιωθησομένοις.
(b) *Verſu* 2. *in Titulo Vulgata*, Syriæ. *Veron.* Syriam; & *ita Gr. adverſa frontis*, Syrian.
(c) *Ibid.* Et Sobal. *Veron.* *A.* *Caſſ.* R. *M.* *G.* *H.* *C.* Et Syriam Sobal, *juxta Gr. Vatic.* καὶ τὴν Συρίαν Σωβάλ.
(d) *Ibid* Et percuſſit Idumæum in valle. *Veron.* *A.* *Caſſ.* R. *Rom.* & *Hebr.* Et percuſſit Edom in valle. *G.* *C.* Et percuſſit vallem, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἐπάταξε τὴν φάραγγα. *Car.* Et percuſſit in valle.
(e) *Verſu* 3. Et miſertus es nobis. *Veron.* & *A.* Et miſertus es noſtri.
(f) *Verſu* 4 Quia commota eſt. *Veron.* & *A.* Quoniam mota eſt. R. Quia mota eſt.
(g) *Verſu* 5. Populo tuo. *Veron.* & *A.* Plebi tuæ.
(h) *Ibid.* Vino compunctionis. *Veron.* Vinum ſtimulationis, *juxta Gr. Vatic.* οἶνον κατανύξεως. *A.* Vino ſtimulationis. *Hebr.* Vino conſopiente.

DIAPSALMA.
Opos an rysthoſin y agapety ſu,
Soſon te dexia ſu,
ce epacuſon mu.
O Theos elaleſen en to agio autu;
Agalliaſome, ce diamerio
Sicima,
Ce ten cilada ton ſcenon
diametreſo.
Emos eſtin Galaad,
ce emos eſtin (3) Manaſſes,
Ce ephrem crateoſis
tes cephales mu.
Judas o baſileus mu,
Moab lebes tes elpidos mu.
En Idumea (4) ecteno
(5) tupodema mu,
Emy allophyly ypetageſan.
Tis apaxi me
is polin perioches;
E (6) tis odegeſi me eos tes Idumeas;
Uchi ſy o Theos
o apoſamenos emas;
Ce uc exeleuſe o Theos
en tes dyna-
meſin emon;
Dos emin boethian
ec thlipſeos,
Ce matea ſoteria anthropu.
En to Theo pyeſomen dynamin;
Ce autos exudenoſi
tus thlibontas emas.

DIAPSALMA.
Ut eruantur (i) dilecti tui; 7.
ſalvum me fac dextera tua: (k)
& exaudi me.
Deus locutus eſt in ſancto ſuo. 8.
Lætabor; (l) dividam
Sicimam:
& convallem Tabernaculorum
dimetibor.
Meus eſt Galaad; 9.
& meus eſt (m) Manaſſe:
& (n) Efrem, fortitudo
capitis mei.
Juda, rex meus: 10.
Moab, olla ſpei meæ:
in Idumæam extendam
calceamentum meum:
mihi (o) allophyli ſubjecti ſunt.
Quis deducet me 11.
in civitatem munitam?
Quis deducet me * uſque in Idumæam?
Nonne tu, Deus, 12.
qui repuliſti nos?
& non egredieris, Deus,
in virtutibus
noſtris?
Da nobis auxilium 13.
de tribulatione:
(p) * & vana, ſalus hominis.
In Deo * faciemus virtutem: 14.
& ipſe ad nihilum * deducet
tribulantes nos.

* *Tò, uſque, additum ſec. curis; ſed fortè ab eodem Antiquario.*

* *Hic notatur in Cod. litera K.*
* *Cod. mendosè*, faciemur.
* *Ib. Cod.* deduces.

(3) Cod. *Munaſſes*, cum Vulgata. Gr. Vatic. *Μανασσῆ*.
(4) Gr. Vatic. *ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν*.
(5) Amanuenſis videtur legiſſe conjunctim ΤΟΥΠΟΔΗΜΑ, pro, *to ypodemu*;
(6) Cod. addit, *e*; deeſt in Vatic.

(i) *Verſu* 7. Ut liberentur. *Veron. & A.* Ut eruantur.
(k) *Ibid.* Salvum fac dextera tua. *Veron. A. R. & Caſſ.* Salvum me fac dextera tua.
(l) *Verſu* 8. Et partibor Sichimam. *Veron.* Dividam Sicimam. *Ambr. de interpell. David lib.* 2. *cap.* 4. *pag.* 645. Et dividam Sicimam. *A. & R.* Et dividam Sichimam. *Caſſ. etiam*, Et dividam. *Gr. Vatic.* *καὶ διαμεριῶ Σίκιμα*. *Ceſſent ergo querelæ hæreticorum, qui verbum*, Partibor, *improbantes, falsò a veteri Interprete natum ariolantur*.
(m) *Verſu* 9 Manaſſes. *Veron.* Manaſſe. *Et ita Gr. Vatic.* *Μανασσῆ*.
(n) *Ibid.* Ephraim *Veron.* Efrem. *A.* Ephraem, *juxta Gr. Vatic.* *Ἐφραίμ*. *Caſſ.* Effrem. *R.* Ephrem.
(o) *Verſu* 10. Alienigenæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Allophyli, *juxta Gr. Vatic.* *ἀλλόφυλοι*.
(p) *Verſu* 13. Quia vana. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G.H. C. Car. Colb. Ger.* Et vana, *juxta Gr. Vatic.* *καὶ ματαία*.

LX.

Is to telos en ymnys
(1) pſalmos to David.

ISacuſon o Theos
tes deeſeos mu,
proſches te proſeuche mu.
Apo ton peraton tes ges

pros

LX.

In finem: pro (a) Idithun. 1.
Pſalmus ipſi David.

EXaudi, Deus, 2.
deprecationem meam:
intende orationi meæ:
A finibus terræ 3.

N ad te

(1) In Gr. Vatic. deeſt, *pſalmos*.

(a) *Hoc argumentum in Vulg. eſt Pſalmi* 61. *illud vero Pſalmi* 61. *præfigitur in Vulg. huic Pſalmo* 60. *& ita in Gr. Vatic.*

Digitized by Google

pros ſe ececraxa,	ad te clamavi
En to acediaſe ten cardian mu,	dum angeretur (*b*) cor meum.
En petra ypſoſas me.	In petra exaltaſti me:
Odegeſas me, oti	deduxiſti me; quoniam 4.
egenethes elpis mu,	factus es ſpes mea,
Pyrgos yſchyos	turris fortitudinis
apo proſopu echthru.	a facie inimici.
Paryceſo en to ſcenomati	Inquilinus ſum (*c*) in tabernaculo 5.
ſu is tus eonas.	tuo uſque in ſæculum:
DIAPSALMA.	DIAPSALMA.
Scepaſtheſome en ſcepe	cooperiar in velamento (*d*)
ton pterygon ſu (2)	alarum tuarum.
Oti ſy o Theos iſecuſas	Quoniam tu, Deus, (*e*) exaudiſti 6.
ton (3) euchon mu,	orationem meam:
Edocas cleronomian	dediſti hæreditatem
tys phobumenys	timentibus
to onoma ſu. (4)	nomen tuum *.
Imeras eph emeras baſileus	Dies ſuper dies adjicies 7.
(5) pros ta ete autu	regis annos ejus,
Eos imeras geneas	uſque * in diem generationis
ce geneas. diameni	& generationis (*f*). * Permanebit 8.
is ton eona	in æternum
enopion tu Theu,	in conſpectu Dei.
Eleos ce alethian	Miſericordiam & veritatem
autu tis ecztefi	ejus * requiret?
Utos pſalo to onomati ſu	ſic pſallam (*g*) nomini tuo 9.
is ton eona tu eonos,	* in ſæculum ſæculi:
Tu apodune me tas euchas mu	ut reddam vota mea
imeran ex imeras.	de die in diem.

* *Additur ſec. cur.* Domine, *poſt*, nomen tuū.
* *Cod. mendosè*, in dieς bic, *& verſu ultimo*.
* *Cod.* permabis.
* *Deeſt*, quis *ante*, requiret.
* *Cod. ſec. curis*, in æternum *deletis verbis*, in ſæculum ſæculi.

[2] Gr. Vatic. huc transfert *Diapſalma*.
[3] Gr Vatic. προσευχῶν.
[4] Poſt, *ſu*, additur ſ.c. *Quirie*. Verſu ſequenti lege, *baſileos*.
[5] Sec. curis, *proſthiſis is ta eti autu*. Gr. Vatic. προσθήσεις, αἱ ἔτη αὐτοῦ.

(*b*) *Verſu* 3. Dum anxiaretur. *Veron. & A.* Dum angeretur.
(*c*) *Verſu* 5. Inhabitabo. *Veron.* Inquilinus ſum. *A.* Inquilinus ero. *Gr. Vatic.* παροικήσω. *Ibid.* In ſæcula. *Veron.* Uſque in ſæculum. *A.* Uſque in ſæcula.
(*d*) *Ibid.* Protegar in velamento. *Veron. & A.* Cooperiar in velamento.
(*e*) *Verſu* 6. Deus meus. *Deeſt*, meus, *in Veron A. R. & Gr. Vatic.*
(*f*) *Verſu* 8. Permanet. *Veron. A. R. Rom. G.* Permanebit, *juxta Gr. Vatic.* διαμενεῖ.
(*g*) *Verſu* 9. Pſalmum dicam. *Veron. A. R. & Coſſ.* Pſallam.

LXI.	LXI.
Is to telos yper (1) Iditum	In finem: in hymnis. 1.
pſalmos to David.	(*a*) Pſalmus ipſi David.
UChi to Theo ypotageſete	NOnne Deo ſubjecta erit 2.
e pſyche mu,	anima mea?
Oti (2) par autu eſtin e ypo-	quoniam * ab ipſo eſt (*b*) patien-

* *Cod. ſec. cur.* ab ipſo enim ſalutare meum, *ut in Vulg.*

[1] Gr. Vatic. Ἰδιθοὺ.
[2] Gr. Vatic. παρ' αὐτοῦ γὰρ τὸ σωτήριόν μου.

(*a*) *Verſu* 1. Pſalmus David. *Veron. & Ambr. in Enar. in hunc Pſalmum pag.* 955. Pſalmus ipſi David. *Hujus ſexageſimi primi Pſalmi expoſitio, quam S. Ambroſius adornavit, aut ego fallor, aut ex Veronenſis Capitularis Bibliothecæ pluteis primum publica luce donata eſt. Nam Paulus & Gebehardus, Canonici Ratiſbonenſes, qui labente ſeculo XI. ad colligenda S. Ambroſii Opera Italiam peragrarunt,* Veronæ poſiti, *ut ipſi profitentur diſerte in epiſt. 2. ad Martinum Theſaurarium & Cuſtodem Baſilicæ Ambroſianæ Mediolanenſis [quam cum aliis quatuor erutam ex Bibliotheca Ambroſiana Mabillonius evulgavit Tom. 1 par. 2. Itin. Ital. pag. 96. & ſeqq.] illam, nempe ejuſdem S. Ambroſii Expoſitionem in Pſal. ſexageſimum primum, in qua de morte Gratiani Imperatoris agitur, Veronæ inventam, ad eumdem Martinum Theſaurarium miſerunt.*
(*b*) *Verſu* 2. Ab ipſo enim ſalutare meum. *Veron.* Quoniam ab ipſo eſt patientia mea, *juxta Gr. Veron.* Oti par autu eſtin e ypomone mu. *C. etiam legit*, — Patientia mea.

Digitized by Google

e ypomone mu;
Ce gar autos eſtin o Theos mu,
ce ſoter mu,
Antilemtor mu,
(3) u me metanaſteuſo
Eos pote epititheſthe
ep anthropon;
phoneuete pantes
Os tycho * ceclimeno
ce phragmo oſmeno.
Plen ten timen mu
euuleuſanto apoſaſthe,
Edramon en dipſi,
to ſtomati auton (4) eulogufan,
Ce te cardia auton * caterunto.

Diapsalma.

Plen to Theo
(5) ypotageſete e pſyche mu,
Oti par autu
e ypomone mu.
Oti autos Theos mu,
ce ſoter mu,
Antilemtor mu,
u me metanaſteuſo.
Epi to Theo to ſoterion mu,
ce e doxa mu.
O Theos tes boethias mu,
ce i elpis mu epi to Theo.
Elpiſate ep auton
paſa ſynagoge (6) laon,
Eccheete enopion autu
tas cardias ymon.
O Theos (7) boethos emon.

Diapsalma.

Plen matey yiy
ton anthropon,
Pſeudis yiy ton anthropon
En zygis tu adiceſe,

*Codex, ceclimmeno.

*Lege, caterunto, juxta Gr. Vatic.

* patientia mea.
Etenim ipſe eſt Deus meus (c) 3.
& ſalutaris meus,
ſuſceptor meus;
non movebor amplius.
Quouſque (d) adponitis 4.
ſuper homines?
(e) * interficientes omnes;
tamquam * parieti inclinato,
(f) & maceriæ impulſæ?
Verumtamen (g) honorem meum 5.
cogitaverunt repellere:
cucurri in ſiti:
ore ſuo benedicebant;
& corde ſuo maledicebant.

Diapsalma.

Verumtamen Deo 6.
(h) ſubicietur anima mea:
quoniam ab ipſo eſt (i)
patientia mea.
Quoniam ipſe eſt Deus meus, (k) 7.
ſalutaris meus,
ſuſceptor meus,
non emigrabor.
In Deo ſalutari meo 8.
gloria mea:
Deus auxilii mei;
& ſpes mea (l) in Deo.
Sperate in eum (m) omne 9.
concilium plebis: (n)
effundite coram illo
corda veſtra:
Deus adjutor noſter *. (o)

Diapsalma.

Verumtamen vani filii 10.
hominum:
mendaces filii hominum
in ſtateris, ut decipiant:

*Cod. mendosè, patientiam meam.

*Cod. interficiente.
*Cod. parieti nclinato. En 1. utrique voci inſerviens.

*Cod. ſec. c. quia Deus adjutor noſter eſt.

Auty N 2 ipſi

(3) Gr Vatic. ὁ μὴ σαλευθῶ ἐπιπλεῖον.
(4) Gr. Vatic. εὐλόγουν.
(5) Gr. Vatic. ὑποτάγηθι.
(6) Gr. Vatic. λαοί.
(7) Ante, *O Theos*, deeſt ὅτι, cum Vulg.

(c) *Verſu* 3. Nam & ipſe Deus meus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Etenim ipſe eſt Deus meus. *Ambr. quoque hic, pag.* 958. Etenim ipſe, *juxta Gr. Vatic.* καὶ γὰρ αὐτός.
(d) *Verſu* 4. Irruitis in hominem. *Veron.* Adponitis ſuper homines. *R.* Irruitis in homines. *A.* Apponitis ſuper hominem, *juxta Gr. Vatic.* ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον.
(e) *Ibid.* Interficitis univerſi vos. *Veron.* Interficiente omnes. *At Ambr. hic, pag.* 959. *&* 962. *emendat Veron. Habet enim*, Interficientes univerſos. *A.* Interficite omnes. *R. Rom. G. C.* Interficitis univerſos. *M.* Interficitis omnes vos. *Gr. Vatic.* φονεύετε πάντες.
(f) *Ibid.* Et maceriæ depulſæ. *Veron. Ambr. hic, pag.* 962. *A. R. & Caſſ.* Et maceriæ impulſæ.
(g) *Verſu* 5. Pretium meum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. Q. H. C.* Honorem meum *Gr. Vatic.* τὴν τιμήν μου.
(h) *Verſu* 6. Subjecta eſto. *Veron. & A.* Subjicietur, *juxta Gr. Veron.* Ypotageſete. *R. & Caſſ.* Subdita erit. *Ambr. hic, pag.* 695. Subjecta eſt.
(i) *Ibid.* Quoniam ab ipſo. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quoniam ab ipſo eſt.
(k) *Verſu* 7. Quia ipſe Deus meus, & ſalvator meus: adjutor meus. *Veron. & A.* Quoniam ipſe eſt Deus meus ſalutaris meus, ſuſceptor meus. *Et ita Ambr. hic, p.* 965. *niſi quod pro*, Quoniam, *habet*, Quia; *additque (cum A.)* Et, *ante*, ſalutaris. *Caſſ. etiam habet*, Salutaris meus. *Gr. Vatic.* καὶ σωτήρ μου, ἀντιλήπτωρ μου.
(l) *Verſu* 8. In Deo eſt. *Veron. & A.* in Deo, *omiſſo*, eſt.
(m) *Verſu* 9. Sperate in eo. *Veron. A. R. & Caſſ.* Sperate in eum.
(n) *Ibidem*, Omnis congregatio populi. *Veron. & A.* Omne concilium plebis. *Ambr. hic, pag.* 965. *& Caſſ.* Omnes conventus plebis. *R.* Omnis conventus plebis.
(o) *Ibid.* In æternum. *Deeſt in Veron. A. R. & Caſſ.*

Auty ec mateotetos epi to auto.
Me elpizete epi
adician,
Ce epi arpagma
me epipothite.
Plutos ean ree,
me proſtitheſthe cardian.
Apax elaleſen o Theos,
dyo tauta ecuſa,
Oti to cratos tu Theu,
ce ſi Quirie to eleos,
Oti ſy apodoſis ecaſto
cata ta erga autu.

ipſi de vanitate (p) in unum.
Nolite ſperare (q) ſuper 11.
iniquitatem:
& in rapina (r)
ne concupiſcatis.
Divitiæ ſi adfluant;
(ſ) ne adponatis cor.
Semel locutus eſt Deus; 12.
duo hæc audivi:
quoniam (t) Poteſtas Dei eſt:
& tibi, Domine, Miſericordia.
Quia tu reddes unicuique
(u) ſecundum opera ejus.

(p) *Verſu* 10. In idipſum. *Veron. cum ſolo A.* In unum.
(q) *Verſu* 11. In iniquitate. *Veron. & A.* Super iniquitatem.
(r) *Ibid.* Et rapinas. *Veron.* Et in rapina, *juxta Theodot.* ἐπὶ ἁρπάγματι. *A. & Ambr. hic, p.* 966. Et rapinam. *Caſſ.* Et in rapinis. *Gr.Vat.* καὶ ἐπὶ ἁρπάγματα. *Ibid.* Nolite concupiſcere. *Veron. & A.* Ne concupiſcatis.
(ſ) *Ibid.* Nolite cor apponere. *Veron. & A.* Ne adponatis cor. *Tertull. pag.* 428. Ne adjeceritis cor.
(t) *Verſu* 12. Quia. *Veronen. & A.* Quoniam.
(u) *Ibidem*, Juxta opera ſua. *Veron. Caſſ. & A. in Enar. hujus Pſal. n.* 12. Secundum opera ejus. *Caſſ.* Secundum opera ſua. *R.* Secundum opera eorum.

LXII.

Pſalmos to David
en to ine auton en te eremo
tes Idumeas.

O Theos o Theos mu pros ſe
orthrizo,
Edipſeſen ſy e pſyche mu,
Poſaplos ſy
e ſarx mu.
En ge eremo ce abato
ce anydro,
Utos en to agio ophthen ſi,
Tu idin ten dynamin ſu,
ce ten doxan ſu.
Oti eriſſon
to eleos ſu yper zoas,
Ta chile mu epeneſuſin ſe,
Utos eulogeſo ſe en ti zoe mu,
en to onomati ſu aro
tas chiras mu.
Oſi ſteatos ce piotetos
epleſthe pſyche mu,
Ce chile agalliaſeos
eneſi (1) to onoma ſu.
I emnemoneuon ſu
epi tes ſtromnes mu,
En tys orthrys emeleton is ſe.
Oti egenethes boethos mu,

Ce

LXII.

Pſalmus (a) ipſi David: 1.
cum eſſet in deſerto
Idumææ.

DEus Deus meus ad te 2.
de luce vigilo.
Sitivit in te anima mea;
quam multipliciter tibi
& (b) caro mea;
in terra deſerta & invia 3.
(c) & ſine aqua:
ſic in Sancto apparui tibi;
ut viderem virtutem tuam
& gloriam tuam:
quoniam melior eſt 4.
miſericordia tua. *
Labia mea laudabunt te:
ſic benedicam te in vita mea: 5.
& in nomine tuo levabo
manus meas.
Tamquam * adipe (d) & pinguedine 6.
repleta eſt anima mea:
& labia exultationis (e)
laudabunt nomen tuum.
Si memoratus ſum tui (f) 7.
ſuper ſtratum meum;
in matutinis meditabor in te:
quia factus es (g) adjutor meus: 8.

& in

* *Deeſt*, ſuper vitas, *poſt*, miſericordia tua.

* *Cod.* adipem: *mendosè.*

(1) Pro, *to onoma ſu*, reponitur ſ. curis, *ſtoma mu*; & ita habetur in aliis Gr. Editt.

[a] *In titulo Vulgata*, Pſalmus David. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David.
[b] *Verſu* 2. Caro mea. *Veron. A. & R.* Et caro mea.
[c] *Verſu* 3. Et inaquoſa. *Veron. A. & Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1236. Et ſine aqua.
[d] *Verſu* 6. Sicut. *Veron. A. & Ambr. in Pſal.* 38. *Enar. pag.* 846. Tamquam.
[e] *Ibid.* Et labiis exultationis laudabit os meum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G H. C.* Et labia exultationis laudabunt nomen tuum, *juxta Gr. Vatic.* καὶ χείλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει τὸ ὄνομά σου. *Sic etiam Pſalter. Æthiop.*
[f] *Verſu* 7. Si memor fui tui. *Veron. & A.* Si memoratus ſum tui.
[g] *Verſu* 8. Quia fuiſti. *Veron. & A.* Quia factus es.

Ce en ſcepe ton pterygon ſu
agalliaſome.
Ecollethe e pſyche mu
opiſo ſu.
Emu de antelabeto e dexia ſu.
Auty de is maten
ezeteſan.
Ten pſychen mu,
Iſeleuſonte
is ta catotata tes ges,
Paradotheſonte is chiras rompheas,
merides alopecon eſonte.
O de baſileus euphrantheſete
epi (2) to Quirio,
Epeneſtheſete pas
o omnyon en auto,
Oti enephrage
ſtoma lalunton adica.

& in * velamento pennarum tuarum 9.
exultabo.
Adhæſit anima mea
poſt te:
me ſuſcepit dextera tua.
Ipſi vero in vanum 10.
quæſierunt
animam meam;
introibunt
in inferiora terræ:
tradentur in manus gladii: 11.
partes vulpium erunt.
Rex vero lætabitur 12.
(*b*) * in Domino:
laudabitur omnis (*i*)
qui jurat in ipſo:
quoniam oppilatum eſt (*k*)
os loquentium iniqua.

* *Cod.* velamentorum tuorum, *mendosè. Nos emendavimus, ut in Textu cum* A.

* *Cod. ſecuris*, in Deo.

(2) Gr. Vatic. τῷ Θεῷ.

(*b*) *Verſu* 12. Lætabitur in Deo. *Veron. ſecundis curis, ut Vulg. Primis vero cum Caſſ.* — In Domino, *juxta Gr. Veron.* epi to Quirio.
(*i*) *Ibid.* Laudabuntur omnes qui jurant in eo. *Veron. cum ſolo A.* Laudabitur omnis qui jurat in ipſo.
(*k*) *Ibid.* Quia obſtructum eſt. *Veron. & A.* Quoniam oppilatum eſt. *G.* — obtuſum eſt.

LXIII.

Is to telos pſalmos to
David.

ISacuſon o Theos tes proſeuches mu
(1) en to thlibeſthe me,
Apo phobu echthru ryſe (2)
ten pſychen mu.
Scepaſas * me apo ſyſtrophes
ponereuomenon,
Apo plethus ergazomenon
ten (3) anomian,
Ytines econeſan os
romphean tas gloſſas auton,
Enetinan toxon
pragma picron,
Tu catatoxeuſe en apocryphys
amomon,
Exapina catatoxeuſuſin auton,
ce u phobetheſonte.
Ecrateoſan eautys logon
poneron,
Diegeſanto
tu crypſe
pagidas.

* Mendum, pro, *Eſcepaſas*.

LXIII.

In finem: Pſalmus ipſi 1.
David.

EXaudi, Deus, orationem meam 2.
(*a*) cum tribulor:
a timore inimici libera
animam meam.
Protexiſti me a conventu 3.
malignantium,
a multitudine operantium
iniquitatem:
Qui * exacuerunt (*b*) tamquam 4.
gladium linguas ſuas
intenderunt arcum,
rem amaram,
ut ſagittent (*c*) in abſcondito
immaculatum:
repente (*d*) ſagittabunt eum, 5.
& non timebunt.
Firmaverunt ſibi ſermonem
malignum:
narraverunt 6.
ut abſconderent
(*e*) * muſcipulas:
dixe-

* *Lege*, quia.

* *Cod.* muſcipula: *mendosè*.

Ipan

[1] Reponitur ſec. curis, *en to deeſthe me pros ſe*, juxta Gr. Vatic.
[2] Gr. Vatic. ἐξελοῦ.
[3] Gr. Vatic. ἀδικίαν.

[*a*] *Verſu* 2. *Vulgata*, Cum deprecor. *Veron. & Caſſ.* Cum tribulor. *A. Rom. G. H. C.* Dum tribulor, *juxta Gr. Veron.* en to thlibeſthe me.
[*b*] *Verſu* 4. Ut gladium. *Veron. & A.* Tamquam gladium.
[*c*] *Ibid.* In occultis. *Veronen. & A.* In abſcondito. *Sym. habet*, κρυφῇ
[*d*] *Verſu* 5. Subito. *Veronen. & A.* Repente. *Ibid.* Sermonem nequam. *Veronen. & A.* Sermonem malignum. *R.* Verbum malum.
[*e*] *Verſu* 6. Laqueos. *Veronen. & A.* Muſcipulas.

Ipan tis opſete autus;
Exereuneſan anomias,
Exelipon exereunontes
(4) exereuneſin
Proſeleuſete anthropos,
ce cardia bathia,
ce ypſotheſete o Theos.
Belos nepion egenetheſan
e plege auton.
Ce (5) exeſtheneſan * auton ep autus
e gloſſe auton.
Etarachtheſan pantes
y theoruntes autus,
ce ephobethe pas anthropos.
Ce aneggilan ta erga tu Theu,
ce ta pyemata autu
ſynecan.
Euphrantheſete diceos en to Quirio,
ce elpiſi ep auton,
Ce epeneſtheſonte pantes
y euthis te cardia.

* Deletur ſec. curis, auton.

dixerunt: quis videbit eos?
Perſcrutati ſunt iniquitatem: (f) 7.
defecerunt ſcrutantes
(g) ſcrutationes.
Accedet * homo, 8.
(h) & cor altum:
& exaltabitur Deus.
Sagittæ (i) infantium factæ ſunt 9.
plagæ eorum:
& infirmatæ ſunt (k) ſuper eos
linguæ eorum.
Conturbati ſunt omnes, 10.
qui videbant eos:
& timuit omnis homo.
Et adnuntiaverunt opera Dei:
& facta ejus
intellexerunt.
Lætabitur juſtus in Domino; 11.
& * ſperabit in eo;
& laudabuntur omnes
(l) qui recto ſunt corde.

* Codex. accedet.

* Cod. ſperavit. V pro B.

(4) Gr. Vatic. ἐξηρεύνησιν. Et nota, quod Cod. primis curis mendosè habet, *exareuneſin*; ſecundis verò, ut in Textu.
(5) Cod. *exeſtheneſan ep autus*, cum aliis Gr. Editt. & Apollinario, necnon Pſalter. veteri, Æthiop. Arab. ac Vulg. *infirmatæ ſunt contra eos*. Gr. Vatic. ἐξησθένησαν αὐτῶν.

(f) *Verſu* 7. Scrutati ſunt iniquitates. *Veron.* & *A.* Perſcrutati ſunt iniquitatem; & *ita Gr. Vatic.* ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν.
(g) *Ibid.* Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. *Veron.* & *A.* — Scrutantes ſcrutationes, *juxta alias Gr. Editt.* ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις. *Caſſ. vero R. Rom. M.* — Scrutantes ſcrutinium.
(h) *Verſu* 8. Ad cor altum. *Veron. A. in plerisque ac potioribus Mss. G.* & *C.* Et cor altum, *juxta Gr. Vatic.* καὶ καρδία βαθεῖα. *Et ſic habebat Vulg. in Car. Colb. Gal. Ger. Favet etiam Hebr. in quo legitur*, Et corde profundo. *Gloſſa in Pſalteriis Colb.* & *Ger. id interpretatur de Divinitate occulta in Chriſto. Denique, Hilarii expoſitio hæc eſt:* Accedente homine cordis alti.
(i) *Ibid.* Parvulorum. *Veron. A.* & *Ambr. de Jacob* & *Vita beata cap.* 8. *pag.* 457. Infantium.
(k) *Ibid.* Contra eos. *Veron.* & *A.* Super eos. *G.* Super ipſos. *Gr. Vatic.* ἐπ' αὐτούς.
(l) *Verſu* 12. Recti corde. *Veron.* Qui recto ſunt corde. *A.* Qui recti ſunt corde.

LXIV.

Is to telos pſalmos
to David odes.

* Codex mendosè, ſe, pro ſy.

SY * prepi ymnos
o Theos en Sion,
Ce ſy apodotheſete euche
(1) en Hieruſalem
Iſacuſon proſeuches mu
pros ſe paſa ſarx
exi.
Logy anomon
yperedynamoſan
emas

LXIV.

In finem: Pſalmus 1.
David: Canticum
Hieremiæ & Ezechihel, (a)
ex populo trans-
migrationis
cum inciperent exire.

TE decet hymnus, 2.
Deus, in Sion:
& tibi reddetur votum
in Hieruſalem.
Exaudi orationem meam: 3.
ad te omnis caro
veniet:
Sermones iniquorum (b) 4.
prævaluerunt
ſuper

(1) Cod. addit, *en Hieruſalem*, cum aliis Gr. Editt. & Vulgata. Tò, *mu* poſt *proſeuches*, additum ſec. curis.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Jeremiæ & Ezechielis populo tranſmigrationis, cum inciperent exire. *Id totum abeſt a Gr Vatic. At in Veron.* & *A. habetur*, Hieremiæ [*A.* Jeremiæ & Ezechielis] & Ezechiel ex populo. (*Caſſ.* — & Ezechiel de populo) tranſmigrationis. *G.* & *C.* Jeremiæ & Ezechiel.
(b) *Verſu* 4. Verba iniquorum. *Veronen.* & *A.* Sermones iniquorum.

Digitized by Google

emas,
Ce tas aſebias emon
ſy ilaſe.
Macarios on exelexo,
ce proſelabu,
cataſcenoſi
en tes aules ſu.
Pleſtheſometha en tys agathys
tu ycu ſu,
Agios o naos ſu,
thaumaſtos en diceoſyne.
Epacuſon emon o Theos
o ſoter emon,
I elpis panton
ton peraton tes ges,
ce (2) en thalaſſe macran
Etymazon ore
en te iſchyi autu,
Periezoſmenos
en dynaſtia.
O ſyntaraſſon
to cytos tes thalaſſes,
echus cymaton autes
* tis ypoſtiſete
Tarachtheſonte ta ethne,
ce phobetheſonte pantes
y catycuntes ta perata
apo ton ſimion ſu.
Exodus proias ce eſperas
terpſis.
Epeſcepſo ten gen,
ce emethyſas auten,
Eplethynas
tu plutiſe auten.
O potamos tu Theu
eplerothe ydaton.
Etymaſas ten trophen auton,
oti utos e etymaſia (3) ſu.
Tus aulacas * autos methyſon,
plethynon
ta (4) genemata autes,

* Additur ſee. eurls, *tis ypoſtiſete*.

* Lege, ſi placet, *autes*, cum Gr. Vatic.

ſuper nos:
& inpietatibus noſtris
tu * propitiaberis.
Beatus quem elegiſti 5.
& adſumpſiſti!
* inhabitabit
in atriis tuis.
Replebitur * in bonis 6.
domus tuæ:
ſanctum (c) templum tuum,
(d) admirabile in juſtitia.
Exaudi nos, (e) Deus 7.
ſalvator noſter,
ſpes * omnium
finium terræ
& in mari longe.
Præparans * montes 8.
(f) in fortitudine ſua,
circumcinctus (g)
in potentatu:
qui conturbas
(h) fundum maris,
ſonum * fluctuum ejus
(i) quis ſuffert?
Turbabuntur gentes, 9.
& timebunt (k) omnes
qui habitant (l) fines terræ,
a ſignis tuis:
exitus mane & (m) veſpere
delectabis.
Viſitaſti terram; 10.
& inebriaſti eam:
multiplicaſti (n)
ditare eam:
fluvius Dei (o)
repletus eſt aqua.
Paraſti cibum illorum;
quoniam ita eſt (p) præparatio tua
Sulcos ejus (q) inebria; 11.
& multiplica
(r) generationes ejus:

* *Cod.* propitiaveris:

* *Cod.* inhabitavit.

* *Cod.* replevitur, *ſumpto V pro B.*

* *Cod.* ſpem *ſolacum*.

* *Cod.* properans.

* *Cod. mendosè*, fructum.

En in

[2] Poſt, *ce*, deeſt τὸν; nec Vulg. videtur legiſſe.
[3] Codex addit, *ſu*, cum Pſalter. veteri, ac Romano.
[4] Gr. Vatic. γεννήματα. Unico ν legitur in Græcis Euangeliis Codicis Cantabrigenſis.

(c) *Verſu 6. poſt*, Sanctum, *deeſt verbum* Eſt, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*
(d) *Ibid.* Mirabile in æquitate. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi n.* 8. Admirabile in juſtitia, *juxta Gr. Vatic.* —— δικαιοσύνῃ.
(e) *Verſu* 7. Deus ſalutaris noſter. *Veronen. & A.* Deus ſalvator noſter.
(f) *Verſu* 8. In virtute tua. *Veron. cum ſolo A.* In fortitudine ſua.
(g) *Ibid.* Accinctus potentia. *Veron. cum A.* Circumcinctus in potentatu, *juxta Gr. Vatic.* περιεζωσμένος ἐν δυναστείᾳ.
(h) *Ibidem*, Profundum maris. *Veron. A. R. Rom. M. G. H. C.* Fundum maris. *Gr. Vatic.* τὸ κῦτος τῆς θαλάσσης.
(i) *Ibid. poſt verba*, Sonum fluctuum ejus, *Veron. addit* Quis ſuffert. *Legendum tamen eſt cum A.* Quis ſufferet, *juxta Gr. Veron.* Tis ypoſteſete, *& aliis Græc. Edit. Caſſ. R. Rom M. G. C.* Quis ſuſtinebit.
(k) *Verſu* 9. Qui habitant. *Veron. R. Caſſ.* Omnes qui habitant; *juxta Gr. Veron.* Pantes y catycuntes. *A.* Omnes qui inhabitant.
(l) *Ibid.* Terminos. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Fines terræ.
(m) *Ibid.* Exitus matutini. *Veron. & A.* Exitus mane.
(n) *Verſu* 10. Multiplicaſti locupletare eam. *Veronen. & A.* Multiplicaſti ditare eam.
(o) *Ibid.* Flumen Dei repletum eſt aquis. *Veron. & A.* Fluvius Dei repletus eſt aqua. *R. quoque habet*, aqua.
(p) *Ibidem*, Præparatio ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H.* Præparatio tua, *juxta Gr. Veron.* E etymaſia ſu, *cum aliis Græc. Codd. necnon Apollinario.*
(q) *Verſu* 11. Rivos ejus. *Veron. & A.* Sulcos ejus, *juxta Hebr. Gr. Vatic. habet*, τὰς αὔλακας.
(r) *Ibid.* Genimina ejus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Generationes ejus.

En tes ſtagoſin autes
euphrantheſcete anatelluſa.
Eulogeſis ton ſtephannn
tu eniautu tes chreſtotetos ſu,
Ce ta pedia ſu pleſtheſonte
piotetos.
Pianthefinte ta (5) oria
tes eremu,
Ce agalliaſin y buny
* perizoſinte.
Enedyſantn y criy ton probaton,
Ce e cylades plethynuſin
ſiton.
Craxnnte (6) ce gar
ymneſuſin.

in * ſtillicidiis ſuis (ſ)
(t) lætabitur, cum exnrietur.
Benedices coronam (u) 12.
anni benignitatis tuæ:
& campi tui replebuntur
ubertate:
pingueſcent (x) fines 13.
deſerti:
& * exultatione colles
accingentur.
Induti * ſunt arietes ovium: 14.
& convalles (y) abundabunt
frumento.
Clamabunt enim, (z)
& hymnum dicent.

* Cod. in iſtillicidiis.

*Cod. mendosè, perizoſonte.

*Cod. mendosè, exultationes.
*Cod. idoti.

(5) Cod. *oria*, *fines*: ita legunt Apollinar. Hilarius, Ambroſ. & Auguſt. Gr. Vatic. ὄρη.
(6) Gr. Vatic. κεκράξονται.

(ſ) *Eod. Verſ.* 11. In ſtillicidiis ejus. *Veron. A. R. Rom. M. C.* In ſtillicidiis ſuis.
(t) *Ibid.* Lætabitur germinans. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Lætabitur, cum (*R.* dum) exorietur. *Gr. Vatic.* ἀγαλλιάσεται.
(u) *Verſu* 12. Benedices coronæ. *Veron. Ambr. de Inſtit. Virginis cap.* 10. *pag.* 269. *A. R. & Caſſ.* Benedices coronam, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσεις τὸν στέφανον.
(x) *Verſu* 13. Specioſa deſerti. *Veron. A Ambr. loco ſupra laudato pag.* 270. *Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Fines deſerti, *juxta Gr. Veron.* Ta oria tes eremu. *Sic etiam Apollinarius, & Pſalter. Æthiop.*
(y) *Verſu* 14. Et valles. *Veron. A. R. Ambr. lib. de Inſtit. Virginis cap.* 14. *lib.* 269. *& cap.* 15. *pag.* 270. *& Caſſ.* Et convalles.
(z) *Ibid.* Clamabunt etenim, hymnum dicent. *Veron.* Clamabunt enim, & hymnum dicent. *Caſſ & R.* Etenim clamabunt, & hymnum dicent. *Ambr. etiam loco ſupra laudato pag.* 270. *addit*, Et, *ante*, hymnum.

LXV.

Is to telos ode pſalmu
anaſtaſeos.

ALalaxate to Theo paſa e ge,
Pſalate de
to onnmati autu.
Dote dnxan
eneſi autu,
Ipate to Theo, os phouera
ta erga ſu;
En to plethi tes dynameos
ſu pſeuſinte (1) ſy
y echthry ſu.
Paſa e ge proſcyneſatoſan ſy,
ce pſalatoſan ſy,
Pſalatoſan to onomati ſu.
* (2)
Diapsalma.
Deute ce idete ta erga (3) tu Quiriu,
phoue-

LXV.

In finem: Canticum * Pſalmi r.
reſurrectionis.

JUbilate Deo omnis terra: 2.
Pſallite (a) autem
nnmini ejus;
date glnriam
laudi ejus.
Dicite Deo: (b) quam timenda ſunt 3.
(c) opera tua!
in multitudine (d) potentiæ
tuæ mentientur tibi
inimici tui.
Omnis terra adoret te 4.
& pſallat tibi:
pſallat * (e) nomini tuo, (f)
Altiſſime.
Diapsalma.
Venite, & videte (g) opera Domini: 5.
terri-

* Cod. Pſal. ... reſurrectio ...

*Poſt ſu, additur ſ.cur. ypſiſte.

* Cod. pſallam.

(1) Cod. *ſy* cum Vulg. *tibi*; Gr. Vatic. σοι.
(2) Hic ex conſilio linea vacua relinquitur in Cod. eo quod in Latino, a fronte poſito, legatur *Altiſſime*, nempe *ypſiſte*, quod verbum deeſt in Vatic. & in Veron. additur a recentiori manu.
(3) Gr. Vatic. τοῦ Θεοῦ.
[a] *Verſu* 2. *Vulgata*, Pſalmum dicite. *Veron. & A.* Pſallite autem. *Et nota, quod etiam Gr. Vatic. addit*, δὴ.
[b] *Verſu* 3. Quam terribilia ſunt. *Veronen. & A.* Quam timenda ſunt.
[c] *Ibid.* Opera tua Domine. *Veron. & Caſſ. omittunt*, Domine.
[d] *Ibid.* Virtutis. *Veronen. & A.* Potentiæ, *juxta Gr. Vatic.* τῆς δυνάμεως.
[e] *Verſu* 4. Pſalmum dicat. *Veron.* Pſallam; *ſed legendum*, pſallat *cum A. ut repoſuimus in Textu.*
[f] *Ibid.* Nomini tuo. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. addunt*, Altiſſime. *Et ita Græc. Veron. adverſa frontis* Ypſiſte, *cum aliis Græc. Edit.*
[g] *Verſu* 5. Opera Dei. *Veron. A. R. & Caſſ.* Opera Domini, *juxta Gr. Veron.* Ta erga Quiriu.

phoueros en bules
yper tus yius ton anthropon.
O metaſtrephon ten thalaſſan is xeran,
en potamo dieleuſonte
podi.
Eci euphranthesometha ep auto,
To deſpozonti en te dynaſtia
autu tu eonos.
Y ophthalmy autu epi ta ethne
epiblepuſin,
Y parapicrenontes me
ypſuſthoſan
en eautys.
DIAPSALMA.
Eulogite ethne ton
Theon emon,
Ce acutiſate ten phonen
* teneſeos autu,
Tu themenu ten pſychen mu
is zoen,
Ce me dontos is ſalon tus podas
mu.
Oti edocimaſas emas o Theos;
Epyroſas emas, os pyrute
to argyrion.
Iſegages emas is ten pagida,
Ethu thlipſis
epi ton noton emon,
Epebibaſas anthropus
epi tas cephalas emon.
Dielthamen (4) dia pyros
ce ydatos,
Ce (5) iſegages emas
is anapſychen.
Iſeleuſome is ton ycon ſu
en olocautomaſin.
Apodoſo ſy tas euchas mu,
as dieſtilen ta chile mu,
Ce elaleſen to ſtoma mu
en te thlipſi mu.
Holocautomata
memyolomena
anyſo ſy
meta thymiamatos
ce crion,
Any-

*Lege, tes eneſeos.

terribilis in conſiliis
ſuper filios hominum.
Qui convertit mare in aridam: 6.
in flumine pertranſibunt
pede.
Ibi jucundabimur in ipſo, (b)
qui dominatur * in virtute 7.
ſua in æternum:
oculi ejus ſuper gentes
reſpiciunt.
Qui inamaricant, (i) non
exaltentur
in ſemetipſis.
DIAPSALMA.
Benedicite gentes 8.
Deum noſtrum;
& audite (k) vocem
laudis ejus;
qui poſuit * animam meam 9.
(l) in vitam;
& non dedit * (m) in motum pedes
meos.
Quoniam probaſti nos, Deus; 10.
igniſti nos ſicut ignitur (n)
argentum;
induxiſti nos * in muſcipulam; 11.
poſuiſti tribulationes
in dorſo noſtra;
impoſuiſti ſuper homines
capita noſtra;
tranſivimus *, per ignem 12.
& * aquam;
& induxiſti (o) nos
in refrigerium:
introibo in domum tuam 13.
in holocauſtis;
reddam * tibi vota mea
quæ diſtinxerunt labia mea,
& locutum eſt os meum 14.
in tribulatione mea.
Holocauſta 15.
medullata
offeram tibi
(p) cum incenſis
& arietibus;
O offe-

*Cod. in virtutes ſua; mendosè.

*Cod. anima mea, mendosè.
*Cod. in motu.

*Cod. in muſcipula:

*Cod. tranſibimus. B pro V.
*Cod. aqua:

*Verba: reddam tibi vota mea &c. uſque ad verſ. 33. Pſalmi 67. ſuppleta ſunt ſec. cur. circa X. ſæculum, cum vel eo tempore Cod. vetuſtate collaberetur, ac folia diſſalverentur.

[4] Gr. Vatic. διήλθομεν.
[5] Gr. Vatic. ἐξήγαγες.

(b) *Verſu* 6. Ibi lætabimur in ipſo. *Veron. & A.* Ibi jucundabimur in ipſo.
(i) *Verſu* 7. Qui exaſperant. *Veron.* Qui inamaricant. *A.* Qui amaricant. *R. Rom. M. H. C.* Qui in iram provocant. *G.* Qui exacerbant. *Et ſic variant ad idem verbum in Pſal. 67. ℣. 7. & aliis locis. Gr. Vatic. habet*, οἱ παραπικραίνοντες.
(k) *Verſu* 8. Et auditam facite. *Veron. A. & Caſſ.* Et audite. *R.* Et obaudite.
(l) *Verſu* 9. Ad vitam. *Veron. & A. in Edit.* In vitam. *In Mss. vero, ut monent Clariſſimi Editores, conſtanter habet*, In vita.
(m) *Ibid.* In commotionem. *Veron.* In motu; *ſed emendavimus* In motum, *cum A.*
(n) *Verſu* 10. Igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum. *Veron. cum A.* Igniſti nos, ſicut ignitur argentum, *juxta Gr. Vatic.* ἐπύρωσας ἡμᾶς, ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον.
(o) *Verſu* 12. Et eduxiſti. *Veron. R. & Caſſ.* Et induxiſti.
(p) *Verſu* 15. Cum incenſo arietum. *Veron.* Cum incenſis, & arietibus. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Cum incenſo, & arietibus, *juxta Gr. Vatic.* μετὰ θυμιάματος καὶ κριῶν. *Verſ. Arab.* Cum thure & arietibus. *Æth.* Incenſum cum arietibus.

Anyſo (6) ſy boas
meta chimaron.
DIAPSALMA.
Deute acuſate, ce diegeſome
ymin (7) pantes y phobumeny
ton (8) Quirion oſa epyeſen te pſyche
mu.
Pros auton to ſtomati mu
ececraxa,
Ce ypſoſa ypo ten gloſſan mu.
Adician i etheorun
en cardia mu,
me iſacuſato (9) o Theos.
Dia tuto iſecuſen
mu o Theos,
Ce (10) proſeſchen te phone
tes deeſeos mu.
Eulogetos o Theos,
* os uc apeſtiſen
tin proſeuchin mu,
ce to eleos autu ap emu.

offeram tibi boves
cum hircis. (q)

Venite, & audite; (r) 16.
& narrabo vobis, omnes (ſ)
qui timetis Dominum, quanta fecit animæ
meæ.
Ad ipſum ore meo* 17.
clamavi:
& * exultavi ſub lingua mea.
Iniquitatem * (t) ſi conſpexi 18.
in corde meo;
non exaudiet Dominus:
propterea (u) exaudivit 19.
me Deus:
& intendit voci (x)
orationis * meæ.
Benedictus Dominus; (y) 20.
qui non amovit
orationem meam,
& miſericordiam ſuam a me.

* Cod. Ab ipſo ori meo.
* Fortè legendum, exultavi.
* Cod. iniquitate.
* Cod. me.

* Hinc uſque ad ſeptimam lineam excluſivè Pſalmi 68. recentior manua exaravit, circa nonum ſæculum. Quare eo tempore jam detritum, ac ſera ætate confectum, noſtrum antiquiſſimum Codicem, quis non miretur?

(6) Cod. *Anyſa*, cum Vulg. *offeram*; Gr. Vatic. ποιήσω.
(7) In Gr. Vatic. deeſt *pantes*.
(8) Gr. Vatic. τὸν Θεόν.
(9) Gr. Vatic. κύριος.
(10) Cod. addit, *ce*, cum Vulg. *Et*. Gr. Vatic. τῆς προσευχῆς.

(q) *Eod. Verſu* 15. *poſt ea verba*, Cum hircis, *additur* Diapſalma *in Pſalt. Ven. Card. Thomaſii, juxta Gr. Vatic.*
(r) *Verſu* 16. Venite, audite. *Veron. A. in Enar. hujus Pſal. num.* 21. *R. & Caſſ.* Venite & audite.
(ſ) *Ibid.* Et narrabo, omnes qui timetis Deum. *Veron. R. & Caſſ.* Et narrabo vobis, omnes qui timetis Dominum. (*R.* Deum). *Græc. etiam Veron. addit* Ymin, *habetque*, Ton Quirion.
(t) *Verſu* 18. Si aſpexi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Si conſpexi.
(u) *Verſu* 19. Exaudivit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exaudivit me, *juxta Gr. Vatic.* εἰσήκουσέ μου. *Additur*, Me, *etiam in Syr. ac Æth.*
(x) *Ibid.* Et attendit voci deprecationis meæ. *Veron. A. & Caſſ.* Et intendit voci orationis meæ. *R.* Et intendit &c. *ut in Vulg.*
(y) *Verſu* 20. Benedictus Deus. *Veron. R. & Caſſ.* Benedictus Dominus.

LXVI.

Is to telos en ymnys
odi to David.

O Theos yctiriſe imas,
ce eulogiſe imas,
Epiphane to proſopon
autu eph imas,
ce (1) eleiſe imas.
Tu gnone en ti gi tin odon ſu
en paſin ethneſin to
ſotirion ſu.
Exomologiſaſthoſan ſy
lay o Theos
Exomologiſaſthoſan ſy
lay pantes.
euphrathitoſan,
ce agal-

LXVI.

In finem: in laudibus: 1.
(a) Canticum ipſi David.

DEus (b) miſereatur nobis; 2.
& benedicat nobis;
ſuper nos vultum
ſuum illuminet;
& miſereatur nobis: (c)
ut cognoſcamus* in terra tuam viam; 3.
in omnibus gentibus
ſalutare tuum.
Confiteantur tibi 4.
populi, Deus;
confiteantur tibi
populi omnes;
lætentur 5.
& exul-

*Cod. in terram.

[1] Cod. addit, *ce eleiſe imas*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *& miſereatur noſtri.* Hujus pericopæ loco, Gr. Vat. habet, ΔΙΑΨΑΛΜΑ.

(a) *Verſu* 1. *In Titulo Vulgata*, Pſalmus Cantici. *Veronen.* Canticum, *& ita Græc. adverſæ frontis*, Ode.
(b) *Verſu* 2. *Vulgata*, Miſereatur noſtri. *Veronen. & R.* Miſereatur nobis.
(c) *Ibid.* Et miſereatur noſtri. *Veron. R. & Caſſ.* Et miſereatur nobis. *Hæc abeſt a Gr. Vatic. A. & Hebr. Et nota, quod hic additur* Diapſalma in *Pſalter. Thomaſii, juxta Gr. Vatic.*

ce agalliaſthoſan ethni,
oti crinis laus en euthytiti,
ce ethni en ti gi odigiſis (2)
exomologiſaſthoſan ſy
lay o Theos,
exomologiſaſthoſan ſy
lay pantes,
gi edoce ton carpon autis.
Eulogiſe imas
o Theos o Theos imon,
eulogiſe imas o Theos
ce phobithitoſan auton
panta ta perata tis gis.

& exultent gentes:
quoniam judicas populos in æquitate;
& gentes * in terram dirigis. (d)
Confiteantur tibi 6.
populi, Deus;
confiteantur tibi
populi omnes:
terra dedit fructum ſuum.
Benedicat nos 7.
Deus, Deus noſter;
benedicat nos Deus:
& metuant eum
omnes fines terræ.

* *Lege, ſi placet, in terra. Vide tamen ſupra Verſu 3.*

[2] Poſt, *odigiſis*, addit Gr. Vatic. ΔΙΑΨΑΛΜΑ:

(*d*) *Verſu 5. Hic etiam additur* Diapſalma *in Pſalter. Thomaſii, juxta Græc. Vatic.*

LXVII.

Is to telos to D̄d pſalmos odis:

Anaſtito o Theos,
ce diaſcorpiſthitoſan
y echthry autu,
ce phygetoſan apo proſopu autu
y miſuntes auton. (1)
os eglipi capnos eglipetoſan,
os ticete ciros
apo proſopu pyros,
utos (2) apolunte y amartoly
apo proſopu tu Theu,
ce i dicei euphranthitoſan.
agalliaſthoſan enopion tu Theu,
terphthitoſan en euphroſyni.
aſate to Theo,
pſalate to onomati autu,
odopyiſate to epibebicoti
epi dyſmon,
Quirios onoma auto,
ce agalliaſthe enopion autu.
tarachthitoſan (3)
apo proſopu autu
tu patros ton orphanon,
ce critu ton chiron,
o Theos en topo agio autu.
o Theos catycizi
mono-tropus en yco,
exa-

LXVII.

Deeſt Titulus in Codice. 1.

Exurgat Deus, 2.
& diſſipentur
inimici ejus:
& fugiant, qui oderunt eum,
a facie ejus.
Sicut deficit fumus, deficiant: 3.
ſicut fluit cera
a facie ignis;
ſic pereant peccatores
a facie Dei.
Juſti epulentur; 4.
& exultent in conſpectu Dei:
(*a*) delectentur in lætitia.
Cantate Deo; 5.
pſalmum dicite nomini ejus:
iter facite ei qui aſcendit
ſuper occaſum:
Dominus, nomen illi:
Exultate in conſpectu ejus. 6.
Turbabuntur
a facie ejus
patris orphanorum, *
& judicis viduarum.
Deus in loco ſancto ſuo; 7.
Deus (*b*) inhabitare * facit
(*c*) unanimes in domo.

O 2 Qui

* *Cod.* patres orphanorum, & judices, *ſæpe E pro I.*
* *Poſt,* inhabitare, *ſuppleuimus,* facit.

(1) Gr. Vatic. huc transfert, *ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ:* habet enim, *οἱ μισοῦντες αὐτὸν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.*
(2) Cod. *apolunte*, cum nonnullis Gr. Editt. Gr. Vatic. habet, *ἀπόλοιντο*. Et paullo infra, *euphranthitoſan* cum aliis item Gr. libris. Gr. Vatic. *εὐφρανθήτωσαν*.
(3) Cod. *tarachthitoſan*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. *ταραχθήτωσαν*.

(*a*) *Verſu* 4. Et delectentur. *Veron. A. & Caſſ. omittunt*, Et, *cum Gr. Vatic. Et nota, quod hic poſt* In lætitia, *ponitur in Pſalter. Thomaſii* Diapſalma.
(*b*) *Verſu 7. ante* Inhabitare, *deeſt*, Qui, *in Veron. & Gr. Vatic. necnon in Verſ. Syr. Æth. & Arab. Et „ S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num. 7. habet „ Nec habet Græcus*, Qui inhabitare facit; *ſed tantum*, „ Habitare facit. „
(*c*) *Ibidem*, Unius moris. *Veronen. S. Cyprian. pag.* 41. 318. *&* 399. *Caſſ. R. Rom. G. & C.* Unanimes. *Gr. „ Vatic. μονοτρόπους. S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, ibidem inquit:* „ Habitare facit unius modi; *vel* „ unius moris in domo. *Qui enim τρόποι Græce dicuntur*, *&* Modi *&* Mores *Latine interpretari poſſunt.* „

exagon pepedimenus
en andria.
omyos tus parapicrenontas,
tus catycuntas en taphys.
o Theos en to ecporeuesthe ſe
enopion tu lau ſu,
en to diauenin ſe en ti erimo
gi* eſſiſthi,

* Mendum, pro *eſiſthi*.

ce gar y urany eſtaxan
apo proſopu tu Theu tu Sina,
apo proſopu tu Theu Isrl.
broſin (4) ecuſian aphoriis o Theos
tin elironomian ſu,
ce iſtheniſen,
ſy de catirtiſo autin.
ta zoa ſu catycuſin en auti,
etiymaſas en ti chriſtotiti ſu
to ptocho o Theos.
Quirios doſi rima
tys euangelizomenys
dynami polli,
o baſileus ton dynameon (5) tu agapitu,
ti oreotiti (6) tu ycu dieleſthe ſcyla.
ean cymithite
ana meſa (7) ton eliron,
pteryges periſteras
* periargyromene,

* Mendum, pro, *perirrgyromene*.

ce ta metaphrena autis
en chlorotiti chryſu
En to diaſtellin ton epuranion
baſilis ep autis,
elionothiſonte en Selmo.

*Selmo, facilè mendum, pro *Selmon*, ut habet Gr. Vatic.

oros tu Theu oros pion,
oros tetyromenon oros pion,
inati ypolambanete
ori tetyromena;
to

Qui educit vinctos 8.
in fortitudine,
ſimiliter eos (*d*) * qui in iram provocant,
qui habitant in ſepulcris.

* Cod. mendosè, qui intra provocant.

Deus, cum egredieris 9.
(*e*) coram populo tuo;
dum tranſgrederis in deſerto:
terra mota eſt, 10.
etenim cœli diſtillaverunt
a facie Dei Sinai, (*f*)
a facie Dei Iſrahel.
Pluviam voluntariam (*g*) ſegrega Deus 11.
hereditati tuæ;
& infirmata eſt;
tu vero perfeciſti eam.
Animalia tua habitabunt in ea: 12.
paraſti in dulcedine tua
pauperi Deus.
Dominus dabit verbum 13.
euangelizantibus,
virtute multa:
rex virtutum (*h*) dilecti; 14.
ſpecies * domus dividere ſpolia.

* Legendum videtur: ſpeciei.

Si dormiatis 15.
* in medios cleros;

* Lege: inter medios.

pennæ columbæ,
deargentatæ,
& poſteriora dorſi ejus, (*i*)
in ſpecie auri.
Dum diſcernit Cœleſtis 16.
reges * ſuper eam,

*Cod. regis. I pro E.

nive dealbabuntur in Selmon
Montem Dei, montem * uberem (*k*).

*Cod. uberis mendosè.

Mons incaſeatus, * mons uber. 17. (*l*)

*Cod. mors, pro mons.

Ut quid ſuſcepiſtis (*m*)
montes caſeatos?
mon-

[4] Tò, *broſin*, facilè mendosè ſcriptum pro *brochin*; ut in hoc eodem Pſalmo, *ſira*, pro *chira*, χεῖρα. Gr. Vatic. *βροχὴν ἑκούσιον*.
[5] Gr. Vatic. geminat, *tu agapitu*.
[6] Gr. Vatic. *καὶ ὡραιότητι*.
[7] Gr. Vatic. *ἀναμέσον*.

(*d*) *Verſu* 8. Qui exaſperant. *Veron. R. & Caſſ.* Qui in iram provocant. *A.* Amaricantes.
(*e*) *Verſu* 9. In conſpectu populi tui. *Veron. A. & R.* Coram populo tuo. *In fine hujus verſus, hoc eſt poſt verba*, Cum pertranſires in deſerto, *ponitur in Pſalter. Thomaſii*, Diapſalma, *juxta Gr. Vatic.*
(*f*) *Verſu* 10. A facie Dei Sinai, a facie &c. *Ita & Veron. A. vero R. Rom. G. H. C.* A facie Dei, Mons Sina a facie &c. *M.* A facie Dei qui eſt in Sina, a facie &c. *Nota tamen, quod S. Auguſtinus in Enar. hujus „ Pſalmi num. 12 ait „ Quidam ſane Codices & Latini & Græci non habent*, Mons Sina; *ſed*, A facie Dei „ Sina, a facie Dei Iſrael.
(*g*) *Verſu* 11. Segregabis. *Veron. & G.* Segrega. *A. Caſſ. R. Rom. M.* Segregans.
(*h*) *Verſu* 14. Dilecti, dilecti. *Veron. A. Caſſ R. Rom M. G. H. C.* Dilecti, *ſemel tantum*.
(*i*) *Verſu* 15. Et poſteriora dorſi ejus in pallore auri. *Veron. R. Ambr. de Par. cap. 3. pag. 150. & lib. de Abraham cap. 5. pag. 312. item lib. de lapſu Virginis conſecr. cap. 2. pag. 306. cum Caſſ.* Et poſteriora dorſi ejus in ſpecie auri. *A.* Et inter ſcapulas ejus in viriditate auri. *Gr. Vatic.* καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς ἐν χλωρότητι χρυσίου. *Idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num. 18. hæc habet: Et Latine quidem*, „ Inter ſcapulas, *fortaſſe aliquo modo ex utraque parte poſſit intelligi, & ante, & poſt, ut ſcapulas accipi- „ mus, quæ in medio caput habent: & in Hebræo ſit fortaſſis ambiguum, quod poſſit & hoc modo intelligi; ſed „ quod in Græco eſt μετάφρενα, non niſi a poſterioribus ſignificat. quod eſt*, Inter ſcapulas. „ *Hic ponitur* Diapſalma *in Pſalter. Thomaſii*.
(*k*) *Verſu* 16. Mons Dei, mons pinguis. *Veron. & A.* Montem Dei, montem uberem, *& ita Caſſ. R. Rom. M. G. C. Gr. Vatic.* ὄρος τοῦ Θεοῦ, ὄρος πῖον.
(*l*) *Verſu* 17. Mons coagulatus, mons pinguis. *Veron.* Mons incaſeatus, mons uber. *A. G.* Montem incaſeatum, montem uberem. *H.* Mons conſecratus &c. *Gr. Vatic.* ὄρος τετυρωμένον, ὄρος πῖον.
(*m*) *Ibidem*, Ut quid ſuſpicamini. *Veron.* Ut quid ſuſcepiſtis. *Caſſ.* Ut quid ſuſcepiſti. *Forte tamen in utroque legendum cum R. Rom. M. G.* Ut quid ſuſpicitis. *Hebr.* Ut quid deſpicitis. *C.* Ut quid æſtimatis. *Gr. Vatic.* ἱνατί ὑπολαμβάνετε. *Ibid.* Montes coagulatos. *Veron.* Montes caſeatos. *A.* Montes incaſeatos.

*Cod. ib.e. eiſen:

to oros o eudociſen * o Theos
catiein en auto,
ce gar o Quirios
cataſcinoſi is telos.
to arma tu Theu myrioplaſion,
ehiliades euthynunton,
Quirios en autys
en (8) Sinain en to agio.
anebis (9) iſypſos,
echmaloteuſas echmaloſian,
elabes domata (10) en anthropys
ce gar (11) apithuntas tu cataſcinoſe.
Quirios o Theos eulogitos, eulogitos
Quirios imeran cath imeran.
cateuodoſi imin o Theos
ton ſotirion imon,
o Theos imon o Theos tu ſoſe,
ce tu (12) Quiriu Quiriu
e diexodi tu thanatu.
plin o Theos
ſynthlaſi cephalas echthron autu,
coryphin trichos
diaporeuomenon
en plimmelies auton.
Ipen Quirios,
eg baſan epiſtrepſo,
epiſtrepſo em bythys thalaſſis.

opos

montem, in quo (n) placuit Deo
habitare * in eo:
etenim Dominus
habitabit * (o) uſque in finem.
Currus Dei decem milia 18. (p)
multiplex lætantium;
Dominus (q) in illis
in Sinai (r) in Sancto.
Aſcendiſti * in altum: 19.
captivam duxit captivitatem: (ſ)
dedit dona hominibus:
etenim non eredentes (t) inhabitare.
Dominus Deus benedictus,
Benedictus Dominus (u) die quotidie: 20.
proſperum iter * nobis Deus
(x) ſalutaris noſter.
Deus noſter, Deus ſalvos faciendi; 21.
& Domini Domini, (y)
exitus mortis.
Verumtamen Deus 22.
(z) conquaſſavit capita inimicorum ſuorum,
verticem capilli
perambulantium
in * delictis ſuis.
Dixit Dominus: 23.
ex Baſan (aa) convertar,
convertar in profundum maris:

ut

* *Cod. mendoſè*, in ea.
* *Cod.* habitavit. *V pro B.*
* *Lege*: aſcendit, *cum G. & H. Vel* aſcendens, *cum R. Rom. & LXX.*
* *Supple*: faciet.
* *Cod.* dilictis. *I pro E.*

[8] Aliæ Gr. Edit. Σινᾶ. Gr. Vatic. Σινά.
[9] Cod. *anebis*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *aſcendiſti*. Gr. Vatic. ἀναβὰς.
[10] Cod. *en anthropys*, cum aliis Gr. Editt., & Vulg. *hominibus*, Gr. Vatic. ἐν ἀνθρώπῳ.
[11] Codex, *apithuntus*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. ἀπειθοῦντες. Ibidem ante, *cateuodoſi*, in Cod. deeſt καὶ, & ita in Vulgata.
[12] Cod. geminat *Quiriu*, cum Vulgata, *Domini Domini*.

(n) *Eod. Verſu* 17. Mons, in quo. *Veron. A. G.* Montem, in quo. *Gr. Vatic.* τὸ ὄρος ὃ. *Ibid.* Beneplacitum eſt Deo. *Veron. & A.* Placuit Deo.
(o) *Ibid.* in finem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Uſque in finem.
(p) *Verſu* 18. Decem millibus multiplex. *Veron.* Decem milia multiplex. *A.* Decem millium multiplex; *&*, Denum millium multiplex; *&*, Decies millies multiplex. *Mox in Enar. hujus Pſalmi num.* 24. *hæc habet: Unum verbum enim Græcum, ſicut quiſque potuit Latinorum Interpretum, tranſtulit, quod ibi dictum „ eſt,* μυριοπλάσιον. *Latine autem ſatis exprimi non potuit: quoniam mille apud Græcos,* χίλια, *dicuntur; „* μυριάδες *autem plura dena millia:* μυριὰς *quippe una, decem millia ſunt.*
(q) *Ibid.* In eis. *Veron. A. R. & Caſſ.* In illis.
(r) *Ibid.* In Sina. *Veron.* In Sinai: *& ita Græc. adverſa frontis, cum aliis Græcis Editionibus.*
(ſ) *Verſu* 19. Cœpiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus. *Veron. Ambr. lib.* 1. *de Spiritu Sancto cap.* 5. *pag.* 614. *& Comment. in epiſt. ad Epheſ. pag.* 240. *Caſſ. R. Rom. C. & S. Gaudentius Serm.* 12. *pag.* 147. Captivam duxit captivitatem. *G. H.* Cœpit captivitatem. *A.* Captivavit captivitatem. *Item Veron. Ambr. Comment. in epiſt. ad Epheſ. pag.* 240. *Caſſ. R. Rom. H. C.* Dedit dona hominibus. *G.* Accepit dona in hominem. *M.* In homines. *Favet Veron. & Verſ. Arab. Gr. Vatic. habet*, ἐν ἀνθρώπῳ.
(t) *Ibid. & Verſu* 20. Inhabitare Dominum Deum. Benedictus Dominus &c. *Veron. A. R. Rom. M. C.* Inhabitare. Dominus Deus benedictus, benedictus Dominus &c. *juxta Gr. Vatic.*---*Et ſic etiam Caſſ. Et nota, „ quod idem S. Auguſtinus in Enarratione hujus Pſalmi num.* 27. *hæc habet „* Etenim qui non eredunt inhabitare: *vel, quod nonnulli Codices habent*, Etenim non eredentes inhabitare.
(u) *Verſu* 20. Die quotidie. *Ita & Veron. A. vero*, De die in diem: *ſed in Enar. hujus Pſalmi num.* 28. *hæc „ habet:* Benedictus Dominus Deus de die in diem; *quod nonnulli Codd. habent*, Die quotidie: *quia ſic „ habent Græci,* ἡμέραν καθ᾽ ἡμέραν: *quod verius exprimeretur*, Die quotidie.
(x) *Ibid.* Salutarium noſtrorum. *Veron. Caſſ. R. Rom. M.* Salutaris noſter. *A.* Sanitatum noſtrarum. *Sed in aliquot Mss. habet*, Sanitantium----*in pleriſque vero*, Sanitatium----.
(y) *Verſu* 21. Et Domini Domini exitus mortis. *Ita & Veron. A. vero, R. Rom. C. H. non niſi ſemel habent*, Domini, *juxta Gr. Vatic. & Verſ. Æth. At G.* Et Domini exitus Domini mortis.
(z) *Verſu* 22. Confringet. *Veron.* Conquaſſavit. *Sic etiam S. Paulinus Nolanus legebat, ut videre eſt apud S. Auguſt. epiſt.* 121. *num.* 2. *Forte tamen in utroque ſumitur V. pro B. Nam A. R. & Caſſ. habent*, Conquaſſabit. *Gr. Vatic.* συνθλάσει.
(aa) *Verſu* 23. Convertam, convertam in &c. *Veron. A. R. Rom. G. H. C.* Convertar, convertar in &c. *Gr. Vatic.* ἐπιστρέψω. *Idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 31. *ait „* Dixit Dominus, ex Baſan convertar; *vel, ut nonnulli Codd. habent*, Ex Baſan convertam. *Mox, „ Habent alii Codices*, Ex Baſan convertar. „

Digitized by Google

opos an baphi o pus ſu en emati,
i gloſſa ton cynon ſu
ex echthron par autu.
etheorithiſan e porie ſu o Theos,
e porie tu Theu mu tu baſileos
tu en to agio.
proephthaſan archontes
echomena (13)
pſallonton en meſo neanidon
tympaniſtrion.
en eccleſies eulogite
ton Theon Quirion
ec pigon Iſrl.
eci Beniamin neoteros en extaſi,
archontes Juda
igemones auton,
archontes Zabulon,
archontes (14) Neptalin.
entile o Theos ti dynami ſu,
dynamoſon o Theos
toto o (15) catirgaſo en imin
apo tu nau ſu epi Jeruſalim,
ſy yſuſi baſilis dora.
epitimiſon tis thiriis tu calamu.
i ſynagogi ton tauron
en tes damaleſin (16) tu lau
tu ecclisthine (17) tus.
dedocimaſmenus to argyrio.
diaſcorpiſon ethni
ta tus polemus thelonta,
ixuſi presbis ex Egyptu,
Ethiopia prophthaſi
chira autis to Theo.

e baſi-

ut (bb) intinguatur pes tuus in ſanguine; 24.
lingua canum tuorum,
ex inimicis ab ipſo.
Viſi ſunt ingreſſus tui, (cc) Deus, 25.
ingreſſus Dei mei, (dd) regis
qui eſt in Sancto.
Prævenerunt principes, 26.
conjuncti
pſallentibus, in medio juvencularum
tympaniſtriarum: (ee)
in Eccléſiis benedicite 27.
Deo Domino,
de fontibus Iſrahel.
Ibi Benjamin* (ff) adoleſcentior in pavore; 28.
principes * Juda,
duces eorum:
principes Zabulon,
principes Neptalin.
Manda Deus virtuti tuæ: 29.
confirma, Deus,
quod operaris in nobis.
A templo tuo in Hieruſalem 30.
tibi offerunt reges munera.
Increpas (gg) feras ſilvæ: 31.
concilia taurorum (hh)
(ii) inter vaccas populorum;
ut non excludantur * hi (kk)
qui probati ſunt argento.
Diſſipa gentes 32.
quæ bella volunt.
venient Legati ex Ægypto:
Æthiopia * præveniet
(ll) manus ſuas Deo. * (mm)

Regna

* *Geminatur, in ly Beniamin, mendosè in Cod.*

* *Cod.* principe, *mendosè.*

* *Cod.* his; *mendosè.*

* *Cod.* præveniunt.

[13] Gr. Vatic ἐχόμενοι.
[14] Aliæ Gr. Editt. Νεφθαλείμ. Gr. Vatic. Νεφθαλί.
[15] Cod. *catirgaſo*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *operatus es*: Gr. Vatic. κατηρτίσω.
[16] In Codice ſecundis curis reponitur, *tou laon*, juxta Gr. Vatic.
[17] Cod. *tu ecclisthine*, cum aliis Gr. Edit. necnon Auguſt. & Vulg. *ut excludant*. Gr. Vatic. οἱ μὴ ἀποκλεισθῆναι.

(bb) *Verſu* 24. Intingatur. *Veron. & Caſſ.* Intinguatur. *A.* Tinguatur.
(cc) *Verſu* 25. Viderunt ingreſſus tuos. *Veron. Verſ. Æth. & Caſſ.* Viſi ſunt ingreſſus tui. *A. R. Rom. M.* Viſi ſunt greſſus tui, *juxta Gr. Vatic.* ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαι σου, *& alias Græc. Edit. G. H.* Viſa ſunt itinera tua. *Vulg. in Car. Colb. & Ger.* Viderunt ingreſſus tui.
(dd) *Ibid.* Regis mei. *Vox*, Mei, *abeſt a Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. & Gr. Vatic.*
(ee) *Verſu* 26. *in fine, poſt*, Tympaniſtriarum, *ponitur* Diapſalma *in Pſalter. Thomaſii.*
(ff) *Verſu* 28. Adoleſcentulus in mentis exceſſu. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. C.* Adoleſcentior in pavore. *A.* Adoleſcentior in ecſtaſi. *G.* De adoleſcentia in pavore. *H.* Junior in pavore.
(gg) *Verſu* 31. Feras arundinis. *Veron. M. H. & Arab.* Feras ſilvæ, *juxta nonnullos Græc. Codd.* τοῖς θηρίοις δρυμοῦ. *A.* Feras calami, *juxta Gr. Vatic.* τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου. *Hebr.* Beſtiam calami. *Caſſ. R. Rom. & C* Feras ſilvarum. *G.* Beſtias ſilvæ.
(hh) *Ibid.* Congregatio taurorum. *Veron* Concilia taurorum. *R.* Concilium taurorum.
(ii) *Ibid* In vaccis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Inter vaccas.
(kk) *Ibid.* Ut excludant eos. *Veron. & Caſſ.* Ut non excludantur hi. *Et ſic etiam H. G. C. & Verſ. Æth. A. vero, R. Rom. M.* Ut excludantur ii. *Gr. Vatic* Non excludantur, *omiſſo*, ut.
(ll) *Verſu* 32. Manus ejus Deo. *Veron. A. In Enar. hujus Pſal. num.* 41. *Ambr. lib.* 2. *de Spiritu Sancto cap.* 10. *pag.* 555. *& M.* Manus ſuas Deo. *Gr. Vatic.* χεῖρα αὐτῆς, manum ſuam. *Sed idem S. Auguſtinus ibidem hæc habet: „ Plures ſane Codices non habent* Manus, *ſed*, Manum, *quod tantundem valet, quoniam „ pro operibus poſitum eſt. Mallem autem, Latini Interpretes ſic tranſtuliſſent:* Æthiopia præveniet manus „ ſuas, *vel*, manum ſuam Deo; *quoniam planius hoc eſſet, quam quod nunc dictum eſt*, Ejus; *& ſalva „ veritate fieri poſſet, quia in Græca lingua id pronomen, non ſolum*, Ejus, *ſed etiam*, Suam, *vel* Suas, „ *poteſt intelligi.* Suam *ergo, ſi* Manum; ſuas *autem, ſi* Manus: *nam quod eſt in Græco*, χεῖρα αὐτῆς, *quod „ plures Codices habent, &* Manum ejus, *&* Manum ſuam *poteſt intelligi; quod vero rarum eſt in Codd. „ Græcis*, χεῖρας αὐτῆς, *&* Manus ejus, *&* Manus ſuas, *latine poteſt dici.*
(mm) *Ibid. S. Auguſtinus hic, ait: „ Plures autem Codd. Latini, & maxime Græci, ita diſtinctos Verſus habent, „ ut non ſit in eis unus Verſiculus*, Deo regna terræ; *ſed*, Deo, *in fine ſit Verſus ſuperioris, atque ita di- „ catur:* Æthiopia præveniet manus ejus Deo; *ac deinde ſequatur in alio Verſu*, Regna terræ cantate „ Deo, pſallite Domino. *Qua diſtinctione, multorum Codicum & auctoritate digniorum conſonantia, ſine „ dubio præferenda, fides commendari mihi videtur, quæ opera præcedit.*

e baſilie tis gis aſate to Theo,
pſalate to Quirio (18)
to epibebicoti
epi ton uranon tu uranu
cata anatolas,
idu doſi ti phoni autu
(19) phonin dynameos.
dote doxan to Theo,
epi ton Iſrahil
i megaloprepia autu,
ce i dynamis autu en tes nepheles.
thaumaſtos o Theos
en tys (20) agiys autu,
o Theos Iſrahil autos
doſi dynamin,
ce crateoſin to lao autu,
eulogitos o Theos.

Regna terræ cantate Deo; 33.
pſallite Domino:
pſallite Deo, (nn) qui aſcendit 34.
(oo) ſuper cœlos cœlorum
ad Orientem:
ecce (pp) dabit vocem ſuam,
vocem virtutis.
Date gloriam Deo: 35.
ſuper Iſrahel
magnificentia ejus;
& virtus ejus in nubibus.
Mirabilis Deus 36.
in ſanctis * ſuis,
Deus Iſrahel. Ipſe
dabit virtutes
* & fortitudinem plebi ſuæ,
benedictus Deus.

* *Huc uſque ſupplevit Codicem recentior manus circa X. ſæculum, ut ex elementorum figura conjicio.*

* *Cod.* tuis.

* *Cod.* a fortitudinem plevis ſuæ; *ſed in margine notatur* K. *quia Antiquarius errorem nactus, alios Codd. conſulendos monet.*

[18] Gr. Vatic. addit ΔΙΑΨΑΛΜΑ, ψάλατε τῷ Θεῷ; deeſt in aliis Gr. Editt. probante S. Hieronymo.
[19] Cod. ſec. curis, *tin phonin*, juxta Verſionem latinam a fronte poſitam, *vocem*. Gr. Vatic. *ἐν τῇ φωνῇ*, cum Vulg. *voci*.
[20] Gr. Vatic. *ὁσίοις*.

(nn) *Verſu 33. poſt*, Pſallite Deo, *ponitur* Diapſalma *in Pſalter. Thomaſii*.
(oo) *Verſu 34.* Super cœlum cœli. *Veron. R. & Caſſ.* Super cœlos cœlorum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num. 42. ait:* „Qui aſcendit ſuper cœlum cœlorum; *vel, ſicut nonnulli Codd. habent*, Qui aſcendit ſuper cælum cæli ad Orientem.„
(pp) *Ibid.* Dabit voci ſuæ. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. H. C. & Verſ. Æth.* Dabit vocem ſuam. *Favet etiam Syr.*

LXVIII.

Is to telos yper ton alliothiſomenon
to David.

SOſon me o Theos,
oti iſilthoſan ydata
eos pſychis mu.
(1) enepagi is ilyn
bythu, ce uc eſtin
ypoſtaſis (2) *
Elthon is ta bathe tes thalaſſes,
ce categis catepontiſen me.
Ecopiaſa erazon, ebranchiaſen o larynx mu,
Exelipon y ophthalmy mu
apo tu elpizin (3)
epi ton Theon mu.
Eplethynthesan
yper tas trichas
tes cephales mu
Y miſuntes me dorean.
Ecrateotheſan y echthry
mu

* Hic deſinit manus recentior, quæ detritas paginas antiquiſſimi Codicis ab interitu revocavit.

LXVIII.

In finem: pro his qui immutabuntur. 1.
Ipſi David. (a)

SAlvum me fac, Deus; 2.
* quoniam (b) introierunt aquæ
uſque ad animam meam.
Infixus ſum (c) in limum 3.
profundi; & non eſt
ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris;
& tempeſtas demerſit me.
Laboravi clamans; raucæ 4.
factæ ſunt fauces meæ;
defecerunt oculi mei
(d) ab ſperando
in Deum meum.
Multiplicati ſunt 5.
ſuper capillos
capitis mei
qui oderunt me gratis:
confortati ſunt (e) inimici
mei

* *Cod. primis curis habebat*, introjerunt aquę ad animam meam *omiſſis vocibus*, quoniam; & , uſque, *quas fortè ſupplevit, qui Codicem contulit.*

[1] Cod. ſecunda manu, *enepagin*, juxta Gr. Vatic.
[2] Cod. primis curis mendosè, *apoſtaſis*.
[3] Poſt *elpizin*, additur ſec. curis, *me*, juxta Gr. Vatic.

(a) *Verſu 1. in Tit. Vulgata*, David. *Veron. & A.* Ipſi David.
(b) *Verſu 2. Vulg.* Intraverunt. *Veron. & A.* Introierunt.
(c) *Verſu 3.* In limo. *Veron. & Caſſ.* In limum, *juxta Gr. Vatic. εἰς ἰλὺν*.
(d) *Verſu 4.* Dum ſpero. *Veron. & A.* Ab ſperando; *& ita Gr. Vatic. ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν*.
(e) *Verſu 5.* Qui perſecuti ſunt me inimici mei. *Veron. & Caſſ.* Inimici mei qui me perſequebantur, *juxta Gr. Vatic. οἱ ἐχθροί μου οἱ ἐκδιώκοντές με. A.* Inimici mei qui perſequuntur me.

mu y ecdiocontes
me adicos.
A uch erpaſa,
tote apetinnyon.
O Theos ſy egnos ten aphroſynen mu,
Ce e plemmelie mu apo ſu
uc ecrybeſan.
Me eſchynthieſan ep eme
y ypomenontes ſe (4) Quirie,
Quirie ton dynameon.
Me entrapieſan ep eme
y zetuntes ſe
o Theos tu Iſrahel.
Oti eneca ſu
Ypenegca onidiſmon,
Ecalypſen entrope
to proſopon mu.
Apellotriomenos egenethen
tys adelphys mu,
Ce xenos tys yiys
tes metros mu.
Oti o * zolos tu ycu ſu
catephagen me.
Ce y onidiſmy ton onidizonton
ſe (5) epepeſan ep eme.
Ce ſynecalypſa en neſtia
ten pſychen mu,
Ce egenethe my
(6) is onidiſmon.
Ce ethemen to endyma mu
ſaccon,
Ce egenomen autys is parabolen.
Cat emu edoleſchun
y cathemeny (7) en pyles,
Ce is eme epſallon
y pinontes ton ynon.
Ego de te proſeuche
mu pros ſe Quirie,
Ceros eudocias o Theos
En to plethi tu eleus
ſu epacuſon mu,
en alethia tes ſoterias ſu
Soſon me apo pelu,

*Cod. emē. datur ſee. curis, *zelos*.

ina

mei, qui me perſequebantur injuſte:
quæ non rapui, tunc
reddebam.
Deus, tu ſcis (ſ) inprudentiam meam: 6.
& delicta mea non ſunt
a te abſcondita.
Non erubeſcant in me 7.
(g) qui te expectant Domine,
Domine virtutum:
non confundantur
ſuper me (h) qui te requirunt,
Deus Iſrahel.
Quoniam propter te 8.
(i) ſuſtinui exprobrationem;
operuit (k) reverentia
faciem meam:
alienus (l) factus ſum 9.
fratribus meis;
& hoſpes (m) filiis
matris meæ.
Quoniam zelus domus tuæ 10.
comedit me:
& opprobria exprobrantium
tibi, ceciderunt ſuper me.
Et cooperui (n) in jejunio 11.
animam meam:
& factum eſt mihi (o)
in opprobrium.
Et poſui veſtimentum meum 12.
(p) ſaccum:
& factus ſum illis in parabolam.
Adverſus me inſultabant (q) 13.
qui ſedebant in porta:
& in me pſallebant
qui * bibebant vinum.
Ego autem (r) orationem 14.
meam ad te, Domine:
tempus beneplaciti, * Deus.
In multitudine miſericordiæ
tuæ, exaudi me
in veritate ſalutis tuæ.
Salvum me fac de luto (ſ) 15.

*Cod. vibebant, V pro B.

*Cod. Deis emendavimus, Deus.

ut

(4) Cod. addit *Quirie*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *Domine*.
(5) Gr. Vatic. *ἐπέπεσον*.
(6) Gr. Vatic. *εἰς ὀνειδισμὸν ἐμοί*.
(7] Cod. *en pyles*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. *ἐν πύλῃ*.

(ſ) *Verſu* 6. Inſipientiam. *Veron. & A.* Inprudentiam. *Gr. Vatic. ἀφροσύνην*.
(g) *Verſu* 7. Qui expectant te. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui te expectant.
(h) *Ibid.* Qui quærunt te. *Veron.* Qui te requirunt. *Caſſ. R.* Qui requirunt te.
(i) *Verſu* 8. Suſtinui opprobrium. *Veron. & A.* Suſtinui exprobrationem. *R.* Suſtinui inproperium.
(k) *Ibid.* Confuſio. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Reverentia, *juxta Gr. Vatic. ἐντροπή*. *A.* Irreverentia.
(l) *Verſu* 9. Extraneus. *Veron. H. Hebr.* Alienus. *A.* Alienatus, *juxta Gr. Vatic. ἀπηλλοτριωμένος*. *R. Rom. M. G. C.* Exter.
(m) *Ibid.* Et peregrinus.. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. & Verſ. Æthiop.* Et hoſpes.
(n) *Verſu* 11. Et operui. *Veron. A. & Ambr. Epiſt. claſ.* 1. *Epiſt.* 42. *pag.* 968. Et cooperui.
(o) *Ibid.* Et factum eſt in opprobrium mihi. *Veron. A. & R.* Et factum eſt mihi in opprobrium.
(p) *Verſu* 12. Cilicium. *Veron. A. Hebr. & Verſ. Æth.* Saccum, *juxta Gr. Vatic. σάκκον*. *Paraph. Chald.* Saccos.
(q) *Verſu* 13. Adverſum me loquebantur. *Veron. cum ſolo A.* Adverſus me inſultabant. *R. Rom. M.* — exercebantur. *G. H.* — detrahebant.
(r) *Verſu* 14. Ego vero. *Veron. & A.* Ego autem.
(ſ) *Verſu* 15. Eripe me de luto. *Veron. & A.* Salvum me fac de luto, *juxta LXX. & Verſ. Æth.*

ina me enpago.
Ryſthien ce ton miſunton me,
ce ec * tu bathus ton ydaton.
Me me catapontiſato categis
ydatos,
Mede catapieto me bythos,
Mede (8) ſynecheto ep eme
phrear to ſtoma autu.
Epacuſon (9) mu Quirie, oti
chreſton
to eleos ſu,
Cata to plethos
ton yctirmon ſu
epibleplon ep eme.
Me (10) apoſtrepſis to proſopon ſu
apo tu pedos ſu,
Oti thlibome,
tachy epacuſon mu.
Proſches te pſyche mu,
ce lytroſe auten,
Eneca ton echthron mu
ryſe me,
Sy gar ginoſcis ton onidiſmon mu,
Ce ten eſchynen mu,
ce ten entropén mu.
Enopion (11) ſu pantes
y thlibontes me,
Onidiſmon proſedoceſen
e pſyche mu,
ce taleporian.
Ce ypemina ſyn-
lypumenon,
ce uch yperxen,
Ce (12) paracaluntas,
ce uch euron.
Ce edocan is to broma mu cholen,
Ce is ten dipſan mu epotiſan
me oxos.
Genetheto e trapeza auton
enopion auton is pagida,
Ce is antapodoſin,

* Codex ſecundia curis, ton batheon.

(t) ut non inhæream:
eruar (u) ex his qui me oderunt,
& (x) de profundo aquarum.
Non demergat tempeſtas 16.
aquæ:
neque abſorbeat * me profundum:
neque coartet (y) ſuper me
puteus * os ſuum.
Exaudi me, Domine; quoniam 17.
(z) ſuavis eſt
miſericordia tua:
ſecundum multitudinem
miſerationum tuarum
reſpice in me.
Ne avertas (aa) faciem tuam 18.
a puero tuo:
quoniam tribulor,
cito exaudi me.
Intende animæ meæ, 19.
(bb) & redime eam;
propter inimicos meos
eripe me.
Tu enim ſcis (cc) improperium meum 20.
& confuſionem meam
(dd) & verecundiam meam:
in conſpectu tuo, (ee) omnes 21.
qui tribulant me.
Improperium expectavit
(ff) * anima mea
& miſeriam:
& ſuſtinui (gg) qui
mecum contriſtaretur;
& non fuit:
& conſolantes; (hh)
& non * inveni.
Et dederunt (ii) * in eſca mea fel: 22.
& * ſiti meo potaverunt
me aceto.
Fiat menſa eorum 23.
coram ipſis * in laqueum
& (kk) in retributionem

* Additur in Cod. ſec. curis τὸ, me.
* Cod. mendosè, os ſum.
* Cod. mendosè, animam meam
* Cod. invenit.
* Cod. in eaca meo.
* Lege in ſiti mea.
* Cod. in laqueo, & in retributione.

ce is P & in

(8) Gr. Vatic. συσχέτω.
(9) Gr. Vatic. εἰσάκουσον.
(10) Gr. Vatic. ante me, addit μὴ.
(11) Gr. Vatie. ἐναντίον.
(12) Gr. Vatie. παρακαλοῦντα.

[t] *Eod. Verſ.* 15. Ut non infigar. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. H.* Ut non inhæream.
[u] *Ibidem*; Libera me ab his. *Veron. cum A.* Eruar ex his: *& ita Gr. Vatic.* ῥυσθείην.
[x] *Ibid.* De profundis. *Veron. A. R. & Caſſ.* De profundo, *juxta Gr. Vatic.* ἐκ τῦ βάθους.
[y] *Verſu* 16. Neque urgeat. *Veron. & A.* Neque coartet. *Gr. Vatic.* συσχέτω. *G. H.* Neque contineat. *C.* Neque aperiat. *Hebr.* Et non coronet.
[z] *Verſu* 17. Benigna. *Veron. & A.* Suavis.
[aa] *Verſu* 18. Et ne avertas. *Veron. A. R. & Caſſ. omittunt conjunctionem*, Et, *cum Gr. Vatic.*
[bb] *Verſu* 19. Et libera eam. *Veron. & A.* Et redime eam, *juxta Hebr. Verſ. Æth. & Paraph. Chald.*
[cc] *Verſu* 20. Tu ſcis. *Veron. R. & Caſſ.* Tu enim ſcis, *juxta Gr. Vatic.* σὺ γὰρ γινώσκεις. *A.* Tu enim cognoſcis.
[dd] *Ibid.* Et reverentiam meam. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et verecundiam meam.
[ee] *Verſu* 21. *ante* Omnes, *deeſt* Sunt, *in Veron. & Gr. Vatic.*
[ff] *Ibid.* Cor meum. *Veron.* Anima mea, *juxta Gr. Vatic.* ἡ ψυχή μου, *& Verſſ. Æth. ac Arab.*
[gg] *Ibid.* Qui ſimul contriſtaretur. *Veron.* Qui mecum contriſtaretur. *R.* Qui ſimul mecum contriſtaretur.
[hh] *Ibid.* Et qui conſolaretur. *Veron. & A.* Et conſolantes, *juxta Gr. Veron.* paracaluntas. *Caſſ.* Et conſolantem. *R.* Conſolantem me quæſivi.
[ii] *Verſu* 22. In eſcam meam. *Veron. & S. Cypr. pag. CXCVIII.* In eſca mea. *Verſ. Syr.* In cibo meo.
[kk] *Verſu* 23. In retributiones. *Veron. & A.* In retributionem.

ce is ſcandalon.
Scotiſthetoſan y ophthalmy auton
tu me blepin,
Ce ton noton auton
diapantos ſyncampſon.
Eccheon ep autus
ten orgen ſu,
Ce o thymos tes orges ſu
catalaby autus. * (13)
(genithito i epaulis auton erimomeni,
ce en tys ſcinomaſin auton
mi eſto o caticon.
oti (14) ſy epataxas, auty
eatedioxan, ce epi to algos
ton traumaton mu proſethican.
proſthes anomian epi tin anomian auton,
ce mi (15) iſelthatoſan en diceoſyni ſu.
exaliphthitoſan eg biblu zonton,
ce meta diceon mi graphitoſan.
ptochos ce algon imi ego,
i ſotiria ſu o Theos (16) antelabeto mu.
aeneſo to onoma tu Theu * met odis,
megalyno auton en eneſi,
ce areſi to Theo yper moſchon neon
eerata ecpheronta, ce oplas.) *
Idetoſan ptochy,
ce euphranthetoſan,
Zeteſate (17) ton Quirion, ce zeſete
e pſyche * ymon.
Oti iſecuſen
ton peneton o Quirios,
Ce tus pepedemenus autu
uc (18) exudenoſi.
Eneſatoſan auton
y urany ce e ge,
Thalaſſa, ce panta
ta erponta (19) en autys.
Oti o Theos ſoſi
ten Sion,
Ce ycodometheſonte
e polis

* Verba addita anſulis clauſimus.

* Poſt, *Theu* additur, ſec. c. *mu*. juxta Gr. Vatic.
* Hic ſiſtitur manus recentior.

* Cod. *emon*.

& in ſcandalum.
Obſcurentur oculi eorum 24.
ne videant:
& (*ll*) dorſum illorum
ſemper incurva.
Effunde ſuper eos 25.
iram tuam:
& indignatio iræ tuæ (*mm*)
conprehendat eos. (*nn*)
Fiat habitatio eorum deſerta: 26.
& in tabernaculis eorum
non ſit qui inhabitet.
Quoniam * 27.
perſecuti ſunt; & ſuper dolorem
vulnerum ei addiderunt.
Adpone iniquitates ſuper iniquitatem eorum: 28
& non intrent (*oo*) in juſtitia.
Deleantur de libro viventium: 29.
& cum juſtis non ſcribantur.
Pauper & dolens ſum ego: (*pp*) 30.
ſalus tua, Deus, ſuſcepit me.
Laudabo nomen Dei: 31.
magnificabo (*qq*) eum in laude.
Et placebit Deo ſuper vitulum novellum, 32.
cornua producentem & ungulas.
Videant pauperes 33.
& lætentur.
Quærite Deum & vivet;
anima veſtra:
quoniam exaudivit 34.
pauperes Dominus;
& vinctos ſuos
(*rr*) non ſprevit.
Laudent eum (*ſſ*) 35.
cæli & terra,
mare & omnia
quæ repunt * in eis:
quoniam Deus ſalvam 36.
faciet Sion;
& ædificabuntur
civi-

* *Deeſt*, quem tu percuſſiſti.

* *Cod. mendosè*: quæ repetunt. *Emendavimus*, repunt, *juxta Gr. Vatic.* ἕρποντα. *H.* repentia.

(13) Hinc uſque ad *cerata ecpheronta ce oplas*, recentior calamus ſupplevit in pagina inſerta; ſed Antiquarius ea ex conſilio omiſiſſe videtur, cum ſtatim poſt *catalaby autus*, proſequatur, *Idetoſan ptochy*.
(14) Poſt, *oti*, additur, *on*, juxta Gr. Vatic.
(15) Gr. Vatic. εἰσελθέτωσαν.
(16) Codex, *i ſotiria ſu o Theos*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *ſalus tua Deus*. Gr. Vatic. καὶ ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου σου.
(17) Gr. Vatic. ἐκζητήσατε. Ibid. Cod. *ce zeſete e pſyche ymon*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *vivet anima veſtra*. Gr. Vatic. καὶ ζήσεσθε.
(18) Gr. Vatic. ἐξουδένωσεν.
(19) Cod. *en autys*, cum Vulg. *in eis*. Gr. Vat. ἐν αὐτῇ

(*ll*) *Verſu* 24. Dorſum eorum. *Veron. Ambr. de interpell. David lib. 4. cap. 3. pag. 664. & Comment. in epiſt. ad Rom. pag. 90. A. R. & Caſſ.* Dorſum illorum.
(*mm*) *Verſu* 25. Et furor iræ tuæ. *Veronen. A. & R.* Et indignatio iræ tuæ.
(*nn*) *Quæ ſequuntur, uſque ad ea verba:* Cornua producentem & ungulas, *cum Antiquarium fugerint,* [*extant enim in Veronenſi Græc. adverſæ frontis*] *ſuppleta ſunt in Cod. ſec. cur.*
(*oo*) *Verſu* 28. In juſtitiam tuam. *Veron.* In juſtitia. *A. G. C. Colb. Ger. Gal.* In juſtitia tua, *juxta Gr. Vatic.* ἐν δικαιοσύνῃ σου.
(*pp*) *Verſu* 30. Ego ſum pauper & dolens. *Veron.* Pauper & dolens ſum ego, *juxta ordinem Gr. Vatic.* πτωχὸς καὶ ἀλγῶν ἐγώ. *Et ſic etiam A. R & Caſſ. niſi quod habent,* ego ſum, *pro* ſum ego.
(*qq*) *Verſu* 31. *ante*, Magnificabo, *deeſt*, Et, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*
(*rr*) *Verſu* 34. Non deſpexit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Non ſprevit. *M.* Non annullavit. *Gr. Vatic.* οὐκ ἐξουδένωσεν.
(*ſſ*) *Verſu* 35. Laudent illum. *Veron. R. & Caſſ.* Laudent eum.

e polis tes Iudeas,	(tt) civitates Judæ;
Ce caticeſuſin eci,	& inhabitabunt ibi;
ce cleronomeſuſin auten.	& hereditabunt * terram;
Ce to ſperma ton dulon autu	& ſemen ſervorum ejus 37.
cathexuſin auten,	(uu) poſſidebunt eam;
Ce y agapontes to onoma autu	& qui diligunt nomen ejus,
cataſcenoſuſin en aute.	(xx) inhabitabunt eam.

*Cod. terra.

(tt) *Verſu* 36. Civitates Juda. *Veron. Caſſ. R Rom. M. C. Car. Colb. Ger. Gal.* Civitates Judæ. *G. juxta Gr. Vatic.* Civitates Judææ. *Et ſic A. in Mss. In Editis vero*, Civitates Judæ..
(uu) *Verſu* 37. Poſſidebit. *Veron.* Poſſidebunt, *juxta Gr. Vatic.* καθέξουσιν. *A.* Obtinebunt.
(xx) *Ibid.* Habitabunt in ea. *Veron.* Inhabitabunt eam. *A. & R.* Inhabitabunt in ea.

LXIX.	LXIX.
Is to telos to David	In finem, (a) David: 1.
is anamneſin (1)	in recordatione
	(b) in quo ſalvum
	me fecit Dominus.
O Theos is ten boethian mu proſches,	Deus, in adjutorium meum 2. intende:
Quirie is to boetheſe my (2) ſpeuſon.	Domine, ad adjuvandum me feſtina.
Eſchynthetoſan (3) ce entrapetoſan	Confundantur & re- 3. vereantur ſimul,
y zetuntes ten pſychen mu.	qui quærunt animam meam.
Apoſtraphieſan is ta opiſo, ce cateſchynthieſan	Avertantur retro & confundantur, 4.
y (4) logizomeny my caca.	(c) qui cogitant mihi mala.
Apoſtraphetoſan (5) parautica eſchynomeny	Avertantur ſtatim erubeſcentes,
y legontes my euge euge.	qui dicunt mihi, Euge, euge.
Agalliaſthoſan (6) ce euphranthitoſan epi ſi	Exultent & lætentur in te 5.
pantes y zetuntes ſe (7) Quirie,	omnes (d) qui quærunt te, Domine:
Ce legetoſan diapantos,	& dicant ſemper,
megalyntheto (8) o Quirios,	Magnificetur Dominus,
Y agapontes to ſoterion ſu.	qui diligunt * ſalutare tuum.
Ego de ptochos ce penes (9) imi,	Ego vero egenus & pauper ſum: 6.
o Theos (10) boethi my.	Deus adjuva me.
Boethos mu, ce yperaſpiſtis (11)	Adjutor meus & liberator
mu ſy i, Quirie	meus es tu, Domine;
me chroniſes.	(e) ne tardaveris.
LXX. Tu	LXX. Pſal-

*Cod. ſalutarem, hic & Pſalm. ſeq. verſ. 15.

(1) Poſt *anamneſin*, deeſt, εἰς τὸ σῶσαί με κύριον, quod eſt in Gr. Vatic. in cujus ſcholiis monemur, neque in Hebraico Textu, neque in aliis Gr. libris reperiri.
(2) Cod. addit, *Quirie is to boetheſe my ſpeuſon*, cum aliis Gr. Edit. & Vulg. *Domine ad adjuvandum me feſtina*.
(3) Gr. Vatic. αἰσχυνθήτωσαν &c.
(4) Gr. Vatic. οἱ βουλόμενοι.
(5) Gr. Vatic ἀποστραφήτωσαν.
(6) Hæc: *ce euphranthitoſan*, recentioris manus ſunt, deleta priori lectione, quæ forte fuerat mendoſa.
(7) In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.
(8) Cod. o *Quirios*, cum Vulg. *Dominus*: Gr. Vatic. ὁ Θεός.
(9) Cod. addit, *imi*, cum Vulg. *ſum*.
(10) Gr. Vatic. βοηθός μου.
(11) Gr. Vatic. καὶ ῥύστης.

(a) *Verſu* 1. *In Titulo Vulgata habet*, Pſalmus, *ante* τῷ David. *Deeſt in Veron. & Gr. Vatic.*
(b) *Ibid.* Quod ſalvum fecerit eum Dominus. *Veron.* In quo ſalvum me fecit Dominus. *& ita Caſſ. Rom. C. Car. & Gal. niſi quod loco*, in quo, *habent*, eo quod, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὸ σῶσαί με κύριον.
(c) *Verſu* 4. *Vulgata*, Qui volunt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui cogitant, *juxta Gr. Veron.* y logizomeny.
(d) *Verſu* 5. Qui quærunt te. *Veron. R. & Caſſ. addunt*, Domine, *juxta Gr. Veron.* Quiric.
(e) *Verſu* 6. Ne moreris. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ne tardaveris.

LXX.

Tu David pſalmos ton yion
Aminadam, (1) ce ton proton
echmalotiſthenton.

Epi ſy elpiſa Quirie, (2)
me cateſchynthien is ton eona.
En te diceoſyne ſu ryſe me,
ce exelu me
Clinon pros me to us ſu,
ce ſoſon me.
Genu my is Theon yperaſpiſten,
Ce is topon ochyron
tu ſoſe me,
Oti ſtereoma
mu, ce cataphyge
mu i ſy.
O Theos mu ryſe me
ec chiros amartolu,
Ce (3) ec chiros para-
nomuntos ce adicuntos.
Oti ſy i e ypomone
mu Quirie,
Quirie i elpis mu ec neotetos mu.
epi ſe (4) eperriphen
ec (5) matras,
Ec cylias tes metros mu
ſy i o yperaſpiſtes mu. (6)
En ſy e ymneſis mu dicpantos
oſi teras
egenethen tys pollys,
Ce ſy boethos (7) mu crateos.
plirothito to ſtoma mu
eneſeos (8) Quirie, opos ymneſo
ten doxan ſu,
Olen ten emeran ten megaloprepian
ſu.
Me aporipſis me is ceron
gerus,
En to eclipin ten iſchyn mu,
me encatalipes me.

Oti

LXX.

Pſalmus David filiorum 1.
Jonadab, & priorum
captivorum:
non ſupraſcriptus (*a*)
apud Hebræos.

In te ſperavi, Domine; (*b*) 2.
non confundar in æternum;
in tua juſtitia erue me,
& exime me.
Inclina ad me aurem tuam;
& * ſalva me.
Eſto mihi in Deum protectorem, 3.
& in locum munitum:
ut ſalvum me facias:
quoniam firmamentum
meum, & refugium
meum tu es.
Deus meus, eripe me 4.
de manu peccatoris;
& de manu contra * legem
agentis & iniqui:
quoniam tu es patientia 5.
mea, Domine;
Domine, ſpes mea a juventute mea:
In te confirmatus ſum 6.
ex utero:
de ventre matris meæ
tu es protector meus:
in te (*c*) decantatio mea ſemper 7.
Tamquam prodigium
factus ſum multis:
& tu, Domine, adjutor fortis.
Repleatur os meum laude; 8.
ut * hymno decantem (*d*)
gloriam tuam;
tota die (*e*) magnificentiam
tuam.
Ne projicias me in tempore 9.
ſenectutis:
cum defecerit virtus mea,
ne derelinquas me.

Quo-

**Cod.* ſalba, *B pro V.*

** Cod.* lege; *mendosè.*

**Cod.* hymnum.

(1) Gr. Vatic. *Ἰωναδάβ*.
(2) Gr. Vatic. *κύριε ἤλπισα*.
(3) Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.
(4) Gr. Vatic. *ἐπεῤῥίφθην ἐκ γαστρός*.
(5) *Matras*, Doriciſmus Amanuenſis pro, *metras*.
(6) Reponitur ſec. cur. *mu i ſkepaſtes*, juxta Gr. Vatic.
(7) In Gr. Vatic. deeſt, *mu*.
(8) In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.

[*a*] *In plurimis LXX. Exemplaribus, & in Theodoret. additur, ut in noſtro Cod. ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις:* Non ſupraſcriptus apud Hebræos. *Nil ex his in Euſebio occurrit.*
[*b*] *Verſu* 2. In te, Domine, ſperavi. *Veron.* In te ſperavi, Domine. *R. Rom. M. C.* Deus in te ſperavi, Domine, *& ita A. Sed in uno Pratelienſi Cod. & in Enar. ejuſdem Pſalmi num. 3. omittitur vox*, Deus. *G.* Domine Deus, in te ſperavi. *Ibidem*, In juſtitia tua libera me, & eripe me. *Veron. & A.* In tua juſtitia erue me, & exime me.
[*c*] *Verſu* 7. Cantatio mea *Veron. & R.* Decantatio mea.
[*d*] *Verſu* 8. Ut cantem. *Veron.* Ut hymnum [*lege*, hymno] decantem. *A.* Ut hymno dicam.
[*e*] *Ibidem*. Magnitudinem tuam. *Veron. A. R. G. & Caſſ.* Magnificentiam tuam, *juxta Gr. Vatic. τὴν μεγαλοπρέπειάν σου.*

Oti ipan
y echthry mu emy,
Ce y phylaſſontes
ten pſychen mu
Ebuleuſanto epi to auto, legontes
o Theos encatelipen auton,
Catadioxate,
ce catalabete auton,
Oti uc eſtin o ryomenos auton.
O Theos mu me macrynes
ap emu,
O Theos mu is ten boethian mu
proſches.
Eſchynthetoſan ce (9) entrapetoſan
y endiaballontes ten pſychen mu,
Peribaleſthoſan (10)
eſchynen ce entropen
y zetuntes caca my.
Ego de diapantos epi ſe * elpia,
Ce proſtheſo epi paſan
ten enefin ſu.
To ſtoma mu * anaggelli
ten diceoſynen ſu,
Olen ten imeran ten ſoterian ſu.
Oti uc egnon
pragmatias,
Iſeleuſome en dynaſtia Quiriu,
Quirie mneſtheſome tes diceoſynes
ſu monu.
Edidaxas me o Theos
ec neotetos mu,
Ce mechri nyn (11) apaggello
ta thaumaſia ſu,
Ce eos gerus
ce presbiu.
O Theos me * encatalipes me,
eos (12) apaggello
ton brachiona ſu

*Legendum elpio, juxta Gr. Vat. aut elpiſa.

* Fortè mendum, pro, anaggeli: Gr. Vatic. ἐξαγγελεῖ.

* Cod. encatelipes.

Quoniam dixerunt 10.
inimici ejus;
& qui cuſtodierunt
animam meam,
conſilium fecerunt in unum dicentes; 11.
Deus dereliquit eum:
perſequimini
& comprehendite eum:
quia non eſt (f) qui eripiat eum.
Deus meus, ne elongaveris (g) 12.
a me:
Deus meus, (h) in adjutorium meum
reſpice.
Confundantur & deficiant 13.
detrahentes animæ meæ:
operiantur * (detrahentes) (i)
* confuſione & verecundia,
qui quærunt mala mihi.
Ego autem (k) ſperabo in te: 14.
& adjiciam ſuper omnem
laudem tuam:
os meum * adnuntiabit 15.
juſtitiam tuam,
tota die ſalutare tuum.
Quoniam non cognovi 16.
(l) negotiationes,
introibo in potentias Domini:
Domine, memorabor juſtitiæ
tuæ ſolius. *
Docuiſti me, Deus, (m) 17.
(n) ex juventute mea:
& uſque nunc pronuntiabo
mirabilia tua.
Et uſque in ſenectam (o) 18.
& ſummam ſenectutis,
Deus, ne derelinquas me,
donec adnuntiem
brachium tuum

* Tò, detrahentes, abundare videtur.

* Cod. confuſionem, & verecundiam.

* Cod. adnuntiavit. V pro B.

* Hic additur a recentiori manu, Deus meus

Paſe gene-

[9] Gr. Vatic. ἐντραπήτωσαν.
[10] Gr. Vatic. περιβαλλίσωσαν.
[11] Gr. Vatic. ἀπαγγελῶ.
[12] Poſt, eos, additur ſec. cur. u, [pro quo Gr. Vatic. habet αὐ] & deletur altera l in apaggello, & fit, apaggelo, juxta alias Gr. Editt. Gr. Vatic. legit ἀναγγελῶ.

[f] *Verſu* 11. Qui eripiat. *Veron. A. R. & Caſſ. addunt*, Eum, *juxta Gr. Veron.* auton.
[g] *Verſu* 12. Deus, ne elonges. *Veron.* Deus meus, ne elongaveris. *A.* Domine Deus meus, ne elonges.
[h] *Ibid.* In auxilium meum. *Veronen. & A.* In adjutorium meum.
[i] *Verſu* 13. Operiantur confuſione & pudore. *Veron.* Operiantur [detrahentes] confuſione & verecundia. *A.* Induantur confuſionem & verecundiam.
[k] *Verſu* 14. Sperabo. *Veron. A. R. Rom. M. C & Caſſ.* In te ſperabo: *vel*, Sperabo in te.
[l] *Verſu* 16. Litteraturam. *Veron. A. & Caſſ.* Negotiationes, *juxta Gr. Vatic.* πραγματείας: *& ita Apollinarius. R. quoque, Rom. G M. & C. habent*, Negotiationem, *ſive* Negotiationes. *Laudatus S. Auguſtinus in Enar. 1. hujus Pſal. num. 19. ait „ Sed eſt in quibuſdam Exemplaribus:* Quoniam non cognovi litteraturam. *Ubi alii Codices habent.* Negotiationem, *ibi alii*, Litteraturam: *quomodo concordent, invenire difficile eſt; & tamen Interpretum diverſitas forte ſenſum oſtendit, non errorem inducit.* „
[m] *Verſu* 17. Deus, docuiſti me. *Veron.* Docuiſti me, Deus, *juxta ordinem Gr. Vatic.* ἐδίδαξάς με ὁ Θεός.
[n] *Ibid.* A juventute mea. *Veron. & A.* Ex juventute mea.
[o] *Verſu* 18. Et uſque in ſenectam & ſenium. *Veron.* Et uſque in ſenectam & ſummam ſenectutis. *Gr. Vatic.* καὶ ἕως γήρους καὶ πρεσβείου. *S. Auguſtinus in Enar. 2. hujus Pſalmi num. 4. habet:* Et uſque in ſenectam & ſenium. *Animadvertit tamen, quod „ duo iſta nomina* (Senectæ & Senii) *ſenectutis ſunt: & diſcernuntur a Græcis. Gravitas enim poſt juventutem aliud nomen habet apud Græcos; & poſt ipſam Gravitatem veniens ultima ætas aliud nomen habet: nam* πρεσβύτης *dicitur* Gravis, & γέρων Senex. *Quia vero in Latina lingua duorum iſtorum nominum diſtinctio deficit, de ſenectute ambo ſunt poſita*, Senecta, & Senium. *Scitis autem eſſe duas ætates &c.* „ *Hæc ille. Videſis, ut Itala Verſionis Auctor, juxta Veronen. Codicis lectionem, appareat græcorum verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ.*

Paſe (13) genea genea te eper-
chomene
Ten dynaſtian ſu, ce ten
diceoſynen ſu
O Theos eos ypſiſton
a epyeſas
ta thaumaſia (14) ſu,
O Theos tis omyos ſy;
Oti (15) edixas my
thlipſis pollas
ce cacas,
Ce epiſtrepſas ezoopyeſas me,
Ce ec ton abyſſon tes ges
palin anegages me.
Epleonaſis (16) ep eme
ten megaloſynen ſu,
Ce epiſtrepſas parecaleſas me.
Ce ec ton abyſſon tes ges
palin anegages me
Ce gar ego exomologeſome
ſy en ſcebeſin pſalmu ten alethian ſu,
Pſalo ſy en cithara
(17) agios Iſrahel.
Agalliaſonte ta chile mu,
otan pſalo ſy,
Ce e pſyche mu
en elytroſo.
Eti de ce e gloſſa mu
olen ten emeran meleteſi
ten diceoſynen ſu,
Otan eſchynthoſin ce
entrapoſin y zetuntes
ta caca my.

generationi omni * (p) ſuperventuræ,
potentiam tuam & ju- 19.
ſtitiam tuam,
Deus, uſque in altiſſima
quæ feciſti
magnalia.
Deus, quis ſimilis tibi?
Quia (q) oſtendiſti mihi 20.
tribulationes multas
& malas;
& converſus vivificaſti me:
& de abyſſis terræ
iterum deduxiſti me.
Multiplicaſti * 21.
magnificentiam tuam:
& converſus, conſolatus es * me: (r)
& de abyſſis terræ
iterum reduxiſti me.
Etenim ego (ſ) confitebor tibi 22.
* in vaſis (t) pſalmorum veritatem tuam, Deus,
pſallam tibi in citharis,
Sanctus Iſrahel;
exultabunt labia mea 23.
cum (u) pſalmum dixero tibi;
& * anima mea,
quam redemiſti;
adhuc & (x) lingua mea 24.
tota die meditabitur
juſtitiam tuam:
cum confuſi & * reveriti
fuerint, qui quærunt
mala mihi.

* *Cod. mendosè:* ſuperventura.

* *Poſt,* multiplicaſti, *delevimus,* me; *ac repoſuimus infra, poſt,* * Conſolatus es.

* *Cod primiscuris,* in populis, Domine. *Sed fortè idem antiquarius emendavit:* in vaſis pſalmorum veritatem tuã, Deus, *ut in Textu.*

* *Cod. mendosè,* animam meam

* *Cod.* revereti. *E pro I.*

(13) Gr. Vatic. non geminat, *genea*. Ib. habet, ἐρχομένῃ.
(14) Reponitur ſec. cur. *megalia*, juxta Gr. Vatic.
(15) Pro, *Oti*, Gr. Vatic. ὅσας.
(16) Cod. *ep eme ten megaloſynen ſu*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. omiſſo, *ep eme*, habet τὴν δικαιοσύνην σου.
(17) Ante, *agios*, additur ſec. curis, *o*; Et ante *Iſrahel*, *tu*, juxta Gr. Vatic.

(p) *Ibid.* Quæ ventura eſt. *Veron. & A.* Superventuræ.
(q) *Verſu* 20. Quantas. *Veron.* Quis. *Et ita Gr. adverſæ frontis*, Oti.
(r) *Verſu* 21. *poſt* Conſolatus es me, *Veron. A. M. G. C. addunt*, Et de abyſſis terræ iterum reduxiſti me. *Ac pro* Conſolatus es, *R. Rom. M. C. legunt*, Exhortatus es me. *Gr. Vatic.* παρεκάλεσάς με. *Verbum ambiguum eſt; quod aliis item in locis varietatem parit.*
(ſ) *Verſu* 22. Nam & ego. *Veron. & A.* Etenim ego, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἐγώ.
(t) *Ibid.* Pſalmi. *Veron Ambr. in Pſal.* 40. *Enar. pag.* 883. *&* R. Pſalmorum.
(u) *Verſu* 23. Cantavero. *Veron.* Pſalmum dixero, *juxta Gr. Vatic.* ψάλω.
(x) *Verſu* 24. Sed &. *Veron.* Adhuc &. *A.* Adhuc autem &.

LXXI.

In (1) Salomona pſalmos.

O Theos to crima ſu
to baſili dos,
Ce ten diceoſynen ſu (2) ɣio
tu baſileos.
Crinin ton (3) laon ſu
en diceoſyne,
Ce tus ptochus ſu

LXXI.

In * Salomonem. Pſalmus 1.

Deus, judicium tuum 2.
Regi da;
& juſtitiam tuam Filio
Regis;
judicare populum
cum juſtitia;
& pauperes tuos

* *Cod.* Solomone.

[1] *In*, latinum, pro. *Is*, græcum. Gr. Vatic. εἰς Σαλωμών, omiſſo *pſalmos*.
[2] Cod. *e yo*, mendosè, *pro to yio*.
[3] Cod., *leon*, Atticiſmus Scribæ.

Digitized by Google

en criſt.
Analabetoſan (4) ta ore
irenen to lao ſu,
ce y buny.
Diceoſyne (5) crini
tus ptochus tu lau,
Ce ſoſi tus yius.
ton peneton.
Ce tapinoſi
ſycophanten,
Ce ſymparameni to elio,
Ce pro tes ſelenes geneas
geneon.
Ce (6) catabeſete oſy yetos
epi pocon,
Ce oſi ſtagones
ſtazuſe epi ten gen.
Anateli en tes imeres autu
diceoſyne,
Ce plethos irenes,
eos u antanerethe e ſelene.
Ce catacyrieuſi apo thalaſſes
eos thalaſſes,
Ce eos potamu eos
peraton tes ycumenes.
Enopion autu propeſunte
Ethiopes,

in judicio.
Suſcipiant montes 3.
(a) pacem populo tuo,
(b) & colles.
Juſtitia judica 4.
pauperes populi;
& ſalvos facies filios
pauperum:
& * humiliabit
calumniatorem.
& permanebit cum Sole (c) 5.
& ante * lunam (d) generationis
& generationis.
Et deſcendet (e) Dominus ſicut pluvia 6.
in vellus;
& (f) ſicut guttæ
* diſtillantes ſuper terram.
Orietur in diebus ejus 7.
juſtitia
& abundantia pacis,
donec (g) tollatur luna.
Et dominabitur * a mari 8.
uſque ad mare,
& a flumine uſque
ad terminos (h) terræ,
Coram illo procident 9.
Æthiopes:

Ce y

& ini-

* *Cod.* humiliavit. *V pro B.*

* *Cod. mendosè*, Luna.

* *Cod.* diſtillantis. *I pro E.*

* *Cod.* a mare. *E pro I.*

(4) Gr. Vatic. ἀναλαβέτω.
(5) Reponitur ſec. curis, *diceoſynen*, juxta pleraſque Gr. Editt. Gr. Vatic. habet, ἐν δικαιοσύνῃ.
(6) In Gr. Vatic. deeſt, *ce*. Ibid. pro, *oſy*, Vatic. habet, *ὡς*.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, Pacem populo. *Veron. R. Rom. M. G. C.* Pacem populo tuo, *juxta Gr. Vatic.* τῷ λαῷ σου. *Sanctus Auguſtinus hic, num 6. ait*: „*Aliqui* [*Codices*] *habent* Populo tuo; *aliqui non habent* „ tuo, *ſed cantummodo* Populo.
(b) *Verſu* 3. & 4. Et colles juſtitiam. Judicabit &c. *Veron.* & colles. Juſtitia judica. *Tertull. etiam pag.* 427. *legit* Juſtitia. *G.* & colles. In juſtitia judicabit, *juxta Gr. Vatic.* καὶ οἱ βουνοὶ. ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖ. *R. Rom. C.* & colles juſtitiam. In ſua juſtitia judicabit. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, numero mox allato*, „ *ait*: „ Suſcipiant *ergo* montes pacem populo, & colles juſtitiam: *ut hoc modo utriſque concordantibus*, „ *fiat quod ſcriptum eſt*: Juſtitia & pax oſculatæ ſunt ſe. *Quod vero alii Codices habent*, Suſcipiant montes pa- „ cem populo & colles, *utroſque Prædicatores Evangelicæ pacis intelligendos puto, ſive præcedentes, ſive* „ *ſubſequentes. In his autem Codicibus illud ſequitur*: In juſtitia judicabit pauperes populi. *Sed illi magis* „ *Codices approbantur, qui habent quod ſupra expoſuimus*: Suſcipiant montes pacem populo, & colles „ juſtitiam. „
(c) *Verſu* 5. Et permanebit cum ſole. *Idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num.* 8. *hæc habet* „ Et per- „ manebit Soli, *vel*, Permanebit cum Sole. *Sic enim melius interpretandum, quidam noſtri putaverunt, quod* „ *in Græco eſt*, συμπαραμενεῖ. *Quod ſi latine uno verbo dici poſſet*, Compermanebit *dicendum eſſet*; *ideo, quia* „ *latine verbum non poteſt dici, ut ſaltem ſententia exprimeretur, dictum eſt*: Permanebit cum ſole. *Nihil* „ *eſt enim aliud*, Compermanebit Soli, *quam* Permanebit cum Sole. „
(d) *Ibid.* In generatione & generationem. *Veron.* Generationis & generationis. *A.* Generationes generationum, *juxta Gr. Vatic.* γενεὰς γενεῶν, *omiſſa præpoſitione* In. *Et ſic habebat Vulgata in Cor. Colb. Germ. At R. Rom. G.* In ſæculum ſæculi. *Et nota, quod idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num* 8. *ait*: „ *Sane* „ *quod eſt in Græco* γενεὰς γενεῶν, *nonnulli interpretati ſunt, non* Generationes, *ſed* Generationis generatio- „ num; *quia* γενεὰς, *ambiguus eſt caſus in Græco*; & *utrum genetivus ſingularis ſit* τῆς γενεᾶς, *id eſt* hujus ge- „ nerationis, *an accuſativus pluralis* τὰς γενεὰς, *id eſt* has generationes, *non evidenter apparet*; *niſi quia* „ *merito ſenſus ille prælatus eſt, ut tamquam exponendo, quid dixerit* Lunam, *ſecutus adjungeret* Generatio- „ nes generationum. „
(e) *Verſu* 6. Deſcendet. *Veron. A. R. Caſſ.* Et deſcendet. *Ibid.* ὁ Dominus *in Veronen. additur ſec. cur.*
(f) *Ibidem*, Sicut ſtillicidia ſtillantia. *Veron.* Sicut guttæ diſtillantes. *A.* Sicut guttæ ſtillantes.
(g) *Verſu* 7. Auferatur luna. *Veron. A. Ambr. lib.* 4 *cap.* 8. *pag.* 77. Tollatur luna. *At in Pſal.* 3. *Enar. pag.* 788. *habet*, Extollatur luna: & *ita Caſſ. R. Rom. M. G. C. Idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num* 10. „ *inquit*: Orietur in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis, donec tollatur luna. *Id quod dictum eſt*, Tolla- „ tur, *alii interpretati ſunt* Auferatur; *alii vero* Extollatur: *unum verbum Græcum, ſicut unicuique* „ *viſum eſt, transferentes, quod ibi poſitum eſt*, ἀνταναιρεθῇ. *Sed qui dixerunt*, Tollatur, & *qui dixerunt*, Au- „ feratur, *non uſque adeo diſſonant*: Tollatur *enim magis habet conſuetudo ita dici, ut auferatur*, & *non ſit*, „ *quam ita, ut altius elevetur*: Auferatur *vero prorſus aliter intelligi non poteſt, niſi ut perdatur, hoc eſt*, „ *ut non ſit*: Extollatur *autem nihil, niſi ut altius elevetur*. „
(h) *Verſu* 8. Orbis terrarum. *Veron.* Terræ. *A. R.* & *Caſſ.* Orbis terræ. *Verſu* 9. Lingent. *Veronen.* & *A.* Linguent.

Ce y echthry autu chun	& inimici ejus terram	
lixuſin.	linguent.	
Baſilis Tharſis, ce neſy	Reges * Tharſis, & inſulæ 10.	* Cod. Tarſis.
dora proſyſuſin,	munera offerent:	
Baſilis Arabon ce Saba	Reges Arabum & Saba	
dora proſaxuſin,	dona adducent.	
Ce proſcyneſuſin (7) auton pantes	Et adorabunt eum omnes 11.	
y baſilis tes ges,	(i) reges terræ:	
Panta ta ethne duleuſuſin auto.	omnes Gentes ſervient ei.	
Oti erryſato ptochon	Quia liberavit (k) pauperem 12.	
ec chiros dynaſtu,	de manu potentis,	
Ce peneta, o uch yperehen	& inopem * cui non erat	* Cod. qui.
boethos.	adjutor.	
Phiſete ptochu ce penetos,	Parcet pauperi * & inopi: 13.	* Cod. mendosè, & inopia.
Ce pſychas peneton	& animas pauperum	
ſoſi.	ſalvas faciet.	
Ec tocu ce ex adicias	Ex uſuris & iniquitate 14.	
lytroſete tas pſychas auton,	redimet animas eorum:	
Ce entimon to onoma (8) autu	& honorabile nomen eorum	
enopion (9) auton.	(l) coram ipſis.	
Ce zeſete, ce dotheſete auto	Et vivet, & dabitur ei 15.	
ec tu chryſiu tes Arabias,	de auro Arabiæ:	
Ce proſeuxonte peri autu diapantos.	& orabunt pro eo (m) ſemper:	
Olen ten emeran eulogeſuſin (10) auton,	tota die (n) benedicent eum.	
Eſte ſterigma	Erit (o) firmamentum 16.	
en te ge ep acron	* in terra in ſummis	* Cod. in terram ſummis montium.
ton oreon.	montium:	
Yperartheſete yper	ſuperextolletur ſuper	
ton Libanon o carpos autu,	Libanum fructus ejus:	
Ce exantheſuſin ec poleos	& florient (p) de civitate	
oſi chortos tes ges.	ſicut fœnum terræ.	
Eſte to onoma autu	Erit (q) nomen ejus (r) 17.	
eulogemenon is tus eonas,	benedictum in ſæcula:	
Pro tu eliu diameni to	ante * ſolem permanet	* Cod. mendosè, ſole.
onoma autu.	Nomen ejus.	
Ce (11) eneulogetheſonte en auto	Et benedicentur in eo	
paſe e phyle tes ges,	omnes tribus terræ:	
Panta ta ethne	omnes Gentes	
maca-	magni-	

(7) Gr. Vatic. αὐτοῦ.
(8) Codex Veron. autn, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. αὐτῶν.
(9) Gr. Varic. αὐτῶ.
(10) Gr. Vatic. αὐτῷ.
(11) Gr. Vatic. εὐλογηθήσονται.

(i) *Verſu* 11. Reges terræ. *Ita & Veron. Gr. Vatic. vero, & Vulgata in libris Car. Colb. Ger. Gal. carent voce,* Terræ; *quam ut ſuperfluam deleverat S. Hieronymus. Vide ejus Epiſt.* 135.
(k) *Verſu* 12. Quia liberabit pauperem. *Veron. Caſſ. & R.* Quia liberavit pauperem. *A.* Quia liberavit egenum. *Ibid.* A potente. *Veron.* De manu potentis, *& ita Gr. adverſa frontis*, Ec chiros dynaſtu.
(l) *Verſu* 14. Coram illo. *Veron. A. M.* Coram ipſis, *& ita Gr. Veron.* Enopion auton. *Nota tamen, quod M. pro his,* Et honorabile nomen eorum, *legit,* Et præclarum nomen ejus. *Idem Auguſtinus in Enar. hujus „ Pſalmi, num. 16. hæc habet:* „ Et honorabile nomen ejus coram ipſis. *Dant enim honorem Nomini ejus „ pro tantis beneficiis, qui reſpondent, dignum & juſtum eſſe gratias agere Domino Deo ſuo. Vel, quod ha- „ bent Codices aliqui,* Et honorabile nomen eorum coram ipſo. „
(m) *Verſu* 15. Et adorabunt de ipſo. *Veron. A. R. Rm. M. C. Car. Ger.* Et orabunt, *juxta Gr. Vatic. & Hebr. Item Veron. & G.* pro eo. *M.* pro ipſo. *Gr. Vatic.* καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ. *A. & R.* De ipſo. *Et „ notat laudatus S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num.* 17. „ *Quod habet Græcus* περὶ αὐτοῦ, *aliqui „ interpretati ſunt* De ipſo, *aliqui* Pro ipſo, *vel* Pro eo.
(n) *Ibid.* Benedicent ei. *Veron. R. & Caſſ.* Benedicent eum, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσουσιν αὐτόν.
(o) *Ante,* Erit, *deeſt,* Et, *in Veron. ac Gr. Vatic.*
(p) *Verſu* 16. Et florebunt. *Veron.* Et florient. *G.* Et floriet. *C.* Et florent. *Hoc verbum* Florient *in Africana Eccleſia ex ore cantantium auferri non poterat. Vide, quæ adnotavimus ex S. Auguſtino ad Verſum* 4. *Pſalmi* 9.
(q) *Verſu* 17. Sit. *Veron.* Erit. *R.* Et erit.
(r) *Ibid.* Nomen ejus, *ita & Veron. R. vero, Rom. G. addunt:* Et ante lunam ſedes ejus. *M.* Et ante lunam in ſæcula ſæculorum ſedes ejus. *Ibid.* In ipſo. *Veron. & R.* In eo.

· macariuſin auton.
Eulogetos Quirios
o Theos tu Iſrahel,
o pyon thaumaſia monos,
Ce eulogeton to onoma
tes doxes autu
Is ton eona ce is ton eona
tu eonos
Ce plerotheſete tes doxes autu
paſa e ge, genyto genyto.

magnificabunt eum.
Benedictus Dominus 18.
Deus Iſrahel
qui fecit mirabilia ſolus.
Et benedictum nomen 19.
(ſ) gloriæ ejus
in æternum & in ſæculum (t)
ſæculi:
& * replebitur gloria ejus
omnis terra. Fiat, fiat.

*Cod. replevitur, ſumpta V pro B.

(ſ) *Verſu* 19. Majeſtatis. *Veron. A. G.* Gloriæ, *juxta Gr. Vatic.* δόξης; *& ſic infra pro* Majeſtate *habent*, Gloria.

(t) *Ibid.* In æternum *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In æternum & in ſæculum ſæculi, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. *Et vero, quod idem Sanctus Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num. 21. hæc habet:* „ Et benedictum nomen gloriæ ejus in æternum & in ſæculum ſæculi *Quid aliud Latini Interpetres dicerent, qui non poſſent dicere:* In æternum & in æternum æterni? *Quaſi enim aliud dictum ſit* In æternum, „ *& aliud* In ſæculum, *ita ſonat; ſed Græcus habet* εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; *quod forte commodius* „ *diceretur:* In ſæculum & in ſæculum ſæculi.

LXXII.

Exelipon y ymny
David tu yiu Ieſſe
pſalmos to Aſaph.

OS agathos o Theos tu (1) Iſrahel
tys eutheſi te cardia.
Emu de para micron eſaleutheſan
y podes,
Par oligon exechythe
ta diabemata mu.
Oti ezeloſa epi tys anomys,
irenen amartolon
theoron.
Oti uc eſtin ananeuſis
to (2) thanato auton,
Ce ſtereoma en te maſtigi auton.
En copys anthropon
uc iſin,
Ce meta anthropon
u maſtigotheſonte.
Dia tuto ecrateſen autus e (3) yperephania,
Perie-

LXXII.

Defecerunt (a) Hymni (b) 1.
laudis David filii Jeſſe.
Pſalmus Aſaph.

QUam bonus (c) Deus Iſrahel
(d) rectis corde!
mei autem pene (e) commoti ſunt 2.
pedes;
pene effuſi ſunt
greſſus mei:
quia zelavi ſuper iniquos, 3.
pacem peccatorum
videns;
quia (ſ) non eſt declinatio 4.
morti eorum;
& * firmamentum (g) in flagello eorum;
in laboribus (h) hominum 5.
non inveniuntur;
& cum hominibus
non flagellabuntur.
Ideo (i) obtinuit eos ſuperbia: * (k) 6.
Q operti

*Cod. firmamento.

*Hic additur in Cod. ſec. cur. in finem.

(1) Gr. Vatic. τῷ Ἰσραὴλ.
(2) Cod. Veron. *thanata*, cum Vulg. *morti*. Gr. Vatic. ἐν τῷ θανάτῳ.
(3) Poſt, *yperephania*, additur ſ. c. *is telos*.

(a) *In Editione Bibliarum vulgata ad ſuperioris Pſalmi finem iſte Verſiculus pertinet:* Defecerunt hymni laudis David filii Jeſſe. *Hunc tamen SS. Ambroſius & Auguſtinus juxta Cod. Veronenſem, acceperunt pro Titulo hujus Pſalmi LXXII.*
(b) *Item in Titulo*, Laudes David. *Veron.* Hymni laudis David. *A.* Hymni David.
(c) *Verſu* 1. *Pſalmi*, *Vulg.* Iſrahel Deus. *Veron. A. & R.* Deus Iſrahel; *& ita Gr. Vatic.* ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
(d) *Ibidem*, His qui recto ſunt corde. *Veron. A. & Ambr. de interpell. David lib. 4. cap. 2. pag. 662. Et in Pſal. 118. Expoſ. pag.* 1081. Rectis corde. *Gr. Vatic.* τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.
(e) *Verſu* 2. Moti ſunt. *Veronen. & A.* Commoti ſunt.
(ſ) *Verſu* 4. Non eſt reſpectus morti. *Veron. A. in aliquot Mss. conſtanter, & Caſſ. R. Rom. M. cum C.* Non eſt declinatio morti. *Sic etiam Ambr. de Parad. cap. 14. pag. 1784. At de interpell. David lib. 4. cap. 3.* „ *pag.* 664. Non eſt reclinatio, *& ſubdit:* „ Non Declinatio, *ut plerique Codices latini ſcripti ſunt, ſed* Re- „ clinatio. „ *G.* Non eſt requies morti. *Gr. Vatic.* ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν. *Hebr.* Non cogitaverunt de morte ſua.
(g) *Ibid.* In Plaga. *Veron. cum ſolo A.* In flagello. *G.* In pœna.
(h) *Verſu* 5. In labore. *Veron. A. R. Ambr. de interpell. David lib. 4. cap. 3. pag. 665. Et in Pſal. 118. Expoſ. pag. 1081. Et lib. 5. de Fide pag. 585. & Caſſ.* In laboribus, *juxta Gr. Vatic.* ἐν κόποις.
(i) *Verſu* 6. Tenuit. *Veron. A. & Ambr. lib. 5. de Fide cap. 16. pag. 585.* Obtinuit.
(k) *Ibid. poſt* τὸ Superbia, *in Cod. Veron. additur ſec. curis,* In finem. *M. quoque habet,* Superbia eorum in finem.

Periebalonto adician
ce aſebian auton.
Exeleuſete os ec ſteatos
e adicia auton.
Dielthoſan (4) is diatheſin
cardias,
Dienoetheſan, ce elaleſan
en poneria,
Adician is to ypſos
elaleſan.
Ethento is uranon
to ſtoma auton,
Ce e gloſſa auton
dielthen epi tes ges.
Dia tuto epiſtrepſi
o laos mu entautha,
Ce imere pleris euretheſonte
en autys.
Ce ipan, pos
egno o Theos,
Ce * i ſtin gnoſis en to ypſiſto.
Idu uti amartoly,
ce euthenuntes
Is ton eona cateſchon
plutu.
Ce ipa, ara mateos
ediceoſa ten cardian mu,
Ce enipſamen en athoys
tas chyras mu.
Ce egenomen memaſtigomenos
olen ten emeran,
Ce o elegchos mu
is tas proias.
I elegon, diegeſome utos,
Idu * tes genea ton yion
ſu (5) eſynthetecas,

Ce

* *I ſtin*, pro *i eſtin*. Atticiſmus Amannenſis.

* Sec. curis emendatur te.

operti ſunt * iniquitate
& impietate ſua.
Prodiet (*l*) quaſi ex adipe 7.
iniquitas eorum:
tranſierunt (*m*) in diſpoſitione
cordis.
Cogitaverunt & locuti ſunt 8.
(*n*) in nequitia:
iniquitatem * (*o*) in Excelſum
locuti ſunt.
Poſuerunt in cœlum 9.
os ſuum:
& lingua eorum
tranſivit (*p*) ſuper terra.
Ideo convertetur (*q*) 10.
populus meus huc:
& dies pleni * invenientur
in eis.
Et dixerunt; quomodo 11.
(*r*) ſcivit Deus?
& ſi eſt ſcientia in Excelſo?
Ecce ipſi peccatores, 12.
& abundantes:
in ſæculo obtinuerunt
* divites.
Et dixi: ergo ſine cauſa 13.
juſtificavi cor meum;
& lavi inter innocentes
manus meas;
Et fui flagellatus 14.
tota die;
& argutia mea (*ſ*)
in matutinis?
Si dicebam, narrabo ſic; 15.
ecce nationes filiorum (*t*)
tuorum, * cui conticui, & reprobabo.
Et ſuſce-

* *Cod.* iniquitatem, & impietatem ſuam.

* *Supplevimus*, in, *ante*, Excelſum.

* *Cod.* inveniuntur.

* *Lege*, divitias.

* *Lege ſi placet*, cui concinui.

[4] Gr. Vatic. διῆλθον.
[5] Tò, *eſynthetecas*, deletur cultro, ita tamen, ut *ſynthete* clare oculis deprehendatur, *eas* verò conjiciatur ex ſpatio, quod cultri eraſio pro literis occupat. Porro *eſynthetecas* legunt etiam alii Gr. Libri, cum Theodoreto. Utrum verò *e ſynthetecas*, an *eſynthetecas*, legendum ſit, dubium; quum Codex numquam verba inter ſe dividat. Gr. Vatic. ἠσυνθέτηκα.

(*l*) *Verſu* 7. Prodiit. *Veron cum ſalo A.* Prodiet. *G.* Exiet, *juxta Gr. Vatic.* ἐξελεύσεται;
(*m*) *Ibid.* In affectum. *Veron. G. C.* In diſpoſitione. *Ambr. de interpell. David lib.* 4. *cap.* 4. *pag.* 666. *Et lib.* 5. *de Fide cap.* 16. *pag.* 585. *A. Caſſ. R. Rom. M.* In diſpoſitionem, *juxta Gr. Vatic.* εἰς διάθεσιν.
(*n*) *Verſu* 8. Nequitiam. *Veron.* In nequitia. *Et ita Gr. Vatic.* ἐν πονηρίᾳ.
(*o*) *Ibid.* In excelſo. *Veron. mendoſe*, Excelſum. *At emendatur ab Ambr. lib.* 5. *de Fide cap.* 16. *pag.* 585. *Rom.* & *G.* In excelſum. *A.* In altum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὸ ὕψος.
(*p*) *Verſu* 9. In terra. *Veron.* Super terra. *Gr. Vatic.* ἐπὶ τῆς γῆς. *Ambr. de interpell. David lib.* 4. *cap.* 5. *pag.* 666. *A. R. Rom. M. G. C.* Super terram.
(*q*) *Verſu* 10. Ideo convertetur populus meus hic. *Veron.* & *Ambr. de interpell. David lib.* 4. *cap.* 5. *pag.* 666. ---- huc. *A. R. Rom. M. G. C.* Ideo revertetur huc populus meus. *Caſſ. etiam habet*, Huc.
(*r*) *Verſu* 11. Scit Deus. *Veron. A. Ambr. de interpell. David lib.* 4. *cap.* 5. *pag.* 667. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Scivit Deus, *juxta Gr. Vatic.* ἔγνω ὁ θεός.
(*ſ*) *Verſu* 14. Et caſtigatio mea. *Veron.* Et argutia mea. *Rectiùs A.* Et argutio mea. *R.* Et index meus. *Gr. Vatic.* ὁ ἔλεγχός μου; *quod his lectionibus cauſam dedit. M. Rom.* Et index meus. *Amb.* Et vindex meus. *Hebr.* Et increpatio mea.
(*t*) *Verſu* 15. Ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. *Veron.* Ecce nationes filiorum tuorum, cui conticui & reprobabo. *Gr. Vatic.* ἰδοὺ τῇ γενεᾷ τῶν υἱῶν σου ἠσυνθέτηκα. *Aliæ Græc. Edit.* ᾗ συνέθηκα. *Veron. geminas haſce lectiones male componit. R. Rom.* Ecce natio. *G.* Ecce progenies. *Item R. Rom.* Quibus diſpoſui. *Caſſ. G. C.* Cui diſpoſui. *Amb.* Ecce generationi filiorum tuorum ſic diſpoſui. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſalmi, ad verba:* Ecce generationem filiorum tuorum reprobavi, *inquit:* „ *Quædam habent Exem-* „ *plaria:* Ecce generationi filiorum tuorum, cui concinui; *ideſt, cui filiorum tuorum concinui; ideſt cui* „ *congrui, cui accommodatus ſum* „ *Forte ergo etiam in Veron. legendum* Concinui, *non* Conticui.

Digitized by Google

Ce ypelabon tu gnone,
Tuto copos eſtin enopion mu *
Eos u (6) iſeltho is to
agiaſterion tu Theu,
ſino
is ta eſchata auton,
Plen dia
tas dolintetas auton ethu
antys,
Catebales autus en to
eparthene.
Pos egenonto
is eremoſin;
Exapina exelipon, apolonto
dia ten anomian auton.
Oſy enypnion
exegiromenu,
Quirie en te poli ſu
ten icona auton
exudenoſis.
Oti (7) execauthe
e cardia mu, ce y nephry mu
ellyotheſan.
Ce ego (8) exudenomenos,
ce uc egnon,
Ctenodes egenomen
para ſy,
Ce ego (9) diapantos meta ſu.
Ecrateſas tes chiros
tes dexias mu,
En te bule ſu
odegeſas me,
Ce meta * doxas
* proelabu me.
Ti gar my (10) eſtin en to urano;
Ce para ſu ti etheleſa
epi tes ges;

* *Tuto copos eſtin enopion mu*, geminatur in Cod. fortè lapſu Amanuenſis.

* Mendum, pro *doxes*.
* Reponitur ſ.c. *proſelabu*, juxta Gr. Vatic.

Et ſuſcepi cognoſcere: (*u*) 16.
hoc labor eſt ante me,
donec intrem in 17.
ſanctuarium Dei;
& intelligam
(*x*) in novíſſima eorum.
Verumtamen (*y*) propter 18.
* doloſitatem poſuiſti
in eis * mala.
dejeciſti eos (*z*) cum
* extollerentur.
Quomodo facti ſunt 19.
in deſolatione!
ſubito defecerunt, perierunt
propter iniquitatem ſuam.
Velut ſomnium (*aa*) 20.
exſurgentis,
Domine, in civitate tua
(*bb*) imaginem eorum
ad nihilum rediges.
quia inflammatum eſt 21.
cor meum, & renes mei
inmutati ſunt,
& ego ad nihilum * reductus ſum,
& (*cc*) non cognovi;
ut * jumentum factus ſum 22.
* apud te;
& ego ſemper tecum:
tenuiſti (*dd*) manum 23.
dexteræ meæ;
& in voluntate tua
deduxiſti me;
& cum gloria
(*ee*) adſumpſiſti me.
Quid enim mihi eſt in cœlo? 24.
& a te quid volui
ſuper terram?

* *Cod. mendosè* doloſitate.
* *To*, mala, *additur ſec. cur. Et extat in R. & Caſſ. ſed deeſt in A.*
* *Cod.* extollentur.

* *Lege, ſi placet*, redactus, *cum A. & Vulg.*
* *Cod.* jumentus.
* *Cod.* aput, *hìc, & ferè ubique.*

Exeli- Q 2 Defec

(6) Ponitur mendosè in Cod. prim. cur. *Eos u Is ta eſchata auton, is ta eſchata auton. Plen &c.* Nos repoſuimus ut in ſecundis cur. & habetur in Gr. Vatic. in quo tamen deeſt, *auton*.
(7) Cod. *execauthe*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *inflammatum eſt*. Gr. Vatic. ἐυφράνθη.
(8) Gr. Vatic κἀγώ.
(9) Gr. Vatic. κἀγώ.
(10) Gr. Vatic. ὑπάρχει.

(*u*) *Verſu* 16. Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc: labor eſt &c. *Veron. cum ſolo A.* Et ſuſcepi cognoſcere: hoc labor eſt &c. *juxta Gr. Vatic.* καὶ ὑπέλαβον τοῦ γνῶναι, τοῦτο κόπος ἐστίν. *Ambr. etiam favet lib. 4. de interpell. David, cap 7. pag. 668. At pro* Cognoſcere, *habet* Scire, *in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1047. *Et nota, quod particula* Et, *initio Verſus, reperitur in omnibus Mss. Vulgatæ, & in Hebr.*
(*x*) *Verſu* 17. In noviſſimis eorum. *Veron. Caſſ. R. Rom. C.* In noviſſima eorum. *A. & G.* In noviſſime, *omiſſa voce* Eorum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὰ ἔσχατα.
(*y*) *Verſu* 18. Propter dolos. *Veronen. & A.* Propter doloſitatem. *Ibid.* Poſuiſti eis. *Veron.* Poſuiſti in eis mala. *Caſſ. M. C.* Poſuiſti illis. [*Caſſ.* eis] mala. *R. Rom.* Diſpoſuiſti eis mala. *Verſ. Arab.* Poſuiſti eis lubrica.
(*z*) *Ibid.* Dum allevarentur. *Veron.* Cum extollentur; *ſed emendavimus ex A. & M.* Cum extollerentur.
(*aa*) *Verſu* 20. Velut ſomnium ſurgentium. *Veron. Ambr. de interpell. David, lib. 4. cap. 8. pag. 669. Et in Pſal. 118. expoſ. pag.* 1047. *A. Caſſ. R. Rom. M. & C.* Velut ſomnium exſurgentis, *juxta Gr. Vatic.* ὡσεὶ ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου. *G.* Velut a ſomnio exſurgentes.
(*bb*) *Ibid.* Imaginem ipſorum. *Veron. Ambr. Hexam. lib. 6. cap. 7. pag.* 129. *& lib. 1. de Off. miniſ. cap. 49. pag 65. cum A. in Enar. hujus Pſal. n.* 26. Imaginem eorum. *R.* Imagines eorum.
(*cc*) *Verſu* 21. Neſcivi. *Veron. & A.* Non cognovi. *Et ita Gr. Vatic.* οὐκ ἔγνων, *ac Verſ. Æth.*
(*dd*) *Verſu* 23 Manum dexteram meam. *Veron. A. M.* Manum dexteræ meæ. *Gr. Vatic.* [*quod ambiguitatem peperit*] ἐκράτησας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου. *G.* — Dextera mea.
(*ee*) *Ibid.* Suſcepiſti me. *Veron. Ambr. de Interpell. David, lib. 4. cap. 10. pag. 671. & lib. de Inſtit. Virginis, cap. 17. pag. 274. A. R. & Caſſ.* Adſumpſiſti me. *Et ita Verſ. Æth.*

Exelipen e cardia mu, ce e ſarx
mu o Theos tes cardias mu,
Ce i meris mu o Theos is ton eona.
Oti idu y macrynontes (11)
apo ſu apolunte,
Exolethreuſas panta
ton ecporneuonta apo ſu.
Emy de * tu proſcollas * to Theo
to Theo agathon eſtin,
Tithesthe en to Quirio ten elpida mu,
Tu exaggile paſas
tas eneſis ſu
En tes pyles tes thygatros Sion.

* Lege, to proſcollaſthe.
* Deletur, to Theo, in Codice ſecuris.

Defecit (ff) cor meum & caro 25.
mea, Deus cordis mei;
& pars mea Deus (gg) in ſæcula.
Quoniam ecce (hh) qui elongant ſe 26.
a te, peribunt:
perdidiſti omnes
qui fornicantur * abs te.
Mihi autem adjungi 27.
Deo bonum eſt;
ponere (ii) in Deo ſpem meam;
ut adnuntiem omnes 28.
(kk) laudes tuas
in portis filiæ Sion.

* Supplevimus, abs, ante te.

(11) Gr. Vatic. addit, *imonis*.

(ff) *Verſu* 25. Caro mea & cor meum. *Veron. A. R. & Ambr. de interpell. David, lib. 4. cap. 10. pag.* 672. Cor meum & caro mea, *juxta ordinem Gr. Vatic.* ἡ καρδία μου, καὶ ἡ σάρξ μου.
(gg) *Ibid.* In æternum. *Veron. A. R. & Caſſ.* In ſæculo.
(hh) *Verſu* 26. Quia ecce. *Veron. Ambr. de interpell. David, lib. 4. cap. 10. pag. 670. Et in Pſal. 43. Enar. pag.* 898. Quoniam ecce.
(ii) *Verſu* 27. In Domino Deo. *Veron. A. Caſſ. M. C.* In Deo.
(kk) *Verſu* 28. Prædicationes tuas. *Veron. A. R. & Caſſ.* Laudes tuas. *Rom. quoque, M. G. C. habent*, Laudes tuas, *ſive* Laudationes tuas, *juxta Verſ. Arab. & Gr. Vatic.* τὰς αἰνέσεις σου.

LXXIII.

Syneſeos to Aſaph.

INati apoſo emas
o Theos (1) is telos;
Orgiſthe o thymos ſu
epi probata nomes ſu;
Mnestheti tes ſynagoges ſu,
es ecteſo ap arches,
Elytroſo rabdon
cleronomias ſu.
Oros Sion tuto,
o cateſcenoſas en auto,
Eparon tas chiras ſu
epi tas yperephanias auton
is telos.
Oſa eponereuſato
o echthros en tys agiys ſu,
Ce enecaucheſanto
y miſuntes ſe en meſo
tes eortes ſu.
Ethento ta ſemia auton
ſemia, ce uc egnoſan,
Os is ten * iſodon yperano.

*Sec. curis, exodon.

Os

LXXIII.

Intellectus, ipſi Aſaph. 1.

UT quid repuliſti nos, (a)
Deus, in finem?
iratus eſt (b) animus tuus
ſuper oves paſcuæ tuæ?
Memento (c) congregationis tuæ, 2.
quam poſſediſti ab initio:
liberaſti (d) virgam
virtutis tuæ:
mons Sion in quo
habitaſti in eo.
Eleva (e) * manus tuas 3.
(f) in ſuperbiam eorum
in finem.
Quanta malignatus eſt
inimicus (g) in ſanctis tuis?
& gloriati ſunt qui te 4.
oderunt, in medio
* ſolemnitatis tuæ.
Poſuerunt ſigna ſua, 5.
ſigna & non cognoverunt,
ſicut ingreſſus deſuper. (b)

* Cod. elevas.
* Cod. ſolemitati, mendosè.

Tam-

(1) In Gr. Vatic. deeſt, *is telos*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Ut quid, Deus, repuliſti. *Veron. A. & R.* Ut quid repuliſti nos, Deus, *juxta Gr. Veron. quod addit* —— emas. *Verſ. Syr.* Deus, quare oblitus es noſtri.
(b) *Ibid.* Furor tuus. *Veron. A. M. C.* Animus tuus. *Gr. Vatic.* ὁ θυμός σου.
(c) *Verſu* 2. Memor eſto. *Veron. A. R. & Caſſ.* Memento.
(d) *Ibid.* Redemiſti. *Veron. R. & Caſſ.* Liberaſti.
(e) *Verſu*. 3. Leva. *Veron.* Elevas; *ſed emendavimus ex A. Caſſ. R. & Rom.* Eleva.
(f) *Ibid.* In ſuperbias. *Veronen.* In ſupervio, *ſumpto V pro B. & omiſſa mendoſe in fine litera M. ut alibi*; *Emendavimus*, In ſuperbiam, *ut legunt A. R. & Caſſ. Verſ. Arab. habet*, Contra ſuperbiam.
(g) *Ibid.* In ſancto. *Veron. A. Ambr. in Pſal. 36. pag. 830. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In ſanctis tuis, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἁγίοις σου. *Favet etiam Arab.*
(h) *Verſu* 5. Sicut in exitu ſuper ſummum. *Veron.* Sicut ingreſſus deſuper. *Aquila*, ὡς εἴσοδος ἄνω. *A. in Mss.* Sicut in egreſſum deſuper; *in Editis vero*, In egreſſu. *R. Rom.* Sicut in via ſupra ſummum. *M.* Sicut in exitu de inſuper. *G.* Sicut in introitum eorum deſuper. *Gr. Vatic.* ὡς εἰς τὴν εἴσοδον ὑπεράνω.

Digitized by Google

Os en drymo xylon
axines execopſan
tas thyras autes
Epitoauto, en peleci ce laxeuterio
caterraxan auten (2)
Is ten gen, ebebeloſan
to ſcenoma tu
onomatos ſu.
Ipan en te cardia auton
e ſyggenia auton
epitoauto,
Deute, catapauſomen
(3) paſas
Tas eortas (4) tu Theu
apo tes ges.
Ta ſemia emon uc (5) idamen,
Ce (6) uc eſtin eti prophetes,
ce imas u gnoſete eti.
Eos pote o Theos onidii
o echthros;
Paroxyni o ypenantios
to onoma ſu is telos;
Inati apoſtrephis ten * chiran
ſu, ce ten dexian ſu
Ec meſu tu colpu ſu is telos;
O de Theos baſileus emon
pro eonos,
Irgaſato ſoterian
en meſo tes ges.
Sy ecrateoſas
en te dynami ſu
ten thalaſſan,
Sy ſynetripſas tas cephalas
ton draconton
epi tu ydatos.
Sy (7) ſynethlaſas tas cephalas
tu dracontos (8) tu megalu,

Edo-

* Mendam, pro *chira*.

Tamquam * ſilva lignorum, 6.
ſecuribus exciderunt
januas ejus:
in idipſum (*i*) aſcia & * bipenni
dejecerunt eam *:
in terra * polluerunt 7,
tabernaculum
nominis tui.
Dixerunt in corde ſuo 8.
cagnationes eorum
(*k*) in unum;
venite, * conprimamus (*l*)
(*m*) omnes
ſolemnitates Dei
a terra.
Signa noſtra non (*n*) cognovimus; 9.
& non eſt (*o*) etiam propheta:
& nos non cognoſcet amplius.
Uſquequo, Deus, * inproperabit 10.
inimicus?
inritat adverſarius
nomen tuum, in finem?
Ut quid avertiſti manum 11.
tuam? & dexteram tuam
de medio ſinus tui, (*p*) in finem?
Deus autem rex noſter 12.
ante ſæcula,
operatus eſt ſalutem
in medio terræ.
Tu confirmaſti 13.
in virtute tua
mare:
tu contriviſti (*q*) capita
draconum
(*r*) ſuper aquas.
Tu confregiſti (*ſ*) caput 14.
Draconis magni:

dediſti

* *Vel legendum*, in ſilva, *vel* ſilvam.
**Cod.* bipinnæ: *mendoſe.*
* *Poſt* eam, *deeſt*, incenderunt igni ſanctuarium tuum, *in Veron. Gr. & Lat.*
**Cod.* in terram.
**Cod.* venit.

(ε) Gr. Vatic. addit, *ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ τὸ ἁγιαστήριόν σου*.
(3) Cod. addit, *paſas* cum LXX., teſte S. Hieronymo; necnon cum Vulg. *omnes*.
(4) Cod. *tu Theu*, cum Vulg. *Dei*. Gr. Vatic. *κυρίου*.
(5) Gr. Vatic. *εἴδομεν*.
(6) In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
(7) Gr. Vatic. *συνέζεψας*.
(8) In Gr. Vatic. deeſt, *tu megalu*.

(*i*) *Verſu* 6. In ſecuri & aſcia. *Veron.* Aſcia & bipinnæ [*emendavimus*, bipenni.] *Ambr. de Interpell. David, lib.* 2. *cap.* 7. *pag.* 648. *R. & Caſſ.* Bipenni & aſcia. *A.* In dolabro & fractorio.
(*k*) *Verſu* 8. Simul. *Veron. & A.* In unum. *R.* Inter ſe.
(*l*) *Ibid.* Quieſcere faciamus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Venite comprimamus, *juxta Gr. Vatic. δεῦρο κατακαύσωμεν. Verſ. Arab.* Venite abrogemus. *In Veron. & Caſſ. habetur*, Venit, *pro* Venite; *ſed, ut opinor, mendoſe.*
(*m*) *Ibid.* Omnes dies feſtos. *Veron. A. & Caſſ.* Omnes ſolemnitates.
(*n*) *Verſu* 9. Vidimus. *Veronen.* Cognovimus. *Gr. Vatic. εἴδομεν. Ibidem Veron. addit*, Et, *cum Gr. adverſa frontis*, Ce.
(*o*) *Ibidem*, Jam. *Veron.* Etiam. *Gr. Vatic. ἔτι*.
(*p*) *Verſu* 11. De medio ſinu tuo. *Veron.* De medio ſinus tui. *Gr. Vatic. ἐκ μέσου τοῦ κόλπου σου.*
(*q*) *Verſu* 13. Contribulaſti. *Veron.* Tu contriviſti, *juxta Gr. Vatic. σὺ συνέζεψας. A. & Caſſ.* Contriviſti, *omiſſa voce*, Tu.
(*r*) *Ibid.* In aquis. *Veron. Caſſ. R. Rom. & M.* Super aquas. *A.* In aqua, *juxta Gr. Vatic. ἐπὶ τοῦ ὕδατος. G.* Super aquam.
(*ſ*) *Verſu* 14. Capita draconis. *Veron. R. Rom. C.* Caput draconis magni. *Gr. Veron.* Tas cephalas tu dracontoa tu megalu. *Vocem*, Magni, *habet etiam Cypr. pag.* 193. *A. Caſſ. M. G.* Caput draconis, *juxta Verſ. Arab. ac plures Gr. Editt. τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος.*

Edocas auton broma
lays tys Ethiopſin.
Sy dierrexas pegas
ce chimarrus
Sy exeranas potamus
Etham.
Se eſtin emera, ce ſe eſtin nyx,
Sy epyeſas (9)
elion ce ſelenen.
Sy epyeſas panta
ta oria tes ges,
Theros, ce ear ſy epyeſas.
Mneſtheti tautes
tes ctiſeos ſu.
O echthros onidiſen to Quirio,
Ce laos aphron
paroxynen to onoma ſu.
Me parados tys theriys
pſychen exo-
mologumenen ſy,
Ton pſychon ton
peneton ſu
me epilathe
is telos.
Epiblepſon is ten diatheeen ſu,
Oti eplerotheſan
y eſcotiſmeny
tes ges ycon
anomion.
Me apoſtrapheto tetapinomenos
(10) cateſchymmenos.
Ptochos ce penes eneſuſin
to onoma ſu.
Anaſta o Theos, dicaſon ten dicen mu;
Mneſtheti ton onidiſmon
ſu
Ton ypo aphronos (11)
ton iceton ſu.

dediſti eum (t)
populo Æthiopum.
Tu dirrupiſti fontes 15.
& torrentes:
tu ſiccaſti fontes
(u) Etham.
Tuus eſt dies & tua eſt nox: 16.
tu feciſti (x)
ſolem & lunam.
Tu feciſti omnes 17.
terminos terræ:
eſtatem * & vernum * (y) feciſti.
Memento hujus (z) 18.
creaturæ tuæ.
Inimicus * inproperavit Domino:
& populus inſipiens
inritavit nomen tuum.
Ne tradideris (aa) beſtiis 19.
animas
confitentium tibi;
animas pauperum
tuorum.
Ne obliviſcaris me
in finem.
Reſpice in teſtamentum tuum; 20.
quia * repleti ſunt (bb)
qui obſcurati ſunt
* terræ, domus
iniquorum.
Ne avertatur * humilis, 21.
(cc) confuſus:
pauper & inops laudabunt
nomen tuum.
Exſurge Deus; judica (dd) cauſam meam: 22.
memento (ee) inproperiorum
tuorum,
quæ ſunt ab inſipientibus
tota die.

*Cod. æſtate. * Vernum. Hæc lectio ſi ſequioris ævi non foret, nobis valde placeret. Vernum enim, ſi pro hyeme ſumatur, magis æſtati opponitur, quam ver. *Cod. inproperabit. B pro V. *Verſui 20. Præfigitur in Cod. K. *Cod. terra. * Cod. Ne avertas.*

E ype- Ne ob-

(9) Gr. Vatic. *κατηρτίσω*.
(10) Gr Vatic. addit *ce*, ante *cateſchymmenos*. Deeſt in Vulg.
(11) Poſt *aphronos*, verba celeri charactere exarata, delenda ſunt, ac legendum. *ὅλην τὴν ἡμέραν. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς*; ut habetur in Gr. Vatic. & additur ſ. c. in Cod.

(t) *Ibid.* Populis Æthiopum. *Veron. R. & Caſſ.* Populo Æthiopum. *Et ita verſ. Arab.*
(u) *Verſu* 15. Ethan. *Veron.* Etham; *& ita Gr. Vatic.* Ἠθάμ.
(x) *Verſu* 16. Tu fabricatus es auroram & ſolem. *Veron. Caſſ. R. Rom. C.* Tu feciſti ſolem & lunam. *Gr. Vatic. σὺ κατηρτίσω ἥλιον καὶ σελήνην; cui adhærent A. & Verſ. Æth. Habent enim:* Tu perfeciſti ſolem & lunam. *Paraph. Chald.* Tu præparaſti lunam & ſolem. *Hebr.* Tu ordinaſti luminaria & ſolem. *Verſ. Arab.* Tu condidiſti ſolem & lunam.
(y) *Verſu* 17. Ver. *Veron.* Vernum, *pro* Hyemem, *ut habent Verſſ. Syr. Cald. Æth. & Hebr. Ibid.* Tu plaſmaſti ea. *Veron.* Feciſti. *Gr. Vatic. σὺ ἐποίησας. A. Caſſ. & R.* Tu feciſti ea.
(z) *Verſu* 18. Memor eſto hujus. *Veron.* Memento hujus creaturæ tuæ. *Verba,* Creaturæ tuæ, *addunt etiam A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Gr. Vatic. μνήσθητι ταύτης τῆς κτίσεώς σου, cum Apollinario, necnon Pſalterr. Arab. atque Æthiop.*
(aa) *Verſu* 19. Ne tradas. *Veron. & A.* Ne tradideris. *Ibid.* Et animas pauperum. *Veron. A. & Caſſ. omittunt* Et, *cum Gr Vatic.*
(bb) *Verſu* 20. Quia repleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum. *Veron.* --- terra domus Iniquorum. *A.* Terræ domorum iniquarum. *R. Rom. M.* Domorum iniquitatum. *G.* Quia repleti [*forte* repletæ] ſunt obſcuritate terræ domus iniquitatum. *Hebr.* Quia repletæ ſunt tenebris terræ habitationes iniquæ.
(cc) *Verſu* 21. *ante vocem* Confuſus, *deeſt* Factus, *in Veron. & A.*
(dd) *Verſu* 22. Cauſam tuam. *Veron. Gr. & Lat. cum. A.* Cauſam meam. *Verſ. Arab.* Oppreſſionem meam *Favet etiam Æth.*
(ee) *Ibid.* Memor eſto. *Veron. & A.* Memento.

Eyperephania
ton iceton ſu.
E yperephania
ton miſunton ſe
Anebe (12) diapantos
pros ſe.

Ne obliviſcaris (*ff*) vocem 23.
deprecantium te:
ſuperbia eorum
qui te oderunt,
aſcendat ad te (*gg*)
ſemper.

[12] Cod. *Anebe*, cum a liis Gr. Editt. & Vulg. *aſcendit*. Gr. Vatic. *ἀναβαίη*.

(*ff*) *Verſu* 23. Voces inimicorum tuorum. *Veron. A. G.* Vocem deprecantium te, *juxta Gr. Vatic. τῆς φωνῆς τῶν ἱκετῶν σου M.* Vocem ſupplicum tuorum. *Arab.* Vocem eorum qui te invocant. *Caſſ. R. Rom.* Voces quærentium te. *C.* Vocem quærentium te.

(*gg*) *Ibid.* Aſcendit ſemper. *Veron.* Aſcendat ad te ſemper. *A. Caſſ. R. M.* Aſcendat ſemper ad te, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic. ἀναβαίη διαπαντὸς πρὸς σέ. Rom.* Aſcendit ſemper ad te. *G.* Aſcendit in æternum. *C.* Aſcendit in ſempiternum.

LXXIV.

Is to telos me diaphthires
to Aſaph pſalmos (1).

EXomologeſometha ſy o Theos,
exomologeſometha (2) ſy,
Ce epicaleſometha
to onoma ſu.
Diegeſome panta ta thaumaſia ſu.
otan labo ceron,
Ego (3) euthyteta crino.
Etace e ge,
ce pantes y catycuntes *
(4) en aute,
Ego * ſtereoſa
tus ſtylus autes. (5)
Ipa tis paranomuſin,
(6) me paranomite,
Ce tys amartanuſin, me
ypſute ceras.
Me eperete is ypſos
to ceras ymon,
Ce (7) mede lalite cata tu Theu
adician.
Oti ute apo exodon,
ute apo dyſmon,
ute apo eremon oreon,
Oti o Theos crites eſtin.
Tuton tapini,
ce tuton ypſi,

Oti

* Poſt *catycuntes*, mendosè additur ſ. e. *ſy catycuntes*.
* Mendosè pro, *eſtereoſa*.

LXXIV.

In finem: ne corrumpas. 1.
Pſalmus Aſaph Cantici.

COnfitebimur tibi, Deus: 2.
(*a*) confitebimur tibi
& * invocabimus
nomen tuum.
Narrabo (*b*) omnia mirabilia tua. (*c*) 3.
Cum cœpero tempus,
ego juſtitias judicabo.
Liquefacta eſt terra, 4.
& omnes (*d*) inhabitantes
* in ea:
ego confirmavi
columnas ejus. (*e*)
Dixi iniquis; nolite 5.
inique agere:
& delinquentibus; nolite
exaltare * cornu:
nolite extollere in altum 6.
cornu veſtrum:
nolite loqui adverſus Deum
iniquitatem.
Quoniam neque (*f*) ab Oriente 7.
neque ab Occidente,
neque a deſertis montibus;
quoniam Deus judex eſt:
hunc * humiliat, 8.
& hunc exaltat.

Quia

* Cod. invocavimus. *V pro B.*
* Cod. in eam.
* Cod. cornum; *Et ita paullo infra.*
* Cod. humilet.

[1] Gr. Vatic. poſt *pſalmos*, addit *ᾠδῆς*.
[2] In Gr. Vatic. deeſt, *ſy*.
[3] Gr. Vatic. *εὐθύτητας*.
[4] Cod. *en aute*, cum Vulg. *in ea*. Gr. Vatic. *αὐτῇ*.
[5] Poſt *autes*, Gr. Vatic. addit, ΔΙΑΨΑΛΜΑ.
[6] Gr. Vatic. *μὴ παρανομεῖν*.
[7] Dele, *ce*, aut, *de*, a *mede*. Gr. Vatic. *μὴ*.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Confitebimur. *Veron. A. R. & Caſſ.* Confitebimur tibi, &c. *juxta Gr. Veron.* exomologeſome tha ſy, ce.
(*b*) *Verſu* 3. Narrabimus. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Narrabo, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic. διηγήσομαι. A.* Enarrabo.
(*c*) *Ibid.* Mirabilia tua. *Veron. A. R. & Caſſ.* Omnia mirabilia tua, *juxta Gr. Vatic. πάντα τὰ θαυμάσιά σου.*
(*d*) *Verſu* 4. Qui habitant. *Veron. A. & R.* Inhabitantes. *Caſſ.* Habitantes.
(*e*) *Ibid. in fine.* ψ. *additur*, Diapſalma, *in Pſalterio Thomaſii*.
(*f*) *Verſu* 7. Quia neque. *Veron. & A.* Quoniam neque.

Oti poterion en chiri Quiriu,
ynu acratu pleres
ceraſmatos.
Ce * ecclinen ec tutu
is tuto,
Plen o trygias autu
uc execenothe.
Pionte pantes y amartoly
tes ges.
Ego de agalliaſome
is ton eona,
Pſalo to Theo Iacob.
ce panta ta cerata
Ton amartolon (8) ſynthlaſo,
Ce ypſotheſete to ceras tu diceu.

* Mendum pro, *ecclinen*.

Quia * calix in manu Domini,
vini meri (*g*) plenus eſt
mixto.
Et inclinavit ex hoc 9.
in hoc:
veruntamen fex ejus
non eſt exinanita:
bibent omnes peccatores
terræ.
Ego autem (*h*) exultabo 10.
in ſæculum:
pſallam (*i*) Deo Jacob.
Et omnia cornua 11.
peccatorum confringam;
& exaltabuntur cornua juſti.

* *Cod.* qui.

[8] Gr. Vatic. *συνθλάσω*. Ibid. Cod. Veron. *to ceras*, cum Vulg. *cornu*. Gr. Vatic. *αἱ κέρατα*.

(*g*) *Verſu* 8 Plenus mixto. *Veron. A. hic*, & *lib.* 3. *de Doctr. Chriſt. n.* 36. *R.* & *Caſſ.* Plenus eſt mixto.
(*h*) *Verſu* 10. Annuntiabo in ſæculum. *Veron.* Exultabo in ſæculum, *juxta Gr. Vatic.* *ἀγαλλιάσομαι εἰς τὸν αἰῶνα*. *Verſ. Æth.* & *A.* In ſæculum gaudebo. *R. Rom. M.* In ſæcula gaudebo. *G.* In Domino gaudebo. *Verſ. Arab.* Exultabo in æternum.
(*i*) *Ibid.* Cantabo. *Veronen.* & *A.* Pſallam.

LXXV.

Is to telos en ymnys
pſalmos (1) tu Aſaph
ode pros ton Aſſyrion.

GNoſtos en te Iudea o Theos (2) Iſrahel,
mega to onoma autu.
Ce egenethe en irene
o topos autu,
Ce to catyceterion autu en Sion.
Eci ſynetripſen ta crate
ton toxon,
Oplon, ce romphean, ce polemon.
DIAPSALMA.
Photiſis (3) ſy thaumaſtos
(4) ap oreon eonion,
Etarachtheſan pantes
y aſynety te cardia.
Ypnoſan ypnon auton,
ce uch euron uden
Pantes y andres tu plutu
(5) en tes cherſin auton.
Apo epitimeſeos ſu o Theos Iacob
Eny-

LXXV.

In finem: in hymnis: 1.
Pſalmus Aſaph.
Canticum * pro Aſſyriis.

NOtus in Judæa * Deus Iſrahel: 2.
magnum nomen ejus.
Et factus eſt in pace 3.
locus ejus:
& habitatio ejus in Sion.
Ibi confregit (*a*) fortitudinem 4.
arcus
ſcutum & gladium & bellum.
DIAPSALMA.
Inluminas tu (*b*) admirabiliter (*c*) 5.
a montibus æternis:
turbati ſunt omnes
inſipientes corde.
Dormierunt * ſomnum ſuum, 6.
& nihil invenerunt
omnes viri divitiarum
(*d*) in manibus ſuis.
Ab increpatione, Deus Jacob, 7.
dormi-

* *G. habet*, pro Aſſyrio.
* *Ita* & *Gr. Veron.*

* *Cod.* ſomnium.

[1] Gr. Vatic. *τῷ*.
[2] Gr. Vatic. *ἐν τῷ Ἰσραὴλ*.
[3] Gr. Vatic. *φωτίζεις*.
[4] Gr. Vatic. *ἀπὸ*.
[5] Cod. addit *en*, cum Vulg. *in*.

[*a*] *Verſu* 4. Potentias arcuum. *Veron.* Fortitudinem arcus. *A.* Fortitudines arcuum. *Ambr. epiſt. claſſ.* 1. *epiſt.* 20. *pag.* 857. *R. Rom. G. C.* Cornua arcuum. *M.* Poteſtates arcum. *Ibid.* Gladium. *Veron.* & *A.* Et gladium.
[*b*] *Verſu* 5. Inluminans. *Veron.* Inluminas tu & *ita Verſ. Æth.* & *Gr. Vatic.* *φωτίζεις σύ*. *Verſ. Arab.* Splendes tu. *Favet Hebr.*
[*c*] *Ibid.* Mirabiliter. *Veron.* & *A.* Admirabiliter.
[*d*] *Verſu* 6. In manibus ſuis, *ita* & *Veron. Particula*, In, *abeſt a Gr. Vatic. eamque expungi vult S. Hieron. in epiſt.* 135.

Digitized by Google

Enyſtaxan (6) pantes
y epibebecotes tus ippus.
Sy phoveros i, ce tis antiſteſete
ſi (7) tote apo tes orges ſu;
Ec tu uranu ecutiſas
crifin,
Ge ephobethe, ce eſychaſen,
En to anaſtene is criſin ton Theon
tu ſoſe pantas
tus prais (8) tes ges. Diapsalma.
(9)
Ce encatalimma enthymiu
eortaſi ſy.
Euxaſthe, ce apodote Quirio
to Theo emon,
Pantes y cyclo autu
yſuſin dora.
To phovero ce apherumeno
pneumata archonton,
Phobero para tys baſileuſi
tes ges.

dormitaverunt (e) omnes
qui aſcenderunt equos.
Tu terribilis es: & qui reſiſtet 8.
tibi (f) tunc * ab ira tua? *Cod. ad ira, mendoſe.
De cœlo jacularis (g) 9.
judicium:
terra * tremuit, & quievit, *Cod. timut, mendoſe.
cum inſurget (h) in judicio Deus, 10.
ut ſalvos faciat omnes
(i) quietos corde. Diapsalma.
Quia cogitatio (k) hominis confitebitur tibi; 11.
Et * reliquiæ cogitationis * Cod. relique, mendoſè.
diem feſtum agent tibi.
Vovete, & reddite Domino 12.
(l) Deo noſtro,
omnes qui in circuitu ejus (m)
(n) offerent munera
terribili, & ei qui auferet 13.
ſpiritum principum,
terribili * apud reges * Cod. mendoſe: terribilia.
terræ.

[6] In Gr. Vatic. deeſt, *pantes*.
[7] Cod. addit, *tote*, cum aliis Gr. Editt. & S. Auguſtino, *tunc*.
[8] Cod. *tes ges*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *terra*. Gr. Vatic. τῇ καρδίᾳ.
[9] Ante *ce encatalimma*, deſunt in Cod. ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι; quæ ſupplevimus hic ope Græci Vatic.

[e] *Verſu 7. Veron. & A. addunt*, Omnes: *& ita Verſ. Æth. Gr. Veron. adverſa frontis*, Pantes.
[f] *Verſu* 8. Ex tunc ira tua. *Veron. A. Caſſ. G. C.* Tunc ab ira tua, *juxta Gr. Veron. R.* Ex tunc ab ira tua. *Gr. Vatic.* Ab ira tua, *omiſſo* ex tunc.
[g] *Verſu 9* De cœlo auditum feciſti judicium *Veron.* De cœlo jacularis judicium. *A. C.* De cœlo jaculatus es judicium. *Et ſic Ambr. in Pſal 43. Enar. pag. 896. juxta nonnullos Gr. Codices*, ἠκόντισας. *Idem vero Ambr. Hexam. lib. 1. cap. 7. habet*, De cœlo jaculatus eſt. *Et lib. de Nabuthe Jezraelita cap. 15. pag. 585.* Judicium cœleſte jaculatur. *G.* ---- jactaſti. *R. Rom.* Judicium de cœlo jaculatum eſt.
[h] *Verſu* 10. In judicium Deus. *Veron. R. & Caſſ.* In judicio Deus.
[i] *Ibid.* Manſuetos terræ. *Veron.* Quietos corde, *juxta Gr. Vatic.* τοὺς πραεῖς τῇ καρδίᾳ. *A. & Verſ. Æth.* Mites corde *Caſſ. R. Rom. M. & C.* Quietos terræ.
[k] *Verſu* 11. Quoniam cogitatio &c. *Veronen. & R.* Quia cogitatio. *Hunc Verſum ſupplevit, qui Codicem contulit.*
[l] *Verſu* 12. Deo veſtro. *Veron. & A.* ---- noſtro; *& ita Verſiones Æth. & Arab. cum Gr. Vatic.* ἡμῶν.
[m] *Ibid.* Qui in circuitu ejus. *In A. M. & Hebr. additur*, Sunt.
[n] *Ibid.* Affertis. *Veron. A. M. cum Hebr. & Gr. Vatic.* Offerent. *C.* Offerunt. *R.* Offertis. *G.* Afferent. *Et ſic Vulgata in Car. Colb. Ger. Gal.*

LXXVI.

Is to telos yper (1) Iditum
to Aſaph pſalmos.

Phone mu pros Quirion
ececraxa,
Ce e phone mu pros
ton Theon (2) mu,
ce proſeſchen my.
En imera thlipſeos mu
ton Theon exezeteſa,
En (3) tes cherſin mu nyctos

LXXVI.

In finem: pro * Idithun. 1. * Cod. Veron. Gr. & Lat. Idithum
Pſalmus Aſaph.

Voce mea * ad Dominum 2. * Cod. voce meam.
clamavi;
& vox mea ad (a)
Deum meum;
& intendit mihi.
In die tribulationis meæ 3.
Deum exquiſivi,
manibus meis nocte

enan- R coram

(1) Gr. Vatic. Ἰδιθύν.
(2) In Gr. Vatic. deeſt, *mu*.
(3) In Gr. Vatic. deeſt, *en*.

(a) *Verſu* 2. Voce mea ad Deum. *Veron.* Et vox mea ad Deum meum, *juxta Gr. adverſa frontis. Ambr. in Pſal. 40. pag. 884. Et in Pſal. 43. Enar. pag. 886. A. Rom. G. C. cum Verſ. Æth.* Et vox mea ad Deum, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἡ φωνή μου πρὸς τὸν θεόν. *Caſſ. R. M. omittunt*, Et.

enantion autu, ce uc
epatethen.
Epenenato * paraclethene
e pſyche mu,
Emneſthen tu Theu, ce
euphranthen.
Edoleſcheſa,
ce oligopſycheſen
to pneuma mu.
DIAPSALMA.
Procatelabonto
phylacas (4) y ophthalmy mu,
Etarachthen, ce uc
elaleſa.
Dielogiſamen emeras archeas,
Ce ete eonia
emneſthen, ce emeleteſa,
Nyctas (5) meta tes cardias mu
edoleſchun,
Ce * ſcallun to pneuma mu,
ce ipa.
Me is tus eonas
apoſete o Theos, (6)
Ce u proſtheſi
tu eudoceſe eti;
E is telos (7) to eleos
autu apocopſi
Apo geneas
(8) is genean;
Me epileſete tu yctireſe o Theos,
E ſynexi en te orge autu
tus yctiemus autu;
DIAPSALMA.
Ce ipa, nyn erxamen,
Aute e allyoſis
tes dexias tu ypſiſtu.
Emneſthen
ton ergon Quiriu,
Oti mneſtheſome ap arches

* Sec. curis, *apenenato*, juxta Gr. Vatic.

* Emendatur ſ. e. *eſcalion*.

(b) coram ipſo; & non
ſum deceptus.
Negavi conſolari (c) 4.
animam meam:
memor fui; * &
delectatus ſum.
Exercitatus ſum, (d)
& defecit
ſpiritus meus.
DIAPSALMA.
Anticipaverunt 5.
vigilias oculi mei:
turbatus ſum, & non
ſum oblitus.
Cogitavi dies antiquos: 6.
& annos æternos
in mente habui. [* Et meditatus ſum] 7.
nocte cum corde meo:
(e) exercebar,
& ventilabam (f) ſpiritum meum.
Et dixi; (g)
numquid in æternum 8.
(h) repellet Deus?
aut non adponet
(i) ut delectetur adhuc?
aut in finem * miſericordiam 9.
ſuam (k) abſcidet,
a progenie
in progeniem?
Aut * obliviſcetur miſereri Deus? 10.
aut continebit in ira ſua
(l) miſerationem ſuam?
DIAPSALMA.
Et dixi: nunc cœpi; 11.
hæc (m) inmutatio,
dexteræ Excelſi.
Memoratus ſum 12.
(n) operum Dei:
quia memor ero ab initio

* Deeſt vox, Dei.

* Hæc ſupplevit, qui codicem contulit.

* Cod. miſericordiarū ſuarum.

* Cod. ut, pro aut.

ton mira-

[4] Cod. Veron. *y ophthalmy mu*, eum aliis Gr. Editt. & Vulg. *oculi mei*. Gr. Vatic. πάντες οἱ ἐχθροί μου.
[5] Gr. Vatic. νυκτὸς.
[6] Gr. Vatic κύριος.
[7] Gr. Vatic. ἀποκόψει τὸ ἔλεος, omiſſo αὐτοῦ.
[8] Gr. Vatic. ὁ.

(b) *Verſu* 3. Contra eum. *Veron.* & *A. in Enar. hujus Pſal. n.* 4. Coram ipſo. *Caſſ. R. Rom. M. G.* Coram eo. *C.* Contra eum ſemper.
(c) *Verſu* 4. Renuit conſolari anima mea. *A. in melioris notæ Codd.* & *M.* Negavit. *G.* Recuſavit. *Item Veron. Caſſ. R. Rom. C.* & *A. in Editis*, Conſolari animam meam.
(d) *Ibid.* Et exercitatus ſum. *Veron. R.* & *Caſſ. omittunt* Et. *A. juxta Gr. Vatic.* Garrivi. *Hebr.* Loquebar in memetipſo. *G.* Alienatus ſum.
(e) *Verſu* 7. Et exercitabar. *Veron* & *Caſſ. omiſſo* Et, *habent* Exercebar. *A. juxta Gr. Vatic.* Garriebam. *G.* Cogitabam. *M.* Exercitabam, *omiſſo pariter* Et, *quod etiam ab aliis Libris abeſt*.
(f) *Ibid.* Et ſcopebam. *Veron. Caſſ. M. G. C.* Et ventilabam. *A.* Et perſcrutabar. *R. Rom.* Et ventilabam in me. *Gr. Vatic.* καὶ ἔσκαλλον.
(g) *Verſu* 8. Numquid. *Veron. Caſſ. R. Rom G.* Et dixi, numquid, *juxta Gr. Veron.* Ce ipa, me. *Favet Syr. C. habet*, Et dixi non. *A.* Non.
(h) *Ibid.* Projiciet. *Veron.* & *A.* Repellet, *juxta Gr. Vatic.* ἀπώσεται.
(i) *Ibidem*, Ut complacitior ſit. *Veron.* Ut delectetur. *Gr. Vatic.* τοῦ εὐδοκῆσαι.
(k) *Verſu* 9. Abſcindet. *Veron. A.* & *R.* Abſcidet.
(l) *Verſu* 10 Miſericordias ſuas. *Veron.* Miſerationem ſuam. *A.* Miſerationes ſuas. *Caſſ.* & *R.* Miſericordiam ſuam.
(m) *Verſu* 11. Mutatio. *Veronen.* & *A.* Inmutatio.
(n) *Verſu* 12. Operum Domini. *Veronen. A.* & *R.* Operum Dei.

ton thaumaſion
ſu,
Ce meleteſo en paſin
tys ergys ſu,
Ce en tis epitedeumaſin
ſu adoleſcheſo.
O Theos en to agio e odos ſu,
O * tis Theos megas os o Theos emon;
Sy i o Theos o pyon thaumaſia
(9) monos,
Egnoriſas en tys lays
ten dynamin ſu,
Elytroſo en to brachioni ſu
ton laon ſu,
Tus yius (10) Iſrahel, ce Ioſeph.
Idoſan ſe ydata o Theos,
idoſan ſe ydata,
ce ephovetheſan,
Ce etarachtheſan abyſſy.
plethos echus
ydaton,
Phonen edocan e nephele,
ce gar ta bele ſu
diaporeuonte,
Phone tes brontes ſu en to trocho,
Ephanan
e aſtrape ſu
te ycumene,
Eſaleuthe, ce
entromos egenethe e ge.
En te thalaſſe e odos ſu,
Ce e triby ſu en ydaſin
pollys,
Ce ta * igne ſu
u gnoſtheſonte.
Odegeſas os probata
ton laon ſu
En chiri * Moſſe ce Aaron.

LXXVII. Sy-

* Deletur ſec. cur. o.

* Sec. curis emendatur ichne.

* Mendum pro, Moyſe.

* mirabilium
tuorum:
& meditabor in omnibus 13.
operibus tuis:
& (o) in affectionibus
tuis garriam.
Deus * in ſancto via tua: 14.
quis Deus magnus ſicut Deus noſter?
Tu es, Deus, qui facis mirabilia (p)
ſolus:
notam feciſti in populis 15.
virtutem tuam;
liberaſti (q) in brachio tuo 16.
populum tuum
filios Iſrahel & Joſeph.
Viderunt te aquæ, Deus; 17.
viderunt te aquæ
& timuerunt:
& * conturbatæ ſunt abyſſi, (r)
multitudo * ſonus 18.
aquarum:
vocem dederunt nubes:
etenim ſagittæ tuæ 19.
(ſ) pertranſibunt:
vox tonitrui tui in rota:
apparuerunt (t)
coruſcationes tuæ
orbi terræ:
commota & * con- (u)
tremebunda facta eſt terra.
In mari, eſt via tua:
& ſemitæ tuæ, in aquis 20.
multis:
& veſtigia tua
non cognoſcentur.
Deduxiſti ſicut oves 21.
populum tuum
in manu Moyſi & Aaron.

R 2

LXXVII. In-

*Cod. mirabiliorum.

* Cod. in ſancta: mendoſe.

* Cod. conturbati.

*Cod. ſonus pro ſonitus. A veteribus enim interdum per quartam declinationem inflectabatur.

*Cod. contremibunda.

[9] In Gr. Vatic. deeſt, *monos*.
[10] Pro *Iſrahel*, Gr. Vatic. habet, Γιακώβ.

(o) *Verſu* 13. In adinventionibus tuis exercebor. *Veron. cum ſolo A.* In affectionibus tuis garriam. *R. Rom. M. C.* In obſervationibus tuis exercebor. *G.* In obſecrationibus &c. *Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. *Hebr.* In ſtudiis tuis fabor.
(p) *Verſu* 14. Facis mirabilia. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. & Verſ. Æth. addunt*, Solus, *juxta Gr. Veron.* Monos.
(q) *Verſu* 16. Redemiſti. *Veron. R. & Caſſ.* Liberaſti. *Ibid.* Filios Jacob & Joſeph. *Veron. A. R. & Caſſ.* Filios Iſrahel & Joſeph. *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis.*
(r) *Verſu* 17. Et turbatæ ſunt abyſſi. *Veron.* Et conturbati ſunt abyſſi. *Emendavimus tamen cum A. & Caſſ.* Et conturbatæ ſunt abyſſi. *Ambr. quoque in Pſal. 35. Enar. pag. 930. habet*, Conturbatæ.
(ſ) *Verſu* 19. Tranſeunt. *Veron.* Pertranſibunt. *A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Pertranſierunt. *M.* Tranſierunt. *Hebr.* Diſcurrebant.
(t) *Ibid.* Illuxerunt. *Veron. & A.* Apparuerunt.
(u) *Ibid.* Commota eſt & contremuit terra. *Veron. & A.* Commota [*A. addit*, eſt] & contremebunda facta eſt terra. *Et ita Gr. Vatic.* ---- ἔντρομος ἐγενήθη.

LXXVII.

Syneſeos to Aſaph.

PRoſechete laos mu
ton nomon mu,
Clinate to us ymon
is ta remata tu ſtomatos mu.
Anyxo en paraboles
to ſtoma mu,
Phecxome
problemata ap arches.
Oſa ecuſamen,
ce egnomen auta,
Ce y pateres emon
diegeſanto emin.
Uc ecrybe
apo ton tecnon auton
(1) genean eteran,
Apaggellontes * taneſis tu Quiriu,
ce tas dynaſtias autu,
ce ta thaumaſia autu,
a epyeſen.
Ce aneſteſen martyrion
en Iacob,
Ce nomon etheto en Iſrahel.
On enetilato tys patraſin
emon,
Tu gnoriſe (2) auta
tys yiys auton,
Opos an gno genea
etera,
Yiy techtheſomeny,
Ce anaſteſonte, ce (3) anaggeluſin
auta tys yiys auton.
Ina thonte epi ton Theon
ten elpida auton,
Ce (4) u me epilathonte
ton ergon tu Theu,
Ce tas entolas autu * eczeteſuſin,
Ina me genonte os
y pateres auton,
Genea ſcolia,

ce pa-

* Mendum pro, *tas eneſis*.

* Mendum, pro, *eczeteſoſin*.

LXXVII.

Intellectus Aſaph. 1.

ADtendite (*a*) populus meus,
legem meam:
inclinate aurem veſtram
in verba oris mei.
Aperiam in parabolis 2.
os meum:
eloquar (*b*)
propoſitiones ab initio,
quanta audivimus, 3.
& cognovimus ea,
& Patres noſtri
narraverunt nobis;
non ſunt abſcondita (*c*) 4.
a filiis eorum
in generationem alteram:
adnuntiantes (*d*) laudes Domini
(*e*) & potentias ejus
& mirabilia ejus
quæ fecit.
Et * ſuſcitavit teſtimonium 5.
in Jacob:
& legem poſuit in Iſrahel:
quam mandavit (*f*) patribus 6.
noſtris,
notam facere a *
filiis ſuis;
ut cognoſcat generatio
altera.
Filii qui naſcentur,
& exſurgent, (*g*) & narrabunt
ea filiis ſuis;
ut ponant in Deo 7.
ſpem ſuam;
Et non obliviſcantur
operum Domini;
& mandata ejus * exquirant:
ne fiant tamquam 8.
patres * eorum,
generatio prava, (*h*)

exa-

* *Cod. ſuſcitabit. b pro V.*

* *Cod. forte, a, pro, ea, ob nexum præcedentis literæ E cum utraque voce; lege tamen: eam.*

* *Cod. mandasti, exquirunt.*
* *Cod. earum*

[1] Ante *genean*, additur f. e. *is*.
[2] Cod. Ver. *autà*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *ea*. Gr. Vatic. *αὐτοῖς*.
[3] Gr. Vatic. *ἀναγγελοῦσιν*.
[4] In Gr. Vatic. deeſt, *u*.

(*a*) *Verſu* 1. Popule meus. *Veron. A. & Caſſ.* Populus meus, *juxta Gr. Vatic. λαός μου. Porro* Populus *vocandi caſu rite effertur a probatis auctoribus, ut in Priſciano aliiſque videre eſt. Pronomen vero,* Meus, *ſic a Veteribus etiam in vocativo uſurpatum eſt. Et Chariſius ex Scauro, diſſidium inter multos eſſe, ait, an ſcilicet,* O meus, *vel*, O mi, *enunciandum ſit*.
(*b*) *Verſu* 2. Loquar *Veron. & A.* Eloquar.
(*c*) *Verſu* 4. Non ſunt occultata. *Veronen. & A.* Non ſunt abſcondita. *Ibid.* In generatione altera. *Veron. G. C.* In generationem alteram, *juxta Verſſ. Æth. & Arab. ac Gr. Vatic. εἰς γενεὰν ἑτέραν*.
(*d*) *Ibid.* Narrantes. *Veron. & A.* Adnuntiantes; *juxta Gr. Vatic. ἀναγγέλλοντες*.
(*e*) *Ibid.* Et virtutes ejus. *Veron. & A.* Et potentias ejus. *Et ita Verſ. Æth. Syr. vero*, Potentiam ejus.
(*f*) *Verſu* 6. Quanta mandavit .... nota facere ea. *Veron. R. Rom. G. C.* Quam mandavit, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic. ἃ ἐνετείλατο. Item G. C.* Notam facere eam, *juxta Gr. Vatic. γνωρίσαι αὐτοῖς. R. Rom. cum Æth.* Ut notam facerent eam.
(*g*) *Ibid.* Et narrabunt. *Veron. Caſſ. addunt,* Ea, *juxta Gr. Vatic. καὶ ἀναγγελοῦσιν αὐτά. R. cum. Rom.* Et narrabunt eam.
(*h*) *Verſu* 8. Generatio prava & exaſperans. *Veron.* Generatio prava, exacerbans; *omiſſa conjunctione*, Et, *forte errore Scribæ. Deeſt tamen etiam in Arab. G.* Natio prava & exacerbans. *A.* Generatio prava & amaricans. *R. Rom. M.* Genus pravum & peramarum; *Et ſic fere C.*

ce parapicrenuſa,
Genea etis u
cateuthynen (5) ten cardian autes,
Ce uc epiſtothe meta tu Theu
to pneuma autes.
Yiy Ephrem entinontes
ce ballontes
(6) toxys,
Eſtrapheſan en imera
polemu;
Uc ephylaxan
ten diatheccen tu Theu
Ce en to nomo autu uc ethelon
poreueſthe.
Ce epelathonto ton ebergeſion
autu,
Ce ton thaumaſion autu on
edixen autys.
Enantion ton pateron auton
(7) oſa epyeſen thaumaſia,
En ge Egyptu,
en pedio Taneos.
Dierrexen thalaſſan,
ce diegagen autus,
Eſteſen ydata os
(8) is aſcon
Ce odegeſen autus en nephele emeras,
Ce olen ten nycta en
photiſmo pyros.
Dierrexen petran en eremo,
Ce epotiſen autus
os en abyſſo polle,
Ce exegagen ydor ec petras,
Ce categagen os potamus
ydata.
Ce proſethento eti
tu amartanin auto.
Ce * parepicranen
ton ypſiſton en anydro,

Ce epi

* exacerbans;
generatio quæ non
(i) correxit cor ſuum;
& non * creditus cum Deo
ſpiritus eorum.
Filii * Ephrem (k) intendentes 9.
arcum & mittentes
ſagittas,
converſi ſunt in diebus
belli.
Non cuſtodierunt 10.
teſtamentum Dei:
& in lege ejus noluerunt
ambulare:
& obliti ſunt (l) benefi- 11.
ciorum ejus,
& mirabilium quæ
oſtendit eis.
Coram patribus eorum 12.
quæ fecit mirabilia (m)
in terra Ægypti
in campo * Taneos.
Interrupit mare, 13.
& traduxit eos:
ſtatuit aquas (n) quaſi
in utre. (o)
Et eduxit eos (p) in nube diei; 14.
& tota nocte * in inluminatione
ignis.
Dirrupit petram in deſerto; (q) 15.
& potavit eos,
ſicut * abyſſus multa.
Et eduxit aquam de petra: 16.
& eduxit (r) ſicut flumina
aquas.
Et adpoſuerunt adhuc 17.
peccatores;
& in iram concitaverunt (ſ)
Excelſum in ſiccitate.

Et tem-

* Supple, &, ante, exacerbans.

* Supple eſt, ante creditus.

* Cod. Efrem

* Cod. Taneo

* Cod. inluminationes, mendoſè.

* Fortè legendum: in abyſſo multa, cum Vulg.

* Cod. Veron. emendatur ſcur. parepieranan; & nota, quod in Gr. Vatic. deeſt, ce.

[5] Cod. Veron. *ten cardian*, cum Vulg. *cor*, & aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. *ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν.*
[6] Cod. *toxys*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. *τόξον.*
[7] Gr. Vatic. *ἃ.*
[8] Cod. *is aſcon*, cum Vulg. *in utre*. Gr. Vatic. *ὡσεὶ ἀσκόν.*

(i) *Eod. Verſ.* 8. Direxit. *Veronen.* Correxit. *Gr. Vatic. κατηύθυνε*
(k) *Verſ.* 9. Intendentes & mittentes arcum. *Veron. Caſſ. G.* Intendentes arcum, & mittentes ſagittas. *Et ſic R. & Rom. Sed poſt* Sagittas, *addunt*, Suas; *Favet Syr. C.* Intendentes & mittentes ſagittas. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi n. 9. ait:* „ *Nonnulli ſane Codices Græci habere dicuntur:* Tendentes & mittentes arcubus, *ut ſine dubitatione ſubaudiamus* Sagittas.
(l) *Verſu* 11. Benefactorum ejus. *Veron. A. & Caſſ.* Beneficiorum ejus.
(m) *Verſu* 12. Fecit mirabilia. *Veron. & A. in omnibus Mss.* Quæ fecit mirabilia, *juxta Gr. Vatic. ἃ ἐποίησε θαυμάσια.*
(n) *Verſu* 13. Et ſtatuit aquas. *Veron. A. & Caſſ. omittunt* Et, *juxta Gr. Vatic.*
(o) *Ibid.* Quaſi in utre; *ita & Veron. A. vero,* Quaſi in utres. *R. Rom. G. C. Car. Colb.* Quaſi in utrem. *Gr. Vatic. ὡσεὶ ἀσκόν. Hebr* Quaſi acervum.
(p) *Verſu* 14. Et deduxit eos. *Veron. & R.* Et eduxit eos.
(q) *Verſu* 15. Interrupit petram in eremo. *Veron.* Dirrupit petra in deſerto. *Sed emendavimus ex A.* Diſrupit petram in deſerto.
(r) *Verſu* 16. Et deduxit. *Veronen. & R.* Et eduxit.
(ſ) *Verſu* 17. In iram excitaverunt Excelſum in inaquoſo. *Veron. & R.* Et in iram. [*Cod.* in ira *mendoſe*] concitaverunt Excelſum in ſiccitate. *Ambr. etiam pag. 674. cap. 8. lib. 3. de Spiritu Sancto addit* Et, *cum Gr. Vatic. καὶ. A. M. G.* Et exacerbaverunt. *Item Ambr. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In ſiccitate. „ *Idem tamen S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num. 14. ait:* „ Et exacerbaverunt Altiſſimum in ſiccitate: „ *quod alii Codices habent,* In inaquoſo, *quod de Græco eſt expreſſius, nec aliud quam ſiccitatem ſignificat.* „

Ce (9) epiraſan ton Theon
en tes cardies auton,
Tu eteſe bromata
tes pſyches auton.
Ce catelaleſan tu Theu, ce ipan,
Me dyneſete o Theos
etymaſe trapezan en eremo;
Epi epataxen petran,
ce erryeſan ydata,
Ce chimarry cateclyſtheſan.
Mi ce arton
(10) dyanete dune;
I etymaſe trapezan
to lao autu.
Dia tuto icuſen Quirios,
ce anebaleto,
Ce pvr anephthe
en Iacob,
Ce orge anebe
epi ton Iſrahel.
Oti uc epiſteuſan (11)
epi to ſoterion autu.
Ce enetilato nepheles
vperanothen,
Ce thyras uranu aneoxen.
Ce ebrexen autys
manna phagin,
Arton (12) uranu edocen
autys
Arton aggelon
ephagen anthropos,
Epiſitiſmon
apeſtilen autys
is pleſmonen.
Aperen noton ex uranu,
Ce (13) epegagen te
dynaſtia autu
Liba.
Ce ebrexen ep autus oſi
chun ſarcas,
Ce oſi ammon thalaſſon
petina pterota.
Ce epepeſon is meſon
tes paremboles auton,
Cyclo ton ſcenomaton
auton.
Ce (14) ephagon,
ce ene

Et temtaverunt Deum 18.
in cordibus ſuis,
* ut peterent eſcas
animabus ſuis:
& detraxerunt Deo, & (t) dixerunt; 19.
numquid poterit Deus
parare menſam in deſerto?
quoniam percuſſit * petram, 20.
& fluxerunt aquæ;
& torrentes induxerunt:
numquid & panem
poterit dare?
aut parare menſam
populo ſuo?
ideo audivit Dominus 21.
& diſtulit:
& ignis accenſus eſt
in Jacob;
& ira aſcendit
in Iſrahel.
Quia non crediderunt [in Dño, nec ſperaverunt] 22.
in ſalutari ſuo.
Et mandavit nubibus 23.
deſuper:
& portas cœli aperuit:
& manna ad manducandum 24.
pluvit illis:
& panem cœli
dedit eis.
Panem Angelorum 25.
manducavit homo:
frumentatione (u)
miſit eis
abundantiam.
Excitavit Auſtrum de cœlo (x): 26.
& induxit in vir-
tute ſua
Africum:
& pluit ſuper eos ſicut 27.
pulverem carnes:
& ſicut * arenam maris,
volatilia pinnata.
Et * ceciderunt in medio 28.
caſtrorum ipſorum
in circuitu tabernaculorum
ſuorum.
Et manducaverunt 29.
& ſa-

* *Verba*: ut peterent eſcas animabus ſuis, *ſupplevit*, *qui Codicem contulit*.
* *Cod.* petra, *mendosè*.

* *Cod.* arent, *omiſſa litera M, quæ ſæpè ab Antiquariorum exaratur, ſi vox, quæ ſequitur, ab ipſamet exordium ſumat*.
* *Verſu* 28. & *infra* 64. *Cod.* cæciderunt.

(9) Gr. Vatic. ἐξεπείρασαν.
(10) Aut lege *dyneſete* juxta Gr. Vatic. aut *dynate* juxta alias Gr. Editt. aut demum *dynete*. Mendum certè cubat in Cod.
(11) Gr. Vatic. poſt *epiſteuſan*, addit, ἐν τῷ θεῷ, οὐδὲ ἤλπισαν.
(12) Gr. Vatic. addit καὶ, ante *Arton*.
(13) Ante *te*, ſec. curis additur *en*, juxta Gr. Vatic.
(14) Gr. Vatic. ἐφάγοσαν.

(t) *Verſu* 19. Et male locuti ſunt de Deo. &. *Veron.* Et detraxerunt de Deo, &. *A.* Et detraxerunt de Deo, &. *Gr. Vatic.* κατελάλησαν τοῦ θεοῦ καὶ.
(u) *Verſu* 25. Cibaria miſit eis in abundantia. *Veron.* Frumentatione miſit eis abundantiam. *Caſſ. R. Rom. M. C. rectius habent*, Frumentationem —, *juxta Gr. Vatic.* ἐπισιτισμὸν. *Item Caſſ.* Miſit eis in abundantiam. *R.* — in abundantia. *G.* Eſcas miſit eis in ſatietate.
(x) *Verſu* 26. Tranſtulit auſtrum de cœlo. *Veron. G. C.* Excitavit &c. *R. Rom. M. cum Verſſ. Æth. & Syr.* Et excitavit.

ce eneplesthesan ſphodra,
Ce ten epithymian auton
* eneccen autys.
Uc esterethesan
apo tes epithymias
auton.
Eti tes broſeos
auton uſes en to ſtomati auton,
Ce orgè tu Theu
anebe ep autus.
Ce apectinen
(15) en tys plioſin auton,
Ce tus eclectus tu Iſrahel
ſynepodiſen.
En paſi tutys emarton
eti,
Ce uc epiſteuſan
en tys thaumaſiys autu.
Ce exelipon en mateoteti
e imere auton,
Ce ta ete auton meta ſpudes.
Otan (16) apectennen autus,
exezetun auton,
Ce epeſtrephon,
ce orthrizon
pros ton Theon.
Ce emnesthesan oti
o Theos boethos auton eſtin.
Ce o Theos o ypſiſtos lytrotes
auton eſtin
Ce egapeſan auton en to ſtomati auton,
Ce te gloſſe auton epſeuſanto auto.
E de cardia auton uc
euthia met autu,
Ude epiſtotheſan en te diathece autu.
Autos de eſtin yctirmon,
Ce ilaſete tes amarties
auton, ce u diaphtheri

Ce ple-

* Pro, enegceen.

& ſaturati ſunt nimis:
& deſiderium eorum
* adtulit eſs:
non eſt denegatum eis 30.
deſiderium
ipſorum.
Adhuc cum eſca (y)
* eſſet in ore eorum,
& * ira Dei 31.
aſcendit * in eos.
Et occidit
(z) plurimos eorum:
& electos Iſrahel
(aa) inpedivit.
In omnibus his, peccaverunt 32.
adhuc:
& non crediderunt
mirabilibus ejus.
Et defecerunt in vanitate 33.
dies eorum;
& anni eorum, cum feſtinatione.
Cum occiderent * eos, 34.
(bb) requirebant eum:
& convertebantur (cc)
& vigilabant
* diluculo ad eum:
& rememorati ſunt quoniam 35.
Deus adjutor eorum eſt;
& Deus excelſus (dd) liberator
eorum eſt.
Et dilexerunt eum in ore ſuo: 36.
& lingua ſua mentiti ſunt.
Cor autem eorum (ee) non eſt 37.
rectum cum eo.
Nec creditum eſt eis (ff) teſtamentum ejus.
Ipſe eſt enim miſericors: 38.
& (gg) propitius erit peccatis
eorum; & non diſperdet eos.

Et ad-

* *Cod.* adtulis.

* *Cod. mendosè:* eſſe, *pro* eſſet.
* Et, *obundore videtur.*
* *Cod.* in eis.

* *Fortè legêdum:* cum occideret eos.
* *Cod.* dieulo, *mendosè. Ibidem,* ad eum, *fortè pro,* ad Deum.

[15] Cod. *en tys plioſin*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. habet, *ἐν τοῖς πίοσιν*.
[16] Gr. Vatic. *ἀπέκτεινεν*.

(y) *Verſu* 30. Adbuc eſcæ erant. *Veron.* Adhuc cum eſca eſſet; *& ita Gr. Vatic.* ἔτι βρώσεως οὔσης. *A. & R.* Adhue eſca erat.
(z) *Verſu* 31. Pingues eorum. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. & Verſ. Æth.* Plurimos eorum. *A.* In plurimis eorum, *juxta nonnullas alias Græc. Editt.* ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν, *& ſic Gr. Veron. Idem S. Auguſtinus* „ *in Enar. hujus Pſalmi*, num 18. *habet:* „ Ira Dei aſcendit in eos, & occidit in plurimis eorum, *hoc* „ *eſt* plurimos eorum; *vel, ſicut nonnulli Codices habent*, Pingues eorum: *quod quidem in Græcis, quos* „ *habuimus, non invenimus.*„
(aa) *Ibid.* Impedivit, *cum Veron. & A. Gr. Vatic. vero ſonat*, Compedivit, *συνεπόδισεν*. *Et S. Auguſtinus in* „ *in Enar. hujus Pſal. num.* 18. *huic lectioni favens, ait:* „ *Sanctos cum peccatoribus non ob aliam forſitan* „ *cauſam etiam captivos ductos eſſe didicimus, quoniam in Græcis Codicibus non ἐνεπόδισεν, quod eſt*, Impe- „ divit; *ſed συνεπόδισεν legimus, quod eſt potius*, Compedivit.
(bb) *Verſu* 34. Quærebant eum. *Veron.* Requirebant eum. *R.* Tunc inquirebant eum.
(cc) *Ibidem*, Et revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. *Veron. G.* Et convertebantur, & vigilabant diluculo ad eum. *R.* Et convertebantur, & ante lucem veniebant ad eum. *Rom. M. C.* Et convertebantur ante lucem &c. *A. Car. Ger.* Veniebant ad Deum, *juxta Gr. Vatic.* ὤρθριζον πρὸς τὸν Θεόν. *Hebr.* Conſurgebant ad Deum. *Igitur forte etiam in Veron. legendum* --- Ad Deum, *cum ſæpe Antiquarius noſter finalem literam* [d] *omittat, ſi eadem in ſequenti voce ſequatur; ut alibi vidimus.*
(dd) *Verſu* 35. Redemptor eorum eſt. *Veron. R. & Caſſ.* Liberator eorum eſt.
(ee) *Verſu* 37. Non erat rectum. *Veron. & Caſſ.* Non eſt rectum.
(ff) *Ibid.* Nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus. *Veron.* Nec creditum eſt eis teſtamentum ejus. *Verſ. Syr.* Neque crediderunt fœderi ipſius; *favet G. Arab.* Neque crediderunt pacto ejus. *R. Rom. M. & Caſſ.* Nec fides habita eſt illis in teſtamento ejus.
(gg) *Verſu* 38. Propitius fiet. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 23. Et propitius erit.

* Emendatur f.c. plethyni.

Ce * plethyno tu apoſtrepſe
ton thymon autu,
Ce uchi eccauſi paſan
ten orgen autu.
Ce emneſthe oti
ſarx iſin,
Pneuma poreuomenon, ce uc epiſtrephon.
Poſacis parepicranan auton
en te eremo,
Parorgiſan auton
en ge anydro.
Ce epeſtrepſan,
ce epiraſanto ton Theon,
Ce ton agion tu Iſrahel
paroxynan.
Ce (17) uc emneſtheſan
tes chiros autu,
Emeras * eletroſato autus
ec chiros thlibontos.
Os etheto en Egypto
ta ſemia autu,
Ce ta terata autu en pedio
Taneos.
Ce meteſtrepſen is ema
tus potamus auton,
Ce ta ombremata auton
opos me pioſin.
Exapeſtilen is autus cynomyian,
ce catephagen autus,
Ce batrachon, ce diephthiren autus.
Ce edocen te eryſibe
ton carpon auton,
Ce tus ponus auton te acridi.
Apectinen en chalaze
tin ampelon auton,
Ce tas (18) ſycaminas auton
en te pachne.
Ce paredocen is ten chalazan
ta cte-

* Mendum pro es, vel e elytroſato.

Et adponet avertere (*bb*)
indignationem ſuam:
& non * accendet (*ii*) omnem
iram ſuam.
Et memoratus eſt (*kk*) quoniam 39.
caro ſunt,
ſpiritus vadens (*ll*) & non revertens.
Quotiens * (*mm*) exacerbaverunt eum 40.
in deſerto?
in iram * concitaverunt eum
(*nn*) * ſine aqua in terra?
Et converſi ſunt, & 41.
temtaverunt Deum:
& Sanctum Iſrahel
exacerbaverunt:
& (*oo*) non ſunt memores 42.
facti manus ejus,
die quo redemit eos
de manu tribulantis:
ſicut poſuit in Egypto 43.
ſigna ſua,
& prodigia ſua in campo
Taneos.
Et convertit in ſanguinem 44.
flumina eorum
& pluviales aquas eorum, (*pp*)
ne * biberent.
Inmiſit in eos (*qq*) cynomyiam, * 45.
& comedit eos:
& ranam, (*rr*) & corrupit eos.
Et dedit * (*ſſ*) caniculæ 46.
fructus eorum;
& labores eorum * locuſtæ.
Occidit (*tt*) in grandine 47.
vineas eorum;
& muros eorum
in ruina.
Et tradidit (*uu*) in grandine 48.
peco-

* *Cod.* accedet, mendosè.

Cod. hic & paullo infra exacervaverunt. *V pro B.*
* *Cod.* in ira.
* *Lege:* in terra ſine aqua?

* *Cod.* viverent, *ſumpto ſemel & iterum V pro B.*
* *Cod.* inmiſiſti in eos cynomia, *mendosè.*
* *Cod.* caniculæ.
* *Cod.* lucuſtæ, *ſumpto V pro O.*

(17) In Gr, Vatic. deeſt, *ce*.
(18) *Sycaminas*, fortè nomen contractum a συκαμίνιν. Gr. Vatic. συκαμίνους.

(*bb*) *Eod. Verſ.* 38. Et abundavit, ut averteret *Veron.* Et adponet avertere. *A. in Editis,* Et abundavit, *cum Vulgata. In melioribus vero Codd.* Et abundabit *Gr. Vatic.* πληθυνεῖ. *Porro futuri temporis verbum eſſe dicit idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num.* 23.
(*ii*) *Ibid.* Et non accendit. *Veron. cum ſolo A.* Et non accendet, *juxta Gr. Vatic.* καὶ οὐχὶ ἐκκαύσει.
(*kk*) *Verſu* 39. Et recordatus eſt. *Veronen. & R.* Et memoratus eſt.
(*ll*) *Ibid.* Et non rediens. *Veronen. & A.* Et non revertens.
(*mm*) *Verſu* 40. Quoties. *Veron. A. & R.* Quotiens, *ex Veterum more.*
(*nn*) *Ibid.* In inaquoſo. *Veron.* Sine aqua in terra, *verborum ordine turbato. Caſſ. & R.* In terra ſine aqua, *juxta Gr. Vatic.* ἐν γῇ ἀνύδρῳ.
(*oo*) *Verſu* 42. *Veron. Latin.* v. ei Non, *præponit* Et, *cum Gr. adverſa frontis* Ce.
(*pp*) *Verſu* 44. Et imbres eorum. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G.* Et pluviales aquas eorum. *C.* Fluviales aquas „ eorum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num.* 25. *hæc habet:* „ Et convertit in ſanguinem flumina „ eorum, & imbres eorum, ne biberent: *vel potius,* Manationes aquarum; *ſicut nonnulli melius intelli-* „ *gunt, quod græcè ſcriptum eſt,* τὰ ὀμβρήματα, *quas latinè* Scaturigines *dicimus, ab imo aquas ebullientes.* „
(*qq*) *Verſu* 45. Cœnomyiam. *Veron* Cynomyiam, *juxta Gr. Vatic.* κυνόμυιαν, *quod enarrando ſequitur S. Auguſtinus. At S. Hieron. in epiſt.* 135. *ſcribi vult, non* Cynomyiam, *ſed* Cœnomyiam: *Græce* κοινόμυιαν; *ipſeque interpretatur ex Hebr.* omne genus muſcarum. *R. vero Rom. M. C.* Muſcam caninam.
(*rr*) *Ibid.* Et diſperdidit eos. *Veron. & G.* Et corrupit eos, *juxta Verſſ. Syr. & Arab. cum Hebr. & Gr. Vatic.* καὶ διέφθειρεν αὐτούς. *R. Rom. M. G.* Et exterminavit eos.
(*ſſ*) *Verſu* 46. Ærugini. *Veron. G.* Caniculæ. *A. in Editis,* Ærugini, *ut in Vulg. Sed in potioribus Mss.* Rubigini. *Gr. Vatic.* ἐρυσίβῃ. *Hanc vocem tamen nonnullos* Æruginem, *alios* Caniculam *interpretatos eſſe, notat idem Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 27.
(*tt*) *Verſu* 47. Et occidit. *Deeſt,* Et, *in Veron. R. & Gr. Vatic. Ibid. Veron.* Muros in ruina. *Lege, ut in Vulg.*
(*uu*) *Verſu* 48. Grandini. *Veron.* In grandine, *preſſius adhærens Græco Vatic.* ἐν χαλάζῃ

ta ctene auton,
Ce ten (19) yparxian auton to pyri.
Exapeſtilen is autus orgen
thymu autu,
Thymon, ce orgen, ce thlipſin;
Apoſtolen di aggelon
poneron.
Odopyeſen tribon te orge autu;
Uc ephiſato apo thanatu
ton pſychon auton,
Ce ta ctene auton
is thanaton ſyneclifen.
Ce epataxen pan
prototocon
En ge Egyptu,
Aparchen * (20) pantos ponu
auton
en tys ſcenomaſin Cham.
Ce aperen os probata
ton laon autu,
Ce anegagen (21) autus oſi
pymnion en eremo.
Ce odegeſen autus en elpidi,
ce uc ediliaſan,
Ce tus echthrus auton
ecalypſen thalaſſa.
Ce iſegagen autus is oros
agiaſmatos autu,
Oros tuto o
ectefato e dexia autu.
Ce exebalen apo proſopu
auton ethne,
Ce eclerodoteſen autus
en ſcynio
clerodoſias,
Ce cateſcenoſen en tys ſcenomaſin
auton tas phylas Isrl.
Ce epiraſan,
ce * parepicranan
ton Theon ton ypſiſton,
Ce ta martyria autu
uc ephylaxanto.
Ce apeſtrepſan,
ce (22) etheteſan

*Cod. *aparcem*, mendosè.

*Cod. mendosè, *parepicranen*.

pecora eorum;
& poſſeſſiones (xx) eorum igni.
Miſit in eos * iram 49.
indignationis ſuæ,
furorem, & iram, & tribulationes,
immiſſionem (yy) per Angelos
malos.
viam fecit ſemitæ iræ ſuæ: 50.
non pepercit a morte
animabus eorum:
& jumenta eorum
in morte concluſit.
Et percuſſit * omne 51.
primogenitum
(zz) in terra Ægypto,
primitias (aaa) laborum
ipſorum
in tabernaculis Cham.
Et abſtulit ſicut oves 52.
populum ſuum.
& perduxit eos tamquam
gregem in deſerto:
& deduxit eos in ſpe; 53.
& non timuerunt:
& inimicos eorum
operuit mare.
Et perduxit eos * in montem 54.
ſanctificationis ſuæ,
montem hunc, quem (bbb)
adquiſivit dextera ejus.
& ejecit a facie
eorum gentes:
& ſortem diſtribuit eis (ccc)
in funiculo
diſtributionis.
Et conlocavit in tabernaculis 55.
eorum * tribus Iſrahel.
Et temtaverunt 56.
& exacerbaverunt
Deum excelſum:
& teſtimonia ejus
non cuſtodierunt.
Et (ddd) averterunt 57.
(eee) & contemſerunt,

* *Cod mendosè, ira.*

* *Cod*, omnem.

* *Cod.* in monte.

* *Cod.* tribum.

Os y S ſicut

[19] Gr. Vatic. *ὕπαρξιν*.
[20] Cod. *pantos ponu*, cum Vulgata, *omnis laboris*. Gr. Vatic. *πόνων*.
[21] Cod. *Ce anegagen*, cum Vulg. *& perduxit*; Gr. Vatic. *ἤγαγεν*, omiſſo *ce*:
[22] Cod. *ethetesan*, cum aliis Gr. Editt. quam lectionem probat S. Hieronymus: Gr. Vatic. habet, *ἀπωθί-σαντο*.

(xx) *Eod. Verſ.* 48. Et poſſeſſionem. *Veron. R. & Caſſ.* Et poſſeſſiones, *cum Hebr. & Symmacho αἱ κτήματα.*
(yy) *Verſu* 49. Immiſſiones. *Veron. & A.* Immiſſionem; *& ita Hebr. ac Verſ. Æth. & Gr. Vatic. ἀποστολήν*;
(zz) *Verſu* 51. In terra Ægypti. *Veron.* In terra Ægypto. *Et ita Gr. Vatic. ἐν γῇ Αἰγύπτῳ*.
(aaa) *Ibid.* Omnis laboris. *Veron. & A.* Laborum. *Gr. Vatic. πόνων*.
(bbb) *Verſu* 54. Montem, quem. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. C.* Montem hunc, quem, *juxta Gr. Vatic. ὄρος τοῦτο ὅ. G. & Hebr.* Montem iſtum, quem.
(ccc) *Ibid.* Et ſorte diſtribuit eis terram. *Veron.* Et ſortem diſtribuit eis. *Et ita legiſſe videtur A. in Enar. hujus Pſalmi num.* 23.
(ddd) *Verſu* 57. Averterunt ſe: *Veron. omittit* Se, *juxta Gr. Vatic. ἀπέστρεψαν*.
(eee) *Ibidem*, Et non ſervaverunt pactum. *Veron.* Et contempſerunt, *juxta alias Græc. Editt. quam lectionem probat etiam S. Hieronymus. Rom.* Et non obſervaverunt. *G.* Et repulerunt. *Nec habetur* Pactum *in Rom. C. G. Hebr. habet*: Et prævaricati ſunt.

(23) os y pateres auton.
Meteſtrapheſan (24) os toxon
ſtreblon,
Ce parorgiſan auton
(25) en tys bunys auton,
Ce en tys glyptys auton
parezeloſan auton.
Ecuſen (26) Quirios, ce yperiden,
Ce exudenoſen
ſphodra ton Iſrahel.
Ce apoſato ten ſcenen
Selom,
Scenoma (27) u
cateſcenoſen
en anthropys.
Ce paredocen is echmaloſian
ten iſchyn auton,
Ce ten callonen auton
is chiras (28) echthron.
Ce ſyneclifen is romphean
ton laon autu,
Ce ten cleronomian autu
yperiden.
Tus neaniſcus auton catephagen pyr,
Ce e partheny auton
uc epentheſan,
Y ieris auton en romphea
(29) epeſan,
Ce e chere auton
u (30) clautheſonte.
Ce * exegerthen os
o ypnon Quirios,
Os dynatos cecrepalecos
ex ynn.
Ce epataxen tus echthrus
(31) auton is ta opiſo,
Onidiſmon (32) eonion
edocen autys.
Ce apoſato to ſcenoma
Ioſeph,

Ce ten

* Mendum pro, *exegerthe*.

ſicut patres eorum.
Et converſi ſunt in arcum (*fff*)
perverſum.
Et * in iram concitaverunt (*ggg*) eum 58.
in collibus ſuis:
& in ſculptilibus ſuis
(*hhh*) in zelum provocaverunt eum.
Audivit Dominus (*iii*) & ſprevit 59.
& ad nihilum redegit
valde Iſrahel.
Et repulit tabernaculum 60.
(*kkk*) Selom,
tabernaculum ſuum,
(*lll*) in quo inhabitavit
in hominibus.
Et tradidit * in captivitatem 61.
fortitudinem ipſorum;
& pulcritudinem eorum
in manûs inimici.
Et concluſit in gladio 62.
populum ſuum:
& hereditatem ſuam
ſprevit.
Juvenes eorum comedit ignis: 63.
& virgines eorum non ſunt
lamentatæ:
ſacerdotes eorum in gladio 64.
ceciderunt:
& viduæ eorum
non * plorabuntur. (*mmm*)
Excitatus eſt tamquam 65.
dormiens Dominus,
tamquam potens * crapulatus
a vino:
& percuſſit inimicos 66.
ſuos in poſteriora:
opprobrium ſempiternum
dedit illis.
Et repulit tabernaculum 67.
Joſeph;

Et tri-

*Cod. in ira.

*Cod. incaptivitate.

* *Cod. mendosè, plabūtur.*

**Cod. capulatus*.

[23] Gr. Vatic. καθώς.
[24] Gr. Vatic. ὡς.
[25] Gr. Vatic. ἐν.
[26] Gr. Vatic. ὁ θεός.
[27] Poſt *ſcenoma*, Gr. Vatic. addit αὐτῶ.
[28] Gr. Vatic. ἐχθρῶ.
[29] Gr. Vatic. ἔπεσον.
[30] Gr. Vatic. κλαυθήσονται.
[31] Gr. Vatic. αὐτῶ.
[32] Gr. Vatic. ὄνειδος.

(*fff*) *Eod. Ver.* 57. Converſi ſunt in arcum pravum. *Veron. cum Caſſ.* Et converſi ſunt in arcum perverſum. *Et ita R. omiſſo* Et. *S. Auguſtinus concordat cum Vulg. Animadvertit tamen in Enar. hujus Pſal. num.* 34. *quod* „ *Alii Codices habent*, In arcum perverſum. „

(*ggg*) *Verſu* 58. In iram concitaverunt. *Veron. & Caſſ.* Et in ira concitaverunt. *A.* Et in iram &c. *& ita legendum eſt.*

(*hhh*) *Ibid.* Ad æmulationem eum provocaverunt. *Veron.* In zelum provocaverunt eum, *juxta Gr. Vatic.* παρώξυναν.

(*iii*) *Verſu* 59. Audivit Deus. *Veron. R. & Caſſ.* Audivit Dominus.

(*kkk*) *Verſu* 60. Silo. *Veron. & A.* Selom; *& ita Gr. Vatic.* Σηλώμ. *Sexcenta loca proferre poſſem ex noſtro Cod. quibus luce clarius oſtenditur, quod veteres Latini* [η] *Græcum, per* [e] *ut plurimum efferebant. Iſte tamen locus impræſentiarum ſufficiat. Verſ. Arab. habet*, Silom.

(*lll*) *Ibid.* Ubi. *Veron. R. & Caſſ.* In quo. *Verſu* 61. Virtutem. *Veron.* Fortitudinem. *Et ita Gr. Vatic.* ἰσχύν.

(*mmm*) *Verſu* 64. Plorabantur. *Veron.* Plorabuntur. *Et ita Gr. Vatic.* κλαυθήσονται.

Ce ten phylen Ephrem
uc exelexato.
Ce exelexato
ten phylen Iuda,
To oros Sion
o egapeſen.
Ce ocodomeſen os
monoceroton to agiaſma
autu,
En te ge ethemelioſen auten
is ton eona.
Ce exelexato David
ton dulon autu,
Ce anelaben auton ec ton pymnion
ton probaton,
Exopiſthen ton * lochebomenon
elaben auton,
Pymanin (33) Iacob
ton dulon autu,
Ce Iſrael ten cleronomian autu.
Ce epymanen autus en te acacia
tes cardias autu,
Ce en te ſyneſi ton chiron
autu odegeſen autus.

Et tribum (*nnn*) Efrem
non elegit:
& (*ooo*) elegit 68.
tribum Juda,
montem Sion
quem dilexit.
Et ædificavit 69.
* ſicut unicornûm (*ppp*) ſanctuarium
ſuum:
in terra fundavit eum (*qqq*)
in æternum.
Et elegit ſibi David 70.
ſervum ſuum:
& ſuſtulit eum de gregibus
ovium,
de poſt fetantes
accepit eum;
regere Jacob 71.
ſervum ſuum,
& Iſrahel hereditatem ſuam.
Et erexit eos in ſimplicitate 72.
cordis ſui:
& in intellectu * (*rrr*) manuum
ſuarum deduxit eos.

*Pro, lochebomenon.

* *Vox*, ſicut, *mendoſe geminatur in Cod. Ibidem lege*, unicornium, *cum Vulg. vel*, unicornuorum, *cum A. & R. aut demum*, unicornuum.

* *Cod.* & intellectum, manum, *mendoſè.*

[33] Gr. Vatic. ποιμαίνειν.

(*nnn*) *Verſu* 67. Ephraim. *Veron.* Efrem. *Caſſ. & R.* Ephrem. *A.* Ephraem.

(*ooo*) *Verſu* 68. *Ante* Elegit, *loco* Sed, *Veron & A. habent* Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ.

(*ppp*) *Verſ.* 69. Sanctificium ſuum. *Veron. Hebr. Verſſ. Syr. & Chal.* Sanctuarium ſuum. *Auguſt. cum R. babet*, Sanctificationem ſuam. *Animadvertit tamen in Enar. hujus Pſalmi num.* 42. *quod quidam Interpretes habent*, Sanctificium ſuum, *ut Vulg.*

(*qqq*) *Ibid.* In terra, quam fundavit in ſæcula. *Veron.* In terra fundavit eum [*lege*, illud] in æternum. *Favent Veronenſi Paraph. Cald. & Verſſ. Syr. & Arab. R. Rom. C.* In terra fundavit eam in ſæcula, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῇ γῇ ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. *G.* Et in terra fundavit eam in æternum.
„ *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, num.* 42. *inquit*: „ *Quod vero ſequitur*: In terra, quam fundavit
„ in æternum; *quod habent græci Codices* εἰς τὸν αἰῶνα, *utrum* in æternum, *an* in ſæculum *dicatur a*
„ *nobis, in latinorum Interpretum poteſtate eſt; quoniam utrumque ſignificat; & ideo hoc in latinis Co-*
„ *dicibus, illud in aliis invenitur. Habent aliqui etiam pluraliter, ideſt* In ſæcula, *quod in Græcis, quos*
„ *habuimus, non invenimus.* „

(*rrr*) *Verſu* 72. Et in intellectibus. *Veron.* Et intellectum. *Emendavimus cum A.* Et in intellectu. *R. Rom. M. G. C.* Et in ſenſu. *Hebr.* Et in prudentia. *Idem tamen S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 45.
„ *ſcribit quod* „ *Aliqui Codices habent* In intellectibus „ *cum Vulgata.*

LXXVIII.

Pſalmos to Aſaph.

O Theos elthoſan ethne
is ten cleronomian ſu,
Emianan ton naon
ton agion ſu.
Ethento Ieruſalem
(1) os oporophylacion,
Ethento ta thneſimea
ton dulon ſu

LXXVIII.

Pſalmus Aſaph. 1.

DEus, venerunt gentes
in hereditatem tuam:
polluerunt templum
ſanctum * tuum:
poſuerunt Jeruſalem
(*a*) velut * pomorum cuſtodiam.
Poſuerunt (*b*) mortalia 2.
ſervorum tuorum

* *Cod.* ſuum.

* *Cod.* pomarum.

Broma- S 2 eſcam

[1] Gr. Vatic. εἰς.

(*a*) *Verſu* 1. In pomorum cuſtodiam. *Veron. & Caſſ.* Velut pomorum cuſtodiam, *juxta Gr. Veron.* os oporophylacion. *R.* Velut pomorum cuſtodiarium; *cui favet Verſ. Æth. G.* Velut caſam pomarii. *Hebr.* In acervos lapidum.

(*b*) *Verſu* 2. Morticina. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Mortalia. *Hebr. cum pleriſque Verſionibus*, Cadavera. *Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 5. *ait*: *Melius ſunt interpretati ſunt, qui* Morticina *poſuerunt, quam, ſicut quidam*, Mortalia.

Bromata tys petynys tu uranu,
Tas ſarcas ton oſion ſu
tys theriys tes ges.
Exechean to ema auton
os ydor cyclo Hieruſalem,
Ce uc en o thapton.
Egenethemen is onidos
tys gitoſin emon,
Myčteriſmos, ce chleuaſmos
tys cyclo emon.
Eos pote Quirie orgiſtheſe
is telos,
Eccautheſete os pyr
o zelos ſu;
Eccheon ten orgen ſu
(2) epi ta ethne
Ta me ginoſconta ſe,
Ce epi baſilias e to onoma
ſu uc epecaleſanto.
Oti catephagon
ton Iacob, ce ton topon autu
eremoſan.
Me mnesthes ton anomion
emon archeon,
Tachy procatalabetoſan emas
y yčtirmy ſu,
Oti eptocheuſamen
ſphodra.
Boetheſon (3) imas o Theos o ſoter
emon,
Eneca tes doxes tu onomatos
ſu Quirie ryſe emas,
Ce ilaſtheti tes amarties
emon (4) eneten
tu onomatos ſu.
Me pote ipoſin (5) ta ethne;
pu eſtin o Theos auton.
Ce gnoſtheto en tys ethneſin
Enopion ton ophthalmon emon
I ecdiceſis tu ematos
ton dulon ſu
tu eccechymenu.

eſcam volatilibus cœli:
carnes ſanctorum tuorum
* beſtiis terræ. — *Cod. veſtiis V pro B.
Effuderunt ſanguinem eorum 3.
velut * aquam in circuitu Jeruſalem; — *Cod. aqua.
& non erat qui ſepeliret.
Facti ſumus * in opprobrium 4. — *Cod. facti ſunt.
vicinis noſtris;
deriſio & ſubſannatio (c)
his qui in circuitu noſtro ſunt.
Uſquequo, Domine, iraſceris, 5.
in finem?
exardeſcet (d) ſicut ignis
zelus tuus?
Effunde iram tuam 6.
in gentes
(quæ te non noverunt,) (e)
& in regna quæ nomen
tuum non invocaverunt:
quoniam comederunt 7.
Jacob: & locum ejus
deſolaverunt.
Ne memoreris (f) iniquitates 8.
noſtras antiquas:
cito (g) anticipet nos
miſericordia tua:
quoniam pauperes facti ſumus
valde.
Adjuva nos, Deus ſalvator 9.
noſter:
propter gloriam (h) nominis
tui * libera nos, Domine: — * Cod. ſui.
& propitius eſto peccatis
noſtris propter
nomen tuum:
ne quando dicant gentes; (i) 10.
ubi eſt Deus eorum?
& innoteſcat in nationibus
coram oculis noſtris,
vindica * ſanguinem (k) 11.
ſervorum tuorum, — * Cod. ſanguine, mendoſè.
qui effuſus eſt.

Iſel- Intret

[2] Gr. Vatic. εἰς.
[3] Gr Vatic ἡμῶν.
[4] Gr. Vatic. ἕνεκα.
[5] Gr. Vatic. ἐν τοῖς ἔθνεσι.

(c) *Verſu* 4. Subſannatio & illuſio. *Veron.* Deriſio & ſubſtantia. *Quis mendum non videat? Legendum ergo* Deriſio & ſubſannatio, *ut repoſuimus in Textu. A.* Subſannatio & irriſio. *Monet tamen idem S. Auguſtinus* „ *in Enar. hujus Pſalmi num. 7. quod* „ *Quidam interpretati ſunt* Illuſio „ *non* Irriſio, *ut habet noſtra Vulgata.*

(d) *Verſu* 5. Accendetur. *Veron. & A.* Exardeſcet.

(e) *Verſu* 6. *Hic pro latinis verbis,* Quæ te non noverunt, *lapſu oculi, græca e regione poſita ex autographo oſcitanter exſcribere cœperat noſter Antiquarius, nempe* Ta me gonos ---. [*Hoc eſt* τὰ μὴ γινώσκοντα.] *His ergo de medio ſublatis, repoſuimus ea, quæ uncinis clauduntur, ut ſententia ſibi conſtare poſſet.*

(f) *Verſu* 8. Ne memineris iniquitatum noſtrarum. *Veron.* Ne memoreris iniquitates noſtras. *Caſſ. & R.* Ne memineris iniquitates noſtras.

(g) *Ibid.* Anticipent nos miſericordiæ tuæ. *Veron.* Anticipet nos miſericordiæ tuæ. *Nos emendavimus ex R. & Caſſ.* Anticipet nos miſericordia tua. *Legi tamen poteſt etiam cum A. ut in Vulg.*

(h) *Verſu* 9. Et propter gloriam. *Veron. A. & Caſſ. omittunt* Et, *cum Gr. Vatic. Hebr. & Verſſ. Syr. Chald. & Arab.*

(i) *Verſu* 10. Ne forte dicant in gentibus. *Veron. R. & Caſſ.* Ne quando dicant gentes, *juxta Gr. Veron.* --- Ta ethne. *Verſ. Syr.* Ut ne dicant gentes. *A.* Ne quando &c. *ut Vulg.*

(k) *Verſu* 11. Ultio ſanguinis. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Vindica ſanguinem. *A.* Vindicta ſanguinis.

Iſelthato (6) enopion ſu
o ſtenagmos ton pepedemenon,
Cata ten megaloſynen
tu brachionos ſu
Peripyeſe tus yius
ton tethanatomenon.
Apodos tys gitoſin emon
eptaplaſiona
is ton colpon auton,
Ton onidiſmon (7)
on onidiſan
(8) ſy Quirie.
Emis (9) de laos ſu,
ce probata nomes ſu,
Exomologeſometha (10) ſy
is ton eona,
Is genean ce genean
exaggelumen
ten eneſin ſu.

Intret in conſpectum tuum (*l*)
gemitus compeditorum.
Secundum magnitudinem
brachii * tui, *Cod. ſui.
recipe in adoptionem filios (*m*)
mortificatorum.
Redde (*n*) vicinis noſtris 12,
ſeptuplum
in ſinum eorum * *Lege: In ſinu eorum
inproperium eorum,
quod inproperaverunt
tibi, Domine.
Nos autem populus tuus 13.
& oves (*o*) gregis * tui, *Cod. tuæ.
* confitebimur tibi, Deus, (*p*) *Cod. confitebimus.
in æternum:
in generatione & generatione
* denuntiabimus *Cod. denuntiavimus. *V pro B.*
laudem tuam.

[6] Gr. Vatic. εἰσελθέτω.
[7] Gr. Vatic. addit; αὐτῶν
[8] Gr. Vatic σύ.
[9] Gr. Vatic. γάρ.
[10] Gr. Vatic. ἀνθομολογησόμεθα;

(*l*) *Eod. Verſ.* 11. Introeat in conſpectu tuo. *Veron.* Intret in conſpectum tuum. *R.* Intret in conſpectu tuo. „ *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 15. *habet:* „ *Jam vero ſequitur*, Intret ante conſpectum tuum, „ *vel, ſicut alii Codices habent*, In conſpectu tuo gemitus compeditorum.
(*m*) *Ibid.* Poſſide filios mortificatorum. *Veron. cum ſolo A.* Recipe in adoptionem filios mortificatorum. *R. Rom. M. C.* Poſſide filios morte punitorum. *G.* Poſſide filios in adoptione morte punitorum. *Et nota,* „ *quod idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 15. *hæc ſcribit:* „ *In aliis Codicibus legitur:* Poſſide „ filios morte punitorum.„ *vel, ut Mss. omnes Maurinæ Edit. habent* —— mortificatorum, *cum Vulg. Verſ. Arab. habet*, Redime filios occiſorum.
(*n*) *Verſu* 12. *deeſt* Et, *ante* Redde, *in Veron. A. R. & Gr. Vatic. Ibid.* In ſinu. *Veron. & R.* In ſinum; *& ita Gr. Vatic.* εἰς τὸν κόλπον. *A.* In ſinus.
(*o*) *Verſu* 13. Paſcuæ tuæ. *Veron. A. Caſſ. G. R. Rom. M. C.* Gregis tui.
(*p*) *Ibid.* Confitebimur tibi in ſæculum. *Veron.* Confitebimur tibi Deus in æternum, *addito* Deus, *cum aliis Gr. Editt.* ὁ Θεός. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 17. *habet:* Confitebimur tibi in ſæculum; „ *ſubdit tamen:* „ *Alii autem Codices habent*, Confitebimur tibi in æternum. *Ex ambiguo Græco facta eſt* „ *iſta diverſitas. Quod enim habet Græcus* εἰς τὸν αἰῶνα, *&* In æternum, *&* In ſæculum *interpretari poteſt;* „ *ſed pro loco intelligendum, quid melius interpretandum ſit.* „

LXXIX.

Is to telos yper ton
allyotheſomenon
martyrion to Aſaph
pſalmos yper tu Aſſyriu.

O Pymenon ton Iſrl proſches,
O odegon oſi (1) probaton Ioſeph.
O cathemenos epi ton * Cerubim *Pro, Cherubim.
enphanethi,
Enantion Ephrem, ce Beniamin
ce Ma-

LXXIX.

In finem: pro his 1.
quæ inmutabuntur,
teſtimonium ipſi Aſaph. (*a*)
Pſalmus * pro Aſſyriis. *Cod. pro Aſſyrios.

QUi paſcis (*b*) Iſrahel intende; 2.
Qui deducis (*c*) velut oves Joſeph:
qui ſedes * ſuper Cherubin, 3. *Cod. Cerubin.
(*d*) appare
coram (*e*) Efrem & (*f*) Beniamin
& Ma-

(1) Cod. *probaton*, cum Vulg. *ovem*. Gr. Vatic. πρόβατα.

[*a*] *Verſu* 1. In teſtimonium Aſaph. *Veron. & A. cum Verſſ. Æth.* Teſtimonium ipſi Aſaph. *Ibid. Veron. addit*, Pſalmus pro Aſſyrios, *quod emendandum eſt, vel cum A.* Pro Aſſyriis, *vel cum G. C. & Æth.* Pro Aſſyrio, *juxta Gr. Vatic.* ὑπὲρ τοῦ Ἀσσυρίου.
[*b*] *Verſu* 2. Qui regis. *Veronen. & A. cum Æth.* Qui paſcis. *Verſſ. Syr. Arab. & Chald.* Paſtor. *Hebr.* Paſcens.
[*c*] *Ibid* Velut ovem. *Veron. A. Caſſ. G. C. Car. Colb. Ger. Gal. Verſſ. Chald. Syr. & Æth.* Velut oves, *juxta Gr. Vatic.* ὡσεὶ πρόβατα.
[*d*] *Verſu* 3. Manifeſtare. *Veron. Ambr. lib.* 5. *de Fide cap.* 6. *pag.* 566. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Appare.
[*e*] *Ibid.* Ephraim. *Veron.* Efrem. *Caſſ. & R.* Ephrem. *A.* Ephraem. *Vide ſupra Verſu* 67.
[*f*] *Ibid. Ante* Benjamin, *Veronen. & A. addunt* Et, *cum Gr. Vatic.* καί.

ce Manaſſe,
Exegiron ten dynaſtian ſu,
ce elthe is to ſoſe emas.
O Theos epiſtrepſon emas, ce epiphanon
to proſopon ſu, ce ſotheſometha.
Quirie o Theos ton dynameon * eos pote
orgize epi ten proſeuchen tu dulu ſu;
Pſomiis emas arton dacryon,
Ce potiis emas en dacryſin
en metro.
Ethu imas is antilogian
tys gitoſin emon,
Ce y echthry emon emyćteriſan emas.
Quirie o Theos ton dynameon
epiſtrepſon emas,
Ce epiphanon to proſopon ſu,
ce ſotheſometha.

Diapsalma.

Ampelon ex Egyptu
meteras,
Exebales ethne,
ce catephyteuſas auten.
Odopyeſas emproſthen autes,
Ce catephyteuſas tas rizas autes,
ce epleſthe e ge.
Ecalypſen ore e ſcia autes,
Ce e anadendrades autes tas cedrus tu Theu.
Exetinas (2) ta elemata autes
eos thalaſſes,
Ce eos (3) potamon
tas paraphyadas autes.
Inati (4) eathilas
ton phragmon autes,
Ce trygoſin auten pantes
y paraporeuomeny ten odon;
Elymenato auten ys
ec drymu,
Ce * monos agrios
catenomeſato auten.

*Cod.mendose, es potr.

*Sec. curis, monios.

& Manaſſe.
Excita potentiam tuam;
& veni ut ſalvos nos facias.
Deus converte nos: (g) & inlumina 4.
* faciem tuam; & ſalvi erimus;
Domine Deus virtutum, (h) uſquequo 5.
iraſceris * in oratione ſervi tui?
cibabis nos (i) panem lacrimarum: 6.
& potabis nos (k) in lacrimis
in menſura.
Poſuiſti nos * in contradictionem 7.
vicinis noſtris:
& inimici noſtri ſubſannaverunt nos;
Domine Deus virtutum, (l) 8.
converte nos:
& oſtende faciem tuam;
& ſalvi erimus.

Diapsalma. (m)

Vineam (n) ex Ægypto 9.
tranſtuliſti.
Ejeciſti gentes;
& plantaſti eam.
Viam feciſti (o) in conſpectu ejus; 10.
& (p) plantaſti radices ejus;
(q) & inpleta eſt terra.
Operuit montes umbra eius: 11.
& arbuſta ejus, cedros Dei.
Extendiſti palmites ejus (r) 12.
uſque ad mare,
& uſque ad flumen
propagines ejus.
ut quid deſtruxiſti 13.
maceriam ejus:
& vindemiant eam omnes
(ſ) tranſeuntes viam?
devaſtavit * eam (t) aper 14.
de ſylva:
& ſingularis ferus
depaſtus eſt eam.

* Cod. faciam, mendosè.

* Lege, ſi placet, in orationem.

*Cod. in contradictione.

* Cod. devaſtabit, B pro V.

O Theos | Deus

[2] Gr. Vatic. ἐξέτεινε.
[3] Gr. Vatic. ποταμȣ̃.
[4] Gr. Vatic. καθεῖλες.

(g) *Verſu* 4. Et oſtende. *Veron. cum ſolo A.* Et inlumina. *Gr. Vatic.* καὶ ἐπίφανον. *Verſ. Arab. & Hebr.* Et illuſtra.
(h) *Verſu* 5. Quouſque. *Veron. & A.* Uſquequo. *Ibid.* Iraſceris ſuper oratione. *Veron. & Caſſ.* Iraſceris in oratione. *A. & R.* Iraſceris in orationem: *Quæ lectio magis placet.*
(i) *Verſu* 6. Pane. *Veronen.* Panem. *Et ita Gr. Vatic.* ἄρτον.
(k) *Ibid.* Et potum dabis nobis. *Veronen. & A.* Et potabis nos.
(l) *Verſu* 8. Deus virtutum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Domine Deus virtutum, *juxta Gr. Vatic.* κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων.
(m) *Ibid. omittitur* Diapſalma *in Pſalter. Thomaſii.*
(n) *Verſu* 9. De Ægypto. *Veron. Ambr. Hexameron lib. 3. cap. 12. pag. 52. Et in Pſal. 118. Enar. pag. 985. A. R. & Caſſ.* Ex Ægypto, *juxta Gr. Vatic.* ἐξ Αἰγύπτου.
(o) *Verſu* 10. Dux itineris fuiſti. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Viam feciſti, *juxta Gr. Vatic.* ὡδοποίησας. *Hebr.* Præparaſti, *nec addit*, viam.
(p) *Ibid.* Plantaſti. *Veron. Ambr. lib. 3. cap. 12. pag. 52. A. R. & Caſſ. præfigunt.* Et, *juxta Gr. Vatic.* καὶ.
(q) *Ibid.* Et implevit terram. *Veron.* Et inpleta eſt terra, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ. *Caſſ. R. Rom. C.* Et repleta eſt terra. *Et ſic etiam Corb. Ambr. vero Hexam. lib. 3. cap. 12. pag. 52.* Et repleſti terram. *G.* Et repleſti terminos terræ.
(r) *Verſu* 12. Extendit palmites ſuos. *Veron. A. R. Ambr. Hexam. lib. 3. cap. 12. pag. 52. & Caſſ.* Extendiſti plamites ejus, *juxta Gr. Veron.* Exetinas &c. *Hebr.* Mittes plamites ejus.
(ſ) *Verſu* 13. Qui prætergrediuntur viam. *Veron. A. & Ambr. in Pſal. 118. pag. 1159.* Tranſeuntes viam. *Caſſ. & R.* Qui tranſeunt viam.
(t) *Verſu* 14. Exterminavit eam. *Veron. & A.* Devaſtavit eam.

O Theos ton dynameon
epiſtrepſon de,
Epiblepſon ex uranu, ce ide,
Ce epiſcepſe ten ampelon tauten;
Ce catartiſe auten en ephyteuſen
e dexia ſu,
Ce epi yion anthropu,
on ecrateoſas ſeauto.
Enpepyriſmene pyri, ce anteſcammene;
Apo epitimeſeos tu proſopu ſu
apolunte.
Genetheto e chir ſu
ep andra
dexias ſu,
Ce epi yion anthropu
on ecrateoſas ſeauto.
Ce u me apoſtomen apo ſu,
Zooſis emas, ce to onoma ſu
epicaleſometha.
Quirie o Theos ton dynameon
epiſtrepſon emas,
Ce epiphanon to proſopon ſu,
ce ſotheſometha.

Deus virtutum 15.
(u) convertere vero:
reſpice de cœlo, & vide
& viſita vineam iſtam:
& perfice eam quam plantavit 16.
dextera tua:
& ſuper filium (x) hominis
quem confirmaſti tibi:
ſuccenſa igni (y) & * effoſſa: 17. *Cod. effoſa.
ab increpatione vultus tui
peribunt.
Faciat * manus tua 18. *Lege, fiat.
ſuper virum
dexteræ tuæ,
& ſuper filium hominis
quem confirmaſti tibi:
& non diſcedimus abs te. 19.
Vivificabis nos; & nomen tuum
invocabimus.
Domine Deus virtutum, 20.
converte nos:
& oſtende faciem tuam,
& ſalvi erimus.

[u] *Verſu* 15. Convertere. *Veron. cum A.* Convertere vero, *juxta Gr. Vatic.* ἐπίστρεψον δή. *R. Rom. M.* Converte nunc. *Paraph. Chald.* Convertere nunc.
[x] *Verſu* 16. Super filium hominis. *Vox*, Hominis, *abeſt a Car. Colb. Gal. & Hebr.*
[y] *Verſu* 17. Incenſa igni. *Veron. & A.* Succenſa igni. *ibid.* Et ſuffoſſa. *Veron. A. & Caſſ.* Et effoſſa. *R. Rom. M. G. C.* Et effoſſa manu.

LXXX.

Is to telos yper ton lenon
(1)
pſalmos to Aſaph.

Agalliaſthe to Theo to boethoemon,
Alalaxate to Theo Iacob.
Labete pſalmon,
ce dote tympanon,
Pſalterion terpnon
meta citharas.
Salpiſate en neomenia ſalpiggi,
En euſemo imera eortes
ymon.
Oti proſtagma
to Iſrahel eſtin,
Ce crima to Theo Iacob.
Martyrion en to Ioſeph etheto auton;
En to (2) exilin auton ec ges Egyptu.

Gloſ-

LXXX.

In finem: pro torcularibus, 1.
(a) quinta ſabbati.
Pſalmus Aſaph.

Exultate Deo adjutori 2.
noſtro;
jubilate Deo Jacob.
Accipite pſalmum; (b) 3.
& date tympanum,
pſalterium jucundum
cum cithara;
tuba canite initio (c) 4.
menſis tubæ,
in inſigni * die ſolemnitatis
veſtræ: *Cod. in inſignis (*forte* ro, inſignes, *ſumpto I pro E.*) dies.
quia præceptum (d) ipſi 5.
Iſrahel eſt;
& judicium Deo Jacob.
Teſtimonium in Joſeph poſuit, 6.
dum * exiret (e) de terra Ægypti: * Cod. exirent.

lin-

(1) Unius lineæ ſpatium ideo vacuum relictum in Cod. quia deeſt in Græco, quod habet Lat. *quinta Sabbati*.
(2) Sec. curis *exelthin*; ſed mendosè. Lege, ſi placet, *exelin*, cum Gr. Vatic.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Pro torcularibus. *Veron. A. Caſſ. Rom. & Gal. addunt*, Quinta ſabbati. *Verſ. Æth.* Qui quinta ſabbathi. *G. autem addit*, Domini.
(b) *Verſu* 3. Sumite pſalmum. *Veron. & A.* Accipite pſalmum.
(c) *Verſu* 4. Buccinate in neomenia tuba. *Veron. & A.* Tuba canite initio. (*A* in initio) menſis tubæ. *Ambr. lib. de Elia & Jejunio cap. 1. pag. 535. Et lib. 2. de Fide reſurrect. pag. 1162. Caſſ. R. Rom. & M.* Canite in initio (*Caſſ.* initio) menſis tuba.
(d) *Verſu* 5. In Iſrahel. *Veron. & A.* Ipſi Iſrahel, *adamuſſim Gr. Vatic.* τῷ Ἰσραήλ.
(e) *Verſu* 6. Cum exiret. *Veron.* Dum exirent. *Repoſuimus juxta A. & R.* Dum exiret.

Gioilan en uc egno
ecuſen,
Apeſteſen apo arſeon
ton noton autu.
E chires autu en to cophino
eduleuſan,
En thlipſi epecaleſo me,
ce erryſamen ſe.
Epecuſa ſu en apocrypho
categidos,
Edocimaſa ſe epi ydatos
antilogias. Diapsalma.
Acuſon laos mu, ce (3) laleſo ſy,
ce diamartyrome ſy.
Iſrahel ean acuſes mu,
Ue eſte en ſy Theos proſphatos;
Ude proſcyneſis Theo allotrio.
Ego gar imi Quirios o Theos ſu,
On * agagon ſe ec ges Egyptu,
Platynon to ſtoma ſu, ce pleroſo
* auten.
Ce ue ecuſen o laos mu
(3) ten phonen mu,
Ce Iſrael u proſeſchen my.
Ce exapeſtila autus cata
ta epitedeumata ton cardion auton,
Poreuſonte en tys epitedeumaſin auton,
I o laos mu ecuſen mu,
Iſrahel tes odis mu
i eporeuthe,
En to medeni an tus echthrus
auton etapinoſa,
Ce epi tus thlibontas autus
epebalon (4) ten chira mu.
Y echthry Quiriu epſeuſanto auto,
Ce eſte o ceros auton
is ton eona.
Ce epſomiſen autus ec ſteatos
pyru,
Ce ec petras meli echortaſen autus.

LXXXI. Pſal-

* Lege: u anagagon, juxta Gr. Vatic.

* Mendum pro, auta.

linguam quam non * noverat;
audivit:
avertit (f) ab oneribus 7.
dorſum ejus:
manus * ejus in eophino
ſervierunt.
In tribulatione invocaſti me, 8.
(g) & erui te:
exaudivi te in abſcondito
tempeſtatis:
probavi * te in aqua (h)
Contradictionis. Diapsalma.
Audi populus meus; (i) & loquar 9.
& teſtificabor tibi.
Iſrahel, ſi me audieris, 10.
non erit in te Deus recens:
nec adorabis Deus alienum.
Ego autem ſum Dominus Deus tuus; 11.
qui te eduxi de terra Ægypti:
dilata os tuum, & inplebo
illud.
Et (k) non obaudivit populus meus 12.
vocem meam:
& Iſrahel non intendit mihi.
Et dimiſi eos (l) ſecundum 13.
affectiones cordis eorum:
& ibunt in affectionibus ſuis. (m)
Si plebs mea (n) audiſſet me; 14.
ſi Iſrahel in viis meis
ambulaſſet;
ad nihilum (o) inimicos 15.
* eorum humiliaſſem;
& ſuper tribulantes eos,
miſiſſem manum meam.
Inimici Domini mentiti ſunt ei: 16.
& erit tempus eorum
(p) in æternum.
Et (q) eibavit illos ex adipe 17.
frumenti:
& de petra, melle ſaturavit eos.

LXXXI. Pſal-

* Cod. noverant.

* Cod. in manus meado-ſd.

* Cod. provabi ſumpto V pro B. & contra.

* In Cod. vox eorum per peram gemi-natur.

(3) Poſt *laleſo ſy*, Gr. Vatic. ponit Ἰσραὴλ.
(4) Gr. Vatic. τὰς χεῖρας.
(5) Gr. Vatic. poſt *epebalon*, addit ἂν.

(f) *Verſu* 7. Divertit. *Veronen. & A.* Avertit.
(g) *Verſu* 8. Et liberavi te. *Veronen. & A.* Et erui te:
(h) *Ibid.* Probavi te apud aquam. *Veronen. & A.* Probavi te in aqua: *& ita Gr. Vatic.* — ἐπὶ ὕδατος:
(i) *Verſu* 9. Et conteſtabor te. *Veron. & A.* Et loquar & teſtificabor tibi. *R. Rom. C. & Caſſ.* Et loquar, Iſrahel, & teſtificabor tibi. *Gr. Vatic.* λαλήσω σοι Ἰσραὴλ, καὶ διαμαρτύρομαί σοι.
(k) *Verſu* 12. Non audivit. *Veronen. & A.* Non obaudivit.
(l) *Verſu* 13. Secundum deſideria. *Veron. cum ſolo A.* Secundum affectiones.
(m) *Ibid.* Ibunt in adinventionibus ſuis. *Veron. cum Caſſ.* Et ibunt. *Item Veron. cum A.* In affectionibus ſuis; *juxta Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν. *R. Rom. M. G. C.* In voluntatibus ſuis. *Hebr.* In conſiliis ſuis.
(n) *Verſu* 14. Si populus meus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Si plebs mea.
(o) *Verſu* 15. Pro nihilo forſitan. *Veron. R. Rom. M. G. C.* Ad nihilum. *A.* In nihilum. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ μηδενί. *Hebr.* Quaſi nihilum, *omiſſa voce* Forſitan; *quæ deeſt etiam in Verſſ. Chald. Syr. Arab. & Æth.*
(p) *Verſu* 16. In ſæcula. *Veron. A. R. & Caſſ.* In æternum.
(q) *Verſu* 17. Cibavit eos. *Veron. & A.* Cibavit illos.

LXXXI.

Pſalmos to Aſaph.

O Theos eſte en ſynagoge Theon,
En meſo de theus
diacrini.
Eos pote crinete
adician,
Ce proſopa amartolon
lambanete. Diapsalma.
Crinate orphano, ce ptocho,
Tapinon ce peneta
diceoſate.
Antanerite (1) peneta ce ptochon
Ec chiros amartolu
ryſaſthe.
Uc egnoſan, ude ſynecan,
en ſcoti diaporeuonte.
Saleuthetoſan (2) panta
ta themelia tes ges.
Ego ipa, They eſte, ce yiy ypſiſtu
pantes.
Ymis de os anthropos
apothneſcete,
Ce os is ton archonton
piptete.
Anaſta o Theos, crinon ten gen,
Oti ſy catacleronomeſis
en paſin tys ethneſin.

LXXXI.

Pſalmus (*a*) ipſi Aſaph. 1.

Deus ſtetit in ſynagoga Deorum :
In medio autem Deos
(*b*) diſcernere.
Uſquequo judicatis 2.
iniquitatem ?
& faciem peccatorum
ſumitis ? Diapsalma.
Judicate pupillo & egeno : (*c*) 3.
humilem & pauperem
juſtificate.
Auferte inopem & egenum : (*d*) 4.
de manu peccatoris
(*e*) eruite.
Neſcierunt neque intellexerunt : 5.
in tenebris ambulant :
movebuntur omnia
fundamenta terræ.
Ego dixi, Dii eſtis, & filii Excelſi 6.
omnes :
vos autem ſicut homines 7.
(*f*) morimini :
& ſicut unus (*g*) ex principibus
(*h*) caditis.
Exſurge, Deus (*i*) judica terram : 8.
quoniam tu * hereditaberis (*k*)
in omnibus gentibus.

* *Cod.* hereditaveris, *ſumpto* V. *pro* B.

[1] Reponitur ſ. c. *exeleſthe*, juxta Gr. Vatic.
[2] Gr. Vatic. σαλευθήσονται.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Pſalmus Aſaph. *Veronen. & A.* Pſalmus ipſi Aſaph. *Et ita Hebr. & Verſ. Æth.*
(*b*) *Ibidem*, Dijudicat. *Veron.* Diſcernerem : *ſed emendavimus ex A.* Diſcernere. *Caſſ.* R. *Rom. M. G. C.* Diſcernit.
(*c*) *Verſu* 3. Judicate egeno & pupillo. *Veron. A. &* R. Judicate pupillo & egeno, *juxta ordinem Gr. Vatic.* ὀρφανὸν καὶ πτωχόν.
(*d*) *Verſu* 4. Eripite pauperem & egenum. *Veron.* Auferte inopem & egenum. *A.* Auferte inopem & pauperem.
(*e*) *Ibid.* Liberate. *Veron. & A.* Eruite.
(*f*) *Verſu* 7. Moriemini. *Veron.* Morimini ; *& ita Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* ἀποθνήσκετε.
(*g*) *Ibid.* De principibus. *Veron. cum A. hic, & De ſerm. Domini in monte lib.* 2. *num.* 15. Ex peincipibus.
(*h*) *Ibid.* Cadetis. *Veronen.* Caditis ; *& ita Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* πίπτετε.
(*i*) *Verſu* 8. Surge Deus. *Veron.* R. *& Caſſ.* Exſurge Deus.
(*k*) *Ibid.* Hereditabis. *Veron.* Hereditaberis. *A. G. C.* Diſperdes. *S. Cyprianus in* 2. *Teſtim.* Exterminabis. „ *Idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 7. *inquit* : „ *Nec prætereundum, quod nonnulli Codices habent*, Quoniam tu hereditabis [*vel* hereditabeeis, *cum Veron. ut ex ſequentibus conſtabit*] in omnibus „ gentibus. *Quia & hoc non inconvenienter accipitur; neque, ut ſimul utrumque ſit, quidquam repugnat. Fit* „ *ergo hereditas ejus* [*Videſis, quòd legebat* hereditabeeis *paſſivo tempore*] *per charitatem &c.*

LXXXII.

Ode pſalmos to Aſaph.

O Theos tis omyotheſete ſy,
Me figeſes, mede catapraynis o Theos.
Oti idu y echthry ſu
echeſan,
Ce y miſuntes ſe

LXXXII.

Canticum Pſalmi, ipſi Aſaph. 1.

Deus, quis ſimilis erit tibi ? 2.
Ne taceas (*a*) neque miteſcas Deus.
Quoniam ecce inimici tui 3.
ſonuerunt ;
& qui te oderunt.

eran T levave-

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Neque, compeſcaris. *Veron.* Neque miteſcas. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 2. „ *habet* : „ *Ideo ſequitur* : Ne taceas, neque compeſcaris, Deus .... *Quando ergo teneretur atque pateretur, niſi ſe ipſe cohiberet, atque compeſceret, & quodammodo mitigaret ? Nam & ſic quidam interpretati* „ *ſunt, quod hic poſitum eſt*, Neque compeſcaeis Deus, *ut dicerent*, Neque miteſcas Deus „.

eran cephalen.
Epi ton laon ſu
catepanurgeuſanto gnomen,
Ce ebuleuſanto cata
(1) agnon ſu.
Ipan, deute ce exole-
threuſomen autus
ex ethnus,
Ce (2) uc eſte is mnemoſynon
to onoma Iſrahel eti.
Oti ebuleuſanto
en omonia epi to auto,
Cata ſu diatheceen
diethento.
Ta ſcenomata ton Idumeon,
ce y Iſmahelitae,
Moab, ce y (3) Aggareny,
Gebal, ce Ammon,
ce Amalec,
Ce allophyly
meta ton catycunton Tyron.
Ce gar ce Aſſur ſyn-
paregeneto met auton,
Egenetheſan is antilempſin
tys yiys (4) Loth
Pyeſon (5) autus os te Maziam,
ce to Siſara,
Os (6) o Iabin en to chimarro Ciſon.
Exolethreutheſan en Aendor,
Egenetheſan oſi copros
(7) tes ges.
Thu tus archontas auton,
os ton Oreb,
Ce Zeb, ce Zebee, ce * Salman,

levaverunt caput.
ſuper plebem tuam (b) 4.
(c)* machinaverunt conſilium:
& cogitaverunt adverſus
ſanctos tuos:
dixerunt; (d) venite diſper- 5.
damus eos
(e) ex gentibus;
& non ſit in memoria (f)
nomen Iſrahel adhuc.
Quoniam cogitaverunt 6.
(g) * in conſenſu in unum,
adverſum te teſtamentum
diſpoſuerunt
tabernacula Idumæorum, 7.
& * Iſmahelitarum,
Moab & (h) Aggareni, 8.
Gebal & Ammon
& Amalech,
& (i) alienigenæ
cum habitantibus Tyrum: *
etenim * Aſſyr (k) ſimul 9.
fuit cum eis;
facti ſunt (l) * in ſuſceptionem
filiis Loth.
Fac illis ſicut (m) Mazia 10.
& Siſaræ;
ſicut Jabin * in torrente (n) Ciſon:
diſperierunt * in Endor: 11.
facti ſunt ut ſtercus
terræ.
Pone principes eorum 12.
ſicut Oreb
& Zeb & * Zebee & Salmana;

Pan- omnes

* Reponitur ſ.c. *Salmana*, juxta Gr. Vatic.

Cod. macinaverunt, omiſſa aſpiratione.

* *Cod.* in conſenſum.

**Cod.* Iſmaelitum. *Nos repoſuimus, ut in Textu cum R.*

* *Poſt* τὸ Tyrum, *additur in Cod. ſec. cur.* de gente[mendum] quæ vellaverit. [*lege,* bellaverunt.]

* *Verſu* 9. *Lege, ſi placet,* Aſſur.

* *Ibid. Cod.* in ſuſceptione.

* *Verſu* 10. *Cod.* in torcentem.

* *Verſu* 11. *Cod.* diſpergunt.

* *Ibid. Cod.* Zebe.

(1) Gr. Vatic. τῶν ἁγίων σου
(2) Gr. Vatic. καὶ οὐ μὴ μνησθῇ.
(3) Gr. Vatic. Ἀγαρηνοί.
(4) Gr. Vatic. Λώτ: additque ΔΙΑΨΑΛΜΑ.
(5) *Autus*, facilè mendum pro αὐτοῖς. Ib. Gr. Vatic. Μαδιάμ.
(6) Gr. Vatic. τῷ.
(7) Gr. Vatic. τῇ γῇ.

(b) *Verſu* 4. Super populum tuum. *Veron.* Super plebem tuam. *R. & Caſſ.* In plebem tuam.
(c) *ibid.* Malignaverunt conſilium. *Veron.* Machinaverunt conſilium. *R. Rom.* Aſtute cogitaverunt conſilium. *A. concordat cum Vulg. Animadvertit tamen in Enar. hujus Pſalmi num 4. quod alii Codices habent,* Aſtute cogitaverunt conſilium, *ut Pſalterium Romanum. M.* Doloſe cogitaverunt &c.
(d) *Verſu* 5. Venite, & diſperdamus. *Veron. R. & Caſſ. omittunt* Et.
(e) *Ibid.* De gente. *R.* Ex gente. *Veron.* Ex gentibus. *Et hic animadvertendum eſt, quod ſcribit S. Auguſtinus in „ Enar. hujus Pſal. num.* 5. „ Venite [*inquit*] & diſperdamus eos de gente. *Singularem numerum poſuit „ pro plurali* .... *Alii* [tamen] *Codices* De gentibus *habent; ubi magis Interpretes intellectum, quam „ verbum ſecuti ſunt.* „
(f) *ibid.* Et non memoretur nomen Iſrael ultra. *Veron.* Et non ſit in memoria nomen Iſrahel ultra. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, eodem num.* 5. *habet* „ Memoretur nominis: „ *ſubdit tamen;* „ *Hoc alii planius dixerunt*, Et non ſit memoria nominis Iſrael ultra. *Quia* Memoretur nominis, *in latina Lingua „ inuſitata locutio eſt; Potius enim dici ſolet,* Memoretur nomen. *Nam qui dixit,* Memoretur nominis, *Græcam tranſtulit locutionem.*
(g) *Verſu* 6. Unanimiter ſimul. *Veron.* In conſenſum in unum. *Gr. Vatic.* ἐν ὁμονοίᾳ [in conſenſu] ἐπὶ τὸ αὐτό. *R. Rom. M. C.* Conſenſum in unum, *forte pro* Conſenſu, *ut habet Caſſ. & ut nos repoſuimus in Textu.*
(h) *Verſu* 8. Agareni. *Veron. Gr. & Lat.* Aggareni.
(i) *Ibid.* Alienigenæ. *Veron. A. R. cum Caſſ. præfigunt* Et, *juxta Gr. Veron.*
(k) *Verſu.* 9. Venit. *Veronen.* Simul fuit. *R.* Simul venit. *Gr. Vatic.* συμπαρεγένετο μετ' αὐτῶν.
(l) *Ibid.* In adjutorium. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In ſuſceptionem, *juxta Gr. Vatic.* εἰς ἀντίληψιν.
(m) *Verſu* 10. Madian. *Veron.* Mazia, *juxta Gr. adverſa frontis*, Mazian.
(n) *Ibid.* Ciſſon. *Veronen. A. & R.* Ciſon. *Et ita Verſſ. Syr. & Æth. Hebr. vero habet*, Chiſon.

Pantas tus archontas auton.
Ytines ipan, clerono-
meſomen eautys
to thyſiaſterion tu Theu.
O Theos mu thu autus os trochon,
Os calamin cata
proſopon anemu,
Oſi pyr o diaphlexi
drymon,
Oſi phlox (8) catacauſi
ore.
Utos catadioxis autus
en te categidi ſu,
Ce en orge ſu (9) ſyntaraxis autus.
Pleroſon ta proſopa auton atimias,
Ce zeteſuſin to onoma ſu Quirie.
Eſchynthetoſan, ce tarach-
thetoſan is ton eona
tu eonos,
Ce entrapetoſan, ce apoleſthoſan,
Ce gnotoſan, oti onoma
ſy Quirios,
Sy monos o ypſiſtos
epi paſan ten gen.

omnes principes eorum, 13.
qui dixerunt; hereditate
(o) poſſideamus nobis
(p) altare Dei.
Deus meus, pone illos ut rotam; 14.
ſicut (q) ſtipulam ante
faciem venti:
ſicut ignem qui ſuccendit 15.
ſylvam.
Velut ſi flamma comburat (r)
montes;
ita perſequeris eos 16.
in tempeſtate tua;
& in ira tua (ſ) conturbabis eos.
Inple faciem eorum ignominia: 17.
& quærant nomen tuum, Domine..
Confundantur (t) & revere- 18.
antur in ſæculum
ſæculi;
& revereantur & pereant:
& cognoſcant (u) quoniam nomen 19.
tibi Dominus;
tu ſolus altiſſimus
(x) ſuper omnem terram.

[8] Gr. Vatic. κατακαύσαι.
[9] Gr. Vatic. ταράξεις.

(o) *Verſu* 13. Poſſideamus. *Veron. R. & Caſ.* Poſſideamus nobis. *Et ita Hebr. & fere omnes Verſſ. cum Gr. Vatic.* ... ἑαυτοῖς.
(p) *Ibidem*, Sanctuarium. *Veron.* Altare; *& ita Gr. Vatic.* τὸ θυσιαστήριον, *cum Verſſ. Æthiop. & Arab.*
(q) *Verſu* 14. *Ante* Sicut, *deeſt in Veron. A. & Gr. Vatic. conjunctio* Et. *Ibid.* Sicut ignis. *Veron. Caſſ.* Sicut ignem. *R.* Et ſicut ignem *Gr. Vatic.* ὡσεὶ πῦρ.
(r) *Verſu* 15. Et ſicut flamma comburens. *Veron.* Velut ſi flamma comburat. *R.* Velut ſi flamma incendat. *Caſſ. quoque loco* Sicut, *habet*, Velut.
(ſ) *Verſu* 16. Turbabis eos. *Veronen. A. & R.* Conturbabis eos, *juxta Gr. Veron.* ſyntaraxis.
(t) *Verſu* 18. Erubeſcant. *Veron. Caſſ. & R.* Confundantur. *Ibid.* Et confundantur. *Veron. R. & Caſſ.* Et revereantur.
(u) *Verſu* 19. Quia. *Veron. R. & Ambr. lib. 3. de Fide cap. 2. pag.* 498. Quoniam.
(x) *Ibid.* In omni terra. *Veron. R. & Ambr. loco laudato*, Super omnem terram, *juxta Gr. Vatic* ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. *A. habet, ut Vulg. Subdit tamen in Enar. hujus Pſal. num.* 14. „ *Alii Codices habent*, Super omnem terram.

LXXXIII.

Is to telos yper ton lenon
yiys Core pſalmos.

OS agapeta
ta ſcenomata ſu
Quirie ton dynameon,
Epipothi, * ce eglipi
e pſyche mu
is tas aulas tu Quiriu.
E cardia mu, ce e ſarx mu
Egalliaſanto epi ton Theon ton zonta.
Ce gar ſtruthion euren eauto
ycian,
Ce trygon noſſian eaute,
u theſi ta noſſia (1) autes.

* Cod. epepothi.

LXXXIII.

In finem, pro torcularibus: 1.
Filiis Core, Pſalmus.

QUam dilectiſſima ſunt (a) 2.
tabernacula tua,
Domine virtutum!
concupiſcit & deficit
anima mea
in atria Domini.
Cor meum & caro mea 3.
exultaverunt in Deum vivum.
Etenim paſſer invenit ſibi 4.
domum;
& turtur nidum ſibi,
ubi ponat pullos ſuos:

Ta thy- T 2 altaria

[1] Gr. Vatic. ἑαυτῆς.

(a) *Verſu* 2. *Vulgata*, Quam dilecta. *Veron. cum ſolo A.* Quam dilectiſſima ſunt. *R. Rom. Caſſ. M. G. C.* Quam amabilia ſunt.

Ta thyſiaſteria ſu Quirie
ton dynameon, o baſileus
Mu, ce o Theos mu.
Macariy y catycuntes
en to yco ſu,
Is (2) ton eona tu conos
eneſuſin ſe.
DIAPSALMA.
Macarios aner, u eſtin
e antilempſis autu
para ſu Quirie.
Anabaſis en te cardia autu
dietheto.
En (3) te cyladi tu clauthmonos
is topon, on dietheto.
Ce gar (4) eulogian
doſi o nomotheton,
Poreuſonte ec dynameos
is dynamin,
Ophtheſete o Theos ton Theon
en Sion.
Quirie o Theos ton dynameon iſacuſon
tes proſeuches mu,
Enotiſe o Theos Iacob.
DIAPSALMA.
Yperaſpiſta emon ide o Theos,
Ce epiblepſon epi to proſopon tu
chriſtu ſu.
Oti criſſon emera
mia en tes aules ſu
yper chiliadas
Exelexamen (5) pararipteſthe
en to yco (6) tu Quiriu
Mallon e ycin me
(7) en ſcenomaſin
amartolon.
Oti eleon,
ce alethian
agapa Quirios o Theos
Charin ce doxan doſi.
Quirios uch yſtereſi
ta aga-

altaria tua, Domine
virtutum, Rex
meus & Deus meus:
Beati qui * ambulant 5.
in domo tua: (b)
in ſæcula ſæculorum
laudabunt te.
DIAPSALMA.
Beatus vir, cujus eſt 6.
(c) ſuſceptio ejus
abs te, Domine:
aſcenſus in corde ejus (d) 7.
diſpoſuit,
in convalle plorationis, (e)
(f) in locum quem diſpoſuit.
Etenim benedictionem 8.
dabit (g) qui legem dedit:
ambulabunt a virtute
in virtutem;
apparebit (h) Deus Deorum
in Sion.
Domine Deus virtutum, exaudi 9.
orationem meam:
auribus percipe, Deus Jacob.
DIAPSALMA.
Protector noſter aſpice Deus 10.
& reſpice in faciem
Chriſti tui.
Quoniam melior (i) eſt dies 11.
una in atriis tuis,
ſuper milia:
elegi abjectus eſſe
in domo (k) Domini
magis, quam habitare
in tabernaculis
peccatorum.
Quia miſericordiam 12.
& veritatem
diligit Dominus Deus: (l)
gratiam & gloriam dabit.
Dominus non privabit 13.
bonis

* Legebatur ambulant.

(2) Gr. Vatic. εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
(3) Gr. Vatic. εἰς τὴν κοιλάδα.
(4) Cod. *eulogian*, cum Vulg. *benedictionem*: Gr. Vatic. εὐλογίας.
(5) Gr. Vatic. παραῤῥιπτεῖσθαι.
(6) Gr. Vatic. τοῦ θεοῦ.
(7) Gr. Vatic. ἢ.

(b) *Verſu* 5. *poſt* Tua, *deeſt*, Domine, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*
(c) *Verſu* 6. Auxilium abs te. *Veron. cum A.* Suſceptio ejus abs te Domine, *juxta Gr. Vatic.* ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοῦ κύριε. *Verſ. Syr.* Cujus tu es ſuffultor.
(d) *Verſu* 7. Aſcenſiones in corde ſuo. *Veron. A. R. Ambr. lib de Fuga ſæculi cap. 1. pag.* 417. *& Caſſ.* Aſcenſus in corde ejus. *Gr. Vatic.* ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. *Item Rom. M. G. C. habent*, In corde ejus.
(e) *Ibid.* In valle lacrymarum. *Veron. & A.* In convalle plorationis; *& ita Verſ. Æth. Ambr. quoque Hexam. lib. 3. cap. 1. pag.* 35. In convalle fletus. *Caſſ. & R.* In convalle lacrymarum.
(f) *Ibid.* in loco, quem poſuit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In locum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὸν τόπον. *Item Veron. A. & Caſſ.* Quem diſpoſuit. *R.* Quem diſpoſuiſti ei. *Rom.* Quem diſpoſuiſti eis. *G. C.* Quem diſpoſuit eis.
(g) *Verſu* 8. Legislatori ibunt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui legem dedit: ambulabunt. *Ibid.* De virtute in virtutem. *Veronen.* A virtute in virtutem. *A.* A virtutibus in virtutem.
(h) *Ibid.* Videbitur. *Veron. & A.* Apparebit.
(i) *Verſu* 11. Quia melior. *Veronen. & A.* Quoniam melior.
(k) *Ibid.* Dei mei. *Veronen. R. & A* Domini: *& ita Gr. Veron.* tu Quiriu.
(l) *Verſu* 12. Diligit Deus. *Veron. & Caſſ.* Diligit Dominus Deus. *Gr. Vatic.* — κύριος, ὁ θεός. *R.* — Dominus, *tantum*.

ta agatha (8) tus poreuomenus
en acacia.
Quirie o Theos ton dynameon
Macarios anthropos o elpizon epi ſe.

bonis (m) ambulantes
* in innocentia.
Domine Deus virtutum,
beatus homo qui ſperat in te.

*Cod. in innocentiam.

(8) Gr. Vatic. τοῖς πορευομένοις.

(m) *Verſu* 13. Qui ambulant in innocentia: Domine. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ambulantes in Innocentia: [*Veron. mendoſe*, in innocentiam] Domine Deus, *juxta Gr. Veron.* --- Quirie o Teos.

LXXXIV.

Is to telos tys yiys (1) Chore
pſalmos.

Eudoceſas Quirie ten gen ſu,
Apeſtrepſas o Theos ten egmaloſian
Iacob.
Aphecas tas anomias
(2) tu lau ſu,
Ecalypſas paſas tas amartias
auton. Diapsalma.
Catepauſas paſan ten orgen ſu,
Apeſtrepſas ap orges
thymu ſu.
Epiſtrepſon emas o Theos
ton ſoterion emon,
Ce apoſtrepſon ton thymon ſu aph emon.
Me is ton eona
orgiſthes emin;
E diatenis ten orgen ſu
apo geneas is genean;
O Theos ſy epiſtrepſas zooſis emas,
Ce o laos ſu euphrantheſete epi ſy.
Dixon emin Quirie
to eleos ſu,
Ce to ſoterion ſu (3) Quirie
does emin.
Acuſome ti laleſi
en emy Quirios o Theos,
Oti laleſi irenen
epi ton laon autu,
Ce epi tus oſius autu,
Ce epi tus epiſtrephontas pros auton
cardian.
Plen e eggys

LXXXIV.

In finem, filiis Chore: 1.
Pſalmus.

Benedixiſti, Domine, terram tuam: 2.
avertiſti, Deus, captivitatem
Jacob.
Remiſiſti iniquitates 3.
plebis tuæ:
operuiſti omnia peccata
eorum. Diapsalma.
Sedaſti (a) omnem iram tuam: 4.
avertiſti ab ira
indignationis tuæ.
Converte nos, (b) Deus 5.
ſanitantium noſtrarum:
& averte iram tuam a nobis.
Non in æternum (c) 6.
iraſcaris nobis;
vel extendas iram tuam
a generatione in generationem.
Deus, tu convertens (d) vivificabis nos: 7.
& plebs tua * lætabitur in te.
Oſtende nobis, Domine, 8.
miſericordiam tuam:
Et ſalutare tuum, Domine,
da nobis.
Audiam quid (e) loquetur 9.
in me Dominus Deus;
quoniam loquetur pacem
ſuper plebem ſuam,
& ſuper ſanctos ſuos,
& in eos (f) qui convertuntur
ex corde.
Verumtamen prope 10.

*Cod. lætavitur. Vpro B.

ton Timen-

[1] Gr. Vatic. Κορέ.
[2] Cod. *tu lau*, cum Vulg. Gr. Vatic. τῷ λαῷ.
[3] In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.

(a) *Verſu* 4. *Vulgata*, Mitigaſti. *Veronen. & A.* Sedaſti.
(b) *Verſu* 5. Deus ſalutaris noſter. *Veron.* Deus ſanitantium noſtrarum. *A.* Domine ſanitatum noſtrarum. *G.* Deus ſalutarium noſtrorum, *juxta Gr. Vatic.*
(c) *Verſu* 6. Numquid in æternum iraſceris nobis? aut extendes. *Veron. A. Caſſ. M. & G.* Non in æternum iraſcaris nobis, vel [*Caſſ.* neque] extendas. *Concordant R. & Rom. niſi quod præmittunt particulam* Ut; *& loco* Vel, *habent*, Neque. *Hebr.* Noli in æternum iraſci &c. *Gr. Vatic.* μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ὀργισθῇς ἡμῖν, ἢ διατενεῖς. *Verſſ. Syr. Æth. & Arab.* Et ne iraſcaris.
(d) *Verſu* 7. Deus tu converſus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Deus tu convertens. *Hebr.* Nonne tu revertens.
(e) *Verſu* 9. Loquatur. *Veronen. & A.* Loquetur. *& ita Gr. Vatic.* λαλήσει.
(f) *Ibid.* Qui convertuntur ad cor. *Veron.* --- ex corde. *G.* --- ad ipſum corde ſuo. *R. & Rom.* ad ipſum, *omiſſo*, corde ſuo. *A.* Qui convertunt cor ad ipſum, *juxta Gr. Vatic.* τοὺς ἐπιστρέφοντας πρὸς αὐτὸν καρδίαν. *M.* Qui convertuntur coram ipſo.

ton phobumenon auton
to ſoterion autu,
Tu cataſcenoſe doxan
en te ge emon.
Eleos ce alethia
ſynenteſan,
Diceoſyne ce irene
catephileſan.
Alethia ec tes ges anetilen,
Ce diceoſyne ec tu ùranu
diecypſen.
Ce gar * os Quirios doſi chreſtoteta,
Ce e ge emon doſi
ton carpon autes,
Diceoſyne enantion autu proporeuſete,
Ce theſi is odon ta diabemata autu.

* Tò, *os*, videtur mendum, pro, *o*.

timentes eum
ſalutare ipſius,
ut inhabitet gloria
in terra noſtra.
Miſericordia & veritas 11.
(*g*) occurrerunt ſibi:
juſtitia & pax
(*h*) oſculatæ ſunt ſe.
Veritas de terra orta eſt: 12.
& juſtitia de cœlo
proſpexit.
Etenim Dominus (*i*) dabit ſuavitatem: 13.
& terra noſtra dabit
fructum ſuum.
Juſtitia (*k*) ante eum præibit: 14.
& ponet in via greſſus ſuos.

(*g*) *Verſu* 11. Obviaverunt ſibi. *Veronen. & A.* Occurrerunt ſibi.
(*h*) *Ibid.* Oſculatæ ſunt. *Veron. A. & Caſſ. addunt*, Se. *R. Rom. G. C.* Complexæ ſunt ſe.
(*i*) *Verſu* 13. Dabit benignitatem. *Veron. cum ſolo A.* —— ſuavitatem. *Gr. Vatic.* χρηστότητα. *C.* benedictionem.
(*k*) *Verſu* 14. Ante eum ambulabit. *Veronen. & A.* Ante eum præibit. *Et ita Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* —— προπορεύσεται.

LXXXV.

Proſeuche to David.

CLinon Quirie to us ſu,
ce (1) epacuſon mu,
Oti ptochos
ce penes imi ego.
Phylaxon ten pſychen mu,
oti oſios imi,
Soſon ton dulon ſu
o Theos (2) mu ton elpizonta
epi ſe.
Eleiſon me Quirie, oti pros ſe
cecraxome olen ten emeran.
Euphranon ten pſychen tu dulu ſu,
Oti pros ſe Quirie era
ten pſychen mu.
Oti ſy Quirie chreſtos,
ce epiices,
Ce polyeleos paſin
tys epicalumenys ſe.
Enotiſe Quirie
ten proſeuchen mu,
Ce proſches te phone tes * deeſios mu,
En imera

*Tò, *deeſios*, Jonicismus.

LXXXV.

Oratio ipſi David.

INclina, Domine, aurem tuam, 1.
& exaudi me:
quoniam egenus (*a*)
& pauper ego ſum.
Cuſtodi animam meam, 2.
quoniam ſanctus ſum:
ſalvum fac ſervum tuum,
Deus meus, ſperantem
in te.
Miſerere mei, Domine; quoniam ad te 3.
clamavi tota die:
jucunda animam (*b*) ſervi tui; 4.
quoniam ad te, Domine, (*c*) levavi
animam meam.
Quia tu ſuavis es, Domine, (*d*) 5.
ac mitis
& (*e*) multum miſericors, omnibus
invocantibus te:
auribus infige, (*f*) Domine, 6.
orationem meam:
& intende voci orationis meæ:
in die

[1] Gr. Vatic, εἰσάκουσον.
[2] Cod. addit *mu*, cum Vulg. *meus*.

(*a*) *Verſu* 1. Quoniam inops. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quoniam egenus.
(*b*) *Verſu* 4. Lætifica animam. *Veronen. & A.* Jucunda animam.
(*c*) *Ibid.* Animam meam levavi. *Veron. A. & R.* Levavi animam meam, *juxta ordinem Gr. Vatic.* ἦρα τὴν ψυχήν μου.
(*d*) *Verſu* 5. Quoniam tu, Domine, ſuavis & mitis. *Veron. & A.* Quia tu ſuavis es, Domine, ac mitis. *Addunt tò* Es, *etiam R. & Caſſ.*
(*e*) *Ibid.* Multæ miſericordiæ. *Veron. & A.* Multum miſericors. *Et ita Gr. Vatic.* πολυέλεος. *R.* Copioſus in miſericordia.
(*f*) *Verſu* 6. Auribus percipe. *Veron. cum A.* Auribus infige: *juxta Gr. Vatic.* ἐνώτισαι. *Ibid.* Deprecationis meæ. *Veron. & A.* Orationis meæ.

En imera thlipſeos mu
ecceraxa pros ſe,
oti iſecuſas mu.
Uc eſtin omyos ſy en Theys Quirie,
Ce uc eſtin cata
ta erga ſu.
Panta ta ethne oſa epyeſas
exuſin, ce proſcyneſuſin
enopion ſu Quirie.
Ce doxaſuſin to onoma ſu,
Oti megas i ſy,
ce pion thaumaſia,
ſy i o Theos monos o megas.
Odegeſon me Quirie en te odo ſu,
Ce poreuſome en te alethia ſu.
Euphrantheto e cardia mu
tu phobiſthe to onoma ſu.
Exomologeſome ſy Quirie o * Theos
en ole cardia mu,
Ce doxaſo to onoma ſu
is ton eona.
Oti to eleos ſu
mega ep eme,
Ce erryſo ten pſychen mu
ex adu catotatu.
O Theos paranomy
epaneſteſan ep eme,
Ce ſynagoge crateon
(3) exezeteſan ten pſychen mu,
Ce u proethento ſe
enopion auton.
Ce ſy Quirie o Theos yctirmon
ce eleimon,
Macrothymos, ce poly-
eleos, ce alethinos,
Epiblepſon ep eme, ce eleiſon me,
Dos to cratos (4) to pedi ſu,
Ce ſoſon ton yion
tes pediſces ſu.
Pyeſon met emu ſimion is agathon,
Ina idetoſan (5) y miſuntes
me ce euphranthetoſan,
Oti ſy Quirie eboetheſas my,
ce parecaleſas me.

LXXXVI. Tys

*Poſt, *Theos* additur ſ.e. *mu*, juxta Gr. Vatic.

in die tribulationis meæ 7.
clamavi ad te;
(g) quoniam exaudiſti me.
Non eſt (h) tibi ſimilis in Diis, Domine:
& non eſt ſecundum
opera tua.
Omnes gentes, quas feciſti, 9.
venient & adorabunt
coram te, Domine;
& glorificabunt nomen tuum:
quoniam magnus es tu, 10.
& faciens * miſericordias;
(i) tu es Deus ſolus magnus.
Deduc me, Domine, in via tua:
& ambulabo (k) in veritate tua:
delectetur cor meum
ut timeat nomen tuum.
Confitebor tibi, Domine Deus meus, 12.
in toto corde meo;
& glorificabo nomen tuum.
in æternum:
quoniam (l) miſericordia tua 13.
magna eſt ſuper me;
& eruiſti animam meam
ex inferno inferiore.
Deus, (m) prætereuntes legem 14.
inſurrexerunt ſuper me:
& ſynagoga potentium
(n) inquiſierunt animam meam:
& non propoſuerunt te
in conſpectu ſuo.
Et tu, Domine Deus, miſerator 15.
& miſericors,
longanimis (o) & (p) multum
miſericors & verax:
reſpice in me, & miſerere mei: 16.
da poteſtatem (q) puero tuo;
& ſalvum fac filium
ancillæ tuæ.
Fac mecum ſignum in bonum; 17.
ut videant (r) qui me
oderunt, & confundantur;
quoniam tu, Domine, adjuviſti me,
& conſolatus es me.

LXXXVI. Filiis

* *Cod.* miſericordia. *Magis placeret*, mirabilia; *ut habent A. & Vulg.*

[3] Gr. Vatic. ἐζώσαντο.
[4] Gr. Vatic. poſt, *cratos*, addit *ſu*.
[5] Cod. *Ina idetoſan*; hujuſmodi barbara conſtructio in homiliis Origenis invenitur; ſed neſcio, an etiam in veteri Teſtamento græco Vaticano.

(g) *Verſu* 7. Quia. *Veron. A. & R.* Quoniam.
(h) *Verſu* 8. Similis tui. *Veron.* Tibi ſimilis. *A. & R.* Similis tibi, *juxta Gr. Vatic. in quo additur* --- σοι.
(i) *Verſu* 10. Tu es Deus ſolus. *Veron. A. & G. addunt* Magnus, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* ὁ μέγας. *Arab.* Maximus.
(k) *Verſu* 11. Et ingrediar. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. C. cum pleriſque aliis Verſſ.* Et ambulabo. *Hebr.* Ut ambulem.
(l) *Verſu* 13. Quia. *Veron. A. & R.* Quoniam. *Ibid.* Ex inferno inferiori. *Veronen. & A.* Ex inferno inferiore.
(m) *Verſu* 14. Iniqui. *Veronen. & A.* Prætereuntes legem, *juxta etymologiam*, οἱ παράνομοι. *Verſ. Syr.* Refragantes legi.
(n) *Ibid.* Quæſierunt. *Veron. A. & Caſſ.* Inquiſierunt.
(o) *Verſu* 15. Patiens. *Veronen. & A.* Longanimis, *juxta Gr. Vatic.* μακρόθυμος.
(p) *Ibid.* Multæ miſericordiæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Multum miſericors.
(q) *Verſu* 16. Da imperium tuum. *Veron. A. Ambr. epiſt. par. 1. epiſt. 46. pag.* 987. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Da poteſtatem; *ſolus Cod. C. addit* Tuam, *cum Gr. Vatic.* τὸ κράτος σου. *Hebr.* Fortitudinem tuam.
(r) *Verſu* 17. Qui oderunt me. *Veron. A. & R.* Qui me oderunt.

LXXXVI.

*Gr. Vatic. Κο'ρε.

Tys yius * Chore pſalmos odes.

Y Themeliy autu
en tys oreſin tys agiys.
Agapa Quirios tas pylas Sion
yper panta ta ſcenomata Iacob;
Dedoxaſmena elalethe
peri ſu e polis tu Theu.
DIAPSALMA.
Mneſtheſome Raab, ce Babylonos
tys ginoſcuſin me.
Idu (1) allophyly ce Tyros
ce laos Aethiopon
uty egenetheſan eci.
Meter Sion eri, anthropos,
Ce anthropos egenethe en aute,
Ce autos ethemelioſen auten
o ypſiſtos.
Quirios diegeſete en graphe
laon,
Ce archonton tuton
ton (2) gegennemenon en aute.
DIAPSALMA.
Os euphrenomenon
panton e catecia en ſy.

[1] Gr. Vatic. addit καὶ, ante ἰδὲ.
[2] Gr. Vatic. γεγεννημένων.

LXXXVI.

Filiis Core, Pſalmus cantici. 1.

FUndamenta ejus 2.
in montibus ſanctis.
Diligit Dominus portas Sion,
ſuper omnia tabernacula Jacob.
Glorioſiſſima (*a*) dicta ſunt 3.
de te Civitas Dei.
DIAPSALMA.
Memor ero Rahab & Babylonis 4.
(*b*) ſcientibus me.
Ecce alienigenæ & * Tyri
& * populus Ethiopum,
* hi fuerunt. *
Mater Sion (*c*) dicet homo: 5.
& (*d*) homo factus eſt in ea:
& ipſe fundavit eam
Altiſſimus?
Dominus (*e*) narravit ſcripturas 6.
populorum
& principum (*f*) eorum
qui fuerunt in ea.
DIAPSALMA.
Tamquam jucundatorum, (*g*) 7.
omnium habitatio (*h*) in te.

* *Lege* Tyrii, *vel* Tyrus.
* *Ib. ante*, populus, *ſupplevimus*, *& deinde ſcripſimus* hi, *non* * hii, *ut in Cod.*
* *In fine Verſus 4.* ἐκεῖ, illic.

(*a*) *Verſu 3. Vulgata*, Glorioſa. *Veronen. & A. in Enar. hujus Pſalmi num. 6.* Glorioſiſſima.
(*b*) *Verſu 4.* Scientium me. *Veron. A. Ambr. in Pſal. 35. Enar. pag. 775. & 776. cum Caſſ.* Scientibus me; *juxta Gr. Vatic.* τοῖς γινώσκουσί με.
(*c*) *Verſu 5.* Numquid Sion. *Veron. Tertull. pag. 516. Ambr. lib. 3. de Fide cap. 2. pag. 498. Et de exceſſu fratris ſui Satyri lib. 1. pag. 1116. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Mater Sion, *juxta Gr. Vatic.* μήτηρ Σιὼν, *cum Apollinario, & Pſalt. Æthiop. atque Arab. Auctor. Commentarii in Pſalmos, Hieronymo tributi, ſcriptam contendit a LXX.* μήτι Σιών. *At Hebr. habet:* Ad Sion autem dicetur.
(*d*) *Ibid.* Homo natus eſt. *Veron. Ambr. locis laudatis, A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Homo factus eſt. *Tertull.* „ *loco citato*, Homo factus, ſive natus eſt in illa. „ *Quæ verba utramque lectionem Tertulliani ævo jam* „ *obtinuiſſe oſtendunt*.
(*e*) *Verſu 6.* Narrabit. *Veron. R. Rom. G. C. Caſſ. & A. in Edit.* Narravit. *Ibid.* In ſcripturis. *Veron. Caſſ.* Scripturas. *A.* In ſcriptura, *juxta Gr. Vatic.* ἐν γραφῇ.
(*f*) *Ibid.* Horum. *Veron. & R.* Eorum.
(*g*) *Verſu 7.* Sicut lætantium omnium. *Veronen. & A.* Tamquam jucundatorum omnium.
(*h*) *Ibid. vocibus* In te, *non præfigitur*, Eſt, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*

LXXXVII.

Ode pſalmu
tys yiys Chore, is to telos
yper Maeleth tu apocrithene
ſyneſeos
Eman to Iſrahelitæ.

QUirie o Theos tes ſoterias mu,
Imeras eceraxa,
ce en nycti enantion ſu.
Iſelthato (1) enopion ſu
e proſeuche mu,

Cli-

[1] Gr. Vatic. εἰσελθέτω.

LXXXVII.

Canticum Diapſalmi, 1.
Filiis Core, in finem.
Pro Meleeh (*a*) ad reſpondendum.
Intellectus,
Eman (*b*) Iſrahelitæ.

DOmine Deus, ſalvaſti me; 2.
Per diem clamavi
& nocte coram te.
Intret in conſpectu tuo 3.
oratio mea:

inclina

(*a*) *Verſu 1. Vulgata*, Pro Maheleth. *Veron. cum ſolo A.* Pro Melech. *G.* Pro Maleleth.
(*b*) *Ibid.* Ezrahitæ. *Veron. A. Caſſ. Rom. G. Gal.* Iſraelitæ. *Veron. & Caſſ. ſcribunt*, Iſrahelitæ. *Gr. Vatic.* Ἰσραηλίτῃ. *Sic etiam in Titulo Pſal. 88. Vide Auguſtini Comment. in hunc Pſal. edit. Maurinæ pag. 935. Not. C.*

Clinon to us ſu
is tin deeſin mu Quirie,
Oti epleſthe cacon
e pſyche mu,
Ce e zoe mu to ade
eggiſen.
Proſelogiſthen * meta ton
catabenonton is laccon,
Egenethen oſi anthropos
aboethetos,
en necris eleutheros.
Oſi traumatie (2) catheudontes
errimmeny en tapho,
On uc emneſthes eti,
Ce auty ec tes chiros ſu apoſtheſan.
Ethento me en lacco
catotato,
En ſcotinys ce en ſcia
thanatu.
Ep eme epeſterichthe
o thymos ſu,
Ce pantas tus meteoriſmus ſu
(3) ep eme epegages.
DIAPSALMA.
Emacrynas tus gnoſtus mu
ap emu,
Ethento me bdelygma
eautys.
Paredothen, ce uc
exeporeuomen.
Y ophthalmy mu iſtheniſan
apo ptochias.
Ce ececraxa pros ſe Quirie

*Cod. mendosè, proſelogiſtes.

inclina aurem tuam
ad precem meam, (c) Domine.
Quia repleta eſt in malis 4.
anima mea:
& vita mea (d) in inferno
adpropinquavit.
Deputatus ſum (e) cum 5.
deſcendentibus in lacum:
factus ſum ſicut homo 6.
ſine adjutorio,
(f) in mortuis liber:
ſicut (g) vulnerati, dormientes
projecti in monumentis,
quorum * (h) non meminiſti adhuc;
& ipſi (i) expulſi ſunt de manu tua.
Poſuerunt me (k) in lacu 7.
inferiore,
in tenebris (l) & in umbra
mortis.
In me confirmata eſt (m) 8.
indignatio tua:
& (n) omnes ſuſpenſiones tuas
ſuper me induxiſti.
DIAPSALMA.
Longe feciſti notos meos 9.
a me:
poſuerunt me abominationem
ſibi.
Traditus ſum, & non 10.
egrediebar;
oculi mei (o) infirmati ſunt
ab inopia.
Et (p) clamavi ad te, Domine:

* Cod. nomen in iſtis adhuc.

Olin V tota

[2] Eodem ordine Pſalterium Romanum, S. Ambroſius &c. *Dormientes projecti*. Gr. Vatic. ἐῤῥιμμένοι καθεύδοντες.

[3] Gr. Vatic. ἐπήγαγες ἐπ' ἐμέ.

(c) *Verſu 3. poſt verba*, Precem meam, *Veron. & R. addunt* Domine; *& ita Gr. Vatic.* κύριε.

(d) *Verſu 4.* Inferno appropinquavit. *Veronen. & A.* In inferno adpropinquavit.

(e) *Verſu 5.* Æſtimatus ſum. *Veronen. & A.* Deputatus ſum.

(f) *Verſu 6.* Inter mortuos. *Veron.* In mortuis; *& ita Gr. Vatic.* ἐν νεκροῖς.

(g) *Ibid.* Vulnerati dormientes in ſepulcris. *Veron. Ambr. in Pſal. 118. Expoſ. pag. 989. Caſſ. R. Rom. G.* Vulnerati dormientes projecti in monumentis, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*.

(h) *Ibid.* Non es memor. *Veron.* Nomen in iſtis; *ſed emendavimus ex A. R. Ambr. loco laudato, & Caſſ.* Non meminiſti.

(i) *Ibid.* De manu tua repulſi ſunt. *Veron. & A.* Expulſi ſunt de manu tua. *Caſſ. & R.* De manu tua expulſi ſunt.

(k) *Verſu 7.* In lacu inferiori. *Veron.* In lacum inferiorem. *Emendavimus ex A.* In lacu inferiore. *In Græcis Codd. teſte eodem A. in Enar. hujus Pſal. num. 6. habebatur*, In lacu infimo.

(l) *Ibid.* In tenebroſis. *Veron. Ambr. lib. de Joſeph cap. 3. pag. 489 R. & Caſſ.* In tenebris.

(m) *Verſu 8.* Super me confirmatus eſt furor tuus. *Veron.* In me confirmata eſt indignatio tua. *Caſſ.* Super me „ confirmata eſt ira tua. *R.* In me confirmata eſt ira tua. *A. in Enar. hujus Pſal. num. 7. habet ut Veron.* „ *Subdit tamen:* „ *Alii Codices habent*, Ira tua: *alii*, Furor tuus. *Quod enim Græce poſitum eſt* θυμοί, *diverſe* „ *interpretati ſunt noſtri. Nam ubi græci Codices habent* ὀργὴ, *ibi* Iram *latine dicere nullus fere dubitavit* „ *Interpres; ubi autem* θυμοί *poſitum eſt, plerique non putaverunt* Iram *eſſe dicendam, cum magni Auctores* „ *latina eloquentia de Philoſophorum Græcorum libris etiam hoc* Iræ *nomine verterint in latinum: neque de* „ *hac re diutius diſputandum eſt; cui tamen ſi & nos aliud nomen adhibere debemus, tolerabilius indignatio*„*nem dixerim, quam furorem.*

(n) *Ibid.* Omnes fluctus tuos. *Veron. cum ſolo A.* — ſuſpenſiones tuas. *Gr. Vatic.* — τοὺς μετεωρισμούς σου. *Caſſ.* „ *R. Rom. M. G.* — elationes tuas. *C.* — elevationes tuas. *Idem tamen S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi* „ *num. 7. habet:* „ Et omnes ſuſpenſiones tuas: *vel, ſicut quidam ſunt interpretati*, Omnes fluctus tuos: „ *aut, ſicut alii*, Omnes elationes tuas ſuper me induxiſti &c. *Vide Pſal. 41. V. 8. in ejus Enar.*

(o) *Verſu 10.* Languerunt. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G C.* Infirmati ſunt. *Ibid.* Præ inopia. *Veronen. & A.* Ab inopia, *juxta Gr. Vatic.* ἀπὸ πτωχείας.

(p) *Ibid. ante*, Clamavi, *Veron. & A. addunt conjunctionem* Et, *cum Gr. Vatic.* καὶ.

Olin tin imeran diepetaſa (4) tas chiras
mu pros ſe.
Me tys necrys pyeſis
thaumaſia,
E iatry anaſteſuſin,
ce exomologeſonte ſy;
Me diegeſete tis
en tapho to
eleos ſu,
Ce ten alethian ſu en te
apolia;
Me gnoſtheſete
en to ſcoti ta thaumaſia ſu,
Ce e diceoſyne ſu en ge
epileleſmene;
Cago pros ſe Quirie ececraxa,
Ce to proi e proſeuche mu
prophthaſi ſe.
Inati Quirie * apothis
tem proſeuchen mu,
Apoſtrephis ap emu to proſopon ſu;
Ptochos imi ego, ce en copis
ec neotetos mu,
Ypſothis de etapinothen,
ce exeporethen.
Ep eme dielthon
e orge ſu,
Ce y phoberiſmy ſu
exetaraxan me,
Ecyeloſan me os ydor.
Olin tin imeran perieſchon
me ama,
Emacrynas ap emu philon,
ce pliſion, ce tus gnoſtas
mu apo taleporias.

* Cod. epo-tbis.

LXXXVIII. Sy-

tota die (q) extendi manus
meas ad te.
Numquid mortuis facies 11.
mirabilia?
aut medici (r) reſuſcitabunt,
& confitebuntur tibi? (ſ)
numquid * (t) enarrabit quis 12.
in ſepulcro miſeri-
cordiam * tuam?
& veritatem tuam, * in per-
ditione?
numquid cognoſcentur 13.
in tenebris mirabilia tua?
& juſtitia tua, (u) in terra
oblita?
Et ego ad te, Domine, clamavi: 14.
& mane oratio mea
præveniet te.
Quare, Domine, (x) repuliſti 15.
orationem meam?
avertiſti (y) a me faciem tuam? (z)
Inops ſum ego, (aa) & in laboribus 16.
a juventute mea:
exaltatus autem, * humiliatus
ſum & (bb) confuſus.
Super me tranſierunt 17.
iræ tuæ:
& terrores tui
conturbaverunt me:
circumjerunt (cc) me ſicut aqua; 18.
tota die circumdederunt
me ſimul.
Elongaſti a me amicum 19.
& proximum & notos
meos a miſeria.

* Cod. enarravit; ſumpto V pro B.
* Cod. ſuam.
* Cod. in perditio.

* Cod. humilatus; & ita fere ubique.

LXXXVIII. In-

[4] Gr. Vatic. πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μυ.

(q) *Ibid.* Expandi manus meas. *Veron.* Extendi manus meas. *Et ita A. in plerisque Mss. teſtibus Cll. Editt.*
(r) *Verſu* 11. Suſcitabunt. *Veron. R. & Caſſ.* Reſuſcitabant. *A.* Exſuſcitabunt.
(ſ) *Ibid. in fine additur* Diapſalma *in Pſalter. Thomaſ.*
(t) *Verſu* 12. Narrabit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Enarrabit. *Ibid.* Aliquis. *Veronen. & A.* Quis.
(u) *Verſu* 13. In terra oblivionis. *Veron. A. C.* In terra oblita. *Gr. Vatic.* ἐν γῇ ἐπιλελησμένῃ. *M.* In terra obliterata.
(x) *Verſu* 15. Repellis orationem meam. *Veron. & A.* Repuliſti orationem meam. *M. G.* Repuliſti animam meam. *Hebr.* Abjicis animam meam.
(y) *Ibid.* Avertis. *Veron. & A. in Editis*, Avertiſti; *in Mss. vero habet, ut Vulg.*
(z) *Ibid.* Faciem tuam a me. *Veron.* A me faciem tuam, *juxta ordinem Gr. adverſa frontis*;
(aa) *Verſu* 16. Pauper ſum ego. *Veronen. & A.* Inops ſum ego.
(bb) *Ibid.* Conturbatus. *Veronen. R. & A. in melioris nota Mss.* Confuſus, *juxta Gr. Vatic.* ἐξηπορήθην.
(cc) *Verſu* 18. Circumdederunt. *Veron. & Caſſ.* Circumjerunt.

Syneſeos (1) Eman
Iſrahelites.

TA elei ſu Quirie
is ton eona aſome,
Is (2) genean genean
* apoggello ten alethian ſu
en to ſtomati mu.
Oti ipas is ton eona
eleos ycodomethesete,
En tys uranys etymaſtheſete
e alethia ſu.
Diethemen diathecen
tys eglectis mu,
Omoſa David to dulo mu.
Eos tu eonos
etymaſo to ſperma ſu,
Ce ycodomeſo is genean
ce (3) is genean ton thronon
ſu. Diapsalma.
Exomologeſonte y urany
ta thaumaſia ſu Quirie,
Ce ten alethian ſu
en eccleſia (4) oſion
Oti tis en nepheles
iſotheſete to Quirio;
E (5) tis omyotheſete
to Theo en yiys Theu.
O Theos endoxazomenos
en bule agion,
Megas ce phoberos
epi pantas
tus pericyclo autu.
Quirie o Theos ton dynameon
tis (6) omyotheſete ſy;
Dynatos i Quirie, ce e alethia ſu
cyclo ſu.
Sy deſpozis tu eratus
tes thalaſſes,
Ton de ſalon ton cymaton autes
ſy catapraynis.
Sy etapinoſas os
trau-

* Emendatur ſec. cur. *apoggelo*.

Intellectus (a) Æthan 1.
Iſrahelitæ.

MIſericordias tuas, Domine, (b) 2.
in æternum cantabo;
in generatione & generatione (c)
adnuntiabo veritatem tuam,
in ore meo.
Quoniam dixiſti; in æternum 3.
miſericordia ædificabitur:
in cœlis * præparabitur
veritas tua. (d)
Diſpoſui teſtamentum 4.
electis meis:
juravi David ſervo meo;
uſque in æternum
præparabo ſemen tuum:
& ædificabo in generatione 5.
& generatione ſedem
tuam. Diapsalma.
Confitebuntur cœli 6.
mirabilia tua, Domine:
& veritatem tuam (e)
in Eccleſia ſanctorum.
Quoniam quis in nubibus 7.
æquabitur Domino?
aut quis (f) ſimilis erit
Deo inter filios Dei?
Deus (g) glorificandus 8.
inter filios juſtorum,
magnus & terribilis
ſuper omnes
qui in circuitu ejus ſunt.
Domine Deus virtutum, 9.
quis ſimilis tibi?
potens es, Domine; & veritas tua
in circuitu tuo.
Tu dominaris poteſtati 10.
maris:
motum * autem fluctuum ejus
tu mitigas.
Tu humiliaſti ſicut 11.
vulne-

* *Cod.* præparavitur, & *infra V.*7. æquavitur; *ſumpto V pro B.*

**Cod.* moro … fluctum, *mendosè.*

[1] Gr. Vatic. Αἰδάμ. Ibid. *Iſrahelites*, forte pro *Iſraelithe*, juxta Gr. Vatic.
[2] Poſt primum *genean* additur, ut videtur, ab eodem Amanuenſi, *ce*, juxta Gr. Vatic.
[3] In Gr. Vatic. deeſt, *is*.
[4] Gr. Vat. ἁγίων.
[5] Gr. Vatic. καὶ, pro, e.
[6] Gr. Vatic. ὅμοιός σοι.

(a) *Verſu* 1. *in Tit. Vulgata*, Ethan. *Veron. & A.* Æthan. *Ibidem*, Ezrahitæ. *Veron.* Iſrahelitæ. *Vide adnotata Ver.* 1. *Pſalmi præcedentis; & quæ habent ad hunc locum Cll. Editores Operum S. Auguſtini Congr. Maur.*
(b) *Verſu* 2. Miſericordias Domini. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Miſericordias tuas, Domine, *juxta Gr. Vatic.* τὰ ἐλέη σου, κύριε.
(c) *Ibid.* In generationem & generationem. *Veron.* In generatione & generatione. *R. & Caſſ.* In generatione & progenie.
(d) *Verſu* 3. In eis. *Hoc abeſt a Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Gr. Vatic.*
(e) *Verſu* 6. Etenim veritatem tuam. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et veritatem tuam, *juxta Gr. Vatic.* καὶ τὴν ἀλήθειάν σου.
(f) *Verſu* 7. Similis erit Deo in filiis Dei. *Veron. A. R. Ambr. lib.* 4. *de Fide cap.* 12. *& Caſſ.* Aut quis ſimilis erit [*A.* Domino] Deo; *& ita Gr. Veron. adverſa frontis. Item Veron. A. R. & Caſſ.* Inter filios Dei.
(g) *Verſu* 8. Qui glorificatur. *Veronen. & A.* Glorificandus. *Gr. Vatic.* ἐνδοξαζόμενος.

Digitized by Google

traumatian ypereфhanon,
Ce en to brachioni tes dynameos
ſu dieſcorpiſas
tus echthrus ſu.
Sy iſin y urany,
ce ſe eſtin e ge,
Ten ycumenen,
ce to pleroma autes
ſy ethemelioſas.
Ton borran, ce thalaſſan ſy
ectiſas,
Thabor, ce (7) Ermoniim
(8) to onomati * ſu agalliaſonte.
Sos o brachion
meta dynaſtias.
Crateotheto e chir ſu,
ce ypſotheto e dexia ſu.
Diceoſyne, ce crima
etymaſia tu thronu ſu,
Eleos ce alethia
(9) proporeuſete
pro proſopu ſu.
Macarios o laos o ginoſcon
alalagmon.
Quirie en to photi tu proſopu ſu
poreuſonte,
Ce en to onomati ſu
agalliaſonte olen ten emeran,
Ce en te diceoſyne ſu
ypſotheſonte.
Oti to cauchema tes dynameos
auton ſy i,
Ce en te eudocia ſu
ypſotheſete
to ceras emon.
Oti tu Quiriu e antilempſis,
Ce tu agiu Iſrahel baſileos
imon.
Tote elaleſas en oraſi,
(10) oraſi tys yiys ſu,
ce ipas,
Ethemen boethian
epi dynaton,
Ypſoſa eglecton
ec tu lau mu.

* Tò, ſu, poſt onomati, additur ſ. cur. in Codice.

vulneratum, ſuperbum;
& (h) in brachio virtutis
tuæ diſperſiſti
inimicos tuos.
Tui ſunt cœli; 12.
& tua eſt terra:
orbem terrarum, (i)
& plenitudinem ejus
tu fundaſti.
Aquilonem * & maria tu
creaſti:
Thabor & Hermon 13.
in nomine tuo exultabunt:
tuum brachium
cum potentia.
Confirmetur manus tua; 14.
& exaltetur dextera tua.
Juſtitia & judicium
præparatio ſedis tuæ:
miſericordia & veritas 15.
(k) præambulant
ante faciem tuam.
Beatus populus (l) ſciens
* jubilationem:
Domine, in lumine vultus tui 16.
ambulabunt:
& in nomine tuo 17.
exultabunt tota die:
& in tua juſtitia
* exultabuntur.
Quoniam gloria virtutis 18.
eorum tu es:
Et in beneplacito tuo
* exultabitur
cornu noſtrum:
quoniam Domini eſt (m) ſuſceptio, 19.
& ſancti Iſrahel, regis
noſtri.
Tunc locutus es (n) in 20.
aſpectu filiis tuis,
& dixiſti:
poſui adjutorium
(o) ſuper potentem:
exaltavi electum
(p) de populo meo

* *Cod.* Aquilone, *mendosè*.

* *Cod.* juvilationem, *ſumpto* V *pro* B.

* *Lege* exaltabuntur; *&* *Verſu ſeq.* exaltabitur.

Euron inveni

[7] Gr. Vatic. Ἑρμὼν.
[8] Gr. Vatic. addit, ἐν.
[9] Gr. Vatic. προπορεύσονται.
[10] Deletur ſec. cur. in Cod. *oraſi*. Deeſt in Gr. Vatic.

(h) *Verſu* 11. In brachio. *Veron. addit* Et, *cum* *A.* *&* *Gr. Vatic.* καὶ.
(i) *Verſu* 12. Orbem terræ. *Veronen. Ambr. Hexam. lib. 3. cap. 3. pag.* 38. *&* *Caſſ.* Orbem terrarum.
(k) *Verſu* 15. Præcedent faciem tuam. *Veron.* Præambulant ante faciem tuam. *A.* Præeunt ante faciem tuam; *&* *ita Gr. Vatic.* πρὸ προσώπου σου. *R.* Præibunt ante faciem tuam.
(l) *Ibid.* Qui ſcit jubilationem. *Veron. cum ſolo A.* Sciens jubilationem.
(m) *Verſu* 19. Aſſumptio noſtra. *Veron. & A.* Suſceptio, *omiſſa voce*, Noſtra, *quæ deeſt etiam in Caſſ. R. & Gr. Vatic.*
(n) *Verſu* 20. In viſione ſanctis tuis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. Q. C.* In adſpectu filiis tuis, *juxta Gr. Vatic.* ἐν ὁράσει τοῖς υἱοῖς σου.
(o) *Ibid.* In potente. *Veron. A. Ambr. lib. 3. Expoſ. Euang. ſec. Luc. pag.* 1330. *Et lib. 2. de Fide cap. 5. pag.* 477. *R. & Caſſ.* Super potentem, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ δυνατόν. *Ibid. ante* Exaltavi, *deeſt*, Et, *in Veron. & A.*
(p) *Ibid.* De plebe mea. *Veron. A. Ambr. lib. 3. Expoſ. Euang. ſec. Luc. pag.* 1330. *& Caſſ.* De populo meo.

Digitized by Google

Euron David ton dulon mu,
En (11) eleo agio mu * echriſo auton.
E gar chir mu
ſynantilempſete auto,
Ce o brachion mu
catiſchyſi auton.
Uc ophelesi echthros
en auto,
Ce yios anomias
u proſthesi tu cacoſe auton.
Ce ſyncopſo (12) tus echthrus autu
apo proſopu autu,
Ce tus miſuntas auton
tropoſome.
Ce (13) alethia mu, ce to eleos
mu met autu,
Ce en to onomati mu
ypſothesete to ceras autu.
Ce theſome en thalaſſe ten chira autu,
Ce en potamys dexian autu.
Autos epicaleſete me,
pater mu i ſy,
O Theos mu, ce antilemtor
tes ſoterias mu.
Cago prototocon
theſome auton,
Ypſelon para tys baſileuſi
tes ges.
Is ton eona phylaxo auto
to eleos mu,
Ce e diathece mu
piſte auto.
Ce theſome is ton cona
tu eonos to ſperma autu,
Ce ton thronon autu oſi
imeras tu uranu.
Ean encatalipoſin yiy autu
ton nomon mu,
Ce en tys crimaſin mu me
poreuthoſin.
Ean ta diceomata mu
(14) bebeloſuſin,
Ce tas entolas mu me phylaxoſin.
Epiſcepſome en rabdo
tas anomias auton,

* Sec. cur. echriſa.

inveni David ſervum meum: 21.
in oleo (q) ſancto meo unxi eum.
Manus enim mea 22.
* auxiliabitur ei:
& brachium meum
* confortabit eum.
Non proficiet (r) inimicus 23.
in eo:
& filius iniquitatis
non adponet nocere ei.
Et concidam (ſ) inimicos ejus 24.
a facie illius:
& eos qui oderunt eum (t)
fugabo.
Et veritas mea & miſe- 25
ricordia mea cum ipſo:
& in nomine meo
* exaltabitur * cornu ejus.
Et ponam in mari manum ejus; 26.
& in fluminibus * dexteram ejus.
Ipſe * invocabit me; 27.
Pater meus es tu,
Deus meus, & ſuſceptor
ſalutis meæ.
Et ego primogenitum 28.
(u) ponam eum,
excelſum * apud reges (x)
terræ.
In æternum (y) ſervabo ei 29.
miſericordiam meam:
& teſtamentum meum
fidele ipſi.
Et ponam in ſæculum 30.
ſæculi ſemen ejus:
& thronum ejus ſicut
dies ſæculi.
Si (z) * dereliquerint filii ejus 31.
legem meam;
& in judiciis meis non
* ambulaverint:
Si (aa) juſtificationes meas 32.
profanaverint;
& mandata mea * non cuſtodierint:
viſitabo in virga 33.
iniquitates eorum;

* Cod. auxiliavitur;
* Cod. confortavit, ſumpto V pro B.
* C. exaltavitur. Mox, cornu, ubiq.
* Cod. dextera, mend.
* Max, iovocavit, V pro B.
* Cod. aput.
* Cod. derelioqueriot.
* Cod. ambulaverunt
* Supplevimus, non, ab Antiquaria incautè omiſſum.

Ce en — Miſeri-

[11] Cod. *elea*, fortè pro, ἐλαίῳ, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *oleo*. Gr. Vatic. ἐλέῳ.
[12] Gr. Vatic. poſt, *ſyncopſa*, ponit, *apo proſopu autu*.
[13] Ante *alethia*, additur ſ. c. art. *i*, juxta Gr. Vatic.
[14] Gr. Vatic. βεβηλώσωσιν.

(q) *Verſu* 21. Oleo. *Veron. A. & Caſſ.* In oleo.
(r) *Verſu* 23. Nihil proficiet. *Veron. & A.* Non proficiet.
(ſ) *Verſu* 24. A facie ipſius inimicos ejus. *Veron. & A.* Inimicos ejus a facie illius, *juxta ordinem Gr. Veron. adverſa frontis*, *& R.*
(t) *Ibid* Et odientes eum in fugam convertam. *Veron. & A.* Et eos, qui oderunt eum, fugabo.
(u) *Verſu* 28. Ponam illum. *Veron. A. & Ambr. epiſt. claſ.* 1. *epiſt.* 46. *pag.* 987. Ponam eum.
(x) *Ibid.* Excelſum præ regibus terræ. *Veron. A. G. C.* Excelſum apud reges terræ, *juxta Gr. Vatic.* παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.
(y) *Verſu* 29. Servabo illi. *Veron. & A.* Servabo ei.
(z) *Verſu* 31. Si autem. *Veron. A. R. Cypr. pag.* 41. 374. *& Caſſ. omittunt* Autem, *cum Gr. Vatic. & Hebræo, atque Verſſ. Syr. Æth. & Paraph. Chald.*
(aa) *Verſu* 32. Si juſtitias meas. *Veron.* Si juſtificationes meas, *juxta Gr. Vatic.* τὰ δικαιώματα.

Ce en maſtixiu tas amartias auton.
To de eleos mu
u me diaſcedaſò ap auton,
Ude mi adiceſò en te alethia
mu,
Ude mi bebeloſò
ten diathecen mu,
Ce ta ecporeuomena (15) ec ton chileon
mu u me atheteſò.
Apax omoſa en to agio mu,
i to David pſeuſome,
To ſperma autu is ton eona
meni,
Ce thronos autu os o elios
enantion mu,
Ce oſi ſelene catertiſmene
is ton eona,
Ce o martys en urano piſtos.
DIAPSALMA.
Sy de apoſò, ce exudenoſas
Anebalu (16) Quirie ton chiſton ſu.
Cateſtrepſas ten diathecen
tu dulu ſu,
Ebebeloſas is ten gen
to agiaſma autu.
Cathiles pantas
tus phragmus autu,
Ethu ta ochyromata autu
dilian.
Dierpaſan auton pantes
y diodeuontes odon,
Egenethe onidos
tys gitoſin autu.
Ypſoſas ten dexian
ton echthron autu,
Euphranas pantas tus echthrus autu.
Apeſtrepſas ten boethian
tes rompheas autu,

& (bb) in flagellis delicta eorum:
Miſericordiam vero meam (cc) 34.
non diſperdam (dd) ab eo;
neque nocebo * in veritate
mea;
neque profanabo 35.
teſtamentum meum:
& quæ procedunt de labiis
meis, (ee) non reprobabo.
Semel juravi in ſancto meo, 36.
ſi David mentiar.
Semen ejus in æternum 37
manebit:
& ſedes (ff) ejus, ſicut ſol 38.
in conſpectu meo,
& ſicut luna conpoſita, (gg)
in æternum:
& teſtis in cœlo fidelis.
DIAPSALMA.
Tu vero repuliſti(hh)& ad nihilum deduxiſti 39
diſtuliſti Domine (ii) chriſtum tuum.
Avertiſti (kk) teſtamentum 40.
ſervi tui:
profanaſti in terra
(ll) ſanctitatem ejus.
Deſtruxiſti omnes 41.
(mm) macerias ejus:
poſuiſti munitiones ejus,
formidinem.
Diripuerunt eum omnes 42.
tranſeuntes viam:
factus eſt obprobrium
vicinis ſuis.
Exaltaſti dexteram 43.
(nn) inimicorum ejus:
jucundaſti omnes imimicos ejus.
Averiſti * adjutorium 44.
gladii ejus:

* Cod. in veritatem meam.

* Cod. adverſiſti.

Ce uc & non

[15] Gr. Vatic. διὰ.
[16] In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.

(bb) *Verſu* 33. In verberibus. *Veron. A. & Ambr. lib.* 1. *de Pœnit. cap.* 12. *pag.* 405. In flagellis, *juxta Gr. Vatic.* ἐν μάστιξι. *Ibid.* Peccata eorum. *Veron. & A.* Delicta eorum.
(cc) *Verſu* 34. Miſericordiam autem meam. *Veron. & A.* Miſericordiam vero meam.
(dd) *Ibid. Veron. cum Vulg.* Ab eo. *M. C.* Ab eis. *S. Auguſtinus hic habet:* „ Miſericordiam vero meam „ non diſpergam ab eis. *Et quidem hoc nonnulli Codices habent; ſed emendatiores non habent: tamen & „ qui hoc habent, nihil ab re habent.* „
(ee) *Verſu* 35. Non faciam irrita. *Veron. cum ſolo A.* Non reprobabo. *Gr. Vatic.* οὐ ἀθετήσω. *Verſ. Arab.* Non inficiabor. *Hebr. vero cum Paraph. Chald. & Verſ. Syr.* Non mutabo.
(ff) *Verſu* 38. Et thronus. *Veron. A. R. & Ambr. lib.* 3. *Expoſ. Euang. ſec. Lucam pag.* 1316. *&* 1330. Et ſedes. *Et ita Verſ. Æth.*
(gg) *Ibid.* Et ſicut luna perfecta in æternum. *Veron.* Et ſicut luna compoſita in æternum. *Verſ. Æth.* Et poſita ſicut luna in æternum. *Gr. Vatic.* Κατηρτισμένη ——
(hh) *Verſu* 39. Et deſpexiſti. *Veron. cum A.* Et ad nihilum deduxiſti. *Ambr. lib.* 3. *de Fide cap.* 11. *pag.* 518. Et ad nihilum redegiſti. *G.* Et pro nihilo duxiſti, & neglexiſti nos. *Gr. Vatic.* καὶ ἐξουδένωσας.
(ii) *Ibid.* Diſtuliſti. *Veron. & Ambr. in Pſal.* 43. *Enar. pag.* 923. *addunt*, Domine, *cum Gr. Vatic.*
(kk) *Verſu* 40. Evertiſti. *Veron. R. Rom. M. C. Car. Colb. Gal. & Verſ. Æth.* Avertiſti.
(ll) *Ibid.* Sanctuarium ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Verſio Æth.* Sanctitatem ejus, *juxta Gr. Vatic.* τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ. *Hebr.* Diadema ejus; *Cui favent Paraph. Chald. & Verſ. Syr.*
(mm) *Verſu* 41. Sepes ejus. *Veron. A. R. Caſſ.* Macerias ejus. *Et ita Hebr. & Verſſ. Æth. & Arab. Paraph. Chald.* Caſtra ejus. *Ibid.* Firmamentum ejus. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Munitiones ejus, *juxta Gr. Vatic.* τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ. *Et ſic Hebr. & Verſ. Æth.*
(nn) *Verſ.* 43. Deprimentium eum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. ac Verſſ. Syr. & Æth.* Inimicorum ejus, *juxta Gr. Vatic.* τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. *Hebr.* Hoſtium ejus.

Ce ue antelabu autu en to polemo.
Catelyſas apo catthariſmu
auton,
Ton thronon autu is ten gen
caterraxas.
Emicrynas * tas emeras tu ehronu autu,
Catecheas autu eſchynen.

* Codex emendatur ſec. curis, *eſmicrynas*, juxta Gr. Vatic.

DIAPSALMA.

Eos pote Quirie (17) apoſtrephis
is telos,
Eccauthefete os pyr e orge ſu;
Mneſtheti tis mu
(18) e ypoſtaſis.
Mi gar mateos ectiſas
pantas tus yius ton anthropon;
Tis eſtin anthropos, os zeſete,
ce ue opſete thanaton,
Ryſete ten pſychen autu
ec chiros adu;

DIAPSALMA.

Pu (19) iſin ta elei ſu
ta archea Quirie,
A omoſas to David
en te alethia ſu;
Mneſtheti Quirie tu onidiſmu
ton dulon ſu,
U ypeſchon en to colpo mu
pollon ethnon.
U onidiſan
y echthry ſu Quirie,
U onidiſan * ti
to antallagma tu Chriſtu ſu.

*Tò, *ti*, delctur ſec. c. in Cod.

Eulogia (20) Quiriu is ton eona.
Genyto, genyto.

LXXXIX. Pro-

& (*oo*) non es opitulatus ei in bello.
Diſſolviſti eum (*pp*) 45.
ab emundatione:
ſedem ejus in terram
conliſiſti.
Minuiſti (*qq*) dies ſedis ejus: 46.
perfudiſti eum confuſione.

DIAPSALMA.

Uſquequo, Deus, avertis 47.
in finem?
exardeſcet ſicut ignis ira tua?
Memento quæ eſt (*rr*) 48.
ſubſtantia mea:
non enim (*ſſ*) * vane conſtituiſti
omnes filios hominum,

*Cod. vanæ, mendosè.

Quis eſt homo qui vivet, 49.
& non videbit mortem?
eruet animam ſuam
de manu (*tt*) inferni?

DIAPSALMA.

Ubi ſunt miſericordiæ tuæ 50.
antiquæ, Domine;
quas (*uu*) juraſti David
in veritate tua?
Memento (*xx*) Domine obprobrii 51.
ſervorum tuorum
(quod continui in ſinu meo)
multarum gentium;
quod exprobraverunt 52.
inimici tui, Domine,
quod exprobraverunt,
conmutationem Chriſti tui.
Benedictio Domini (*yy*) in æternum, 53.
Fiat, fiat.

LXXXIX. Ora-

[17] Gr. Vatic. ἀποςρέψῃς.
[18] Gr. Vatic. ἡ ὑπόστασίς μου.
[19] Gr. Vatic. εἰσὶν.
[20] Gr. Vatic. εὐλογητός.

(*oo*) *Verſ.* 44. Non es auxiliatus ei. *Veron.* & *A.* Non es opitulatus ei.
(*pp*) *Verſu* 45. Deſtruxiſti eum ab emundatione. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Diſſolviſti eum &c. *juxta Gr. Vatic.* κατέλυσας. *G.* A deſtructione. *Ibid. in Veron.* & *A. deeſt* Et, *ante* Sedem.
(*qq*) *Verſu* 46. Minoraſti dies temporis ejus. *Veron.* & *A.* Minuiſti dies ſedis ejus; & *ita G. C. juxta Verſ. Æth.* & *Gr. Vatic.* τὰς ἡμέρας τοῦ θρόνου αὐτοῦ.
(*rr*) *Verſu* 48. Memorare, quæ. *Veron.* & *A.* Memento, quæ eſt. *Ambr. lib.* 3. *de Fide cap.* 14. Memento Domine, quæ eſt. *Ibid.* Mea ſubſtantia. *Veron.* & *A.* Subſtantia mea.
(*ſſ*) *Ibid.* Numquid enim. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Non enim.
(*tt*) *Verſu* 49. Inferi. *Veron.* & *A.* Inferni.
(*uu*) *Verſu* 50. Sicut. *Veron.* & *A.* Quas, *juxta Paraph. Chald. ac Verſſ. Syr. Æth.* & *Arab. ac Gr. Vatic.* ἃ.
(*xx*) *Verſu* 51. Memor eſto. *Veronen.* & *A.* Memento.
(*yy*) *Verſu* 53. Benedictus Dominus. *Veron. Gr. Lat.* & *A. conſtanter in melioris notæ Mss.* Benedictio Domini.

* Mendum pro, *anthropo*.

Proſeuche to Moyſe
* anthropu Theu.

QUirie cataphyge egenethes emin
Apo geneas is genean (1)
Pro tu ore genethene,
ce plaſthene ten gen,
ce ten ycumenen,
Ce apo tu eonos eos
tu conos ſy i.
Me apoſtrepſes anthropon
is tapinoſin,
Ce ipas, epiſtrepſate
yiy ton anthropon.
Oti chilia ete
en ophtalmys ſu
Oſi imera (2) e ches
etis dielthen,
Ce phylace en nyɛti.
ta exudenomata
auton ete eſonte,
To proi oſi chloe parelthy,
To proi (3) anthesi, ce parelthy,
To eſperas apopeſy,
ſclirynthie, ce xeranthie.
Oti exelipomen
en te orge ſu,
Ce en to thymo ſu
etarachthemen.
Ethu tas anomias
emon enopion ſu,
O con emon
is photiſmon
tu proſopu ſu.
Oti paſe e imere
imon exelipon,
Ce en te orge ſu exelipomen.
Ta ete emon os

ara-

Oratio Moyſi 1.
hominis Dei.

DOmine, refugium factus es nobis
In generatione & generatione. (*a*)
Priuſquam montes fierent, 2.
(*b*) & fingeretur terra
(*c*) & orbis terræ,
& a ſæculo (*d*) uſque
in ſæculum (*e*) tu es.
Ne avertas hominem 3.
in humilitatem:
& dicas; Convertimini
filii hominum.
Quoniam mille anni 4.
ante oculos tuos,
ſicut (*f*) dies externus
qui præteriit,
& ſicut vigilia (*g*) in nocte. 5.
Quæ pro nihilo habentur,
anni erunt eorum.
Mane ſicut herba tranſeat: 6.
mane floreat (*h*) & prætereat:
veſpere decidat
dureſcat & areſcat.
Quoniam defecimus (*i*) 7.
in ira tua:
& in furore tuo
* conturbati ſumus.
Poſuiſti iniquitates 8.
noſtras in conſpectu tuo:
ſæculum noſtrum,
in inlumina-
tione vultus tui.
Quoniam omnes dies 9.
noſtri defecerunt:
& in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut 10.

ara.

* *Cod.* conturvati. *V pro B.*

[1] Gr. Vatic. ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ.
[2] Gr. Vatic. ἐχθές.
[3] Gr. Vatic. ἀνθήσαι.

(*a*) *Verſu* 1. A generatione in generationem. *Veron. & A.* In generatione & generatione; *& ita Gr. Vatic.* ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

(*b*) *Verſu* 2. Aut formaretur. *Veron.* Et fingeretur; *& ita Gr. Vatic.* καὶ πλασθῆναι. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſalmi num.* 3. *hæc habet:* „ Prius quam montes fierent, & formaretur terra; *vel, ſicut alii Co-* „ *dices habent, quod de uno verbo græco expreſſum eſt,* fingeretur terra.

(*c*) *Ibidem*, Et orbis. *Veron. A. & Verſ. Æth.* Et orbis terræ. *Et ita Caſſ. & Ambr. libr.* 3. *de Fide cap.* 9. *omiſſa tamen ab his duobus voce,* Terra, *quæ præcedit.*

(*d*) *Ibid.* A ſæculo. *Veron. & A. præponunt conjunctionem* Et, *cum Verſſ. Æth. & Arab. Gr. Vatic.* καὶ. *Ibid.* Et uſque in ſæculum. *Veron. A. & Gr. Vatic. hic omittunt,* Et. *Nota etiam, quod S. Auguſtinus in Enar-* „ *ratione hujus Verſus hæc habet:* „ Et a ſæculo uſque in ſæculum tu es. *Quod convenientius diceretur:* Ab „ æterno in æternum. *Non enim a ſæculo Deus, qui eſt ante ſæcula: aut uſque in ſæculum, cujus eſt finis, cum* „ *ſit ille ſine fine. Sed ex ambiguo verbo græco fit plerumque in Scripturis, ut vel ſæculum pro æterno, vel* „ *æternum pro ſæculo ponat latinus Interpres.* „

(*e*) *Ibid.* Tu es Deus. *Vox,* Deus, *abeſt a Veron. A. Caſſ. Rom. M. G. C. & Verſſ. Arab. & Æth. ac Gr. Vatic.*

(*f*) *Verſu* 4. Tamquam. *Veron. & R.* Sicut. *Ibid.* Dies externa, quæ. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 5. Dies externus, qui.

(*g*) *Verſu* 5. Et cuſtodia. *Veron. cum A. & Paraph. Chald.* Et ſicut vigilia. *Verſ. Syr.* Ut vigilia. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et ſicut cuſtodia. *Ibid.* Eorum anni erunt. *Veron. & A.* Anni erunt eorum.

(*h*) *Verſu* 6. Et tranſeat. *Veron. A. & Caſſ.* Et prætereat. *Ibid.* Induret & areſcat. *Veron. & A.* Dureſcat & areſcat.

(*i*) *Verſu* 7. Quia defecimus. *Veron. A. & Caſſ.* Quoniam &c. *Ibid.* Turbati ſumus. *Veron. R. & A.* Conturbati ſumus.

Digitized by Google

arachne emeleton,	aranea (*k*) meditabantur
E imere ton eton emon	Dies annorum noſtrorum
en autys ebdomeconta ete,	(*l*) in ipſis, ſeptuaginta annis:
Ean de en dynaſties	ſi autem (*m*) in viribus,
ogdoeconta ete,	octoginta anni:
Ce to plion auton	& (*n*) amplius ipſis
copos ce ponos.	labor & dolor:
Oti * epelthen	quoniam ſupervenit (*o*)
(4) eph emas praytes,	ſuper nos manſuetudo,
ce pedeutheſometha.	(*p*) & erudiemur.
Tis ginoſci to cratos	Quis * novit poteſtatem 11.
tes orges ſu,	iræ tuæ?
Ce apo tu phobu (5) ton thymon ſu	& præ timore (*q*) iræ tuæ,
exarithmeſaſthe;	dinumerare?
Tin dexian ſu utos gnoriſon	Dexteram tuam * ſic (*r*) notam 12.
my,	fac mihi:
Ce tus * pepedeumenus te cardia en ſophia.	& eruditos corde in ſapientia. (*ſ*)
Epiſtrepſon Quirie eos pote,	Convertere, Domine, (*t*) quouſque? 13.
Ce paracletheti epi	& deprecare (*u*) ſuper
(6) tus dulus ſu.	ſervos tuos.
Eneplesthemen to proi	Satiati ſumus mane (*x*) 14.
(7) to eleos ſu,	miſericordiam tuam:
Ce egalliaſametha,	& exultavimus
ce euphranthemen	(*y*) & jucundati ſumus
en paſes tes imeres	in omnibus diebus
imon	noſtris:
Euphranthemen (8) anth on imeron	jucundati ſumus (*z*) pro diebus 15.
* on etapinoſas emas,	quibus nos * humiliaſti;
Eton on idomen ta caca.	annis, quibus vidimus mala.
Ce ide epi tus dulus ſu,	Et (*aa*) aſpice ſuper ſervos tuos 16.

*Cod. mendosè, *epleten*.

*Cod. mendosè, *pepedemenus*.

* Delendum, *on*.

**Cod. nobit. B pro V.*

** Cod. mendosè, dextera tua.*

**Cod. humilaſti.*

ce epi X & in

[4] Gr. Vatic. πραΰτης ἐφ' ἡμᾶς.
[5] Cod. *ton thymon ſu*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *iram tuam*. Gr. Vatic. τοῦ θυμοῦ σου.
[6] Gr. Vatic. τοῖς δούλοις.
[7] Gr. Vatic. τοῦ ἐλέους.
[8] Veron. addit, *Euphranthemen*, cum Vulg. *& lætati ſumus*.

(*k*) *Verſu* 10. Meditabuntur. *Veron. A. in melioris notæ Mss. & Caſſ.* Meditabantur. *Favet etiam Gr. Vatic.* ἐμελέτων. *Verſ. Æth.* Meditati ſunt.
(*l*) *Ibid.* In ipſis, ſeptuaginta anni. *Veron.* In ipſis, ſeptuaginta annis. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal.* „ *n.* 10. *exponens illud*, In ipſis, *ait* „ In ipſis, *hoc eſt, in annis vel diebus ipſis*. „
(*m*) *Ibid.* In potentatibus. *Veronen.* In viribus. *Pſalt. Hebr.* In fortitudinibus. *Paraph. Chald.* In fortitudine: *Gr. Vatic.* ἐν δυναστείαις.
(*n*) *Ibid.* Amplius eorum. *Veron.* Amplius ipſis. *Gr. Vatic.* τὸ πλεῖον αὐτῶν.
(*o*) *Ibid. poſt* Supervenit, *Veron. A. R. & Caſſ. addunt*, Super nos, *juxta Gr. Vatic.* ἐφ' ἡμᾶς; *& ita Verſſ. Æth. & Syriaca*.
(*p*) *Ibid.* Et corripiemur. *Veron.* Et erudiemur. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 10. *ait*: „ *Quidam* „ *ſane Codices non habent*, Corripiemur, *ſed*, Erudiemur; *quod ad eamdem* Manſuetudinem *revocatur*. „
(*q*) *Verſu* 11. Iram tuam. *Veron.* Iræ tuæ; *Et ita Gr. Vatic.* τοῦ θυμοῦ σου, *cum Pſalter. Æthiop. atque Arab. necnon Apollinario*.
(*r*) *Verſu* 12. Notam fac. *Caſſ. R. Rom. & G.* Notam fac nobis. *Veron.* Notam fac mihi. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſalmi num.* 12. *ſcribit*: „ Dexteram tuam ſic notam fac; *Hoc enim magis habent Codices Græci*: „ *non, ſicut quidam Latini*, Dexteram tuam notam fac mihi. „
(*ſ*) *Ibid.* Et eruditos corde. *Cum Veron. S. Auguſtinus*, Compeditos. *Et in Enar. hujus Pſalmi num.* 13. *hæc ſubdit*: „ *Alii Codices non habent*, Compeditos, *ſed*, Eruditos. *Verbum enim Græcum ita in utraque ſigni-* „ *ficatione ſimiliter ſonat, ut una ſyllaba paululum differat*.
(*t*) *Verſu* 13. Uſquequo. *Veron. cum ſolo A.* Quouſque.
(*u*) *Ibid.* Et deprecabilis eſto. *Veron.* Et deprecare; *& ita R. - S. Auguſt. in Enar. hujus Pſal. num.* 14. *inquit*: „ Deprecabilis eſto: *alii verbum e verbo*, Deprecare *interpretati ſunt*. *Sed qui ait*, Deprecabilis eſto, „ *vitavit ambiguum, quia* Deprecare *commune verbum eſt*; *nam & ille deprecatur, qui deprecationem fun-* „ *dit*, *& ille, cui funditur*. *Dicimus enim*: *deprecor te*, *&*, *deprecor a te*.
(*x*) *Verſu* 14. Repleti ſumus mane miſericordia tua. *Veron.* Satiati ſumus mane miſericordiam tuam. [*lege* „ miſericordia tua.] *Sanctus Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 15. *ſcribit*: „ *Alii dixerunt Inter-* „ *pretes*, Satiati ſumus mane miſericordia tua ... *ſicut* ... *alibi ait* [*Pſalm.* 16. *v.* 15.] Satiabor, dum „ manifeſtabitur gloria tua.
(*y*) *Ibid.* Et delectati ſumus. *Veron. cum ſolo A.* Et jucundati ſumus. *Ibid.* Omnibus diebus noſtris. *Veron. A. & R. præfigunt*, In, *juxta Gr. Vatic.* ἐν πάσαις....
(*z*) *Verſu* 15. Lætati ſumus. *Veron.* Jucundati ſumus. *R. & A. in pluribus Mss.* Delectati ſumus.
(*aa*) *Verſu* 16. *Veron. addit*, Et, *cum A. & Gr. Vatic.* καὶ.

ce epi ta erga ſu,
Ce odegeſon tus yius auton.
Ce eſto e lamprotes Quiriu tu Theu
emon eph emas,
Ce ta erga ton chiron emon
cateuthynon eph emas.

& in opera tua;
& dirige filios eorum.
Et ſit ſplendor Domini Dei 17.
noſtri ſuper nos:
& opera mannum neſtrarum
dirige ſuper nos. (*bb*)

(*bb*) *Verſu* 17. Et opus manuum noſtrarum dirige. *Hæc deſunt in Veron. Caſſ. R. Rom. G. C. & Gr. Vatic.*
„ *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 17. *inquit:* „ Et opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos ...
„ *Hæc uſque Pſalmum iſtum multi Codices habent; ſed in nonnullis legitur alius ultimus Verſus:* Et opus
„ manuum noſtrarum dirige. *Cui Verſui diligentes & docti prænotant ſtellam, quos aſteriſcos vocant,*
„ *quibus ſignificant ea, quæ in Hebræo vel aliis Interpretibus Græcis reperiuntur; in Septuaginta vero Inter-*
„ *pretatione non ſunt.* „

XC.

Enos odes to David.

O Catycon en boethia
tu ypſiſtu,
En ſcepe tu Theu tu uranu
auliſthiſete.
Eri to Theo, antilemtor
mnἲ,
Ce cataphyge mu, o Theos mu,
(1) ce elpio ep auton.
Oti autos ϛ fete (2) me
ec pagidos ton thereuton,
Ce apo logu tarachodus.
En tys metaphrenys autu
epiſciaſi ſy,
Ce ypo tas pterygas autu elpiis.
Oplo cycloſi ſe
e alethia autu,
U phobetheſe apo phobu
nycterinu,
Apo belus petomenu imeras,
Apo pragmatos diaporeuomenu
en ſcoti,
Apo ſymptomatos, ce demoniu
meſembrinu.
Peſite ec tu clitus (3) chilias,
Ce myrias ec dexion ſu,
Pros ſe de uc
eggii.
Plen tys ophthalmys ſu.
catanoiſis,
Ce anta-

XC.

Laus Cantici, ipſi David. 1.

Qui habitat * in adjutorio
Altiſſimi;
in protectione Dei cœli
conmorabitur:
dicet Deo; (*a*) Suſceptor 2.
meus es tu,
& refugium meum, Deus meus:
(*b*) & ſperabo * in eum:
quoniam ipſe liberavit me 3.
(*c*) de muſcipula venantium,
& a verbo aſpero.
Inter ſcapulas ſuas (*d*) 4.
* obumbrabit tibi:
& (*e*) ſub alis ejus ſperabis.
Scuto * circumdabit te 5.
veritas ejus:
non timebis a timore
nocturno.
A ſagitta volante (*f*) per diem, 6.
a negotio perambulante
in tenebris,
a ruina, (*g*) & dæmonio
meridiano.
Cadent a latere tuo mille; 7.
& dena millia (*h*) a dextris tuis:
tibi autem non adpro-
(*i*) pinquabunt.
Verumtamen oculis tuis 8.
conſiderabis;
& retri-

* *Cod.* in adjutorium *mendoſè.*
* *Cod.* e ſperabo.
* *Cod.* obumbravit; & * Circumdavit, *utrobique*, V pro B.

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
[2] Cod. *me*, cum nonnullis Gr. libris, necnon Pſalterr. Arab. Æthiop. & Vulg. Gr. Vatic. habet, *ee*.
[3] Poſt *clitus*, additur ſec. cur. *ſu*, juxta Gr. Vatic.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Dicet Domino. *Veron.* Dicet Deo; *& ita Gr. adverſa frontis.*
(*b*) *Ibid.* Sperabo. *Veron. & Caſſ.* Et ſperabo, *juxta Gr. Vatic.* [illegible].
(*c*) *Verſu* 3. De laqueo. *Veron. & A.* De muſcipula.
(*d*) *Verſu* 4. Scapulis ſuis. *Veron. & A.* Inter ſcapulas ſuas, *juxta Gr. Vatic.* [illegible]. *G. C. Car. Ger. Gal.* In ſcapulis ſuis &c.
(*e*) *Ibid.* Sub pennis. *Veron. cum ſolo A.* Sub alis, *juxta Gr. Vatic.* [illegible].
(*f*) *Verſu* 6. In die. *Veron. A. Ambr. in Pſal.* 36. *pag.* 809. *R. & Caſſ.* Per diem.
(*g*) *Ibid.* Ab incurſu. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* A ruina. *Gr. Vatic.* [illegible].
(*h*) *Verſu* 7. Et decem millia. *Veron. cum ſolo A.* Et dena millia.
(*i*) *Ibid.* Ad te autem non appropinquabit. *Veron.* Tibi autem non adpropinquabunt. *R.* Tibi autem non appropinquabit.

Ce antapodoſin amartolon
(4) opſe.
Oti ſy (5) i Quirie i elpis mu,
Ton ypſiſton ethu
cataphygen ſu.
U proſeleuſete pros ſe caca,
Ce maſtix uc
eggii to ſcenomati ſu.
Oti tys angelis autu
entelite peri ſu,
Tu diaphylaxe ſe en * paſin
tes odys ſu.
Epi chiron aruſin ſe,
Mi pote proſcopſes
pros lithon ton poda ſu.
Epi aſpida ce baſiliſcon
epibeſe,
Ce catapateſis leonta
ce draconta.
Oti ep eme elpiſen,
ce ryſome auton,
Scepaſo auton, oti
egno to onoma mu.
Epicaleſete (6) me, ce
iſacuſome autu,
Met autu imi en thlipſi,
Exelume (7) ce doxaſo auton.
Macroteta (8) imeron
empleſo auton,
Ce dixo auto
to ſoterion mu.

* Mendum pro, *paſes*.

& retributionem peccatorum
videbis:
quoniam tu es, Domine, ſpes mea. 9.
Altiſſimum poſuiſti
refugium tuum.
Non accedent ad te mala: (*k*) 10.
& flagellum non * adpro-
pinquabit tabernaculo tuo:
quoniam Angelis ſuis 11.
(*l*) mandabit de te,
ut cuſtodiant te in omnibus
viis tuis.
In manibus (*m*) tollant te; 12.
nequando (*n*) offendas
ad lapidem pedem tuum.
Super aſpidem & baſiliſcum 13.
ambulabis:
& conculcabis leonem
& drachonem.
Quoniam in me ſperavit, 14.
(*o*) eruam eum.
Protegam eum, quoniam
cognovit nomen meum.
Invocavit me, (*p*) & ego 15.
exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione,
eximam, & glorificabo eum. (*q*)
Longitudinem (*r*) dierum 16.
replebo eum:
& oſtendam illi
ſalutare meum.

* *Cod.* adpropinquavit. *V* pro *B*.

[4] Gr. Vatic. ὄψει.
[5] Veronen. addit *i*, cum Vulg. *es*.
[6] Gr. Vatic. πρός με.
[7] Ante *Exelume*, deeſt in Cod. καὶ, cum Vulg.
[8] Gr. Vatic. μακρότητι.

(*k*) *Verſu* 10. Non accedet ad te malum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Non accedent ad te mala, *juxta Gr. Vatic.* οὐ προσελεύσεται πρός σε κακά.
(*l*) *Verſu* 11. Mandavit. *Veron.* Mandabit; *& ita Gr. Vatic.* ἐντελεῖται.
(*m*) *Verſu* 12. Portabunt te. *Veron.* Tollant te. *A.* Tollent te.
(*n*) *Ibid.* Ne forte. *Veron. A. M. G. C.* Ne quando, *juxta Gr. Vatic.* μή ποτε. *Caſſ. R. Rom.* Ne unquam.
(*o*) *Verſu* 14. Liberabo eum. *Veron. & A.* Eruam eum.
(*p*) *Verſu* 15. Clamabit ad me. *Veron* Invocavit me, *ut Gr. Vatic.* ἐπικαλέσεταί με. *Caſſ.* Invocabit me. *Sanctus Aug. tamen in editt. habet, ut Veronen.*
(*q*) *Ibid.* Eripiam eum, & glorificabo eum. *Veron.* Eximam & glorificabo eum. *Et ita A. geminata tamen voce*, eum.
(*r*) *Verſu* 16. Longitudine. *Veron. Grac. & Latin.* Longitudioem.

XCI.

Pſalmos odes
is tin imeran tu Sabbatu.

AGathon to exomologiſthe to Quirio,
ce pſallin to onomati ſu
ypſiſte,
Tu anaggellin
to proi to eleos ſu,
Ce ten alethian ſu
cata nyƈta,
En decachordo
pſalterio

XCI.

Pſalmus Cantici 1.
In die Sabbati.

BOnum eſt confiteri Domino, 2.
Et pſallere nomini tuo,
Altiſſime:
ad adnunciandam 3.
mane miſericordiam tuam,
& veritatem tuam
per noƈtem,
in decem cordarum 4.
pſalterio

met odes en cithara.
Oti euphranas me Quirie
en to pyemati ſu,
Ce en tys ergys ton chiron ſu
agalliaſome.
Os emegalynthe
ta erga ſu Quirie
I * ſphodra ebathyntheſan
y dialogiſmy ſu.
Aner aphron u gnoſete,
Ce aſynetos u ſyneſi tauta.
En to anatile tus amartolus
(1) os chorton,
Ce diecypſan pantes
y ergazomeny ten anomian.
Opos an exolethreuthoſin is ton eona
tu eonos,
Sy de o ypſiſtos
is ton eona Quirie.
Oti idu y echthry ſu Quirie,
Oti idu y echthry ſu
apolunte,
Ce diaſcorpiſtheſonte pantes
y ergazomeny ten anomian.
Ce ypſotheſete os mono-
cerotos to ceras mu,
Ce to geras mu en (3) eleo
pioni.
Ce epiden o ophthalmos ſu
en tys echthrys mu,
Ce en tys epaniſtanomenys ep eme
ponereuomenis acuſete
to us mu.
Diceos os phenix antheſi,
Oſi cedros e
en to Libano plethyntheſete.
Pephyteumeny en to yco tu Quiriu,
En aules (4) ycu Theu imon
exantheſuſin.
Eti (5) plethyntheſonte
en geri pioni,
Ce eupathuntes eſonte
Tu anaggile, oti
euthes Quirios o Theos * mu,
Ce uc eſtin adieia en auto.

* Deletur I fec. curis, I, nempe, ἡ.

* Pro, mu, reponitur fec. curis, imon.

cum cantico in cithara.
Quia (a) jucundaſti me, Domine, 5.
in factura tua:
& in operibus * manuum tuarum
exultabo.
Quam magnificata ſunt 6.
opera tua, Domine!
nimis * profundæ factæ ſunt
cogitationes tuæ.
Vir (b) inprudens non cognoſcet; 7.
& ſtultus non intelliget hæc:
cum exorientur (c) peccatores 8.
ſicut fœnum,
& proſpexerunt omnes (d)
qui operantur iniquitatem;
ut intereant in ſæculum 9.
ſæculi.
Tu autem Altiſſimus
(e) in æternum es, Domine.
Quoniam ecce inimici tui, Domine, 10.
quoniam ecce inimici tui
peribunt:
& diſpergentur omnes
qui operantur iniquitatem.
Et exaltabitur ſicut uni- 11.
cornis * cornu meum:
& ſenectus mea (f) in miſericordia
pingui.
Et reſpiciet oculus meus (g) 12.
* inimicis meis:
& in eis qui inſurgunt in me
malignantibus audiet
auris mea.
Juſtus ut palma florebit: 13.
ſicut (h) cedrus quæ eſt
in Libano multiplicabitur.
Plantati in domo Domini, 14.
in atriis domus Dei noſtri
florebunt.
Adhuc multiplicabuntur 15.
in ſenecta pingui:
& tranquilli (i) erunt,
ut adnuntient, quoniam 16.
rectus Dominus Deus meus?
& non eſt iniquitas in eo.

* Cod. manum.

* Cod. profunde.

* Cod. cornum.

* Supple, in.

XCII. Enos

XCII. Laus

(1) Reponitur ſec. cur. in Cod. *oſi*, juxta Gr. Vatic.
(2) Gr. Veron. addit, *Oti idu y echthry ſu Quirie*, cum Vulgata, *Quoniam ecce inimici tui*.
(3) Cod. *eleo*, dubium, num pro ἐλέῳ cum Gr. Vatic. & Vulg. & latinis Editt. Auguſtin. &c. *miſericordia*; an pro ἐλαίῳ, cum aliis Gr. libris.
(4) Cod. addit, *ycu*, cum Vulg. *domus*.
(5) Gr. Veron. *Eti*, cum Vulg. *adhuc*. Gr. Vatic. τί τε.

(a) *Verſu* 5. *Vulgato*, Delectaſti me. *Veron. cum ſolo A.* Jucundaſti me.
(b) *Verſu* 7. Inſipiens. *Veronen. & A.* Inprudens. *Gr. Vatic.* ἄφρων.
(c) *Verſu* 8. Cum exorti fuerint. *Veron. R. & Caſſ.* Cum exorientur. *A.* Cum exoriuntur.
(d) *Ibid.* Et apparuerint omnes. *Veron.* Et proſpexerunt omnes, *juxta Gr. Vatic.* καὶ διέκυψαν πάντες. *A. M.* Et proſpexerint omnes. *G.* Et proſcultati ſunt eum. *C.* Et proſcultata ſunt omnes.
(e) *Verſu* 9. In æternum. *Veron. cum ſolo A.* In æternum es.
(f) *Verſu* 11. In miſericordia uberi. *Veron. A. G.* In miſericordia pingui.
(g) *Verſu* 12. Et deſpexit oculus meus inimicos meos. *Veron.* Et reſpiciet, *juxta Hebr. necnon Sym. & Theodot.* καὶ ἐπόψεται. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et reſpexit. *Gr. Vatic.* καὶ ἐπεῖδεν. *Item Veron. A.* In inimicis meis, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου. *G.* Oculus tuus: *& infra*, Audient aures tuæ.
(h) *Verſu* 13. Cedrus Libani. *Veron. Ambr. lib.* 2. *de Spiritu Sancto*, *cap.* 10. *pag.* 654. Cedrus, quæ eſt in Libano, *juxta Gr. Vatic.* ἡ κέδρος ἡ ἐν τῷ Λιβάνῳ.
(i) *Verſ.* 15. Et bene patientes. *Veron. & A.* Et tranquilli. *Gr. Vatic.* καὶ εὐπαθοῦντες.

Digitized by Google

XCII.

Enos odes to David
is tin imeran tu proſabbatu,
ote catociſte e ge (1)

O Quirios ebaſileuſen,
euprepian enedyſato,
Enedyſato Quirios dynamin,
ce periezoſato.
Ce gar * eſtereoſen
ten ycumenen
etis u ſaleutheſete.
Etymos o thronos ſu (2) o Theos,
apo tote, (3) ce apo tu eonos ſy i.
Eperan y potamy Quirie,
Eperan y potamy
phonas auton,
Apo phonon ydaton pollon.
Thaumaſty y meteoriſmy
tes thalaſses.
Thaumaſtos
en ypſelys o Quirios.
Ta martyria ſu epiſtotheſan
ſphodra.
To yco ſu prepi agiaſma
Quirie is macroteta imeron.

*Cod. mendosè, ſtereoſen.

[1] Poſt, *ge*, Gr. Vatic. transfert *αἶνος ᾠδῆς*.
[2] In Gr. Vatic. deeſt, *o Theos*.
[3] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.

XCII.

Laus Cantici ipſi David.
In diem * ante Sabbatum,
quando fundata eſt Terra.

DOminus regnavit; 1.
(*a*) decorem induit:
induit Dominus fortitudinem,
(*b*) & præcinctus eſt:
etenim confirmavit (*c*)
orbem terrarum,
qui non conmovebitur.
Parata eſt ſedes tua, Deus, 2.
ex illo: (*d*) & (*e*) a ſæculo tu es.
Elevaverunt flumina, Domine: 3.
elevaverunt flumina
(*f*) voces ſuas: (*g*)
a vocibus aquarum multarum 4.
mirabiles * (*h*) ſuſpenſuræ
maris:
mirabilis
(*i*) in excelſis Dominus.
Teſtimonia tua (*k*) credita 5.
facta ſunt nimis:
domum tuam decet (*l*) ſanctificatio,
Domine, * in longitudine dierum.

* *Vulg.* in die, *Veron.* in diem; & *ita Gr. Vatic.* εἰς τὴν ἡμέραν.

**Cod.* mirabile, *mendosè*.

* *Lege*, in longitudinem.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Decorem indutus eſt. *Veron. A. Ambr. lib. de Iſaac & Anima cap.* 7. *pag.* 376. *Et lib. de Benedict. Patriarch. cap.* 10. *pag.* 526. *Item lib.* 1. *de Off. miniſt. cap.* 46. *pag.* 59. *Et in Pſal.* 48. *pag.* 948. *R. & Caſſ.* Decorem induit. *Et ita mox cum eodem Veron. habent*, Induit Dominus.
(*b*) *Ibid.* Et præcinxit ſe. *Veron. cum ſolo A.* Et præcinctus eſt. *R. Rom. M. G. C.* Et præcinxit ſe virtutem.
(*c*) *Ibid.* Etenim firmavit. *Veron. cum ſolo A.* Etenim confirmavit.
(*d*) *Verſu* 2. Parata ſedes tua ex tunc. *Veron. cum ſolo A.* Parata eſt ſedes tua, Deus, ex illo. *Vocem*, Deus, *addunt etiam R. & Caſſ. S. Cyprianus vero pag. CCII.* Domine.
(*e*) *Ibidem*, *Veron. addit* Et, *cum Gr. adverſæ frontis*, Ce.
(*f*) *Verſu* 3. Vocem ſuam. *Veron. A. R. & Caſſ.* Voces ſuas, *juxta Gr. Vatic.* φωνὰς αὐτῶν.
(*g*) *Verſu* 4. Elevaverunt flumina fluctus ſuos. *Id abeſt a Veron. Ambr. lib.* 3. *Hexam. cap.* 1. *pag.* 34. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. Gr. Vatic. & a Pſalter. Æthiop.*
(*h*) *Ibid.* Elationes maris. *Veron. cum ſolo A.* Suſpenſuræ maris. *Gr. Vatic.* οἱ μετεωρισμοὶ.
(*i*) *Ibid.* In altis. *Veron. A. Ambr. lib.* 3. *Hexam. cap.* 1. *pag.* 34. *R. & Caſſ.* In excelſis.
(*k*) *Verſu* 5. Credibilia facta ſunt. *Veron. & A. hic, & lib.* 4. *de Doctr. Chr. num.* 56. *& alibi paſſim*, Credita facta ſunt. *Favet etiam Gr. Vatic.* ἐπιστώθησαν.
(*l*) *Ibid.* Sanctitudo. *Veron. A. & Caſſ.* Sanctificatio. *Et ita Pſalt. Ambroſianum.*

XCIII.

Pſalmos to David
tetradi Sabbatu.

O Theos ecdiceſeon Quirios
O Theos ecdiceſeon eparreſiaſato.
Ypſotheti o crinon ten gen,
Apodos antapodoſin
tys yperephanys.
Eos pote amartoli Quirie;
Eos pote amartoly
caucheſonte;
Phthecxonte ce laleſuſin
adician,

Lale-

XCIII.

Pſalmus ipſi David.
Quarta Sabbatorum.

DEus ultionum Dominus, 1.
Deus ultionum. *
Exaltare qui judicas terram: 2.
redde retributionem
ſuperbis.
Uſquequo peccatores, Domine, 3.
uſquequo peccatores
gloriabuntur?
reſpondent, (*a*) & eloquentur 4.
iniquitatem?

loquen-

* *Deſunt verba*, liberè [*vel, ut habet A.* fidenter] egit *in noſtro C.*

(*a*) *Verſu* 4. *Vulgata*, Effabuntur. *Veron. cum ſolo A.* Reſpondent. *R. Rom. M. G. C.* Pronuntiabunt.

Laleſuſin pantes
y ergazomeny
ten anomian.
Ton laon ſu Quirie
etapinoſan,
Ce ten cleronomian ſu
ecacoſan.
Cheran ce (1) orphanus
apeſtinan,
Ce (2) proſelytus ephoneuſan.
Ce ipan, uc opſete tauta o Quirios,
Ude ſyneſi (3) tauta
o Theos tu Iacob.
Synete de
aphrones
en to lao,
Ce mory pote phroneſate.
O phyteuſas to us
uchi acui;
I o plaſas (4) tus ophthalmus
u catanoi;
O pedeuon ethne uchi elegxi;
O didaſcon anthropon gnoſin;
Quirios ginoſci tus dialogiſmus
ton anthropon,
oti iſin matey.
Macarios anthropos, on an ſy
pedeuſis Quirie,
Ce ec tu nomu ſu didaxis auton,
Tu prayne (5) auton aph imeron
poneron,
Eos u oryge to amartolo
bothros.
Oti uc apoſete Quirios
ton laon autu,
Ce tin clironomian autu
uc encatalipſi,
Eos u diceoſyne
epiſtrepſe is eriſin,
Ce echomeny autes pantes
y euthis te cardia.
Diapsalma.
Tis anaſteſete my epi
ponereuomenus;
E tis ſynparaſteſete my

loquentur omnes
qui operantur
injuſtitiam?
Populum tuum, Domine, 5.
* humiliaverunt: **Cod. humiliaverunt.*
& hereditatem tuam
vexaverunt.
Viduam & pupillos (b) 6.
interfecerunt:
& (c) proſelytum occiderunt.
Et dixerunt; Non videbit Dominus; 7.
neque * intelliget (d) **Cod. intellegit, ſumpto E pro I, & contra.*
Deus Jacob.
Intelligite nunc qui (e) 8.
inſipientes eſtis
in populo;
& ſtulti aliquado ſapite.
Qui plantavit aurem, 9.
non audiet?
aut qui fingit oculum,
non conſiderat?
qui * erudit gentes, non arguet? 10. **Cod. eruit, mendosè.*
qui docet hominem ſapientiam?
Dominus ſcit cogitationes 11.
hominum
quoniam vanæ ſunt.
Beatus homo qnem tu 12.
erudieris, Domine;
& de lege tua docueris eum;
ut mitiges eum (f) a diebus 13.
malignis,
donec fodiatur peccatori
* fovea. ** Cod. foveam.*
Quoniam non repellet Dominus 14.
plebem ſuam;
& hereditatem ſuam
non derelinquet:
quoadusque juſtitia 15.
convertatur in judicium:
& qui habent eam, omnes (g)
recto ſunt corde.
Diapsalma.
Quis exſurget (b) mihi adver- 16.
ſus malignantes?
aut quis conſiſtit mihi (i)

epi adver-

[1] Gr. Vatic. ὀρφανούς.
[2] Gr. Vatic. προσηλύτους.
[3] In Gr. Vatic. deeſt, *tauta*.
[4] Gr. Vatic. τὸν ὀφθαλμόν.
[5] Gr. Vatic. αὐτῷ.

(b) *Verſu* 6. Viduam & advenam. *Veron. cum A.* Viduam & pupillos. *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis.*
(c) *Ibid.* Pupillos. *Veron. cum A.* Proſelytum. *Et ita Gr. Vatic.* προσήλυτον.
(d) *Verſu* 7. Nec intelliget. *Veron. Ambr. lib. 1. de Off. miniſt. cap. 24. pag. 15.* Neque &c.
(e) *Verſu* 8. Intelligite inſipientes. *Veron. A. R. & Caſſ.* Intelligite nunc qui inſipientes eſtis. *Gr. Vatic.* σύνετε δὴ ἄφρονες.
(f) *Verſu* 13. Ut mitiges ei. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ut mitiges eum, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis. Ibid.* A diebus malis. *Veron. cum ſolo A.* A diebus malignis.
(g) *Verſu* 15. Et qui juxta illam omnes qui recto ſunt corde. *Veron. cum ſolo A.* Et qui habent eam, omnes recto ſunt corde. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Et qui tenent eam. *M.* Et contineant eam. *Hebr.* Et ſequentur illud, *ſubaudi*, Judicium. *Pronomen vero* Qui, *abeſt etiam a G.*
(h) *Verſu* 16. Quis conſurget. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quis exurget.
(i) *Ibid.* Aut quis ſtabit mecum. *Veron.* Aut quis conſiſtit mihi, *juxta Græc. Vatic.* συμπαραστήσεταί μοι. *A. tamen habet*, Aut quis conſiſtet mihi. *Et ita legendum puto etiam in Veron. in quo forte Antiquarius poſuit I pro E.*

epi ergazomenus
ten anomian;
Imi oti Quirios eboethefen my,
Parabrachy parocifen
to ade e pſyche mu.
I elegon, ſeſaleute o pus mu,
To eleos ſu Quirie
* boethi my.
* Mendum pro *eboethi*
Quirie cata to plethos
ton odynon mu
en te cardia mu,
E paraclefis ſu
(6) euphranan ten pſychen mu.
Me ſynproſeſte ſy thronos
anomias,
O plaſſon copon epi proſtagmati.
Thereuſuſin epi pſychen diceu,
Ce ema athoon
catadicaſonte.
Ce egenethe my Quirios
is cataphygen,
Ce o Theos mu is boethon
elpidos mu.
Ce apodoſi autys (7) Quirios cata
ten anomian auton,
Ce cata ten ponerian auton
(8) exolethreuſi autus
Quirios o Theos emon.

adverſus operantes
iniquitatem?
Niſi quia Dominus adjuvit me; 17.
paulo minus (*k*) habitaverat
in inferno * anima mea.
* *Cod.* animam meam
Si dicebam; motus eſt pes meus: 18.
miſericordia tua, Domine,
adjuvabat me.
Domine, ſecundum multitudinem 19.
dolorum meorum
in corde meo,
conſolationes tuæ
lætificaverunt * animam meam.
* *Cod.* anima mea.
Numquid aderit (*l*) tibi ſedes 20.
iniquitatis,
qui fingis in præcepto (*m*) dolorem?
Captabunt * in anima juſti: 21.
* *Magis placet*, in animam, *ut habet Vulg.*
& ſanguinem innocentem
condemnabunt.
Et factus eſt mihi Dominus 22.
in refugium;
& Deus meus (*n*) in auxilium
ſpei meæ.
Et reddet ipſi (*o*) Dominus (*p*) ſecundum 23.
iniquitatem eorum:
& ſecundum * malitiam eorum
* *Cod.* malitia: *ſola cum.*
(*q*) diſperdet eos (*r*)
Dominus Deus noſter.

[6] Cod. *euphranan*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *lætificaverunt*, Gr. Vatic. ηὔφρανον.
[7] In Gr. Vatic. deeſt, *Quirios cata*.
[8] Gr. Vatic. ἀφανιεῖ.

(*k*) *Verſu* 17. Habitaſſet. *Veron. A. R. & Caſſ.* Habitaverat, *juxta Gr. Vatic.* παρῴκησεν.
(*l*) *Verſu* 20. *legendum puto* Adhæret, *cum Vulg. Gr. Vatic. tamen habet*, συμπροσέσται.
(*m*) *Ibid.* Laborem. *A. R. Rom. M. G. C.* Dolorem. *Et ita Veron. qui tamen mendoſe habet*, Dolore.
(*n*) *Verſu* 22. In adjutorium. *Veron. A. R. & Caſſ.* In auxilium.
(*o*) *Verſu* 23. *Vox*, Dominus, *additur in Veron. Lat. & Gr. adverſa frontis*, *atque in A. & R.*
(*p*) *Ibidem*, Iniquitatem ipſorum, & in malitia eorum. *Veron.* Secundum iniquitatem eorum: & ſecundum malitiam eorum, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis. A.* Secundum opera eorum, & ſecundum malitiam eorum. *Favet M. Caſſ. habet*, Et malitia eorum.
(*q*) *Ibid.* Diſperdet illos. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 28. *cum Caſſ.* Diſperdet eos.
(*r*) *Ibid.* Diſperdet illos. *Id non repetitur in A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. neque in Gr. Vatic.*

XCIV.

Enos odes to David.

DEute agalliaſometha to Quirio,
Alalaxomen to Theo to ſoteri
emon.
Prophthaſomen to proſopon autu
en exomologeſi,
Ce en pſalmys alalaxomen auto.
Oti Theos megas Quirios,
Ce baſileus megas
epi pantas theus.
Oti uc apoſete Quirios
ton laon autu,

XCIV.

Laus Cantici, ipſi David.

VEnite, exultemus Domino; 1.
* Jubilemus Deo Salvatori
noſtro;
* *C.* jubilemus: *ita infr. V pro B.*
præoccupemus faciem ejus 2.
* in confeſſione;
* *Cod.* in confeſſionem.
& in pſalmis jubilemus ei:
quoniam Deus magnus eſt (*a*) Dominus; 3.
& rex magnus ſuper
omnes Deos: (*b*)
quoniam non repellet Dominus
plebem ſuam:

Oti

quo-

(*a*) *Verſu* 3. *Vulgata*, Quoniam Deus magnus. *Veron. cum ſolo A.* Quoniam Deus magnus eſt.
(*b*) *Ibid.* Super omnes Deos. *Ad iſthæc verba in Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C. ſubſequitur:* Quoniam non repellet Dominus plebem ſuam, *juxta Gr. Vatic.* ὅτι οὐκ ἀπώσεται κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. *Quod a Vulg. pariter, ac Mss. Bibliis abeſt.*

Oti en te chiri autu
ta perata tes ges,
Ce ta ypſe ton oreon
autu (1) iſin
Oti autu eſtin thalaſſa,
ce aùtos epyeſen auten,
Ce tin xeran e chires autu
eplaſan.
Deute proſcyneſomen,
ce proſpeſomen auto,
Ce clauſomen enantion Quiriu
tu pyeſantos emas,
Oti autos eſtin (2) Quirios
o Theos imon,
Ce imis laos nomes autu,
ce probata chiros autu.
Simeron ean tes phones autu acuſete,
mi ſclirynete
tas cardias ymon,
Os en to parapicraſmo
Cata ten emeran tu piraſmu
en te eremo,
U epiraſan me
y pateres ymon.
Edocimaſan, ce (3) idoſan
ta erga mu.
Teſſaraconta ete dio proſochthiſa
te genea ecine,
Ce ipa, ai planonte
te cardia,
Ce auty uc egnoſan
tas odus mu.
Os omoſa en te orge mu
I iſeleuſonte is tin (4) anapauſin mu.

quoniam * in manu ejus (c) 4. — *Cod. mendosè, in manus.
fines terræ;
& altitudines montium
* ipſius ſunt: — *Cod. ipſis, mendosè.
quoniam ipſius eſt mare, 5.
& ipſe fecit illud;
& * aridam (d) manus ejus — *Cod. arida.
(e) finxerunt.
Venite adoremus 6.
(f) & proſternamur ei,
& * ploremus ante Dominum — *Cod. floremus.
qui fecit nos:
quoniam ipſe eſt Dominus 7.
Deus noſter;
& nos populus paſcuæ ejus,
& * oves manus ejus. — *Cod. obes, ſumpto B pro V.
Hodie ſi vocem ejus audieritis; 8.
nolite obdurare
corda veſtra
ſicut (g) in amaricatione. 9.
ſecundum diem temtationis
in deſerto.
Ubi temtaverunt me
patres veſtri:
probaverunt, (h) & viderunt
opera mea.
Quadraginta annis (i) proximus 10.
fui generationi huic:
& dixi; Semper (k) iſti errant
corde.
Et ipſi non cognoverunt 11.
vias meas:
quibus juravi (l) in ira mea;
ſi introibunt in requiem meam.

[1] Gr. Vatic εἰσιν.
[2] Cod. Veron. addit, *Quirios*, cum Vulg. *Dominus*.
[3] Gr. Vatic. εἶδον.
[4] Cod. *anapauſin*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. κατάπαυσιν.

(c) *Verſu* 4. Quia in manu ejus ſunt. *Veron. A. & Caſſ.* Quoniam in manu ejus, *omiſſo* ſunt.
(d) *Verſu* 5. Et ſiccam. *Veron. Ambr. Hexam. lib. 3. cap. 4. pag.* 40. *A. Caſſ. R. Rom. M. G.* Et aridam.
(e) *Ibid.* Formaverunt. *Veron. cum ſolo A.* Finxerunt. *R. Rom. M. G.* Fundaverunt. *Hebr.* Plaſmaverunt.
(f) *Verſu* 6. Et procidamus. *Veron. cum A.* Et proſternamur ei; *juxta Gr. Vatic.* καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ. *Ambr. de Pœnit. lib. 2. cap. 11. pag.* 438. *R. & Caſſ.* Et procidamus ante eum.
(g) *Verſu* 9. In irritatione. *Veron. cum A.* In amaricatione, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῷ παραπικρασμῷ. *R. Rom. M. G. C.* In exacerbatione.
(h) *Ibid.* Probaverunt me. *Particula* Me *deeſt in Veron. A. R. Rom. M. G. & Gr. Vatic.*
(i) *Verſu* 10. Offenſus fui generationi illi &c. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M.* Proximus fui generationi huic. *Gr. Vatic.* προσώχθισα. *C.* Adhæſi. *Gr.* Odio fui in gentibus, & converſatus ſum generationi iſti. *Hebr.* Diſplicuit mihi generatio illa.
(k) *Verſu* 10. *&* 11. Hi errant corde. Et iſti. *Veron. & Caſſ.* Iſti errant corde. Et ipſi. *Apud C. poſt*, Hi errant corde, *legitur*, Propter quod odio habui hanc generationem. *Hinc ſequitur*, Et ipſi non cognoverunt &c. *A.* Iſti, *utrobique*.
(l) *Verſu* 11. Ut juravi. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. C.* Quibus juravi.

XCV.

Ote o ycos (1) ocodomito
meta tin echmaloſian, ode
to David.

Asate to Quirio aſma cenon,
Aſate to Quirio paſa e ge,

Aſate

XCV.

Quando domus ædificabatur
poſt captivitatem. Canticum
ipſi David.

Cantate Domino canticum novum; 1.
cantate Domino omnis terra:

cantate

[1] Gr. Vatic. ᾠκοδομεῖτο.

Aſate to Quirio, eulogeſate	cantate Domino, (*a*) benedicite 2.
to onoma autu,	nomen ejus:
Euaggelizeſthe imeran	benenuntiate (*b*) diem 3.
ex imeras to ſoterion autu (2)	ex die ſalutare ejus; (*c*)
En paſin tys lays ta thaumaſia autu.	in omnibus populis mirabilia ejus.
Oti megas Quirios,	Quoniam magnus Dominus 4.
ce enetos ſphodra,	& laudabilis valde,
Phoberos eſtin epi pantas tus theus.	terribilis eſt ſuper omnes Deos:
Oti pantes y they ton ethnon	quia omnes dii gentium 5.
demonia,	dæmonia:
O de Quirios tus uranus epyeſen.	Dominus autem cœlos fecit.
Exomologeſis ce oreotes	Confeſſio & pulcritudo 6.
enopion autu,	in conſpectu ejus:
Agioſyne ce megaloprepia	ſanctitas (*d*) & magnificentia
en to agiaſmati autu.	in Sanctificatione ejus.
Enegcate to Quirio e patrie ton ethnon,	Adferte Domino patriæ Gentium, 7.
Enegcate to Quirio doxan,	adferte Domino gloriam
ce timen,	& honorem:
Enegcate to Quirio doxan	adferte Domino gloriam
onomati autu, (3)	nomini ejus. *
Proſcyneſate to Quirio	Adorate Dominum 8.
en aule agia autu,	in atrio ſancto ejus.
Saleutheto apo proſopu autu	Commoveatur a facie ejus 9.
paſa e ge.	univerſa terra.
Ipate en tys ethneſin,	Dicite in nationibus; (*e*)
o Quirios ebaſileuſen (4) apo xylu,	(*f*) Dominus regnavit a Ligno.
Ce gar catorthoſen ten ycumenen	Etenim correxit orbem terræ 10.
etis u ſaleutheſete,	qui non conmovebitur:
Crini laus	judicabit * populos
en euthyteti,	* in æquitate.

* *Poſt* ly, *ejus, vide, quid deſit, in nota* (*e*)

* *Cod.* judicavit, *ſumpto* V *pro* R. *Et* * in æquitatem, *pro* in ęquitate, *ut emendavimus in Textu.*

Euphre- Y Jucun-

[2] Ante *En paſin*, deeſt ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ.
[3] Ante *Proſcyneſate*, deeſt in Veron ἄρατε θυσίας, καὶ εἰσπορεύεσθε εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ.
[4] Cod. Veron. addit *apo xylu*. Extabat in verſione LXX. teſte S. Juſtino in dial. cum Tryphone, ut videre licet hic lit. (*f*) in notis ad Pſalt. Latinum.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Et benedicite nomini ejus. *Veron.* & *A. in Mss.* Benedicite nomen ejus, *omiſſo* Et; *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. *R.* & *Caſſ.* Et benedicite nomen ejus.
(*b*) *Verſu* 3 Annuntiate. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Benenuntiate. *Ibid.* De die in diem. *Veron. A.* & *G.* Diem ex die; *adamuſſim Gr. Vatic.* εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.
(*c*) *Ibid. verba*: Annuntiate inter gentes gloriam ejus, *hic deſunt in Veron. Gr.* & *Latino adverſa frontis ex oſcitantia Scriptoris. Item Ver.* 8. *verba illa*, Tollite hoſtias, & introite in atria ejus; *quæ tamen addita ſunt ſecundis curis.*
(*d*) *Verſu* 6. Sanctimonia. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Sanctitas.
(*e*) *Verſu* 9. Dicite in Gentibus. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Dicite in Nationibus.
(*f*) *Ibid.* Quia Dominus regnavit. *Veron. R. Rom. G.* & *C.* Dominus regnavit a Ligno; *Ut olim habebatur in LXX. virali Verſione*, & *nunc etiam legitur in Græc. Veron. adverſæ frontis, in quo extra omnem controverſiam exhibetur pura puta LXX. Translatio non Exaplaris. Porro hanc Veron. Codicis lectionem*, Apo xylu, *in Græcis Exemplaribus quondam obtinuiſſe, evincitur ex Syriaca Verſione, quam S. Ephrem Syrus ad manus habuit;* & *Caſſiodorus, vir Græci eloquii non ignarus, id aperte teſtatur in ſuis in hunc Pſalmum Commentariis. Quare in Hebraico quoque Textu primùm exſtitiſſe nullus dubito; Sed, exorta vix Christi Eccleſia, Judæi in Crucis odium ea verba ſuſtulerunt abraſeruntque; ut conqueritur S. Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone. Origenes vero, cum in Hebræum exemplar incidiſſet, in quo ea lectio deſiderabatur, LXX. Verſionem ad ipſius fidem minus prudenter reſtituit. In hujus ſententiam poſtmodum S. Hieronymus deſcendens, eam lectionem poſtliminio revocare voluit, reluctantibus licèt Occidentis Eccleſiis, in quibus per aliquot ſæcula ea lectio ſubſtitit, ut colligitur ex antiquis Patribus; præſertim vero ex S. Auguſtino in hunc locum: ex S. Leone Serm. 4. de Paſſione Dominica: ex Auctore Opuſculi* De Montibus Sina & Sion, *qui S. Cypriani nomine circumfertur: ex Tertul. pag.* 196. 199. & 409: & *ex Ambr. in Ep.* 1. *ad Cor. pag.* 160. *Hiſce Patribus concinit etiam Eccleſia, quæ in Hymno Paſſionis ad hunc uſque diem modulatur:*

Impleta ſunt, quæ concinit
David fideli carmine,
Dicendo nationibus:
Regnavit a Ligno Deus.

Item in Crucis Commemoratione tempore Paſchali legitur: Quia Dominus regnavit a Ligno. *Sed quorſum hæc congerimus? cum Itala Verſio, quam damus, ab ipſis Fidei incunabulis exorta ex LXX. Virorum verſione*, & *exemplaria Eccleſiæ Africanæ, quæ eſt Romanæ propago, quæque ab ipſa Libros Sacros accepit, ſupra. dictam Lectionem ſartam tectam ſervaverint: licèt ipſa mutilata fuerit atque ſublata jam ab initio in Hebræis* & *Græcis, qui forte penes Judæos erant, Mss. libris.*

Luphreneſthoſan y urany,
ce agalliaſtho e ge,
Saleutheto e thalaſſa,
ce to pleroma autes.
Chareſete ta pedia, ce panta
ta en autys.
Tote agalliaſonte panta
ta xyla tu drymu
Pro proſopu Quiriu,
oti erchete,
Oti erchete crine
tin gin.
Crini ten ycumenen
en diceoſyne,
Ce laus en te alethia autu.

Jucundentur cœli, (*g*) 11.
& exultet terra;
conmoveatur mare,
& plenitudo ejus;
gaudebuut campi & omnia
quæ iu eis ſunt:
tunc exultabunt omnia 12.
ligna ſylvarum
ante faciem (*b*) Domini;
quoniam venit,
quoniam venit judicare
terram:
judicabit * orbem terrarum 13.
* in æquitate;
& populos in veritate ſua.

*Cod. judicavit, pro, judicabit; ſumpto V pro B. Mox * in æquitatem: mendoſè.*

[*g*] *Verſu* 11. Lætentur cœli. *Veron. & A.* Jucundeutur cœli.
[*b*] *Verſu* 12. A facie. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ante faciem; *& ita Gr. Vatic.* πρὸ προσώπου. *Ibid.* Quia venit. *Veron. cum A. R. & Caſſ.* Quoniam venit.

XCVI.

To David ote ge autu
cathiſtate.

O Quirios ebaſileuſen, agalliaſtho e ge,
Euphranthetoſan neſy polle.
Nephele ce gnophos cyclo autu,
Diceoſyne, ce crima
catorthoſis tu thronu autu.
Pyr enantion autu proporeuſete,
Ce phlogii cyclo
tus echthrus autu.
Ephanan e aſtrape autu
te ycumene,
Iden ce eſaleuthe e ge.
Ta ore etaceſan
oſi ceros apo proſopu Quiriu (1)
Apo proſopu Quiriu paſes * tes ges.
Aneggilan * y urany
ten diceoſynen autu,
Ce idoſan pantes y lay
teu doxau autu.
Eſchynthetoſan pantes
y proſcynuutes tys glyptys,
Y encauchomeuy en tys idolys auton.
Proſquynisate (2) auton pantes y aggely autu.
Ecuſen ce euphranthe Sion,
Ce * egalliaſanto e thygateres tes Iudeas
Enecen ton crimaton ſu Quirie.
Oti ſy i Quirios
o ypſiſtos epi
pasan

** C. mend. tes getes.*
**Cod. mendosè, eneggilan.*
**Cod mendosS, egalliaſonte.*

XCVI.

Ipſi David; (*a*) cum terra ejus
reſtituta eſt.

Dominus regnavit, exultet terra; 1.
jucundentur inſulæ multæ.
Nubes & caligo in circuitu ejus: 2.
juſtitia & judicium
(*b*) directio ſedis ejus.
Ignis (*c*) ante eum præibit: 3.
& * inflammabit iu circuitu
inimicos ejus.
Apparuerunt (*d*) fulgura tua 4.
orbi terræ;
vidit & conmota eſt terra:
montes (*e*) fluxerunt 5.
ſicut cera a facie Domini,
a facie Domini omnis terra:
adnuntiaverunt cœli 6.
juſtitiam ejus:
& viderunt omnes populi
gloriam ejus.
Confundantur omnes 7.
qui adorant ſculptilia,
qui gloriantur (*f*) in ſimulacris ſuis.
Adorate eum omnes Angeli ejus. 8.
Audivit & jucundata eſt Sion:
& exultaverunt filiæ Judæ
propter judicia tua, Domine:
quoniam (*g*) tu es Dominus 9.
altiſſimus ſuper
omnem

** Cod. inflammavit; V pro B.*

[1] Poſt, *Quiriu*, Gr. Vatic. ponit, ὡσεὶ κηρός.
[2] Gr. Vatic. αὐτῷ.

[*a*] *Verſu* 1. *Vulgata*, Huic David. *Veron. A. & Caſſ.* Ipſi David.
[*b*] *Verſu* 2. Correctio. *Veron. cum ſolo A.* Directio. *C.* Correptio. *Hebr.* Firmamentum:
[*c*] *Verſu* 3 Ante ipſum præcedet. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ante eum præibit.
[*d*] *Verſu* 4 Illuxecunt. *Veron. & A.* Apparuerunt. *Gr. Vatic.* ἔφαναν.
[*e*] *Verſu* 5. Sicut cera fluxerunt. *Veron. & A.* Fluxerunt ſicut cera, *juxta ordinem Gr. Veron. adverſa frontis.*
[*f*] *Verſu* 7. Et qui gloriantur. *Veron. A. & Caſſ. omittunt*, Et, *juxta Gr. Vatic.*
[*g*] *Verſu* 9. Tu Dominus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Tu es Dominus.

paſan ten gen,
Sphodra ypcrypſôthes
yper pantas tus theus.
Y agapontes ton Quirion,
miſite poneron.
Phylaſſi Quirios tas pſychas
ton oſion autu,
Ec chiros amartolon
ryſete * auton
Phos anetilen to diceo,
Ce tys euthefi te cardia euphroſyne.
Euphranthete dicey en to Quirio,
Ce exomologiſthe te mneme
tes agioſynes autu.

* Emendatur fec. cur. autus.

omnem terram:
nimis exaltatus es
ſuper omnes deos.
Qui diligitis Dominum, 10.
odite malignum:
cuſtodit Dominus animas
(*b*) juſtorum ſuorum:
de manu peccatorum (*i*)
eruet eos.
Lux orta eſt juſto: 11.
& rectis corde (*k*) jucunditas.
Jucundamini juſti in Domino: 12.
& confitemini memoriæ
(*l*) ſanctitatis ejus.

(*h*) *Verſu* 10. Sanctorum. *Veron.* Juſtorum. *A. Rom. M. G. & R.* Servorum. *Gr. Vatic.* τῶν ὁσίων.
(*i*) *Ibid.* De manu peccatoris. *Veron. & Caſſ.* De manu peccatorum, *juxta Gr. Vatic.* ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλῶν. *Ibid.* Liberabit. *Veron. & A.* Eruet.
(*k*) *Verſu* 11. Lætitia. *Veron. & A.* Jucunditas. *Mox Verſu* 12. Lætamini. *Veron. cum eodem A.* Jucundamini.
(*l*) *Verſu* 12. Sanctificationis ejus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Sanctitatis ejus.

XCVII.

Pſalmos to David.

ASate to Quirio aſma cenon,
Oti thaumaſta epyeſen Quirios.
Eſoſen auto e dexia autu,
Ce o brachion o agios autu.
Egnoriſen Quirios * to ſoterion
autu,
Enantion ton ethnon
apecalypſen ten diceoſynen autu.
Emneſthe tu eleus
autu to Iacob,
Ce tes alethias autu to yco
Iſrahel.
Idoſan panta ta perata
tes ges to ſoterion
tu Theu emon.
Alalaxate to Theo paſa * ge,
Aſate ce agalliaſthe,
ce pſalate.
Pſalate to Quirio en cithara,
En cithara * e phone pſalmu
En ſalpigxin elates,
ce phone ſalpingos ceratines.
Alalaxate enopion
tu baſileos Quiriu,
Saleutheto e thalaſſa,
ce to pleroma autes,
E ycumene ce [1] pantes

*Cod. mendosè geminat, *to ſoterion*.

* Ante *ge*, additur fec. curis art *I*.

* Tò *e*, emendatur f. c. *ce*.

XCVII.

Pſalmus ipſi David. 1.

CAntate Domino canticum novum,
quoniam mirabilia fecit Dominus: (*a*)
ſanavit ei * (*b*) dextera ejus
& brachium ſanctum ejus.
Notum fecit Dominus 2.
* ſalutare ſuum:
ante conſpectum Gentium (*c*)
revelavit juſtitiam ſuam.
Memor fuit (*d*) miſericordiæ 3.
ſuæ Jacob;
& veritatis ſuæ (*e*) domus
Iſrahel.
Viderunt omnes (*f*) fines 4.
terræ * ſalutare
Dei noſtri.
Jubilate * Deo omnis terra: 5.
cantate & exultate
& pſallite.
Pſallite Domino in cithara, 6.
in cithara & voce pſalmi:
in tubis ductilibus,
& voce tubæ corneæ.
Jubilate in conſpectu 7.
regis Domini;
conmoveatur mare (*g*)
& plenitudo ejus,
orbis terræ, & omnes

* *Cod.* dexteram.

* *Cod.* ſalutarem.

* *Cod.* ſalutarem.

* *Cod.* juvilate; *ſumpto V pro B.*

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *pantes*.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Quia mirabilia fecit. *Veron. A. & Caſſ.* Quoniam mirabilia fecit Dominus, *juxta Gr. Vatic.* ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος. *R.* Quia mirabilia fecit Dominus.
(*b*) *Ibid.* Salvavit ſibi. *Veron. cum ſolo A.* Sanavit ei. *R. Rom. M.* Salvavit eum. *G. C.* Liberavit eum. *Gr. Vatic.* ἔσωσεν αὐτῷ.
(*c*) *Verſu* 2. In conſpectu gentium. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ante conſpectum gentium.
(*d*) *Verſu* 3. Recordatus eſt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Memor fuit. *Ibid.* Miſericordiæ ſuæ. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. addunt*, Jacob, *juxta Gr. Vatic.* τοῦ ἐλέους αὐτοῦ τῷ Ἰακώβ.
(*e*) *Ibid.* Domui Iſrael. *Veron. & Caſſ.* Domus Iſrahel. *Et ita A. in editis.*
(*f*) *Verſu* 4. Termini terræ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Fines terræ.
(*g*) *Verſu* 7. Moveatur mare. *Veron. A. & Caſſ.* Conmoveatur mare. *Ibid.* Et qui habitant. *Veron.* Et omnes qui &c. *juxta Gr. Veron.* Ce pantes y &c. *R. & Caſſ.* Et univerſi qui &c. *A.* Et omnes habitantes.

y catycuntes en aute.
Potamy crotefuſin chiri
epi to auto,
Ta ore agalliaſonte,
oti eci crine
tin gin.
Crini ten ycumenen
en diceoſyne,
Ce laus en euthyteti.

qui habitant in eo;
flumina (*b*) plaudeant manibus 8.
in idipſum,
montes exultabunt: *
(*i*) quoniam venit judicare
terram:
judicabit * (*k*) orbem terræ 9.
in juſtitia;
& populos in æquitate.

* *Hic addit antiqua manus:* ante faciem Domini, quoniam venit, [quoniam] *&c.*
* *Cod.* judicavit, *pro,* judicabit.

(*b*) *Verſu* 8. Plaudent manu, ſimul montes. *Veron.* Plaudeant. *Item Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. C.* Manibus in idipſum, montes.
(*i*) *Ibid.* A conſpectu Domini. *Hæc deſunt in Gr. Vatic. atque in noſtro Lat. Veron. in quo tamen additum ſec. curis:* ante faciem Domini, quoniam venit. *A.* A facie Domini [*in Mss.* a facie Dei] quoniam venit.
(*k*) *Verſu* 9. Orbem terrarum. *Veron. & Caſſ.* Orbem terræ.

XCVIII.

Pſalmos to David.

O Quirios ebaſileuſen,
orgizeſthoſan lay.
O cathemenos epi ton (1) Cerubin,
ſaleutheto e ge.
Quirios en Sion megas,
ce ypſelos eſtin
epi pantas tus laus.
Exomologeſaſthoſan (2) pantes
to onomati ſu to megalo,
Oti phoberon, ce agion eſtin,
Ce time baſileos criſin agapa.
Sy etymaſas euthytetas,
Criſin ce diceoſynen
en Iacob ſy epyeſas.
Ypſute Quirion ton Theon emon,
Ce proſcynite (3) to ypopodion
ton podon autu,
oti agios eſtin.
Moyſes ce Aaron
en tys iereuſin autu,
Ce Samuhel en tys
epicalumenys to onoma autu.
Epecalunto ton Quirion,
ce autos (4) epecuen autus,
En ſtylo nepheles
elali pros autus.

Ephylaſ-

XCVII.

Pſalmus ipſi David. 1.

Dominus regnavit,
iraſcantur populi:
qui * ſedes (*a*) ſuper * Cherubin,
(*b*) commoveatur mare.
Dominus in Sion magnus 2.
(*c*) & excelſus eſt
ſuper omnes populos.
Confiteantur (*d*) omnes 3.
nomini tuo magno:
quoniam terribile & ſanctum eſt;
& honor regis judicium diligit.
Tu paraſti (*e*) æquitatem: 4.
judicium & juſtitiam
in Jacob tu feciſti.
Exaltate Dominum Deum noſtrum: 5.
& adorate (*f*) ſcabellum
pedum ejus;
(*g*) quoniam ſanctus eſt.
Moyſes & Aaron 6.
in Sacerdotibus ejus,
& Samuhel (*h*) in his
qui invocant nomen ejus;
invocabant Dominum, 7.
& ipſe exaudiebat eos:
in columna nubis
loquebatur ad eos:

cuſtodie-

* *Cod.* ſedes, *mend. Mox* Cerubin.

(1) Gr. Vatic. χερουβὶμ.
(2) In Gr. Vatic. deeſt, *pantes.*
(3) Gr. Vatic. τῷ ὑποποδίῳ.
(4) Gr. Vatic. ἐπήκουεν, omiſſo *autus.*

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata,* Qui ſedet. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. C. Car. Colb. Ger. Gal.* Qui ſedes.
(*b*) *Ibid.* Moveatur terra. *Veron.* Commoveatur mare. [*Lege* Terra, *non* Mare, *quod oſcitanter Antiquarius ſcripſit, deceptus a Verſu 7. præcedentis Pſalmi*] *A.* Commoveatur terra.
(*c*) *Verſu* 2. Et excelſus. *Veron. & A. addunt* Eſt, *cum Gr. Vatic.* ἐστι.
(*d*) *Verſu* 3. Confiteantur. *Veron. addit,* Omnes; *Et ita Gr. adverſa frontis,* Pantes.
(*e*) *Verſu* 4. Directiones. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M.* Æquitatem. *C. G.* Æquitates. *Et ſic Hebr. In Gr. Vatic. eſt* εὐθύτητα.
(*f*) *Verſu* 5. Scabellum, *cum Veron. S. Auguſtinus hic habet:* „ *Quod dicunt Græci* ὑποπόδιον, *dixerunt Latini* „ Scabellum; *& alii dixerunt,* Suppedaneum. „
(*g*) *Ibid.* Quoniam ſanctum eſt. *Veron. & C.* Quoniam ſanctus eſt, *juxta Gr. Vatic.* ὅτι ἅγιός ἐστι. *Et ſic A. in melioris notæ Mss. & Hebr.*
(*h*) *Verſu* 6. Inter eos, qui invocant. *Veron. & A.* In his, qui invocant. *Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις.

Ephylaſſon ta martyria autu,
Ce ta proſtagmata a edocen autys.
Quirie o Theos emon
ſy epecues autus.
O Theos (5) ſy euilatos
eginu autys,
Ce ecdicon epi panta
ta epitedeumata auton.
Ypſute Quirion ton Theon emon,
Ce * proſcynite is oros
agion autu,
Oti agios Quirios o Theos emon.

*Cod. mendosè, proſcynete.

cuſtodiebant teſtimonia ejus,
& præcepta quæ dedit eis (i)
Dominus Deus noſter. 8.
(k) Tu exaudiſti eos,
Deus, (l) tu propitius
fuiſti illis,
& vindicans in omnes
affectiones eorum.
Exaltate Dominum Deum noſtrum: 9.
& adorate montem (m)
ſanctum ejus:
quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

(5) Cod. Veron. addit, *ſy*, cum Vulg. *tu*.

(i) *Verſu* 7. Et præceptum quod dedit illis. *Veron.* Et præcepta quæ dedit eis, *juxta Gr. Vatic.* καὶ τὰ προςτάγματα ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς. *A. & Caſſ.* Et præcepta ejus quæ dedit illis. *R.* Et præcepta ejus quæ dederat illis.

(k) *Verſu* 8. Tu exaudiebas. *Veron. & A.* Tu exaudiſti.

(l) *Ibid.* Propitius fuiſti eis. *Veron. A. & Caſſ.* .... illis. *Ibid.* Et ulciſcens in omnes adinventiones eorum. *Veron. cum ſola A.* Et vindicans in omnes affectiones eorum. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et vindicans in omnia ſtudia eorum.

(m) *Verſu* 9. Et adorate in monte ſancto ejus. *Veron. cum Verſ. Syr.* Et adorate montem ſanctum ejus. *Textus Hebr.* Et incurvate vos monti ſanctitatis ejus.

XCIX.

Pſalmos is exomologeſin.

Alalaxate to (1) Theo paſa e ge,
Duleuſate to Quirio
en euphroſyne.
Iſelthate enopion autu
en agalliaſi,
Gnote oti Quirios
autos eſtin o Theos.
Autos epyeſen emas,
ce uchi emis,
Emis (2) de laos autu,
ce probata nomes autu.
Iſelthate is tas pylas autu
en exomologeſi,
Is (3) tas aulas autu en ymnis.
exomologiſthe auto,
Enite to onoma autu.
oti chreſtos Quirios,
Is ton eona to eleos autu,
Ce eos geneas
ce geneas e alethia autu.

C. Pſal-

XCIX.

Pſalmus in confeſſione. 1.

Jubilate Deo omnis terra:
Servite Domino
(a) in jucunditate.
Intrate (b) in conſpectu ejus 2.
in exultatione.
Scitote quoniam Dominus 3.
ipſe eſt Deus:
ipſe fecit nos;
& non ipſi nos.
Nos autem populus ejus, (c) 4.
& oves * paſcuæ ejus.
Intrate in portas (d) ejus
in confeſſione,
atria ejus in hymnis.
Confitemini ei:
laudate nomen ejus 5.
quia * ſuavis eſt Dominus:
in æternum miſericordia ejus:
& uſque * in generationem
& generationem veritas ejus.

C. Pſal-

* Cod. & obes. B pro V.

* Cod. ſuabis. B pro V.

* Cod. in generatinne, & generatione, mendosè.

(1) Gr. Vatic. Κυρίῳ.

(2) Cod. Veron. addit, *de*, cum Vulg. *autem*.

(3) In Gr. Vatic. deeſt, *is*.

(a) *Verſu* 1. In lætitia. *Veron. & A.* In jucunditate.

(b) *Verſu* 2. Introite. *Veron. A. R. & Caſſ.* Intrate.

(c) *Verſu* 3. Populus ejus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Nos autem populus ejus, *juxta Gr. Veron.* Emis de &c.

(d) *Verſu* 4. Introite portas. *Veron. & A.* Intrate in portas, *juxta Gr. Vatic.* ἰς *&c. R. & Caſſ.* Intrate portas. *Ibid.* Confitemini illi. *Veron. & A.* Confitemini ei.

C.

Pſalmos to David.

ELeos ce criſin
aſome ſy Quirie.
Pſalo ce ſyneſo en odo
amomo. pote
exis pros me
Dieporeuomen en acacia
cardias mu en meſo
tu ycu * mu.
U proethemen pro ophthalmon
mu pragma paranomon,
Pyuntas parabaſis
emiſeſa.
Uc ecollethe my cardia ſcambe,
Ecclinontos ap emu tu poneru
uc eginoſcon.
Ton catalalunta lathra tu pleſion
autu, tuton exediocon,
Yperephano ophthalmo
ce apleſto cardia,
tuto u ſyneſthion.
Y ophthalmy mu epi
tus piſtus tes ges,
Tu ſyncatheſthe
autus met emu.
Poreuomenos en odo amomo,
utos my elyturgi.
U catoci en meſo tes * ycias
mu pyon yperephanian.
Lalon adica u cateuthynen
enantion ton ophthalmon mu.
Is tas proias (1) apectennon
pantas tus amartolus tes ges,
Tu exolethreuſe
ec poleos Quiriu
Pantas tus ergazomenus
ten (2) anomian.

* Cod. primia curis, ſu; ſec. verò, ut in Textu.

* Cod. mendosè geminat, ycias.

CI. Pro-

C.

Pſalmus ipſi David. 1.

MIſericordiam * & judicium
cantabo tibi, Domine.
Pſallam, & intelligam in via 2.
inmaculata, quando
venies ad me.
Deambulabam (*a*) in innocentia
cordis mei in medio
(*b*) domus tuæ:
non proponebam ante oculos 3.
meos (*c*) rem malam.
Facientes prævaricationem
odio habui.
Non adhæſit mihi cor * pravum. 4.
Cum declinaret a me malignus, (*d*)
non cognoſcebam.
Detrahentem (*e*) proximo ſuo 5.
occulte, hunc perſequebar.
Superbo oculo
& inſatiabili corde,
(*f*) huic non conveſcebar.
Oculi mei (*g*) ſuper 6.
fideles terræ,
ut ſimul ſederent (*h*)
* hi mecum:
ambulans * in via inmaculata;
hic mihi miniſtrabat.
Non habitabat (*i*) in medio 7.
domus meæ (*k*) faciens ſuperbiam:
loquens iniqua, non direxit
in conſpectu oculorum meorum.
In matutinis (*l*) interficiebam 8.
omnes peccatores terræ,
ut diſperdam (*m*) * (eos)
de civitate Domini
omnes operantes
iniquitatem.

* Cod. miſericordia, mendosè.

* Cod. corrabum, ſumptoB pro V.

* Cod. hii.

* Cod. in viam inmaculatam.

* Dele, eos.

CI. Ora-

(1) Gr. Vatic. ἀπέκτεινον.
(2) Gr. Vatic. ἀδικίαν.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Perambulabam. *Veron. A. & Ambr. lib.* 3. *de Spiritu Sancto cap.* 17. *pag.* 690. Deambulabam.
(*b*) *Ibid.* Domus meæ. *Veron. Ambr. lib.* 3. *de Spiritu Sancto pag.* 690. *& plerique Mss.* Domus tuæ. *Sic etiam R. Rom. G. C.*
(*c*) *Verſu* 3. Rem injuſtam. *Veron. A. R. & Caſſ.* Rem malam. *Ibid.* Facientes prævaricationes odivi. *Veron. & A.* Facientes prævarieationem odio habui.
(*d*) *Verſu* 4. Declinantem a me malignum non cognoſcebam. *Veron. & A.* Cum declinaret a me malignus, non cognoſcebam, *juxta Gr. Vatic.* ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγίνωσκον.
(*e*) *Verſu* 5. Secretò proximo ſuo. *Veron. A. & Caſſ.* Proximo ſuo occulte. *R.* Adverſus proximum ſuum occulte.
(*f*) *Ibid.* Cum hoc non edebam. *Veron. & A.* Huic non conveſcebar, *juxta Gr. Vatic.* τούτῳ οὐ συνήσθιον. *R. & Caſſ.* Cum hoc ſimul non edebam.
(*g*) *Verſu* 6. Ad fideles. *Veron. A. Ambr. lib.* 2. *de Spiritu Sancto cap.* 10. *pag.* 654. *R. & Caſſ.* Super fideles. *Gr. Vatic.* ἐπὶ τοὺς πιστούς.
(*h*) *Ibid.* Ut ſedeant mecum. *Veron.* Ut ſimul ſederent hi mecum. *A.* Ut conſiderent hi mecum. *Caſſ. quoque, & R. habent*, hi mecum, *juxta Gr. Vatic.* αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ.
(*i*) *Verſu* 7. Non habitabit. *Veronen.* Non habitabat, *juxta Gr. Vatic.* οὐ κατῴκει. *G.* Non inhabitabat. *A.* Non habitavit.
(*k*) *Ibid.* Qui facit ſuperbiam. Qui loquitur iniqua. *Veron. & A.* Faciens ſuperbiam. Loquens iniqua.
(*l*) *Verſu* 8. In matutino. *Veron. A. R. Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1168. *& Caſſ.* In matutinis, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὰς πρωΐας.
(*m*) *Ibid.* Ut diſperderem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ut diſperdam. *Gr. Vatic.* τοῦ ἐξολοθρεῦσαι.

Proſeuche to ptocho, otan acedi-
aſe, ce enantion Quiriu
ecchee tin deeſin autu.

Iſacuſon (1) Quirie ten proſeuchen mu,
Ce e crauge mu pros ſe
eltheto.
Me apoſtrepſes to proſopon
ſu ap emu,
En e an imera thlibome,
clinon (2) to us ſu pros me.
En e an imera epicaleſome
ſe tachy iſacuſon mu.
Oti exelipon oſi
capnos e imere mu,
Ce ta oſta mu oſi phrygion
ſynephrygeſan.
Eplegen oſi chortos,
ce exeranthe e cardia mu.
Oti epelathomen
tu phagin ton arton mu.
Apo phones tu ſtenagmu mu
ecollethe (3) ta oſta mu
te ſarci mu.
Omyothen pelicani
eremico,
Egenethen oſi nycticorax
en ycopedo.
Egrypneſa, ce egenethen
oſi ſtruthion
monazon epi domati.
Olin tin imeran onidizon me
y echthry mu,
Ce y epenuntes me
cat emu omnyon.
Oti ſpodon
oſi arton ephagon,
Ce to

Oratio inopis; (a) cum tedium 1.
pateretur, & in conſpectu Domini
effudit precem ſuam.

Exaudi, Domine, orationem meam: 2.
& clamor meus (b) ad te
perveniat.
Ne avertas (c) faciem 3.
tuam a me:
in quacumque die tribulor,
inclina (d) aurem tuam ad me:
in quacumque die invocavero
te, cito exaudi me.
Quia defecerunt ſicut 4.
fumus dies mei:
& oſſa mea (e) ſicut in frixorio
confrixa ſunt.
Percuſſum eſt (f) ſicut fænum, (g) 5.
& aruit cor meum;
quoniam oblitus ſum
manducare panem meum.
A voce gemitus mei 6.
(h) adhæſerunt oſſa mea
carni meæ.
Similis factus ſum (i) pellicano 7.
qui habitat in ſolitudine:
factus ſum ſicut * nycticorax
(k) in parietinis.
Vigilavi, & factus ſum 8.
ſicut paſſer
(l) ſingularis in tecto.
Tota die exprobrabant mihi 9.
inimici mei:
& qui laudabant me,
(m) adverſus me jurabant:
quoniam cinerem ſicut (n) 10.
panem * manducavi;
& po-

* *Cod.* nocticorax.

**Cod.* manducabi, *ſumpto B pro V.*

[1] Gr. Vatic κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου.
[2] Gr. Vatic. πρός μὲ τὸ οὖς σου.
[3] Gr. Vatic. τὰ ὀστᾶ.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Oratio pauperis. *Veron.* & *A.* Oratio inopis. *Ibid.* Cum anxius fuerit, & --- effuderit. *Veron.* Cum tedium pateretur, & --- effudit. *A.* Cum angeretur, & --- effudit. *G.* Cum acediaretur, & ---- effunderet.
(b) *Verſu* 2. Domine, exaudi. *Veron.* & *A.* Exaudi, Domine, *juxta ordinem Gr. Veron. adverſæ frontis. Ibidem*, Ad te veniat. *Veron. A. Caſſ.* & *R.* Ad te perveniat.
(c) *Verſu* 3. Non avertas. *Veron. A. Caſſ.* & *R.* Ne avertas. *Gr. Vatic.* μὴ ἀποστρέψῃς.
(d) *Ibid.* Ad me aurem tuam. *Veron.* & *A.* Aurem tuam ad me. *Ibid.* Velociter. *Veron.* & *A.* Cito.
(e) *Verſu* 4. Sicut cremium aruerunt. *Veron. A. Caſſ. R. Rom.* Sicut in frixorio confrixa ſunt. *Sic fere etiam* G. *At M.* Sicut frixorio confrixa ſunt. *C.* Sicut frixorium confrixa ſunt. *Hac autem varietas Codicis C. orta eſt ex eo, quod ejus interpres legit* φρυγίον, *pro* φρύγιον, *in Gr. Codice. Veron. vero*, & *qui habent* in frixorio, *pro* ὡσεὶ φρύγιον, *videntur vertiſſe*, ὡς ἐν φρυγίῳ.
(f) *Verſu* 5. Percuſſus ſum &c. *Veron. A. G. C.* Percuſſum eſt. *Et ita etiam Hebr.* Cor meum percuſſum eſt.
(g) *Ibid.* Ut fœnum. *Veron. Caſſ.* Sicut fænum. *Ibid.* Quia. *Veron.* & *A.* Quoniam. *Ibid.* Comedere. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Manducare.
(h) *Verſu* 6. Adhæſit os meum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Adhæſerunt oſſa mea, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis.*
(i) *Verſu* 7. Pellicano ſolitudinis. *Veron.* & *A.* Pellicano qui habitat in ſolitudine. *R.* Pellicano in ſolitudine.
(k) *Ibid.* In domicilio. *Veron. cum ſolo A.* In parietinis.
(l) *Verſu* 8. Solitarius. *Veron. Ambr. lib. 7. Expoſ. Euang. ſec. Luc. pag.* 1437. *A. M. G.* Singularis. *Caſſ. vero, R. Rom.* & *C.* Unicus. *Et ita antiqui Codices latini apud S. Hieronymum ad Sunniam &c.*
(m) *Verſu* 9. Adverſum me. *Veron. A.* & *R.* Adverſus me.
(n) *Verſu* 10. Quia cinerem tamquam panem manducabam. *Veron. cum ſolo A.* Quoniam cinerem ſicut panem manducavi.

Ce to poma mu	& potum * meum	* Cod. mendasè, cum, fleium.
meta clauthmu ecirnon.	cum fletu miſcebam,	
Apo proſopu tes orges ſu,	a facie iræ tuæ (o) 11.	
ce tu thymu ſu,	& indignationis tuæ;	
Oti eparas	quoniam * elevans	* Cod. elebans: B pro V.
caterraxas me.	eliſiſti me.	
E imere mu oſi ſcia	Dies mei ſicut umbra 12.	
eclitheſan,	declinaverunt:	
Ce ego (4) oſi chortos exeranthen	& ego (p) velut fœnum arui.	
Sy de Quirie is ton eona	Tu vero, Domine, in æternum (q) 13.	
menis,	manes:	
Ce to mnemoſynon ſu	& memoriale tuum,	
is genean ce genean.	* in generatione & generatione:	* Lege, ſi placet: in generationem, & generationem
Sy anaſtas yctireſis ten Sion,	tu exurgens miſereberis Sion: 14.	
Oti (5) erchete ceros	quoniam venit tempus (r)	
tu yctireſe autin,	ut miſerearis ejus,	
Oti eci ceros.	quoniam venit tempus,	
Oti eudo-	Quoniam beneplacitum (ſ) 15.	
ceſan y duly ſu	habuerunt ſervi tui	
tus lithus autes,	in lapides ejus;	
Ce ton chun autes	& * pulveris ejus (t)	* Cod. pulberis, ſemper B pro V.
yctiriſuſin.	miſerebuntur.	
Ce phobetheſonte ta ethne	Et timebunt gentes 16.	
to onoma ſu Quirie,	nomen tuum, Domine:	
Ce pantes y baſilis (6) tes ges	& omnes reges Terræ	
ten doxan ſu.	gloriam tuam.	
Oti ycodomeſi	Quoniam (u) ædificavit 17	
Quirios ten Sion,	Dominus * Sion;	* Cod. Syon, cum y: & ita ubique.
Ce ophtheſete en te doxe autu.	& videbitur in gloria ſua:	
Epeblepſen epi ten proſeuchen	reſpexit in orationem 18.	
(7) tou ptochon,	humilium;	
Ce uc exudenoſen ten deeſin	& non (x) deſpexit * precem	* Cod. prcem: & ita ubique.
auton.	eorum.	
Grapheto aute	Scribantur hæc 19.	
is geuean eteran,	(y) in generationem alteram.	
Ce laos o ctizomenos	Et populus qui * creabitur,	* C. creavitur, V pro B.
eneſi ton Quirion.	* laudabit Dominum:	* Cod. laudavid, mendosè.
Oti execypſen	quoniam proſpexit (z) 20.	
ex ypſus agiu autu,	ex alto ſancto ſuo;	
Quirios ec tu uranu (8) is ten gen	Dominus de cœlo in terram	

epe- proſ-

[4] Gr. Vatic. κἀγώ.
[5] In Gr. Vatic. deeſt, *erchete*.
[6] Veron. addit, *tes ges*, cum Vulgata, *terra*.
[7] Gr. Vatic. πτωχῶν.
[8] Gr. Vatic. ἐπί.

(a) *Verſu* 11. A facie iræ. *Veron. cum ſola A.* A facie iræ tuæ. *Et ita Gr. Vatic. in quo additur* σου. *Ibid.* Quia ---- alliſiſti me. *Veron. cum A.* Quoniam ---- eliſiſti me. *R. quoque, & Caſſ.* Eliſiſti me. *Gr Vatic.* κατέῤῥαξάς με.
[p] *Verſu* 12. Sicut. *Veron. & A.* Velut, *ſecunda loco*.
[q] *Verſu* 13. Tu autem, Domine, in æternum permanes. *Veron. cum A.* Tu vero, Domine, in æternum manea. *Et ita Gr. Vatic.* μένεις.
[r] *Verſu* 14. Quia tempus miſerendi ejus. *Veron.* Quoniam venit tempus ut miſerearis ejus. *Et ita A. omiſſo tamen verbo* Venit; *quod tamen habet Veron. adverſa frontis*, Oti erchete &c. *ac etiam Caſſ.*
[ſ] *Verſu* 15. Quoniam placuerunt ſervis tuis lapidea ejus. *Veron. cum A.* Quoniam beneplacitum habuerunt ſervi tui in lapidea ejus. *Et ita R. Rom. M. C. omiſſa tantum particula*, In. *Caſſ.* Quoniam beneplacitos habuerunt ſervi tui lapidea ejus. *G.* Quoniam bene ſenſerunt ſervi tui lapides ejua. *Gr. Vatic.* ὅτι εὐδόκησαν οἱ δοῦλοί σου τοὺς λίθους αὐτῆς.
[t] *Ibid.* Et terræ ejua. *Veron. A. M. G.* Et pulveria ejus, *juxta Gr. Vatic.* καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς. *Sic etiam Hebr.*
[u] *Verſu* 17. Quia. *Veron. A. & R.* Quoniam.
[x] *Verſu* 18. Sprevit. *Veron. Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1187. *& A.* Deſpexit.
[y] *Verſu* 19. In generatione altera. *Veron. & A.* In generationem alteram, *adamuſſim Gr. Vatic.* εἰς γενεὰν ἑτέραν.
[z] *Verſu* 20. Quia proſpexit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quoniam &c. *Ibidem*, De excelſo. *Veron. & A.* Ex alto.

Digitized by Google

epeblepſen,
Tu acuſe (9) ton ſtenagmon
ton pepedemenon,
Tu lyſe tus yius
ton tethanatomenon,
Tu anaggile en Sion
to onoma Quiriu,
Ce ten eneſin autu en Hieruſalem.
En to ſynachthene laus
epi to auto,
Ce (10) baſilias tu duleuin to Quirio.
Apecrithe auto en odo
iſchyos autu,
Tin oligoteta ton imeron mu
anaggilon my.
Me anagages me en imiſi
ton imeron mu,
Is genean ce genean (11)
ta ete ſu.
Cat archas (12) ſy Quirie ten gen
ethemelioſas,
Ce erga ton chiron ſu
iſin y urany.
Auty apolunte,
ſy de diamenis,
Ce pantes os imation
paleotheſonte,
Ce oſi periboleon elixis
autus, ce allageſonte.
Sy de o autos i,
Ce ta eti ſu uc eclipſuſin.
Yiy ton dulon ſu
cataſcenoſuſin,
Ce to ſperma anton is ton eona
cateuthyntheſete.

CII. To

(aa) proſpexit,
ut audiret (bb) gemitum 21.
compeditorum,
ut ſolvat (cc) filios
mortificatorum; (dd)
ut adnuntietur in Sion (ee) 22.
nomen Domini,
& laus ejus in Hieruſalem,
in conveniendo populos 23.
in unum
& regna, (ff) ut ſerviant Domino.
Reſpondit ei in via (gg) 24.
fortitudinis ſuæ:
Exiguitatem dierum meorum
adnuntia mihi.
Ne revoces * in dimidium (hh) 25.
dierum meorum:
in generatione & generatione
anni tui.
In principio, (ii) Domine, terram 26.
fundaſti:
& opera manuum tuarum
ſunt cœli.
Ipſi peribunt, 27.
tu autem permanes.
Et omnes ſicut veſtimentum
* votereſcent;
& ſicut opertorium mutabis 28.
eos, & mutabuntur:
tu vero (kk) idem ipſe es;
& anni tui non deficient.
Filii * ſervorum tuorum 29.
(ll) inhabitabunt:
& ſemen eorum in ſæculum
dirigetur.

* *Supple, ſi placet*, me.

* *Sic.*

* *Cod. mendosè*, filiis.

Z

CII. Ipſi

(9) Gr. Vatic. τοῦ στεναγμοῦ.
(10) Gr. Vatic. βασιλεῖς.
(11) Gr. Vatic. ἐν γενεᾷ γενεῶν.
(12) Gr. Vatic. ante *ſy*, ponit, *tin gin*.

(aa) *Eod. Verſu* 20. Aſpexit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Proſpexit.
(bb) *Verſu* 21. Gemitus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Gemitum; *juxta Gr. Vatic.* τοῦ στεναγμοῦ.
(cc) *Ibid.* Ut ſolveret. *Veron. A. & Caſſ.* Ut ſolvat. *R.* Et ſolvat.
(dd) *Ibid.* Filios interemptorum. *Veron. cum ſolo A.* Filios mortificatorum, *juxta Gr. Vatic.* τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων. *M.* Filios morte afflictorum. *Hebr.* Filios mortis.
(ee) *Verſu* 22. Ut annuntient in Sion... & laudem ejus. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ut adnuntietur in Sion... & laus ejus.
(ff) *Verſu* 23. Et reges. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G.* Et regna, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, ce baſilias; *& Hebr.*
(gg) *Verſu* 24. In via virtutis ſuæ. *Veron. cum ſolo A.* In via fortitudinis ſuæ. *Ibid.* Paucitatem — nuntia. *Veron. cum eodem A.* Exiguitatem — adnuntia.
(hh) *Verſu* 25. In dimidio. *Veron. Ambr. in Pſal. 43. Enar. pag.* 888. *& A.* In dimidium. *Ibid.* In generationem & genarationem. *Veron.* In generatione & generatione. *A.* In generatione generationum.
(ii) *Verſu* 26. Initio. *Veron. & A.* In principio. *Ambr. Hexam. lib.* 1. *cap.* 6. *pag.* 13. Principio, *omiſſa particula* In.
(kk) *Verſu* 28. Tu autem. *Veron. Ambr. Hexam. lib.* 1. *cap.* 6. *pag.* 13. *& A.* Tu vero.
(ll) *Verſu* 29. Habitabunt. *Veron. A. & Caſſ.* Inhabitabunt. *R.* Inhabitabunt ibi.

CII.

To David.

EUlogi e pſyche mu ton Quirion,
Ce panta ta entos mu,
to onoma to agion autu.
Eulogi e pſyche mu ton Quirion,
Ce me (1) epilanthane paſas
tas (2) antapodoſis autu
Ton euilateuonta paſes
tes anomies ſu,
Ton iomenon paſas
tas noſus ſu,
Ton lytrumenon ec phthoras
ten zoen ſu,
Ton ſtephanunta ſe en elei
ce (3) yctirmo.
Ton (4) enpimplonta en agathys
ten epithymian ſu.
Anaceniſtheſete os aetu
i neotis ſu.
Pyon eleimoſynas o Quirios,
Ce crima paſi
tys adicumenys.
Egnoriſen tas odus autu to Moyſe,
Tys yiys Iſrahel ta thelemata autu.
Yctirmon ce eleimon o Quirios,
Macrothymos, ce poly-
eleos,
Uc is telos orgiſtheſete,
Ude is ton eona
menii.
U cata tas amartias imon
epyeſen imin,
Ude cata tas anomias
imon antapedocen imin.
Oti cata
to ypſos tu uranu apo tes ges

Ecra-

CII.

Ipſi David. 1.

BEnedic anima mea (a) Dominum:
Et omnia interiora mea
nomen ſanctum ejus.
Benedic anima mea (b) Dominum: 2.
& noli oblivìſci omnes
retributiones ejus:
qui propitius ſit (c) omnibus 3.
iniquitatibus tuis:
qui ſanat (d) omnes
languores tuos:
qui (e) redimet (f) de corruptione 4.
vitam tuam:
qui * coronat te (g) in miſeratione
& miſericordia:
qui ſatiat (h) in bonis 5.
deſiderium tuum:
renovabitur * (i) ſicut aquilæ
juventus tua.
Faciens miſericordias Dominus; 6.
& judicium, omnibus
(k) injuriam accipientibus.
Notas * feciſti vias tuas Moyſi; 7.
filiis Iſrahel voluntates ſuas.
Miſerator & miſericors Dominus, 8.
longanimis (l) & multum
miſericordiæ.
Non in finem iraſcetur: (m) 9.
neque in æternum
indignabitur.
Non ſecundum peccata noſtra 10.
fecit nobis:
neque ſecundum iniquitates
noſtras retribuit nobis.
Quoniam ſecundum 11.
altitudinem cœli a terra,

* *Cod.* coronat at, *mendosè*.

* *Cod.* renobavitur; *ſæpeB pro V, & contra*.

* *Cod.* notos, *mendosè*.

con-

(1) Gr. Vatic. ἐπιλανθάνου.
(2) Veron. *antapodoſis*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *retributiones*. Gr. Vatic. αἰνέσεις.
(3) Cod. Veron. *yctirmo*, cum Theodotione. Gr. Vatic. οἰκτιρμοῖς.
(4) Gr. Vatic. ἐμπιπλῶντα.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Domino: & omnia, quæ intra me ſunt nomini ſancto ejus. *Veron. Ambr. lib. de Iſaac & Anima cap.* 3. *pag.* 360. *& Apol. David cap.* 14. *pag.* 698. *A. R. & Caſſ.* Dominum, & omnia interiora mea nomen ſanctum ejus, *juxta Gr. Vatic.* τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.
(b) *Verſu* 2. Domino. *Veron. A. R. & Caſſ.* Dominum, *juxta Gr. Vatic.* τὸν κύριον.
(c) *Verſu* 3. Qui propitiatur. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui propitius ſit.
(d) *Ibid.* Omnes infirmitates tuas. *Veron. A. R. & Caſſ.* Omnes languores tuos.
(e) *Verſu* 4. Redimit. *Veron. & A. conſtanter in pleriſque Mss.* Redimet.
(f) *Ibid.* De interitu. *Veron. cum A.* De corruptione, *juxta Gr. Vatic.* ἐκ φθορᾶς. *Et ſic Hebr.*
(g) *Ibid.* In miſericordia & miſerationibus. *Veron. A. R. & Caſſ.* In miſeratione & miſericordia. *Favet etiam Gr. Veron. adverſæ frontis*, En elei ce yctirmo, *juxta LXX. & Theodotionem*, *ut habetur in variantibus Gr. Vaticani*.
(h) *Verſu* 5. Qui replet. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui ſatiat.
(i) *Ibid.* Ut aquilæ. *Veron. Ambr. Hexam. lib.* 6 *cap.* 9. *pag.* 142. *Et lib. de Iſaac & Anima cap.* 3. *pag.* 360. *Item de Interpell. David lib.* 2. *cap.* 9. *pag.* 652. *A. R. & Caſſ.* Sicut aquilæ.
(k) *Verſu* 6. Injuriam patientibus. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi num.* 14. Injuriam accipientibus.
(l) *Verſu* 8. Multum miſericors. *Veron.* Multum miſericordiæ. *A. in editis*, Multæ miſericordiæ; *ſed in præcipuis Mss. habet ut Veron. Porro latinus Interpres ſic reddidit vocem Grecam* πολυέλεος.
(m) *Verſu* 9. Non in perpetuum iraſcetur, neque in æternum comminabitur. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Non in finem iraſcetur, neque in æternum indignabitur, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνιεῖ.

Ecrateoſen Quirios
to eleos * epi
tus phobumenus auton.
Cathoſon apechuſin anatole
apo dyſmon,
Emacrynen aph emon
tas amartias emon.
Cathos yctiri
pater yius, utos yctiri-
ſen Quirios tus phobumenus auton.
Oti autos egno
to plaſma emon.
Mneſtheti (5) Quirie
oti chus eſmen,
Anthropos oſi chortos
e imere autu,
Oſi anthos tu agru
utos exantheſi.
Oti pneuma dielthen
en auto, ce uch * yparxi,
Ce uc epignoſete eti ton topon
autu.
To de eleos tu Quiriu
apo tu eonos, ce eos tu eonos
epi tus phobumenus auton.
Ce e diceoſyne autu epi yius
yion
Tys phylaſſuſin
ten diatheccen autu,
Ce memnimenys
ton entolon autu
tu pyeſe autas.
Quirios en to urano
etymaſen ton thronon autu,
Ce i baſilia autu panton
deſpozi.

Eulo-

* Poſt *eleos*, additur f.c. *auta*; juxta Gr. Vatic.

* Cod. p. e. mendoſè, *ypaxi*.

confirmavit Dominus (*n*)
miſericordiam ſuam
ſuper timentes eum.
Quantum diſtat (*o*) Oriens 12.
ab Occidente,
longe fecit a nobis
peccata noſtra.
Sicut miſeretur (*p*) 13.
pater filiis; ſic miſertus
eſt Dominus timentibus eum.
Quoniam ipſe cognovit
figmentum noſtrum.
Memento, Domine (*q*), 14.
quia pulvis ſumus.
Homo, tamquam fœnum
dies illius:
ſicut flos agri, (*r*)
ita florebit:
quoniam ſpiritus (*ſ*) pertranſiit 15.
(*t*) in eo, & jam non erit;
& non cognoſcet locum
ſuum amplius.
Miſericordia (*u*) vero Domini 16.
a ſæculo uſque in ſæculum
ſuper timentes eum:
& juſtitia * ejus (*x*) ſuper filios 17.
filiorum,
cuſtodientibus (*y*)
teſtamentum ejus,
& memoria retinentibus (*z*) 18.
mandata ejus
ut faciant ea.
Dominus * parebit: in cœlo 19.
(*aa*) thronum ſuum:
& regnum ejus omnium
* dominabitur.

Bene-

* *Cod.* juſtitiam, *mendoſè*.

* *Vulg.* paravit.

* *Cod.* dominavitur, *V pro B*.

[5] In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.

(*n*) *Verſa* 12. Corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. *Verun. A. R. & Caſſ.* Confirmavit Dominus miſericordiam ſuam ſuper timentes eum, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

(*o*) *Verſu* 12. Ortus. *Veron. Ambr. Hexam. lib. 4. cap. 6. pag. 74. A. R. Caſſ.* Oriens. *Ibid.* Iniquitates noſtras. *Veron. & A.* Peccata noſtra.

(*p*) *Verſu* 13. Quomodo miſeretur pater filiorum. *Veron. R. & Caſſ.* Sicut miſeretur pater filiis: *mox Veron. addit*, Sic, *& Caſſ.* Ita, *juxta Gr. Vatic.* οὕτως. *S. Auguſtinus habet*: Sicut miſeratur pater filios, ſic &c. *Ibid.* Timentibus ſe. *Veron.* Timentibus eum. *A.* Timentes eum.

(*q*) *Verſu* 14. Recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus. *Veron. Caſſ. R. Rom. G. C* Memento, Domine, quia [*vel*, quod] pulvis ſumus, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis. Et ita Verſiones Arabica & Æthiopica, cum Apollinario. A. omittit tantum* Domine, *juxta Gr. Vatic.* μνήσθητι ὅτι χοῦς ἐσμεν. *Ibid.* Sicut fœnum --- dies ejus *Veron. & A.* Tamquam fœnum --- dies illius.

(*r*) *Ibid.* Tamquam flos agri, ſic efflorebit. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 22. Sicut flos agri, ita florebit.

(*ſ*) *Verſu* 15. Pertranſibit. *Veron. & R.* Pertranſiit. *A. vero in Enar. hujus Pſal. num* 23. Pertranſiet; *& ita forte legendum in noſtro Cod. in quo videtur poſitum I pro E, ut alibi paſſim.*

(*t*) *Ibid.* In illo, & non ſubſiſtet. *Veron.* In eo, & jam non erit. *Caſſ. & A.* In eo, & non erit. *R.* Ab eo, & non erit. *Gr. Vatic.* ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει.

(*u*) *Verſa* 16. Autem. *Veron. & A.* Vero. *Ibidem*, Ab æterno, & uſque in æternum. *Veron.* A ſæculo uſque in ſæculum. *R. & Caſſ.* A ſæculo eſt, & uſque in ſæculum ſæculi. *A.* In ſæculo & in ſæculum.

(*x*) *Verſu* 17. Et juſtitia illius. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et juſtitia ejus. *Ibid.* In filios. *Veron. A. & R.* Super filios.

(*y*) *Ibid.* His qui ſervant. *Veron. A. R. & Caſſ.* Cuſtodientibus.

(*z*) *Verſu* 18. Et memores ſunt mandatorum illius ad faciendum ea. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et memoria retinentibus mandata ejus, ut faciant ea.

(*aa*) *Verſu* 19. Sedem ſuam. *Veron. C. & A.* Thronum ſuum. *Ibid.* Ipſius. *Veron. A. & R.* Ejus. *Mox*, Omnibus dominabitur. *Veron. A. & R.* Omnium dominabitur.

Eulogite ton Quirion
pantes y aggely autu,
Dynati iſchyi
pyuntes ton logon autu,
Tu acuſe tes phones
ton logon autu.
Eulogite ton Quirion
paſe e dynamis autu,
Liturgy autu pyuntes
(6) to thelema autu
Eulogite ton Quirion panta
ta erga autu
En panti topo tes deſpotias autu
Eulogi i pſyche mu ton Qurion.

Benedicite Dominum (bb) 20.
omnes Angeli ejus,
potentes * fortitudinem (cc)
facientes (dd) verbum ejus,
ad audiendam vocem
ſermonum ejus.
Benedicite Dominum 21.
omnes virtutes ejus,
miniſtri ejus (ee) facientes
voluntatem ipſius.
Benedicite Dominum omnia 22.
opera ejus,
in omni loco * dominationis ejus.
Benedic anima mea Dominum.

* *Cod.* potentes,mendosè.

* *Cod.* nominationis.

[6] Codex Veronen. *to thelema*, cum aliis Gr. Edit. & Vulg. *voluntatem*. Gr. Vatic. τὰ θελήματα.

(bb) *Verſibus* 20. 21. 22. Benedicite Domino. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedicite Dominum, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογεῖτε τὸν κύριον.
(cc) *Ibid.* Potentes virtute. *Veron.* Poteſtes fortitudinem; *Sed legendum cum A.* Potentes fortitudine.
(dd) *Ibid.* Verbum illius. *Veron. A. R. & Caſſ.* Verbum ejus.
(ee) *Verſu* 21. Qui facitis voluntatem ejus. *Veron. & A.* Facientes voluptatem ipſius.

CIII.

To David.

EUlogi e pſyche mu ton Quirion,
Quirie o Theos mu
emegalynthes ſphodra
Exomologeſin ce euprepian
enedyſo,
Anaballomenos phos
os imation,
Ectinon ton uranon oſi
derrin.
O ſtegazon en ydaſin
ta yperoa autu,
O tithis nephe ten epibaſin autu.
O peripaton epi pterygon
anemon
O pyon tus aggelus autu pneumata,
Ce tus liturgus autu pyr
phlegon.
Ethemelioſen (1) ten gen epi
tin aſphalian autes,

CIII.

Ipſi David. 1.

BEnedic anima mea Dominum. (a)
Domine Deus meus,
magnificatus es nimis.
Confeſſionem & decorem 2.
induiſti;
circumamictus lucem (b)
ſicut veſtimentum.
Extendens cœlum ſicut 3.
pellem:
qui protegis in aquis (c)
ſuperiora ejus.
Qui ponis nubes * aſcenſum ejus.
Qui ambulat ſuper * pennas
ventorum.
Qui facit angelos ſuos, ſpiritus. 4.
Et miniſtros ſuos, ignem
ardentem.
Fundavit terram (d) ſuper 5.
firmitatem ejus:

* *Cod.* aſcenſum.
* *Cod.* pinnas.

U cli- non

[1] Gr. Vatic. ὁ θεμελιῶν.

(a) *Verſu* 1. Benedic --- Domino. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedic --- Dominum, *juxta Gr. Vatic. Ibid.* Vehementer. *Veron. cum A.* Nimis.
(b) *Verſu* 2. Amictus lumine. *Veron. & A.* Circumamictus lucem, *juxta Gr. Vatic.* ἀναβαλλόμενος φῶς. *Ambr. lib. de Elia & Jejunio cap. 4. pag. 539. & Caſſ.* Circumdatus luce. *R.* Amictus lumen. *Ibid.* Sicut veſtimento. *Veron A. & R.* Sicut veſtimentum.
(c) *Verſu* 3. *& ſeq.* Quis tegis aquis. *Veron.* Qui protegis in aquis. *Et ita A. in Lov. In An. vero, & plerique Mss.* Qui protegit in aquis: *qua lectio magis placet; cum antiqua exemplaria & R. Rom. M. G. C. Caſſ. & Hieronymus pariter legant*, Qui tegit, *in tertia perſona. Ibid.* Qui ambulas --- Qui facis angelos tuos --- Qui fundaſti terram. *Veron. A. R. & Caſſ.* Qui ambulat --- Qui facit angelos ſuos ---. Fundavit terram. *R. tamen, & Caſſ. præponunt* Qui, *verbo* fundavit; *ſed deeſt in Textu Hebr. atque in Ambr. Hexam. lib. 1. cap. 16. pag. 11. Et nota, quod Gr. Vatic. cum habeat* ἀγγέλους αὐτοῦ, Angelos ſuos, *videtur favere iis Exemplaribus, qui utuntur tertia perſona, incipiendo a pericope*, Qui protegit in aquis.
(d) *Verſu* 5. Super ſtabilitatem ſuam. *Veron.* Super firmitatem ejus, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς. *Ambr. Hexam. lib. 1. cap. 6. pag. 11.* Super firmamentum ejus. *At plerique ejuſdem S. Ambroſii Mss. libri cum Edit. Romana*, Firmitatem, *conformiter noſtro Codici. Caſſ.* Super ſtabilitatem ejus.

U clitheſete is ton eona
tu eonos.
Abyſſos os imation
to periboleon autu,
Epi ton oreon ſteſonte ydata.
Apo epitimeſeos ſu pheuxonte,
Apo phones brontes ſu
diliaſuſin.
Anabenuſin ore,
ce catabenuſin pedia
Is topon on ethemelioſas autys.
Orion ethu,
* on u pareleuſonte,
Ude epiſtrepſuſin
calypſe ten gen.
O exapoſtellon pegas
en pharanxin,
Anameſon ton oreon
dieleuſonte ydata.
Potiuſin panta ta theria tu agru,
Proſdexonte onagri is dipſan auton.
Ep auta ta petina tu uranu
cataſcenoſi,
Ec meſu ton petron doſuſin
phonen (2) auton.
Potizon ore ec ton yperoon autu,
Ec carpu ton ergon ſu
chortaſtheſete e ge.
O exanatellon chorton tys ctenesin,
Ce chloen te dulia ton anthropon,
Tu exagagin arton ec tes ges,
Ce ynos euphreni
cardian anthropu,
Tu ilaryne proſopon en eleo,
Ce artos cardian anthropu ſterizi.
Chortaſtheſonte (3) ta xyla tu pediu,
Ce (4) cedry tu Libanu, as ephyteuſen.
Eci ſtruthia ennoſſeuſuſin,
Tu erodiu e ycia egite auton.
Ore ta ypſela tes elaphys,

Petra

* Tò on', emendatur ſec. c. ø.

non * inclinabitur in ſæculum
ſæculi.
Abyſſus ſicut veſtimentum 6.
amictus ipſius; (e)
ſuper montes ſtabunt aquæ:
ab increpatione tua fugient; 7.
a voce tonitrus tui
formidabunt:
Aſcendunt montes, 8.
& deſcendunt campi
in locum quem fundaſti eis:
terminum poſuiſti eis, (f) 9.
quem non tranſgredientur;
neque revertentur
tegere terram.
Qui emittit (g) fontes 10.
in convallibus:
inter medium montium
pertranſibunt aquæ:
potabunt * omnes * beſtiæ agri: 11.
ſuſcipient onagri (h) in ſitim ſuam.
Super illos volatilia cœli (i) 12.
inhabitabunt:
de medio petrarum dabunt
vocem ſuam.
Rigans montes de ſuperioribus ſuis: 13.
de fructu operum tuorum
* ſatiabitur terra.
Producens fœnum jumentis, 14.
& herbam ſervituti hominum,
ut educat (k) panem de terra: 15.
& vinum (l) lætificat
cor hominis;
ut exhilaretur facies in oleo:
& panis cor hominis (m) confirmat.
Satiabuntur (n) ligna campi 16.
& cedri * Libani, quas * plantavit:
illic paſſeres nidificabunt: 17.
Fulicæ (o) domus, dux eſt eorum. 18.
Montes (p) altiſſimi, cervis:

petra

*Cod. inclinavitur.

* Cod. patabunt.* Mox veſtiæ: V pro B.

*Cod. ſatiavitur: V pro B.

*Cod. Livani. Et *plantabit, ſumpto V pro B, & contra.

[2] In Gr. Vatic. deeſt, *auton*.
[3] Gr. Vatic. χορτασθήσονται.
[4] Cod. Veron. *Ce*, cum Vulg. *Et*. Gr. Vatic. *αἱ*.

(e) *Verſu 6.* Amictus ejus. *Veron. & A.* Amictus ipſius. *Verſu ſeq.* Tonitrui. *Veron. cum eodem. A.* Tonitrus.
(f) *Verſu 9.* Poſuiſti. *Veron. R. & Caſſ. addunt* Eis. *Ibid.* Neque convertentur operire terram. *Veron. cum ſolo A.* Neque revertentur tegere terram.
(g) *Verſu* 10. Qui emittis. *Veron. R. & Caſſ.* Qui emittit.
(h) *Verſu* 11. Exſpectabunt onagri in ſiti ſua. *Veron. Ambr. in Pſal. 35. Enar. pag. 930. & A.* Suſcipient onagri in ſitim ſuam, *juxta Gr. Vatic.* προσδέξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.
(i) *Verſu* 12. Super ea volucres cæli habitabunt. *Veron. cum ſolo A.* Super illos volatilia cœli inhabitabunt. *Gr. Vatic.* ἐπ' αὐτὰ, *relate ad* τῶν ὀρέων. *Ibid.* Voces. *Veron. A. Caſſ. cum Hebraico Textu,* Vocem ſuam, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, phonen. *R.* Voces ſuas.
(k) *Verſu* 15. Ut educas. *Veron. A. Rom. M. G. C. & R.* Ut educat. *Gr. Vatic.* τοῦ ἐξαγαγεῖν.
(l) *Ibid.* Lætificet. *Veron. A. M. G. C.* Lætificat, *juxta Gr. Vatic.* εὐφραίνει. *Et ita etiam Hebr.*
(m) *Ibid.* Confirmet. *Veron. Ambr. lib. 6. Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1401. *Et lib. de Fide pag.* 519. *necnon Sermon. S. Ambr. adhuc adſcript. ſerm.* 87. *pag.* 429. *A. M. G. C. & Textus Hebr.* Confirmat; *juxta Gr. Vatic.* στηρίζει.
(n) *Verſu* 16. Saturabuntur. *Veron. A. & R.* Satiabuntur.
(o) *Verſu* 18. Herodii &c. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Fulicæ &c. *Fulica eſt ſpecies herodii. M.* Sturni domus ducatum eis præbet. *Textus Hebr.* Ciconia ſuper abietes immoratur. *S. Hieronymus ad Sunniam, & Fretell.* Milvum &c. *poſt Symmac.*
(p) *Ibid.* Excelſi. *Veron. & A.* Altiſſimi.

Petra cataphyge tys chirogrylliys.	petra, refugium (q) hericiis & leporibus.
Epyeſen * ſelenen is cerus,	Fecit * lunam in tempora: 19.
O elios egno ten dyſin autu.	ſol agnovit (r) occaſum ſuum.
Ethu ſcotos, (5)	Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: 20.
En aute dileuſonte	in ea pertranſibunt
panta ta theria tu drymu.	omnes beſtiæ ſilvæ,
Scymny oryomeny	catuli leonum rugientes 21.
arpaſe,	ut rapiant,
Ce zeteſe para Theu broſin autys.	& ut quærant (ſ) a Deo eſcam ſibi.
Anetilen o elios, ce ſynechtheſan,	Ortus eſt ſol, & congregati ſunt; 22.
Ce en tes mandres auton cytaſtheſonte.	& in cubilibus ſuis (t) cubabunt:
Exeleuſete anthropos epi to ergon autu,	exiet (u) homo ad opus ſuum, 23.
Ce epi ten ergaſian autu	& ad operationem ſuam
eos * eſperan.	uſque ad veſperum.
Os emegalynthe	Quam magnificata ſunt 24.
ta erga ſu Quirie,	opera tua, Domine!
Panta en ſophia epyeſas.	omnia in ſapientia feciſti:
Eplerothe e ge tes ctiſeos ſu,	repleta eſt terra creatura tua. (x)
Aute e thalaſſa e megale ce eurychoros.	Hoc mare magnum & ſpatioſum; (y) 25.
Eci erpeta on	ibi reptilia quorum
uc eſtin arithmos,	non eſt numerus,
Zoa micra meta megalon.	animalia puſilla cum magnis: 26.
Eci plia diaporeuonte,	illic * naves commeabunt, (z)
Dracon utos, on (6) ephyteuſas	draco hic quem finxiſti (aa)
enpezin (7) autys.	ad inludendum eis.
Panta pros ſe proſdocoſin	Omnia a te expectant, (bb) Domine, 27.
Tu dune autys trophen	ut des illis cibum
En euceria. (8)	in tempore opportuno. (cc)
Dontos ſu autys ſyllexuſin	Dante te (dd) eis, colligunt: 38.
Anyxantos de ſu ten chira	aperiente autem te manum tuam,
ta ſynpanta pleſtheſete chreſtotetos,	univerſa implebuntur * bonitate.
Apoſtrepſantos de ſu to proſopon	Avertente autem te (ee) faciem tuam, 29.
tarachtheſonte.	turbabuntur:
Antanelis to pneuma auton,	auferes ſpiritum eorum,
ce eclipſuſin,	& deficient;
Ce is ton chun auton	& in pulverem ſuum
epiſtrep-	conver-

*Cod. mendosè, *Epyeſan*.

*Mendum, pro, *eſperas*.

*Cod. luna, mendosè.

* Cod. nabes, B pro V. Ibid. dracho.

*Cod. bonitatem.

[5] Poſt, *ſcotos*, linea liturata, remanet ſpatium trium literarum, deeſt καὶ ἐγένετο νύξ.
[6] Gr. Vatic. ἔπλασας.
[7] Gr. Vatic. αὐτῷ, pro αὐτῇ, ſcilicet, θαλάσσῃ, eo quia mare apud Hebræos generis eſt maſculini.
[8] Cod. *en eucedia*, cum Vulg. *in tempore opportuno*, Gr. Vatic. εὐκαίρῳ.

(q) *Ibid.* Herinaciis. *Veron. cum ſolo A.* Hericiis & leporibus. *Vox, qua iſtbic uſi ſunt Septuaginta, vertitur* Lepores, *vel* Cuniculi, *vel* Herinacii. *Antiqua nonnulla Pſalteria habebant* Leporibus, *& alia* Hericiis. *S. Auguſtinus vero in Exemplaribus ſuis habebat utrumque, ut in Veron. videre eſt.*
(r) *Verſu* 19. Sol cognovit. *Veron. & A.* Sol agnovit. *Verſu* 20. In ipſa. *Veron. cum eodem A. in Enar. Pſalmi C. num.* 12. *exponens hunc verſum habet*, In ea.
(ſ) *Verſu* 21. Et quærant. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſalmi Serm.* 3. *num.* 22. Et ut quærant.
(t) *Verſu* 22. Collocabuntur. *Veron. cum ſolo A.* Cubabunt.
(u) *Verſu* 23. Exibit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exiet.
(x) *Verſu* 24. Impleta eſt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Repleta eſt. *Ibid.* Poſſeſſione tua. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Creatura tua, *juxta Gr. Vatic.* τῆς κτίσεώς σου. *Varietas orta ex*, κ, *mutata in*, τ.
(y) *Verſu* 25. Et ſpatioſum manibus. *Vox* Manibus *abeſt a Veron. Ambr. Hexam. lib.* 5. *cap.* 1. *pag.* 80. *ab A. R. Rom. M. G. C. & a Gr. Vatic. Habetur tamen in Hebr. Aquila, Symmacho, Theod. quinta & ſexta edit. Exaplarum.* *Ibid.* Illic. *Veron. & A.* Ibi.
(z) *Verſu* 26. Illic naves pertranſibunt. *Veron. cum ſolo A.* Illic naves commeabunt.
(aa) *Ibid.* Draco iſte, quem formaſti. *Veron. & A.* Draco hic quem finxiſti. *Ibid.* Ei. *Veron.* Eis. *Et ita Gr. adverſa frontis*, autys.
(bb) *Verſu* 27. *poſt* Expectant, *Veron. A. & R. addunt* Domine. *Ibid.* Eſcam. *Veron. Ambr. de Noe & Arca cap.* 16. *pag.* 251. *Et in Pſal.* 47. *pag.* 924. *cum A.* Cibum.
(cc) *Ibid.* In tempore. *Veron. A. Caſſ. M. addunt* Opportuno, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, En euceria.
(dd) *Verſu* 28. Illis, colligent. *Veron.* Eis, colligunt; *Sed lege cum A.* Eis, colligent. *Ibidem, Veron. & A. addunt* Autem, *cum Gr. Vatic. Ibid.* Omnia implebuntur. *Veron. Ambr. Hexam. lib.* 4. *cap.* 2. *pag.* 64. *Et in Pſal.* 43. *pag.* 924. *A. & Caſſ.* Univerſa &c.
(ee) *Verſu* 29. Faciem. *Veron. A. R. & Caſſ.* Faciem tuam.

epiſtrepſuſin.
Exapoſtelis to pneuma ſu,
ce ctiſtheſonte,
Ce anaceniis to proſopon tes ges.
Eto e doxa Quiriu is ton eona,
Euphrantheſete Quirios
(9) en tys ergys autu.
O epiblepon epi ten gen,
ce pyon auten tremin,
O aptomenos ton oreon,
ce capnizonte.
Aſo to Quirio en te zoe mu,
Pſalo to Theo mu eos yparcho.
Edynthie auto e dialoge mu,
Ego de euphrantheſome epi to Quirio,
Eclipyſan amartoly * yparxin autus,
Ce anomy oſte me * yparxin autus.
Eulogi e pſyche mu ton Quirion.

(ff) convertentur.
Emitte (gg) ſpiritum tuum, 30.
& creabuntur:
& (hh) innovabis faciem terræ.
Sit gloria Domini (ii) in æternum: 31.
lætabitur Dominus
in operibus ſuis:
qui aſpicit * (kk) terram, 32.
& facit eam tremere:
qui tangit montes,
(ll) & fumigabunt.
Cantabo Domino in vita mea: 33.
pſallam Deo meo quamdiu * vivo:
ſuavis ſit ei diſputatio mea. 34. (mm)
Ego autem jucundabor (nn) in Domino:
deficiant peccatores a terra, 35.
& injuſti (oo) ita ut non ſint.
Benedic anima mea Dominum.

*Cod. terra, mendosè.

*Cod. bibo. Utrobique B pro V.

* Pro yparxin autus, reponitur ſec. c. apo tis gis, juxta Gr. Vatic. * Pro yparxin, ſec. c. yparchin.

[9] Gr. Vatic. ἐπὶ.

(ff) *Ibid.* Revertentur. *Veron. Ambr. de Noe & Arca cap. 16. pag. 251. Et in Pſal. 43. Enar. pag. 924. cum. A.* Convertentur.
(gg) *Verſu* 30. Emittes. *Veron. Ambr. de Spiritu Sancto cap. 5. pag. 640. Caſſ. R. & Hieronym. in Comment.* Emitte.
(hh) *Ibid.* Renovabis. *Veron. Ambr. ibidem, & A.* Innovabis.
(ii) *Verſu* 31. In ſæculum. *Veron. & A.* In æternum. *Gr. Vatic.* εἰς τὸν αἰῶνα.
(kk) *Verſu* 32. Qui reſpicit. *Veron. Ambr. Hexam. lib. 1. cap. 6. & A.* Qui aſpicit. *Gr. Vatic.* ὁ ἐπιβλέπων;
(ll) *Ibid.* Et fumigant. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et fumigabunt. *Vide Pſal.* 143. *v.* 5.
(mm) *Verſu* 34. Jucundum ſit ei eloquium meum. *Veron. A. Caſſ. Arnobius, R. Rom. M. G. C.* Suavis ſit ei. *Item Veron. A. S. Proſper, & M.* Diſputatio mea. *R. Rom. G. C. Caſſ. & Arnobius*, Laudatio mea. *Sym.* Διάλεξις.
(nn) *Ibid.* Ego vero delectabor. *Veron. & A.* Ego autem jucundabor.
(oo) *Verſu* 35. Et iniqui. *Veron. & Caſſ.* Et injuſti. *Ibid.* Benedic --- Domino. *Veron. A. & R.* Benedic --- Dominum.

CIV.

Alleluia.

EXomologiſthe to Quirio,
ce epicaliſthe to onoma autu,
Anaggilate * en tys ethneſin
ta erga autu.
Aſate auto, ce pſalate auto
Diegeſaſthe panta ta thaumaſia autu,
Epeniſthe en to onomati
to agio autu
Euphrantheto cardia
zetunton ton Quirion,
Zeteſate ton Qurion,
ce crateothete.
Zeteſate * proſopon autu
diapantos,
Mneſthete ton thanmaſion
autu, on epyeſen.
Ta te-

*Cod. Anagillate.

* Additur ſec. cur. to, ante, proſopon.

CIV.

Alleluja.

COnfitemini Domino, 1.
& invocate nomen ejus.
Adnuntiate in Gentibus (a)
opera ejus:
cantate ei, & pſallite ei: 2.
narrate omnia mirabilia ejus.
Laudamini in nomine 3.
ſancto ejus:
lætetur cor
quærentium Dominum:
Quærite Dominum, (b) 4.
& conroboramini:
quærite faciem ejus
ſemper.
Mementote mirabilium 5.
ejus quæ fecit,
prodi-

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Annuntiate inter gentes opera ejus. *Veron.* Adnuntiate in gentibus &c., *juxta Gr.*
„ *Vatic.* ἐν τοῖς ἔθνεσι. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 1. *legit*: Adnuntiate inter gentes opera
„ ejus. *Subdit tamen*: „ *Vel potius, ut de Græco ad verbum exprimatur, quod & alii latini Codices habent*,
Adnuntiate in gentibus opera ejus. „
(b) *Verſu* 4. Quærite Dominum, & confirmamini. *Veron.* Quærite Dominum, & conroboramini. *S. Au-*
„ *guſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 3. *habet*: „ Quærite Dominum, & confortamini. *Hoc enim de Græco*
„ *expreſſius interpretatum eſt, quamvis verbum minus latinum videatur. Unde & alii Codices habent*,
„ Confirmamini; *alii*, Conroboramini. „

	Ta terata autu,	prodigia ejus,	
	ce ta crimata tu ſtomatos autu.	& judicia oris ejus,	
	Sperma Abraham (1) dulu autu,	ſemen Abraham ſervi ejus, 6.	
	Yiy Iacob eclecty autu.	filii Jacob, electi ejus.	
	Autos Quirios o Theos emon,	Ipſe eſt Dominus Deus noſter, 7.	
	En paſe te ge ta crimata autu.	in omni terra (c) judicia ejus:	
	Emneſthe is ton eona	memor fuit (d) in æternum 8.	
	diatheces autu,	teſtamenti ſui,	
	Logu u enetilato	verbi * quod mandavit	* Cod. verbum.
	is chilias geneas.	in mille generationes,	
	On dietheto to Abraham,	quod diſpoſuit ad Abraham, 9.	
	Ce tu orcu autu to Iſaac.	& juramenti ſui ipſi Iſaac;	
* Τὸ αυτα. emendatur f.c. αυτιν, juxta Gr. Vatic.	Ce eſteſen * auto to Iacob	& ſtatuit illud ipſi Jacob (e) 10.	
	is proſtagma,	in præceptum,	
	Ce to Iſrahel is diathecen	& ipſi Iſrahel in teſtamentum	
	eonion.	æternum;	
	Legon, ſy doſo ten gen Chanaan,	dicens: tibi dabo terram Chanaan 11.	
	Schyniſma cleronomias (2) ymon.	funiculum hereditatis veſtræ.	
	En to ine autus arithmo brachys,	Cum eſſent ipſi numero * brevi, 12.	* Cod. brebi; B pro V.
	Oligoſtus, ce parycus en aute.	pauciſſimi, & (f) incolæ in ea:	
	Ce dielthon ex ethnus is ethnos,	& (g) tranſierunt * de gente in gentem: 13.	* Cod. de gente in gente.
	Ce ec baſilias (3) pros laon eteron.	de regno in populum alterum.	
	Uc aphecen anthropon	Non permiſit hominem * (h) 14.	* Cod. non perminit homine.
* Τὸ αυτys, emendatur f.c. αυτυs.	adicefe * autys,	nocere eis;	
	Ce elegxen yper * autus baſilis.	ſed arguit pro eis reges.	
* Sec. cur. αuton.	Me apſeſthe (4) tus chriſtus mu,	Nolite tangere chriſtos meos: 15.	
	Ce en tys (5) prophetes mu me	& in Prophetis meis nolite	
	ponereueſthe.	maligne agere.	
	Ce ecaleſen limon epi ten gen,	Et vocavit ſamem ſuper terram. 16.	
	Pan ſterigma artu	Omne * (i) firmamentum panis	* Cod. omnem.
	ſynetripſen.	contrivit.	
	Exapeſtilen (6) emproſthen auton	Miſit ante eos 17.	
	anthropon,	hominem.	
	Is dulon eprathe Ioſeph.	In ſervum venundatus eſt Joſeph.	
*Sec. curis, etapinoſan.	Etapinotheſan *	Humiliaverunt 18.	
	en pedes tus podas autu,	in conpedibus pedes ejus.	
	Sideron dielthen e pſyche autu.	Ferrum (k) pertranſivit anima ejus.	
	Mechri	donec	

[1] In Cod. Veron finalis, *u*, in *dulu*, expuncta videtur ab eodem Antiquario, ac legendum *duly*, juxta Gr. Vat.
[2] Codex Veronen. *ymon*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *veſtræ*. Gr. Vatic. ἡμῶν.
[3] Gr Vatic. εἰς.
[4] Gr. Vatic. τῶν χριστῶν.
[5] Cod. *profetis*. Non rarò Antiquarius noſter latinum ſe prodit, & græcæ Linguæ propè ignarum:
[6] Gr. Vatic. ἀπέστειλεν.

(c) *Verſu* 7. In univerſâ terra. *Veron. & A.* In omni terra.
(d) *Verſu* 8. In ſæculum. *Veron.* In æternum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num. 7. legit*, In ſæculum; *ſubdit tamen:* „ *Alii Codices habent*, In æternum: *quod ex ambiguo Græco factum eſt*. „
(e) *Verſu* 10. Et ſtatuit illud Jacob --- & Iſrael. *Veron. & A. hic, & num. 36. hujus Pſal.* Et ſtatuit illud ipſi Jacob --- & ipſi Iſrahel.
(f) *Verſu* 12. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num. 37. addunt*, Ipſi; *& ita Gr. Vatic.* αὐτοὶ. *Ibid.* Incolæ „ ejus. *Veron. Caſſ. & R.* Incolæ in ea. *Et ita S. Auguſtinus, qui in Enar. hujus Pſal. num. 8. ait:* „ „ *Nonnulli autem Codices habent, non*, Pauciſſimi & Incolæ; *ſed*, Pauciſſimos & incolas. *Ubi apparet eos*, „ *qui iſta ita interpretati ſunt, Græcam fuiſſe locutionem ſequutos, quæ transferri non poteſt in Latinum, niſi* „ *cum ea abſurditate, quæ ferri omnino non poſſit. Si enim totam ipſam locutionem transferre conemur, dicturi* „ *ſumus:* In eo eſſe illos numero brevi pauciſſimos, & incolas in ea. *Quod autem ait Græcus:* In eo eſſe „ illos, *hoc eſt latinè* Cum eſſent; *quod verbum non poteſt caſus accuſativus ſequi, ſed nominativus. Quis* „ *enim dicat:* Cum eſſent pauciſſimos? *ſed*, Cum eſſent pauciſſimi. „
(g) *Verſu* 13 Pertranſierunt. *Veron. & A.* Tranſierunt. *Ibid.* Ad populum alterum. *Idem cum Eodem*, In populum alterum.
(h) *Verſu* 14. Non reliquit hominem. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Non permiſit &c. *Hebr.* Non dimiſit &c. „ *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num. 9. ait:* „ Non dimiſit hominem nocere eis: *ideſt*, non per- „ miſit; *Græca autem locutio eſt*, Nocere illos; *Latina vero*, Nocere illis. „ *Ibid.* Et corripuit. *Veron.* „ Sed arguit. *Idem A. in Enar. hujus Pſal. num. 37. habet*, Et arguit.
(i) *Verſu* 16. Et omne. *In Veron. A. & Gr. Vatic. deeſt conjunctio*, Et.
(k) *Verſu* 18. Pertranſiit animam ejus. *Veron. Caſſ. G. C. & Car.* Pertranſiit [*Veron. tamen, & Caſſ.* pertranſivit] anima ejus; *juxta Gr. Vatic.* ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. *Hebr.* In ferrum venit anima ejus.

Digitized by Google

Mechri tu elthin ton logon autu,	donec veniret verbum ejus: 19.	
To logion Quiriu epyroſen auton.	eloquium Domini (*l*) ignivit eum.	
Apeſtilen baſileus, ce elyſen auton,	Miſit rex, & ſolvit eum; 20.	
Archon laon ce aphecen auton.	princeps populorum & dimiſit eum.	
Cateſteſen auton Quirion	Conſtituit eum Dominum 21.	
tu ycu autu,	domus ſuæ,	
Ce archonta paſes	& principem omnis	
tes ctiſeos autu.	poſſeſſionis ſuæ;	
Tu pedeuſe tus archontas autu	Ut * erudiret (*m*) principes ſuos 22.	* *Cod.* ut erueret, *mendosè:*
os eauton,	ita ut ſe ipſum,	
Ce tus presbyterus autu ſophiſe.	& ſeniores ejus ſapientes faceret. (*n*)	
Ce iſelthen Iſrahel is Egypton,	Et introivit Iſrahel in Ægyptum: 23.	
Ce Iacob paroceſen	Et Jacob (*o*) habitavit	
en ge Cham.	in terra Canaan.	
Ce euxeſen ton laon	Et * auxit populum 24.	* *Cod.* auſit.
autu ſphodra,	ſuum nimis:	
Ce ecrateoſen auton	& confortavit eum	
yper tus echthrus autu.	ſuper inimicos ejus.	
Meteſtrepſen ten cardian auton	Convertit cor eorum 25.	
tu miſeſe ton laon autu,	* ut odiſſet populum ejus;	* *Lege*, ut odiſſent.
Tu doliuſthe en tys dulis autu.	ut inſidiarentur in ſervis ejus.	
Apeſtilen (7) Moyſen ton dulon autu,	Miſit Moyſen ſervum ſuum, 26.	
Aaron on exelexato (8) eauto.	Aaron quem elegit ipſum.	
Etheto en autys tus logus	Poſuit in eis verba 27.	
ton ſemion autu,	ſignorum ſuorum,	
Ce ton teraton en ge Cham.	& prodigiorum in terra Cham.	
* Reponitur sec. cur. *ſcotos*, juxta Gr. Vat. — Exapeſtilen * ſcotus ce eſcotaſen,	Emiſit tenebras & contenebricavit: 28.	
Ce parepicranan tus logus autu.	Et * exacerbaverunt verba ejus. (*p*)	* Exacervaverunt. *V pro B.*
Ce (9) meteſtrepſen ta ydata auton	Et convertit aquas eorum 29.	
is ema,	in ſanguinem.	
Ce apectine tus ichthyas auton.	Et occidit piſces eorum.	
Exereuxato (10) e ge auton	Et (*q*) eructuabit terra eorum 30.	
batrachus,	ranas	
En tys tamiys ton baſileon auton.	in cubilibus regum eorum.	
Ipen, ce elthen cynomyia,	Dixit, & venit (*r*) cynomia, 31.	

Ce ſeni- A a & ſcy-

[7] Gr. Vatic. ἐξαπέστειλεν.
[8] Gr. Vatic. αὐτοῦ.
[9] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
[10] Gr. Vatic. ἐξήρψεν; aliæ vero Editt. ἐξῆρψεν.

(*l*) *Verſu* 19. Inflammavit eum. *Veron.* Ignivit eum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 13. *ait:* „ Eloquium Domini inflammavit eum; *vel, quod magis de Græco expreſſum alii Codices habent*, Eloquium „ Domini ignivit eum. „

(*m*) *Verſu* 22. Principes ejus. *Veron. R. & Caſſ.* Principes ſuos.

(*n*) *Ibid.* Et ſenes ejus prudentiam doceret. *Veron.* Et ſeniores ejus ſapientes faceret. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſal. num.* 14. *ait:* „ *Græcus habet*, Et ſeniores ejus ſapientiam doceret. *Quod omni modo ad ver-* „ *bum ita dici poſſet:* Erudiret principes ejus ſicut ſemetipſum, & ſeniores ejus ſapientes faceret. Πρεσ- „ *βυτέρους enim habet, quos dicere ſolemus* Seniores, *non γέροντας, ideſt* ſenes. Σοφίσαι *autem, quod uno* „ *verbo latinè dici non poteſt, a ſapientia dictum eſt, quæ σοφία græcè dicitur; non a prudentia, quæ* „ *φρόνησις appellatur.* „ *Et nota, quod etiam Caſſ. & R. habent* Seniores, *juxta Gr. Vatic.* πρεσβυτέρους.

(*o*) *Verſu* 23. Accola fuit in terra Cham. *Veron. & Caſſ.* Habitavit in terra Canaan. *R.* Habitavit in terra Cam. „ *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 15. *ait:* „ *Hic apertiſſime demonſtratum eſt, de ſemine Cam filii* „ *Noe, cujus primitius fuit Chanaan, exortam fuiſſe etiam gentem Ægyptiorum. Proinde in quibus Codicibus* „ *hoc loco legitur* Chanaan, *emendandum eſt. Melius autem interpretatum eſt,* Accola fuit, *quam, ſicut alii Co-* „ *dices habent,* Inhabitavit: *quod tantumdem eſſet, ſi &* Incola *diceretur .... Nam idipſum eſt verbum in* „ *Græco iſto loco, quod eſt & ſuperius, ubi dictum eſt,* Pauciſſimi & incolæ in ea. „ *Verſu* 24. Vehemen- „ ter. *Veron. Caſſ. & R.* Nimis. *Ibid.* Firmavit. *Veron. & R.* Confirmavit.

(*p*) *Verſ.* 28. Et non exacerbavit ſermones ſuos. *Veron.* Et exacerbaverunt verba ejus, *juxta Gr. Vatic.* καὶ παρεπίκραναν. *R. Rom. Caſſ. M* Quia exacerbaverunt ſermones ejus. *G.* Et non præteriit ſermones ſuos. *Hebr.* Et non fuerunt increduli verbis ejus. *S. Auguſtinus hic habet,* Et exacerbaverunt ſermones ejus; *Et in Enar.* „ *hujus Pſal. n.* 20. *inquit:* „ *Quod autem ſequitur, in diverſis Codicibus varie legitur; Alii namque habent,* „ Et exacerbaverunt ſermones ejus; *alii vero,* Et non exacerbaverunt ſermones ejus. *Sed, quod prius dixi,* „ *in pluribus invenimus. Ubi autem addita eſt negativa particula, vix duos Codices potuimus reperire.* „

(*q*) *Verſu* 30. Edidit. *Veron.* Eructuabit. *Et ita Gr. Veron. adverſæ frontis,* Exereuxato. *Ibid.* In penetralibus. *Veron. R. & Caſſ.* In cubilibus.

(*r*) *Verſu* 31. Cœnomyia. *Veron.* Cynomia; *ſcribendum tamen, ut in Vulgata.* Κυνόμυια *enim Græcis eſt muſca canina, ut habet M.*

	Ce (11) ſcnifes en paſin	& (*ſ*) ſcynifes in omnibus	
	tys oriys auton.	finibus eorum.	
	Etheto tas brochas auton	Poſuit pluvias eorum 32.	
	chalazan,	(*t*) in grandine,	
	Pyr cataphlegon	ignem urentem	
	en te ge auton.	in terra ipſorum.	
	Ce epataxen tas ampelus auton,	Et percuſſit vineas eorum 33.	
	ce tas ſycas auton,	& ficeta eorum.	
	Ce ſynetripſen pan xylon	Et contrivit * (*u*) omne lignum	* *Verſibus* 33. 35. & 36 C. omnem.
* Cod. primis curis, *orin*; videtur mend.	* orion auton.	finium eorum.	
	Ipen, ce elthen acris,	Dixit, & venit * locuſta 34.	* *Cod.* lucuſta; *V proO.*
	Ce bruchos u uc en arithmos.	& brucus cujus non erat numerus.	
	Ce catephagen panta ton chorton	Et comedit omne fœnum 35.	
	(12) tes ges auton.	(*x*) terræ eorum: (*y*)	
	Ce epataxen pan prototocon	& percuſſit omne primogenitum 36.	
	en te ge auton,	in terra eorum.	
	Aparchen pantos ponu auton.	Primitias omnis laboris eorum.	
	Ce exegagen autus en argyrio	Et eduxit eos (*z*) in argento 37.	
	ce chryſio,	& auro:	
	Ce uc en en tes phyles auton	& non erat * in tribubus eorum	*In tribus: *mendosè.*
	aſthenon.	infirmus.	
	Euphranthe Egyptos	Jucundata eſt Ægyptus 38.	
	en te exodo auton,	in profectione eorum:	
	Oti epepeſen phobos	quoniam (*aa*) cecidit timor	
	auton ep autus.	eorum ſuper eos.	
	Diepetaſen nephelen	Expandit nubem 39.	
	is ſcepen autys,	in * protectionem eorum;	**Cod.* protectione.
	Ce pyr tu photiſe autys	& ignem ut inluminaret eis	
	ten nycta.	(*bb*) noctem.	
	Eteſan, ce elthen	Petierunt, & venit 40.	
	ortygometra,	* coturnix:	* *Cod.* coturnis * *Mox*, panem.
	Ce arton uranu enepleſen autus.	& * pane cœli ſaturavit eos.	
	Dierrexen petran, ce erryeſan	Dirupit * petra, & fluxerunt 41.	* *Lege*, *ſi placet*, petram.
	ydata,	aquæ:	
	Eporeutheſan en anydrys	ambulaverunt (*cc*) in ſiccitate	
	(13) potamys	flumina.	
	Oti emneſthe tu logu	Quia * (*dd*) memor fuit verbi 42.	* *Cod.* qui.
	tu agiu	ſancti	

(11) Gr. Vatic. σκνῖπες; & ita ſec. curis in Cod. *ſcnipes*.
(12) Gr. Vatic. ἐν τῇ γῇ. Ib. poſt *auton* addit: καὶ κατέφαγε τὸν καρπὸν τῆς γῆς αὐτῶν. Gr. Vatic. ἐν τῇ γῇ.
(13) Gr. Vatic. ποταμοί.

(*ſ*) *Eod. Verſ.* 31. Ciniphes. *Veron.* Scynifes. *Lucas Holſtenius in correctionibus, & obſervationibus manuſcriptis ad „ Pſalt. Rom. Baſilicæ S. Petri ait: „ Varie in Mss. ſcribitur. In meliori noſtro, & Cajetano, & in Brunone, „* Sciniphes: *in altero* Scinifes; *quod & Fabri editio exhibet, & Caſſiodorius. Non dubito, quin peritiores „ incorrupto vocabulo Græco* Scnipes *appellarint; ſed quia lingua latina eam colliſionem conſonantium averſatur, vulgus, ut* Mina *pro* Mna, *ſic pro* Scnipes, Scinipes *dixit; quod in Papiæ vocabulo legitur, & „ haud dubie ex hoc Pſalmorum loco deſumptum eſt.* „
(*t*) *Verſu* 32. Grandinem. *Veron.* In grandine. *Lege tamen cum R. & Caſſ.* In grandinem.
(*u*) *Verſu* 33. Lignum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Omne lignum, *juxta Gr. Vatic.* πᾶν ξύλον.
(*x*) *Verſu* 35. In terra eorum. *Veron. R. & Caſſ.* Terræ eorum.
(*y*) *Ibid.* Et comedit omnem fructum terræ eorum. *Hæc verba, quæ ſunt poſtremum colon hujus Verſiculi in Vulg. teſte laud. Holſtenio, nullus Mss. neque Fabri editio agnoſcit; neque Cajet. neque Bruno Signienſis. Unde & Nobilius a Romano Pſalterio ea abeſſe affirmat. Primi editores Pſalterii Vaticani ex Vulgata addidiſſe videntur, quia apud Hebræos, & LXX. exſtant. Exſtant etiam in Ambroſiano, & in Veron. in quo tamen addita ſunt ſec. curis. Hanc pericopam S. Auguſtinus certe agnovit.*
(*z*) *Verſu* 37. Cum argento & auro. *Veron. R. & Caſſ.* In argento & auro, *juxta Gr. Vatic.* ἐν ἀργυρίῳ καὶ „ χρυσίῳ. *Sanctus Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. concordat cum Veron. & ait: „ Et iſta locutio Scripturarum eſt. Pro eo quippe dictum eſt,* In argento & auco, *ac ſi diceretur,* Cum argento & auro.
(*aa*) *Verſu* 38. Incubuit. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. C.* Cecidit, *juxta Gr. Vatic.* ἐπέπεσε. *Hebr.* Irruerat.
(*bb*) *Verſu* 39. Per noctem. *Veron.* Noctem; *adamuſſim Gr. Vatic.* τὴν νύκτα: *cum quo etiam concordat Verſu ſeq. ubi pro* Pane, *habet* Panem, ἄρτον.
(*cc*) *Verſu* 41. Abierunt. *Veron.* Ambulaverunt. *Gr. Vatic.* ἐπορεύθησαν.
(*dd*) *Verſu* 42. *Cod. Veron.* Qui. *Emendavimus* Quia, *ex R. Caſſ. aliiſque Mss. Verſu* 42. Quod habuit ad Abraham puerum ſuum. *Veron.* Quod ad Abraham puerum ſuum, *juxta Gr. Vatic.* τὸ πρὸς Ἀβραὰμ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

tu agiu autu;
Tu pros Abraham
ton dulon autu.
Ce exegagen ton laon autu
en agalliaſi,
Ce tus eclectus autu en euphroſyne.
Ce edocen autys choras ethnon,
Ce ponus laon
ecleronomeſan.
Opos an phylaxo-
ſin ta diceomata autu,
Ce ton nomon autu * eczeteſoſin.

*Cod. mendosè, eczeteſuſin.

ſancti ſui,
quod ad Abraham
ſervum ſuum.
Et eduxit populum ſuum 43.
in exultatione;
& electos ſuos in lætitia.
Et dedit illis regiones gentium; 44.
& labores populorum
(ee) hereditate poſſederunt:
ut cuſtodiant 45.
juſtificationes * tuas;
& legem ejus exquirant.

*Lege, ſuas.

(ee) *Verſu* 44. Poſſederunt. *Veron.* Hereditate poſſederunt. *Et ita Gr. Vatic.* ἐκληρονόμησαν, *Verſu ſeq.* Requirant. *Veron. & R.* Exquirant.

CV.

Alleluia.

Exomologiſthe to Quirio,
oti chreſtos,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Tis laleſi tas dynaſtias tu Quiriu,
Acuſtas pyeſi paſas
tas eneſis autu;
Macariy y phylaſſontes criſin,
ce pyuntes diceoſynen
en panti cero.
Mneſtheti emon Quirie
en te eudocia tu lau ſu,
Ce (1) epiſcepſe emas en to ſoterio ſu.
Tu idin en te chreſtoteti
ton eclecton ſu,
Tu euphranthene en te euphroſyne
tu ethnus ſu,
Tu epeniſthe meta tes cleronomias ſu.
Emartomen meta
ton pateron emon,
Enomeſaſem,
ediceſamen.
Y pateres emon en Egypto
u ſynecan
ta thaumaſia ſu,
Ce uc emneſtheſan
tu plethus
tu eleus ſu.

Ce pa-

CV.

Alleluja.

Confitemini Domino, 1.
(a) quoniam bonum eſt;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Quis loquetur potentias Domini? 2.
auditas faciet omnes
laudes ejus?
Beati qui cuſtodiunt judicium, 3.
& faciunt juſtitiam
in omni tempore.
Memento noſtri, Domine, 4.
* in bono placito populo tuo;
& (b) viſita nos in ſalutari tuo;
ad videndum (c) in bonitate 5.
electorum tuorum,
ad lætandum * in lætitia
gentis tuæ,
ut lauderis cum hereditate tua.
Peccavimus 6.
cum patribus noſtris:
injuſte egimus,
iniquitatem fecimus.
Patres noſtri in Ægypto 7.
non intellexerunt
* admirabilia tua,
& non fuerunt (d) memores
multitudinis
miſericordiæ tuæ.

*Lege, ſi placet, in beneplacito populi tui.

*Cod. in lætitiam.

*Cod. admirabili: mendosè.

Et ama-

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *te*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Quoniam bonus. *Veron.* Quoniam bonum eſt. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 2. *adhæret Vulgatæ; ait tamen, quod habent alii Codices* Quoniam bonus, *alii* Quoniam ſuavis. *Et hæc varietas ex diverſa verbi Græci* χρηστός *interpretatione orta eſt. Vide-ſis eumdem S. Doctorem paullo infra num.* 5. *in Enar. Verſus quinti, & noſtrum Pſalterium Verſu* 1. *Pſalmi ſequentis.*
(b) *Verſu* 4. Viſita. *Veron. & R. præponunt conjunctionem* Et.
(c) *Verſu* 5. Ad videndum &c. ad lætandum, &c. ut lauderis. *Cum Veron. Hebr.* Ut videam &c. & læter &c. & exultem. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 5. *concordat cum Veron. & Vulgata. Sed*
„ *notat ad ea verba*, Ut lauderis cum hæreditate tua: „ *Mirum, iſtum Verſum ſic interpretatum in multis eſſe*
„ *Codicibus, cum ſit una atque eadem in tribus his verſibus Græca locutio; ut ſi hoc recte dictum eſt, quod legitur,*
„ Ut lauderis cum hæreditate tua, *poſſet recte dici*, Ut videas in bonitate electorum tuorum, & læteris
„ in lætitia gentis tuæ.
(d) *Verſu* 7. Non fuerunt. *Veron. R. & Caſſ.* Et non &c. *juxta Gr. Vatic.* καὶ οὐκ.

*Cod.men. doſè, *anabenontas.* Ce parepicranan * anabenontes	Et amaricaverunt (*e*) aſcendentes
en te erythra thalaſſe.	in Rubrum mare.
Ce eſoſen autus	Et ſalvos fecit eos 8.
enecen tu onomatos autu,	propter nomen ſuum;
Tu gnoriſe ten dynaſtian autu.	ut notam faceret potentiam ſuam.
Ce epetimeſen te erythra thalaſſe,	Et increpavit (*f*) Rubrum mare, 9.
ce exeranthe.	& ſiccatum eſt:
Ce odegeſen autus en abyſſo	& deduxit eos per abyſſum
os en (2) te eremo	ſicut in deſerto.
Ce eſoſen autus ec chiros	Et ſalvos ſecit eos de manu (*g*) 10.
(3) miſuntos	eorum qui eos oderunt:
Ce elytroſato autus	& redemit eos
ec chiros echthru.	de manu inimici.
Ce (4) ecalypſen ydor	Et cooperuit aqua 11.
tus thlibontas autus,	tribulantes eos:
Is ex auton uch ypeliphthe.	unus ex eis non remanſit.
Ce (5) epiſteuſan en tys logys autu,	Et crediderunt (*h*) * in verbis ejus: 12. * *Cod. mendoſè, in ver.*
Ce eneſan tas eneſis autu.	& cantaverunt laudes ejus: (*i*)
* Emendatur ſec.cur. *etachynan.* Etachynen *, epelathonto	Feſtinaverunt, & obliti ſunt (*k*) 13.
ton ergon autu,	operum ejus.
Uch ypeminan ten bulen autu.	non ſuſtinuerunt (*l*) conſilium ejus.
Ce epethymeſan epithymian	Et concupierunt (*m*) concupiſcentias 14.
en te eremo,	in deſerto:
Ce epiraſan ton Theon	& temtaverunt Deum
en anydro.	in ſiccitate.
Ce edocen autys (6) ta etemata auton,	Et dedit eis (*n*) petitiones ipſorum: 15.
Ce (7) iſegagen pleſmonen	& inmiſit ſaturitatem
is tas pſychas auton.	in animas eorum.
Ce parorgiſan Moyſen	& in iram miſerunt Moyſen 16.
en te parembole,	in caſtris,
Ce Aaron ton agion Quiriu.	& Aaron (*o*) ſanctum Domini.
Enycthe e ge, ce catepien	Aperta eſt terra, & abſorbuit 17.
Dathan,	Dathan:

Ce eca- & coope-

[2] In Gr. Vatic. deeſt artic. *τῇ*.
[3] Gr. Vatic. *μισούντων*.
[4] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
[5] Pro *epiſteuſan*, mendoſè in Cod. legitur *epiſteſan*, quod contrarium ſignificat. Ib. Gr. Vatic. omittit, *en*.
[6] Gr. Vatic. *τὰ αἰτήματα*.
[7] Gr. Vatic. *ἐξαπέστειλε*.

(*e*) *Eod. Verſu* 7. Et irritaverunt. *Veron.* Et amaricaverunt. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi n. 7. habet:* „ Et irritaverunt, aſcendentes in mari, mare rubrum. *Codex, quem intuebar, ſic habebat; & his quidem duobus verbis ultimis, quod dictum eſt,* Mare rubrum, *ſtella fuerat prænotata, quæ ſignificantur, quæ in Hebræo ſunt, & in Interpretatione Septuaginta non ſunt. Plures autem Codices, quos inſpicere potui, & Græci & Latini ſic habent:* Et irritaverunt; *vel, quod expreſſius de Græco eſt,* Et amaricaverunt, adſcendentes in rubro mari. „ *Ibid.* In mare, mare rubrum. *Vox,* Mare, *non geminatur in Veron. R. Rom. Caſſ. M. G. C. & Gr. Vatic.*

(*f*) *Verſu* 9. Et increpuit. *Veron. A. & R.* Et increpavit. *Ibid.* Et exſiccatum eſt. *Veron. cum R.* Et ſiccatum eſt. *Ibid.* Et deduxit eos in abyſſis. *Veron.* --- per abyſſum. *R. Rom. M. G.* --- in aquis multis. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num. 9. adhæret Vulgatæ, ſed ait:* „ *Quidam, volentes iſtum Verſiculum totum* „ *interpretari, dixerunt:* Et eduxit eos in aquis multis. „

(*g*) *Verſu* 10. Et ſalvavit eos de manu odientium. *Veron.* Et ſalvos fecit eos de manu eorum qui eos oderunt. „ *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num. 10. habet, ut Vulg. ſubdit tamen:* „ *Hunc Verſum per circuitum* „ *quidam interpretati ſunt, verba minus latina vitantes:* Et ſalvos fecit eos de manu eorum qui oderant „ eos. „

(*h*) *Verſu* 12. *Veron. addit* In; *& ita Gr. adverſæ frontis, Caſſ. R. & A. qui ait:* „ *Minus latina videtur locutio, quia non ait;* Verbis ejus, *vel,* In verba ejus; *ſed,* In verbis ejus; *Tamen Scripturis uſitatiſſima.* „

(*i*) *Ibid.* Et laudaverunt laudem ejus. *Veron. Caſſ. R. Rom M.* Et cantaverunt laudes ejus.

(*k*) *Verſu* 13. Cito fecerunt, obliti ſunt. *Veron. & G.* Feſtinaverunt, & obliti ſunt. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſal. num. 13. habet, ut Vulg. ſubdit tamen:* „ *Alii Codices intelligibiles habent,* Feſtinaverunt, „ obliti ſunt operum ejus: non ſuſtinuerunt conſilium ejus. „

(*l*) *Ibid.* Et non ſuſtinuerunt. *Veron. A. & Caſſ. omittunt* Et, *juxta Gr. Vatic.*

(*m*) *Verſu* 14. Concupiſcentiam. *Veron. & Caſſ.* Concupiſcentias. *Ibid.* In inaquoſo. *Veron. R. & Caſſ.* In ſiccitate.

(*n*) *Verſu* 15. Petitionem. *Veron. R. & Caſſ.* Petitiones, *juxta Gr. Veron.* Ta etemata. *Ibid.* Et miſit. *Veron.* Et inmiſit, *juxta Gr. adverſæ frontis*, Iſegagen.

(*o*) *Verſu* 16. Aaron. *Veron. R. & Caſſ.* Et Aaron, *juxta Gr. Vatic.* καὶ Ἀαρών:

Ce ecalypſen epi ten ſynagogen
Abiron.
Ce execauthe pyr
en te ſynagoge auton,
Phlox (8) catephlexen amartolus.
Ce epyſeſan moſchon en * Cobeb,
Ce proſecyneſan to glypto,
Ce ellaxanto ten doxan autu
en omyomati moſchu
(9) eſthiontos chorton.
Epelathonto (10) ton Theon
(11) tu ryſantos autus,
Tu pyeſantos (12) megalia en Egypto,
Thaumaſia (13) en ge Cham,
Phobera (14) epi thalaſſes erythras.
Ce ipen tu exolethreuſe autus,
I me Moyſes o eclectos autu
Eſte en te thrauſi
enopion autu,
Tu apoſtrepſe
(15) ten orgen autu
tu me exolethreuſe (16) autus.
Ce exudenoſan
gen epithymeten,
Uc epiſteuſan to logo autu,
Ce (17) egoggyzon
en tys ſcenomaſin auton,
Uc iſecuſan tes phones Quiriu.
Ce eperen ten chira autu
ep autus tu catabalin autus
en te eremo,
Ce tu catabalin to ſperma
auton en tys ethneſin,
Ce diaſcorpiſe autus en tes chores.
Ce eteleſtheſan to Beelphegor,
Ce ephagon (18) thyſian
necron.
Ce (19) parepicranan auton
en tis epitedeumaſin auton,
Ce eplethynthe en autis e ptoſis.
Ce eſte

* Mendum pro, *Choreb*.

& cooperuit ſynagogam
Abiron.
Et exarſit ignis 18.
in ſynagoga eorum;
& flamma (*p*) incendit peccatores.
& fecerunt vitulum in (*q*) Choreb: 19.
& adoraverunt ſculptile:
& mutaverunt gloriam ſuam 20.
in ſimilitudinem vituli
manducantis fœnum.
Obliti ſunt Deum 21.
(*r*) qui liberavit eos;
qui fecit magnalia in Ægypto, 22.
mirabilia in terra Cham,
terribilia in mari Rubro.
Et dixit ut diſperderet eos: 23.
ſi non Moyſes electus ejus
ſtetiſſet in confractione
in conſpectu ejus,
ut averteret ab indignatione (*ſ*)
ira ejus
ne diſperderet eos.
Et pro nihilo habuerunt 24.
terram deſiderabilem:
non crediderunt verbo ejus: 25.
& murmuraverunt
in tabernaculis ſuis:
non exaudierunt vocem Domini.
Et elevavit (*t*) manum ſuam 26.
ſuper illos, ut deiceret eos
in deſerto;
& ut deiceret ſemen 27.
eorum in gentibus;
ut diſperderet eos in regionibus.
Et conſecrati ſunt Belſegor, (*u*) 28.
& manducaverunt ſacrificia
mortuorum:
& * exacerbaverunt eum 29.
in adinventionibus ſuis:
& multiplicata eſt in eis ruina.
Et ſtetit

* *C.* exacerbaverunt, *ſumpto V pro B.*

[8] Gr. Vatic. ante, *phlox*, addit, καὶ.
[9] Gr. Vatic. ἰδόντος.
[10] Gr. Vatic. τοῦ θεοῦ.
[11] Gr. Vatic. τοῦ σώζοντος.
[12] Gr. Vatic. μεγάλα.
[13] Gr. Vatic. θαυμαστά.
[14] Ante, *phobera*, deeſt, *ce*, ut in Vulgata.
[15] Cod. *ten orgen autu*, cum Vulg. *iram ejus*. Gr. Vatic. ἀπὸ θυμοῦ ὀργῆς αὐτοῦ.
[16] Cod. addit, *autus*, cum Vulg. *eos*.
[17] Gr. Vatic. ἐγόγγυσαν.
[18] Gr. Vatic. θυσίας.
[19] Gr. Vatic. παρώξυναν.

(*p*) *Verſu* 18. Flamma. *Veron. R. & Caſſ.* Et flamma, *juxta Gr. Vatic.* καὶ φλόξ.
(*q*) *Verſu* 19. Horeb. *Veron. & A.* Choreb; *& ita Gr. Vatic.* χωρήβ. *Verſu* 20. *Legendum puto*, In ſimilitudi-„ ne, *ut apud LXX. Porro S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 18. *ſcribit*: „ *Non ait*, In ſimilitudi-„ nem, *ſed*, In ſimilitudine.„ *Ibid.* Comedentis. *Veron. R. & Caſſ.* Manducantis.
(*r*) *Verſu* 21. Qui ſalvavit eos. *Veron. & R.* Qui liberavit eos.
(*ſ*) *Verſu* 23. Ut averteret iram ejus. *Veron.* Ut averteret ab indignatione ira ejus. *Et ita Gr. Vatic.* ἀπὸ θυμοῦ ὀργῆς αὐτοῦ.
(*t*) *Verſu* 26. Et levavit. *Veron. A. & R.* Et elevavit.
(*u*) *Verſu* 28. Et initiati ſunt Beelphegor. *Veron. R. Rom. Caſſ. M. & C.* Et conſecrati ſunt &c. *S. Auguſtinus* „ *in Enar. hujus Pſalmi num.* 25. *habet*: „ Et initiati ſunt Beelphegor, *ideſt*, *idolo gentium conſecrati*.„ *Ibid.* Et comederunt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et manducaverunt.

Ce eſte Phinees, ce exilaſato,
ce ecopaſen e thrauſis.
Ce elogiſthe auto is diceoſynen
Is genean ce genean
eos tu eonos.
Ce parorgiſan auton
(20) eph ydatos antilogias,
Ce ecacothe Moyſes
di autus,
Oti parepieranan
to pneuma autu,
Ce dieſtilen en tys chileſin autu.
Uc exolethreuſan ta ethne
a ipen Quirios autys,
Ce emigeſan en tys ethneſin,
ce emathon ta erga auton.
Ce eduleuſan tys glyptys auton,
Ce egenethe autys
is ſcandalon.
Ce ethyſan tus yius auton,
Ce tas thygateras auton tys demoniys,
Ce exechean ema
athoon,
Ema yion auton,
ce thygateron,
Ce (21) ethyſan tys glyptys
* Canaan,
Ce * ephonoctonethe e ge en tys emaſin,
Ce emianthe (22) e ge
en tys ergys auton.
Ce eporneuſan
en tys epitedeumaſin auton.
Ce orgiſthe thymo Quirios
(23) is ton laon autu,
Ce ebdelyxato

*Lege, Chanaan.
*Cod. mendosè, efonoſte.

Et ſtetit * Phinees, (x) & exoravit; 30.
& ceſſavit quaſſatio:
& deputatum eſt ei (y) ad juſtitiam, 31.
in generatione & generatione *
uſque in ſæculum.
Et * (z) in iram miſerunt eum 32.
ad aquam contradictionis:
& vexatus eſt Moyſes
propter eos;
quia inamaricaverunt 33.
ſpiritum ejus;
& diſtinxit in labiis ſuis. 34.
Non diſperdiderunt gentes
* quas dixit Dominus illis:
& conmixti ſunt (aa) in gentibus: 35.
& didicerunt opera eorum:
& ſervierunt ſculptilibus eorum: 36.
& factum eſt illis
in ſcandalum.
Et inmolaverunt filios ſuos 37.
* & filias ſuas dæmoniis: (bb)
& effunderunt ſanguinem 38.
innocentem;
ſanguinem filiorum ſuorum
& filiarum (cc)
ſacrificaverunt ſculptilibus
Canaan.
Et interfecta eſt (dd) terra * in ſanguinem; 39.
& contaminata eſt terra
in operibus eorum:
& fornicati ſunt
in adinventionibus ſuis.
Et iratus eſt (ee) ira Dominus 40.
in populum ſuum;
& abominatus eſt

* Cod. mendosè, Fines.
* Lege ſi placet, in generationem & generationẽ.
*Cod. in ira.
*Cod. quos.
* Hinc, uſque ad V. 43. ſupplevit Codicem jam detritum recentior manus circa X. ſeculum.
*Lege, in ſanguine.

ten here-

[20] Gr. Vatic. ἐπὶ.
[21] Pro *ce*, Gr. Vatic. ἐν.
[22] In Gr. Vatic. deeſt, *e ge*.
[23] Gr. Vatic. ἐπὶ.

[x] *Verſu* 30. Et placavit. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et exoravit.
[y] *Verſu* 31. In juſtitiam. *Veron. R. & Caſſ.* Ad juſtitiam. *Ibid.* Uſque in ſempiternum. *Veron. R. & Caſſ.* Uſque in ſæculum.
[z] *Verſu* 32. *Cod.* In ira. *Sed M. litera, quam ſupplevimus, involvitur in ſeq. verbo* Miſerunt. *Hujus mendoſa ſcriptionis ſexcenta habemus exempla in vetuſtioribus Mss. qui, majuſculo charactere ſcripti, abſque verborum diſtinctione ad nos pervenerunt. Inſcriptiones quoque lapidum antiquorum aliquando nobis hujus omiſſionis exempla exhibent.*
[aa] *Verſu* 35. Inter gentes. *Veron.* In gentibus. *Et ita Gr. Vatic.* ἐν τοῖς ἔθνεσιν.
[bb] *Verſu* 37. Et filias ſuas dæmoniis. *Hinc uſque ad verba*, Ipſi autem inamaricaverunt eum, *quæ habentur infra Verſu 41. hujus Pſal. ſupplevit Codicem jam vetuſtate pene conſumptum, atque uſu quotidiano forte conſciſſum, alius Antiquarius circa X. ſæculum. Vide-ſis, quanta polleat antiquitate? Hieronymianam tamen Translationem Exſcriptor ille non aſſuit, ſed detritam pagellam tantum reſtituit, ut legentibus patebit.*
[cc] *Verſu* 38. Et filiarum ſuarum, quas. *Veron. omittit* Suarum, quas, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis. Caſſ. & R. omittunt tantum* Suarum, *juxta Gr. Vatic.*
[dd] *Verſu* 39. Et infecta eſt. *Veron. A. Caſſ. M. G. C.* Et interfecta eſt, *juxta Gr. Vatic.* ἐφονοκτονήθη. *Et ſic habet Vulgata in Car. & Ger. Quibus concinit etiam R. in Mss. omnibus Baſilica Vaticana, teſte Holſtenio. Neque dubitandum de fide Codicum, quorum lectionem S. Auguſtinus tuetur, & cum Græcis convenire*
„ *teſtatur in Enar. hujus Pſalmi num. 31. dicens:* „ *Sed quid eſt, quod ſequitur?* Et interfecta eſt terra in
„ ſanguinibus. *Putaremus enim ſcriptoris errorem, cumque diceremus pro eo, quod eſt* Infecta, *feciſſe* In-
„ terfecta, *niſi haberemus beneficium Dei, qui Scripturas ſuas in multis linguis eſſe voluit; atque ita eſſe ſcri-*
„ *ptum*, Interfecta eſt terra in ſanguinibus, *inſpectis Græcis Codicibus videremus.* „
[ee] *Verſu* 40. Et iratus eſt furore. *Veron.* -:- ira. *R. Rom. G.* animo. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal.*
„ *num. 32. habet in editt. ut Vulgata; ſubdit tamen:* „ *Noluerunt quidam Interpretes noſtri iram ponere*
„ *in eo, quod Græcus habet* θυμοί; *ſed quidam poſuerunt, quidam vero indignationem, quidam animum in-*
„ *terpretati ſunt.* „

ten cleronomian autu,
Ce paredocen autus
is chiras (24) ethnon,
Ce ecyrieuſan auton
y miſuntes autus.
Ce ethlipſan autus
y echthry auton,
Ce etapinotheſan
ypo tas chiras auton.
Pleonacis erryſato autus,
Auti de parepicranan auton
(25) en te bule auton,
ce etapinotheſan
en tes anomies auton.
ce iden * en to thlibeſthe autus
en to auton iſacuſe (26) tas deeſis auton
ce emneſthe tes diatheces autu,
ce metemelethe cata
to plethos tu eleus autu.
ce edocen autus is yctirmus
enopion (27) panton
ton echmaloteuſanton autus.
ſoſon emas Quirie o Theos emon,
ce epiſynagage emas ec ton ethnon,
tu exomologeſaſ-
the to onomati (28) to agio ſu,
tu encauchaſthe en te eneſi ſu.
eulogetos Quirios o Theos tu Iſrl
apo tu eonos, ce eos tu eonos,
ce eri pas o laos, genyto, genyto.

*Poſt, iden, additur ſc. Quirios ſed deeſt in Vulg.

hereditatem ſuam.
Et tradidit eos 41.
in manus gentium:
& dominati ſunt eorum
qui oderunt eos.
Et tribulaverunt eos 42.
inimici eorum:
& humiliati ſunt
ſub manibus eorum.
Sæpe eruit eos: 43.
ipſi autem inamaricaverunt eum
in conſilio ſuo:
& humiliati ſunt
in iniquitatibus ſuis.
Et reſpexit (ff) cum tribularentur; 44.
cum exaudiret orationes eorum.
Et memor fuit teſtamenti ſui: 45.
& pœnituit eum ſecundum
multitudinem miſericordiæ ſuæ:
& dedit eos in miſericordiam, 46.
in conſpectu omnium
(gg) qui captivaverant eos.
Salvos nos fac, Domine Deus noſter; 47.
& congrega nos (hh) de gentibus:
ut confiteamur
nomini ſancto tuo;
& gloriemur * in laude tua.
Benedictus Dominus Deus Iſrahel; 48.
a ſæculo & uſque in ſæculum.
Et dicet omnis populus: fiat, fiat.

*Hic, & V. 43. Cod. humiliat.

* Cod. in laudem tuã

[24] Gr. Vatic. ἐχθρῶν.
[25] Hæc uſque ad, *us elytroſato ec chiros echtru*, Pſal. ſequentis, recentioris Amanuenſis ſunt; quæ tamen ſumma fide videntur deſcripta circa ſæculum X: ex vetuſtioribus jam detritis membranis.
[26] Gr. Vatic. τῆς δεήσεως.
[27] Gr. Vatic. ἐναντίον.
[28] Cod. *to agio ſu*, juxta ordinem Vulg. *ſancto tuo*, Gr. Vatic. σε τῷ ἁγίῳ.

(ff) *Verſu* 44. Et vidit. *Veron.* Et reſpexit. *R. & Caſſ.* Et reſpexit eos. *Ibid.* Et audivit; *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Cum exaudiret. *A. & Hebr.* Cum audiret. *Ibid.* Orationem. *Veron. & R.* Orationes.
(gg) *Verſu* 46. Qui ceperant. *Veron.* Qui captivaverant, *juxta Gr. Vatic.* τῶν αἰχμαλωτευσάντων. *Verſ. Æth.* Capitivos ceperant. *Syr.* In captivitatem adduxerant. *Paraph. Chald.* Captivos adduxerant. *Et ita Arab. Favet etiam Textus Hebr.*
(hh) *Verſu* 47. De nationibus. *Veron.* De gentibus. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 37. *habet, ut* „ *Vulg.* Salvos nos fac, Domine, & congrega nos de nationibus: „ *ſubdit tamen:* „ *Vel, ſicut alii Codices* „ *habent*, De gentibus. „

CVI.

Alleluia.

Exomologiſthe to Quirio,
oti chreſtos,
oti is ton eona
to eleos autu.
Ipatoſan y lelytromeny ypo * Quiriu,
us elytroſato ec chiros echthru (1)
Ec ton

*Cod. mendosè, Quirio.

CVI.

Alleluja.

Confitemini Domino 1.
(a) quoniam ſuavis eſt;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Dicant qui redempti ſunt a Domino; 2.
quos redemit (b) de manu inimicorum:
de re-

[1] Hic deſinit recentior manus.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Quoniam bonus. *Veron. & A.* Quoniam ſuavis eſt. *Vide, quæ adnotavimus ex eodem Aug. ad V.* 1. *Pſal. præcedentis. Gr. Vatic.* χρηστός.
(b) *Verſu* 2. De manu inimici. *Veron. & A.* De manu inimicorum. *Verſ. Arabica*, De manibus hoſtium ipſorum. *Ibid.* Et de regionibus. *Conjunctio*, Et, *deeſt in Veron. A. & Caſſ.*

Ce (2) ton choron ſynegagen autus.
Apo anatolon, ce dyſmon,
ce borra, ce thalaſſes,
Eplanetheſan en te eremo,
en anydro.
Odon poleos catyceteriu
uch euron
Pinontes ce dipſontes,
e pſyche auton en autys
exelipen.
Ce ececraxan pros Quirion
en to thlibeſthe autus,
Ce ec ton anagcon auton
erryſato autus.
Ce odegeſen autus is odon euthian,
Tu poreuthene is polin
catyceteriu.
Exomologeſaſthoſan to Quirio
ta elee autu,
Ce ta thaumaſia autu
yiys ton anthropon.
Oti echortaſen
pſychen * penen,
Ce (3) pſychen pinoſan
eneplesen agathon.
Cathemenus en ſcoti,
ce ſcia thanatu,
Pepedemenus en ptochia ce ſidero.
Oti parepicranan ta logia (4) Quiriu,
Ce ten bulen tu ypſiſtu
paroxynan.
Ce etapinothe en copys
e cardia auton,
Eſtheneſan, ce uc en
o boethon.
Ce eceeraxan pros Quirion
en to thlibeſthe autus,
Ce ec ton anagcon auton
eſoſen autus.
Ce (5) odegeſen autus ec ſcotus
ce ſcias thanatu,
Ce tus deſmus auton dierrexen.
Exomologeſaſthoſan to Quirio
ta elee autu,

* Emendatur ſec. cur. *tenen*.

de regionibus * congregavit eos.
Ab Oriente, & Occidente, (c) 3.
& Aquilone, & mari.
Erraverunt in ſolitudine 4.
(d) in ſiccitate:
viam civitatis habitationis
non invenerunt,
eſurientes, & ſitientes: 5.
anima eorum in ipſis
defecit.
Et exclamaverunt ad Dominum 6.
cum tribularentur:
& de neceſſitatibus eorum
(e) liberavit eos:
& deduxit eos * in via recta, 7.
ut irent in civitatem
habitationis.
Confiteantur Domino 8.
(f) miſerationes ejus,
& mirabilia ejus
filiis hominum:
quoniam ſatiavit 9.
animam inanem:
& animam eſurientem
* implevit bonis:
ſedentes in tenebris 10.
& umbra mortis,
conpeditos (g) in mendicitate, & ferro.
Quoniam inamaricaverunt (h) eloquia Dñi, 11.
& conſilium Altiſſimi
* exacerbaverunt;
& * humiliatum eſt in laboribus 12.
cor eorum:
infirmati ſunt, nec fuit
(i) qui adjuvaret eos.
Et exclamaverunt ad Dominum 13.
cum tribularentur.
& de neceſſitatibus eorum
(k) ſalvos fecit eos:
& eduxit eos de * tenebris 14.
& umbra mortis:
& vincula eorum * diſrupit.
Confiteantur Domino 15.
miſerationes ejus,

* *Cod.* congregabit. *B pro V.*
* *Lege, ſi placet*, in viam recti.
* *Cod.* implebit: *ſumpta B pro V.*
* *C.* exacervaverunt. *V pro B.*
* *Cod.* humilatum: *& ita ubique.*
* *Cod.* de tenebris: *mendoſe.*
* *Cod.* dirupit.

Ce ta & mira-

[2] Gr. Vatic. ante, *ce*, addit καὶ.
[3] In Gr. Vatic. deeſt, *pſychen*.
[4] Gr. Vatic. τοῦ θεοῦ.
[5] Gr. Vatic. ἐξήγαγεν.

(c) *Verſu* 3. A ſolis ortu, & occaſu: ab aquilone. *Veron.* Ab Oriente, & Occidente, & Aquilone: *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 9. Ab Oriente, & Occaſu; & Aquilone. *Etiam Gr. Vatic. habet* καὶ βοῤῥᾶ.
(d) *Verſu* 4. In inaquoſo. *Veron. A. R. & Caſſ.* In ſiccitate. *Ibid.* Habitaculi. *Veron. cum iiſdem*, Habitationis.
(e) *Verſu* 6. Eripuit eos. *Veron. R. & Caſſ.* Liberavit eos.
(f) *Verſibus* 8. 15. 21. & 31. Miſericordiæ ejus. *Veron. & A.* Miſerationes ejus. *Verſu* 9. Quia. *Veron. & A.* Quoniam. *Mox*, Satiavit. *Uterque*, Implevit.
(g) *Verſu* 10. Vinctos. *Veron. & A.* Conpeditos, *juxta Gr. Vatic.* πεπεδημένους. *R.* Vinculis ligatos.
(h) *Verſu* 11. Quia exacerbaverunt eloquia Dei. *Veron. & A.* Quoniam inamaricaverunt eloquia Domini. *Vox* Domini, *non* Dei, *habetur etiam in R. & Caſſ. Ibid.* Irritaverunt. *Veron. & A.* Exacerbaverunt.
(i) *Verſu* 12. Qui adjuvaret. *Veron. & A.* Qui adjuvaret eos.
(k) *Verſu* 13. Liberavit eos. *Veron. & A.* Salvos fecit eos.

* Cod. *eata*; Sed infra, ubi eadem verba repetuntur, habet, *Ce ta*.

Ce ta * thaumaſia autu
tys yiys ton anthropon.
Oti ſynetripſen pylas calchas,
Ce moclus ſiderus (6) ſyneclaſen.
Antelabeto (7) autus ex odu
anomias auton,
Dia gar tas anomias auton
etapinotheſan.
Pan broma ebdelyxato
e pſyche auton,
Ce eggiſan eos
ton pylon tu thanatu.
Ce ececraxan pros Quirion
en to thlibeſthe autus,
Ce ec ton * anagcon anton
eſoſen autus.
Apeſtilen ton logon autu,
ce iaſato autus,
Ce erryſato autus
ec ton diaphthoron auton.
Exomologeſaſthoſan to Quirio
ta elee autu,
Ce ta thaumaſia autu
tys yiys ton anthropon.
Ce thyſatoſan (8) thyſian
èneſeos, ce exaggilatoſan
ta erga autu en agalliaſi.
Y catabenontes (9) thalaſſan
en pliys,
Pyuntes ergaſian
en ydaſin pollys.
Auty (10) idoſan ta erga tu Quiriu,
Ce ta thaumaſia autu en bytho.
Ipen, ce eſte pneuma categidos,
Ce ypſothe ta cymata autes.
Anabenuſin eos ton uranon,
Ce catabenuſin eos ton abyſſon.
E pſyche auton en cacys
eteceto,
Etarachtheſan,
(11) ce eſaleutheſan os o methyon,
Ce paſa e ſophia auton
catepothe.
Ce ececraxan pros Quirion
en to thlibeſthe autus,
Ce ec ton anagcon auton
exegagen autus.

*Cod. hic, & alibi ſæpe, *anaccon*, pro, *anagcon*, ut in editione.

& mirabilia ejus
filiis hominum:
quia contrivit portas æreas; 16.
& vectes ferreos confregit:
ſuſcepit eos de via 17.
iniquitatis eorum:
propter iniquitates enim ſuas
humiliati ſunt:
omnem eſcam abominata eſt 18.
anima eorum:
& adpropinquaverunt uſque
ad portas mortis.
Et exclamaverunt (*l*) ad Dominum 19.
cum tribularentur:
& de neceſſitatibus eorum
ſalvos fecit eos.
Miſit verbum ſuum, 20.
& ſanavit eos:
& eruit eos
(*m*) de corruptione eorum.
Confiteantur Domino 21.
miſerationes ejus,
& mirabilia ejus
filiis hominum:
& ſacrificent ſacrificium 22.
laudis, & adnuntient
opera ejus in exultatione;
qui deſcendunt mare 23.
in navibus,
facientes operationem
in aquis multis.
Ipſi viderunt opera Domini, 24.
& mirabilia ejus in profundo.
Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: 25.
& exaltati ſunt fluctus ejus:
Aſcendunt uſque ad cœlos; 26.
& deſcendunt uſque ad abyſſos:
anima eorum in malis
tabeſcebat:
conturbati * ſunt 27.
(*n*) & conmoti ſunt ſicut ebrius:
& omnis ſapientia eorum
abſorpta eſt.
Et exclamaverunt ad Dominum 28.
cum tribularentur:
& de neceſſitatibus eorum
eduxit eos.

* *C conturvati, ſumpto V pro B.*

Ce epeti- Bb Et im-

[6] Gr. Vatic. *συνέθλασεν*.
[7] Gr. Vatic. *αὐτῶν*.
[8] Poſt, *thyſatoſan*, Gr. Vatic. addit *αὐτῷ*.
[9] Ante, *thalaſſan*, additur ſec. curis, *i:*, juxta Gr. Vatic.
[10] Gr. Vatic. *εἶδον*.
[11] Cod. addit, *ce*, cum Vulg. *et*.

(*l*) *Verſibus* 19. & 28. Et clamaverunt. *Veron.* Et exclamaverunt. *Et ita A. hic; cujus editionem propterea emendandam puto paullo ſupra Verſibus 6. & 13. ubi legitur*, Clamaverunt.
(*m*) *Verſu* 20. De interitionibus. *Veron.* De corruptione. *Et ita Verſ. Syr. & Paraph. Chald. A. G.* De corruptela. *R. Rom. Hebr.* De interitu. *M.* De corruptionibus. *Gr. Vatic. ἐκ τῶν διαφθορῶν*.
(*n*) *Verſu* 27. Et moti ſunt. *Veron. & Caſſ.* Et conmoti ſunt. *Ibid.* Devorata eſt. *Veron. & A.* Abſorpta eſt, *juxta Gr. Vatic. κατεπόθη*. *R.* Deglutita eſt.

Ce (12) epetimeſen te categidi,
ce eſte is auran,
ce eſigeſan ta cymata autes,
Ce euphrantheſan,
oti eſychaſan.
Ce odegeſen autus epi limena
thelematos auton.
Exomologeſaſthoſan tó Quirio
ta elee autu,
Ce ta thaumaſia autu
tys yiys ton anthropon.
Ypſoſatoſan auton
en (13) eccleſies lau,
Ce en (14) cathedres * presbyteron
eneſatoſan auton.

*Cod. preſbyten, quod videtur pro presbyteron mend. ſcriptum.

Etheto potamus is eremon,
Ce diexodus ydaton is dipſan,
Gen carpophoron is almen
Apo cacias
ton catycunton en * aute.

*Cod mendosè, antes.

Etheto eremon is limnas
ydaton,
Ce gen anydron
is diexodus ydaton.
Ce (15) cateſcenoſen eci pinontas,
Ce ſyneſteſanto polis
catyceſias.
Ce eſpiran agrus,
ce ephyteuſan ampelonas,
Ce epieſan carpon (16) genematos.
Ce eulogeſen autus,
ce eplethyntheſan ſphodra,
Ce ta ſtene auton
uc eſmicrynen.
Ce oligotheſan, ce ecacotheſan
apo thlipſeos cacon,
ce odynes.
Exechythe exudenoſis
ep archontas, (17)
Ce epla-

Et imperavit procellæ, (o) 29.
& ſtetit in * auram:

*Cod. mendosè, aulam.

& ſiluerunt fluctus ejus:
& (p) jucundati ſunt 30.
quoniam ſiluerunt:
& deduxit eos in portum
voluntatis eorum.
Confiteantur Domino 31.
miſerationes ejus,
& admirabilia ejus,
filiis hominum:
exaltent eum 32.
(q) in eccleſiis populi;
& in cathedra ſeniorum
laudent eum:
poſuit flumina in deſertum; 33.
& exitus aquarum in ſitim:
terram fructiferam (r) in ſalinas, 34.
a malitia
inhabitantium in ea:
poſuit deſertum in ſtagna 35.
aquarum;
& terram ſine * aqua,

*Cod. mendosè, aquam

in exitus aquarum:
& habitare fecit (ſ) illic eſurientes. 36.
Et conſtituerunt civitatem
habitationis:
& ſeminaverunt agros; 37.
& plantaverunt vineas:
& fecerunt (t) fructum frumenti.
Et benedixit eos, (u) 38.
& multiplicati ſunt valde:
& jumenta eorum
non ſunt * diminuta.

*Cod. deminuta, ſumpto E pro I.

Et pauci facti ſunt & vexati ſunt 39.
a tribulatione (x) dolorum
& malorum:
effuſus eſt contemtus (y) 40.
ſuper principes:
& ſe-

[12] Gr. Vatic. ἐπέταξεν.
[13] Gr. Vatic. ἐκκλησίᾳ.
[14] Gr. Vatic. καθέδρᾳ.
[15] Gr. Vatic. κατῴκισεν.
[16] Gr. Vatic. γεννήματος.
[17] Poſt, *archontas*, deeſt, αὐτῶν, in Cod. Veron. & in Vulg.

(o) *Verſu* 29. Et ſtatuit procellam ejus in auram. *Veron. A. G.* Et imperavit procellæ, & ſtetit in auram, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὔραν. *M.* Et percuſſit procellam, & ſtetit in auram.
(p) *Verſu* 30. Lætati ſunt, quia. *Veron. & A.* Jucundati ſunt, quoniam.
(q) *Verſu* 32. *ante* In *deeſt* Et, *in Veron. & Gr. Vatic. Ibid. cum eodem,* ἐν ἐκκλησίαις, in Eccleſiis. *Vulg.* In Eccleſia. *Ibid.* Plebis. *Veron. & A.* Populi.
(r) *Verſu* 34 In ſalſuginem. *Veron. & A.* In ſalinas. *R.* In ſalſilaginem.
(ſ) *Verſu* 36, Et collocavit. *Veron. A. Textus Hebræus, Verſ. Arab. & Paraph. Chald.* Et habitare fecit. *Verſ. Syr.* Et commorari fecit.
(t) *Verſu* 37. Fructum nativitatis. *Veron. cum ſolo A.* Fructum frumenti. *Gr. Vatic.* Fructum geniminis. *Hebr.* Fruges genimina. *Verſ. Æth.* Meſſem frumenti,
(u) *Verſu* 38. Et benedixit eis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et benedixit eos, *juxta Gr. Vatic.* καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. *Ibidem*, Non minoravit. *Veron. & A. cum Verſſ. Syr. & Arab.* Non ſunt diminuta. *R. & Caſſ.* Non ſunt minorata. *Ibid.* Nimis. *Veron.* Valde. *Vide S. Auguſtinum in Enar. Pſal.* 108. *num.* 32. *qui plura habet de hac variante lectione.*
(x) *Verſu* 39. Dolore. *Veron. R. & Rom.* Dolorum; *quod tamen in Veron. habetur ante* Et malorum. *M.* Et dolore improperiorum.
(y) *Verſu* 40. Effuſa eſt contemptio. *Veron. & A.* Effuſus eſt contemtus. *Ibidem*, Et errare fecit eos. *Veron. A. Caſſ. M. G.* Et ſeduxit eos. *R. Rom.* Et ſeduxerunt eos.

Ce eplaneſen autus en abato,
ce uc (18) en odo.
Ce eboetheſen peneti
(19) apo ptochias,
Ce etheto os probata patrias.
Opſonte euthis, ce euphrantheſonte,
Ce paſa anomia emphraxi
to ſtoma autes.
Tis ſophos, ce (20) ſyneſi tauta,
Ce * ſyneſuſin ta elee tu Quiriu.

* Mendum pro *ſyneſi*, juxta Gr. Vatic. συνή-σει.

(18) Cod. addit *en*, cum Vulg. *in*.
(19) Gr. Vatic. ἐκ.
(20) Gr. Vatic. φυλάξει.

& ſeduxit eos in invio,
& non in via.
Et adjuvit pauperem 41.
(z) a mendicitate:
& poſuit ſicut oves familias.
Videbunt recti (aa) & jucundabuntur: 42.
& omnis iniquitas * oppilabit
os ſuum:
quis ſapiens & cuſtodiet hæc? 43.
& intelliget (bb) miſerationes Domini.

*Cod. oppilavit, *ſumpto V pro B.*

(z) *Verſu* 41. De inopia. *Veron. & A.* A mendicitate, *juxta Gr. Vatic.* ἀπὸ πτωχείας.
(aa) *Verſu* 42. Et lætabuntur. *Veron. cum A.* Et jucundabuntur.
(bb) *Verſu* 43. Miſericordias. *Veron. & A.* Miſerationes.

CVII.

Ode pſalmu to David.

ETyme e cardia mu o Theos,
etyme e cardia mu,
Aſome ce pſalo
en te doxe mu.
Exegertheti pſalterion, ce cithara,
Exegertheſome orthru.
Exomologeſome ſy
en lays Quirie,
Pſalo ſy en ethneſin.
Oti (1) emegalynthe
eos ton uranon to eleos ſu,
Ce eos ton nephelon e alethia ſu.
Ypſotheti epi tus uranus o Theos,
Ce epi paſan ten gen
e doxa ſu.
Opos an ryſthoſin y agapety ſu,
Soſon te dexia ſu,
ce epacuſon mu.
O Theos elaleſen en to agio autu,
Agalliaſome (2) ce diamerio Sicima,
Ce ten cylada ton ſcenon
diametreſo.
Emos eſtin Galaad,
ce emos eſtin Manaſſes,
Ce Ephrem (3) crateoſis tes cephales mu.
Iudas o baſileus mu,
Moab lebes tes elpidos mu.

CVII.

In finem: Pſalmus ipſi David. 1.

PAratum cor meum, Deus, 2.
paratum cor meum.
Cantabo & pſallam
in gloria mea. (a)
Exurge pſalterium & cithara: 3.
exurgam diluculo.
Confitebor tibi 4.
in populis, Domine:
pſallam tibi in nationibus:
quoniam magnificata eſt (b) 5.
ſuper cœlos miſericodia tua;
& uſque ad nubes veritas tua.
Exaltare ſuper cœlos, Deus: 6.
& ſuper omnem terram,
gloria tua.
Ut eruantur dilecti tui;
ſalvum fac dextera tua 7.
& exaudi me.
Deus locutus eſt in ſancto ſuo:
lætabor (c) & dividam Sicimam; 8.
& convallem Tabernaculorum
dimetiar.
Meus eſt Galaad; 9.
& meus eſt Manaſſes:
& * Eſrem, (d) ſuſceptio capitis mei:
Judas, (e) rex meus: 10.
Moab, olla ſpei meæ:

*Lege, ſi placet, Ephrem

(1) Gr. Vatic. μέγα ἐπάνω τῶν οὐρανῶν.
(2) Cod. *agalliaſome*, cum Vulg. *exultabo*. Gr. Vatic. ὑψωθήσομαι,
(3) Gr. Vatic. ἀντίληψις.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, Exſurge gloria mea. *Verba hæc in Veron. Hebræo, Gr. Chaldæo, S. Auguſtino, Vulgata, Car. Colb. G. C. & Gal. item in aliis antiquis latinis Pſalteriis, antiquiſque Interpretibus non inveniuntur. Jure putat S. Hieronymus Epiſt. 135. ad Suniam & Fretel. ab Amanuenſibus huc e Pſalmo 56. fuiſſe tranſlata. Vide-ſis, quæ ibi adnotavimus.*
(b) *Verſu* 5. Quia magna eſt. *Veron. R. & Caſſ.* Quoniam magnificata eſt, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, Oti emegalynthe.
(c) *Verſu* 8. Exultabo. *Veron. R. & Caſſ.* Lætabor. *A. G. C.* Exaltabor, *juxta Gr. Vatic.* ὑψωθήσομαι. *Ibid.* Sichimam. *Veron. A. & R. cum Verſ. Æth.* Sicimam. *Gr. Vatic.* Σίκιμα.
(d) *Verſu* 9. Ephraim. *Veron.* Efrem. *R.* Ephrem. *A. & Caſſ.* Ephræm, *juxta Gr. Vatic.* Ἐφραὶμ.
(e) *Verſu* 10. Juda. *Veron.* Judas. *Et ita Gr. Vatic.* Ἰούδας. *Ibid.* Lebes. *Veron. R. & Caſſ.* Olla.

Epi ten Idumean (4) ecteno
to ypodema mu,
Emy allophyly ypetageſan.
Tis apaxi me is polin
perioches;
E tis odegeſi me eos
tes Idumeas;
Uchi ſy o Theos
o apoſamenos emas;
Ce uc exeleuſe o Theos
en tes dynameſin emon;
Dos emin boethian
ec thlipſeos,
Ce matea ſoteria anthropu.
En to Theo pyeſomen dynamin,
Ce autos exudenoſi
tus echthrus emon.

in * Idumæam extendam
* calceamentum meum:
mihi alienigenæ (*f*) ſubjecti ſunt.
Quis deducet me in civitatem 11.
munitam?
quis deducet me uſque
in Idumæam?
Nonne tu, Deus, 12.
qui repuliſti nos?
& non egredieris, (*g*) Deus,
in virtutibus noſtris?
Da nobis auxilium 13.
de tribulatione:
& vana (*h*) ſalus hominis.
In Deo faciemus virtutem: 14.
& ipſe ad nihilum reducet
inimicos noſtros.

* *Hic*, & *Mox Cod.* Idumeam.
* *C.* calciamentum, *I pro E.*

[4] Cod. *ecteno*, cum Vulg. *extendam*. Gr. Vatic. ἐπιβαλῶ.

(*f*) *Eod. Verſ.* 10 Amici facti ſunt. *Veron.* Subjecti ſunt, *juxta Gr. Vatic.* ὑπετάγησαν. *R. Rom. M. G. C.* Subditi. *Favent etiam Verſſ. Æth. ac Arab.*
(*g*) *Verſu* 12. Et non exibis. *Veron. A. & R.* Et non egredieris.
(*h*) *Verſu* 13. Quia vana. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Et vana, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ματαία.

CVIII.

Is to telos pſalmos to David.

O Theos ten eneſin mu
me paraſiopeſes,
Oti ſtoma amartolu,
ce ſtoma doliu ep eme
enychthe.
Elaleſan cat emu
(1) gloſſan dolian,
Ce logys miſus
ecycloſan me,
Ce epolemeſan me dorean.
Anti tu agapan me
endieballon me,
Ego de * proſeuchome.
Ce ethento cat emu
(2) ponera auti agathon,
Ce miſos anti tes agapeſeos mu.
Cataſteſon ep auton amartolon,
Ce diabolos ſteto ec dexion autu.
En to crineſthe auton,
exelthy catadedicaſmenos,
Ce e proſeuche autu geneſtho is amartian.
Genethetoſan e imere autu olige,
Ce ten epiſcopen autu
(3) labeto eteros.
Genethetoſan yiy autu orphany

* Fortè mendum, pro, *proſeuchomen*.

CVIII.

In finem: Pſalmus ipſi David. 1.

DEus, laudem meam 2.
ne tacueris:
quoniam os (*a*) peccatoris
& os doloſi ſuper me
apertum eſt:
locuti ſunt (*b*) adverſus me 3.
linguam doloſam:
& ſermonibus odii
circumdederunt me:
& debellaverunt me gratis.
Pro eo ut diligerent me, 4.
detrahebant mihi:
ego autem orabam.
Et poſuerunt adverſus me 5.
mala pro bonis;
& odium, pro dilectione mea.
Conſtitue ſuper eum, peccatorem: 6.
& diabolus ſtet a dextris ejus.
Cum judicatur 7.
exeat condemnatus:
& oratio ejus fiat in peccatum.
Fiant dies ejus pauci: 8.
& epiſcopatum ejus
accipiat alter.
Fiant filii ejus (*c*) pupilli: 9.

Ce e & uxor

(1) Gr. Vatic. γλώσσῃ δολίᾳ.
(2) Gr. Vatic. κακά.
(3) Gr. Vatic. λάβοι.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Quia os. *Veron. Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1036. *Et de obitu Valent. conſol. pag.* 1185. Quoniam os.
(*b*) *Verſibus* 3. & 5. Adverſum. *Veron. & R.* Adverſus. *Ibid.* Lingua doloſa. *Veron.* Linguam doloſam; *Et ita Gr. Veron. adverſæ frontis*, Gloſſan dolian.
(*c*) *Verſu* 9. Orphani. *Veron. & S. Auguſt. lib.* 1. *de Serm. Domini in monte, num.* 71. Pupilli.

Ce e gyne autu chera.
Saleuomeny metanaſtetoſan
yiy, (4) ce epeteſatoſan,
Ecblethetoſan ec ton ycopedon auton.
Exereuneſato daniſtes panta
oſa yparchi auto,
Diarpaſatoſan (5) allotriy pantas
tus ponus autu.
Me yparxato auto antilemtor,
Mede genetheto yctirmon
tys orphanys autu.
Genetheto ta tecna autu
is exolethreuſin,
En genea mia (6) exaliphtheto
to onoma (7) auton.
Anamneſthie e anomia
ton pateron autu
enanti Quiriu,
Ce e amartia tes metros autu
me exaliphthie.
Genethetoſan (8) enanti Quiriu diapantos,
Ce exolethreuthie
ec ges to mnemoſynon (9) autu.
Anth on uc (10) emneſtheſan
tu pyeſe eleos,
Ce (11) catedioxan anthropon
peneta ce ptochon,
*Cod. *catanygmenon*. Ce * catanenygmenon te cardia
tu thanatoſe.
Ce egapeſen cataran,
ce exi auto,
Ce uc etheleſen eulogian,
ce macryntheſete ap autu.
Ce enedyſato cataran
* Videtur legendum, *iseltheu*. os imation,
Ce * iſelthe os ydor
is ta egcata autu,
Ce oſi eleon en tys oſteis autu.
Genetheto auto os imation

o peri-

& uxor ejus, vidua.
Conmoti (*d*) transferantur 10.
filii ejus, & mendicent:
eiciantur de habitationibus ſuis.
Scrutetur fœnerator omnem 11.
ſubſtantiam ejus:
diripiant (*e*) alieni omnes
labores ejus.
Non ſit illi adjutor: 12.
non ſit qui miſereatur
pupillis ejus.
Fiant filii ejus 13.
in interitum:
in una generatione deleatur
nomen (*f*) eorum.
In memoriam redeat iniquitas 14.
patrum ejus
in conſpectu Domini:
& peccatum matris ejus
non deleatur.
Fiant coram Domino ſemper: (*g*) 15.
& intereat de terra
memoria eorum.
Pro eo quod (*h*) non ſunt recordati 16.
facere miſericordiam:
& (*i*) perſecuti ſunt hominem 17.
pauperem & mendicum;
& conpunctum corde
(*k*) morti tradiderunt.
Et dilexit maledictionem, 18.
& veniet illi:
& noluit benedictionem,
& longe fiet ab eo.
Et induit ſe (*l*) maledictionem 19.
ſicut veſtimentum:
& intravit ſicut aqua
in interiora ejus:
& ſicut oleum, in oſſibus ejus.
Fiat ei ſicut veſtimentum 20.

quod

[4] Poſt, *yiy*, Gr. Vatic. addit αὐτοῦ.
[5] Gr. Vatic. ante, *diarpaſatoſan*, addit, καὶ.
[6] Gr. Vatic. ἐξαλειφθείη.
[7] Gr. Vatic. αὐτοῦ.
[8] Gr. Vatic. ἐναντίον.
[9] Gr. Vatic. αὐτῶν.
[10] Gr. Vatic. ἐμνήσθη.
[11] Gr. Vatic. κατεδίωξεν.

(*d*) *Verſu* 10. Nutantes. *Veron. Ambr. in Pſal.* 61. *Enar. pag.* 962. *R. & Caſſ.* Conmoti. *Gr. Vatic.* σαλευόμενοι. *Ibid.* Et ejiciantur. *Veron. A. R. & Caſſ. omittunt* Et, *juxta Gr. Vatic.*
(*e*) *Verſu* 11. *in Veron. Gr. & Lat. omittitur* Et, *ante* Diripiant. *Ibid.* Labores ejus. *Veron. R. & Caſſ.* Omnes labores ejus, *juxta Gr. Veron adverſa frontis, in quo additur*, Pantas.
(*f*) *Verſu* 13. Ejus. *Veron.* Eorum. *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Auton.
(*g*) *Verſu* 15. Fiant contra Dominum ſemper. *Veron.* Fiant coram Domino ſemper. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſal. num.* 16. *adhæret Vulgatæ; ſed ait:* „ *Alii Interpretes ſic tranſtulerunt*, Fiant in conſpectu „ Domini ſemper; *alii vero*, Fiant coram Domino ſemper. „
(*h*) *Verſu* 16. Non eſt recordatus. *Veron.* Non ſunt recordati. *Et ita Gr. Veron.* Emneſteſan. *S. Auguſtinus* „ *in Enar. hujus Pſal. num.* 19. *ait:* „ Pro eo quod non eſt recordatus, *vel ipſe Judas, vel ipſe populus,* „ facere miſericordiam. *Sed melius de populo accipitur, quod ait*, Non eſt recordatus.
(*i*) *Verſu* 17. Perſecutus eſt. *Veron.* Perſecuti ſunt; *Et ita Gr. adverſa frontis*, Catedioxan. *Ibid.* Inopem. *Veron. R. & Caſſ.* Pauperem.
(*k*) *Ibid.* Mortificare. *Veron.* Morti tradiderunt. *Caſſ. R. Rom. M.* Morti tradidit. *S. Auguſtinus in Enar.* „ *hujus Pſal. habet:* „ Mortificare, *ideſt*, Ut mortificaret. *Nam quidam etiam ſic ſunt interpretati.* „
(*l*) *Verſu* 19. Et induit. *Veron. Ambr. de interpell. David lib.* 4. *cap.* 4. *pag.* 666. *R. & Caſſ.* Et induit ſe.

o periballete,
Ce oſi zone en diapantos
perizonnyte.
Tuto to ergon ton endiaballonton
me para Quiriu,
Ce ton lalunton ponera
cata tes pſyches mu.
Ce ſy Quirie Quirie
pyeſon met emu (12) eleos
enecen tu onomatos ſu,
Oti chreſton
to eleos ſu.
Ryſe me oti ptochos
ce penes imi ego,
Ce e cardia mu (13) etarachthe
entos mu.
Oſi ſcia en to (14) ecclinin auten
antanerethen,
Exetinachthen oſi acrides.
Ta gonata mu eſtheneſan
apo neſtias,
Ce e ſarx mu ellyothe
di eleon.
Ce (15) ego egenethen
onidos autys,
Idoſan me,
eſaleuſan cephalas auton.
Boetheſon my Quirie o Theos mu,
Soſon (16) me cata
to eleos ſu.
Ce gnotoſan oti
e chir ſu aute,
Ce ſy Quirie epyeſas auten.
Cataraſonte auty,
ce ſy eulogeſis.
Y (17) epaniſtanomeny my
(18) eſchynthesonte,
O de dulos ſu euphrantheſete.
Endyſaſthoſan y endiaballontes
mi

(m) quod operietur;
& ſicut zona, qua ſemper
præcingitur.
Hoc opus eorum qui * detrahunt 21.
mihi, * apud Dominum,
& qui loquuntur maligna
adverſus animam meam.
Et tu, Domine, Domine, 22.
(n) fac mecum miſericordiam
propter nomen tuum:
quoniam ſuavis eſt
miſericordia tua.
Erue me quoniam egenus 23.
& pauper ego ſum:
& cor meum * conturbatum eſt
intra me.
Sicut umbra cum declinat, 24.
ablatus ſum:
excuſſus (o) ſum ſicut * locuſta:
genua mea infirmata ſunt 25.
a jejunio:
& caro mea inmutata eſt
(p) * propter miſericordiam.
Et ego factus ſum 26.
obprobrium illis:
Viderunt me,
& moverunt capita ſua.
Adjuva me, (q) Domine Deus meus: 27.
ſalvum me fac ſecundum
miſericordiam tuam:
& ſciant quoniam 28.
(r) manus tua hæc eſt;
& tu, Domine, feciſti eam.
Maledicent ipſi, 29.
& tu benedices.
Qui inſurgunt in me
confundantur:
ſervus autem tuus jucundabitur.
Induantur qui * detrahunt 30:
mihi

* *Cod.* detrahunc. *Ib.* apuc. *T pro D.*

* *Cod.* conturvatum, *ſumpto V pro B.*

* Lucuſta, *ſumpto V pro O.*

* *Cod.* propter miſericordia, *Salacum.*

* *Cod.* retrahunt: *mendosè.*

[12] In Gr. Vatic. deeſt, *eleos.*
[13] Gr. Vatic. *τετάρακται.*
[14] Gr. Vatic. *ἐκκλῖναι.*
[15] Gr. Vatic. *κἀγώ.*
[16] Ante, *ſoſon* deeſt, *καὶ* in Cod. ac in Vulg.
[17] Gr. Vatic. *ἐπανιστάμενοι.*
[18] Gr. Vatic. *αἰσχυνθήτωσαν.*

(m) *Verſu* 20. Quo. *Veron.* Quod; *adamuſſim Gr. Vatic.* ὃ. *Ibid. lege, ſi placet*, Operitur.
(n) *Verſu* 22. Fac mecum propter &c. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Fac mecum miſericordiam propter &c. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 21. *habet ad ea verba*, Et tu Domine, Domine, fac mecum: „ *Quidam ſubaudiendam putaverunt* Miſericordiam: *quidam vero & addiderunt; ſed emendatiores Codices* „ *ſic habent:* Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum. „ *Ibid. & Verſ. ſequenti*, Quia. *Veron. & R.* Quoniam.
(o) *Verſu* 24. *deeſt* Et *ante* Excuſſus, *in Veron. A. & Gr. Vatic. Ibid.* Locuſtæ. *Veron. & R.* Locuſta;
(p) *Verſu* 25. Propter oleum. *Veron. G. C.* Propter miſericordiam [*& G. addit*, tuam.] *Hebr. habet*, Abſque oleo. *Græce vox* Eleos, *quæ ſignificat* Miſericordiam, *plurimam habet ſimilitudinem cum voce* Elajon, *quæ* Oleum *ſignificat.*
(q) *Verſu* 27. *Cod.* Dominus, *mendose. Nos emendavimus* Domine, *ut legitur in Textu. Verſu* 28. Quia. *Veron. & A.* Quoniam.
(r) *Verſu* 28. Quia manus tua hæc. *Veron. & R. addunt* Eſt *in fine. Halſtenius in Correctionibus & Obſervationibus ad Pſalter. Rom. manuſcriptis ait:* „ *Mss. noſtri, & Faber, & Cajet. & Bruno, & Ambroſ.* „ Quia manus tua hæc eſt. *Sed apud LXX. non exſtat.* „

(19) mi entropen
Ce peribalefthoſan oſi
diploida eſchynen auton.
Exomologeſome to Quirio ſphodra
en to ſtomati mu,
Ce en meſo pollon
eneſo auton,
Oti pareſte ec dexion penetos,
Tu ſoſe
ec ton catadiocon-
ton ten pſychen mu.

mihi (ſ) reverentiam:
& circumamiciantur ſicut
pallium duplex confuſionem ſuam.
Confitebor Domino nimis 31.
in ore meo;
& in medio multorum
laudabo eum:
qui (t) adſtitit a dextris pauperis, 32.
ut ſalvam faciat
a perſequentibus
animam meam.

(19) Gr. Vatic. μὶ.

(ſ) *Verſu* 29. Pudore. *Veron. & R.* Reverentiam, *juxta Gr. Vatic.* ἐντροπήν. *Caſſ.* Reverentia. *Ibidem*, Et operiantur ſicut diploide confuſione ſua. *Veron.* Et circumamiciantur ſicut pallium duplex confuſionem. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 31. *ait*: „ *Diplois duplex pallium eſt; Nam quidam* „ *etiam ſic interpretati ſunt iſtum verſum*: Et operiantur ſicut pallium duplex confuſionem ſuam. „
(t) *Verſu* 31. Quia. *Veron. & R.* Qui. *Ibid.* Ut ſalvam faciat. *Gr. Vatic.* τὸ σῶσαι.

CIX.

To David pſalmos.

IPen (1) Quirios to Quirio mu,
cathu ec dexion mu,
Eos an tho tus echthrus ſu
ypopodion ton podon ſu.
Rabdon dynameos (2) ſu
* exapoſtelli Quirios ec Sion,
Ce (3) catacyrieue en meſo
ton echthron ſu.
Meta ſu e arche
en imera tes dynameos ſu,
en (4) te lamproteti ton agion.
Ec gaſtros pro eoſphoru
(5) exegenneſa ſe.
Omoſen Quirios,
ce u metamelətheſete,
Sy i iereus is ton eona
cata ten taxin
Melchiſedec.
Quirios ec dexion ſu ſynethlaſen
en imera tes orges autu baſilis.
Crini en tys ethneſin,
pleroſi ptomata,
Synthlaſi cephalas
epi

*Hic fortè, ut alibi, mendum, pro, exapoſteli.

CIX.

(a) Ipſi David, Pſalmus. 1.

DIxit Dominus Domino meo;
ſede a dextris meis;
donec * ponam inimicos tuos
ſcabellum pedum tuorum:
virgam * virtutis tuæ 2.
emittet Dominus ex Sion;
& dominabitur (b) in medio
inimicorum ſuorum.
Tecum principium 3.
in die virtutis tuæ,
(c) in ſplendore * ſanctorum:
ex utero ante luciferum
genaravi te.
Juravit Dominus, 4.
& non pœnitebit eum:
te es Sacerdos in æternum
ſecundum ordinem
* Melchiſedech.
Dominus a dextris tuis (d), conquaſſavit 5.
in die iræ ſuæ reges:
judicavit in gentibus; (e) 6.
replebit ruinas:
cnnquaſſavit capita (f)
ſuper

*Cod. donac.
*Cod. virga; mendosè.
* Cod. in ſplendorē.
*Cod. Melciſedec.
* Cod. judicavit; ſumpta, ni fallor, V pro B.

(1) Gr. Vatic. addit art. ὁ.
(2) Cod. addit, *ſu*, cum Vulg. *tua*.
(3) Cod. addit, *ce*, cum aliis Gr. Edit.
(4) Cod. *te lamproteti*; quidam Interpres, teſte Chryſoſtomo, ἐν δόξῃ, Gr. Vatic. ταῖς λαμπρότησι. Ib. Gr. Vatic. poſt, *agion*, addit σου.
(5) Gr. Vatic. ἐξεγέννησα.

(a) *Verſu* 1. *in Tit. Vulgata*, Pſalmus David. *Veron. & A.* Ipſi David, Pſalmus.
(b) *Verſu* 2. Dominare. *Veron.* Et dominabitur. *S. Cyprian. Tertul. Ambr. lib. de Benedict. Patriarch. cap.* 4. *pag.* 518. *R. Rom. Caſſ. M. G. C.* Et dominaberis, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*.
(c) *Verſu* 3. In ſplendoribus. *Veron. & A.* In ſplendore. *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis*, En te lamproteti; *& quidam Interpretes, teſte Chryſoſt.* ἐν δόξῃ.
(d) *Verſu* 5. Confregit. *Veron. & A.* Conquaſſavit.
(e) *Verſu* 6. In nationibus. *Veron. & A.* In gentibus. *Item Veron. Ambr. in Pſal.* 48. *Enar. pag.* 953. *& A.* Replebit.
(f) *Ibid.* Conquaſſabit capita in terra moltorum. *Veron. & A.* Conquaſſavit. *Item Veron. cum eodem A.* Capita ſuper terram multa. *Caſſ. R. Rom. G. C.* Capita multa in terra copioſa.

epi ges pollon.
Ec chimarru en odo piete,
Dia tuto ypſoſi cephalen.

ſuper terram multa.
De torrente in via bibet: 7.
propterea (g) exaltavit caput.

(g) *Eod. Verſ.7.* Exaltabit. *Veron. & A.* Exaltavit.

CX.

Alleluia.

EXomologeſome ſy Quirie
en ole cardia mu,
En bule * eutheon
ce ſynagoge.
Megala ta erga tu Quiriu
* exetemena
is panta ta thelemata autu.
Exomologeſis ce megaloprepia
to ergon autu,
Ce e diceoſyne autu meni
is ton eona tu eonos.
Mnian epyeſato
ton thaumaſion autu,
Eleimon, ce yctirmon o Quirios
Throphen edocen tys phobumenys * autu.
Mneſtheſete is ton eona
diatheces autu.
Iſchyn ergon autu
* aneggilen to lao autu,
Tu dune autys cleronomian
ethnon.
Erga chiron autu
alethia ce criſis.
Piſte paſe
e entole autu
Eſterigmene * is ton eona
tu eonos,
Pepyemene en alethia ce euthyteti.
Lytroſin apeſtilen
to lao autu.
Enetilato is ton eona
diathecen autu.
Agion ce phoberon
to onoma autu.
Arche ſophias phobos Quiriu.
Syneſis (1) agathe
paſin tys pyuſin auten.
I eneſis autu meni
is ton eona tu eonos.

CXI. Alleluia

* Cod. *euthion*: videtur mendũ.

* Ἐξηγημένα, videtur mendum pro, ἐξεζητημένα.

*Lege, *auton*.

*Cod. mendose, *eneggilen*.

*Cod. mendosè, *ſterigmene*.

CX.

Alleluja.

COnfitebor tibi Domine, 1.
in toto corde meo,
in conſilio (a) rectorum
& congregatione.
Magna opera Domini 2.
exquiſita
in omnes voluntates ejus.
Confeſſio & magnificentia, 3.
opus ejus:
& juſtitia ejus manet
in ſæculum ſæculi.
Memoriam fecit 4.
mirabilium ſuorum
miſericors & miſerator Dominus:
eſcam dedit timentibus ſe. 5.
Memor erit * in ſæculum
teſtamenti ſui:
ſortitudinem (b) operum ſuorum 6.
* adnuntiabit populo ſuo,
ut det illis hereditatem 7.
gentium.
Opera manuum ejus,
veritas & judicium.
Fideliſſima, omnia 8.
mandata ejus;
confirmata in ſæculum
ſæculi;
facta in veritate & æquitate:
Redemptionem miſit 9.
populo ſuo:
mandavit in æternum
teſtamentum ſuum.
Sanctum & terribile,
nomen ejus:
initium ſapientiæ, timor Domini: 10.
intellectus bonus
facientibus ea:
laus ejus manet
in ſæculum ſæculi.

CXI. Alleluja

*Cod in ſæculi: mendose.

* Cod. adnuntiavit. V pro B.

[1] Poſt *ſyneſis* deeſt, δὲ, in Cod. ac in Vulg.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Juſtorum. *Veron. & A.* Rectorum, *juxta Gr. Vatic.* εὐθέων.
(b) *Verſu.* 6. Virtutem. *Veron. & A.* Fortitudinem. *Et ita Gr. Vatic.* ἰσχὺν. *Ibid.* Adnuntiabit. *Veron. R. & Caſſ.* Adnuntiavit.
(c) *Verſu* 10. Facientibus eum. *Veron. R. G. C.* Facientibus ea. *Caſſ.* Facientibus eam. *Et ita Codex alter Pſalterii Vatic. & Cajet. teſte Holſtenio. Hebraicus Textus eumdem poteſt ſenſum admittere; & plurimi ita illum intelligunt. S. Hieronymus*, Doctrina bona cunctis, qui faciunt eam. *Ibid.* Laudatio ejus. *Veron. & A.* Laus ejus.

CXI.

Alleluia (1) tes epiſtrophes
Aggeu ce Zachariu.

MAcarios aner o phobumenos ton Quirion,
En tes entoles autu
thelesi ſphodra.
Dynaton (2) eſte en te ge
to ſperma autu,
Genea * eutheon
eulogetheſete.
Doxa ce plutos en to yco autu,
Ce e diceoſyne autu meni
is ton eona tu eonos.
Exanetilen en ſcoti
phos tys euthesin
Eleimon ce yctirmon
ce diceos (3) o Quirios.
Chreſtos aner o yctiron
ce cichron,
Yconomeſi tus logus
autu en criſi,
Oti is ton eona
u ſaleutheſete.
Is mnemoſynon eonon
eſte diceos,
Apo acoes poneras u phobetheſete.
Etyme e cardia autu
elpizin epi Quirion,
Eſtericte e cardia autu,
u me (4) ſaleutheſete,
Eos u epide epi
tus echthrus autu.
Eſcorpiſen, edocen tys penesin,
E diceoſyne autu meni
is ton eona tu eonos.
To ceras autu ypſotheſete
en doxe.
Amartolos opſete,
ce orgiſtheſete,
Tus odontas autu bryxi,
ce taceſete,
Epithymia (5) amartolon
apolite.

* Cod. euthion.

CXI.

Alleluja. * Converſi
Aggæi & Zachariæ.

BEatus vir qui timet Dominum; 1.
in mandatis ejus
volet nimis.
Potens erit in terra 2.
ſemen ejus:
generatio rectorum
benedicetur.
Gloria & divitiæ in domo ejus: 3.
& juſtitia ejus manet
in ſæculum ſæculi.
Exortum eſt in tenebris 4.
lumen rectis:
miſericors & miſerator
& juſtus (a) Dominus Deus.
Beatus vir (b) qui miſeretur 5.
& commodat:
diſponet ſermones
ſuos in judicio:
quoniam in æternum 6.
non conmovebitur.
In memoria æterna 7.
erit juſtus:
ab auditu malo (c) non timebit:
paratum eſt cor ejus (d) 8.
ſperare in Domino:
confirmatum eſt cor ejus;
non conmovebitur,
donec videat (e) ſuper
inimicos ſuos.
Diſperſit, dedit pauperibus: 9.
juſtitia ejus manet
in ſæculum ſæculi;
cornu * ejus exaltabitur,
in gloria.
Peccator videbit, 10.
& iraſcetur:
dentibus ſuis (f) frendet,
& tabeſcet:
deſiderium peccatorum
peribit.

* In Titulo lege, Converſionis, cum Caſſ.

* Cod. cornum; uti ubique.

[1] Cod. addit argumentum cum Vulg. *Reverſionis Aggai, & Zacharia*. Deeſt in Vatic.
[2] Gr. Vatic. *ἐν τῇ γῇ ἔσται*.
[3] In Gr. Vatic. deeſt, *o Quirios*.
[4] Cod. *faleuthefete*, cum Vulg. *commovebitur*. Gr. Vatic. *ἐσαλευθῇ*.
[5] Cod. *amartolon*, cum Vulg. *peccatorum*. Gr. Vatic. *ἁμαρτωλῶν*.

(a) *Verſu* 4. *Vulgata*, Et juſtus. *Veron. A. & S. Jo: Chryſoſt. addit*, Dominus Deus. *R. & Caſſ. tantum*, Dominus, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*.
(b) *Verſu* 5. Jucundus homo. *Veron. Ambr. lib. de Tobia cap. 18. pag. 611. Et lib. de Off. miniſt. cap. 2. pag. 72.* Beatus vir. *Item lib. 2. de Off. miniſt. cap. 8. pag. 80. habet*, Vir; *juxta Gr. Vatic. ἀνήρ. At A. pro* Jucundus *habet* Suavis. *Gr. Vatic. χρηστός. Hebraica vox juxta lectionem Codicis Veron. optime reddi poteſt.*
(c) *Verſu* 7. Ab auditione mala. *Veron. Caſſ.* Ab auditu malo.
(d) *Verſu* 8. Paratum cor ejus. *Veron. Caſſ.* Paratum eſt &c.
(e) *Ibid.* Donec deſpiciat &c. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. & Textus Hebræus*, Donec videat &c. *Item Veron. A. Caſſ.* Super inimicos ſuos, *juxta Gr. Vatic. ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Nonnulla antiqua Pſalteria habent*, Donec adſpiciat in hoſtibus ſuis.
(f) *Verſu* 10. Fremet. *Veron. cum ſolo A.* Frendet.

CXII.

Alleluia.

ENite pedes ton Quirion,
  Enite to onoma Quiriu.
Ie to onoma Quiriu eulogemenon
Apo tu nyn ce eos tu eonos.
Apo anatolon eliu, (1) ce mechrî dyſmon
  (2) enite to onoma Quiriu
Ypſelos epi panta
  ta ethne o Quirios,
Epi tus uranus e doxa autu.
Tis os Quirios o Theos emon;
O en ypſelys catycon,
Ce ta tapina ephoron
  en to urano, ce en te ge.
O egiron apo ges ptochon,
Ce apo coprias anypſon
  peneta.
Tu cathiſe auton
  meta archonton,
Meta archonton tu lau autu.
O catycizon
  ſtiran en yco
Metera (3) tegnon euphrenomenen.

CXII.

Alleluja.

LAudate pueri Dominum: 1.
  Laudate nomen Domini.
Sit nomen Domini benedictum 2.
ex hoc nunc & uſque in ſæculum.
A ſolis * ortu uſque ad occaſum 3.
  (a) laudate nomen Domini.
Excelſus ſuper omnes 4.
  gentes Dominus:
ſuper cœlos (b) gloria ejus.
Quis ſicut Dominus Deus noſter? 5.
Qui in altis habitat;
& humilia reſpicit 6.
  in cœlo & in terra.
Qui erigit (c) a terra inopem, 7.
& de ſtercore exaltat
  pauperem;
ut conlocet eum 8.
  cum principibus;
cum principibus populi ſui.
Qui habitare facit 9.
  ſterilem in domo
matrem filiorum lætantem:

*Cod. ortum mendosè.

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
[2] Gr. Vatic. *αἰνετόν*.
[3] Cod. *tecnon*, cum Vulg. *filiorum*. Gr. Vatic. *ἐπὶ τέκνοις*.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, Laudabile nomen Domini. *Veron. A. R. Rom. M. G. C.* Laudate &c.
(b) *Verſu* 4. Et ſuper cælos. *In Veron. A. & Gr. Vatic. deeſt conjunctio*, Et.
(c) *Verſu* 7. Suſcitans. *Veron. & A.* Qui erigit, *juxta Gr. Vatic. ὁ ἐγείρων. Ibid.* Elevans. *Veron. & A.* Exaltat, *juxta idem Pſalt. Gr. Vatic. ἀνυψῶν*.

CXIII.

Alleluia.

EN exodo Iſrahel ex Egyptu
  Ycu Iacob ec lau
  barbaru.
Egenethe Iudea agiaſma autu,
Iſrahel exuſia autu.
Thalaſſa iden ce ephygen,
Iordanes eſtraphe is ta opiſo
Ta ore eſcirteſan oſi
  criy,
Ce y buny os arnia probaton.
Ti ſy eſtin thalaſſa oti
  ephyges;
Ce ſy (1) Iordanes oti anechoreſas
  is ta opiſo;
Ta ore oti eſcirteſate
  oſi criy,

CXIII.

Alleluja.

IN exitu Iſrahel ex Ægypto; 1.
  Domus Jacob de populo
  barbaro;
facta eſt Judæa (a) ſanctitas ejus: 2.
Iſrahel, poteſtas ejus.
Mare vidit, & fugit: 3.
Jordannes converſus eſt retro:
montes (b) geſtierunt velut 4.
  arietes;
& colles velut agni ovium.
Quid eſt tibi mare quòd 5.
  fugiſti?
& tu, (c) Jordanne, converſus es
  retro?
Montes, quare (d) geſtiſtis 6.
  velunt arietes?

Ce y   & col-

[1] Gr. Vatic. Ἰορδάνη. Ib. [illegible].

(a) *Verſu* 2. *Vulgata*, Sanctificatio. *Veron.* Sanctitas. *Gr. Vatic. ἁγίασμα*.
(b) *Verſu* 4. Exultaverunt ſicut. *Veron. & A.* Geſtierunt velut. *Et Verſ.* 6. *pro* Exultaſtis, *habent* Geſtiſtis. *Ibid.* Sicut agni. *Veron. A. & Caſſ.* Velut agni. *Et ita Verſ.* 6.
(c) *Verſu* 5. Jordanis. *Veron.* Jordanne, *lege* Jordane, *juxta Gr. Vatic.* Ἰορδάνη.
(d) *Verſu* 6. Montes. *Veron. R. & Caſſ.* Montes quare, *juxta Gr. Vatic. τὰ ὄρη ὅτι*. *A.* Montes quia.

Ce y buny os arnia probaton;
Apo proſopu Quiriu eſaleuthe e ge,
Apo proſopu tu Theu Iacob
Tu ſtrepſantos petran
is limnas ydaton,
Ce ten acrotomon is pegas ydaton.

ME emin Quirie, me emin,
All e to onomati ſu dos doxan,
Epi to elei ſu
ce te alethia ſu.
Me pote ipoſin (2) en tys ethneſin,
pu eſtin o Theos auton
O de Theos emon (3) en to urano
ano
En to urano, ce en te ge,
Panta oſa
etheleſen epieſen.
Ta idola ton ethnon
argyrion ce chryſion,
erga chiron anthropon.
Stoma echuſin ce u laleſuſin,
Ophthalmus echuſin, ce uc opſonte,
Ota echuſin, ce uc acuſonte,
Rinas echuſin, ce uc oſphrantheſonte,
Chiras echuſin, ce u pſelapheſuſin,
Podas echuſin, ce u peripateſuſin,
U phoneſuſin
en to laryggi auton.
Omyy autys genynto (4) pantes
y pyuntes auta,
Ce pantes y pepythotes (5) en autys.
Ycos Iſrahel
elpiſen epi Quirion,
Boethos auton
ce (6) yperaſpiſtes auton eſtin.
Ycos Aaron
elpiſen epi Quirion,
Boethos auton
ce yperaſpiſtes auton eſtin.
Y phobumeni ton Quirion
elpiſan epi Quirion,
Boethos auton
ce yperaſpiſtes auton eſtin.
Quirios emneſthe emon

ce eu-

& colles, velut agni ovium?
A facie Domini (e) conmota eſt terra, 7.
a facie Domini Jacob:
qui convertit * petram 8.
in ſtagna aquarum;
& rupes (f) in fontes aquarum.

* *Cod.* petra; *mendosè.*

NOn * nobis, Domine, non nobis, 1.
ſed nomini tuo da gloriam
ſuper miſericordia 2.
& veritate tua:
nequando * dicant Gentes:
Ubi eſt Deus eorum?
Deus autem noſter (g) in cœlo 3.
ſurſum;
in cœlo & in terra
omnia quæcumque
voluit, fecit.
Simulacra gentium, 4.
argentum & aurum,
opera manuum illorum.
Os habent, & non loquuntur: 5.
oculos habent, & non vident:
aures habent, & non audiunt: 6.
nares habent, & non odorabunt:
manus habent, & (h) non contrectabunt: 7.
pedes habent, & non ambulabunt:
non clamabunt
in faucibus ſuis.
Similes illis fiant (i) omnes 8.
qui faciunt ea,
& omnes qui confidunt in eis.
Domus Iſrahel 9.
ſperavit * in Dominum:
adjutor eorum
& protector eorum eſt.
Domus Aaron 10.
* ſperavit (k) in Dominum:
adjutor eorum
& protector eorum eſt.
Qui timent Dominum, 11.
ſperaverunt in Dominum:
adjutor eorum
& protector eorum eſt.
Dominus memor fuit noſtri, 12.

* *Hic incipit Pſalm.* 114. *apud Hebr.*

* *Cod.* digant.

* *Cod.* in Domino; *mendosè, ut infra patebit Verſ.* 10. *&* 11.

* *Cod.* ſperabit, *ſumpto B pro V.*

& be-

[2] Gr. Vatic. *οἱ ἔθνη.*
[3] Codex addit, *en to urano ano*, cum Pſalterr. Æthiop. Rom. & aliis, *in cælo ſurſum.*
[4] In Gr. Vatic. deeſt, *pantes.*
[5] Gr. Vatic. *ἐπ' αὐτοῖς.*
[6] Cod. *yperaſpis*, hic, & paullo infra.

(e) *Verſu* 7. Mota eſt. *Veron. A. R. & Caſſ.* Conmota eſt.
(f) *Verſu* 8. Et rupem. *Veron. cum Caſſ.* Et rupes.
(g) *Verſu* 3. In cælo: omnia quæcumque &c. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* In cœlo ſurſum; in cœlo [*ſive* in cœlis] & in terra omnia quæcumqne &c. *Sic etiam Pſalt. Æthiop. Septuaginta legunt* [Deus noſter] in cœlo eſt, & in terra: omnia quæcumque &c.
(h) *Verſu* 7. Non palpabunt. *Veron. & A.* Non contrectabunt. *Ibid.* In gutture ſuo. *Idem cum Eodem*, In faucibus ſuis.
(i) *Verſu* 8. Fiant. *Veron. cum A. addit* Omnes, *& ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Pantes.
(k) *Verſibus* 10. *&* 11. In Domino. *Veron. & A.* In Dominum. *Et ita V.* 11. *etiam Gr. Vatic.* *ἐπὶ κύριον.* *Quare ſupra V.* 9. *repoſuimus eamdem lectionem, auctore S. Auguſtino.*

ce eulogeſen emas,
Eulogeſen ton ycon Iſrahel,
Eulngeſen ton ycnn Aaron.
Eulngeſen (7) pantas
tus phobumenus tnn Quirinn
tus micrus meta (8) megalus.
Proſthie Quirios eph ymas,
eph (9) ymas, ce epi tus yius ymôn.
Eulogemeny ymis to Quirio,
(10) tu pyeſantos tnu urannn, ce ten gen
O uranos * to urano to Quirio,
Ten de gen edocen tis
yiys ton anthropon.
Ueh y necry eneſuſin ſe Quirie,
Ude pantes y catabenoutes
is adu.
All emis y zontes
eulngeſomen ton Quirinn
Apo tu nyn ce eos tu eonos.

* Videtur mendum, pro, *tu urano*.

& (l) benedixit nos:
benedixit domum Iſrhael:
benedixit domum Aaron:
benedixit omnes 13.
timentes Dominum,
puſillos (m) cum magnis.
Adiciat Dominus ſuper vos, 14.
ſuper vos & ſuper filios veſtros.
Benedicti vos (n) Domino; 15.
qui fecit cœlum & terram.
Cœlum cœli Domino: 16.
terram * autem dedit
filiis hominum.
Nnn mortui laudabunt te, Domine; 17.
neque omnes qui deſcendunt
in infernum:
ſed nos qui vivimus 18.
(o) benedicimus Dominum
ex hoc nunc, & uſque in ſæcula.

* Cod. terra, mendosè.

[7] Cod. addit *pantas*, cum Vulg. *omnibus*.
[8] Gr. Vatic. *μεγάλων*.
[9] Cod. *ymis*, cum Vulg. *vos*. Gr. Vatic. *ὑμεῖς*.
[10] Gr. Vatic. *τῷ ποιήσαντι*.

(l) *Verſu* 12. Benedixit nobis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedixit nos; *juxta Gr. Vatic. εὐλόγησεν ἡμᾶς. Et ſic infra Caſſ. in accuſandi caſu*: Benedixit domum Iſraheli Benedixit domum Aaron; Benedixit omnes timentes Dominum, puſillos.
(m) *Verſu* 13. Cum majoribus. *Veron. & A.* Cum magnis; *Et ita Gr. Vatic. μετὰ μεγάλων*.
(n) *Verſu* 15. A Domino. *Particulam* A *non habent Veron. A. G. C. Car. juxta Gr. Vatic. τῷ κυρίῳ. Sic etiam Hebr.*
(o) *Verſu* 18. Benedicimus Domino. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedicimus Dominum. *Vide paullo ſupra V.* 12.

CXIV.

Alleluia.

EGapeſa oti iſacuſete Quirios
tes phones tes deeſeos mu.
Oti eclinen
to us autu emy,
Ce en tes imeres mu epicaleſome.
Periecyeloſan me
odines thanatu,
Cindyny adu euroſan me.
Thlipſin ce odynen euron,
Ce to onoma Quiriu (1) epicaleſome,
O Quirie ryſe ten pſychen mu.
Eleimon Quirios ce diceos,
Ce o Theos emon * elea,
Phylaſſon ta nepia o Quirios,
Etapinothen,
ce eſoſen me.
Epiſtrepſon (2) e pſyche mu
is ten anapauſin ſu,

Oti

* Mendum pro, *elei*.

CXIV.

Alleluja.

DIlexi, quoniam exaudiet Dominus 1.
vocem (a) deprecationis meæ.
Quoniam inclinavit 2.
aurem ſuam mihi:
& in diebus meis invocabo (b) eum.
Circumdederunt me 3.
dolores mortis:
pericula (c) inferni invenerunt me:
tribulationem & dolorem inveni: 4
& nomen Domini invocavi;
O Domine (d) erue animam meam. 5.
Miſericors Dominus & juſtus;
& Deus noſter miſeretur;
cuſtodiens parvulos Dominus; 6.
humiliatus ſum,
(e) & ſalvum me fecit.
Convertere * animam tuam 7.
in requiem tuam:

quoniam

* Lege, anima mea.

(1) Græc. Vatic. *ἐπικαλέσομαι*.
(2) In Gr. Vatic. deeſt artic. *e*.

(a) *Verſo* 1. *Vulgata*, Orationis meæ. *Veron. & A.* Deprecationis meæ.
(b) *Verſu* 2. Invocabo. *Veron. R. & Caſſ. addunt*, Eum.
(c) *Verſu* 3. *ante* Pericula, *deeſt* Et, *in Veron. A. R. & Gr. Vatic.*
(d) *Verſu* 5. Libera. *Veron. & A.* Erue.
(e) *Verſu* 6. Et liberavit me. *Veron. & A.* Et ſalvum me fecit.

Oti Quirios euergeteſen (3) me.
Oti (4) erryſato ten pſychen
mu ec thanatu,
Tus ophthalmus mu apo dacryon,
Ce tus podas mu apo oliſthematos.
Euareſteſo (5) enantion Quiriu
en chora zonton.

quoniam Dominus (f) benefecit mihi.
Quoniam liberavit animam 8.
meam de morte;
oculos meos a lacrymis;
& pedes meos a lapſu:
placebo coram Domino (g) 9.
in regione vivorum.

(3) Gr. Vatic. σε.
(4) Gr. Vatic. ἐξείλετο.
(5) Gr. Vatic. ἐνώπιον.

(f) *Verſu* 7. Benefecit tibi. *Veron. A. in Enar. hujus Pſal. num.* 7. *R. & Ambr. lib. de Bono mortis cap.* 9. *pag.* 405. Mihi, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Me. *L. Holſtenius ait, etiam in Mss. Codd. Pſalterii Vatic atque in Brun. & Cajet. legi*, Mihi; *Et ſic habet Verſio Arabica. Verſ.* 8. Pedeo. *Veron. præponit conjunctionem* Et, *cum Gr. Vatic.* καὶ.
(g) *Verſu* 9. Placebo Domino. *Veron.* Placebo coram Domino, *juxta Gr. Vatic.* ἐνώπιον κυρίου. *A.* Placebo in conſpectu Domini. *Hebr.* Deambulabo coram Domino.

CXV.

Alleluia.

Epiſteuſa, dio elaleſa,
Ego de etapinothen ſphodra.
Ego de ipa en te* extaſi mu, [* Lege, ecſtaſi.]
pas anthropos pſeuſtes.
Ti antapodoſo to Quirio
peri panton on
antapedocen my;
Poterion ſoteriu lempſome,
ce to onoma Quiriu
epicaleſome. (1)
Timios enantion Quiriu
o thanatos ton oſion autu.
O Quirie ego dulos ſos,
Ego dulos ſos, ce yios
tes pediſces ſu,
Dierrexas tus deſmus mu.
Sy thyſo thyſian
eneſeos. (2)
Tas euchas mu to Quirio apodoſo
en aules (3) ycu Quiriu
Enantion pantos tu lau autu
En meſo ſu Hieruſalem.

CXV.

Alleluja.

Credidi*, propter quod locutus ſum: 10. [*Hic cum ſuperiori unum tantum pſalmum efficit in Textibus Hebr. Chald. atque Syriac.]
ego (a) autem humiliatus ſum nimis;
ego autem dixi (b) in ecſtaſi mea: 11.
omnis homo mendax.
Quid retribuam Domino 12.
pro omnibus quæ
retribuit mihi?
Calicem ſalutaris accipiam: 13.
& nomen Domini
invocabo. (c)
Pretioſa in conſpectu Domini 15.
mors Sanctorum ejus.
O Domine, (d) ego ſervus tuus, 16.
ego ſervus tuus & filius
ancillæ tuæ:
dirupiſti vincula mea: 17.
tibi ſacrificabo (e) ſacrificium
laudis:
Vota mea Domino meo reddam 18.
(f) in* atriis domus Domini, [* Cod. atris, mendosè.]
in conſpectu omnis populi ejus,
in medio tui Jeruſalem.

CXVI Al-

CXVI. Al-

(1) Poſt, *epicaleſome*, Gr. Vatic. addit τὰς εὐχάς μου τῷ κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.
(2) Poſt *eneſeos*; Gr. Vatic. addit καὶ ἐν ὀνόματι κυρίου ἐπικαλέσομαι.
(3) Gr. Vatic. poſt, *aules*, ponit ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

(a) *Verſu* 10. *in Vulgata deeſt* Autem; *habetur tamen in A. & Gr. Vatic.* δὲ. *Item apud S. Jo. Chryſoſt. Euſebium, S. Athan. & alios plures.*
(b) *Verſu* 11. In exceſſu meo. *Veron. & A.* In ecſtaſi mea; *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῇ ἐκστάσει μου. *R. Rom. M. G. C.* In exceſſu mentis meæ. *Hebr.* In ſtupore meo; *Et ita Aquila.*
(c) *Verſu* 14. Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus. *Iſte Verſiculus abeſt a Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. Fortaſſe crediderunt perperam ex Verſu* 18. *hujus Pſalmi fuiſſe repetitum. Sed exſtat in Gr. Vatic. neque Verſionibus Syr. Ar. Æth. & Chald. utrobique, ut in Vulgata.*
(d) *Verſu* 16. *ante* Ego, *deeſt* Quia, *in Veron. R. A & Gr. Vatic.*
(e) *Verſu* 17. Hoſtiam laudis. *Veron. & A.* Sacrificium laudis; *forte deſignans* Sacrificia gratiarum actionis *Levit.* 7. 12. *Et* 2. *Paralip.* 33. 16. *Ibidem*, Et nomen Domini invocabo. *Id non habetur apud Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. juxta Gr. Veron. adverſæ frontis, & Verſionem Æthiop.*
(f) *Verſu* 19. In conſpectu &c. --- In atriis domus Domini. *Veron. A. R. & Caſſ. ordine immutato*, In atriis Domus Domini --- In conſpectu &c. *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis.*

Digitized by Google

CXVI.

Alleluia.

ENite ton Quirion panta ta ethne,
Ce (1) epeneſate auton pantes y lay.
Oti ecrateothe
eph emas to eleos autu, (2)
Ce alethia (3) tu Quiriu meni
is ton eona.

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.
[2] Gr. Vatic. poſt, *autu*, ponit ἐφ' ἡμᾶς.
[3] Poſt, *alethia*, additur ſec. cur. art. *i*.

CXVI.

Alleluja.

LAudate Dominum omnes Gentes: 1.
laudent eum omnis populus:
quoniam corroborata eſt 2.
ſuper nos miſericordia ejus;
& veritas Domini manet
in æternum.

CXVII.

Alleluia.

EXomologiſthe to Quirio,
oti agathos,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ipato de ycos Iſrahel
oti agathos,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ipato de ycos Aaron,
oti agathos,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ipatoſan de pantes
y phobumeni ton Quirion,
oti agathos
Oti is ton eona
to eleos autu.
En thlipſi epecaleſamen ton Quirion,
Ce epecuſen mu is platyſmon.
Quirios emy boethos,
(1) u phobetheſome
ti pyeſi my anthropos.
Quirios emy boethos,
cago epopſome
tus echthrus mu.
Agathon pepythene epi Quirion,
e pepythene * ep anthropon.
Agathon elpizin epi Quirion,
i elpizin ep archontas.

* *Ep anthropon*, additur ſec. cur. in Cod.

ce eu-

CXVII.

Alleluja.

COnfitemini Domino 1.
quoniam bonus eſt,
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Dicat autem domus Iſrael (*a*) 2.
quoniam bonus,
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Dicat autem (*b*) domus Aaron 3.
quoniam bonus,
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Dicant nunc (*c*) omnes 4.
qui timent Dominum,
quoniam bonus,
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
In tribulatione * (*d*) invocavi Dominum: 5.
& exaudivit me in latitudine.
Dominus mihi (*e*) adjutor eſt; 6.
non timebo
quid faciat mihi homo.
Dominus mihi adjutor eſt 7.
& ego deſpiciam
inimicos meos.
Bonum eſt confidere in Domino, 8.
quam confidere in homine.
Bonum eſt ſperare (*f*) in Dominum, 9.
quam ſperare in principem.

* *Cod.* invocabi, *ſumpto* B *pro* V.

Omnes

[1] In Cod. deeſt, *ui*, ante, *u*, cum Vulg.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Dicat nunc Iſrahel. *Veron. cum ſolo A.* Dicat autem. *Item Veron. A. M. C.* Domus Iſrael, *juxta Gr. Vatic.* οἶκος Ἰσραήλ.
(*b*) *Verſu* 3. Dicat nunc. *Veron. & A.* Dicat autem. *Ibid.* Domus Aaron. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. addunt*, Quoniam bonus; *quod itidem, uno excepto A. repetunt in medio Verſ. 4. juxta Gr. Vatic. Sed in Hebræo, Chaldæo, & Syriaco in primo tantum Verſu invenitur.*
(*c*) *Verſu* 4. Qui timent. *Veron. A. R. & Caſſ.* Omnes qui timent, *juxta Gr. Vatic.* πάντες οἱ φοβούμενοι.
(*d*) *Verſu* 5. De tribulatione. *Veron. A. R. Ambr. in Pſal.* 43. *Enar. pag.* 915. *& in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1042. 1055. *& Caſſ.* In tribulatione, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, En thlipſi. *Ibid. vox* Dominus *in fine, deeſt in Veron. A. & R.*
(*e*) *Verſu* 6. Adjutor. *Veron. R. & Caſſ.* Adjutor eſt. *Ita & Verſu* 7. *Favet Textus Hebræus.*
(*f*) *Verſu* 9. In Domino. *Veron. & A.* In Dominum; *& ita Gr. Vatic.* ἐπὶ κύριον. *Ibid.* In principibus. *Veron.* In principem. *A.* In principes.

Panta ta ethne
ecyclosan me,
Ce to onomati Quiriu
emynamen autus.
Cyclosantes ecyclosan me,
ce to onomati Quiriu
emynamen autus.
Ecyclosan me osi melisse cerion,
Ce execauthesan (2) osy pyr
en acanthes,
Ce to onomati Quirin
emynamen autus.
Othis * anetrapen
tu pesin,
Ce o Quirios * antilabeto mu.
E ischys mu, ce ymnesis
mu o Quirios,
Ce egeneto my is soterian.
Phone agalliaseos ce soterias
en scenes diceon.
Dexia Quiriu epyesen
dynamin,
Dexia Quiriu ypsosen me.
Dexia Quiriu epyesen dynamin,
Uc apothanume, alla zesome,
ce diegesome ta erga tu Quiriu.
Pedeuon epedeusen me o Quirios,
Ce to thanato u paredocen me.
Anyxate my pylas diceosynes,
Iselthon en autes
exomologesome to Quirio.
Aute e pyle tu Quiriu,
dicey iseleusonte en aute.
Exomologesome sy (3) Quirie
oti epecusas mu,
Ce egenu my is soterian.
Lithon on apedocimasan y ycodomuntes,
Utos egenethe is cephalen gonias.
Para Quiriu egeneto aute,
Ce estin thaumaste
en ophthalmys emon.

Aute

* Lege, Osthis.

* Mendum, pro antelabeto.

Omnes gentes 10.
(g) circumdederunt me:
Et in nomine Domini
(h) ultus sum eos.
Circumdantes circumdederunt me: 11.
& in nomine Domini
superavi eos.
Circumdederunt me (i) sicut apes favum: 12.
& exarserunt sicut ignis
in spinis;
& in nomine Domini
ultus sum eos.
Tamquam cumulus (k) arenæ 13.
impulsus sum ut caderem:
& Dominus suscepit me.
Fortitudo mea & laus 14.
mea, Dominus:
& factus est mihi in salutem.
Vox lætitiæ (l) & salutis, 15.
in tabernaculis justorum.
Dextera Domini fecit 16.
virtutem:
dextera Domini exaltavit me:
dextera Domini fecit virtutem.
Non * moriam, sed vivam: 17.
& enarrabo opera Domini.
Emendans emendavit me Dominus; (m) 18.
& morti non tradidit me.
Aperite mihi portas justitiæ: 19.
ingressus (n) in eis,
confitear Domino.
Hæc porta Domini, 20.
justi introibunt (o) in ea.
Confitebor tibi Domine, (p) 21.
quoniam exaudisti me;
& factus es mihi in salutem.
Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes; 22.
hic factus est in caput anguli.
A Domino factus est iste; (q) 23.
& est mirabile
in oculis nostris.

Hic

* Lege, moriar.

[2] Gr. Vatic. ὡς.
[3] In Gr. Vatic. deest, *Quirie*.

(g) *Versu* 10. Circuierunt me. *Veron. A. R. & Caſſ.* Circumdederunt me.
(h) *Ibid. & Verſibus proxime ſequentibus*, Quia ultus ſum in eos. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G.* Ultus ſum eos; *juxta Gr. Vatic. omiſſo* Quia, & In; *niſi quod Veron. V.* 11. *habet*, Superavi eos. *Et R. Rom. Verſ.* 12. Vindicabor in eis. *Et nota, quod adverbium* Quia *deeſt etiam in Textu Hebræo.*
(i) *Verſu* 12. Sicut apes. *Veron. & A.* Sicut apes favum, *juxta Gr. Vatic.* ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον. *Verſ. Arab.* Quemadmodum circumdant apes ceram.
(k) *Verſu* 13. Impulſus everſus ſum. *Veron. cum ſolo A.* Tamquam cumulus arenæ impulſus ſum. *R. Rom. M. G. C.* Impulſus verſatus ſum. *Hebr.* Impulſus pellebar.
(l) *Verſu* 15. Vox exultationis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Vox lætitiæ. *Verſu* 17. Narrabo. *Veron. & A.* Enarrabo.
(m) *Verſu* 18. Caſtigans caſtigavit me Dominus. *Veron. & A.* Emendans emendavit me Dominus.
(n) *Verſu* 19. In eas. *Veron. cum ſolo A.* In eis, *juxta Gr. Vatic.* ἐν αὐταῖς. *Ibid.* Confitebor. *Veron. Hebr. & G.* Confitear.
(o) *Verſu* 20. In eam. *Veron.* In ea; *& ita Gr. Vatic.* ἐν αὐτῇ.
(p) *Verſu* 21. Confitebor tibi. *Veron. A. R. Ambr. in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 793. *& Caſſ. addunt*, Domine, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis.*
(q) *Verſu* 23. Factum eſt iſtud, & eſt mirabile. *Veron. Caſſ.* Factus eſt iſte, & eſt mirabile. *Gr. Vatic.* αὕτη, *ambiguum, ad utrum referatur; num ad* κεφαλὴν, *an ad* γωνίας. *A.* Factus eſt ei, & eſt mirabilia. *G. C.* Factum eſt, hic eſt mirabilia. *Textus Hebræus in caſu muliebri habet*, Facta eſt iſta. *Sed liquet hebraicè femininum genus pro neutro uſurpari.*

Digitized by Google

Aute e emera en epyeſen o Quirios
Agalliaſometha,
ce euphranthomen en aute.
O Quirie ſoſon de,
O Quirie euodoſon de.
Eulogemenos o erchomenos
en onomati Quiriu.
Eulogecamen ymas ex ycu Quiriu.
O Theos Quirios ce epephanen emin.
Synſteſaſthe eorten
en tys pycazuſin
Eos ton ceraton tu thyſiaſteriu.
Theos mu i ſy,
ce exomologeſome ſy,
Theos mu i ſy, ce ypſoſo ſe.
Exomologeſome ſy (4) Quirie,
oti epecuſas mu,
Ce egenu my is ſoterian.
Exomologiſthe to Quirio,
oti agathos,
Oti is ton eona
to eleos autu.

Hic eſt dies quem (r) fecit Dominus: 24.
exultemus
& jucundemur in eo.
O Domine, ſalvum fac (ſ) verò: 25.
o Domine, (t) bene proſpera iter verò.
Benedictus qui venit 26.
in nomine Domini.
benedicimus vos (u) de domo Domini:
Deus Dominus & inluxit nobis. 27.
Conſtituite (x) diem feſtum
in frequentationibus
uſque (y) ad cornua altaris.
Deus meus es tu; 28.
& confitebor tibi:
Deus meus; & exaltabo te.
Confitebor tibi, (z) Domine,
quoniam exaudiſti me:
& factus es mihi * in ſalutem.
Confitemini Domiuo 29.
quoniam bonus,
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.

*Cod. in ſalute.

(4) In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.

(r) *Verſu* 24. Hæc eſt dies, quam. *Veron.* Hie dies, quem. *A. cum Ambr. de interpell. Job. lib.* I. *cap.* 5. *pag.* 631. *Et in Pſal.* 38. *Enur. pag.* 850. *Item in Pſal.* 43. *pag.* 887. Hie eſt dies, quem. *Ibid.* Et lætemur in ea. *Veron. & A* Et jucundemur in eo.
(t) *Ibid.* Bene proſperare. *Veron. cum ſolo A.* Bene proſpera iter verò. *Gr. Vatic.* εὐόδωσον δή. *M.* Bene proſpera nunc.
(u) *Verſu* 26. Benediximus vobis. *Veron. A. R. & Caſſ.* -- vos, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήκαμεν ὑμᾶς.
(x) *Verſu* 27. Diem ſolemnem in condenſis. *Veron. A.* Diem feſtum. *M.* Solemnitatem. *Item Veron.* In frequentationibus. *A. Caſſ. R. Rom. M. C.* In confrequentationibus. *G.* In confrequentantibus.
(y) *Ibid.* Ad cornu. *Veron. A. C.* Ad cornua, *juxta Gr. Vatic.* ἕως τῶν κεράτων.
(z) *Verſu* 28. Confitebor tibi. *Veron. A. R. & Caſſ. addunt*, Domine.

CXVIII.

(1) ALEPH.

Macariy y amomy en odo,
Y poreuomeny en nomo Quiriu.
Macariy y * exereunontes
ta martyria autu,
En ole cardia eczeteſuſin auton.
U gar y ergazomeny
ten anomian en tes odys autu
eporeutheſan.
Sy enetilo tas entolas ſu
(2) phylaſſaſthe ſphodra.
Ophelon cateuthyntheiſan e ody mu
Tu phylaxaſthe ta diceomata ſu.
Tote u me eſchyntho
En to me epiblepin epi paſas
tas entolas ſu.

*Cod. hic, & alibi mendosè, *exeraunontes*.

Exomo-

CXVIII.

Alleluja. ALEPH.

Beati inmaculati in via; 1.
qui ambulant in lege Domini.
beati qui ſcrutantur 2.
teſtimonia ejus;
in toto corde exquirunt eum.
Non enim qui operantur 3.
iniquitatem, in viis ejus
ambulaverunt.
Tu præcepiſti (a) mandata tua 4.
cuſtodiri nimis.
Utinam dirigantur viæ meæ 5.
ad cuſtodiendas juſtificationes tuas!
Tunc non confundar, 6.
dum * inſpicio in omnia (b)
mandata tua.

*Cod. ſpicio emendavimus ex A. inſpicio.

Confi-

(1) Gr. Vatic. præponit ἀλληλουΐα.
(2) Mendum. Lege, *phyluxaſthe*, ut habet infra Codex. Gr. Vatic. φυλάξασθαι.

(a) *Verſu* 4. *Vulgata*, Tu mandaſti. *Veron. & A.* Tu præcepiſti.
(b) *Verſu* 6. Cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. *Veron.* Dum inſpicio. *Ambr.* Cum perſpiciam. *Caſſ. & R.* Dum reſpicio. *Veron. Ambr. Item R. & Caſſ.* In omnia mandata tua, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν εἰς πάσας τὰς ἐντολάς σου.

Exomologeſome ſy (3) Quirie	Confitebor tibi , (c) Domine , 7.
en euthyteti cardias,	in directione cordis ,
En to memethecene me	in eo cum didicerim (d)
ta crimata tes diceoſynes ſu.	judicia juſtitiæ tuæ.
Ta diceomata ſu plylaxo,	Juſtificationes tuas cuſtodiam : 8.
Me me encatalipes	ne derelinquas me (e)
eos ſphodra.	uſque valde.

[3] In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.

(c) *Verſu* 7. Confitebor tibi. *Veron. A. R. Ambr. & Caſſ. addunt* Domine , *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*.
(d) *Ibid.* In eo quod didici. *Veron. A. & Ambr. ibidem* , In eo cum didicerim .
(e) *Verſu* 8. Non me derelinquas uſquequaque. *Veron. cum ſolo A.* Ne derelinquas me uſque valde , *juxta Gr. Vatic.* [illegible] *H.* Uſque nimis. *Sic ad eamdem vocem variant Codices in Verſ.* 13. 43. 51. & 107. *S. Auguſtinus hic habet* : „ Uſque valde , *vel ſicut nonnulli Codices habent* , Uſque nimis. „

II. BETH.	II. BETH.
En tini catorthoſi o neoteros	In quo corrigit (a) junior 9.
ten odon autu;	viam ſuam?
En to phylaxaſthe tus logus ſu.	in cuſtodiendo (b) verba tua.
En ole cardia mu exezeteſa ſe,	In toto corde meo exquiſivi te : 10.
Me (1) apoſes me	ne repellas me
apo ton entolon ſu	a mandatis tuis.
En te cardia mu ecrypſa	In corde meo abſcondi 11.
ta logia ſu opos an	eloquia tua ut * non
me amarto ſy.	peccem tibi.
Eulogetos i Quirie, didaxon me	Benedictus es Domine; doce me 12.
ta diceomata ſu.	juſtificationes tuas.
En tys chileſin mu exeggila	In labiis meis * (c) enuntiavi 13.
panta ta crimata tu ſtomatos ſu,	omnia judicia oris tui.
En te odo ton martyrion	In via teſtimoniorum 14.
ſu eterphthen,	tuorum jucundatus ſum
os epi panti pluto.	divitiis.
En tes entoles ſu adoleſcheſo,	In mandatis tuis (d) garriam ; 15.
Ce catanoeſo tas odus ſu.	& conſiderabo vias tuas.
En tys diceomaſin ſu meleteſo,	In juſtificationibus tuis meditabor: 16.
Uc epileſome ton logon ſu.	non obliviſcebor * verborum tuorum. (e)

C. utinam, mendoſè; & forte legendũ, uti non, quod ſonat, ut non. Cod. enuntiabi, ſumpto B pro V.

* *Cod.* borum.

[1] Gr. Vatic. ἀπώσῃ.

(a) *Verſu* 9. Adoleſcentior. *Veron. & A.* Junior. *Ambr. hic & lib.* 1. *de Off. miniſt. cap.* 2. *pag.* 4. *R. Rom. G. C.* Juvenior. *L. Holſtenius in Correct. Mss. ait* : Juvenior *pro* Junior *omnes hic ſcripti Codd. legunt, tam noſtri , quam exteri. Faber quoque , & Cajet. & Bruno , & Vatic.*
(b) *Ibid.* Sermones tuos. *Veron. A. & Ambr.* Verba tua.
(c) *Verſu* 13. Pronuntiavi. *Veron. & A* Enuntiavi.
(d) *Verſu* 15. Exercebor. *Veron. cum ſolo A.* Garriam. *Rom. M. & Textus Hebr.* Meditabor. *G.* Exercitabor. *R.* Me exercitabo. *Gr. Vatic.* ἀδολεσχήσω, *quod ſæpe in hoc Pſalmo redditur in Vulg. per verbum* Exerceri. „ *Laudatus Auguſtinus in Enar. VI. hujus Pſalmi num.* 4. *ait* : „ In mandatis tuis garriam, & conſiderabo vias tuas. *Quod Græcus habet* , ἀδολεσχήσω , *latini Interpretes quidam* Garriam , *quidam* Exercebor, „ *interpretati ſunt ; quæ duo inter ſe videntur eſſe diverſa. Sed ſi exercitatio intelligatur ingenii cum quadam* „ *delectatione diſputationis , utrumque conjungitur , & quaſi ex utroque unum aliquid temperatur , ut non ſit* „ *aliena ab hujuſmodi exercitatione garrulitas ; ſolent enim garruli vocari loquaces.*
(e) *Verſu* 16. Non obliviſcar ſermones tuos. *Veron. A. & Ambr. hic* , Non obliviſcar verborum tuorum. *Nota tamen , quod Cod. Veron. per idiotiſmum habet* Obliviſcebor; *& infra Verſibus* 17. 34. 44. *& alibi* , Cuſtodibo , *ut in Textu*.

III. GIMEL.	III. GIMEL.
Antapodos to dulo ſu, zeſome	Retribue ſervo tuo , (a) ut vivam ; 17.
ce phylaxo tus logus ſu.	& cuſtodibo verba tua.
Apocalypſon tus ophthalmus mu	Revela oculos meos ; 18.

ce cata- Dd & con-

(a) *Verſu* 17. Vivifica me. *Veron. Ambr. & M.* Ut vivam. *A. Caſſ. R. Rom. G. H. C.* Vivam , *juxta Gr. Vatic. & Hebr. Ibid.* Et cuſtodiam. *Veron. & A. conſtanter in antiquioribus Mss.* Et cuſtodibo. *Ibidem* , Sermones tuos. *Veron. A. & Ambr.* Verba tua.

ce catanoeſo ta thaumaſia
ec tu nomu ſu.
Pacycos ego imi en te ge,
Me apocrypſes ap emu
tas entolas ſu.
Epcpotheſen e pſyche mu
tu epithymeſe ta crimata ſu
en panti cero.
Epetimeſas yperephanys,
Epicataraty y ecclinnntes
apo tnn entolon ſu.
Periele ap emu onidos
ce exudenoſin,
Oti ta martyria ſu
exezeteſa.
Ce gar ecathiſan archontes,
ce cat emu
catelalun,
O de dulos ſu edoleſchi
en tys diceomaſin ſu.
Ce gar ta martyria ſu
melete mu eſtin,
Ce (1) e ſynbulia mu
ta diceomata ſu.

& conſiderabo mirabilia
de lege tua.
Inquilinus (b) ego ſum in terra: 19.
ne abſcondas a me
mandata tua.
Concupivit anima mea 20.
deſiderare (c) judicia tua
in omni tempore.
Increpaſti * ſuperbos: 21.
maledicti qui declinant
a mandatis tuis.
Aufer a me * obprobrium (d) 22.
& deſpectum:
quoniam teſtimonia tua
exquiſivi.
Etenim ſederunt principes, 23.
& adverſus me
ſermocinabantur:
ſervus autem tuus garriebat
in juſtificationibus tuis.
Etenim (e) teſtimonia tua 24.
meditatio mea eſt:
& conſilia mea,
juſtificatio tua.

* C. ſupervos, ſumpto V pro B.

*Cod. aufer a me.

[1] Gr. Vatic. αἱ συμβουλίαι.

(b) *Verſu* 19. Incola &c. *Veron.* Inquilinus. *Et ita S. Auguſtinus, qui ſermone VIII. in hunc Pſal. num. 1. hac* „ *habet:* „ Incola ego ſum in terra, non abſcondas a me mandata tua; *ſive, ut nonnulli Codices habent,* „ Inquilinus ego ſum in terra. *Quod enim eſt in Græco πάροικος, aliqui noſtri* Inquilinus, *aliqui* Incola, „ *nonnulli etiam* Advena, *interpretati ſunt.* „

(c) *Verſu* 20. Juſtificationes tuas. *Veron. M. Amb. & H.* Judicia tua, *juxta Gr. Vatic.* τὰ κρίματά σου. *Sic etiam habet Hebr.*

(d) *Verſu* 22. Aufer a me opprobrium, & contemptum, quia --- exquiſivi. *Veron.* --- & deſpectum, quoniam &c. *Ambr. etiam habet* Quoniam *pro* Quia; *& ita S. Auguſtinus hic.*

(e) *Verſu* 24. Nam &. *Veron. & Ambr.* Etenim, *juxta Gr. Vatic.* καὶ γάρ. *Ibid.* Et conſilium meum juſtificationes tuæ. *Veron.* Et conſilia mea juſtificatio tua. *Ambr.* Et conſilia tua juſtificatio tua. *R. Rom. G. C.* Et conſolatio mea, *loco* Et conſilium meum, *quod habet Vulgata.*

IV. DELETH.

Ecollethe to edaphi
e pſyche mu,
Zeſon me cata
(1) to logion ſu.
Tas odus (2) ſu exeggila,
ce epecuſas mu
Didaxon me ta diceomata ſu.
Odou ton diceomaton ſu
ſynetiſon me,
Ce ad-

IV. DELETH. (a)

Adhæſit pavimento 25.
anima mea:
vivifica me ſecundum
verbum tuum.
Vias tuas enuntiavi, (b) 26.
& exaudiſti me:
doce me juſtificationes tuas.
Viam juſtificationum tuarum 27.
(c) inſinua mihi:
& gar-

[1] Gr Vatic. τὸν λόγον.
[2] Gr. Vatic. μου.

(a) *Verſu* 25. Daleth. *Veron.* Deleth. *Sic etiam Pſalterium Murbacenſe, quod circa VII. ſæculum latina manu, & charactere unciali exaratum eſt. In ipſo namque continetur carmen alphabeticum; Verſuſque a nominibus literarum Hebraicarum exordiuntur. Hoc edidit Cl. Montfaucon Palæograph. Gr. lib. 3. cap. 4. pag. 221. in ipſoque legitur* DELETH ſumptus aqua tabulacum ὑπόδειγμα ceſtaurat. *Hinc eruitur, qua ratione tunc temporis hebraica illa nomina legerentur.*

(b) *Verſu* 26. Vias meas enuntiavi. *Veron.* Vias tuas enuntiavi. *Et ita Gr. Veron. adverſæ frontis* — ſu. *S. Auguſtinus ſer. X. in hunc Pſal. num. 3. habet,* „ Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me. *Nonnulli quidem* „ *Codices habent* Vias tuas; *ſed plures, & maxime Græci,* Vias meas. „

(c) *Verſu* 27. Inſtrue me. *Veron. Ambr. A. R. Rom. & C.* Inſinua mihi. *G.* Erudi me. *M. H.* Fac, ut intelligam. *S. Auguſtinus laud. ſerm. num. 4. ait:* „ Viam juſtificationum tuarum inſinua mihi; *vel, ſicut* „ *nonnulli Codd. habent*, Inſtrue me. *Quod expreſſius de Græco dicitur*, Fac me intelligere. „

Ce adoleſcheſo en tys thaumaſiys ſu.
Enyſtaxen e pſyche mu
apo acedias,
Bebeoſon me en tys logys ſu.
Odon adicias apoſteſon ap emu,
Ce to nomo ſu eleiſon me.
Odon alethias eretiſamen
Ta (3) crimata ſu uc epelathomen.
Ecolleſthen tys martyriys ſu
Quirie me me cateſchynes.
Odon entolon ſu
edramon, otan eplatynas
ten cardian mu.

& garriam (*d*) in mirabilibus tuis.
Dormitavit (*e*) anima mea 28.
præ tedio:
confirma me in verbis tuis.
Viam iniquitatis amove a me: 29.
& de lege tua miſerere mei.
Viam veritatis elegi: 30.
judicia tua non ſum oblitus.
Adhæſi teſtimoniis tuis, 31.
Domine, noli me confundere.
Viam mandatorum tuorum 32.
cucurri, (*f*) cum dilatares
cor meum.

[3] Ante, *ta crimata*, Gr. Vatic. addit καὶ, deeſt in Vulg.

(*d*) *Eod. Verſ.* 27. Et exercebor. *Veron.* Et garrlam. *Ambr. hic pag.* 1013. *hæc habet*, „ *Græcus* ἀδολεσχήσω. . . . „ ἀδολεσχῆσαι, *vulgo æſtimatur vel ballucinari, vel plus, quam oportet, aliquid loqui, & ſuperfluum videri,* „ *quod audienti faſtidio ſit.* „
(*e*) *Verſu* 28. Dormitavit --- præ tædio *cum Veron. G. habet*, Ingemuit --- a vexatione. *Ambr. hic habet*, „ Stillavit; *ſubdit tamen pag.* 1013. „ *Aliqui Codices habent* Dormitavit, *quia* ἐνύσταξεν, & ἔσταξεν, *duabus* „ *literis diſſonant. Potuit Interpres, vel antiquarius Scriptor hic falli.* Νυστάζω dormire eſt: στάζειν ſtillare. „
(*f*) *Verſu* 32. Cum dilataſti. *Veron. Ambr. & Caſſ.* Cum dilatares. *R.* Dum dilatares.

V. HE.

Nomotheteſon (1) my Quirie ten odon
ton diceomaton ſu,
Ce eczeteſo auten diapantos.
Synetiſon me,
ce * exeraunefo
ton nomon ſu,
Ce phylaxo (2) auten en ole
cardia mu.
Odegeſon me en tribo ton entolon
ſu, oti auten etheleſa.
Clinon ten cardian mu
is ta martyria ſu,
ce me is pleonexian.
Apoſtrepſon tus ophthalmus mu
tu me idin mateoteta,
En te odo ſu zeſon me.
Steſon to dulo ſu to logion ſu
is ton phobon ſu.

* Mendum pro, *exereuneſo*.

V. HE.

Legem ſtatue mihi, (*a*) Domine, in via 33.
juſtificationum tuarum:
& quæram * illa ſemper.
Da mihi intellectum; 34.
(*b*) & perſcrutabor
legem tuam:
& cuſtodibo illam in toto
corde meo.
Deduc me (*c*) in ſemita mandatorum 35.
tuorum: quoniam eam volui.
Inclina cor meum 36.
in teſtimonia tua,
(*d*) & non in * emolumentum.
Averte oculos meos 37.
ne videant vanitatem:
in via tua vivifica me.
Statue ſervo tuo eloquium tuum 38.
in timore tuo.

* *Lege*, illam

* *Cod.* emulamentum.

Perie- Dd 2 circum-

[1] Gr. Vatic. μου.
[2] Gr. Vatic. αὐτοῦ.

(*a*) *Verſu* 33. Legem pone mihi. *Veron.* Legem ſtatue mihi. *Ambr.* Legem mihi conſtitue; *infra tamen pag.* 1029. *ſcribit.* „ *Bene ait Pſalmiſta,* ſtatue. „ *Ibid.* Et exquiram. *Veron. & Ambr.* Et quæram.
(*b*) *Verſu* 34. Et ſcrutabor. *Veron. & Ambr.* Et perſcrutabor.
(*c*) *Verſu* 35. In ſemitam. *Veron. A. H. Car.* In ſemita, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῇ τρίβῳ. *C.* In lege. *G.* In legem. *Ibid.* Quia ipſam volui. *Veron.* Quoniam eam volui. *Ambr.* Quoniam volui eam.
(*d*) *Verſu* 36. Et non in avaritiam. *Veron. & A. lib.* 2. *de ſerm. Domini in monte num.* 43. Et non in emolumentum. *H. G. C.* Et non in utilitatem. *Ambr. legit, ut Vulgata; addit tamen:* „ Utilitatem, „ *alii* [*Codices*] *habent.* „ *Item laudatus Auguſtinus ſerm. XI. in hunc Pſal. num.* 6. *ait:* „ *Tali verbo* „ *Græco hic appellat, a quo poſſit intelligi generalis avaritia, qua plus appetit quiſque, quam ſat eſt.* Πλεῖον „ *enim latinè plus eſt:* ἕξις *habitus eſt, ab eo quod eſt habere. Ergo a plus habendo appellata eſt* πλεονεξία, „ *quam latini Interpretes in hoc loco, nonnulli interpretati ſunt* Emolumentum, *quidam vero* Utilitatem; *ſed* „ *melius, qui* Avaritiam. *Dicit autem Apoſtolus: Radix enim omnium malorum avaritia eſt. Sed in Græco,* „ *unde in noſtram linguam verba ipſa traslata ſunt, non legitur apud Apoſtolum* πλεονεξία, *quod in loco* „ *iſto Pſalmi hujus; ſed* φιλαργυρία, *quo verbo ſignificatur amor pecuniæ. Verum Apoſtolus intelligendus eſt,* „ *iſto nomine genus ſignificaſſe per ſpeciem, id eſt per amorem pecuniæ univerſalem generalemque avaritiam,* „ *quæ vere radix eſt malorum omnium. Nam ipſi primi Homines per ſerpentem decepti & dejecti non fuiſſent,* „ *niſi plus, quam acceperant, habere; & plus, quam facti fuerant, eſſe voluiſſent. Hoc quippe ille promiſerat dicens: Eritis ſicut dii. Ergo iſta* πλεονεξίᾳ *ſubverſi ſunt.* „

Periele ton onidiſmon mu
on ypopteuſa,
Ta gar (3) crimata ſu chreſta.
Idu epethymeſa tas entolas ſu,
En te diceoſyne ſu (4) zeſome.

Circumauſer (e) obprobrium meum 39.
quod ſuſpicatus ſum:
judicia enim tua, ſuavia.
Ecce concupivi mandata tua: 40.
in tua juſtitia (f) vivifica me.

[3] Gr. Vatic. ὅτι αἱ.
[4] Gr. Vatic. ζῆσόν με.

(e) *Verſu* 39. Amputa. *Veron.* Circumaufer. *Gr. Vatic.* περίελε. *Ibid.* Quia. *Veron.* Enim. *Gr. Vatic.* γάρ. *Ibid.* Jucunda. *Veron. cum ſolo A.* Suavia. *Ambr.* Dulcia.
(f) *Verſu* 40. In æquitate tua. *Veron. Ambr. & A.* In tua juſtitia, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

VI. VAU.

Ce elthy ep eme
to eleos ſu Quirie,
To ſoterion ſu cata
(1) to logion ſu.
Ce apocritheſome tys onidizuſin
my logon,
Oti elpiſa epi (2) tus logus ſu.
Ce me perieles ec tu ſtomatos mu
logon alethias eos ſphodra,
Oti epi tys crimaſin ſu
epelpiſa.
Ce phylaxo ton nomon ſu
diapantos,
Is ton eona, ce is ton eona
tu eonos.
Ce eporeuomen en platyſmo,
Oti ta martyria ſu
exezeteſa.
Ce elalun en tys martyriys ſu
Enantion baſileon,
ce uc eſchynomen.
Ce emeleton
en tes entoles ſu,
es egapeſa ſphodra,
Ce era tas chiras mu
pros tas entolas ſu,

as ega-

VI. VAU.

Veniat ſuper me 41.
miſericordia tua, Domine;
ſalutare tuum, ſecundum
eloquium tuum.
Et reſpondeam exprobantibus 42.
mihi verbum,
quoniam ſperavi in verbis tuis. (a)
Et ne auferas (b) ex ore meo * 43. * *Cod.* me.
verbum veritatis uſque valde:
quoniam in judiciis tuis
(c) ſperavi.
Et cuſtodibo legem tuam 44.
ſemper
in æternum & in ſæculum (d)
ſæculi.
Et ingrediebar in latitudine: (e) 45.
quia teſtimonia tua
exquiſivi.
Et * loquebar (f) in teſtimoniis tuis 46. * *Cod.* loquar.
in conſpectum * regum, * *Lege*, in conſpectu.
& non confundebar.
Et meditabar 47.
in mandatis tuis,
quæ dilexi (g) valde.
Et * levavi manus meas 48. * *Cod.* lavabi *mendosè.*
ad mandata tua,

Et le-

[1] Gr. Vatic. τὸν λόγον.
[2] Gr. Vatic. τοῖς λόγοις;

(a) *Verſu* 42. Quia ſperavi in ſermonibus tuis. *Veron. & A.* Quoniam ſperavi in verbis tuis.
(b) *Verſu* 43. De ore meo. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 3. Ex ore meo. *Ibid.* Uſquequaque. *Veron.* Uſque valde; *& ita nonnulli Codd. teſte A. juxta Gr. Vatic.* ἕως σφόδρα.
(c) *Ibid.* Superſperavi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Speravi. *Idem tamen S. Auguſtinus hic habet;* „ *De Græco* „ *quidam* [*Codices*] *diligentius expreſſerunt*, Superſperavi; *quod verbum, & ſi minus uſitate compoſitum* „ *eſt, tamen implet veritatis interpretandæ neceſſitatem.* „
(d) *Verſu* 44 In ſæculum & in ſæculum ſæculi. *Veron. R. & Ambr.* In æternum & in ſæculum ſæculi. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. ſermone* 13. *num.* 4. *ait;* „ In ſæculum & in ſæculum ſæculi. *Melius quippe ita interpretatum eſt, quam, ſicut quidam Codices habent*, In æternum & in ſæculum ſæculi; *quia non potuerunt dicere*, Et in æternum æterni.
(e) *Verſu* 45. Et ambulabam --- mandata tua. *Veron. cum Ambr.* Et ingrediebar --- teſtimonia tua. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. ſermone* 14. *num.* 2. *ait;* „ Quia mandata tua exquiſivi. *Nonnulli autem Codices non habent* Mandata, *ſed* Teſtimonia; *ſed* mandata, *in pluribus invenimus, & maxime Græcis.* „
(f) *Verſu* 46. De teſtimoniis tuis. *Veron. A.* In teſtimoniis tuis.
(g) *Verſu* 47. Quæ dilexi. *Veron A. & G. addunt* Valde, *juxta Gr. Vatic.* σφόδρα. *R. Rom. & Ambr.* Nimis. *Caſſ. M. H.* Vehementer. *Et nota, quod etiam in ſubſequenti Verſu R. & Rom. addunt* Vehementer; *& Amb.* „ *G. C.* Nimis. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. ſerm.* 14. *num* 4. *ait;* „ Et levavi manus meas ad mandata „ tua, quæ dilexi; *ſive, quod nonnulli Codices habent in utroque Verſu*, Dilexi valde, *aut* Nimis, *aut* „ Vehementer; *ſicut interpretari placuit, quod Græce dicitur* σφόδρα. „

Digitized by Google

as egapeſa, ce edoleſchun
en tys diceomaſin ſu.

quæ dilexi : & garriam (*b*)
in tuis juſtificationibus.

(*b*) *Verſu* 48. Et exercebar. *Veron.* Et garriam. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. ſerm.* 14. *n.* 4. *ait* : „ Et „ exercebar in juſtificationibus tuis. *Quod plures Interpretes dicere maluerunt*, *quam* Lætabar, *aut* Garriebam, *quod aliqui interpretati ſunt ex eo, quod Græcus habet* ἀδολέσχουν. „

VII. ZAI.

Mneſtheti ton logon ſu
to dulo ſu [1] en o
epelpiſas me.
Aute me parecaleſen
en te tapinoſi mu,
Oti to logion ſu
ezeſen me.
Yperephany parenomun
eos ſphodra,
Apo de tu nomu ſu
uc execlina.
Emneſthen ton crimaton ſu
ap eonos Quirie,
ce pareclethen.
Acedia [2] cateſchen mu
apo amartolon
Ton encatalimpanonton
ton nomon ſu.
Pſalta eſan my
ta diceomata ſu,
En topo paricias mu.
Emneſten en nycti
tu onomatos ſu Quirie,
Ce ephylaxa ton nomon ſu.
Aute egenethe my
Oti ta diceomata ſu
exezeteſa.

VII. (*a*) ZAI.

Memento verbi tui 49.
ſervo tuo in quo
ſpem dediſti mihi.
Hæc me conſolata eſt 50.
in humilitate mea:
quoniam verbum tuum (*b*)
vivificavit me.
Superbi inique agebant 51.
(*c*) uſque valde:
a lege autem * tua
non declinavi.
Memor fui judiciorum tuorum 52.
a ſæculo, Domine,
(*d*) & exortatus ſum.
Tedium detinuit me (*e*) 53.
a peccatoribus
derelinquentibus
legem tuam.
Cantabiles erant mihi 54.
juſtificationes * tuæ
in loco incolatus mei. (*f*)
Memor fui (*g*) in nocte 55.
nominis tui, Domine:
& cuſtodivi legem tuam.
Hæc facta eſt mihi, 56.
quoniam juſtificationes tuas (*h*)
exquiſivi.

**Cod.* tram: *mendosè*.

**Cod.* tuas, *mendosè*.

VIII. ETH.

VIII. EHT

[1] Cod. *en o*, cum Vulg. *in quo*. Gr. Vatic. ᾧ.
[2] Gr. Vatic. ἀθυμία. Ibid. μο.

(*a*) *Verſu* 49. Zain. *Veron. & Pſalter. Murbacenſe ſupra laudatum*, Zai. *Porro Zai in eo dupliciter vocitatur*, *&* Hæc, *&* Oliva. *Ibid.* Memor eſto *Veron. A. R. Ambr. & Caſſ.* Memento. *Ibid.* In quo mihi ſpem dediſti. *Veron. & A.* In quo ſpem dediſti mihi.

(*b*) *Verſu* 50. Quia eloquium tuum. *Veron. A & Ambr.* Quoniam verbum tuum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Verſus ſerm.* 15. *num.* 2. *hæc habet* : „ Hæc me conſolata eſt in humilitate mea; quoniam verbum tuum vivificavit me. *Quod expreſſius interpretati ſunt, qui non* Verbum, *ſed* Eloquium *poſuerunt*. *Græcus enim* λόγιον *habet, quod eſt eloquium; non* λόγος, *quod eſt verbum*. „

(*c*) *Verſu* 51. Uſquequaque. *Veron. & A.* Uſque valde, *juxta Gr. Vatic.* ἕως σφόδρα. *Ambr.* Nimis.

(*d*) *Verſu* 52. Et conſolatus ſum. *Veron. & H.* Et exortatus ſum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi, ſermone* 15. *num.* 5. *ait* : „ Memor fui judiciorum tuorum a ſæculo, Domine, & conſolatus ſum; *vel, ſicut alii Codices habent*, Et exhortatus ſum, *ideſt*, *exhortationem accepi*. *Utrumque enim potuit interpretari de verbo Græco, quod eſt* παρεκλήθην. „

(*e*) *Verſu* 53. Defectio tenuit me pro peccatoribus. *Veron. A. M.* Tedium. *Ambr.* Puſillanimitas. *R. Rom. G.* Defectio animi. *Item Veron. A. & Ambr.* Detinuit me a peccatoribus, *juxta Gr. Vatic.* κατέσχε με ἀπὸ ἁμαρτωλῶν.

(*f*) *Verſu* 54. Cantabiles --- in loco peregrinationis meæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* --- in loco incolatus mei. *S. Auguſtinus utramque lectionem agnovit in Codd. Mss. ſed illam noſtri Pſalterii prætulit, ut videre eſt apud eumdem Serm.* 15. *in hunc Pſal. num.* 6.

(*g*) *Verſu* 55. Nocte *Veron. A. & Caſſ.* In Nocte, *juxta Gr. Vatic.* ἐν νυκτί.

(*h*) *Verſu* 56. Quia. *Veron. A. & Ambr.* Quoniam. *Ibid.* Juſtificationes, *& ita Veron. S. Auguſt. ibid. num.* 8. *ait* : „ *Has ergo juſtitias, quibus juſtificantur gratis per gratiam Dei, qui per ſeipſos juſti eſſe non poſſunt,* „ *melius alii interpretati ſunt* Juſtificationes; *quia revera non* δικαιοσύνας, *ideſt* juſtitias; *ſed* δικαιώματα „ *Græcus habet, quæ ſunt* Juſtificationes. „

Digitized by Google

VIII. ETH.

Meris mu (1) Quirie, ypa phylaxaſthe
ton nomon ſu.
Edeethen to proſopon
ſu en ole cardia mu,
Eleiſon me cata
to logion ſu.
Oti (2) dielogiſamen tas odus ſu,
Ce epeſtrepſa tus podas mu
is ta martyria ſu.
Etymaſthen, ce uc
etarachthen
tu phylaxaſthe tas entolas ſu.
Schynia amartolon
perieplaceſan my,
Ce tu nomu ſu uc epelathomen.
Meſonyction exegiromen
tu exomologeſaſthe ſy
epi ta crimata tes
diceoſynes ſu.
Metochos ego imi
panton ton phobumenon ſe,
Ce ton phylaſſonton
tas entolas ſu.
To eleos ſu Quirie
pleres e ge,
Ta diceomata ſu didaxon me.

VIII. EHT.

Pars mea (a) Domine; dixi cuſtodire 57.
legem tuam:
precatus ſum (b) vultum tuum 58.
in toto corde meo:
miſerere mei ſecundum
eloquium tuum:
quia cogitavi (c) vias tuas (d) 59.
& converti pedes meos
in teſtimonia tua:
paratus ſum & non ſum (e) 60.
* conturbatus,
ad cuſtodienda mandata tua.
Funes peccatorum 61.
circumplexi ſunt me:
& legis tuæ non ſum oblitus. (f)
Media nocte ſurgebam 62.
ad confitendum tibi
ſuper judicia
(g) juſtitiæ tuæ.
Particeps ego ſum 63.
omnium timentium te,
& cuſtodientium
mandata tua.
Miſericordia tua, Domine, 64.
plena eſt terra:
juſtificationes tuas doce me.

* *Cod. conturvatus, ſumpta V pro B.*

[1] Poſt *mu*, additur ſec. curis *i*, juxta Gr. Vatic. Ibid. Gr. Vatic. addit τῶ, ante *phylaxaſthe*.
[2] In Gr. Vatic. deeſt, *oti*.

(a) *Verſu* 57. Portio mea. *Veron. A. Ambr. H. C.* Pars mea. *S. Auguſtinus ſermone 16. in hunc Pſal. num. 1. „ ait:* „ Pars mea Dominus; *quod habent quidam*, Portio mea Domine. „ *Plerique Mss.* Pars mea, Domine.
(b) *Verſu* 58. Deprecatus ſum. *Veron. & A.* Precatus ſum. *Ibid.* Faciem tuam. *Veron. & Ambr.* Vultum tuum.
(c) *Verſu* 59. Cogitavi. *Veron. R. & Caſſ.* Quia cogitavi, *juxta Gr. Veron.* Oti &c. *S. Auguſtinus ſerm. 16. in in hunc Pſalmum num. 2. ait:* „ *Plures Codices non habent*, Quia cogitavi, *ſicut in quibuſdam legitur;* „ *ſed tantummodo*, Cogitavi. *Quod autem hic poſitum eſt*, Et averti pedes meus; *nonnulli habent*, Quia cogitavi, & avertiſti pedes meos. „
(d) *Ibid.* Vias meas. *Veron. Rom. M. G. C.* Vias tuas, *juxta Gr. Vatic.* τὰς ὁδούς σου.
(e) *Verſu* 60. Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua. *Veron.* Paratus ſum, & non ſum „ conturbatus ad cuſtodienda &c. *S. Auguſtinus ibid. num. 3. ſcribit:* „ Paratus ſum, & non ſum turbatus, „ ut cuſtodiam mandata tua; *quod aliqui interpretati ſunt*, Ad cuſtodiendum mandata tua: *aliqui*, Ut cu„ ſtodirem: *aliqui*, Cuſtodire, *quod Græcus poſuit*, τῶ φυλάξασθαι. „
(f) *Verſu* 61. Et legem tuam non ſum oblitus. *Veron. & A.* Et legis tuæ non ſum oblitus.
(g) *Verſu* 62. Juſtificationis tuæ. *Veron. A. R. Ambr. & Caſſ.* Juſtitiæ tuæ, *juxta Gr. Vatic.* τῆς δικαιοσύνης σου.

IX. TETH.

Chreſtoteta epieſas meta
tu dulu ſu
Quirie cata (1) to logion ſu.

Chre-

IX. THET. (a)

Suavitatem feciſti cum 65.
ſervo tuo,
Domine, ſecundum verbum tuum.

Suavita-

[1] Gr. Vatic. τὸν λόγον.

(a) *Verſu* 65. Teth. *Veron.* Thet. *Ambr. & Caſſ.* Theth. *Ibid.* Bonitatem. *Veron. cum ſolo A.* Suavitatem. *Ambr.* Jocunditatem. *Gr. Vatic.* χρηστότητα. *Eadem vox habetur Verſſ. 66. & 68. Et nota, quod laudatus* „ *S. Amb. tres has variantes lect. complexus eſt, ait enim:* „ *Multa videntur in hoc ſæculo* Jucunda *eſſe, quæ* „ *non ſunt: multa* Suavia: Bona *plurima*. *S. Auguſtinus vero ſerm. 17. in hunc Pſal. num. 1. ait:* „ Sua„ vitatem feciſti cum ſervo tuo, Domine, ſecundum verbum tuum; *vel potius*, Secundum eloquium „ tuum. *Sed, quod ait Græcus* χρηστότητα, *aliquando* Suavitatem, *aliquando* Bonitatem *noſtri interpretes* „ *tranſtulerunt*. *Verum, quia ſuavitas poteſt eſſe & in malo, quando illicita quæque, & immunda delectant;* „ *poteſt etiam eſſe & in eo, quæ conceditur, voluptate carnali; ſic debemus intelligere* Suavitatem, *quam* „ χρηστότητα *Græci vocant, ut in bonis ſpiritualibus deputetur. Propter hoc enim eam &* Bonitatem *noſtri* „ *appellare voluerunt*. „

Chreſtoteta ce pedian
Ce gnoſin didaxon me,
Oti tes entoles ſu
epiſteuſa.
Pro tu me tapinothene
ego eplemmeleſa,
Dia tuto to logion ſu
ephylaxa.
Chreſtos i (2) Quirie,
ce en te chreſtoteti ſu didaxon me
ta diceomata ſu.
Eplethynthe ep eme
e adicia yperephanon,
Ego de en ole cardia mu
exeraunesſo tas entolas ſu.
Etyrothe os gala
e cardia (3) mu,
Ego de ton nomon ſu emeleteſa.
Agathon my,
oti etapinoſas me,
Opos an matho ta diceomata ſu.

Suavitatem (*b*) & eruditionem 66.
& ſcientiam doce me:
quoniam mandatis tuis
credidi.
Priuſquam humiliarer, 67.
ego * deliqui:
propterea (*c*) verbum tuum
cuſtodivi.
Suavis es, Domine; (*d*) 68.
& ſuavitate doce me
juſtificationes tuas.
Multiplicata eſt ſuper me 69.
iniquitas ſuperborum;
ego autem in toto corde (*e*) meo
ſcrutabor mandata tua.
Coagulatum * eſt 70.
(*f*) ut lac cor meum:
ego autem legem tuam meditabor.
bonum mihi 71.
quoniam humiliaſti me,
ut diſcam juſtificationes tuas.

*Cod. delinqui.

*Cod. quoagulatum.

[2] Gr. Vatic. ante *Quirie*, addit *ſy*.
[3] Gr. Vatic. αὐτῶν.

(*b*) *Verſu* 66. Et diſciplinam — quia. *Veron.* Et eruditionem — quoniam. *Et ita ſolus A. qui loco citato* „ *num.* 8. *ait*: „ *Addidit autem*, Et eruditionem, *vel, ſicut plures Codices habent*, Diſciplinam. *Sed* „ Diſciplinam, *quam Græci appellant* παιδείαν, *ibi Scriptura noſtra ponere conſueverunt, ubi intelligenda* „ *eſt per moleſtias eruditio, ſecundum illud: Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem* „ *filium, quem recipit. Hæc apud Eccleſiaſticas Literas dici aſſolet diſciplina, interpretata de Græco, ubi* „ *legitur* παιδεία. „

(*c*) *Verſu* 67. Eloquium tuum cuſtodivi. *Veron.* & *A.* Verbum tuum cuſtodivi. *S. Auguſtinus loco laudato*, „ *num.* 5. *ſcribit*: „ Priuſquam humiliarer ego deliqui, propterea verbum tuum; *vel, ſicut alii expreſſius* „ *habent*, Propterea eloquium tuum cuſtodivi. „

(*d*) *Verſu* 68. Bonus es tu &c. *Veron. Ambr.* & *A.* Suavis es, Domine. *S. Auguſtinus ibid. num.* 6. *ait*: „ Suavis es, Domine; *vel, ſicut plures habent*, Suavis es tu, Domine. *Aliqui etiam*, Suavis es tu, *vel*, „ Bonus es tu; *ſicut de hoc verbo ſuperius tractavimus*. „ *Et nota, quod etiam Caſſ.* & *R. addunt*, Domine.

(*e*) *Verſu* 69. Corde meo, *cum Veron. Sed abeſt* Meo *a G. H. C. Car. Ger. Gal.* Et *ſuperfluum eſſe dicit S. Hieron. in epiſt.* 135.

(*f*) *Verſu* 70. Sicut lac. *Veron.* & *A.* Ut lac. *Ibid.* Cor eorum. *Veron.* Cor meum. *Et ita Gr. adverſa frontis.*

(*g*) *Ibid.* Ego vero — meditatus ſum. *Veron.* Ego autem — meditabor. *Ambr.* Ego autem — meditabar. *Et ita legendum puto etiam in Veron.*

*Cod. Loth, mendosè.

X. IOTH.

Agathon (1) my o nomos tu ſtomatos ſu
yper chiliadas chryſiu
ce argyriu
E chires ſu epieſan me,
ce eplaſan me,
Synetiſon me,
ce ma-

X. * JOTH.

*Cod. Loth.

Bonum mihi lex oris tui 72.
ſuper millia auri
& argenti.
Manus tuæ fecerunt me, 73.
(*a*) & finxerunt me:
da mihi (*b*) intellectum;
& diſ-

[1] Iſta: *Agathon* &c. uſque ad *argyriu*, in aliis Gr. Editt. & Vulg. ponuntur ante numerum *Iod.*

[*a*] *Verſu* 73. Et plaſmaverunt me. *Veron. cum ſolo A.* Et finxerunt me. *Gr. Vatic.* ἔπλασαν. *G. H.* Et „ præparaverunt me; *favet Ambr. Et idem S. Auguſtinus ſermone* 18. *in hunc Pſal. num.* 1. *ait*: „ *Veruntamen quando utrumque hoc verbum de homine in loco uno ponitur, & utrumque hominis, ideſt &* „ *anima & corpus divinitus conditum non negatur; non ineleganter diſtribuuntur ſingulis ſingula, ut anima* „ *facta, corpus autem fictum intelligatur, ſive formatum, ſive plaſmatum. Nam quidam interpretes noluerunt* „ *dicere*, Finxerunt me, *ſed* Plaſmaverunt me; *magis diligentes minus latinè declinare de Græco, quam* „ *dicere*, Finxerunt, *quod aliquando etiam de ſimulatione dici ſolet*. „

[*b*] *Ibid.* Da mihi intellectum, *cum Veron. S. Auguſtinus loco citato num.* 4. *hæc habet*: „ *Quod autem interpre-* „ *tati ſunt noſtri*, Da mihi intellectum, *brevius dixit Græcus*, συνέτισόν με; *quia uno verbo complexus eſt*, Da „ mihi intellectum, *quod eſt* συνέτισον; *quod latinè uno verbo dici non poteſt; tamquam ſi non poſſet latinè* „ *dici, ſana me, & diceretur, da mihi ſanitatem, ſicut hic dictum eſt*, Da mihi intellectum; *aut ſanum* „ *me fac, ſicut etiam hic dici poteſt, intelligentem me fac. Quod quidem potuit & Angelus facere; nam* „ *dixit Danieli: Veni, intellectum dare tibi; & hoc verbum eſt in Græco, quod etiam hic eſt*, συνετίσαι σε; „ *tamquam ſi diceret Latinus, ſanitatem dare tibi, quod Græcus dixiſſet, ſanare te*. „

ce matheſome tas entolas ſu.
Y phobumeny ſe opſonte me,
ce euphrantheſonte,
Oti is tus logus ſu epelpiſa.
Egoon Quirie oti diceoſyne
ta crimata ſu,
Ce te alethia (2) ſu etapinoſas me.
Geoetheto de to eleos ſu
tu paracaleſe me
Cata to logioo ſu
to dulo ſu.
Elthetoſan my y yctirmy
ſu, ce zeſome,
Oti o nomos ſu
melete mu eſtio.
Eſchyntheto ſan yperephany,
oti adicos
enomeſan is eme,
Ego de adoleſcheſo
en tes entoles ſu.
Epiſtrepſatoſan (3) is eme
y phobumeni ſe,
Ce y ginoſcontes ta martyria ſu.
Genetheto e cardia mu amomos
en tys diceomaſin ſu,
(4) ina me eſchyotho.

& diſcam mandata tua,
Qui timent te, videbunt me, 74.
(c) & jucundabuntur:
quoniam verba tua ſperavi.
Agnovi, Domine, quoniam (d) juſtitia 75.
judicia tua:
& veritate tua (e) humiliaſti me.
Fiat (f) itaque miſericordia tua 76.
ut conſoletur me,
ſecundum verbum tuum
ſervo tuo.
Veniant mihi miſericordiæ. 77.
tuæ, & vivam:
quoniam lex tua
meditatio mea.
Confundantur ſuperbi, 78.
quoniam injuſte
iniquitatem geſſerunt (g) in me:
ego autem garriam
io præceptis tuis.
Convertantur ad me (h) 79.
qui timent te,
& qui cognoſcunt teſtimooia tua.
Fiat cor meum inmaculatum 80.
in tuis juſtificationibus
ut noo confundar.

[2] Cod. *te alethia ſu*, eum Vulg. *veritate tua*. Gr. Vatic. ἀληθείᾳ, omiſſo *ſu*.
[3] In Gr. Vatie. deeſt, *is*.
[4] Gc. Vatic. ὅπως ἄν μὴ, pro *ina me*.

(c) *Verſu* 74. Et lætabuntur. *Veron. & A.* Et jucundabuntur. *S. Auguſtinus ferm. 19. in hunc Pſal. num. 2.* „ *ait:* „ Qui timent te, *inquit*, videbunt me, & jocundabuntur: *vel*, *ſicut habent alii Codices*, lætabun„ tur, quoniam in verba tua ſperavi. „ *Ibid.* Quia in verba tua ſuperſperavi. *Veron.* Quoniam [*ſup*„ *ple* in] verba tua ſperavi. *S. Auguſtinus ibid. ait:* „ *Dictum eſt:* Qui timent te, videbunt me, & læta„ buntur, quia in verba tua ſperavi; *vel*, *ſicut alii diligentius expreſſerunt*, Superſperavi; *tamquam diceret*, „ Qui timent te, videbunt *Eccleſiam tuam*, Et jocundabuntur, quia in verba tua ſupecſpecavi. „
(d) *Verſu* 75. Cognovi Domine, quia. *Veron. & Ambr.* Agnovi Domine, quoniam. *Ibid.* Æquitas judicia „ tua. *Veron. & A.* Juſtitia judicia tua, *juxta Gr. Vatic. Ibid.* Quia in verba tua ſuperſperavi. *Veron.* „ Quia verba tua ſperavi. *A.* Quia in verba tua ſperavi. *R.* Quia in verbo tuo ſperavi. *Vide S. Auguſtinum loco citat.*
(e) *Ibid.* Et in veritate tua. *Veron.* Et vecitate tua. *A.* Et veritate, *omiſſo* Tua, *juxta Gr. Vatic.* καὶ ἀληθείᾳ. *H. & Hebr.* Verè.
(f) *Verſu* 76. Fiat. *Veron. addit*, Itaque. *Caſſ. R. Rom. Amb. & C.* Nunc. *Gr. Vatic.* γενηθήτω δὴ; *cui adhærens M. addit* Verò. *Ibid.* Ut conſoletur me, *cum Veron. S. Ambr. hic pag. 1098. ſcribit:* „ *Aliqui Codices habent in hoc loco*, Ut conſoletur me. „ *Porro in M. Ambr. G. H. C.* Ut exhortetuc me. *Ibid.* Secundum eloquium tuum. *Veron. & Amb.* Secundum verbum tuum. *Verſu* 77. Quia lex tua. *Veron. & Amb.* Quoniam &c.
(g) *Verſu* 78 Iniquitatem fecerunt. *Veron. & Ambr.* Iniquitatem geſſecunt. *Ibid.* Exercebor. *Veron.* Garriam. *Gr. Vaticanum*, ἀδολεσχήσω. *Ibid.* In mandatis tuis. *Veron. & Ambr.* In præceptis tuis.
(h) *Verſu* 79. Convertantur mihi timentes te. *Veron. Ambr. A. R. & Caſſ.* Convertantur ad me, qui timent te, *juxta Gr. Veron.* — Is eme &c. *Ibid.* Et qui noverunt. *Veron. & A.* Et qui cognoſcunt.

* Veronen. utrobique *Coph.*

XI. CAPH.

Eclipi is to ſoterion ſu
e pſyche mu,
Ce (1) is to logion ſu epelpiſa.
Exelipon y ophthalmy mu
is to logion ſu.
legontes

XI. CAPH.

Defecit in ſalutare tuum 81.
anima mea:
& in verbum tuum * (a) ſperavi.
Defecerunt oculi mei 82.
in verbum tuum,
dicentes

*Cod. ſpecabi, ſumpto B pro V.

[1] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*. Ibid. Gr. Vatie. τὸν λόγον, pro *to logion*.

(a) *Verſu* 81. Superſperavi. *Veron. A. R. Ambr. & Caſſ.* Speravi. *Verſu* 82. In eloquium tuum. *Veron. & Ambr.* In verbum tuum.

legontes, pote paracaleſis me;
Oti egenethen
(2) oſi aſcos en pachne,
Ta diceomata ſu
uc epelathomen.
Poſte (3) iſin e imere tu dulu ſu,
Pote pieſis (4) ec ton catadioconton
me criſin;
Diegeſanto my (5) amartoly
* adoleſchias,
All uch (6) utos o nomos ſu Quirie.
Paſe e entole ſu alethia.
Adicos catedioxan me,
boetheſon my,
Para brachy
ſyneteleſan me en te ge,
Ego de uc encatelipon
tas entolas ſu.
Cata to eleos ſu
zeſon me,
Ce phylaxo ta martyria tu ſtomatos ſu.

* Cod. primis euris, adoleſchia.

dicentes; Quando * conſolaberis?
Quoniam factus ſum (b) 83.
tamquam uter in gelicidio:
juſtificationes tuas
non ſum oblitus.
Quot * ſunt dies ſervi tui? 84.
quando facies de perſequentibus
me judicium?
Narraverunt mihi (c) injuſti 85.
delectationes ſuas,
ſed non ita ſicut lex tua, Domine:
omnia mandata tua, veritas. 86.
Injuſte (d) perſecuti ſunt me;
adjuva me.
Paulo minus 87.
conſummaverunt in terra:
ego autem non * dereliqui
mandata tua.
Secundum miſericordiam tuam 88.
vivifica me:
& cuſtodiam teſtimonia oris tui.

* *Cod.* Conſolaveris, *ſumpto V pro B.*

* *Cod.* quod, *pro* quot, *ut ſæpè in Codicibus.*

* *Cod.* dereliqui.

(2) Gr. Vatic. ὡς.
(3) Gr. Vatic. ποῖαι.
(4) Poſt *pieſis* deeſt μου in Cod. & in Vulg.
(5) Gr. Vatic. ἁμαρτωλοί.
(6) Gr. Vatic. ὡς, pro *utos*.

(b) *Verſu* 83. Quia factus ſum ſicut uter in pruina. *Veron. & Ambr.* Quoniam factus ſum tamquam uter in gelicidio. *A.* Quoniam factus ſum tamquam uter in pruina.
(c) *Verſu* 85. Iniqui fabulationes. *Veron. & Ambr.* Injuſti. *Item Veron. & A.* Delectationes. *Amb. G. H. C.* Exercitationes. *S. Auguſtinus ſerm.* 20. *in hunc Pſal. num.* 5. *ait*: „ Narraverunt mihi iniqui delectationes; ſed non ſicut lex tua Domine; *eas ſic transferre voluerunt interpretes noſtri, quas Græci* „ ἀδολεσχίας *vocant; quod uſque adeo uno verbo nequaquam dici latinè poteſt, ut aliqui* Delectationes, „ *aliqui* Fabulationes *eas dicerent; ut non immerito accipiatur eſſe quidem illas exercitationes, ſed in ſer-* „ *mone cum quadam delectatione.* „ *Ibid.* Sed non ut lex tua. *Veron.* Sed non ita ſicut lex tua, Domine, *Sic etiam Ambr. omiſſo tamen*, Ita. *Caſſ. quoque addit*, Domine. *A.* Sed non ſicut lex tua, Domine.
(d) *Verſu* 86. Inique. *Veron. Ambr. & A.* Injuſte.

XII. LABH.

Is ton eona Quirie diameni
o logos ſu en to urano,
Is genean ce genean
e alethia ſu.
Ethemelioſas ten gen, ce diameni,
Te diataxi ſu diameni e emera,
Oti ta ſynpanta dula (1) ſu.
I me oti nomos ſu melete mu eſtin,
Tote an apolomen
en te tapinoſi mu.
Is ton eona u me epilathome
ton diceomaton ſu,

Oti

XII. LABA.

In æternum, Domine, (a) permanet 89.
verbum tuum in cœlo:
in * generatione & generatione 90.
veritas tua:
fundaſti * terram, & permanet:
diſpoſitione tua (b) permanet dies: 91.
quoniam univerſa ſerviunt tibi.
Niſi quia (c) lex tua meditatio mea eſt, 92
tunc forſitan * periiſſem
in humilitate mea.
In æternum non obliviſcar 93.
(d) juſtificationum tuarum:

Quoniam

* *Lege, ſi placet*, in generationem & generationem.

* *Cod.* terra, *mendoſè.*

* *Cod.* periſſem.

E c

(1) Gr. Vatic. σα.

(a) *Verſu* 89. Verbum tuum permanet in cœlo. *Veron. R. & Ambr.* Permanet verbum tuum in cœlo, *juxta ordinem Gr. Veron. adverſæ frontis.*
(b) *Verſu* 91. Ordinatione tua. *Veron. & Ambr. Hexam. lib.* 4. *cap.* 2 *pag.* 64. Diſpoſitione tua. *Ibid.* Perſeverat. *Veron. & A.* Permanet. *Ibid.* Omnia. *Veron. & Ambr. loco citato*, Univerſa, *juxta Gr. Vatic.* --- διαμένει --- τὰ σύμπαντα.
(c) *Verſu* 92. Niſi quod --- tunc forte. *Veron. & Ambr.* Niſi quia --- tunc forſitan. *A. quoque, & R.* Tunc forſitan.
(d) *Verſu* 93. Juſtificationes tuas. *Veron. & A.* Juſtificationum tuarum. *Et ita Gr. Vatic.* τῶν δικαιωμάτων σου.

Oti en autys
ezeſas me (2) Quirie.
Sos imi ego, ſoſon me,
Oti ta diceomata
ſu exezeteſa.
Eme ypeminan amartoly
tu apoleſe me,
Ta martyria ſu (3) ſineta.
Paſes ſynteliąs
idon peras,
Platia e entole ſu ſphodra.

quoniam in illis
vivificaſti me, Domine (e).
Tuus ſum ego; ſalvum me fac: 94.
quoniam juſtificationes
tuas exquiſivi.
Me (f) ſuſtinuerunt peccatores 95.
ut perderent me.
Teſtimonia tua intellexi.
Omnis conſummationis 96.
vidi finem:
latum mandatum tuum (g) valde.

[2] In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.
[3] Συνετα, videtur mendum pro, *ſyneca*. Et ita etiam paullo infra in hoc Pſalmo legendum puto.

(e) *Verſ. eod 93 Veron. addit* Domine; *& ita Gr. adverſa frontis*, Quirie.
(f) *Ver. 95.* Expectaverunt. *Veron.* Suſtinuerunt. *Gr. Vatic.* ὑπέμειναν.
(g) *Verſu 96.* Nimis. *Veron. A. & Ambr.* Valde, *juxta Gr. Vatic.* σφόδρα

XIII. MEM.

Os egapeſa ton nomon ſu Quirie,
Olen ten emeran melete mu eſtin.
Epi (1) tus echthrus mu
eſophiſas me
ten entolen ſu,
Oti is ton eona (2) emy eſtin.
Yper pantas tus didaſcontas me
* ſyneta,
Oti ta martyria ſu
melete mu eſtin.
Yper presbyterus * ſyneta,
Oti tas entolas ſu exezeteſa.
Ee paſes odu poneras
ecolyſa tus podas mu,
Opos an phylaxo tus logus ſu.
Apo ton crimaton ſu uc execlina,
Oti ſy enomotheteſas * mu.
Os glycia to laryggi mu
ta logia ſu,
Yper meli (3) ee cerion
to ſtomati mu.
Apo ton entolon ſu * ſyneta,
Dia tuto emiſeſa
paſan

*Mendum, pro, *ſyneca*.

*Lege, *ſyneca*.

* Mendum pro, *me*, aut *my*; alibi enim dativum tribuit τοῦ, νομοθετοῦ.

* Mendum, pro, *ſyneca*.

XIII. MEM.

Quomodo dilexi legem tuam, Domine! 97.
tota die meditatio mea eſt.
ſuper inimicos meos 98.
ſapere me feciſti (a)
mandatum tuum:
quoniam in ſæculum mihi eſt.
Super omnes docentes me 99.
intellexi:
quoniam teſtimonia tua
meditatio mea eſt.
Super ſeniores (b) intellexi: 100.
quoniam mandata tua exquiſivi.
Ab omni via maligni (c) 101.
prohibui pedes meos,
ut cuſtodiam verba tua.
A judiciis tuis non declinavi; 102.
quoniam tu legem poſuiſti mihi:
quoniam dulcia faucibus meis 103.
(d) verba tua,
ſuper mel & favum
ori meo.
A mandatis tuis intellexi: 104.
propter hoc odio habui (e)
omnem

(1) Gr. Vatic. ὑπὲρ.
(2) Cod. *emy*, cum Vulg. *mihi*, Gr. Vatic. ἐμοί.
(3) In Gr. Vatic. deeſt, *ee cerion*.

(a) *Verſu* 98. Prudentem me feciſti mandato tuo. *Veron. A. M.* Sapere me feciſti mandatum tuum. *Gr. Vatic.* ἐσόφισάς με τὴν ἐντολήν σου. *Ambr.* Intelligere me feciſti mandata tua. *At Pſalt. Ambr. omiſſo* Tua, *habet* Quia tu es. *Ibid.* Quia in æternum. *Veron.* Quoniam in ſæculum. *S. Auguſtinus ſermone* 22. *in hunc Pſal. num.* 2. *ait*: „ *Melius intellexerunt, qui interpretati ſunt* In æternum, *quam qui*, In ſæculum. „
(b) *Verſu* 100. Super ſenes. *Veron. Ambr. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Super ſeniores, *juxta Gr. Vatic.* ὑπὲρ πρεσβυτέρους. *Ibid.* Quæſivi. *Veron. cum ſupra laudatis Pſalteriis*, Exquiſivi; *Et ita Gr. Vatic.* ἐξεζήτησα. *Heb.* Servavi.
(c) *Verſu* 101. Ab omni via mala. *Veron.* — maligni, *Ambr. & A.* — maligna. *Verſu* 102. Quia tu. *Veron. A. & Ambr.* Quoniam tu.
(d) *Verſu* 103. Eloquia tua. *Veron. A. & Ambr.* Verba tua. *S. Auguſtinus hic, num.* 7. *habet*: „ Quam dulcia faucibus meis verba tua; *vel, quod de Græco eſt expreſſius*, eloquia tua. „ *Ibid.* Super mel. *Veron. Amb. hic, & lib.* 7. *Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1414. *& in Sermm. ipſi adſcriptis ſerm.* 19. *pag.* 416. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. C. addunt*, Et favum, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Ce cerion. *S. Auguſtinus ſerm.* 22. *in hunc Pſalmum num.* 7. *ait*: „ *Nonnulli ſane Codices non habent* Favum, *ſed plures habent*. „
(e) *Verſu* 104. Propterea odivi. *Veron. & Ambr.* Propter hoc odio habui, *juxta Gr. Vatic.* διὰ τοῦτο. *A. & R.* Propterea odio habui.

paſan odon adicias,
Oti ſy enomotheteſas me (4).

omnem viam iniquitatis:
quoniam (*f*) tu legem poſuiſti mihi.

(4) In Gr. Vatic. deeſt *Oti ſy enomotheteſas me*.

(*f*) *Verſ. eod.* 104. *Veron. Gr. & Latin. addunt*, Quoniam tu legem poſuiſti mihi. *Aſſumentum. Vide ſupra Verſ.* 102.

XIV. NUN.

Lychnos (1) tys poſin mu
o nomos ſu,
Ce phos tes tribys mu.
Omoſa, ce eſteſa tu phylaxaſthe
ta crimata tes diceoſynes ſu.
Etapinothen eos ſphodra,
Quirie zeſon me
cata to logion ſu.
Ta ecuſia tu ſtomatos mu
eudoceſon (2) Quirie
Ce ta crimata ſu didaxon me.
E pſyche mu en tes cherſin ſu
diapantos,
Ce tu nomu ſu uc epelatbomen.
Ethento amartoly
pagida my,
Ce (3) apo ton entolon ſu
uc eplanethen.
Ecleronomeſa ta martyria
ſu is ton eona,
Oti agalliama tes cardias mu iſin.
Eclina ten cardian mu
tu pyeſe ta diceomata ſu
Is ton eona di antamipſin.

XIV. NUN.

Lucerna pedibus meis 105.
verbum tuum, (*a*) Domine;
& lumen ſemitis meis.
Juravi & ſtatui cuſtodire 106.
judicia juſtitiæ tuæ.
Humiliatus ſum (*b*) uſque valde: 107.
Domine, vivifica me
ſecundum verbum tuum.
Voluntaria oris mei 108.
adproba (me,) (*c*) Domine:
& judicia tua doce me.
Anima mea (*d*) in manibus tuis 109.
ſemper:
& legis tuæ non ſum oblitus.
Poſuerunt peccatores 110.
muſcipulam * mihi.
& * a mandatis (*e*) tuis, Domine,
non erravi.
Hereditate * poſſedi terram (*f*) 111.
tuam in æternum:
quoniam exultatio cordis mei ſunt.
Declinavi * cor meum 112.
ad faciendas juſtificationes tuas
in æternum * propter retributionem.

* *C.* muſcipula; *mend.*
* *Supplevimus ex A. & R. à.*
* *Cod* poſſedi terra tua
* *Cod.* declinavit.
* *Deeſt* propter, *in Cod.*

(1) Cod. *Lygnos*, juxta pronuntiationem latinam.
(2) Poſt, *eudoceſon*, deeſt δὴ in Cod. Veron. & in Vulg.
(3) Gr. Vatic. ἐκ.

(*a*) *Verſu* 105. Verbum tuum. *Veron. R. & Amb. hic, & lib. 7. Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1414. *&* 1433. *addunt*, Domine.
(*b*) *Verſu* 107. Uſquequaque. *Veron. & A.* Uſque valde. *Et ita Gr. Vatic.* ἕως σφόδρα.
(*c*) *Verſu* 108. Beneplacita fac. *Veron.* Adproba me. *To* Me *in Cod. vel abundat, vel eſt mendum pro* Verò, *aut* Nunc. *G.* Proba. *Amb.* Comproba. *C.* Comproba nunc. *M.* Bene proſpera nunc. *Gr. Vatic.* εὐδόκησον δή. *Hebr.* Complaceant tibi.
(*d*) *Verſu* 109. In manibus meis. *Veron. Ambr. lib. de Bono mortis cap.* 10. *pag.* 410. *A. Rom. M. G. H. C.* In manibus tuis, *juxta Gr. Vatic.* ἐν ταῖς χερσίν σου. *Sic etiam Apoll. & Hilar. Et nota, quod idem Ambr. hic pag.* 1151. *ſubdit*: „ *Aliqui* [Codices] *habent*, Anima mea in manibus meis ſemper: *hoc eſt in actibus meis: hoc eſt in operibus meis.* „ *S. Auguſtinus vero hic ſerm.* 23. *num.* 5. *ait* „ *Nonnulli Codices habent*, In manibus meis; *ſed plures*, In tuis: *& hoc quidem planum eſt. Ibid.* Legem tuam. *Veron. & A.* Legis tuæ. *Et ita Gr. Vatic.* οὐ νόμου σου.
(*e*) *Verſu* 110. Et de mandatis. *Veron. & Caſſ.* Et a mandatis.
(*f*) *Verſu* 111. Hæreditate acquiſivi. *Veron.* Hereditate poſſedit [*lege* poſſedi]. *S. Auguſtinus loco citato* „ *num.* 7. *ait*: „ Hereditate adquiſivi teſtimonia tua in æternum. *Nonnulli uno verbo volentes dicere*, „ *quod uno verbo in Græco poſitum eſt*, Hereditavi *interpretati ſunt*; *Quod, etſi Latinum eſſe poſſet, magis* „ *ſignificaret eum, qui dedit hereditatem, quam eum, qui accepit; ut ſic eſſet, hereditavi, quomodo ditavi.* „ *Melius ergo duobus verbis inſinuatur integer ſenſus, ſive dicatur* Hereditate poſſedi, *ſive dicatur* Hereditate adquiſivi; *non hereditatem, ſed* Hereditate. „ *Ibid. dele* Terra, *& lege* Teſtimonia tua. *Antiquarius enim memoriæ fortaſſe nimium indulgens ex Verſu* 13. *Pſal.* 24. *To* Terram *mutuatus eſt.*

XV. SAMECH.

Paranomus emiſeſa,
ton de nomon ſu egapeſa.
Boethos mu, ce antilemtor
mu i ſy,

XV. SAMECH.

Iniquos odio habui: 113.
& legem tuam dilexi.
Defenſor meus (*a*) & ſuſceptor 114.
meus es tu:

(*a*) *Verſu* 114. Adjutor. *Veron.* Defenſor meus. *A. etiam, & Caſſ. addunt* Meus, *juxta Gr. Vatic.* βοηθός μου.

Ce (1) is ton logon ſu epelpiſa.
Ecclinate ap emu ponereuomeny,
Ce exeraunesſo
tas entolas tu Theu mu.
Antilabu mu cata
to logion ſu, ce (2) zeſome,
Ce me cateſchynes me
apo tes proſdocias mu.
Boetheſon my, ce ſotheſome,
Ce meleteſo en tys diceomaſin ſu
diapantos.
Exudenoſas pantas
tus apoſtatuntas
apo ton diceomaton ſu,
Oti adicon to enthymema auton.
Parabenontas elogiſamen
(3) tus amartolus tes ges,
Dia tuto egapeſa ta martyria
ſu (4) diapantos.
Cathelofon ec tu phobu
ſu tas ſarcas mu,
Apo gar ton crimaton ſu ephobethen.

& in verbum tuum (b) ſperavi.
Diſcedite (c) a me maligni: 115.
& ſcrutabor
mandata Dei mei.
Suſcipe me ſecundum 116.
verbum tuum, & vivam:
& ne confundas (d) me
ab expectatione mea.
Adjuva me; & ſalvus ero: 117.
& meditabo in tuis juſtificationibus
ſemper.
Ad nihilum deduxiſti (e) omnes 118.
qui diſcedunt
a juſtificationibus tuis:
quoniam iniqua cogitatio eorum.
Prævaricatores eſtimavi (f) 119.
omnes peccatores terræ:
propterea dilexi teſtimonia
tua ſemper.
Confige * clavis a timore (g) 120.
tuo carnes meas:
a judiciis autem tuis timui.

* *Cod.* confige.

(1) Cod. *ce is ton logon ſu*, cum Vulg. *& in verbum tuum*. Gr. Vatic. εἰς τὸν λόγον σου, omiſſo *ce*.
(2) Veronen. *zeſome*, cum lat. Editt. *vivam*, necnon Pſalterr. Æthiop. & Arab. Gr. Vatic. ζήσομαι.
(3) Ante *tus amartolus*, Gr. Vatic. addit πάντας.
(4) In Gr. Vatic. deeſt *diapantos*.

(b) *Verſ. eod.* 114. Supeeſperavi. *Veron. R. Amb. & Caſſ.* Speravi.
(c) *Verſu* 115. Declinate. *Veron. & Ambr.* Diſcedite.
(d) *Verſu* 116. Et non confundas. *Veron. A. & R.* Et ne confundas, *juxta Gr. Vatic.* — μὴ. —
(e) *Verſu* 118. Spreviſti. *Veron. Amb.* [*edit. Rom.*] *cum nonnullis Codd.* Ad nihilum deduxiſti. *Gr. Vatic.* ἐξουδένωσας. *Hebr.* Abjeciſti. *S. Auguſtinus ſermone* 24. *in hunc Pſal. num.* 6. *ait*: „ Spreviſti omnes; *vel, quod de Græco diligentius videtur expreſſum*, Ad nihilum deduxiſti omnes diſcedentes a juſtificationibus tuis, quia injuſta cogitatio eorum. „ *Ibid.* Omnes diſcedentes a judiciis tuis, quia injuſta. *Veron. & Amb.* Omnes qui diſcedunt a juſtificationibus tuis, quoniam iniqua. *A. & R.* Omnes diſcedentes a juſtificationibus tuis, quia injuſta.
(f) *Verſu* 119. Prævaricantes reputavi — ideo. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. ſermone* 25. *num.* 1. Prævaricatores. *Item Veron. & Amb. & A. loco citato*, Eſtimavi — propterea. *S. Auguſtinus dicto ſermone* 24. *num.* 7. *habet*: „ Prævaricantes deputavi, *vel* putavi, *vel* exiſtimavi omnes peccatores terræ; „ *Multis enim modis noſtri interpretati ſunt unum verbum Græcum, quod eſt* ἐλογισάμην. „ *Mox ſubdit ſerm. ſeq.* „ Prævaricatores, *vel potius*, Prævaricantes; *Græcus enim* παραβαίνοντας *ait, non* παραβάτας. „ *Ibid.* Teſtimonia tua. *Veron. A. M. Amb. G. C. addunt* Semper; *& ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Diapantos. *Idem S. Auguſtinus tamen hic habet*: „ *Quidam Codices habent* Semper, *quidam non habent*. „
(g) *Verſu* 120. Confige timore tuo &c. *Veron. Amb. & A.* Confige clavis a timore tuo, *juxta Gr. Vatic.* „ καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου. *Et nota, quod idem S. Auguſtinus ſermone* 25. *in hunc Pſal. num.* 6. *hæc ſcribit*: „ Confige clavis a timore tuo carnes meas. *Sic enim expreſſius interpretati ſunt quidam noſtri, quod græcè uno* „ *verbo dici potuit, id eſt*, καθήλωσον. *Hoc alii* Confige *dicere voluerunt, nec addiderunt* Clavis; *atque* „ *ita, dum volunt uno verbo Græco unum Latinum interpretando reddere, ſententiam minus explicaverunt*; „ *quoniam in eo, quod eſt* Confige, *non ſonant clavi*; καθήλωσον *autem ſine clavis intelligi non poteſt; nec* „ *niſi duobus verbis latinè dici poteſt, ſicut dictum eſt*, Confige clavis. „

XVI. AIN.

Epyeſa crima ce diceoſynen,
Me parados me tys adicuſin me.

XVI. AIN.

Feci judicium & juſtitiam: 121.
ne tradas me nocentibus me. (a)

Ecdexe

Excipe

(a) *Verſu* 121. Non tradas me calumniantibus me. *Veron. A. Amb. & Caſſ.* Ne tradas me. *Item Veron. A. M. Amb. G. H. C.* Nocentibus me, *juxta Gr. Vatic.* τοῖς ἀδικοῦσί με. *R. Rom. G.* Perſequentibus me. *S. Auguſtinus mox laudatus ſerm.* 26. *in hunc Pſal. num.* 2. *hæc ſcribit*. „ Feci, *inquit*, judicium & juſtitiam, „ ne tradas me nocentibus me: *id eſt feci judicium juſtum, ne tradas me illis, qui propterea me perſequuntur*. „ *Nam etiam quidam Codices habent*, Ne tradas me perſequentibus me. *Quod enim Græce dictum eſt*, „ τοῖς ἀντιδικοῦσι, *quidam interpretati ſunt*, Nocentibus: *quidam* Perſequentibus: *quidam* Calumniantibus. „ *Miror autem, omnium, quos in promptu habere potui, Codicum nuſquam me legiſſe* Adverſantibus; *cum* „ *ſine controverſia, quod græcè* ἀντίδικος, *hoc latinè adverſarius appelletur*. „

Ecdexe ton dulon ſu is agathon,
Me ſycophanteſatoſan
(1) my yperephany.
Y ophthalmy mu exelipon
is to ſoterion ſu,
Ce is to logion tes diceoſynes ſu.
Pyeſon meta tu dulu ſu cata
to eleos ſu,
Ce ta diceomata ſu didaxon me.
Dulos ſu imi ego,
ſynetiſon me,
ce gnoſome ta martyria ſu.
Ceros tu pyeſe to Quirio,
Dieſcedaſan ton nomon ſu,
Dia tuto egapeſa
tas entolas ſu yper to chryſion
ce * topadion.
Dia tuto pros paſas
tas entolas ſu catorthumen,
Paſan odon adicon emiſeſa.

Excipe (b) ſervum tuum in bono: 122.
non calumnientur
mihi ſuperbi.
Oculi mei defecerunt 123.
in ſalutare tuum,
& in verbum juſtitiæ tuæ.
Fac cum ſervo tuo ſecundum 124.
miſericordiam tuam:
& juſtitias tuas (c) doce me.
Servus tuus ſum ego; 125.
intelligere me fac,
& ſcibo teſtimonia tua.
Tempus eſt faciendi, Domine: 126.
diſſipaverunt legem tuam.
Propter hoc (d) dilexi 127.
mandata tua, ſuper aurum
& * topazium.
Propter hoc * ad omnia 128.
mandata tua (e) corrigebar:
omnem viam iniquitatis odio habui.

* Emendatur ſec. cur. *topazion.*

*Cod. topadium.
* Cod. propterea hoc. *Emendavimus ut in Textu.*

[1] Gr. Vatic. μι.

(b) *Verſu* 122. Suſcipe &c. in bonum. *Veron. cum ſolo A.* Excipe, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, Ecdexe. *R. Rom. M. G. C.* Elige. *Item Veron. & Amb.* In bono. *Hebr.* Sponde pro ſervo tuo in bonum. *Ibid.* Non calumnientur me. *Veron. A. & R.* Non, *vel*, Ne calumnientur mihi. *Et notat idem S. Auguſtinus* „ *loco citato num.* 3. *quod* „ *Qui interpretati ſunt*, Non calumnientur me, *Græcam locutionem ſecuti ſunt*, *Latinæ linguæ minus uſitatam. An forte habet vim cum dicitur*, Non calumnientur me, *quam haberet, ſi diceretur*, *Non me capiant calumnianda.* „
(c) *Verſu* 124. Et juſtificationes tuas. *Veron. cum Amb.* Et juſtitias tuas. *Verſu* 126. Tempus faciendi, Domine. *Veron.* Tempus eſt faciendi, Domine. *A. G. H.* Tempus faciendi Domino, *juxta Gr. Vatic.* καιρὸς τῷ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. *Favet etiam Ambr. in ratione interpretandi. Et S. Auguſtinus dicto ſermone num.* 7. „ Tempus, *inquit*, faciendi Domino; *Id enim plures Codices habent.* „
(d) *Verſu* 127. Ideo dilexi. *Veron. & Amb.* Propter hoc. *Et ita idem Veron. & A. V.* 129.
(e) *Verſ.* 128. Dirigebar. *Veron. A. & Amb.* Corrigebar. *Gr. Vatic.* κατωρθούμην. *Ib.* Iniquam. *Veron. & Amb.* Iniquitatis. *Textus Hebr.* Mendacii.

XVII. FE.

Thaumaſta ta martyria ſu,
Dia tuto exeraunesen auta
e pſyche mu.
E deloſis ton logon ſu
photii,
Ce ſynetii nepius.
To ſtoma mu enixa,
ce ilcyſa pneuma,
Oti tas entolas ſu
epepothun.
Epiblepſon ep eme, cè eleiſon me
Cata to crima ton agaponton
to onoma ſu.
Ta diabemata mu cateuthynon
cata to logion ſu,
Ce me catacyrieuſato mu paſa
anomia.

Lytro-

XVII. (a) FE.

Admirabilia teſtimonia tua: 129.
propter hoc ſcrutata eſt ea
anima mea.
Manifeſtatio verborum tuorum 130.
inluminat:
& intelligere facit infantes. (b)
Os meum aperui 131.
(c) & duxi ſpiritum:
quoniam mandata tua
concupiebam.
Reſpice (d) me: & miſerere mei, 132.
ſecundum judicium diligentium
nomen tuum.
Itinera mea dirige (e) ſecundum 133.
verbum tuum:
& ne dominetur mihi omnis
iniquitas.

Redime

(a) *Verſu* 129. Phe. *Veron. & laudatum Pſalter. Murbacenſe*, Fe. „ FE felix fulget doctorum ſtoma, quod eſt os.
(b) *Verſu* 130. Declaratio. *Veron. A. & Amb.* Manifeſtatio. *Ibid.* Sermonum. *Veron. & A.* Verborum.
(c) *Verſu* 131. Et attraxi ſpiritum, quia --- deſiderabam. *Veron. & Amb. hic, & lib. de Iſaac & Anima cap.* 3. *pag.* 359. Et duxi ſpiritum, quoniam --- concupiſcebam. [*Veron.* concupiebam.]
(d) *Verſu* 132. Aſpice. *Veron. A. & Amb.* Reſpice.
(e) *Verſu* 133. Secundum eloquium tuum, & non dominetur mei omnis injuſtitia. *Veron. & Amb.* Secundum verbum tuum, & ne [*Ambr.* & non] dominetur mihi omnis iniquitas. *A. quoque habet*, Omnis iniquitas.

Lytroſe me apo ſycophantias anthropon,	Redime me a calumniis hominum, 134.
Ce phylaxo tas entolas ſu.	& cuſtodibo (*f*) mandata tua.
To proſopon ſu epiphanon	Faciem tuam inlumina 135.
epi ton dulon ſu,	ſuper ſervum tuum:
Ce didaxon me ta diceomata ſu.	& doce me juſtificationes tuas.
Diexodus (1) ydaton catebeſan	Per exitus aquarum deſcenderunt (*g*) 136.
y ophthalmy mu,	oculi mei;
Epi uc ephylaxan	quoniam non cuſtodierunt
ton nomon ſu.	legem tuam.

[1] Pro *Diexodus*, neſcio, an legendum ſit, *di exodus*, *per exitus*, ut legit S. Ambroſ. aliique; In Codice enim Veronen. nuſquam apparet verborum diviſio, adeout unumquemque lineam verbum unum diceres.

(*f*) *Verſu* 134. Ut cuſtodiam. *Veron. Hebr. Amb. & Caſſ.* Et cuſtodiam. (*Veron. tamen*, cuſtodibo) *juxta Gr. Vatic.* καὶ φυλάξω.

(*g*) *Verſu* 136. Exitus aquarum deduxerunt &c. *Veron. Amb. lib. de Apolog. David cap. 6. pag.* 684. *& C.* Per exitus aquarum. *Item Veron. Amb. & A.* Deſcenderunt. *R. Rom. M. G. H. C.* Tranſierunt. *Gr. Vatic.* διεξόδους ὑδάτων κατέβησαν. *Pſalt. Veron. interpretatur* δι' ἐξόδου. *Nota tamen, quod S. Ambroſius monet, nonnullos Codices habere* κατεβίβασαν, *ex quo certe in Vulgata*, Deduxerunt. *At S. Auguſtinus* „ *ſerm. 27. in hunc Pſal. num. 9. hæc addit:* „ *Sunt Codices, qui non habent* Deſcenderunt, *ſed* Tranſierunt. „ *Et paullo ſupra:* Exitus aquarum deſcenderunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam: *id eſt*, „ *ipſi oculi mei. Nam in quibuſdam Codicibus & hoc legitur*, Quia non cuſtodivi legem tuam. „

XVIII. SADE.	XVIII. SADE.
Diceos i Quirie, ce * euthes	Juſtus es, Domine; & rectum eſt 137.
e criſis ſu.	judicium tuum.
Enetilo diceoſynen	Mandaſti * juſtitiam 138.
ta martyria ſu,	teſtimonia tua.
ce * alethia ſphodra.	& veritatem (*a*) valde.
Catephagen (1) me o zelos tu ycu ſu,	Comedit me zelus domus tuæ: (*b*) 139.
Oti epelathonto	quoniam obliti ſunt
ton logon ſu	verborum tuorum
y echthry mu.	inimici mei.
Pepyromenon to logion ſu ſphodra,	Ignitum verbum tuum valde: 140.
ce o dulos ſu egapeſen auto.	& ſervus tuus dilexit illud.
Neoteros ego imi	Juvenis ego ſum (*c*) 141.
ce exudenomenos,	& deſpectus:
Ta diceomata ſu uc epelathomen.	juſtificationes tuas non ſum oblitus.
E diceoſyne ſu diceoſyne	Juſtitia tua, juſtitia 142.
is ton eona,	in æternum:
ce o nomos ſu alethia.	& lex tua, veritas.
Thlipſis ce anagce	Tribulatio (*d*) & neceſſitas 143.
euroſan me,	invenerunt me:
E en-	manda-

* Lege, *euthis*, cum Gr. Vatic.

* Mendum pro, *alethinas*.

* *Cod.* juſtitia.

[1] Gr. Vatic. ἐξέτηξε. Ib. in Gr. Vatic. deeſt *tu ycu*.

(*a*) *Verſu* 138. Nimis. *Veron & A.* Valde.

(*b*) *Verſu* 139. Tabeſcere me fecit zelus meus. *Veron.* Comedit, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Catephagen. *A. M.* Tabefecit me &c. *Amb. G.* Exquiſivit me. *Item Veron. R. Rom. Amb. G. C.* Zelus domus tuæ. *M. H.* Zelus tuus. *A. in editione Maurina, qua utimur*, Zelus meus, *cum Vulgata. Hanc lectionem præferendam docet idem S. Auguſtinus ſermone* 28. *in hunc Pſal. num.* 2. *cum ait:* „ *Alii Codices habent*, Zelus „ tuus. *Habent nonnulli etiam*, Domus tuæ; *& non* Tabefecit me, *ſed* Comedit me; *Quod ex alio Pſalmo*, „ *quantum mihi videtur, putatum eſt emendandum, ubi ſcriptum eſt*, Zelus domus tuæ comedit me, *quod* „ *commemoratum etiam in Evangelio novimus. Simile tamen aliquid eſt* Tabeſcit, *ei, quod ibi eſt*, Comedit. „ Zelus *autem* meus, *quod plures Codices habent, nullam ingerit quæſtionem. Quid enim mirum eſt, ſi zelo* „ *ſuo quiſque tabeſcit? Quod vero habent aliqui* Zelus tuus, *ſignificat hominem Deo zelantem, non ſibi; ſed* „ *non repugnat, ſi ipſe dicatur*, Et meus. „ *Ibid.* Quia obliti ſunt verba tua. *Veron. & Amb.* Quoniam „ obliti ſunt verborum tuorum. *A.* Quia obliti ſunt verborum tuorum. *Verſu* 40. Vehementer. „ *Veron. & A.* Valde.

(*c*) *Verſu* 141. Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus. *Veron. & Amb.* Juvenis ego ſum [*Amb. tamen*, „ ſum ego] & deſpectus. *S. Aug. loco cit. num. 4. hæc habet:* „ *Quid eſt*, Junior ego, non ſum oblitus, „ *niſi illi majores obliti ſunt?* νεώτερος *eſt enim græce, quod eſt etiam in illo loco, ubi dictum eſt*, In quo „ corrigit junior viam ſuam. „

(*d*) *Verſu* 143. Et anguſtia. *Veron. A. M. Amb.* Et neceſſitas. *Gr. Vatic.* ἀνάγκαι. *In Gr. Veron. adverſæ frontis legitur* Anagce, *ut videtur, ſingulari numero.*

E entole ſu melete mu (2) iſin.
Diceoſyne ta martyria ſu
is ton eona,
Synetiſon me,
ce (3) zeſon me.

mandata tua meditatio mea eſt.
Juſtitia, (e) teſtimonia tua 144.
in æternum:
intellectum da mihi,
(f) & vivifica me.

[2] In Gr. Vatic. deeſt *iſin*.
[3] Gr. Vatic. *ζήσομαι*.

(e) *Verſu* 144. Æquitas. *Veron. & A.* Juſtitia, *juxta Gr. Vatic. δικαιοσύνη*.
(f) *Ibid.* Et vivam. *Veron. M. G.* Et vivifica me, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Ce zeſon me. *H.* Eorum, & vivificer.

XIX. COPH.

Ececraxa en ole cardia mu,
epacuſon mu Quirie,
Ta diceomata ſu eczeteſo.
Ececraxa, (1) ſoſon me,
Ce phylaxo ta martyria ſu.
Proephthaſa en aoria,
ce ececraxa,
Is tus logus ſu epelpiſa.
Proephthaſan y ophthalmy mu
(2) pros ſe orthru
tu meletan ta logia ſu.
Tes phones mu acuſon Quirie
cata to eleos ſu,
Ce (3) cata to crima ſu
zeſon me.
Proſeggiſan
y catadiocontes me (4) adicos,
Apo de tu nomu ſu emacryntheſan.
Eggys i Quirie, ce paſe e ody ſu
alethia.

Ap ar-

XIX. COPH.

Exclamavi (a) in toto corde meo, 145.
exaudi me, Domine:
juſtificationes tuas exquiram.
exclamavi; (b) ſalvum me fac; 146.
& cuſtodibo teſtimonia tua.
Præveni (c) intempeſta te nocte, 147.
& exclamavi:
in verba tua ſperavi.
Prævenerunt oculi mei 148.
ad te diluculo,
(d) meditari verba tua.
Vocem meam (e) exaudi, Domine: 149.
ſecundum miſericordiam tuam:
& ſecundum judicium tuum
vivifica me.
Adpropinquaverunt (me) 150.
perſequentes me (f) iniquè:
a lege autem tua longe facti ſunt.
Prope es, Domine; & omnes viæ tuæ 151.
veritas.

Ab ini-

[1] Poſt *Ececraxa*, deeſt *ſu* in Cod. Veron. & in Vulg.
[2] Cod. *pros ſe orthru*, cum Vulg. *ad te diluculo*. Gr. Vatic. *πρὸς σ' ὄρθρου*.
[3] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.
[4] Gr. Vatic. *ἀδίκως*.

(a) *Verſu* 145. Clamavi. *Veron. & Amb.* Exclamavi. *Ibid.* Requiram. *Veron. Amb. & A.* Exquiram, *juxta Gr. Vatic. ἐκζητήσω*. *Verſ.* 146. Ut cuſtodiam. *Veron. Amb. A. & Caſſ.* Et cuſtodiam. *At Veron.* Cuſtodibo, *ut ſupra Verſ.* 134. *& alibi. Ibid.* Mandata tua. *Veron. & A.* Teſtimonia tua.
(b) *Verſu* 146. Clamavi ad te. *In Veron. G. Latin. atque in A. deſunt verba*, Ad te. *Nota tamen, quod idem S. Auguſt. ſermone* 29. *in hunc Pſal. num.* 2. *ait*: „ Clamavi, ſalvum me fac; *vel, ſicut nonnulli Codices habent & Græci & Latini*, Clamavi ad te, ſalvum me fac. „
(c) *Verſu* 147. Præveni in maturitate. *Veron. cum ſolo A.* — Intempeſta nocte, *ſive* In intempeſta nocte. *Textus Hebr.* Præveni crepuſculum. *Gr. Vatic. ἐν ἀωρίᾳ*, In immaturitate; *& ita Edit. Complut.*
„ *Sanctus Auguſtinus laud. ſerm. in hunc Pſal. num.* 3. *hæc habet*: „ Præveni intempeſta nocte, & clamavi.
„ *Plures Codices non habent*, Intempeſta nocte; *ſed*, Immaturitate. *Vix autem unus inventus eſt, qui habe-*
„ *ret geminatam præpoſitionem, ideſt*, In immaturitate. *Et paullo infra proſequitur dicens*: „ *Quod ergo*
„ *Græce dictum eſt ἐν ἀωρίᾳ non uno verbo, ſed duobus, ideſt præpoſitione & nomine, hoc Interpretes noſtri*
„ *quidam dixerunt* Intempeſta Nocte, *plures* Immaturitate, *non duobus verbis, ſed uno, cujus voca-*
„ *buli nominativus eſt immaturitas: nonnulli vero in duobus verbis, ſicut Græcus poſuit*, In immaturitate;
„ *ἀωρία quippe immaturitas eſt, ἐν ἀωρίᾳ*, In immaturitate; *tamquam ſi vellet etiam ille, qui dixit* Intem-
„ peſta nocte, *præpoſitione dicere geminata*, In intempeſta; *ut una præpoſitio ſignificet in qua hora, altera*
„ *pertineat ad compoſitionem nominis. Nihil ſane intereſt ad ſententiam, utrum quis dicat egiſſe ſe aliquid*
„ *galli-cantu, an in galli-cantu; ita nihil intereſt, utrum* Intempeſta, *an vero* In intempeſta nocte, *id*
„ *eſt* In nocte intempeſta *clamaſſe ſe, diceret. Græcus tamen* In nocte intempeſta *dixit, quod idem valet, ſi*
„ *dicatur*, In immaturitate, *id eſt in tempore nocturno immaturo.* „ *Ibidem*. Et clamavi. *Veron & Amb.*
„ Et exclamavi. *Ibidem*, Quia. *Deeſt in Veron. A. & Gr. Vatic. Ibidem*, Superſperavi. *Veron. A.*
„ *& R.* Speravi.
(d) *Verſu* 148. Ut meditarer eloquia tua. *Veron. & Amb.* Meditari verba tua. *Gr. Vatic. τὰ λόγιά σου*.
(e) *Verſu* 149. Audi. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exaudi Domine. *Gr. Vatic. ἄκουσον κύριε. Amb. quoque habet*, Exaudi.
(f) *Verſu* 150. Iniquitati. *Veron. Amb. G. C.* Inique, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Adicos. *Caſſ.* Injuſte. *R. Rom.* Iniqui. *S. Auguſtinus in laud. ſerm. num.* 7. „ Appropinquaverunt, *inquit*, perſequentes me iniquitate; *vel, ſicut nonnulli Codices habent*, Inique. „ *Verſu* 151. Prope es tu. *Veron.* Prope es, *forte*
„ *pro* Eſto, *ut habent omnes Mss. Codd. Pſalter. Vaticani, teſte Holſtenio. Et ſic Antiph. S. Gregorii.*

Ap arches (5) egnon ec ton martyrion ſu,
oti is ton eona
ethemelioſas auta.

Ab initio (g) cognovi de teſtimoniis tuis 152.
quoniam in æternum
fundaſti * eam.

* *Lege, ſi placet,* ea.

[5] Gr. Vatic. κατ' ἀρχάς.

(g) *Verſu* 152. Initio. *Veron. & Caſſ.* Ab initio. *Gr. Vatic.* κατ' ἀρχάς. *S. Auguſt. concinit Veronenſi, & citato ſerm. 29. num. 9. hæc ait:* „ Ab initio cognovi de teſtimoniis tuis, quia in æternum fundaſti ea. „ *Quod Græcus ait,* κατ' ἀρχάς, *aliqui noſtri* Ab initio, *aliqui* In initiis, *interpretati ſunt. Sed qui pluraliter hoc dicere maluerunt, Græcam locutionem ſecuti ſunt. Latinæ autem linguæ illud potius uſitatum eſt, ut* Ab initio, *vel* Initio *dicatur, quod* κατ' ἀρχάς *græce quaſi pluraliter, ſed adverbialiter dicitur, quale eſt apud nos, cum dicimus, Alias hoc facio; pluralem numerum feminini generis dicere videmur, ſed adverbium eſt, & ſignificat alio tempore.* „

XX. RES.

Ide ten tapinoſin mu
ce exelu me,
Oti (1) ton nomon ſu
uc epelathomen.
Crinon ten criſin mu,
ce lytroſe me,
Dia ton logon ſu
zeſon me.
Macran apo amartolon ſoteria,
Oti ta diceomata (2)
uc exezeteſan
Y yctirmy ſu * polle Quirie,
Cata to crima ſu
zeſon me.
Polly y ecdiocontes me,
ce (3) ecthlibontes me,
Ec ton martyrion ſu uc execlina.
Idon aſynetuntas, ce exetecomen
oti ta logia ſu
uc ephylaxanto.
Ide oti tas entolas ſu egapeſa,
Quirie en to elei ſu
zeſon me.
Arche ton logon ſu
alethia,
Ce is ton eona apanta ta crimata
tes diceoſynes ſu.

* *Lege,* polly.

XX. RES.

Vide humilitatem meam, 153.
& redime me:
quoniam legem tuam
non ſum oblitus.
Judica judicium meum; 154.
& redime me:
propter verbum tuum (*a*)
vivifica me.
Longe a peccatoribus ſalus: 155.
quoniam (*b*) juſtificationes tuas
non exquiſierunt.
Miſerationes tuæ, multæ, Domine: 156.
ſecundum judicia tua
vivifica me.
Multi perſequentes me, (*c*) 157.
& tribulantes me:
a teſtimoniis tuis non declinavi.
Vidi (*d*) inſenſatos, & tabeſcebam; 158.
quoniam verba tua
non cuſtodierunt.
Vide quia (*e*) mandata tua dilexi: 159.
Domine, in miſericordia tua
vivifica me.
Principium verborum tuorum, 160.
veritas:
& in æternum omnia judicia
juſtitiæ tuæ.

[1] Gr. Vatic. νόμον.
[2] Poſt *diceomata*, additur in Cod. ſec. cur. *ſu*.
[3] Gr. Vatic. θλίβοντες.

(*a*) *Verſu* 154. Propter eloquium tuum. *Veron. Amb.* Propter verbum tuum, *juxta Gr. Vatic.* διὰ τὸν λόγον σου.
(*b*) *Verſu* 155. Quia juſtificationes. *Veron. Amb.* Quoniam &c. *Verſu* 156. Miſericordiæ tuæ multæ. *Veron. A. & Caſſ.* Miſerationes &c. *Item, R. Rom. Amb. poſt,* Multæ, *addunt,* Nimis. *H.* Valde. *Ibid.* Secundum judicium tuum. *Veron.* Secundum judicia tua. *Et ita Aquila,* κατὰ κρίσεις σου.
(*c*) *Verſu* 157. Multi qui perſequuntur me, & tribulant me. *Veron. A. R. & Amb.* Multi perſequentes me, & tribulantes me.
(*d*) *Verſu* 158. Prævaricantes. *Veron. cum A.* Inſenſatos, *& ita Verſ. Arab. Vetera quædam Exemplaria apud S. Ambroſium, & Gr. Vatic.* ἀσυνετοῦντας. *R. Rom. M. Amb. G. H. C.* Non ſervantes pactum. *Porro S. Auguſtinus ſerm. 30. in hunc Pſal. num. 6. ſcribit:* „ Vidi inſenſatos, & tabeſcebam; *vel, ſicut alii Codices habent,* Vidi non ſervantes pactum, *& hoc plures habent.* „ *Ib.* Quia eloquia tua. *Veron. Amb.* Quoniam verba tua.
(*e*) *Verſu* 159. Vide quoniam. *Veron. R. Amb. & Caſſ.* Vide quia. *Verſ.* 160. In æternum. *Veron. & A. præponunt* Et, *cum G. Vatic.* καί.

XXI. SEN.

Archontes catedioxan me
dorean,

XXI. SEN.

Principes perſecuti ſunt me 161.
gratis:

Ce apo & a ver-

Ce apo ton logon ſu ediliaſen
e cardia mu.
Agalliaſome ego epi ta logia ſu,
os o euriſcon
ſcyla polla.
Adician emiſeſa,
ce ebdelyxamen,
Ton de nomon ſu egapeſa.
Eptacis tes emeras* encſo ſy
Epi ta crimata tes diceoſynes ſu.
Irene polle tys agapoſin
ton nomon ſu,
Ce uc eſtin autys ſcandalon.
Proſedocun to ſoterion ſu Quirie,
Ce tas entolas ſu egapeſa.
Ephylaxen e pſyche mu
ta martyria ſu,
ce egapeſen auta ſphodra.
Ephylaxa tas entolas ſu,
ce ta martyria ſu,
Oti paſe e ody mu
enantion ſu Quirie.

* Videtur mendum, pro, *encſa*. Porro *e* pro *a* occurrit ſæpe in noſtro Cod.

& a verbis tuis (*b*) trepidavit
cor meum.
Exulto ego in verba tua, (*c*) 162.
ſicut qui invenit
ſpolia multa.
Injuſtitias (*d*) odio habui 163.
& abominatus ſum:
legem autem tuam dilexi.
Septies in die (*e*) laudabo te 164.
ſuper judicia juſtitiæ tuæ.
Pax multa diligentibus 165.
legem tuam:
& non eſt eis ſcandalum.
Expectabam ſalutare tuum, Domine: 166.
& mandata tua exquiſivi.
Cuſtodivit anima mea 167.
teſtimonia tua:
& dilexi (*f*) illa valde.
Servavi mandata tua 168.
& teſtimonia tua:
quoniam (*g*) omnes viæ meæ
coram te, Domine.

(*a*) *Verſu* 161. Sin. *Veron. & Pſalter. Murbacenſe* Seu, „ Seu dentes replicat, quod Græcus dicit ὀδόντας.
(*b*) *Ibid.* Formidavit. *Veron. & Amb.* Trepidavit.
(*c*) *Verſu* 162. Lætabor ego ſuper eloquia tua. *Veron. & Amb.* Exulto ego in verba tua.
(*d*) *Ibid.* Iniquitatem. *Veron.* Injuſtitias. *A. & Amb.* Injuſtitiam.
(*e*) *Verſu* 164. Laudem dixi tibi. *Veron.* Laudabo te. *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Encſu ---.
(*f*) *Verſu* 167. Et dilexit. *Veron. A. R. Rom G. C. Car. Hebr.* Et dilexi. *S. Auguſtinus utramque lectionem in Codicibus obtinuiſſe teſtatur Sermone* 31. *in hunc Pſalmum num.* 7. *Ibid.* Ea vehementer. *Veron. Amb. & A.* Illa valde.
(*g*) *Verſu* 168. Quia --- in conſpectu tuo.. *Veron. & Amb.* Quoniam --- coram te, Domine. *Et nota, quod etiam A. R. & Caſſ. addunt* Domine, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Quirie.

XXII. THAU.

Eggiſato e deeſis mu
(1) enantion ſu Quirie,
Cata to logion ſu
ſynetiſon me.
Iſelthy to axioma mu
enopion ſu Quirie,
Cata to logion ſu
ryſe me.
Exereuxanto ta chile mu ymnon,
Otan didaxis me
ta diceomata ſu.
Phthegxete * e gloſſa mu Quirie
ta logia ſu
Oti paſe e entole ſu
diceoſyne.
Genetheto (2) e chir ſu
tu ſoſe

* Fortè mendum pro, *phthegxeto*. Ibid. in Gr. Vatic. deeſt *Quirie*.

XXII. THAU.

Adpropinqnet (*a*) oratio mea 169.
in conſpectu tuo, Domine:
ſecundum verbum tuum
intellectum tribue mihi.
Intret poſtulatio mea 170.
(*b*) coram te, Domine:
ſecundum verbum tuum
erue me.
Eructuabunt labia mea hymnum, 171.
cum docueris me
juſtificationes tuas.
Reſpondeat lingua mea, Domine, 172.
(*c*) verba tua:
quoniam omnia mandata tua,
juſtitia eſt.
Fiat manus tua 173.
ſalvum

[1] Gr. Vatic. ἐνάντιον.
[2] Gr. Vatic. γινέσθω.

(*a*) *Verſu* 169. Deprecatio mea. *Veron. Amb. A. R. & Caſſ.* Oratio mea. *Ibid.* Juxta eloquium tuum da mihi intellectum. *Veron. & Amb.* Secundum verbum tuum intellectum tribue mihi. *A. etiam, R. & Caſſ. loco* Juxta, *habent* Secundum.
(*b*) *Verſu* 170. In conſpectu tuo ſecundum eloquium tuum. *Veron. & Amb.* Coram te [*& nota, quod etiam A. R. & Caſſ. addunt* Domine, *iuxta Gr. Veron. adverſæ frontis* Quirie, *hic & Verſ.* 172.] ſecundum verbum tuum.. *Verſu* 171. Eructabunt. *Veron. & Caſſ.* Eructuabunt. *Et ita ubique*.
(*c*) *Verſu* 172. Eloquium tuum. *Veron.* Verba tua. *A.* Eloquia tua. *Amb.* Verbum tuum. *Ibid.* Mandata tua æquitas. *Veron.* Mandata tua juſtitia eſt. *Sic etiam A. in melioris notæ Mss. Et Amb. qui tamen loco* Tua, *habet* Dei. *At C.* Mandata tua veritas.

tu ſoſe me,
Oti tas entolas ſu eretiſamen.
Epepotheſa to ſoterion ſu Quirie,
Ce o nomos ſu melete mu eſtin.
Zeſete e pſyche mu, ce eneſi ſe,
Ce ta crimata ſu boetheſi my.
Eplanethen os probaton apololos,
Zeteſon ton dulon ſu,
oti tas entolas ſu
uc epelathomen.

(*d*) ſalvum facere me:
quoniam mandata tua elegi.
Concupivi ſalutare tuum, Domine: 174.
& lex tua meditatio mea eſt.
Vivat anima mea, & * laudabit te: 175
& judicia tua adjuvabunt me.
Erravi ſicut (*e*) ovis perdita: 176.
vivifica (*f*) ſervum tuum;
quoniam mandata tua
non ſum oblitus.

* *Cod.* laudavit, *V pro B.*

(*d*) *Verſu* 173. Ut ſalvet me. *Veron.* Salvum facere me. *Amb.* Salvum me facere. *Gr. Vatic.* σῶσαί με. *Caſſ.* Ut ſalvum me facias. *A.* & *R.* Ut ſalvum me faciat.

(*e*) *Verſu* 176. Ovis, quæ periit. *Veron. Amb. lib. de lapſu Virg. pag.* 319. & *A.* Ovis perdita. *R.* Quæ perierat.

(*f*) *Ibid.* Quære. *Veron. Amb. G. H.* Vivifica. *Hæc tamen ſubdit idem S. Ambroſius.* „ *Græcus habet*, Quære „ ſervum tuum, *hoc eſt* ζήτησον. „ *Et potuit falli Scriptor ut ſcriberet* ζῆσον, *quod eſt* Vivifica. *Senſus quidem uterque conſtat; ſed opportunior eſt huic loco lectio Vulgatæ*, Quære ſervum tuum; *quoniam ovis, quæ erravit, quærenda eſt a Paſtore, ac revocanda in paſcua ſua, ne pereat. Eadem ſcribit S. Auguſtinus ſerm.* 32. *in hunc Pſal. num.* 7. *his verbis:* „ *Nonnulli Codices non habent* Quære, *ſed* Vivifica. *Una quippe ſyllaba intereſt, qua inter ſe in Græco diſtant* ζῆσον, & ζήτησον; *unde & ipſi Codices Græci variant.* „

CXIX.

Ode ton anabathmon.

PRos Quirion en to thlibeſthe me
ececraxa,
ce iſecuſen mu.
Quirie ryſe ten pſychen mu apo chileon
(1) adicion ce apo gloſſes dolias.
Ti dothie ſy; (2) e ti
proſthethie ſy
pros gloſſan dolian;
Te bele tu dynatu economena
Syn tys anthraxin tys iremicys.
Y my oti e parycia mu
emacrynthe,
Cateſcenoſa meta ton ſcenomaton
Cedar,
Polla paroceſen
e pſyche mu.
Meta ton miſunton ten irenen
emen irenicos,
Otan elalun autys
epolemun me dorean.

CXX. Ode

CXIX.

Canticum Graduum. (*a*) 1.

AD te, Domine, (*b*) cum tribularer,
clamavi,
& exaudiſti me.
Libera animam meam (*c*) a labiis 2.
iniuſtis & a lingua doloſa.
Quid dabitur tibi, aut quid (*d*) 3.
adponetur tibi
ad linguam doloſam?
Sagittæ tuæ potentis acutæ 4.
cum carbonibus (*e*) * deſolatoriis.
Heu me! quod (*f*) incolatus meus 5.
(*g*) elongatus eſt a me:
inhabitavi cum habitantibus
Cedar:
multum (*h*) peregrinata eſt
anima mea,
Cum his qui oderant pacem, 6.
eram pacificus:
cum loquebar illis,
(*i*) debellabant me gratis.

CXX. Can-

* *Cod.* deſolatoris.

[1] Gr. Vatic. ἀδίκου.
[2] Cod. *s*, cum Vulg. *aut*. Gr. Vatic. καὶ.

(*a*) *In Titulo Vulgata*, Canticum Gradium, *cum Veron.* & *A. Sed G.* Canticum adſcenſuum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 1. *ait:* „ *Titulus prænotatur*, Canticum Graduum. *Græce ſcriptum eſt* ἀναβαθμῶν. *Gradus vel deſcendentium ſunt, vel aſcendentium; ſed gradus quomodo, in his Pſalmis poſiti ſunt, aſcendentes ſignificant.* „

(*b*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Ad Dominum --- & exaudivit me. *Veron. A. G. H.* Ad te, Domine --- & exaudiſti me. *Veron. mendoſe*, Et exaudivit me; *ſed emendavimus, ut in Textu.*

(*c*) *Verſu* 2. A labiis iniquis. *Veron.* & *A.* A labiis injuſtis.

(*d*) *Verſu* 3. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi. *Veron.* & *A.* Quid dabitur tibi, aut quid adponetur tibi.

(*e*) *Verſu* 4. Deſolatoriis, & *ita Veron. S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 5. *ait:* „ Cum carbonibus de- „ ſolatoriis, *vel* vaſtatoribus; *Sive* Deſolatoriis *dicas, ſive* Vaſtatoribus *dicas, nam in diverſis Codici-* „ *bus diverſe ſcriptum eſt, idem ſignificat.*

(*f*) *Verſu* 5. Hei mihi quia. *Veron. Amb. de Parad. cap.* 9. *pag.* 164. *Et in lib.* 2. *de Abraham cap.* 4. *pag.* 319. *Item de interpell. David cap.* 3. *pag.* 641. *Necnon in Pſal.* 38. *Enar. pag.* 849. & 851. *cum Caſſ.* Heu me! quod.

(*g*) *Ibid* Prolongatus eſt. *Veron.* Elongatus eſt. *A.* Longinquus factus eſt. *Gr. Vatic.* ἐμακρύνθη. *Ibid.* Habitavi. *Veron.* & *A.* Inhabitavi.

(*h*) *Ibid.* Incola fuit. *Veron. cum A.* Peregrinata eſt; *Et ſic Hebr.*

(*i*) *Verſu* 6. Impugnabant me. *Veron. cum ſolo A.* Debellabant me.

CXX.

Ode ton anabathmon.

ERa tus ophthalmus mu is ta ore,
Pothen (1) exi e boethia mu;
e boethia mu para Quiriu
tu pyeſantos ton uranon ce ten gen.
Me does is ſalon
ton poda ſu,
Mede nyſtaxi o phylaſſon ſe.
Idu u nyſtaxi,
ude ypnoſi
o phylaſſon ton Iſrahel.
Quirios phylaxi ſe,
Quirios ſcepe ſu
epi chira (2) dexias ſu
Emeras o elios u ſyncauſi ſe,
Ude e ſelene ten nyɛta.
Quirios phylaxi ſe apo pantos cacu,
Phylaxi ten pſycheu ſu o Quirios.
Phylaxi (3) ten iſodon ſu,
ce ten exodon ſu
Apo tu nyn ce eos tu eonos.

CXX.

Canticum Graduum. 1.

LEvavi oculos meos (a) ad montes,
unde veniet auxilium mihi.
Auxilium meum a Domino, 2.
qui fecit cœlum & terram.
Ne des (b) ad conmovendum 3.
pedem tuum;
neque dormit qui cuſtodit te.
Ecce non * dormitabit 4.
(c) neque obdormiet
qui cuſtodit Iſrahel.
Dominus (d) cuſtodiet te: 5.
Dominus protectio tua,
ſuper manum (e) dexteræ tuæ.
Per diem ſol non uret te: 6.
neque luna per noctem.
Dominus cuſtodit te ab omni malo: 7.
cuſtodit animam tuam Dominus.
Cuſtodiat Dominus introitum tuum
& exitum tuum, 8.
ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

* *Codex*, dormitavit, *ſumpto V pro B.*

(1) Gr. Vatic. ὄθεν.
(2) Gr. Vatic. δεξιάν.
(3) Gr. Vatic. addit κύριος, ante *phylaxi*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, In montes. *Veron. R. & Caſſ.* Ad montes.
(b) *Verſu* 3. Non det. *Veron.* Ne des. *A.* Non des, *juxta Gr. Vatic.* μὴ δῷς. *Ibid.* In commotionem. *Veron.* Ad conmovendum. *A.* Ad movendum.
(c) *Verſu* 4. Neque dormiet. *Veron Amb. de Trinitate pag.* 335. *A R. & Caſſ.* Neque obdormiet.
(d) *Verſu* 5. Cuſtodit te. *Veron. & H.* Cuſtodiet te, *juxta Gr. Vatic.* φυλάξει σε. *Et ita A. conſtanter in Mss. libris hic, & Verſ.*7.
(e) *Ibid.* Manum dexteram tuam. *Veron. Amb. Expoſ. Evang. ſec. Luc. lib.* 1. *pag.* 1275. *A, Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Manum dexteræ tuæ, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis* —. Dexias ſu.

CXXI.

Ode ton anabathmon.

EUphranthen epi tys
irecoſin my,
Is ycon Quiriu poreuſometha.
Eſtotes eſan y podes emon
en tes aules ſu Hieruſalem.
Hieruſalem (1) e ycodomumene
os polis,
Es e metoche autes epi toauto.
Eci gar anebeſan e phyle,
E phyle Quiriu martyrion
to Iſrahel,
Tu exomologeſaſthe to onomati Quiriu.
Oti eci ecathiſan throny
is criſin,

CXXI.

Canticum Graduum. 1.

JUcundatus ſum (a) in his
quæ dicta ſunt mihi;
in domum Domini ibimus.
Stantes erant pedes noſtri 2.
in atriis (b) Hieruſalem.
Hieruſalem * quæ ædificatur 3.
ut civitas;
cujus participatio ejus in idipſum.
Illic (c) enim aſcenderunt tribus, 4.
tribus Domini, teſtimonium
Iſrahel,
ad confitendum nomini tuo, Domine.
Quoniam ibi (d) ſederunt ſedes 5.
in judicium,

*Cod. qui.

[1] In Gr. Vatic. deeſt art. *e*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Lætatus ſum. *Veron. & A.* Jucundatus ſum.
(b) *Verſu* 2. In atriis tuis. *Vox* Tuis *deeſt in A. G. H. C.*
(c) *Verſu* 4. Illuc. *Veron.* Illic; *& ita Gr. Vatic.* ἐκεῖ. *Ibid.* Nomini Domini. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Nomini tuo, Domine.
(d) *Verſu* 5. Quia illic. *Veron. & A.* Quoniam ibi. *Ibid.* In judicio. *Veron. & A.* In judicium, *juxta Gr. Vatic.* εἰς κρίσιν.

Throny epi ycon David.
Erotefate de ta is irenen
(2) Hieruſalem,
Ce euthenia tys agapoſin ſe.
Genetheto (3) irene en te dynami ſu,
Ce euthenia en tes pyrgobareſin ſu.
Eneca ton adelphon mu,
ce ton pleſion mu,
Elalun de irenen peri ſu.
Eneca tu ycu Quiriu tu Theu (4) mu
exezeteſa agatha ſy.

ſedes ſuper thronum David.
Interrogate (e) quæ ad pacem ſunt 6.
Hieruſalem.
Et abundantia his qui diligunt te:
fiat pax in virtute tua; 7.
& abundantia in turribus tuis.
Propter fratres meos 8.
(f) & propinquos meos,
loquebar pacem de te:
Propter domum Domini Dei mei 9.
quæſivi bona tibi.

[2] Gr. Vatic. τὴν Ἱερουσαλήμ.
[3] Gr. Vatic. γενέσθω δὴ.
[4] Gr. Vatic. ἡμῶν.

(e) *Verſu* 6. Rogate. *Veron. A. M.* Interrogate. *Gr. Vatic.* ἐρωτήσατε. *Ibid.* Diligentibus te. *Veron. & A.* His qui diligunt te.
(f) *Verſu* 8 Et proximos meos. *Veron. & A.* Et propinquos meos.

CXXII.

Ode ton anabathmon.

PRos ſe era tus ophthalmus mu
ton catycunta en to urano.
Idu os ophthalmy dulon
is chiras ton cyrion auton,
Ce (1) os ophthalmy pediſces is chiras
tes cyrias autes
Utos y ophthalmy emon
pros Quirion ton Theon emon,
Eos u yctireſi emas.
Eleiſon imas Quirie,
eleiſon imas,
Oti epi poly epleſthemen
exudenoſeos.
Epi plion epleſthe
e pſyche emon,
To onidos tys euthenuſin,
ce i exudenoſis tys yperephanys.

CXXII.

Canticum Graduum. 1.

AD te levavi oculos meos,
qui habitas (a) in cœlo.
Ecce ſicut oculi * ſervorum 2.
(b) in manus dominorum ſuorum.
& ſicut oculi ancillæ in manus
dominæ ſuæ:
ſic oculi noſtri
ad Dominum Deum noſtrum,
quoadusque miſereatur noſtri.
Miſerere noſtri, Domine, 3.
miſerere noſtri:
quoniam multum repleti ſumus 4.
deſpectionem:
in plurimum repleta eſt (c)
anima noſtra:
obprobrium eis qui abundant,
& deſpectio ſuperbis.

* *Cod.* ſupervorum: *mendoſè.*

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.

(a) *Verſu* 1 *Vulgata*, In cœlis. *Veron. A. & R.* In cœlo; *& ita Gr. Vatic.* ἐν τῷ οὐρανῷ.
(b) *Verſu* 2. In manibus. *Veron. & A.* In manus; *& ita Gr. Vatic.* εἰς χεῖρας. *Ibid.* Sicut oculi ancillæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et ſicut &c. *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, Ce os &c. *Ibid.* Ita. *Veron. & A.* Sic. *Ibid.* Donec. *Idem cum Eodem*, Quoadusque.
(c) *Verſu* 4. Quia multum repleta eſt. *Veron. A. G.* In plurimum &c. *Gr. Vatic.* ἐπὶ πλεῖον. *Ibid.* Abundantibus. *Veron. & A.* Eis qui abundant.

CXXIII.

Ode ton anabathmon.

IMe oti Quirios en en emin,
lpato de Iſrahel,
I me oti Quirios en en emin.
En to epanaſtene anthropus

CXXIII.

Canticum Graduum. 1.

NIſi quia Dominus erat in nobis:
Dicat (a) vero Iſrahel:
niſi quia Dominus erat in nobis: 2.
dum (b) inſurgerent homines 3.

eph ſuper.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Nunc. *Veron.* Vero. *Gr Vatic.* δή.
(b) *Verſu* 3. Cum. *Veron. & R.* Dum. *Ibid.* Exſurgerent. *Veron. A. R. & Caſſ.* Inſurgerent, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἐπαναστῆναι. *Ibid.* In nos. *Veron. & A.* Super nos. *Ibid.* Forte. *Veron. A. R. & Caſſ.* Forſitan. *Ibid.* Deglutiſſent nos. *Veron. & A.* Abſorbuiſſent nos. *Ibid.* Cum. *Veron. & R.* Dum. *Ibid.* In nos. *Veron. & A.* Super nos.

eph emas,
Ara zontas an catepion emas.
En to orgiſthene ton thymon
auton eph emas,
Ara to ydor (1) catepontiſen emas.
Chimarron dielthen
e pſyche emon
Ara dielthen
e pſyche emon
To ydor to anypoſtaton.
Eulogetos Quirios os uc edocen imas
is theran tys oduſin auton.
E pſyche emon os ſtruthion
erryſthe ec pagidos
ton thereuonton.
E pagis ſynetribe,
ce emis erryſthemen.
E boethia emon
en onomati Quiriu
Tu pyeſantos ton uranon ce ten gen.

ſuper nos,
forſitan vivos abſorbuiſſent nos.
Dum iraſceretur furor
ipſorum ſuper nos,
forſitan (c) aqua demerſiſſet nos.
Torrentem (d) pertranſiit 5.
anima noſtra:
Forſitan pertranſiit
anima noſtra
aquam * quæ eſt ſine ſubſtantia.
Benedictus Dominus, qui non dedit nos 6.
(e) * in venationem dentibus eorum.
Anima noſtra ſicut paſſer 7.
liberata eſt (f) de muſcipula
venantium.
Muſcipula contrita * ſunt;
& nos * liberati ſumus.
Adjutorium noſtrum 8.
in nomine Domini,
qui fecit cœlum & terram.

*Cod. aqua, mendoſè.
*Cod. in venatione.
*Lege, muſcipula contrita eſt.
*Cod. liverati, ſumpto V pro B.

[1] Gr. Vatic. addit *ἄν*, ante *catepontiſen*.

(c) *Verſu* 4. Aqua abſorbuiſſet nos. *Veron. cum ſolo A.* Aqua demerſiſſet nos. *R. Rom.* Velut aqua obſorbuiſſent nos. *M.* Ut aquam abſorbuiſſent nos.

(d) *Verſu* 5. Pertranſivit. *Veron. & A.* Pertranſiit. *Ibid.* Forſitan pertranſiſſet. *Veron. & A.* Forſitan pertranſiit, *juxta Gr. Vatic. ἄρα διῆλθεν, omiſſo ἄν. S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 8. *ait:* „ *Primo* „ *quid eſt*, Forſitan pertranſiit anima noſtra? *Quomodo potuerunt enim, Latini expreſſerunt, quod Græci* „ *dicunt ἄρα. Sic enim Græca habent exemplaria, ἄρα. Quia dubitantis verbum eſt, expreſſum eſt quidem* „ *dubitationis verbo, quod eſt* Fortaſſe; *ſed non omnino hoc eſt. Poſſumus illud verbo dicere minus quidem* „ *latinè conjuncto, ſed apto ad intelligentias veſtras. Quod Punici dicunt* Iar, *non lignum, ſed quando* „ *dubitant, hoc Græci ἄρα; hoc Latini poſſunt vel ſolent dicere,* Putas; *quum ita loquuntur:* Putas, *evaſi* „ *hoc? Si ergo dicatur*, Forſitan evaſi; *videtis, quia non hoc ſonat: ſed quod dixi*, Putas, *uſitatè dicitur,* „ *latinè non ita dicitur.* „ *Ibid.* Aquam intolerabilem. *Veron.* Aquam quæ eſt ſine ſubſtantia. *A.* Aquam „ ſine ſubſtantia. *Gr. Vatic. τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον. M. G. H.* Aquam immenſam.

(e) *Verſu* 6. In captionem. *Veron. A. G.* In venationem, *juxta Gr. Vatic. εἰς θήραν. M.* In capturam.

(f) *Verſu* 7. De laqueo. *Veron. & A.* De muſcipula. *Ibid.* Laqueus contritus eſt. *Idem cum Eodem*, Muſci„ pula contrita eſt.

CXXIV.

Ode ton anabathmon.

Y Pepythotes epi Quirion
os oros Sion,
U ſaleuthefete is ton eona
κ o catycon en Hieruſalem.
Ore cyclo autes,
Ce o Quirios cyclo tu lau autu,
Apo tu nyn ce eos tu eonos.
Oti ue apheſi Quirios
ten rabdon ton amartolon
epi ton cleron ton diceon.
Opos an me ectinoſin y dicey
en (1) anomia chiras auton.
Agathynon Quirie
tys agathys, ce tys eutheſi te cardia
Tus de eeclinontas
is tas

CXXIV.

Canticum Graduum. 1.

QUi confidunt in Domino,
ſicut mons Sion.
Non movebuntur (a) in æternum,
qui habitant in Hieruſalem.
Montes in circuitu ejus: 2.
& Dominus in circuitu (b) plebis ſuæ.
ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.
Quoniam non derelinquet 3.
* virgam peccatorum
ſuper ſortem juſtorum:
ut non extendant juſti
ad iniquitatem manus ſuas.
Benefac, Domine, 4.
bonis & rectis corde.
Declinantes autem 5.
in ſtran-

*Cod. virga, ſolacum.

[1] Cod. *anomia*, cum Vulg. *iniquitatem*. Gr. Vatic. *ἀνομίαις*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Non commovebitur -- qui habitat. *Veron.* Non movebuntur -- qui habitant. *A.* Non commovebuntur -- qui inhabitant. *Sed in Enar. hujus Pſalmi num.* 3. *habet*, non movebuntur.

(b) *Verſu* 2. Populi ſui. *Veron. & A.* Plebis ſuæ. *Verſu* 3. Non derelinquet. *Veron.* Non derelinques; *ſed emendavimus ex A. R. & Caſſ.* Non derelinquet.

is tas ſtraggalias
Apaxi Quirios meta ton ergazomenon
ten anomian.
Irene epi ton Iſrahel.

in (c) ſtranguilatione,
adducet Dominus cum operantibus
iniquitatem:
pax ſuper Iſrahel.

(c) *Verſu* 5. In obligationes. *Veron.* In ſtranguilatione. *Lege tamen, ſi placet, cum A.* In ſtrangulationem. *Favet Gr. Vatic.* εἰς τὰς στραγγαλιάς. *G.* Ad ſuffocationes. *C.* In peavitatibus. *Hebr.* Ad pravitates ſuas. *Sunt qui in Vulgata pro* Obligationes, *ſcribendum putant* Obliquationes, *ideſt* Tortuoſitates.

CXXV.

Ode ton anabathmon.

EN to epiſtrepſe Quirion
ten echmaloſian Sion
Egenethemen (1) os paraceclemeny.
Tote epleſthe charas
to ſtoma emon,
Ce e gloſſa emon agalliaſeos.
Tote eruſin en tys ethneſin, (2)
emegalynen Quirios
* tu pyeſe meth emon,
Egenethemen euphrenomeny.
Epiſtrepſon Quirie
ten echmaloſian emon
Os o chimarrus en to noto.
Y ſpirontes en dacryſin,
en agalliaſi theriuſin.
Poreuomeny eporeuonto, ce ecleon
(3) erontes ta ſpermata auton,
Erchomeny de exuſin
en agalliaſi
Pherontes (4) ta dragmata auton.

*Cod. mendoſe, *ti*, pro *tu*.

CXXV.

Canticum Graduum. 1.

CUm convertit (a) Dominus
captivitatem Sion,
facti ſumus ſicut conſolati.
Tunc repletum eſt * gaudio 2.
os noſtrum:
& lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes;
* magnificavit Dominus 3.
facere nobiſcum:
facti ſumus (b) jucundati.
Converte, Domine, 4.
captivitatem noſtram,
ſicut torrens in auſtro.
Qui ſeminant in lacrimis, 5.
(c) in gaudio metent.
Euntes ibant, & flebant 6.
mittentes ſemina ſua.
Venientes autem venient
(d) in exultatione,
tollentes gremia ſua.

* *Cod.* gaudium.

* *Deſunt hæc verba*: magnificavit Dominus facere cum eis, *ex oſcitantia Antiquarii*.

[1] Gr. Vatic. ὡσεὶ.
[2] Poſt *ethneſin*, Gr. Vatic. addit: ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.
[3] Gr. Vatic. βάλλοντες
[4] Gr. Vatic. αἴροντες.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, In convertendo. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 3. Cum convertit. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἐπιστρέψαι.
(b) *Verſu* 3. Lætantes. *Veron. & A.* Jucundati.
(c) *Verſu* 5. In exultatione. *Veron. A. R. Ambr. in ſermm. ipſi adſcript. ſerm.* 59. *pag.* 472. *& Caſſ.* In gaudio.
(d) *Verſu* 6. Cum exultatione, portantes. *Veron. Ambr. lib.* 8. *Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1484. *Et lib. de Fide pag.* 510. *item lib. de Joſep cap.* 2. *pag.* 485. *Et in ſerm. ipſi adſcript. ſermm.* 59. *pag.* 472. In exultatione, tollentes. *Caſſ. etiam & R. habent*, In exultatione.

CXXVI.

Ode ton anabathmon.
(1) to Salomon.

EAn me Quirios ycodomeſi yeon,
Is maten ecopiaſan
y ycodomuntes (2) auton
Ean me Quirios phylaxe polin,

Is ma-

CXXVI.

Canticum Graduum
Salomonis. 1.

NIſi Dominus ædificaverit domum;
in vanum * laboraverunt
(a) ædificantes * eam.
Niſi Dominus cuſtodierit civitatem;

in va-

* *Cod.* lavoraverunt, *V pro B.*
* *Cod.* ea, *mendoſè.*

[1] Cod. addit *to Salomon*. Vulg. *Salomonis*.
[2] Cod. addit *auton*, cum Vulg. *eam*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Qui ædificant. *Veron. A. & Caſſ.* Ædificantes. *Ibid.* Fruſtra vigilat. *Veron.* In vanum vigilavit, *juxta Gr. Vatic.* εἰς μάτην ἠγρύπνησεν. *A. G.* In vanum laboravit. *Caſſ.* In vanum vigilabunt, qui cuſtodiunt. *R.* In vanum vigilant &c. *Amb. quoque lib. de David cap.* 4. *pag.* 154. In vanum; *quod Veron. A. R. & Caſſ. habent etiam Verſu ſubſequenti.*

Digitized by Google

Is maten egrypneſen
o phylaſſon.
Is maten ymin eſtin
* to orthrizin. *Cod. mendosè *tu* pro *to*.
Egireſthe meta to cathiſthe,
Y eſthiontes arton odynes,
Otan do tys agapetys
autu ypnon.
Idu e cleronomia Quiriu yiy, o miſthos
tu carpu tes gaſtros.
Oſi bele en chiri dynatu
Utos y yiy ton eċtetinagmenon.
Macarios (3) anthropos os pleroſi
ten epithymian * auto ex auton *Fortè pro, *autu*.
U (4) cateſchyntheſete otan laloſin
tys echthrys autu en (5) pyle.

in vanum vigilavit
qui cuſtodit eam.
In vanum eſt vobis 2.
ante lucem ſurgere:
ſurgite (*b*) poſteaquam ſediſtis,
qui manducatis panem doloris.
Cum dedero * ſomnium 3. * *Lege*, *ſi placet*, ſomnum.
dilectis ejus;
ecce hereditas Domini, * filii, merces * *Cod.* fili, *non geminata litera I*, *ut ſæpe in Codd.*
fructus ventris.
Sicut ſagittæ in manu potentis; 4.
ita filii excuſſorum.
Beatus vir (*c*) qui replevit 5.
deſiderium ſuum ex eis:
non confundetur cum loquetur
inimicis ſuis in porta.

[3] Cod. addit *anthropos*, cum Vulg. *vir*.
[4] *Cateſchyntheſete*, cum Vulg. *confundetur*. Gr. Vatic. καταισχυνθήσονται.
[5] Cod. *pyle*, cum Vulg. *porta*. Gr. Vatic. πύλαις.

(*b*) *Verſu* 2. Poſtquam ſederitis. *Veron.* & *A.* Poſteaquam ſediſtis. *Verſu* 3. Cum dederit. *Veron.* Cum dedero. *Author Italæ Verſionis legit* δῶ, *loco* δῷ. *Ibid.* Dilectis ſuis. *Veron.* & *A.* Dilectis ejus.
(*c*) *Verſu* 5. Qui implevit. *Veron.* & *Ambr. de Interpell. Job lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 657. Qui replevit. *M.* *juxta Gr. Vatic.* & *Hebr.* Qui implebit. *Et ſic habet Vulgata In Colb. Ger. Gal. Ibid.* Ex ipſis. *Veron.* & *A.* Ex eis.

CXXVII.

Ode ton anabathmon.

MAcariy pantes y phobumeny ton Quirion,
Y poreuomeny en tes odys autu.
Tus ponus ton carpon ſu
phageſe,
Macarios i, ce calos ſy eſte.
E gyne ſu os ampelos euthenuſa
en tes cliteſi tes ycias ſu.
Y yiy ſu os neophyta
eleon cyclo
tes trapezes ſu.
Idu ntos eulogetheſete anthropos
o phobumenos ton Quirion.
Eulogeſi * ſe Quirios ec Sion, *Forte pro, *eulogeſe*, juxta Gr. Vatic. ſumpto ſcilicet, I pro E.
Ce idis ta agatha
Hieruſalem
Paſas tas imeras tes zoes ſu.
Ce idys yius ton yion ſu.
Irene epi ton Iſrahel.

CXXVIII. Ode

CXXVII.

Canticum Graduum. 1.

BEati omnes qui timent Dominum,
qui ambulant in viis ejus.
Labores manuum tuarum 2.
(*a*) manducabis;
beatus es, & bene tibi erit.
Uxor tua (*b*) ſicut vinea fertilis 3.
in lateribus domus tuæ.
Filii tui ſicut * novellatio * *Cod.* nobellatio, *B pro V*.
olivarum in circuitu
menſæ tuæ.
Ecce ſic benedicetur homo 4.
qui timet Dominum.
Benedicat te (*c*) Dominus ex Sion: 5.
& videas quæ bona ſunt
in Hieruſalem
omnibus diebus vitæ tuæ:
& videas filios filiorum tuorum, 6.
pax (*d*) ſuper Iſrahel.

CXXVIII. Can-

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Quia manducabis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. omittunt* Quia, *juxta Gr. Vatic, ac Originem*, & *Chryſoſt. At pro* Manuum tuarum, *A. R. Rom. M. G. H. C. habent* Fructuum tuorum. *Erratum ex ambigua voce Græca*, τῶν καρπῶν; καρποὶ *enim dicuntur* & *fructus*, & *palmæ ſeu manus*. *Vide S. Hieron. epiſt.* 141.
(*b*) *Verſu* 3. Sicut vitis abundans. *Veron.* & *A.* Sicut vinea fertilis. *Ibid.* Novellæ. *Veron. cum ſolo A.* Novellatio. *H.* Novella. *Et ſic Vulgata in Car. Colb. Ger. Gr. Vatic. habet*, τὰ νεόφυτα.
(*c*) *Verſu* 5. Benedicat tibi. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Benedicat te, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσαι σε. *Ibid.* Bona Jeruſalem. *Veron. Caſſ. R. Rom.* Quæ bona ſunt in Jeruſalem, *vel* in Hieruſalem. *A. M. G. C.* Quæ bona ſunt Jeruſalem.
(*d*) *Verſu* 6. Pacem. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Pax, *juxta Gr. Vatic.* εἰρήνη.

Digitized by Google

CXXVIII.

Ode ton anabathmon.

Pleonacis epolemeſao me
ec neotetos mu,
Ipato de Iſrahel.
Pleonacis epolemeſan me
ec neotetos mu,
Ce gar uc edynetheſan my.
Epi ton ooton mu
eteċtenon y amartoly,
Emacrynan ten anomian autoo.
Quirios diceos ſynecopſen
auchenas amartolon.
Eſchynthetoſan, ce apoſtrapheroſan
is ta opiſo
pantes y miſuntes Sion.
Genethetoſan (1) os chortos domaton,
Os pro tu * ecpaſthene exeranthe
U uc epleroſen teo chira autu
o therizon,
Ce ton colpoo autu o ta dragmata
ſyllegoo.
Ce uc ipan y paragontes,
Eulogia Quiriu eph ymas,
Eulogecamen ymas
eo onomati Quiriu.

* Sec. cucis, ecſpaſtlene.

CXXVIII.

Canticum Graduum. 1.

Sæpe expugnaverunt me
a juventute mea;
dicat vero (a) Iſrahel:
ſæpe expugnaverunt me 2.
a juventute mea;
etenim non potuerunt mihi.
Super (b) dorſum meum 3.
fabricaverunt peccatores:
longe fecerunt injuſtitiam ſuam.
Dominus juſtus (c) concidet 4.
cervices peccatorum.
Confundantur & (d) avertantur 5.
retrorſum
omnes qui oderunt Sion.
Fiant ſicut fœnum tectorum, 6.
quod priuſquam evellatur, (e) aruit:
de quo non implevit manum ſuam 7.
meſſor:
& ſinum ſuum qui manipulos
colligit:
& non dixerunt (f) tranſeuntes: 8.
benedictio Domini ſuper vos:
benedicimus vos
io nomine Domini.

[1] Gr. Vatic. ὡσεὶ.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Dicat nunc. *Veron. cum A.* Dicat vero, *juxta Gr. Vatic.* εἰπάτω δὴ.
(b) *Verſu* 3. Supra. *Veron. & Ambr. lib. de Benedict. Patriarch. cap.* 4. *pag.* 518. Supec. *Ibid.* Prolongaverunt iniquitatem ſuam. *Veron. cum ſolo A.* Longe fececunt injuſtitiam ſuam.
(c) *Verſu* 4. Concidit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Cnncidet, *juxta Hebr. Et ſic Vulgata in Car. Colb. Ger. Gal.*
(d) *Verſu* 5. Convertantur. *Vecon. & A.* Avertantuc. *Et ita Gr. Vatic.* ἀποστραφήτωσαν.
(e) *Verſu* 6. Exaruit. *Veron. & A.* Aruit. *R.* Areſcit. *Verſu* 7. Qui metit. *Veron. & A.* Meſſoc.
(f) *Verſu* 8. Qui prætecibant. *Veron. & Ambr. in Pſal.* 118. *pag.* 1159. Tranſeuntes. *A.* Tranſeuntes viam. *Ibid.* Benediximus vobis. *Veron.* Benedicimus vos, *& ita Symmachus*, εὐλογοῦμεν. *A. & R.* Benediximus vos. *H.* Benedicamus vos.

CXXIX.

Ode ton anabathmoo.

Ec batheon ececraxa
(1) pros ſe Quirie,
Quirie iſacuſon (2) ten proſeuchen mu.
Genetheto ta ota ſu proſechonta
is ten phonen tes deeſeos mu.
Ean anomias (3) paratereſe Quirie,
Quirie tis ypoſteſete;
Oti para ſy o ilaſmos eſtin,
Ce (4) enecen tu oomu ſu
ypemina ſe Quirie.
Ypemineo e pſyche mu
is ton

CXXIX.

Canticum Graduum. 1.

De profundis clamavi
ad te, Domine:
Domine exaudi (a) orationem meam. 2.
Fiant aures tuæ intendentes
io vocem obſecrationis meæ.
Si iniquitates obſervaveris, Domine; 3.
Domine quis * tolerabit?
Quoniam apud te propitiatio eſt, 4.
& propter legem tuam
ſuſtinui te, Domine.
Suſtinuit anima mea 5.
in ver-

* Cod. tolleravit, ſumpto V pro B.

[1] Cod. *pros ſe*, cum Vulg. *ad te*. Gr. Vatic. σε.
[2] Gr. Vatic. τῆς φωνῆς.
[3] Gr. Vatic. παρατηρήσῃς.
[4] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*. Ibid. *tu nomu* cum Vulg. Gr. Vatic. τοῦ ὀνόματος.

(a) *Verſu* 2. *Vulgata*, Vocem meam. *Veron. R. & Caſſ.* Orationem meam; *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Ten proſeuchen ---.

is ton logon ſu,
Elpiſen e pſyche mu epi ton Quirion.
Apo phylaces proias
mechri nyctos,
Apo phylaces proias [5]
elpiſato Iſrahel epi ton Quirion.
Oti para to Quirio to eleos,
Ce polle par * autu lytroſis,
Ce autos lytroſete ton Iſrahel
ec paſon ton anomion autu.

* Autu, videtur mendum pro, auto.

(b) in verbum tuum:
ſperavit anima mea in Dominum.
A vigilia matutina (c) 6.
uſque * ad noctem,
A vigilia matutina
ſperet Iſrahel in Dominum:
quoniam * apud Dominum miſericordia, 7.
& (d) multa apud illum redemptio:
& ipſe redimet Iſrahel 8.
ex omnibus iniquitatibus ejus.

* Cod. ad nocte, mendosè.

* Cod. aput, ſumpto V pro D ut ſæpè in noſtro Cod.

[5] In Gr. Vatic. deeſt *Apo phylaces proias*.

(b) *Verſu* 5. In verbo ejus. *Veron. A. Caſſ.* R. H. C. In verbum tuum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὸν λόγον σου. *Ibid.* In Domino. *Veron. & A.* In Dominum.
(c) *Verſu* 9. A cuſtodia matutina. *Veron. A. Rom. & M.* A vigilia matutina. *Hæc verba geminantur etiam in Verſſ. Æth. & Arab. ut hic in Veron. Ibid.* Speret --- in Domino. *Veron. & A.* --- in Dominum *Et ita Gr. Vatic.* ἐπὶ κύριον.
(d) *Verſu* 7. Copioſa. *Veron. & A.* Multa. *Et ita Gr. Vatic.* πολλή. *Ibid.* Apud eum. *Veron. cum Eodem A.* Apud illum.

CXXX.

Ode ton anabathmon. [1] to David.

Quirie uch ypſothe mu e cardia,
Ude emeteoriſtheſan
y ophthalmy mu.
Ude eporeuthen en megalys,
Ude en thaumaſiys yper eme.
I me etapinophronun
Alla ypſoſa ten pſychen mu.
Os to apogegalactiſmenon
epi ten metera autu,
Os antapodoſis epi ten pſychen mu.
Elpiſato Iſrahel epi ton Quirion
Apo tu nyn ce eos tu eonos.

CXXX.

Canticum Graduum. Ipſi David. (a) 1.

Domine, non eſt exaltatum cor meum:
neque (b) in altum elevati ſunt
oculi mei:
neque ingreſſus ſum in magnis,
neque in mirabilibus ſuper me.
Si non humiliter ſentiebam 2.
(ſed exaltavi animam meam)
Quemadmodum qui ablatus eſt a lacte, (c)
ſuper matrem ſuam:
ſic retributio in anima mea.
Speret Iſrahel in Dominum (d) 3.
ex hoc & uſque in ſæculum.

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *to David*.

(a) *Verſu* 1. *in Tit. Vulg.* Canticum Graduum David. *Veron. & Caſſ. omittunt*, David.
(b) *Ibid. Vulgata*, Elati ſunt. *Veron.* In altum elevati ſunt; *ſed lege, ſi placet, cum A.* In altum elati ſunt, *juxta Gr. Vatic.* ὑψώθησαν. *Ibid.* Ambulavi. *Veron. & A.* Ingreſſus ſum. *Gr. Vatic.* ἐπορεύθην.
(c) *Verſu* 2. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua. *Veron. & A.* Quemadmodum qui ablatus eſt a lacte. *G. C. Car. Colb. Ger.* Sicut ablactatum, *juxta Gr. Vatic.* ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον. *H.* Sicut ablactato. *Item Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. H. C.* Super matrem ſuam, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. *Ibid.* Ita retributio. *Veron. & A.* Sic retributio. *R. Rom. G. H. C.* Ita retribues, *juxta Gr. Vatic.* ὡς ἀνταποδώσεις.
(d) *Verſu* 3. Speret Iſrahel in Domino &c. *Veron. & A.* --- in Dominum. *Idem S. Auguſt. in Enar. hujus Pſal. num. 15. hæc habet:* „ Speret Iſrahel in Dominum, ex hoc nunc & uſque in ſæculum. *Quod enim ſcriptum eſt Græce,* ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, *hoc expoſitum eſt,* Ex hoc nunc & uſque in ſæculum &c.

CXXXI.

Ode ton anabathmon.

Mneſtheti Quirie * to David, ce paſes
tes praytetos autu.
Os omoſen to Quirio,
euxato to Theo Iacob.
I-iſeleuſome is ſcenoma
ycu mu,

* To, mendum pro, tu.

CXXXI.

Canticum Graduum. 1.

Memento, Domine, David, & omnis
manſuetudinis * ejus;
ſicut juravit Domino, 2.
votum vovit Deo Jacob:
ſi introiero in tabernaculum 3.
domus meæ;

* Cod. eis mendosè.

I anabe- Gg ſi aſcen-

Ap arches (5) egnon ec ton martyrion ſu,	Ab initio (*g*) cognovi de teſtimoniis tuis 152.
oti is ton eona	quoniam in æternum
ethemelioſas auta.	ſundaſti * eam.

* *Lege, ſi placet*, ea.

[5] Gr. Vatic. κατ' ἀρχάς.

(*g*) *Verſu* 152. Initio. *Veron. & Caſſ.* Ab initio. *Gr. Vatic.* κατ' ἀρχὰς. *S. Auguſt. concinit Veronenſi, &* „ *citato ſerm.* 29. *num.* 9. *hæc ait:* „ Ab initio cognovi de teſtimoniis tuis, quia in æternum fundaſti ea. „ *Quod Græcus ait*, κατάρχας, *aliqui noſtri* Ab initio, *aliqui* In initiis, *interpretati ſunt. Sed qui pluraliter hoc dicere maluerunt, Græcam locutionem ſecuti ſunt. Latinæ autem linguæ illud potius uſitatum eſt, ut* Ab initio, *vel* Initio *dicatur, quod* κατάρχας *græce quaſi pluraliter, ſed adverbialiter dicitur, quale eſt apud nos, cum dicimus, Aliàs hoc facio; pluralem numerum feminini generis dicere videmur, ſed adverbium eſt, & ſignificat alio tempore.* „

XX. RES.	XX. RES.
Ide ten tapinoſin mu	Vide humilitatem meam, 153.
ce exelu me,	& redime me:
Oti (1) ton nomon ſu	quoniam legem tuam
uc epelathomen.	non ſum oblitus:
Crinon ten criſin mu,	Judica judicium meum; 154.
ce lytroſe me,	& redime me:
Dia ton logon ſu	propter verbum tuum (*a*)
zeſon me.	vivifica me.
Macran apo amartolon ſoteria,	Longe a peccatoribus ſalus: 155.
Oti ta diceomata (2)	quoniam (*b*) juſtificationes tuas
uc exereteſan	non exquiſierunt.
Y yſtirmy ſu * polle Quirie,	Miſerationes tuæ, multæ, Domine: 156.
Cata to crima ſu	ſecundum judicia tua
zeſon me.	vivifica me.
Polly y ecdiocontes me,	Multi perſequentes me, (*c*) 157.
ce (3) ecthlibontes me,	& tribulantes me:
Ec ton martyrion ſu uc execlina.	a teſtimoniis tuis non declinavi.
Idon aſynetuntas, ce exetecomen	Vidi (*d*) inſenſatos, & tabeſcebam; 158.
oti ta logia ſu	quoniam verba tua
uc ephylaxanto.	non cuſtodierunt.
Ide oti tas entolas ſu egapeſa,	Vide quia (*e*) mandata tua dilexi: 159.
Quirie en to elei ſu	Domine, in miſericordia tua
zeſon me.	vivifica me.
Arche ton logon ſu	Principium verborum tuorum, 160.
alethia,	veritas:
Ce is ton eona apanta ta crimata	& in æternum omnia judicia
tes diceoſynes ſu.	juſtitiæ tuæ.

* *Lege*, poly.

[1] Gr. Vatic. ὁ νόμος.
[2] Poſt *diceomata*, additur in Cod. ſec. cur. *ſu*.
[3] Gr. Vatic. θλίβοντες.

(*a*) *Verſu* 154. Propter eloquium tuum. *Veron. Amb.* Propter verbum tuum, *juxta Gr. Vatic.* διὰ τὸ λόγιόν σου.
(*b*) *Verſu* 155. Quia juſtificationes. *Veron. Amb.* Quoniam &c. *Verſu* 156. Miſericordiæ tuæ multæ. *Veron. A. & Caſſ.* Miſerationes &c. *Item*, *R. Rom. Amb. poſt*, Multæ, *addunt*, Nimis. *H.* Valde. *Ibid.* Secundum judicium tuum. *Veron.* Secundum judicia tua. *Et ita Aquila*, κατὰ κρίσεις σου.
(*c*) *Verſu* 157. Multi qui perſequuntur me, & tribulant me. *Veron. A. R. & Amb.* Multi perſequentes me, & tribulantes me.
(*d*) *Verſu* 158. Prævaricantes. *Veron. cum A.* Inſenſatos, *& ita Verſ. Arab. Vetera quædam Exemplaria apud S. Ambroſium, & Gr. Vatic.* ἀσυνθετοῦντας. *R. Rom. M. Amb. G. H. C.* Non ſervantes pactum. *Porro S. Auguſtinus ſerm.* 30. *in hunc Pſal. num.* 6. *ſcribit:* „ Vidi inſenſatos, & tabeſcebam; *vel, ſicut alii Codices habent*, Vidi non ſervantes pactum, *& hoc plures habent.* „ *Ib.* Quia eloquia tua. *Veron. Amb.* Quoniam verba tua.
(*e*) *Verſu* 159. Vide quoniam. *Veron. R. Amb. & Caſſ.* Vide quia. *Verſ.* 160. In æternum. *Veron. & A. præponunt* Et, *cum G. Vatic.* καὶ.

XXI. SEN.	XXI. SEN.
Archontes catedioxan me	Principes perſecuti ſunt me 161.
dorean,	gratis:

Ce apo   & a ver-

Ce apo ton logon ſu ediliaſen
e cardia mu.
Agalliaſome ego epi ta logia ſu,
os o euriſcon
ſcyla polla.
Adician emiſeſa,
ce ebdelyxamen,
Ton de nomon ſu egapeſa.
Eptacis tes emeras* eneſo ſy
Epi ta crimata tes diceoſynes ſu.
Irene polle tys agapoſin
ton nomon ſu,
Ce uc eſtin autys ſcandalon.
Proſedocun to ſoterion ſu Quirie,
Ce tas entolas ſu egapeſa.
Ephylaxen e pſyche mu
ta martyria ſu,
ce egapeſen auta ſphodra.
Ephylaxa tas entolas ſu,
ce ta martyria ſu,
Oti paſe e ody mu
enantion ſu Quirie.

* Videtur mendum, pro, *eneſa*. Porro *o* pro *a* occurrit ſæpe in noſtro Cod.

& a verbis tuis (*b*) trepidavit
cor meum.
Exulto ego in verba tua, (*c*) 162.
ſicut qui invenit
ſpolia multa.
Injuſtitias (*d*) odio habui 163.
& abominatus ſum:
legem autem tuam dilexi.
Septies in die (*e*) laudabo te 164.
ſuper judicia juſtitiæ tuæ.
Pax multa diligentibus 165.
legem tuam:
& non eſt eis ſcandalum.
Expectabam ſalutare tuum, Domine: 166.
& mandata tua exquiſivi.
Cuſtodivit anima mea 167.
teſtimonia tua:
& dilexi (*f*) illa valde.
Servavi mandata tua 168.
& teſtimonia tua:
quoniam (*g*) omnes viæ meæ
coram te, Domine.

(*a*) *Verſu* 161. Sin. *Veron. & Pſalter. Murbacenſe* Sen ,,, Sen dentes replicat, quod Græcus dicit ὀδόντες.
(*b*) *Ibid.* Formidavit. *Veron. & Amb.* Trepidavit.
(*c*) *Verſu* 162. Lætabor ego ſuper eloquia tua. *Veron. & Amb.* Exulto ego in verba tua.
(*d*) *Ibid.* Iniquitatem. *Veron.* Injuſtitias. *A. & Amb.* Injuſtitiam.
(*e*) *Verſu* 164. Laudem dixi tibi. *Veron.* Laudabo te. *Et ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Eneſo ---.
(*f*) *Verſu* 167 Et dilexit. *Veron. A. R. Rom G. C. Car. Hebr.* Et dilexi. *S. Auguſtinus utramque lectionem in Codicibus obtinuiſſe teſtatur Sermone* 31. *in hunc Pſalmum num.* 7. *Ibid.* Ea vehementer. *Veron. Amb. & A.* Illa valde.
(*g*) *Verſu* 168. Quia --- in conſpectu tuo.. *Veron. & Amb.* Quoniam --- coram te, Domine. *Et nota, quod etiam A. R. & Caſſ. addunt* Domine, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, Quirie.

XXII. THAU.

Eggiſato e deeſis mu
(1) enantion ſu Quirie,
Cata to logion ſu
ſynetiſon me.
Iſelthy to axioma mu
enopion ſu Quirie,
Cata to logion ſu
ryſe me.
Exereuxanto ta chile mu ymnon,
Otan didaxis me
ta diceomata ſu.
Phthegxete * e gloſſa mu Quirie
ta logia ſu
Oti paſe e entole ſu
diceoſyne.
Genetheto (2) e chir ſu

* Fortè mendum pro, *phthegxeto*. Ibid in Gr. Vatic. deeſt *Quirie*.

XXII. THAU.

Adpropinquet (*a*) oratio mea 169.
in conſpectu tuo, Domine:
ſecundum verbum tuum
intellectum tribue mihi.
Intret poſtulatio mea 170.
(*b*) coram te, Domine:
ſecundum verbum tuum
erue me.
Eructuabunt labia mea hymnum, 171.
cum docueris me
juſtificationes tuas.
Reſpondeat lingua mea, Domine, 172.
(*c*) verba tua:
quoniam omnia mandata tua,
juſtitia eſt.
Fiat manus tua 173.

tu ſoſe F f ſalvum

[1] Gr. Vatic. ἐνώπιον.
[2] Gr. Vatic. γενηθήτω.

(*a*) *Verſu* 169. Deprecatio mea. *Veron. Amb. A. R. & Caſſ.* Oratio mea. *Ibid.* Juxta eloquium tuum da mihi intellectum. *Veron. & Amb.* Secundum verbum tuum intellectum tribue mihi. *A. etiam, R. & Caſſ. loco* Juxta, *habent* Secundum.
(*b*) *Verſu* 170. In conſpectu tuo ſecundum eloquium tuum. *Veron. & Amb.* Coram te [*& nota, quod etiam A. R. & Caſſ. addunt* Domine, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis* Quirie, *hic & Verſ.* 172.] ſecundum verbum tuum.. *Verſu* 171. Eructabunt. *Veron. & Caſſ.* Eructuabunt. *Et ita ubique*.
(*c*) *Verſu* 172. Eloquium tuum. *Veron.* Verba tua. *A.* Eloquia tua. *Amb.* Verbum tuum. *Ibid.* Mandata tua æquitas. *Veron.* Mandata tua juſtitia eſt. *Sic etiam A. in melioris notæ Mss. Et Amb. qui tamen loco* Tua, *habet* Dei. *At C.* Mandata tua veritas.

tu ſoſe me,
Oti tas entolas ſu eretiſamen.
Epepotheſa to ſoterion ſu Quirie,
Ce o nomos ſu melete mu eſtin.
Zeſete e pſyche mu, ce eneſi ſe,
Ce ta crimata ſu boetheſi my.
Eplanethen os probaton apololos,
Zeteſon ton dulon ſu,
oti tas entolas ſu
uc epelathomen.

(*d*) ſalvum facere me:
quoniam mandata tua elegi.
Concupivi ſalutare tuum, Domine: 174.
& lex tua meditatio mea eſt.
Vivat anima mea, & * laudabit te: 175
& judicia tua adjuvabunt me.
Erravi ſicut (*e*) ovis perdita: 176.
vivifica (*f*) ſervum tuum;
quoniam mandata tua
non ſum oblitus.

* *Cod.* laudavit, *V pro B.*

(*d*) *Verſu* 173. Ut ſalvet me. *Veron.* Salvum facere me. *Amb.* Salvum me facere. *Gr. Vatic.* ἵνα σῶσαί με. *Caſſ.* Ut ſalvum me facias. *A.* & *R.* Ut ſalvum me faciat.
(*e*) *Verſu* 176. Ovis, quæ periit. *Veron. Amb. lib. de lapſu Virg. pag.* 319. & *A.* Ovis perdita. *R.* Quæ perierat.
(*f*) *Ibid.* Quære. *Veron. Amb. G. H.* Vivifica. *Hæc tamen ſubdit idem S. Ambroſius.* „ *Græcus habet,* Quære „ ſervum tuum, *hoc eſt* ζήτησον. „ *Et potuit falli Scriptor ut ſcriberet* ζῆσον, *quod eſt* Vivificas. *Senſus quidem uterque conſtat; ſed opportunior eſt huic loco lectio Vulgata,* Quære ſervum tuum; *quoniam ovis, quæ erravit, quærenda eſt a Paſtore, ac revocanda in paſcua ſua, ne pereat. Eadem ſcribit S. Auguſtinus ſerm.* 32. *in hunc Pſal. num.* 7. *his verbis:* „ *Nonnulli Codices non habent* Quære, *ſed* Vivifica. *Una quippe ſyllaba intereſt, qua inter ſe in Græco diſtant* ζῆσον, & ζήτησον; *unde & ipſi Codices Græci variant.* „

CXIX.

Ode ton anabathmon.

PRos Quirion en to thlibeſthe me
ececraxa,
ce iſecuſen mu.
Quirie ryſe ten pſychen mu apo chileon
(1) adicion ce apo gloſſes dolias.
Ti dothie ſy; (2) e ti
proſthethie ſy
pros gloſſan dolian;
Te bele tu dynatu economena
Syn tys anthraxin tys iremicys.
Y my oti e parycia mu
emacrynthe,
Cateſcenoſa meta ton ſcenomaton
Cedar,
Polla paroceſen
e pſyche mu.
Meta ton miſunton ten irenen
emen irenicos,
Otan elalun autys
epolemun me dorean.

CXX. Ode

CXIX.

Canticum Graduum. (*a*) 1.

AD te, Domine, (*b*) cum tribularer,
clamavi,
& exaudiſti me.
Libera animam meam (*c*) a labiis 2.
iniuſtis & a lingua doloſa.
Quid dabitur tibi, aut quid (*d*) 3.
adponetur tibi
ad linguam doloſam?
Sagittæ tuæ potentis acutæ 4.
cum carbonibus (*e*) * deſolatoriis.
Heu me! quod (*f*) incolatus meus 5.
(*g*) elongatus eſt a me:
inhabitavi cum habitantibus
Cedar:
multum (*h*) peregrinata eſt
anima mea,
Cum his qui oderant pacem, 6.
eram pacificus:
cum loquebar illis,
(*i*) debellabant me gratis.

CXX. Can-

* *Cod.* deſolatoris.

[1] Gr. Vatic. ἀδίκων.
[2] Cod. *e*, cum Vulg. *aut.* Gr. Vatic. καί.

(*a*) *In Titulo Vulgata*, Canticum Graduum, *cum Veron.* & *A. Sed G.* Canticum adſcenſuum. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 1. *ait:* „ *Titulus prænotatur*, Canticum Graduum. *Græce ſcriptum eſt* ἀναβαθμῶν. *Gradus vel deſcendentium ſunt, vel aſcendentium; ſed gradus quomodo, in his Pſalmis poſiti ſunt, aſcendentes ſignificant.* „
(*b*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Ad Dominum --- & exaudivit me. *Veron. A. G. H.* Ad te, Domine --- & exaudiſti me. *Veron. mendoſe*, Et exaudivit me; *ſed emendavimus, ut in Textu.*
(*c*) *Verſu* 2. A labiis iniquis. *Veron.* & *A.* A labiis injuſtis.
(*d*) *Verſu* 3. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi. *Veron.* & *A.* Quid dabitur tibi, aut quid adponetur tibi.
(*e*) *Verſu* 4. Deſolatoriis, & *ita Veron. S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 5. *ait:* „ Cum carbonibus de- „ ſolatoriis, *vel* vaſtatoribus; *Sive* Deſolatoriis *dicas, ſive* Vaſtatoribus *dicas, nam in diverſis Codici-* „ *bus diverſe ſcriptum eſt, idem ſignificat.*
(*f*) *Verſu* 5. Hei mihi quia. *Veron. Amb. de Parad. cap.* 9. *pag.* 164. *Et in lib.* 2. *de Abraham cap.* 4. *pag.* 319. *Item de interpell. David cap.* 3. *pag.* 641. *Necnon in Pſal.* 38. *Enar. pag.* 849. & 851. *cum Caſſ.* Heu me! quod.
(*g*) *Ibid.* Prolongatus eſt. *Veron.* Elongatus eſt. *A.* Longinquus factus eſt. *Gr. Vatic.* ἐμακρύνθη. *Ibid.* Habitavi. *Veron.* & *A.* Inhabitavi.
(*h*) *Ibid.* Incola fuit. *Veron. cum A.* Peregrinata eſt; *Et ſic Hebr.*
(*i*) *Verſu* 6. Impugnabant me. *Veron. cum ſolo A.* Debellabant me.

CXX.

Ode ton anabathmon.

ERa tus ophthalmus mu is ta ore,
Pothen (1) exi e boethia mu;
e boethia mu para Quiriu
tu pyeſantos ton uranon ce ten gen.
Me does is ſalon
ton poda ſu,
Mede nyſtaxi o phylaſſon ſe.
Idu u nyſtaxi,
ude ypnoſi
o phylaſſon ton Iſrahel.
Quirios phylaxi ſe,
Quirios ſcepe ſu
epi chira (2) dexias ſu
Emeras o elios u ſyncauſi ſe,
Ude e ſelene ten nyćta.
Quirios phylaxi ſe apo pantos cacu,
Phylaxi ten pſychen ſu o Quirios.
Phylaxi (3) ten iſodon ſu,
ce ten exodon ſu
Apo tu nyn ce eos tu eonos.

CXX.

Canticum Graduum. 1.

LEvavi oculos meos (*a*) ad montes,
unde veniet auxilium mihi.
Auxilium meum a Domino, 2.
qui fecit cœlum & terram.
Ne des (*b*) ad commovendum 3.
pedem tuum;
neque dormit qui cuſtodit te.
Ecce non * dormitabit 4.
(*c*) neque obdormiet
qui cuſtodit Iſrahel.
Dominus (*d*) cuſtodiet te: 5.
Dominus protećtio tua,
ſuper manum (*e*) dexteræ tuæ.
Per diem ſol non uret te: 6.
neque luna per nożtem.
Dominus cuſtodit te ab omni malo: 7.
cuſtodit animam tuam Dominus.
Cuſtodiat Dominus introitum tuum
& exitum tuum, 8.
ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

* *Codex*, dormitavit, *ſumpto V pro B.*

(1) Gr. Vatic. ἥξει.
(2) Gr. Vatic. δεξιάν.
(3) Gr. Vatic. addit κύριος, ante *phylaxi*.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, In montes. *Veron. R. & Caſſ.* Ad montes.
(*b*) *Verſu* 3. Non det. *Veron.* Ne des. *A.* Non des, *juxta Gr. Vatic.* μὴ δῷης. *Ibid.* In commotionem. *Veron.* Ad conmovendum. *A.* Ad movendum.
(*c*) *Verſu* 4. Neque dormiet. *Veron Amb. de Trinitate pag.* 335. *A R. & Caſſ.* Neque obdormiet.
(*d*) *Verſu* 5. Cuſtodit te. *Veron. & H.* Cuſtodiet te, *juxta Gr. Vatic.* φυλάξει σε. *Et ita A. conſtanter in Mss. libris hic, & Verſ.* 7.
(*e*) *Ibid.* Manum dexteram tuam. *Veron. Amb. Expoſ. Evang. ſec. Luc. lib.* 1. *pag.* 1275. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Manum dexteræ tuæ, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis* —. Dexias ſu.

CXXI.

Ode ton anabathmon.

EUphranthen epi tys
irecoſin my,
Is ycon Quiriu poreuſometha.
Eſtotes eſan y podes emon
en tes aules ſu Hieruſalem.
Hieruſalem (1) e ycodomumene
os polis,
Es e metoche autes epi toauto.
Eci gar anebeſan e phyle,
E phyle Quiriu martyrion
to Iſrahel,
Tu exomologeſaſthe to onomati Quiriu.
Oti eci ecathiſan throny
is criſin,

CXXI.

Canticum Graduum. 1.

JUcundatus ſum (*a*) in his
quæ dićta ſunt mihi;
in domum Domini ibimus.
Stantes erant pedes noſtri 2.
in atriis (*b*) Hieruſalem.
Hieruſalem * quæ ædificatur 3.
ut civitas;
cujus participatio ejus in idipſum.
Illic (*c*) enim aſcenderunt tribus, 4.
tribus Domini, teſtimonium
Iſrahel,
ad confitendum nomini tuo, Domine.
Quoniam ibi (*d*) ſederunt ſedes 5.
in judicium,

*_Cod._ qui.

[1] In Gr. Vatic. deeſt art. *e*.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Lætatus ſum. *Veron. & A.* Jucundatus ſum.
(*b*) *Verſu* 2. In atriis tuis. *Vox* Tuis *deeſt in A. G. H. C.*
(*c*) *Verſu* 4. Illuc. *Veron.* Illic; *& ita Gr. Vatic.* ἐκεῖ. *Ibid.* Nomini Domini. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. C.* Nomini tuo, Domine.
(*d*) *Verſu* 5. Quis illic. *Veron. & A.* Quoniam ibi. *Ibid.* In judicio. *Veron. & A.* In judicium, *juxta Gr. Vatic.* εἰς κρίσιν.

Throny epi ycon David.
Erotesate de ta is irenen
(2) Hieruſalem,
Ce euthenia tys agapoſin ſe.
Genetheto (3) irene en te dynami ſu,
Ce euthenia en tes pyrgobareſin ſu.
Eneca ton adelphon mu,
ce ton pleſion mu,
Elalun de irenen peri ſu.
Eneca tu ycu Quiriu tu Theu (4) mu
exezeteſa agatha ſy.

ſedes ſuper thronum David.
Interrogate (e) quæ ad pacem ſunt 6.
Hieruſalem.
Et abundantia his qui diligunt te:
fiat pax in virtute tua; 7.
& abundantia in turribus tuis.
Propter fratres meos 8.
(f) & propinquos meos,
loquebar pacem de te:
Propter domum Domini Dei mei 9.
quæſivi bona tibi.

[2] Gr. Vatic. τῇ Ἱερουσαλήμ.
[3] Gr. Vatic. γενηθήτω δὲ.
[4] Gr. Vatic. ἡμῶν.

(e) *Verſu* 6. Rogate. *Veron. A. M.* Interrogate. *Gr. Vatic.* ἐρωτήσατε. *Ibid.* Diligentibus te. *Veron. & A.* His qui diligunt te.
(f) *Verſu* 8 Et proximos meos. *Veron. & A.* Et propinquos meos.

CXXII.

Ode ton anabathmon.

Pros ſe era tus ophthalmus mu
ton catycunta en to urano.
Idu os ophthalmy dulon
is chiras ton cyrion auton,
Ce (1) os ophthalmy pediſces is chiras
tes cyrias autes
Utos y ophthalmy emon
pros Quirion ton Theon emon,
Eos u yctireſi emas.
Eleiſon imas Quirie,
eleiſon imas,
Oti epi poly epleſthemen
exudenoſeos.
Epi plion epleſthe
e pſyche emon,
To onidos tys euthenuſin,
ce i exudenoſis tys yperephanys.

CXXII.

Canticum Graduum. 1.

Ad te levavi oculos meos,
qui habitas (a) in cœlo.
Ecce ſicut oculi * ſervorum 2.
(b) in manus dominorum ſuorum.
& ſicut oculi ancillæ in manus
dominæ ſuæ:
ſic oculi noſtri
ad Dominum Deum noſtrum,
quoadusque miſereatur noſtri.
Miſerere noſtri, Domine, 3.
miſerere noſtri:
quoniam multum repleti ſumus 4.
deſpectionem:
in plurimum repleta eſt (c)
anima noſtra:
obprobrium eis qui abundant,
& deſpectio ſuperbis.

* Cod. ſupervorum; mendoſè.

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *ce*.

(a) *Verſu* 1 *Vulgata*, In cælis. *Veron. A. & R.* In cœlo; *& ita Gr. Vatic.* ἐν τῷ οὐρανῷ.
(b) *Verſu* 2. In manibus. *Veron. & A.* In manus; *& ita Gr. Vatic.* εἰς χεῖρας. *Ibid.* Sicut oculi ancillæ. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et ſicut &c. *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Ce os &c. *Ibid.* Ita. *Veron. & A.* Sic. *Ibid.* Donec. *Idem cum Eodem*, Quoadusque.
(c) *Verſu* 4. Quia multum repleta eſt. *Veron. A. G.* In plurimum &c. *Gr. Vatic.* ἐπὶ πλεῖον. *Ibid.* Abundantibus. *Veron. & A.* Eis qui abundant.

CXXIII.

Ode ton anabathmon.

I Me oti Quirios en en emin,
Ipato de Iſrahel,
I me oti Quirios en en emin.
En to epanaſtene anthropus

eph

CXXIII.

Canticum Graduum. 1.

Niſi quia Dominus erat in nobis:
Dicat (a) vero Iſrahel:
niſi quia Dominus erat in nobis: 2.
dum (b) inſurgerent homines 3.

ſuper.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Nunc. *Veron.* Vero. *Gr. Vatic.* δὴ.
(b) *Verſu* 3. Cum. *Veron. & R.* Dum. *Ibid.* Exſurgerent. *Veron. A. R. & Caſſ.* Inſurgerent, *juxta Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἐπαναστῆναι. *Ibid.* In nos. *Veron. & A.* Super nos. *Ibid.* Forte. *Veron. A. R. & Caſſ.* Forſitan. *Ibid.* Deglutiſſent nos. *Veron. & A.* Abſorbuiſſent nos. *Ibid.* Cum. *Veron. & R.* Dum. *Ibid.* In nos. *Veron. & A.* Super nos.

eph emas,
Ara zontas an catepion emas.
En to orgiſthene ton thymon
auton eph emas,
Ara to ydor (1) catepontiſen emas.
Chimarron dielthen
e pſyche emon
Ara dielthen
e pſyche emon
To ydor to anypoſtaton.
Eulogetos Quirios os uc edocen imas
is theran tys oduſin auton.
E pſyche emon os ſtruthion
erryſthe ec pagidos
ton thereuonton.
E pagis ſynetribe,
ce emis erryſthemen.
E boethia emon
en onomati Quiriu
Tu pyeſantos ton uranon ce ten gen.

ſuper nos,
forſitan vivos abſorbuiſſent nos.
Dum iraſceretur furor
ipſorum ſuper nos,
forſitan (c) aqua demerſiſſet nos.
Torrentem (d) pertranſiit 5.
anima noſtra:
Forſitan pertranſiit
anima noſtra
aquam * quæ eſt ſine ſubſtantia.
Benedictus Dominus, qui non dedit nos 6.
(e) * in venationem dentibus eorum.
Anima noſtra ſicut paſſer 7.
liberata eſt (f) de muſcipula
venantium.
Muſcipula contrita * ſunt;
& nos * liberati ſumus.
Adjutorium noſtrum 8.
in nomine Domini,
qui fecit cœlum & terram.

*Cod. aqua, mendosè.
*Cod. in venatione.
*Lege, muſcipula contrita eſt.
*Cod. liverati, ſumpto V pro B.

[1] Gr. Vatic. addit ἄν, ante catepontiſen.

(c) *Verſu* 4. Aqua abſorbuiſſet nos. *Veron. cum ſolo A.* Aqua demerſiſſet nos. *R. Rom.* Velut aqua obſorbuiſſent nos. *M.* Ut aquam abſorbuiſſent nos.
(d) *Verſu* 5. Pertranſivit. *Veron. & A.* Pertranſiit. *Ibid.* Forſitan pertranſiſſet. *Veron. & A.* Forſitan pertranſiit, *juxta Gr. Vatic.* ἄρα διῆλθεν, *omiſſo* ἄν. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.*8. *ait*: „ *Primo* „ *quid eſt*, Forſitan pertranſiit anima noſtra? *Quomodo potuerunt enim, Latini expreſſerunt, quod Græci* „ *dicunt* ἄρα. *Sic enim Græca habent exemplaria*, ἄρα. *Quia dubitantis verbum eſt, expreſſum eſt quidem* „ *dubitationis verbo, quod eſt* Fortaſſe; *ſed non omnino hoc eſt. Poſſumus illud verbo dicere minus quidem* „ *latinè conjuncto, ſed apto ad intelligentias veſtras. Quod Punici dicunt* Iar, *non lignum, ſed quando* „ *dubitant, hoc Græci* ἄρα; *hoc Latini poſſunt vel ſolent dicere*, Putas; *quum ita loquuntur*: Putas, evaſi „ *hoc? Si ergo dicatur*, Forſitan evaſi: *videtis, quia non hoc ſonat: ſed quod dixi*, Putas, *uſitatè dicitur*, „ *latinè non ita dicitur*. „ *Ibid.* Aquam intolerabilem. *Veron.* Aquam quæ eſt ſine ſubſtantia. *A.* Aquam „ ſine ſubſtantia. *Gr. Vatic.* τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον. *M. G. H.* Aquam immenſam.
(e) *Verſu* 6. In captionem. *Veron. A. G.* In venationem, *juxta Gr. Vatic.* εἰς θήραν. *M.* In capturam.
(f) *Verſu* 7. De laqueo. *Veron. & A.* De muſcipula. *Ibid.* Laqueus contritus eſt. *Idem cum Eodem*, Muſci„ pula contrita eſt.

CXXIV.

Ode ton anabathmon.

Y Pepythotes epi Quirion
os oros Sion,
U ſaleuthefete is ton eona
κ o catycon en Hieruſalem.
Ore cyclo autes,
Ce o Quirios cyclo tu lau autu,
Apo tu nyn ce eos tu eonos.
Oti uc apheſi Quirios
ten rabdon ton amartolon
epi ton cleron ton diceon.
Opos an me ectinoſin y dicey
en (1) anomia chiras auton.
Agathynon Quirie
tys agathys, ce tys eutheſi te cardia
Tus de ecclinontas

is tas

CXXIV.

Canticum Graduum. 1.

QUi confidunt in Domino,
ſicut mons Sion.
Non movebuntur (a) in æternum.
qui habitant in Hieruſalem.
Montes in circuitu ejus: 2.
& Dominus in circuitu (b) plebis ſuæ.
ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.
Quoniam non derelinquet 3.
* virgam peccatorum
ſuper ſortem juſtorum:
ut non extendant juſti
ad iniquitatem manus ſuas.
Benefac, Domine, 4.
bonis & rectis corde.
Declinantes autem 5.

in ſtran-

*Cod. virga, ſolacum.

[1] Cod. *anomia*, cum Vulg. *iniquitatem*. Gr. Vatic. ἀνομίαις.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Non commovebitur -- qui habitat. *Veron.* Non movebuntur -- qui habitant. *A.* Non commovebuntur -- qui inhabitant. *Sed in Enar. hujus Pſalmi num.* 3. *habet*, non movebuntur.
(b) *Verſu* 2. Populi ſui. *Veron. & A.* Plebis ſuæ. *Verſu* 3. Non derelinquet. *Veron.* Non derelinques; *ſed emendavimus ex A. R. & Caſſ.* Non derelinquet.

is tas ſtraggalias
Apaxi Quirios meta ton ergazomenon
ten anomian.
Irene epi ton Iſrahel.

in (c) ſtrangulatione,
adducet Dominus cum operantibus
iniquitatem:
pax ſuper Iſrahel.

(c) *Verſu* 5. In obligationes. *Veron.* In ſtrangulatione. *Lege tamen, ſi placet, cum A.* In ſtrangulationem. *Favet Gr. Vatic.* εἰς τὰς ϛραγγαλιάς. *G.* Ad ſuffocationes. *C.* In pravitatibus. *Hebr.* Ad pravitates ſuas. *Sunt qui in Vulgata pro* Obligationes, *ſcribendum putant* Obliquationes, *ideſt* Tortuoſitates.

CXXV.

Ode ton anabathmon.

EN to epiſtrepſe Quirion
ten echmaloſian Sion
Egenethemen (1) os paraceclemeny.
Tote epleſthe charas
to ſtoma emon,
Ce e gloſſa emon agalliaſeos.
Tote eruſin en tys ethneſin, (2)
emegalynen Quirios
* tu pyeſe meth emon,
Egenethemen euphrenomeny.
Epiſtrepſon Quirie
ten echmaloſian emon
Os o chimarrus en to noto.
Y ſpirontes en dacryſin,
en agalliaſi theriuſin.
Poreuomeny eporeuonto, ce ecleon
(3) erontes ta ſpermata auton,
Erchomeny de exuſin
en agalliaſi
Pherontes (4) ta dragmata auton.

*Cod. mendosè, ti, pro tu.

CXXV.

Canticum Graduum. 1.

CUm convertit (a) Dominus
captivitatem Sion,
facti ſumus ſicut conſolati.
Tunc repletum eſt * gaudio 2.
os noſtrum:
& lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes;
* magnificavit Dominus 3.
facere nobiſcum:
facti ſumus (b) jucundati.
Converte, Domine, 4.
captivitatem noſtram,
ſicut torrens in auſtro.
Qui ſeminant in lacrimis, 5.
(c) in gaudio metent.
Euntes ibant, & flebant 6.
mittentes ſemina ſua.
Venientes autem venient
(d) in exultatione,
tollentes gremia ſua.

* Cod. gaudium.

* Deſunt hæc verba: magnificavit Dominus facere cum eis, ex oſcitantia Antiquarii.

[1] Gr. Vatic. ὡσεί.
[2] Poſt *ethneſin*, Gr. Vatic. addit: ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.
[3] Gr. Vatic. βάλλοντες
[4] Gr. Vatic. αἴροντες.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, In convertendo. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 3. Cum convertit. *Gr. Vatic.* ἐν τῷ ἐπιστρέψαι.
(b) *Verſu* 3. Lætantes. *Veron. & A.* Jucundati.
(c) *Verſu* 5. In exultatione. *Veron. A. R. Ambr. in fermm. ipſi adſcript. ſerm.* 59. *pag.* 472. *& Caſſ.* In gaudio.
(d) *Verſu* 6. Cum exultatione, portantes. *Veron. Ambr. lib.* 8. *Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1484. *Et lib. de Fide pag.* 510. *item lib. de Joſep cap.* 2. *pag.* 485. *Et in ſerm. ipſi adſcript. ſermm.* 59. *pag.* 472. In exultatione, tollentes. *Caſſ. etiam & R. habent*, In exultatione.

CXXVI.

Ode ton anabathmon.
(1) to Salomon.

EAn me Quirios ycodomeſi ycon,
Is maten ecopiaſan
y ycodomuntes (2) auton
Ean me Quirios phylaxe polin,
Is ma-

CXXVI.

Canticum Graduum
Salomonis. 1.

NIſi Dominus ædificaverit domum;
in vanum * laboraverunt
(a) ædificantes * eam.
Niſi Dominus cuſtodierit civitatem;
in va-

* Cod. lavoraverunt, V pro B.
* Cod. ea, mendosè.

[1] Cod. addit *to Salomon*. Vulg *Salomonis*.
[2] Cod. addit *auton*, cum Vulg. *eam*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Qui ædificant. *Veron. A. & Caſſ.* Ædificantes. *Ibid.* Fruſtra vigilat. *Veron.* In vanum vigilavit, *juxta Gr. Vatic.* εἰς μάτην ἠγρύπνησεν. *A. G.* In vanum laboravit. *Caſſ.* In vanum vigilabunt, qui cuſtodiunt. *R.* In vanum vigilant &c. *Amb. quoque lib. de David cap.* 4. *pag.* 154. In vanum; *quod Veron. A. R. & Caſſ. habent etiam Verſu ſubſequenti.*

Is maten egrypneſen
o phylaſſon.
Is maten ymin eſtin
* to orthrizin.
Egireſthe meta to cathiſthe,
Y eſthiontes arton odynes,
Otan do tys agapetys
autu ypnon.
Idu e cleronomia Quiriu yiy, o miſthos
tu carpu tes gaſtros.
Oſi bele en chiri dynatu
Utos y yiy ton eſtetinagmenon.
Macarios (3) anthropos os pleroſi
ten epithymian * auto ex auton
U (4) cateſchyntheſete otan laloſin
tys echthrys autu en (5) pyle.

*Cod. mendoſè *tu* pro *to*.

*Fortè pro, *autu*.

in vanum vigilavit
qui cuſtodit eam.
In vanum eſt vobis 2.
ante lucem ſurgere:
ſurgite (*b*) poſteaquam ſediſtis,
qui manducatis panem doloris.
Cum dedero * ſomnium 3.
dilectis ejus;
ecce hereditas Domini, * filii, merces
fructus ventris.
Sicut ſagittæ in manu potentis; 4.
ita filii excuſſorum.
Beatus vir (*c*) qui replevit 5.
deſiderium ſuum ex eis:
non confundetur cum loquetur
inimicis ſuis in porta.

* *Lege, ſi placet,* ſomnum.

* *Cod.* fili, *non geminata litera I, ut ſæpe in Codd.*

[3] Cod. addit *anthropos*, cum Vulg. *vir*.
[4] *Cateſchyntheſete*, cum Vulg. *confundetur*, Gr. Vatic. καταισχυνθήσονται.
[5] Cod. *pyle*, cum Vulg. *porta*. Gr. Vatic. πύλαις.

(*b*) *Verſu* 2. Poſtquam ſederitis. *Veron.* & *A.* Poſteaquam ſediſtis. *Verſu* 3. Cum dederit. *Veron.* Cum dedero. *Author Itala Verſionis legit* δῷ, *loco* δῷ. *Ibid.* Dilectis ſuis. *Veron.* & *A.* Dilectis ejus.
(*c*) *Verſu* 5. Qui implevit. *Veron.* & *Ambr. de Interpell. Job lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 657. Qui replevit. *M. juxta Gr. Vatic.* & *Hebr.* Qui implebit. *Et ſic habet Vulgata in Colb. Ger. Gal. Ibid.* Ex ipſis. *Veron.* & *A.* Ex eis.

CXXVII.

Ode ton anabathmon.

MAcariy pantes y phobumeny ton Quirion,
Y poreuomeny en tes odys autu.
Tus ponus ton carpon ſu
phageſe,
Macarios i, ce calos ſy eſte.
E gyne ſu os ampelos euthenuſa
en tes cliteſi tes ycias ſu.
Y yiy ſu os neophyta
eleon cyclo
tes trapezes ſu.
Idu utos eulogetheſete anthropos
o phobumenos ton Quirion.
Eulogeſi * ſe Quirios ec Sion,
Ce idis ta agatha
Hieruſalem
Paſas tas imeras tes zoes ſu.
Ce idys yius ton yion ſu.
Irene epi ton Iſrahel.

*Forte pro, *eulogeſe*, juxta Gr. Vatic. ſumpto ſcilicet, I pro E.

CXXVIII. Ode

CXXVII.

Canticum Graduum. 1.

BEati omnes qui timent Dominum,
qui ambulant in viis ejus.
Labores manuum tuarum 2.
(*a*) manducabis;
beatus es, & bene tibi erit.
Uxor tua (*b*) ſicut vinea fertilis 3.
in lateribus domus tuæ.
Filii tui ſicut * novellatio
olivarum in circuitu
menſæ tuæ.
Ecce ſic benedicetur homo 4.
qui timet Dominum.
Benedicat te (*c*) Dominus ex Sion: 5.
& videas quæ bona ſunt
in Hieruſalem
omnibus diebus vitæ tuæ:
& videas filios filiorum tuorum, 6.
pax (*d*) ſuper Iſrahel.

* *Cod.* nobellatio, B *pro V.*

CXXVIII. Can-

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Quia manducabis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. omittunt* Quia, *juxta Gr. Vatic. ac Originem*, & *Chryſoſt. At pro* Manuum tuorum, *A. R. Rom. M. G. H. C. habent* Fructuum tuorum. *Erratum ex ambigua voce Græca*, τῶν καρπῶν; καρποὶ *enim dicuntur* & *fructus*, & *palma ſeu manus. Vide S. Hieron. epiſt.* 141.
(*b*) *Verſu* 3. Sicut vitis abundans. *Veron.* & *A.* Sicut vinea fertilis. *Ibid.* Novellæ. *Veron. cum ſolo A.* Novellatio. *H.* Novello. *Et ſic Vulgata in Car. Colb. Ger. Gr. Vatic. habet*, τὰ νεόφυτα.
(*c*) *Verſu* 5. Benedicat tibi. *Veron. A. R.* & *Caſſ.* Benedicat te, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσαι σε. *Ibid.* Bona Jeruſalem. *Veron. Caſſ. R. Rom.* Quæ bona ſunt in Jeruſalem, *vel* in Hieruſalem. *A. M. G. C.* Quæ bona ſunt Jeruſalem.
(*d*) *Verſu* 6. Pacem. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Pax, *juxta Gr. Vatic.* εἰρήνη.

CXXVIII.

Ode ton anabathmon.

Pleonacis epolemeſan me
ec neotetos mu,
Ipato de Iſrahel.
Pleonacis epolemeſan me
ec neotetos mu,
Ce gar uc edynetheſan my.
Epi ton noton mu
eteċtenon y amartoly,
Emacrynan ten anomian auton.
Quirios diceos ſynecopſen
auchenas amartolon.
Eſchynthetoſan, ce apoſtrapheroſan
is ta opiſo
pantes y miſuntes Sion.
Genethetoſan (1) os chortos domaton,
Os pro tu * ecpaſthene exeranthe
U uc epleroſen ten chira autu
o therizon,
Ce ton colpon autu o ta dragmata
ſyllegon.
Ce uc ipan y paragontes,
Eulogia Quiriu eph ymas,
Eulogecamen ymas
en onomati Quiriu.

* Sec.euris, ecſpaſtl.ene.

CXXVIII.

Canticum Graduum. 1.

Sæpe expugnaverunt me
a juventute mea;
dicat vero (*a*) Iſrahel:
ſæpe expugnaverunt me 2.
a juventute mea;
etenim non potuerunt mihi.
Super (*b*) dorſum meum 3.
fabricaverunt peccatores:
longe fecerunt injuſtitiam ſuam.
Dominus juſtus (*c*) concidet 4.
cervices peccatorum.
Confundantur & (*d*) avertantur 5.
retrorſum
omnes qui oderunt Sion.
Fiant ſicut fœnum tectorum, 6.
quod priuſquam evellatur, (*e*) aruit:
de quo non implevit manum ſuam 7.
meſſor:
& ſinum ſuum qui manipulos
colligit:
& non dixerunt (*f*) tranſeuntes: 8.
benedictio Domini ſuper vos:
benedicimus vos
in nomine Domini.

[1] Gr. Vatic. ὡσεί.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Dicat nunc. *Veron. cum A.* Dicat vero, *juxta Gr. Vatic.* εἰπάτω δή.
(*b*) *Verſu* 3. Supra. *Veron. & Ambr. lib. de Benedict. Patriarch. cap.* 4. *pag.* 518. Super. *Ibid.* Prolongaverunt iniquitatem ſuam. *Veron. cum ſolo A.* Longe fecerunt injuſtitiam ſuam.
(*c*) *Verſu* 4. Concidit. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Concidet, *juxta Hebr. Et ſic Vulgata in Car. Colb. Ger. Gal.*
(*d*) *Verſu* 5. Convertantur. *Veron. & A.* Avertantur. *Et ita Gr. Vatic.* ἀποστραφήτωσαν.
(*e*) *Verſu* 6. Exaruit. *Veron. & A.* Aruit. *R.* Areſcit. *Verſu* 7. Qui metit. *Veron. & A.* Meſſor.
(*f*) *Verſu* 8. Qui præteribant. *Veron. & Ambr. in Pſal.* 118. *pag.* 1159. Tranſeuntes. *A.* Tranſeuntes viam. *Ibid.* Benediximus vobis. *Veron.* Benedicimus vos, *& ita Symmachus*, εὐλογήκαμεν. *A. & R.* Benediximus vos. *H.* Benedicamus vos.

CXXIX.

Ode ton anabathmon.

Ec batheon ececraxa
(1) pros ſe Quirie,
Quirie iſacuſon (2) ten proſeuchen mu.
Genetheto ta ota ſu proſechonta
is ten phonen tes deeſeos mu.
Ean anomias (3) parateres Quirie,
Quirie tis ypoſteſete;
Oti para ſy o ilaſmos eſtin,
Ce (4) enecen tu nomu ſu
ypemina ſe Quirie.
Ypeminen e pſyche mu
is ton

CXXIX.

Canticum Graduum. 1.

De profundis clamavi
ad te, Domine:
Domine exaudi (*a*) orationem meam. 2.
Fiant aures tuæ intendentes
in vocem obſecrationis meæ.
Si iniquitates obſervaveris, Domine; 3.
Domine quis * tolerabit?
Quoniam apud te propitiatio eſt, 4.
& propter legem tuam
ſuſtinui te, Domine.
Suſtinuit anima mea 5.
in ver-

* *Cod.* toleravit, *ſumpto V pro B.*

[1] Cod. *pros ſe*, cum Vulg. *ad te*. Gr. Vatic. σοί.
[2] Gr. Vatic. τῆς φωνῆς.
[3] Gr. Vatic. παρατηρήσῃς.
[4] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*. Ibid. *tu nomu* cum Vulg. Gr. Vatic. τοῦ ὀνόματος.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Vocem meam. *Veron. R. & Caſſ.* Orationem meam; *Et ita Gr. Veron. adverſæ frontis*, Ten proſeuchen —.

is ton logon ſu,
Elpiſen e pſyche mu epi ton Quirion.
Apo phylaces proias
mechri nyctos,
Apo phylaces proias (5)
elpiſato Iſrahel epi ton Quirion.
Oti para to Quirio to eleos,
Ce polle par * autu lytroſis,
Ce autos lytroſete ton Iſrahel
ec paſon ton anomion autu.

* Autu, videtur mendum pro, auto.

(b) in verbum tuum:
ſperavit anima mea in Dominum.
A vigilia matutina (c) 6.
uſque * ad noctem,
A vigilia matutina
ſperet Iſrahel in Dominum:
quoniam * apud Dominum miſericordia, 7.
& (d) multa apud illum redemptio:
& ipſe redimet Iſrahel 8.
ex omnibus iniquitatibus ejus.

*Cod. ad nocte, mendosè.

*Cod. aput, ſumpto V pro D. ut ſæpè in noſtro Cod.

[5] In Gr. Vatic. deeſt *Apo phylaces proias*.

(b) *Verſu* 5. In verbo ejus. *Veron. A. Caſſ. R. H. C.* In verbum tuum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς τὸν λόγον σου. *Ibid.* In Domino. *Veron. & A.* In Dominum.
(c) *Verſu* 9. A cuſtodia matutina. *Veron. A. Rom. & M.* A vigilia matutina. *Hæc verba geminantur etiam in Verſſ. Æth. & Arab. ut hic in Veron. Ibid.* Speret --- in Domino. *Veron. & A.* --- in Dominum *Et ita Gr. Vatic.* ἐπὶ κύριον.
(d) *Verſu* 7. Copioſa. *Veron. & A.* Multa. *Et ita Gr. Vatic.* πολλή. *Ibid.* Apud eum. *Veron. cum Eodem A.* Apud illum.

CXXX.

Ode ton anabathmon. (1) to David.

Quirie uch ypſothe mu e cardia,
Ude emeteoriſtheſan
y ophthalmy mu.
Ude eporeuthen en megalys,
Ude en thaumaſiys yper eme.
I me etapinophronun
Alla ypſoſa ten pſychen mu.
Os to apogegalactiſmenon
epi ten metera autu,
Os antapodoſis epi ten pſychen mu.
Elpiſato Iſrahel epi ton Quirion
Apo tu nyn ce eos tu eonos.

CXXX.

Canticum Graduum. Ipſi David. (a) 1.

Domine, non eſt exaltatum cor meum:
neque (b) in altum elevati ſunt
oculi mei:
neque ingreſſus ſum in magnis,
neque in mirabilibus ſuper me.
Si non humiliter ſentiebam 2.
(ſed exaltavi animam meam)
Quemadmodum qui ablatus eſt a lacte, (c)
ſuper matrem ſuam:
ſic retributio in anima mea.
Speret Iſrahel in Dominum (d) 3.
ex hoc & uſque in ſæculum.

[1] In Gr. Vatic. deeſt, *to David.*

(a) *Verſu* 1. *in Tit. Vulg.* Canticum Graduum David. *Veron. & Caſſ. omittunt*, David.
(b) *Ibid. Vulgata*, Elati ſunt. *Veron.* In altum elevati ſunt; *ſed lege, ſi placet, cum A.* In altum elati ſunt, *juxta Gr. Vatic.* ἐμετεωρίσθησαν. *Ibid.* Ambulavi. *Veron. & A.* Ingreſſus ſum. *Gr. Vatic.* ἐπορεύθην.
(c) *Verſu* 2. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua. *Veron. & A.* Quemadmodum qui ablatus eſt a lacte. *G. C. Car. Colb. Ger.* Sicut ablactatum, *juxta Gr. Vatic.* ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον. *H.* Sicut ablactato. *Item Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. H. C.* Super matrem ſuam, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. *Ibid.* Ita retributio. *Veron. & A.* Sic retributio. *R. Rom. G. H. C.* Ita retribues, *juxta Gr. Vatic.* ὡς ἀνταποδώσεις.
(d) *Verſu* 3. Speret Iſrahel in Domino &c. *Veron. & A.* --- in Dominum. *Idem S. Auguſt. in Enar. hujus Pſal. num.* 15. *hæc habet:* „ Speret Iſrahel in Dominum, ex hoc nunc & uſque in ſæculum. *Quod enim ſcriptum eſt Græce,* ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, *hoc expoſitum eſt,* Ex hoc nunc & uſque in ſæculum &c.

CXXXI.

Ode ton anabathmon.

Mneſtheti Quirie * to David, ce paſes
tes praytetos autu.
Os omoſen to Quirio,
euxato to Theo Iacob.
I-iſeleuſome is ſcenoma
ycu mu,

* To, mendum pro, tu.

I anabe-

CXXXI.

Canticum Graduum. 1.

Memento, Domine, David, & omnis
manſuetudinis * ejus;
ſicut juravit Domino, 2.
votum vovit Deo Jacob:
ſi introiero in tabernaculum 3.
domus meæ;

* Cod. eis mendosè.

ſi aſcen-

I anabeſome epi clines ſtromnes mu.
I doſo ypnon tys ophthalmys mu,
Ce tys blepharys mu
nyſtagmon,
Ce anapauſin tys crotaphys mu.
Eos u euro
topon to Quirio,
Seenoma to Theo Iacob.
Idu ecuſamen auten en Enphrata,
Euromen auten
en tys pediys tu drymu.
Iſeleuſometha is ta ſeenomata autu,
Proſcyneſomen is topon,
u eſteſan y podes autu.
Anaſtethi Quirie is ten anapauſin ſu,
Sy, ce i cibotos tu agiaſmatos ſu.
Y ieris ſu endyſonte
diceoſynen, ce y oſiy ſu
agalliaſonte.
Enecen David tu dulu ſu
Me apoſtrepſeſto proſopon tu chriſtu ſu.
Omoſen Quirios to David alethian,
ce u me atheteſi auton,
Ec carpu (1) tes oſphyos ſu
theſome epi (2) ton thronon ſu.
Ean phylaxonte y yiy ſu
ten diatheceen mu,
Ce ta martyria mu
tauta a didaxo autus.
Ce y yiy auton eos tu eonos cathiunte
epi tu thronu ſu.
Oti exelexato Quirios ten Sion,
Eretiſato auten is catycian eauto.
Aute e catapauſis mu is eona
eonos,
Ode catyceſo oti eretiſamen auten.

Ten

ſi aſcendero lectum (*a*) ſtratus mei:
ſi dedero ſomnum oculis meis; 4.
aut * palpebris (*b*) meis
dormitationem,
& requiem temporibus meis; 5.
quoadusque inveniam
locum Domino,
tabernaculum Deo Jacob.
Ecce audivimus ea in Eufrata: 6.
invenimus ea
in campis ſilvæ.
Introivimus (*c*) in tabernacula ejus: 7.
adoravimus (*d*) in locum,
ubi ſteterunt pedes ejus.
Exſurge, (*e*) Domine, in requiem tuam, 8.
tu & arca ſanctitatis tuæ.
Sacerdotes tui (*f*) induantur 9.
juſtitiam, & ſancti tui
lætentur;
propter David ſervum tuum 10.
ne avertas faciem Chriſti tui.
Juravit Dominus David veritatem; 11.
& non penitebit eum: (*g*)
ex fructu (*h*) ventris tui
ponam (*i*) ſuper ſedem meam.
Si cuſtodierint filii tui 12.
teſtamentum meum,
& teſtimonia mea:
hæc quæ docebo eos:
& filii eorum (*k*) ſedebunt in æternum
ſuper ſedem tuam.
Quoniam elegit Dominus Sion; 13.
elegit eam in habitationem ſibi:
hæc requies mea in ſæculum 14.
ſæculi:
hic inhabitabo, quoniam (*l*) prælegi eam.

Viduam

*Cod. palſebris.

[1] Gr. Vatic. τῆς κοιλίας.
[2] Gr. Vatic. ὁ θρόνυ.

(*a*) *Verſu* 3. *Vulgata*, Strati mei. *Cod.* Stratis mei. *Emendavimus ex Caſſ.* Stratus mei; *& ita Pſalter. S. Germani, ut videre eſt in ſpecimine edito a Mabill. Rei Dipl. lib. 5. pag.* 354.
(*b*) *Verſu* 4. Et palpebris. *Veron. R. & Caſſ.* Aut &c. *Verſu* 5. Donec. *Veron. & A.* Quoadusque. *Verſu* 7. Introibimus ... Adorabimus. *Veron.* Introivimus ... Adoravimus. *A. in nonnullis Mss.* Intravimus: Adoravimus. *Sed Lucas Holſtenius in ſuis Correct. & Obſerv. ad Pſalter. Romanum ſcribit: „ Mss. melior noſter, Florent. Caſſin. & Faber, & Bruno*, Introivimus, *&* Adoravimus *legant; quod pronuntiationis vitio factum; unde magna ubique literarum V pro B confuſio in libris editis & Mss. „*
(*c*) *Verſu* 7. In tabernaculum. *Veron. A. & Caſſ.* In tabernacula; *& ita Verſio Chald. & Textus Hebr. cum Gr. Vatic.* ἐν τὰ σκηνώματα.
(*d*) *Ibid.* In loco. *Veron.* In locum; *& ita Gr. Vatic.* εἰς τὸν τόπον.
(*e*) *Verſu* 8. Surge. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exurge. *Ibid.* Sanctificationis. *Veron.* Sanctitatis. *Gr. Vatic.* τὸ ἁγιάσματος.
(*f*) *Verſu* 9. Exultent. *Veron. & A.* Lætentur.
(*g*) *Verſu* 11. Et non fruſtrabitur eam. *Veron. Ambr. lib. 2. Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1316. *cum A.* Et non penitebit eum. *R. Rom. M. G. H.* Et non fruſtrabitur eum. *Hebr.* Et non avertetur ab ea.
(*h*) *Ibid.* De fructu. *Veron. Ambr. Apolog. David altera, cap. 5. pag. 716. & lib. 3. Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1316. 1328. *&* 1329. *cum A.* Ex fructu.
(*i*) *Ibid.* Super ſedem tuam; *& ita Verſſ. Syr. Arab. Chald. & Text. Hebr. Veron. vero,* Super ſedem meam. *Et ſic conſtanter [teſte L. Holſtenio in ſuis anecdotis Correct. & Obſer. ad Pſalt. Rom.] legunt omnes Mss. & Cajet. & Bruno. Sed Ambroſius, & Faber,* Tuam *habent, ut LXX. Vulgata, cæteraque omnes Editiones. Attamen haudquaquam mutanda eſt laudatorum Codd. lectio, quam [ut Bandinus notat] & Beda in cap. 1. S. Math. & Cyprianus lib. 1. ad Quirinum cap. 11. confirmant. Hæc ille. Porro etiam S. Hilarium ita legiſſe patet ex ſuis Commentariis.*
(*k*) *Verſu* 12. Uſque in ſæculum ſedebunt. *Veron.* Sedebunt in æternum. *A.* Sedebunt uſque in æternum.
(*l*) *Verſu* 14. Elegi eam. *Veron.* Relegi eam. *Sed emendavimus ex A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Prælegi eam; *Et ita Gr. LXX. & Verſ. Æth. Hebr.* Deſideravi eam; [*& ſupra*, Deſideravit eam] *allati vero Codd. excepto Veron.* Prælegit eam. *Verſu* 15. Pauperes. *Veron. Gr. Lat. & A. præponunt*, Et.

Ten cheran (3) autes eulogon
  eulogeſo,
Ce tus ptochus autes chortaſo
  (4) artus.
Tus ieris autes endyſo ſoterian,
Ce y oſiy (5) autu agalliaſi
  agalliaſonte.
Eci exanatelo to ceras to David,
Etymaſa lygnon (6) to chriſto mu.
Tus echthrus autu endyſo
  eſchynen,
Epi de auton exantheſi
  to agiaſma mu.

Viduam * ejus benedicens 15.
  benedicam:
& pauperes ejus ſaturabo
  panibus.
Sacerdotes ejus induam ſalutari: 16.
& ſancti ejus exultatione
  exultabunt.
Ibi ſuſcitabo * (m) cornu David: 17.
paravi lucernam Chriſto meo.
Inimicos ejus (n) induam 18.
  confuſionem:
ſuper ipſum autem florebit
  ſanctificatio mea.

*Cod. Vidua mendosè.

* Cod. cornum.

[3] Cod. *Ten cheran*, cum Lat. Edit. & nonnullis Gr. Libris, & Apollinario; necnon Pſalterr. Arab. atque Æthiop. *viduam*; Gr. Vatic. *τὴν θήραν*.
[4] Gr. Vatic. *ἄρτων*.
[5] Gr. Vatic. *αὐτῆς*
[6] In Gr. Vatic. deeſt art. *to*.

(m) *Verſu* 17. Illuc producam. *Veron. cum ſolo A.* Ibi ſuſcitabo. *Gr. Vatic. ἐκεῖ ἐξανατελῶ. Text. Hebr.* Germinare faciam; *& ita Verſ. Chald. Æth. vero*, Florere faciam. *Syr.* Oriri faciam. *Et nota, quod R. Rom. G. H. C. pro* Illuc *habent* Illic.
(n) *Verſu* 18. Induam confuſione. *Veron. & R.* Induam confuſionem. *Ibid.* Efflorebit. *Veron. A. & R.* Florebit. *Cod.* Florevit. *Sumpto V. pro B. Vide, quæ habet S. Auguſt. de hoc verbo lib. 2. de Doct. Chriſt. cap. 13.*

CXXXII.

Ode ton anabathmon (1) to David.

Idu de ti calon, ce ti terpnon,
  All e to catycin adelphus epi to auto;
Os myron epi cephales
  to catabenon epi pogona
Ton pogona ton Aaron,
To catabenon epi ten oan tu endymatos autu.
Os droſos Aermon e catabenuſa
  epi ta ore Sion.
Oti eci enetilato Quirios
  ten eulogian,
Ce (2) zoen eos tu eonos.

CXXXII.

Canticum Graduum. Ipſi David. 1.

Ecce quam bonum & quam jucundum,
  habitare fratres in unum.
Sicut unguentum in capite, 2.
  quod deſcendit in barbam
in barbam Aaron;
quod deſcendit in ora veſtimenti ejus.
Sicut ros Ermon, * qui deſcendit 3.
  (a) ſuper montem Sion.
Quoniam * mihi mandavit Dominus
  benedictionem,
& vitam uſque in ſæculum.

*Cod. quod.

* Hic loco, mihi, fortè legendum, ibi, cum S. Auguſtino.

(1) Cod. addit *to David*, cum Vulg. *David*.
(2) Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.

(a) *Verſu 3. Vulgata*, In montem Sion. *Veron.* Super montem Sion, *& ita A. in editis. In Codd. vero*, In montes Sion. *Porro liquet A. ita legiſſe, juxta Gr. LXX.*

CXXXIII.

Ode ton anabathmon.

Idu (1) nyn eulogite ton Quirion
  pantes y duly Quiriu,
Y eſtotes en yco Quiriu en aules
  ycu Theu emon.
En tes nyxin eparate tas chiras

CXXXIII.

Canticum Graduum. 1.

Ecce nunc benedicite Dominum
  omnes ſervi Domini.
Qui * ſtatis in domo Domini, * (a) in atriis
  domus Dei noſtri;
in noctibus extollite manus 2.

*Cod. iſtatis.
* Et, in atris.

[1] Cod. *nyn*, cum Vulg. *nunc*. Gr. Vatic. *δὴ*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, In atriis. *Cod.* In atrio. *Et ita paullo infra V. 2. Pſalmi ſeq. Vide, quæ habet doctiſſimus vir Marchio Scipio Maffejus de jugulatione & nexu geminarum literarum in* Complexionibus Caſſiodorii, *ubi, hujus Auctoris nomen in editis & nonnullis Codd. Mss. ſæde fuiſſe corruptum, ſolidè de more oſtendit in Præfatione, quam eruditiſſimo Operi attexuit.*

ymon is ta agia.
ce (2) eulogite ton Quirion
Eulogeſi ſe Quirios ec Sion
o pyeſas ton uranon ce ten gen.

veſtras in ſancta:
& benedicite Dominum.
Benedicat te Dominus ex Sion, 3.
qui fecit cœlum & terram.

[2] Gr. Vatic. εὐλογήσαι.

CXXXIV.

Alleluia.

ENite to onoma Quiriu,
Enite duly (1) ton Quirion.
Y eſtotes en yco Quiriu en aules
ycu Theu emon.
Enite ton Quirion, oti agathos Quirios,
Pſalate to onomati autu,
oti (2) edy.
Oti ton Iacob exelexato eauto o Quirios,
Iſrahel is periuſiaſmon eauto.
Oti ego (3) egnon
oti megas o Quirios,
Ce o Quirios emon para pantas tus Theus.
Panta oſa etheleſen (4) Quirios
epyeſen en to urano, ce en te ge,
En tes thalaſſes, ce en * paſin tys abyſſys.
Anagon nephelas ex eſchata
tes ges.
Aſtrapas is yeton epyeſen.
Exagon (5) anemus
ec theſauron (6) auton.
Os epataxen ta prototoca Aegyptu
Apo anthropu eos ſtenus.
Exapeſtilen ſemia ce terata
en meſo ſu Egypte,
En Farao ce en paſin
tis dulys autu.
Os epataxen ethne polla,
Ce apectinen baſilis crateus,
Ton Seon baſilea ton Amorreon,
Ce ton Og baſilea tes Baſan,
Ce paſas tas baſilias Chanaan.
Ce edocen ten gen auton
cleronomian,
Cleronomian Iſrahel (7) dulo autu.

Quirie

* Lege, paſes tes.

CXXXIV.

Alleluja. 1.

LAudate nomen Domini,
Laudate ſervi Dominum.
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis 2.
domus Dei noſtri.
laudate Dominum (a) quoniam bonus Dñus: 3.
pſallite nomini ejus,
(b) quoniam ſuavis eſt.
quoniam Jacob elegit ſibi Dominus, 4.
Iſrahel in poſſeſſionem ſibi.
Quoniam ego (c) cognovi 5.
quoniam magnus Dominus;
& Dominus noſter ſuper omnes Deos.
Omnia quæcumque voluit Dominus, 6.
fecit in cœlo & in terra,
in mari & in omnibus abyſſis.
Suſcitans (d) nubes ab extremo 7.
terræ:
fulgura in pluviam fecit.
Qui eduxit ventos
de theſauris ſuis.
Qui percuſſit primogenita Ægypti, 8.
ab homine uſque ad pecus.
Inmiſit (e) ſigna & prodigia 9.
in medio tui * Ægypte
in Pharaonem * & in omnes
ſervos ejus.
Qui percuſſit gentes multas: 10.
& occidit reges fortes,
Seon regem Amorræorum, 11.
Et Og regem Baſan,
& omnia regna Canaan.
Et dedit * terram eorum, 12.
in hereditatem,
hereditatem Iſrahel (f) ſervo ſuo.

Domine

* C. Ægypti. Et, in Farao, ne; *mendoſè utrobique*.

* *Cod.* terra: *ſolæcum*.

(1) In Gr. Vatic. deeſt art. *ton*.
(2) Cod. *edy*, cum Theodotione, ac Vulg. *ſuave*. Gr. Vatic. καλόν.
(3) Gr. Vatic. ἔγνωκα.
(4) Gr. Vatic. addit art. ὁ.
(5) Gr. Vatic. præponit art. ὁ.
(6) Cod. *auton*, cum aliis Gr. libris. Gr. Vatic. αὐτῶν.
(7) Pro *dulo*, Gr. Vatic. habet λαοῦ.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, Quia bonus. *Veron.* & *A.* Quoniam bonus. *R. Rom. G. M.* Quoniam benignus eſt. *C.* Quoniam ſuavis.
(b) *Ibid.* Quoniam ſuave. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G.* Quoniam ſuavis eſt. *M.* Quoniam bonus. *Gr. Vatic.* ὅτι καλόν, quoniam decens. *Et ſic Hebr.*
(c) *Verſu* 5. Quia ego. *Veron.* & *A.* Quoniam ego; & *ita fere ubique, quum Veron. diſcrepat a Vulgata. Ibid.* Magnus eſt. *Deeſt* Eſt *in Veron.* & *Gr. Vatic. ibid.* Præ omnibus diis. *Veron. quum ſolo A.* Super omnes deos.
(d) *Verſu* 7. Educens. *Veron. cum ſolo A.* Suſcitans. *Gr. Vatic.* ἀνάγων. *Hebr.* Levans. *Paraph. Chald.* Elevans. *Syr.* Elevat. *Arab.* Qui elevat. *Ibid.* Qui producit. *Veron.* Qui eduxit. *A.* Qui educit.
(e) *Verſu* 9. Et miſit. *Veron.* & *A.* Inmiſit. *R.* & *Caſſ.* Miſit, *omiſſo* Et, *juxta Gr. Vatic.*
(f) *Verſu* 12. Populo ſuo. *Veron. M. C. A.* Servo ſuo. *Et ita Verſ. Arab.* & *Gr. Veron. adverſa frontis*, Dulo —.

Quirie to onoma ſu is ton eona,
Quirie (8) to mnemoſynon ſu
is genean ce genean
Oti crini Quirios ton laon autu,
Ce epi tys dulys autu paraclethefete.
Ta idola ton ethnon
argyrion ce chryſion,
Erga chiron anthropon.
Stoma echuſin, ce u laleſuſin,
Ophthalmus echuſin, ce uc opſonte,
Ota echuſin, ce uc (9) acuſonte
Rinas echuſin, (10) ce uc oſphrantheſonte,
Chiras echuſin, ce u pſelapheſuſin,
Podas echuſin, ce u peripateſuſin,
U phoneſuſin en to laryggi auton,
Ude gar eſtin pneuma en to ſtomati auton.
Omyy autys genynto pantes
y pyuntes auta,
Ce pantes y pepythotes ep autys.
Ycos Iſrahel (11) eulogite ton Quirion,
Ycos Aaron eulogite ton Quirion,
Ycos Leui eulogite ton Quirion,
Y phobumeny ton Quirion
eulogite ton Quirion.
Eulogeſi * ſe Quirios ec Sion
O catycon en Hieruſalem.

* Fortè pro εὐλογήσαι. Gr. Vatic. εὐλογητός.

CXXXV. Alle-

Domine, nomen tuum in (*g*) ſæcula. 13.
Domine, * memoriale tuum
in generatione & generationem:
quoniam judicavit (*b*) Dñus plebem ſuam; 14.
& in ſervis ſuis conſolabitur.
Simulacra gentium, 15.
argentum & aurum,
opera * manuum hominum:
os habent, & (*i*) non loquuntur: 16.
oculos habent, & non vident:
Aures habent, & non audiunt: 17.
nares habent, & non odorabunt: (*k*)
manus habent, & non contrectabunt:
pedes habent, & non ambulabunt:
non clamabunt in faucibus ſuis;
Nec enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
Similes illis fiant (*l*) omnes 18.
qui faciunt ea,
& omnes qui confidunt in eis.
Domus Iſrahel (*m*) benedicite Dominum; 19.
domus Aaron benedicite Dominum:
domus Levi benedicite dominum: 20.
qui timetis Dominum
benedicite Dominus. 21.
Benedicat te Dominum ex Sion,
qui habitat in Hieruſalem.

* *Cod.* memorialem.

* *Cod.* manum, *ut ſæpe in Codd. & lapidibus antiquis*

CXXXV. Alle-

[8] Cod. *Quirie*, cum Vulg. *Domine*. Gr. Vatic. ναί.
[9] Gr. Vatic. ἐνωτισθήσονται.
[10] Verba *Rinas echuſin &c.* uſque ad *laryggi auton*, deſunt in Gr. Vatic.
[11] Quoties Cod. Veronen. habet *eulogite*, Gr. Vatic. conſtantes legit, εὐλογήσατε.

(*g*) *Verſu* 13. In æternum. *Veron.* In ſæcula *A.* In ſæculum.
(*b*) *Verſu* 14. Quia judicabit. *Veron. & A.* Quoniam judicavit. *Verſ. Syr.* Judicat enim. *Ibid.* Populum ſuum. *Idem cum Eodem*, Plebem ſuam. *Ibid.* Deprecabitur. *Veron. Caſſ. R. Rom. M. H. C.* Conſolabitur. *Verſ. Syr.* Solatium percipit. *A.* Advocabitur. *Gr. Vatic.* παρακληθήσεται. *Heb.* Erit placabilis.
(*i*) *Verſu* 16. Non loquentur. *Veron. & A.* Non loquuntur; *& ſic infra idem A. tempore præſenti*, Non audiunt.
(*k*) *Verſu* 17. *Veron. addit*, Nares habent &c. *uſque ad*, Neque enim eſt ſpiritus &c. *Hoc aſſumentum habetur etiam apud A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. niſi quod A. ante* Manus habent &c. *transfert* Os habent, & non loquentur; *ubi vero Veron.* & non contrectabunt, *A. habet* & non operabuntur; *cæteri vero*, & non palpabunt, *qui etiam habent* In gutture ſuo; *Veron. autem* In faucibus ſuis. *Nota, quod A. omittit*, Non clamabunt &c. *uſque ad* In ore ipſorum. *Hoc additamentum deſumptum eſt ex Pſal.* 113. *habetur tamen in antiquiſſimis Verſionibus; Arabica namque ait*: Habent nares, & non odorantur: habent manus, & non palpant: habent pedes, & non ambulant: nec poſſunt edere vocem e gutturibus ſuis. *Æthiopica vero*: Nares habent, & non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: & non loquuntur in gutture eorum. *Paraph. Chald. addit & ipſa* Nares, *cæteris tamen omiſſis*.
(*l*) *Verſu* 18. *poſt* Fiant. *Veron. & A. addunt* Omnes; *& ita Verſ. Æth. cum Gr. Veron. adverſa frontis*, Pantes.
(*m*) *Verſu* 19. Benedicite Domino. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedicite Dominum. *Et ita quæ ſequuntur, in accuſativo, juxta Gr. Vatic.*

CXXXV.

Alleluia.

EXomologiſthe to Quirio,
oti agathos,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Exomologiſthe to Theo ton theon,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Exomologiſthe to Quirio ton quirion
Oti is ton eona to eleos autu.
To pyunti (1) thaumaſia
megala mono,
Oti is ton eona
to eleos autu.
To pyeſanti tus uranus en ſyneſi
Oti is ton eona
to eleos autu.
To ſtereoſanti ten gen
epi (2) ta ydata,
Oti is ton eona
to eleos autu.
To pyeſanti phota
megala mono,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ton elion is exuſian tes emeras,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ten ſelenen ce (3) ta aſtra is exuſian
tes nyctos,
Oti is ton eona
to eleos autu.
To pataxanti Egypton
ſyn tys prototocys auton,
Oti is ton eona
to eleos autu.

Ce exa-

CXXXV.

Alleluja. 1.

COnfitemini Domino
quoniam bonus eſt;
quoniam (a) in ſæculum
miſericordia ejus.
Confitemini Deo deorum; 2.
quoniam in ſæculum (b)
miſericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum; 3.
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
Qui facit mirabilia (c) 4.
magna ſolus;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui facit cœlos (d) in intelligentia; 5.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui fundavit terram (e) 6.
ſuper aquas;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui facit (f) luminaria 7.
magna ſolus;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Solem in poteſtatem diei; 8.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Lunam & ſtellas in poteſtatem 9.
noctis;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui percuſſit Ægyptum 10.
(g) cum * primitivis eorum;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.

* *Cod.* primitibis, B *pro V.*

Et edu-

[1] Cod. *to pyunti*, cum Vulg. *qui facit*. Gr. Vatic. τῷ ποιήσαντι.
[2] Gr. Vatic. τῶν ὑδάτων.
[3] Gr. Vatic. εἰς ἐξουσίας.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, In æternum. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. & C.* In ſæculum; *& ſic ubique in hujus Verſus repetitione. Idem S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſalmi num.* 1. *hæc habet*. „ *Memini autem, me in* „ *Pſalmo centeſimo-quinto, qui ſimiliter incipit; quoniam Codex, quem intuebar, non habet*, In æternum, „ *ſed*, In ſæculum miſericordia ejus, *quæſiſſe, quid potius intelligere deberemus. In Græco enim ſermone* „ *ſcriptum eſt*, εἰς τὸν αἰῶνα, *quod, &* In ſæculum, *&* In æternum, *interpretari poteſt. Sed quid illic,* „ *ut potui, diſſeruerim, etiam hic retexere longum eſt. In iſto autem Pſalmo etiam idem ipſe Codex non habet* „ In ſæculum, *quod plerique habent; ſed* In æternum miſericordia ejus. „ *Ibid.* Quoniam bonus. *Veron.* „ Quoniam bonus eſt. *S. Auguſtinus in Enar. ejuſdem Pſal. num.* 1. *ait:* „ Quoniam bonus. *Græcus habet* „ ἀγαθός; *non ſicut in Pſalmo centeſimo & quinto; quod ibi eſt* Quoniam bonus, *Græcus habet* χρηστός. „ *Ideo nonnulli illud interpretati ſunt*, Quoniam ſuavis eſt. Ἀγαθὸς *autem non utcumque bonus, ſed excel-* „ *lentiſſime bonus eſt.* „

(b) *Verſu* 2. Quoniam in æternum miſericordia ejus. *Apud M. loco iſtius clauſula per omnes Verſus repetitur tantum*, Quoniam bonus.

(c) *Verſu* 4. Qui facit mirabilia, *cum Veron. S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num* 4. *ait:* „ *Quod habemus*, „ Qui fecit mirabilia, *Græcus habet* Facienti mirabilia; *ubi neceſſario* Confitemini *ſubauditur. Atque* „ *utinam vel pronomen adderent, ut dicerent*, ei Qui facit, *vel*, ei Qui fecit, *vel ei*, Qui firmavit. „

(d) *Verſu* 5. In intellectu. *Veron.* In intelligentia. *S. Auguſtinus in Enar. hujus Pſal. num.* 6. *habet:* „ Fecit „ cælos in intellectu; *vel, ſicut alii interpretati ſunt*, In intelligentia. „

(e) *Verſu* 6. Qui firmavit terram. *Veron. & R.* Qui fundavit terram. *Et ita A. in Enar. hujus Pſal. num.* 6. *Paraph. Chald.* Qui extendit terram. *Textus Hebr.* Expandenti terram.

(f) *Verſu* 7. Luminaria magna. *Additur* Solus *in A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. ac Verſionibus Arab. & Æthiopica, juxta Gr. Vatic.* μόνῳ.

(g) *Verſu* 10. Cum primogenitis. *Veron. Caſſ. & R.* Cum primitivis.

Ce exagagonti ton Iſrahel (4) ce meſu auton
Oti is ton eona
to eleos autu.
En chiri eratea, ce en brachioni ypſelo,
Oti is ton eona
to eleos autu.
To catadielonti ten erythran thalaſſan
is diereſis,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ce diagagonti ton Iſrahel
ec meſu autes,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ce ectinaxanti Farao, ce ten dynamin
autu is thalaſſan erythran,
Oti is ton eona to eleos autu.
To diagagonti ton laon autu
en te eremo,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ce exagagonti (5) ydor ec petras acrotomu,
Oti is ton eona
to eleos autu.
To pataxanti baſilis megalus,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ce apoctinanti baſilis crateus,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ton Seon baſilea ton Amorreon,
Oti is ton eona
to eleos autu,
Ce ton Og baſilea tes Baſan,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Ce (6) edocen ten gen auton
eleronomian,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Cleronomian Iſrahel dulo autu,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Oti en te tapinoſi emon
emneſthe emon o Quirios
Oti is ton eona
to eleos autu.

Ce ely-

Et (b) eduxit Iſrahel per medium ejus; 11.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
in manu forti & * brachio excelſo; 12. *Cod. bracio
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui diviſit mare rubrum 13.
in diviſiones;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
& eduxit Iſrahel 14,
per medium ejus;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Et excuſſit Pharaonem & virtutem 15.
ejus (i) in mare * rubrum; *Cod. in mari rubrum, mendoſè.
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
Qui eduxit populum ſuum 16.
(k) in deſerto;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui eduxit aquam de petra rupis; (l)
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui percuſſit reges magnos; 17.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
& occidit (m) reges admirabiles; 18.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Seon regem Amorræorum; 19.
qnoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
& Og regem Baſan; 20.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Et dedit * terram eorum, 21. *Cod. terra.
hereditatem;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
hereditatem Iſrahel ſervo ſuo; 22.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Quoniam in humilitate noſtra 23.
(n) memor fuit noſtri Dominus;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.

Et rede-

(4) Gr. Vatic. διὰ μέσου.
(5) Verba, *ce exagagonti &c.* uſque ad, *to pataxanti*, deſunt in Gr. Vatic.
(6) Gr. Vatic. δόντι.

(b) *Verſu* 11. Qui. *Veron. & R.* Et, *juxta Gr. Vatic.* ϗ. *Ibid.* De medio. *Veron. & Caſſ.* Per medium. *Verſu* 12. In manu potenti. *Veron. R. & Caſſ.* In manu forti. *Et ita Paraph. Chald. & Textus Hebr.*
(i) *Verſu* 15. In mari rubro. *Veron. & Caſſ.* In mare rubrum, *juxta Gr. Vatic.* εἰς θάλασσαν ἐρυθράν. *Et ita Faber, ac melioris notæ Mss. Cod. Pſalterii Vaticani, quem conſuluit L. Holſtenius.*
(k) *Verſu* 16. Per deſertum. *Veron. & A.* In deſerto. *Et ita Gr. Vatic.* ἐν τῇ ἐρήμῳ.
(l) *Verſu* 17. Qui percuſſit &c. *Huic Verſiculo in Veron. Caſſ. R. Rom. G. C. alius iſte præmittitur:* Qui eduxit aquam de petra rupis; quoniam in ſæculum &c. *Et ita in Verſ. Æth.* Qui eduxit aquam ex rupe; quoniam in ſæculum &c. *Verſio etiam Arab. hoc aſſumentum agnoſcit.*
(m) *Verſu* 18. Reges fortes. *Veron.* Reges admirabiles. *R. Rom. G. C.* Reges mirabiles. *Hebr.* Reges magnificos.
(n) *Verſu* 23. Memor fuit noſtri. *Veron. A. & Caſſ. addunt* Dominus, *juxta Gr. Vatic.* ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος.

Ce elytroſato emas ec (7) chiros
ton echthron emon,
Oti is ton eona
to eleos autu.
O didus trophen paſe ſarci,
Oti is ton eona
to eleos autu.
Exomologiſthe to Theo tu uranu,
Oti is ton eona
to eleos autu.

Et redemit nos (o) de manu 24.
inimicorum noſtrorum;
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Qui dat * eſcam omni carni; 25.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Confitemini Domino cœli; 26.
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus. (p)

* Cod. eſca, ſolæcum.

[7] In Gr. Vatic. deeſt *chiros*.

(o) *Verſu* 24. Ab inimicis noſtris. *Veron. A. & Caſſ.* De manu inimicorum noſtrorum, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*.

(p) *Verſu* 27. *Verſiculus hic*, Confitemini Domino dominorum, quoniam in æternum miſericordia ejus, *deeſt in Veron. & Gr. Vatic. Item in Hebræo Textu, & Verſſ. Syr. Chald. ac Æth. & apud S. Hilarium. SS. Auguſtinus & Hieron. in ſuis Commentariis legerunt. Nihil tamen eſt aliud, quam Versûs 3. repetitio. Quare in antiquis Pſalteriis obelo jugulatur*.

CXXXVI.

To David. (1)

Epi ton potamon Babylonos
eci ecathiſamen, ce eclauſamen
En to mneſthene imas tes Sion.
Epi tes itees en meſo autes
ecremaſamen ta organa emon.
Oti eci eperoteſan emas
y echmaloteuſantes imas
Logus odon,
Ce y apagagontes emas,
ymnon aſate emin
ee ton odon Sion.
Pos aſomen
ten oden Quiriu epi ges allotrias;
Ean epilathome ſu Hieruſalem,
Epileſthie (2) mu e dexia mu.
Collethie e gloſſa mu to laryggi mu,
ean me ſu mneſtho.
Ean me proanataxome ten Hieruſalem
en arche tes euphroſynes mu.
Mneſtheti Quirie ton yion Edom
en imera Hieruſalem
Ton legonton, eccenute eccenute
* eos u themelion autes

Ethy

* Eos u, vel barbariſmus, vel mendum pro, eos ten juxta Græc. Vatic.

CXXXVI.

Ipſi David. (a)

Super flumina Babylonis 1.
(b) ibi ſedimus & flevimus,
dum recordaremur tui Sion.
In ſalicibus in medio ejus 2.
ſuſpendimus organa noſtra.
Quoniam ibi interrogaverunt nos 3.
qui captivos duxerunt nos,
verba canticorum;
& qui abduxerunt nos,
hymnum cantate nobis
de canticis Sion.
Quomodo * cantabimus 4.
canticum Domini in terra aliena?
Si oblitus fuero tui Hieruſalem, 5.
obliviſcatur me dextera mea. (c)
Adhæreat lingua mea faucibus meis, 6.
ſi tui non meminero:
ſi non te (d) præpoſuero Hieruſalem
in principio jucunditatis meæ.
Memento, (e) Domine, filiorum Edom, 7.
in die Hieruſalem
dicentium: evacuate evacuate
* uſque ad fundamenta in ea.

Filia

*Cod. cantavimus ſumpto V pro B.

* Hæc verba: uſque ad fundamenta in ea ſuppleta ſunt in marg. ſecuris u veteri manu.

[1] Gr. Vatic. addit *Ieremiu*.
[2] In Gr. Vatic. deeſt *mu*.
[3] Ante *en arche*, deeſt in Cod. *ie*, cum Vulg. necnon Aquila, & Symmacho.

(a) *In Titulo Vulgata*, Hieremiæ. *Deeſt in Veron. & Caſſ. juxta Gr. Veron. adverſa frontis, & Text. Hebr.*

(b) *Verſu* 1. *Vulgata*, Illic ſedimus. *Veron. & A.* Ibi ſedimus. *Ibid.* Cum recordaremur. *Veron. R. & Caſſ.* Dum recordaremur. *Ibid.* Sion. *Veron. & A.* Tui Sion. *Verſu* 3. Quia illic. *Veron. & A.* Quoniam ibi. *Ibid.* Verba cantionum. *Veron. & A.* Verba canticorum.

(c) *Verſu* 5. Oblivioni detur dextera mea. *Veron. Ambr. de obitu Valent. conſol. pag.* 1194. *A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Obliviſcatur me dextera mea. *Verſ. Æth. & Textus Hebr.* Obliviſcatur dextera mea. *Verſ. Syr. & Arab.* Obviviſcatur mei dextera mea.

(d) *Verſu* 6. Propoſuero. *Veron. A. G. C. Car.* Præpoſuero, *juxta Gr. Vatic. proanataxome. Ibid. Veron. addit* Te. *Favet R. Ibid.* Lætitiæ meæ. *Veron. & A* Jucunditatis meæ.

(e) *Verſu* 7. Memor eſto. *Veron. A. R. & Caſſ.* Memento. *Ibid.* Qui dicunt: exinanite, exinanite. *Veron. & A.* Dicentium: evacuate, evacuate.

E (4) thygater Babylonos e taleporos,
Macarios os antapodoſi ſy
to antapodoma ſu,
o antapedocas emin.
Macarios os crateſi, ce edaphii
ta nepia ſu pros ten petran.

Filia Babylonis (*f*) infelix, 8.
beatus qui retribuet tibi
retributionem tuam,
quam retribuiſti nobis.
Beatus * qui tenebit infantes tuos 9.
& elidet eos ad petram.

* *Cod.* qui tenevit, *ſumpto V pro B.*

(4) Ante *thygater*, videtur prius fuiſſe artic. E, quem repoſuimus in Editione.

(*f*) *Verſu* 8. Miſera. *Veron. & A.* Infelix. *Verſu* 9. Allidet parvulos tuos. *Veron. & A.* Elidet infantes tuos.

CXXXVII.

To David. (1)

E Xomologeſoine ſy Quirie
on ole cardia mu
Oti (2) iſecuſas ta remata tu ſtomatos mu,
Ce enantion aggelon pſalo ſy. (3)
Proſcyneſo pro naon (4) ton agion ſu,
Ce exomologeſome to onomati ſu
epi to elei ſu ce te alethia ſu.
Oti emegalynas
epi pantas to onoma to agion ſu
En e an emera epicaleſome ſe,
tachy epacuſon mu.
Polyoreſis me en pſyche mu
(5) en dynami.
Exomologeſaſthoſan ſy Quirie
pantes y baſilis tes ges,
Oti ecuſan panta
ta remata tu ſtomatos ſu.
Ce aſatoſan en tes odys Quiriu,
Oti megale e doxa Quiriu.
Oti ypſelos Quirios,
ce ta tapina ephora,
Ce ta ypſela apo macrothen ginoſci.
Ean poreutho en meſo
thlipſeos, zeſis me.
Ep orgen echthron
mu exetinas (6) ten chira ſu,
Ce eſoſen me e dexia ſu.

CXXXVII.

Ipſi David. 1.

C Onfitebor tibi, Domine,
in toto corde meo;
quoniam audiſti verba oris mei:
& coram Angelis (*a*) pſallam tibi:
adorabo ad templum ſanctum tuum; 2.
& confitebor nomini tuo,
in miſericordia (*b*) & veritate tua:
quoniam magnificaſti
(*c*) ſuper nos nomen ſanctum tuum.
In quacumque die invocavero te, 3.
(*d*) cito exaudi me:
multiplicabis * me in anima mea (*e*)
in virtute.
Confiteantur tibi, Domine, 4.
omnes reges terræ.
quoniam audierunt omnia
verba oris tui:
& cantent in viis Domini; 5.
quoniam magna eſt gloria Domini:
quoniam excelſus Dominus, 6.
& humilia reſpicit;
& excelſa a longe cognoſcit.
Si ambulavero in medio 7.
tribulationis, vivificabis me:
& ſuper iram inimicorum
meorum extendiſti manum tuam;
& ſalvum me facit dextera tua.

* *Cod.* multiplicavis, *ſumpto V pro B.*

Quirie Hh Domi-

[1] Gr. Vatic. addit Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου. Deeſt tamen in nonnullis Gr. Codd.
[2] Gr. Vatic. ἤκουσας πάντα τὰ ῥήματα.
[3] Illa: *ce enantion aggelon pſalo ſy*, Gr. Vatic. ponit ante ὅτι ἤκουσας.
[4] In Gr. Vatic. deeſt art. *ton*, ante *agion*, Gr. Vatic. τὸν.
[5] Gr. Vatic. omiſſo *en*, habet δυνάμει σου.
[6] Cod. *ton chira*, cum Vulg. *manum*. Gr. Vatic. τὰς χεῖρας.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, In conſpectu Angelorum. *Veron. & A.* Et coram Angelis. *Caſſ. etiam, & R.* addunt, Et, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis*, Ce.
(*b*) *Verſu* 2. Super miſericordia. *Veron. & A.* In miſericordia. *Gr. Vatic.* ἐπὶ τῷ ἐλέει.
(*c*) *Ibid.* Super omne. *Veron. Caſſ. R. Rom.* Super nos. *M. G. H. C. Textus Hebr. & Verſ. Arab.* Super omnia.
(*d*) *Verſu* 3. Exaudi me. *Veron. A. M. & Verſ. Æth. præponunt* Cito. *C.* Velociter; *juxta Gr. Vatic.* ταχύ. *Verſ. Arab.* Protinus.
(*e*) *Ibid.* Multiplicabis in anima mea virtutem. *Veron.* Multiplicabis me in anima mea in virtute, *juxta Gr. Veron. adverſæ frontis. Sic etiam A. lib. XIV. de Civit. Dei cap. XXI. juxta lectionem vetuſtiſſimi Codicis Capituli Veronenſis, a nobis publici juris facti, ut videre eſt in nupera Veneta S. Auguſtini Operum editione; in aliis vero editionibus, & hic diſcrepat a Veron. in voce* Virtute, *cui deeſt* In. *G. C. poſt* In virtute, *addunt* tua. *H.* Virtute tua, *juxta Gr. Vatic.* δυνάμει σου. *R. Rom. favent Vulgatæ; niſi quod poſt* Virtutem, *addunt* tuam.

Quirie antapodoſis yper (7) eme,
Quirie to eleos ſu
is ton eona,
Quirie (8) ta erga ton chiron ſu .
me (9) enparides.

Domine, retribues (*f*) pro me. 8.
Domine, miſericordia tua
(*g*) in æternum:
Domine, opera manuum tuarum
* ne deſpicias.

* *Cod.* ne reſpicias, *mendoſè.*

(7) Gr. Vatic. ἐμέ.
(8) In Gr. Vatic. deeſt, *Quirie*.
(9) Gr. Vatic. παρίδῃς.

(*f*) *Verſu* 8. Dominus retribuet. *Veron. A. Caſſ. G.* Domine retribues, *juxta Gr. Vatic.* κύριε ἀνταποδώσεις. *R. Rom.* Domine retribue. *Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1089. Domine retribuas.
(*g*) *Ibid.* In ſæculum. *Veron. A. Caſſ.* In æternum. *Ibid. ante* Opera *Veron. addit* Domine; *& ita Gr. Veron. adverſa frontis*, Quirie.

CXXXVIII.

Is to telos pſalmos to David.

QUirie edocimaſas me ce egnos me,
Sy egnos ten cathedran mu,
ce ten egerſin mu.
Sy ſynecas tus dialogiſmus mu
apo macrothen,
Ten tribon mu, ce ten ſchynon mu
(1) ſy exichniaſas.
Ce paſas tas odus mu proides,
Oti uc eſtin (2) dolos adicos en gloſſe mu.
Idu Quirie, ſy egnos panta
ta eſchata, ce ta archea.
Sy eplaſas me, ce ethecas ep eme
ten chira ſu.
Ethaumaſtothe e gnoſis ſu ex emu,
Ecrateothe, u me dynome pros auten.
Pu poreutho apo tu pneumatos ſu,
Ce apo tu proſopu ſu pu phygo;
Ean anabo is ton uranon, ſy eci i,
Ean catabo is ton aden, pari.
I analabo my (3) tas pterygas mu
(4) cat orthron,
Ce cataſcenoſo is ta eſchata tes thalaſſes,
Ce gar eci e chir ſu odegeſi me,
Ce ca-

CXXXVIII.

In finem, Pſalmus ipſi David. 1.

DOmine, probaſti me, & cognoviſti me: 2.
tu cognoviſti (*a*) ſedem meam
& reſurrectionem meam:
intellexiſti cogitationes meas 3.
de longe:
ſemitam meam (*b*) & limitem meum
inveſtigaſti:
& omnes vias meas prævidiſti: 4.
quoniam (*c*) non eſt dolus in lingua mea.
Ecce, Domine, tu cognoviſti omnia 5.
noviſſima & antiqua:
tu finxiſti (*d*) me; & poſuiſti ſuper me
manum tuam.
Mirificata eſt (*e*) ſcientia tua ex me: 6.
invaluit, nec potero ad illam.
Quo ibo a ſpiritu tuo? 7.
& quo a facie tua fugiam?
ſi aſcendero * in cœlum, (*f*) tu ibi es: 8.
ſi deſcendero in infernum, ades.
Si recipiam (*g*) pennas meas 9.
in directum;
& habitavero in noviſſima maris;
etenim illuc manus tua deducet me: 10.
& con-

* *Cod.* in cœlo, *mendoſè.*

(1) In Gr. Vatic. deeſt *ſy*.
(2) Gr. Vatic. λόγος, nonnulli Græci libri habent *dolos*, omiſſo *adicos*.
(3) Gr. Vatic. habet ἐὰν ἀναλάβω, omiſſo *my*. Aliæ Gr. Editt. ἐὰν ἀναλάβοιμι.
(4) Codex, *cat orthron*, cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. κατ' ὄρθρον.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Seſſionem. *Veron.* Sedem. *Gr. Vatic.* τὴν καθέδραν.
(*b*) *Verſu* 3. Et funiculum meum. *Veron. cum ſolo A.* Et limitem meum. *R. Rom. G. H. C.* Et directionem meam. *M.* Et funem meum. *Hebr.* Et accubitionem meam.
(*c*) *Verſu* 4. Non eſt ſermo. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Non eſt dolus. *Verſio Syr.* Non eſt tergiverſatio. *Gr. Vatic.* λόγος ἄδικος. *At alia Gr. editt.* δόλος, *quibus concinit Theodotio*.
(*d*) *Verſu* 5 Tu formaſti. *Veron. A. & Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1092. Tu finxiſti. *Ibid. Veron. loco* Me, *habet mendoſè* Mare.
(*e*) *Verſu* 6. Mirabilis facta eſt. *Veron. & A.* Mirificata eſt. *Ibid.* Confortata eſt. *Idem cum Eodem*, Invaluit. *Ibid.* Et non potero ad eam. *Veron. & Caſſ.* Nec potero ad illam. *A.* Non potero ad illam, *omiſſa conjunctione*, Et.
(*f*) *Verſu* 8. Tu illic es. *Veron. A. cum Ambr. in Pſal.* 118. *Expoſ. pag.* 1219. *Et lib.* 2. *Expoſ. Euang. ſec. Luc. pag.* 1313. Tu ibi es.
(*g*) *Verſu* 9. Si ſumpſero. *Veron. & A.* Si recipiam. *Ibid.* Diluculo. *Veron. & A.* In directum, *juxta Gr. Vatic.* κατ' ὄρθρον. *Sic etiam Appollinarius, & S. Gaudentius ſerm.* 14. *pag.* 166. *R. Rom. G. H. C.* Ante lucem. *G.* Ante lucem in directum. *M.* A matutino. *In aliis Gr. Libris eſt* κατ' ὄρθρον. *Ibid.* In extremis maris. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 10. In noviſſima maris, *juxta Gr. Vatic.*

Ce cathexi me i dexia ſu.
Ce ipa, ara ſcotos
catapateſi me,
Ce nyx photiſmos en te tryphe mu.
Oti ſcotos
u ſcotiſtheſete apo ſu,
Ce nyx os imera
photiſtheſete.
Os to ſcotos autes,
utos ce to phos autes.
Oti ſy ectêſo
tus nephrus mu Quirie;
Antelabu mu ec gaſtros
(5) tes metros mu.
Exomologeſome ſy (6) Quirie oti
phoberos ethaumaſtothes.
Thaumaſia ta erga ſu,
ce e pſyche mu ginoſci ſphodra.
Uc ecrybe to oſtun mu
apo ſu, o epyeſas en cryphe,
Ce e ypoſtaſis mu en tys (7) catotatys
tes ges.
To acatergaſton mu (8) idoſan
y ophthalmy ſu,
Ce epi to biblion ſu pantes grapheſonte.
Imeras plaſtheſonte, ce udis en autys.
Emy de lian etimetheſan
y phily ſu o Theos,
Lian ecrateotheſan e arche auton.
Exarithmeſome autus, ce yper ammon
plethyntheſonte.
Exegerthen, ce eti imi meta ſu.
Ean (9) apoctenis amartolus o Theos,
Andres ematon ecclinate ap emu.
Oti (10) erite en dialogiſmo,
lempſonte (11) en mateoteti
tas polis ſu.

& (h) * contenebit me dextera tua.
Et dixi, fortaſſe tenebræ 11.
conculcabunt me:
& nox inluminatio in deliciis meis.
Quoniam tenebræ 12.
(i) non tenebrabuntur abs te;
& nox tamquam dies
inluminabitur:
ſicut tenebræ ejus,
ita & lumen ejus.
Quoniam (k) tu poſſediſti 13.
renes meos, Domine:
ſuſcepiſti me a ventre
matris meæ.
Confitebor tibi (l), Domine, quoniam 14.
terribiliter mirificatus es:
mirabilia opera tua,
& anima cognoſcit valde.
Non eſt abſconditum (m) os meum 15.
a te, quod feciſti in abſcondito;
& ſubſtantia mea in inferioribus
terræ:
inperfectum meum viderunt 16.
oculi mei.
Et in libro tuo omnes ſcribentur:
per diem errabunt, (n) & nemo in eis.
Mihi autem (o) valde honorificati ſunt 17.
amici tui Deus:
valde confortatus eſt principatus eorum.
Dinumerabo eos, & * ſuper arenam 18.
multiplicabuntur:
exſurrexi, & adhuc tecum ſum.
Si occideris Deus peccatores. 19.
Viri ſanguinum declinate a me:
quoniam (p) dicitis in cogitatione: 20.
Accipient in vanitatem
civitates ſuas.

* *Cod.* contenevit ſumpto *V* pro *B*.

* *Cod.* ſuper arena.

Uchi Hh 2 Non-

[5] In Gr. Vatic. deeſt art. *tes*.
[6] In Gr. Vatic. deeſt *Quirie*.
[7] Gr. Vatic. *κατωτάτοις*.
[8] Gr. Vatic. *εἶδον*.
[9] Gr. Vatic. *ἀποκτείνῃς*.
[10] *Erite en dialogiſmo*. Vulg. *dicitis in cogitatione*. Gr. Vatic. *ἐρεῖς εἰς διαλογισμόν*. Codex, utpote ſine accentibus, *ἐρεῖς* legens, dubium relinquit, utrum *contentiones* ſignificet, ut a nonnullis hebraicæ Linguæ peritis redditur, teſte S. Hieronymo; an *dices*, ut habet Pſalter. Rom. Auguſt. aliique cum Apollinario *ἐρεῖς*, poetarum more.
[11] Cod. *en mateoteti*, cum Vulg. *in vanitate*. Gr. Vatic. *εἰς ματαιότητα*. Pro *Quirie* Gr. Vatic. habet *ὁ θεός*.

(h) *Verſu* 10. Tenebit. *Veron.* Contenebit. *Gr. Vatic. καθέξει. Verſu* 11. Forſitan. *Veron. & A.* Fortaſſe. *Ibid.* Illuminatio mea. *Vox* Mea, *abeſt ab A. Car. Ger. & Gr. Vatic.*
(i) *Verſu* 12. Non obſcurabuntur. *Veron.* Non tenebrabuntur. *A.* Non obtenebrabuntur. *Ibid.* Sicut. *Veron. cum eodem A.* Tamquam.
(k) *Verſu* 13. Quia --- renes meos. *Veron. A. R. & Caſſ.* Quoniam --- renes meos, Domine; *juxta Gr. Vatic. --- κύριε*.
(l) *Verſu* 14. Tibi, quia. *Veron. A. R. & Caſſ.* Tibi, Domine, quoniam, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, Sy Quirie &c. *Ibid.* Magnificatus es. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M.* Mirificatus es, *juxta Gr. Vatic. ἐθαυμαστώθης. G. H.* Mirificatus ſum. *Hebr.* Magnificaſti me. *Ibid.* Nimis. *Veron. & A.* Valde.
(m) *Verſu* 15. Non eſt occultatum. *Veron. Ambr. Apolog. David cap.* 13. *pag.* 697. *Et in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 826. *cum A.* Non eſt abſconditum. *Ibid.* In occulto. *Veron. A. & Ambr. in Pſal.* 36. *Enar. pag.* 826. *Et in lib.* 3. *de Fide cap.* 14. *pag.* 516. In abſcondito.
(n) *Verſu* 16. Dies formabuntur. *Veron. A. M. C.* Per diem. *Item Veron. cum ſolo A.* Errabunt. *Forte Interpres in Gr. legit πλαγχθήσονται, pro πλασθήσονται. H.* Die replebuntur.
(o) *Verſu* 17. Nimis. *Veron. & A.* Valde. *Gr. Vatic. λίαν. S. Cypr. pag. CLXV.* Vehementer.
(p) *Verſu* 20. Quia. *Veron. & A.* Quoniam. *Ibid.* In vanitate. *Veron.* In vanitatem. *Gr. Vatic. εἰς ματαιότητα. Ibid.* Civitates tuas. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. Car. Colb. Ger. Gal.* Civitates ſuas.

Uchi tus miſuntas ſe
  Quirie emiſeſa,
Ce epi tus echthrus ſu exete comen
Telion miſos emiſun autus,
Is echthrus egenonto my.
Docimaſon me Quirie, ce gnothi
  ten cardian mu,
Etaſon me, ce gnothi
  tas tribus mu,
Ce ide i odos anomias en emy,
Ce odegeſon me en odo eonia.

Nonne eos qui (*q*) oderunt te, 21.
  Domine, odio habui?
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
Perfecto odio oderam illos: 22.
inimici facti ſunt mihi.
Proba me, Domine; & ſcito 23.
  cor meum:
ſcruta renes meos; & ſcito (*r*)
  ſemitas meas:
& vide ſi via iniquitatis in me eſt: 24.
& deduc me in via æterna.

(*q*) *Verſu* 21. Nonne qui. *Veron. & A.* Nonne eos qui. *Ibid.* Oderam. *Veron. A. Caſſ.* Odio habui. *Verſu* 22. *poſt* Illos, *deeſt* Et, *in Veron. A. & Gr. Vatic.*

(*r*) *Verſu* 23. Interroga me, & cognoſce ſemitas meas. *Veron.* Scruta renes meos, & ſcito ſemitas meas. *A.* Scrutare me &c. *juxta Vulgatam*. *M.* Affige me, & ſcito vias meas. *Paraph. Chald.* Scrutare me, & ſcito &c. *& ita Verſſ. Æth. & Arab.*

CXXXIX.

Is to telos pſalmos to David.

Exelu me Quirie
  ex anthropu poneru;
Apo andros adicu
  ryſe me.
Ytines elogiſanto [1] adician
  en cardia,
Olen ten emeran paretaſſonto polemus.
Econeſan gloſſan auton
  oſi opheos,
Ios aſpidon ypo ta chile auton.
  DIAPSALMA.
Phylaxon me Quirie
  ec chiros amartolu,
Apo anthropon adicon exelu me.
Ytines elogiſanto tu ypoſceliſe
  ta diabemata mu,
Ecrypſan yperephany
  pagida my.
Ce ſchynia dietiaan [2] pagida
  tys poſin mu,
Echomena tribu ſcandalon
  ethento my. DIAPSALMA.
Ipa to Quirio, Theos mu i ſy,
Enoti-

CXXXIX.

In finem: (*a*) Pſalmus ipſi David. 1.

Libera me, Domine, 2.
  ab homine malo;
a viro injuſto
  erue me: (*b*)
qui cogitaverunt injuſtitias 3.
  in corde;
tota die conſtituebant bella:
acuerunt linguam ſuam 4.
  (*c*) ſicut ſerpentes:
venenum aſpidum ſub labiis eorum.
  DIAPSALMA.
Conſerva (*d*) me, Domine, 5.
  de manu peccatoris:
ab hominibus injuſtis libera me:
qui cogitaverunt ſubplantare
  greſſus meos
abſconderunt (*e*) ſuperbi 6.
  muſcipulam mihi:
& reſtes extenderunt in muſcipula
  pedibus meis:
juxta ſemita, ſcandala
  poſuerunt mihi. DIAPSALMA.
Dixi; Domine, Deus meus es tu: 7.
auri-

[1] Gr. Vatic. ἀδικίας.
[2] Gr. Vatic. παγίδας.

(*a*) *Verſu* 1. *in Tit. Vulgata*, Pſalmus David. *Veron. & A.* Pſalmus ipſi David.

(*b*) *Verſu* 2. *Vulgata*, A viro iniquo eripe me. *Veron. & A.* A viro injuſto erue me. *Verſu* 3. Iniquitates. *Veron. & A.* Injuſtitias. *Ibid.* Prælia. *Veron. & A.* Bella. *Verſ.* 4. Linguas. *Veronen.* Linguam, *& ita Gr. Vatic.* γλῶσσαν.

(*c*) *Verſu* 4. Sicut ſerpentis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C.* Sicut ſerpentes. *Et ſic Vulgata in Car. Colb. Ger. Gal. Forte hæc varians lectio ex I & E promiſcuis ſæpe in Mss. libris, exorta eſt. Porro Textus Hebr. & Paraph. Chald. habent*, Sicut ſerpens.

(*d*) *Verſu* 5. Cuſtodi. *Veron. & A.* Conſerva. *Ibid.* Et ab hominibus iniquis. *Veron. & A.* Ab hominibus injuſtis, *omiſſa conjunctione* Et, *quæ deeſt etiam in Gr. Vatic. Ver.* 6. Extenderunt in laqueum. *Veron.* Extenderunt in muſcipula [*forte mendum pro*, in muſcipulam.] *A.* Extenderunt muſcipulas. *Item Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. H. C. addunt* Pedibus meis, *juxta Gr. Vatic.* τοῖς ποσί μου; *quæ verba deſunt in Vulg. Ibid.* Juxta iter. *Veron.* Juxta ſemita, *adamuſſim Gr. Vatic.* --- τρίβῳ. *A.* Juxta ſemitas. *Verſu* 7. Exaudi, Domine. *Veron. & A.* Auribus percipe, Domine.

(*e*) *Verſu* 6. Abſconderunt --- laqueum. *Veron. & A.* Abſconderunt --- muſcipulam, *Veron. tamen mendoſe*, muſcipula. *Ibid.* Et funes. *Veron. & A.* Et reſtes. *Gr. Vatic.* σχοινία.

Enotiſe Quirie ten phonen
tes deeſeos mu.
Quirie Quirie dynamis tes ſoterias mu,
Epeſciaſas epi ten cephaleu mu
en imera polemu.
Me parados me Quirie
apo tes epithymias mu
amartolo.
Dielogiſanto cat emu,
Me encatalipes me, me pote
ypſothoſin. Diapsalma.
E cephale tu cyclomatos auton, copos
ton chileon auton calypſi autus.
Peſunte ep autus anthraces (3) en pyri,
en te ge catabalis autus,
En talepories u me ypoſtoſin.
Aner gloſſodes u cateuthyntheſete
epi tes ges.
Andra adicon caca thereuſi
is diaphthoran.
Egnon oti pyeſi Quirios ten criſin
tu ptochu, ce ten dicen ton peneton.
Plen dicey exomologeſonte
to onomati ſu,
Ce (4) catyceſuſin euthis
ſyn to proſopo ſu.

auribus percipe, Domine, vocem
deprecationis meæ.
Domine Domine, virtus ſalutis meæ, 8.
obumbraſti ſuper caput meum
in die belli.
Ne tradas me, Domine, 9.
a deſiderio meo
peccatori:
cogitaverunt (*f*) adverſus me;
ne derelinquas me, ne ſorte
exaltentur. Diapsalma.
Caput circuitus illorum, labor 10.
labiorum ipſorum (*g*) teget eos:
decident (*h*) ſuper eos carbones ignis 11.
in terra; & deicies eos:
in miſeriis non ſubſiſtent.
Vir linguoſus non dirigetur 12.
(*i*) ſuper terram:
virum injuſtum mala venabuntur
in interitum.
Cognovi (*k*) quoniam Dñus faciet judicium 13.
egentis, (*l*) & cauſam pauperum.
Verumtamen juſti confitebuntur 14.
nomini tuo:
& inhabitabunt recti
cum vultu tuo.

[3] Gr. Vatic. πυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καταβαλεῖς αὐτούς.
[4] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.

(*f*) *Verſu 9.* Contra me. *Veron. & R.* Adverſus me. *Caſſ. & A.* Adverſum me. *In fine hujus Verſus habetur* Diapſalma *in Veron. & A.*
(*g*) *Verſu* 10. Operiet eos. *Veron.* Teges eos; *ſed emendavimus ex A.* Teget eos.
(*h*) *Verſu* 11. Cadent. *Veron. & A.* Decident. *Ibid.* Carbones, in ignem dejicies eos. *Veron. A. R. Caſſ. G. H.* Carbones ignis. *Et ita Verſiones Æth. & Arab. juxta Gr. Vatic.* ἄνθρακες πυρός. *Item Veron. cum ſolo A.* In terra; & deicies eos, *juxta Gr. Vatic.* ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καταβαλεῖς αὐτούς. *G. omittit* In terra. *H.* Super terram dejicies eos.
(*i*) *Verſu* 12. In terra. *Veron. A. R. & Caſſ.* Super terram. *Ibid.* Capient in interitu. *Veron. cum A.* Venabuntur in interitum, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* θηρεύσει εἰς διαφθοράν.
(*k*) *Verſu* 13. Quia. *Veron. A. & R.* Quoniam. *Ibid.* Inopis. *Veron. & A.* Egentis.
(*l*) *Ibid.* Et vindictam. *Veron. & A.* Et cauſam, *juxta Verſſ. Syr. Æth. ac Gr. Vatic.* καὶ τὴν δίκην. *Textus Hebr. & Paraph. Chald.* Et judicium. *Verſu* 14. Et habitabunt. *Veron. & A.* Et inhabitabunt.

CXL.

Pſalmos to David.

QUirie ececraxa pros ſe, iſacuſon mu,
Proſches * te phone tes deeſeos mu
en to cecragene me pros ſe.
Cateuthyntheto e proſeuche mu os
thymiama enopion ſu.
I (1) eparſis ton chiron mu
thyſia * eſperine.
Thu Quirie phylacen to ſtomati mu,
Ce thyran perioches
peri ta chile mu.

* Cod. *proſces.*

* Cod. *mendosè eſperime.*

Me ec-

CXL.

Pſalmus ipſi David. 1.

DOmine, clamavi ad te, exaudi me:
intende (*a*) voci deprecationis meæ,
dum clamavero ad te.
Dirigatur oratio mea ſicut 2.
incenſum in conſpectu tuo:
elevatio manuum mearum,
ſacrificium veſpertinum.
Pone, Domine, cuſtodiam ori meo: 3.
& oſtium (*b*) continentiæ
circum labia mea.

Ne de-

[1] In Gr. Vatic. deeſt art. *I.*

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata*, Voci meæ. *Veron. A. & Verſ. Æth.* Voci deprecationis meæ, *juxta Gr. Vatic.* τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου. *R. & Caſſ.* Voci orationis meæ. *Verſ. Arab.* Voci precis meæ. *Ibid.* Cum clamavero. *Veron. & A.* Dum clamavero.
(*b*) *Verſu* 3. Circumſtantiæ labiis meis. *Veron. cum A.* Continentiæ circum labia mea, *juxta Gr. Vatic.* περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου.

Me ecclines ten cardian mu is logus ponerus,	Ne declines cor meum (c) in verba 4. maligna,
Tu prophaſiſeſthe prophaſis en amarties.	ad excuſandas * excuſationes in peccatis,
Syn anthropys ergazomenys ten anomian,	cum hominibus operantibus iniquitatem:
Ce u me ſyndiaſo meta ton eclecton auton.	& non conbinabo (d) cum electis eorum.
Pedeuſi me diceos, ce elegxi me,	Emendabit * me juſtus 5. in miſericordia, & (e) arguet me:
Eleon de amartolu me (2) pianato ten cephaleu mu	oleum autem peccatoris non inpinguet caput meum:
Oti eti ce e proſeuche mu en tes eudocies auton,	quoniam adhuc & oratio mea 6. in beneplacitis eorum.
Catepotheſan echomena petras (3) y crite auton.	Abſorti ſunt (f) juxta petram judices eorum:
Acuſonte ta remata mu, oti (4) edynetheſan,	audientur verba mea, quoniam 7. prævaluerunt.
Oſi pachos ges (5) errage epi tes ges,	Sicut * craſſitudo terræ (g) dirrupta eſt ſuper terram;
Dieſcorpiſthe (6) ta oſta auton para ton aden.	diſperſa ſunt juxta infernum (h) 8. oſſa noſtra.
Oti pros ſe Quirie Quirie y ophthalmy mu,	Quoniam ad te, Domine Domine, oculi mei,
Epi ſy elpiſa, me antaneles ten pſychen mu.	in te ſperavi; (i) ne avertas * anima mea.
Phylaxon me apo pagidos, es ſyneſteſanto my,	Cuſtodi me (k) a muſcipula 9. * quam occultaverunt mihi,
Ce apo ſcandalon ton ergazomenon ten anomian.	& ab ſcandalis quæ operantur iniquitatem.
Peſunte en amphibleſtro autu y amartoly,	Cadent in retiaculo peccatores: 10.
Catamonas (7) ego imi, eos u pareltho.	ſingularis (l) ego ſum donec tranſeam.
CXLI. Syne-	CXLI. Intel-

*Cod. ad excuſandam: mendoſè.

*Cod. emendavit, ſumpta V pro B.

*Cod. craſſitudo.

*Fortè, animam meam.

*Cod. quæ; mendoſè.

(2) Gr. Vatic. λιπανάτω.
(3) Cod. y crite, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. judices. Gr. Vatic. οἱ κραταιοὶ.
(4) Cod. edynetheſan, cum nonnullis Gr. libris, & Lat. Editt. potuerunt. Vetus Pſalterium, & Auguſt. prævaluerunt. Gr. Vatic. ἠδυνάσθησαν.
(5) Gr. Vatic. διεῤῥάγη.
(6) Cod. Dieſcorpiſte, forte legendum, διεσκορπίσθη, juxta Gr. Vatic., vel διεσκορπίσθησαν; noſter enim Codex th, raró utitur. Ibid. Cod. auton, cum aliis Gr. Editt. & Apollinario, necnon Pſalterr. Æthiop. & Arab. eorum. Gr. Vatic. ἡμῶν.
(7) Gr. Vatic. εἰμι ἐγώ, ἕως ὃ ἄν.

(c) Verſu 4. In verba malitiæ. Veron. & A. In verba maligna, juxta Gr. Veron. adverſæ frontis, Is logus ponerus. Caſſ. In verba mala. R. In verbum malum, & ita Paraph. Chald. Favent etiam Textus Hebr. & Verſ. Syr.
(d) Ibid. Et non communicabo. Veron. A. G. Et non combinabo. R. H. Et non combinabor. Gr. Vatic. καὶ οὐ μὴ συνδυάσω; Aliæ Gr. Edit. καὶ οὐ μὴ συνδυάσω. L. Holſtenius in ſuis Obſer. Mss. in Pſalterium Romanum habet: „ Et non combinabor. Mss. noſtra Baſilicæ & Cajet. legunt Comminabor. Sed LXX. συνδυάσω. Mss. Florent. Communicabor. Pro quo in Edit. Fabri & Verſione Sixtina, Communicabo. Sed Comminabor ſine dubio corruptum ex Combinabor. Sic etiam vetus Gloſſarium Combino, συνδυάζω; & S. Bruno ſic legit. „
(e) Verſu 5. Increpabit. Veron. & A. Arguet. Et ita Gr. Vatic. ἐλέγξει.
(f) Verſu 6. Juncti petræ. Veron. A. cum Hebr. & Verſ. Æth. Juxta petram. Verſ. Syr. Apud petram. R. Rom. M. G. H. C. Continuati petræ. Gr. Vatic. ἐχόμενα πέτρας. Ibid. Potuerunt. Veron. cum ſolo A. Prævaluerunt. Gr. Vatic. ἠδύνήθησαν. At LXX. habent ἠδυνάσθησαν; aliique Gr. libri ἠδυνήθησαν. Hebr. Decora ſunt.
(g) Verſu 7. Erupta eſt. Veron. Dirrupta eſt. A. Diſrupta eſt, juxta Gr. Vatic. διεῤῥάγη. G. C. Eruptum eſt. R. Rom. M. Eructuat, ſive Eructat.
(h) Verſu 8. Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum: quia. Veron. & A. in Mss. Diſperſa ſunt juxta infernum oſſa noſtra: quoniam.
(i) Ibid. Non auferas. Veron. Ne avertas. A. R. & Caſſ. Ne auferas.
(k) Verſu 9. A laqueo. Veron. & A. A muſcipula. Ibid. Operantium. Veron. Quæ operantur. Gr. Vatic. τῶν ἐργαζομένων, quod commode referri poteſt ad σκανδάλων. A. in Enar. hujus Pſal. num. 25. Qui operantur.
(l) Verſu 10. Singulariter. Veron. cum ſolo A. Singularis. Ibid. Sum ego. Veron. cum eodem A. Ego ſum, juxta ordinem Gr. Veron. adverſæ frontis.

Digitized by Google

Syneſeos to David,
en to ine auton en to ſpeleo
proſeuche.

Phone mu pros Quirion ececraxa,
Phone mu pros ton (1) Theon mu
edeethen.
Eccheo enopion autu ten deeſin mu,
Ten thlipſin mu enopion autu
(2) anaggello
En to eclipin ex emu to pneuma mu,
Ce ſy egnos tas tribus mu.
En odo taute, e eporeuomen
ecrypſan (3) my pagida.
Catenoun is ta dexia,
ce epeblepon,
Ce (4) uc en o epiginoſcon me.
Apoleto phyge ap emu, ce uc en o eczeton
ten pſychen mu.
Ececraxa pros ſe Quirie, (5)
Ipa (6), ſy i i elpis mu,
Meris mu en ge zonton.
Proſches (7) is ten deeſin mu,
oti (8) etapinothin ſphodra.
Ryſe me ec ton catadioconton me,
Oti ecrateotheſan
yper eme.
Exagage ec phylaces ten pſychen mu,
tu exomologeſaſthe to onomati (9) ſu,
Eme ypomenuſin dicey,
Eos u (10) antapodoſis my.

CXLII. Pſal-

Intellectus, ipſi David: 1.
cum eſſet in ſpelunca
oratio.

Vocem meam ad Dominum
clamavi: 2.
voce mea ad Dominum deprecatus ſum.
Effundam (a) ante eum precem meam; 3.
tribulationem meam in conſpectu ejus
adnuntiabo.
dum deficit a me ſpiritus meus. (b) 4.
Et tu cognoviſti ſemitas meas.
In via hac qua ambulabam,
abſconderunt mihi muſcipulam;
conſiderabam (c) in dexteram, 5.
& videbam:
nec erat qui me cognoſceret.
Periit fuga a me: * & non eſt qui inquirat
animam meam.
Clamavi ad te, Domine: 6.
dixi; tu es ſpes mea,
portio mea in terra viventium.
Intende (d) ad orationem meam; 7.
quoniam humiliatus ſum nimis.
Erue me a perſequentibus me:
quoniam corroborati ſunt
ſuper me.
Educ (e) de carcere animam meam; 8.
ut confiteatur nomini tuo:
me exſpectabunt juſti
quoadusque retribuas mihi.

* *In Cod. deeſt*, & non eſt.

CXLII. Pſal-

(1) Gr. Vatic. κύριον, omiſſo *mu*.
(2) Gr. Vatic. ἀπαγγέλλω.
(3) Gr. Vatic. παγίδα μοι.
(4) Cod. *ce*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *et*. Gr. Vatic. ὅτι. Gr. Vatic. ἐστιν.
(5) Juxta ordinem aliarum Gr. Editt. & Vulg. *clamavi ad te Domine*. Gr. Vatic. πρὸς σὲ κύριε ἐκέκραξα.
(6) Ante *Ipa*; deeſt καὶ, cum aliis Gr. Editt. & Vulg.
(7) Gr. Vatic. πρόσ.
(8) Iſta; *etapinothin ſphodra*, vel ſunt emendatio, vel nova lectio loco prioris, quæ cultro fuit eraſa.
(9) Poſt *ſu* Gr. Vatic. addit κύριε: deeſt in aliis Gr. Editt. & Vulg.
(10) Gr. Vatic. ἀνταποδῶς.

(a) *Verſu* 3. *Vulgata*, Effundo. *Veronen. Ambr. de Interpell. David cap.* 2. *pag.* 641. *A. Caſſ. R. M. Rom:* Effundam &c; *juxta Gr. Vatic.* ἐκχεῶ. *Sic etiam Hebr. Ibid.* In conſpectu ejus. *Veron. & A.* Ante eum. *Ibid.* Orationem meam. *Idem cum Eodem*, Precem meam. *Ibid.* Pronuntio. *Veron. A. C.* Adnuntiabo, *juxta Gr. Vatic.* ἀπαγγελῶ. *R.* Pronuntiem. *Ibid. ante* Tribulationem *deeſt* Et *in Ver. & Gr. Vatic.*
(b) *Verſu* 4. In deficiendo ex me ſpiritum meum. *Veron.* Dum deficit a me ſpiritus meus. *Sic etiam A. in editis; at in pleriſque Mss. quos ſequuntur Cl. Maurini editores, pro* Deficit, *habet* Defecit. *R. Rom. M. C. conſonant Vulgatæ, niſi quod pro* Ex me, *habent* In me. *Ibid.* Abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. *Veron. & A.* Abſconderunt mihi muſcipulam. (*Cod. Veron. mendoſe habebat*, muſcipula.)
(c) *Verſu* 5. Ad dexteram. *Veron. & A.* In dexteram. *Ibid.* Et non erat qui cognoſceret me. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 10. Nec erat qui me cognoſceret.
(d) *Verſu* 7. Ad deprecationem meam. *Veron. & A.* Ad orationem meam. *R. & Caſſ.* In orationem meam. *Ibid.* Libera me. *Veron. & A.* Erue me. *Ibid.* Quia confortati ſunt. *Veron. & A.* Quoniam corroborati ſunt.
(e) *Verſu* 8. De cuſtodia. *Veron. A. R. & Caſſ.* De carcere. *Ibid.* Ad confitendum nomini tuo. *Veron. & A.* Ut confiteatur nomini tuo. *Ibid.* Me exſpectant. *Veron.* Me exſpectabunt. *Favet A. qui habet*, Me ſuſtinebunt; *juxta Gr. Vatic.* ἐμὲ ὑπομενοῦσι. *Hebr.* In me coronabuntur. *Ibid.* Donec. *Veron. & A.* Quoadusque.

CXLII.

Pſalmos to David,
(1) ote auton ediocen Abeſſalom
o yios autu.

Quirie iſacuſon tes proſeuches mu,
Enotiſe ten deeſin mu
en te alethia ſu,
Iſacuſon (2) mu en te diceoſyne ſu,
Ce me iſelthes is criſin
meta tu dulu ſu,
Oti u diceotheſete
enopion ſu pas zon.
Oti catedioxen
o echthros ten pſychen mu,
Etapinoſen is (3) gen ten zoen mu.
Ecathiſan (4) me en ſcotinys
os necrus eonos,
Ce ecediaſen (5) en emy
to pneuma mu.
En emy etarachthe e cardia mu;
Emneſthe * imeron
archeon,
Ce emeleteſa en paſin
tys ergys ſu,
En pyemaſin ton chiron ſu
emeleton.
Diepetaſa pros ſe tas chiras mu,
E pſyche mu os ge
anydros ſy. Diapsalma.
Tachy iſacuſon mu Quirie,
exelipen to pneuma mu.
Me apoſtrepſes to proſopon ſu ap emu,
Ce omyotheſome tys catabenuſin
is laccon.
Acuſton pyeſon my to proi
to eleos ſu,
Oti epi ſy elpiſa.

Gnori-

* Fortè mendum, pro, emneſthen.

CXLII.

Pſalmus (a) ipſi David; 1.
quando eum filius ſuus
perſequebatur.

Domine, exaudi orationem meam:
auribus percipe (b) precem meam
in veritate tua:.
exaudi me in tua juſtitia.
Et ne intres (c) in judicio 2.
cum ſervo tuo:
quoniam non juſtificabitur
coram te omnis vivens.
Quoniam perſecutus eſt 3.
inimicus animam meam;
humiliavit in terra * vitam meam;
conlocaverunt (d) me in tenebroſis 4.
ſicut mortuos ſæculi;
& tedium paſſus eſt iu me
ſpiritus meus;
in me * conturbatum eſt cor meum:
memoratus ſum (e) dierum 5.
antiquorum,
& meditatus ſum in omnibus
operibus tuis;
in facturis manuum tuarum
meditatus ſum.
Extendi (f) manus meas ad te: 6.
animà meà, ſicut terra
ſine aqua, ſitivi. Diapsalma.
Cito (g) exaudi me, Domine: 7.
defecit ſpiritus meus.
ne avertas a me faciem tuam:
& ſimilis ero deſcendentibus
in lacum.
Auditam fac mihi mane 8.
miſericordiam tuam:
quoniam in te ſperavi.

Notam

* Cod. vita mea.

* Cod. conturvatum, ſumpto V pro B.

[1] Codex, *ote auton &c.* cum nonnullis Gr. exemplaribus. Vulg. *quando perſequebatur eum Abſalon filius ejus.* Gr. Vatic. ὅτε αὐτὸν ὁ υἱὸς κατεδίωκε.
[2] Gr. Vatic. ἐπάκουσον.
[3] Gr. Vatic. addit art. τὴν ante *gen.*
[4] Gr. Vatic. ἐκάθισε.
[5] Gr. Vatic. ἐπ' ἐμέ.

(a) *In Titulo Vulg.* David. *Veron. & A.* Ipſi David. *Ibid.* Quando perſequebatur eum Abſalon filius ejus. *Veron. cum eodem A.* Quando eum filius ſuus perſequebatur. *To* Abſalon *deeſt etiam in Gr. Vatic. R. & Caſſ.*
(b) *Verſu 1. Vulgata*, Obſecrationem meam. *Veron. & A.* Precem meam.
(c) *Verſu 2.* Et non intres. *Veron. A. & R.* Et ne intres. *Ibid.* In judicium. *Veron. Mss. & melior Pſalterii Romani, teſte L. Holſtenio cum Brunone, & Fabro*, In judicio. *Ibid.* Quia non juſtificabitur. *Veron. Amb. in Pſal. 36. Enar. pag. 811. Et in Pſal. 38. cum A.* Quoniam &c. *Ibid.* In conſpectu tuo. *Veron. & A.* Coram te.
(d) *Verſu 4.* Collocavit. *Veron. & A.* Collocaverunt; *& ita Gr. Veron. adverſæ frontis* Ecathiſan. *Ibid.* In obſcuris. *Veron. cum eodem A.* In tenebroſis. *Ibid.* Et anxiatus eſt ſuper me. *Veron. cum ſolo A.* Et tedium paſſus eſt in me. *Gr. Vatic.* καὶ ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμέ. *H. R. & Caſſ.* Et anxiatus eſt in me.
(e) *Verſu 5.* Memor fui. *Veron. & A.* Memoratus ſum. *Ibid.* Meditatus ſum. *Veron. & R. præponunt* Et, *cum Gr. Vatic.* καὶ. *Ibid.* In factis manuum tuarum meditabar. *Veron.* In facturis manuum tuarum meditatus ſum, *cum A. qui tamen omittit*, Et.
(f) *Verſu 6.* Expandi. *Veron. & A.* Extendi. *Ibid.* Sine aqua tibi. *Veron.* Sine aqua, ſitivi. *Et ita legiſſe videtur etiam A. Ait enim in Enar. hujus Pſalmi: „ Sitire tibi poſſum, me irrigare non poſſum: „ Porro Hebr. habet*, Sitiens ad te. *Verſ. Syr.* Sitiens eſt. *Æth.* Sitit ad te. *In fine hujus Verſûs Veron. & A. addunt* Diapſalma; *& ita Gr. LXX.*
(g) *Verſu 7.* Velociter. *Veron. Hebr. Ambr. in Pſal. 36. Enar. pag. 811. & A.* Cito. *Ibid.* Non avertas faciem tuam a me. *Veron. A. R. & Caſſ.* Ne avertas a me faciem tuam.

Gnoriſon my Quirie
odon, en e poreuſome,
Oti pros ſe era
ten pſychen mu.
Exelu me ec ton echthron mu Quirie,
Oti pros ſe (6) catephyga,
Didaxon me tu pyin to thelema ſu,
(7) oti ſy i o Theos mu
To pneuma ſu to agathon odegeſi me
(8) en ge euthia,
Enecen tu onomatos ſu Quirie
zeſis me,
En te diceoſyne.ſu exaxis
ec thlipſeos ten pſychen mu.
Ce en to elei ſu
exolethreuſis tus echthrus mu,
Ce apolis pantas tus thlibontas
ten pſychen mu,
Oti (9) dulos ſos imi.

Notam fac mihi, (*b*) Domine,
viam in quam ingrediar:
quoniam ad te levavi
animam meam.
Libera me de inimicis meis, Domine: 9.
quoniam ad te confugi. (*i*)
Doce me ut faciam voluntatem,
quoniam tu es Deus meus.
Spiritus tuus bonus deducet me 10.
(*k*) in terra recta:
propter nomen tuum, Domine,
vivificabis me.
In tua juſtitia educes 11.
de tribulatione mea:
& in miſericordia tua
* diſperdes inimicos meos. (* *Cod.* diſperde.)
Et perdes omnes (*l*) tribulantes 12.
animam meam
quoniam ſervus tuus ſum ego.

[6] Gr. Vatic ἀντέφυγον.
[7] Gr. Vatic. ὁ Θεός μου εἶ σύ
[8] Cod. *en ge euthia*, cum aliis Gr. Edit. & Vulg. *in terram rectam*. Gr. Vatic. ἐν τῇ εὐθείᾳ.
[9] Gr. Vatic. δοῦλός σου εἰμὶ ἐγώ.

(*b*) *Verſu* 8 Notam fac mihi. *Veron. & A. addunt* Domine, *cum Gr.* κύριε. *Ibid.* In qua ambulem. *Veron.* In quam ingrediar. *A.* In qua ingrediar.

(*i*) *Verſu* 9. Ad te confugi. *A. præponit*, Quia. *Veron.* Quoniam; *& ita Gr. Vatic.* ὅτι. *Ibid.* Facere. *Veron. & A. & Hebr.* Ut faciam. *Gr. Vatic.* τοῦ ποιεῖν. *Ibid. Veron. juxta ordinem Gr. adverſa frontis, & A.* Tu es Deus meus.

(*k*) *Verſu* 10. In terram rectam. *Veron. Gr. Latin.* In terra recta. *Verſ.* 11. In æquitate tua. *Veron. & A.* In tua juſtitia. *Hebr.* In juſtitia tua; *Et ita Paraph. Chal. & Verſ. Æth.*

(*l*) *Verſu* 12. Qui tribulant. *Veron. A. & Hebr.* Tribulantes. *Ibid.* Quoniam ego ſervus tuus ſum. *Veron. & A.* Quoniam ſervus tuus ſum ego, *juxta ordinem Gr. Vatic.* δοῦλός σου εἰμὶ ἐγώ.

CXLIII.

To David pros ton Goliad.

EUlogetos Quirios o Theos mu,
O didaſcon tas chiras mu is parataxin,
Tus dactylus mu is polemon.
Eleos mu,
ce cataphyge mu,
Antilemptor mu, ce ryſtes mu,
Yperaſpiſtes mu, ce ep auto elpiſa,
O ypotaſſon ton laon mu yp eme.
Quirie ti eſtin anthropos,
oti egnoſthes * auto; (* Codex, auton.)
E yios anthropu,
oti logize auton;
Anthropos mateoteti * omyothe, (* Cod. mendosè, omyoteti.)
E imere autu oſi ſcia
paraguſin.

CXLIII.

Pſalmus (*a*) ad Goliam. 1.

BEnedictus Dominus Deus meus,
qui docet manus meas in prælio,
digitos meos ad bellum.
Miſericordia mea 2.
& refugium meum,
ſuſceptor meus & liberator meus;
protector meus, & in ipſo ſperavi:
qui ſubdidit (*b*) populum ſuum ſub me.
Domine, quid eſt homo 3.
quoniam innotuiſti ei?
aut filius hominis, quoniam
(*c*) æſtimas eum?
Homo vanitati ſimilatus eſt: 4.
dies illius tamquam umbra (*d*)
tranſeunt.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata in Tit.* Adverſus Goliath. *Veron. A. & Caſſ.* Ad Goliam. *Gr. Vatic.* πρὸς τὸν Γολιάδ. *Ibid. in Pſalmo*, Ad prælium. *Veron.* In prælio. *A.* In prælium. *Ibid.* Et digitos. *Conjunctio Et deeſt in Veron. A. & Gr. Vatic.*

(*b*) *Verſu* 2 Qui ſubdis. *Veron.* Qui ſubdidit. *Et ita A. in edit. Monachorum S. Mauri, in qua notatur, quod aliquot Mss. habent* Subdidit, *& plures* Subdis. *R.* Subjiciens.

(*c*) *Verſu* 3. Reputas. *Veron. cum ſolo A.* Æſtimas. *M.* Viſitas.

(*d*) *Verſu* 4. Dies ejus ſicut umbra. *Veron. & A. in Enar. hujus Pſal. num.* 11. Dies illius tamquam umbra. *Ibid.* Prætereunt. *Veron. A. loco citato, & Ambr. in ſermm. ipſi hactenus adſcriptis ſerm.* 28. *pag.* 428. Tranſeunt.

Quirie clinon uranus (1), ce catabethi,
Apſe (2) ore, ce capniſtheſonte.
Aſtrapſon aſtrapen,
ce ſcorpiis autus,
Exapoſtilon ta bele ſu
ce ſyntaraxis autus.
Exapoſtilon ten chira ſu ex ypſus,
Exelu me, ce ryſe me
ex ydaton pollon,
Ec chiros yion allotrion.
On to ſtoma elaleſen mateoteta,
Ce e dexia auton dexia adicias.
O Theos oden cenen aſome ſy,
En pſalterio decachordo
pſalo ſy.
To didonti ten ſoterian tys
baſileſuſin (3) autu,
To lytrumeno (4) David
ec rompheas poneras.
Exelu me, ce ryſe me (5) ec chiros yion
allotrion,
On to ſtoma elaleſen mateoteta,
Ce e dexia auton dexia adicias.
On yiy (6) os neophyta
idrymena en te neoteti auton,
E thygateres auton cecallopiſmene,
pericecoſmemene
en omyomati nau.
Ta tamia auton plere
exereugomena ec tutu is tuto,
Ta probata auton polytoca
plethynonta en tes (7) diexodys auton,
Y boes auton pachis.
Uc eſtin cataptoma phragmu
ude diexodos,
Ude crauge en tes (8) platies auton.
Emacariſan ton laon
o tauta eſtin,
Macarios o laos, u Quirios o Theos autu.

CXLIV. Ene-

Domine, inclina cœlos, (*e*) & deſcende: 5.
tange montes, & fumigabunt.
Coruſca coruſcationes, (*f*) 6.
& diſperges eos:
emitte ſagittas tuas,
& * conturbabis eos.
Emitte manum tuam (*g*) ex alto: 7.
libera me & erue me
de aquis multis,
de manu filiorum alienorum:
quorum os locutum eſt vanitatem; 8.
& dextera eorum, dextera iniquitatis.
Deus canticum novum cantabo tibi: 9.
in pſalterio *. (*h*) decem cordarum
pſallam tibi,
qui das (*i*) ſalutem 10.
regibus;
qui liberas David ſervum tuum
de gladio maligno..
Erue me & exime me de manu filiorum
alienorum: 11.
quorum os * locutum eſt vanitatem;
& dextera eorum, dextera iniquitatis:
quorum filii velut (*k*) novellæ 12.
conſtabilitæ, in juventute ſua:
filiæ eorum compoſitæ,
& ornatæ
ſicut ſimilitudo templi.
Cellaria (*l*) eorum plena, 13.
eructantia ex hoc in hoc:
Oves eorum fecundæ,
multiplicantes in egreſſibus ſuis:
boves eorum (*m*) craſſi: 14.
non eſt ruina in eis
nec exitus:
neque clamor in plateis eorum.
Beatum dixerunt populum 15.
cui hæc ſunt:
beatus populus, cujus Dominus Deus ipſius.

CXLIV. Laus

* *Cod.* conturvavis, *ſumpto* V *pro* B.

* *Cod.* in pſalterium.

* *Cod.* locutus; *mendoſe*

[1] Gr. Vatic. poſt *uranus*, addit *ſu*.
[2] Gr. Vatic. τῶν ὀρέων.
[3] In Gr. Vatic. deeſt *autu*.
[4] Gr. Vatic. poſt *David*, addit τὸν δοῦλον αὐτοῦ.
[5] Gr. Vatic. ῥῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με.
[6] Gr. Vatic. οἱ υἱοί. [7] Gr. Vatic. ἐξόδοις.
[8] Cod. *platies*, cum aliis Gr. Edit. & Symmacho, necnon Vulg. *plateis*, Gr. Vatic. ἐπαύλεσιν.

(*e*) *Verſu* 5. *in Veron. Gr. Latino poſt* Cœlos, *deeſt* Tuos.
(*f*) *Verſu* 6. Fulgura coruſcationem. *Veron. A. in Enar. hujus Pſal. num.* 13. *R. & Caſſ.* Coruſca coruſcationes. *Ibid.* Et diſſipabis eos. *Veron. & A.* Et diſperges eos.
(*g*) *Verſu* 7. De alto. *Veron. & A.* Ex alto. *Ibid.* Et libera me. *Veron. cum eodem A.* Et erue me.
(*h*) *Verſu* 9. Decachordo. *Veron. A. R. & Caſſ.* Decem chordarum.
(*i*) *Verſu* 10. Qui das --- redemiſti. *Veron. Caſſ. R. M. G. H. C.* Qui das --- liberas; *juxta Gr. Vatic. A. & Hebr.* Qui das --- redimit. *Ibid.* Eripe me, & erue me. *Veron. & A.* Erue me, & exime me.
(*k*) *Verſu* 12. Novellæ plantationes in juventute ſua. *Veron. cum A. & Verſ. Æth.* Novellæ conſtabilitæ in juventute ſua. *Text. Hebr.* Plantationes conſtabilitæ. *Caſſ. R. Rom.* Novellæ plantationes ſtabilitæ a juventute ſua. *G. C.* Novella plantationis ſtabilita a juventute ſua. *H.* Novella plantatio ſtabilita in &c. *Gr. Vatic.* νεόφυτα ἱδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν; *Aliæ vero Gr. Edit.* νεόφυτα ἱδρυμένα. *Voci quidem Hebraicæ convenit* ἱδρυμμένα; *ut etiam* Βασιλ, β'. κεφ. ιβ'.. *ſub principium* καὶ ἱδρύνθη μετ' αὐτῶν. *Ibid.* Circumornatæ ut. *Veron. & A.* Et ornatæ ſicut. *Favent etiam Verſſ. Syr. & Arab.*
(*l*) *Verſu* 13. Promptuaria. *Veron. & A.* Cellaria *Ibid.* Ex hoc in illud. *Veron. cum eodem A.* Ex hoc in hoc. *Ibid.* Fœtoſæ, abundantes. *Idem cum Eodem*, Fecundæ, multiplicantes.
(*m*) *Verſu* 14. Craſſæ. *Veron.* Graſſi. *ſed emend. ex A. & Caſſ.* Craſſi, *juxta Gr. Vatic.* παχεῖς. *Ibid.* Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque clamor. *A.* Non eſt ruina ſepis, nec exitus, neque clamor. *Veron.* Non eſt ruina in eis, nec exitus, neque clamor. *Verſ. Arab.* Non invenitur apud eos caſus ambitus ſepis, neque meatus, neque clamor. *Verſ.* 15. Ejus. *Veron. & A.* Ipſius.

CXLIV.

Eneſis to David.

Ypſoſo ſe o Theos mu, o baſileuſ mu,
Ce eulogeſo to onoma ſu
is ton eona,
Ce is ton eona tu eonos
Cath ecaſten emeran eulogeſo ſe,
Ce eneſo to onoma ſu
is ton eona,
Ce is ton eona tu eonos.
Megas (1) Quirios, ce enetos ſphodra,
Ce tes megaloſynes autu
uc eſtin peras.
Genea ce genea
epeneſi ta erga ſu,
Ce ten dynamin ſu apaggeluſin,
Ten (2) megaloprepian tes doxes
tes agioſynes ſu laleſuſin,
Ce ta thaumaſia ſu diegeſonte.
Ce ten dynamin ton phoberon
ſu eruſin,
Ce ten megaloſynen ſu
diegeſonte.
Mnemen tu plethus
tes chreſtotetos ſu
exereuxonte,
Ce (3) ten diceoſynen ſu agalliaſonte.
Yctirmon ce eleimon o Quirios,
Macrothymos, ce poly-
eleos.
Chreſtos Quirios (4) tys ſynpaſin,
Ce y yctirmy autu
epi panta ta erga autu.
Exomologeſaſthoſan ſy Quirie
panta ta erga ſu,
Ce y oſiy ſu eulogeſatoſan ſe.
Doxan tes baſilias ſu eruſin,
Ce ten dynaſtian ſu laleſuſin.
Tu gnoriſe tys yiys ton anthropon
ten dynaſtian ſu,
Ce ten doxan tes megaloprepias
tes baſilias ſu.
E baſilia ſu (5) Quirie baſilia panton
ton eonon,

Ce i

CXLIV.

Laus ipſi David. 1.

Exaltabo te Deus meus, Rex meus: (a)
& benedicam nomen tuum
in æternum,
& in ſæculum ſæculi.
Per ſingulos dies (b) benedicam te: 2.
& laudabo nomen tuum
in ſæculum,
& in ſæculum ſæculi.
Magnus Dominus & laudabilis valde: 3.
& magnitudinis ejus
non eſt finis.
Generatio & generatio 4.
* laudabit opera tua:
& virtutem tuam adnuntiabunt. (c)
Magnificentiam * gloriæ 5.
ſanctitatis tuæ loquentur:
& mirabilia tua enarrabunt:
virtutem (d) metuendorum 6.
tuorum dicent:
& magnitudinem tuam
loquentur:
Memoria * abundantiæ 7.
ſuavitatis tuæ
eructuabunt:
& juſtitia tua exultabunt.
Miferator & miſericors Dominus, 8.
longanimis (e) & multum
miſericors.
Suavis Dominus omnibus: 9.
& miſerationes ejus
in omnia opera ejus.
Confiteantur tibi, Domine, 10.
omnia opera tua:
& ſancti tui benedicant te:
gloriam regni tui dicent: 11.
& potentiam tuam loquentur;
ut notam faciant filiis hominum 12.
potentiam tuam,
& gloriam (f) magnitudinis
decoris regni tui.
Regnum tuum, regnum omnium 13.
ſæculorum.

Ii 2 & domi-

* *Cod.* laudavit, *ſumpto V pro B.*
* *Cod.* magnificentia, *mendum.*

* *Lege, ſi placet*, memoriam

[1] Gr. Vatic. ὁ κύριος.
[2] Gr. Vatic. addit καὶ ante *ten*.
[3] Gr. Vatic. τῇ δικαιοσύνῃ.
[4] Cod. *tys ſympaſu*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *univerſis*. Gr. Vatic. τοῖς ὑπομένουσι.
[5] In Gr. Vatic. deeſt *Quirie*.

(a) *Verſu* 1. *Vulgata*, Deus meus rex. *Veron. A. H. geminant* Meus, *juxta Gr. Vatic.* ὁ βασιλεύς μου. *Ibid.* Benedicam nomini tuo. *Veron. A. & R.* Benedicam nomen tuum. *Ibid.* In ſæculum. *Veron. & R.* In æternum.
(b) *Verſu* 2. Benedicam tibi. *Veron. R. & Caſſ.* Benedicam te, *juxta Gr. Vatic.* εὐλογήσω σε. *Verſu* 3. Nimia. *Veron. & A.* Valde.
(c) *Verſu* 4. Et potentiam tuam pronuntiabunt. *Veron. & A.* Et virtutem tuam adnuntiabunt.
(d) *Verſu* 6. Et virtutem. *In Veron. & R. deeſt* Et. *Ibid.* Terribilium. *Veron. cum ſolo A.* Metuendorum. *Verſu* 7. Eructabunt. *Veron. Caſſ. & A.* Eructuabunt. *Item ſupra Verſu* 13. *Pſalmi præcedentis*, Eructuantia; *quo loci etiam duos Mss. Codd. Pſalterii R. ita legiſſe Halſtenius teſtatur.*
(e) *Verſu* 8. Patiens. *Veron. & A.* Longanimis. *Verſu* 9. Univerſis. *Veron. & A.* Omnibus. *Ibid.* Super omnia opera ejus. *Idem cum Eadem*, In omnia opera ejus. *Verſu* 10. Benedicant tibi. *Veron. A. & R.* Benedicant te.
(f) *Verſu* 12. Magnificentiæ regni tui. *Veron. cum ſolo A.* Magnitudinis decoris regni tui.

Ce i deſpotia ſu en paſe
genea ce genea.
Piſtos Quirios en paſin tys logys autu.
Ce oſios en paſin tys ergys autu,
Ypoſterizi Quirios
pantas tus catapiptontas,
Ce (6) anarthoi pantas tus caterragmenus.
Y ophthalmy panton
is ſe elpizuſin,
Ce ſy * didos ten trophen auton
en euceria.
Anygis ſy (7) ten chira ſu,
ce enpiplas pan zoon
eudocias.
Diceos Quirios en paſes tes odys autu,
Ce oſios en paſin tys ergys autu.
Eggys Quirios paſin
tys epicalumenys auton,
Paſin tys epicalumenys auton
en alethia.
Thelema ton phobumenon auton
pyeſi,
Ce tes deeſeos auton (8) iſacuſete,
ce ſoſi autus.
Phylaſſi Quirios
pantas tus agapontas auton,
Ce pantas tus amartolus
exolethreuſi.
Eneſin Quiriu laleſi to ſtoma mu,
Ce eulogito paſa ſarx
to onoma to agion autu,
Is ton eona, ce is ton eona
* to eonos.

*Cod. mendose, *didus*.

* Emendatur ab eodem Amanuenſi, *tu*.

& dominatio tua, in omni
generatione (*g*) & generatione.
Fidelis Dominus in verbis ſuis:
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
Confirmat Dominus 14.
omnes decidentes:
& erigit omnes eliſos.
Oculi omnium 15.
in te ſperant, Domine:
& tu das (*h*) eſcam illis
in opportuno tempore.
Aperis tu manum tuam, 16.
& imples omnem animam
benedictione.
Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis: 17.
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
Prope eſt Dominus omnibus 18.
invocantibus eum,
omnibus qui invocant eum (*i*),
in veritate.
Voluntatem timentium ſe 19.
faciet:
& preces eorum exaudiet;
& ſalvos faciet eos.
Cuſtodit Dominus 20.
omnes (*k*) diligentes eum:
& omnes peccatores
diſperdet.
Laudem Domini loquetur os meum. 21.
Et benedicat omnis caro
nomen ſanctum ejus,
in æternum & in ſæculum
ſæculi.

[6] Cod. *anarthoi*; retinet græcam diphthongum *οι*. Id etiam infra occurrit.
[7] Cod. *ten chira*, cum Vulg. *manum*. Gr. Vatic. *τὰς χεῖρας*.
[8] Gr. Vatic. *εἰσακούσεται*.

(*g*) *Ver.* 13. Et generationem. *Veron. & A.* Et generatione. *R.* Et progenie. *Ibid.* In omnibus verbis ſuis. *Vox* Omnibus *deeſt in Veron. A & R. Verſu* 14. Allevat Dominus omnes qui corruunt. *Veron. & A.* Confirmat Dominus omnes decidentes.

(*h*) *Verſu* 15. Eſcam illorum. *Veron. A. R. & Caſſ.* Eſcam illis. *Ver.* 16. Omne animal. *Veron. Amb. lib. 2. de Spiritu Sancto cap. 6. pag. 651. & H.* Omnem animam. *Ibid. Cod.* Benedictionem, *idiotiſmus, ut quandoque in Codice; Emendavimus*, Benedictione.

(*i*) *Verſu* 18. Omnibus invocantibus eum. *Veron. & A.* Omnibus qui invocant eum. *Verſu* 19. Et deprecationem. *Veron. A. & Paraph. Chald.* Et preces. *R. & Caſſ.* Et orationes.

(*k*) *Verſu* 20. Diligentes ſe. *Veron.* Diligentes eum; *adamuſſim Gr. Vatic. αὐτόν*. *Verſu* 21. Laudationem. *Veron. A. R. & Caſſ* Laudem. *Ibidem* Benedicat nomini &c. *Veron. A. R. & Caſſ.* --- Nomen &c. *juxta Gr. Vatic.* --- *τὸ ὄνομα*. *Ibid.* In ſæculum, &. *Veron. & R.* In æternum, &.

CXLV.

Alleluia Aggeu
ce (1) Zaccariu.

ENi e pſyche mu ton Quirion,
Eneſo Quirion en te zoe mu,
Pſalo to Theo mu eos yparcho.
Me pepythate ep archontas,

Ce epi

CXLV.

Alleluja. Aggæi 1.
& Zacchariæ.

LAuda anima mea Dominum. 2.
Laudabo Dominum in vita mea:
pſallam Deo meo (*a*) quamdiu vivo.
Nolite fidere in principes, 3.

Et in

(1) Cod. alibi *Zacchariu*; hic verò de more omiſſa *h*, *Zaccariu*. Gr. Vatic. *Ζαχαρίου*.

(*a*) *Verſu* 2. *Vulgata*, Quamdiu fuero. *Veron.* Quamdiu vivo. *Text. Hebr.* In vitis meis. *Verſ. Arab.* Quamdiu vixero. *Syr.* Quamdiu ſuperſtes ero. *A.* Quamdiu ſum; *& ita Verſ. Æth.*

Ce epi yius anthropon
ys uc eſlin ſoteria.
Exeleuſete to pneuma autu, ce epiſtrepſi
is ten gen autu,
En ecine te entera apolunte pantes
y dialogiſmy auton.
Macarios u o Theos Iacob
boethos autu,
I elpis autu epi Quirion ton Theon autu.
Tu pyeſantos (2) ton uranon, ce teu gen,
Ten thalaſſan, ce panta ta en autys.
Ton phylaſſonta alethian
is ton eona,
Pyunta crima tys adicumenys,
Didonta trophen tys pinoſin.
Quirios lyi pepedemenus,
Quirios anarthoi (3) caterragmenus,
Quirios ſophy typhlus,
Quirios agapa diceus,
Quirios phylaſſi tus proſelytus.
Orphanon ce cheran analempſete,
* K ce odon amartolon
aphanii.
Baſileuſi Quirios is ton eona,
O Theos ſu Sion en genea
ce genea.

*Hac litera alios confulendos eſſe Codices ab Antiquario monemur.

Et in filios (*b*) hominum,
quibus non eſt ſalus:
exiet (*c*) ſpiritus ejus, & revertetur 4.
in terram ſuam:
in illa die perient omnes
cogitationes eorum.
Beatus, cujus Deus Jacob 5.
adjutor eſt;
ſpes ejus in Domino Deo ipſius:
qui fecit cœlum & terram, 6.
mare & omnia quæ in ea ſunt:
qui cuſtodit veritatem 7.
(*d*) in æternum:
facientem judicium injuriam accipientibus:
dante te * eſcam eſurientibus.
Dominus ſolvit conpeditos: (*e*) 8.
Dominus erigit eliſos:
Dominus ſapientes facit cæcos:
Dominus diligit juſtos:
Dominus (*f*) cuſtodit proſelytos: 9.
orphanum & viduam ſuſcipiet:
& viam peccatorum
exterminabit.
Regnabit * Dominus (*g*) in æternum 10.
Deus tuus Sion in generatione
& generationem.

* *Lege:* dantem, *cum A. in Mss. juxta Gr. nam ſic concordat cum ſuperiori parte Versùs*, facientem judicium.

**Cod.* regnavit, *ſumpto V pro B.*

[2] Cod. *Tu pyeſantos* pro *ton pyeſanta*, ut habet Gr. Vatic. Et nota, quod hujuſmodi conſtructio occurrit etiam in Pſal. CXIII. Verſu 16. Pſalterii Veron.
[3] Gr. Vatic. poſtponit *Quirios anarthoi* &c. iſtis *Quirios ſophy* &c.

(*b*) *Verſu* 3. In filiis hominum, in quibus. *Veron. & A.* In filios hominum, quibus.
(*c*) *Verſu* 4. Exibit. *Veron. A. R. & Caſſ.* Exiet.
(*d*) *Verſu* 7. In ſæculum: facit judicium injuriam patientibus. *Veron. & A.* In æternum: facientem judicium injuriam accipientibus.
(*e*) *Verſu* 8. Dominus ſolvit conpeditos: Dominus illuminat cæcos: Dominus erigit eliſos. *Veron. & A.* Dominus ſolvit cumpeditos: Dominus erigit eliſos: Dominus ſapientes facit cæcos, *juxta Gr. Vatic.* -- σοφοῖ τυφλούς. *H.* --- Sapientificat cæcos. *Favent noſtro Cod. etiam Verſſ. Æth. & Syr.*
(*f*) *Verſu* 9. Cuſtodit advenas: pupillum. *Veron. & A.* Cuſtodit proſelytos: orphanum, *juxta Gr. Vatic.* τοὺς προσηλύτους, ὀρφανόν. *Ibid.* Et vias peccatorum diſperdet. *Veron. Ambr. lib.* 5. *Expoſ. Evang. ſec. Luc. pag.* 1376. *A. & R.* Et viam peccatorum exterminabit, (*Veron.* exterminavit, *ſumpto* U *pro* B) *juxta Gr. Vatic.* καὶ ὁδὸν ἁμαρτωλῶν ἀφανιεῖ. *Verbum* ἀφανίζω *ita redditur etiam in Evangelio S. Matthæi apud Italam Verſionem aurei Codicis Veron. quem Codicem Deo dante quamprimum publici juris faciam.*
(*g*) *Verſu* 10. In ſæcula. *Veron. A. R. Caſſ.* In æternum.

CXLVI.

Alleluia Aggeu ce (1) Zacchariu.

Enite ton Quirion, oti
(2) agathos pſalmos,
To Theo emon edynthie
i eneſis.
Ycodomon Hieruſalem o Quirios,
Ce tas diaſporas tu Iſrahel
epiſynaxi.

O io-

CXLVI.

Alleluja. (*a*) Aggæi & Zaccariæ. 1.

Laudate Dominum, quoniam
bonus eſt pſalmus:
Deo noſtro jucunda ſit
laudatio.
Ædificans Hieruſalem Dominus; 2.
& (*b*) diſperſiones Iſrahel
concolligens.

Qui

(1) Gr. Vatic. Ζαχαρίου.
(2) Cod. *agathos*, cum Vulg. *bonus*. Gr. Vatic. ἀγαθὸν.

(*a*) *Verſu* 1. *Vulgata in Tit.* Alleluja. *Veron. G. C. Car. addunt* Aggæi & Zaccariæ, *juxta Verſſ. Syr. Arab. ac Æth. & Gr. Vatic.* Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου. *Et ſic idem Veron. & Gr. Vatic. cum Verſſ. Syr. Æth. & aliquot Mss. libris etiam initio Pſal.* CXLVII. & CXLXIII. *item Verſ.* 1. *Vulgata*, Decoraque. *Abeſt a Veron A. R. Rom. M. G. H. C. & Gr. Vatic. Favent Verſſ. Æth. & Arab.*
(*b*) *Verſu* 2. Diſperſiones Iſraelis. *Veron. A. R. Caſſ. præfigunt* Et, *cum Gr. Vatic. habentque* Iſrahel. *Ibid.* Congregabit. *Veron.* Concolliges; *ſed emendavimus ex A.* Concolligens. *Caſſ. R. Rom. G. H. C.* Congregans.

O iomenos tus ſyntetrimmenus
(3) te cardia,
ee deſmeuon ta ſyntrimmata auton.
O arithmon plethe
aſtron,
Ce paſin autys onomata calon.
Megas o Quirios emon, ce megale
e iſchys autu,
Ce tes ſyneſeos autu
uc eſtin arithmos.
Analambanon prais o Quirios,
Tapiuon de amartolus
eos tes ges.
Exarxate to Quirio en exomologeſi,
Pſalate to Theo emon en cithara.
To periballonti ton uranon en nepheles,
To etymazonti te ge yeton.
To exanatellonti
en oreſi chorton,
Ce chloen te dulia ton anthropon.
To didonti (4) tys ctenesin throphen auton,
Ce tys neoſſys ton coracon tys
epicalumenys auton.
Ue en (5) dynaſtia tu ippu
theleſi,
Ude en (6) tes ſcenes tu andros
(7) eudoceſi.
Eudoceſen Quirios
epi tus phobumenus auton,
Ce epi tus elpizontas
epi to eleos autu.

CXLVII. Alle-

Qui ſanat contritos 3.
corde;
& alligat contritiones eorum.
Qui numerat multitudinem 4.
ſtellarum;
& omnibus eis nomina vocans. (c)
Magnus Dominus noſter, & magna 5.
virtus ejus:
prudentiæ ejus (d)
non eſt numerus.
Suſcipiens manſuetos Dominus: 6.
humilians autem peccatores
uſque ad terram.
Incipite (e) Domino in confeſſione: 7.
pſallite Deo noſtro in cithara:
qui cooperit (f) cœlum nubibus: 8.
& pEſat terræ pluviam:
qui exoriri facit
in montibus fœnum,
& herbam ſervituti hominum.
Qui dat (g) pecoribus eſcam ipſorum, 9.
& pullis corvorum
qui invocant eum.
Non in potentatu equi (h) 10.
voluntatem habebit:
nec in tabernaculis viri
bene ſentiet.
Bene ſenſit Dominus (i) 11.
in timentibus eum,
& in his qui ſperant
in miſericordia ejus.

CXLVII. Alle-

(3) Gr. Vatic. τὴν καρδίαν.
(4) Codex, to didonti, cum Vulg. *qui dat*. Gr. Vatic. pro *to* habet καὶ.
(5) Gr. Vatic. addit art. τῇ ante *dynaſtia*.
(6) Gr. Vatic. ταῖς κνήμαις.
(7) Cod. *eudoceſi*, cum Vulg. *beneplacitum erit*. Gr. Vatic. εὐδοκεῖ.

(c) *Verſu* 4. Et omnibus eis nomina vocat. *Veron.* & *A.* Et omnibus eis nomina vocans.
(d) *Verſu* 5. Et ſapientiæ ejus. *Veron. cum Hebr.* & *Paraph. Chald.* Prudentiæ ejus. *A.* Et intelligentiæ ejus, *juxta Gr. Vatic.* καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ.
(e) *Verſu* 7. Præcinite. *Veron. A. Caſſ. R. M. G. C.* Incipite, *juxta Gr. Vatic.* ἐξάρξατε. *Favent Verſſ. Æth.* & *Arab. H.* Inchoate.
(f) *Verſu* 8. Qui operit. *Veron.* & *A.* Qui cooperit. *Ibid.* Qui producit. *Veron. cum eodem A.* Qui exoriri facit.
(g) *Verſu* 9. Jumentis. *Veron.* & *A.* Pecoribus. *Gr. Vatic.* τοῖς κτήνεσιν. *Ibid.* Invocantibus eum. *Veron. cum eodem A.* Qui invocant eum.
(h) *Verſu* 10. Non in fortitudine equi. *Veron.* & *A.* Non in potentatu equi. *Ibid.* Nec in tibiis. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. G. H. C.* Nec in tabernaculis, *juxta Gr. Veron. adverſa frontis*, Ode en tes ſcenes. *Varians lectio orta eſt ex eo, quod in Gr. pro* ταῖς κνήμαις *legebatur*, ταῖς σκηναῖς. *M.* Neque in tibialibus. *Ibid.* Beneplacitum erit ei. *Veron. cum ſolo A.* Bene ſentiet.
(i) *Verſu* 11. Beneplacitum eſt Domino. *Veron.* Bene ſenſit Dominus, *juxta Gr. adverſa frontis*, Eudoceſen. *A.* Bene ſentiet Dominus. *Ibid.* Super timentes eum. *Veron.* & *A.* In timentibus eum. *Ibid.* Et in eis qui ſperant ſuper miſericordia. *Veron. cum A.* Et in his qui ſperant in miſericordia.

CXLVII.

Alleluia Aggeu ce Zaccharíu.

EPeni Hieruſalem ton Quirion,
Eni ton Theon ſu Sion.
Oti eniſchyſen tus mochlus
ton pylon ſu,
Eulogeſen tus yius ſu en ſy.
O tithis ta oria ſu irenen,
Ce ſtear pyru (1) enpimplon ſe.
O apoſtellon to logiou autu te ge,
Eos tachus dramite
o logos autu.
Tu didontos chiona oſi erion,
Omichlen oſi ſpodon paſſontos
Ballontos cryſtallon autu
oſi pſomus,
Cata proſopon pſychus autu
tis ypoſteſete;
Exapoſtelli * ton logon autu,
ce texi auta,
Pneuſi to pneuma autu,
ce ryeſete ydata.
O (2) apaggellon to logion autu to Iacob,
Diceomata ce crimata autu to Isrl.
Uc epyeſen utos panti ethni,
Ce ta crimata autu
uc edeloſen autys.

*Exapoſtelli, videtur mendum, (ut alibi in Cod.) pro exapoſteli.

[1] Gr. Vatic. ἐμπιπλῶν.
[2] In Gr. Vatic. deeſt articulus ὁ.

CXLVII.

Alleluja. (*a*) Aggæi & Zachariæ.

LAuda Hieruſalem Dominum: 12.
lauda Deum tuum Sion:
quoniam (*b*) confirmavit ſeras 13.
portarum tuarum:
benedixit filios tuos in te:
qui poſuit fines tuos pacem: 14.
& adipe frumenti (*c*) ſatians te:
qui mittit (*d*) verbum * ſuum terræ: 15
uſque * in velocitatem currit
verbum ejus:
qui dat nives ſicut lanam; 16.
nebulam ſicut cinerem ſpargit;
qui mittit cryſtallum ſuum (*e*) 17.
ſicut * fruſta panis
ante faciem frigoris ejus
quis ſubſiſtet?
Emittet verbum ſuum, 18.
& tabefaciet (*f*) ea:
flavit ſpiritus ejus,
& profluent aquæ.
Adnuntians (*g*) verbum ſuum Jacob; 19.
juſtitias & judicia ſua Iſrahel.
Non fecit ſic univerſæ genti: (*h*) 20.
& judicia ſua
non manifeſtavit eis.

*Cod. tuum.
*Cod. in velocitate.

*Cod. fruſtra, emendavimus, fruſta.

(*a*) *In Tit. Vulg.* Alleluja. *Veron. H. C. Car. Gr. Vatic. addunt*, Aggæi & Zachariæ. *Vide, quæ adnotavimus in Titulo Pſal.* 146.
(*b*) *Verſu* 13. Confortavit. *Veron. & A.* Confirmavit. *S. Auguſt. in Enar. hujus Pſal. num.* 9. *ait:* „ *Plerique Codices habent*, Confirmavit feras portarum tuarum.„ *Ibid.* Benedixit filiis tuis. *Veron. A. R. & Caſſ.* Benedixit filios tuos, *juxta Gr. Vatic.* εὐλόγησε τοὺς υἱούς σου.
(*c*) *Verſu* 14. Et --- ſatiat te. *Veron. A. R. & Caſſ.* Et --- ſatians te.
(*d*) *Verſu* 15. Eloquium ſuum. *Veron. & A.* Verbum ſuum. *Ibid.* Velociter. *Veron. & A.* Uſque in velocitatem, *juxta Verſ. Æth. & Gr. Vatic.* ἕως τάχους. *Ibid.* Sermo ejus. *Veron. cum eodem A.* Verbum ejus.
(*e*) *Verſu* 17. Mittit cryſtallum ſuam. *Veron. & A.* Qui mittit cryſtallum [*Veron.* criſtallum] ſuum. *Ibid.* Sicut buccellas. *Veron. A. Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Sicut fruſta panis. *Verſ. Syr.* Velut micas. *Arab.* Ut ſimilam tritici. *Ibid.* Quis ſuſtinebit. *Veron. A. M. G. C.* Quis ſubſiſtet, *juxta Gr. Vatic.* τίς ὑποστήσεται. *Caſſ.* Quis ſubſiſtit.
(*f*) *Verſu* 18. Et liquefaciet. *Veron. & A.* Et tabefaciet. *Ibidem*, Flabit. *Veron. & Caſſ.* Flavit.
(*g*) *Verſu* 19. Qui annuntiat. *Veron. & A.* Adnuntians. *R.* Pronuntians.
(*h*) *Verſu* 20. Non fecit taliter omni nationi. *Veron. & A.* Non fecit ſic univerſæ genti.

CXLVIII.

Alleluia Aggeu ce Zaccharíu.

ENite ton Quirion ec ton uranon,
Enite auton en tys ypſiſtys.
Enite auton pantes y aggely autu,
Enite auton paſe
e dynamis autu.
Enite auton elios ce ſelene,
Enite auton panta
ta aſtra, ce to phos.
Enite auton y urany ton uranon,

Ce to

CXLVIII.

Alleluja. Aggæi & Zachariæ. 1.

LAudate Dominum de cœlis:
Laudate eum in excelſis:
Laudate eum omnes angeli ejus. 2.
laudate eum omnes
virtutes ejus;
laudate eum ſol & luna; 3.
laudate eum omnes
ſtellæ & lumen;
laudate eum cœli cœlorum, 4.

& aquæ

Ce to ydor to yperano ton uranon
eneſatoſan to onoma Quiriu.
Oti autos ipen, ce egenetheſan,
Autos enetilato, ce ectiſtheſan.
Eſteſen auta is ton eona,
ce is ton eona tu eonos,
Proſtagma etheto,
ce u pareleuſete.
Enite ton Quirion ec tes ges
dracontes, ce paſe abyſſy.
Pyr, chalaza, chion, cryſtallos,
pneuma categidos,
Ta pyunta ton logon autu.
Ta ore, ce pantes (1) y buny,
Xyla carpophora, ce paſe cedry.
Ta theria, ce panta ta ctene,
Erpeta, ce petina pterota.
Baſilis tes ges, ce pantes lay,
Archontes, ce pantes crite ges.
Neaniſcy * cene partheny,
Presbyte meta neoteron
eneſatoſan to onoma Quiriu,
Oti ypſothe to onoma
autu monu.
I exomologeſis autu epi ges ce uranu,
Ce ypſoſi ceras lau autu.
Ymnos paſin tys oſiys autu.
Tys yiys Iſrahel, lao
eggizonti auto.

* Cene, videtur mendum pro, ce

& aquæ (a) quæ ſuper cœlos ſunt
laudent nomen Domini.
Quoniam ipſe (b) dixit, & facta ſunt: 5.
ipſe mandavit, & creata ſunt.
Statuit ea in æternum, 6.
& in ſæculum ſæculi:
præceptum poſuit,
& non præteribit.
Laudate Dominum de terra; 7.
drachones, & omnes abyſſi.
ignis, grando, nix, glacies, 8.
ſpiritus (c) tempeſtatis,
quæ faciunt verbum ejus;
montes & omnes colles, 9.
ligna fructifera & omnes cedri;
beſtiæ (d) & omnia pecora, 10.
reptilia, & volatilia pennata.
Reges terræ & omnes populi, 11.
principes & omnes judices terræ,
juvenes & virgines, 12.
ſeniores (e) cum junioribus,
laudent nomen Domini:
quoniam exaltatum * eſt nomen
ejus ſolius.
Confeſſio ejus (f) in terra & in cœlo: 13.
& exaltavit cornu populi ſui.
Hymnum omnibus ſanctis ejus, 14.
filiis Iſrahel, populo
adpropinquanti ſibi.

* Cod. mendoſè, es.

[1] In Gr. Vatic. deeſt art. y.

(a) *Verſu* 4. *Vulgata*, Et aquæ omnes. *Vox* Omnes *abeſt a Veron. Ambr. Hexam. lib.* 2. *cap.* 3. *pag.* 26. *Caſſ. R. Rom. C. Car. Gal. Gr. Vatic. Heb. & Verſſ. Syr. Æth. & Chald.*
(b) *Verſu* 5. Quia ipſe. *Veron. Ambr. Hexam. lib.* 2. *cap.* 3. *pag.* 26. *& A.* Quoniam &c.
(c) *Verſu* 8. Procellarum. *Veron. cum A. hic, & lib.* 1. *de ſerm. Domini in monte num.* 3. Tempeſtatis, *juxta Gr. Vatic.* καταιγίδος.
(d) *Verſu* 10. Et univerſa pecora: ſerpentes & volucres pennatæ. *Veron. & A.* Et omnia pecora, reptilia & volatilia pennata. [*Cod. Veron. ubique habet* Pinnata, *&* Pinnas.]
(e) *Verſu* 12. Senea. *Veron. A. R. & Caſſ.* Seniores.
(f) *Verſu* 13. Super cælum & terram *Veron.* In cœlo, & in terra, *& ita A. in editis; in Mss. vero*, In terra & cælo, *Et ita Gr. Vatic.* ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ:

CXLIX.

Alleluia (1) Aggeu, * ce Zacchariu.

Asate * to Quirio aſma cenon,
I eneſis autu en eccleſia oſion.
Euphrantheto Iſrahel epi to
pyeſanti auton,
Ce yiy Sion agalliaſthoſan epi to baſili auton.
Eneſatoſan to onoma autu en choro,
En tympano, ce pſalterio
pſalatoſan auto.
Oti eudoci Quirios
en lao autu,

Ce ypſo-

* Cod. & Zacchareu. Hic etiam Antiquarius latinū ſe prodit.
* Cod. *Aſato*, mendoſè.

CXLIX.

Alleluja. (a) Aggæi & Zachariæ. 1.

Cantate Domino canticum novum;
Laus ejus in Eccleſia ſanctorum.
Lætetur Iſrahel in eo 2.
qui fecit eum;
& filii Sion exultent in rege ſuo.
laudent nomen ejus in choro; 3.
in tympano & pſalterio
pſallant ei:
quoniam beneſenſit Dominus (b) 4.
in populo ſuo;

& exal-

(1) In Gr. Vatic. deeſt, *Aggeu ce Zachariu*.

(a) *In Tit. poſt* Alleluja, *Veron. Gr. Latin. Addit* Aggæi & Zachariæ.
(b) *Verſu* 4. *Vulgata*, Quia beneplacitum eſt Domino. *Veron.* Quoniam beneſenſit Dominus. *A.* Quoniam benefecit Dominus. *Ibid.* Et exaltabit. *Veron. & A. in Mss.* Exaltavit, *teſtibus Cl. editoribus S. Mauri. Ibid.* In ſalutem. *Veron. A. G. C.* In ſalute, *juxta Gr. Vatic.* ἐν σωτηρίᾳ. *Hebr.* In Ieſu.

Ce ypſoſi prais en ſoteria.
Cauchéſonte oſiy en doxe,
ce * agalliaſthoſan epi ton citon auton.
E ypſoſis tu Theu en [1] to laryggi auton,
Ce [2] e ronphee diſtomy
en tes cherſin auton.
Tu pyeſe ecdiceſin
en tys ethneſin,
Elegmus en tys lays.
Tu deſe tus baſilis auton
en pedes,
Ce tus endoxus auton en chiropedes
ſideres.
Tu pyeſe en autys crima
engrapton,
Doxa aute eſtin paſin
tys oſiys autu.

* Reponitur ſec. cur. agalliaſonte, juxta Gr. Vat.

& exaltavit manſuetos in ſalute.
Exultabunt ſancti in gloria: 5.
& (c) lætabuntur in cubilibus ſuis.
Exaltationes Dei (d) in faucibus eorum, 6.
& frameæ bis acutæ
in manibus eorum,
ad faciendam vindictam 7.
(e) in gentibus,
objurgationes in populis;
ut alligent (f) reges eorum 8.
in compedibus,
& * nobiles eorum (g) in vinculis
ferreis;
ut faciant in eis judicium 9.
* conſcriptum.
Gloria hæc eſt omnibus
ſanctis ejus.

*Cod. noviles, ſumpto V pro B.

* Cod. conſcribtum, & ita ubiq;

[1] In Gr. Vatic. deeſt art. *to*.
[2] In Gr. Vatic. deeſt art. *e*.

(c) *Verſu 5. ante* Lætabuntur, *Veron. addit cum Gr. Vatic.* καὶ.
(d) *Verſu* 6. In gutture. *Veron. A. R. & Caſſ.* In faucibus. *Ibid.* Et gladii ancipites. *Veron. cum ſolo A.* Et frameæ bis acutæ.
(e) *Verſu* 7. In nationibus. *Veron. & A.* In gentibus. *Ibid.* Increpationes. *Veron.* Abjurgationes; *ſed emendavimus ex A.* Objurgationes.
(f) *Verſu* 8. Ad alligandos. *Veron. & A.* Ut alligent. *Gr. Vatic.* τοῦ δῆσαι.
(g) *Ibid.* In manicis. *Veron. A. R. & Caſſ.* In vinculis.

CL.

Alleluia.

Enite ton Theon en tys agiys autu,
Enite auton en ſtereomati
dynameos autu.
Enite auton epi tes dynaſties autu,
Enite auton cata
to plethos tes megaloſynes autu.
Enite auton en echo ſalpingos,
Enite auton en pſalterio, ce cithara.
Enite auton en tympano, ce choro,
Enite auton en chordes, ce organo.
Enite auton en cymbalis
euechys,
Enite auton en cymbalis
alalagmu.
Paſa pnoe eneſato ton Quirion.

CL.

Alleluja.

Laudate Dominum in ſanctis ejus;
laudate eum in firmamentum
virtutis ejus;
laudate eum (a) in poteſtatibus ejus: 2.
laudate eum ſecundum
multitudinem magnificentiæ ejus.
Laudate eum in ſono tubæ: 3.
laudate eum in pſalterio & cithara:
laudate eum in tympano & choro: 4.
laudate eum in cordis & organo:
laudate eum in cymbalis 5.
beneſonantibus:
laudate eum in cymbalis
* jubilationis.
Omnis ſpiritus laudet eum. (b) 6.

* Cod. invilationis, ſumpto V pro B.

CLI. Utos

CLI. Hic

(a) *Verſu* 2. Virtutibus. *Veron.* In poteſtatibus. *Caſſ. R. Rom. M. G. C.* Potentatibus, *juxta Gr. Vatic.* ταῖς δυναστείαις. *S. Aug. in Enar. hujus Pſal. num.* 4. *ait:* Laudate eum in virtutibus ejus; *vel, ut alii interpretati ſunt,* In potentatibus ejus. „
(b) *Verſu 6. in fine hujus Pſalmi, qui librum Davidicum claudit, habetur in Vulgata, Text. Hebr. & Paraph.*
„ *Chald.* Alleluja; *quod vocabulum deeſt in Veron. & R. Porro S. Auguſtinus in Enar. Pſalmi CV. num.* 1.
„ *ait:* „ *Pauciſſimi Codices ſunt, (quod quidem in nullo Græcorum reperi, quos inſpicere potui) qui habeant*
„ Halleluja *in fine centeſimi & quinquageſimi Pſalmi, poſt quem jam nullus eſt, qui ad eumdem Canonem*
„ *pertinet.* „

CLI.

Ex Codice Veron. Gr. **Primis caris*, idiotagraphoe. *Ibid.* emonomateſen: *mendosè*.

Utos o Pſalmos * idiographos (1) tu David,
ce exothen tu arithmu; ote * emonomacheſen (2) pros ton Goliad.

MIcros imen en tis adelphis mu;
ce neoteros en to yco tu patros mu;
epimenon ta probata tu patros mu.
E chyres mu epyeſan organon:
y dactyly mu irmoſan pſalterion.
*Cod. *anaggelo.* * Ibid. Cod. *meo*, latinè. Ce tis * anaggeli to Quirio * (3) mu?
Autos Quirios, autos iſacui.
Autos exapeſtilen ton aggelon autu;
ce eren me ec ton probaton tu patros mu:
* C. *echriſen* mendosè. Ib. *chriſios*; Videtur Jonieiſmus, pro *chriſeos*. ce * echriſen me (4) to elei tes chriſeos autu.
Y adelphy mu caly, ce megaly:
ce uc eudoceſen en autys o Quirios.
Exelthon is apanteſin to allophylo,
* Cod. *epicatarafato* mendosè. ce * epicaterafato (5) me en tys ydolys autu.
Ego de ſpaſamenos ten par autu
macheran apecephaliſa auton,
ce era onidos ex yion
Iſrahel.

CLI.

Hic Pſalmus proprie * ſcriptus eſt (*a*) *Ex Cod. Veron. Latino.* * *Cod.* ſeribrus eſt.
in David. Extra numerum eſt: ubi
pugnavit cum Goliat.

PUſillus eram * inter fratres meos; **Cod habet*, inter fratribus meis.
& * adoleſcentior in domo patris mei: * *Cod.* aduleſcentior, *V pro O.*
paſcebam oves patris mei.
Manus meæ fecerunt organum: 2.
digiti mei aptaverunt pſalterium.
Et quis adnuntiavit Domino meo? 3.
ipſe Dominus, ipſe exaudivit me.
*
& tulit me de * ovibus patris mei: 4. * *Deeſt*, ipſe miſit Angelum ſuũ.
& unxit me (*b*) in miſericordia unctionis ſuæ.
Fratres mei boni, & magni: (*c*) & non 5. * *C.* obibus. *B pro V.*
fuit in eis beneplacitum Domino.
Exivi * in obviam alienigenæ, 6. **Cod.* in obia *mendosè*.
& devoravit me in ſimulacris ſuis. (*d*)
Ego autem * evaginato ab eo ipſius 7. **Cod.* evaninato.
gladio, amputavi caput ejus,
& abſtuli opbrobrium ex filiis
Iſrahel.

(1) Gr. Vatic. [illegible].
(2) Gr. Vatic. [illegible].
(3) Deeſt *mu* in Gr. Vatic. Cod. Veron. habet *meo*, quod Amanuenſem noſtrum latinum prodit.
(4) Gr. Vatic. [illegible].
(5) In Græco Vatic deeſt *me*.

(*a*) *Titulus hujus Pſalmi, ait Calmet, græcè ſic habet:* Pſalmus inſcriptus *peculiariter* nomine David; *vel*, Pſalmus autographus. *& propria David manu exarans*: Extra numerum *centum quinquaginta Pſalmorum Canonicorum*, Cum ſingulari certamine cum Goliath conflixit *Pſalterium S. Albini Andeg. habet*: De puero David. *Codd. Reg. 138. & 222. Colbertinus 1339. aliique*. Proprie ſcriptus.
(*b*) *Verſu 4. Editio Calmet*, Oleo unctionis ſuæ. *Veron.* In miſericordia unctionis ſuæ. *Et ita Codex Memm. a.*
„ *Bibl. S. Albini Andegav. & Colb. apud Ferr teſte eodem P. Auguſtino Calmet in Commentario literali*
„ *in hunc Pſalmum, ubi ait*: Eumdem lapſum non ſemel in Pſalmis deprehendere licet, ubi græcè legi-
„ tur eleos miſericordia, pro elajon oleum. Lectio editionis melior eſt, & Græco Textui magis
„ conformis.
(*c*) *Verſu 5. Edit. Calmet*, Fratres mei pulchri, & magni. *Cod. Veron.* Fratres mei boni, & magni. *Et ita Mss. Codd. nuper allati, uti eſt in Græco ad literam. Sed* Bonus *iſthic idem valet ac* Pulcher. *Eadem vox Hebraica* Tob *&* Bonum *&* Pulchrum *ſignificat*.
(*d*) *Verſu 6. Poſt hunc Verſiculum Verſio Arab. addit*: Jeci in illum cum funda mea tres lapides, qui percuſſerunt frontem illius: ac Dei virtute auxiliante dejeci illum: (*Verſu 7.*) Et evaginato gladio ipſius &c.

In Codice membranaceo S. Michaelis Diœceſis Virdunenſis in Lotharingia habetur Pſalterium Græce deſcriptum a Sedulio Scotto Hibernienſi, qui floruit ſæculo IX. in quo legitur hic idem Pſalmus CLI. græcè ſcriptus. Hunc tamen in Hebraicis Bibliis non exſtitiſſe, cum Cl. Montfalconio in Palæographia Græca lib. 3. pag. 236. conſtanter affirmo; & cum eodem, in vetuſtiſſimis exemplaribus Græcis non comparuiſſe, vix dubito. Nam Pſalterium Veron. Græco-Latinum, nulli antiquitate ſecundum, eum quidem exhibet, ſed ſecundis curis; adjectum ab alio Amanuenſe, circa ſæculum nonum. Hic autem Pſalmus neque in Hebræo, neque in Chaldæo, neque in Vulgata Verſione invenitur, & e ſacrarum Scripturarum Canone tum a Græcis tum a Latinis Patribus conſtanter exploditur. Legitur tamen in Verſionibus Syriaca & Arabica: item in pluribus Græcis exemplaribus: in Verſione Anglo-Saxonica: in libris orationum apud Græcos: in aliquot antiquis latinis Bibliis: ac in nonnullis etiam Editionibus. Vide Pſalterium Venetiis editum apud Ant. Pinell. ann. 1687. in XX. [illegible] *diviſum, in quo habetur* [illegible] de victoria, quam David ex Goliath reportavit, *una cum Canticis ex utroque Teſtamento deſumptis, ut in noſtro Veronenſi. S. Athanaſius in Synopſi, ac in Sermone ad Marcellinum de Pſalmorum interpretatione, Euthymius in Prologo in Pſalmos, Vigilius Tapſenſis in Diſputatione Arnobii & Serapionis, Auctor Epiſtolæ ſub nomine Mariæ Caſtabilis ad S. Ignatium, hujus Pſalmi meminerunt. Ad eumdem etiam reſpexere S. Joannes Chryſoſtomus e Græcis in Homilia 17. ad Populum Antiochenum, & e Latinis S. Gaudentius Epiſcopus Brixianus, qui Sermone X. pag. 140. præſtantiſſimæ omnium editionis, a doctiſſimo Viro Canonico Galleardi incomparabili ſtudio ac di-*
„ *ligentia nuper adornatæ, ait*: „ Et ideirco B. David minimus atque contemptus, oleo ſanctificato ſub-
„ limatur in Regnum, & ſe ex humilitate per Dei gratiam ad ſummum ereviſſe faſtigium dignitatis,
„ peculiari carmine gloriatur, dicens:
„ *Puſillus eram inter fratres meos*: Et cætera. „
Exſtat etiam hic Pſalmus in Edit. LXX. Romana 1588. ultimo tamen loco, atque extra ordinem, ſub hoc titulo: Hic Pſalmus idiographus in David, & extra numerum, quando monomachiam iniit cum

Goliad

Goliad. &c. *Elegantem ejus metaphraſia græcè & latinè dedit Olimpia Fulvia Morata, quam vulgavit Jo. Albertus Fabricius in Cod. Pſeudoepigrapho Veteris Teſtamenti, pag. 908. Et Marcus Antonius Flaminius hunc Pſalmum expreſſiſſe videtur illo carmine, quod Paraphraſi triginta Pſalmorum præfixit, quum ait:*

Eram paternæ abjectus in domo puer;
 Cunctiſque fratribus meis
Minor, puſillum in monte paſcebam gregem.

Exſtat demum in Pſalterio S. Germanenſi, cumque pro ſpecimine Characterum illius Codicis Cl. Mabillonius edidit lib. V. Rei Diplematicæ pag. 357. Titulus vero ita ſe habet: Hic Pſalmus ſibi propriè ſcriptus eſt David extra numerum 150 cum pugnavit cum Golia „ Pſalterium iſtud, *inquit laudatus Mabillonius*, uſui fuiſſe B. Germano Pariſiorum Epiſcopo Patrono noſtro, qui anno 570 ad Superos abiit, hujuſce loci vetus traditio eſt; ut probat Index theſauri noſtri ante annos 400. ſcriptus. Audiendus Jacobus Brolius in admonitione iſti Pſalterio præfixa „ Hoc Pſalterium Davidicum, quo beatiſſimus Germanus Pariſiorum Antiſtes quondam uſus eſt, cum inter Sanctorum Reliquias diu in Sacrario conſervatum fuiſſet, ad Bibliothecam ſtudioſorum gratia tandem translatum eſt. „ *Et infra:* „ Anno Incarnati Verbi 1269. erat hujus Monaſterii Sacriſta pius & devotus, Alexander nomine, qui in dinumeratione Reliquiarum ſuæ fidei commiſſarum ſpecialiter Pſalterium S. Germani nominat &c. *Quum autem ad lectoris eruditionem ſubnectere hic placuerit hunc ipſum Pſalmum, prout edidit Ven. Card. Thomaſius in Pſalterio Romano: & ad latus in pagella vacuum ſpatium informe relinqueretur, amica ſignificatione P. Jos Chryſoſtomi a S. Joſeph Ordinis Scholarum Piarum, cui hæc mea Editio non parum debet, ad majorem hujus apocryphi Cantici ſeu Pſalmi notionem, appoſuimus Commentarium, quod opportune mihi ad manus venit in evolvendis Gloſſis cujuſdam anonymi in librum Pſalmorum. Idem, confido, lectoribus non fore ingratum. Exſtat in Codice Vaticano Bibliothecæ Palatinæ, ſcripto, ut videtur, circa ſæculum nonum ab Edilberit, ſeu Edilberto, filio Benitfridi.*

Ex Codice Vaticano
Bibliothecæ Palatinæ,
ſignato numero 68.

* PUſillus eram. Hic Pſalmus proprie David ſcriptus, extra numerum, cum pugnabat contra Goliath. *Vox Chriſti ſaeculum exhortantis. Hic Pſalmus per Hebraeos primus in Cantico, victoriam indicat cum Goliath: & ideo in fine ponitur, quia alia ſequentia in hoc Pſalmo pueriliа ſunt Cantica.* Puſillus eram inter fratres meos; *ideſt, in Tribu Juda, vel inter filios * Iſai.* Et * adoleſcentior in * domo patris mei; *ideſt de ſeptem fratribus meis ego octavus.* Paſcebam oves patris; *ideſt opus aptum puero.* Manus meæ fecerunt organum; *ideſt, duo genera organorum ſunt, unum majus, quo duodecim viri ſaltant, aliud minus, quo unus vir ſaltat.* Et quis adnunciavit Domino meo? *ideſt ac ſi diceret* * badethbit do emi fered *perſonam meam minimam.* Ipſe Dominus, ipſe omnium; *ideſt magnorum & parvorum.* Ipſe miſit Angelum ſuum: *ideſt Samuelem ad me ordinandum.* Et unxit me in miſericordia; *ideſt in unctione (1) enim donum miſericordia continetur.* Fratres boni, *ideſt fortes*, & magni, *ideſt corpore.* * Exivi * obviam alienigenæ, *ideſt Goliath de Philiſtinis.* Et maledixit mihi in ſimulacris, *ideſt in * idolis ſuis.* Et abſtuli obprobrium de filiis Iſrahel; *ideſt per XL. dies provocabat nos ad bellum. Finit liber Pſalmorum in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Lege in pace. Sicut portus oportunus navigantibus, ita * verſus noviſſimus ſcribentibus. Edilberit filius Benitfridi ſcripſit hunc Gloſſam. Quicumque hoc legat, oret pro ſcriptore. Et ipſe ſimiliter omnibus populis, & tribubus, & linguis, & univerſo generi humano æternam ſalutem optat in Chriſto. Amen, amen, amen.*

* *Cod. Iſſai.*
* *Adoliſcentior.*
* *Domu.*
* *Hæc verba Theutonicum oſtendant auctorem.*
* *Hic aliquid deſideratur.*
* *Exibi*, B pro V.
* *Oviam.*
* *Idolis*, V pro O.
* *Vorſus.*

CLI.

* Hic Pſalmus proprie ſcriptus
David, & extra numerum: cum
pugnavit cum Goliath.

PUſillus * eram
 inter fratres meos;
& adoleſcentior
 in domo patris mei:
paſcebam oves patris mei.
Manus meæ fecerunt organum:
& digiti mei
 aptaverunt psalterium.
Et quis adnuntiavit
 Domino meo?
Ipſe Dominus ipſe
 omnium * exaudivit.
Ipſe miſit Angelum ſuum
 & tulit me de ovibus patris mei:
& unxit me * in miſericordia
 unctionis ſuæ.
Fratres mei *
 boni & magni:
& non fuit beneplacitum
 in eis Domino.
Exivi obviam alienigenæ,
& maledixit me
 in ſimulacris ſuis.
Ego autem evaginato ab eo
 ipſius gladio,
amputavi caput ejus,
 & abſtuli opprobrium
 a filiis Iſrael.

* *Cod. Oratorii B. VI.*
* *Codd. Orat. B. VI. & Vatic. 84.*
* *Cod. Vat.* exauditor. *Et ita Editio P. Calmet.*
* *Cod. Vat.* unctione miſericordiæ ſuæ. *Editio P. Calmet*, oleo unctionis ſuæ.
* *Edit. P. Calmet*, pulchri & magni.

EXPLICIT PSALTERIUM.

INCIPIUNT CANTICA.

Asomen to Quirio, endoxos gar dedoxaſte.
Ippon ce anabaten erripſen
is thalaſſan.
Boethos ce ſcepaſtes
egenethe my is ſoterian

*Ante *Mu*, videtur deeſſe *Ytos*, ut habet Gr. Vatic.

Mu * Theos, ce doxaſo auton.
Theos tu patros mu, ce ypſoſo auton.
Quirios ſyntribon polemus,
Quirios onoma auto.
Armata Farao,
ce ten dynamin autu
erripſen is thalaſſan,
Epilectus anabatas, triſtatas.
(1) catepontiſen
en erythra thalaſſe,
Ponto ecalypſen autus.
catedyſan

* *Os*, mendum pro, *is*.

* os bython (2) os
lithos.
E dexia ſu Quirie dedoxaſte
en iſchyi,
E dexia ſu chir Quirie
ethrauſen echthrus.

* Poſt *plethos*, quod videtur mendum pro, *plethi*, jacet duarum literarum ſpatium vacuum.

Ce (3) to plethos * doxes ſu
ſynetripſas tus ypenantius.
Epeſtilas (4) ten orgen ſu, ce catephagen
autus (5) oſi calamen.
Ce dia pneumatos tu thymu ſu dieſte
to ydor. epage (6) os tiehos
ta ydata.
Epage ta cymata en meſo tes thalaſſes.
Ipen o echthros, dioxas
catalempſome (7) autus,
Merio ſcyla, empleſo
pſychen mu,
Anelo te machere mu,
cyrieuſi e chir mu.
Apeſtilas to pneuma ſu,
ecalypſen autus thalaſſa.
Edyſan oſi (8) molybos
en ydati ſphodro.
Tis omyos ſy en theys Quirie;
tis omyos ſi;

Dedo-

*Cant. Exodi cap. 15.

Loca, quæ ab anſulis hujuſmodi [„] intercluduntur, variant a noſtra Vulgata, & Græco Vatic. adamuſſim correſpondent.

Cantemus Domino, glorioſe enim honorificatus eſt:
equum & aſcenſorem projecit
in mare.
(*a*) Adjutor & protector mihi
fuit in ſalutem. „
Hic Deus meus; & honorificabo eum.
Deus patris mei; exaltabo eum.
Dominus (*b*) conterens bella:
Dominus nomen eſt illi. „
Currus Pharaonis,
& (*c*) poteſtatem „ illius
projecit in mare.

*Cod. aſcendorea, mendosè.

(*d*) Electos * aſcenſores & ternos
ſtantes, demerſit
in rubrum mare. „
Pelagus (*e*) operuit „ eos:
(*f*) merſerunt „
in profundum tamquam
lapis.
Dextera tua, Domine, honorificata eſt
in virtute:
dextera tua, Domine,
confregit (*g*) inimicos: „

*Cod. multitudine; mendosè. Ib. ſupplevimus, majeſtatis, ex edit. R. Ven. Card. Thomaſii.

& per * multitudinem majeſtatis tuæ
(*h*) confregiſti adverſarios. „
Miſiſti iram tuam; (*i*) & „ comedit
eos tamquam ſtipulam:
& (*k*) per ſpiritum iræ tuæ diviſa eſt aqua.
Steterunt ut murus
aquæ:
gelaverunt undæ „ in medio mari.
Dixit inimicus: (*l*) Perſequens

*Lege, comprehendens

adſequar; * conprehens illos: „
partibor ſpolia; (*m*) replebo
animam meam:
interficiam gladio meo:
dominabitur „ manus mea.
(*n*) Miſiſti ſpiritum tuum: „
& operuit eos mare.
merſerunt tamquam plumbum
(*o*) in aquam validam. „
(*p*) Quis ſimilis tibi in Diis, „ Domine?
quis ſimilis tibi?

Hono-

[1] Gr. Vatic. κατεποντίσθησαν. Ibid. Gr. Vatic. omittit *en erythra thalaſſe*, quod habet Vulg. *in mari rubro*.
[2] Gr. Vatic. habet ὡσεί.
[3] Gr. Vatic. τῷ πλήθει τῆς δόξης.
[4] Gr. Vatic. ἀπέστειλας. In Gr. Vatic. deeſt *ce*.
[5] Gr. Vatic. ὡς.
[6] Gr. Vatic. ὡσεί.
[7] In Gr. Vatic. deeſt *autus*.
[8] Gr. Vatic. μόλιβος.

(*a*) Ita & Gr. Vatic. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν.
(*b*) Ita Vatic. συντρίβων πολέμους, κύριος ὄνομα αὐτῷ.
(*c*) Juxta Vatic. τὴν δύναμιν.
(*d*) Ita Vatic. ἐπιλέκτους ἀναβάτας καὶ τριστάτας κατεπόντισεν. Gr. Veron. *catepontiſen*.
(*e*) Ita Vatic. ἐκάλυψεν.
(*f*) Vatic. κατέδυσαν.
(*g*) Ita Vatic. ἐχθρούς.
(*h*) Ita Vatic. συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους.
(*i*) Ita Veron. *ce*.
(*k*) Ita Vatic. διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα, ἐπάγη τὰ κύματα.
(*l*) Ita Vatic. διώξας καταλήψομαι. [Gr. Veron. addit *autus*.]
(*m*) Ita Vatic. ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρῃ μου, κυριεύσει.
(*n*) Ita Vatic. ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου.
(*o*) Juxta Vatic. ἐν ὕδατι σφοδρῷ.
(*p*) Ita Vatic. τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς.

Dedoxaſmenos en agiys,
Thaumaſtos en doxes,
pion terata.
* Mendum pro, *dexian.* Exetinas ten * xian ſu,
(9) ce catepien autus e ge.
Odegeſas te diceoſyne ſu
ton laon ſu tuton,
on elytroſo.
Parecaleſas te iſchyi ſu
* Tò *catalimma*, mendum, pro *catalyma*. is * catalimma agion ſu.
Ecuſan ethne, ce orgiſtheſan.
Odines elabon
(10) y catycuntes Filiſtim.
Tote eſpeuſan
egemones Edom,
Ce archontes Moabiton.
Elaben autus tromos.
Etaceſan pantes
y catycuntes Chanaan.
Epipeſe (11) ep autus phobos ce tromos.
megethi brachionos ſu
Apolithothetoſan eos u
(12) parelthy o laos

Utos on ectefo.
Iſagagon cataphyteuſon
autus is oros
cleronomias ſu,
Is etymon catyceterion ſu
o catertiſo Quirie.
Agiaſma Quirie
o etymaſan
e chires ſu,
Quirie (13) o baſileuon is ton eona,
ce ep eona, ce eti.
Oti iſelthen
ippos Farao
Syn armaſin ce anabates
is thalaſſan (14) erythran,
Ce epegagen ep autus Quirios
to ydor tes thalaſſes.
Y de yiy Iſrahel
eporeutheſan

dia

Honoratus es in eis,
(*q*) mirabilis in majeſtatibus, „
ſaciens (*r*) prodigia. „
Extendiſti (*ſ*) dexteram „ tuam;
& devoravit eos terra.
Ducatum præſtitiſti (*t*) juſtitia „ tua
populo (*u*) huic „ quem
eripuiſti:
(*x*) exhortatus es virtute „ tua,
in habitatione ſancta tua.
(*y*) Audierunt „ gentes & iratæ ſunt:
gemitus conprehenderunt
inhabitantes (*z*) Philiſtim. „
Tunc (*aa*) properaverunt
duces „ Edom
(*bb*) & principes Moabitarum: „
adprehendit illos „ timor.
(*cc*) Tabuerunt „ omnes
inhabitantes Chanaan.
Inruit ſuper eos timor & tremor
magnitudinis brachii tui.
(*dd*) Lapides fiant „ omnes, donec
tranſeat populus, Domine:
uſque dum tranſeat
populus tuus
hic, quem poſſediſti.
Introduc & (*ee*) planta „
eos * in montem
hereditatis tuæ, * *Cod.* in monte.
(*ff*) in * præparatam habitationem tuam, „ * *Cod.* in præparata.
quam præparaſti, Domine,
(*gg*) ſanctificationem, „ Domine,
quam (*hh*) præparaverunt „
manus tuæ,
Domine, (*ii*) * regnans, „ in ſæcula * *Cod.* regnas.
(*kk*) & in ævum „ & adhuc.
(*ll*) Quoniam, „ * introivit * *Cod.* introibit.
(*mm*) equitatus „ Pharaonis
cum curribus & (*nn*) aſcenſoribus „
in mare.
&„ ſuperduxit (*oo*) ſuper eos Dominus
aquam maris.
Filii autem Iſrahel
ambulaverunt

per

[9] Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.
[10] Cod. *y catycuntes &c* contra leges grammatices. Gr. Vatic. κατοικοῦντας φυλιστιείμ.
[11] Gr. Vatic. ἐπιπέσοι.
[12] Gr. Vatic. παρέλθῃ. Hoc ſpatium vacuum relinquitur, quia Textus Græcus non repetit: *ros u parelthy o laos*, quæ latinus a fronte poſitus geminat: *uſque dum tranſeat populus tuus.*
[13] Gr. Vatic. κύριος, omiſſo ο.
[14] In Gr. Vatic. deeſt *erythran*.

(*q*) Ita Vatic. θαυμαστὸς ἐν δόξαις.
(*r*) Ita Vatic. τέρατα.
(*ſ*) Ita Vatic. τὴν δεξιάν.
(*t*) Ita Vat. τῇ δικαιοσύνῃ.
(*u*) Addit, *huic*; & ita Vatic. αὐτῷ.
(*x*) Ita Vatic. παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ.
(*y*) Ita Vatic. ἤκουσαν.
(*z*) Ita Veron. Gr *Filiſtim*, lege *Philiſtim*.
(*aa*) Ita Vatic. ἔσπευσαν ἡγεμόνες.
(*bb*) Ita Gr. καὶ ἄρχοντες Μωαβιτῶν. ἔλαβεν αὐτούς.
(*cc*) Ita Vatic. ἐτάκησαν.
(*dd*) Ita Vatic. ἀπολιθωθήτωσαν.
(*ee*) Ita Vatic. καταφύτευσον.
(*ff*) Ita Vatic. εἰς ἕτοιμον κατοικητήριόν σου.
(*gg*) Poſt *ſanctificationem*, deeſt *tuam*; Et ita in Gr. Vatic.
(*hh*) Ita Vatic. ἡτοίμασαν.
(*ii*) Et ita Vatic. βασιλεύων.
(*kk*) Addit, *Et in ævum*, cum Vatic. καὶ ἐπ' αἰῶνα.
(*ll*) Ita Vatic. ὅτι.
(*mm*) Vatic. ἵππος.
(*nn*) Ita Vatic. ἀναβάταις.
(*oo*) Ita Vatic. ἐπήγαγεν.

dia xeras en meſo tes thalaſſes.
Labuſa de e (15) *Maria*
e prophetis e adelphe Aaron
to tympanon en te chiri autes,
Ce eſeltboſan paſe e gyneces
opiſo autes meta tympanon,
ce choron.
Exerchen de outon Mariam leguſa,
Aſomen to Quirio, endoxos gar
dedoxaſte,
Ippon ce anabaten
erripſen is thalaſſan.

per ſiccum per medium (*pp*) mare. „
Sumpſit autem Maria 20.
Prophetiſſa, ſoror Aaron,
tympanum in manu ſua:
& exierunt omnes mulieres
poſt illam cum tympanis
& choris.
Et præerat eis (*qq*) *Maria*, „ *dicens*: 21.
Cantemus Domino, glorioſe enim
honorificatus eſt:
equum & (*rr*) aſcenſorem „
projecit in mare.

[15] Codex infra habet *Mariam*, juxta Gr. Vatic.

(*pp*) Juxta Vatic. τῆς θαλάσσης.
(*qq*) Addit *Maria*, cum Gr. Veron. & Vatic.
(*rr*) Poſt *aſcenſorem*, deeſt *ejus*, & ita in Græco Vaticano.

Exhibere non ingratum erit hoc loco, hoc ipſum Canticum ex ſupralaudato Codice membranaceo Monaſterii S.Michaelis Diœceſis Virdunenſis in Lotharingia, deſcripto a Sedulio Scotto Hyberniensi, qui floruit ſæc.IX. in quo habetur Pſalterium Græco-Latinum cum Canticis ſecundum veterem Verſionem, ut opinatur clariſs. Montfalconius, qui lib.3. Palæographiæ Græcæ hoc Canticum Exodi Græco-Latinum pro ſpecimine edidit.

A. ᾠδὴ τοῦ (*ſic*) Εξόδου.

Ἄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ μεγαλωσυς (*ſic*) δεδόξασθε (*ſic*)
ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν
βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίον (*ſic*)
Οὗτος ὁ θεός μου καὶ δοξάσω αὐτὸν
Θεὸς τοῦ πατρός μου καὶ ὑψώσω αὐτὸν
Κύριες συντρίβων πολέμους, κύριος ὄνομα αὐτῷ
ἅρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν
ἐπιλέκτους, ἐπιβάτας, τριστάτας κατεπόντισεν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ
πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς, κατέδυσαν εἰς βυθὸς ὡσεὶ λίθος
ἡ δεξιά σου κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχυὶ
ἡ δεξιὰ τῆς χειρός σου κύριε ἔθραυσεν ἐχθρούς,
καὶ ἐν τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας ἐχθρούς.
ἀπέστειλας τὴν ὀργήν σου, καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς ὡς καλάμην,
καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ
ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα
ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης
εἶπεν ὁ ἐχθρὸς διώξας καταλήψομαι
μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω τὴν ψυχήν μου
ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει χείρ μου ἀπέστει-

Primum Canticum Exodi.

I. Cantemus Domino glorioſe enim magnificatus eſt,
equum, & aſcenſorem projecit in mare;
adjutor, & protector factus eſt mihi in ſalutem.
iſte Deus meus, & glorificabo eum,
Deus Patris mei, & exaltabo eum.
Dominus conterens bella, Dominus nomen eſt ei.
currus Faraonis, & exercitum ejus projecit in mare:
electos aſcenſores, ternos ſtantes, demerſit in rubro mare,
Pelago cooperuit eos, devenerunt in profundum tamquam lapis.

II. Dextra tua, Dñe, glorificata eſt in virtute,
dextra manus tua, Domine confregit inimicos,
& per multitudinem gloriæ tuæ contribulaſti adverſarios.
miſiſti iram tuam, & comedit illos tamquam ſtipulam,
& per ſpiritum iræ tuæ diviſa eſt aqua.
Gelaverunt tamquam murus aquæ,
gelaverunt fluctus in medio mari.

III. Dixit inimicus, perſequens comprehendam,
partibor ſpolia, replebo animam meam:
interficiam gladio meo, dominabitur manus mea. Miſi-

* Mss. ἀπέστειλας.

* ἀπέςειλας τὸ πνεῦμά σου ; καὶ ἐκάλυψεν
αὐτοὺς θάλασσα
ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβος ἐν ὕδατι
σφοδρῷ
τίς ὅμοιος σοι ἐν θεοῖς κύριε ; τίς ὅμοιος σοι
δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαςὸς ἐν δόξαις ποιῶν τέρατα
ἐξέτεινες τὴν δεξιάν σου καὶ κατέπιεν αὐτοὺς ἡ γῆ
ὡδήγησας τὸν λαόν σου τοῦτον, ὃν ἐλυτρώσω.
παρεκάλεσας ἐν τῇ ἰσχυΐ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου
ἤκουσαν ἔθνη καὶ ὠργίσθησαν
ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας
φυλιςιείμ
τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες Εδώμ
καὶ ἄρχοντες Μωαβιτῶν, ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος
ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες Χαναάν
ἐπιπέσοι ἐπ᾽ αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος ἐν μεγέθει βραχίονός σου
ἀπολιθωθήτωσαν ἕως ἂν παρέλθῃ (*ſic*) τοὺς λαοὺς σου κύριε
ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου κύριε
οὗτος ὃν ἐκτήσω
εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς
εἰς ὄρος κληρονομίας σου.
εἰς ἕτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατειργάσω κύριε
ἁγίασμα κύριε ὃ ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου
κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ᾽ αἰῶνα καὶ ἔτι
ὅτι εἰσῆλθεν φαραὼ σὺν ἅρμασι καὶ ἀναβάταις αὐτοῦ εἰς θάλασσαν
καὶ ἐπήγαγεν ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης
υἱοὶ δὲ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

Miſiſti ſpiritum tuum, & cooperuit eos mare,
IV. deſcenderunt tamquam plumbum in aquam validiſſimam.
Quis ſimilis tibi in Diis, Domine, quis ſimilis tibi?
glorioſus in Sanctis, mirabilis in majeſtatibus, faciens prodigia:
Extendiſti dexteram tuam, & devoravit eos terra,
gubernaſti populum tuum hunc, quem redemiſti.
Exortatus es in virtute tua, in requie ſancta tua.
V. Audierunt gentes, & iratæ ſunt,
dolores comprehenderunt habitantes Philiſtim,
tunc feſtinaverunt duces Edom,
& principes Moabitarum adprehendit illos tremor,
fluxerunt omnes habitantes Chanaam.
Cecidit ſuper eos timor,& tremor magnitudine brachii tui.
VI. Fiant tamquam lapis donec pertranſeat populus tuus, Domine,
uſque dum tranſeat populus tuus, Dñe, hunc quem adquiſiſti.
inducens plantato eos in montem hereditatis tuæ,

VII. Domine, qui regnas in æternum, & in ſæculum, & adhuc:
quia introiit equitatus Faraonis cum curribus & aſcenſoribus in mare,
& adduxit ſuper eos Dominus aquas maris:
Filii autem Iſrael tranſierunt per ſiccum in medio mari.

EXPL. CANT. EXODI.

* Mendum pro, *archete*, Antiquarius χ græcum pro X latino accepit.

ARXETE * ODE DEUTERONOMIU.

PRoſeche urane, ce laleſo,
ce acueto e ge
(1) ta remata ec ſtomatos mu.
Proſdocaſtho os yetos
apoph-

INCIP. CANT. DEUTERONOMII.

Deuteronomii, cap. 32.

(*a*) ADtende cœlum, & „ loquar:
& audiat terra
verba (*b*) ex ore meo: „
(*c*) exſpectetur, * ſicut pluvia
pronun-

* *Cod.* ſpectetur.

[1] In Gr. Vatic. deeſt art. *τα*.

(*a*) Ita & Gr. Vatic. πρόσεχε, οὐρανὲ, καὶ λαλήσω, καὶ

(*b*) Ita Vatic. ἐκ στόματός μου.

(*c*) Ita Vatic. προσδοκάσθω.

(2) apophthegma mu
Ce catabeto os droſos ta remata mu,
Oſi ombros ep agroſtin,
Ce (3) os niphetos epi chorton.
Oti (4) onoma Quiriu ecaleſa.
Dote megaloſynen to Theo emon.
Theos alethina ta erga autu, ce paſe
e ody autu criſis.
Theos piſtos, ce uc eſtin adicia (5) en auto.
Diceos, ce oſios (6) o Quirios.
Emartoſan uc auto
tegna mometa.
Genea ſcolia, ce dieſtrammene
* auta Quirio antapodidote;
Utos (7) laos moros, ce uchi ſophos;
Uc autos (8) ſu pater ectеſato ſe,
ce epieſen ſe, ce (9) ectiſen ſe;
Mneſthete emeras eonos,
Synete (10) ete (11) geneas geneou.
Eperoteſon ton patera ſu,
ce anaggeli ſy,
Tus presbyterus ſu, ce eruſin ſy.
Ote diemerizen o ypſiſtos
ethne, os
dieſpiren yius Adam.
Eſteſen oria ethnon
cat arithmon aggelon Theu.
Ce egenethe meris Quiriu laos
autu Iacob.
ſchyniſma cleronomias
autu Iſrahel.
Autarceſen auton
en te eremo,
En dipſi caumatos en (12) anydro.
Ecycloſen auton,
Ce epedeuſen auton, ce ephylaxen
auton os * coran ophthalmu.
Os aetos (13) ſcepaſi noſſian autu,
ce epi

* Auta, mendum pro tauta.

* Mendum pro, coren.

(d) pronuntiatio mea; „
(e) & * deſcendant ſicut ros verba mea; „
ſicut pluvia ſuper (f) gramen; „
& ſicut (g) nix ſuper fœnum. „
quoniam nomen Domini (h) invocavi.
Date magnitudinem Domino Deo noſtro.
(i) Deus, vera opera ejus: „ & omnes
viæ ejus, judicia.
Deus fidelis, (k) & non eſt injuſtitia in eo: „
juſtus & ſanctus Dominus Deus.
Deliquerunt non Domino, ſed ſibi
(l) filii, vituperabiles. „
Progenies (m) tortuoſa „ & perverſa,
hæc Deo retribuiſtis?
ſicut populus fatuus, & (n) non prudens? „
Nonne * hic tuus (o) pater, „ poſſidet te;
& fecit (p) te, „ & * conſtruit te? *
(q) Conmemoramini dies ſæculi:
intelligite annos ſæculorum. „
Interroga patrem tuum,
& adnuntiabit tibi:
(r) ſeniores „ tuos, & dicent tibi.
Cum partiretur Altiſſimus
nationes * gentium, (ſ) ſicut
diſperſit „ filios Adam:
(t) ſtatuit terminos gentium
per numerum Angelorum Dei. „
(u) Et factus eſt portio Domini „ populus
ejus Jacob:
ſeries hereditatis
ejus, (x) Iſrahel. „
Sufficientiam dedit eis „
in terra deſerta,
(z) in ſiti & æſtu, in * inaquoſis. „
Circumduxit eum,
& docuit (aa) eum: „ & cuſtodivit
eum „ ſicut pupillam oculi:
velut aquila (bb) tegit nidum ſuum;
& ſuper

* Cod. deſcendat.

* Cod. hac.
* Cod. conſtruit.

* Cod. egentium.

* Cod. mendosè, in aquoſis.
* Cod. pupilla, mendosè.

[2] Gr. Vatic. addit art. τὸ, ante *apophthegma*.
[3] Gr. Vatic. ὡσεί.
[4] Gr. Vatic addit art. τὸ, ante *onoma*.
[5] In Gr. Vatic. deeſt *en auto*.
[6] In Gr. Vatic. deeſt art. *o*.
[7] Gr. Vatic. οὐχ.
[8] Gr. Vatic. poſt *autos*, addit οὗτος.
[9] Gr. Vatic ἔπλασε.
[10] Gr Vatic. addit δὴ poſt *Synete*.
[11] Cod. *geneas geneon*, cum nonnullis Gr. libris. Gr. Vatic. γενεᾶς γενεῶν.
[12] Gr. Vatic. addit γῇ, ante *anydro*.
[13] *Scepaſi*, fortè mendum pro *ſcepaſe*; σκεπάσαι enim Homerus, & poetæ dicerent; σκεπάσοι verò, niſi præcederet ὡς, optime ſtare poſſet.

(d) Juxta Vatic. τὸ ἀπόφθεγμά μου.
(e) Ita Vatic. καὶ καταβήτω ὡς δρόσος τὰ ῥήματά μου.
(f) Ita Vatic ἄγρωστιν.
(g) Ita Vatic. νιφετὸς ἐπὶ χόρτον.
(h) Ita Vatic. ἐκάλεσα.
(i) Ita Vatic. Θεὸς ἀληθινὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
(k) Ita Vat. καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία. Gr. Veron. addit *en auto*.
(l) Ita Vatic. τέκνα μωμητά.
(m) Juxta Gr. σκολιά.
(n) *Non prudens*, pro *imprudens*, ſive, *inſipiens*. Et ita Vatic. οὐχὶ σοφός.

(o) Poſt *pater*, deeſt *qui*, cum Vatic.
(p) Addit *te*, cum Vatic. σέ.
(q) Ita Vatic. μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος, σύνετε ἔτη γενεῶν.
(r) Ita Vatic. τοὺς πρεσβυτέρους.
(ſ) Ita Vatic. ὡς διέσπειρεν.
(t) Ita Vatic. ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, cum Rufino Aquilejenſi in expoſitione Symboli, S. Hieronymo lib. 2. in Micheam, S. Gregorio Papa in homil. 34. nec non Novatiano in libro de Trinitate, qui ſub nomine Tertulliani falsò circumferebatur. Sanctus etiam Joannes Chryſoſtomus videtur huc ſpectaſſe, cum in epiſt. ad Coloſſ. homil. 3. ſic ſcripſit. τὸ πρότερον κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν ἦσαν οἱ ἄγγελοι, νῦν δὲ οὐ κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν πιστῶν, hoc eſt: *Primùm ſecundum numerum Nationum erant Angeli; nunc vero non ſecundum numerum nationum, ſed ſecundum numerum fidelium.*
(u) Ita Vatic. καὶ ἐγενήθη μερὶς κυρίου.
(x) Addit *Iſrahel*; Ita Vatic. Ἰσραήλ.
(y) Ita Vatic. αὐτάρκησεν αὐτόν.
(z) Juxta Vatic. ἐν δίψει καύματος ἐν γῇ ἀνύδρῳ.
(aa) Addit bis *eum*, cum Vatic αὐτόν.
(bb) Ita Vatic. σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς νοσσοῖς αὐτοῦ ἐπεπόθησε. διεὶς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτοὺς, καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ.

ce epi tys noſſiys autu
epepothiſen.
Diis tas pterygas autu edexato autus,
ce anelaben autus
epi ton metaphrenon autu.
Quirios monos egen autus, (14) ce uc en
met auton Theos allotrios.
Anebibaſen autus epi ten iſchyn tes ges.
Epſomiſen autus (15) genemata agron,
Ethelaſan meli ec petras,
ce eleon ec ſtereas petras.
Butyron boon, ce gala probaton
meta ſteatos arnon,
ce crion, yion
tauron ce tragon,
Meta ſteatos nephron pyru,
(16) ema ſtaphyles
Epyon * ynon, ce ephagen
Iacob, ce enepleſthe,
Ce apelactiſen o egapemenos,
Eplatynthe, (17) epachynthe,
ce apeſte apo Theu
ſoteros autu, ce encatelipen
Theon (18) ton pyeſanta (19) auton.
Paroxynan me (20) epi Theis allotriys
en bdelygmaſin auton
exepicranan me.
Ethyſan demoniys,
ce u Theo.
Theys, ys uc ediſan.
ceny * prophaty icaſin,
* ys uc ediſan
y pateres auton.
Theon ton genneſanta ſe
encatelipes,
Ce epelathu Theu tu trephontos ſe.
Ce iden Quirios, ce ezeloſen,
ce (21) paroxynen
di orgen yion auton,
ce thygateron, ce ipen.
Apoſtrepſo to proſopon mu ap auton,
ce dixo ti eſte autys
ep (22) eſchatu ton imeron,
Oti

* *Epyon*, mendum. Lege, *epien*, juxta Gr. Vatic. aut *epian*.

* Mendum pro *proſphaty*. Gr. Vatic. præponit καί.

* *Ys*, mendum pro *us*

& ſuper * pullos ſuos
concupivit:
exſpandens * alas ſuas, recepit eos;
& ſuperpoſuit eos
ſcapulis ſuis. „
Dominus ſolus eduxit (cc) eos: & non fuit
cum eis „ Deus alius.
Impoſuit (dd) eos in virtute terræ:
& aluit eos * fructibus terræ. „
Lactavit eos mel de petra:
& oleum (ee) de ſolida petra, „
butyrum * (ff) boum, „ & lac (gg) ovium, „
cum adipe agnorum
& arietum, (hh) filiorum
taurorum & hircorum,
cum * adipe renum frumenti,
& ſanguine uvæ.
Bibit * vinum & manducavit
Jacob, & ſatiatus eſt:
& recalcitravit dilectus.
Pinguis factus eſt & dilatatus eſt: „
(ii) receſſit a Deo
* ſalutari ſuo; & dereliquit
Deum qui fecit eum. „
Exacerbaverunt (kk) me in alienis:
in execrabilibus ſuis
inamaricaverunt me. „
Sacrificaverunt dæmoniis
& non Deo,
Diis * quos (ll) non noverunt: „
* novi (mm) legentes „ venerunt
eis, quos (nn) ignorabant „
patres eorum
Deum qui genuit te
dereliquiſti;
& oblitus es (oo) Dei * alentis te.
Et „ vidit Dominus, & (pp) * zelatus eſt:
& exacerbatus eſt
per iram filiorum ſuorum
& filiarum: „ & dixit:
avertam * faciem meam ab eis;
(qq) & oſtendam quid erit eis
in noviſſimo:
L l quoniam

* *Cod.* pupillos; *mendoſè*

* *Cod.* ſpandens.

* *Cod.* fluctibus.

* *Cod.* buturum.

* *Cod. mendoſè*, cum adi renum & frumento, ſanguine

* *Cod.* vivil, *utrobique ſupra B.*

* *Cod.* ſalutare.

* *Cod.* Dii, *ſolæcum.*

* *Lege*, novellæ gentes.

* *Cod.* alientis te.

* *Cod.* dulatua eſt.

* *Cod.* faciem ſuam.

(14) Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.
(15) Gr. Vatic. γεννήματα.
(16) Gr. Vatic. addit καὶ ante *ema*.
(17) Gr. Vatic addit ἐλιπάνθη, deinde ordine mutato, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη.
(18) Gr Vatic. addit art. τὸν ante *Theon*.
(19) Poſt *auton*, Gr. Vatic. transfert: *ce apeſte apo Theu &c.*
(20) Gr. Vatic. ἐπ' ἀλλοτρίοις, omiſſo *Theis*, quod tamen habet Vulg. *Diis*.
(21) Gr. Vatic. παρωξύνθη.
(22) Gr. Vatic ἐσχάτων ἡμερῶν.

(cc) Ita Vatic. αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν.
(dd) Ita Vatic. ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς, ἐψώμισεν αὐτοὺς γεννήματα ἀγρῶν.
(ee) Ita Vatic. ἐκ στερεᾶς πέτρας.
(ff) Ita Vatic. βοῶν.
(gg) Ita Vatic. προβάτων.
(hh) Ita Vatic. υἱῶν ταύρων καὶ τράγων, μετὰ στέατος νεφρῶν πυροῦ, καὶ αἷμα σταφυλῆς ἔπιεν οἶνον. καὶ ἔφαγεν Ἰακώβ, καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη (Τὸ ἐπαχύνθη non vertit Italæ Author; in Græco Veron. deeſt Τὸ ἐλιπάνθη) ἐπλατύνθη.
(ii) Juxta ordinem Gr. Veron. *ce apeſte apo Theu ſoteras autu, ce encatelipen Theon ton pyeſanta auton.*
(kk) Ita Vatic. παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἐν βδελύγμασιν αὐτῶν παρεπίκρανάν με.
(ll) Ita Vatic. οὐκ ᾔδεισαν.
(mm) Ante *legentes* deeſt, *Et*, cum Gr. Veron. Forte legend. *novi, recentes*; vel potius, ut in marg.
(nn) Juxta Vatic. οὐκ ᾔδεισαν.
(oo) Ita Vatic. Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. καί.
(pp) Ita Vatic. ἐζήλωσε. καὶ παρωξύνθη δι' ὀργὴν υἱῶν αὐτοῦ καὶ θυγατέρων.
(qq) Ita Vatic. καὶ δείξω τί ἔσται αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν, ὅτι.

Oti genea exeſtrammene eſtin.
yiy, ys uc eſtin piſtis en autys.
Auty parezeloſan me
ep u (23) theys.
Parorgiſan (24) me en tys ydolis auton,
Cego * parazeloſo autus
ep uc ethni, ep ethni
aſyneto
parorgio autus.
Oti pyr ecceeaute ec tu thymu
mu, cautheſete
eos adu (25) catotatu.
Ce (26) cataphagete ten gen,
ce ta (27) genemata autes.
phlexi themelia oreon.
Synaxo (28) ep autus caca,
ce ta vele mu (29) ſyntelefo
is autus.
Tecomeni limo, ce broſi
orneon, ce opiſthotonos
aniatos.
Odontas therion
* apoſtello is autus
meta thymu * ſy-
ronto epi (30) ges.
Exothen ateguoſi
autus machera,
ce ec ton (31) tamion phobos.
Neaniſcos ſyn partheno,
Thelazon meta * catheſtecotos
* praesbyteru.
Ipa *, diaſpyro autus, pauſo de
ex anthropon
to mnemoſynon auton.
I me di orgen echthron,
ina me (32) macrochroniuſin,
Ina me ſynepithonte y ypenantiy.
me pote (33) ipoſin, e chir emon
ypſele, ce uchi Quirios epieſen
tauta panta.
Oti ethnos apololecos
bulen eſtin,
Ce uc eſtin en autys
epiſteme.
Uc ephroneſan ſyniene.

tauta

* Cego, mendum aut pro, ce ego: aut pro cago.

* Videtur mendum pro, apoſtelo Gr. Vatic. ἐξαποστελῶ.

* Syronto, mendum pro, ſyroo-ton.

*Cod. mendosè, cates.

* Mendum pro, preſbyteru. Gr. Vatic. πρεσβύτου.

* Diaſpyro, videtur mēdū pro, διασπερῶ, quod habet Gr. Vatic.

quoniam „ natio perverſa eſt,
(rr) filii, in quibus non eſt fides in eis.
Ipſi me in zelum incitaverunt
in non Deo;
exacerbaverunt me in idolis eorum:
& ego in zelum incitabo eos,
in non geutem, in gentem
inprudentem incitabor
iram in eos.
Quoniam (ſſ) „ ignis incenſus eſt ab ira
animi mei: & ardebit
(tt) uſque ad inferos deorſum. „
Comedet * terram
(uu) & generationes ejus:
exuret fundamenta montium. „
Colligam in eos mala:
& ſagittas meas conſummabo
(xx) in eos. „
Tabeſcent a facie mea, & eruut eſca
avium, & languebunt
inſanabiles.
Dentes beſtiarum
immittam in eos,
cum ira trahentium
ſuper (yy) terra. „
A (zz) foris ſine liberis * faciet „
eos gladius:
de (aaa) cubiculis „ timor:
juvenis (bbb) cum virgine,
lactans cum ordinato
ſeniore. „
Dixi, (ccc) diſpargam eos: „ obliterabo
ex hominibus
memoriam eorum.
Niſi (ddd) „ propter iram inimicorum,
(eee) ne longiore tempore ſiut;
ne inponant ſe adverſarii „ eorum;
& dicant; manus * noſtra
excelſa, & non Deus fecit
hæc omnia.
Quoniam (fff) „ natio perdita
mente eſt:
& (ggg) non eſt in eis „
intellectus.
Non (hhh) ſapuerunt intelligere:

hæc

*Cod. comet terra: mendosè.

*Cod. facies.

* Cod. noſtra.

[23] Gr. Vatic. θεῷ.
[24] Gr. Vatic. παρώξυνάν.
[25] Gr. Vatic. κάτω.
[26] Cod. addit ce, cum Vulg. devorabitque. Ibid. addit art. ten.
[27] Gr. Vatic. γεννήματα.
[28] Gr. Vatic. εἰς.
[29] Cod. ſyntelefo, cum aliis Gr. libris. Vulg. complebo. Gr. Vatic. συμπολεμήσω.
[30] Gr. Vatic. γῆν.
[31] Gr. Vatic. ταμιείων.
[32] Gr. Vatic. μακροχρονίσωσιν.
[33] Gr. Vatic. μή.

(rr) Ita Vatic. υἱοὶ οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς. αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ θεῷ. παρώξυνάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει.

(ſſ) Addit quoniam; & ita Vatic. ὅτι.
(tt) Ita Vatic. ἕως ᾅδου κάτω.
(uu) Ita Vatic. καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς. φλέξει θεμέλια ὀρέων.
(xx) Ita Vatic. ἐπ' αὐτούς.
(yy) Poſt terra deeſt & ſerpentum, cum Vatic.
(zz) Ita Vatic. ἔξωθεν ἀτεκνώσει.
(aaa) Ita Vatic. ἐκ τῶν ταμιείων.
(bbb) Ita Vatic. νεανίσκος. σὺν παρθένῳ, θηλάζων μετὰ καθεστηκότος πρεσβύτου.
(ccc) Ita Vatic. διασπερῶ αὐτούς.
(ddd) Ita Vatic. εἰ μή.
(eee) Ita Votic. ἵνα μὴ μακροχρονίσωσι, ἵνα μὴ συνεπιθῶνται οἱ ὑπεναντίοι.
(fff) Addit quoniam: ita Gr. Veron. ὅτι.
(ggg) Ita Vatic. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς.
(hhh) Ita Vatic. οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι. ταῦτα καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

tauta catadexaſthoſin
is ton epionta chronon,
Pos dioxete is chilius,
Ce dyo metacineſuſin
myriadas (34) ce i mi o Theos
apedoto (35) autys,
Ce (36) o Quirios paredocen autus;
Oti (37) uc eſtin o Theos emon, os
y they auton.
Y de echthry emon
anoety.
Ec gar ampelu Sodomon
e ampelos auton,
ce e clematis auton ec Gomorras.
E (38) ſtaphyle auton ſtaphyle choles, botrys
picrias autys.
Thymos draconton o ynos auton,
ce thymos aſpidon aniatos.
Uc idu tauta ſynecte
par emy, ce eſphragiſte
en tys theſaurys mu;
En imera ecdiceſeos antapodoſo,
(39) en cero otan ſphale o pus auton,
oti eggys
imera apolias (40) auton,
Ce pareſtin etyma ymin.
Oti crini Quirios ton laon autu,
ce epi tys dulys autu paraclethesete.
Iden gar paralelymenus autus,
ce eclelypontas en apagoge ce (41) apago
Ce ipen Quirios, pu iſin y They auton,
eph ys epepythiſan ep autys;
On to ſtear ton thyſion auton
eſthiete, ce epinete
ton ſpondon auton.
Anaſteoſan (42) nyn, ce boetheſatoſan ymin,
ce genethetoſan ymin ſcepaſte.
Idete idete, oti ego imi,
Ce uc eſtin Theos plen emu.
Ego apocteno, ce zen pyeſo,
pataxo, cago iaſome,

Ce uc

hæc percipiant
in futurum „ * eſt.
Quomodo (*iii*) perſequetur „ unus mille:
& duo (*kkk*) conmovebunt „
multa milia? niſi Dominus
(*lll*) reddiderit „ illis;
& Dominus (*mmm*) tradiderit „ eos?
Quia (*nnn*) „ non eſt Deus noſter ſicut
dii eorum:
inimici autem noſtri,
inſenſati ſunt.
De vite (*ooo*) enim „ Sodomorum,
vitis eorum eſt:
(*ppp*) & palmites eorum de Gomorra. „
Uva eorum, uva fellis: (*qqq*) botrus
amaritudinis in illis. „
Ira (*rrr*) „ drachonum, vinum eorum,
& ira „ aſpidum inſanabilis.
Nonne (*ſſſ*) ecce „ hæc (*ttt*) collecta ſunt „
apud me; & (*uuu*) ſignata ſunt „
in theſauris meis?
In (*xxx*) die vindictæ retribuam „ illis,
in tempore (*yyy*) cum lapſus fuerit „ pes eorum:
(*zzz*) quia „ prope eſt
dies perditionis (*aaaa*) eorum; „
& (*bbbb*) adeſt parata vobis.
Quia „ judicat Deus populum ſuum;
& in ſervis ſuis (*cccc*) corrogabitur. „
Vidit (*dddd*) enim * reſolutos eos
& defectos „ in abductionem:
& dixit Dominus: „ ubi ſunt Dii eorum;
quibus confidebant (*eeee*) in ipſos? „
Quorum (*ffff*) adipem ſacrificiorum
edebatis; & potabatis
vinum libationis eorum: „
exſurgant, & adjuvent vos;
(*gggg*) & faciant protectores.
Videte videte „ quoniam ego (*hhhh*) ſum: „
& non eſt (*iiii*) Deus „ præter me.
Ego occidam, (*kkkk*) & „ vivere faciam:
percutiam; & ego ſanabo:

& non

* Tῇ, eſt, videtur abundare.

* Cod. primis cur...s, ſolutos.

[34] Cod. addit, *re*.
[35] Gr. Vatic. αὐτοῖς.
[36] Cod. addit art. *o*.
[37] Gr. Vatic. ὅτι οὐκ εἰσὶν ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν οἱ θεοὶ αὐτῶν.
[38] Cod. addit art. *e*.
[39] Codex addit, *en cero*, cum Vulg. *in tempore*.
[40] Gr. Vatic. αὐτοῖς.
[41] *Apago*, forte mendosè pro, *apagoge*; manus recentior fecit *apagomenus*. Gr. Vatic. ἐν ἐπαγωγῇ καὶ παρειμένους.
[42] Gr. Vatic. ἀναστήτωσαν, omiſſo *nyn*.

(*iii*) Ita Vatic. διώξεται.
(*kkk*) Juxta Vatic μετακινήσουσι.
(*lll*) Gr. Vatic. ἀπέδοτο.
(*mmm*) Juxta Vatic. παρέδωκεν.
(*nnn*) Ita & Gr. Vatic. ὅτι.
(*ooo*) Addit *enim*: & ita Vatic. γάρ.
(*ppp*) Ita Vatic. καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόῤῥας.
(*qqq*) Ita Vatic. βότρυς πικρίας αὐτοῖς.
(*rrr*) Juxta Vatic. θυμός; Et ita linea ſequenti.
(*ſſſ*) Addit *ecce*: Ita Vatic. ἰδού.
(*ttt*) Ita Vatic. συνῆκται.
(*uuu*) Ita Vatic. ἐσφράγισται.
(*xxx*) Ita Vatic. ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω.
(*yyy*) Juata Vatic. ὅταν σφαλῇ.
(*zzz*) Addit, *quia*; & Ita Vatic. ὅτι.
(*aaaa*) Addit *eorum*: & ita Gr. Veron. *auton*.
(*bbbb*) Ita Vatic. καὶ πάρεστιν ἕτοιμα.
(*cccc*) Gr. Vatic. παρακληθήσεται.
(*dddd*) Ita Vatic. εἶδε γὰρ παραλελυμένους αὐτοὺς καὶ ἐκλελοιπότας ἐν ἐπαγωγῇ (ſequitur, καὶ παρειμένους, deeſt in noſtro) καὶ εἶπε κύριος.
(*eeee*) Addit *in ipſos*; ita Vatic. ἐπ' αὐτοῖς.
(*ffff*) Ita & eodem ordine Gr. Vatic. ὧν τὸ στέαρ τῶν θυσιῶν αὐτῶν ἤσθιετε, καὶ ἐπίνετε τὸν οἶνον τῶν σπονδῶν αὐτῶν.
(*gggg*) Lege, *fiant*; & ita Vatic. καὶ γενηθήτωσαν ὑμῖν σκεπασταί, ἴδετε, ἴδετε.
(*hhhh*) Poſt *ſum*, deeſt *ſolus*, cum Vatic.
(*iiii*) Ante *Deus*, deeſt *alius*: & ita Gr. Vatic.
(*kkkk*) Poſt, *et*, deeſt *ego*, cum Gr. Vatic.

Ce uc (43) eſte os exelite ec ton chiron mu.
Oti aro is ton uranon (44) ano tas chiras mu,
ce * omnume ten dexian mu.
ce ero.
Zo ego is ton eona. oti paroxyno
os aſtrapen ten macheran mu,
Ce anthexete crimatos e chir mu,
Ce (45) antapodoſo dicen tys echthrys (46) mu
Ce tys miſuſin me antapodoſo.
Methyſo ta bele mu aph ematos,
ce e machera mu phagete crea
Aph ematos traumation,
ce echmaloſias,
Apo cephales (47) archonton
Euphranthete urani ama auto,
ce proſquineſatoſan (48) auton pantes
(49) yiy Theu.
Euphranthete ethne meta tu lau autu,
Ce eniſchyſatoſan auto pantes
(50) y aggely Theu,
Oti to ema ton yion autu
eedicate.
Ce eedicesi, ce antapodoſi
dicen tys echthrys,
ce tys miſuſin antapodoſi.
Ce eceatharii Quirios ten gen
tu lau autu.
Ce egrapſen Moyſes
ten oden tauten
En (51) ecine te emera, ce edidaxen auten
tus yius Iſrabel (52) eos
is telos.

*Lege ὀμοῦμαι.

(43) Gr. Vatic ἐστιν.
(44) Cod. addit, *ano*.
(45) Gr. Vatic. ἀνταποδώσω.
(46) Cod. addit *mu*, cum Vulg. *meis*.
(47) Poſt *archonton*, Gr. Vatic. addit ἐχθρῶν.
(48) Gr. Vatic αὐτῷ.
(49) Cod. *yiy Theu*, cum aliis Gr. libris. Gr. Vatic. ἄγγελοι θεοῦ.
(50) Cod. *y aggely Theu*, cum aliis Gr. libris. Gr. Vatic. υἱοὶ θεοῦ. S. Auguſtinus utramque lectionem agnoſcit.
(51) Gr. Vatic. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
(52) Cod. addit, *eos is telos*.

(*llll*) Gr. Vatic. ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. ὅτι.
(*mmmm*) Addit, *Et jurabo per dexteram meam*: ita & Vatic. καὶ ὀμοῦμαι τὴν δεξιάν μου.

& non eſt (*llll*) qui eripiat de manibus meis.
Quia „ tollam in cœlum manum meam;
(*mmmm*) & jurabo per dexteram meam: „
& dicam:
vivo ego in æternum. (*nnnn*) quia exacuam „
ut fulgur gladium meum:
& continebit * judicium manum meam:
(*oooo*) & „ reddam vindictam inimicis meis:
& odientibus me, retribuam.
Inebriabo ſagittas meas ſanguinem;
& gladius meus edet carnes;
a ſanguine vulneratorum,
& (*pppp*) captivitatis, „
capite (*qqqq*) principum inimicorum.
Lætamini cœli ſimul cum eo:
& adorent eum omnes
filii Dei.
Lætamini gentes cum populo ejus:
& confortentur omnes
angeli:
quia ſanguis filiorum ejus
* defendetur;
& defendet, & retribuet
judicium inimicis,
& eis qui oderunt reddet:
& * mundabit Dominus terram
plebis ſuæ.
Et ſcripſit Moyſes
canticum hoc
in illa die, & docuit illud
filios Iſrabel uſque
ad finem. Amen.

*Vel legendum, contenebit; vel manus mea

*Cod. defenditur, ſumpto I pro E

*Cod. mundavit, ſumpto V pro B.

(*nnnn*) Ita Vatic ὅτι παροξυνῶ.
(*oooo*) Addit *Et*: ita & Gr. Vatic. καί.
(*pppp*) Ita Vatic. αἰχμαλωσίας.
(*qqqq*) Ita Vatic. ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχόντων ἐχθρῶν. εὐφράνθητε οὐρανοὶ ἅμα αὐτῷ, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες (υἱοὶ θεοῦ cum aliis Gr. Editt. Gr. Vat. ἄγγελοι αὐτοῦ) εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες (ἄγγελοι θεοῦ cum aliis Gr. Editt. Gr. Vatic. υἱοὶ θεοῦ) ὅτι τὸ αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικᾶται, καὶ ἐκδικήσει, καὶ ἀνταποδώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοῖς μισοῦσιν ἀνταποδώσει. καὶ ἐκκαθαριεῖ κύριος τὴν γῆν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ ἔγραψε Μωυσῆς τὴν ᾠδὴν ταύτην ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. Gr. Veron. addit, *eos is telos. Amen*.

PROSEUCHE ANNAS.

Estereothe e cardia mu,
en Quirio ypſothe
ceras mu en Theo mu,
Eplatynthe ep echthrus mu
to ſtoma mu,
Euphranthen en ſoteria ſu.

Oti

(*a*) Ita & Gr. Vatic. ἐστερεώθη.

EXPL. CAN.* DEUTERONOMII. INCIP. ORATIO ANNÆ.

*Cod. Deuteronomi.

Confirmatum (*a*) eſt „ cor meum
in Domino: (*b*) exaltatum „ eſt
cor meum in Deo meo.
Dilatatum eſt ſuper
inimicos meos:
lætor in ſanctitate tua,

Quoniam

(*b*) Ante *exaltatum*, deeſt, *Et*, cum Gr. Vatic.

Oti uc eſtin agios
os Quirios, (1)
Uc eſtin agios plen ſu.
Me cauchaſthe,
*Cod. *upſe-la.* Ce me lalite * ypſela.
Ce (2) me exelthato megalo-
remoſyne ec tu ſtomatos ymon,
* Videtur jonicismus amanuenſis pro, *gnoſeon.* Oti Theos * gnoſion Quirios,
*Cod. *The.* Ce * Theos etymazon
epitedeumata autu.
Toxon dynaton
eſthenesen,
Ce aſthenuntes periezoſanto
dynamin.
* *Pleres*, pro, *Pleris.* Pleres * arton elattotheſan,
Ce y pinontes * paregan gen.
* *Pareg in*, mendum, pro, *parecan.* Oti ſtira etecen epta,
ce e polle en tegnys eſtheneſen.
Quirios thanati, ce zoogoni,
catagi is adu, ce anagi.
Quirios ptochizi, ce plutizi,
tapyny, ce anypſy.
Aniſta apo ges peneta,
Ce apo coprias egiri ptochon,
Tu (3) catyſe auton meta dynaſton,
meta dynaſton
lau (4) en throno doxes
catacleronomon autys.
Didus euchen to euchomeno,
ce eulogeſen ete dieeu,
Oti uc en iſchyi dynatos aner.
Quirios aſthene pyiſi
ton antidicon autu,
Quirios agios.
Me cauchaſtho (5) o ſophos
en te ſophia autu,
Ce me cauchaſtho o dynatos
en te dynami autu,
Ce me cauchaſtho o pluſios
en to pluto autu.
All (6) e en tuto cauchaſtho
o cauchomenos,
Syniin ce ginoſcin ton Quirion,
Ce pyin crima, ce diceoſynen
en me-

Quoniam (*c*) „ non eſt ſanctus alius Deus
quomodo Deus noſter:
& (*d*) non eſt ſanctus præter te, Domine. „
Nolite (*e*) gloriari ſuperbe;
& nolite loqui excelſa:
& non exeat magnum
verbum ex ore veſtro. „
Quia Deus ſcientiæ, Dominus eſt,
& (*f*) Deus qui parat
adinventiones ſuas. „
Arcum potentium 4.
confregit:
& infirmos præcinxit
virtutem.
Pleni (*g*) panibus, minorati ſunt: „
& eſurientes poſſederunt terram.
Sterilis peperit (*h*) ſeptem:
& fœtoſa in filiis, „ infirmata eſt.
Dominus mortificat, & vivificat:
* deducet in infernum, & reducet. * *Lege, ſi placet, deducit, & reducit.*
Deus pauperes & divites fecit:
humiles, & excelſos facit.
Suſcitat (*i*) a terra „ pauperem:
& de ſtercore ſuſcitat inopem:
& (*k*) deſedere facet eum
cum potentibus
populi, in tribunal honoris.
& hereditatem dat ei. „
Dat (*l*) votum optanti:
& benedicet annos juſti:
quia non in virtute potens eſt vir:
Dominus infirmem facit
adverſarium ejus.
Dominus ſanctus eſt.
Non glorietur ſapiens
in ſapientia ſua;
neque fortis
in fortitudine ſua:
neque glorietur dives
in ſuis divitiis;
ſed in hoc glorietur
qui gloriatur,
ſcire & intelligere Deum,
& facere juſtitiam & judicium
Mm in me-

[1] Poſt *Quirios*, deeſt cum Vulg. καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν.
[2] Cod. addit, *ce*. Gr. Vatic. ἐξελθέτω.
[3] Mendum pro, *cathiſe*. Gr. Vatic. καθίσαι μετὰ δυναστῶν, omiſſo *tu*, &, *auton*.
[4] Gr. Vatic. καὶ θρόνον δόξης.
[5] Gr. Vatic. ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ.
[6] Cod. addit, *e*.

(*c*) Addit *quoniam*, cum Vatic. ὅτι.
(*d*) Ita & Vatic. οὐκ ἔστιν ἅγιος πλὴν σου, omiſſis cum Gr. Veron. verbis præcedentibus in Vulgata: ſcilicet, *neque enim eſt alius extra te*; pro quibus Gr. Vatic. habet, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν.
(*e*) Ita Vatic. μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά, μὴ ἐξελθέτω μεγαλοῤῥημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν
(*f*) Ita & Vat. καὶ θεὸς ἑτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.
(*g*) Ita & Gr. Vat. πλήρεις ἄρτων ἠλαττώθησαν.

(*h*) Ita & Gr. Vat. ἑπτά, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις.
(*i*) Ita & Gr. Vatic. ἀπὸ γῆς.
(k) Ita & Gr. Veron. *tu cathiſe auton meta dynaſton; lau en throno doxes catacleronomun autys.*
(*l*) Ita & Gr. Vat. διδοὺς εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ. καὶ εὐλόγησεν ἔτη δικαίου, ὅτι οὐκ ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνήρ. κύριος ἀσθενῆ ποιήσει ἀντίδικον αὐτοῦ, κύριος ἅγιος. μὴ καυχάσθω ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ. ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν κύριον, καὶ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς. κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανούς, καὶ ἐβρόντησεν (Gr. Veron. addit *ce*) αὐτὸς κρινεῖ. (Interpres hic etiam videtur legiſſe aut ſine accentu κρινει, aut paroxytonum κρίνει) ἄκρα γῆς, καὶ δίδωσιν ἰσχὺν τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν. Hæc additio habetur etiam in Gr. LXX. Aldi editionis, atque in Alexandrino Mss. Quæ ex Hieremia deprompta videtur 9. 23.

en meſo tes geś.
Quirios anebe is uranus, ce ebronteſen.
(7) ce autos crini acra ges,
Didoſin (8) iſchyn tys baſileuſin emon,
ce ypſoſi ceras
chriſtu autu.

[7] Cod addit, *ce*.

in medio terræ.
Dominus aſcendit in cœlos, & tonuit:
& ipſe judicat extremitates terræ:
dat virtutem regibus noſtris; „
& * exaltabit cornum
Chriſti ſui. Amen.

[8] Gr. Vatic. addit καὶ, ante *didoſin*.

* *Cod.* exaltavit, *ſumpto V pro B.*

ODE ESAIU.

A So de to egapemeno
aſma * tu agapetu to ampeloni mu.
Ampelon * egeneto te egapemeno,
en cerati, en topo pioni.
Ce phragmon perietheca,
(1) ce * ephyteuſan ampelon (2) en Sorec,
Ce ocodomeſa pyrgon
en meſo (3) autes,
Ce prolenion oryxa en auto,
Ce emyna tu pyeſe ſtaphylen,
Epyeſen (4) de acanthas.
Ce (5) nyn anthropos tu Iuda,
Ce y enycuntes
en Hieruſalem
Crinate en emy,
ce ana meſon tu ampelonos mu.
Ti pyeſo (6) to ampeloni mu
eti, ce uc epyeſa auto;
Dioti emina,
(7) ina pyeſi ſtaphylen,
Epyeſen de acanthas.
Nyn de (8) anaggelo ymin,
ti (9) pyeſo
to ampeloni mu.
Aphelo ton phragmon autu, ce eſte
(10) is catapatema.
Ce cathelo ton tychon autu,
ce eſte is catapatema.
Ce aneſo ton ampelona mu,
ce u (11) me tmethe,
ude me ſcaphe.
Ce (12) anabeſete is auton oſi
is cherſon acanthe.
Ce tes nepheles entelume
tu me

*Cod. mendoſè, *to*.

* Fortè mendum, pro, *egenethe to*, juxta Gr. Vatic.

* Lege, ſi placet, *ephyteuſa*, juxta Gr. Vatic.

[1] Gr. Vatic. ante *ce ephyteuſa*, addit καὶ ἐχαράκωσα.
[2] Cod. addit *en*, ante *Sorec*.
[3] Gr. Vatic. αὐτῶ.
[4] Gr. Vatic. καὶ ἐποίησεν.
[5] Gr. Vatic. ordine mutato, καὶ νῦν οἱ ἐνοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα.
[6] Gr. Vatic. poſt *pyeſo* ponit ἔτι.
[7] Gr. Vatic. τοῦ ποιῆσαι.
[8] Gr. Vatic. ἀπαγγελῶ.
[9] Gr. Vatic. poſt *ti* addit ἐγὼ.
[10] Cod. *Is catapatema*, cum Vulg. *in conculcationem*. Gr. Vatic. εἰς διαρπαγήν.
[11] Cod. addit *me*.
[12] Gr. Vatic. ἀναβήσονται.

EXPL. ORATIO ANNÆ.
INCIP. CANC. ESAIÆ.

Iſaiæ V.

C Antabo (*a*) itaque „ dilectiſſimo
canticum dilectum vineæ meæ.
Vinea enim facta eſt (*b*) * dilecto „
in cornu, (*c*) in loco uberi. „
Et ſepe circumdedi
vineam Coreb,
& (*d*) ædificavi „ turrem
in medio ejus:
& torcular fodii in illa.
Et ſuſtinui ut faceret uvas;
fecit (*e*) autem ſpinas. „
Et (*f*) nunc homo Juda
& qui habitatis
in Hieruſalem, „
judicate * in terra
& inter vineam meam.
Quid (*g*) faciam vineæ meæ,
adhuc quod non feci illi?
quoniam „ ſuſtinui
ut faceret uvas,
fecit autem (*h*) ſpinas. „
Nunc autem adnuntiabo „ vobis
quæ ego facturus ſum
vineæ meæ.
Auferam ſepe ejus; & erit
in direptionem.
Et (*i*) deſtruam parietem „ ejus,
& erit in conculcatione.
Et (*k*) remittam vineam meam „
& non putabitur
neque fodietur:
& aſcendet (*l*) in illa quaſi
in inculta „ ſpinæ:
Et nubibus mandabo
ne pluant

* *Cod.* dilectio in cornum.

* *Facilis error Amanuenſis, pro inter me.*

(*a*) Addit, *itaque*: Gr. Vatic. δὲ.
(*b*) Poſt *dilecto* deeſt *meo*, cum Gr. Vatic.
(*c*) Ita Vatic. ἐν τόπῳ πίονι.
(*d*) Ita & Gr. Vatic. ᾠκοδόμησα; & infra in prima perſona, cum eodem Græc. Vatic.
(*e*) Ita & Gr. Vatic. ἀκάνθας.
(*f*) Juxta ordinem Gr. Veron. *ce nyn anthropos tu Juda, ce y enycuntes en Hieruſalem.*
(*g*) Ita & Gr. Vatic. τί ποιήσω ἔτι τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; διότι.
(*h*) Ita & Gr. Vatic. ἀκάνθας. νῦν δὲ ἀναγγελῶ.
(*i*) Ita Gr. Vatic. καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον.
(*k*) Ita & Gr. Vatic. ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου.
(*l*) Ita etiam Gr. Vatic. εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς χέρσον.

tu me brexe is auton yeton.
O gar ampelon Quiriu Sabaoth,
yços (13) Iſrahel eſtin,
Ce anthropos tu Iuda neophyton
egapemenon.
Ce (14) emina tu pyeſe
criſin
Epyeſen de anomian,
ce u diceoſynen, alla craugen.
* *Ce*, videtur mendū pro, *Ve*. Ce * y ſynaptontes ycian
pros ycian,
Ce agron pros agron
eggizontes,
* Poſt, *Ina*, deeſt *ti*. Ina * tu pleſion
(15) aphelunte.
Me yceſete mony
epi tes ges;
Ecuſte (16) gar tauta panta
is ta ota Quiriu Sabaoth. (17)

(13) Gr. Vatic. τῷ Ἰσραήλ.
(14) Cod. addit *ce*, cum Vulg. *et*.
(15) Gr. Vatic. ἀφέλωνται.
(16) *Ecuſte*, ſcribitur, aut pro ἠκούσθη, ut habet Gr. Vatic. aut pro ἤκουσαι. Sæpiſſime deeſt *h* in hoc Codice.
(17) Gr. Vatic. poſt *Sabaoth*, transfert, *tauta panta*.

ne pluant in illa imbrem,
Vinea enim Domini (*m*) Sabaot, „
domus Iſrahel eſt:
& homo Juda (*n*) novellum
dilectum. „
Quoniam ſuſtinuit ut faceret
judicium:
fecit (*o*) autem facinus,
& non juſtitia, ſed clamore. „
Væ qui conjungunt domum
ad domum;
& (*p*) villam ad villam
conjungentes: „
ut (*q*) quæ proximi ſunt
auferant. „
Nolite ſoli habitare
ſuper terram:
audita (*r*) enim ſunt iſta
in aures Domini Sabaot. „

(*m*) Ita & Gr. Vatic. Σαβαώθ.
(*n*) Ita & Gr. Vatic. νεόφυτον ἠγαπημένον;
(*o*) Ita quoque Gr. Vatic. ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν.
(*p*) Hoc genere conſtructionis Author Italæ Verſionis alibi etiam utitur, ubi in Gr. Vatic. deeſt articulus, omiſſus ratione conjunctionis καὶ, ut hic: καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες.
(*q*) Gr. Vatic. ἵνα τῷ πλησίον ἀφέλωνταί τι.
(*r*) Ἠκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαὼθ ταῦτα.

EXPL. CANTICUM ESAIÆ PROPHETÆ.

PROSEUCHE IONA.

Boeſa en thlipſi
mu pros Quirion ton Theon mu,
ce iſecuſen mu.
Ec cylias adu craugès mu,
ecuſas (1) ten phonen mu.
Aperripſas me is bathe
cardias thalaſſes,
Ce potamy (2) me ecycloſan,
pantes y meteoriſmy ſu,
Ce ta cymata ſu ep eme
dielthon.
* Aut legendum, *apoſme*, juxta Gr. Vatic. aut, *apeoſme*, Attico more. Cago (3) ipa, * apoſeſme
ex ophthalmon ſu.
Ara proſtheſo
tu epibleple (4) pros naon
agion ſu.
Periechythe my ydor
eos pſyches mu,
Abyſſos (5) ecalypſen me
eſchate, (6) edyſen e cephale mu
Is ſchiſmas oreon, cateben

Is gen

[1] Gr. Vatic. φωνῆς.
[2] Gr. Vatic. ἐκύκλωσάν με. (3) Gr. Vatic. κἀγὼ.
[4] Gr. Vatic. poſt *epiblepſe*, addit με.
[5] Gr. Vatic. ἐκύκλωσε.
[6] Gr. Vatic. ἔδυ.

INCIP. CAN. IONÆ.

Clamavi de tribulatione
mea ad Dominum (*a*) Deum meum: „ *Jona* 2.
& exaudivit me.
de ventre inferni clamavi,
& exaudiſti vocem meam.
Projeciſti (*b*) me in profundum
in corde maris:
& (*c*) flumina circumdederunt „ me. „
Omnes gurgites tui
& fluctus tui ſuper me
tranſierunt.
Et ego dixi: abjectus ſum
a conſpectu oculorum tuorum:
verumtamen rurſum
videbo templum
ſanctum tuum.
Circumdederunt * aquæ * *Supple*, me.
uſque ad animam:
abyſſus vallavit me;
pelagus operuit caput meum:
ad extrema montium deſcendi;

terræ

(*a*) Addit *Deum meum*, & ita Gr. Vatic. τὸν θεόν μου.
(*b*) Deeſt *et*, cum Gr. Vatic.
(*c*) Ita & Gr. Vatic. ποταμοὶ ἐκύκλωσάν με.

Is gen, es y mochly autes catochy,
eoniy,
Ce anabeto (6) ec phthoras
e zoe mu
Quirie o Theos mu. en to (7) eclipin
ten pſychen mu,
tu Quiriu emneſthen,
Ce elthy pros ſe e proſeuche mu
is naon (8) agion ſu.
Phylaſſomeny matea,
ce pſeude, eleos
auton encatelipon,
Ego de meta phones eneſeos,
ce exomologeſeos thyſo ſy,
oſa euxamen
apodoſo ſy is (9) ſoterion mu to Quirio,
Amen.

terræ vectes concluſerunt me
in æternum.
Et ſublebabis de corruptione
* vitam meam.
Dominus Deus meus cum anguſtiaretur.
In me animam meam,
Domini recordatus ſum;
ut veniat ad te oratio mea
ad templum ſanctum tuum.
Qui cuſtodient vanitates
fruſtra * miſericordia
tua (d) dereliquerunt. „
Ego autem in voce laudis
(e) & confeſſionis „ immolabo tibi:
quæcumque vovi,
reddam pro ſalute Domino.
Amen.

* *Lege, ſi placet*, vitam meam, Domine Deus. Cum anguſtiaretur in me anima mea.

**Lege*, miſericordiam tuam.

[6] Cod. *ec phthoras e zoe mu*, cum aliis Gr. Editt. atque Heſychio. Gr. Vatic. φθορᾶς ζωῆς μου.
[7] Gr. Vatic. poſt *eclipin*, addit ἀπ' ἐμοῦ.
[8] Gr. Vatic. τὸν ἅγιον. [9] Gr. Vatic. σωτηρίου.

(d) Ita & Gr. Vatic. ἐγκατέλιπον.
(e) Addit *& confeſſionis*: & ita Gr. Vatic. καὶ ἐξομολογήσεως.

EXPL. CANTICUM IONÆ.

*Cod. mendoſè, *Arxate*.

* ARCHETE ODE AMBACUM.

Quirie iſacecoa ten acoen ſu,
ce ephovethen.
Catenoeſa ta erga ſu (1) o Theos,
ce exeſten.
En meſo dyo zoon
gnoſtheſe,
En to eggizin
ta ete (2) gnoſtheſe.
En to parine ton ceron, anadichtheſe.
Et to * taractene
ten pſychen mu, en orge
eleus mneſtheſe.
O Theos ec * Teman exi,
Ce o agios ex orus Faran
cataſciu daſeos. Diapsalma.
Ecalypſen uranus e arete autu,
Ce * tes eneſeos autu pleres e ge.
Ce pheggos autu os phos eſte.
Cerate * en cherſin autu
(3) yparchi autu,

Ce etheto agapeſin cratean iſchyos autu
pro proſopu autu
poreuſete logos,
ce ex-

*Cod. mendoſe, *tractene*.

* Pro, *Theman*.

*Cod. *teneſens*.
* Fortè mendum pro, *terata*.

INCIP. CANT. (a) AMBACUM. „

Domine audivi auditum tuum,
& timui:
conſideravi (b) opera tua, Deus,
& expavi.
In medio * duorum animalium
cognoſceris:
cum adpropinquaverint
anni, cognoſceris:
cum advenerit tempus, oſtenderis.
Cum conturbabitur
anima mea; in ira,
miſerationis * commemoraberis.
Deus ab Africo veniet:
& ſanctus a monte (c) umbroſo
& opaco. „ Diapsalma.
Texit cælos (d) virtus „ ejus:
& laudis ejus (e) plena „ terra:
& (f) „ fulgor ejus quaſi lumen erit.
Cornua in manibus ipſius (g) ſunt: „
illic (h) confirmata eſt
fortitudo gloriæ ejus; „
& poſuit dilectum fortem.
Ante faciem ſuam
ambulavit (i) verbum;
& exi-

Habacuc cap. 3.

* *Cod.* dualiom.

* *Cod.* commemoraveria, *ſumpto V pro B.*

[1] Gr. Vatic addit, *o Theos*.
[2] Gr. Vatic. ἐπιγνωσθήσῃ.
[3] Codex Veron. addit, *yparchi autu* (*lege auto*) cum alio antiquiſſimo Libro majoribus literis exarato. Deeſt in Gr. Vatic.

(a) Ita & Gr. Vatic. Ἀμβακούμ.
(b) Ita etiam Gr. Vatic. κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην. ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ, ἐν τῷ ἐγγίζειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ. ἐν τῷ παρεῖναι τὸν καιρὸν ἀναδειχθήσῃ, ἐν τῷ ταραχθῆναι τὴν ψυχήν μου, ἐν ὀργῇ ἐλέους μνησθήσῃ.

(c) Addit *umbroſo & opaco*: & ita Gr. Vatic. κατασκίου καὶ δασέος.
(d) Ita & Gr. Vatic. ἡ ἀρετή.
(e) Poſt *plena*, deeſt *eſt*, cum Gr. Vatic.
(f) Addit *et*, cum Gr. Vatic. καί.
(g) Addit *ſunt*, & ita Gr. Veron. *yparchi*.
(h) Ita & vetuſtiſſimus Liber, ἐστήρικται ἡ δύναμις τῆς δόξης αὐτοῦ.
(i) Ita & Gr. Vatic. ὁ λόγος, καὶ ἐξελεύσεται εἰς πεδία. κατὰ πόδας αὐτοῦ ἔστη, καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ.

ce exeleuſete is pedia.
Y (4) podes autu eſteſan,
ce eſaleuthe e ge.
Epeblepſen, ce (5) etaceſan ethne,
Dietribe (6) ta ore,
bia etaceſan
buny eoniy
Porias * eonius autu.
anti copon

* Videtur mendum, pro, *conias*.

Idon ſcenomata Ethiopon,
Ptoetheſonte ce (7) ſcenomata
ges (8) Mazian.
Me en potamys
orgiſthes Quirie; (9)
E en thalaſſe to ormema ſu;
Oti epebeſe epi
tus ippus ſu,
Ce e ippaſia ſu ſoteria.
Entinon * entenys (10)
to toxon ſu
epi ſceptra, legi Quirios.

*Codex, *entonon*, mendosè.

DIAPSALMA.
Potamy (11) rageſete
(12) e ge,
Opſonte ſe, ce odyneſuſin lay.
Scorpizon ydata porias,
edocen e abyſſos phonen autes,
Ypſos phantaſias autes.
eperthe
Elios (13), ce e ſelene eſte
en te taxi autes.
Is phos e bolides ſu poreuſonte,
Ce (14) pheggos aſtrapes ſu
os oplon ſu.
En apile ſu
oligoſis gen,
Ce en to (15) thymo ſu
cataxis ethne.
Exelthes is ſoterian lau ſu,
Tu ſoſe (16) tus chriſtus ſu.

Ebales

& exivit in campos.
Ad pedes illius ſtetit;
& contremuit terra. „
Aſpexit; & (*k*) * luxerunt „ gentes:
diſſoluti ſunt montes
(*l*) viribus: & fluxerunt
colles æterni.
Itineris * illius
præ fatigationibus „ vidi.

**Cod.* fulxerunt.

**Lege*, itinera.

Tabernacula (*m*) Ethiopum „
expaveſcentia, (*n*) tabernacula „
terræ (*o*) Maziam. „
Numquid in fluminibus
ira (*p*) tua „ Domine?
aut in mari (*q*) impetus „ tuus?
Quoniam (*r*) „ conſedens ſuper
equos tuos:
& (*ſ*) * adequitatio „ tua ſalus.
Intendens (*t*) intendebis „
arcum tuum
ſuper (*u*) ſceptra. Dicit Dominus.

* *Cod.* adæquatio.

DIAPSALMA. „
Fluminibus (*x*) rumpetur
terra. „
Videbunt (*y*) te, & parturient populi.
Diſpargens aquas gradationis: „
dedit abyſſus vocem ſuam:
altitudo (*z*) viſitationis ipſius,
exaltata eſt: „
ſol & luna ſteterunt
(*aa*) in ordine „ ſuo.
In luce (*bb*) miſſilia „ ibunt,
in lumine (*cc*) coruſcationis „
arma tua.
In (*dd*) minacia tua
confringes „ terram:
& in animatione tua
(*ee*) deduces „ gentes.
Exiſti in ſalutem populi tui,
ut (*ff*) ſerves „ electos tuos.

Nn

Miſiſti

[4] Gr. Vatic. *καὶ πόδες αὐτοῦ ἔστη*.
(5) Gr. Vatic. *διετάκη*.
(6) Gr. Vatic. *διεθρύβη*.
(7) Gr. Vatic. *αἱ σκηναί*.
(8) Gr. Vatic. *Μαδιάμ*.
(9) Poſt *Quirie*, Gr. Vatic. addit *ἢ ἐν ποταμοῖς ὁ θυμός σου*.
(10) Cod. *entinon entenys*, cum aliis Gr. Editt. & Vulg. *ſuſcitans ſuſcitabis*. Gr. Vatic. *ἐντείνων ἐντενεῖς τόξον*.
(11) Lege, ſi lubet, *potamys*, ut habetur in ſcholiis Gr. Vaticani. Gr. Vatic. *ποταμῶν*.
(12) Cod addit art. *e*.
(13) Gr. Vatic. *ὁ ἥλιος*.
(14) Gr. Vatic. *εἰς φέγγος*. Ibid. Cod. addit *os*. Deeſt in Vatic. addit *ſu*.
(15) Gr. Vatic. *θυμῷ*, omiſſo *ſu*,
(16) Cod. *tus chriſtus*, cum aliis Gr. Editt. & ſupralaudato antiquiſſimo Libro. Gr. Vat. *τοὺς χριστούς*.

(*k*) Ita quoque Gr. Vatic. *διετάκη*.
(*l*) Ita etiam Gr. Vatic. *βίᾳ, ἐτάκησαν βουνοὶ αἰώνιοι πορείας αἰωνίας αὐτοῦ. ἀντὶ κόπων*.
(*m*) Ita & Vatic. *αἰθιόπων*.
(*n*) Ita Gr. Vatic. *αἱ σκηναί*.
(*o*) Ita quoque Gr. Veron.
(*p*) Ita & Gr. Vatic. *ὁ θυμός σου*, quæ ſequuntur in Vulgata; *aut in fluminibus furor tuus*, deſunt in Veron. Gr. & Lat.
(*q*) Ita etiam Gr. Vatic. *ὅρμημα*.
(*r*) Ita & Gr. Vatic. *ὅτι*.
(*ſ*) Ita Gr. Vatic. *ἡ ἱππασία*.
(*t*) Ita & Gr. Veron. *entinon entenis*.
(*u*) Ita & Gr. Veron.
(*x*) Ita quoque Gr. Vatic. *ὄψονταί σε, καὶ ὠδινήσουσι λαοί. σκορπίζων ὕδατα πορείας*.
(*y*) Ita quoque Gr. Vatic. *ὕψος φαντασίας αὐτῆς, ἐπήρθη*.
(*z*) Ita & Gr. Vatic. *ἐν τῇ τάξει*.
(*aa*) Ita quoque Gr. Vatic. *βολίδες*.
(*bb*) Ita etiam Gr. Vatic. *ἀστραπῆς*.
(*cc*) Ita Gr. Vatic. *ἐν ἀπειλῇ* (Gr. Veron. addit, *ſu*) *ὀλιγώσεις*.
(*dd*) Gr. Vatic. *κατάξεις*.
(*ee*) Ita & Gr. Vatic. *τοῦ σῶσαι*,
(*ff*) Ita & Gr. Veron. *ebales*, (ſequitur Gr. Vatic.) *εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον, ἐξήγειρας δεσμούς*.

Ebales is cephalas
anomon thanaton,
exegiras deſmus
eos trachelu.
Diapsalma.
Diecopſas en ecſtaſi
cephalas dynaſton,
ſiſtheſonte en aute.
Dianyxuſin chalinus auton,
os (17) eſthion
ptochos lathra.
Epebibaſas (18) is thalaſſan tus
ippus ſu
taraſſontas (19) ydata polla.
Ephylaxamen, ce eptoethe
e cylia mu
Apo phones proſeuches
chileon mu,
Ce iſelthen tromos
is ta oſta mu,
Ce ypocatothen mu etarachthe
(20) e iſchys mu.
Anapauſome en imera thlipſeos,
Tu anabene (21) me is laon
parycias mu.
Dioti ſyce u carpo-
phoreſi,
Ce uc eſte genemata en tes ampelys.
Pſeuſete ergon eleas,
ce ta pedia u pyeſi (22) carpon.
Exelipon apo broſeos
probata, ce uch yparchuſin
voes epi phatnes (23) exilaſeos auton.
Ego de en to Quirio agalliaſome,
Chareſome epi to Theo
to ſoteri mu.
Quirie o Theos (24) mu,
dynamis mu
Cataſteſi (25) tus podas mu
is ſyntelian.
Epi ta ypſela * epibiba me,
tu niceſe en * todo autu.
Amen.

*Cod. mendosè, *epebila*. *Todo*, mendum. Lege ergo, *te ode*, cum Græc. Vatic. vel, *te odo*; aut demum, *te doxe*, juxta latinā Translationem a fronte poſitam, *claritate*.

Miſiſti (*gg*) in capita
* impiorum mortem:
excitaſti vincula „
uſque ad collum.
Diapsalma.
Diſcidiſti (*hh*) in pavore
capita potentium:
movebuntur in illa..
Adaperient frenos ſuos,
quaſi manducans
egenus abſconsè.
Inpoſuiſti in mare
equos tuos,
turbantes aquas multas.
Evitavit: & * expavit
venter meus
a voce precationis
labiorum meorum:
Et * introivit tremor
in oſſa mea.
Et intra me turbata eſt
qualitas mea.
Requieſcam in die preſſuræ;
ad aſcendendum ad populum
tranſmigrationis meæ.
Quoniam ficus non adferet
fructum.
& non * naſcentia in vitibus.
Mentietur opus olivæ:
& campi non adferent eſcam.
Defecerunt oves
aſcam: & non ſunt
boves ad præſepia.
Ego autem (*ii*) exultabo „ in Domino:
& (*kk*) gaudebo „ in Deo
(*ll*) Salutari „ meo.
Dominus Deus (*mm*) meus „
fortitudo mea,
& (*nn*) conſtituet „ pedes meos
(*oo*) in conſummatione;
ſuper altitudines * me:
ut vincam „ in claritate ejus.
Amen.

*Cod. addit, et.

*Cod. ſpavit.

*Cod. introibit, ſumpta B pro V.

* Fortè ſupplendum, erunt, ante, naſcentia.

* Supple, imponet.

PRO- EXPL.

(17) Gr. Vatic. ἔσθων.
(18) Cod. *Epebibaſas*. cum aliis Gr. Edit., & ſupra memorato Libro, necnon Vulg. *viam feciſti*. Gr. Vatic. καὶ ἐπεβίβας.
(19) Cod. *ydata polla*, ſupra laudatus Liber τὰ ἐξαί-σια ὕδατα: Vulg. *aquarum multarum*: Gr. Vatic. ὕδωρ πολύ.
(20) Gr. Vatic. ἡ ἕξις.
(21) Codex addit, *me*.
(22) Gr. Vatic. βρῶσιν.
(23) Cod. addit, *exilaſeos autan*.
(24) Gr. Vatic. κύριος ὁ θεός, omiſſo *mu*.
(25) Gr. Vatic. καὶ τάξει.

(*gg*) Ita quoque Gr. Vatic. διέκοψας ἐν ἐκστάσει κεφαλὰς δυναστῶν, σεισθήσονται ἐν αὐτῇ. διανοίξουσι χαλινὰ αὐτῶν, ὡς ἔσθων πτωχὸς λάθρα. καὶ ἐπεβίβας (alii Libri, ἐπεβίβασας cum Gr. Veron.) εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου, ταράσσοντας ὕδωρ πολύ (Gr. Veron. *ydata polla*) ἐφυλαξάμην, καὶ ἐπτοήθη ἡ κοιλία μου ἀπὸ φωνῆς προσευχῆς χειλέων μου. καὶ εἰσῆλθε τρόμος εἰς τὰ ὀστᾶ μου, καὶ ὑποκάτωθέν μου ἐταράχθη ἡ ἕξις μου. ἀναπαύσομαι ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, τοῦ ἀναβῆναι εἰς λαὸν παροικίας μου. διότι συκῆ οὐ καρποφορήσει, καὶ οὐκ ἔσται γεννήματα ἐν ταῖς ἀμπέλοις. ψεύσεται ἔργον ἐλαίας, καὶ τὰ πεδία οὐ ποιήσει βρῶσιν. ἐξέλιπον ἀπὸ βρώσεως πρόβατα, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι βόες ἐπὶ φάτναις.
(*hh*) Ita & Gr. Vatic. ἀγαλλιάσομαι.
(*ii*) Ita quoque Gr. Vatic. χαρήσομαι.
(*kk*) Ita etiam Gr. Vatic. τῷ σωτῆρι.
(*ll*) Addit, *meus*: & ita Gr. Veron. *mu*.
(*mm*) Ita & Gr. Veron. *cataſteſi*.
(*nn*) Ita etiam Gr. Vatic. εἰς συντέλειαν. ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἐπιβιβᾷ με, τοῦ νικῆσαι ἐν τῇ ᾠδῇ αὐτοῦ. Interpres pro ᾠδῇ videtur legiſſe, δόξῃ; ita enim alibi vertit, Τὸ δόξα.

EXPL. CANTICUM AMBACUM.

PROSEUCHE MARIAS.

MEgalyni e pſyche
mu ton Quirion,
Ce egalliaſen to pneuma mu
epi to Theo to * ſoteri mu.
Eti epeblepſen epi ten tapinoſin
tes dules autu,
Idu gar apo tu nyn macariuſin me
paſe e genee.
Oti epyeſen my megalia
o dynatos,
ce agion to onoma autu.
Ce to eleos autu
is genean
(1) ce genean tys phobumenys auton.
Epyeſen cratos en brachioni
autu,
Dieſcorpiſen yperephanus
(2) dianyas cardias auton.
Cathilen dynaſtas apo thronon,
(3) ypſoſen tapinus.
Pynontas enepleſen agathon,
ce plutuntas exapeſtilen cenus.
Antelabeto Iſrahel
pedos autu,
mneſthene
eleus (4) autu.
Cathos elaleſen
pros tus pateras emon,
To Abraam, ce to ſpermati autu
(5) eos eonos.
Amen.

*Cod. *ſori.* mendoſè.

(1) Cod. *ce genean*, cum pluribus aliis Editt. græcus Textus Millii γενεῶν.
(2) Pro *dianyas*, nonnulli Gr. Codd. διανοίας.
(3) Gr. addit καὶ, ante *ypſoſen*.
(4) Cod. addit *autu*, cum Vulg. *ſua* [*miſericordiæ*]
(5) Cod. *eos eonos*, cum pluribus Gr. Codd. Milliana Editio, εἰς τοὺς αἰῶνας.

INCIP. CANTICUM MARIÆ.

MAgnificat anima
mea Dominum:
Et exultavit ſpiritus meus
in Deo Salutari meo:
quia reſpexit humilitatem
ancillæ ſuæ.
Ecce enim ex hoc * beatam me
dicent omnes generationes,
quia fecit mihi magna
qui potens eſt:
& ſanctum nomen ejus:
& miſericordia ejus
(*a*) in progenie
& progenie „ timentibus eum.
Fecit potentiam in brachio
ſuo:
diſperſit ſuperbos
mente cordis ipſorum.
Depoſuit potentes de ſede:
& exaltavit humiles.
Eſurientes inplevit bonis:
& divites dimiſit inanes.
Suſcepit Iſrahel
puerum ſuum:
(*b*) memorare „
miſericordiæ ſuæ
(ſicut locutus eſt
ad patres noſtros)
Abraham & ſemini ejus
(*c*) uſque in ſæcula. „
Amen.

*Cod. beata

(*a*) Juxta Gr. Veron. *is genean ce genean.*
(*b*) Juxta Textum græcum Edit. Millii; μνησθῆναι.
(*c*) Gr. Veron. *eos eonos.*

EXPL. CANTICUM MARIÆ.

INCIPIUNT BENEDICTIONES TRIUM PUERORUM.

TOte y tris os ex enos
** i ſtomatos ymnun,*
ce edoxazon,
ce eulogun ton Theon
en te camino, legontes:
EUlogetos i Quirie o Theos
ton pateron emon,
Ce enetos,
ce yperypſumenos
is tus eonas.
Ce eulogemenon to onoma

tes do-

* Delendum, *i*.

(*a*) Juxta Gr. Vatic. ὕμνον.

TUnc illi tres, quaſi ex uno
ore (a) hymnum dicebant; „
& magnificabant,
& benedicebant Dominum
in fornace; dicentes.
BEnedictus es, Domine, Deus
patrum noſtrorum:
& admirabilis (*b*)
& ſuper-exaltatus
in ſæcula.
Benedictum nomen

clari-

(*b*) Deeſt, *& glorioſus*, cum Gr. Vatic.

tes doxes ſu	claritatis tuæ:
to agion, (1)	illud ſanctum, (c)
Ce yperypſumenon	& ſuper-exaltatum
is (2) tus eonas.	(d) in ſæcula. „
Eulogemenos (3) en to nao	Benedictus es in templo
tes agias doxes ſu,	(e) ſanctæ „ claritatis tuæ:
Ce (4) yperenetos, ce endoxazomenos	& laudabilis & glorioſus
is tus eonas.	in ſæcula.
Eulogemenos (5) o epiblepon abyſſus,	Benedictus es qui vides abyſſos,
cathemenos epi ton * Cerubim,	ſedens ſuper Cerubin:
Ce (6) yperenetos, ce yper-	& laudabilis, & ſuper-
ypſumenos is tus eonas.	exaltatus in ſæcula.
Eulogemenos (7) epi thronu tes baſilias ſu,	Benedictus (f) ſuper * trono „ regni tui:
Ce (8) enetos, ce yperypſumenos is tus eonas.	& laudabilis & ſuper-exaltatus in ſæcula.
Eulogemenos (9) en to ſtereomati tu uranu,	Benedictus (g) „ in ſolidamento cæli:
Ce (10) yperenetos, ce yper-	& laudabilis & „ (h) ſuper-
ypſumenos is tus eonas.	exaltatus „ in ſæcula.
Eulogite panta	Benedicite omnia
ta erga Quiriu ton Quirion,	opera Domini Dominum:
Ymnite,	hymnum dicite
ce yperypſute auton	& ſuper-exaltate eum
is tus eonas.	in ſæcula. (i)
Eulogite urany ton Quirion,	Benedicite cæli Dominum:
hymnite, ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas. (11)	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite (12) ydata panta ta	Benedicite aquæ omnes quæ
yperano ton uranon ton Quirion	ſuper cælos ſunt Dominum:
Ymnite, ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite (13) paſe e dynamis Quiriu ton Quirion.	Benedicite omnes virtutes Dei Dominum:
Ymnite ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite elios ce ſelene ton Quirion,	Benedicite ſol & luna Dominum:
Ymnite, ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite aſtra tu uranu ton Quirion,	Benedicite ſtellæ cæli Dominum
ymnite ce yper-	hymnum dicite, & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite pas ombros, ce droſos * Quirion,	Benedicite omnis imber & ros Dominum:
ymnite, ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite panta (14) pneumata ton Quirion,	Benedicite * omnes ſpiritus Dominum:
Ymnite, ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulogite pyr, ce cauma ton Quirion,	Benedicite ignis & æſtus Dominum:
Ymnite, ce yper-	hymnum dicite & ſuper-
ypſute auton is tus eonas.	exaltate eum in ſæcula.
Eulo-	Bene-

*Pro *Cherubim*.

*Cod. ſuper tronu regni tui.

**Ton*, ante *Quirion*, mendosè omittitur.

* Cod. *omnis*, *ſumpto I pro E*.

[1] Poſt *agion* Gr. Vatic. addit καὶ ὑπεραινετὸν.
[2] Poſt *is*, Gr. Vatic. addit πάντας.
[3] Gr. Vatic. ante *en*, addit εἶ.
[4] Gr. Vatic. καὶ ὑπερυψούμενος, καὶ ὑπερένδοξος.
[5] Gr. Vatic. ante *o*, addit εἶ.
[6] Gr. Vatic. αἰνετός.
[7] Gr. Vatic. ante *epi*, addit εἶ.
[8] Gr. Vatic. ὑπερυψούμενος.
[9] Gr. Vatic. εὐλογητὸς εἶ.
[10] Gr. Vatic. καὶ ὑμνητὸς καὶ δεδοξασμένος.
[11] Poſt *eonas*, Gr. Vatic. addit: εὐλογεῖτε ἄγγελοι κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
[12] Cod. *ydata panta ta yperano ton uranon*, cum Vulg. *aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt*. Gr. Vatic. ὕδατα καὶ πάντα τὰ ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ.
[13] Cod. *paſe e dynamis*, cum Vulg. *omnes virtutes*. Gr. Vatic. πᾶσαι αἱ δυνάμεις.
[14] Gr. Vatic. τὰ πνεύματα.

(c) Deeſt, *& laudabile*; & ita in Gr. Veron.
(d) Ita & Gr. Veron. *is tus eonas*.
(e) Ita quoque Gr. Vatic. τῆς ἁγίας.
(f) Hic vertit *benedictus ſuper trono*, juxta ordinem Gr. Vatic.
(g) Poſt *benedictus*, deeſt *es*, cum Gr. Veron.
(h) Ita & Gr. Veron. *yperypſumenos*.
(i) Deeſt, *benedicite Angeli &c.* & ita in Gr. Vatic.

Eulogite nyctes, ce imere ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite phos, ce ſcotos ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite pſychos, ce cauma ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite pagne, ce chiones ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite aſtrape ce nephelè ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogito e ge ton Quirion,
Hymnito, ce yperypſuto auton is tus eonas.
Eulogyte ore ce buny ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite panta ta phyomena
en te ge ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite (15) thalaſſe, ce potami ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite e pege ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite cete, ce panta ta
cinumena en tys ydaſin ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite panta ta petina
tu uranu ton Quirion,
Ymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite panta ta theria, ce ta ctene * Quirion,
Hymnite ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite yiy ton anthropon ton Quirion,
Hymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite Iſrahel ton Quirion,
* ymnito, ce yper-
ypſuto auton is tus eonas.
Eulogite ieris Quiriu ton Quirion,
Ymnite ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite duly (16) Quiriu ton Quirion,
Hymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite pneumata, ce pſyche diceon * Quirion,
Hymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite oſiy, ce tapyni (17) ten cardian
ton Quirion,
Hymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogite (18) Annanias, Azarias,
ce Miſahel ton Quirion,
Hymnite, ce yperypſute auton is tus eonas.
Eulogumen (19) patera,
ce yion, ce agion pneuma,
ymnumen,
ce yperypſumen
auton is tus eonas.
Oti (20) exilato emas ex adu,
Ce (21) eſoſen emas ec chiros thanatu,

Ce er-

* Videtur deeſſe art. *ton*, ante *Quirion*.

* Lege, ſi placet, *ymnite, ce yperypſute*.

* Deeſt art. *ton*, ante *Quirion*.

Benedicite (*k*) noctes & dies Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite lux & tenebræ Dominum;
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite frigus & æſtus Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite pruinæ & rigores Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite fulgur & nubes Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite terra Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite montes & colles Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite omnia (*l*) quæ naſcimini „
in terra, Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite (*m*) maria & flumina Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite fontes Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite cœti & omnia quæ
movemini in aquis Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite omnia volatilia
cæli Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite omnes beſtiæ & pecora Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite filii hominum Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicat Iſrahel Dominum:
hymnum dicite & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
Benedicite Sacerdotes Dei Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite ſervi Dei Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicite ſpiritus & animæ juſtorum Dñum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.

Benedicite (*n*) Ananias, „ Azarias,
(*o*) & „ Miſahel Dominum:
hymnum dicite & ſuper-exaltate eum in ſæcula.
Benedicimus Patrem
& Filium & Spiritum Sanctum:
hymnum dicimus
& ſuper-exaltamus
eum in ſæcula.
Quoniam exemit nos de manu mortis;
& liberavit nos de camino ignis ardentis:

O o *& de*

[15] Gr. Vatic. θάλασσαι. Vulg. *maria*, cum noſtro Codice.
[16] Cod. addit *Quiriu*, cum Vulg. *Domini*.
[17] Gr. Vatic. τῇ καρδίᾳ.
[18] Gr. Vatic. Ἀνανία, Ἀζαρία, Μισαήλ.
[19] Verba: *Eulogumen patera &c.* aduſque, *auton is tus eonas*, deſunt in Gr. Vatic.
[20] Gr. Vatic. ἐξείλατο.

[21] Gr. Vatic. καὶ ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς.

[*k*] Juxta ordinem Gr. Vatic.
[*l*] Gr. Vatic. τὰ φυόμενα,
[*m*] Juxta ordinem Gr. Vatic.
[*n*] Ita etiam Gr. Veron.
[*o*] Addit, *et*, cum Gr. Veron. *ce*;

Ce erryſato emas (22) ec meſes
ccomenes phlogos,
Ce ec meſu pyros (23) clytroſato emas.
Exomologiſthe to Quirio,
oti (24) agathos,
oti is ton eona
to eleos autu.
Eulogite pantes
(25) ſebomeny Theon ton theon
ton Quirion ymnite,
ce exomologiſthe, oti
is ton eona
to eleos autu.

& de medio ignis (p) redemit „ nos.
Confitemini Domino
quoniam bonus eſt:
quoniam in ſæculum
miſericordia ejus.
Benedicite omnes
(q) qui colitis „ Deum deorum
Dominum: (r) „ hymnum dicite
& (ſ) confitemini „, quoniam
(t) in ſæculum „
miſericordia ejus.

EXPLICIUNT CANTICA.

(22) Cod. *ec meſes ecomenes phloges*, cum Vulg. *de medio ardentis flammæ*, Gr. Vatic. ἐν μέσῳ καιομένης καιομένης φλογός.
(23) Gr. Vatic. ἐῤῥύσατο.
(24) Gr Vatic. χρηστός.
(25) Gr. Vatic. οἱ σεβόμενοι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν.

(p) Ita & Gr. Veron. *elytroſate*.
(q) Gr. Vatic. οἱ σεβόμενοι.
(r) Juxta ordinem Gr. Veron.
(ſ) Poſt *confitemini*, deeſt *ei*, cum Gr. Veron.
(t) Ita quoque Gr. Vatic. εἰς τὸν αἰῶνα.

Hæc utriuſque Fœderis Cantica nullibi ſecundis curis emendantur in antiquiſſimo, ac plusquam millenario Codice Græco-Latino Ampliſſimi Capituli Veronenſis, quem publici juris facimus. Contrà verò. Pſalterium, quod in LXX. Interpretum græca Verſione, latinis elementis exarata, ac e regione Italæ poſitu, quamſæpiſſimè recenſitum atque recognitum, ſeu potius, ut verè dicam, vitiatum eſt ab ignaro Amanuenſi, qui ipſum recentioris exemplaris fidei reddere voluit. Nos tamen, ut eruditis morem gereremus, primam lectionem Antiquarii, licèt evaneſcentem ac penè detritam, conſtanter retinere ſategimus, ſi penitùs abraſa non foret, ac ſaltem armato oculo legi poſſet. Secundam verò, decimo ſaeculo, vel inſequenti ſuffectam, quandoque ſequi, vel invitos, dura neceſſitas compulit. Ad orthographiam quod attinet, benevolum Lectorem monitum volumus de quadam contractione literarum, quam oportuit corrigere. Codex mendosè paſſim t, c, f, *pro* th, ch, ph *habet. Igitur adſpirationem adjecimus, ne lecto faſtidium crearet græcanicæ Linguæ peritis. Craſſiora etiam ſphalmata, nihilque ſignificantia, caſtigavimus, ſed levi manu: præſertim quum* ſ *pro* y, t *pro* c, *& contra, malè ſcriptum fuiſſe deprehendimus. Diphtongi ſumma fide exhibeatur, ut in Codice, in quo fere ſemper* oi *per* y *redditur*, ai *per* e, oi *per* u, ay *&* ey *per* au *&* eu. H *longum rarò cum* I, *ſæpiſſimè vero cum* E *ab Amanuenſi exaratur: quod ſapit antiquitatem, ac peritioribus magis arridet. Veteres duplicem* V U *non agnoverunt in deſcribendis monumentis. Vocalis* U *tantùm comparet in noſtro Pſalterio. Sed quoniam in ipſo (de græca Tranſlatione loquor) frequenter* V *pro* B *ponitur, nos tunc* V *conſonantis ope, legentibus mutationem indigitavimus. Interpunctio nullibi apparet in Codice; ſed quum id minime ſit noſtro huic peculiare, doctorum hominum veſtigiis inſiſtentes, eam conſultò adjecimus utrique Verſioni: & quidem Septuagintavirali, Græcorum more. Apoſtrophas, quæ deſiderantur in originali, ne quis in Editione noſtra requirat. Religiosè Codicem damus, tam longa jam ætate confectum, cum rugis etiam, & mendis ſuis. Nativa lineamenta ſi demantur, nitor perit omnis, & fides nutat.*

ILLUSTRISSIMO, AC ERUDITISSIMO PRÆSULI

PAULO PASSIONEO

PROTONOTARIO APOSTOLICO &c.

JOSEPH BLANCHINUS SPECIMEN EDITIONIS CHISIANI CODICIS MITTENS, S. P. D.

INſTITUENTI mihi, Præſul Illuſtriſſime, nonnulla Hexaplorum Origenianorum fragmenta in lucem edere, & mandare ea Secundo Volumini harum Vindiciarum *Vulgatæ Latinæ Editionis*, jucunda ſanè recordatio inſignis Codicis Chiſiani, quem Eminentiſſimus, ac Reverendiſſimus Princeps Dominicus S. R. E. Cardinalis Paſſioneus, Patruus tuus, Vir eloquentiæ laude, atque omnigenâ eruditione Literario Orbi notiſsimus, mihi ab Excellentiſſimo Principe Auguſto Chiſio conſanguineo ſuo perhumaniter impetraverat, hanc voluntatem renovavit. Atque ille immortalitate dignus Vir Ludovicus Muratorius, per literas humanitate pleniſsimas, quas ad me ſcripſit, quaſdam quaſi Operi faces admovit, Id primùm Alexandrum VII. Pontificem Maximum in votis habuiſſe, cognoſces ex ſchedis recitatis pag. CCLXII. & ſequentibus. Sed, quoniam tanti Pontificis vita in medio ſpatio fracta corruit; & ante in ipſo curſu obruta eſt, quàm decrepitæ ſenectutis portum conſpiceret, hoc, quod fuit luctuoſum Collegio Sacro, acerbum Romæ, grave bonis omnibus, ii caſus ſequuti ſunt, ut præconceptæ Editionis ſpes omnis erepta viris doctis videretur, niſi eorum vota, ad noſtram ætatem uſque dilata, magno cum fœnore compenſaſſet doctiſsimus Patruus tuus, Alexandri Papæ cultor egregius, qui tantum theſaurum mihi credidit, & commendavit, pergitque in dies ſingulos Mecenas magis ad anecdota Adamantii fragmenta mihi ex inſignioribus Bibliothecis procuranda. Hæc autem non modò eruditis viris jucunda, ſed etiam univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ ſalutaria fore vaticinor, teſtimonio S. Hieronymi, qui Origenianum Exemplar Septuaginta Seniorum ſic judicare ſolebat; quicquid, aut addideris, aut mutaveris, aut detraxeris, vitioſum & deterius futurum. Quare ego, ut ad veritatem fingam mentes hæreticorum (quibus, ſicut a parietibus cubicula, ſic ab angulari lapide Chriſto Jeſu, qui fecit utraque unum ſunt, facta divortia, cùm ob multiplex errorum genus, tùm præſertim ob Vulgatam Latinam Verſionem, quam ipſi, contra Sacroſancti

Concilii Tridentini Decreta, mendis innumeris ſcatentem putant) dabo operam, ut eadem Vulgata Editio ab eorum calumniis vindicetur. Sed, quoniam longum eſt ire per ſingulas lectiones, quæ diutinas vigilias deſiderant; & ſunt ab Hæreticis arma ea ſumpta, quibus illi ipſi, quididicerunt eis uti pernicioſè, quemadmodum ſalubriter utantur, non reperiunt; ut ad arcem Hebraicæ Veritatis, quam ſolam ipſi cuſtodiunt, tanquam ad portum confugiant (ad arcem tamen non dirutam & diſſipatam hodierni Textûs Hebræi, cujus aditum lectionibus interpolandis, quaſi ludus quidam, Judæorum plebeculæ patuit), ipſos ad Hexapla Origenis ire volo, quæ Septuaginta-Viralem exhibent Editionem, nævis carentem omnibus, & Hebræo Codici ubique conformem, ut Sanctiſsimus Hieronymus teſtatum fecit in Epiſtola ad Sunniam & Fretelam: „ Illud breviter (inquiens) ad-
„ moneo, ut ſciatis aliam eſſe Editionem, quam Origenes, & Cæſarienſis Eu-
„ ſebius, omneſque Græci tractatores Κοινὴν, ideſt *Communem*, appellant, atque
„ *Vulgatam*, & a pleriſque nunc Λουκιανὸς dicitur; aliam Septuaginta Interpre-
„ tum, quæ in Ἑξαπλοῖς Codicibus reperitur, & a nobis in Latinum ſermonem
„ fideliter verſa eſt, & Jeroſolymæ, atque in Orientis Eccleſiis decantatur. Su-
„ per qua re & Sanctus filius meus Avitus ſæpe quæſierat. Et quia ſe occaſio fratris
„ noſtri Firmi Presbyteri dedit, qui mihi veſtram epiſtolam reddidit, duobus ſcri-
„ bens, in commune reſpondeo, & me magno amicitiæ libero fœnore, quod
„ quanto magis ſolvimus, plus debemus. Sicut autem in novo Teſtamento, ſi
„ quando apud Latinos quæſtio exoritur, & eſt inter Exemplaria varietas, re-
„ currimus ad fontem græci ſermonis, quo novum ſcriptum eſt Inſtrumentum:
„ ita in Veteri Teſtamento, ſi quando inter Græcos, Latinoſque diverſitas eſt,
„ ad Hebraicam confugimus veritatem; ut quidquid de fonte proficiſcitur, hoc
„ quæramus in rivulis. Κοινὴ autem iſta, hoc eſt *Communis* Editio, ipſa eſt
„ quæ & Septuaginta. Sed hoc intereſt inter utramque, quod Κοινὴ pro lo-
„ cis, & temporibus, & pro voluntate Scriptorum, Vetus corrupta Editio
„ eſt. Ea autem, quæ habetur in Ἑξαπλοῖς, & quam nos vertimus, ipſa eſt quæ
„ in eruditorum libris incorrupta, & immaculata Septuaginta Interpretum
„ Tranſlatio reſervatur. Quidquid ergo ab hac diſcrepat, nulli dubium eſt, quin
„ ita & ab Hebræorum auctoritate diſcordet. „ Igitur a ſapientiſſimo, & pientiſ-
„ ſimo Viro Domino Vincentio de Regibus Presbytero reverendo, in Bibliotheca Apoſtolica Interprete linguæ Sanctæ, & in Græca apprimè verſato, fiet valdè accurata collatio laudati Codicis Chiſii cum inſigni illo Vaticano, Xiſti V. Pont. Max. juſſu in lucem edito; & ad ſingula loca, ubi aliquid intereſt inter utramque, præcipuæ afferentur Editiones, ut Origeniano Exemplo τῶν LXX. majus ita pondus accedat, & noſtræ Vulgatæ Verſionis auctoritas aſſeratur. Methodus, quæ ſervanda proponitur, ex ſubjecto ſpecimine Capitis X. Jeremiæ Tibi, Præſul colende, conſtabit.

* Codex Chiſianus.

* Ἱ Ε Ρ Ε Μ Ί Υ Κ Ε Φ. ί.

Ἀκούσατε (1) τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησε Κύριος ἐφ' ὑμᾶς οἶκος Ἰσραήλ. Τάδε λέγει Κύριος, κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε, ὅτι φοβοῦνται αὐτὰ τοῖς προσώποις αὐτῶν. Ὅτι τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν μάταιά ἐστιν· ξύλον ἐκ δρυμοῦ ἐκκεκεμμένον, (2) ἔργον ※. χειρῶν, ↓ τέκτονος, καὶ χώνευμα, ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ κεκαλλωπισμένα ἐστίν· ἐν ἥλοις, καὶ σφύραις ἐστερέωσαν αὐτά, καὶ οὐ κινηθήσονται, ἀργύριον τορευτόν ἐστιν, οὐ πορεύσονται, ÷ ἀργύριον προς ÷ βλητόν. Ἀπὸ Θαρσεῖς ἥξει, χρυσίον ÷ Μωφάζ, καὶ χεὶρ χρυσοχόων ÷ ἔργα τεχνιτῶν πάντα, ὑάκιν ÷ θον καὶ πορφύραν ἐνδύσουσιν ÷ αὐτά. Αἰρόμενα ἀρθήσονται, ὅτι οὐκ ἐπιβήσονται. Μὴ * φοβηθεῖται αὐτά, ὅτι οὐ μὴ κακοποιήσωσι, καὶ ἀγαθὸν (3) οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς· ※. Πόθεν ὥσπερ σὺ Κύριε; μέγας εἶ σὺ ※. καὶ ※. μέγα τὸ ὄνο-

* Lege: φοβεῖσθε.

ὄνομά σου ἐν δυνάμει. ※. τίς οὐ μὴ φοβηθήσεταί σε. ※. * βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν; ὅτι σοὶ ἀνῆ. ※. κεν· ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς· ※. τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς. ※. βασιλεῦσιν αὐτῶν, πόθεν ὥσπερ σὺ Κύριε; ※. καὶ εἰς ἅπαξ ἐγκατί. ※. σονται, καὶ ἀσθενήσουσι καρ. ※. δίαι ματαίων ξύλον ἐστὶν, ἀργύ. ※. ριον ἐλατὸν ἐκ Θαρσεῖς φερόμενον. ※. καὶ χρυσίον ἐξ Ουφάζ. ※. ἔργα τέκτονος, καὶ χειρῶν χρυ. ※. σοχόου· ὑάκινθος καὶ πορφύρα τὸ ἔνδυμα αὐτῶν. ※. ἔργα σοφῶν. ※. πάντα· ὁ δὲ Κύριος, Θεὸς ἀληθινός ἐστι: ※. Θεὸς ζῶν, καὶ βασιλεὺς αἰώνιος. ※. Ἀπὸ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ. ※. σαλευθήσεται ἡ γῆ, καὶ οὐχ' ὑ· ※. ποίσουσιν ἔθνη τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, / οὕτως ἐρεῖτε αὐτοῖς· Θεοὶ, οἱ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ τούτου. Κύριος ὁ ποιήσας τὴν γῆν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, ὁ ἀνορθώσας τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ ἐξέτεινε τὸν (4) οὐρανόν. ※. εἰς φωνὴν δόντος αὐτοῦ, / πλῆθος ὕδατος ἐν οὐρανῷ· καὶ ἀνήγαγε νεφέλας ἐξ ἐσχάτου. ※. τῆς, / γῆς, ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησε, καὶ ἐξήγαγεν ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ. Ἐμωράνθη πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ γνώσεως, κατῃσχύνθη πᾶς χρυσοχόος ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, ὅτι ψευδῆ ἐχώνευσαν· οὐκ ἔστι πνεῦμα ἐν αὐτοῖς. Μάταιά ἐστιν ἔργα ἐμπεπαιγμένα· ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀπολοῦνται. Οὐκ ἔστι τοιαύτη ἡ μερὶς τῷ Ἰακὼβ, ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα, (5) αὐτός. ※. ἐστι, καὶ Ἰσραὴλ, / ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ· (6) Κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ. Συνήγαγεν ἔξωθεν τὴν ὑπόστασίν σου, κατοικοῦσα ἐν ἐκλεκτοῖς. Ὅτι τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ σκελίζω τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύτην ἐν (7) θλίψει, καὶ ἐκθλίψω αὐτοὺς, ὅπως εὑρεθῇ. Οὐαὶ ἐπὶ συντρίμματί σου, ἀλγηρὰ ἡ πληγή σου. Κἀγὼ εἶπα, ὄντως τοῦτο τὸ τραῦμά μου, καὶ κατέλαβέ με. Ἡ (8) σκηνή μου ἐταλαιπώρησεν, ※ ὤλετο, / καὶ πᾶσαι αἱ (9) δέῤῥεις μου διεσπάσθησαν, οἱ υἱοί μου καὶ τὰ πρόβατά μου οὐκ εἰσίν· οὐκ ἔστι τόπος ἔτι τῆς σκηνῆς μου, τόπος τῶν δέῤῥεών μου. Ὅτι ἠφρονεύσαντο οἱ ποιμένες, καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἐνόησε πᾶσα (10) ἡ νομὴ αὐτῶν, καὶ διεσκορπίσθησαν. φωνὴ ἀκοῆς ἰδοὺ ἔρχεται, καὶ σεισμὸς μέγας ἐκ γῆς Βοῤῥᾶ, τοῦ τάξαι τὰς πόλεις Ἰούδα εἰς ἀφανισμὸν ※ καὶ κοίτην στρουθῶν. Οἶδα Κύριε, ὅτι οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ ἀνὴρ πορεύσεται, καὶ κατευθυνεῖ. ※. τὴν πορείαν αὐτοῦ. / Παίδευσον ἡμᾶς Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ (12) ἐν θυμῷ σου, ἵνα μὴ ὀλίγους ποιήσῃς ἡμᾶς. Ἔκχεον τὸν θυμόν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα σε, καὶ ἐπὶ γενεὰς, αἳ τὸ ὄνομά σου οὐκ ἐπεκαλέσαντο· ὅτι κατέφαγον τὸν Ἰακὼβ, καὶ ἐξανήλωσαν (13) αὐτόν. ※. καὶ συνετέλεσαν αὐτὸν, / καὶ τὴν νομὴν αὐτῶν ἠρήμωσαν:

* Lege; βασιλεῦ.

Nunc autem, Præſul Doctiſſime, eâ mentis acie, qua Codicis Chiſiani vim, naturamque vidiſti, illa quoque adſpice, quæ ad ejuſdem vindicias pertinent ac pariter ad præſidium noſtræ Latinæ Vulgatæ Editionis. Et, quoniam Græcum Vaticanum Exemplar, tanquam omnibus præſtans a Motino aliiſque ſemper eſt habitum, ad ipſum fiet exactio.

Variantes Lectiones Codicis Chiſiani, & Vaticani majoris momenti.

Jeremiæ Cap. X.

EDITIO VATICANA.	CODEX CHISIANUS.
(1) Cap 10. verſ. 1. τὸν λόγον κυρίου, ὃν ἐλάλησεν ἐφ' ὑμᾶς.	Codex Chiſianus: τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε κύριος ἐφ' ὑμᾶς. Comp. τὸ ῥῆμα .... ὅ. Alex. & Comp. ἐλάλησεν κύριος ἐφ' ὑμᾶς. Hebr. את הדבר אשר דבר יהוה עליכם. Vulg. *Verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos.*
(2) Ed. Vatic. v. 3. ἔργον τέκτονος.	Cod. Chiſ. ἔργον. ※. χειρῶν, / τέκτονος. Hebr. מעשה ידי חרש. Vulg. *opus manus artificis.*
(3) In Ed Vat. v. 5. post οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, reliqua uſque ad Οὕτως ἐρεῖτε αὐτοῖς, deſiderantur.	Cod. Chiſ. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς. ※. Πόθεν ὥσπερ σὺ Κύριε; μέγας εἶ σύ. ※. καὶ. ※. μέγα τὸ ὄνομά σου ἐν δυνάμει. ※. τίς οὐ μὴ φοβηθήσεταί σε. ※. * βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν; ὅτι σοὶ ἀνῆ. ※. κεν· ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς. ※. τῶν ἐθνῶν· καὶ ἐν πᾶσι τοῖς. ※. βασιλεῦσιν αὐτῶν, πόθεν ὥσπερ σὺ Κύριε; ※. καὶ εἰς ἅπαξ ἐγκατί. ※. σονται, καὶ ἀσθενήσουσι καρ. ※. δίαι ματαίων ξύλον ἐστὶν ἀργύ. ※. ριον ἐλατὸν ἐκ Θαρσεῖς φερόμενον. ※. καὶ χρυσίον ἐξ Ου-

* Lege: βασιλεῦ.

ξ' Οὐφάζ. ※. ἔργα τέκτονος, καὶ χειρὰς χρυ. ※. σοχόυ, ὑάκινθος καὶ πορφύρα τὸ ἔνδυμα αὐτῶν. ※. ἔργα σοφων. ※. πάντα, ὁ δὲ Κύριος, Θεὸς ἀληθινός ἐστι, ※. Θεὸς ζῶν, καὶ βασιλεὺς αἰώνιος. ※. Ἀπὸ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ. ※. σαλευθήσεται ἡ γῆ, καὶ οὐχ ὑ. ※. ποίσουσιν ἔθνη τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, Οὕτως ἐρεῖτε αὐτοῖς. In Comp. & apud Theodor. hæc habentur. Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι κύριε, μέγας εἶ σύ, καὶ μέγα τὸ ὄνομά σου ἐν τῇ ἰσχύϊ. τίς οὐ φοβηθήσεταί σε βασιλεῦ ἐθνῶν; σοὶ γὰρ πρέπει, ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι. ἅμα (hæc poſtrema pars a Theodoreto ſignificatur, non exprimitur) ἄφρονες καὶ ἀνόητοί εἰσι. διδασκαλία ματαίων αὐτῶν ξύλον ἐστίν. Hebr. מאין כמוך יהוה גדול אתה וגדול שמך בגבורה מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא כסף מרקע מתרשיש יובא וזהב מאופז מעשה חרש וידי צורף תכלת וארגמן לבושם מעשה חכמים כלם ויהוה אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכלו גוים זעמו. Vulg. *Non eſt ſimilis tui, Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o Rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui. Pariter inſipientes, & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt. Argentum involutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: Opus artificis, & manus ærarii: hyacinthus, & purpura indumentum eorum, opus artificum univerſa hæc. Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens, & rex ſempiternus, ab indignatione ejus commovebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes comminationem ejus.*

Cod. Chiſ. οὐρανοῦ. ※. εἰς φωνὴν δόντος αὐτοῦ, ‖ πλῆθος. Hebr. שמים לקול תתו המון. Vulg. *Cælos. Ad vocem ſuam dat multitudinem.*

Cod. Chiſ. αὐτός. ※. ἐστι, καὶ Ἰσραὴλ, ‖ ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ. Comp. αὐτός ἐστιν, καὶ Ἰσραὴλ ῥάβδος Orig A. καὶ Θ. αὐτός ἐστι, καὶ Ἰσραὴλ ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ. Hebr. הוא וישראל שבט נחלתו. Vulg *ipſe eſt: & Iſraël virga hæreditatis ejus.*

Cod. Chiſ. Κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ. Comp. Κύριος δυνάμεων. Hebr. יהוה צבאות שמו. Vulg. *Dominus exercituum nomen illi.*

Cod. Chiſ. θλίψω, καὶ ἐκθλίψω αὐτούς, ὅπως. Ald. Comp. θλίψω, καὶ ἐκθλίψω αὐτούς.

Cod. Chiſ. σκηνή μου. Hebr אהלי. Vulg. *Tabernaculum meum.*

Cod. Chiſ. δέῤῥεις μου. Hebr. מיתרי Vulg *funiculi mei.*

Cod. Chiſ. ἡ νομὴ αὐτῶν, καὶ. Hebr. מרעיתם. Vulg. *grex eorum.*

Cod. Chiſ. ἐν θυμῷ σου. Hebr. באפך Vulg. *in furore tuo.*

Cod. Chiſ. αὐτόν. ※. καὶ συνετέλεσαν αὐτόν. ‖ καὶ τὴν νομὴν αὐτοῦ. Hebr. ויכלהו. Vulg. *& conſumpſerunt illum.*

(4) Ed. Vat. v. 13. οὐρανόν, Καὶ πλῆθος.
(5) Ed. Vatic. v. 16. αὐτὸς κληρονομία αὐτοῦ.
(6) Ed. Vat. ibidem. Κύριος ὄνομα αὐτῷ.
(7) Ed. Vatic. v. 18. θλίψω, ὅπως.
(8) Ed. Vat. v. 20. σκηνή σου.
(9) Ed. Vat. ibid. δέῤῥεις σου.
(10) Ed. Vat. v. 21. ἡ νομή, καὶ.
(12) Ed. Vat. v. 24. ἐν θυμῷ.
(13) Ed. Vat. v. 25. αὐτόν, καὶ τὴν νομὴν αὐτοῦ.

Quoniam, Præſul Doctiſſime, in omnibus rebus melius putatur aliquam partem, quàm nullam attingere, volui vel unius Capitis collationem inſignis Codicis Chiſii, & Vaticani ſitienti doctorum virorum ori (antequam Secunda noſtrarum *Vindiciarum* &c. Pars edatur in lucem) in præſentia propinare: ex qua cum hæretici miram in Vulgata & Hexaplari Editione conſenſionem eſſe cognoverint, non poterunt dubitare, quin eadem Verſio Vulgata pro authentica habenda ſit. Attamen, ſi forte venient contra dicentes, eos equidem non ego deſpiciam, ſed doctiſſimus quiſque contemnet; ajetque ipſis veritatem Sacrarum Scripturarum temerario auſu nimiùm perſcrutari volentibus accidiſſe, quod curioſis omnibus uſu venire ſolet, qui, ſpreto Apoſtoli monito, acribus oculis Solem dum intueri conantur, aſpectum omnino amittunt. Hæreticorum mentis acies ſe ipſam intuens, hebeſcit, ob eamque cauſam veritatis lumen offunditur tenebris plagæ Ægyptiacæ comparandis. Magnum etiam temporibus S. Hieronymi uſum habuit Verſio LXX. Interpretum Hexaplaris, ad Codicis Hebræi σφάλματα corrigenda. Et ſexcenta occurrunt loca, in quibus hodiernam lectionem Textûs Hebraici, ad illam Græcorum Interpretum exigi oportere, vel ipſis hæreticorum Ducibus perſuaſum videtur. Zuinglium audiamus Præfatione in Eſaiam: *Contra verò* (inquit) *infiniti ſunt loci, quibus manifeſtè deprehenditur LXX. & aliter, & melius tum legiſſe, tum diſtinxiſſe, quàm Rabbini poſtea vel legerint, vel diſtinxerint*. Quare Lambertus Bos in Prolegome-

gomenis Editionis Veteris Teſtamenti ex Verſione LXX. Interpretum ſecundùm Exemplar Vaticanum, cap. 1. quamplura allegat loca Textûs Hebræi, in quibus Græcorum Interpretum lectio eſt præferenda.

Placet nunc, Vir Cl. indicem conſtituere præcipuarum Editionum, ad quas Codex Chiſianus, aliaque Hexaplorum fragmenta exigentur in II. Parte noſtrarum *Vindiciarum* Latinæ Vulgatæ Verſionis. Sunt autem iſtæ:

Editio *Complutenſis*, è multis Exemplaribus Mss. concinnata ſtudio Demetrii Cretenſis, Ferd. Pintiani, Lopes Stunicæ, Franciſci Vergara, aliorumque, & in Polyglottis Complutenſibus evulgata, operâ Card. Franciſci Ximenii, an. 1515.

Aldina, Venetiis an. 1518. ab Aldo Manutio ex antiquis Codicibus undique accitis edita, curâ Andreæ Aſulani.

Romana, juſſu atque auctoritate Sixti V. Pontificis Max. curante præcipuè Doctiſſimo Cardinale Antonio Carafa, typis excuſſa Romæ anno 1587. nitidiſſimis characteribus, ad quorum inſtar Vir humaniſſimus & mihi maximè carus Hieronymus Mainardus typographus nominandus, novas Græcorum typorum formas parat, ut Editioni noſtræ Hexaplarium fragmentorum pro meritis ac dignitate conſulatur.

Romanam ſequuta eſt primò *Pariſienſis*, an. 1628. edita ſtudio & curâ Jo. Morini, deinde *Londinenſis* in Polyglottis Briani VValtoni, an. 1657. Ad hæc, alia Londinenſis minore formâ anno 1653. Verùm, ut inquit idem Lambertus Bos, (cujus Prolegomenis onere levati ſumus) hæc Editio neutiquam ſuo reſpondet titulo. Præfert enim titulus, *accuratiſſimè, & ad amuſſim recuſum eſſe* hunc librum *ad Exemplar Vaticanum Romæ editum:* ſed multum, mihi crede, recedit a Romana Editione.

Viſum eſt etiam hic eas omnes lectiones ſubjicere antiquiſſimi Codicis Alexandrini, quæ Chiſiano Exemplari mirificè ſuffragantur; quoniam illum inter, & Vaticanum magnus reperitur conſenſus, licèt aliquando differant, & quidem præcipuè in Libris *Joſuæ*, *Judicum*, III. *Regum*, & *Jobi*. Demum, ne quid noſtræ deſit Editioni, anecdota Hexaplorum fragmenta, quæ edentur in lucem, ſummo ſtudio erunt exacta ad Hebraicam Veritatem. Item ad edita, & Mss. Exemplaria τῶν ο', & Vulg. Latinæ Verſionis; nec non ad Fragmenta Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis, quibus omnibus etiam Lambertus Bos Editionem ſuam Veteris Teſtamenti ex Verſione Septuaginta Interpretum illuſtravit.

Et ne quis hæreat in notis & literis, quas inveniet in Adnotationibus, earum Explicationem ex tabula, quam ipſe confecit, quamque nos κατὰ πόδας ſequuti ſumus, hic dabo.

Ms. A. vel *Alex.*	notat	Codicem Alexandrinum Manuſcriptum.
Ald.		Editionem Aldinam.
Aq. vel *A.*		Aquilæ Verſionem.
a. l.		alium librum.
aa. ll.		alios libros.
Arab.		Exemplar Arabicum.
Barb. vel *B.*		Bibliothecæ Barberinæ Manuſcriptum.
Cant.		Manuſcriptum Cantabrigienſem.
Cot.		Manuſcriptum Cottonianum.
οἱ Δ.		In ſcholiis ad Eſaiam quid notet, incertum eſt. Hodius deſignari putat τὰς LXX. juxta Tetrapla, vel Διόδωρον aliquem.
ΔΔ.		In ſcholiis ad Habacuc hac nota deſignari putat Hodius Diodori Tarſenſis Commentarios.

ε.	Quintam Editionem, ſecundùm Epiphanium, quæ Jerichuntæ ab Origene reperta eſt in dolio ſub Caracalla Imp.
Fr. vel Franc.	Francofurtenſem Editionem.
οἱ Γ.	Tres Interpretes, qui Theodoreto οἱ τρεῖς dicti; per quos forte tres Editiones Euſebii, Luciani, & Heſychii denotantur. Nonnullis videntur ſignificari Aquila, Symmachus, & Theodotion.
λ.	Luciani Editionem in Cod. Barberino [illegible]
M. vel March.	Marchali Manuſcriptum.
O. vel Ox.	Oxonienſem Manuſcriptum.
οἱ Ο.	LXX. Interpretes
Ω.	Origenem.
P.	Procopii Commentarium.
Π	Pamphilum, juxta Carterium in Præfatione; ſed Hodio potius denotare videtur Editionem Πενταϲελίδα, quia alibi occurrit οἱ Π κατὰ Φ.
Sar.	Claudii Sarravii Manuſcriptum.
Sym. vel S. vel Σ.	Symmachi Verſionem.
Syr.	Codicem Syriacum.
Th. vel Θ.	Theodotionis Verſionem.
τόμος,	Sectionem Adnotationum Origenicarum ad Eſaiam.
ε.	Quintam Editionem.
VI.	Sextam Editionem ſub Alexandro Mammææ Nicopoli inventam.

Recitavi Tabulam Mss. Codicum, & Editionum; de quibus nunc, ut breviſſimè dici poterat, ſic a me ſcriptum eſt. Fuſiori calamo id agetur Parte II. harum *Vindiciarum*, in Diſſertatione Hiſtorica Generali *de Hexaplis Origenianis*, quorum ego naturam conatus ſum, artemque tradere, multa, & varia, & diuturna lectione. Quoniam verò nonnulli eruditi Viri ante illud tempus omnem ordinem diſponendarum rerum, ac variantium lectionum methodum a me quæſiverunt; ut poſſint de univerſa Chiſiani Voluminis Editione exiſtimare, operæ pretium erit id agere, ut hic ineundæ rationis quædam quaſi monita tradamus, quibus perſpectis, nihil erit quod ipſos effugiat, nihilque amplius quod ad ſciendum requirant. Igitur, ut ſi cui aurum, quod eſſet alio permixtum metallo, argentarius faber commonſtrare vellet, ſatis eſſet ei, ſi lydio lapide ſigna & notas oſtenderet differentiarum, quibus cognitis, id quod ille quæreret, nullo errore inveniret; ita Chiſianum exemplar cum Vaticano collatum Origenis additamenta ſub aſteriſcis poſita quærenti demonſtrabit, ubi ſint; eaque ſine ullo labore in Sixtina Editione, cum Morino Lector diceſſe concludet: de qua, quoniam plura multo nonnulli ſcripſerunt, aut odio, aut errore, aut aliqua permotione mentis, quam veritate, audi Præſul Doctiſſime, Lambertum Bos (quamvis è partibus Hæreticorum) qui integer judex exiſtens, Vaticani Codicis defenſionem in multiplici genere probationum; ita repoſuit (cap. 2. Prolegomenorum *Veteris Teſtamenti ex Verſione LXX. Interpretum ſecundùm Vaticanum Exemplar*) ut in poſſeſſione Card. Caraſæ judicii, atque in Morini defenſione ejuſdem Codicis cauſa tandem aliquando conſtitiſſe videatur. Ipſe igitur, & actor alienæ perſonæ, & auctor ſuæ, rem prima ab origine narrans, hæc recitato capi-

te li-

te literis conſignavit. Romana (Editio LXX. Interpretum) Auctoritate Sixti V. Pontificis, curante præcipuè Cardinali Antonio Carafa, in lucem prodiit Romæ anno 1587. typis nitidiſſimis. Scilicet Sixtus V. Pontifex, cum Cardinalis adhuc eſſet, indignè ferens Verſionem Græcam Bibliorum in Eccleſia Latina prorſus jacere atque negligi: præterea animadvertens, infinita penè loca non eodem modo ab antiquis ſacris Scriptoribus afferri, quo in vulgatis Bibliorum Græcis editionibus circumferrentur, omni cogitatione ferebatur ad edendum Verſionem Græcam puriorem, quæ ad fidem probatiſſimorum Codicum emendaretur. Quam ſuam cogitationem quum aperuiſſet Gregorio XIII. Pontifici, is rem Eccleſiæ apprime utilem, ſibique honorificam fore ratus, Antonio Carafæ Cardinali, poſtea Bibliothecæ Vaticanæ Præfecto, viro longè eruditiſſimo, dat negotium, ut huic rei diligenter navaret operam. Hic illico antiquos Codices manuſcriptos optimæ notæ, qui erant in celebrioribus Italiæ Bibliothecis, magno cum ſtudio conquirit, viros Græci, Latinique ſermonis peritiſſimos convocat, quibuſcum operi manus admovet: varia Manuſcripta inter ſe conferunt, varias Lectiones excerpunt, quas præter Textum cum ſcriptis Patrum comparant, & quæ notari digna erant, in ſcholiis capitibus ſingulis ſubtexunt: præ ceteris Exemplaribus Vaticanum erat venerandæ antiquitatis, caracteribus majoribus deſcriptum, (uti ſtatuunt) * ante Hieronymi tempora. Is liber ſolus inſcribebatur, κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα.

* Vide præfationem Editioni Romanæ præfixam.

Habebant quoque duos alios Veteres Codices, ſed priore multò recentiores. Alter erat *Venetus* è Cardinalis Beſſarionis Bibliotheca majuſculis etiam literis exaratus, alter è Magna Græcia allatus. Hunc inter, & *Vaticanum* tantus erat conſenſus, ut ex eodem archetypo deſcriptus crederetur. Præterea, multum ad illam editionem contulerunt Codices è Bibliotheca Medicea Florentiæ collati, qui pluribus in locis *Vaticani* Codicis Lectiones, aut confirmabant, aut illuſtrabant. Sed, ut ajunt docti illi Viri, Libri *Vaticani* bonitas, non tam ex horum Codicum conſenſu perſpecta eſt, quàm ex iis locis, quæ partim adducuntur, partim explicantur ab antiquis ſacris Scriptoribus, qui fere nuſquam hujus Exemplaris Lectiones non exhibent. Ita ſe res habet. Plurima loca a Patribus antiquiſſimis adducta ipſemet contuli cum Editione *Romana*, & cum illa maximè convenire deprehendi. Clemens Romanus in epiſtola ad Corinthios plurima longiora teſtimonia ex Veteri Fœdere citat, quæ cum Romana Editione maximè conſentiunt. Theodotus aliquando plures verſus ex uno capite citat, qui ad verbum huic reſpondent Editioni; imo integrum pene Pſalmum 18. adducit, cujus verba eadem prorſus ſunt cum Editione Romana. Idem dicendum de Clemente Alexandrino, Juſtino Martyre, Cyrillo, & aliis. Sæpè tamen Patres illi memoriter citarunt loca Veteris Fœderis; & dictionem non eandem, ſed æquivalentem adhibuerunt, ſenſumque expreſſerunt, non ipſiſſima Interpretum verba. Quod apud Clementem Romanum, præſertim in brevioribus teſtimoniis, & apud Juſtinum Martyrem frequentius reperies. Præter Patres, multa etiam apud Philonem Judæum allegata reperiuntur teſtimonia; quorum plurima cum Editione Romana contuli, quæ in pleriſque cum ea concinere comperi; eorum ſpecimen hic exhibere poſſem, niſi brevitati ſtudendum eſſet.

Sed *Romanæ* Editionis præſtantia adſtrui quoque poteſt aliis argumentis, petitis ſcilicet ab Aſteriſcis, Obeliſque Origenianis, & a Tranſpoſitionibus; uti factum a Morino.

Quod ad Aſteriſcos attinet, hoc eſt hujuſmodi voces & periodos, quas apud Septuaginta non haberi docent Patres, ſed quæ ſub Aſteriſco ab Origene additæ ſunt ex Hebræo, oſtendit jam variis exemplis doctiſſimus Morinus hujuſmodi loca, quæ Veteres Aſteriſco notata eſſe dixerunt in Editione Romana deeſſe.

V.G. III.Re-

Romana Editione finis capitis XXV. eſt in Hebræo, & Vulgata ad finem capitis XLIX. Caput XXVI. Romanæ Editionis eſt in Hebræo, & Vulgata XLVI. & ſic in cæteris. Hunc vero ordinem eſſe LXX. Interpretum teſtantur vetuſtiſſima Exemplaria, quibus uſi ſunt Editores Romani, ſed maxime præſtantiſſimum illud exemplar Rupifucaldii, immo ipſe Origenes ad Africanum.

Quoniam igitur Viri illi Docti, qui Editionem Romanam procurarunt, eam in Codice Vaticano præ omnibus aliis præſtantiam perſpiciebant, viſum eſt illis omnibus, in edendo textu Græco hunc ſolum Codicem accuratiſſime ſequi, niſi ubi manifeſtus eſſet librarii lapſus. Tunc ex aliorum Codicum conſenſu mendum ſuſtulerunt.

Deerant in hoc Exemplari libri Machabæorum, & capita prima LXVI. Geneſis, & a Pſalmo CV, uſque ad CXXXVIII. (membranæ enim ibi nimia vetuſtate conſumptæ erant:) in illis ſequuti ſunt in primis alios duos libros, *Venetum* alterum, alterum ex *Magna Græcia* advectum.

Hanc editionem ſummopere laudat Morinus: *Habes*, inquit, *in illa Romana Editione Divinam illam LXX. Interpretum Editionem, translationem quod fieri poteſt, ab omnibus mendis & irreptionibus caſtigatam, & puram, priſtinoque nitori, & integritati redditam*. VValtonus pariter: *Editionem hanc omnium, quæ extant, maximè ſinceram judicat, licet ex omni parte perfectam eſſe* aſſerere non audeat.

Hæc Lambertus Bos, cujus verbis de Codice Vaticano finem ſcribendi faciam. Editoris erat, conſilium explicare ſuum de tota ineunda ratione & auctoritate probare, quare Sixtina Editio ad Chiſianum exemplar præ cæteris exigatur. Ipſa enim præſtantiſſima omnium haberi debet, atque eſt etiam in Hæreticorum laudatione præclara: de qua, Præſul Doctiſſime, libitum fuit mihi paulo plura, quàm oſtenderam, dicere; ut hoc unuſquiſque videret, ſi additamenta facta ſunt ab Origene in Translatione τῶν ο', eorundem cognitionem (ſine quibus perfecta notitia Hebraicæ Veritatis haberi non poteſt) eſſe a Codicibus Hexaplaribus repetendam; in quibus, quoniam additamenta ex aſteriſcorum indiciis quærenda eſſe perſpicuum eſt, ſimul illud ante oculos poſitum fore confido; Exemplar Vaticanum præſervaſſe nobis incolumem, & puram putamque Veterem illam LXX. Interpretum Editionem, quæ Apoſtolico Ævo ubique moribus recipiebatur: namque ea omnia, quæ ſub aſteriſcis ſunt in inſigni Volumine Chiſiano, fere ſemper in Sixtina Editione deeſſe; contra verò, quæ obelis verubuſque confixit Origenes, in eadem conſtantiſſime legi, haberique cognovi.

Demum antequam tollatur manus è tabula, qui ſit futurus Intelligentiæ fructus, quanta utilitas, quanta vis, nunc attineret dicere; ſed, quoniam ad Virum Sapientiſſimum ſcribo, nolo epiſtolam facere longiorem. Illud tantùm non ſilebo, magno ab Editione noſtrâ levari errore, atque admiratione liberari Hæreticos omnes, qui ſemper conqueri ſolent, atque a Noſtris expoſtulant, unde orta ſit illa, quæ apparet non levis aliquando, diverſitas Codicis Vaticani, & hodiernæ Vulgatæ Verſionis. Non eſt alia cauſa, niſi quòd S. Hieronymi ſecunda Latina Translatio ab illo Hebraico fonte, qui puriſſimus erat in Hexaplis, & cum Origeniana Editione τῶν ο' aſteriſcis, obeliſque notatâ mirificè concordabat, in ſinum Catholicæ Eccleſiæ dimanavit. Sed deploranda eſt orbitas Hæreticorum, qui plus ſibi videre videntur, quàm quantum obcæcata mentis acies intueri poſſit. Avulſi a Fide, nullo Sanctæ Religionis vinculo continentur; & ab iis, quibus perſpecta non eſt vis Apoſtolicæ Traditionis, mirus ille conſenſus cum fontibus primitivis, concentuſque, qui reperitur in noſtra Vulgata Verſione, negatur, impugnaturque, & hodierno tantùm Hebræorum Codici aſſeritur intacta Verbi Divini præſervatio.

Quoniam verò hæc major eſſe cauſa videtur, quàm ut hominum, qui jacent in tenebris, poſſit ſenſu atque cogitatione ſine prolixa Diſſertatione comprehendi, hic tantùm innuiſſe ſufficiat, non rivis eſſe diductam, ſed fontibus puriſſimis atque ſignatis Hieronymianam, qua utimur, Tranſlationem. Hanc tamen Calvini, & Luteri infelix ſoboles, oppreſſa falſis dogmatibus Patrum hæreticorum, non ſolùm amplecti detrectat, ſed etiam mire vitiatam eſſe blaſphemat. Quare nunc ſuſcipiam epiſtolâ meâ tibi narrare, in quibus erroribus turpiter Heretici nominati verſentur, atque ſignificabo brevi, quæ me cauſa præſertim impulerit ad colligenda fragmenta, quæ ſuperant, Κοινῆς, Hexaplaris τῶν ό, duplicis Hieronymianæ, & Antiquæ Latinæ Italicæ Verſionis. Catholici, ſic noſti, ita comparati eſſe debent, ut, novis hæreticorum ſententiis, quaſi in aliquod religioſæ contentionis judicium vocentur. Igitur ego tota ſtipatus antiquitate in arenam deſcendo; atque, ut mea confutatione ipſorum veſtigiis inſiſtam preſſius, & Sacroſancto Concilio Tridentino inſultantes audaciâ reprimam, id totis viribus agam in reliquis hujus Operis Tomis, ut ad ſingula capita præcipuarum Controverſiarum reſpondeam explicatè, atque abundanter. Quod niſi præſtemus, nullam unquam rem ſcribendo expedire poſſumus. Sed, ut Hæreticorum blaſphema dogmata meliùs clariuſque noſcantur, ad meum munus, penſumque arbitratus ſum pertinere, ipſa ex authentico documento recitare, quod Vir Clariſſimus Theodorus Huſemann Herbipolenſis, pietate atque eruditione inſignis, mihi ſemel & iterum per literas communicavit, quæ hic publici juris faciam.

Admodum Rev. Patri Joſepho Blanchino, Theodorus Huſemann S. P. D.

Nullum in te officium videor poſſe præterire, in quo tacendo habeo cauſas plurimas, vel meæ Sacerdotalis erga Catholicam fidem obſervantiæ, vel tui erga me mutui amoris. Quare, cum tua conſilia edendi vetera Origenis, Itala, ac duplicis Hieronymianæ Verſionis quæ ſuperſunt fragmenta, mihi, dum Romæ agerem, utilitate pleniſſima viderentur, nunc hortatione te impellam, ut ſequaris id quod cœpiſti. Pſalterium a te editum in Anaſtaſio Bibliothecario ſecundùm Antiquam Latinam Italam Verſionem argumento Germaniæ fuit ſapientiæ, ac diligentiæ tuæ. Quare te non hortor ſolùm, mi Blanchine, ſed planè etiam oro, (id quod feci in literis ſæpè, quibus humaniſſimè reſpondiſti) ut tota mente, omnique animi conatu, in tanti Operis proſecutionem incumbas. Nihil eſt, quod Eccleſiæ majori fructu ac tibi gloriæ majori eſſe poſſit: nihilque ex omnibus rebus eſt præclarius, aut præſtantius, quàm de Catholica & Apoſtolica Romana fide benè mereri.

Tu ex Controverſiarum libris cognoſcere potes, quæ ſint Hæreticorum hodiè de noſtra Vulgata Editione judicia; ſed, iſto authentico documento Jenenſis Facultatis, quod hic ſubjicio, liquidiùs de toto ſenſu eorundem hæreticorum judicabis. Quando ego præcipuas Academias Germaniæ perluſtrabam, a prædicta Facultate Jenenſi in Saxonia ad Quæſtiones XXVII. quæ præcipua Religionis capita complectebantur, feci, ut mihi in forma, ut ajunt, authentica reſponderent. Ejuſdem reſponſi particulam, quæ pertinet ad noſtram Vulgatam, tecum communico; ut in confutatione, quo progredi debeas, magis habeas exploratum. In tuo prælio, non fortuna, ſed nuda veritas diſceptabit; & vel ſolâ famâ, quæ de tua Editione percrebuit, magnam apud Catholicos es laudem conſequutus. Perge ergo: quod ſi erit factum, & Chriſtianam Remp. ſummo beneficio afficies, & ipſe æternam gloriam promereberis. Vale.

Herbipoli die 29. Auguſti 1738.

Quæſtio I. Confeſſioni Auguſtanæ addicti an aliquot, & quot Bibliorum libros V. & N. Teſtamenti cenſeant Apocryphos, & cur?

Reſp. Nos, Auguſtanam Confeſſionem amplectentes omnes illos Veteris Novique Teſtamenti libros, Sacro Bibliorum volumine comprehenſos, cenſemus θεοπνεύστους & Canonicos, qui in Veteri Teſtamento Hebraico, ex parte etiam Chaldaico idiomate primitùs ſunt exarati, a viris θεοπνεύστοις Eccleſiæ ad fidelem cuſtodiam commendati, adeoque in Canonem recepti, ut ſint perpetua credendorum, agendorumque norma, ad quam ſe conformarent Salvandi. Pariter in Novo Teſtamento omnes eos, qui Græco idiomate primitùs perſcripti ab Apoſtolis, & viris θεοπνεύστοις Eccleſiæ concrediti, ut ſecundùm eos doctrinam & vitam inſtruerent Salvandi, quique hunc in finem recepti, & in Canonem relati fuerant, cujuſmodi ſunt, quotquot codice Bibliorum Novi Teſtamenti Græco idiomate comprehenduntur, nequidem eâ, quæ Hebræis inſcribitur, Jacobi quoque, duabus Petri, tribus Joannis, ac unâ Judæ Epiſtolis, itemque Apocalypſi Joannea, exceptis; hos omnes atque ſingulos θεοπνεύστους atque Canonicos habemus ob animadverſa in iis criteria θεοπνευστίας & authoritatis Canonicæ. Rejicimus verò omnes alios, nominatim in Veteri Teſtamento obvios per Vulgatam Latinam Verſionem, qui aut nunquam in Hebræo aut Chaldaico idiomate proſtiterunt, aut minimùm hodie non amplius ſuperſunt, quoſque Eccleſia Judaica, cui per Rom. 3. V. 2. concredita ſunt Dei verba, non adoptavit in Canonem, Chriſtus & Apoſtoli in roboranda fide, & formanda vita, Deo accepta, non adferunt, quique in variis partibus contradicunt indubitato θεοπνεύστοις & Canonicis Scripturis; tales Libri a nobis rejecti ſunt, liber Judith, Sapientiæ, Tobiæ, Siracidis, filii Jeſu, Baruchi, uterque Machabæorum, fragmenta Eſtheræ, quæ annectuntur in Vulgata Verſione Latina ultra decem capita hebraicè concepta, uti extant in ſacro Veteris Teſtamenti Codice; Hiſtoriam item Suſannæ, Belis Babylonici, & Draconis, Orationem Aſariæ, Canticum trium, ut dicuntur, puerorum in fornace ardente, Orationem Manaſſis. Spurios enim hos, & minimè θεοπνεύστους, ſed potius ἀνθρωπίνους eſſe, produnt innumera τεκμήρια in iiſdem obvia documenta, quæ ſigillatim nunc adducere, longum foret; peti illa poterunt ex Rainoldi cenſura librorum apocryphorum, Johannis Gerhardi Exegeſi locorum quorundam theologicorum, loci primi de Scriptura ſacra &c. quæ in compendium miſit Heideggerus in Enchiridio Biblico lib. 2. toto per integra 20. capita.

IV. Quæſt. An, & quas exceptiones contra Concilium Tridentinum præcipuè obmoveant; & cur ad illud vocati, pleniſſimaque per ſalvos conductus ſecuritate præmoniti, non comparuerint, nec cauſam ſuam diſcutiendam propoſuerint?

Reſp. In Concilio Tridentino deſideramus potiſſimùm, quòd (et) Vulgatam Verſionem in authenticæ thronum evexerit, Decreto ſecundo quartæ Seſſionis, adeo ut anathemate feriat eos, qui non ſuſcipiant libros integros, prout in Veteri Vulgata Latina Editione habentur pro ſacris & Canonicis, Seſſ. 4. Decreto de Canonicis Scripturis, & Traditionibus ſub fine. Quum tot ſcateat vitiis Vetus Vulgata Latina Verſio, quot ſunt muſcæ in æſtate; unum taceo maximum, V. G. Gen. 3. V. 15. ipſa conteret caput ſerpentis. Item 1. Petr. 2. V. 23. Deum, quem ſimulac judicantem ſiſtit divus Petrus, facit injuſtè judicantem; taceo non ſententias, ſed vel ſententias millena alia.

Notandum &c. Hucuſque extracta ſunt data Jenæ 1735. die 27. Auguſti: Sed cum declarationem uberiorem ego peterem ſuper aliquot reſponſionibus datis, hanc etiam dederunt, & addiderunt quod ſequitur ſub die 5. Septembris 1735.

In reſolutione Quæſt. I. quod ſcripſimus libris V. T. apocryphis accenſeri etiam, quæ, Ezræ annectuntur in Vulgata Verſione Latina ultra decem capita in Codice Hebræo obvia, quum iſtiuſmodi additamenta non reperiantur in Verſione Latina, ſed potius duo Ezræ libri. Reſp. Et nos agnoſcere duos Ezræ libros

Cano-

Canonicos, quorum alter Nehemiæ inſcribitur hebraice: additamenta verò Ezræ, quæ per feſtinationem ſcripta ſunt, eſſe debere Eſtheræ, quæ ultra decem capita, anneċtuntur in Verſione Vulgata, quæ nos æque rejicimus, ac tertium quartumve Ezræ librum, quos lectori præfert Vulg. Lat., ab ipſomet Sixto V. Pontifice Romano rejectos, qui 1589. ambos Tertium & Quartum in ſuâ, editioni Romanæ & reviſæ & correctæ præfixâ, Bulla, exploſit unà cum Tertio Machabæorum.

Tenendumque hoc inſuper, quod tam Sixtus V. Pontifex loco ante dicto, quàm deinde 1592. Clemens VIII. itidem Summus Pontifex correxerint Vulgatum Interpretem, in αὐθεντίας *thronum a Concilio Tridentino jam ante 22. annos evectum: & tam ambo decretum Concilii Tridentini apertè everterint, quàm ambo ſibi contradicant, unus alterius mutationes corrigens, atque reprehendens; ſancienſque, ut cujuſvis emendationes ſub anathematis fulmine admittantur, ut ut à Concilii Tridentini probata Editione ambæ illorum diſcedant longiſſime. Commendamus hanc in rem Thomæ Jameſii bellum Papale, quod Londini 1600. in 4. evulgavit, quippe quo utramque, Sixtinam videlicet & Clementinam, vulgati Interpretis emendationem is inter ſe contulit. Ita Academiæ Jenenſis Facultas Theologica.*

Hæc, quæ ſcripta ſunt ſupra, eò ſpectant, ut cognoſcas præcipua capita falſorum Dogmatum Hæreticorum; in quibus delendis ego nullam ſollicitudinem, curam, diligentiamque prætermittam. Reliqua ſunt, quæ pertinent ad ſingulorum Voluminum Appendices. Gratiſſimum mihi facies, Præſul Doctiſſime, ſi tu, quid optimum tibi videbitur pro tua ſingulari prudentia, ſignificaveris. Ego enim, quoniam ex præcipuis Bibliothecis exſcripſi non pauca Divinarum Scripturarum Commentaria a SS. Patribus concinnata, quæ nondum lucem viderunt, putavi rem gratam Chriſtianæ Reipublicæ me facturum, ſi unicuique Tomo *Vindiciarum Latinæ Vulgatæ Editionis* iſthæc accederent, ac ederentur in lucem. Quare, ut de coronide hujus Tomi, qui continebit Chiſianum Exemplar, aliaque Hexaplorum fragmenta, paucis ſummatimque conſcribam, maxima lætitia afficieris, cum audies, Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Præſulem Nicolaum Antonellum, cujus virtus, morum innocentia, atque ſingularis eruditio, Linguarumque peritia perſpecta & cognita Urbi eſt, inſigne monumentum, ceu ſymbolam noſtris epulis collaturum, multo auri argentique pondere carius. Ejus præcipua laus eſt, quæ ab Auctore proficiſcitur, ſcilicet a S. Athanaſio, cujus Enarrationem in Pſalmos græcè ſcriptam Barberinus Codex exhibet. Cl. Pompejum Compagnoni, de quo magnus ille Vir (Antiquitatis vindici ac tutelæ Grutero par) Ludovicus Abbas Muratorius multa ſcripſit inſignia, verborum lenociniis ne videar ſollicitare velle, ut denuo ab Excellentiſsimo Præneſtis Principe, & Barberinæ Domûs hærede, Julio Cæſare Sciarra Columna Codicem authographum impetret, hic nominaſſe ſufficiat. Neque tamen tantum mihi tribuo, ut præclaris doctorum virorum nominibus ullum addi incrementum putem meo ſuffragio; præſertim cum eorum laudibus parcere juſtus cogar, nominatim ab Illuſtriſſimo Antonello, qui Athanaſium illud Opus etiam latinum fecit, meoque ſecundo Volumini *Vindiciarum &c.* perhumaniter deſtinavit. Tibi non erit dubium, quin eam Enarrationem Eruditi Viri cunctis ſuffragiis tanquam genuinum Opus declaraturi ſint; tamen, ne ego exiſtimationis ejus procurationem ſine auctoritate ſuſcepiſſe videar, recitabo ea, quæ idem Cl. Præſul in Præfatione Opuſculo præmittendâ literis conſignavit.

„ Inter alios (inquit) pretioſos Codices, quos Barberina Bibliotheca ſervat,
„ exſtat Codex Græcus ea forma, quam in quarto vocant, chartaceus, non cal-
„ ligraphia, ſeu characteris pulchritudine, qui recens & informis eſt, ſed re,
„ quam continet, præſtantiſsimus. Etenim eo continetur Interpretatio Græca

„ Pſal-

„ Pſalmorum Sanctiſſimi Patris, atque Archiepiſcopi Alexandrini Athanaſii.
„ Codex apographus, eſt deſcriptus ab Andrea Scotto, ſeu potius ab ejus ama-
„ nuenſi ex altero Codice Bibliothecæ Auguſtanæ. Hunc Codicem fuiſſe exi-
„ ſtimo Lucæ Holſtenii (qui hæredem ex aſſe inſtituit Clariſſimum Cardinalem
„ Franciſcum Barberinum Seniorem) & ex ejus hæreditate in Barberinam
„ Bibliothecam tranſlatum eſſe. Doctiſſimns autem Vir Holſtenius, ſeu ipſe,
„ Andræas Scottus, ſingulis paginis Græcæ interpretationis, paginam Pſalterii Græ-
„ co-Latini inſeruit; adeo ut unicuique Pſalmo, Græca Sanctiſſimi Epiſcopi in-
„ terpretatio è regione ſeu adversâ facie poſita, reſpondeat. Præterea idem
„ Eruditiſſimus vir Holſtenius principio Codicis brevem Præfatiunculam lati-
„ nam, & inſcriptionem, libro, cùm in publicum (nt puto) ederetur, præpo-
„ nendam adſcripſit. Utramque hic exhibebo. Præfatio talis eſt.

Lectori ſal. Lucas Holſtenius.

Scripſerunt, ut nemini hodie ignotum, ex antiquioribus Patribus, in Davidis Pſalterium commentarios eruditos plurimi, in Catenâ Græcorum Patrum ſingulariter enumerati. In primis Origenes, & Euſebius Ceſareæ Paleſtinæ Epiſc. mox Theodorus Heracleotes: item Aſterius Scythopolita; item Apollinaris Laodicenſis, verſibus, credo, heroicis, qui leguntur: denique Didymus Alexandrinus; ſed qui magnam interciderint partem. Tum vero maximè perſpicuè, & κατὰ πόδα, μετάφρασιν, quam nunc damus, S. Athanaſius conſcripſit. Sed in tenebris hactenus ſepulta jacuit, ac latuit, eruta nunc tandem, in lucemque revocata induſtriâ Andr. Scotti, Soc. Jeſu Preſbyteri, ex Auguſtanâ, verè Auguſtâ Bibliothecâ, unde, velut ex equo Trojano, boni multi exierunt Scriptores Græci, antea deliteſcentes; idque auſpiciis Viri illuſtris Marci Velſeri Reipub. Decemviri, & optimè de ſtudiis, Patriâque meriti, & operâ Davidis Heſch. Auguſtani, cui Appiani Illyrica, multaque Chryſoſtomi, Baſilii M., & Nyſſeni accepta referimus. Pſalmos etiam, hymnoſque Salomonis, græcè ad parentis Davidis, regii vatis, exemplum compoſitos, hinc habemus ab eodem revocatos in apertam lucem, qui & Photii Patriarchæ vaſtam dedit Scriptorum ab illo lectorum Bibliothecam, item de Patribus Sanctis quaſdam Baſilii epiſtolas, Verſioneſque meliores, item S Cyrilli γλαφυρὰ in Pentateuchum Moſis, & ἑορταςικὰς, ſeu Paſchales Sermones XXX., & S. Iſidori Peluſiotæ epiſtolas prope ſexcentas è Vaticana Pont. Max. Bibliotheca. Conſule itaque, mi Lector, boni hanc S. Athanaſii Pſalmorum ad verbum Interpretationem, & cum reliquis ejuſdem Sanctiſſimi Viri compara, ut partum legittimum, nimiſque diù in tenebris jacentem. Vale. „ Poſt hujuſmo-
„ di Præfationem, ſequitur inſcriptio quæ ita ſe habet:

Ἐις ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ	In Davidis Regis
ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΚΑΙ	ac Prophætæ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Pſalmorum Librum
ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ	S. Athanaſii *Archiepiſcopi Alexandrini*
Ἑρμηνεία τοῦ ἁγίου πατρὸς	Metaphraſis.
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.	

Eruta nunc primùm ex Auguſtanâ Bibliothecâ ab Andrea Scotto Soc. Jeſu.

„ Codex autem, quo uſus eſt Andræas Scottus, an Auguſtæ Vindelicorum
„ nunc exſtet, me latet. Illud certum eſt, in Catalogo Græcorum Codicum,
„ qui ſunt in Bibliotheca Reipublicæ Auguſtanæ Vindelicæ, quem in lucem edi-
„ dit David Hoeſchelius anno 1595., nullam mentionem fieri Commentarii
„ S. Athanaſii in Pſalmos. Neque etiam mihi compertum eſt, an Lucas Hol-
„ ſtenius, vel Andræas Scottus ante illum in animo haberet interpretationem,

„ ſeu potius translationem ſeu metaphraſin S. Athanaſii græcam dumtaxat;
„ an verò græcam, & latinam in lucem edere. Illud certum eſt, neque in laudato
„ Codice, neque in totâ Bibliothecâ Barberinâ Verſionem ullam Latinam exſtare.

Secundum Monumentum, quod me fugiebat, eratque primo loco noſtræ Appendicis nominandum, prodibit ex illo Inſigni Codice Chiſiano, cujus paulo ſupra caput integrum Jeremiæ tuos ante oculos repræſentavi. Inſcribitur: Ἱππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης. τῆς τῷ Δανιὴλ ὁράσεως καὶ τοῦ Ναβουχοδονόσωρ Ἐπιλύσεις ἐν ταυτῷ ἀμφοτέρων. Nempe, *Hippolyti Epiſcopi Romæ. Daniel, & Nabuchodonoſor Expoſitiones*. Hujus Expoſitionis, quæ tamquam deperdita plorabatur, meminit S. Hieronymus in Comment. in Danielem, cap. 9. & in lib. *de Viris Illuſtribus* num. 61. Photius quoque illam legerat, ut ipſe teſtatur Codice 202.

Tertium demum Opuſculum, quod Appendici proximè ſequentis Voluminis mearum *Vindiciarum* accedet, eſt *Expoſitio Sancti Epiphanii Epiſcopi Cyprii in Canticis Canticorum*. Hanc ego forte fortunâ reperi in triennali illa Bibliothecæ Vaticanæ perluſtratione, quam egi ſub auſpiciis Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Principis Augeli Cardinalis Quirini Viri undequaque Doctiſſimi, qui, & ſuorum inſignium Operum ſplendore, & mirificis totius Italiæ, ceterarumque florentium Provinciarum commendationibus celebratur. Diutius eam latere non patiar; & malo rudem editorem habere, quàm neminem.

S. Epiphanius Conſtantiæ in Cypro Epiſcopus, genere Palæſtinus, (de quo Antiquarius in titulo) ita deſcribitur a Sozomeno libro VI. Hiſt. Eccl. cap. 32.
„ Ex quorum numero (*loquitur de monachis Palæſtinis virtute ac pietate præ-*
„ *ſtantibus*) fuit Heſychas Hilarionis ſodalis, & Epiphanius, qui poſtea Sala-
„ minis in Cypro Epiſcopus fuit. Et Heſychas quidem in eodem, quo magiſter,
„ loco philoſophatus eſt. Epiphanius vero juxta Beſanduceum, vicum in terri-
„ torio Eleutheropolitano ſitum; ex quo ortus erat. Qui cum ab ineunte ado-
„ leſcentia a præſtantiſſimis monachis inſtitutus fuiſſet, ejuſque rei cauſâ diu-
„ tiſſimè moratus eſſet in Aegypto, in monaſtica philoſophia celeberrimus exſti-
„ tit, non apud Aegyptios ſolùm, & Palæſtinos, verùm etiam apud Cyprios,
„ apud quos (circa annum 368.) electus eſt, ut in Metropoli totius Inſulæ
„ Epiſcopatum adminiſtraret „. Vir fuit omnigenæ eruditionis, atque Hebraicè, Syriacè, Egyptiacè, Græcè, & Latinè doctus. Quare apud S. Hieronymum in Apologia I. adverſus Rufinum, itemque in ſecunda Πεντάγλωττος audit.

Sed ut tam facilè auctorem Latinæ Translationis teneamus, quàm ipſius *Expoſitionis* architectum, adeundus eſt Caſſiodorius, qui in libro Divinarum Lectionum Cap V. loquens de Expoſitoribus *Cantici Canticorum*, hæc literis conſignavit: *Poſt quos* (*ſcilicet Origenem, & Victorinum*) *EPIPHANIUS ANTISTES CYPRIUS totum librum* (Cantici Canticorum) *græco ſermone uno volumine ſub brevitate complexus eſt. Hunc NOS, ut alios, in Latinam linguam per amicum noſtrum virum diſertiſſimum EPIPHANIUM fecimus, Domino juvante, transferri.* Non opus eſt pluribus teſtimoniis, poteſtas ut ſit omnibus cognoſcendi S. Epiphanii Epiſcopi Cyprii Expoſitionem in Canticis Canticorum, hortatu Caſſiodorii, ab alio Epiphanio ex Græco in latinum ſermonem fuiſſe translatam. Majus opus videtur mihi de ſecundo iſto Epiphanio ſcribere, de quo nunc pauca cognoſcendi ſtudio adductus requiram. Sed ante nonnulla de Codice, qui eſt ſignatus num. 5704.

Ego millenariam antiquitatem ei tribuo, quoniam ex literarum figura, ex flaveſcente atramento, atque ex membranarum tabeſcentium tenuitate habeo id cognitum, & judicatum. Multa ſunt etiam majoris fortaſſe vetuſtatis indicia, ſed ad ſcribendum tibi Viro Eruditiſſimo non neceſſaria. Volo tamen hic ſpecimen characterum exhibere, ut ita tolerabilius feras igniculum deſiderii tui, quòd Codicem edere differam Tomo inſequenti.

PATRISEPULABUNTURILLISINEFFABI
LIBUSDELICIISETAETERNIS
II QUIABONASUNTUBERATUASUPERUI
NUMDUOUBERADUOTESTAMENTA
DICENDASUNT AQUIBUSETIAMFILII
LACTANTURECCLESIAELINGUASI
MULETMENTEUERBAUERITATIS
ACCIPIENTES ETIMPERFECTAM
UITAMAETATEMQUECRESCENTES
HOCPOCULUMSUPERUINUMEST NÕ
ENIMAURITURETERRASEDDECAE
LISEMANAT AITENIM EXPECTETR̃
SICUTPLUUIAELOQUIUMMEUM
ETDESCENDANT SICUTROSUERBA
MEA IGITURQUISUPERNAMCON
TEMPLATIONEMHABENTEXSCRIP
TURISHOCPOCULOLACTABUNTUR
SICUTLINGUASICMENTEETSI
CUTINTIMAUENTRIS SICHOCFŪ
DUNTCORDIBUSATRISTIAETUR
BASEDATISPERPAENITENTIAM
ETREMISSIONEMOMNIUMPEC
CATORUM QUODENIMCORNON

Cl. Vir I. Garetius Monachus Ordinis S. Benedicti è Congregatione S. Mauri (cui acceptam referimus poſtremam Caſſiodorii Operum Editionem) locum illum paulo ſupra recitatum *Inſtitutionis Divinarum Literarum* expendens, in quo dicitur, ſecundum Epiphanium auctorem exſtitiſſe Latinæ majoris Epiphanii Tranſlationis, nullius Codicis auctoritate fretus eundem Caſſiodorium (quamvis liberaliter) erroris accuſat, vitiumque putat, non a Librariorum negligentia, ſed ab ipſomet fuiſſe profectum: quare ad oram paginæ hæc notat: *vel potius* Philo, *ordinatus Epiſcopus Urbis Carpaſi in Inſula Cypro a Sancto Epiphanio Salaminæ Antiſtite, ut in ipſius Sancti viri vita legitur. Vidi hujuſce Commentarii textum Græcum in manibus V. C. EM. Bigot cum Tranſlatione Latina, cujus hic meminit Caſſiodorus. At neutrum hactenus prælo commiſſum eſt.* Verùm corruat neceſſe eſt Caſſiodorii, hominis integerrimi, pientiſſimi, atque a turpi mendacio maximè abhorrentis fides, ſi falſum eſſe exiſtimemus

mus id, quòd ipſe de ſecundo Epiphanio Viro diſertiſſimo, ac ſibi apprime caro literis conſignavit. Stephanus Salutatus Piſcienſis edidit atque interpretatus eſt quendam Commentarium apocryphum in Cantica Canticorum, quem vetus centonis faber ad Euſtathium Presbyterum, & Euſebium Diaconum (ad inſtar genuini fœtus anecdoti S. Epiphanii Epiſcopi Cyprii) miſſum putat. Auctor ejus dicitur Philo Carpathius; verùm, ut inquit Philippus Labbæus in Diſſert. Hiſt. ſuper Scriptoribus Eccl ad Bellarmini titulum de eodem Philone, ait: *non eſt modò ſincerus, pluribus aliundè admixtis a recentiore aliquo interpolatore, præſertim ex Commentariis S. Gregorii Papæ in Cantica, quæ cum reliqua interpretatione haud multum cohærent, ut notarunt, poſt Martinum Delrium Soc. Jeſu Theologum, ejuſdem Societatis duo clariſſima lumina Poſſevinus, & Bellarminus; nec non Joannes Maria Braſichellanus O. P. Magiſter Sacri Palatii in Expurgatorio Indice Romano anni* 1607. Certe Philonem Carpathium ſcripſiſſe in Cantica, teſtis eſt Suidas in Lexico his verbis: *φίλων καρπάθιος ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς ἆσμα τῶν ἀσμάτων.* Idque evincunt veteres ex Patribus contextæ Catenæ, in quibus hujus non infrequentia fragmenta occurrunt, ſed a Vaticano Codice mirè diverſa. Videnda quoque eſt ejuſdem Stephani Salutati ad Nicolaum Bargilleſium Presbyterum Bononienſem Epiſtola nuncupatoria, in qua inter cætera hæc ſcribit. *Tametſi non unus mihi Philo, ſed plures fuiſſe videntur, qui hoſce commentarios in Canticum ipſum Canticorum confecerint. Nam qui Philonis nomine circumfertur apud Græcos, breve admodum Opuſculum eſt. Sed ſunt qui velint ab Euſtathio quoque, & Euſebio, quorum rogatu Philo ipſe Commentarium hunc confecerat, interpretatum eſſe, unumquemque ex tribus eſſe conjunctum.* Sed Caſimirus Oudinus To. I. Commentariorum, de eodem Philone Carpathio, cujus meminit Polybius in Vita S. Epiphanii Salaminæ in Cypro Epiſcopi, hocce judicium tulit. *Varìis Philonis (Carpathii) Commentarius in Cantica Canticorum cum illa interpretatione veteri, cujus meminit Caſſiodorius loco citato, nempe lib. I. Div. Lectionum cap. I.* (*nota, quòd ibi duo citantur Epiphanii, non Philo Carpathius,*) *habetur Ms. in Bibliotheca Cl. Viri Emerici Bigotii Rotomagenſis, quem in publicum efferre ſtatuerat, ut ipſe teſtatur in Præfatione ad Lectorem, quam* Palladio, *ſeu* Vitæ D. Chryſoſtomi *præmiſit, ubi id legiſſe* (*ni fallor*) *me memini. Atque hinc patet Commentarium in Cantica Canticorum hucuſque impreſſum in Bibliotheca Patrum Editionis 2. an. 1589. eſſe Philoni ſuppoſitum* ... *quod docet nos Margarinus de la Bigne in Nota ad initium Philonis To. I. Editionis Bibl. Veterum Patrum editionis 2. & 3.* in qua hæc habet: „ *Cum multa occurrant in hoc Opere Philonis quæ totidem fermè verbis poſita inveniuntur in Commentariis in Cantica Canticorum S. Gregorii Magni, ſuſpicantur viri eruditi ab aliquibus Operi Philonis inſerta. At multo meliùs conjeciſſent, ut ſæpe aliàs ſolent, hac ipſa de cauſâ non fuiſſe Philonem Carpathium, ſed alium multo recentiorem.* Demum non ſolùm hunc Commentarium Philoni impoſitum, eſſe ſuppoſitum, ſed etiam ipſius quoque parentem Philonem, contendit Ludovicus Ellias du Pin in Nova Bibliotheca Eccleſiaſtica, Tom. II. Sæculo 4. pag. 302. quòd videat hunc Auctorem ſolâ niti auctoritate Polybii in Vita S. Epiphanii; quam fabuloſam, falſam, atque a recenti Græco aliquo confictam putat. Sed de his omnibus agetur in noſtri II. Voluminis Præfatione. Ego, quibus veſtigiis primùm inſtiti, in iis volo, ad tuendum Caſſiodorium, immorari. Sed quoniam numquam laudata fuit nimis firma in propria ſententia permanſio, Tu de toto meo ſenſu judicabis. Plurimùm apud me valet auctoritas tua, de qua ſic velim ſtatuas, me eadem ſenſurum, quæ tu, Præſul Sapientiſſime, ſenties. Sit ergo laborum meorum Tibi dignitas curæ; ac præſta, & enitere, ut in dies magis magiſque naſcens de te duplicetur opinio. Vale.

Digitized by Google

Digitized by Google